IVLII CAESARIS

SCALIGERI, VIRI

CLARISSIMI,

Poetices libri ſeptem:

I, HISTORICVS
II, HYLE
III, IDEA
IIII, PARASCEVE
V, CRITICVS
VI, HYPERCRITICVS
VII, EPINOMIS,

AD SYLVIVM FILIVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

APVD ANTONIVM VINCENTIVM.

M. D. LXI.

Extraict des Regiſtres de Parlement.

La Cour a permis & permet à Antoine Vincent, marchand libraire, bourgeois de Lyon, imprimer & faire expoſer en vente les œuures de feu Scaliger, intitulées Iulii Cæſaris Scaligeri, Poetices libri ſeptem: *Et faict defenſes à tous Libraires & Imprimeurs de ce reſort, d'iceluy liure imprimer ou expoſer en vente iuſques à quatre ans, ſans le vouloir & conſentement dudict Vincent: Sur peine de confiſcation de ceux qui autrement ſe trouueront auoir eſté imprimez, & d'amende arbitraire. Faict en Parlement le ſixieme de Septembre, l'an mille cinq cens ſoixante.*

CAMVS.

FRANCISCI BERALDI.

ΚΑΛΑ' γεωπονίης πέρι βιβλία, τοῖς ἀροτῆρας
Νίκανδρος χάψεν, καὶ πάλαιον ἔθιμον·
Ἀπλανέας τ' ἴππους καὶ δηόμενας ἀστέρας ἔσω,
Καὶ σὺ Ἄρατος ἰὼν εὐ σοφὸς ἀστρολόγος·
Οὐχ οὕτω ταύτην δὲ Καῖσαρ Ἰούλιος, ἰδ' μὲν
Ποιητῶν τέχνης ἐξεπόνησε βίβλον
Πάντων μουσοπόλων γὰρ ἐδρέψατο κ' αὐτὸς ἄωτον·
Ἄνθεα Πιερίδων σύψατο καὶ πλεξάμενος·
Οὕτω δ' ἴκλω ἀχόνης ἀμβλωὶ τὸν χαλκὸν ἀγάζει,
Ἥ τε τομᾶς ἀίδεις τὸ σόμ' ἄγχας ἔχει·
Κεινὸς γοῦν ἄλλων μάλα δεξιὸς ἦεν ἀοιδῶν,
Τεχνίτας αὐτὸς καὶ χαρίτων σεύπολος.
Αὐτὰρ Κεισσίνῳ τῷ σαωτέξαντι μεγίστω
Καὶ χάρις, ἱμερίοις παννυχίοις τε πόνοις·
Δείδιε δ' ἢ Κεισῖνε μόνοις κυφλῶας ἀοργοὺς,
Ἀλλοτρίων σίμβλων κηρία μαιομένοις.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI PRAEFATIO, IN LIBROS POETICES, AD SYLVIVM FILIVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

POSTQVAM noſtra cura, Sylui, factum eſt, vt ad prima rudimẽta literarum lectiſsimis præceptionibus vterêre: nunc reliquũ eſt, vt ad conſequẽtia ſtudia non vulgari via perducaris, tantò maiore opera, quò hæc ſunt illis grauiora. Ac diligẽtia quidem prior illa noſtra, propter & nouitates & difficultates, duorum ordinum (& quod mirum eſſe debet) contrariorum paſſa eſt obtrectationem. Nam tametſi id ægreferebant omnes, penes quos ad eam vſque diem literarum extitiſſet imperium, ſeſe in ordinem ita cogi, vt quæ ſibi didiciſſent, alios docuiſſent, ſibi ſic eſſent dediſcenda, vt alios dedocere poſſent: tamen vulgus illud in duas factiones, id quod omnibus à veritate declinantibus ferè ſolet euenire, diſsipatum eſt. Quidam enim ſic arbitrabantur: operis tenuitatem non decere eum, qui ex Hippocrate penderet, cum Galeno laudem, cum Platone lucem quæreret nominis ſui: in Ariſtotelis faſtu conquieſceret. Contrà alij vehementer accuſare animi turbidam elationem: qui rudia elementa rei literariæ miſcuiſſem veſtigationibus ſolidæ Philoſophiæ. Id neque rei couenire, quæ propter humiles aditus ſuos auerſa eſſet à tam profundis receſsibus illarum diſquiſitionum: neque vſui eſſe poſſe ætati illi tuæ, quæ vix primam deſignabat adoleſcentiam. Quibus ego ineptis, atque è triuio calumnijs cùm aliâs reſpondi epiſtola quadam, tum hîc ita dicta velim pauca hæc. Vrere id eorum ignauiam atque ſupinitatem, quum ex naturæ penitiſsimis theſauris erutæ ſunt cauſæ linguæ latinæ, quæ omnibus antea ſæculis ignotæ fuiſſent, non operam noſtram, vel vt illi premebant, abiectam, vel vt hi ventilabant, luxuriantem. Nam qui putarunt, neſcio qua fatali leuitate ſua, Varronem quoque illa molitum eſ-

ſe: ſciant, neque illum, neque illius temporis vllum vel ſolos conatus ad talem operam præſtare potuiſſe. Sed ijs omiſſis, ac potius, vt meriti ſunt, ſibijpſis relictis, poſterioribus iſtis reſpondeamus. Cuius orationis articulo momenta quoque prioris reſponſionis comprehenduntur: ſcripſimus adoleſcenti egreſſo è prima literatura, atque in aditu tum oratoriæ tum dialecticæ conſtituto, ſcripſimus autem deſumptis à Philoſopho principijs pro confeſſis: quod in omni ſcientia fit inferiore. Philoſophiæ verò ſanctiones, quæ vniuerſæ naturæ ſunt adminiſtræ, huic aptauimus arti, quæ ſine illius legibus atque præſcriptionibus, ante nos quàm parum fuerit vera ars, ex noſtris diſputationibus manifeſtum eſt. Et quæro de iſtis Palæmonibus, ſi definire audent, quo, cuius edicto, non audebimus nos mederi vomicis earum definitionum, quæ venenarunt animos adoleſcentum? Alexicaco Hercule fuit opus ad hos Antæos extinguendos: qui deiecti, vbi terram, cuius ſoboles ſunt, tetigerunt, non robur pro victoria, ſed pertinaciam reſumunt pro factione. Quamobrem noſtris complexibus arctatus, atque intercluſus ſpiritus dominos ſuos vt extingueret, mei ſolius nixibus effectum eſt. Viderint igitur illi quoque alij, quãtum abeſt à philoſopho exercere in Grammaticorum plebem dictaturam ſine prouocatione: quantum à medico, non ſolum conſeruare vitam, ſed animam quoque dare mortuæ literaturæ. Quum igitur pro te omnia circunſpiceremus, vt in omnibus, quantus eſt captus vtriuſque noſtrûm, ſcientijs quamplurimum tibi fieret, noſtris tum auſpicijs, tum exemplis, tum etiam præceptionibus: poſt cognitas Latinæ linguæ cauſas conſequens fuit, vt ad dialecticam atque oratoriam teipſum accingeres: ne abſque nitida mũdáque ſupellectile teipſum inferres in ſacroſancta templa Iuriſprudentiæ. quæ vt ad humani generis coniunctionem atque æquabilitatem inſtituta fuit: ita neutiquam ſita eſt in nudis opinionibus aut in pertinacia potius, numeróue, quàm in pondere ſoliditatéque ſententiarum. Profectò vera philoſophia diuina ſoboles abſque orbe illo ſcientiarum abortiua eſt. At enimuerò haudquaquam eum decet, qui bonos anteire vult, malos corrigere, non ſequi bonos vt imitetur,

mitetur: abſtinere à malis, ne ipſe egeat correctione. Cæterùm hoc non ſolum fit hauſtis præceptis ex eius philoſophiæ fontibus, cuius habenis ad beatitudinis curſum animi noſtri tẽperantur: verumetiam tum hiſtoriarum, tum Poëtarum lectione. quam qui damnarunt, agreſti atque aſpero ſupercilio bruti homines, ne in hominum quidem cenſu reponendi ſunt. Nam vt omittam omnium gentium conſenſum, regis Prophetæ cantiones, hymnum in ore Seruatoris noſtri: ſatis patet cum ipſius naturæ primordijs cantum primùm extitiſſe. Id adeò vt etiam floribus aſſignent odas Pythagorei, quibus Solem celebrent, alias quibus Lunam cæteráque ſidera: tantò magis laudes meditentur opificis primi ſui. Videmus omnes aues plurimùm, multas totum annum exercere cantillando. Quod ſi aptis illis inter ſe atque mutuo reſponſu ſonis æquantibus inæqualitatem ſuam vis addatur orationis: quid aliud eſt quàm imago quædam illarum proportionum, quæ ſolis notæ ſunt ſapientibus? Quippe quum ad commenſum illorum corporum atque motuum, qui cientur in cœleſti mole, cognoſcimus additas ineffabiles æternarum illarum mentium conſenſiones: facilè intelligimus tam diuinæ rei ſpecimen eſſe poëſim, quæ materias ipſas animet numeroſa concordia diſſimilium momentorum, quæ in leuiſſimæ dictionis flexibus continentur. Nec tam diuinam facultatem, quæ incenditur atque perficitur afflatu numinum ſuperiorum laudare potius inſtituas vulgaribus, vt alij fecerunt, argumentis hìc apud nos, quàm & in cœlis admirari tu, & alijs oſtendere maiorem quacunque humana prædicatione. Quocirca ne hac quoque parte quicquam deſiderares, quod te Deo quamſimillimum efficere poſſet: permagnum ſanè ac perdifficile opus aggreſſi ſumus: in quo tametſi videbamur habere vel ſocios qui laborem leuarent, vel duces qui obiurgare poſſent, fruſtra nobis tentatum quod ipſi perfeciſſent: tamen ad excitandum nos verius, quàm ad iuuandum dixerim mihi fato comparatos. Nam & Horatius Artem quum inſcripſit, adeò ſine vlla docet arte, vt Satyræ propius totum opus illud eſſe videatur. Ariſtotelis Commentarij mutili ſunt, ne quid liberius excidat nobis.

Vida, prudens ille quidem multa bene monet, quibus cautior Poëta fiat: verùm factum iam inſtruit vt perficiat. Nos per viam rectam ad omnia diuerticula ſub ipſum vſque duximus finem. Vt qui rerum naturam ſolam in ſcenam primus adduxerit, non ſiniſtris auſpicijs fortaſſè, cæterùm inchoatam modò rem tentarit. Qui verò aut eam noſtræ huic diligentiæ, aut illi hanc adiunxerit, non dubitamus quin & multa ſibi licere nolit, & repudiet quædam antea recepta, & admittat quæ non animaduerterat: denique caueat à multis: in aliquibus deponat metum: ſpem damnet: mutet omnino conſilia. Ordinem verò quem inſtituimus, ne hìc in mora ſim, per teipſum deprehendes. At eum neglexit Ariſtoteles, Horatius vitiauit: accuratius Vida: ſed vt optimus poëta in theatro, claudus magiſter in ſchola. Reliquum eſt vt & iam in hiſce teipſum exerceas: & fratribus (vbi feret ætas) exemplo ſis, quemadmodum nos fuimus tibi. Non enim ſunt audiendi, qui hiſce ſtudijs clamant abſumi tempus importunè, quod ſeuerioribus ac primarijs ſcientijs impendendum eſt. His enim ſi adhibeas modum, tantùm abeſt vt fatigent animum, vt etiam alacriorem te reddant ad exquiſitiores contemplationes. Et memineris iſtas bonæ famæ hirudines ideo vociferari, vt ne quod eis deeſt adſit nobis. At enimuerò nobis tam non abeſt quod eis adeſt, quàm adeſt quod non adeſt illis. Quare porrò danda eſt opera nobis, vt dum illi ad aleam ætatem tranſmittunt, aut inhiant auro, aut captant magiſtratus, aut menſarum aſſeclæ de bellorum ſumma diſputant inter patinas: nos neque illorum voluptates contempſiſſe, neque ambitiones carpſiſſe; ſed ſtudiorum noſtrorum nobilitatem, animorum magnitudinem ſimul, & ſimplicitatem perſtringi noluiſſe videamur.

Eorum quæ ſingulis libris per
CAPITA TRACTANTVR,
INDEX.

PRIMI LIBRI, qui & Hiſtoricus inſcribitur, Capita LVII.

I ORationis neceſsitas, ortus, uſus, finis, cultus.
II Poetæ nomen, poeſeos origo, cauſæ, Efficiens, Forma, Materia.
III Poematum per modos diuiſio.
IIII Paſtoralia.
V Comœdia & Tragœdia.
VI Tragœdia.
VII Comœdiæ ſpecies.
VIII Tragœdiarum ſpecies.
IX Comœdiæ & Tragœdiæ partes.
X Mimus.
XI Tragœdiæ partes. de Choro iterum.
XII Satyra.
XIII Comicæ perſonæ.
XIIII Perſonæ certæ.
XV Mimicæ perſonæ.
XVI Tragicæ perſonæ.
XVII Satyricæ perſonæ.
XVIII Saltatio.
XIX Modi & Tibiæ.
XX Tibiæ.
XXI Theatrum.
XXII Ludi.
XXIII Ludi Græci. Pythia.
XXIIII Olympia.
XXV Nemea.
XXVI Iſthmia.
XXVII Ludi alii minus nobiles.
XXVIII Ludi Romani.
XXIX Megalenſes.
XXX Apollinares, liberales, Scenici.
XXXI Circenſes.
XXXII Cereales.
XXXIII Taurii.
XXXIIII Capitolini.
XXXV Funebres.
XXXVI Votiui.
XXXVII Scenici Plebeii.
XXXVIII Seculares.
XXXIX Iuuenales.
XL Satyra Latina.
XLI Rhapſodia. Epos.
XLII Parodia.
XLIII Centones.
XLIIII Lyrica.
XLV Hymni.
XLVI Dithyrambi.
XLVII Σκόλια, & Hyporchemata.
XLVIII Lyricorum harmoniæ & inſtrumenta.
XLIX Chori.
L Threni & Hymenæi, & Elegiæ, & alia.
LI Poemata Ionica.
LII Hilarodi.
LIII Diræ.
LIIII Palinodia, Ἐγκωμιαστικὰ, Ψεκτικὰ, Iambi, Silli.
LV Cantiones.
LVI Manipulus Poematum.
LVII Æui, Griphi, Ænigmata, Apologi.

SECVNDI LIbri, qui & Hyle inſcribitur, Capita XLII.

I MAteria poeſeos.
II De pede, metro, rhythmo.
III Pedum genera.
IIII An alii ſint pedes.
V Verſus.
VI Verſuum genera.
VII Generum enumeratio. Pyrrhichici.
VIII Iambici.
IX Iambici Scazontes.
X Trochaica.
XI Spondaica, Moloſsica, Dactylica.
XII Anapæſtica.
XIII Choriambica, & Pæonica.
XIIII Ionica à maiori.
XV Ionica à minori.
XVI Compoſita Æolica.
XVII Ἀσυνάρτητα Dactylia, & Anapæſtica.
XVIII Compoſita Choriambica.
XIX Antiſpaſtica.
XX Ionica à maiori.
XXI Ionica à minori miſta.
XXII Pœnici miſti.
XXIII Epichoriambicum, & Epionicum, & alia.

xxiiii Alia.
xxv Compoſita per cohortes.
xxvi Præceptorum quorundam recognitio.
xxvii Affectus verſuum communes.
xxviii Affectus à quantitate.
xxix Affectus à qualitate.
xxx Affectus à diſpoſitione.
xxxi Vitia à quantitate.
xxxii Qualitatis vitia.
xxxiii Leges communes.
xxxiiii Affectus proprii Iambici.
xxxv Trochaici.
xsxvi Anapæſtici.
xxxvii Dactyliei.
xxxviii Hendecaſyllabi.
xxxix Ionica à maiori.
xl Elegi.
xli Galliambi.
xlii Alii affectus.

TERTII LIBRI, qui & Idea inſcribitur, Capita CXXVII.

i Rerum diuiſio.
ii Expreſsio perſonarū cum exemplis.
iii Quaſi perſonæ.
iiii Rerum diuiſio.
v Locus.
vi Tempus.
vii Inſtrumentum.
viii Cauſæ
ix Modus
xi Euentus.
xii Quemadmodum omnia exactius cōtemplemur.
xiii Perſonæ aliæ.
xiiii A ſexu.
xv Ætas.
xvi Officia.
xvii Natio ſiue gens.
xviii Facta.
xix OEconomia.
xx Mores.
xxi Caſus.
xxii Fortuna.
xxiii Bona corporis, & habitus.
xxiiii Oratio.
xxv De quatuor virtutibus poetæ.
xxvi Prudentia.
xxvii Efficacia.
xxviii Varietas
xxix Figura.
xxx Figuræ definitio, & quę quibus artibus genera vſui ſint.
xxxi Figurarum minora genera.
xxxii Species.

xxxiii Significatio, Æqualis tractatio.
xxxiiii Demonſtratio, Deſcriptio, Effictio.
xxxv Sermocinatio.
xxxvi Attemperatio.
xxxvii Moderatio & Correctio.
xxxviii Aſſeruatio.
xxxix Conditio.
xl Exclamatio, Acclamatio, Iudicatio, Elogium.
xli Repetitio.
xlii Frequentatio.
xliii Aceruatio.
xliiii Celeritas.
xlv Euaſio.
xlvi Commoratio, Amplificatio, Exaggeratio, Accumulatio.
xlvii Coniunctio.
xlviii Attributio. Proſopopœia.
xlix Anticipatio.
l Aſsimilatio, Exemplum, Imago, Tranſlatio, Collatio, Comparatio.
li Retributio, Conceſsio, Comparatio repetita.
lii Subſtitutio.
liii Allegoria, Parabola.
liiii Præſcriptio, Interpretatio.
lv. Definitio, Etymologia.
lvi Agnominatio, Paronomaſia, Alluſio.
lvii Conceſsio, Epitrope.
lviii Confeſsio.
lix Antitheton.
lx Aſſeueratio.
lxi Excitatio, Admonitio, Detrectatio, Excluſio.
lxii Perculſio.
lxiii Promiſsio.
lxiiii Diallage, Inſtantia.
lxv Metaſtaſis, Tranſlatio, Tranſmutatio.
lxvi Neceſsitas.
lxvii Diezologia, Rationabilitas.
lxviii Reiectio, Detrectatio, Communicatio.
lxix Execratio, Deteſtatio.
lxx Digeſtio, Diſsipatio.
lxxi Epichirema, Enthymema, Exēplum, Inductio
lxxii Proecthe ſis, Præexpoſitio.
lxxiii Adnarratio.
lxxiiii Alterum genus figurarum, quæ plus dicunt quàm in re ſit. Hyperbole.
lxxv Excurſio, Egreſsio, Ecßaſis.
lxxvi Metabaſis, Tranſitio, Traiectio.
lxxvii Tertium genus figurarum, quæ minus dicunt quàm pro re, Eclipſis.
lxxviii Periphraſis. Circumlocutio.
lxxix Emphaſis.
lxxx Innuitio.
lxxxi Extenuatio.
lxxxii Auerſio, Caſtigatio.
lxxxiii Prohibitio, Apagoreuſis.
lxxxiiii Quartum figurarum genus, quę aliter dicunt quàm res ſit. Allegoria.

LXXXV Vltimum figurarum genus, quæ contrarium dicunt rei. Ironia.
LXXXVI Irriſio, Sarcaſmi ſpecies.
LXXXVII Vexatio.
LXXXVIII Apologia.
LXXXIX Apophaſis.
XC Antiphraſis, Antiphaſis.
XCI Interpellatio, Reminiſcentia, Memoratio, Admonitio.
XCII Erroris inductio.
XCIII Quæ non ſunt figuræ. Ad hilaritatem impulſio, Conciliatio.
XCIIII Purgatio, Sententia.
XCV Epilogus.
XCVI Præcepta in vnoquoque genere poematum. Heroica.
XCVII Tragœdia, Comœdia, Mimus.
XCVIII Satyra.
XCIX Paſtoralia.
C Syluæ.
CI Epithalamium.
CII Oariſtys, Genethliacum.
CIII Περινυκτικὸν, Ἀπονυκτικὸν, Soteria.
CIIII Propempticon, Apopempticon, Hodœporicon.
CV Συμβουλευτικὸν, Προτρεπτικὸν, Παραινετικὸν, Νουθετικὸν, Παραμυθητικόν.
CVI Epibaterion.
CVII Apobaterion.
CVIII Πελώρεια.
CIX Panegyricon.
CX Laus, Laudatio.
CXI Quæ quiſque laudare poſsit.
CXII Hymni.
CXIII Euocatorii, ſiue Inuocatorii.
CXIIII Ἀποπεμπτικοί.
CXV Φυσικοὶ, Μυθικοὶ, Γενεαλογικοὶ, Πεπλασμένοι.
CXVI Heroici, Pæanes, Scolia.
CXVII Dithyrambi.
CXVIII Laudationes,
CXIX Perſona.
CXX Locus.
CXXI Vrbs.
CXXII Epitaphium, Epicedium, Monodia, Inferiæ, Parentalia, Threni, Neniæ.
CXXIII Conſolatio.
CXXIIII Lyrica,
CXXV Elegia.
CXXVI Epigrammata.
CXXVII Inſcriptio.

QVARTI LIbri, qui & Paraſceue, Capita XLIX.

I Character.
II Grandiloquus.
III Affectus communes. Perſpicuitas.
IIII Cultus.
V Proprietas.
VI Venuſtas.
VII Numeroſitas.
VIII Plenitudo.
IX Floridum.
X Molle.
XI Suauitas.
XII Incitatio.
XIII Puritas.
XIIII Acumen.
XV Acre.
XVI Proprii Affectus grauis Dignitas.
XVII Sonus.
XVIII Grauitas, Vehementia.
XIX Genus infimum.
XX Tenuitas, Simplicitas, Securitas.
XXI Æquabile dicendi genus.
XXII Rotunditas, Volubilitas.
XXIII Gradus in Characteribus.
XXIIII Vitioſæ formæ, Siccum, Pingue, Trepidum.
XXV Figuræ, Periodus, Cola, Comma.
XXVI Figura, Figuræ.
XXVII Quæ ex Subticentia. Ἔλλειψις.
XXVIII Ἀσύνδετον.
XXIX Quæ ex poſitione eiuſdem vocis. Ἀναδίπλωσις, Ἐπανάληψις, Ἐπαναφορὰ, Παλιλογία, Ταυτότης.
XXX Ἀναφορὰ, Ἐπάνοδος, Ἐπιστροφὴ, Ἀντιστροφὴ, Συμπλοκή.
XXXI Κλίμαξ.
XXXII Quæ ex poſitione ſignificati: Synonymia, Ποικιλία.
XXXIII Quæ ex poſitione ſimilium: Alliſio, Inuerſio, Παρονομασία.
XXXIIII Quæ ex diuerſis: Πλεονασμὸς, Περιδιασάφησις, Ἔμφασις.
XXXV Περίφρασις, Μετωνυμία.
XXXVI Ἀλλοίωσις, Ἀλλαγὴ, Μεταβολὴ, Ὑποβολή.
XXXVII Quæ ex cōtrariorum poſitione: Ἀντίθεσις, Ἀντιμετάθεσις, Ἀντιμεταβολὴ, Σύγχυσις, Πλοκὴ, Ἀντεναντίωσις.
XXXVIII Quæ ſecundum ſitum: Ὑπέρβατον, Παρεμβολὴ, Παρένθεσις, Συναίτησις, Ζεῦγμα, Χιασμός.
XXXIX Quæ ex quantitate, Πάρισον.
XL Σύνθεσις, Τμῆσις.
XLI Quæ ex qualitate, Ὁμοιόπτωτον, Ὁμοιοτέλευτον.
XLII Interrogatio, Percontatio.
XLIII Figurarum vſus.
XLIIII Numerus.
XLV Ex dictionum quantitate.
XLVI Pleni & Vacui obſeruationes.
XLVII Ex dictionum qualitate.
XLVIII Ex diſpoſitione.
XLIX Ex pedum conſtitutione ex iĉturis verborum & eorum quantitatibus.

QVINTI LIbri, qui Criticus inſcribitur, Capita XVII.

i DE Imitatione & Iudicio.
ii Græcorum cum Latinis collatio.
iii Homeri & Virgilii locorũ collatio: quæ ad LIX. columnas extenditur.
iiii Comparatio locorum Virgilii & aliorum Græcorum quàm Homeri.
v Comparatur cum Theocrito Virgilius.
vi Virgilii loca ex Apollonio.
vii Horatii & Græcorum comparatio.
viii Ouidii cum Græcis comparatio.
ix Oppiani cum aliis comparatio.
x Latini cum Latinis comparantur.
xi Peſtilentia.
xii Tempeſtas.
xiii Diræ.
xiiii COMPARATIONES: Leonis, Leænæ, Vrſæ, Tauri, Apri, Lupi, Equi, Serpentis, Aquilæ ac Serpentis, Phœnicis, Delphini, Feræ in cauea, Gruum, Apum, Martis, Cereris, Dianæ, Amazonum, Enceladi, Peſtilentiæ, Frondium caſus, Cometæ, Tempeſtatis, Maris, Ventorum, Niuis, Fluuiorum, Saxi auulſi, Pilæ ſaxeæ, Quercus.
xv Lucani cum Nicandro.
xvi Comparationes cæterorum locorum variæ: quæ ad viginti ſex columnas extenduntur.
xvii Conferuntur principia & fines.

SEXTI LIBRI, qui Hypercriticus inſcribitur, Capita VII.

i IVdicium de Ætatibus Poeſeos Latinæ.
ii Iudicium de Poetis.
iii Plautus, & Terentius.
iiii RECENTIORES, Marullus, Vegius, Bigus, Augurellus, Angerianus, Ficra, Mycillus, Quintianus, Mãtuanus, Dampetrus, Accius, Rogerius, Vulteius, Cordus, Moloſſus, Amaſeus, Alexander, Gaidanus, Mombritius, Rhodophilus, Doletus, Verinus, Egnatius, Strozzi, Mutius, Palingenius, Pierius, Cotta, Aonius, Beatianus, Naugerius, Collatius, Alciatus, Caſtilioneus, Fauſtus, Bonincontrus, Lancinus, Eraſmus, Altilius, Melãchthon, Germani, Cerratus, Bembus, Politianus, Vida, Pontanus, Sannazarus, Fracaſtorius.
v QVARTA AETAS: Macer, Serenus, Sidonius, Calphurnius, Nemeſianus, Boetius, Auſonius, Paulinus, Claudianus.
vi TERTIA AETAS: Martialis, Valerius Flaccus, Statius, Iuuenalis, Perſius, Seneca, Silius, Sulpitia, Lucanus.
vii SECVNDA AETAS: Gratius, Cornelius Gallus, Quintilius Varus, Sabinus, Propertius, Ouidius, Tibullus, Catullus, Horatius.
De quibus omnibus iudicium vſque in finem eius libri extenditur.

SEPTIMI LIbri, qui Epinomis inſcribitur,

Primæ partis Capita VIII.

i RAtio recenſionum.
ii Rerum diuiſio.
iii Vtrum Poeta doceat mores, an actiones.
iiii De partibus Tragœdiæ, & ſpeciebus.
v An figuræ dictionis ad Hiſtrionen pertineant.
vi De Dictione.
vii De Choro veteris Comœdiæ.
viii De Poetices diuiſione.

Secundæ partis Capita III.

i De negligentia aut inſcitia profeſſorum.
De Temporibus in pronunciando.
De pedibus Scenæ conuenientibus.
Verſuum quorundam dimenſio ac reſtitutio.
ii Quæ particulatim ſint animaduerſa.
iii Quæ ex Bembi codice Terentiano.

Habes, Lector, veluti in Tabella ob oculos poſitam eorum ſummam quæ hiſce Poetices libris latius tractantur. Locos autem inſigniores auctorum tam Græcorum quàm Latinorum qui hic paſſim aut explicantur aut emendantur ſiquis enumerare velit, magnum eorum Indicem conficiet. Tu verò eo Indice pro omnibus fruere, qui ad calcem huius operis reiectus eſt.

Joanni Criſpino typographo.

IVLIVS Cæſar Scaliger (quem non modo ἐν ἱστορίᾳ βιβλιακώτατον extitiſse, ὡς ἐκεῖνος Varronem dixit Plutarchus, verumetiam ſine exceptione literatiſsimum, omniſque antiquitatis, humanitatis, doctrinæque literarum ſcientiſsimum certè quidem fuiſse ſatis ſua ſcripta teſtantur: quorum iam pars edita, & pars altera melior tuam expectat diligentiam atque induſtriam:) hoc opus, quam Poeticen inſcripſit, pumicatum, & perductum ad vmbilicos, meæ fidei commiſit: non vt in eo Ariſtarchum agerem, erat enim non nonum in annum preſsum ſolùm (vt ſuaſit Horatius) ſed multo longioris etiam temporis ſpatio, ac vſque ad affectam ætatē authoris ſui lima perpolitum: Verùm quia mihi diligētiæ fiduciam habebat, vt crederet me id omni ratione facturum, ne tot ſuæ perirent vigiliæ. Iam enim plenus annis, velutque inſtantis mortis præſcius diffidebat ætati. Nec verò ſapientem ſenem ſua feſellit diuinatio, nam non multò pòſt, ſed circiter menſem vnum, aut ad ſummum, alterum, quum illi vita ſuppeditaſset, felix mors ipſum adhuc omnibus ſenſibus integrum, tunc & ſtudentem & ſcribentem excepit. Is antea quàm diem ſuum obiret, fideicommiſso, atque etiam teſtamento cæteros libros tanquam liberos meæ tutelæ reliquerat: imò verò mihi in adoptionem emancipauerat, ſi modò publicis tabulis hæc adoptio teſtata & conſignata remaneret. Eam ob rem vt fidem liberem atque abſoluam, fiduciam mihi commiſsam omnem in te transfero, téque oro atque obteſtor, vt hoc opus authoris nominatiſſimi, ad vtramque lucernam toties euigilatum & elucubratum, omni cura, ſtudio atque fidelitate excudas, ita vt ex officina tua celeberrima, correctum emendatumque maximè exeat: dum Syluius Scaliger bonorum quidem in primis ceris relictus hæres, & ex aſse ſucceſsor & poſseſsor virtutis eruditioniſque paternæ, cætera volumina ὡς τάχιστα exſcribi curat, vt ſtatim tuo prælo committantur, ſintque tibi huius operis velut manupretium, ſi modò in ipſo imprimendo, fide, ſolitáque diligentia tua te vſum eſse cognouerit. Vale.

A. S. D.

Muſarum ſoboles alij: non ſegnius ipſe
Scaliger, & multò fortè priore prior.
At poſthac erit (ecce nouos creat ille Poëtas)
Muſarum ſoboles qui fuit antè, pater.

ΤΟΥ͂ ΑΥ̓ΤΟΥ͂.

ΤῊΝ ἈΝΑΚΆΜΠΤΟΥΣΑΝ ΓΈΝΕΣΙΝ ΣΟΦῸΣ ἘΞΑΓΟΡΕΎΕΙ·
ΟΥ̓Κ ἈΡΧΗ͂Σ ἈΡΧῊΝ ΣΥΝΤΕΛΈΕΙΝ ΤῸ ΤΈΛΟΣ.
ΣΚΑΛΑΝῸΣ Δ' ὍΓΕ ΜΟΥΣΟΓΕΝῊΣ, ΚΑῚ ΜΟΥΣΟΔΊΔΑΚΤΟΣ,
ἮΔ' ἘΓΈΝΑ ΜΟΥ͂ΣΑΣ, ἮΔ' ἘΔΊΔΑΣΚΕ ΠΆΛΙΝ.

STEPHANI BOETII REGII BVRDIGALÆ SENATORIS, DE *Iulio Cæſare Scaligero carmen, ad Vidum Braſſacum Præſidem.*

O, VIDE, verſu ſi queam ſuperſtite
Fugacis æui prorogare limites,
Factiſue laudem demereri poſteram,
Hæc vna, Vide, cura iam reſtat mihi:
Omnia parato ferre, dum vitæ breui
Memores nepotes aliquid addant gloria.
Quis nanque certos mortis implacabilis
Tardare ſperet ictus? quando pharmacis
Fugitare mortem primus AEſculapius
Vetat peremptus: nunc & alter Iulius
Extinctus alget, atque acerbo funere
Victor fatetur artis impotentiam.
Non hunc feſellit vlla vis recondita
Salubris herbæ, ſaltibus ſeu quam auiis
Celat niuoſus Caucaſus, ſeu quam procul
Riphæa duro contegit rupes gelu.
Hic iámque ſpectantes ad Orcum non ſemel
Animas repreſsit victor, & membris ſuis
Hærere ſuccis compulit felicibus,
Nigrìque auaras Ditis eluſit manus.
Quid tandem? & ipſe non minus videt modò
Viſenda cunctis ſtagna liuidæ ſtygis:
Vnúmque reſtat, viuidum nomen viri,
Immune lethi non Charonta ſentiet,
Latrantis ora nec timebit Cerberi.
Hoc ille doctis prouidus mandauerat
Seruare chartis, quas in hos, fati memor,
Pararat vſus: ſpes nec hunc fallet ſua.
Nam longa gratis Cæſarem nepotibus
Sacrabit ætas: Cæſarem teret legens
Mirator orbis: lector & dicet frequens,
Hoc incola felix Agennum claruit,
Verona ciue. At interim nos Braſsace,
Quos Cæſaris pertentat amiſsi dolor,
Extrema triſtes exequemur munera.
Te, Vide, ſacris deditum decet magis
Curare longi funeris ſolennia:
Me in veſte pulla, frigidum iuuat pio
Rigare fletu Cæſarem: non illum ego
Lugere viuus deſinam, forſan meis
Et ipſe mox luctum relicturus parem.
AEuum omne flendo ducitur mortalibus:
Miſerìque luct u continenter mutuo
Lugemus, aut lugemur omnes in vicem.

IVLII

M. D. LX.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI
POETICES LIBER PRIMVS,
QVI ET
HISTORICVS.

ROMA

CAPVT I.

Orationis neceſsitas, ortus, vſus, finis, cultus.

RES omnes noſtræ aut
neceſſarii, aut vtilis, aut
delectabilis genere cõ-
prehenduntur. Horum
omnium natura qua-
dã vel à principio con-
ſtituta, vel procedente
poſteà tempore vis o-
rationis affecta eſt. ne-
que enim potuit Homo, cuius perfectio pende-
ret è diſciplinis, eo carere inſtrumento, quod
ipſum deberet efficere participem ſapientiæ.
Eſt ſanè portitor animi quaſi quidam ſermo
noſter, cuius communicationi ciuiles conuen-
tus indicuntur, artes coluntur, ſapientiæ neceſ-
ſitudines homini cum hominibus intercedunt.
Neceſſe enim eſt ea petere ab aliis, quibus nos
egeremus: iubere infecta fieri: prohibere, pro-
ponere, diſponere, ſtatuere, abolere. Hęc prima
ſermonis natura fuit. Mox amplificatus vſus
atque commoditas, additis rudi atque inchoa-
to corpori veluti dimenſionibus, præſcriptio-
nibus, atque delineamentis: vnde dicendi cer-
ta lex orta eſt. Poſtremò ornatus tanquam
mundus, ac veſtitus quiſpiam eſt adinuentus:
quo iam & formata & animata ſplendeſceret
materia. Vt quemadmodum indefinito corpo-
ri apponit metiendi ſcientia latera, & angulos,
& directiones: concentus verò magiſtri etiam
modulos adiungunt, quos Græci ῥυθμοὺς no-
minant: ita ſermoni incondito primùm lex eas
addidit, quas Regulas appellant, qui de ipſis
ſcripſère: Mox etiam flexus, depreſsiones, e-
lationes, receſſus, vmbras, lucem, melior atque
elaboratior attribuit cura. Huius ergo naturæ
cultus, aut quaſi arma, texit militem pro neceſ-
ſitate: aut tanquam toga Senatorem pro vtili-
tate: aut ad voluptatem perinde atque amictus
elegantior nitidiorem ciuem. Quare fines quo-
que haud diſsimiles ſui habuit. quippe ob ve-
ritatem indagandam inter philoſophos expreſ-
ſit neceſsitas orationem: propter vtilitatem ve-
rò ciuili prudẽtia exculta eſt: ad theatra autem
eam traxit delectatio. Atque illam quidem ſa-
pientum, circunſcriptam argumentorum con- A
tracto ambitu, breuem eſſe decuit, ac naturæ
ipſius, quam explicat, parem. In foro autem, at-
que inter milites eſſe licuit fuſiorem, pro re, lo
co, tempore, perſonis: cuius ars Oratoria dicta
fuit. Tertius modus genera duo haud multò
diuerſa continet, quæ communem materiam
habent res communi forma enarrationis, ſed-
que multo cum ornatu. Differunt autem, quòd
alterius fides certa verũ & profitetur & prodit,
ſimpliciore filo texens orationem: altera aut
addit ficta veris, aut fictis vera imitatur, maiore
ſanè apparatu. At enimuerò vtraque, vti dixi-
mus, cum officio narrãdi æquè fungeretur: fa-
ctum eſt tamen vt illi ſoli nomen Hiſtoriæ fue- B
rit attributum: quippe cui ſatis eſſet ſolus ille
tractus dictionis ad explicandum quæ geſta eſ-
ſent. Hanc autem Poeſim appellarunt, propter-
ea quòd non ſolùm redderet vocibus res ipſas
quæ eſſent, verumetiam quæ non eſſent, quaſi
eſſent, & quo modo eſſe vel poſſent vel debe-
rent, repræſentaret. Quamobrem tota in imi-
tatione ſita fuit. Hic enim finis eſt medius ad
illum vltimum, qui eſt docendi cum delecta-
tione. Nanque Poeta etiam docet, non ſolùm
delectat, vt quidam arbitrabantur. Quippe o-
mni commune hoc eſt orationi, vt audientem
ſcire faciat vel rem, vel animum loquentis. Ac
primùm quidem quod in cantu eſſet, oblectan- C
di cauſa tantùm videbatur inſtitutum: ſuberat
tamen illis modulis id, cuius gratia condimen-
tum illud apparabatur. Poſtremò ſapientiæ
quoque acceſsio facta eſt ad rudem illam pri-
ſcámque inuentionem. Adhæc vbi narrat Im-
peratorum conſilia tum aperta, tum vafra, quæ
Græci στρατηγήματα nominant: præterea tem-
peſtates, bella, fugas, artes varias, æquè omnia
ad eundem finem: iccirco imitatur, vt doceat.
Quemadmodum rectè ſtatuit Euripides apud
Ariſtophanem in Ranis: interrogatus enim,
Quæna potiſsimùm virtus excitare queat nos
ad cuiuſpiam Poetę admirationem: Si non ſine

dexteritate, inquit, ciues commonefacere ſciat,
vt fiant meliores. Itaque minus bene Plato negabat in Ione, Rhapſodum non poſſe rectè de
re militari, aut nauicularia diſſerere: propterea
quòd artes hæ ſint ab eo ſeparatæ. Nihilo enim
peius de his ille diſputabit, quam de iiſdem cõ-
ſcripſerit poeta. Nam ſi, vt ibidem optimè ſcri-
bit, rerum eſt Poeta imitator, Rhapſodus autẽ actor imitationis: qua ratione ille effinxerit,
eodẽ modo hic poterit exprimere. An verò omnibus his, Philoſophicæ, Ciuili, Theatrali, vnus
demum finis propoſitus ſit? ita ſané eſt. vnus enim idémque omnium finis, perſuaſio. quippe,
ſicuti dicebamus, docet omnis oratio, vel rem,
vel animum dicentis. Doctrinę autem finis, ſci-
B entia. Scientia verò non vno modo. Aut enim
verè, ac ſimpliciter ſcientia eſt: Habitus animi
ex concluſione per neceſſaria: aut laxa notione:
veluti cum dicimus, Scio Eliſam Æneæ abitu
ſibi mortem conſciuiſſe. Id tametſi falſum eſt:
tamen pro vero acceptũ eam admittit vulgò ſignificationem. Eſt autem perſuaſio, animi coniunctio cum oratione. Forma perſuaſionis, veritas: ſiue certa, ſiue ambigua. Finis, opus vel intellectionis, vel actionis. Veritas aũt, orationis
æquatio cũ re. Ne ſanè quod iactatũ eſt, admittendum cenſeas, oratoris finem eſſe, bene dicere, non, perſuadere. Non enim grãmaticorum
argumenta ſana ſunt. Certè ſi non perſuadet:
C nequaquam fit id artis vitio: ſed aut euẽtu, qui
profectò extra oratorem eſt: quare non deſinit
eſſe orator: aut propter eius culpam, quę duplex
eſſe poteſt: vel in oratione, vel in cauſa quam
fouet malam. Itaque aut non erit orator, quippe non eloquens: aut erit non orator, id eſt vir
non bonus. Bene dicere autem nullo modo poteſt eſſe finis. Nempe eſt inſtrumentum, aut inſtrumenti modus. Finis autem nõ eſt, quod alterius cauſa fit: ſed cuius gratia omnia fiũt. Bene dicit autem, vt perſuadeat. Ad hæc non tuo
ſed iudicis arbitratu bene dicendum eſt: cui ſi
non videare bene dicere: nõ ſolùm nequicquã,
ſed etiam nequaquam bene dixeris. Igitur fine
tuo fruſtratus abeas, etiamſi fueris conſecu-
D tus. Præterea non poteſt, & reus, & actor æquè
bene dicere; neceſſe enim eſt, vt alteruter vel
cadat cauſa, vel cecidiſſe meritus ſit: ergo non
erit orator ille tuus, quem tu in bene dicendo
conſtituiſti. Poſtremò in eo commentario, qui
εἰσαγωγικὸς titulo aſcribitur Galeno, & in eo
qui Galeni eſſe minimè dubitatur, de ratione
artis Medicinę, quam rationẽ ipſe vocat εὔστοχον:
duo eſſe artiũ genera colligitur: quæ ſi Quintilianus legiſſet apud Platonem, à quo ſumpſerat Galenus, mutaſſet ſententiam de fine Oratoris. Duo ſunt igitur: vnum quod per ſeipſum
conſequi poſſit finem ſuum: cuiuſmodi eſt Fabrica, Sutrina, atque aliæ tales: Alterum quod
nõ ſemper fine ſuo potiatur: qualis eſt, Oratoria, Medicina, Nauigatoria. Quas artes appellant illi στοχαστικάς: quaſi coniectura, nõ certa ratione, quemadmodum dicitur in Philebo, cõplcantur. Quanquam equidem aliter cenſeo.
Medicina enim curabiles morbos ſẽper curat:
medicus nõ ſemper. quia multis eũ impedimẽtis præueniri contingat. Quare non tunc agit
qua medicus eſt. Non enim incurabilem aggrediatur ægritudinem, ne ſit negligens, ne amens,
ne auarus, ne præceps. Errores quoque euenire
conſueuerunt ægrotis ab ægrotis ipſis, à famulis, ab euẽtu: veluti aere, ſole, rore, ira, mœrore,
metu, aliis. Hunc ad modum ea ſunt, quæ Hippocrates atq; alii medici vocãt τὰ ἔξωθεν. Nam
profectò ne ipſa natura quidem verus artifex
videretur: quippe ſuo impedita fine nonnunquam aberrat; veluti cum aut monſtra componit: aut defecta edit corpora. Orator igitur in foro agit, vt bono bene, malo malè ſit:
in concione & conciliis, vt rite reſpublica gubernetur: in laudationibus, vt bonorum imitatione à vitiis abſtineamus: quod deinde honeſti
genere apponitur, ſectemur, atque agamus. Ad
quam claſſem reducuntur inuectiuæ quædam.
Tametſi aliæ ab iudiciariis pendent, cuiuſmodi eæ, quæ dicuntur aduerſus teſtes: aliæ à deliberatoriis, quales in Antonium, & Catilinam,
& quæ inſcribuntur de prouinciis cõſularibus.
Omnium enim finis idem. Qui verò dixère in
iudiciis finem eſſe iuſtitiam, in deliberationibus vtilitatem, in laudationibus honeſtatem,
rectè reprehenduntur à Quintiliano. Reprehẽſionis autem modus etiam acutius perſcrutandus. Hi igitur cum minus bene, tum contra ſeipſos ſentiunt. Vnum enim alibi faciunt vtile
cum honeſto. Præterea vtile, finis eſt omnium
virtutum: quare etiam iuſtitiæ. Et iuſtitia cùm
ſit virtus diſtribuens quantum cuique aut ſuũ,
aut ſatis: iccirco etiam in deliberationibus iuſtitia pro fine habebitur. Nam belli quoque ipſius finis iuſtitia eſt. Quæ igitur in bello (plurima vero ea ſunt) deliberantur, ea omnia propter iuſtitiam fiunt. Poſtremo ſi finis hominis
virtus eſt: honeſtas autem aut affectio, aut forma virtutis: cuiuſque humani officii, actionis,
cogitationis erit honeſtas finis. Conſultius etiã
quàm fecerit Quintilianus, partitionis huiuſce
cauſæ contemplandæ erunt. Ille enim vt hæc
tria deducat genera, diuidit ad hunc modum.
Quę agũtur, aut ſunt in iudicio, aut extra. Quę
cauſæ ſunt extra iudicium, eæ aut præterita cõplectuntur, aut futura. illa ad laudationem, futura pertinere ad deliberationem. At enimuero
quis non videt, etiam in iudiciis tractari præterita? Quare non potuit hæc differentia iudicialis conſtituere ſpeciem ab iudiciali ſeparatam.
Potius conuertiſſem ſic orationem. Res autem
præterita eſt, aut in futuro. Hæc ſola pars præſcribit deliberationẽ: illa ſecabitur in iudicialem, & demonſtratiuam. Quanquam acuto homini ac primæ alumno Philoſophiæ, videantur
iudicialis

iudicialis partes, deliberatiua & demonſtratiua. nunquã enim agitur aut defenditur reus ſine laudatione ac vituperatione vel perſonæ, vel rei, vel facti, vel dicti, vel conſilii: quemadmodũ nec ſine deliberatione quidẽ. Deliberatur enim de ſupplicio rei, aut abſolutione. Quamobrẽ neutiquam eſſe poterũt ſpecies, aut genera cauſarũ: propterea quòd nulla ſpecies alterius ſpeciei pars eſſe quit. Poſtremò haud rectè deliberatiui generis orationes ſuaſoriæ à quibuſdã ſunt appellatæ. eſt *Suaſio.* enim finis omnium ſuaſio. quid enim aliud oratio, quàm fidem facit? hoc autem eſt ſuadere. Nihilò melius ἐπιδεικτικὴ vox à Quĩtiliano accepta pro oſtẽtatione. quin fortaſſe hoc vocabulo carẽt Græci ad oſtentationẽ ſignificandã. Sanè ab ea tãtum abeſt, vt apud Philoſophos pro ſimpliciſsima atque exactiſsima oſtenſione receptũ ſit. Animi etiam gratia id apponendũ eſt: in deliberationibus & iudiciis oratorem pẽdêre ab auditore. Fit enim auditoris arbitratu id, cuius gratia eſt oratio inſtituta. In genere demonſtratiuo contrarius huic euentus eſt. ſiquidem pendet auditoris animus à dicẽte. eſt enim quaſi iudex qui laudat, nõ autẽ ſub iudice. Atq; hæc quidẽ præter vulgatã Rhetorũ ſententiã, ex propoſita quęſtione, dicta ſunt neceſſariò. quemadmodum à nobis alia multa longè accuratius. veluti ſi dicamus, Tranſlatitium ſtatũ ad Coniecturalem referri poſſe. In vtroque enim quum de facto conſtet, de facti authore diſputatur. Cõmune autem inter ſe id habẽt omnia genera orationum. Diſceptat orator in foro, de vita, vitiis, virtutibus: atque ea examinat in ſtatu qualitatis: & in eo, quo quæritur, Quid ſit. Item in conciliis quid ſit eligendum. Quæ omnia eodẽ animo tractat Philoſophus & Poeta: vterque vel ex ſua vel alterius perſona: quemadmodum Socrates introducit vel Diotimã vel Aſpaſiam: & ipſum Socratem Plato. ſic etiam orator interponit proſopopœias. Laudat orator quempiam: non poteſt ſine enarratione vitæ, familiæ, nationis. Hoc cũ Hiſtorico. is enim ſæpenumero addit elogia: qualia legimus de Camillo, Scipione, Hannibale, Iugurtha, Cicerone: atque interponit quaſi decreta ſua. Sola poeſis hæc omnia complexa eſt, tantò quàm artes illæ excellentius, quòd cæteræ (vt dicebamus) res ipſas, vti ſunt, repręſentant, veluti aurium pictura quadã. at poeta & naturam alterã, & fortunas plures etiam: ac demũ ſeſe iſthoc ipſo perinde ac Deum alterũ efficit. Nam quæ omnium opifex cõdidit, eorũ reliquæ ſcientiæ tanquam actores ſunt: *Poetica.* Poetica verò quũ & ſpecioſius quę ſunt, & quæ non ſunt, eorũ ſpeciem ponit: videtur ſanè res ipſas, non vt aliæ, quaſi Hiſtrio, narrare, ſed velut alter deus condere: vnde cum eo cõmune nomen ipſi non à conſenſu hominũ, ſed à naturæ prouidentia inditum videatur. Quod nomen *Poetę nomen vnde.* Græci ſapientes vbi commodiſsimè παρὰ τὸ ποιεῖν effinxiſſent: miror maiores noſtros ſibi tam iniquos fuiſſe: vt Factoris vocẽ, quę illã exprimeret, maluerint oleariorũ cancellis circũſcribere. eum enim ſolũ qui oleum facit, quũ pro cõſuetudine caſtè, tũ pro ſignificatione ſtultè appellare licet.

CAPVT SECVNDVM PROSEQVITVR POETAE nomẽ, POESEOS originẽ, CAVSAS, Efficientem, Formam, Materiam.

POetæ igitur nomen non à fingẽdo, vt putarunt, quia fictis vteretur: ſed initiò à faciẽdo verſu ductum eſt. ſimul enim cum ipſa natura humana extitit vis hæc numeroſa, quibus verſus claudũtur. Nullum ſanè momentum vocis eſt, quod nõ habeat *Qualitas.* qualitatis modũ, & quãtitatis. Eſt in eo ſitu qualitas, quod acutum & grauem ſonũ appellamus. *Quantitas.* Eſt in temporis tractu quantitas: Tẽpus, menſura motus. Vox autẽ, aer motus. Infans quoque prius canit, quàm loquatur. videmus enim pleroſque haud aliter ſomnum captare. Poſtea quũ maiore ſpiritu res nouas veteribus inuentis addidiſſent: illi, qui hac gloria inferiores numeroſè meditarẽtur ſimplices narrationes, Verſificatores tantùm *Verſificatores.* dicti ſunt: hi autẽ Poetę. quare ſoli ſibi Muſarum *Poetæ.* tutelã vindicãt atque patrocinium, quarum ſpiritu, quæ alios lateant, ab ipſis inueniantur. Nam Muſæ παρὰ τὸ μῶσθαι à Platone deductę ſunt: quibus ſcilicet inuẽtio attribuatur. Alii ἀπὸ τ͂ μύειν. *Muſæ vnde dicantur.* vnde Myſtæ & Myſteria: quo verbo iudiciũ deſignetur. Arcana enim ſelecta ſunt: electio autẽ ab iudicio. nempe omnia quæ in opere poſita ſunt, ab intellectione, aut ab inuẽtione, aut ab iudicio proficiſcuntur. Verùm nõ quemadmodũ Cicero *Cicero taxatur.* cenſuit in Topicis: ſed ſicuti ſtatuimus nos. non enim rectè putauit Inuentionẽ pertinere ad Topicam tantùm: Iudicium autẽ ad Dialecticen. nihilò enim ſecius quæritur in demõſtratione terminus medius neceſſarius, quàm in Topicis contingens. Et ſanè Dialecticæ ſcientia eſt cõmunis omnibus generibus argumentandi. Inueſtigãtur igitur quæ dicenda ſunt. Occurrunt autem vel bona, vel mala, vel neceſſaria, vel contingentia: quapropter tum demũ iudicato opus eſt. Iccirco duæ tantùm Muſæ per initia creditæ à priſcis theologis, qui ſeſe earũ diſcipulos cecinere: quarum altera dicta ſit μελετὴ, quæ quidẽ meditando *μελετή.* inueniret: altera ποιητὴ, quæ inuẽta certo diſponeret iudicio. *ποιητή.* Propterea verò quòd eruerẽt ex ipſis exordiis rerum ignota vulgo monumẽta: tertiam quidam adiecere, quam à memoria μνήμην nominarent. Iidem quoque eam, quã ποιητὴν alii nuncuparent: non à faciendo, ſed à cãtu ἀείδειν appellare maluerunt: priores tamen plus placent. nã & abſq; cãtu res ipſa poetica nihilominus ſtat. Cæterùm qui diligẽtiores ſibi viſi eſſent, vt hoc probarũt, ita etiam in tria diuiſere, quæ huius tertiæ eſſent officia. Triplicem nánque Muſicam vetu- *Muſica triplex.* ſtiorem ſtatuêre. In Harmonia, quam ſola voce conſtare dicebant: in aere, quæ proficiſcerentur ab inſtrumentis: & in aqua, cuius Cteſibium authorẽ tradit Vitruuius, atque Hydraulicam nominaſſe. Verùm hi quoque minus purè tantam rem prouidêre. quippe etiam vox in aeris ictu cõſtat. Eſt enim aeris percuſſio, aut quod è per-

cuſsione, aut ipſe percuſſus aer. Præſertim quum in Tibia & Fiſtula eadem, quæ & vocis, materia ſit: nempe flatus ipſe. Quinetiã aqua neutiquam ſonum edat vllum ſine aere. Ad hæc Harmonia quum ſit ſonorum correſpondens proportio, genus erit profectò ad omnia illa. Subtilius autem contemplanti mihi videtur Muſarum numerus à canentium numero per initia conſtitutus. Itaque eò creſcẽte ad quartam perſonam vſque, additam à nõnullis & quartã Muſam. Aucta deinde variis in organis arte concentionum, etiam ſeptem proditæ. Poſtremò ad nouem vſque promota frequentia in eo ſtetit: idque non ſine cauſa. eſt enim perfectiſsimus numerus: ſuper quo multi multa ex Muſicorum præceptionibus tradidere. Verùm argutari ſapientem virum minimè decet. Nam quemadmodum tonis nouenarium accommodabunt? octo enim tantùm ſunt τὰ διαπασῶν, non nouem. Antiqui item errarunt, qui à cælorum numero eum numerum ductum voluerint. Nam octo tãtùm quum agnoſcerent eo tempore, totidem faciebãt Muſas: nonam autem matrem potius, aut nutricem arbitrabantur: aut ad Apollinis referebant poteſtatẽ. quare Mimnermus non malè Cæli filias cecinerit in Elegiis. Nihilo prudentius Plutarchus, vbi multas verſauit, ineptias elemẽtorum ſequi veritus non eſt. ait enim tot eſſe Muſas, quot in Matris nomine, Mnemoſyne, recenſerẽtur literæ. ſaltẽ Græculas nugas mendacio condidiſſet, atque oſtendiſſet, elementa illa capita eſſe nominũ Muſarũ. quod quia non potuit, ne illud quidem decuit voluiſſe. Iouis autem filias iidem Theologi prodidere: propterea quòd ſimul cum vitæ noſtræ, (cuius ille author eſt) exordiis protin᷒ extitit, vti dicebamus, Harmonia. Matrem verò Mnemoſynem autumant eadem ratione, qua vetuſtiores illi vnam è tribus, quemadmodum ſuprà dictum eſt, μνήμων. Id quod pudicè ac verecundè, vt ſemper, doctiſsimus innuit poeta diuino illo verſu,

Et meminiſtis enim diuæ, & memorare poteſtis.

Harmonia quid. Muſarum numerus. Nouenarius numerus. Plutarchus taxatur. Virgilius.

Eſt autem è philoſophia ſumptum. ſiquidem ex actibus frequentioribus habitus fit: ex habitibus memoria: ex memoriis propoſitiones: è propoſitionibus concluſiones. Itaq; artes per manus tradi dictæ ſunt. Quod adeò declararunt Græci loquendi modo illo, quum dicere cõſueuerunt, ἐξ ἱερῶν. Neque enim ſcripta edebantur, ſed certo ſacramento per ſucceſsiones ἄγραφα: quod & Pythagoreos feciſſe aiũt, & Druidas ex hiſtoriis obſeruatum eſt. & Chaldæos ſcimus ex eo, quod ſonat Cabbalæ nomen. Non minore ſanè ratione illarũ nutricem Euphemẽ profeſsi ſunt. Sapientum nánque præmium bona fama. Sic Plato in ſuis Legibus, malã famam pro ſupplicio ſtatuit multis. Quod autẽ dicit idẽ in Ione, Poetæ hoc ipſum quod ipſi ſunt, alios quoque eſſe faciunt. Quare quibus artibus ſeſe reddunt immortales, iiſdẽ illos quoque, quos celebrãt, conſecrant immortalitati. Sic gloriatur Pindar᷒: ſic canit Theocritus: ſic cæteri ſunt ſecuti. Hactenus quæ ad

Cabbala.

A verã philoſophiam pertinerent. nũc animi gratia etiam hiſtoriæ quædã de poetices vetuſtate ſunt attingendæ. Ac more quidẽ ſuo nugantur Grammatici. nã quo argumento profiteãtur poeticen ſoluta oratione antiquiorẽ, videamus. aiũt enim in donariis aliiſque monumentis õmnia ſcripta numeroſé. ſané. Nũ etiam quotidianã orationem illa præuenere? Pierus Macedo quòd primus & poema feciſſe, & filias inſtituiſſe dictus eſt: creditus quoque fuit ab aliquibus Muſarũ pater, quibus ipſe Muſarũ nomina impoſuiſſet. Idẽ malũt alii de Oſiride Ægyptio: quẽ eundem & Apollinem quũ faciunt, à Græcis non aberrant. A locis autem multa cognomina ſunt eis attributa. Aut in quib᷒ primùm vel orta, vel culta poemata: aut B vbi venerarentur. nam Theſpiis primũ Pierũ ceciniſſe ſcribũt. In Helicone autem Muſis Otum & Ephialtẽ primos Aloeo genitos rem diuinã feciſſe. vnde & Theſpiades, & Heliconides nuncupatæ. Camœnæ verò apud Opicos à cãtionibus. Alatæ autem effinguntur ob ingeniorũ præſtantiam, atq; exp̃romptã mobilitatẽ. ait enim Ariſt. ἢ εὐφυοῦς ὁ ποιητής, ἢ μανικοῦ. Quã ob cauſam Homerus quoq; alata verba nominat. In fabulis autem memoriæ proditũ eſt, Sirenas Iunonis ſuaſu cum Muſis cantu fruſtra contendiſſe: ipſis enim victis illas pro ſupplicio euulſis alarũ pennis coronas capitibus impoſuiſſe. Gratiarum verò tũ perpetuas ſocias, tũ affines: propterea quòd elegãtioris lautioriſque vitæ authores eſſe videãtur: non ſi- C ne ea voluptate quæ in lætitiæ temperatione ſita eſt: hoc enim χάρις ſonat, quod & χαίρειν: quæ vox ad ſecundã valetudinem in epiſtolis atque ſalutationibus locum inuenit communi loquẽdi vſu. Tametſi Plato mauult τὸ εὖ πράττειν. eſt enim lætitia affectio animi in corpore ſano. Cauſa affectionis eſt, quod vocãt Philoſophi, obiectũ adæquatum voluntati. Per Poeſin autem reflectitur anima in ſeipſam, atque promit è cæleſti ſuo penu quod diuinitatis ineſt: quæ pars ne perpetuis quidẽ hauſtibus exhauriri poteſt. quod autẽ & Charites, & lætitia, & Muſæ, & bona valetudo affines ſint, ex oraculi conſilio colligi poteſt. quod Argiuæ Teleſillæ datũ ait Plutarchus. Eã ſummo loco natam, ſuiſſe affectã morbo: qui, vt puto, quũ me- D dicorum ope maior eſſet, à diis auxilium petere coactam: reſponſum eſt, ita demum ſanitatem reſtitutum iri, ſi Muſas coleret. ad quas quum frequenti opera animum appuliſſet, ſtatim conualuiſſe. neque ſolùm valetudinem bonam, ſed etiam robur, atque adeò imperatorium animum conſecutam. vt muſæ etiam arma ipſa non ſolùm canãt, ſed etiam parent. Talem habes Tyrteum quoque. Quin Phrynichũ, quòd in fabula ſaltaſſet aptè Pyrrhicam, ducem ſibi creauere Athenienſes. ſimul enim cum armatura numeri ipſi coniuncti ſunt. Eodem fati vſa beneficio Teleſilla, victorem Cleomenem Lacedæmoniorum regem cum exercitu ad vrbẽ Argos aduentantem, diſpoſita in munimentis mulierum corona, multis interfectis ſummouit. Demaratum

Pierus Macedo. Oſiris. χάρις. χαίρειν. Lætitia. Argiua Teleſilla.

Regem

Regem alterum, qui intus iam erat, armorum vi expulit. Poetarum autẽ modi tres: ſecundum ſpiritum, ſecundum ætatem, ſecundũ ſubiectum. Spiritu diuerſos eſſe ait tum Plato, tũ Ariſtoteles. Alios enim naſci tales, alios natos vel rudes, vel etiã feros atque auerſos, furore rapi atque abſtrahi à vulgari materia. deorum opera: qui dii ipſis tanquã miniſtris vtantur. Itaque idẽ Plato eos & ἑρμηνέας, & ὑποφήτας deorum vocat in Ioue. Quò fit vt minus valeat eius authoritas in libris politicis: qua authoritate barbari quidã atque hiſpidi abuti velint ad Poetas è republica exigendos. Qui ſi eorum libellos aliquot damnat: non propterea carendum eſt nobis cæteris partibus, quæ ab ipſo quoque ad ſuorũ argumentorum cõfirmationem ſæpenumero recitantur. Reſpiciat ipſe ſeſe quot ineptas, quot ſpurcas fabellas inſerat: quas Græcanicũ ſcelus olentes ſentẽtias identidẽ inculcet. Certè Sympoſiũ & Phædrum, atque alia mõſtra operæprecium fuerit nunquã legiſſe. Iccirco igitur inuocãt Poetæ Muſas, vt furore imbuti peragãt quod opus eſt. Horum autem ἐνθουσιαζόντων duo adhuc genera animaduerti. Vnũ, cui cæliùs aduenit illa diuina vis, aut vltro nec opinanti, aut ſimpliciter inuocãti. Quo in numero ſeipſum ponit Heſiodus: Homerus autẽ ponitur ab omnibus. Alterũ acuit meri exhalatio, educens animæ inſtrumenta, ſpiritus ipſos à partibus corporis materialibus. Talem ait Ennium Horatius: talem nos Horatium. De Alcæo atque Ariſtophane idẽ memoriæ proditũ eſt. Nec Alcman caruit ea calumnia. Sophoclẽ quoque Æſchylo id obiecisse: Vinum, non ipſum, eſſe illius authorẽ Tragœdiarum. Ab ætate autẽ tria genera. Vetus illud priſcum, rude, incultum: quòd ſui tantum ſuſpicionẽ ſine nominis memoria reliquit. niſi in eo tanquam principem, Apollinem cenſeamus. Alterum illud venerandum, à quo primùm Theologia & Myſteria. inter quos Orpheus, Muſæus, Linus: Olympum quoque inter vetuſtos Plato nominãt. Tertii ſeculi Homerus author & parẽs: Heſiodus quoque & alii. Quanquam ſi hiſtoriæ non extarẽt, putare potueris Muſæum Homero iuniorem: adeò ille cultior & politior eſt. Orœbãtium quoque Træzenium, itẽmque Phrygium Dareta ante Homerum floruiſſe ſcribit Ælianus: ſuiſque temporibus illius Iliadẽ in honore habitam. Ante Orpheum quoq; & Muſæum idẽ author eſt fuiſſe Syagrum poetam, qui Troianum bellum primus ſcripſerit. Tertiæ claſsis Poetæ à profeſsione, quod Græci ὑποκείμενον: Barbari noſtri Philoſophi Subiectum rectiſsimè: Latini paulò ſupinius, Argumentum vocant. Horum tot ſunt genera, quot res ipſæ, de quibus ſuo loco. Artis tamẽ gratia ad ſumma tria faſtigia reducantur. Primum eſt Theologorum: Cuiuſmodi Orpheus & Amphion: quorum opera tam diuina fuerit, vt brutis rebus etiam mentem addidiſſe credantur. Secundũ genus Philoſophorum: idque duplex, Naturale, quales Empedocles, Nicander, Aratus, Lucretius: Morale ſecundum ſuas partes, vt Politicum ab Solone & Tyrteo.

Poetarum modi tres.

Platonis locus.

ἐνθουσιαζόντων duo genera.

Aetates & claſsis Poetarũ.

Ante Homerum Dares et Syagrus Poeta scripsere bellum Troianum.

Oeconomicum ab Heſiodo: Cõmune à Phocylide, Theognide, Pythagora. Tertio loco ponentur ii, de quibus omnibus mox. Quæ autẽ de nobis dicta ſunt, ſi ad mulieres referantur, nihil mutant. Sua enim illis quoque laus. Inter quas Sappho, Corinna Pindari magiſtra, Hedyle mater Hedylogi poetæ: ſiue ille Samius fuit, ſiue Athenienſis. mater eadẽ Moſchyles, quæ item Iamborum cãtu floruit. Megaloſtrata quoque, quam amauit Alcman. & aliæ. Ad cuiuſmodi verò genera ſint referenda Cn. Martii, & Sibyllarum carmina, ſuum cuique iudicium relinquo. mihi placet ſeiungi. non enim facta narrãt, ſed prædicunt euentura. Theologiæ pars hæc, non ſimplex cognoſcendi deos, ſed tanquam diis cognita dicendi. Quod autem ad noſtratia attinet: Bello Punico ſecũdo Poeticã cœpiſſe Romæ primùm Gellius ex quorundam ſententia ſcripſit. Verſus, quia lepidi ſunt, aſcripſi.

Punico bello ſecundo Muſa pennato gradu
Intulit ſe bellicoſam Romuli in gentem feram.

Cæterùm conſtat Liuium Andronicum antè Fabulas dediſſe, quàm Neuium: qui ſuas ad populum dedit anno quingẽteſimo decimo nono. His propoſitis atque digeſtis: aliquot ſolui poſſunt quæſtiones. Quare dubitat Horatius, Comœdia ſitne Poema? an quia humile, à Poeſeos nomine iccirco amouenda? ſanè iudicium ineptum. Tantum enim abeſt, vt Comœdia Poema non ſit: vt penè omnium & primum, & verum exiſtimem. In eo enim ficta omnia, & materia quæſita tota. Altera: An Lucanus ſit Poeta. Sanè eſt. Nugãtur enim more ſuo Grammatici, quũ obiiciunt, illum hiſtoriam conſcripſiſſe. Principiò, fac hiſtoriam meram: oportet eum à Liuio differre. differet autẽ verſu. Hoc verò Poetæ eſt. Deinde quis neſcit omnibus Epicis Poetis hiſtoriam eſſe pro argumẽto, quam illi aut adumbratam, aut illuſtratam, certe alia facie quum oſtẽdunt, ex hiſtoria conficiunt Poema. Nam quid aliud Homerus? Quid Tragicis ipſis faciemus? Sic multa Lucano ficta: Patriæ imago, quæ ſeſe offerat Cæſari: excitã ab inferis animam, atque alia talia. Quin equidẽ Liuium potius Poetæ nomen meruiſſe, quàm Lucanũ amiſiſſe cenſeo. Nam quemadmodum Tragici rem ipſam denarrãt veram: perſonis actiones, ac dicta accommodãt. ſic Liuius & Thucydides interſerunt conciones, quæ nunquã ab iis quibus ſunt attributæ, cognitæ fuerunt. Ariſtoteles quoque, qui hanc cenſuram acrius exercuit, vt verſificatores à Poetæ nomine ſummoueret, inter loquẽdũ aliter vſus eſt. ὡς ἐποποιόν, inquit, Ἐμπεδοκλῆν. quare Empedoclem quoque, qui nihil fingit, appellat ποιητήν. Poeſin autem & Poema, quidam, inter quos etiam Plutarchus, ita diſtinxère, vt Poeſis iuſtum ſit opus: Poema puſillum. Ilias Poeſis, Margitis Poema. profectò malè. Námque Poema eſt opus ipſum: materia, inquam, quæ fit. Poeſis autem, ratio ac forma Poematis. vt habeas à tribus verbi perſonis totidem nomina. Poema πεποίημαι: Poeſis πεποίησαι: Poeta πε-

Quæſtiones aliquot.

Poeſis & Poema quid differant.

ποιῆσαι. Quemadmodū ὄρημα, ὄρησις, ὀρητής. Eſt igitur Ilias, Poema: Homerus, Poeta. Ratio & Forma qua Margitis facta eſt, Poeſis. Poetice verò ſciētia, id eſt, Habitus ex diſpoſitione præceptionū, quibus docemur ad conformationē hanc, quā Poeſin appellamus. Ita habes cauſas tres. Materiā, Formam, Efficientē: & in ſuperiori commentario Finem, id eſt, Imitationem, ſiue vlteriorem finem, doctionem. nam quare non mihi liceat: ſi Cicero dixit, Rectionē. Differunt autē Poemata modis tribus. Hi ſunt. Quæ imitamur, quibus imitamur, & quomodo imitamur. Imitatur Medeā eandē Ouidius in Metamorphoſi, quā Seneca in Tragœdia. Res igitur eadē, at verſus quibus imitantur, diuerſi: modus quo imitantur, diuerſus. B quippe aliter in ſcena per perſonas dramata, aliter in Epico miſtū gen⁹ videtur. Iidē verſus in Æneide & in Tityro: Res & Mod⁹, alij. Idē modus in Tityro, & in Comœdiis: Res & verſus nō iidē.

POEMATVM PER MODOS diuiſio, & eorum ordo.

CAPVT III.

Modi igitur ſic diuiduntur. Alius in narratione ſimplici conſiſtit. Quale eſt Lucretij Poema. Hoc Græci διηγηματικὸν, & ἐξηγηματικὸν, & ἀπαγγελματικόν: Alius eſt in colloquutionibus politus: Cuiuſmodi in Comœdiis: à Græcis διαλογητικὸν prima, & tūma ratione. nam vſu factū eſt, vt traheretur ad ſignificandū diſputationes. Quippe διάλεκτον nihil præter ſermonē deſignat. Sermo autem vti dicebamus, ad animi cōmunicationē. διὰ enim tranſmiſsionē notat. vt διαπερῶ, διαμπερές. Quare

Dialogi. Dialogi appellatę ſunt ſolutæ orationes, In quib⁹ ſermo plurium, non autē duorum tātùm, vt peruerſè Grāmatici, referretur. Diuerbia in Comœdiis vocat T. Liuius. Dialogi autē inuentor videtur Alexamenes Teius, quēadmodum ait Ariſtoteles. Nobilitauit hoc dicēdi genus & argumentis illuſtrib⁹, & diuina oratione. Diſtorſit ad Mimicam, atque etiā Momicam laſciuiā Lucianus. Ac quemadmodum eam ſolutam dictionem, coluêre poſtea metris incluſam, quibus ederēt Fabulas: ita primus Crates Athenieſis illis exoluit vinculis: Fabulaſque ſine metro dedit. Hoc genus διαλογητικὸν, etiā ab geſtu, & actione δραματικὸν appellatum fuit. δρᾶν enim Dorica lingua ſignificat agere. Neq; illud obfuerit, quòd ſedēdo partes quædam expediuntur: nā & à maiore parte nominā- D dum fuit genus hoc dictionis. & in ſeſsione quoque actio quædā eſt. Quare hiſtrio, qui eſt imitator, cùm dicatur δρᾶν. Imitatiuum hoc item genus nō ſunt veriti quidā nominare: tametſi iidem vniuerſæ poëſeos finem agnouerint, imitationem. Miſtum autē eſt, in quo & narrat Poeta, & introducit collocutiones. Græci μικτὸν rectè, κοινὸν minus rectè. Cōpoſitum enim è partibus eſt: at nemo dicat cōpoſitum eſſe partibus cōmune. Ipſæ nanque partes totum ſunt. Alia quippe ratio, cùm dicimus, genus eſſe cōmune ſpeciebus. Sanè genus pars eſt ſpecierum: cōprehēdit enim eas prædicatione, non ambitu. Modos iccirco diximus, nō autē ſpecies. propterea quòd ij & ſimul cōueniunt, & miſcentur: ſpecies autē nunquā. Dramatici autē genera cōplura: quæ mox ſuis locis digeremus. Antiquiſsimum, Paſtorale. Proximū, Comicum. è quo natū Tragicum. Miſtum autē Epicū, quod iccirco omnium eſt princeps: quia cōtinet materias vniuerſas. Horū verò tractandorum ratio duplex: aut enim nobilitatē reſpiciemus, aut tēpora quibus quicque exortū eſt. Ac nobiliſsimi quidē Hymni, & Pæanes. Secundo loco Mele, & Odæ, & Scolia, quæ in virorum fortium laudibus verſabantur. Tertio loco Epica: in quibus & Heroes ſunt, & alij minutiores. Quem ordinē conſequetur etiam Tragœdia ſimul cū Comœdia. Comœdia tamen ſeorſum quartā ſedem obtinebit. Inde Satyræ. poſt Exodia, Luſus, Hymenæi, Elegia, Monodia, Cantiones, Epigrāmata. Quòd ſi tempora putemus ipſa: Antiquiſsimum idē, & molliſsimum, & ſimpliciſsimū, & ineptiſsimum intelligemus. Præſtat autē ab hoc auſpicari naturā imitando, quæ ex ſimplicioribus cætera componit.

Dramatici genera.

PASTORALIA.

CAPVT IIII.

Vetuſtiſsimum igitur Poematis genus ex antiquiſsimo viuendi more ductū eſſe par eſt. Tria verò ſeculorū genera: Paſtoris, Venatoris, Aratoris. Ac venatores quidem, quia ſunt in motu, minus ad verba propenſi exiſtunt. Quin neutiquā fauſtum putamus in venatu loqui: nedum vt cantus aptus iudicetur. Reliqua duo genera cantiones ſuas meditata ſunt. Et ſanè Paſtores, quàm Aratores antiqui magis: quemadmodū & Varro probat: & ex Thucydide colligi poteſt. Ad hæc Arator in opere: Paſtor otioſus. Videtur autē modulatio in paſtionibus inuenta primùm, vel Naturæ impulſu, vel auicularū imitatione, vel arborum ſibilis. Otium enim voluptatis, ac laſciuiæ pater. Natæ igitur duæ ſpecies Cantiuncularum. Altera cum ſinguli ſub æſtiuā reducti vmbram ſaturi canerent amores: Monoproſopos hæc. Altera quū aut fortè, aut conſilio cōueniſſent ij, quos inter vel amor vel odium excitatum fuiſſet: aut eſſet æmulatio, obtrectatióve, propter vel cantum, vel gregē, vel amicam. Huius cātus duo modi. Vnus quum ſine numero certo, ſine lege verſus funderēt: cui non eſt iccirco nomen impoſitum: quia vulgaris eſſet, ac liber, & naturalis, neq; tā quæſitus arte, quàm oblat⁹ vltro. Alter in quo ſentētias æmulas, verſus & ſimiles & pari numero reponerent. Quod iccirco appellarunt ἀμοιβαῖον: id eſt per vices reſponſus. Quod expreſsit Poeta.

ἀμοιβαῖον.

Alternis dicetis: amant alterna Camœnæ.

Tametſi ἀμείβεσθαι verbum apud Homerum non coercet ea regula loquentē. vetus ſanè ſignificatio fuerat, mutandi. Quæ permutarentur, decuit eſſe æqualia. Hæc fuit cauſa vt ad fuſiorē reſpondendi ſignificatum admitteretur: quemadmodum in Originibus dictum eſt. Sicuti pecunia merci, & precium operæ par eſſe cenſetur. Propterea

pterea verò quòd imitatione aliquid repræſentabãt. à ſpecie, id eſt imagine, εἰδύλλια παρὰ τὰ εἴδη, καὶ τὰς ἰδέας dixère diminutiuo flexu, vel propter breuitatem, vel ob modeſtiã ac rei humilitatem. Poſtea quũ quædã (id quod ſapiẽtiſsimo cuique euenire ſolet) etiã ſuis authoribus diſplicuiſſent: ex incõdita turba eorum, quæ meditati non eſſent ſatis, quæq; ſubito calore exeidiſſẽt, ſelecta quædã coneinniora, ea de cauſa ἐκλογὰς appellare placuit. *Idyllia.* *Ecloga.* Horũ materia multiplex. vetuſtiſsima tamẽ videtur Amatoria fuiſſe: ídque multis de cauſis. tum quia amoris vis à primordiis ipſis vltimis indita eſt omnibus animantibus à natura ob ſpecies perpetuandas, quæ in materia eſſent variabili corruptibiles. tũ quòd promiſcuè paſcebant vtriuſque ſexus mortales. Atque ij pecora quũ viderẽt coeuntia, illorũ exemplo facilè inflammabantur. Id quod & Theocritus luſit lepidiſsimis verſibus:

ὁ πόλος ὅκκ' ἐσιδῇ τὰς μηκάδας οἷα βατεῦνται,
τάκεται ὀφθαλμὼς, ὅτι οὐ τράγος αὐτὸς ἔγεντο.

Poſtremò gaudiorũ atque amorũ numen idẽ Venus. Gaudia autẽ cantu, quàm quiuis alio affectu facilius atq; cõmodius cõparantur. Omitto lacte & earnibus ſaturã iuuentutẽ anni tẽpeſtate, locorũ ſolitudine, mœroris metúſque atque odii expertẽ, inuitatã, in veneris officia facillimè illectã: præſertim quũ nudi aut malè tecti magna ex parte agerẽt. Nam & virgines ipſæ tametſi amiciebantur, tamẽ erat eis eiuſmodi veſtiũ vſus, quas à re ipſa φαινομηρίδας appellabant. Quales etiam nune ſpectamus in picturis Nympharũ, quibus brachia detecta, femora quoque apparent. Eius veſtis originẽ inde ductam puto, quòd per initia caprinas pelles ad lumbos vtrinque cinxerint, ab humeris nodatas eorio crurũ anteriorũ. quem amictũ in Satyris itẽ ſuo loco expreſsimus. Quid igitur facerẽt curis ſoluti, ſaturi, robuſto vegetóque corpore atque exercitato? Primùm itaq; omniũ μονομαχοῦντων Amatorium. Huie proximũ Oariſtyę: in quibus procus & puella de amore vel diſputant mutuo, vel contendũt inæquali. Cuiuſmodi eſt Idylliũ molliſſimũ atq; candidiſsimũ Theocriti. Poſt hæc famę ambitione, aut pręmiorũ cupiditate, aut obtrectatione exorta contentio impulit eorũ eantilenas in colloquia. A genere autem paſtionum ſortita ſunt nomina. ac quanquã ποιμὴν omnem cõprehendit cuſtodiã, παρὰ τὸ τὰ ποίμνια ῥύειν: tamen Opilionibus ſolis attributum maluère. vnde & ποιμενικὰ, ii cantus, quibus illi ſeſe atq; alios oblectarent. αἰπόλια verò à capellis, quaſi αἰγοπόλια, συβώτικα à ſuibus. βουκολικὰ à bobus: quę & nobiliſſima habita eſt. Libyes tamẽ & Scythæ, Parthíq; ac Myſi: itẽ Perſæ, Arabes, Numidæ armentarios equitii primaria laude dignos cenſuère. Horũ in Gręcia nomẽ nullũ. quãquã & in Theſſalia ſummus equis bonos baberetur: & in ipſa Bueoliei carminis parẽte Sicilia id armẽti genus adeò ſtudioſè à natura datũ, ab indigenis cultũ eſt, vt aut nulli aut paucis nationib⁹ ſecũdũ eſſe cẽſeatur. Huius poeſeos inuentũ Perſarũ tẽporemẽtiuntur. Antiquius. n, eſt. excultũ tamẽ an tunc fuiſſe iudiees, fabulã ſubnectã. Perſæ bello Græciã quũ premerent: Dianæ Caryatidis, quæ ſaera à virginibus fieri conſueuerãt, ſunt intermiſſa. Quocirea agreſtiũ aliquot in fanũ officii ergò ſeſe intulerunt: & peculiaribus eantiunculis Dianę laudes dixère. Quos cãtus eũ valde probari vel religio iuſsiſſet, vel numerorũ lepos perſuaſiſſet: ex caſu mos, deinde etiam lex facta eſt. Caryatidis autem eognomẽtum à Laconiæ vico, cui Caryę nomẽ erat. Ex quo verbum quoque ſaltationis καρυατίζειν. quẽ modũ edocti fuiſsẽt ab regionis illius principibus Caſtore ac Polluce. Nunc & modi & viei nomen interiit. Quin etiã Spartæ ac Laeedæmonis vocabula ignota. Appellatur enim locus nũe à Turcis, *Miſitrà*. verùm quemadmodũ de tẽpore non conuenit: ita de loco diſceptant iidẽ Græci. quippe nonnulli in terra Sicilia eius carminis natalia profitẽtur. Oreſtẽ è Scythica Taurorũ gẽte Dianæ ſignũ deferentẽ, oraculo monitũ, eſui debere ſeptẽ fluuiorũ, qui vno de fonte erumperent, aqua. Cuius rei gratia in Italiam quũ veniſſet, prope Rhegiũ inuentis amnibus, lotum. inde in Siciliã profectũ, in pago quẽ Tyndaridẽ etiam Strabo nominat, Deæ ſignũ ſtatuiſſe: numiníſque laudes vnà eũ agreſtibus, à quibus exceptus fuerat, non ſine cãtibus inſtituiſſe. Neque verò mirũ à Græcis eò deductũ Oreſtẽ, qui eũ in lucũ quoque apud Aritiã, qui fuit ad Appiæ viæ dextrã, perpulère: vbi ritu Scythico ſolennẽ Tauricæ Dianæ morẽ faciẽdi cõſecrarit. Aliam præterea afferunt fabulã. Syracuſis orta ſeditione mutuis vtrinq; cladibus exercitã occidionẽ. ab iis qui reliqui bello fuiſſent, Dianæ placandæ conſiliũ initũ: ad quã ciuitatis calamitatẽ, tanquã authorẽ referebant. Itaq; agreſtiũ frequentia Deę tẽplum donis auctũ. Numinéq; & his, & cantionibus pacato, initiũ factũ anniuerſariæ feſtiuitatis: ac propterea Dianã Lyã cognominatam. *Diana Lya.* contrario ſanè vſu atq; accipimus nos. Luẽ nanq; morbũ dicimus, cuius vi corpora ſoluantur. Illi ita Deã nuncuparũt, propterea quòd inteſtinã diſcordiã ſuſtuliſſet. Alii cognomen hoc vt & farẽtur, & attribuũt: ita rationẽ cauſámq; aſsignãt aliã. Ante Hieronis regnũ graui morbo quũ laboraret inſula, ad auerruncandã numinis irã ludos paſsim per agros, in quos captãdæ liberioris auræ gratia ſeſe contuliſſent, inſtitutos: Dianámque tum ea de cauſa Luã, quæ morbum luiſſet, appellatam. Apud quoſdã non Luæ, ſed Phaſelidis nomen inuenias. quod nomen Antiphemus è Græcia in Siciliã importarit. *Phaſelis.* namque huius frater Laeius Argiuus coloniam miſit in montana Colophoniorum Mopſo duce. Is ibi terram emit à Cylabra paſtore indigena: in qua oppidum cõdidit nomine φασηλίν. Antiphemus autem ſuis auſpiciis cum ſacris, & diis patriis in Siciliã coloniã duxit: vbi Gelam vrbẽ ædificauit, Dianæq; ludos celebrauit: quã in Mopſi memoriam ita cognominauit. *Mopſus.* Quare & Mopſi nomen in paſtorali carmine frequẽs eſt. Conuenit

A ſanè inter maiorū authorum partem, in Sicilia inuentum carmen eiuſmodi, appellatúmque βουκολιασμὸν: cuius verbi deductiones aut flexiones etiā apud Theocritū inuenias. Propoſitis verò præmiis certare conſueuiſſe priſcos. cæterùm non vaſis, aut bucula, aut capro, aut eiuſmodi. Hoc enim poſterorū vel luxuriæ, vel opulentiæ fuit: ſed pane, in quo eſſent ferarū expreſſæ imagines: ipſi aut ſtantes, aut ſedentes, aut ducentes gregē, cum pera erant omniū ſeminum referta genere. quod Græci πανσπερμίαν nominant. Habebant etiā vinū in vtre caprino: & ad manum baculum paſtoralē, quod Latini Pedum, ab vſu conſiſtendi atque adhærendi, Græci καλαύροπα, B & à venatione λαγωβόλον vocāt. etiam κορύνην dictū à clauæ ſpecie, quam præ ſe fert craſsitie capitata. Nodoſus erat prǫterea, cuiuſmodi deſcripſit Maro, & nos nunc quoque videmus è ſpino arbore, aut corno, æneis circulis obeuntibus, atque vmbilicis adornatū. canebant autē coronati. Ceruorū quoque cornua propoſita illis certaminibus legimus. Victi victor panē, perā, vtrem auferebat: atque ex eo libabat Muſis. Victus abibat per ſuburbia ac viculos: neq; enim ei vrbē ingredi licebat. Panē quoque rogare ad veſcendū ex prǫſcripta lege mos fuit: quippe qui ſuum iuſto in certamine amiſiſſet. Victor vrbē adibat Syracuſarum: in qua manendi, quoad ei liberet, C ius fuit. Tantùm verò aberat vt panem rogādo victi conditione vteretur, vt vltrò ciuiū limina tum frugibus tum vino aſpergeret, porriciens libamenta cum cantu hoc:

Δέξαι τὰν ἀγαθὰν τύχαν, δέξαι ὑγίειαν,
τὰν φέρομεν παρὰ τᾶς θεοῦ, τὰν ἐκαλέσατο τήνα.

E quibus percipiamus carminis luſúſque originē à peſtilētiæ ſedatione: quū in iis ſanitatem quaſi verbis conceptis profitebantur. Tranſiit deinde in artē luſus, atque etiam in quǫſtū abiit. Circumire igitur prouincias, & certare in Italia, qui ſe βουκολιαστὰς prǫdicarent, atque alio nomine λυδιαστάς. vnde & Ludionū vox perpetua manſit Latinitati. Inter quos ea tēpeſtate præſtitit Daphnis adeò vt heroū ritu, à paſtoribus certatim Daphnis eius interitus fuerit celebratus. Sanè fratris quoq; tumulū ſub eius nomine auxit diuinis carmi-
D nibus Poeta. Fuit ille Mercurij & Nymphǫ filius cui nomē dedère natalia: in laureto enim editū ferunt. Vaccarū armentū habuit eodē è ſemine, cuius illǫ quoque, quas Homerus Soli ſacras eſſe canit in Sicilia. adamatū à Nympha perditiſsimè: quæ ei cæcitatis prædixit calamitatem, ſi amorē ſuum alterius pollueret conſuetudine. Aliquanto pòſt tēpore filia Regis eū, quòd eſſet omniū pulcherrimus, quum deperiret, neque alio commēto potiūdi ſpes eſſet, vino affectū corrupit. inde bucolicæ cantiones ex eius infelicitate. Aiunt à Steſichoro poeta Imeræo eiuſmodi argumentū tractatum primū. Vtebantur autē muſico inſtrumēto: quam Grǫci à ſibilo σύριγγα, Latini ab hiatu Fiſtulā nominant: materia arundinacea, aut à cicutis petita. Singulares primùm

A tubuli, mox bini cohærentes lino & cera. Setas quoq; (vt ad manū eſſent, quàm linū magis præſtò) pro lino in vſu fuiſſe arbitror. Poſtremò ad ſeptenos vſq;. magnitudine omnes inter ſe impares, ſed proportione certa ad alæ figuram: in ſummo, quà inflabātur æquales, inæquales quà exit ſpiritus. Deſcripſit & materiam & modum & numerum Poeta illo verſu:

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis, Fiſtula.

Diſpar enim hîc nō ad numerū: numerū enim deſignat proxima voce, *ſeptem*: ſed ad quantitatem continuā. Materia aūt declaratur à cicuta. Neque enim verū eſt quod ait Seruius, cicutam Cicuta. eſſe internodia calamorū. Sed frutex omnibus
B notus caule aut vacuo, aut ea medulla, vt facilè exenterari queat. Ita Poeta noſter modeſtè contētus fuit veteri numero. Græcus audaciā exercuit: vides enim apud Theocritū (Theocritúſne ille ſit an alius, alibi declaratū eſt) ingenrem numerū. Eam verò pinxerunt Romæ recentiores admodū ineptè, tanquā in vtrē cānas omnes iniicientes: propterea quòd ignorabāt id, quod mihi quoque haud ſatis cōſtat, qua ratione, quáue celeritate poſſent diſtātia tubulorū ora percurrere non ineptè. Quæ nunc Organa vulgò vocant, & referunt priſcā Syringa re ipſa, & artificio ac ſuauitate ſuperāt. Fiſtulæ inuentorem Poeta deū Pana cecinit: cuius comites cōgene-
C res Satyri, cùm etiam Tityri dicerētur. iccirco qua canerēt, arundinē etiā Tityrmū Dores nominarūt. Tityri. Tityros Ælianus (aliíq;) Liberi patris expeditionē & comites & ſocios ſcribit: atque ita docet appellatos, ἐκ τῶν τερετισμάτων, quibus id genus biforme gaudeat. Galli & accolæ inſulani ex calamis fiſtulā fecerūt olim, quū alii ex auena cōpegiſſent. Afri autē Nomades non fiſtula, ſed tibia canebāt in equarum paſcuis. Ea erat è lauro delibrata, atq; emedullata ſtridore peracuto, atq; hinnitū maximè referēte. Fuère autem agreſtiū carminum genera cōplura. nanque aliter pro frūgibus, pro vindemiis alia meditabantur. Diuerſi quoq; aut moduli, aut materiæ, quū ſtarent, quū ſederēt, quū gregē (ſicuti dicebamus) agerēt. Sic legim' apud Theocritū ἐπι-νόμους: quod carmē νόμιον appellabāt, quo gre-
D gē aut in paſtū, aut ad ſtabula redeuntē proſequerentur. In ea pecora alloquebantur, canibus animos addebāt à luporum inſidiis vt cauerēt. Gregis principem arietē monebāt: pollicebantur ſequentis diei paſcua lætiora, eáque omnia condiebāt vel iocis, vel hilaritatibus. admiſcebant interdū amorū narrationes vel ſuorū, vel ſociorū, vel riualiū. Huius νομίου inuentum aiunt Diomi fuiſſe poetæ Siculi, cuius Epicharmus meminerit in fabula Halcyone, & in Vlyſſe naufrago. Tale carmen illud noſtrum eſt:

Ite meæ procul iſta ſecus prærupta capellæ
Ad virides cytiſos, & potum rore ſalictum, &c.

Huius generis illud extitit poema, quod compoſuit Eriphanis poetria Menalcæ venatoris amore capta. per varios enim ſequuta ſaltus, canens

nens ſemper atque ſæuitiam obiiciens, νόμιον
inſcripſit. Eius paucula illa extant verba, μακραὶ
δρύες ὦ Μένάλκα. Quum verò æſtiua in vmbra
otioſè agerent, aut hyberno ſole apricarentur,
narrabant anni tempeſtates, tum autem pericu-
la noxióſque euentus deprecabantur. Exhorta-
bantur ad initum mares, fœminas ad fœturam.
amores ſuos vel votis, vel precibus, vel cõque-
ſtionibus, vel aſſenſionibus deſignabant. vi-
ctorem in pugna taurum aut arietem collauda-
bant. Inter ſe certabant aut amici virtute, aut i-
nimici odio, aut æmuli obtrectatione. Materia
prorſus communis, laudes, vituperationes, con-
uicia, criminum obiectiones. Haud diſſimile πο-
ρθιακῷ Hippolyti carmen apud Senecam in Tra
gœdia, quo canes hortatur ille ſuos. cæterùm
dedit hoc poeta ſcenæ. Nam quemadmodum
diximus, nos in venatu tanquam cælitus demiſ-
ſam legem, ſilentium veneramur. Theocritus
etiam põpas deſcripſit: etiam alia alii. hymnos,
Herculiſſum, & ſimilia. Virgilius præter vulga-
ria argumenta Silenum pinxit vniuerſa penè
natura, ac ſerie ſatorum. quod ne quis vitupe-
rer è Criticis, qui paucula de recentioribus di-
ſeunt, de priſcis multa iudicant temere: ponam
hîc rationem, quam ex quindecim Commenta-
riis nullus inuentus eſt qui agnouerit. Sanè ve-
terum monumentorum præter cæteros morta-
Virgilius les ſciẽtiſſimum vbiq; diuinum illum virũ præ-
dicauimus, atque ita verum eſt. Quò enim quis
doctior eſt, eò maiorem in eius ſcriptis depre-
hendit eruditionẽ. Itaque etiam in alia Ecloga,

Si canimus ſyluas, ſyluæ ſint conſule dignæ.

Syluæ Nam etiam ſyluarum curam fuiſſe inter offi-
cia Conſulis memoriæ proditum eſt. quemad-
modum apud Tranquillum in Cæſare legimus.
id quod quum ab Senatu ad occupãdam extorti
conſulatus authoritatem decretum eſſet: poſt
ſyluarum mentionem, ait, *ſyluæ ſint conſule dignæ*:
vt quantum depreſſiſſet Conſulis dignitatem
Senatus ad ſyluarum vſque humilitatem, tan-
tum ſuis verſibus, nouáque materiæ dignitate
extollat ipſe ſyluas ad faſtigium conſulatus. De
Sileni can- Sileni quoque cantu ſic ſcriptum eſt apud Ælia-
tus num ex Theopompi hiſtoriis. Apud Midã Phry
giæ regem multa ac præclara ex antiquorum o-
pinionibus atque placitis enarrata. Alterum ab
hoc mundo mundum exiſtere: ínque eo va-
ria, quæ inde petenda ſint. Ea verò quum eſſent
ἄτοπα homini ciuili, emolliuit Poeta fatali ſua il-
la dexteritate. Neq; verò ex Theopompo ſolùm
agnoſcas Sileni numẽ naturę fatíq; peritum: ſed
ex Athenienſium quoque atque aliorũ Græco-
rum perſuaſione. quemadmodum cãdidiſſimè
docet nos in ſuo ſympoſio Plato. In vindemiis
autem Bacchum venerabantur: ἐπιλήνια voca-
bant, tanquam ad torcularia feſtum celebrãtes.
Extat elegantiſſ. poematiũ Tibulli carmine ele-
giaco. In meſſe autẽ Cererẽ & Liberã plurimùm
in ore habebant. Quod argumẽtum idem poe-
ta paribus numeris ſimili expreſſit cãdore ſimul A
ac cultu. quod genus carminis nominabãt ἴουλον.
Extant verba concepta quædam, πλεῖστον οὖλον ἵει, ἴ-
ουλον ἵει. Spicam enim veteres ſic nominabant ab *Spica*
aceris tenuitate atque ariſtularũ. quare Lanam
quoque eadem voce ob filorum frequentiam. *Lana*
Atque iccirco lanificarum benominantiũ can-
tiones hoc item ipſo vocabulo dictas memoriæ
prodidêre. Meſſorũ autem cantus λυτιέρσης fuit,
quemadmodum apud Theocritum ſcriptũ eſt.
Ferunt Midæ Phrygis Lytierſam Celænas ha-
bitaſſe. Eum agrorum cultui quum præter mo-
dum ſtuderet, viatores ad conuiuia inuita-
tos cogere ſolitũ, vt ſecum eſſent in opere meſ- *Lytierſa*
ſorio. pigriores etiam verberibus afficere. Alii
addunt defatigatione ſopitos etiã obtruncare: B
eorúmque capitibus abiectis, tum inter manipu
los cõditis cadaueribus, canere. Nonnulli aiunt
in meſſe nimio ſtudio captum atque delaſſatum
labore interiiſſe. Quidam ab Hercule præter-
eunte, atque de more inuitato victum interfe-
ctúmque, ac in Mæandrum fluuium proiectum:
redarguitur hoc temporum ſupputatione. Non
enim Midæ atque Herculis ſæcula conueniunt.
Quocunque fato vſus ſit, illud conſtat: colonos
ad patris ſolatiũ lugubrem cantum condidiſſe,
quem poſteri anniuerſario cultu ad aras meſ-
ſorias celebrarent. hæc apud Phrygas. Maryan- *Maryan-deni.*
deni autem, qui populi ſunt finitimi Bithynis
ſimili more, alia fabula, eadem anni tempeſtate C
ſacere conſueuere. Borcon, alii Borimon ſcri- *Borcon*
bunt, puerũ à meſſoribus aquatum miſſum nuſ
quam comparuiſſe. Id quod veriſimilius eſt, ſi à
meſſoribus memoria repetitur, quàm quod ali-
qui tradunt, ęſtatis tẽpore in venatione periiſſe.
Pro his tamen facere videtur, quòd Vpii regis
filius eſſet, qui Iollę quoq; & Maryandeni pater
fuit. Quare mendacio propius exiſtimetur, eum
meſſoribus lixæ officium pręſtitiſſe. Nam quod
obiici poſſit in hiſtoria ſuperiore de Lytierſa,
qui item Midam regem patrem habuerit, id ita
defenderim: ſpurium enim illum prodidêre. Cæ-
terùm vetuſtiſſimã tenuiſſe conſuetudinem pa
làm eſt, qua priſcorũ Regum liberi armẽtorum
cuſtodiis apponerẽtur. ſicuti de Paride atq; Ga
nymede ſcriptum eſt. Is cantus Borimos, ſeu D
Borcos magis placet, à pueri nomine dicebatur.
Haud ſanè huic abſimilis, quẽ Adonima, & A- *Adonimã*
doniaſmon, & Adoniacæden vocabãt apud Ægy
ptios in Adonidis memoriam. cuius fabula nota
eſt, & conſuetudo, tum ex Theocriti poematiis,
tum ex aliorũ monumẽtis. Sicuti cãtus ille gen-
tis eiuſdẽ Maneros dictus ab eo, qui ipſis agricul *Manerõ*
turę author extitiſſet: quẽ etiam muſarũ diſcipu
lum autumant. ἱμαιέγος in Pauſanię codice ſcri-
ptũ eſt. In Sicilia verò poema Perſephate dice-
batur, quod quotannis caneretur Cereri Liberã
quæritãti. Tale apud Theocrit. Herculis in Hy-
lę deſiderio. Fuit & in vſu illud, quod in Horarũ
gratiã cõcinebatur: cui' authorẽ aiunt Theod.

A Colophonium. Eæ autem horæ, ſint ne, quibus dimetimur diem, an ὧραι quæ diſtinguunt anni tempeſtates: non eſt laborandum. Hæc origo, genera, cauſæ agreſtium cantionum: quæ ſuis locis quemadmodum ſint conficiendę ſatis declaratum eſt. Hic enim hiſtorias tractamus tantùm.

Capvt v. Comoedia et Tragoedia.

AB his orta poſtea Comœdia eſt. Quare Theocritus cõmuni verbo vſus eſt & paſtorali, & ſcenicę actioni. κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα. Ac quemadmodum Siculi Bucolicum ſibi vindicarunt: B ita etiam ſe gerunt pro Comœdiæ authoribus. Quippe iactant ſe Magarenſium colonos, ſuúmque ciuem Epicharmum profitẽtur, qui ante Chonnidam & Magneten vixit: vt falſò his attribuantur initia Comœdiæ. Neque verò ſolùm aſſerũt natalia, verumetiam & cultum, & nobilitatem: ſiquidem eius Poematis laus, atque gloria penes Phormin & Epicharmum ſtetit, qui primi rudem ab antiquis acceptam dicacitatem fabulis inſertis, ei quaſi animam addidere. Aliud afferunt argumentum. Nam quod Attici πράττειν dicũt, Dores δρᾶν: vnde Dramata. Quod illi δήμους, Dores κώμας: vnde κωμάζειν, quod eſt C per vicos vagari animi gratia. Id à cœna faciebant, vt remitterent animum poſt negocia diurna. Ientatione enim præparca ac minima cõtenti (à quo etiam Ientare verbum, ὅτι δεῖ ἰέναι, & vt Dores loquũtur ἴεν) haud multò largius merendabant: quod ab hora mediæ diei, in qua cũ cibum caperent, appellarunt. Prandium autem, quia iterum ad opus parati eſſent illico: qua ratione à Græcis δεῖπνον dictũ eſt, ὅτι δεῖ πονεῖν. ſuo igitur quiſque in opere reficiebat eo cibo vires. quo perfecto in ſero diei lautius largiúſve ſeſe accipiebant, tum vberiore epularum apparatu, tum familiarium atque affinium ſocietate. Icirco cœna dicta, quia κοινῇ veſcerentur: non priuato demenſo diurno. Græci δόρπον παρὰ τὸ δόρυ D παύειν: militaris ſane vox: non enim curarent corpora, neque arma deponerent, niſi opera abſoluta. Iuuentus ergo vacui temporis otio, atque licentia noctis abuſa, ſecura imperiorum vel heri, vel patroni, vel parentum per pagos (nondum enim in vrbes conuenerant) diſcurrere. Qui mos cum ipſo nomine ſimul ad nos deductus eſt. Legimus enim apud Liuium comeſſationes. Inde ii luſus, quos vicatim exercerent, περὶ τὴν ᾠδὴν καὶ τὰς κώμας, aptè Comœdiã dixêre: quoniã non in paſcuis, aut in aruis, aut ad tumulos, aut ad aras canerẽt. Habes aũt huius ſignificationis veſtigia in mutilis verſib⁹, qui extãt Epichar. Ἐκ μὲν θυσίας θοίνη· ἐκ θοίνης πόσις· ἐκ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου θυαρία· ἐκ θυαρίας δίκα· ἐκ καταδίκας πέδαι τε, καὶ σφάκελος, καὶ ζημία. vbi κῶμον è potu, ex Como inſaniam ortam ſcribit. Theopompi quoque verba ſubnectam ex libro LIII. hiſtoriarum, de Philippi Macedonis intempeſtiua incontinentia. καὶ πότε δὲ τὴν νύκτα πίνων, καὶ μεθυσθεὶς ἤδη πρὸς ἡμέραν ἐκώμαζεν. vt fuerit ſub lucem vſque comeſſatio, tanquam Acerræ illius, quem facetè deſcripſit Martialis. Lucianus quoque in Diſcategorumeno, Lunam ait ſplendere τοῖς κωμάζουσι. Ἐπικωμάζειν autem verbum eſt, ſicut apud Hippocratem, ἐπικραιπαλᾶν: cum repetitur Comeſſatio. alia ſanè res à Repotiis: quemadmodum in Originibus declaratum eſt. Eius vocis notionem expreſſère per aliud verbum, βαλλίζειν: quod rarius quidem eſt. Fortaſſe & lenones Balliones inde. Eo verbo & Alexis, & Sophron, & Epicharmus vſi ſunt in ſuis comœdiis. Quemadmodum verò in cæteris quoque ita vſu venit: vt tempus artium ſit & lima, & lex: politioribus deinde ſæculis in artem redacta, certiſq; præſcripta limitib⁹. Itémq; cõſtituta loca ac tempora, in quib⁹ ageretur. Nam quod aiunt Apollini Nomio, i. paſtorali per cõpita & vicos cantatum carmen, à quibus appellata ſit Comœdia: id poſtea contigiſſe arbitrandum eſt: neque tam tunc originem extitiſſe, quã ortæ rei cultum quendam. Ne erremus cum Idomeneo: qui auſus eſt affirmare, Piſiſtratidarum inuentum eſſe θαλίας & κώμους: id eſt hilaritates, & facetias. veteri enim licentia ab aliis inuentas & inchoatas acceperunt, atque excoluerunt. Par Varronis lapſus. neque enim vt arbitratur, iccirco dictam putes, quia iuuenes quæſtus gratia vicos circumire ſoliti eſſent, in quibus fabulas recitarent. In vicis enim prius nota fuit, quàm circumlata. Et profectò luſus quoque quàm quęſtus prior. Quemadmodum ne id quidem verum. Ab Epicharmo inditum nomen hoc: quum exul in Co inſula ſcriberet id genus Poematis. Ab aliis enim cum re ſimul nomen acceperat: quam ingenio ſuo fecit ille cultiorem. Tragœdiam verò eſſe rem antiquam conſtat ex hiſtoria. Ad Theſei namque ſepulchrum certaſſe Tragicos legimus. Non tamen, quod tradunt, Tragœdiam comœdia vetuſtiorem. Nam & res lætæ in cantionibus queſitæ prius: & prius nuptię, quàm interit⁹: & potationes, quàm ſobrietates: & communis ſermo, quàm ampullatus: & paſtoralis vita, quàm Regia. Probatio quoque falſa. Aiũt enim Iliadem priorem Odyſſea. Iliadẽ Tragœdię modulum, Comœdiæ Odyſſeam. Nam vt taceam, quod poſsit diſceptari, vtra ſit ſcripta prior: legendum prius Odyſſeam cenſeo. Eſt enim remiſsiore ſtylo. Adhæc, non omnia ad Homerum referenda, tãquam ad normam, cenſeo: ſed & ipſum ad normam. Præterea quis neſcit Odyſſeam eſſe veriſsimam Tragœdiam? In Iliade autem nullũ Tragœdiæ filũ: ſi totã ſimul conſideres. vno enim tenore perpetuę mortes. Iam incipit à peſte: quæ plus hominum abſumpſit, quàm vniuerſum bellum. Ea definit in vnius tãtùm morte: à cuius nomine nulla inſcriptio.

ptio. Et quum ſit inſcriptum opus Ilias, non interit in ea Ilium, ſed in Odyſſea. Contrà in Odyſſeæ tractu vnus tantùm moritur Elpenor, iſque ebrius. Nam cæterorum ſociorum interitus vnico penè verbo inuoluitur ſine affectu vllo propemodum. Iam eſt imago nuptiarum, conuiuia, cantus, ſaltationes. In fine autem & proci interficiuntur: & interuenit θεὸς ἀπὸ μηχανῆς: quod Tragœdiæ proprium eſt. Poſtremò irridet eos Ariſtoteles, qui vnum corpus vtramuis eſſe putent, tanquã fabulã vnam. Sed multas ex vtraq; fabulas confieri poſſe cenſet: propterea quòd & multæ partes, & multa ἐπεισόδια. Iccirco veteres excerpta toto ex corpore quaſi quędã mẽbra recitabant. Pugnam ad naues: Catalogũ: Animarum euocationem: Quæ apud Circen acta ſunt: Arma Achillis: Procorum cędes, atque eiuſmodi: quæ ſunt in Rhapſodia à nobis declarata. verùm nihil non audent iudicare Grammatici: poſtquam arti ſuæ tertiam partem κριτικὸν adiecère. Non enim tanquam Grammaticis iudicium illud eſſe poteſt attributum: ſed exiſtimandum eſt primi Philoſophi officium: penes quem vnum ius eſt omnium ſcientiarum. Quare ſtultiſsimè nobis Grammatici nomen imponunt ex libro noſtro De cauſis linguæ Latinæ. Omnia enim illa ad libellam Philoſophiæ appenſa ſunt. Nam quemadmodum probare poteſt artifex principia ſua? Atqui probamus ibi nos, quæcunque à Grammaticis pro notis accipiũtur. verùm ita meruère Ariſtotelis obtrectatores, vt nihil niſi loquantur. Neque verò Homerus ipſe tam docuit vel Comœdiam vel Tragœdiam, quàm eſt edoctus ab agreſtibus atquè aniculis in Ithaca & Chio & alibi, fabellas, quas operibus intertextas accommodaret. Argumento Heſiodus eſt, qui & illo maior natu fuit, & in agro vixit, & in vicis cecinit. Itaque Ariſtoteles non dixit prius inuentam Tragœdiam, ſed prius excultam. Serò enim Comœdiam expolitam. Trogœdiæ verò & Comœdiæ genus vnum cõmune, commune vnum nomen, Fabula. Certè hæc haud longè abeſt ab ea ſententia, quam introduxit tantum, non etiam definiuit Plato in Sympoſio. De Comœdia illa quoque falſa Grãmatici docuère: quia eſſet poema poſitum in imitatione, totum in geſtu conſiſtere atque pronunciatione. Profectò nihilominus Comœdia eſt, etiam quum legitur vel tacitis oculis. Quin geſtus recitantium ſolus eſt: non omnes verò qui legunt, recitant. Præterea nimis iam ſæpe dictum eſt, imitationem vniuerſæ poeſeos finem eſſe. Comœdiam igitur ſic definiamus nos, poema dramaticum, negotioſum, exitu lætũ, ſtylo populari. Errarunt enim qui Latinis ſic definiuère, priuatarũ perſonarum, ciuilium negotiorum comprehenſio, ſine periculo. Principiò aliis quoque fabulis conuenit non dramaticis, quæ ſimplici narratione recitari poſſunt. Deinde in Comœdia ſemper eſt periculum, alioquin exitus eſſent frigidiſsimi. Quid enim eſt A
aliud periculum, quàm imminentis mali aditio ſiue tentatio? Præterea non ſolùm pericula, ſed etiam damna lenonibus, & riualibus, & ſeruis, & heris. quemadmodũ in Aſinaria, & in Moſtellaria, ipſi quoq; heri malè mulctãtur. Adhęc Prætextatas comœdiæ nomine appellare nequeant ex ea definitione. nõ enim ſunt priuatę perſonę. Poſtremò & Mimis eſt communis definitio, & Satyrę dramaticæ. Primus Crates Athenis dempto metro Comœdiam in ſoluta oſtẽdit oratione. Quum igitur vnum ſint Comœdia, & Tragœdia, quod ad modum attinet: De Tragœdia, quoque hoc in loco ſcribendum eſt communi narratione: quoad ſuas cuique perſonas B
atque actiones poſtea aſsignemus.

Capvt vi. Tragoedia.

TRAGOEDIA, ſicut & Comœdia in exemplis humanæ vitæ conformata, tribus ab illa differt, Perſonarum conditione, fortunarum negotiorúmque qualitate, exitu. quare ſtylo quoque differat neceſſe eſt. In illa è pagis ſumpti Chremetes, Daui, Thaides loco humili: Initia turbatiuſcula: fines læti. Sermo de medio ſumptus. In Tragœdia Reges, Principes, ex vrbibus, arcibus, caſtris. Principia ſedatiora: exitus horribiles. Oratio grauis, culta, C
à vulgi dictione auerſa, tota facies anxia, metus, minæ, exilia, mortes. Memoriæ proditum eſt, Euripidem ab Archelao rege Macedoniæ cuius in fide, ac clientela eſſet, rogatum, vt de ſe Tragœdiam ſcriberet: Ne, inquit ille, Iupiter, ne tãtum mali. Nomen traxit ab hirco nullam aliam ob cauſam, niſi quia in eius numinis honorem ageretur eiuſmodi fabula, cuius victima eſſet hircus. Eo igitur victores donati rem illi diuinam facere. Primùm ſanè agi cœptam vindemiarum tempore ſcriptum eſt, vnde occaſio data Grammaticis vti παρὰ τὸ τρύγημα nomen ducerẽt, quaſi τρυγῳδίαν, quam vocem integram etiam apud Ariſtophanem habes, Ἀχαρνεῦσι. Qui eam primus dederit, haud ita pro comperto habetur, ſatis conſtat illud, à Theſpi poeta factam nitidiorem; qui primus penſiles ſcenas in plauſtris circumegit, addidítque nudis oribus fæcem pro perſo- D
na. à quibus fæcibus vinaceis alii Tragœdiæ nomen deductũ maluère. id enim ſignificat τρύξ, quemadmodum τρύγημα vindemiam. Falluntur tamen hi quoque, quũ ipſo Theſpi nomen hoc fuerit antiquius. Diſceptant hîc Grammatici, vtrius fuerit fæx, viníne an olei, & addunt fatali more ſuo nugas, fæcẽ eſſe aquaticum humorem vini. Sanè in vino nihil longius ab aquæ natura diſtat, quàm fæx, vſque adeò vt etiam lapideſcat. Tartarum noſtrates dicunt medici. Arabes quoque vini, & aceti, atque eiuſmodi liquidiorum, Durdi vocant: olei verò ſicut nos, a-

Theſal. A murcam, ita illi Theſal. Hoc nomen, hæc origo. Definitio autem apud Ariſtotelem hæc, μίμησις πράξεως σπουδαίας, καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἑκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρώντων, οὐ δι' ἐπαγγελίας, ἀλλὰ δι' ἐλέου, καὶ φόβου περαίνουσα τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν. Quam nolo hic impugnare aliter, quàm noſtram ſubnectendo. Imitatio per actiones illuſtris fortunæ, exitu infelici, oratione graui metrica. Nam quod harmoniam & melos addunt, non ſunt ea, vt philoſophi loquuntur, de eſſentia Tragœdiæ. *Harmonia. Melos* Etenim Tragœdia in ſcena tantùm eſſet, eadem extra ſcenam non eſſet. Quod autem dixit, μέγεθος ἐχούσης: poſitum eſt, ad differentiam Epopœiæ, quæ aliquando prolixa eſt. Non tamen ſemper. eiuſmodi vides apud Muſæum. Præterea κάθαρσις vox neutiquam cuiuis materiæ ſeruit. ſicut μέγεθος, mediocritatem ſignificat hîc. Paucis enim verſibus nequit ſatisfieri populi expectationi: qui eo conuenit, vt multorum dierum faſtidia, cum aliquod horarum hilaritate cõmutet. Quemadmodum inepta quoque eſt prolixitas: adeò vt facetè dicas illud Plautinum,

B

Lumbi ſedendo, oculi ſpectando dolent.

CAP. VII. COMOEDIAE SPECIES.

C HAE ſunt origines tum comœdiæ, tum Tragœdiæ: deinceps vtriuſque & ſpecies, & partes videamus: à Comœdia verò incipiendum eſt. Eius ergo differentiæ aut à temporibus, aut ab argumentis. *Aetates Comœdiæ* Itaque tres Comœdiæ narrantur ætates, vna vetus, quo tempore ſummum imperiũ penes populum fuit. Iccirco licuit illius ſęculi Poetis riſum aucupari ex quocunque genere iocorum, ſiue ii ſale, ſiue acerbitate aſperſi eſſent. non enim æquo ſolùm, ſed etiam libenti animo audiebat populus, quæ in iudicum iniquitates, prætorum mala vel facinora, vel euenta, prauorum ciuium corruptos mores dicta iacerentur. Id tum impune fuit maledicis poetis: quaſi malæ famæ metu deterriti

D componerent animos auios à virtutibus atque appellerent ad frugem bonam. Graſſabatur ergo ea licentia in omnes ordines, ætates, ſexus, conditiones impunè: idque non in tranſcurſu tantùm, ſed integro fabularum tractu, ac primario ſtudio. Quod in Ranis, & in Nubibus cõſtat Ariſtophanis. Vexatio autem illa tametſi ſparſim, atque vt ſeſe res daret, exercebatur, ipſi tamen choro potiſsimum eſt attributa. Habuit autem hæc quoque vetus ætates duas. *Vetus* Quippe ſub Sannyrione, cuius nomen primũ inter priſcos celebratur, inconditæ partes, ac perſonarum introductiones. *Sannyrio* neque lex erat earum numero poſita. Primum ferunt Cratinum, & partes diſtinxiſſe, & actus diſpoſuiſſe, & ad tres tantùm perſonas numerum aſtrinxiſſe. neque tamen ab eo tam exactè hanc operam poſitam, quàm ſtudioſè ſuſceperat: perfectam poſtea ab Ariſtophane. At ſiquis accuratius huius quoque operam perpendat, inueniet partes diſsitas, neque diſpoſitas per actus ad eum modum, quem ſucceſſores inſtituerunt. Quin alia quoque ratione inuenta eſt ſibi diſsimilis, ſcilicet pro cuiuſque ingenio poetarum: quæ ad trium tantùm iudicia digeſta ſunt, Cratini, Ariſtophanis, Eupolidis. Omnium enim vnus cum eſſet ſcopus, taxandi nimirum atque irridendi, non vno modo ſunt proſecuti. Cratinus acer, & aperto nudóque telo. *Cratinus.* Eupolis grauis, & confictarum nouitate perſonarum ſuſtinens acerbitatis ſuæ venuſtatē. *Eupolis* Ariſtophanes cum riſu mordax, nihil ſine facetiis impingens. *Ariſtophã.* vt & hinc diſcant Iuuenalis obtrectatores, non eſſe, quod iactant, verum. Aiunt enim illius affectatione illatam labem Satyricæ venuſtati. Quam lenem, ac placidè fluentem videas in Horatio, in Iuuenali aſperam, ac temerariam. Non enim reprehenſorem, aut obiurgatorem eſſe Satyrũ, ſed ſubſannatorem, & irriſorem. haud ita eſt, quemadmodum ſuo loco diximus. Videmus enim hîc, veterũ & vſũ & iudicium quod ex veteri comœdia in Latinis Satyris pro lege habendũ eſt. tales enim fuere & Eupolis & Cratinus. Ariſtophani verò propior Horatius. Attritis deinde populi opibus, reductáque illius inſana & licẽtia & inconſtantia ad Tyrannicam paucorum libidinem, continuit poetas metus potẽtiorum in officio benedicendi. Quocirca ſublatus chorus fuit: cuius illæ videbantur eſſe præcipuè partes, vt potiſsimùm, quos libẽret, læderent. *Chorus* Quare cùm cætera nihil mutata eſſent: manſit ſpecies quidem prior, parte tantùm deſiderata. Vnde mediæ nomen ortum eſt: non tunc quidẽ, ſed poſteaquàm nouæ Comœdiæ appellatio fuit inſtituta: inter quam, & veterem illam quæ intercederet, μέση fuit nominata. Interceſsit autem & tempore, & forma: quando neque huius, neque illius faciem repræſentaret. tẽpore quoque poſterior fuit ſuperiore, & poſtrema prior. Quippe noua ſub Alexandro florere cœpit: cuius ætas oligarchiam ſubſecuta eſt. Chori autem loco παραβάσεις quædam fiebant, in quibus aliorum poetarum dicta, ſcriptáque ſine maleficii crimine, aut pœnę ſuſpicione irridebantur. Cratinus itaque vnam fecit eiuſmodi, quam Ὀδυσσεῖς inſcripſit, ſpecioſo ſanè titulo plurium Vlyſsium. In ea aiũt Homeri Vlyſſeam vexatã maledicentiſsimis cenſuris. Talem quoque prodiderunt αἰολοσίκωνα Ariſtophanis. Etiam in eiuſdem Pluto Chori deſideratur, quod & alibi monebamus: ita tamen, vt non omiſſus, ſed exemptus videatur. Illud cõſtat Cratinum, ad priſtinam licentiam cùm eſſet auſus reuerti, Βάπτας fabulã edidiſſe: vnde illi contigit interitus. Ab illis enim, in quos fuerat inuectus, captum, ac vinctum, atque in mare proiectum, ea merſione imitatum eſſe nomen ſuæ fabulæ.

floruc-

A Floruerunt in antiqua præter eos quos ſuprà memorauimus, Phrynicus, Theopompus, Archippus, Plato, Teleclides, Pherecrates, Stratis, Crates, alii. In media verò Philippides, Strato, Anaxilas, Mneſimachus, Epicrates Ambraciota, Nicoſtratus, Sotades, non illud monſtrum nobile impuritate ſua, ſed alius, cuius extant verſiculi de fabula, quæ inſcribebatur ἐγκαλυπτόμενος. In hoc Comœdiæ genere Alexis periluſtris fuit. Quod Horatius ait: ab Accio verſus Ennii rideri: an proximè accedit ad huiuſmodi modum παιζόντων, quam Comœdiæ huius mediæ propriam dicebamus? Nullus enim Grammaticorum quid illud rei ſit, nos docet ibi. Differt autem à veteri noua multis modis: potiſsi- B mùm verò compoſitione. Aſtrictior enim certis legibus tam ad argumenta quàm ad dictionem. nõ enim ridicula dramata in noua, vt ex qualibet materia riſum captet. Quinq; partitionibus ſecta, tibicinẽ interſerit. Vocabula noua nõ fabricat ad riſum, aut ad cauillũ. Et populari ſermoni de medio ſumpto propior noua fuit apud Græcos. Neque excurrit noua ad alios verſus, ſolis iambicis, aut trochaicis contenta. In veteri multas carminum ſpecies videmus. Ortam tamen ex antiqua nouam ſatis apparet ex iis quæ veteres memoriæ prodidère. Aiunt enim Ariſtophanem ſcripſiſſe fabulam Cocalum, cuius filum fuerit amuſsis & regula Menandro, atque C Philemoni ad nouam Comœdiam comminiſcendam. Hoc vnum genus noſtri quanquam amplexi, atque imitati ſunt: tamen ſecundum ætates Comœdiæ quoque modos à temporibus notauère: quæ eis differentias non à ſpecie ſed à ſtylo conſtituerent. Itaque veteres fabulas Liuii Andronici dicimus, Pacuuii medias, Terentii nouas: quia hic poſtremo ſeculo, ille priſco, Pacuuius medio natus eſſet: Andronicus enim primus dedit fabulam, quam Græcorum more docuit hiſtriones ita, vt eſſet in Scena ipſe, atque eos caſtigaret. Quod per initia ſuorum ſtudiorum quum Ariſtophanes non eſſet auſus facere, ludiones habuit duos, quorum opera pro ſe ad populum vteretur Calliſtratum & Philonidam. Caſtigatus tamen conuitiis Ariſtonymi D & Amipſiæ depoſuit timorẽ, ipſéque in ſcenam prodiit. Chorum verò an introduxerit Liuius nondum legi. At Plinius Cæcilius veterem Comœdiam ſuo tempore Latinam recitatam ſcribit, non tamen actam. nec abſtinuit tamen noua Romanorum à cenſura atque animaduerſione vitiorum, vt eſt ſæpe apud Plautum. ſemel Terentius, nec palàm. Ancilla enim in Eunucho ait, Chæream eſſe in eo, vt patiatur, quod mœchis fieri ſolet: quod, inquit, nunquam vidi fieri, neque velim. Suſtinet hìc ſuã perſonã. quæ meritricio quæſtui daret operã, nolebat malè eſſe mœchis. Tectis verbis deinde oppugnat Romanorum negligentiam in vlciſcẽdis mœchis, quum ait, ſe nunquam vidiſſe factum: perinde

Terentii locus.

A acſi dicat, non conſueſſe fieri. At Plautus tametſi ex Diphilo, Menandro, Epicharmo, Philemone, Apollodoro accipiebat, tamen addidit aliquando priſcæ acerbitatem: neque in tranſcurſu ſolùm, ſed multis interdum verſibus. In Gurgulione hæc:

Tum iſti Græci palliati, capite operto qui ambulant,
Qui incedunt ſuffarcinati cum libris, cum ſportulis:
Conſtant, conferunt ſermones inter ſe tãquam drapetæ:
Obſtant, obſiſtunt, incedunt cum ſuis ſententiis:
Quos ſemper bibentes videas eſſe in œnopolio:
Vbi quid ſurripuere, operto capitulo caldum bibunt:
Triſtes atque ebrioli incedunt.

Item multis aliis locis notat ſua tempora, & B nationes: neque ſolùm communes mores, ſed etiam nominatim Pelionis ineptias hiſtrionis, in Bacchidibus. Quinetiam interpoſuit *maledicam παρρησίαν* in eadẽ: quod & ſuo monuim⁹ loco. in his Græca veſtigia: poſtea Romanus auſus eſt emollire opicam ſeueritatem: ac nomina ſimul cum moribus inferre in ſcenam è Latio, & deducere in feſtos ludos. Itaque Marcellus & Brutus, & alii nobiles viri non ſolùm in cuneis ſpectarunt, ſed etiam in ſcena ſpectati ſunt. Vnde orta fuère genera fabularum, ab ornatu veſtitúve quem gererent, nominata. Nam quemadmodum Græcas Palliatas, à Gentis veſte vocabant: ita à Romana toga Togatæ dictæ ſunt. La- C tinarũ igitur ſpecies hæ: Nobiliores, quę à perſonis primariis Prętextatę appellabãtur. erat enim prętexta Magiſtratuũ toga, cui purpura prætexebatur, à Græcis icciream περιπόρφυρος. C. Meliſſus, qui fuit ab Auguſto præfectus bibliothecæ in porticu Octauiæ, edidit nouũ genus Togatarũ, quas Trabeatas appellauit: quemadmodum legimus in libello de claris Grammaticis. Minus nobiles, in quibus Senatores priuati cum togis introducebantur. Vltimum genus capiebat humilem fortunam popularium negotiorum cum tunicis tantùm: quæ tamen haudquaquam Tunicatæ eadẽ ratione, ſed ab habitaculis nomen adeptæ ſunt. igitur Tabernariæ, quòd cum tabernis ſcenæ diſponebantur. Fuit autem ab his diuerſum genus Atellanæ, ab Atella Oſcorum D oppido natura omnium maximè & iocoſa, & dicaci. Quare quum facetias ſuas in Theatra municipii intuliſſent: id gratiæ ſunt aſſequuti, vt in vrbem quoque transferrentur. Nihil enim præter riſum aucupabantur etiam in ipſa verborum acerbitate. Cuiuſmodi fuit in verſu illo quem recitat Suetonius in Tiberio: cui olido hirſutóque ſeni oris obſcœnitas eſſet exprobrata. verſus fuit:

Hircum vetulum capris naturam ligurire.

Quibus verbis fortaſſe ſubeſt etiam ſtimulus. Vt capras nominaret: quòd ille in inſula Capreis agebat. Romani igitur inter ſerias Reipublicę tractationes ad animorum refectionem, minimè turpe putarũt in vicinorum abire mores. Adeò verò placuerit, vt tametſi omnia ob-

Prætexta.

A ſcœna erant, perſona, res, oratio: tamen occœptæ ſint ſententiæ dicaces à ciuibus agi per ioca verſibus incōditis iactata. Quod genus poematis, quia ei deerat multum ad iuſtam Atellanæ magnitudinem, tanquam pars toti conueniēs inſertum fuit poſtea in Atellanas: atque ex eo facta exodia. quę cauſa fuit vt ii qui agerent Atellanas, neque hiſtrionum numero aſcriberentur, neque tribu amouerentur. quinetiam ius retinerent nomina dandi ad militiam. An verò hanc aut vnam è ſuperioribus veteres Italicam appellarint, haud ſatis conſtat: neque ſanè ita magni refert. In nono libro Diphnoſophiſtæ meminêre Sciræ cuiuſdam poetæ natione Tarētini, qui Italicæ comœdiæ author fuerit.
B Donatus his quare addiderit Rhyntonicas, reddit rationem. quippe ab actore. Verùm actor comœdiæ genus mutare aut cōſtituere qui poſsit, non video. Athenæus in tertio Rhyntonis meminit tanquam poetæ, nō quaſi actoris, atque eius fabulam Amphitryonem. Idem Donatus quemadmodum & nos Togatas à Tabernariis ſpecie diſtinguit, alii non: quos equidem errare puto. Atque hæc quidem ſunt ſeparata genera ex perſonis: quas tamē Pacuuium miſcuiſſe produnt, ita vt Prætextatæ argumentū Palliatæ nomine circunferret. Siquidem inſcripſit Oreſtem atque Agamemnonem. Adeò placet nouitas rerum, etiam deprauatarū. Feſtiuè (vt ſolet) Plautus Amphitruonem ſuam Tragicomœdiā appellauit:
C in qua perſonarum dignitas atque magnitudo Comœdiæ humilitati admiſtæ eſſent. Ab argumentis etiā poſſumus agnoſcere differentias. Amatoriæ totæ, vt Andria. Calumniatoriæ, vt Nubes, Ranæ. Ciuilis fortunæ, & morum, vt Theſaurus, Captiui, Aulularia. Euenta, vt Phaſma, Arcturus. Fallacioſæ, vt Miles, Pſeudolus. Alia quoque ratione: Turbulentas, negotioſas agnoſcimus, qualis Adelphi. Has motorias dixêre. Alias ſedatiores: ſtatarias iecirco vocant: in quibus non ita diſcurritur. Talis Hecyra, Aſinaria. Aliæ hilares & cōuiuiales, cuiuſmodi Bacchides. Nunc ad Tragœdiarum ſpecies tranſeamus.

Rhyntones

Motoria.

Stataria.

TRAGOEDIARVM SPECIES.

CAPVT VIII.

TRagœdiarum ſpecies à loco duæ, Græca & Latina, quę fuit prætexta-
D ta: qualis extat Nero, Senecæ. Ab argumentorū verò generibus diuerſæ ſunt. Nam Callias Athenienſis, qui maior natu quàm Stratis fuit, Tragœdiā fecit, quam Grammaticam nominauit: propterea quòd è literis & ſonum ducebat, & argumentum. Nam Chorus nihil aliud quàm ſaltatio fuit ex nominibus, & ſonis, & temporibus, & rhytmis elementorum. Quod qui exactius noſſe volet, ex Athenæo petat. Haud enim multum facit ad rem: & Latinis eſt prorſus inutilis. quanquam eius numeros adeò ſunt veteres admirati, vt memoriæ proditum ſit, eorum imitatione compoſitos eſſe verſus aliquot in Medea Euripidæ, & OEdipo Sophoclis. Alia ſpecies continet Satyros miſtos Heroibus, ita vt etiam ſeueris hilariora miſceātur, cuiuſmodi Polyphemus extat Euripidę. Menedemus philoſophus hoc in genere poematis primas tribuit Sophocli & Achæo. Erant autem quatuor feſtiuitates, in quibus tragœdiæ agebantur. Proinde τετραλογία σατυρικὰ dicta fuit. In tribus tragœdiæ ſeriæ dabantur: Dionyſiis, Lenæis, Panathenæis. Quarta, ſatyricæ tragœdiæ, ſcilicet Chytris.

COMOEDIAE ET TRAGOEDIAE partes.

CAPVT IX.

PArs non vno modo intelligitur. Eſt enim quam Philoſophi appellāt Eſſentialem. Ea duplex eſt, aut in re, aut in intellectu. In re materia & forma: ab intellectu materiam referens genus: & differentia formam in definitione. Aliæ dicuntur partes vniuerſales, ſicuti ſpecies generis. Genus enim ſuas ſpecies tanquam partes continet. Ac de his quidem iam diximus. Sunt præterea partes quātitatis, aut quaſi quantitatis. nihil enim diuiſibile, niſi quantum. Cubitus igitur eſt pars tricubiti. Quaſi quantitatis pars eſt, quum dicimus igneitatem, quæ in flamma exiſtit, partem eſſe eius quæ in maiore flamma ſit. non enim eſt per ſe diuiſibilis, ſed ratione illius quantitatis, quæ ei ſubſtat. Has nunc partes in fabulis conſiderabimus. Sunt autem enarratæ ſub communi fabulæ appellatione genera illa i Tragœdia & Comœdia. Comœdiarum ſpecies aliquot. Comœdiæ igitur partes aliæ primariæ, aliæ acceſſoriæ, aliæ attinentes. Veræ & primariæ ſunt quatuor, protaſis, epitaſis, cataſtaſis, cataſtrophe. Scio à nonnullis tres tantùm enumeratas. nos autem ad ſubtiliora ſemper animum appullimus. Harum partium communes portiones maiores, Actus dicuntur. verùm non penitus, neque ſemper. Actus enim quintus interdum non eſt pars cataſtrophes, ſed æqualis ei, ſimul cum ea ſortitur & initium & finem. Eodem modo & protaſis actum primum tam totum comprehēdit quàm ab eo tota complectitur. Præterea protaſis non ſemper in primo: in ſecundo enim actu eſt apud Plautum in Milite glorioſo. Actuum autem portiones minores ſunt, quas Scenas vocant. Par ratio & in Tragœdiis. Hæ veræ & primariæ, & legitimæ. Acceſſorię autem, Argumētum, prologus, chorus, mimus. Attinētes verò, quas philoſophi circunſtantes nomināt, Titulus, modi, cantus, thymele ſiue ſaltatio, apparatus. Tragœdia neque argumentum habet, neque prologum ſeparatum,

Actus.

Scena.

ratum,ſed in perſona aliqua ad fabulã pertinentem. Nam prologi comici perſona,quum lubet, extra fabulam tota eſt:non quia ſemel quum recitauit, nuſquam præterea comparet: hoc enim etiam ad fabulam pertinens perſona interdum patitur: quemadmodum Soſia in Andria: atque iccirco προτατικὰ, vel vt alii προτατικὴ dicitur:verùm prologi perſonæ cum fabula nihil commune:nihilo magis inquam,cum fabulæ coniuncta negotiis, quàm choragi,quum inter actus ad epirrhemata introducitur. qualis in Curgulione Plauti. Habet autem Tragœdia chorum, quem nunquã amiſit. & loco Mimi, Satyrum. Cantum quoque cõmunem cum Comœdia partem habet, & Titulum, cum ſaltatione & Apparatu. Has igitur omnes ſigillatim recenſeamus.

Partes legitimæ ſunt,ſine quibus nequit Fabula conſtare,quibúſque contentam eſſe oportet. *Protaſis.* Protaſis eſt, in qua proponitur & narratur ſumma rei ſine declaratione exitus. ita enim argutior eſt,animum ſemper auditoris ſuſpenſum habẽs ad expectationem. Si enim prædicitur exitus, frigidiuſcula fit. Tametſi ex Argumento omnem rem tenes:tamen adeò expedita ac breuis eſt indicatio, vt non tam ſaturet animum, quàm incendat. *Epitaſis.* Epitaſis,in qua turbæ aut excitantur,aut intenduntur. *Cataſtaſis.* Cataſtaſis,eſt vigor,ac ſtatus Fabulæ, in qua res miſcetur in ea fortunæ tempeſtate,in quam ſubducta eſt. Hanc partem multi non animaduertêre, neceſſaria tamen eſt. *Cataſtrophe.* Cataſtrophe,cõuerſio negotii exagitati in tranquillitatem non expectatam. His partibus additus, vti dicebamus, *Prologus.* Prologus: quem Latinis ſolis attribuunt quidam. Pars hæc monoproſopos eſt,quæ non poteſt explicari definitione,niſi colligatur ex diuiſionibus. Vnus enim argumentum narrat. Alius Poetæ conſilia in Fabulis, vt in Adelphis. Illum vocant ὑποθετικόν: quia ſit idem ὑπόθεσις, ὑποκείμενον, ἀρχή. Talis in Aulularia. Mirum verò ſi Prologus tota res Latina eſt, quomodo inuenit nomen Græcum. Alterũ genus commẽdatitium. Quare συστατικὸν nominãt: quia exoret auditores pro authore, & Fabula. quoniam ſtare dicitur, aut ſtetiſſe Fabula quum perageretur. quaſi igitur confirmaret animos ſpectatorũ. Huiuſmodi habes in Hecyra. Tertium genus, quum refelluntur obiectiones aduerſariorum: vt in Andria. Aut etiam regerũtur crimina: cuiuſmodi verſus ille,

Idem ille phaſma nuper nunc dedit:

Quod propterea dixére ἀναφορικόν. Alii ſunt miſti, vt in Caſina. Trinummo autem δραματικὸν fecit Plautus Prologum, quem ſanè queas ἠθικὸν appellare. accommodatis ad nequitiam adoleſcentis perſonis Luxuriæ, atque Inopiæ. Quemadmodum in Rudente Arcturi,in Aulularia Laris familiaris. pro quibus fiebant machinæ,quarum impulſione repentè apparerent. Arcturũ enim è ſublimiori deuectũ, par eſt: quemadmodum ipſe quoque ibi profitetur. Sicuti in Tragœdiarũ fine, & in fine Amphitruonis earundem genere machinarum opus fuit ad producenda Numina, quorũ ope ſumma pericula, ſummæ deſperationes in meliorem ſpem reducerẽtur. Quales exitus in Sophoclis Philocteta, & apud Euripidem legimus. Quod autem ſuprà diximus, Prologi perſonam ad Fabulã non pertinere,id ſanè verum fuit. At ſuo more Plautus nouas res molitus, Mercurium in Amphitruone fecit agere Prologum: qui tamen magnã deinde Fabulæ partem expedit.

Argumentum autem noua ſanè res, neque neceſſaria, niſi iis in Fabulis quarũ Prologus aliud agit, neque in protaſi continetur. Profectò neque in Prologo, neque in Protaſi Andriæ oſtenditur Fabulæ argumentum. Ita neque in Eunucho, neque aliis quibuſdam. Donatus Argumẽtationem vocat, malè. Eſt in Originibus noſtris declaratũ ex Ciceronis atque aliorum obſeruatione: Argumentationem nunquam capi pro eo quod eſt ὑπόθεσις. ſed aut pro inuento quopiam ad faciendam fidem: aut, quod frequentiore in vſu inuenitur, pro inuẽti illius expoſitione. Id quod etiam in Topicis Seuerinus Boetius declarauit.

Titulus eſt inſcriptio nominis,non à tutando, vt aiebat Varro: ſed ἀπὸ τοῦ τίειν. Honor enim & Titulus, idem. nomẽ dico tam authoris quàm Fabulæ. Quod non pronuntiabatur tantùm ab eo qui modos faciebat: ſed etiam proponebatur in proſcenio. Aiunt,ſi eſſet vetus Græca fabula authoris noui opera edita Latinè, Fabulæ nomẽ præponi ſolitũ. Sin eſſet aliter, authoris nomini Fabulæ nomen poſtponi, quo attentior eſſet populus ad audientiam ex vetere opinione. Argumentum autem ipſum ſub titulo etiam proponi ſolitum deſcriptum grandibus literis arbitror. Quare illud quoque argumẽti genus excogitarunt, ex cuius verſuũ capitibus Fabulæ nomen legeretur.

Actus eſt dictus ab actionibus cõmunibus: quia totum genus δραματικόν. eſt enim pars fabulæ continens diuerſas actiones pro diuerſitate, quas diximus, partium. Denominati autem ſunt ab ordine, qui numero quinario complectitur. neque enim plures pauciorésue quinis eſſe conuẽnit. Diſtinguebantur autem interuentu cuiuſpiam perſonæ nouæ olim. Poſtea verò ſæpe aliter factum inuenias. Perſonam eandem negat Donatus plus quinquies exire in proſcenium, falſò. vel ſtatim ipſa in Andria Dauus oſtendit, haud ita eſſe. tum alibi ſæpe.

Scena eſt actus pars, in qua duæ plurésue perſonæ colloquuntur. eius initium eſt aliquando ab omnium ingreſſu, aliquando ab vnius tantùm,qui deinde alium quempiam inuenit è Scena ſuperiore: finitur autem abitu interdum omnium; nonnunquam vnius tantùm. Adeò vt ſi tres fuerint, duo reliqui ſequentem conſtituant ſcenam. aliquando vnus ſolus relinquitur ad ſu

turam ſcenam. Nomen inuenit ex eo, quòd alia atque alia facies ſubinde appareret ex ædiculis, quæ olim quum è ramis ac frondibus cóficerentur, ita ſunt ab vmbris & tabernaculis appellatæ. Et ſanè verbũ militare σκηνοῦν. Et apud Timæum Locrum σκᾶνος, haud longe abeſt ab ea ſignificatione.

Chorus. Chorus eſt pars inter actum & actum. In fine tamen Fabularum etiam Choros videmus. Quare tutior erit definitio quæ dicat: poſt actũ, introducta cum concentu. Is tractus non fuit vniuſmodi. Sanè aliquando totus cum cantu, & motu, & geſtu, & ſaltationibus ad tibias. Miſcebatur aliquãdo, & verſuum, & tractuum varietate: nonnunquam etiam ſingularibus perſonis. B Choro autem de Comœdia noua ſublato, explebat officium Tibicen. Id quod in Pſeudolo Plauti ſatis patet. Erant autem cum Choro ii, qui ſaltabãt in Orcheſtra: vnde nomen λόγιον etiam dictum ſcribunt Grammatici quidam, malè. Erat enim λογεῖον Orcheſtræ pars. Cum quibus illi quoque aderant, qui modos faciebant, ad quorũ leges voces temperarent. Aiunt primos Choros ab Arcadibus inſtitutos ex Dionyſiacis tibicinibus Timothei, ac Philoxeni legibus. Nobis tamen pro comperto eſt, Philoxeno Choros lõgè fuiſſe vetuſtiores. At iidem Arcadibus etiam totius Muſices attribuũt primordia. Chorus ſanè res adeò vetuſta fuit, vt tota olim actio Satyrica in Tragœdiis ſolo Choro conſtiterit. Primus C autem Philammon Delphicus ad aram patriam Choros diſpoſuit in Apollinis honorem. Romę verò, ſicuti à Polybio in XXX. ſcriptum eſt, L. Anilius deuicto ac triumphato Gentio Rege Illyriorum, in Circo Scenam extemporaneam excitandam curauit: Ludóſque edidit cum Thymelicis tum primùm, quos in Orcheſtra conſtituit. In Proſcenio autem Tibicines cum Choro. Primus Archontes in Scenam duxit comicum Chorum. Fuit autem per initia, Monoproſopos Chorus in Fabulis. Vnus enim quiſpiam prodibat Ciuium vitia recenſens, idque ſine cantu. Talis eſt apud Plautum Choragus in Gurgulione. Deinde alter additus, vt interrogationibus, atque reſponſionibus explerent animos varietate. Summa enim laus in Poetica, nouitas. D Poſtea quaterni fuere, ita vt partirentur Chorum in paria duo, quæ iccirco Græci vocauere

ζυγά. ζυγά. Qua in re ita euenit, quemadmodum in tribubus Romanis. Nam Romulus vniuerſum populũ tres in partes quum diuiſiſſet, vnde & Tribus appellatę. tametſi maior deinde numerus

Tribus vnde dicta. additus eſt. mãſit tamẽ nomen. Sic τὸ ζυγὸν vox non eſt mutata, quanquã aucto numero. In Comicis enim Chori viceni quaterni diſtincti erãt in certa paria. Igitur ζυγὸν ex quaternis conſtitutum, nomine retento priſtinam fefellit ſignificationem. Alia quoque fuit partitio, ſiue cõplexio

στίχοι in verſus, ſiue ordines: στίχους Græci vocãt. quorum ſinguli ſenis conſtabant. Ad eum modum

A diſponebantur in Orcheſtra quum ſtaret Chorus. ſicuti fit in acie. Id appellabatur χοροστασία. Idẽ ordo quum rectà ambularet, vel exiens, vel ingrediẽs. Hi dicebãtur quadrati Chori. Quum accedebant, πάροδος, vel παροδία vocabatur: quo tempore canebant προσόδιον: quum ingrediebantur εἰσόδιον, cauſam dicebant cur adeſſent. Tum aut ſtantes canebãt, quod & στάσιμον nominarũt, & συνῴδιον, tum narrabãt rei euentum: aut ſtatim reuertebantur & exibant: quæ erat μετάστασις. Quòd ſi rurſus ingrediebantur, ἐπιπάροδος: in qua ſi ſaltarẽt prolixius, erat κόρδαξ: ſi præciſius, κομμάτιον, ibi lugebant. Quum verò abibant poſtremò, ἄφοδος, & ξυνέξοδος. ibi canebatur ἐξόδιον. B Vtebantur Græci vnica tibia in cæteris. in ſynodio tantùm geminis. Timæus memoriæ prodidit Choros Laconicos tetragonos fuiſſe, Athenienſes orbiculatos. Quos & δινομάχους appellarint illi, Siculi autem ἰαμβιστάς. Multũ frequentémque eorũ vſum vidimus in Illyrio, Græcia, Macedonia, Thracia: Paucis locis olim in Italia, nunc in Galliis plurimum. Veteres autem non ſemper conſertis manibus, ſed aliquando ſolutis quoque in orbem diſponebantur. Concinentes mouebantur in læuam primùm. quo motu aiebant ſeſe primum cælorum orbem imitari. De hoc ſcriptum ſatis eſt in exotericis. Sanè etiam nunc qui tripudiare ſeſe dicunt læuum pedem primùm mouent, quaſi artem profitentes à natu C ra ſeparatam. Quippe natura dextrum mouet primùm. Daci, vt iactant ſeſe in aliis quoque multis ab opinione cõſuetudinéque cæterorum diuerſos, non ſiniſtrum, ſed dextrũ promouent. Chorus igitur motum illum læuorſum στροφὴν nominabant: quam quum explerant, totidem numeris eadem veſtigia paribus temporibus relegebant. qua reuerſione ſubterlabẽtium aduerſum motum Planetarum referri profitebantur. ἀντίστροφος hæc. Eo ſpatio abſoluto ſtantes Terræ quietẽ repræſentabãt. Quo in ſtatu quũ diuerſa à ſuperioribus accinerẽt, ἐπῳδὸν nominarũt. Nũc vulgares Chori noſtri progreſsiones conciſas, & regreſsiones minutas conficiunt, vt ego ridere ſoleo, quaſi in Epicyclis. Hæ Chori partes tũ à materia, tum à forma. Mutatas tamen leges inuenias aliter alibi. Nam στροφὴν ſolam in Tragicis D ſæpe videmus. Alii ſuo arbitratu ſic diſpoſuere. στροφὴν, ἐπῳδὸν, ἀντίστροφον, ἐπῳδὸν: vt eſſent membra quatuor. Alii ab Epodo incipere maluerunt: ita quinque facta ſunt tribus Epodis, Strophe, Antiſtrophe. Nomine ſunt abuſi: nãque ἐπᾴδειν & accinere. Illis autẽ erat, προᾴδειν. Quare nonnulli hæc, quæ præcinerentur προῳδικά. Sicuti quæ interea concinerẽt, μεσῳδικά: quæ recinerẽt, παλινῳδικά. vbi verò à propoſita materia diuertebantur, ſtantes ἀντιπαρεστῶτες alloquebãtur ſpectatores. ea παράβασις dicebatur: erátque Comicorum propria. Damnato à criticis Euripide, qui hoc frequentius: Sophocle non item, qui rarius. Habebat autem παράβασις partes ſeptem.

στροφή. ἀντίστροφος. ἐπῳδός. παράβασις.

κομμάτιον

κομμάτιον, quæ erat conſtitutio breuioris partis: A vnde & nomen à præciſione. Altera pars dicebatur Anapæſtica: quia olim ex ſolis anapæſtis conficiebatur: poſtea ſuppoſitis aliis pedibus nihilo ſecius nomen retinebat. Tertiam vocarunt μακρὸν, non propter tractum productiorem. erat enim breuiſsima: ſed quia vnico impetu ſine reſpiratione abſoluendum eſſet: luſerunt in nomine Ludiones ad laborem potius reſpicientes. Poſt eam erat Strophe, cui Antiſtrophos reſpondebat. huic Epodos ſuccedebat, aut Epirrhema: cui antepirrhema reſpondebat. Quod XVI. non amplius verſibus conſtare, lex fuit. Ariſtophanes numerum auxit. Partiebantur autem vtrunque in Semichorum: interdum verſu anapæſti- B co, ſiue commatio & ſtrophe: veluti in Ranis apud Ariſtophanem. Aliquando παράβασις quartæ perſonæ attribuebatur, quod tunc παραχορήγημα dicebatur, propterea quòd eſſet diuerſio à materia ſcenica. erat enim illa perſona ſcenica. Quòd ſi nõ è ſcena, ſed è choro vnus loquebatur, παρασκήνιον hoc: quia extra chori & propoſitum & numerum id fieret. Quemadmodum fecit Æſchylus in Agamemnone. Ita apud antiquos legi: quum tamen è choro παραχορήγημα, è ſcena παρασκήνιον eſſe ego & antea putarem, & nunc etiam cenſeo. Nomina enim ipſa hoc produnt. Semichorum voco, quod Græci ἡμιχόριον, alterum chori dimidium. nam totus chorus ita dimidiatus διχορία dicebatur. Quare chori reſpon- C ſus appellatus eſt ἀντιχορία. Componebantur autem tunc pari habitu aduerſi alteris alteri. Primus Tyrteus τριχορίαν cõſtituit: verùm extra ſcenam, ex impuberibus, viris, ſenibus. Partiendi autem chori à locorum proportione alia fuit ratio. Qui ad dextram collocaretur, δεξιοστάτης: à læua, ἀριστεροστάτης: ab latere, λαυροστάτης: qui poſt hunc, τριτοστάτης. Fortaſſe λαυρόχειλος eadem ratione ea ſit, quã Galenus ἐν ἐγχειρήσεσι ἀνατομικαῖς lateralem φλέβα. Conficiebat chorus ex quauis ætate, officio, ſtatu, ſexu: pueris, puellis, viris, ſenibus, fœminis, aniculis, ciuibus, peregrinis, militibus, agreſtibus, ſeruis, liberis, captiuis. Nubes quoq; & ranæ, & veſpæ, & alia quæ volueris: quemadmodum nos olim luſimus in comœdia noſtra D Vidulo: cuius chorus conſtabat Alliis, & Cepis, & Vlpicis, & Aſcaloniis, & Bulbis. Etiam duplicem fecit Ariſtophanes in eadem fabula: vnum ex Ranis, alterum ex initiatis. Anteibat chorum dux: qui inde nomen inuenit χορηγόν. Choragi apparatus χορήγιον: vnde χορηγεῖν ſuppeditare. Ille enim & omnia curabat faciẽda, & ſeruabat ornamenta, & producebat, & reducebat. Itaque Plautus quærenti veſtem, iubet à chorago vtendam ſumi. Chori princeps κορυφαῖος etiam apud Ariſtotelem. Actus dedita opera confuſos ait Donatus interdum, vt ne liceret faſtidioſo ſpectatori exurgere, atque abire antequam tollerentur aulæa.

Choragus.

MIMVS.

CAPVT X.

A Sublato choro, quemadmodum dicebamus, introducti qui modos facerent. Aliquando etiam actores extra argumentum, quorum vrbanitate adhuc magis animi laxarentur. quam introductionem etiam ἐπεισόδιον nominarunt, non ſolùm in choris. Hoc idem in Atellana dicebatur exodion: quia penitus extra fabulã eſſet. Introducti igitur quòd omnia geſticulatione imitarentur, Mimi nominati. atque alii plenius παντόμιμοι. Tantùm potuit apertior, atque expreſſior actio: vt generis nomen, quod eſſet poeſeως vniuerſę, ipſi ſoli ſibi vindicarent. Sic mor- B talis pro homine tantùm, quum omnia nata intereant. Ita ποιμὴν (vti diximus) opilio: quum tamen νομὴ omnibus paſcuis communis haberetur. Et ποιητὴς qui carmina faceret: non cuiuſque rei author. & ſicut oſtendimus, apud Latinos Factor, olei tantùm. Hoc in luſu quum poſtea quędam impenſius populo placuiſſent, auſi ſunt ſeorſum ſuis auſpiciis quam commouerant expectationem ſuſtinere, atque in eo laudem quærere, & artificis præterea nomen vindicare. Hos Latini Mimos vocant ex Publio & Laberio, qui eo in genere excelluêre, & Planipedes ob eã cauſam quòd cothurno Tragici, ſocco autem Comœdi pedes induebant. ipſi autem nudis pedibus agebant. Huius definitio proportionem habet cum Comœdia, quæ ipſius parens extitit. C Hoc enim eſt mimus ex Comœdia, quod Feſcenina carmina ex Atellana. Cui (ſicuti dicebamus) inter actus apponi quum eſſent ſolita: ex ea extracta atque aſſerta ſeruitute iuſtum ſe ſibi poema fecêre. Sic Satyra prodiit ex Tragœdia: ſic è Rhapſodia Parodia: de quibus ſuis eſt dictum locis. Eſt igitur Mimus poema quoduis genus actionis imitans ita, vt ridiculũ faciat. Cicero tamen Ethologos quum vocat à moribus, quos exprimerent: ridiculi rationem non admiſcuit. Sunto igitur duo genera, quæ etiam vicatim & oppidatim per vniuerſam Galliam mirificis artificibus circunferuntur, *Morale & Ridiculum*. Falluntur qui Planipedes dictos autumant: quia ſine ædificiis humi agerent. Nam æ- D què in proſcenio recitabant. Quinetiam Philadelphum & Antiochum reges ſaltaſſe mimos, author eſt Athenæus. Lucianus in libro περὶ ὀρχήσεως, ὀρχηστὴν, inquit, Itali Pantomimum vocant. Sanè de geſtu, non de ſermone loquutus eſt. Tranſlata in Italiam argumenta adeò ſalibus ac dicacitate aucta ſunt, vt vnus Publius vniuerſam Græciã ea laude ſpoliarit. Laberius autem elegantia & ſermonis puritate etiam omne Latium prouocarit. Tametſi Gellius aliquot vocabula vt ſordida notat: Horatius autem negat eſſe pulchra poemata. nam & veri Mimi propriũ eſt quędã ſordida vt affectet: & vt ex vngue leonẽ metiamur, legãtur carmina quę recitat Macrob. Iis enĩ meliores nõ ſunt Horatii verſus illi,

Poeta. *Planipedes.* *Mimus.*

quibus ipſum non vult mirari. Profectò & acriore iudicio, & puriore eloquentia Diuus Iulius, quàm Horatius, adeò probauit illius dictionem, vt & equeſtri donarit dignitate: & auditor eius fuerit, ac verò lubens: & ei præ cæteris cupidè tum ſtuduerit, tum etiam fauerit. denique iuſſerit iam equitem in ſcena prodire, acturum quæ ſcripſiſſet. Illos adeò verſus, qui à Macrobio recitantur, ſemel atque iterum legendos cenſeo: vt eorum ſuauitas atque puritas de authore ſuo iudicet, non maleuoli. Erat autem apud Lacedæmonios Mimorum argumentum varium, ac ridiculum. veluti imitatio furantium poma quædam. In alio Medici peregrini. Actores appellabantur δεικηλισταὶ apud Plutarchum. In apophthegmate Ageſilai δεικηλικτὰ ſcriptum eſt ſono Dorico. Id verbum deſignat figulos, & imitatores. Alii vocabant eos αὐτοκαβδάλους. vetus Græcia in Italia φλύακας. etiam σοφισταὶ à quibuſdã dicti. Thebani ἐθελονταὶ, Latine volones: Sicyonii φαλλοφόρους ab imitatione pompæ, quæ Priapo faciebat. φαλὸς enim palum ſignificat. vnde & Latine phalanges ligna teretia, quæ ſubducendis nauibus, deducendíſque ſubdebantur. Oſiridis quoque pompæ his erant ſimiles. itaque φαλλοφόροι Mimi non erant perſonati, ſed fuligine obliti, & agninis amicti pellibus, quæ Peſcia dicta legimus in carmine ſaliari: vnde paſcua & paſcere, non à pecore, vt putarunt, deduximus in Originibus. Ibãt autem cum caniſtris, & herbis, Serpyllo, Acantho, Violis, Hedera, corollis: ſaltabántque in numerum: atque in honorem Bacchi, cuius more victores hedera coronabantur, quemadmodum Semus Delius author eſt, ita concinebant:

Paſcua vnde.

Τοὶ Βάκχε τάνδε μοῦσαν ἀγλαΐζομεν,
Ἁπλοῦν ῥυθμὸν χέοντες αἰόλῳ μέλει.
Καὶ ναὶ ἀπαρθένευτον. οὔ τι ταῖς πάρος
Κεχρήμεθα χρονίοισιν· ἀλλ᾽ ἀκήρατον
Κατάρχομεν τὸν ὕμνον.

Inde procurrentes obuium quemque ſubſannabant. Hoc enim differebãt ab Ithyphallis. eundo enim canebãt: Ithyphalli ſtantes pronunciabant, ebriorum perſonâ, & coronati. Hoc enim ebriorum fuit: vt eſt tum alibi, tum in Menæchmis, & Sympoſio Platonis, & in vita Xenocratis, de Polemone. Manuum quoque tegumenta gerebant ex floribus confecta, & tunicas albo ad medium diſtinctas à cinctura, quam cogebat velum Tarentinum, ad talos demiſſas. Silentio per oſtium ingreſsi vbi ad orcheſtræ medium euaſerant, conuertebant ſeſe ad theatrũ, ac dicebant.

Ἀνάγετε· εὐρυχωρίαν ποιεῖτε τῷ θεῷ. ἐθέλει
Γὰρ ὁ θεὸς ὀρθὸς ἐσφυρωμένος διὰ μέσου
βαδίζειν. &c.

Baccho verò dicatum poema eſt ſimul & celebritas: propterea quòd ex oppido Bartiæ, cui nomen erat ἰλαδῆραι, Pegaſus quidã myſteria detulit Athenas vnà cum Liberi patris ſigno. quod populus cum ſegnius accepiſſet: eius cõtemptionis pœnas dedit. Correptæ námque ſunt morbo pudoris partes. Multis ergo fruſtra tentatis remediis, ex oraculo φαλλοὺς, hoc eſt perticas, atque in earum faſtigio coriaceum genitale tum publicè, tum priuatis in ędibus erexerunt. ſimile quiddam legimus in hiſtoria Palæſtinorum. Habes cautionem apud Ariſtophanẽ ἀχαρνεῦσι. ſed de his plus ſatis. Ariſtoteles ait τὰ φαλλικὰ eſſe Comœdiæ ſobolem puto quia Mimorum ſimillima ſint. Hæ ſunt Comœdiæ partes, de quibus hic agendum fuit. Modi autem, & cãtus, & ſaltationes, & apparatus declarabũtur pòſt, quàm de Tragœdiæ partibus dictum fuerit. communes enim vtrique ſunt.

TRAGOEDIÆ PARTES.

De chòro iterum.

CAPVT XI.

Tragœdiæ quoque diſtinguũtur per eadem penè membra, quibus & Comœdia. Protaſin dico, & alias. item actus, ac ſcenas. Protaſis autem & Cataſtrophe non differunt genere, ſed modo. Vtraque enim negotioſa. Cataſtrophe illis turbis addidit mortes, aut exilia. Vtrique tamen commune, interdum exitum commiſtum habere mœrore ac lætitia. Nam in Aſinaria, & Phormione, & Caſina, & Perſa, lætos ſimul ac mœſtos inuenias. Quin ipſum militem malè multatum: de quo tamen Comœdia eſt inſcripta, nam ſi Comœdiæ eſt lætus exitus, & Comœdia eſt Miles: miles exitum lætum habeat, oportet. Sic in Antigona interficitur Mater, & Adulter: at exultant gaudio virgines. Sic & apud Euripidẽ, ſolius Euryſthei mors lætitia multorum explet animos. In ea verò non ſemper actus noui à noua perſona conſtituuntur: quemadmodum in multis videre eſt. Vnum Calliam Athenienſem aiunt Tragœdiæ prologum addidiſſe iidem Grammatici, qui Prologum rem totam Latinam eſſe ſcribunt. Sanè Euripides eum protaſi prologũ ferè miſcet eodem in multis filo: propter quod & à Criticis damnatus eſt. Ariſtoteles aliter partes digerit. ſex enim ſtatuit. Fabulam, mores, dictionem, ſententiam, apparatum, melodiam. Principio non eſt æqua diuiſio. Nãmque Fabula totum ipſum eſt. Mores qualitas fabulæ. Dictio ornatus, aut imitatio rei, aut ſpecies. Sentẽtia pars dictionis. MELODIA extra rem penitus. Tantò longius etiam apparatus. Sanè cætera ad aures: apparatus ad oculos. Ille tamen quaſi partem Tragœdiæ neceſſariam numerauit τὸν τῆς ὄψεως κόσμον. At enimverò ad Choragum pertinet id, non ad Poetam. igitur cùm quinque ſint perſonæ, Poeta, Hiſtrio, Saltator, Modulator,

Choragus: Huius erit apparatus, Modulatoris A ſonus, Saltatoris geſticulatio interdum cum cantu, Hiſtrionis actio: Poetæ autem, inuentio materiæ, formæ, ornatus dictionis. Inuentionem dico rei: formam, modum repræſentandi: ornatum, verſus ipſos cum ſuis figuris. Inuentio autem multiplex, de qua ſuo loco. ad ornatum aut ad formam pertinet digeſtio: quæ pro re variatur. exornatio quoque duplex, in re & oratione: vnde Schemata & Tropi. In re ſunt ἤθη, & πάθη, & διάνοιαι: id eſt mores, affectus, ſententiæ. verùm hæc ad inuentionem atque exornationẽ potius pertinent. Ibi igitur de his amplius. nam hîc, quantum eſſet ſatis ad partes cognoſcẽdas, poſitum eſt. Partes igitur Tragœdiæ ad hunc modum. Membra ſtatuit aliter Ariſtoteles: Prologum, Epiſodium, Exodium, Choricum: cuius duas partes facit: alteram mobilem, alteram ſtabilem. Prologum ante Chori ingreſſum definit. Alio igitur modo atque in magna parte no B ſtratium Comœdiarũ. idem enim eſt, vti ſuprà dicebamus, cũ Protaſi. ἐπεισόδιον, Tragœdiæ iuſta pars inter Choricos perpetuos cãtus. Exodus iuſta pars, poſt quam nullus deinceps eſt chori cantus. Chori ingreſſus chori integri primus ſermo. Stabilis eſt ſine Anapæſto, & Trochæo. κόμμος autem ſiue planctus, & luctus chori communis cum iis qui in ſcena ſunt. ſic Ariſtoteles. De choro autem accuratius hæc. Vetuſtiorum chorũ ex quinquagenis conſtitiſſe. at poſtea quàm Æſchylus Eumenides fabulam dedit, turba illa ad quindenos reducta eſt: ita vt eſſent paria, id eſt ζυγὰ quina, ex ternis verſibus. vnde qui cantũ incipiebat, κορυφαῖος, proximus δευτεροστάτης, tertius τριτοστάτης dicebatur. Legimus apud Laertium: eum qui cantum inciperet, altiore ſono vocis vſum: quò cæteri mediocri exciperent tono, atque ſubſequerẽtur. Cùm fiebat πάροδος, id eſt, C acceſsio per paria, terni introducebantur: ſi autem fieret per verſus, quini ſeſe inſerebant. Aliquando, ſicuti in Comœdia dicebamus, euenit, vt ſingulatim fieret ingreſſus. Aliter quoque quàm Ariſtoteles de verſibus. ſuos enim quæque pars cum haberet modos, in Parodis poſt decem anapæſtica acatalecta, catalecticum apponi ſolitum. Tametſi quidam citius, quidam ſerius, quidam nuſquam interſeruere eiuſcemodi μεσῳδούς: ſic enim appellãt. Veluti Sapphicis, nullo certo numero Adonium: Anapæſticis verò vel illum, vel Iambicum. Talis vſus ea quoque ſunt, quæ ἐφύμνια vocitarũt: qualia ſunt ἰὴ παιάν: D & ὦ διθύραμβε, & Hymen ô Hymenæe. Ponebatur autem id poſt Strophen. Si autem Strophæ inſereretur, μεσύμνιον dicebatur. Similia ἐφυμνίοις ἐπιφθεγματικά. vt ἰώ μοι μοι. & Nefas. & Heu. Aiũt tamen Critici Epiphthegmatica eſſe ſuperuacua: ἐφύμνια, vel μεσύμνια non. Hæc de Tragœdiæ veris partibus. Non vera pars fuit ea, quæ ad eluendas allati mœroris maculas introducebatur cum riſu, & iocis, & petulantia. Ac ſicuti diximus de Feſceninis in Atellana: de Mimo in Comœdia ad augendam varietatem luſus: ſic in Tragœdiam Satyri inducti ad atrocitatem leniendam. De quibus iam dicendum eſt.

SATYRA.

CAPVT XII.

Satyri dicti ſunt Bacchi comites, & Tityri, & Sileni. Satyros Ælianus ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι, quia eſſent dicaciſsimi: ſicuti σιλλοὺς παρὰ τὸ σιλλαίνειν. σιλλὸν enim ψόγον interpretantur, μετὰ παιδιᾶς διασύρειν. contumeliam cum ioci acerbitate. Satyrorum id Etymon confutauimus in libris originum. σάθη ſalacitatem dixêre veteres. Nihil ea pra ſalacius. Capripedes Satyri: quos item Tityros dictos aiunt. Tityrus autem capellam ſignificauit Priſcis AEolenſibus. Iccirco in Libe B ri patris feſtis, quibus Tragœdiæ recitarentur, nimirum numinis illius ſocii ac miniſtri cæteris ludis adiungebantur. Iccirco falluntur, qui putãt Satyram eſſe Latinam totã. A' Græcis enim & inchoata, & perfecta primúm.

A' Latinis deinde accepta, atque extra ſcenam exculta. Quamobrẽ non à Satyra vel lege, vel lance dicta eſt, vt fruſtra ac temerè ſatagunt Grãmatici. Quin has à Satyris dictas puto. cum lancibus enim prodibant, & caniſtellis pomorũ omni genere plenis, quibus Nymphas allicerent. Tribus modis Satyrarũ ſpecies agnoſcuntur. A' generibus carminum, à characteribus, à ratione poematis. Nam cùm eſſent aſperitatis tragicæ diuerticula, tragicorũ quoque verſuum leges obtinuerũt. Iccirco Nicolaus in viceſimo C ſeptimo libro Hiſtoriarum ait, à Sylla Romano ſermone Satyricas fuiſſe comœdias ſcriptas. Sic & Lucilium aliquot confeciſſe patet ex illis verſibus Satyræ XXVII,

Salutem fictis verſibus Lucilius
Quibus poteſt, impertit ſtudioſe, & ſedulo.

Varronis quoque Satyræ illæ Menippeæ conſtabãt Iambicis. Ex multis ergo ponam hos ex ea, quæ ab illo fuerat inſcripta Hercules.

Tuam fidem:
Noctu Annibalis, qui fugaui exercitum
Tutanus: hoc Tutanus nomen nuncupor.
Hac propter omnes, qui laborant, inuocant.

Item ex eiuſdem Marcipore.

D *Ventique ab axe frigido tum eruperant*
Phrenetici Septentrionis filij,
Secum ferentes tegulas, ramos, ſyros.

Hos Lucilius numeros cum ſenariis dactylicis, catalecticis primus dicitur cõmutaſſe. Quò Latina tota excepto nomine facta eſt. Hæ à carminibus ſpecies. A ratione poematis tres ſunt. ſimplex διηγηματικὸν, & δραματικὸν, & μικτόν. Narratio ſimplex ex perſona authoris, vt prima Iuuenalis. Actiua ex perſonis conſtituta duplex: aut

enim perſonę ſunt ſine nomine, vt prima Perſii: aut nominatæ, vt Catii & Damaſippi. Miſtæ verò ſunt, vt illa pulcherrima, ac pleniſsima munditiarum, *Ibam forte via ſacra*. A' characteribus verò, vt alibi diximus, ſpecies duæ. Altera ſedatior, qualis Horatiana, ac ſermoni propior. Altera cōcitatior, quæ magis placuit Iuuenali & Perſio. Hi ſtrictā habent cuſpidem: illi veluti fronde contectum gerunt Thyrſum Satyrorū more, quo feriāt imprudētes. He-
Thyrſus. dera námque obductus cōtus incautos vulnerabat. hederā, quam contēnerent, non metuebāt: cuſpide, quam non viderent, trāsfigebantur. Eſt autem poema liberū, ſimiléque ſatyricæ naturæ: omnia ſúſque déque habens, modò aliquid dicat. Itaque nec procemiū inſtituit, nec init epilogi rationem. Iccirco iambus aptior. Hoc enim
ἰαμβίζειν fuit, *ἰαμβίζειν*, quod nos maledicere: ſicut ait Ariſtoteles, & repetit Strabo. Inde noſtrum iacere,
Iacere. παρὰ τὸ ἰὸν ἄχειν. vnde iacere maledicta apud Liuium Iacere cōtumeliam, atque etiam iniuriam apud Ciceronē. ex quo ad eādem notionē Obiicio compoſitum eſt.

COMICAE PERSONAE.

CAPVT XIII.

HActenus partes cuinſque: nunc apparatū videamus. Is duplex eſt, aut in perſonis, aut in loco. Perſonæ tres, Agens, Saltans, Modulans. Locus eſt Theatru. Atque Agens quidē potior quàm Saltans: eſt enim vice Poetæ ſcribentis loquēs. Saltans eſt quaſi tacita locutio. quippe effictio rerū per corporis motus, ſtatus, figuras. Poſtrema perſona, Modulās. Nec ſanè perſona: cùm ſonus aliunde quoque quàm ab ore proficiſci queat. vt in Hydraulis olim, & nunc in iis quæ dicuntur Organa. Eſt autē hæc canentis norma. Propterea verò quòd qui canit, verba canit: iccirco Agens duplex erit: loquens cum cantu, & ſine cantu. De Agentibus ergo primùm dicendum eſt.

Perſona non vno modo definita eſt: verùm ad hunc locum haud magis pertinet, quàm ad librum de inuētione. Impræſentia ſatis ſic fit. Per-
Perſona. ſona eſt res animata ficta in ſcena, veræ imitatrix. Veram ſuo loco deſcripſimus. Qualitas hominis poſita in moribus & fortuna. Ita complectimur affectum, affectúſque rationem omnium ſexuum & conditionum. Imitatur autem nomine, corpore, moribus, dictis, factis, affectibus, habitu. Dico Rem animatam, vt à locis fictis diſtinguatur: qui vera loca nihilominus imitātur. Rē inquam animatam, voce vniuerſali: vt etiā Ranas comprehēdam. perſonæ enim init rationē. Sic nubes, aues, veſpę, alia quare enim pro perſonis nō accipiantur, quibus ſermones, diſputationes, conſilia ſint attributa. Idola tamen, ſiue formæ defunctorū, pro ipſis corporibus introductæ ſunt, ab Euripide Pylodori, ab Æſchylo Darei? an Idola hæc alia ſint ab animabus, vidēdum in Græcis nugis, & apud Luciani Diogenem, &
A in Platonis Phædone. Perſonarum diſtinctiones in Comœdia ſunt à conditione, à profeſsione, ab officio, ab ætate, à ſexu. Conditionem appello ſtatum cuiuſque fortunæ. eſt enim quaſi quædam fabrica: faber autē Fortuna: Seruus, Libertus, Liber: Pater aut Filius familiâs: Virgo, Cælebs, Maritus. Profeſsio eſt habitudo, qua quis præ ſe fert aliquid actionis ad viuēdi rationem. Miles, Cacula, Agricola, Leno, Trapezita, Meretrix, Mercator, Nauta. Officiū in Comœdia haud parū diſtat ab officio Philoſophorū. Nam illi officium ab honeſto non diſiungunt: in Comœdia ſuū ſe officiū facere clamat Leno, cum iuuentutem perdit. Ad eundem modū ſcri-
B ptum eſt ab authore Rhetoricorum ad Herennium: Canes fungi officio Luporum. Eſt igitur officium hic, ius actionis ad quencūque ſtatum pertinens. Aetas eſt dimenſio vitæ variata ſecundum concretionis mutationem. Infantia, pueritia, pubertas, iuuentus, ſtata ætas, quam Græci ἀκμὴν vocāt: ambitioſi medici recentiores reformidarunt ſtatum dicere, cùm Latinum verbum ſcitiſsimū ſit: ac propterea quòd ii, quos vocant Barbaros, vſi fuerant, reiecere. Sequitur hāc Senectus. Poſt hanc Senium, ſiue decrepita ætas, quàm comici Capularē vocant. His nomen varium accommodatum, ex agris, aut ex oppidis ſumptum. Dauus, Syrus, Soſia, ſerui cōmunes: Curſores, Dromo. Delitioſum nomen, Storax, Pægniū. Lorariorū, Sparax. Coqui, Anthrax, Cō-
C grio, Machęrio. Lenonis, Chryſophagus, Lycus. Trapezitæ, Chryſotocos. Meretricis, Thais, Lais, Glyceriū, Philænis. Sūt dein Chremetes, Simones, Critones, Pāphili, Charini, & alii. Corpus aliud militi, aliud colono, curſori, vmbratili, paraſito. Corpus nūc intelligo non ſolùm corpulentiam & molem, ſed etiam faciem, figuram, colorē. Mores, dicta, facta plurimùm pendēt à nationib⁹ & profeſsionibus. Habitus eſt corporis tegumentū. Differētia in materia: pāni linei, lanei, ſerici: à forma, Arma, Clypeus, Machæra, Cauſia, Toga, Chlamys. Inſtrumenta, Corbes, Trullæ, Pēniculus, Cātharus & eiuſmodi. neq; laboro ſiquis clypeum & machærā inter inſtrumenta, an inſtrumenta inter habitus appendices
D connumerarit. Sunt præterea ab euentu, Sarcinæ, Cunæ, Ciſtellæ, Situlę, Tabellę & eiuſmodi. Duplex autem eſt tegumentum. aut cum ornatu: vt Spinther, Armilla, Annulus, Mitella, Stalagmus, Strophium, Capitium, Zona, Baltheus, Pinnulæ: aut ſimplex, quales Bardocuculli, Chlamydes, Pallia, Pilei. Quare non immeritò Perſona dictus eſt habitus is fictus, qui veram imitaretur. Non quemadmodum refert Gellius, à perſonando: quia cætera tecta, ora tantùm aperta eſſent, vnde vox exaudiretur: ſed quod erat ἀεὶ μῖμα. Primus autem, ſicuti dictū eſt, Theſpis, quaſi colorem induxit quendam, ore fæcibus perunctо. Puto ego Paſtores pellibus opertos, perſonas induiſſe. Nihilo ſecius herba-

rum

rum folia grandiora ob faciem obtenta: vnde à nobis Perſonata, quia à Græcis προσωπεῖον & προσωπίς. Mæſonem Megarenſem aiunt primum perſonam excogitaſſe. quare Feſtus videtur in aliqua Comœdia legiſſe etiam aliquam perſonam eo nomine deſignatã. ſic enim ait in xi, Mæſon perſona coqui aut nautæ, à Mæſone comœdo inuentore. tradítque eiuſce rei authorem Ariſtophanem Grammaticum. idem Athenæus in quartodecimo. Apud Latinos excultam maximè perſonam ab Roſcio Gallo hiſtrione. Alii malunt Cincium & Faliſcum longè illo antiquiores, perſonatos primos egiſſe Comœdiam. Tragœdiam verò, Minutium & Protonium. Additi poſtea Galericuli tum candidi, tum nigri. item virgæ in manus, non (vt aiunt) ex Homericis Poematibus, ſed à baculis paſtorũ: à quibus vniuerſam poeſim effluxiſſe oſtendimus. Conſultum hominem grauioris habitus amictu tegebãt. Seruum tunicula anguſta, curta, expeditior vt eſſet: non vti putarũt, ob paupertatem. nam diuitum quoque ſerui ad eundem modum adornabantur. Nũcium, aut viatorem cum penula. Nautam cauſia. Militem ſago, aut Chlamyde, eáque ferè purpurea, & machera. Populus tunicatus, pullatus. Paraſito palliũ obuolutum. ſanè parſiatari & adulari, Græca res. itaque Græcum nomen cum Latina voce nulla commutari potuit. Talem & amictum eſſe decuit. Sed & tunica pulla, aut nigra, aut alba à Latinis eſt introductus: alba ſanè, ſi eius ſuaſu aut technis nuptiæ tractabâtur. Strigilem, & ampullam dat Plautus in Sticho. color ater ex Athenæo & Cicerone. Lenoni verſicolorem attribuêre. Adoleſcentibus pro euentu & ſtatu. lætis candidam, mœſtis obſoletam, diuiti purpuream, pauperi puniceã. eo námque colore tinctas tunicas ſeruitiis Gallicis è vaccinio ait Plinius. Afro tunicam manicatam, demiſſam: eidem inaures. Phrygibus mitellam, vittã cum redimiculis. Tunica huic, qualis & Afro. Quibuſdam Exomides datæ, quibus vnica tantùm erat manica. Seruis interdũ albæ Exomides, vel tunicula, quàm Græci ἱματίδιον, & ἐγκόμβωμα, aut ἐπίβλημα. Pictæ, florenti adoleſcẽtiæ: atræ ſenibus. interdũ puniceæ genus quoddã, quàm καμπύλην vocabant à flexu. Priſcis ſenibus cãdidæ, de more antiquitatis. Coqui veſtis duplex & rudis. rudẽ dico fulloniæ operæ expertẽ. Eunuchi veſtẽ non poſuere: ſed variã intelligas ex fabula Terẽtiana. Differẽtiã faciũt inter μαστρωπὸς καὶ πορνοβοσκούς: illo nomine deſignari ſcortorũ matres: πορνοβοσκοὺς eſſe cõciliatores. Ego Lenones hac poſteriore voce dictos ſcio: quid enĩ aliud eſt ſcortum alere? Fœminas ornant vitta purpurea circũ caput. Lenonibus Græcis verſicolor, vt diximus, tunica, & amiculum pictum deſuper, non ſine baculo, quem σκίπωνα vocarũt. [illegible] ποδήρης veſtis muliebris: cuius manicæ ad cubitum vſque. Altera Talaris, quàm dicebant [illegible]: cuius ima ora erat ἁλουργές. ſpecies hæc purpuræ, qua eſſet prætexta, non autem cæruleo colore ſicuti putarunt recentiores: μήλινον colorem ſæpe commemorant in veſtibus. *Feſtucinum* vocãt Veneti viridiuſculum palearem. cum vetulis dabant, & ecſium, id eſt, cinereum. Puellis aũt habitus ferè peregrinus: propterea quòd tametſi erant aliquando ciues: maxima tamen ex parte pro exteris introductæ ſunt vſque ad cataſtrophen. color illis byſsinus, aut candidus. Meretrici luteus: auro enim, cuius maximè cupiens eſt, ſimilis hic. Sacerdotibus, albus: item iuueni hæredi, ſed additæ fimbriæ. Donatus author eſt, Vlyſsẽ palliatum ſemper introductum. addit cauſam, propterea quod, inquit, Pallium ſit Locrorum, & Ithacenſiũ proprium. duo errores. commune enim fuit Græcis omnibus: quare Græcis Comœdiis nomen Palliatarum. & Vlyſſes alio habitu ſæpe fuit: cùm exercet mercaturam in Scyro: cùm interuertit ſagittis Philoctetam: cùm inſaniam ſimulat. Armatũ quoque in Aiace fuiſſe par eſt, aut ſaltem Chlamydatum. Regibus & diadema & ſceptrum: Regum filiis diadema ſine ſceptro. erat Diadema, vitta capiti obuoluta. Sceptrũ, virga ære ornata. Muliebris veſtis Tragica Syrma, à cauda & tractu. item Peplum. inuenias etiam virorum amictum, peplum, apud alios quàm apud Euripidem: quam ob cauſam malè reprehẽſum à Criticis videmus. Paraſitum ſicuti dicebamus, cum ſtrigili, aut quod alii malunt, pectine: vel cum olei vaſculo. ſicut agreſtes cum pera, pedo & pellibus. Calciamẽta quoque veſtitus veniunt appellatione: eius genera duo. Cothurnus in Tragœdiis, qui vtriuis pedi æquê accommodari poterat. craſſum aiunt adeo, vt eius acceſsione Heroum magnitudinẽ æquatam prodãt. Heroas enim omnes mira fuiſſe proceritate apud Philoſtratum quoque legimus. vnum Tydeũ excipiunt. Si talis fuerit cothurnus, quomodo venatricẽ eo calciat Virgilius, quam decet eſſe expeditiſsimam? Soccus humilis eſt: Italas mulieres altiſsimis vſas vidimus: quãuis diminutiua dicant voce, *Socculos*. Patris mei perfacetum dictũ memini, Eiuſmodi vxorum dimidio tãtùm in lectis frui maritos, altero dimidio cum ſoccis depoſito. Ἐμβάδας cothurnos appellatos, ſoccos autem ἐμβάτας. Nauticũ veſtitum pinxit Plautus in Milite his verſibus *cauſiam Habeas ferrugineam, Palliolum ferrugineum*. Nam is color thalaſsicus. Idem & cum nexu in humero læuo expapillato brachio, Præcinctus. Ludiorum nomẽ in Paſtoralibus, & Græcum & peruetuſtũ fuiſſe oſtẽdimus. Quare aũt dicti ſint Hiſtriones, nondũ cõſtat. non enim à gẽte barbara: quã equidẽ & domi & foris penè ad omnia exactiora munera ineptã ſcio. Picardos & Francos excellere præter cæteros arbitror. Athenis in Theatro ſaltare, aut agere fabulam peregrinis neutiquam licuit. qui contra feciſſet, ei mille nummûm dicta mulcta fuit. Si anicula, di-

μαστρωπὶ πορνοβοσκοί.

Veſtium colores.

Diadem.

Calciamenta.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

uina virum eloquentia Theophraſtum & agno uit & appellauit peregrinum, qua ſpe ageret Thrax Athenis, aut Romæ Illyricus?

Hæc perſonarum inſignia. Agebant autem neque omnes, neque eædẽ vna ſemper lege. nã in ſcena cum actione temperata: in diuerbiis actuoſæ, ſine ſaltatione tamen. id enim erat Satyrorum, ac Mimorum. In canticis autem cum iis qui modos faciebant. Diuidebantur agendi munera pro captu & viribus. Qui plurima recitabat, πρωταγωνιστὴς: qui proximi laboris munere fungebatur, δευτεραγωνιστής. illi primæ partes attribui dicebantur: hic vocabatur ſecundarius, ſicuti panis ſecundarius. ſimilis denominatio ſed alia ratione illa, de qua ſuprà: Protactica, ſi- B ue proſtatica: cùm quæpiam perſona introducitur primo actu, neque amplius vſquã comparet, qualis Soſia in Andria. nam quod aiunt à Terentio ſæpe, à Plauto nunquam factum: hoc quidem verum, illa mera calumnia. Alia ſunt præterea genera perſonarum, quaſi in ima cera: Puella enim cũ parit, nõ prodit, ſed intus clamat,

Protactica perſona.

Iuno Lucina fer opem, ſerua me obſecro.

Alia, quæ neque apparet, neque loquitur: qualis Storax ſeruulus in Adelphis. exiens enim Mitio non exeuntem alloquitur. Sunt & quæ apparent, ſed nihil loquuntur: cuiuſmodi ſatellites in Milite, & Baiuli in Andria, atque alibi. Lorarii quoque raró. In captiuis tamen eis attribuit orationem Plautus. In mutam perſonam ambiguè luſit Martialis: C

κωφὸν Paula πρόσωπον amat.

PERSONAE CERTAE.

CAPVT XIIII.

HAE perſonæ in communi appellatione, & earum officia, actiones, ornatus, quemadmodum ab antiquis obſeruatæ ſunt. Creuit autẽ poſtea licentia: vt acceptas è variorum libidine Grammatici pro legibus ſtatuerint: quas recitabimus non tam vt probemus, quàm ne quid omiſſum eſſe videatur. neque enim conueniunt Comœdiæ, quà Comœdia eſt, omnes: ſed vt quæque introducendas ſuadet res. Ac veteris quidem Comœdiæ perſonæ tales erant, quales ii qui in- D ceſſebantur: ſicuti etiam in Tragœdiis. In noua autem & media, ad hunc pleræque modum. Senum genera multa. primum & ſecundum dixére πάππον. Prior, vt pro auo haberi poſſet, fingebatur raſo capite, leni ſupercilio, decora barba, maxillis modicis, ſubtriſtis, colore candido, facie nitida. Talis fortaſſe Crito Terentianus. Alter nõ abſimilis, verùm habitudine meliore, obtutu intentiore, triſtis, ſubpallidus, barba compoſita, rufus, auribus flaccidis. Tertium quare appellarint ἡγεμόνα, non declarant: eum putaſſem adoleſcentum moderatorem, niſi ridicula facie finxiſſent, quippe ſparſa, naſo aquilino, dextro elato ſupercilio, capillo in coronæ modum. Quartò, promiſſa barba ac denſa: quam e- A tiam menti agitatione ſuccutiat. Capillorum habitus idem, ſupercilia immota, facies victa. hunc πρεσβύτην nominarunt. Hermonium quoque cur aliam perſonam vocent, non ſcripſere. videtur fuiſſe Arrilator, quem poſtea Coctionem appellarunt, Galli *Machinonem*, quaſi Machinatorem: eius enim interuentu & tractatu merces diſtrahũtur. Italia quibuſdam locis *Senſalem*. Eius facies ad hũc erat modum. obtutus acer, protenſa ſupercilia, barbatus, recaluaſter. Alter eiuſdẽ operæ, diuerſa facie, tonſus, cuneata barba, ſic enim σφηνοπώγων. At Galenus per σφήνωσιν vbique ſignificat partium cohæſionem atque infarctionem. In terræ anguſtiis coactum ſpiritum Ariſtoteles ſecundo Meteororum deſignauit hoc verbo, σφηνοῦται. Plutarchus id declarans, τὴν σφήνωσιν dixit. Noua notio vocis apud Euthydemũ Athenienſem, in libro de ſalſamentis: Mugilum genus, quòd eſſet τετράγωνον, σφηνίας vocat: quippe qui non eſſet paſſus, vt Paſſer, ſed coactus in quadratum: cuius latitudo altitudinẽ æquaret. Quod verò nomẽ fecere alii perſonæ, Lycomedius, à cura & aſtu videtur ductum. multa enim attingit, quorum ſatagit, negotia. huic barba criſpa, mentum oblongum, alterum ſupercilium protẽſum. Haud abſimilem fecere huius faciem lenoniam. diduxere tamen buccas, atque etiam diſtorſere: contraxere præterea ſupercilia. ademêre capillum ita vt aut caluus, aut recaluaſter eſſet.

Alia ætas Adoleſcentum: quorum ſpecies item multæ. Primo loco frugi ponẽdus eſt: qualis in Trinummo. ſic enim interpretor πάγχρηστον: corpore exercitato, colore viuidiore. quippe non in vmbra, ſed in aperto plurimùm agitat: ac rebus agendis præeſt. Itaque & rugas aliquot fronti addidere: quod indicium Phyſiognomones, optimi animi ſtatuunt. nam diſtẽta in fronte cutis, remiſſæ vitæ ac væcordis frequens indicium eſt. intenta quoque ſupercilia cõſideratum hominẽ deſignabant: quemadmodum corrugata diiudicantẽ. huic quoque cæſaries in orbem compoſita. Erat alter iunior, atque atrior, demiſſis ſuperciliis, corpore nihilominus exercito, & ſciens literarum. Tertius, criſpus, capillorum cirris eleganti diſpoſitione, rubore diluto, elatis ſuperciliis, frontis tractus vnica diſtinctus ruga. Quarta facies, adoleſcentis mollioris, omnium natu minimi: coma qualis Frugi. Candor vitam vmbratilem indicabat. quos Galenus vocat σκιατραφίας. hoc differũt à Gymnaſticis. educationis indulgentiam arguit: cuiuſmodi Æſchinum in Adelphis potes intelligere.

Adoleſcentũ ſpecies.

Hæc ab ætatibus. nunc ab officio. Perſonis agreſtibus, vtpote inſolatis, ater color attributus, effícti in his Labeones: rectè ſané. at Simi, non rectè: naſutiores enim ferè ſunt. Attonſa in orbem coma. ſic enim interpretor στεφάνην τριχῶν. non pro corona (qualis ridicula eſt in monachis) ſed pro figura capillamenti. Duo præterea mili-

Ab officio.

tum

tum genera. vtrique cæſaries, quàm in inceſſu A quateret. vnde & ἐπίσειστοι nominati: ſic enim ſonat vox Græca potius, quàm ſi dicas, effuſam ventis comam, vt aliis placuit. Priori nigra, qui & aſperior & glorioſior: alteri flaua, qui lenior. Totidem ad hæc hominum monſtra introduxere Græci: alterum κόλακα, adulatorem: alterum Paraſitum, qui caret Latina appellatione. nos in comœdia Ceparum poſuimus nomen nouum Cœnaturionis: in qua Centurionem glorioſum & guloſum irridebamus. Menſarum aſſeclam legimus ad eam ſignificationem in oratione contra Salluſtium: quæ an ſit Ciceronis, dubitaui diu. vtranque tamen perſonam in vna inuenias: ita vt Paraſitus idem ſit Colax. Artes ſanè, ac pluſquam artes: non enim ſolùm docent agere, ſed etiam pati. Paraſitica B ſine aſſentatione profectò nulla. Gnathones quoque dicti à maxillarum officio. Atrum colorem dant, atque in palæſtris exercitant. ſanè verò. Adoleſcentum enim cœnas cum captarẽt, eos ſectabantur, non ſenes: quibus omnem operam præſtarent in ludo, in palæſtra, in balnea, ad venandum. quò non? Offa enim, vt ille ait, monet. Itaque diſcurſo opus erat, ad portum, in arcem, ad lenam, ad templa, in theatrum, vnde colorem adipiſcerentur: cuiuſmodi & Alexis ſcribit. nitidum tamen illum, tum ob lautitiam ciborum, tum ob exercitationem. Cùm autem aduncum deſignant naſum: minus bene faciũt. illuſtris enim animi eſt. ita ſentio, ſi ἐπίγρυπος id C ſignificat: nam alii incuruum malunt. duo tamen genera docet Ariſtoteles: alterũ coruo, alterũ aquilæ ſimilem: illum ſanè ignobilem, qui ſtatim à fronte curuatur. Addunt autem συμπαθεῖς, ideſt affectuoſos. Aures verò ſcitiſsimè pẽdulas fecêre: nõ ab ætate, aut inedia, aut morboſo corporis habitu eas productas decuit: ſed inſolentia dominorum, quos etiam ſuos appellabant Reges. horũ enim manibus ſæpe ſunt conuulſi. Supercilia quoque aptiſsimè intendunt: ſunt enim omniũ rerum, omnium orationum, omnium momentorum admiratores. Sermo, geſtus, vultus, animus in aliorum vultu atque animo ſita ſunt. Horum genera tria animaduertimus: vnum commune, pro arbitrato Comœ- D dodidaſcalorum; alia duo diſtincta, quorum primum appellarunt εἰκονικὸν, alterum autem Siculum. quem arbitror nulla re alia à cæteris differre, quàm veſtitu. nam εἰκονικὸς quoque erat peregrinus. Is ſine barba erat, raſus, amictu nitido. Malas quoque ei pertuſas faciebant: fuit autem nomen hoc, vt ait Polybius, apud veteres Gallos in honore. ſuos enim Poetas ſic appellaſſe ſcribit, quemadmodum σύσσιτοι & συσσίτια voces ſunt minimè contumelioſæ. Priſci vero Græci eum ita vacabant, cui ſacrarum epularum eligendarum cura publicè mandata erat. Quin ipſum quoque nomen ſacrum fuiſſe ait Polemo Samius, καὶ τῷ συνθύτῃ ſimile. Quòd ſi

Paraſitus.

Gnathones.

A ita eſt: eſto: quemadmodum apud Romanos collegium Epulonum. Sicut colligi poteſt ex columna quæ ſita erat in Herculis fano, quod fuit in Cynoſarge. In ea enim hæc legebantur, τὰ δ᾽ ἐπιμήνια θυέτω ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν παρασίτων. & in Palenidæ donarus: ἄρχοντες καὶ παράσιτοι ἀνέθεσαν. Locũ item in quem ſacrarum frugum primitias componendas curabant, Paraſition appellatum. Ariſtoteles in Methonenſium repub. Principibus, inquit, bini erant Paraſiti, ductoribus autẽ ſinguli. Illud quoque annotatum eſt: eos exigere ſolitos tum certas à quibuſdam aliis portiones, tum à piſcatoribus opſonium. Primum ferunt Epicharmum tam nobile nomen ad hoc opprobrium comicum tranſtuliſſe: quem ſecutus eſt Alexis. Homerus autem vocat εἰλαπιναστάς. B Paraſitorum genera duo quàm feſtiuè deſcribat Alexis, ἐν Κυβερνήτῃ videre operæ preciũ arbitror. Ludens enim vera dicit:

Δύ᾽ ἐστὶ παρασίτων γένη.
Ἓν μὲν τὸ κοινὸν καὶ κεκωμῳδημένον,
Οἱ μέλανες ἡμεῖς. θάτερον ζητῶ γένος,
Σατράπας, παρασίτους καὶ στρατηγοὺς ἐπιφανεῖς,
Σεμνοπαρασίτους ἐκ μέσου καλουμένους.

Et ſubdit elegantiſsimè,

Τότε δ᾽ ἑκατέρων τῶν γενῶν, ὁ μὲν τόπος
Τῆς ἐργασίας εἷς ἐστι, κολακείας ἐγώ.

Seruorũ autẽ perſonæ ſeptẽ. vnus per caniciem referebat diuturna ſeruitute ac frugalitate ſeſe adeptũ libertatem. talis Terentianus Soſia. C Hũc quoque πάππον appellabant, ſicut alterum item ἡγεμόνα, quemadmodum & ſenes. eius officium arbitror fuiſſe, deducendorum ac reducendorum herilium liberorum in palæſtram, in ludum, ad ſacra: qualis fuit ille in Phormione Geta. Rufos huiuſcemodi pædagogos fingebãt Græci. capillis in coronæ modum attonſis. Rufum tamen ibi Poeta Dauũ facit, non Getã, qui erat pædagogus. Facetè quoq; protenſis dabant ſuperciliis: nihil enim ineptius aut fucatius pædagogo. Hui⁹ natura, ingenio ſenis ducis, de quo ſuprà dictum eſt, reſpõdet. Huic ſimilem faciebant eum, quem ἐπίσειστον cognominabant, niſi quod huic erat cæſaries iuſta & plena. Tertiũ vocant, κάτω τριχίαν, ſiue κάτω τετριχωμένον, quod D aut nolo, aut neſcio Latinè dicere, rufo capillo, recaluaſter, elatis ſuperciliis. Quartus, capillo & cute rufus item, ſed criſpus, qua caluitium nõ occupat, & ſtrabo. Addunt vnum, quem μαίσων vocabant, caluum item ac rufum. Acceperunt etiam ex alicuius Poetæ fabula, quẽ τέττιγα nominarunt, id eſt, cicadam, nigrum, peruerſis oculis: eiuſque in caluitio duos treſue capillorum tractus diduxere. Ad mentum barbæ ratio par. Puerum fortaſſe in Comœdiis fecere Græci aduorſitorem. quemadmodum verò eum appellarint, non prodidere.

Paraſitiũ.

Serui.

Fœminarum perſonæ ad XIIII explent ordines. Duo matronarum genera. Primam dictam aiunt λεκτικὴν, ab eloquentia, opinor,

Fœminarũ perſonæ.

ne dicam ab ipſa loquacitate. nequaquam enim A tales ſunt fœminæ. Coma ei circumfuſa, non diſcriminata: leniter applanata ac pexa recta ſupercilia, color candidus. Cui fecere alteram ſimilem, præterquam capillo, qui eſſet criſpus. Totidem puellarum ſpecies. diſcriminata coma, recta ſupercilia, nigra, candor ſubpallidus. Eam quæ non eſſet virgo, ſed pro virgine ſeſe gereret, ψευδοκόρην appellarunt. hæc ſummo in vertice nectebat comam: qualem modum, nodúmque, in Leda marmorea, Atauorũ noſtrorum domi meminimus pueri. Faciem mulieris ſemel nuptæ affingunt. Altera ſimilis, ſine nodo comata atque diſcriminata. Duo genera meretricũ, ab ætate, ab ornatu. ab ætate duæ: Anus & iuuẽculæ. Anus duæ inter ſe ſimiles: altera natu grãdior, & ad quæſtũ iã inepta declarabatur ex capillo canicie aſperſo: vnde & σπαρτοπόλιος B nominata. cui etiã eloquendi rationẽ attribuebãt. Alterã vocabãt παλλακὴν. pleniore coma circunfuſa. Iuniorum quæ maior erat, τέλειον iccirco ἑταιρικὸν dicta: rubicundior fuit quàm altera quam ψευδοκόρην appellabant, à cuius auribus pendebant cincinni. Scortillum verò iuuenculum minus comptum eſt. tæniola tãtùm aſtringit caput. hæ ab ætate. Ab ornatu autem tres. Prima διάχρυσος, quæ multo luceret auro. Secunda διάμιτρος quoniam varia mitella redimiret caput. Tertia λαμπάδιον, à plexis crinibus in metæ, aut faculæ modum. Tria lenarum gene- C ra, Aniculæ omnes. vnam Lycænion à Lupa vocant. proceriuſcula, rugæ tenues, frequentes, candida, ſubpallida, ſtraba Altera pinguis, craſſis rugis, vitta crines cohibens. Tertia domeſtica exuctis malis, vtrinque binos dentes aperit. Ancillularum perſonæ duæ. maturior etate περίκουρος dicta, tunicula candida ſuccincta. Qui hunc locum ſunt interpretati, αὔραν, Auram latine fecerunt. at Græcis famulam ſignificat. Item περίκουρον, virginem: quaſi περὶ τὴν κούρην agentem. non reprehendo. Cæterùm περικεκαρμένην emptitiam dixere. Hoc autem idem eſt quod attonſam: vt etiam περίκουρος nomen inde fortaſſe. Alteri ancillulæ diſcriminata coma: naſus ſimulus, tunicula coccina ſuccincta, vt præſtò eſſe queat meretriculis. παράψηστος à calculis, quaſi παραψήφιον tranſtulere. magis placet men- D ſa. ψηφὸς enim abacum ſignificat. ſic ad abacum & ad cyathum ſtare pueros dicimus. Obſtetricẽ verò nutricémue nullam finxerunt iſti ſpicileguli Græculi. Illã eſſe decet amictu vulgari, anum, vegetam, rubicundam, bibulam, tecto capite linteolo, ſuffarcinatam, maniculis ad cubitum reductis, aut ſine manicis. Nutricem pinguem, rubicundam, hilarem, loquacem, iurgioſam, ætate integra. Matronarum nutrices iam emeritas, anus eſſe oportet: loquaciſsimas, quæque vel herarum interpellẽt orationes: exploratricem, ſuſpicioſam, capite, & pectore, & brachiis tectis.

Meretrices. *Lenæ.* *Ancillæ.*

MIMICÆ PERSONÆ.

CAPVT XV.

Mimicæ perſonæ è foro, & tabernis & angiportis, facies atque habitus afferunt. Cauponis, Coqui, Productoris, Sicophantæ, Militis, Meretriculæ, Conciliatricis, Curſoris, Ebrii, Stolidi, Inſani, Piſtoris, Pædagogi, Surdi, Cæci, Fartoris, Circulatoris, Impoſtoris, Arrilatoris & eiuſmodi. Nunc Galli Monachos adulteros, aut claſtrorum deſertores tãta venere oſtentãt: vt meritò exiſtimẽ omnes eis cedere nationes. In libro De inuentione, materias aliquot poſuimus, vt ex earum filo aliæ quoque texi poſſint.

TRAGICÆ PERSONÆ.

CAPVT XVI.

Tragicas autem Regum, Ducum, Militum, Nunciorũ haud alia forma eſſe par eſt, quàm quæ à veris ſuſtinetur. Ponunt tamen aliquas Græci adeò longè à tragica grauitate, vt ridiculæ videantur. verùm ne quid deſideretur, ne has quidem omittendas duxi. Cõmunis omnibus grauitas & proceritas. Priuatim autem ab ætate, ſenes ſex. Primus raſa barba: iccirco ξυρίας. Omnium natu maximus, canicie candida, capillos adiacentes habet ſummo frontis tumori, quem Græci ὄγκον vocant. figura trianguli ſine baſi, longis maxillis. Alter candidus canicie vniuerſali: cincinni circum caput: Barba impexa, atque iccirco compacta: propendulo ſupercilio, albido colore, breui frontis tumore. Tertius σπαρτοπόλιος, vt ſupra dictũ eſt, pallore fuſco. Quarto, ater color, criſpa barba & coma, aſpectu aſpero, frontis prominentia magna. Quintus, coma flaua cincinnata, minore frontis tumore, colore nitido. Sextus, flauior priore, ſed pallore ægrotos repræſentante.

Senes.

Adoleſcentium perſonæ octo. Frugi primus natu maximus, imberbis, nitido colore, ſubfuſcus, denſo capillo & nigro. Secundus flauus, faſtuoſus, capilli ſummum ad frontem aſtricti. Supercilia paſſa. facies torua. Subcriſpus huic ſimilis, ſed natu minor. Quartus mollis, flauis cincinnis, candida cute, hilaris: cuiuſmodi facies deceat alicuius dei perſonam. Cui ſimilis alter iunior, ſed macilentior. Deinde recenſent duos: vnumq; pallidum, alterum ſubpallidũ. Prioris formam attribuebant ſpectro in ſcenam introducto: aut ei qui è vulnere laboraret. cutis iccirco arida, color ægroti, coma ſubflaua. Subpallidus autem eadem, qua Frugi, forma: ſed ad effingendum amantem, aut ægrotum.

Adoleſcẽtes.

Seruorum perſonæ tres. διφθερίας primus quare dictus ſit, non ponunt. pellibus accinctos in ſcenis egiſſe certum eſt. vnde & hoc nomen. Huius frons plana, ſine tumore. vitta aut mitella pexos crines candidos arcet. Facies pallorem albo dilutum oſtendit. Naſus animi præ ſe fert

Serui.

aſperitatem

aſperitatem. ſub elatis ſuperciliis oculorum tetricus obtutus. barba ætatem grandiorem oſtendit. Duo præterea, quibus Nuncios exprimebant. vnus dictus, vt in Comicis, σφηνοπώγων. vegeta ætate, frontis ſummitate lata & tumida, ambitu depreſſo, flauus, aſper, ruber. Alter reſimus, fronte tumido, flauus. è medio vertice paſsi crines, imberbis, ſubruber.

Nuncii.

Mulieres. Mulierum perſonæ vndecim. Prima, in qua maxima dignitas & ætas grandiſsima. cana coma, frontis tumor modicus, ſubpallida. itaque παράχωμος dicebatur. Secundum hanc, anicula libera, qua calamitoſam exprimebant. cutis ſubrufa, ſufflaua canicies, frons modicè extans, crines paſsi ad clauiculas vſque pectoris. Poſt hanc, famula anicula, quo loco cæteræ frontis tumorem expreſſum habent, ex agninis pellibus vittam gerit. cutis rugoſa fuit. Altera famula μεσόκουρος, quia in medio raſa erat. Frontis ſummitas tumore caſtigato, cãdor ſubpallidus, mediocris canicies. Hac iunior eſt ea, quam διφθερῖτιν vocãt. frons tumore vacua. Duæ præterea, capillorum forma diuerſa. Comatam κατάκομον nominant, coma nigra, pallidam, mœſto vultu. Altera, quæ non eſſet coma pleniore, ſed μεσόκουρος. Similis tonſura ei quam dicunt νεόσπαστον: quidam recens violatam, alii recens tõſam malunt. nonnulli iuuenculam admodum intelligunt: ſicuti mox νεᾶν ὡραίαν. ab hoc ſignificatu eſſet nitida, ſucci plena. παρὰ autem ὡραῖον eſt in primo flore: qualis Danae fuit repræſentata. Duæ adhuc: quarum vtraque κούριμος virgo dicitur, caret ea frõtis exporrectione quam toties in aliis expreſsimus. Sed eius loco capillum applanatum, bipartitum, modicè circùm attonſum, & cincinnatum. vnde & nomẽ quidam attributum arbitrantur: nãmque alii κούριμον potius iuuenculam interpretantur. color ſubpallidus. Altera eodem nomine & facie. Cæterùm in capillo neque diſcriminatio, neque cincinnus.

Hæ perſonæ communes. ſeorſum autẽ pro ſtatu cuique ac fortuna. Reges Latini cum trabea & lituo. Romani Imperatores paludati, cũ purpura, & laurea, & ſtipatoribus, & igni, qui præferebatur. Reginæ cum palla & croceo velo. Pallæ facies tractitia: vnde & Syrmata, & συρτὸς à Græcis, & πέπλα, & ποδήρεις. omnes demiſſæ. cuiuſmodi Iberas vti ſolitas ſcribunt. nunc tota Aſia & Europa vniuerſa. purpureus his fuit color: albo ad cubitum diſtinctus lætis, infelicibus atra palla. Tametſi exules quoque aliquando prodibant albati: quibus tamen certa Poetarum lege fuſcæ veſtes, & atræ, & ſubuirides, & cæruleæ erãt attributæ. Præter velum etiam palliolum gerebant: quale etiam nunc Romaniſcæ. Sberniam nonnulli vocant. Breuiſsimum eſt, cum feneſtella, per quam brachium exerunt. Gallicis matronis manicatum, atque ad talos vſque demiſſum. Græci ἐπίβλημα dicunt. Multa

Reges Latini.
Imperatores Romani.
Reginæ.

verò nomina ἐμβλημάτων. ξυστίς, βατραχὶς, χλανὶς, χλαμὺς, διάχρυσον, χρυσόπαστος, φοινικίς. Fuit & κόλπωμα laxior amict⁹ ſinuat⁹, quo Reges vtebãtur. Hoc quoque pictum erat, ſicut & alia pleraque. Militare autem indumentum puniceũ aut purpureum: quod ad manum aduoluebãt tum bellatores, tum venatores: ἐφαπτὶς dicebatur. Capitis ornamenta Regia, Diadema, & Tiara, & Galericuli. Diadema erat faſcia, qualis & nunc Aegyptiis & Mauris. non quod vulgus ſomniat, vmbraculum. Muliebria, καλύπτρα, κεκρύφαλος. conciſum vocabulum, & tranſpoſita elementa. fuit enim κρυφοκέφαλον. Faciem autem quo tegerent, περικαλύπτρα. Penelopes velum ad eum vſum, κρήδεμνον vocat Homerus. Gerebant etiã mitellas cum redimiculis. Haud multùm abſimilis ornatus nũc fœminis Vaſatenſibus. Priuatus amictus ἄγρηνον. Reticulum erat implexum è lana, quo totum corpus ſuum obtegebat Tireſia. Monachorum cohors quædam tale quid ſuperinduit. Philoctetes & Telephus pannoſi. Primus AEſchylus, non (vt putant) Euripides in ſcenam tragicam ebriorum intulit ſpectaculum. In Cabiris enim introducit Iaſonis comites ebrios: ipſe fortaſſe haud multo minus eùm illa ſcriberet. Liber pater cum thyrſo & veſte crocotula: ita Plautus κροκωτὸν. & cũ μασχαλιστῆρι picto. Erat hoc, quod Latini Capitium in virginibus, quia pectus caperet: non capitis tegmẽ, vt ſcribunt recentiores. Eo verbo Philippides comicus in fabula ἀδωνιαζούσαις vſus eſt. Eodem nomine μασχαλιστὴρ, equi ornamentum aut munimentum, quod ab armis penderet. veteres ornatus tragici, pelles hinnulorum, leonum, caprarum, pãtherarum. Gladii, lanceæ, arcus, coryti, pharetræ, ſceptra, currus, clauæ, caducei, armaturæ.

Hæ perſonæ certæ, pro libidine Poetarum, quæ vt noui quippiã afferat, ſemper mutat, vertit, inuertit, attributæ ſunt perſonæ etiam mutis rebus. Sic in Phaethonte loquitur Terra & Eridanus. in Argonautis, Nauis. in Prometheo, Vultur & Mons. & Mare in Ariadna. Et nos in Græca noſtra, quã Delũ inſcripſeramus, Inſulã ipſam cum Latona colloquentem. Mors olim in Chirone & Hercule. in OEdip. Erinnyes. in Hecuba, Rabies. in Athamante, Inſania. in Oreſte, Pauor. in Io, OEſtrus. Præterea Bellona, Cõtumelia, Obtrectatio, Eloquentia, Tempus, Occaſio, Fraus, Fides, Ignauia, Liuor, Fas, Nefas, Pax, Iuſtitia. Quorum alia propria huius generis fabularum: alia cuiuis communia. Galli in Mimis vtuntur non rarò: & appellant *Moralia*.

SATYRICÆ PERSONAE.

CAPVT XVII.

IN Satyra Græca veteri Satyricæ perſonæ, Satyrus camus, Satyrus barbatus, Satyriſcus imberbis, Silenus, Pappus: & ex vtroque compoſitus, tanquam mulus, Papposilenus fero a- Satyrus.

ſpectu, ac terribili. Eorum nomina, Autolycus, Burris, actus obſcœni, facies ridicula. Satyricus ornatus, Hinnuli pellis, quam iccirco ἰζάνην nominabant: quia ſine rugis tota aſsidebat corpori, atque adhæreſcebat. Pellis item capræ, quam propterea αἰγὴν & τραγὴν appellabant. Comptiores pantheram induebãt. Apud Verrium Flaccum ſcriptum fuit, veteres πέκη pelles appellaſſe. Lucilii verſum in libris Originum recitauimus, in quo Peſcia ſignificat tergus pecuinum, quo pro amiculo vſi eſſent. Eam vocem poſuimus in Satyris noſtris. idem enim eſt quod αἰγὸς. pecus enim noſtrum inde, & paſco. vnde & Græcis πόκος, lana. Quin aliquibus Italiæ locis, pocam vocant lanæ certum pondus. Satyri, quia putabantur cum contis & thyrſis in Liberi patris exercitu prælia iniiſse, eius generis venabula gerebant. Iccirco θυρσία διονυσιακὰ dicta ſunt à Græcis. Eos quidam eadem de cauſa militari ſago tectos introduxere. alii tunicula punicea. Sileno craſſa tunica fœno contexta. & ἀμφίμαλλοι χιτῶνες, vtrinque villoſæ.

SALTATIO.

CAPVT XVIII.

Modos facientes.

Orcheſtra.

CVm choro erãt in Orcheſtra & Thymelici, id eſt cantores: quíq; modos faciebant, & ſaltationes. Inter quæ Saltatio primũ hiſtoriæ locum debuit obtinere. Eſt enim vetuſtior ſermone motus. Pręterea ab his tãtùm Orcheſtra nomẽ inuenit. otioſi, cantus, mollis, inertis. Saltatio, vegeti, acris, exercitati. maximo quoque in honore fuit, propterea quòd etiã ad militarẽ exercitationẽ plurimùm facere videretur. Quapropter, quẽadmodum ſuprà diximus, Phrynichum, quod in fabula Pyrrhicam aptè ſaltaſſet, Imperatorẽ ſibi delegere Athenienſes. ὄρχησιν Græci dixere Saltationem. παρὰ τὸν ὁρμὸν, καὶ τὸ ἔχειν, detracta aſpiratione, aut ἀπὸ τοῦ ὀρούειν. eſt autem motus compoſitus, numeroſus, cum geſtu effingens rẽ, aut perſonam, vel quam canit, vel quam tacet. Ita habes definitionem cum diuiſione & vocalis, & tacitæ ſaltationis. Latini nõ habuere propriam vocem, ſed communem huius legibus aſtrinxere. Nam ſalire eſt moueri in ſublime, vel tanquam medium, vel tanquam metam. eius frequentatiuum ſalitare. vnde conciſum ſaltare. Græca origo verbi ἅλλεσθαι. Eum motum rudem inter paſtores primum fuiſſe credere par eſt. quem cum certis legibus & variaſſent & cõpoſuiſsent, ὄρχησιν priuato nomine vocauere. Latini rudem illum veterem, Saltum: hunc, Saltationem cùm appellaſſent: nõ habuere verbum ſeparatum, ſicut Græci, ὀρχεῖσθαι, ab eo quod fuerat ἅλλεσθαι. Quare apud Salluſtium audiẽs, Pſallere & ſaltare quàm neceſſe eſt probæ mulieri, nequeas tam diſtinctè intelligere, atque ſi Græcè dicas ὀρχεῖσθαι. Saltationis meminere Plato, Homerus, Xenophon, Strabo, Herodotus, Plutarchus, Galenus, alii innumeri.

Ὄρχησις

Salire.

Quidã verò etiam eius genera deſcripſere: Lucianus, Pylades, Pollux, Athenæus.

Prima atque antiquiſsima videtur in pedibus fuiſse. Namque agreſtes priſci multùm erãt in venationibus. Itaque amabant pedum exercitia. Et ſanè ingreſſus, cõmunior motus quàm manuum eſt. Quippe manus vni homini data eſt à natura, pedes etiam aliis. quanquam manuũ vſus nobis quàm pedum prior: quia facilior. Neque enim pedes ad motum tantùm, ſed etiã ad onus: manus autem non ita: & geſtantur à pedibus: ipſæ nihil geſtant corporis. Proxima fuit manuum motio, quam χειρονομίαν appellabant. Habes hanc vocem etiam apud Iuuenalem. Poſtea pro vitæ genere ac modo, acceſsiones factæ multæ, Calathi, Abaci, Rotæ, Gladii, Haſtæ, Thyrſi, Pilæ, atque eiuſmodi. Nam & apud Homerum duo genera ſunt obſeruata, vnũ τὸν κυβιστητῆρα, quod erat ſimplex: alterum διὰ σφαίρας, quod erat cum pila. Cuius inuentum Nauſicaæ Alcinoi filiæ attribuit Agallis Corcyrenſis fœmina, quæ etiam Grammaticã olim docuit: hoc ſuæ genti gratificata. At Dicæarch⁹ Sicyoniis. Hippaſus Lacedæmonios primos authores fuiſſe autumat. Ac de ſimplici quidem primùm ita, vt motus deſcribamus cõmunes prius: poſterius, certa in genera partiamur. Motum in animali Ariſtoteles conficeri ἐξ ὠθήσεως, & ἕλξεως, diuinitus, vt omnia, docuit nos. neque enim ieiuna nobis, Grammaticorum more, hiſtoria texẽda eſt: ſed doctis apponenda quædam, quaſi ἐμβάμματα. Impulſu igitur, & tractu mouemur. Hæ ſunt ſummæ differẽtiæ. minores autem, flexus, procurſus, ſaltus, conquiniſcentia, diuaricatio, claudicatio, ingeniculatio, manuum connixio, conſertio, compectinatio, agitatio, commutatio, comploſio, elatio, iactatio: pedum permutatio, alternatio, ſuppLoſio, atque alia talia, quorum nõ pauca nomine carere arbitror. quis enim dicat, cõpernatio? atqui decuit, ſicuti diuaricatio. Aliquot meminit Galenus in ſecũdo de conſeruanda ſanitate, ὀρχοῦνται οἱ σὺν τοῖς κινήσεσι, ἐν αἷς ἅλλονται μέγιστα, καὶ περιδινοῦνται φερόμενοι τάχιστα, καὶ ὀκλάσαντες ἐξανίστανται, καὶ συναγόμενοι, καὶ διαστάντες ἐπὶ πλεῖστον τὰ σκέλη. appellabant hoſce modos corporis, σχηματισμούς. in quibus nõ ſoli motus, ſed & quietes numerabãtur. ſtãtis, dormientis, cogitãtis, ſedẽtis, feſsi, ignaui, metuẽtis, admirantis. etiam à partibus quibuſdam corporis. Nutus, nictus, oſcitatio, riſus, fletus, digitorum concrepatio. quæ omnia apud Græcos & Mauros etiam nunc vidimus: itémque eorum ſoboles Hiſpanos. Vaſcones crurum tantùm iactationem retinuerũt, cum tintinnabulis & crepitu digitorum. Itali ſaltum, procurſum, recurſum, & verſationem. Primùm aiunt ab Aeſchylo σχηματισμοὺς in choros Tragicos tranſlatos: veteribúſque modis nouos additos à Teleſte illius ſaltatore, Chamæleo author eſt. Alios ab aliis: nomináque indita

dita è re ipſa. ξιφισμὸς cum enſe. καλαθισμὸς cum caniſtro. Quæ figura fuerit, quam καλλαβίδας vocant, non poſuere. ita ſunt puri ac miſeri recitatores nudiſque: quorum princeps Pollux. Neque ſanè multum laboro: haud enim magni refert. σκὼψ fuit facies ſpeculatoris in digitos erecti: ſummam manum ad vmbellæ vſum ſupercilus admouentis. Eius meminit Æſchylus in Theoris. Fuit & θερμαυστρὶς: quaſi vellet vociferari ore aperto, clauis ſuperciliis, ceruicibus inflatis. Et θαυμαστὴ, admirantis, contracto ore, & ceruice inflexa, paſsis manibus. Et μακτρισμὸς pedum motus Medorum inſtituto. Et χεὶρ καταπρηνὴς χειρὶ, cum manui ſubſternebatur manus. Et ξύλου παράληψις, cum tollere quippiam volebant. Et στρόβιλος cum in modum turbinis verſarentur: quod etiam nunc faciunt. Et ἐπὶ τῆς κονισμὸς, quaſi dicas, incubitatio: cogitabundi fuit. Et ἐν γόνασι ingeniculatio. Firmicus Ingeniculum ἐγγόνασιν ſignum vocauit. Sic in hiſtoriis monſtri, non Imperatoris, quē nolo nominare bonoris cauſa. Et τραχηλισμὸς, Ceruicatio: Ceruicis iactatio. Ita & ſimplex, & compoſitæ aliquot dictæ ſunt.

καλλαβί-
δες.

Genera verò ſic veſtiganda. Aſſam vocem veteres dixiſſe cantum ſine tibia, aut cithara, aut lyra, Varro author eſt. Ita ſaltatio quædam ſine cantu fuit: eáque vetuſtiſsima. Deinde cantus additus, quam poſtea χορείαν appellarunt: τὴν μετ' ᾠδῆς ὄρχησιν. Ita Chorus apud Ariſtophanem agebat, cum canebat καὶ βούλομαι χορδῶν: ſaltabat enim tunc, τὸν κύκλωπα μιμούμενος. Poſtremò adiuncta inſtrumenta. Saltationis autem differentiæ ſummæ duæ, ſtataria, & motoria: pro argumentis Fabularum. non quòd non vtraque moueatur: ſed quòd hæc magis. A quibus ſpecies illæ deductæ, Contentæ, remiſſæ, ſeriæ, molles, ridiculæ. Alia verò nomina vel ab regionibus, ἰωνικὸν: vel ab inuētoribus. πυῤῥίχη: vel ab argumento ſubiecto, Achilles: vel à corporis partibus, τραχηλισμός: vel à modo motionis, μακτρισμός: vel ab imitatione, γέρανος: vel ab inſtrumentis, πινακίδες: ab habitu, ὑπόγυιον, γυμνικὴ, cum Thyrſo, calatho, haſta, aratio, abaco, olla. Summa autem genera ab vſu, & loco duo. vulgaris, quæ coniugiis, ac ſacrificiis adhibebatur, & Theatralis. Huius ſpecies tres pro modo, numero, genere Fabularum. Vna in Tragœdia, quam vocarunt ἐμμέλειαν: grauis ea, & compoſita: quemadmodum vox ipſa quoque declarat. Altera in Comœdia ſolutiore licentia, κόρδαξ dicta. Tertia laſciua inconſtans in Satyris appellata σίκιννις, cuius etiam meminit Euripides. Emmelia igitur grauis, & modulata, oratorum geſtu propior. Vnde Agamemnonem agens Hylas, cum ſeſe feciſſet grandiorem: correptus eſt à Pylade præceptore: ἀλλὰ σὺ μὲν, inquit, μακρὸν, οὐ μέγαν ποιεῖς. Tum ipſe expreſsit meditantem. Huius ſimile quod de Caphiſia tibicine memoriæ proditum eſt. Is enim diſcipulū cecidit, qui contentius inflaſſet tibias: addiditque elogium ſanè diuinum, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα.

Aſſa
vox.

A Tragicæ autem ſaltationis figuras nominibus ferè veteres prodidere. Quarum multas præter nomen eos equidem ſuſpicor ignoraſſe. Ea verò ſunt, σιμὴ, χειρὸς καλαθισμὸς, χεὶρ καταπρηνὴς, tametſi ſuprà ſcriptū erat, χεὶρ χειρὶ καταπρηνὴς, ξύλου παράληψις, διπλῆ, θερμαυστρὶς, κυβίστησις, παραβῆναι τέτταρα, ἰγδισμός. E quib⁹ banc, & θερμαυστρὶν magnum, ac laborioſum motum in manibus præ ſe tuliſſe ſcribunt. Quippe θερμαυστρὶς alia ab ſuperiore, inter furioſas recēſebatur: ſimul cum duabus aliis Cernophoro, & Monga. in illa τὰ κέρνα ferebant, quæ interpretātur ἐσχαρίδας, hoc eſt foculos. quia κέρνος erat poculi quoque genus. Cordax Comica, ſicuti dicebamus, laſciua: vnde κορδακίζειν de licentioſa ſal-

B tatione. Species eius: ἀπόκινος, & ἴδιον, iucundæ ambæ, vnde & nomina. ὑπορχηματικὴ, quæ erat Cretenſium propria, plena luſus. Ex Cordace Bathyllus Alexandræus confecit ſaltationem, quam Italicam nominauit. non enim fruſtra Iuuenalis poſuit nomen hoc illo verſu, *Chironomon Ledam molli ſaltante Bathyllo.*

Quidam etiā Emmeliam huius inuentum arbitrantur. Sicinnis autem dicta, vt aliqui voluere, à Sicinnio quodā Barbaro: alii Cretēſem nō barbarum prodidere. ea erat maxime motoria, geſticulatione creberrima & celerrima. potiſſimum Satyrorum. quare Scamō dictā putabat παρὰ τὸ σείεσθαι. adde tu καὶ κινεῖσθαι. Iccirco Satyros ſaltantes dixit diuinus poeta. *Saltantes Satyros imitabitur Alpheſibœus.* Apud Gellium in Lati-

C nis monumentis. Sicinniſtarum nomen legis corum, qui ad tumulos modos facerēt. Galenus τυμβαύλους vocat.

Theatrales hæ. extra Theatrum haud abſimiles multæ. Belli ſimulacra. Pax. Luctus. Nuptiæ. Vindemiæ. Meſses. Acres & fortes, atque contētæ multæ: aliæ molles, vti dicebamus. Armatas ἐνοπλίους dicebāt. Variatus habitus pro more nationum. Pilum, phalanx, geſa, sariſſa, acinaces, pelta, parma, scutum &c. Armata fuit illa, quam vocabāt Pyrrhicham. Non à Pyrrho Achillis filio: tametſi ab eo ſaltatam aiūt victo Eurypylo filio Telephi. quippe eius pater Achilles ante ipſum dicitur ab Ariſtotele ad Pa- Pyrrhicha.

D troeli rogum eam ſaltaſſe. Itaque πυῤῥίχην παρὰ τὴν πυράν: à Cypriis autem πρύλιν. Alii faciunt eius authores Caſtorem, & Pollucem: quibus ſaltantibus Pallada feciſſe modos ſcripſit Epicharmus. Atque inde à Lacedæmoniis ad bellū cum tibia exire cœptum. Nonnulli originem quidem agnoſcunt in eodem loco, ſed inuentū aiūt Pyrrhichi Spartani fuiſſe: cuius ſententiæ dicunt Ariſtoxenum extitiſſe. eámque ſaltationem apud cæteras olim nationes vnà cum reliquis belli artibus deſitam, ſolis Lacedæmoniis perpetuam fuiſſe. Adeò nanque laborioſa erat, vt ſpem gloriæ labor extingueret. Iccirco poſteri aliis rationibus mitiorem fecere. quippe, pro lanceis Thyrſos, pro iaculis ferulas, atq;

etiam lampadas gerebant. quamobrem Dionyſiacam quoque appellarũt. In qua Liberi patris apud Indos geſta ſaltabant. Accinebãt ſimul & pulcherrima carmina: nec non ex tibiis ὄρθιον νόμον. In priſca illa ſeuera, atque aſpera etiã puelli Lacones ſeſe exercebant, tecti perfecta, integráque armatura, quam propterea ἐνοπλίαν alii, ipſi πυῤῥίχίαν nominabant. Hanc nos & ſæpe & diu coram Diuo Maximiliano iuſſu Bonifacii patrui, nõ ſine ſtupore totius Germaniæ repræſentauimus. Quo tempore aliquando vox illa Imperatoris, Hic puer aut Thoracem pro pelle, aut pro cunis habuit. Huius ſimilem aliam ab inuẽtore Teleſiadem dictam memoriæ prodidere. Κῶμος verò vt in Comœdiis iocoſa, atque hilaris: ita extra Theatrum cum pugna, & ictibus. ξιφισμὸς, cum gladio. Talis eſt noſtra Sciamachia. Et ποδισμὸς, à pedum motu. Τετράκωμος militaris, Herculi ſacra. Sicuti Phallica Baccho: atque Ithymbi. Sic & Baryllica ab inuentore in Apollinis honorem ac Dianæ. à viris ſaltabatur & mulieribus ſimul miſtis. Καλλίνικος quoque Herculi ſacra fuit. hoc enim Herculis cognomen ex Pindaro, & Euripide. Tetracomon autẽ Athenienſibus peculiarem putant, ab eorum vicis, qui per initia quatuor numero iuncti ſunt. Eorum nomina, Pyreenſes, Phalerẽſes, Oxypeteones, Thymætadæ. Thraces quoque & Cares armati ſaltabant: eúmque modum κολαβρισμὸν nominabant. Apud Lacones verò etiam ἐμβατήρια μέλη erant ἐνόπλια: quemadmodum priſci Lacedæmonii Tyrtei carmina concinuerant. Primos Curetas ἐνόπλιον ſaltaſſe autumant: vt eo ſtrepitu Iouis obtegerent vagitum. Curetes autem iidem, qui & Corybantes. Eos Heſiodus nõ Cretẽſes, ſed Phrygas agnoſcit, neque abeſt ab ea ſententia Callimachus. Alii Bactrianos affirmant, atque in Idam Phrygiæ eius officii ergò accitos. Nonnulli è Colcho euocatos. Armatæ ſimilis ὄκλασμα Perſarum propria cum magna contentione. Iccirco à motionis crebritate, & flexu corporis ὑγχὸν vocabant. Talis etiam μόθων: admodum laborioſa, & nautica. Eiuſdem modi Laconicæ pleræque acres, aut terribiles. Inter quas, quæ dicebatur Leo, aſpectu, & impetu fero. Erat & διποδία. in qua iunctis pedibus labore plurimo, & conatu Picas imitabantur. Præter cæteras immanis erat illa, quam κόσμου ἐκπύρωσιν appellabant. Nero potuit ῥώμης ἐκπύρωσιν ſaltare: dignus cuius ἐκπύρωσιν ſaltaret mundus. Huius item generis & illa, quam Theſeum inſtituiſſe aiũt deuicto Minotauro, ad Labyrinthi imitationem. Ac de Labyrintho quidem nulla fabula. extat enim etiamnunc in Creta, & viſitur. Eam Saltationẽ Theſeus cum ſociis redux in patria luſit circum aram Deliam. Plures erant ſimul, verùm certis ordinibus: vtrinq; à capitibus lecti duces verſus certos inter ſe ſubeuntes implicabant. Qualem ludum Troiam diuinus deſcripſit Poeta: non ſine ſumma eruditione appoſita Labyrinthi cõparatione. Alluſit enim ad hanc Theſei ſaltationem, fatali illo pudore, ſine fuco atque oſtentatione. Pueri olim vidimus hanc ſaltari cum Thyrſis fornicatis, non ſine arte atque venuſtate. Eam Theſeus γέρανον appellauit, tum ob aciẽ, tum propter commutationem certis legibus ſeruatam. Neque enim ſatis ſapiunt, qui ſtoliditatem Gruibus attribuũt prouerbio communi. Eſt ſanè animal hilaritate ciuili, prudentia atque animo militari. Nam & ſeruat caſtra, & cauet pericula, & diſponit aciem, & pugnat. Sine armis verò etiam aliquot è grauibus. Quin ipſam quoque ἐμμελείας exarmarunt. retinebat tamen prælii ſimulacrum. Nã tametſi nudi puelli, vnde γυμνοπαιδικὴ dicta fuit, ſeſe numeroſis motibus inferebant: tamẽ corporis flexionibus, brachiorúmque iactationibus Palæſtræ facies erat. Eiuſdem rationis duæ quoque in Liberi patris honorem ὑπορχηματικὸς, & βακχικὸς. Emmelia igitur caput quaſi quoddã ac matrix. Proxima ei γυμνοπαιδική: per quam ait Ariſtoxenus, cõtrà quàm ſuprà ſcriptum eſt, veteres ſibi gradum ad Pyrrhicham feciſſe. vtriúſque autem comes ἀπακάλη. Emmeliæ ſimilis, quã Arcades Cidarin nominabant. ſimilis & apud Sicyonios ἀλήτης. Quo nomine vnam exercebant Ithaceenſes: quam nõ ſine Vlyſsis fortuna, atq; ærumnis cõſtitiſſe arbitror. ἀλήτης enim mendicum ſignificat, & erronem ex Homeri verſib. Hippocratis vſu, atque Galeni interpretatione.

Diuerſa hiſce genera leuium, & mollium, & muliebrium, & fractarum, & ridicularum, & fœdarũ. Muliebris erat ἐκλάκτισμα. In ea oportebat calce humerum ſuperare: vnde & nomen. Ergo ὑπεκλάκτισμα dixiſſem. Huic ſimilis apud Laconas βίβασις: in qua cum pueris, tũ virginibus præmia proponebãtur. Saltu opus erat, ſed eo vt attingerent calce nates. ſaltuum numerus recenſebatur. Quare inſcriptum aiunt in quadã ſaltatione: χίλια ποτὶ βιβᾶντι. Mollium vna βαυκισμὸς, ab authore: mollis valde, & corporis inclinationibus multis varia. Hanc quoque κῶμον nominarunt. Non fuiſſe has fœdas argumento eſt, quod τὸ ἰωνικὸν Dianæ virgini ſaltabãt Siculi. Et Syracuſani priuatim Dianæ χιτωνέαν propriam ad tibiam. Item κρυφάπτοδας, de quibus ſuprà in Bucolicis. Anthema quoque molliuſcula, à florib⁹ dicta, quos hiſce numeris accinebãt. ποῦ μοι τὰ ῥόδα, ποῦ μοι τὰ ἴα, ποῦ μοι τὰ καλὰ σέλινα. Ridiculé autẽ Mimis, & Satyris peculiares. quarum nomina Igdis, Mactriſmus. In hac cum alueolo prodibant, & libis, ac polentis. interdum etiam farinam effundebant, & dicebatur ἀλφίτων ἔκχυσις. Sic in alia cum Abaco, in quo carnes concidebant, κρεῶν ἀπανομή. Mactriſmi autem duæ habebantur, noua, & vetus. Veterem ἀπόκινον vocabant. eius meminerat Cratinus. Hanc multas fœminas exercuiſſe, quas Martypias cognominarunt. Erat etiam Sobas ab impetu dicta.

inde

hoc enim σοβεῖν. Itē μορφασμὸς cum plurimis ſubinde figuris Protei mutationes referebat. Sic alia omniū literarū facies repræſentabat: quāobrē στοιχεῖα vocarunt. tanta ſanè ſolertia, vt etiam cōponerent dictiones. Morphaſmi ſpecies fuit, σκὼψ: alia ab ea quā ſuprà deſcribebamus: quæ etiā σκωπία dicta eſt. At hic auis eſt σκὼψ, quē Aſionē Latini: ridicula & mirabūda circūactu capitis, & colli flexu. Imitabantur autē in hac etiā ætates. itaque ſenes exprimebāt cū ſcipionibus, ii tū ſaltatores ὑπογύπωνες nominabātur. Siquidē γύπωνες ſignificarūt ligna teretia. quo nomine dicebantur ii qui in grallatoriis phallis ſaltabāt amicti pellucida Tarētina veſte. Similis σκῶπι eſt γλαῦξ, quēadmodum aſioni noctua. Leonē quoque inter has cōnumerant. Cæterùm aliā eſſe oportet hanc ab ea quas inter graues recenſebant. ſicut & Pyrrhichicā inter ridiculas imprudenter nimis tranſtulerunt.

Ex fœdis erat ῥίκνωμα. nā ῥικνοῦσθαι eſt lumbis & femoribus fluctuare. Criſſare Latini dicunt. Apud Hiſpanos adhuc exercetur abominādo ſpectaculo. Eiuſdē modi Bactriaſmus à regione. & ἀπόκινος à motu: quod nomē, vt dicebamus, erat etiā veteris Mactriſmi. & ἀποσείσεις à quaſſatione ac vibratione. στρόβιλος à verſatione. Nihilo pudicius κνισμός. par aut maior impudicitia in ea quā λαμβροῦτινες vocabant. nudi enim cum fœdo ac ſpurco cātu prodibāt. Talia Feſcenina tripudia apud Romanos: & Lupercalia ꝓxima fœditate.

Locorū autē vel tēporū ratione aliæ atque aliæ extitere. Loca appello, vt ad nuptias in Hymenæis. Ad Cyathū in Tricliniis: quæ erat ſpecies Ionicarū, & παροίνιον dicebatur: cuius modus quidā fuit illa quā nominabant Angelicā. Erat ea extra triclinia, qua nunciū agebāt, proſpectantes primū, tū autē ſuſpēſo gradu circūſpectantes. In funeribus autē Gingra, quā edebant ad cognominē tibiā, de qua ſuo loco. Ad tibias námque ſaltaſſe ſuprà diximus aliquot: Sicut & πινακίδας, & aliā nomine κελευστὴν, & τυρβασίαν, quæ cōponebatur numeris dithyrambicis. Tēpora verò alias alia exigebant: in meſſe, peracta meſſe, vindemiis, ad focos noctes hybernas cùm excubarēt, itē feſtis diebus, vt non vnam cantionem, ita diuerſas agitabant ſaltationes, quas arbitratu ſuo nominabant.

A' regionibus non paucæ. Italicam ſuprà memorauimus, & Tetracomon Athenienſium, & Embateriam Laconum. Legimus pręterea Perſicas, Lydias, Ponticas, Thracias, Bactrias, Moloſsicas, Theſſalicas, Arcadicas. Quarū quæ in manibus plurimùm exercerent motum ab Ariſtoxeno Muſico cæteris antelatæ. Laconicæ, Trœzeniæ, Ionicæ, Cretenſes, Mātiniacæ, Epizephyriæ. Memphis autem, cuius (ſi diis placet) etiam Socratem ſtudioſum fuiſſe autumant, an fuerit à cognomine vrbe dicta, non ſcribunt. erant Cretenſium ὑπορχήματα, & αἱ κυβιστήσεις propriæ. ὑπορχηματικὴ multùm conueniebat Choris concinentibus. Numerant duo præterea Cretē-

A ſium genera: Orſiten & Epicredion. Laconicarū meminit etiā Pindarus, in qua erant hæc verba: λάκαινα μὲν παρθένων ἀγέλα. Virginū enim fuit ea primùm. poſtea viri quoque additi. Canebāt in ea Liberum patrem, & Venerē, & Pæanas: verū frugaliſsimis modis: qui ex eo παρθένιοι appellati ſunt. Diſtinguebantur in duos, προσῳδικοὶ ἢ ἀποστολικοί. Theſſalæ autē mulieres nudæ ſaltabāt, verenda modò tectæ, quæ ſubligacula διαζώστρας nominabant. Quò miror apud Euripidē Peleus qua ratione potuerit Lacænarum virginum nudationes obiicere. Mira dexteritas Arcadū: quippe inermes prodibant ita ſalientes, vt mox innumerum ſumptis armis perficerent ſaltationē. Macedones armati eā quam ſuprà diximus, Teleſiaden, à cognomine inuentore. Tota hæc fuit militaris. eam Ptolemæi milites ſaltantes, Ale-

B xandrū Philippi fratrē interfecere: quēadmodū memoriæ proditum eſt à Marſya. Omniū corruptiſsima Gaditana: vt hinc etiam intelligas epigrāma Valerii Martialis. Eius modos prodūt tres. Chironomiam à manuum agitatione: Halma à ſaltu: Lactiſma à calcitratione. Nunc quoque Hiſpani calce occiput aliáſque contingunt partes. itē veſtigio terrā feriunt: id quod appellant *Calcestionem.* manus cōplodunt: earum alterutra aut vtraq; in ſoni numerum pectus, femora, frontem, calcem, os, terram pulſant: digitorū crepitu, tibiarū aut tympanorū momenta aſſequūtur. Xenophō in cōuiuio Seuthæ Thracis multa huiuſcemodi genera explicat. Thra-

C ces, inquit, ad tibiā ſaltabant armati: & in ſublime facili ac leui ſaltu corpora ſubiiciebāt: ac gladiis ita vtebātur, vt alterum alter iceret. Nemo erat quin verū putaret vulnus, adeò cōpoſitè is qui percuſſus fuerat, cecidit. Tum clamor ab omnibus ſublatus eſt. Ille igitur lectis ſpoliis egreſſus eſt canens Sitalcan. Is eſt illis cantus qui Græcis παιάν. Iacentem comites defuncti modò extulerūt. Poſt hos, inquit, Ænianes & Magnetes eā ſaltarunt armati ſaltationem, quam καρπαίαν vocant. Argumentum tale: Quidam poſitis armis arat & ſerit, crebrò reſpectans metuētis modo. Superuenit latro. quo viſo raptim reſumptis armis pugnat pro bobus: ídque in numerū & ad tibiam. Latro aratore victo vinctóque boues abigit. Interdum latronem arator vincit. Perſicum autem ſaltationis genus, cùm increpuiſſent pel-

D tis, conquieſcebant per vices, pérque vices ſurgebant, æquè verò numeroſé.

Quinetiam præter hæc tot támque varia, ad pilam ſaltabant: quemadmodum Corcynei. vnum pilæ genus Harpaſtum, ludū ipſum Phænindà dixere maximè laborioſum. eam Antiphanes ſic deſcripſit: σφαῖραν λαβὼν

τῷ μὲν διδοὺς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφευγ' ἅμα·
τοῦ δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησεν πάλιν
κλαγκτοῖσι φωναῖς.

φαινίνδα dixere ab inuentore Phæneſtio: vt ſcribit Iuba. itaque idem Antiphanes ſic:

φαινίνδα παίζων ἦν ἐν Φαινεστίου.

Non enim ludebant inconditè, vt nunc: ſed numeroſè ac compoſitis interuallis: quemadmodum ſcripſit Demoxenus de quodam adoleſcente,

τό τ' εἶδος, ὥστε προσέχειν, ὡς ἀπὸ θεῶν, ὅτι
ἐν τῷ λέγειν τι, ἢ προστυνιφαίνετο.

Non enim deducunt Grammatici παρὰ τὸ φαίνειν verbum, ſed ab elegantia & efficacia illius ſaltationis. Ariſtonicus Caryſtius luſit optimè Sphæricam, i. pilarem ſaltationem. fuit enim Alexandri Magni σφαιριστής: id eſt à pila qua ſeſe Rex ille exercebat.

Hæ ſunt origines, genera, modi ſaltationum. Non vulgare ſtudiũ, non obſcœnũ: quippe quod à ſua dignitate neutiquã alienũ Heroes arbitrati ſunt. ſanè ſaltarunt, vt diximus, & Theſeus, & Achilles, & Pyrrhus, & Socrates ipſe. Quinetiam Duris Samius in ſeptimo hiſtoriarũ ſcriptũ reliquit: Perſarum regẽ ſemel in anno ſaltare conſueuiſſe, idque temulentũ: quo die ſuo deque, quẽ Mithrũ vocabant, faceret. Rectè ſanè & ſaltatio & ebrietas conueniebat Regi illi, eo potiſſimùm die. Vaſcones enim noſtri *Mitron* aſinum appellant. Ea die tota præterea Aſia nulli omnium idem facere fas erat.

MODI ET TIBIÆ.

CAPVT XIX.

SEquitur vt Thymelicam aggrediamur. cuius eſt forma & materia quaſi nanque materia tibia eſt. Nam tametſi & nomẽ & naturã obtinet inſtrumenti: tamen cùm gerit modos ipſos atque ſuſtinet, pro materia capi poteſt. nã vera materia aer eſt. De tibia igitur poſtea, de modis nũc. Duæ fuere Græciæ primariæ nationes. Græcũ, nomen adeò priſcum eſt, vt etiam Græcis ipſis iã deſitum ſit. Apud Ariſtotelẽ tamen & Lycophronẽ, & Athenæum atque alios extat. Recentior vox ἕλλην ab Hellene: cuius fuere liberi duo Ἴων & Δῶρος. Accepto hi à patre imperio ſuam vterque partem ac nationem ab ſeſe denominauit. Æolenſes inde Doriẽſium coloni, quemadmodum diximus in rebus Græcis: Ionum autem Attici. Cæterùm Athenienſes Ionũ appellationem abiecere: ſiue ob rerum geſtarum gloriam, ſiue quòd Iones, qui in Aſiam migrarant, atque ibi Panionium inſtituerant, in barbaros mores abiiſſent. At Æolenſes in Siciliam atque Italiam delati, ita ſunt à Dorienſibus ſegregati, vt nihil de veterum morum grauitate remitterent. Integerrimi Doriẽſium Lacones. Æolẽſium Theſſali. Theſſali nanque à Dorienſibus, Æoli auſpiciis & ducti & dicti ſunt. inde vt ingeniorum & morum, ita veſtium & feſtiuitatum & exercitiorum & artium non vnus modus. Quare per initia tibiarum ac modorum duplex ratio: Dorica & Ionica. Dorica vetus, magnifica, ſublimis, grauis, contenta, nihil habuit fuſum, nihil

A ſolutum, nihil hilare, nihil molle: ſed plenum, vehemens, paucis modicíſque flexibus, bellicis conueniens numeris & motibus. Pannonum & & Getarum Scytharúmque noſtris etiam temporibus talem audiuimus in Dalmatia ac Tranſyluania & Myſia ſuperiore. Exultationem addiderunt AEoles, tumidámque fecerunt atque audacem: quanquam veterem ſimplicitatem retinuere, neque fregere ſicut Iones. Talis eſt Germanorum, & bello apta, nec inepta conuiuijs, neque ab amoribus aliena. Itaque Laſus poeta vocauit eã ἁμαλβαρύβρομον. vtriuſq; affinis, & quaſi media efficta ab ambitioſis, dictáque iccirco ὑποδώριος: quã falsò quidam cum AEolica eãdem exiſtimarunt. Iones autem ſuis moribus ſimilem effecere, mollem fluxámque numerorũ creberrimis conciſiunculis. Iones intelligo poſteriores: qui molliſsimè atque, vt iocemur, nepotiſsimè vixerunt. Nam veteris Ioniæ mores haurias ex illis verbis. τῶν σωμάτων εὐεξίαις βρενθυόμενοι, θυμοῦ πλήρεις, δυσκατάλλακτοι, φιλόνεικοι, οὐδὲν
B φιλάνθρωπον, οὐδὲν ἱλαρὸν ἐνδιδόντες, ἀστοργίαν ἐν τοῖς ἤθεσι καὶ σκληρότητα ἐμφανίζοντες. Aiũt Pithermum Teium Ionicæ in genere harmoniæ inueniſſe σκαιὰ μέλη. vt & hinc veſtiges ſiniſtrarum tibiarum appellationem, quarum Ionica ſit harmonia: quia Ionicus inuentor. Quartum genus extra Græciam, Phrygum. cuius meminit in Bacchis Euripides. Et ſanè hi quum dicantur tibiarum authores primi, rem ipſam quoque inſtituiſſe videntur. Aiunt tamen σειρίτην è Libyæ tibiis canendi primum authorem extitiſſe. Quare fruſtra ſimul ac temerè Græca garrulitas, atque ſuperbia eam laudem ſibi arrogat. quippe Heraclides, tametſi ille Ponticus, haud Græcus fuit, in tertio de Muſica negauit harmoniam vllam
C vel Phrygiam vel Lydiã debere appellari. cùm tamen etiam ὑποφρύγιον, etiam μιξολύδιον, & ὑπερμιξολύδιον inueniamus. Mixolydion tragœdiæ profitentur aptiorem: affectus enim plurimùm mouere ſolitam. Dorica grauitas & incitatio ſimul in ea erat, quam admiſcuiſſe primam Sappho, Ariſtoxenus author eſt. alii Pithoclidem malunt. Damon Athenienſis eius offenſus grauitate, flexit adeò, vt illi contrariam fecerit: quã icirco Lydiam remiſſam dici voluit. Tãto verò attentius hiſtoria ipſa conſideranda eſt: cùm Dores ipſi Lydorum fuerint coloni. E' Phrygia nanque Pelopis ſocii in eam quæ poſtea Peloponeſus appellata eſt, tranſtulere. E' Sypilo e-
D nim Lydiæ Lydi Phrygem Pelopem ſunt ſequuti. Itaque tum alibi in Peloponeſo, tum Lacedæmonio in agro extabãt ſepulchra ſociorũ Pelopis, quos magnos tumulos nominabãt. Lydũ verò fuiſſe Pelopẽ etiã Pindarus docuit. tametſi Paphlagonẽ putauit Iſtrus. Antheſion autem etiã negatur, cùm ſcribere auſus eſt, eum Olenium fuiſſe: Olenus enim Achaiæ oppidũ. Aiunt Lydios modos à Cario Lydo inuentos, qui

qui Iouis habitus eſt filius & Torebiæ. Quare Torebum quoque legas horum modorum authorem. quanquam alii ad Antippum referunt. Carium igitur illum ſiue Torebum nactum puellas quaſdam prope paludem, quã de matris nomine dixit poſtea, ab illis cantionum modos didiciſſe, quos & coleret & doceret. Quinta igitur hæc erit harmonia, haud multum à Phrygia diſtãs. minus enim incitata. Nam in Phrygiis excitabatur impetus ad inſaniam vſque. Quod etiam Philoſophus docet in octauo Politicorũ. τὴν μιξολυδιστὶ afficere ὀδυρτικωτέρως, καὶ συνεστηκότως μᾶλλον. τὴν δ' δωριστὶ μέσως μᾶλλον καὶ συνεστηκότως. ἡ δὲ φρυγιστὶ ἐνθουσιαστικούς. In quinto ſententiarum Hippocratis & Platonis ſcripſit Galenus verba Poſidonii philoſophi, Damon, inquit, Mileſius cùm ad tibicinam acceſsiſſet, quæ Phrygiis modis adoleſcentes quoſdam temulentos ad furorem vſque incenderat: iuſsit ad Doricas leges tonum demittere: quo illi demulſi quieuere. Extãt Teleſtæ Selinũtii verſus ſuper harmonia Phrygia lepidiſsimi, quos icirco adſcripſi:

πρῶτοι παρὰ κρατῆρας Ἑλλήνων ἐν αὐλοῖς
συνοπαδοὶ Πέλοπος ματρὸς ὀρείας
Φρύγιον ἄεισαν νόμον.
τοὶ δ' ὀξυφώνοις πηκτίδων ψαλμοῖς
κρέκον Λύδιον ὕμνον.

Erat igitur Dorica animis componendis. icirco idem Philoſophus in eodem ita ſancit. Pueros docendos eſſe τὴν δωριστὶ, quia media, καὶ πρὸς τὴν ἀνδρίαν μᾶλλον. Æolica exultationibus: Ionica vetus aſpera, noua mollis. Phrygia & Lydia proximæ, vtraq; acuta. icirco luctibus adhibebãt. Primum ferunt Olympum ceciniſſe Lydiis modis Epicedia. alii id aſcribunt Melanippidę. Cõtra Niobes nuptiis accommodauit Lydios modos Pindarus. negántque ab eo id primùm inſtitutum, ſed aliorum more factum.

Sunt autẽ Legum partes omnibus modis cõmunes hæ, θέσις in biſſyllabis, ἄρσις in triſſyllabis. διποδία in biſſyllabis τρισήμοις, i. trium temporũ. συζυγία tam in his quàm in polyſyllabis. βάσις in pæonibus. Nam qui aliter tradidere, vſum rationémque ſimul ignorarunt. συζυγία námque & διποδία reipſa idem. Sed in longis pedibus διποδία non dicitur. breues enim bini vnico tãtùm metro comprehenduntur. συζυγία autem cõmune nomen ad vtranque coniunctionem & longorum & breuiorum. Erat autem θέσις ſoni demiſsio. ἄρσις elatio. βάσις æquabilitas eodem tenore procedens. Quare pæonibus & proceleumatibus adhibebatur. Ex quibus ſatis patet Thymelicos neutiquam fuiſſe accentuum ſequutos rationem. neque enim caret ἄρσει vox hæc λόγος, tametſi & biſſyllaba & δίσημος, i. duùm temporum tantùm, quemadmodum in cauſis linguæ Latinæ declaratum eſt. In tertio Rhetoricorum Ariſtoteles appellat προαύλιον, quod barbari præludium in tibiis.

A TIBIÆ.

CAPVT XX.

ANtiquiſsima tibia eſt: ac ſtatim poſt fiſtulam inter paſtores: nõ autem cithara, vt aiũt. Quippe Apollinis inuentum tibia. alii malunt Palladis, à qua ille ſit edoctus. Maiores hi natu quàm Mercurius, qui citharam primus commentus eſt ex teſtudine. Quin alii putant Hyagnidem ante Apollinem tibia ceciniſſe: deinde eius filium Marſyan: tertium Olympum. Olympi & famulus & diſcipulus Hierax. qui etiam ab ſeſe leges & dederit & nominarit. Poſt hos Terpander. à quo Clonas, hunc Tegeatem Arcades, Thebani ſuũ

B prædicabãt. Poſt illum Archilochus. alii præponũt Ardalum Trœzenium Clonæ. Qui haſce tẽperent diſcordias, dixerint Olympum in tibiis primùm leges inſtituiſſe, ſdque in Apollinis honorem. quã legem à numerorum frequentia nominauit πολυκέφαλον. alii Crateti eius diſcipulo aſcribunt hoc. Olympi autem eam extitiſſe legẽ quã dixit ἁρμάτειον. vnde & alia ἐπιτηδάκτυλος nominata, frequens Steſichoro Himeræo. Alii primum aiunt Pronomum Thebanũ tibia ad harmoniam ceciniſſe. Omnino verò in Phrygia primas tibias agnoſcunt. Adducunt pro ſe Myſorũ gentem, quæ fuerit tibiæ peritiſsima. & Alcmana poetam, qui tibicines barbaro, nec alio nomine deſignarit. Sambas, Adon, Telus. Item Hipponactem, apud quem nomina eiuſdem notæ,

C Cion, Codalus, Babus. vnde prouerbium, κίων, ἢ βάβυς αὐλεῖ.

Tibiarũ genera multa. ab inuentoribus, à ſono, à regionibus, à materia, à numero, à figura, ab vſu. Inuẽtores iã diximus: nomina verò ab illis nulla. ſolus Sirites quidã, qui in Libya primus vt ſuprà dicebamus, tibicen fuit, Libyn cognomẽ fecit tibię. Neſcio an Palladis ea fuerit quam ἀθηνᾶν vocabant. certè nomen conuenit. Illa vſum ſcribunt Nicophelan.

A'regionibus hiſtoria locupletior eſt. Syriacas audaciã atque impetum ſpirare prodiderũt. quare ſi vſum ſpectes, ad leges Entheas & Orthias referãtur. Syris ſimiles Bõbyces, & aptæ ὀρθίοις νόμοις. Lacones, ſicut & ſaltationes, ἐμβατηρίους

D appellabãt ſuas, quibus ad pugnas vtebãtur. Sonum autem illum Caſtorium à Caſtore Ledæ filio. Gingras, ſiue Gingris, Gingros etiã dicitur, Phœnicũ inuentũ: Phrygiæ ſimilis, qua & Cares vſos prodidere, imprimis apta funeribus. Nã Phœnices Adonĩ vocabãt Gingrã: in cuius luctu illã ad cantum accõmodabant. ſicut affini voce apud affines Ægyptios Ginglarus habita eſt, puſilla tibiola ſono acuto, ad monodias. Eoſdẽ quoque Cares lugubrẽ illã quã Phryges inuenerãt, funeribus adhibuiſſe. Tyrrheni non vno genere cõtẽti. Singulari quidẽ canebãt in ſacris eáq; ęnea. tãto apud eos in bonore: vt queadmodũ ſcripſit Ariſtoteles, nõ ſolùm ad eius ſonum pugiles certarent: verumetiam quum in nexos

flagris animaduerteretur, tibiæ ſonum adiungerent. Quinetiam, quod mirere magis, coqui ipſi ad eius ſonum epulas appararent. Altera fuit nõ ſingularis, ſed compoſita ex duobus tubulis: quaſi inuerſa ſyrinx. Nãque infernè tubus minor inflabatur bucca: vnde ſpiritus in maiorem ſubibat, mouebàtque aquam quę intus erat: atque ex ea multiſonã edebat harmoniã. Id quod de Cteſibii quoque Hydraulo coniicere poſſumus. Cornu tamen pro tibia Tyrrhenos vſos, & Cretas legimus. Etiam Romani olim ad prælia: etiam Heluetii. Nunc Germani cornua è buxo efficta multis foraminibus inflant, magno ſpiritu, non ſine gratia ac decore, præſertim nocturnis feſtiuitatibus. vocem námque humanam imprimis imitantur, eámque vehementer contentam. Ad prælia verò tibias cum tympanis. Scythæ anthropophagi & Melanchlæni, item Arimaſpi ex aquilarum ac vulturum oſsibus. Eburneas memorat Trypho & Cicero atque Virgilius. Ex aſininis oſsibus Theatrales, atque argẽto. Arũdineas ex Theophraſto & Plinio. Internodium radici proximum excidebant ad læuam tibiam, quod ſubeſſet cacumini, ad dextram. Quò læuarum ſonum grauẽ agnoſcas, dextrarum acutum. Sic apud veteres ſcriptũ eſt. at Latini aiunt ſiniſtras acutiores, aptáſque rebus ludicris: item Serranas: quibus aiunt foramina fuiſſe æqualia, veluti Spondiacis. Non igitur conſtant ſibi. Spondiacæ enim rerum grauium affines fuere. Hac de cauſa Phrygiis foramina erãt inæqualia, ſicuti dactylicis, quæ ludicris adhibebantur. Dextras autem apud Romanos funeribus dicatas, quia eſſent graues. quum tamẽ in funeribus Barbari acutiſsimis vterentur. Dextras autem & ſiniſtras appellarũt ab lateribus vnde inflarẽtur. Antiquiſsima è ſambuco emedullata. Mox è crurum oſsibus hinnuleorum & capreolorum, author eſt Iubas: vnde & tibiæ nomen apud Latinos. Hoc inuentum Thebanis aſſignant quidam, quam Θηβαῖον αὐλὸν dixerint à ferarum oſsibus, atque ære texerint. Alii Palladis agnoſcunt: inter quos & Callimachus: alii Pana ferũt authorem. E buxo primi Phryges excauarunt eam, quæ Berecynthia cognominata fuit: quum antea Elymos diceretur. Alexãdrini è loto exenterata. cuius meminit Euripides tum alibi tum in Bacchis,

ἐν φρυγίαις βοαῖς ἐνοπαῖς τε
λωτὸς ὅταν εὐκέλαδος
ἱερὸς ἱερὰ
παίγματα βρέμῃ.

Hanc illi patria voce φώτιγγα nominarunt. Græci, vt eſt natio ſibi arrogans omnia, non Alexandrinis, ſed Thebanis attribuunt. Afri Scenitæ ex lauro, ſoni acutiſsimi in paſcuis, vti diximus, equarum. Oſiridem excogitaſſe tibiam ex hederaceis internodiis multiforẽ: quum ante id temporis quaterna tantùm haberet foramina. Nonnulli cætera à Diodoto Thebano addita prodidere. Hæ omnes ab ſummo inflabantur directo flatu. Afri primi inuenerũt eam cui Plagion & Plagialon fecere nomen, non quòd eſſet curua, vt quidam ſunt arbitrati: ſed quia ab latere inflabatur, quemadmodum & Germanica. Alii aiũt in Phrygia à Mida primùm excogitatam. Sic habes eius diſcrimina ex gẽtibus. Item materias. Numerum quoque. Geminas enim diximus apud Tyrrhenos: quem numerum à Marſya inſtitutum prodidere, quũ antea eſſent ſingulares. Quare Monaulon cur Mercurii quidã alii Ægyptiorum inuentum fuiſſe dixerint, videndũ eſt. Monaulos enim ſingularis tibia. Singulares autem dictæ ſunt impares: geminæ autem pares. Habes & figuram in magnitudine. nã Marſyæ tibias æquales fuiſſe puto: in Tyrrhenis altera maior. præterea vtre addito Aſcaulon factam longè diuerſa figura. apud Myſos ac Pãnonas tanta acritate, vt penè tubam ſuperet. apud Gallos plenior, raucior, grauior, mollior, adeò vt in cubiculis quoque ſine aurium offenſione audiatur.

Monaulos.

A ſonis quoq; vidimus differentias, dextrarũ, ſiniſtrarũ & aliarũ. ſicut & eius quæ Magadis appellabatur. quanquã nomen hoc alius quoq; ſit tabella inſtrumenti. Palæomagadis autem eodẽ foramine tum grauem tũ acutum ſonum edere poterat. tales etiam noſtrates ſunt. Sic Dactylicæ dictæ, quibus vtebantur ad ὑπορχήματα: Spondiacis verò ad hymnos deorũ. His æquidiſtãtia erant foramina, vt ſuprà diximus: Dactylicis autem inæqualia interualla: qualia ſunt in temporibus pedis dactyli. Scytalia verò puſilla fuit tibia, & exigui ſurculi ſimilis, ſono prætenui, ac rei ipſi reſpõdenti. Iduthum autem nomine tenus, vt pleraque alia ſine vlla declaratione inter tibiarum ſpecies recenſuere.

Tibiæ dextræ ac ſiniſtræ.

Scytalia

Tibiarũ vſus multiplex, atq; ab eo nomina. Choricæ in choris, quorũ gratia hæc omnia ſũt à nobis enarrata. Prim⁹ Sacadas Argiuus docuit choros canere tribus modis, Dorio, Phrygio, Lydio, ita vt ne miſcerentur. Iccirco ea lex τριμερὴς, ſiue τριμελὴς dicta. alii Clonæ attribuũt inuentum hoc. Dicebantur autẽ leges, quia nefas eſſet aliter facere. Horum tonorum quilibet habebat cõmunes tonos veteres, διάτονον & χρωματικόν. quibus Olympus addidit ἐναρμονικόν. Ab ætatibus & ſexibus tres. Virginales, quibus virgines: pueriles, quib⁹ pueri: ἀνδροτέλειοι, quibus perfectæ ætatis viri canerent. Qui modos faceret, Choraulus: cui etiam fabularum artifices ſuccinuiſſe legim⁹. A ſeculis ſic partiũtur. Apud Lacedæmonios primũ ſub Terpandro factos modos in choris: in quibus ſaltata fuit γυμνοπαιδία. Alterũ ſeculũ ſub Thaleta Gortynio, quo tẽpore duos floruiſſe, Polymneſtũ Colophonium, & Sacadam Argiuum, qui ad Terpãdri æmulationem non γυμνοπαιδίαν, ſed contraria canerẽt. quippe ἐνδυμάτα nõ nudi, ſed induti. ſub Thaleta Pęanas, ſub Polymneſto Orthia, ſub Sacada

Choraulus.

Elegias

Elegias exercebant. Aliæ dictæ Nuptiales. has A monaulos fuiſſe ſcribunt: ad quas canerent Hymenæos: alii binas aiunt, iunctas impares: ac placet omen cõiugii ſpecie. Attulere ad Monodias Græci eas quas ὀξυτόνους dicebant, acutum & infractum ſpirantes. Erant Funerales: erant Cõuiuiales. Quinetiam quaſdam ad citharam quas compararent, excogitarunt: atque iccirco κιθαριστηρίους cognominarunt. Conuiuiales erant pares & æquales, eæque puſillæ, ad ſignificandũ æqualitatem conuiuiorũ. Icirco rotunda olim menſa: ne quem ſibi prælatũ quiſpiam cõquereretur. Ita δαῖτ' ἐΐσην ab Homero à partiẽdo. Et Ceres icirco nõ ſolùm ſpecifera, ſed etiam legifera appellata, cui ob eã rẽ agerẽt θεσμοφόρια: vt eadẽ ſit & ciborum & iuſtitiæ inuentrix. Has epulo- B num tibias παροινίους appellabãt. propterea quod vinum eſſet anima conuiuiorum. Philoxenus autem in tibiis certos conſtituit modos primus: quos legẽ Locricam nominauit, à nouo Harmoniæ genere, quod receptũ Pindari, ac Simonidæ tempore legimus inter leges Lyricorum. Idque dicebatur agi λοκριστί. cecinerunt autem Tibicines etiã Elegiaca, quemadmodũ ſuprà diximus. Fuit enim vna ex legibus ea, quã Elegon appellabant. ſicuti ἀνίεντος, quæ remitteret. ſunt & alia nomina, κωμάρχιον, δῖον, χορεῖον, κώμιον ab authoribus modorũ vetuſtiorum. addita poſterius quæ πολυκράστα dicebãtur. In caſtris quoq; Romanis tibiarũ vſus: vel cùm ad concionẽ vocarent, vel cùm ſilentium indicerent. Argolici æſtimo tem- C pore in Anthesmophoriis faciebant tibiis cum modum, quem vocarunt θεσμόφορον. ſuum habuere Paſtores βουκολιασμόν: in Bacchanalibus διθύραμβον: in choris χορεῖον: in Pæanibus πυθικόν: in Orthiis πολεμικόν: in dicacitatibus & luſibus, σίκιννον: in ridiculis σκιρτοπόδιον. Amatores ante oſtium moram cum deprecarentur, θυρωκοπικόν. hic Elegiis cõueniebat Idem concitatior quum deſperata omnia: tum fores inuadebãt, & κρουσίθυρος nominabatur.

THEATRVM.

Capvt xxi.

Reſtat locus & apparatus, ſine quibus multa quæ in fabularum narratione ſunt, intelligi nequeunt. D Maiores noſtri facere, quàm dicere præclarius ſemper exiſtimarunt. Qoare operum geſtarúmque rerum exercitationes prælatæ generibus meditationum. Icirco roboris atque celeritatis quum ederent ſpectacula, locum in quo ea fierẽt, Theatrum potius à ſpectando, quàm ἀκροατήριον ab audiendo nominarunt. Olim in diem ac locum indictum conuenientes, qui ſpecimen firmitatis, aut dexteritatis, aut pernicitatis edituri eſſent, in medio datis nominibus profitebantur. Circunfuſa turba cum iudicibus ad ſpectandum, mox alia item affluente commodè ſpectare non poterant: quòd aliis alii obiectu corporum conſpectũ adimebant. Icirco aggeſtis ceſpitibus editiorem locum ſibi pul- A uillis auctis faciebant. Eam ob cauſam medius locus depreſsior fuit, ac propterea Cauea dictus. Habes hoc ex diuino Poeta, *Proximus vt viridante toro conſederat herbæ*. igitur per initia ſtantes ſpectabant. Poſtea ſubſellia ſibi quiſque quum ferret, his etiam pro telo, dum pugnant de loco, rem agebant. M. Meſſala & Caſsio Coss. id primùm videtur creuiſſe. Mox P. Scipione Naſica Cenſore ſublatus & apparatus, & mos, S. C. cautum ne cui in vrbe propriúſve mille paſſuum ſubſellia poſuiſſe, ſedentíve ludos ſpectare licitum eſſet. Primus omnium Theſpis tãquam ambulatoriõ Theatrum commentus eſt. Tectis enim vehiculis in ædicularum modum, in iis fabulas egit, atque agendas B circumuexit. Poſtea eſt Athenis ſtructum è lapide, quum antea ſublicium fuiſſet: quo tempore inter eos quoque pro loco ad manus ventum eſt. Quare lex lata ſcitáque, vt de publico ærario viritim binos acciperent obolos, qoibus locum ſibi quiſque compararet. Primùm deſcripta cauea, circúmque deſignati conſeſſus per ſimplices gradus. Poſtea Poetarum delitiæ quum ſeſe inſinuaſſent, tam commoda, & species ſeparatarum partium, & proiectorum, & receſſuum, aut vmbraculorũ, aut ambulacrorũ excogitata ſunt. Itaque commentorum ſuorum imagines exhibuerunt architectis Poetæ, vt illi quid eſſet faciendum docerent, hi quo eſſet modo fabricandum expedirent. Romæ M. Scaurus Ædilis M. Scauri, qui princeps Senatus fuit, & Metellæ, C quæ poſtea Syllæ nupſit, filius, auguſtiſsimum Theatrum faciendũ curauit, ſcena triplici, alii alia imminente. Columnarum numerus CCCLX. Scenæ pars è marmore, vitro medio tranſlucens. Signa ænea in intercolumniis MMM. Cauea cepit hominum milia octoginta. Theatri figura fuit ſemicirculi in cornua producti. Pompeii iuſſu & cura amphitheatrum, cuius vacuum expleretur hominum quadraginta milibus. C. Curio, is qui Cæſaris partes fouit, ligneũ amphitheatrum excitauit: quod ſubditis totis penſile ex iiſdem cardinibus diduceretur medium: atque vitandi Solis cauſa etiam auerteretur: coirétque rurſus in circulum, vbi res poſceret. D Habes Amphitheatri laudes apud Martialem, quod ab Auguſto deſtinatum Veſpaſianus extruxit, T. filius dedicauit. duo in vrbe noſtra: quorum alterum admirabile. vnum Polæ vidimus non contemnendum. Nemauſi vnum ſtructura & mole nulli ſecundũ. Theatri partes veteres, vti dicebamus, cauea, & ſedilia. Mox additis aliis ſedilibus altioribus, ſcalarum quoque vſus quæſitus, & additus. Inter ſedilia ad apicem ſcalarum, aditus ad ſedentium pedes ſpatium, in quo inambularẽt locũ capturi. Sediliũ ordines, cunei à figura. Cùm enim excurrerẽt ab anguſto ſpatio ad ambitum extimũ: ſtrictiores erãt neceſſario quò propius accederent ad caueã. Porticus per quas eſſent inambulationes ad cuneorũ aditus. Hę partes neceſſarię. Nã ornamẽta & multa

& varia. Pro locis Actorum, & Thymelicorum excitata ſunt per initia vmbracula pro caſis, Scenas Græci, quemadmodũ ſupra dictum eſt, vocãt. Manſit nihiloſecius nomen poſtea marmoreis quoque. Hæ erant perſonarum habitacula. Locus ante ſcenam, proſcenium: in quo erant agentium diſcurſiones. Pulpita dicta, quia fuerant ab imo ſolo primùm ceſpitibus elatiora. Ita puluilli in hortis. & pulpita in caſtris. Orcheſtra, ſicuti diximus, ſaltantium, chori, Thymelicorũ. Nunc in Gallia ita agunt fabulas, vt omnia in conſpectu ſint, vniuerſus apparatus diſpoſitus ſublimibus ſedibus. Perſonæ ipſæ nunquam diſcedunt. qui ſilent, pro abſentibus habentur. At enimuerò perridiculũ: ibi ſpectatorem videre te audire, & te videre teipſum non audire, quæ alius coram te de te loquatur: quaſi ibi non ſis, vbi es. Cùm tamen maxima Poetæ vis ſit, ſuſpẽdere animos, atque eos facere ſemper expectantes. At hîc tibi nouum fit nihil: vt prius ſatietas ſubrepat, quàm obrepat fames. Itaque rectè obiecit Aeſchylo Euripides apud Ariſtophanem in Ranis: quod Niobẽ & Achillem in ſcenam introduxiſset capite cooperto: neq; vnquam vllũ verbũ qui ſint loquuti. Quatuordecim primi ordines erant ſcenæ propiores: vnde clarius, atque expreſsius actores exaudiebantur. In primo ordine ſedes erant Iudicũ. is locus προεδρία fuit appellatus: in qua qui ſederet primus, eum appellauit Epicrates antiquus Comicus πρωτοβάθρον. In omnibus ſedilibus ſedendi Spartanis æquale ius fuit. Solis Regibus certa loca ſpectaculis proxima, & commodiſsima: ſecundum ea Ephoris. Athenis principi Ciuitatis, qui annuus erat Magiſtratus eodẽ modo præcipua ſedes. Cæteri ſine diſcrimine ſpectarũt diu: quoad Senatorib⁹ ſuus eſt attributus locus: quem βουλευτικὸν appellarunt. Sic alia pars quæ adoleſcentibus deſignabatur, ἐφηβικόν. Romæ quoque edicto cautum ab Auguſto, vt prætextatis, & pædagogis certorũ cuneorum vſus eſſet. ſeuerius Maſsilieſes, qui vniuerſæ iuuẽtuti ſuæ theatro interdixere ne eorũ animi otioſis auditionibus remolleſcerent. Primũ igitur Ædiles curules qui indignũ plebi æquale cũ melioribus eſſe ius ſediũ arbitrarẽtur ludis Romanis P. Corn. Scipione, T. Sẽpronio Lõgo Coſs. eam à Senatoribus ſepararunt. Cæterùm priſtina ſiue libertas, ſiue licentia plus valuit. Abolito nouo imperio nihiloſecius confuſi ſpectare. Quam peruicaciam Sex. Ælius Petus quẽ catum Ennius Poeta dicit, & L. Cornelius Cethegus, quem idẽ cecinit eloquentiſsimum, Cenſores caſtigare inſtituerũt, veteri edicto inſtaurato. Paulatim verò per negligẽtiam magiſtratuum, ac plebis pertinaciam in veterem conſuetudinem cum rediiſſent: Attilius Seranus, & L. Scribonius Libo Aediles Curules ludis Scenicis, & Romanis, fecere diuiſa vt eſsẽt loca. Hoc quoque plebis inſolentia, & indulgentia patrum corruptum in-

A tegrauit lex Iulia. Theatralis, & Roſcia. Primiq; ordines XIIII Senatoribus, atque Equitibus reſtituti. C. autem Gracchus etiam ferocius exercuit potentiam. Quem, cùm obſeruaſſet contra morẽ maiorum temere patritiis, ac plebeiis ſedes occupari, accitis fabris eas demolitum eſſe memoriæ prodiderunt. Nec minus Syllæ dominatu populari ſuperbia cõfuſis per loca ſexibus, ordinibus, ætatibus, renouata etiam Tribunitia poteſtate, ſedendi ratio pro cenſu ac dignitate, repetita. verũ ſub C. Cæſare alia ſedendi fortuna fuit. Nam quum ille non tam ex opibus, aut natalibus, quàm ex virtute, ac meritis, & in Senatum, & in Equeſtrem ordinem multos legiſset, tãtum multitudinis nequiuit XIIII. ordinibus capi. Cõtrà Otho Trib. pleb. potiorem cenſum, quàm virtutẽ duxit. pro cẽſu enim loca ciuibus B deſignauit: nõ honori, non dignitati, non ordini quicquã tribuit. excluſit nanque à primis XIIII. ordinibus eũ, cui ipſi, patríque auóque quadragies Seſtertiûm nõ fuiſſet. Item qui artem ludicrã exercuiſset. Ridiculũ ſanè, ſi quibus in ſcena eſſe licuiſset, propius ſcenam eſſe nõ liceret: & qui alios feciſſet ſpectatores, eſſe ſpectator nõ poſſet ipſe. Certa quoq; loca Tribunitiis attribuit Viatoribus: Certa iis, qui non ſua culpa decoxiſſẽt. Volũtarios decoctores, qui ganea, quíue alea, aut ſcorto, aut luxu rem feciſſent deteriorẽ, quíque ſeſe ære obligaſſent, Atheniẽſium C ſequutus morem toto Theatro abſtinere iuſsit. Idque vt ſeruaretur, per cuneos diſpoſuit, quos præfectos ordinum appellabat, qui excitarẽt de ſede, quam quis contra legem occupaſſet. quẽadmodũ ad ſeditiones, atque rixas cohibendas ſtatio Cohortis erat in Theatro à principibus poſita: quã Nero ad ſpeciem libertatis ſuſtulit. Ante principũ imperia, ei muneri propoſiti fuerãt Lictores, atque viatores: quos in eodẽ officio apud Græcos ῥαβδούχους nominatos legimus. Locus inter ſenatores ſociarum gẽtium legatis datus. quo more Germanorum Legati cùm arceſſiti non eſſent, vltro ſeſe ad Senatorias ſedes cõtulere, atque recepti conſedere. Barbari fuit nõ arceſſere: Germanum vti etiam inferiorum gẽtium prærogatiua; Romanũ agnoſcere, quod & ſuum eſſet, & aliorum quoque eſſe vellent. Au- D guſtus verò etiã milites à plebe diſcretos habuit Othonis lege temperata, Qui bello ciuili attrito patrimonio equeſtrem cenſum amiſiſſent, ſi eũ à parentibus accepiſſent: vti ii XIIII, ordinum ius ne amitterent. Alexandri exemplo: qui emeritis veteranis primas ſedes aſsignauit: ciſq; vt ſpectarent coronati, licere voluit. Idem Auguſtus etiã fœminas ſegregauit: quibus ſuperiora loca ſunt deſignata omnibus in ludis, atque ſpectaculis, præter Athletica certamina. Veſtalibus contrà Prætoris tribunal locum dedit. verum ea paruo quoque tum tempore ſeruata eſt: ita vt Claudius princeps illam reſtituere coactus ſit. Etiã à Nerone plebi Equites antepoſiti:

ſed eo

ſed eo euentu vt pari cura Domitianus intermiſſum edictũ illud renouarit. Tanti fuère populi illius ſpiritus, vt æquali cũ patribus animo, quam maiore vel labore, vel periculo peperiſſent, libertatẽ vindicarent. Quæ plebs ſeceſsionem facere non auderet in montem ſacrum, in theatro communi, atque æquali iure ciuitatis, non ſeceſsione, ſed coitione per honeſtam atque ciuilem vim frueretur. Poſt Cæſaris dictaturam, podium Imperatori & Coss. proſcenia & pulpitum oratoribus prouinciarum atque ſociorum. Quibus in locis Principes interdum cum illis, quàm è podio ſpectare maluerunt. Neronem etiam in proſcenio ſediſſe legimus: Legatos in orcheſtra aliquãdo. Quem morem ſuſtulit Auguſtus, quum eum locum à Libertini generis hominibus occupatum deprehendiſſet. Atque hæc quidem loca (vt ſolebat Plato & Ariſtoteles dicere) ἐν τύπῳ ad hunc modum enumerata ſunt. Exactius verò etiam ſic perſequamur. Scenarum modus priſcus ſanè atque etiam militaris: quemadmodum eſt apud Xenophontem & Thucydidem, atque in oratione Demoſthenis contra Midian, eæ caſæ dictæ ſunt olim in Romano exercitu: vnde caſtra: non quemadmodum nugantur Grammatici, ſed ſicut à nobis dictũ fuit in Originibus. *Caſtra.* Additæ poſtea partes aliquæ: eæque aut ab officio, aut à figura nominatæ. πυλὶς fuit oſtiolum, per quod quaſi è longinquo repentè apparerent peregrini. Fuit & locus quam ψαλίδα vocarunt. Verùm is cuiuſmodi eſſet, neutiquam deſcribunt, more ſuo ſanè. Sic alia pars κερκίδας: & alia à præciſione certi ſpatii κατατομή. Cæterũ hæc omnia potius vt ne neſciamus, quàm vt neceſſaria ſciamus. & puto non omnibus argumentis conueniſſe, ſicuti ne Aram quidem illam quæ appellaretur ἀγυιεύς. nam propriæ ac veræ Aræ, Dextra Baccho in Tragœdia, Apollini in Comœdia: Siniſtra ei vel deo, vel diuo, vel heroi, vel ciui, cui fiebant ludi, aut iuſta, aut parentalia. Vnde etiam Κωμαίου Appollinis faciunt mentionem, quem celebrabant Panegyri Naucratitæ omnes Prytaneum ingredientes candidis induti veſtibus, quas iccirco Prytanicas appellabant. In iis aris verbenæ imponebantur Apollini, vt eſt in Andr. Terentiana, Baccho hederæ. Apud Græcos etiam πέμματα, etiam ἐσχαρίδα nominant à ſacrificiis: alii θυμελίδα legũt. ea erat in proſcenii poſtremo cornu. Ludis funebribus ara illa ita inſcribebatur, D. M. Abaci quoque cuiuſdam faciunt mentionem: ἐλεὸν appellabant. quem in locum aſcendens è choro aliquis reſpondebat: vbi canebatur, ᾠδεῖον. Ea vox apud Ciceronem & in hiſtoriis frequens: *ᾠδεῖον.* In Odeo Attici theatri Ægyptiorum regum ſtatuas fuiſſe Pauſanias ſcripſit. Extra theatrũ quoque loca dicata Muſis eodem dicta nomine. Quale Athenis à Pericle deſtinatum Muſicis certaminibus. Alexis quoque, & Plutarchus, & Demoſthenes & Ari-

A ſtoteles in quarto diuinæ Philoſophiæ ᾠδείου faciunt mentionem. Pauſanias in Achaicis memoriæ prodidit, Herodæ Attici iuſſu, atque impenſis conſtructum pulcherrimum ᾠδεῖον defunctæ vxoris monumentum. ᾠδείου columnarum mentio fit in libro De formis dicẽdi, qui Theophraſto attribuitur. Scenarum quoque facies auctæ, nam quum priſcæ è ramis ac frondibus conſtitutæ fuiſſent cum racemis & corymbis: ac poſtea caſæ cum cellis: poſtremò ad magnificentiam auctæ ſunt proiectis & mœnianis in Comœdia: in Tragœdia verò etiam prætoria, & palatia, regiæ, turres. *Scena.* In regiis διστεγίαι, & δίηρες δώματα: quanquam priuatis quoque in ædibus inuenimus διστεγίας: è quibus πορνοβοσκοὶ & aniculæ mulieres proſpectabant captantes negotiorum ſuorũ occaſiones. In Satyrica ſcena, fontes, ſpeluncæ, ambulacra, viridaria, ſyluæ, receſſus, topiaria. C. Antonius & Murena ſcenam ar-B gentea fecère. Scenæ partes aliis aliæ. In Comœdia três. Media, potentiorum ædes inſigniores. In Satyra medius locus erat ſpeluncæ. In media ſcena habebat ὁ πρωταγωνιστής. In dextro diuerſorio ὁ δευτεραγωνιστής. Siniſtra humillimam quanque perſonã capiebat: aut ſanum deſertum: aut omnino vacua. In Tragœdia dextra porta peregrinum aut hoſpitem emittebat: in ſiniſtra Carcer: media Regia. Factũ verò aliquãdo fuit, vt in Comœdia Græci tentorium quoque ponerent, κλισίαν appellabant. Ibi nonnulli Poetæ iumentorum ſtationem deſignarunt. iccirco aditus oſtio latiore: quæ oſtia propterea dicta κλισιάδες. per ea tranſmittebãt carros & iumenta. alii eiuſmodi partem ad officinæ vſum trãſtulère: ſicut Antipho in Aceſtriis. Media vtrin-C que habebat alias interdum portas, quarum poſtibus eſſent affixæ machinæ. Eæ quia pro re ac tempore circumagebantur, περίακτοι ſunt appellatæ. nam perſonarum aſpectus quum eſſet tectus à ſpectatoribus, repentè ex occaſione cõparebant nuncii, & peregrini, aut ciues peregrè, exuléſve poſtliminio reuertentes. Itaque dextra machina afferebantur ea quæ extra vrbem acta factáve eſſent, aut agenda intus forent ex præſcripto propter iura ſuburbiorum, oppidorum, ciuitatum, municipiorum, coloniarum, ſociatarum, peregrinarum, pacatarum, hoſticarum. A' læua machina, reddebãtur quæ in vrbe iuſſu permiſſúve populi aut Principum: eóve, iíſve inuitis, geſta, acta, tranſacta D fuiſſent, aut ex conſilio futura viderentur. Id quod factum eſt ab Euripide in Oreſta. Atque inter hæc eodem iure cenſebantur, ſiqua è portu afferrentur. cuiuſmodi eſt in Plautina Amphitryone, in Mercatore, in Hecyra. Priſci Tragici etiam deos aquaticos per eam introduxère, Acheloum, Thetin, Proteum, Arethuſam. Si quæ perſonæ machinis non circumagebantur, ſed pedibus accedebant, per alteram introducebantur. Duo hæc machinarum gene-

ra. Tertium ἐγκύκλημα nominabant: alii ἐξώστραν. A Erat hæc ſedes ſublicis elata, ſtrata longuriis, ſuper quibus ſella. Deſtinabatur locus is ad ea recitanda, quæ ſecretò patrata eſſent in ædibus. qualia in OEdipode Sophoclis, Plauti Amphitryone, & Caſina & aliis. Quartum genus quod in ſumma trepidatione remedia arceſſebat humanis maiora. Demiſſa nanque deos oſtendebat ex improuiſo. id quod etiã ad prouerbium rerũ deſperatarũ traxêre, θεὸς ἀπὸ μηχανῆς. Plurima exẽpla Tragicis omnibus, & in Plauti Amphitryone. Alterum eiuſdẽ machinæ officium, quum veheret per aerem Heroas: veluti Tlepolemum, Medeam, Perſeum, Bellerophontem. Idem officium in Comœdia: nomen diuerſum, κράδη enim dicebatur: qualis Cantharus ſiue Scarabæus Ariſtophanis. Eſt præterea machinæ genus quintum quo rapiebantur perſonæ, γέρανος dictum. Hoc in fabulis Aurora Memnonem rapuit: Boreas Orithyam. Reſtes quibus per aerem ferebantur, αἰῶραι. Proxima huic alia verſa- B tilis, vnde nomen στροφεῖον: cuius opera Heroes in deos transformabantur. Eius vſus in Hercule œtæo, & in ea quam olim feceramus, Indigete. Fuit & alia circumductilis, quam κεραυνοσκοπεῖον vocabant Græci. Ea valde celſa poſt ſcenam, in qua vtres calculorum pleni cum æneis vaſis, vnde fulgura exibant, tonitrus exaudiebantur, fulmina mittebantur, vt in Aiace Oileo. quare etiam βροντεῖον dicta. Machinæ ſimilis, quæ nõ eſſet machina, Charoniæ ſcalæ: vnde ſimulachra emittebẽtur. quemadmodum in Hecuba Euripidæ. Priuatim, quibus è locis exiliebant Erinnyes ἀναβαθμοί, gradus imi: quales in OEdipo & Oreſte, & Athamante, & Amata noſtra. In ſcena ſpeculæ quoq; de turri aut de muro affingebantur: nec abſimili ſpecie locus, quem φρυκτώριον C nominabãt: ex quo facibus dabatur ſignum præſidiis, vt aduentantibus hoſtibus expedirent arma: vnde & nomen quum alibi, tum in Rheſo. Propterea verò quòd multarum facies regionum explicabantur, neque locus aptus erat ad capiendum, diſponebant vela quædam cum abacis & picturis, non ſine nominibus: quæ certis penſilia machinis ſtatuebantur. In iis montium, marium, fluminum, oppidorum ſpecies, natura, ſitus, ſtatus effìcta erant. Si quod numen introducebatur, erat locus extraordinarius, quẽ θεολογεῖον nominabant: qualis in Aiace Sophoclis, & in Hippolyto Euripidæ. erat autẽ ſubli- D mis ſine machina. Ante ſcenam quibuſdam in Theatris ambitioſioribus additæ porticus ornatus gratiâ cũ columnis, & periſtyliis ac faſtigiis. Ante quas proſcenium apertum videbatur, in quo agebant (vti diximus) è ſcena egreſsi. Item in magnificis Theatris ſub proſcenio, hypoſcenion aliquãto depreſsius, in quod per gradus deſcendebant. Sic Græci: noſtri verò podium inter pulpitum & proſcenium, depreſsius proſcenio, altius pulpito. Erat autem pulpitum

A altum ad pedes quinque. Vitruuius ædes vocat Hoſpitalia, præter Regiam. At enim non omnes præter familiam regiam hoſpites ſunt. Orcheſtræ partes erant tres: planities, in qua chorus caneret ac ſaltaret: pulpitum, in quo nihil aliud quàm canebant aut pronuntiabant. Hemicyclium non in omnibus fabulis, ſed in quibus ad eum locum agebantur enantes è mari: vt in Rudente Plautina. Tametſi ibidem quoque fingebatur vrbs longinqua pro rei argumento. Sic paruo momento traduxit exercitum Athenienſium Theſeus ſub vrbem Thebas: quæ ſanè ibi in conſpectu ſtatuebantur. Id quàm rectè ſcriptum eſt in ſexto. Græca orcheſtra fuit amplior, & ſcenarum receſſus profundiores. Pulpitum verò haud ita latum, quod appellabant λογεῖον, propterea quòd in eo ῥήματα & alia actuum interualla recitabantur. Eum locum ab Odeo diſtinguit Vitruuius, vt ſit pulpiti pars in qua canerent ᾠδεῖον: altera autem in qua aut riſum mo-
B uerent, aut cenſuram exercerent, aut vitæ noſtræ putarent rationes. Theatri partes præterea nullæ: niſi cellas connumeres ſubterraneas, in quibus vaſa ęnea diſponebantur ad reddendum acceptas voces pleniores. De iudicum ſedibus dictum eſt: hæc tamen animi gratia apponentur. Hiſtriones qui exciderent, aut ineptè agerent, aut perperam pronuntiarent, à populo non expectata iudicum ſententia exibilabantur. Hoc quoque eſt legere de Æſchine apud Demoſthenem: benè agentibus manuum plauſu fauebant. Olim quum eſſet ligneum Theatrum, calcibus pluteos tundebant: à qua pedum ſupploſione, explodere noſtrum, Græci ἐκκροτεῖν. Idem ſignificatus alio verbo κλώζειν: item συρίττειν, quod ſibilum notat. Alterum verbũ à Gracculorum
C voce deductum eſt. Qui rectè agebãt, dicti ſunt δοξάζονται: qui malè, μισούμενοι.

Partes autem acceſſoriæ atque extra ordinem hæ: Parapetaſmata, quæ à Latinis, vela. ea carbaſina poſuit Q. Catulus: byſsina Lentulus Spinther: Nero ſtellata. Hic luxus. Primùm excogitata defendẽdi æſtus cauſa. Quod officium auxit Pompeius etiam aqua deducta per ſedilia. Aulæis quoque ornauerũt. Græcum inuentum puto, quia vox item Græca eſt. ea vtitur Hyperides in oratione contra Patroclum. Præterea ſtatuebantur ſigna, & tabulæ in funeribus, & imagines. Primus Clodius Pulcher ſcenam ſignis
D ac tabulis ornauit, auro Trebatius, ebore Pompeius. arenam auri ſcobe ſparſit Nero. Pegmata autem erant compacta ædificia editiora ad aliquid oſtendendum. C. Princeps in ſcenam produxit pegma ex argẽto. Claudius obiecit beſtiis aliquot, qui parum diligenter pegma in ſcenam produxiſſet. Etiã extra Theatrum excitabantur, vt eſt apud Valerium Martialem. A palis *Palcos*, Itali clauſtra, & pegmata nunc *Catafalcos* addita aſpiratione: ſicuti ſinum maris *Golfo*, pro κόλπῳ. Theatri amphitheatrique facies

cies atque ichnographias ſubieciſſem: verùm eas petes ab optimo ciue noſtro Saraina, & Vitruuii codicibus.

LVDI.

CAPVT XXII.

HActenus fabularum ortus, genera, partes, apparatus. Ludi autem ipſi tametſi videntur ab illis ſeparati, tamen ad apparatum ipſum maximè pertinent. Sanè Ludi ſunt tacitæ fabulæ: fabulæ verò Ludi loquentes. Omnino ludorum pars fabula eſt: quare ipſi quoque actores Ludiones dicti. De Ludis igitur quam breuiſsimè fieri poterit, dicendum eſt. Ludi nomen à Græcis priſcis, & Ludionũ ſuprà ductum docuimus. Multa Ludorum genera ad ſumma duo reducuntur. Vtrunque poſitum eſt in motu naturali addita poſtea arte. verùm alterum ſimplex eſt, alterum cum æmulatione. Nam per initia vbi coiſsẽt temerè paſtores, aliquid agebant ſaltu, aut curſu. Tandem verò rediit res ad obtrectationem, atque inde ad certamen, quum alius alii præſtare videretur. Vetuſtiſsimi Ludi apud Romanos Conſualia in honorem Neptuni: quem Conſum vocabant ſanè minus conſideratè. Quis enim putet Neptunum eſſe numen conſiliorum! Feſtus author eſt in Conſualibus Quirites ſeſe cernuos iactaſſe. fuit & ille peruetus, quum per vtres vncti ſaliebant. Haud parua quæſtio poterit oriri: quódnam primum inter paſtores fuerit certamen. Quinque enim ſunt, curſus, lucta, ſaltus, iactus, pugilatus, in eo verſu:

ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Ac pro motus quidem ratione ſtatuendum eſt. Itaque luctã puto fuiſſe poſtremũ omnium inuentũ. eſt enim cõpoſitus: quippe ſitus in duobus, motus. Compoſita verò ſimplicibus poſteriora. curſum autem primum: mox ſaltum. Pedum initiò iactum arbitror. mox lapidem craſſum ac grauem. Qui motus fit quaſi introrſum. contrarius autem huic iactus extrorſum, quem in diſco iaciendo exercebant. Nam ad iaculi aut pili miſsionem brachium pandimus, mox prorſum impellimus. contrà fit in diſco, manu ad pectus adducta atque extrorſum diſcluſa. Pugillatus ratio eadem quæ in lucta: non enim ſine antagoniſta fieri quit. videtur autẽ ſubtilius contemplanti proportio quædã inter hæc quatuor. Nam curſus motus eſt aliquo modo continuus: ſaltus diſcretus. Sic lucta motus quaſi cõtinuus: cohæreſcunt enim. pugillatus autem diſcretus: ſunt enim inter ictus ipſos interualla. Vter igitur veſtutior, lucta an pugillatus? pugnis prius quàm complexu certaſſe par eſt. Is enim primus congreſſus ſolutus. Mox lucta iunctis compoſitiſque atque etiam inſertis brachiis ac manibus mutuò. Ex temeraria aut hoſtili contẽtione res acta eſt ad exercitationem atque æmulationem.

A Sic ergo digerenda ſunt. Certamen tametſi eſt plurium: tamen aliquod videtur quodammodo vnius corporis, vt curſus: aliquod duorum, vt lucta. Ratio eſt, propterea quòd currere ſolus quis poteſt, pugnare non poteſt. Vtrunque erat aut nudorum, aut tectorum. A' nudis dicta Gymnaſia: quod nomen haudquaquã conuenit literariis ludis. nuſquã enim minus quàm in tam ſanctis ſodalitatibus nudos agere conuenit. Ita certarunt Athletæ, oleo vncti, & puluere aut arena conſperſi. Quapropter Auguſtus vetuit eiuſmodi ſpectaculis fœminas intereſſe. Thucydides in primo hiſtoriarum Athletas olim ſubligatis campeſtribus certaſſe memoriæ prodidit: nudos autem ſua tempeſtate. Quo tamen tempore à barbaris in Aſia veterem modeſtiam ſeruatam ſcribit. Tecti verò aut veſte (vt eſt apud Hippocratem) vel etiam armis, quemadmodum dicebamus in ſaltationibus. vnde ὁπλίτης δρόμος, B quum in armis currerent. Aucta etiam exercitatio adiuncto inſtrumento, eóque multiplici, præter diſcum ac iaculum, de quibus ſuprà, etiam equo, aut curru, aut ceſtu. illis quaſi ſociis, hoc quaſi telo. Nam pugnis nudis primùm factum eſt: itaque πὺξ Græci, & πύκτης pugil: noſtra pugna inde, atque etiam pugnus: quoniam manus quæ erat antea paſſa, & μακὴ, vnde vox noſtra, contracta clauſis digitis effecta eſt πυκνὴ, denſa. Quemadmodũ in Originibus dictum fuit. Pugnis, addita lora ad munimentum: propterea quòd nudi quum ferirent, ſæpe plus damni acciperent quàm facerent. Ea lora Græco vocabulo Ceſtus dicti, κεστὸν enim cingulũ. breuia initiò: mox ne excuſſa exuerentur in ictibus, tum cubito tum humero alligabãtur. Poſtremò fer- C rum plumbúmque aſſutum eſt ſæuiſsimo ſpectaculo. Cerebrum enim ac guttur facillimè elidebant. Icirco aurium munimẽta induebant, ἀμφωτίδες. Tota ars ictũ vitare nõ fuga, ſed corporis inclinationibus & flexionibus. Tũ autem excipere ictũ ictu ſi ſit fortior. Poſtremò ne inferre ictum fruſtra: concidebant enim plũbi onere præcipites acti, ſi impẽſius niterẽtur verberare. Id quod Cataphracticis præceptis docebamur iuuenes, cùm claua ferrea pugnãdum eſſet. Me puero Grammatici nugabantur, Ceſtus lora ligno tereti alligata fuiſſe, quorum in ſummo appenſæ eſſent pilæ plumbeæ. Ceſtu Erycem Siculum excelluiſſe, atque ab Hercule victum. Præter cæteros artem calluiſſe Pollu- D cem, qua fortiſsimum virum Amycum ſuperauit: Bebrycum Amycum, vt ait Theocritus & Argonautæ, atque innuit doctiſsimus Poeta in quinto Diuini operis. Luctam autem Græci πάλην à concuſsione, Latini à motu, vnde luxare. Haud vno modo luctamur: aliquando amplexu mutuo ab iliis & humeris, interdum conſertis brachiis manu apprehẽſis. In pugna ſolis pugnis pugili vti licebat: in lucta impulſu tantùm, & tractu, & preſsione, & ſupplan-

Gymnaſia.

tatione, vt non cæderetur concertator, ſed proſterneretur. Pugilatui propior παγκρατιαστὴς: nam pugnorum & omnium aliorum membrorum vi experiebantur: etiam calcibus, etiam genubus, etiam dentibus abutebantur. Hinc nomen quod & à Propertio poſitum eſt: curſus à quantitate variatus. Minimus fuit ſtadii vnius, quod CCXXV. paſſus capiebat. Duplex ſtadium erat in longum δόλιχος: id quod vox ipſa declarat. Quum verò de curſum relegerent ſtadium ſine intermiſsione recurrendo, δίαυλον nominabant. Apud Platonem in octauo de Legib. δόλιχον maioris eſſe laboris, quam δίαυλον ſcriptũ eſt. Quum igitur præter quinque certamina ſupradicta, eſſet Ceſtus, eſſet Pancratium, tamẽ quinque tantũ illis conſtabat πένταθλον: quod qui viciſſent, à Latinis ſunt Quinquertiones appellati: quoniam vox hæc Ars prima ſua origine robur ac fortitudinem deſignauit. Græca enim omnia, ἄρης, ἀρετὴ, ἀνάρετος. Sic Virtus à viribus apud maiores noſtros, pro fortitudine tãtùm accipiebatur. Ariſtoteles in primo Rhetoricorum ita diſponit. Quæ corporis virtus attributa eſt certaminibus conſtat magnitudine, robore, celeritate. Qui iactare certo modo crura, porróque mouere poteſt, curſor eſt, quippe celeritate valens. Qui tum premere, tum continere, is eſt luctator. qui percutiendo pellere, pugil. qui horum vtroque modo, pancratio idoneus. qui ad hæc cuncta aptus, quinquertio.

Hæc per ſe viri certamina agitabant. Opibus deinde obtinuit luxus: vt etiã equos alerent curſores. Qui priuis equis currerent κέλητες vocati: vnde & priſcum Celeris nomen. Sic enim Equites ſub Romulo dicti: qui poſtea Troſſuli ab oppidi nomine, quod ſua ipſi opera ſine peditatu expugnaſſent. Romæ nunc & in patria olim noſtra etiam aſellorum certamẽ committitur, non ſine riſu. Iuncti deinde etiam bini ad currum, & biiugi dicti: quaterni, quadrigæ. ne fallantur adoleſcentes à priſcis præceptoribus noſtris: qui nobis dicere ſoliti erant, quadrigas & currum eſſe idem. à Græcis illi, συνωρὶς: hi τετράωρον, & τεθρίππου. Iunctæ etiam mulæ carrucis, quas ἀπήνας Græci nominant.

Erant præter has priuatæ quædam aliæ exercitationes in publicis Gymnaſiis: inter quas aliquot recenſet Galenus in ſecundo ὑγιεινῶν. Harum nomina ἀγῶνες ἀφανεῖς: de quibus & Ariſtoteles, & Martialis. ἀκροχειρίζειν, πυτιλίζειν. vnde πυτίλισμα apud Iuuenalem excluſis iactabũdis nugis. Eſt autem ἀκροχειρίζειν luctæ pars, cum primoribus tantùm digitis inſertis roboris faciunt periculum.

Pytiliſma.

LVDI GRÆCI. PYTHIA.

CAPVT XXIII.

LVdi igitur alii celebres, & quaſi Panegyrici, ad quos penè vniuerſum nomen Græcum confluebat. Alii certorum oppidorum quaſi priuati. celeberrimi quatuor. veteres cenſuerunt eos omnes funebres. ſanè Olympici in Iouis honorem ob mortem Pelopis. Nemei Neptuno propter Archemorum. Eidem Iſthmia in honorem Melicertæ. Satis rectè hactenus fortaſſe. non enim Pelops moritur, ſed OEnomaus. OEnomaus vincitur: vincit Pelops, qui ſtatuit ludos. Etiã miror hoſce quoque Olympicos Ioui, non Neptuno à Pelope nuncupatos fuiſſe: quem victorem feciſſent equi Neptuni, non Iouis. Præterea Pythia Apollini dicata, quis dicat in honorẽ cæſi Draconis? profectò ſcelerato Draconi cum eius interfectore, cóque deo nobiliſsimo communem gloriam facere nefas arbitror. Ac tametſi Olympia præferebantur, propterea quòd ſupremo deorum numini eſſent attributa: Pythia tamen vetuſtate anteibant. quippe ab Hercule Olympia inſtituta. Alii verius tradunt: Pelopẽ, à quo OEnomaus curru victus fuerit, anniuerſarios ludos indixiſſe: eóſque intermiſſos poſtea ab Hercule inſtauratos Augea malè mulctato. Hercule igitur & Pelope quum fuerit antiquior Apollo, quos ipſe ludos dicarit, illorum æquè Ludis vetuſtiores arbitrari par eſt. nam Nemea & Iſthmia longo pòſt tempore inchoata: quare à Pythiis incipiendum. eorum originem ad hunc modum prodidit Clearchus Solenſis Ariſtotelis diſcipulus in primo libro Prouerbiorum. Latona ex Eubœæ Chalcide Apollinem Dianámque reportabat Delphos. Ad Pythonis ſpeluncam admotis veſtigiis, ab eo improuiſo penè oppreſsi, niſi puello Mater animos addidiſſet, vt ſagittis quas habebat, peſtem illam occuparet. Acclamatio fuit, ἰὴ παῖ, ἰὴ παῖ. vnde nomen ei factum aiunt certis ſyllabis additis, παιὰν, παιᾶν, παιῶν. Narrãt etiam lapidem à Latona intentatum: alii dicunt Apollini porrectum antè quàm animaduertiſſet illũ cum telis eſſe. Eum poſtea lapidem in Delphis repoſitum ſub ænei Latonę ſigni pedibus. Strabo ex Ephori hiſtoria Pythonem latronem fuiſſe tetrum ac cruentum, qui inſeſsis itineribus infeſtam faceret prouinciam. quapropter Draconis cognomen inditum à maleficio. Tanta peſte ſoluti Delphi pro recepta libertate ludos quaſi beneficiarios celebrandos curauère. Quos ludos auctis poſtea rebus, auctos ab Amphictyonibus ſub Eurylocho, addito equeſtri ſimulatque gymnico certamine. victori præmium corona. Introducti quoque tibicines cum citharœdis. item citharistæ ſine cãtu: quorum modos appellarunt πυθικὸν νόμον. Argumenti ratio ac tractus totus in Apollinis pugna quinque partibus conſtabat. In prima fuit ἀνάκρουσις: erat hoc prooemium. Secunda ἄμπειρα, in qua certaminis periculum Apollo faciebat, expediens ad prælium ſeſe, attentans telorum aciem, ſuſpẽſo gradu circumſpectans, captánſque pugnæ locum. In tertia ſeipſum ad prælium hortabatur: quare pars illa dicta κατακελευσμός. poſtrema erat δάκτυλος, à

temporum numero appellata. Quam ab imita-
tione ſibilantis in termoriendum ſerpentis Sy-
ringa cognominarunt. hæc ab Cithara. At verò
ſeorſum ſaltatio haud illi abſimilis edebatur, in
totidem actus æquè distributa. Primus erat πεῖ-
ρα: in qua deus cati militis præ ſe fert prudentiam
omnia tum circumſpiciens, tum deſignans. In ſe-
cundo κατακελευσμὸς, quum hoſtem prouocat.
Tertius eſt iambicus in pugna: lōgè id ſanè cō-
modius quàm apud Citharœdum. Iambus enim
præliator pes eſt ac ſanguinarius, quēadmodum
alibi dictum eſt. Eo in actu tibia ſaltandi nume-
ros edit bellicæ tubæ: & dentibus frendentem
Pythona qui ſagitta iā ictus eſt, exprimit. Quar-
tus σπονδεῖος capiebat victoriæ celebrationem.
quippe victis hoſtibus victimas cædebant, ac
diis libabant. hoc autem eſt λοιβὴ, & σπονδὴ. Po-
ſtremus exultantis Dei, in quo tripudii certis le-
gibus terram quatiebat: idcirco dictus καταχόρευ-
σις. Quoniam verò Græca tractamus, hoc eſt
mendacia, & poetica, id eſt fabulas, feſtiuitatis
huius origo ex aliorum quoque authorum fide
narranda eſt. In faciem verſus coturnicis Iupi-
ter Latonæ vitium obtulit, in ea terræ Atticæ
parte quam ζωστῆρα nominabant. Parturiens La-
tona vndique ab Iunone exacta in Delum inſu-
lam recepta eſt, quam priſci Ortygiam voca-
bant. Ibi editis gemellis Apolline ac Diana ſub-
ſtitit mater, Diana in Cretā trāſmiſit, Dictyn-
nǘmque montem coluit. In Lyciam ſeſe contu-
lit Apollo. Inde à Pane diuinationem quum di-
dicisset, in eum oraculi ingreſſus eſt locum, vbi
Nox olim, deinde Themis reſponſa dederant.
Quo tempore occiſo Pythone tripodis cuſto-
de, oraculum ſuum fecit. Cuius corio obductus
eiuſdem opera tripos inde etiam Cortina fuit
appellatus. de hoc tripode quàm ægrè nobis ſa-
tisfaciat Diodorus Siculus, alibi ſcripſimus. Ex
eo certamen ſeptimo quoque die conſtitutum,
ille Pythicū appellauit. Mirum ſanè quum rem
ſagittis confeciſſet, non & ſagittandi certamen,
ſed Cithara canendi poſuiſſe. Quanquā non eo-
dem modo ab omnibus deſcribitur. ſic enim alii
digeſſere. Vt primum vocent πεῖραν, in quo ten-
tet pugnam. Secundus ἴαμβον, conuicio eliciens
ſerpentem: ἰαμβίζειν enim λοιδορεῖν. Tertius δάκτυ-
λον in honorem Bacchi, cui pes ille ſacer ſit.
Quíque eo in loco ante Apollinem reſponſa de-
diſſe ferebatur. Quartus Creticus ab Iouis in-
cunabulis, cuius ipſe erat filius. Nomen eadem
ratione qua Dactylus: pede enim Amphimacro
conficiebatur. Quintū appellarunt μητρῷον: quo-
niā Telluris atq; ſuę ius oraculi priſcū fuit. Sex-
tus σύριγγα. hęc certaminis cauſa, atq; inſtituta.
haud paruo pòſt tēpore ad viarū anguſtias, quæ
in Delphos agunt Criſſæi quū infeſtum iter fa-
cerent, iis qui oraculum peterent: ſociorum co-
piis adiuti Amphictyones Criſſam aggreſſi ex-
pugnarunt; alterúmque certamen addiderunt, in
quo tibicines canerent. Criſſæorum exitus quo-

A minus facinora ſequerentur, neutiquam deter-
ruit Cirrhæos. neq; enim minora latrocinia ex-
ercere. Quare victi ab Eurylocho Theſſalo, qui
ob roboris præſtantiā nouus Achilles dict⁹ fuit,
ad montem qui Cirphis nomine contra Parna-
ſum iacet, confugere. Eurylochus ad belli reli-
quias perſequēdas relicta exercitus ibi parte ſub
prætore Hippia, abiit ipſe, conſtituítque Gy-
mnica certamina. Hoc factum eſt Athenis præ-
turam agente Simone, Delphis autem Gylida.
Victori pecunia præmium. Annis autē ſex po-
ſtea debellatis reliquiis Cirrhæorum prætore A-
thenis Damaſio, Delphis Diodoro, redintegra-
tis ludis coronam victori tumprimùm propoſi-
tam quidam prodidêre. verùm equidē alios, ab
B Apolline datam coronam, melius ſentire arbi-
tror: eámque è lauro, cuius ille vel termites, vel
taleas è Theſſalia tuliſſet. Etenim è Creta ad
Tempe ſeſe contulerat, quò de Draconis cæde
à Chryſotomide expiaretur. Neque verò iis aſ-
ſentior, qui coronæ vſum apud veteres nullum
fuiſſe autumant, imbecilli ſanè argumēto: pro-
pterea quòd, inquiunt, eius nullam mentionem
fecerit Homerus: cui ne στεφάνου quidem vox no-
ta fuerit. At enimuero à Promethei vſque tem-
poribus coronæ vſum deducūt doctiores: quip-
pe ab Ioue ſolutum vinclis, quem ille imminen-
ti ex Thetidis cōcubitu periculo ſoluiſſet: Sup-
plicii tamen veſtigiis manere iuſſis: quippe ad
priſtinæ catenæ memoriam annulum ferreum
geſtare, in quo lapis impactus rupem illam Cau-
C caſi repræſentaret. At illum tam triſte monu-
mentum non ſolùm ſapientia temperaſſe, ve-
rumetiam corona capiti impoſita hilaraſſe. vn-
de ſimul & coronarum & annulorum origo
ducta videatur. Ego verò etiam ante Prome-
theum puto eos qui extiterint mortales ad æſti-
ua vmbracula coronas excogitaſſe: victóque in
certaminibus ablatas, atque impoſitas victori,
vt ea ignominia cæli incommoda pateretur. De
celebrationis quoque tempore minus conuenit:
minus enim per initia frequentatos legimus:
quippe nono quoque anno. Argonautarū tem-
peſtate vicit ſtadium Caſtor: pugilatu Pollux:
Callais dolichon: armatum curſum Zetus, di-
D ſcum Peleus, luctam Telamon, Hercules pancra-
tium: laurea corona victori data.

OLYMPIA.

CAPVT XXIIII.

PRoxima Olympiorum origo ſi Pe-
lopis tempora putes. Is Hippoda-
miæ OEnomai filiæ fama & amore
captus, in Elide apud patrem auſus
eſt proci nomen profiteri. Oraculo monitus il-
le exitium ſuum pendère ex filiæ nuptiis, quibus
artibus interitum effugere quærit, ſibi molitus
eſt. Virginem petentibus propoſuit in bigarum
certamine victori filiæ nuptias, victo mortem.
Qua lege tredecim iuuenes interfecit: quemad-

admodum canit Pindarus, cuius interpretes e-
tiam eorum nomina recenſuère. Pelops à Ne-
ptuno impetratis equis victum OEnomaum
in mare præcipitauit: Hippodamiam vxorem
duxit: certamen victoriæ monumentum inſti-
tuit. Hæc ita geſta ſunt ad Piſam Elidis: quæ à
cognomine Endymionis filia ſic fuit appellata.
Victor Cotino, quę eſt agreſtis olea, coronaba-
tur. Hercules intermiſſum in Olympii Iouis
honorē, victo Augea Elidis principe de pręda
atque manubiis inſtaurauit. Is enim ſterquilinia
immania quum haberet, neque haberet quo pa
cto iniret purgandi rationem, cum Hercule de
certa mercede egit, eiuſmodi commodum pol-
licente. At poſtea mira ſapientia fluminis ap-
pulſu fimum facilè deductum vbi vidiſſet, pre-
ciúmque maius opera illa ratus negaſſet, exu-
tus eſt vita ſimul cum imperio. hæc ſanè vulga-
tiora. Pauſanias autem longè diligentius. nam
& duos tradit Herculis appellatione, & altius
repetit, & poſt Pelopem recenſet alios. Saturno
aurei ſeculi mortales deorum tum principi e-
rexiſſe fanum. Editum Iouem ab Rhea alen-
dum datum viris, quos è Creta acceitos Idæos
Dactylos, alii Curetas nominarunt. Eorum no-
mina, Hercules, Pæonæus, Epimedes, Iaſius, I-
das. Herculem natu maximum commiſiſſe fra-
tres ad curſus certamen. victorémque oleaſtro
coronaſſe, cuius ibi ſylua frequens adeò, vt &
virentes frondes ſubſternerent ad ſomnum ca-
piendum. Ramum ex Hyperboreis allatum ab
eodem Hercule ad eam magnitudinem multi-
tudinémque adoleuiſſe. Adeò more ſuo malæ fi
dei author eſt Græculus. Nam quo tēpore Her-
cules Idæus ad Hyperboreos ſeſe contulit, qui è
Creta tumprimùm in Elidem nauigauit? Aut v-
bi gentium inuenias oleaſtri arborem hyper-
borei gelu patientem. Primùm igitur hunc I-
dæum Herculē Olympia poſuiſſe, quinto quo-
que anno celebranda: quot ipſi fratres extitiſ-
ſent. Quin Iouem tum adoleſcentem lucta cer-
taſſe cum Saturno de imperio, atque viciſſe.
Curſu ab Apolline victum Mercurium, Mar-
tem verò pugilatu. Quinquageſimo autem pòſt
Deucalionis diluuium anno, Clymenum Cardis
filium, vnum ex Herculis Idæi nepotibus è Cre-
ta veniſſe, atque Olympicum certamen quaſi
familiæ ſuæ prærogatiua inſtauraſſe: arámque
tum Curetibus, tum ſuæ gentis authori Hercu-
li ſtatuiſſe, quem Παραστάτην cognominari iuſsit.
Hunc poſtea Clymenum Æthlio ſatus Endy-
mion exactum regno priuauit, liberíſque ſuis
in curſus certamine regnum propoſuit victori.
Altero ab hoc ſeculo Pelopem quàm magnifi-
centiſsimo apparatu eos ludos illuſtraſſe. Pelo-
pis filiis ex Elide per vniuerſam diſperſis Pelo-
poneſum, Amythaon Cretheo genitus, nepos
Endymionis Olympia indixit. Poſt eum Pelias,
& Neleus communi tum gloria tum authorita-
te. Poſtea Hercules Amphitryonis capta Elide,
A Iolaus curru vicit: Iaſius Arcas κέλητι, id eſt e-
quo ſolo: Caſtor curſu: Pollux pugnis: Hercules
lucta & pancratio. Secundum hoſce Oxylus, qui
in Elide regnum obtinuit, renouauit. Intermiſ-
ſum deinde vſque ad Iphiti tempora. Sub quo
certaminum inita ratione, multa omiſſa fuiſſe
propter inſcitiam atque obliuionem. Cuius rei
argumentum afferunt, quòd tum primùm ſolius
curſus pręmia poſita fuerint: aiúntque victorem
Eliacum Corœbum. Aliquot annis pòſt in men-
tem veniſſe διαύλου: itaque additum priſtino
curſui. quem vicit Hypenus Piſæus. ſequenti
Olympiade Acanthus. Anno inde quintodeci-
mo Pentathli, ac luctæ memoriam renouatam.
Illo Lampidem, hac Eurybatum victores decla-
ratos. Quinta pòſt eam Olympiade quæ tertia
& viceſima numerabatur, pugilatus redditus.
quo vicit Onomaſtus Smyrnæus. Quinta & vi-
ceſima equorum curſus additus Pagondas The
B banus curru cæteros anteiuit. Octaua ab hinc
Olympiade, excitatum deintegro pancratium,
& equus ſingularis. Hoc polluit Crauxidas Cra
nonius, illo Syracuſanus Lygdamis. Cuius cor-
poris magnitudinem Herculeæ parem memo-
riæ prodidêre. quare & celebratum eſt eius ſe-
pulchtum ad Latomias. Neque verò ſolùm vi-
ris, ſed pueris quoque certamina indicta ſunt.
Curſus quidem ac luctæ ſeptima ac triceſima
Olympiade. Lucta vicit Hippoſthenes Lacedæ-
monius: Polynices Elæus curſu. Pugilatum pri-
ma & quadrageſima. Superauit Philetas Syba-
ritanus. Quinta & ſexageſima, curſus in armis
cœptus ſimul cum ſcutis. Excelluit Demaratus
Heræenſis. Tertia & nonageſima bigis: quibus
Elæus Euagoras victor fuit, idque equis perfe-
C ctis: nam etiam pullos introducebant, quemad-
modum vndecenteſima Olympiade: quibus co-
ronam tulit Sybariades Lacedæmonius. atque
ibi quidem vnicus pullus currum trahebat. Po-
ſtea verò etiam iuncti bini. Item ductus vnus
ſine curru, κέλης. Bigis palmam tulit mulier è
Macedonia Beliſtiche nomine: ſingulari equo
Lycius Tlepolemus. Centeſima quadrageſima
quinta pueris conſtituto pancratio: victor fuit
Phædimus Æolenſis ex vrbe Troade. Quin e-
tiam quibuſdam aliquando inſtitutis alio tem-
pore abſtinuêre. Triceſima enim octaua pueris
Pentathlum propoſitum, poſtea deſitum eſt.
Qua tempeſtate Eutelidas Lacedæmonius pre-
cium operæ tulit. Quemadmodũ ἀπήνης & κάλ-
D πης curſum illum ſeptuageſima, hunc ſequenti
Olympiade inſtitutos abrogauerunt quintode-
cimo pòſt anno. Victor ἀπήνῃ Therſius Theſ-
ſalus fuit, κάλπῃ Achæus Dymenſis. Erat autem
ἀπήνη, quemadmodum diximus, iunctis mula-
bus. Equa verò Calpe fuit, de qua ſeſſor ſub i-
pſas metas deſiliens apprehenſis frænis ſimul
cum illa decurrebat. Quemadmodum qui ἀνα-
βάται dicebãtur à Græcis, qui à Calpe hoc dif-
ferebant quòd equo maſculo, non fœmina vte-
bantur.

A bantur. Alio more quàm deſultores noſtri, qui equo inſidentes alterum ad manum habent, in quem è priore inſiliãt. κέλητος etiam Plutarchus meminit: quòd ſimul cũ gladiatorio antiquatũ ſcribit. Qui certamina ipſa ponerent ἀγωνοθέται dicti. Ac primùm quidem vnus erat author Hercules, Iphitus, Oxylus. Verùm quinquageſima Olympiade duobus ex Elide ciuibus datus ſortitò is fuit magiſtratus. Iudices autem electi nouem Olympiade quinta & viceſima, quos ἑλλανοδίκας nominarunt. Tres equorum curabant curſum, totidem curæ erat Pentathlũ. Reliquis certaminibus præerant reliqui. Altera deinde Olympiade additus & decimus. Quũ autẽ eſſent Eleenſibus tribus duodecim, centeſima tertia è ſingulis tribubus ſinguli Iudices electi ſunt. Ab Arcadibus deinde bello petiti, victi, agrorum parte mulctati, quatuor ex eo numero detraxerunt. tot enim tribus in hoſtiũ venerãt poteſtatem quarta ſupra centeſimam Olympiade. viceB ſimo tandem pòſt anno ad decem res rediit. Hi verò Iudices etiam ἀθλοθέται, etiam αἰσυμνῆται. A nonnullis verò ῥαβδοῦχοι quoq; dictos inuenias.

NEMEA. CAPVT XXV.

ARgiuorũ Nemea regio eſt, à cognomine Iouis & Lunæ filia Nympha. Alii à paſcuis armentorum agri, quæ Iunoni ſacra eſſent. Nonnulli à Danai liberis. Ea in terra, Thebas Argiui quum peterent, ſiti fatigatus exercitus Hypſipylen habuit obuiam Lemni reginam geſtantem Ophelthen puellum Eurydice & Lycurgo ſatũ, qui flamen Dialis erat. quanquam Ophelten alii Creuſæ & Eupheti, prodidère. Hypſipyles ductu, atque indicio iuuentis aquis, dum ſoluunt ad fontẽ ſitim, relictum ab ea in pratis infantẽ Draco neC cat. Illi reuerſi belluam interficiũt: & certamen indicunt funebre triennale. Primùm ſoli certarunt milites: deinde etiam populus admiſſus. Quidam falſò negarunt vel curru, vel equo ſingulari celebratos eos ludos: curru inquã δίφρῳ: nã altero curtus genere quod appellãt ἅρμα non negant: in illo ſella erat, in hoc non erat. Pindarus meminit in Nemeis etiã pãcratii, & luctæ, & quinquertii, & ſtadii, & ἅρματος. Ophelten autẽ fatali nomine appellauit Archemorũ vates Amphiaraus: cõcepto ac deſignato tam infelicibus auſpiciis exitio futuro. Alii eueniſſe hoc Talao Adraſti regis, qui exercitũ ductabat, fratri prodidère. Æſchylus putauit Archemorũ fuiſſe NeD meæ filiũ: qui hũc ad modũ vita functus ſit. Certaménq; illud Thebano bello fuiſſe longè vetuſtius. Certamini præſidebãt Corinthii, Argiui & Cleonæi. Alii non Cleonæos, ſed Decelèonæos primos prçfuiſſe ſcribunt: atq; poſt illos, Corinthios. Per initia ex olea coronã factã, datámque ad Medici belli vſque tempora. Deinde oleam cum apio cõmutatam: quem fruticem infelicem putarẽt funeribus conuenire. Iccirco Iudices pullati ſedebant. Poſtremò Hercules Nemæo Leone debellato & inſtaurauit, & correxit, Iouique Nemæo dicauit.

ISTHMIA. CAPVT XXVI.

INo & Athamas duos liberos habuẽte, Learchum ac Melicertam. Learchum Athamas Iunonis opera in furorem actus interfecit. Quẽ eadem authore pari morbo affecta mater in lebetẽ feruentis aquæ plenũ immerſit. Tam atroci exemplo monitus Melicerta cum per Geranæan Megaræ montem regionis aufugiens ad rupem quç Moluris dicebatur, perueniſſet: de ea ſeſe in mare præcipitem dedit. quẽ ſecuta mater ſimili fato perfuncta eſt. Alii tradunt matrem ſurrepto ex illo periculo Melicerta, cum eo ſeſe prçcipitaſſe. Exceptos Nereides matrẽ fecère Diuã, Leucotheam Græci, Latini Matutam vocant: Melicertam diuum, Palæmonem illi, nos Portumnum. Eædem Nereides Siſyphum monuère, vt in honorem Melicertæ ludi ſtatuerentur. Alii etiã fabuloſius à Delphino delatum cadauer aiunt: atB que ab Siſypho, qui tũ Corinthi regnũ obtinebat, inuentũ, tum propter affinitatẽ datũ ſepulturæ. quippe Siſyphus, & Athamas Æolo geniti. Cæterùm verò propiora tradũt, qui Melicertæ cadauer fluctibus appulſum, ſcribũt ad Iſthmi locũ, cui ab iuncis nomẽ erat χοινιώτια. Peſte ex eo correptam Corinthum, oraculo monitam haud prius ceſſaturum malum, quàm Melicertæ iuſta perſoluerẽtur: ac præterea ludi fierent. Igitur Amphimachi, & Donacini opera cadauere tranſlato cum celebritatis initiũ peſtilẽtiæ fuiſſet finis, paucis annis feſtiuitate celebrata ac deſita: rurſus ab numine ceſſationis poſtulati, ac peſtilentia oppreſſi, ex oraculi præceptis morẽ intermiſſum redintegrarunt. Pinu autẽ Iſthmionicas fuiſſe narrant coronatos, propterea quòd C Melicertæ cadauer pineis obuolutũ ſurculis inuentum eſt. Alii dicunt Neptuno ſacrã pinum: vnde Phytalmii cognomẽ attributũ autumant: iccirco quia pinus, picea, abies maritimæ rei plurimùm cõueniant. Timæus ſcriptũ reliquit: Apio antea coronari ſolitos victores: ídque Corinthiorum iudicio. Eadẽ hiſtoriæ ratio ex Procle, Callimacho, Euphorione.

LVDI ALII MINVS NOBILES. CAPVT XXVII.

ALios quoque ludos minus illuſtres in Græcia factos legas: in quibus lebetes erãt præmia, in aliis Arnacides, id eſt agninç pelles. Certorũ quoque populorũ feſtiuitates, vt Panionia, & PanatheD naica: in quib⁹ vtriuſq; ſexus flos per mutua nexis manibus ſaltabãt Pyrrhichica. Quædã verò præter hos, potius feſtiuitates, & ſacra, ſine ludis, cum pompa: qualia Adonia Athenienſibus, & Theſmophoria, atque alia, quæ inter gẽtium ritus à nobis narrata ſunt.

LVDI ROMANI. CAPVT XXVIII.

LVdi Romæ qui fierent, haud continuò Romani omnes vocabantur. quemadmodum ne ſacra quidem. Eorum quidem ante vrbem condi-

tam in Latium, atque inde poſtea Romam aduecti: vt Troia, & Compitalitii: partim pòſt: inter quos antiquiſsimi Conſualia, de quibus ſuprà. Genera diuerſa à fine. quippe alii in honorem deorũ: oonnulli exercitationis gratia, quibus belli ſimulacra cierentur: vt Troia, & Caſtrenſes. Quidam funebres. Aliqui votiui, vel pro victoriis, vel pro bona valetudine. Quare euenit vt ſummæ eſſeot eorum differẽtiæ duæ. Statorum, & non Statorum: quemadmodum de feriis quoque legimus. Nam Compitalia, & Paganalia non erant ſtatæ: ſed conceptis verbis indicebantur. Iccirco tametſi erant omoes publici, non tameo ære omnes publico fiebant: ſed quidam priuata pecunia. Ex voto quoque publicæ perſonæ aliquando ſua pecunia edidere: quemadmodum de M. Anilio proditum eſt. Aliqui etiam iuſſu librorũ Sibyllinorum: aut reſponſis Aruſpicum: vatúmve monitis, cuiuſmodi verſus Cn. Martii fuere. in quibus numerati ſunt ii, qui expiatioois ergò indicebantur. Hi comprehendebantur illorum claſſe, qui diis eſſent attributi, veluti Theatrales quoque. Nam licet animi gratia conueoirent: nequaquam tamen ſine deorum titulo fiebant. Nomina igitur interdum à diis: alia aliunde: vt Iuuenales, Seculares. Ante vrbem deſignatam, à vicorum compitis, in quibus agitabãt agreſtes, ludi & facti & dicti Compitalitii. intermiſsi deinde ad Seruium vſque Regem, ac per vicorum magiſtros inſtaurati. quemadmodum à L. Piſone iterum curatum eſt, vt per eoſdem magiſtros, qui tum præfecti nominati ſunt, reſtituerentur. Tandem ſublatis collegiis ipſi pariter aboliti. Troia verò quo primùm edita tempore, habes ex Virgilio in quinto diuini operis. Ex quo Trãquilli errorem animaduertas, qui Troiam ait pyrrhichicam fuiſſe ſaltationem. Deſignata verò vrbe Cooſualia Romulus indixit: quo tempore Sabinæ raptæ ſunt. Inuenimus in vetuſtis monumentis inter cætera ludicra Conſualibus paſtores inuerſo ac vibrato corpore cernuos ſalire ſolitos, quemadmodum alibi dictũ eſt. Coronatos quoque ea die ferunt equos: Neptuno enim ſacrum id animal, quem Conſum, vtì ſuprà diximus, nominabant. Referri ad maris mobilitatem equi naturam. vnde ἵππος oculi ægritudo, cum ſeſe continere oequit, apud Hippocratem. Alii etiam aſellis eundem honorem habitum ſcribunt. Aliis quoque diis hi. Magalenſes, Apollinares, Circenſes, Saturnalia, diis inferis, Cereales, Liberalia, Martiales, Quirinales qui & Romani dicti, ſicut & alii ſub Regibus editi, qui nihil haberent peregrini. Item Auguſtales à Tiberio inſtituti. Hæc nomina à diis, & diuis. Alia à locis, in quibus numina colerentur. quales Capitolini in honorem Iouis, Iunonis Reginæ, ac Mineruæ. Poſtea priuis numinibus priui ludi, ſicut & ſacra ſeparata. ne ſiquid erroris accidiſſet, cui deo expiandum foret, ignorarent. Quibuſdam tameo fiebant ſimul, vt

A Cereri & Liberæ. Item geminis fratribus Græco ritu. Quos ædiles darẽt, in iis non licebat vti vel tuba, vel fiſtula, vel cãtu, ſed tibia tantùm. videtur autẽ funebres ab ipſis ſolis edi ſolitos: ſicut & Circẽſes, & Apollinares. Nã Megalenſes quoque edebãt, ſed non ſoli. præerant enim Prætores prætextati: vnde purpura Megalẽſis. Prætor mappam candidã mittebat in eũ qui aurigaret. In ludis primariæ partes quatuor. Pompa cum thenſis pro deo cui fierent. Certamina curruum. fabulæ. pugnę in arena. Naumachia quoque aliquando edita. Beſtiarũ genera multa ad ſpectacula tãtùm nõnulla, vt Camelopardalis, & Phœnix: alia etiã ad pugnandũ, Elephanti, Pantheræ, Leones, Vrſi, Rhinocerotes. Scęuola primus leonũ pugnas dedit. Pompeius CCCV. diuus B Iulius CCCC. Cautũ S.C. ne Africanos in vrbem portarent. Cõtra quod S. Conſul. Cn. Aufidius fecit Circenſiũ apparatu. Auguſtus tigrẽ dedit. Cn. Domitius centum vrſos Numidicos. cum totidem venatoribus ex Æthiopia. alii negant vllum vrſum in Numidia.

MEGALENSES.

Caput XXIX.

MEgalenſes magnæ matri deûm M. Iunius Brutus dicauit: vnde & Græca vox Romano flexu. Ei ex Peſsinunte auectæ is honos habitus. Iuuenibus datum vt ætatum atq; ordinũ omnium mores, geſtu atque oratione effingerẽt. Ab vmbraculis, in quibus hæc agerentur, Scenicorum C nomen communicatum. Nã certo nomine Scenici Libero patri peculiares erant. Ante deæ ſignum matronis ſpectatæ pudicitiæ pſallere mos fuit. Seruis intereſſe nefas. quippe pro publica libertate Roma exuta Regũ ſeruitio primũ inſtituti. Præſidebãt, vtì diximus, Prætores. Inſtitutæ etiam, quas Idææ matris vocabãt familias: quibus ſtipẽ cogere mos fuit. Id quod Prætoris edicto cõſtabat his verbis. Idęæ matris familias, eáſque iuſtis diebus: nequis pręterea ſtipem cogito. Neque verum eſt quod ait Cato apud Ciceronem: Sodalitates ab ſe inuentas primùm. peruetus enim res fuit: quum in Megalenſibus D per ſodalitates conuiuia ſunt agitata.

APOLLINARES, LIBERALES, SCENICI.

Caput XXX.

APollinares autem, & Liberales, qui verè Scenici dicti ſunt à ſabulis, quæ in frõdeis tabernaculis edebantur, cuiuſmodi fuerint, Prætoris verba docent: Ludis publicis quòd ſine curriculo, & ſine corporis certamine fiat popularẽ lætitiã cantu, & fidibus, & tibiis moderãto. eáque cum diuino honore iungunto. Hos actos à nudis Ludionibus aliquando conſtat. Quare & Martialis iocus de fibula, & aluta, & ſubligaribus. Itaque P. Naſica Cẽſor Ludiones amouit tribu propter ſordidioris operæ contemptũ. Fortaſſe hoc rectè factum ſit. Ne cenſeantur eſſe ciues Martii,

qui

qui famuli eſſent aurę geſticulatorię. at ærarios eoſdem ab illo itē factos, potentiæ fuit non prudētię. Exigēda enim ex vrbe ars fuerat, cuius artifices damnaret. Ærariis faceret vniuerſum Po. Rom. cuius cùm aſſenſu, tum iuſſu atque etiam fauore id admittebatur. Author potius, quàm actor improbandus. verùm belluæ multorū capitum id ſemper fuit peculiare, vt caput haberet nullum. Fuêre autem primùm editi T. Sulpitio Pœno, C. Licinio Coſs. accitis ex Hetruria Ludionibus, qui ad tibiæ ſonos motus ederent cōpoſitos. Hos imitati è Romanis quidā Hiſtriones Thuſco vocabulo dicti ſunt. Sic enim appellabant, quos Æolenſes Ludiaſtas, nos ſuprà diximus Ludiones. Ludias quoque fœminas legimus. Addita deinde carmina Satyrica, quæ Liuius Andronicus primus comico argumēto interpolata, non ſolùm excoluerit, verumetiam recitarit ipſe. Quem morē Græcorum fuiſſe ait Ariſtoteles in 3. Rhetoricorū. Poſtremò oblæſa frequentioribus operis voce, puerum, qui ad tibiam caneret præ ſe ſtatuiſſe aiunt. Hi quū fuiſſent per incuriā intermiſſi, ac graui cælo Ciuitas laboraret, ex Sibyllinis verſibus Punico bello ſecūdo redintegrati cum iocis, & ſalutationibus, ac miſſilibus. Olei quoque cōgios ſingulos vicatim diſtributos prodidêre. Peculiarē ſuffitu Styracem incenſum hiſce ludis memorant. Quærebamus nos inter hæc, iidémne eſſēt Scenici, & Theatralès. Ac ſanè hoc differunt: quòd tametſi Græcorū imitatione, qui Athenis Dionyſia celebrarent, in honorem Liberi patris, ſicut & Scenici, conditi ſunt: alius tamen erat habitus, alia facies. Propterea priuatis ſumptibus fiebāt in populi gratiam ab iis, qui illius fauore Magiſtratū adepti eſſēt. In his fabulæ nullæ: ſed luſus tantùm Heroum, ac Nympharū habitu ad tibiæ modulos. Saltantes Mænadas, & Sillones, Satyróſque ac Tityros effingebant, cum vāno, vino, ouo, & bellariis diſcurrentes more Lupercalium, ferulis obuiū quemque inceſſentes.

CIRCENSES. CAPVT XXXI.

Circenſes autē cum curriculis in Circo, & equis ad certandū: vnde Praſini, & Veneti à colore viridi & cæruleo. Edebātur præterea venationes. quemadmodum & caſtrenſibus ludis in caſtris Prætoriis. Sicut quietiora omnia Saturno: quippe pro venabulis, & apris, cereoli, miſſilia, placentulæ, cruſtula, & alia.

CEREALES. CAPVT XXXII.

Cereales cum Circenſibus quidam temerè confudêre. Nam tametſi fiebant in Circo: tamen hi Cereri, illi Neptuno deſignabantur. Ex Eleuſine ducto à Græcis more, vt eſt apud Theocritum. Pompa producebatur cum deorum ſignis, & ouo. Iſidis quoque ſacra nocturnis vigiliis imitabantur, expreſſa Cereris peregrinatione Liberam cum face quæritantis. Nocturni verò ignis vſus multis in ludis extitit. A quippe in Vulcanalibus ob ignis numē. In Prometheis ob ſurreptum ignem. Ab ſolis matronis fiebant Cereales candidatis: qui color vetus in luctu matronis fuit, quemadmodum alibi diximus. Ante noctem in ſacris epulari nefas: propterea quòd, vt ait Callimachus, extrema affectam fame, ac nihiloſecius pertinacius ieiunium perpetuantem, ſolus veſper flexit, perſuaſítque vt cibum caperet. Quum Thenſa procederet, ſi auriga equi lorum læua manu apprehendiſſet, pro pollutis ceremoniæ habebātur. Fuit autem, vt ait Seruius, Thenſa currus, quo deorū ſimulachra portabātur, ἀπὸ τῶν θεῶν. Ad eundem vſum Thenſarum meminit Cicero. *Thenſa.*

TAVRII. CAPVT XXXIII.

B Diis inferis conſecrati Taurii nominati ſunt ſub Tarquinio Superbo haud multò ante Megalenſes. Cognominis cauſam referunt ad taurinæ carnis eſum: quo grauidas morbis affectas, ac ludis factis liberatas aiunt. In his nihiloſecius atque in Circenſibus obibant curſu metas.

CAPITOLINI. CAPVT XXXIIII.

Domitianus Ioui Capitolino triplex ludicrum poſuit: muſicum, equeſtre, gymnicum. Item in Albano Mineruæ, in quo certabāt hymnis. In eo Papinius Statius ter victor. Falſò igitur produnt Publium Mimographum in eo certaſſe. quippe ſub Cæſare dictatore iam grandis natu floruerat æmulus Laberii. At L. Mummius deuicta Corin- C tho eidē Ioui Capitolino quinquennales è Græcia ludos portauerat. quos omiſſos reſtituit Nero. Horum ſimiles Caligula Lugduni, quos Miſcellos nominauit. Victus victoris laudes ſcribere cogebatur. ſunt qui addant: coactū eum ſcripta ſua delere lingua.

FVNEBRES. CAPVT XXXV.

Proxima deorum honoribus, funerum atque exequiarum cum ludis celebritas. Funebrium origo longè vetuſtiſſima. quippe Æneas ad Pallantis, Achilles ante eum ad Patrocli rogū mactat inferias cum ludis. vnde etiam gladiatorum morem ortum iudicamus. Nam quum primùm D captos ex hoſtibus iugularent, vitantes fœdi ſpectaculi crudelitatem; captiuos inter ſe commiſerunt: vt penes eoſdem eſſet, & facinus & ſupplicium. Quibúſque ſors & virtus dediſſet, ſupereſſent: alii placarēt manes puris manibus parentantium. Scio gladiatorum originem à fratribus Hiſpanis, de quibus Liuius, ſub Scipione, alios duxiſſe: verùm ſanè apud Græcos longè vetuſtiorem eſſe comperimus. quippe retiarium & mirmillonem Pittaci Mitylenæi tradunt inuentum: quod petes ex hiſtoriis. Mirum igitur ſi gladiatoria res Græca eſt: quare nomen Græcum ſignatum non habeat. Quid enim eſt μονόμαχος? Nam μονομαχία eſt inter Romulū & Coſſum, inter Hectorem & Achillem: gladiatoria nequaquam. Primus Romanorum Iunius Bru-

tus dicitur in defunctis patris honorem dediſſe A Romæ gladiatores. Alii Appium Claudium, & M. Fuluium Coſs. an id verum ſit, ambigo. Tūc enim primùm fuère ſontes obiecti feris in Arena, tanta immanitate, vt ab eo horrore matronę publico edicto ſummotæ ſint. Contrà, Cretenſes gladiatorum muneri ſpectādo primariáſ fœminas intereſſe voluère. Dabantur & à publicis magiſtratibus, & à priuatis perſonis, & cum certaminibus, & cum fabulis. In patrii funeris apparatu arenam inſperſiſſe aiunt C. Cæſarem quum ædilis eſſet: qui poſtea dictator fuit. Claudius princeps ex arbitrariis ſtatos fecit ludos funebres, quos ædiles ederent: ex pecunia publica de Quæſtoribus, quos Gladiatorios appellauit. *Gladiatorij ludi* Verùm poſtea illorum pertæſus immanitatem, ſuſtulit. Priuatis tamen conſuetudinis manſit ius. Cæterùm cùm ea profuſione ad inopiam multi redacti eſſent: iam antea ſub Tiberio S.C. factum fuerat, vt nemini id liceret qui minus B quadringentis millibus in cenſu haberet. nam & emptis opus erat, & educatis: productis quoque in arenam alii cadebant, alii petente populo manumittebantur. Gladiatorum quoque magiſtri non ſine magno precio, qui docerent eos, conducebantur. hos Laniſtas appellabant. Tandem à Theodorico Gotthorum rege vniuerſus vſus ſublatus eſt. Quid enim immanius quàm vitam dare hominibus, vt eam ipſi mutuis cædibus ab ſeſe auferrēt? Nefas erat cum gemitu vulnus accipere: iuſſos ferrum iugulo non accipere. ſanguinem ſuum eodem, quo hoſtilem, animo inſpectare. Propoſita paria Laniſta indicabat quāti: iugulatorum precia accipiebat. Cum haſtis ac *Rudis gladiatorius.* rudibus prodibāt. erat Rudis baculus gladiatorius, quo prima pugnæ rudimenta meditabantur: vnde & nomen. C Ea manumiſsi propter fortitudinem ſimul cum libertate donabātur: propterea quòd ſine cruore deinceps eſſent acturi vitam. Certaminis initio poſtquam inter ſe rudibus batuiſſent, ferro nudi tranſigebant. Feſſis aut victis alia manus ſubſtituebatur: vt intelligas locum apud Quintilianum. declarat hoc Martialis eo verſu, *Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi.* Cùm indefeſſus eſſet, atque inuictus ſibi ipſe ſuccedebat. Ludibrium infelicitatis humanæ Nero CCCC. Senatores, DC. Equites ad eam operam exhibuit. Alterum orbis monſtrū Domitianus etiam fœminarum pugnas noctu edidit. Qui funebres curarent ludos, Deſignatores dictos *Deſignatores.* autumant. Apud Horatium pro eo qui præeſt fu- D neri interpretantur.

VOTIVI.

Capvt xxxvi.

VOtiui aut Sibyllinis, quemadmodum dicebamus, verſibus, aut Augurum præceptionibus, aut promiſsis Imperatorū introducebantur: vel ante bellum, vel confecto bello, atque hoſtibus deuictis. Ex iis illi fuère quos magnos cognominarunt. M. Acilius in apparatu aduerſus A Antiochum eos celebrauit diebus decem, miſsis muneribus per puluinaria. Non tum tamē primùm votos, ſed poſtquam ad Thraſymenū pugnatū eſt. Facti ſunt æris CCC.XXXIII. millibus, bob[9] albis quadringētis, aliíſq; hoſtiis multis procurati. Sic etiam bello Samnitico debellato. eos populum ſpectaſſe coronatum. M. Craſſus ſua ædilitate coronas frondeas aureis bracteolis imitatus populo dono dedit. Ludis magnis Græco ritu victoribus palmę datæ: itémque populo epulum ab ædilibus. *Palmæ.*

SCENICI PLEBEII.

Capvt xxxvii.

HIs ſimiles Scenici, de quibus diximus, pro bona populi valetudine, Sibyllæ iuſſu inſtaurati. Item Plebeii conditi poſt ſeceſsionē factam in montem Sacrum, redintegrata cum Patribus concordia. eos intermiſſos L. Sylla deuictis ho- B ſtibus reſtituit. In his quoque Ædiles epulū populo dabant.

SECVLARES.

Capvt xxxviii.

SEculares quoque pro incolumitate populi Romani à P. Valerio Publicola primùm conſtituti. Trinoctio bobus atris Plutoni, & Liberæ indicta lectiſternia, peruigilia, ſupplicationes. Fiebant enim ad inſtar Cereris initiorum, cum carmine & hymnis à pueris puelliſque patrinis, & matrinis in Apollinis ac Dianæ laudem. quales extat hymnus Horatianus: & ille Catulli lōgè lepidiſsimus. Centeſimo quoq; anno edebātur: quod temporis ſpatium ſeculi nomine comprehendebatur: quo etiam hominis vitam conſtare C putabant. Horatius centū-decem annorum circuitum attribuit. Auguſtus arbitratu ſuo, non ſuo tempore edidit. Claudius princeps non tam ludos ab Auguſti tēporibus quàm Auguſti errorem iterauit. neque enim amplius LXIII. annos interfuiſſe conſtat. Quare præconis vocem irriſam Tranquillus ſcribit, inuitantis populum ad eos ludos, quos nemo vidiſſet, neque viſurus eſſet. quum multi adhuc viuerent eorum qui priores ſpectarant. aliquot etiam Hiſtriones, qui in illis egerant, in his producerentur. Domitianus, inita melius temporis ratione, ſeculū quod erat ab Vrbe condita ſeptimū celebrauit. Philippus Imperator ſuum ſeculum ludis magnifi- D centiſsimis adornauit. Elephātos XXX, dedit: leones, tigres, alces, hyęnas: gladiatorum paria mille: hippopotamum, & rhinocerotem.

IVVENALES.

Capvt xxxix.

NEque ſolùm huiuſmodi votis amiſſæ valetudinis habita ratio: verumetiam præuentæ morborum cauſæ. Quippe Iuuenes caſtè pudicéque ſub moderatorum cuſtodia quū haberentur: datum eſt eis petentibus, vt per luſum ac iocum liceret

animum

animũ recreare. Poſtea natu grãdiores admiſsi, etiam vtriuſq; ſexus. Manſit tamẽ nomẽ à priorũ ætate, Iuuenales. Neque enim verũ eſt quod aiunt, eoſdem hoſce fuiſſe cum iis, quos Troiam ſuperius appellabamus.

SATYRA LATINA.

Capvt XL.

HActenus fabularum origines, genera, vſus, apparatus. nunc quod reliquum eſt extra Scenã expediamus. Ac Satyræ quidem Latinæ locus hic eſſe videbatur: propterea quòd deſumpta eſſet à Græca Satyra, quæ Tragœdiæ ſoboles erat. Cæterùm de ea quum ſit ſatis dictum ſuprà, ad alia tranſeamus.

RHAPSODIA. EPOS.

Capvt XLI.

RHapſodia officii nomen fuit, atque operæ. Epos autem carminis. Nam quemadmodum oratio tametſi competit omni hominum dictioni; tamen vni eloquentiæ attributa eſt: cuius author ſolus Orator appelletur. Ita dictio quanquam eſt communis omnium loquutioni, quia eſt εἰπεῖν, & ἔπος, tamen ſolis dactylicis ſenariis magniloquis attributa fuit. Vnde ab Horatio dictum eſt, forte Epos. & Epicus poeta nobiliſsimus Varius, illis verſibus: *Epicus.*

Diceris Vario fortis, & hoſtium
Victor Mæonij carminis alite:
Quam rem cunque ferox nauibus, aut equis
Miles te duce geſſerit.

Epicorum materia declaratur, dux, miles, claſsis, equus, victoria. Verbum ſignatiſsimum, *Diceris*, quo ipſum ἔπος exprimitur. Idem alibi: *Prima dicte mihi, ſumma dicende camœna*: & Virgilius, *cui non dictus Hylas*? etiam ad alia genera carminum. At Homerus, Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα: & ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Rhapſodiæ autem cognomentum Piſiſtrati opera inuentum putant. qui quum Homeri carmina ſparſa ac diuulſa offendiſſet, atque digeſsiſſet: à cantu & ſutura fecit vt ῥαψῳδία diceretur. Verùm ſi ante Piſiſtrati tempora & nomen hoc extitit, & opera diuería fuit; neque illud ille inuenit; neque hoc aut primùm, aut ſolùm ſignificauit. Heſiodi profectò carmen extat, *Rhapſodia vnde.*

Μέλπομεν ἐν νεαροῖς ὕμνοις ῥάψαντες ἀοιδήν.

Quo apertè videmus ῥαψῳδεῖν eſſe verſuũ ipſam commentationem. Atque ita & Philochorus eſt interpretatus: & Nicocles ait primum omnium Heſiodum etiam ante Homerum ῥαψῳδῆσαι. Ælianus in XIII. variæ hiſtoriæ, Homeri carmina diſsita ac penè diſcerpta fuiſſe ſcribit: quæ particulatim canerent priſci. Pugnam ad naues δολωνείαν, vbi Vlyſſes & Diomedes abeunt ſpeculatum. ex qua Rheſi tragœdiam fecit Euripides, ſiue vt ego puto, Sophocles. ἀριστείαν Diomedis. Nauium catalogum. πατροκλείαν, in qua Patrocli gloria, & mors, λύτρα, qua Priamus redimit Hectoris cadauer. Parentalia ad Patrocli tumulum. Fœderis icti violationem, quam ὁρκίων ἀφάνισιν vocant. Hæc in Iliade. Illa in Odyſſea. τὰ ἐν πύλῳ, id eſt, Thelemachi peregrinatio: ſicut τὰ ἐν λακεδαίμονι. κυκλώπειον antrum. Vlyſsis nauigatio in rate. Alcinoi ἀπόλογοι. κυκλωπεία. νεκυία. κίρκης νίπτρα. Procorum cædes. τὰ ἐν ἀγρῷ: & alia, vt ſuprà diximus. Lycurgũ Lacedæmonium vniuerſa Homeri opera ex Ionia primum omnium in Græciam portaſſe. Quæ in duo corpora Iliadem atque Vlyſſeam compoſuerit Piſiſtratus. Hæc Ælianus in eo quo diximus libro, ſui ſanè oblitus. quippe in octauo iam ſcripſerat non Piſiſtratum, ſed Piſiſtrati filium Hipparchum primùm Homeri verſus Athenas importaſſe: & Rhapſodos Panathenaicis feſtiuitatibus eos canere inſtituiſſe. Sanè virum illum equidem arbitror optimum, atque ſapiẽtiſsimum fuiſſe Athenienſium: ita de eo Plato & bene ſentit, & magnificè ſcribit. Quare libẽtius accedam huic hiſtoriæ: præſertim quum lego illũ Anacreonti πεντηκόντορον miſiſſe, qua & arceſſeretur, & veheretur. Simonidẽ verò apud ſe maximo in honore habuiſſe. Quod verò pertinet ad ſententiam ſuperiorem, ſatis conſtat, non ſolùm eos qui Homericos verſus, verumetiam qui & Sophoclis & aliorum recitarent, nominatos ῥαψῳδούς. At illi neque diſperſi fuerant, neque diſsiti, quos conſuerent. Quare Homeri carmina ob excellentiam poetæ ita eſſe dicta exiſtimatui; propterea quòd & aliis præferrẽtur, & frequentius recitarentur ab iis qui ſunt ὁμηρίδαι appellati, ſiue ab officio, ſiue vt aliqui voluere, quod ex eius familia illius cantum tanquam hæredes circumferrent. Cinæthum verò appellatum produnt eum, qui primus Homeri carmina publicis conuentibus recitauit. Neque enim verum eſt quod aiunt, Demetrium Phalereum primùm dediſſe eos, quos Homeriſtas cognominarunt. Nam Homeridarum appellationem etiam apud Pindarum legimus. Plato in Ione, ῥαψῳδοὺς non ſolos cãtores, aut recitatores τῶν ἐπῶν, ſed & interpretes agnoſcit. Hinc habes & illum Grammaticorum errorem, qui ἔπος ſenarium Iambicũ in Epigrãmate Martialis interpretãtur. Eoſdẽ verò nõ modò ῥαψῳδούς, ſed ῥαβδολόγους quoque dictos legere eſt: itémque ῥαβδωδοὺς, & ῥαβδῳδούς: quippe cum ſcipionibus prodibant rubris, qui Iliadem profitebantur. Signum illud cædium & cruoris. Croceis qui Vlyſſeam: quòd eiuſmodi colore exules deſignarentur. Nam Menæchmi ſententia ne digna quidem eſt quæ refellatur: quum ait ῥαβδῳδοὺς iccirco dictos, quia verſus ipſi à quibuſdam ῥάβδοι ſint appellati. Illuſtrium autem Rhapſodorum nomina hæc, Mnaſion, Cleomenes, Hegeſias, Hermophantus: quorum aliqui non Homeri ſolus, ſed Heſiodi quoque, atque Empedoclis pronuntiarent. Neque heroica tantùm, ſed & Simonidæ, & Archilochi. Illud quoque memoria dignum, quod ex vnde- *ῥαβδῳδοί.* *Rubri baculi.* *Crocei.*

cimo libro Valerii Martialis colligi poteſt. He- A
roicos poetas Romæ querna corona donari ſolitos. Eos baculos fuiſſe è lauro factos memoriæ prodidêre.

PARODIA.

CAPVT XLII.

QVemadmodum Satyra ex Tragœdia, Mimus è Comœdia: ſic Parodia de Rhapſodia nata eſt. Quum enim Rhapſodi intermitterent recitationem, luſus gratia prodibant qui ad animi remiſsionem omnia illa priora inuerterent. Hos iccirco παρῳδοὺς nominarunt: quia præter rem ſeriam propoſitam alia ridicula ſubinferrent. Eſt igitur Parodia Rhapſodia inuerſa mutatis vocibus ad ridicula ſenſum retrahens. E- B
rat enim veluti Epirrhema aut Parabaſis, quaſi auctariũ actus: vt ſit παρὰ τὴν τραγῳδίαν ᾠδὴ, & παρεργον, ipſa πάρεργος. Sic Alexander Ætolus & ſenſit & ſcripſit:

ἔχαιρε δ' ἠρίῳ
ὃν παρ' ὁμηρείων ἀγλαΐην ἐπέων.

Suidas autem more ſuo, id eſt triuialiter (vt aiunt) interpretatur. Parodia, inquit, quum ex Tragœdia exit cantus in Comœdiam. At hoc expreſsit certo verbo Plautus in Pſeudulo: *vt paratragœdiat carnifex*. Matrõ poeta Græcus multa millia Homericorum verſuũ ad culinam & macellum inuertit iuſto poemate. Eubœus quoque Parius quatuor edidit libros Parodiarum, qui floruit ſub Philippo. Primus autem Hegemon
apud Athenienſes certauit hoc genere carmi- C
nis, & vicit tum aliis, tum eo quod vocauit Gigantomachiam. Ariſtoteles Hegemonem Thaſium primum Parodias ſcripſiſſe prodidit. Alii Hipponactem inuentorem autumant: cuius reliquias, quas inueni, apponam:

μοῦσά μοι εὐρυμέδοντ' ἀδεω, τὴν ποντοχάρυβδιν,
τὴν ἐγγαστριμάχαιραν, ὅ,τ' ἐσθίει οὐ κατὰ κόσμον.
ἔννεφ' ὅπως ψηφῖδι κακῇ κακὸν οἶτον ὄληται
βουλῇ δημοσίῃ παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.

Vbi vides quemadmodũ Homerica omnia ad hoſtis inſectationem detorta: ſicut & illa Eubœi in pugna balneorum:

βάψοντ' ἀγγέλους χαλκήρεας ἰξείων. D

Qui & pari filo, atque arte deſignauit tonſorem conuitia figulo facientem propter vxorem.

μηδὲ σὺ τόνδ' ἀγαθός περ ἐὼν ἀποαίρεο κούρην
μηδὲ σὺ πηλείδη.

Quia perpauci ſunt qui hosce agnoſcant ſales, accipias interpretationem. Nam κούρη apud Homerum pro Briſeide poſita eſt: at hic tonſorem deſcribit. Et πηλείδη Homero Achilles eſt; at hic figulus παρὰ τὸν πηλόν. Sic etiam ex Vlyſſea Cratinus in Eunœdis: quę quia nimis multa ſunt, non deſcripſi. Talem fecimus olim nos inter ſodales noſtros Carnalium diebus, ex diuinitate Maroniana:

Præla meruntque cano: Creta quod nectar ab oris
Italiam cyathis profugum, potoria venit
Littora. & quæ ſequuntur.

Similis eſt & illa Virgilii inuerſo Catulli Epigrammate contra Aufidium Baſſum:

Sabinus ille quem videtis, hoſpites,
Ait fuiſſe Mulio celerrimus, &c. Catullianum enim illud:

Phaſellus ille, quem videtis, hoſpites,
Ait fuiſſe nauium celerrimus.

Cuius æmulatione noſtrum quoque extat. tanto difficilius quòd neque Catulli ἐγκώμιον, neque Virgilii deprompta mihi ponere licuit: ſed alia longè diuerſa, quæ tamen ad rem facerent, quærenda.

Boletus ille qui necamt hoſpites,
Ait fuiſſe carnifex ſacerrimus.
Neque vllius furentis impetum manus
Nequiuiſſe præterire: ſiue ficula
Opus foret necare, ſiue linteo.
Et hoc negat minacior Druentiæ
Negare ripa, vel pigrè tumens Arar.
Vel vrbs negotioſa, vel lutoſa, vel
Petita liberalis aula principis.
Vbi iſte fur Doletus antea fuit,
Rapaxque leno. Nam Genabio in iugo
Silente nocte ſibilum edidit ſuis.
Toloſa diues, & ſuperba Fuxia
Tibi hæc fuiſſe, & eſſe perditiſsima
Ait Boletus impia ex origine.
Tuo ſtetiſſe dicit in ſtatumine:
Tuum excacaſſe clamat ille carcerem.
Et inde tot per inſequentium manus
Se hero abdidiſſe: læua ſiue dextra
Fugaret aura: ſiue vtrunque carnifex.
Simul ſe inanis ac dediſſet in pedem.
Neque vlla vota carceralibus dijs
Sibi eſſe facta, quum veniret ad mare
Toloſa abuſque: nam nihil putat deos.
Sed hæc prius fuêre: nunc recondita
Bibit quiete: ſeque deuouet tibi
Megæra Alaſtor, & Megæra Alaſtoris.

Fuiſſe autem Parodiam in honore apud Siculos, coniici poteſt ex eiuſdem Alexandri Ætoli elegiaco eodem:

τοῖα συγκωμάζουσιν ἔχων χάριν. οἱ δὲ βροτοῖο
ἔκλυσε, εὐβοίῳ τέρπεται ἐξ ὀλίγων.

Perſonæ in Parodiis amantes fœminæ aut temulentæ. Item Ganeones, qui bona ſua abligurierunt. Patres eorundem Nepotum & Gurgitum Alcumiſtarum impoſturæ. Luſus in malos poetas ex perſona cauponis, aut piſtoris. Irriſio mali medici ex recitatione podagrici. Omne genus Baccelorum, & Bauciarum, & Batalorum, quos Galli *Badinos*, Itali *Balullos* vocant. Introducuntur hi cũ magiſtris qui præeunt aut prælegunt verſum aliquem ſerium: at illi detorquent ridiculè ad cuiuſpiam ignominiam. verùm hæc poſtea exactius.

CENTONES.

CAPVT XLIII.

Haud abſimiles Parodiis, quos Centones vocant. Deducitur enim ſenſus alius ab ſenſu priſtino verſuum: hoc parodiam refert. quorum verſuum membra hinc inde collecta quum aſſuantur, Rapſodiæ nomen repræſentãt. atque icirco
Centones. Centones appellati ſunt à centonibus, quibus fiunt ſtragula. Tale apud Auſonium poema valde ingenioſum & lepidum, ex fruſtis Virgilianis coagmentatum. Tale etiam Probæ poetriæ Chriſtianæ: cui ab opere Centone cognomen factum eſt.

LYRICA.

CAPVT XLIIII.

Proxima Heroicæ maieſtati Lyrica nobilitas. vt illa à cantu Rapſodia, & Epos: ita hæc Ode, & μέλος, & μολπή. Neque enim ea ſine cantu atque Lyra pronuntiabant. vnde & Lyricorum ap-
Odæ. pellatio. Odas quoque à canendo titulum ſuorum librorum fecit Horatius. Grammatici Pindaricas inſcripſere cantiones, μέλη. alii verò ma-
Εἴδη. luerunt εἴδη. vnde diminutiuum Idyllion. quia
Idyllion poemata eſſent rerum quaſi ſpecies quædam. Meliambos citat in vita Diogenis Cynici Laertius, qui ſint à Cercida Megalopolita ſcripti. Quinque ibi leguntur verſiculi, in quibus ne vnus quidem iambicus. Quanquam autem μέλος
Melodia Lyricorum tantùm fuit: Melodia tamen eſt omnibus cantionum ſonis attributa. Sic Chamæleon in libro quem de Steſichoro ſcripſit, μελῳδηθῆναι non ſolùm ait Lyrica, verumetiam & Archilochi, & Heſiodi, & Mimermni, & Phocylidæ, & Homeri. Quare harmoniam etiam inuenias Melodiam appellatam. Lyricorum genera multa. Melos, ſiue Ode, quibus curas amatorias decantant. Primum hoc excogitaſſe Alcmana tradunt, primúmque aiunt dediſſe μέλος ἀκόλαστον, id eſt, laſciuum. Alii dicunt Ametorem Eleutherneum primum apud ſuos ciues amatorias cecinisse cantilenas: cuius propterea poſteri Ametores item dicti ſunt. In hoc genere plurima fuit Sappho. Anacreon autem non ſolùm dedit hæc μέλη, ſed etiam in ipſis mella. Alia genera in laudibus Heroum, locorum laudationibus, rerum geſtarum narrationibus. Hilaritates, conuiuia. His numeris etiam pæanes ſolis diis dicti: & hymni eodem argumento, ſed ſtilo demiſſiore. Item ea quæ [illegible] μέλη vocata ſunt: in quibus virorum fortium laudationes cõtinebantur, nihil à pæanibus differentia, niſi ma-
Scolia teria ſiue argumento. Canebantur Scolia in cõuiuiis, ſicut alibi diximus, in quibus poculum circumlatum ᾠδὸς appellabatur. quod non liceret abſque cantu vel propinare vel excipere: eius meminit Trypbon grammaticus, ἐν ὀνομαστικοῖς. Præterea Dithyrambica, & quę ab authore Sotadica, & Ithyphallica, & Choriãbica in Cybe-

A len, Bacchum, Silenum, Pana, Faunum, Priapum. quale eſt Catulli venuſtiſſimum. Et Epi- *Epipompeutica.*
pompeutica quæ in pompis accinebantur. cuiuſmodi ſeculare carmen Horatianum. & Epinicia, haud abſimilia Pæanibus. A' mẽbris quoque variata. nam quædam erant ſimplicia, μονόκωλα icirco dicta, & μονόστροφα, aut σύστημα. quippe in choris Bacchicis circularibus aut ſemper ad eundem modum conuertebantur, neque reuertebantur. hæc erant μονόστροφα. Aut ſtabant immobiles: ea σύστημα. talis prima Ode Horatiana. in aliis erant duo membra, aut tria, aut plura. Habes apud Pindarum δωδεκάκωλον, quæ etiam δωδεκαί dicebatur. Quinetiam in Scoliis, Pæ-
B anibus, Dithyrambicis, numerus incertus pro libidine authoris. quamobrem eos lege ſolutos vocat Horatius. nulla enim fiebat conuerſio. Quemadmodum Adonio poſt tres Sapphicos poſito, ad Sapphicos reditur. de quibus conuerſionibus ſatis in Choris dictum eſt. Memoriæ quoque proditum fuit, Alcmanem quum quatuordecim ſtropharum canticum feciſſet, bas ſeptem certo metro compoſuiſſe: alteras ſeptem alio. Sine diſcrimine verò & ᾠδὴν, & ᾠδὸν aliquando ſcriptum inuenias: ᾠδὸν verò pro eo quod eſt ἀοιδόν. neque ſolùm pro Poeta, ſed etiã pro vate. ſicuti vſus fuit Dino in Perſarum hiſtoria: cuius verba fuerunt hæc:
τὴν μὲν γοῦν κύλικα τοῦ περί του ἀνδρείαν, καὶ τὸν μέλλοντα πόλεμον ἐποίησε περὶ Ἀστυάγην πρεσβεύοντα οἱ ᾠδοί.
C Erant hi Perſis peculiares. ſic & ſubdit, *ἀναχωροῦντος οὖν Ἀστυάγου μετὰ τῶν φίλων, τότε Ἀγγάρης ὄνομα (οὗτος δ' ἦν τῶν ᾠδῶν ὁ ἐνδοξότατος) ᾖδεν.*

Heraclides quoque ſcribit, apud Lacedæmonios Lesbium ᾠδὸν in honore habitum: ipſóſque ab oraculo iuſſos vt eum audirent. Ad Cleomenis quoque ſtatuam, eius qui Thebanus poeta fuit, ita ſcriptum legebatur: atque pro ἀοιδῷ ab hiſtoricis interpretatum. Horatianæ autem Odæ omnes ſunt ſine Epodo. Neque verò verum eſt quod Grammatici profitentur, quoties carmini carmen accinitur, Epodon eſſe. ſic enim Elegia Epodos eſſet. item Dicola omnia. quod tamen ridiculum eſt. Neque minus falſum illud, quum altero verſu finitur ſententia,
D Epodon appellari: Ouidiana enim poemata pleraque Epodica eſſent. Quid, quod in Horatianis *Epodi.*
Epodis id minimè obſeruatur. in his enim patet illorum error.

Nox erat, & cælo fulgebat Luna ſereno
Inter minora ſidera:
Quum tu magnorum numen læſura deorum,
In verba iurabas mea
Arctius, &c.

Neque diſſimilia propterea dicerentur alia Dicola, vt illa,

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar, & alia multa.

Ac de Epodi ratione in Choris ſatis dictum eſt. de Horatii autem inſcriptione haud ſatis cõ-

ſtat. Nanque duo poſtrema poematia de Canidia monocola ſũt: quibus accinitur nihil. Quare animi gratia nobis aliquid eſt commentandum. Poſt cãtiones aliquas ad aras deorum expletas, accedebat aliquis ſacra certis verſiculis clauſurus. Hunc appellarunt Epodon: proptereà quòd poſt alias cantiones & Hymnos pronũtiabant. Id ita ſcriptum eſt in decimoſeptimo libro De officio partium humanarũ apud Galenum. Itaque Horatius quum Odas ſcripſiſſet: quem illis librum addidit, rectè Epodon inſcripſit. quemadmodum Plato quoque eum quem poſt leges ſtatuebat, ἐπινομίδα. Cuius exemplum ſecuti, hiſce in Commentariis nos quoque fecimus. Nanque in ſecundo libro ſimplici narratione quædam quaſi deſignata, in illo accuratiore opera, exactiore iudicio ita perpendimus, vt etiam cauſas afferamus. Quare librum illum vltimum Epinomidē quoque inſcribi placuit. Epinicia erant quæ in certaminibus victori canebantur. Pæanes quibus gratulabantur diis immortalibus pro victoria in præliis, non in certaminibus. Hymni, qui ad aras diis dicebantur. Quamobrem omnia Pindarica, quæ extant, Epinicia ſunt: id quod etiam tituli declarant, Olympionicæ, Nemeonicæ, Pythionicæ. Epipópeutica, ad pompas, cuiuſmodi carmen ſeculare. Non differebant Pæanes à Scoliis, niſi acclamatione, quæ Pæanibus erat peculiaris: ἰὴ παιάν. quod Græci Epiphthegma vocabant, & ἐπίφθεγμα. tametſi hoc quoque poſtea deſitum eſt. Quò miror duo. primum quòd Athenienſes iudicio perſecuti ſunt Ariſtotelē: quoniam in Hermiã qui eſſet mortalis, tanquã in deum Pæana condidiſſet: quum tamen etiam viris fortibus daretur id. Deinde quòd defendunt Ariſtotelem: quia non fuerit Pæan, quippe in eo acclamationem nullam: ſed potius σκολιὸν μέλος. At profectò in Pæanibus pleriſque & confeſsis & receptis, nullãm inueniamus acclamationē. Ponam igitur Ariphronis Sicyonii Pæana, quem fecit in honorem bonæ valetudinis, iucundiſsimum & pleniſsimum gratiarum:

Ὑγίεια πρεσβίστα μακάρων
μετὰ σοῦ ναίοιμι
τὸ λειπόμενον βιοτᾶς.
σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης.
εἰ γάρ τις ἢ πλούτου χάρις, ἢ τεκέων,
τᾶς εὐδαίμονός τ' ἀνθρώποις
βασιληΐδος ἀρχᾶς, ἢ πόθων
οὓς κρυφίοις ἀφροδίτας ἄρκυσι θηρεύομεν:
ἢ εἴ τις ἄλλα θεόθεν ἀνθρώποισι τέρψις
ἢ πόνων ἀμπνοὰ πέφανται:
μετὰ σεῖο μάκαιρα ὑγίεια
τέθαλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ.
σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων.

Vbi vides Pæana ſine acclamatione. Tum autem duũm generum agnoſcas. Alterum, quo in victoriis gratulabantur cum acclamatione: alterum, quo laudes celebrabant ſine acclamatione. cuiuſmodi & hic, & ille Ariſtotelis in Hermian Atarnenſem.

Ἀρετὰ πολύμοχθε
γένει βροτείῳ:
θήραμα κάλλιστον βίῳ.
σᾶς πέρι παρθένε μορφᾶς
καὶ θανεῖν ζηλωτὸν, ἐν Ἑλλάδι πότμος:
καὶ πόνους τλῆναι μαλεροὺς
ἀκάμαντας. τοῖον
ἐπὶ φρένα βάλλεις
καρπόν τ' ἀθάνατον
χρυσοῦ τε κρέσσω, καὶ γονέων
μαλακαυγῆ, τοῦθ' ὕπνου.
σοῦ δ' ἕνεκεν ὁ Διὸς Ἡρακλῆς
Λήδας τε κοῦροι πόλλ' ἀνέτλασαν.
ἔργοις σὸν ἀγρεύοντες δύναμιν.
σοῖς δὲ πόθοις Ἀχιλλεὺς,
Αἴας τ' ἀΐδαο δόμους ἦλθον.
σᾶς δ' ἕνεκα φιλίου μορφᾶς
καὶ Ἀταρνέος ἔντροφος
ἀελίου χήρωσεν αὐγάς.
τοιγὰρ ἀοίδιμον ἔργοις
ἀθάνατόν τε μιν αὔξουσι μοῦσαι
μνημοσύνης θυγατέρες
Διὸς ξενίου σέβας αὔξουσαι
φιλίας τε γέρας βεβαίας.

Vt etiam perpendas quantus vir ille fuerit in poeſi: neque ipſo Pindaro minor. Scripſit autem & in Lyſandrum Lacedæmonium vnum: qui ob dignitatem in Samo olim publicè canebatur. quemadmodum Delphis Pæan alter in Craterum Macedonem, admodulante Lyra puello impubere. Scolion autem etiam aliis adaptabatur argumentis. Quo genere carminis qui viciſſent, poculo donabantur: quod poculum ob eam cauſam à cantu illo ᾠδὸς, vt ſuprà ſcripſimus, dicebatur. quum cæteris in certaminibus acciperent Lyrici iuuencam, quam & immolabant. & hircum Tragici, quemadmodum ſuprà dicebamus. taurum Epici. Bucolici vel vini vel lactis libatione contenti erant: idque Apollini, Muſis, Baccho, Inuo & Gratiis. nã cætera præmia à victo auferebant, non ea ab iudice donabantur: ſicuti ſuo loco ſcriptum eſt. De Scolii nomine inter Grammaticos non conuenit. nugantur de Scolio pede: ſic enim cognominant Amphimacrum, quem tamen nihilo frequentius in illis inuenias. Confeſſum enim eſt quod dicebamus: neutiquam pedibus aut numeris à Pæane differre. Alii ab obliquis tibiis. de quibus tamen apud idoneos authores nulla mentio. Nonnulli putarunt carmen eſſe conuiuiale, quod à primo cœptum, nequaquam à proximo ſed ordine flexuoſo vltro citróque exciperetur. Neque hoc diſplicet: conuenit enim cum poculo, quod canenti præmium propoſitum dicebamus. Nam qui κατ' ἀντίφερσιν nominatum aiunt, ludunt nos. In nuptiis cani ſolitum à diſcumbentibus lauro aut myrto coronatis, nemo dubitat. Quinetiam Timocreon Rhodius Scolium

Epinicia. *Pæanes.* *Hymni.* *Scolij nomen vnde*

lium ſcripſit in vituperationem Pluti.

ὤφελες ὦ τυφλὲ πλοῦτε
μήτ' ἐν γῇ, μήτ' ἐν θαλάττῃ, μήτ' ἐν ἠπείρῳ
φανήμεναι.
ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν κ' ἀχέροντα.
διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἐν ἀνθρώποις κακά.

Erat ergo Scoliorum recitatio in conuiuiis. tres enim modi: vnus, quum plures concinebant, vt in choris & nuptiis: alter, quum in conuiuiis aut feſtis ſodalitatibus ſinguli per ordinem canebant: tertius, quum in conuiuiis non ſuccedebant ſeriatim, ſed vt cuique viſum fuiſſet, à cantu myrti laurí ve ramus dabatur ei qui magis idoneus iudicaretur: alii malunt à primo lecto coeptum, altrinſecus primo lecto datum ramum ſimul cum cantionis iure. inde ab illo ei qui ſecundus erat in aduerſo lecto: ab hoc ei qui exaduerſum in altero ſecundo diſcumbebat. ita
B
erat σκολιὸν, ſicuti reptatio ſerpentum, & quaſi ſerræ dentes. Carminis verò materia non ſolùm erat in laudibus virorum fortium, vt putarunt quidam: ſed etiam in communibus ſententiis, & adagiis, & quocunque genere adhortationis ad bene beatéque viuendum. quare præter illud Timocreontis, alia quædam adſcribemus. in Veſpis Ariſtophanis vnius initium eſt,

χρήματα καὶ βίαν κλειταγόρα τε κἀμοί.

Plato in Gorgia ſcribit, Scolio cani ſolitum: ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν φυᾶδαι· τρίτον δὲ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως. quam ſententiam & expreſſit alia ratione Phocylides, & Ariſtoteles retulit
C
è Delphico templo in Ethicorum ſuorum propylæa. Illud autem eſt de Aiacis virtute:

παῖ τελαμῶνος αἶαν αἰχμητὰ,
λέγουσί σ' εἰς τροίαν ἄριστον
ἐλθεῖν ἀχαιῶν, μετ' ἀχιλλέα.

Aliud de Admeto,

ἀδμήτου λόγον ὦ ἑταῖρε μαθὼν,
τοὺς ἀγαθοὺς φίλει·
τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου·
δειλῶν ὀλίγα χάρις.

Etiam ab Euſtathio refertur vnum ſuper Iliados quarto, relatum ad eorum fortitudinem, qui in oppidi Lipſydrii fuerant obſidione.

αἰ αἰ λειψύδριον προδωσέταιρον,
οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας,
μάχεσθαι ἀγαθούς, καὶ εὐπατρίδας.
οἳ τότ' ἔδειξαν, οἵων πατέρων ἔσαν.
D

Quod autem alia quoque argumenta detexta ſint eo poematii genere: ſatis patet ex illo quod recitatur à Plutarcho in Amatorio: id quoniam Græcas olet fœditates, indignum putaui tam puris Commentariis. Lyricorum tamen vſus plurimus in Amoribus, & Luſibus, & Potationibus: in quibus exercuit ſeſe imprimis Sappho. Quin Pindarus quoque ſcripſit ἐρωτικά. Anacreon verò excelluit adeò, vt eius dictio quouis Indicæ arundinis ſucco dulcior mihi videatur. Alcman autem amatoriarum cantionum inuentor creditus eſt: quemadmodum
A
ſuprà memorauimus. cuius perpauxillæ reliquiæ hîc ponentur, quouis nectare ſuauiores:

ἔρως ἰμὲ δ' αὖτε κύπριδος μάλιστα γλυκὺς
κατείβων καρδίαν ἰαίνει.

Iccirco Architus, vt Chamæleon ſcribit, appellauit eum Principem ἐρωτικῶν μελῶν. Habes ſuauiſsimum apud Horatium illud, *Donec gratus eram tibi*, & alia. Erat & Odæ ſpecies apud Laconas, qua ſiquis in flagitio deprehenſus fuiſſet, aram quandam obiens, canebat probra ſua. Aliæ fuere, quas λοκρίας ᾠδὰς nominabant: quæ nihil aliud quàm adulteria & ſtupra cõtinerẽt.

HYMNI.

CAPVT XLV.

HYmni Pæanibus ſimillimi: tametſi etiã alio carminis genere confici cõſueuerĩt. quales ab Orpheo, Muſæo, Theocrito, Homero. nos quoque
B
non parum laborauimus vt penes Latinos ea gloria minus obſcura eſſet. Quidam negarunt Iambico verſu confieri licere. Primus Anthes Anthedonius dicitur Hymnos cõdidiſſe. quod ſi ita eſſet, oportet eum Orpheo fuiſſe antiquiorem. Extat memoria tituli tantùm à Teleſilla facto poemate in Apollinem: quod inter Hymnos referre par eſt. φιλελίας inſcriptum fuiſſe aiunt.

DITHYRAMBI.

CAPVT XLVI.

DIthyramborum quoque facies eadẽ, modi tantùm diuerſi. In Liberi patris honorem Dithyrambum factitari ſolitum: quippe bis natus, bis exiuit è naturæ principiis, tanquam binas fores tranſmiſerit. διὰ θύρας ἀμείβων, aut ἅμα ἰών. Qua-
C
re Archilochus ſic:

Διονύσου ἄνακτος καλὸν ἐξάρξαι μέλος
διθύραμβον οἴνῳ συγκεραυνωθεὶς φρένας.

Vbi etiam ἐξάρξαι verbum notes animaduerſum à veteribus apud Homerum & alios in verſibus & cantionibus: quemadmodum amplius in Originibus ſcriptum eſt. Idẽ Archilochus alibi Dithyrambum Liberi patris famulũ vocat. Alii curioſius, à Nymphis excogitatam acclamationem parturiẽti coxæ Iouis, λῦθι ῥάμμα: mutata ſcilicet liquida, ſicut μελετᾶν, meditari. Erat ſtilus tumidus, atque, vt ille ait, plenus
D
deo, plenus numerorum, plenus compoſitarum vocum: quas ampullas & ſeſquipedalia Satyri noſtri appellarunt. Horatius iccirco Dithyrambos audaces vocat. Libet ponere Epigramma quod ſcripſit in octauo Commentariorum Hegeſander, refertum iocis & licentia aduerſus nõ tam veteres ſuos Philoſophos, quàm noſtros nouos Philaſophos:

ὀφρυανασπασίδαι, ῥινοσκηπτοπωγωνοσυρίδαι,
σακκογενειοτρόφοι, καὶ λοπαδαρπαγίδαι,
ἱματανωπερίβαλλοι, νηλιπεκαλλιπίλαμοι,
νυκτιλαθραιοφάγοι, νυκτιπατητιλάγνοι,
μειρακιεξαπάται, καὶ συλλαβοπευσιλαβῖται,

δοξομανταῖς σοφοῖς, ζητητὰς ἀνὰ κύκλον.

Icercο Æ chylus appellauit μιξοβόαν Dithyrambum eo verſu:

μιξοβόαν πρέπει διθύραμβον ὁμαρτεῖν
σύγκωμον Διονύσῳ.

Exultans igitur, & ineonſtans, & tumidumt atque vt vno verbo abſoluam, totus Bacchus. Multum operæ in hoc genere poematis poſuit Ion Chius: cuius nomine ſcripſit dialogum Plato. Eius verſus vt ambitioſos lancinat Ariſtophanes. inter quos illos, ἀοῖον ἠεροφοιταν ἀστέρα. &, ἀι· ίου λευκοπτέρυγα πρόδρομον. quemadmodum & Philoxeni irridet φιλαύγεια.

Σιμῳδία & HYPORCHEMATA.

CAPVT XLVII.

AFfinia his poematũ genera duo. vnum cuius author fuit Andreas Lindius Cleobuli neceſſarius. (apud alios Anthcas ſcriptũ eſt.) Dicebatur hoc poema διὰ σωώδετον ὀνομάτων: iccirco Dithyrambo proximum. Quod imitatum aiunt poſtea Aſopodorum Phliaſium. Alterum fuit Hyporchema. laxius hoc atque remiſsius: geſtuoſum tamen, & affectuum plenum. vnum ponam Pratinæ poetæ Phliaſii pyrrhichiis refertum ob celeritatem:

B

Τίς ὁ θόρυβος ὅδε;
τίνα τάδε τὰ χορεύ-
ματα; τίς ὕβρις ἔμολεν
ἐπὶ Διονυσιάδα
πολυπάταγα θυμέλαν;
ἐμὸς ἐμὸς ὁ Βρόμιος. ἐμὲ δεῖ
κελαδεῖν:
ἐμὲ δεῖ
παταγεῖν,
ἀν' ὄρεα σύμενον
μετὰ ναϊάδων:
οἷά τε κύκνον ἄγοντα
ποικιλόπτερον μέλος
τὰν ἀοιδάν·

C

ὁ δ' αὐλὸς ὕστερον χορευέτω.
καὶ γάρ ἐσθ' ὑπηρέτας κώμων μόνον.
θυραμάχοις τε πυγμαχίαισι
νέων θέλει παροίνων ἔμμεναι στρατηλάτας.
παῖε τὸν φρυναίου ποικίλου πνοὰν ἔχοντα:
φλέγε τὸν ὀλεσισιαλοκάλαμον
λαλοβαρυόπα παραμελορυθμοβάταν,
θυπατρυπανοδέμας πεπλασμένον ἦν ἰδού.
σοὶ δὲ ἅδε ξιοπόλο
θρίαμβε διθύραμβε κισσοχαῖτ' ἄναξ
ἄκουε τὰν ἐμὰν Δώριον χορείαν.

D

LYRICORVM HARMONIÆ & inſtrumenta.

CAPVT XLVIII.

ERant autem ſuæ quoque Lyricis ſaltationes atque harmoniæ, numero tres. Pyrrhichica cum pyrrhichiis & trochæis Satyricæ ſimilis, velox, mobilis, geſtuoſa. cuiuſmodi Melos noſtrum in Cybelen & Silenum, totum ſolis

A pyrrhichiis conſtans. cuius initium,

Modo citus ego pede celere magis ago numeros:
Abeoque Venere duce ſuper alta loca volans.

Altera harmonia Gymnopædica dicta, Emmeliæ propior, plus habens Spondæorum & Anapæſtorum, cum interpoſitis choriãbis: qualis Ode prima Horatii. Tertia Hyporchematica, miſta ex vtraque: veluti in ſuperiore cantione. quam nõ ſine thyrſo aut face ſaltatam puto. Canebantur autem & ad Lyram, & ad Citharam, & ad Barbiton: vnde Pindaro dicti ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι. Lyræ inuentum Mercurio attribuunt: quum ad aridam teſtudinẽ offendiſſet pedem. Animaduerſo enim quem ex intentis neruis ediderat ſono, lineas chordas intendiſſe. deinde quum fratris Apollinis furto boues abegiſſet, iram atque ſupplicium nouo Chelys inuento redemiſſe: viciſsímque ab Apolline caduceũ accepiſſe. Acceptam Apollo Lyram ad fiſtulæ, cuius eſſet author Pan, modulos lineis exemptis

B chordis, atque nerueis intentis adaptaſſe. Neruos ſeptem numero eſſe inſtituit: quot ipſe mẽſes in vtero fuiſſet genitricis. Quam ob cauſam ἑπτάτονον vocat Lyram Pindarus: eius interpres ἑπτάφθογγον. Nam eadem chorda ſeptem alioqui ſonos edimus. Argiui mulctam dixere iis qui pluribus ſeptenis vterentur. Additam octauam ſcribit Ariſtoteles. neque propterea tamen eã, quæ media vocabatur antè, nomen amiſiſſe. Alii ab Apolline nouichordam Lyram ſcribunt editã, à Muſarum numero, vt ait interpres Arati. Tametſi cum decachordo etiam pingebatur: quippe qui cum Muſis eſſet ipſe decimus. Nonnulli vt Lyram Mercurio attribuunt inuentori, ita citharam Apollini. Quòd ſi ita eſt: quærendum prætetea quare Apollinis ſignũ arcum dextra, læua Charitas habuerit: quarum vna lyram ge-

C reret, non citharam: altera tibias: tertia fiſtulam ori admoueret. Citharæ figura fuit apud Græcos primùm concinnata Cepionis tempore, qui Terpandri fuit diſcipulus: & appellata Aſias, propterea quòd à Lesbiis fuiſſet importata. Modos certos ante Archilochum primus Terpander inſtituit, & leges, quas ab ſe & à diſcipulo vocauit κηπίωνα & τερπάνδρειον. À regionibus Doricis duos, βοιώτιον & αἰόλιον: iccirco quia in Bœotia extitiſſe creditus eſt primus citharœdus Amphion, Iouis & Antiopes filius. À temporũ autem celeritate duos, τροχαῖον & ὀξύν, qui multis conſtabat pyrrhichiis. & ſeptimum τετραοίδιον, qui

D erat ex horum quatuor cõpoſitus, Æolio, Terpandrio, Cepione, Bœotio. Idem Terpãder primus adiecit ad Heroicos verſus Lyricos modulos. Proxima his generibus inſtrumentorum alia. φοίνιξ, qui erat τετράχορδος, numerus Lyra inferior: vſus idem. vnde epitheton additum à Theopõpo: φοίνικας λυροῦντα μέγαν χορὸν πλάσσων. Apud Laertium pro viliſsimo inſtrumẽto. ἑλικών alterum inſtrumentum à Muſarũ monte nomen ducens, chordarum numerũ à numero

caiundẽ: quẽadmodũ ſcriptũ reliquit Ptolemæus in libro de Muſica. Barbitos tribus tẽdebatur chordis: quo eſt vſa multũ Sappho & Alcæus: quapropter Lesboũ appellat Horatius. Grauis ei ſonus extitit, & apt' Duriis: quo circa Pollux etiã βαρύμιτον dictũ prodit. Erat & πηκτὶς duobus tantùm neruis. Pulſabant autem radiolo altera manu, quod plectrum à percuſsione appellarũt: altera premebant neruos certis interuallis. Primus Demopœetus Sicyonius plectri officiũ ad ſolam manum tranſtulit. Sic vnguibus & digitorum ſummitate etiam nunc citharæ neruos temperant. Cuius autem chordæ ferreæ, aut ex orichalco ſunt, penna modulantur. Etiam digitalia argentea induxerunt, quorum extrema pennarum cuſpidibus muniantur. Lyram non plectri percuſsione, ſed ſetarum intentarum attritu tangunt. Auctus & chordarum numerus, pro cuiuſque libidine. Nam citharæ Timotheus Mileſius addidit. Alexãder quoque Citherius Pſalterium referſit chordis. Ariſtoteles trigoni Pſalterii meminit, cuius chordæ eſſent æquè intentæ omnes. Epigonus autem, quem Ambraciotam produnt à Sicyoniis donatum ciuitate, cõſtruxit inſtrumentum, in quo eſſent chordæ quadraginta: quod Epigoneũm ab ſe appellauit. Ab hoc quidem ſcribunt omiſſum plectri vſum, non à Demopœero, ſicuti dicebamus. Fuit & Simi commentum illud, quod ab eo Simicum appellatum, quinque & triginta conſtabat chordis: à quibus eorum origo, quos nunc monochordos vulg' vocãt. in quibus ordine digeſta plectra ſubſilientia reddunt ſonos. Additæ deinde plectris coruinarum pẽnarum cuſpides: ex æreis filis expreſsiorem eliciunt harmoniam. me puero Clauicymbalum & Harpichordum nunc ab illis mucronibus *Spinetam* nominant. Vetus Monochordos vnico neruo contentus erat: Arabum inuentum. Trichordos autem Aſſyriorum, quod Panduran appellabant. Pentachordos Scytharum fuit: ex cruda pelle bubula confectas chordas pulſabant plectro, quod ex vngula caprina optimum habebatur. Durat etiam nunc plectri vſus in Hiſpania, & Pſalterii: cuius ſonum miſcẽt cum ſono tibiæ, loco tympani: quod iccirco Tympanum chordatum vocant: Itali me puero *Tabaſſum*. Fuit & aliud ad pſallendum inſtrumentum, quòd σῦλυξ dicebatur.

CHORI.

CAPVT XLIX.

QVemadmodum è Tragœdia Satyram, è Comœdia Mimum, è Rapſodia Parodiam enatas, atque eductas oſtendimus: ita non tam è iuſtis fabulis exceptos Choros dicamus, ac ſeorſum apparatos, quàm è feſtiuitatibus tranſlatos, atque inde in fabularum interſitos interuallis. vetuſtiſſimum nánque poema fuit ad aras deorum, ſimul cum ipſa natum religione. vbi conſertis

A manibus ſaturi victimarum carnibus, ſacros obibant focos, precati numen, vt ſibi litare liceret. cuiuſmodi in Θεσμοφοριαζούσαις Ariſtophanis. Itaque aliis quoque ſeculis inſtituti chori ſine fabulis. veluti qui dicerent Hymenæos, qui carmen ſeculare: qui ob reditum Principum vota ſoluerent. Et in ipſis Romanis ſupplicationibus frequentes. προσόδιον igitur eodem modo ac lege, qua in theatro, genus carminis iuſto poemate, quo ibãt obuiam Imperatoribus aut Regibus ingredientibus vel oppida vel caſtra. Cuiuſmodi Duris Samius ſcripſit in viceſimoſecundo hiſtoriarum, dictum fuiſſe Demetrio ab Athenienſibus è Corcyra & Leucade reuer-

B tenti.

THRENI, ET HYMENÆI, & Elegiæ, alia.

CAPVT L.

THreni duo diuerſa genera, & Hymenæi. quippe Hymenæi carmina nuptialia: ea quo dicerentur verſu, nihil referebat. Duos habes apud Catullum: alterum ſenariis dactylicis ſtatariis: alterum pentaſtrophis choriambicis: tanta ſuauitate & puritate, vt quantum alliciat ad legendum, tantùm deterreat ad imitandum. Totidẽ apud Claudianum æquè diuerſo genere carminum. Auſonius pulcherrimum atque operoſiſſimum, ex portiunculis Virgilianis. Eſt Hymen in natura muliebri membranula, quæ ſcinditur *Hymen.*

C virginibus primo quoque veneris tentamento atque aditu. Inde factum nomen numini ab ſtultis Græcis. Latini Talaſſum ſiue Talaſsionem quare vocent, in ambiguo eſt. Illud cònſtat in raptu Sabinarum nomen inuentum. Herſiliam forma præſtantiſsimam quum Romulo regi ferret vnus è paſtoribus, ne ab obuiis interciperetur, interpellantibus reſpondiſſe dicitur, eam ſeſe ferre Talaſsioni. Alii militem ſic vocatum, qui primus rapere inceperit. cúmque vbi ſeipſum acclamaſſet, alios eadem quaſi teſſera ſequutos. vnde mos deinceps ductus fuerit in nuptiarum feſtiuitatibus, peruulgatum hoc, ne quid deeſſet, noluimus omiſſum. Modus Hymenæi, vt fiat acclamatio carmine intercalari, quod ſæ-

D penumerò eo ſolo conſtat nomine. tametſi alia quoque interponuntur: cuiuſmodi illa, *Concubinæ nuces da.* &, *Currite ducentes ſubtegmina, currite fuſi.* Duo Hymenæorum genera: alterũ purius, alterum cum Feſcenina licentia, impudicis vocibus inſertis. Threni autem ſonant Latinè luctus. qualis ille in libris diuinis, quo deflet vates ſanctam ciuitatem. Aiunt primum Linum poetam Threnos feciſſe. alii verò propius accedere videntur. Eum Herculi ſuccẽſentem quòd eſſet ineptior ad diſcendum, ab irato ingratóque diſcipulo interemptum: ab reliquis diſcipulis defletum carmine, quod ab eius nomine & nota eiulationis Ælinum appellarunt. cuius vocis etiam in luctu meminit Theocritus. Nos

quoque virum tam fortem quàm infelicem patrem noſtrum in agreſtibus poematiis Ælinum appellauimus, ab eo Threno quem diuinæ genitrici noſtræ fecimus. Primum & poſtremum omnium Euripidem aiunt abuſum Lino: à triſtibus enim ad læta tranſtuliſſe, tum ſine vlla imitatione, tum ſine vllo imitatore. Idem carmen etiam *νήνιτον* vocarunt, id eſt extremum, & *νηνίας* eadem ratione. Quare non rectè per diphthongum ſcribunt penè omnes: quemadmodũ in Originibus animaduerſum eſt. Sic tibiã quæ in funeribus adhibebatur, vocauit Pratinas Phliaſius *νηνιάτα*, vt ſuprà vidimus. Iouianus Pontanus Neniæ vocem traduxit ad Nutricias cantilenas: propterea quòd vulgus noſtras *Bellas*, aliis locis in Italia nutrices *Nenas* dicunt: vt opinor, à cantiunculis, quæ ſint ſimiles cantibus præficarum. Cuius carminis anguſtiis diuinus ille vir ita clauſit laſciuiam immenſi ſui ingenii, vt aliorum excluſerit audaciam. At veteres nutricum cantiones *καταβαυκαλήσεις* nominarunt. Baucis enim nomen in re futili. Neniã verò inuentum aiunt Phrygum: cuius rei meminerit Hipponax. Olophyrmum quoque numerant inter poemata quæ à lugẽtibus aut alia qua fortuna mœſtis canerentur. Quæ ad rogum dicerentur, erant Neniæ: quæ ad tumulum, Epitaphia: quæ in exequiis, quum iuſta perſoluerẽtur, Epicedia. *κήδεσθαι* enim fuit curare inferias. Etiam Monodia dictus cantus lugubris vſu potius quàm ratione. Nánque vox ſanè latius patere debuit. In Monodiis ſolum affectum poſuere, *ἠθοποιΐαν* verò nullã, proſopopœiã nullã. Elegiam quoque in funeribus primùm dictam par eſt. id quod innuit Ouidius in funere Tibulli. Eius inuentorem neſcire ſeſe cõfeſſus eſt Horatius. Theoclen tamen quendam, ſiue Naxius ille, ſiue Eretrienſis fuerit, tradunt furentem effudiſſe primum Elegos. Neutiquam igitur quaſi *εὐλογίαν, παρὰ τὸ εὖ λέγειν τοὺς τεθνεῶτας*, vt ridiculè autumant Grammatici: ſed à miſeratione, *ἐλεὸν λέγειν*. Iccirco miſerabiles appellauit Elegos Horatius. *ἐλεὸς* quoque ea eſt nocturna auis apud Ariſtotelem, quam nos Vlulam dicimus. Simplicius quoque etymon, *ἒ ἒ λέγειν*. idem enim quod *αἶ αἶ* in Ælino. nam vtraque interiectio frequens omnibus Tragicis. Didymus definiuit Elegiam *θρῆνον ᾀδόμενον πρὸς αὐλόν*. eſſe enim tibiam lugubre inſtrumentum. *ἐλεὸν* etiam aliud ſignificare oſtẽdimus in Originibus, ex Equitibus Ariſtophanis. Tranſlatus vſus poſtea ad longè diuerſiſsima: ſcilicet ad amores, non tamen ſine ratione. Nam & frequens conqueſtio in amoribus & veriſsima mors, quæ à nobis amentiſsimis amentiſsimo atque ingratiſsimo ſexui viuitur. Diffuſa deinde ſignificatio ad eum quoque qui potitus eſſet. veluti apud Ouidium,

Ite triumphales circum mea tempora lauri, &c.

Funebrium autem carminum rationes atque inſcriptiones ſimul cum argumẽtis eductæ

A fuerſit ex hiſtoriis ac fabulis, ab Adoni, Daphni, Lino, Hyla. Trypho poeta carmen fecit, quod Erigonen vocauit: à virgine quæ ſe ipſa ſuſpẽderat. Quo in poemate reſtis frequens mentio. Ita Ialemos lugubre. itẽ Idyllion ab Ialemi Calliopes filii infelicitate. Tale & Calyca Steſychori, à puella quæ Euathlum deperibat adoleſcentem: pro cuius coniugio vota facit Veneri. tandem deſpecta, de Leucadia rupe præcipitem ſeſe dat. Virginis oratio pudica. nuptias optat, ſi liceat: ſi non liceat, mortem.

POEMATA IONICA.

Caput LI.

Svnt & alia poemata minus ſeuera: quædam etiam impudica, vt Ionica & Sotadica, & quæ Feſcenina dicebamus, ſocia Hymenæorum. Ioni-
B cus cantus in poemate quidam turpis, omnes molles. iccirco ille etiam Cinædicus appellatus à nefanda turpitudine: & Sotadicus, propterea quòd Sotades Maronites in eo plurimum excelluit: mox etiam eius filius Apollonius. Verùm ante eos Alexander Ætolus, & Pyres Mileſius, & Alexis. Apud Latinos Terentianus feliciſsimè vſus eſt. Sotadæ illud eſt in Ptolemæũ Philadelphum, cui impiis auſpiciis inceſta nupſerat ſoror.

εἰς οὐχ' ὁσίην τρυμαλιὴν τὸ κέντρον ὠθεῖς.

Quare iratum atque ab ſorore irritatũ Re-
C gem fugit. Fugientem in Cauno inſula Patroclus Ptolemæi Prætor deprehenſum, atque in vas plumbeum cõcluſum, mari ſubmerſit. ſunt & illa Sotadæ ridicula eodem genere carminis:

ἐστ' ἀποστρέψας βῆμα τοῖς ὄπισθε λαύρας
ἐκ δ' αὖ δ' ἐκφέρων φάρυγγος ἐξίεισι βροντὴν
ἀλήματος, ὁποίην ἀροτὴρ γέρων χαλῶν βοῦς.

Extat de poematibus Ionicis vetus verbum *χονίζεσθαι*, quod interpretantur *πάντα ποιεῖν ἔξω κόσμου*. agebat enim adulteros, meretrices, productores, lenones, ebrios: ac de his quidem ſcribere ſuppudebat. Cæterùm verecundiam vicit operis authoritas: nequid enim quod in me eſſet, deſideraretur, cautio fuit.

HILARODI.

Caput LII.

D Minus his fœdi Hilarodi. Inter quos Simus quum fuiſſet præſtantiſsimus, Simodi ſunt poſtea cognominati. Prodibant in veſte cãdida, virili, auro coronati. Calceis primùm vſi, deinde crepidis. Similes his Aulodi, Magodi, Lyſiodi. Erat Aulodus Hilarodo per omnia ſimilis & par. Sed Hilarodus puero puellá ve pſallente canebat: Aulodus tibicine modos faciente. Aulodo & Hilarodo præmiũ corona. tibicini & pſaltæ nulla. Ac quemadmodum hi duo ſimiles: ita Magodo & Lyſiodo argumentum idem, modus diuerſus. Ille muliebribus perſonis virilia negotia: Lyſiodus muliebria virilibus agere. Ille ad tympanum: hic ad cymbalum. Introducta

hæc

Magodus vnde. A hæc quoque inter fabulas à quibuſdam: ſicut & Mimi & Satyri. Hilarodus à Tragœdo, Magodus à Comico. Aiunt Magodos dictos ab argumento, quod primùm propoſitum fuit, Mago producto. Mutata poſtea materia, nihilo ſecius manſit nomen.

DIRÆ.

CAPVT LIII.

LOngè his diuerſum carmen quod inſcripſerunt Diras. Latini veteres, Erinnyas, ita appellabant. tametſi Erinnyas Græci tres, geminas faciunt Latini Diras. eæ putabātur vltrices deæ: quarum numina precibus euocabantur in hoſtium perniciem. Hac de cauſa quòd poematis genus imprecationes explicaret, eo nomine nūcupatum eſt. Itali vocant *Deſperatum carmen.* B cuiuſmodi permulta grauia legimus atque illuſtria. Tale apud Virgilium ad Battarum, cuius votum omne in malis, monſtris, morbis, ſuppliciis, exiliis, interitu. Duûm generum eſt. aut quum nobis, aut quum aliis imprecamur. Exornantur ſententiis non vulgaribus, & inexpectatis: accumulatis fabulis atque hiſtoriis. qualia ſcripſit Ouidius in Ibin. In Horatii Epodo aliquid imaginis eſt. Expreſſior apud Catullum in Ariadnæ conqueſtione. etiam in quarto Æneidos: & quæ fundit Statianus OEdipus, ſumpta de Græcis Tragicis. Item Senecæ Theſeus ex Euripide. Hypſiphyle Iaſoni in Medeam. C

PALINODIA, Ἐγκωμιαστικὰ, ψεκτικὰ, Iambi, Silli.

CAPVT LIIII.

VBi fieret conuicium ſine imprecationibus cum vituperatione, attinebat ad Iambica, de quibus ſuprà diximus. quod quis quum ſcripſiſſet, atque eum ſcriptionis pœnituiſſet; recantabat, appellatum id nomine Palinodiæ. Certum poema, atque aliud à Choris. Argumentum totum in laude pro congeſtis probris. Eius ferunt Steſichorum inuentorem: qui quum Helenam verſibus laceraſſet, captus iccirco oculis, reuocauit ſententiam, editis contrario carmine laudibus. quapropter oculorum vſum ei aiunt reſtitutum. Negat in eo poematio verum eſſe quod & D ipſe & alii ſcripſerint: Helenam cū Paride Troiam adnauigaſſe. Talis Horatiana Ode, *O matre pulchra filia pulchrior.* Reducuntur ad genus τῶν ἐγκωμίων. ſub quo etiam Hymni recenſentur & Pæanes & Scolia. cuiuſmodi eſt Heroicum Tibulli ad Meſſalam: Ouidii ad Piſonem: & noſtra Sidera, tam per me clara quàm per ſe ingrata. Laudatoria poemata non ſolis Græcis nota fuere. nánq; Poſſidonius in XXIII. memoriæ prodidit, Gallos olim ſummo in honore ſecū habuiſſe Poetas cōuictores, à quibus laudarētur. quorū poemata *Bardos* appellata ſcribit, atq; ab illis cū cātu pronūtiata, vt ex Lucani verſu. Cō

A trà, priſci Opici vocabant eos *Graſſatores*: vt ex Catonis libro de Moribus. Sub eodem genere vituperationes, vt Silli Timonis. Varium ad id genus carminum: ſed Iambicum potiſsimùm, vt alibi diximus, ἰαμβίζειν, impetere: παρὰ τὸ ἴειν, & ἀναβαίνειν, quum inſurgimus iaculationi. Non autem ab Iambe muliercula, à qua verſus vſum ſibi ſumpſerit Hipponax, & nominarit: vt ait Hephæſtio. quia lauanti lanam ſibi quum faceſſeret negotium Poeta, illo cum verſiculo amouerit, quo poſtea delectatus eſt. ἄνθρωπε ἀπελθε τὴν σκάφην ἀνατρέπεις. nam ab Apollinis vſque cum Pythone pugna deduximus Iambum alibi. Contrà, mulier illa fortaſſe à mordacitate dicta: & quod facilè funderet verſus eiuſmodi. *ἰαμβίζειν*

CANTIONES.

CAPVT LV.

B FVere præterea multæ cantiones, aliæ aliis artibus, temporibus, nationibus. Nam piſtores habebant quod canerent ad molam: ἱμαῖον vocabant. vt eſt apud Ariſtophanem in Atticis, & Callimachum in Hecale. nam ἱμαλὶς Doriēſibus fuit menſuræ genus: ἱμᾶν quoque ſignificabat trahere, & haurire apud Athenæum & Ariſtotelē. In Æliani ſeptimo De varia hiſtoria ſcriptum eſt, Pittacum admodum laudaſſe Μύλην. addidit & rationem, Propterea quòd, inquit, paruo in loco diuerſis eſſet poteſtas ad exercitandum. *ἱμαῖον.*
C Laertius in eius vita ſcribit, ipſum ad molas ſeſe exercere ſolitum: nec mirum, ſordidus enim fuit. Inde & Cantilena, ἐπιμύλιος. Nautæ quoque habebant ſuas. Itaque in Commentariis Ariſtophaniorum Acharnenſium, νίγλαρον legimus eſſe μέλος quoddam muſicum & nauticum ἐγκελευστικόν. In Theſmophoriis quoque eiuſdem eſt, quod fœminæ quum pinſerent, cantillarent. Alia texentium telas cantilena, αἴλινος, à lino, vt arbitror, appellata. ἴουλος autem ad laniſicia. communi nomine cum meſſorum cantu. nánque ἴουλος quum tenuem ac frequentem rem ſignificet, tum ſpicam, tum lanam potuit deſignare: quemadmodū ad barbam quoque & ad centipedam eadem ſignificandi proportione accommodari potuit. Ἀμάλας igitur hordeaceos manipulos diuulſos, collectos autem Ἰούλους nominabat. Itaque Cereris quoque cognomētum fuit, in ſegete viridi χλόη, in matura ἰουλώ. Teleclides etiam in Amphictyonibus D ponit poematium, quo laborem canendo fallerent, mercenariæ operæ in agro, quum opus facerent. Balneariis ſuum item erat: vt prodidit Crates in Tolmis. Quemadmodum nunc etiam *Dulciarii cruſtularii*. Præterea fullones & lignatores. Præficis quoque peculiare fuiſſe carmen commune omnibus funeribus, quod priuatū facerent mutatis nominib' defunctorū atque familiarū. id tamen inter Threnos cōuenit numerare. Feſtus in lib. XI, In vindemia, eū primū muſtū guſtabant, ita canere nios fuit: *Cantilena Dulciariorum apud Gallos.*

Omniũ gratia vetus, nouum vinum bibo.

Veteri nouo morbo medeor. vnde & Meditrina dea cui libarent tunc, & Meditrinalia ſacra, à medendo. Horum naturæ proxima, quæ à Scoliorum vſu, non loco aut tempore diuerſa erant: in conuiuiis enim canebantur. Icćirco à Græcis παροίνια, id eſt ad cyathum. poema integrum ex his à Praxilla Sicyonia: cuius extant verſiculi duo:

ἐκ ἴσιν ἀλλοπαΐζειν:
ἰδ᾽ ἀμφοτέροισι γίνεσθαι φίλον.

MANIPVLVS POEMATVM.

Capvt LVI.

ALia quoque multa extitere olim, & poſtea exorta ſunt genera poematum. Epigrammatis nomen valde amplum, ad quamuis inſcriptionem. vnde & Lemmata dicta, ſcilicet indicaturæ. Elogia in his. quoties adderetur laudatio aut vituperatio, aut vtriuſuis ratio apponeretur. Prętere a Triumphalia, & alia votiua, quæ Græci εὐκτικά. Et in feſtiuitatib⁹, Daphnophorica, Canephorica, Tripodiphoria, Parthenia. Item Procemia pro Muſicis aut Poetis. ſicut & προαύλια. In quibus plurimus fuit Claudianus, ſeparato carmine à iuſto poemate. Diuinus autem Poeta vnum corpus fecit. Illa enim fuerant Procemium, *Ille ego qui quondam*, & cætera. C vt peſsima temeritate prætulerint arbitrium ſuum ii qui exemerunt ea de iudicio tanti viri. Et nugaciſsimi literatores deſinant rixari ſuper eo Seazonte qui prælegitur Satyris Perſianis: quaſi Perſii non ſit. Tales ſunt operum clauſiones, quos Epilogos Græci nominant. vt apud Horatium,

Exegi monumentum ære perennius.

Et Ouidium,

Iamque opus exegi.

quæ ſunt ab iuſto opere ſeparata. At non ſeparauit idem Virgilius à Georgicis:

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope.

Procemia & Proaulis.

Nuda nomina præterea multa ponam faſciatim. nihilo enim clarius ab authoribus tra- D A dita ſunt. Quorum plurima catenus tantùm nota illis fuiſſe puto. In Dianam οὐπίγγειος: ſiue, vt alibi legitur, οὐπιγγειος. Item ἱμαῖος. ad hæc ὀσχοφόρια, & βάκχοι, & ᾄσματα generis appellatione. Phrynichus quoque vnum vocat πτισ-σον; vt Nicophron πτισμόν: opinor, erat piſtorum. Aliáque etiam ignobiliora: quæ nullum operæprecium faciunt.

AENI, GRIPHI, Ænigmata, Apologi.

Cap. LVII.

B EPigrammatum ſpecies multæ. Summa genera digeſta ſunt certis præceptionibus in tertio. inter ea ſunt Æni, quos aliqui Fabulas nominant, propter fictiones. nẽpe quaſi picturę quędã ſunt atque imagines rerum. Itaque rectè quidam nominarunt Allegorias: aliud enim apertè dicunt, aliud ex eo innuunt ac profitentur. Ergo etiam Apologos appellare nonnulli auſi ſunt: quaſi ἀπὸ λόγου λόγος. Antiquiſsimus omnium Heſiodus, αἶνον vocauit: Æſopus, μῦθον. habes apud Horatium, & Liuium, & Diodorum. horum duæ ſpecies: vna ſimplex, ſumpta à rebus naturalibus, quaſi ab hiſtoriis: introducunt enim perinde atque in Scenam non animalia ſolùm, ſed muta quoque, veluti gladios, limas, C ſerras, malleos, incudes loquentes. Altera ſpecies operoſior. quippe operti ſenſus apertis notis. Harum duæ materiæ circunferuntur: partim enim in vocibus nudis verſatur: quemadmodum quum excogitamus in eodem nomine multa ſignificata: ſiue illud retrò legimus, ſiue diſsipamus in ſyllabas, ſiue alio quo modo interpolamus. Ex his libellum factum inſcripſimus Logogriphi: propterea quòd ambages eæ Griphi dictæ ſunt ab antiquis. Alia materia eſt in rebus, Ænigmatis appellatione, ab innuendo. Multa refert Athenæus, plurima fecimus nos. In quinto Conuiuialium Plutarchus vnum ponit: quod videndum eſt Scolióne appellatum ſit ab obliquitate ſententiarum, an quòd inter epulas vicem geſſerit veri Scolii, de D quo ſuprà ſatis.

Apologus vnde

Scolion ab obliquitate.

PRIMI LIBRI,

QVI HISTORICVS INSCRIBITVR,

FINIS.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI

POETICES LIBER SECVNDVS, QVI ET HYLE.

MATERIA POESEOS.

CAPVT I.

HActenus Poeſeos origo, A genera, modi. Quæ ex antiquis eruta narrationibus, in ordinem redacta, ad iudiciũ reuocata ſunt. Nunc quum Poeſis duabus conſtet partibus ſubſtãtialibus, materia & forma: de vtraque nobis dicendum eſt. Igitur quod ab omnibus vulgò iactatum eſt, for B taſſe verũ videatur: Rem ipſam quæ ſcribitur, Poematis ipſius eſſe materiam. Sic enim argumenta, & ἀρχὰς, & ὑποθέσεις, & materias vocãt, neque ſine cauſa. quippe etiam ὑποκείμενα à Græcis dicta ſunt. cæterùm à veritate longè abſunt. nam quemadmodum ſtatua Cæſaris, eſt Cæſaris imago: ita & poema quod ipſum deſcribet. at ſtatuæ materia æs eſt, aut marmor, non autẽ Cæſar. Cæſar autem obiectum, vt vocant Philoſophi, & finis. Quin potius, ſi Platonẽ ſequamur, è contrario iudicemus. Plato enim rerum ordinem ita digeſsit. Idean incorruptibilem ſeparatam. C Rem ab ea depromptam corruptibile, quæ ipſius Ideæ imago exiſtat. tertio loco picturam aut orationem: eodem enim modo referuntur: & ſunt imagines ſpecierum. Quare ſicuti Idea erit forma rei noſtratis, ita res debuerit haberi pro forma picturæ, & ſtatuæ, & orationis. à qua ſententia neutiquam diſcedendum cenſeo. Eſt enim conſentanea eo ipſo Ariſtoteliciæ demonſtrationi: quà intelligimus balnei ſpeciem eſſe in animo architecti, antequam balneum ædificet. vbi idẽ ſit & forma & finis. Forma enim introducta in materiam ceſſat apud naturam motus generationis: apud artificem motus fabricatio- D nis. Iccirco nõ rectè materiam dediſſe nobis aiebant præceptores, propoſitis rebus quæ à nobis eſſent poemate deſignandæ. Erunt igitur res ipſæ finis noſter: quatenus earum ſpecies imponuntur in materiam Poeticæ orationis. Orationis autẽ materia quid aliud ſit quàm litera, ſyllaba & dictio? id eſt aer, aut membrana, aut mens, in quibus ea ſint tanquam in ſubiecto. A Quare in Cæſaris ſtatua æs erit materia: in Poeſi, dictio. In ſtatua forma exprimens vigorem aut motum, aut ſtatum, aut ſeſsionem, aut eiuſmodi: in Poeſi eadem omnia in lineamentis ac diſpoſitionibus dictionum. In ſtatua, toga aut arma pro ornamentis atque acceſsionibus: in Poeſi rhythmi, ſiue numeri, figuræ, pigmenta dictionũ. Quocirca de Poeſeos materia in hoc libro ſcribendũ erit, in tertio de forma, in quar- B to de ornamentis. Acquanquam à Grammaticis partes illæ ſunt tractatæ, haud tamen exactè quod ad noſtram operam pertinere poſsit. nam ſyllabarum quidem quantitates & obſeruare & docere decuit: pedes verò, & numeros, & verſuum genera quum tractant, egreſsi fines ſuos profeſsionis mutare nomen debuere. Nos igitur de his exactius.

DE PEDE, METRO, Rhythmo.

CAPVT II.

PEs officii nomẽ eſt, dictioni attributum. non tamen omni: non enim mo- C noſyllabę. quippe ſyllaba pedis articulus: articulus pedis pars, vt totius. Pars verò & totum nuſquam idem. igitur officium pedis motus eſt, vt laxè dicam. Nam videtur vox in dictione quadam celerius abſolui, in alia tardius. quare ab Horatio quoque tum *ſententiam*, tum *verſum currere* dictum eſt. Ac quemadmodum non cuiuis voci competit, ita non cuiuis toti. Sunt enim voces quædam excedentes pedum præſcriptiones, vt Iureconſultiſsimus. Quinetiam tametſi non excedit, tamen nõ ſemper totus pes ex tota fit voce, ſed ex parte. D ſcinduntur enim plerunque voces ad pedes cõficiendos. quare non rectè definiere pedem per dictionem, tanquam per genus. Cùm neque omni, neque toti, neque ſemper competat. Sic autem definietur: Pes ſyllabarum diſpoſitio certo numero numeroſa. Cogimur enim æquiuocis verbis vti, quæ à veteribus accepimus: ne aut monſtra fingere, aut recepta repudiare temerè videamur. Sanè numeri nomẽ de Mathematicis Numer.

A ita ſumptum eſt: vt & ab Arithmeticis quantitatem ſignificet: & à Muſicis earundem quantitatum mutuum reſponſum ex proportione. O-pulétius Græci, qui Arithmeticum ἀριθμὸν, Muſicum ῥυθμὸν nominãt. Eſt autem Rhythmus duplex: tum in ſyllabis, tanquam in partibus propter pedes: tum in pedibus propter verſus. Quẽ ſic definio: Commenſus pedum inter ſe pro rei deſignatæ modõ. alia nanque ſymmetria eſt, ſi ita ſit: *Muſa mihi cauſas memora*: & alia, ſi ita: *Muſa mihi memora cauſas*. ſic in pedibus, alius aliis eſt reſponſus ſyllabarum. vt in exemplis, pecus, pecu. Iccirco nonnullis viſum eſt idem eſſe Metrũ & Rhythmum. verùm equidem aliter cenſeo. Metron enim ſiue menſura latior eſt: quippe eſt quantitatis in materia. Rhythmus autem compoſitior & aſtrictior: nempe qualitatis in diſpoſitione. tranſlatis enim verbis, mẽſura verſus nõ mutata, Rhythmus mutabitur. Itaque nobis Latinè Rhythmum concinitatem appellare cũ venia liceat: quam non à Cinno, vt vulgò omnes B vtuntur: ſed à concinendo. Quare quemadmodum Varro audiendus ſit, perſpiciendum eſt: qui μέτρον & ῥυθμὸν hoc diſtare ſcripſit: quo regulam & materiam. Neutrũ enim materia eſt, ſed in materia. & μέτρον quidem regula eſt. ῥυθμὸς autẽ etiã modus regulæ. Sicuti apud Geometrã regula rectã lineam ducemus: at eam ſumptã architectus præponet, apponet, trãſponet, eriget, deprimet, circulo, ſemicirculo, ouali accõmodabit. Erit igitur Menſura præſcriptio tractus. Rhythmus autem præſcriptionis temperamentum. Verbi gratia, Spondæi quatuor in re graui leni, eodem ſunt tractu circunſcripti: quo alteri totidem in re graui aſpera. Rhythmi autem, id eſt præſcriptionis, temperamẽta diuerſa. veluti ſi dicas, *Lenes adducentes leges*: mollis eſt verſus. C at ille, *Vltrices leges crudeles*: aſperior. de vtroque igitur numero, ſcilicet quantitate & diſpoſitione, quæ in pedibus eſt, impræſentia dicemus. De altero, qui eſt in verſu, exactiſsimè ſcriptum eſt in quarto libro. Secamus ergo dictionẽ interdũ, vt poſterior pars ſuccedentis pedis initium ſit: prior autẽ antecedentis finis. Ea iccirco Cæſura quaſi ſectio dicitur. cui addidere cognomina ſecundum loca. vt ſi poſt duos pedes integros ſecaretur dictio, diceretur quintus ſemipes: ſanè rectè pro eo quòd quilibet pes duos ſemipedes continet. Itaque eo verſu, *Arma virumque cano*: cæſuram agnoſcimus in poſteriore verbi ſyllaba. eſt enim ibi ſemipes ſpõdæus. Græci non ἡ- D μιποδίαν, ſed ἡμιμερὲς dixere. atque à loco πενθημι-μερῆ. Eadem lege ſi poſt tres pedes eſſet, ἑφθημι-μερῆ. quia ſeptimus ſemipes voce clauderetur: vt eo verſu, *Italiam fato profugus*. Erit igitur Pẽthemimeris quaſi ſeſtertium: cõtinet enim duos pedes, & præterea tertio loco ſemipedẽ. quare autem non introduxerint obſeruationẽ πενθημιμερεῖς conſiderandum eſt. quippe nihilo ſecius eodem verſu ſecatur poſt duos ſemipedes

Varronis error

Cæſura.

Penthemimeris

A ſecunda dictio. *Arma virum*. Quam quæſtionem etiã deducas ad eam cæſuram quæ in nono quoque ſemipede ſtatuetur. At quamobrẽ hæc per ſemipedes metiti ſunt: non autem per integros pedes? Quia ſanè ſi pedibus ſingulis ſingulæ claudãtur dictiones, nulla ſtructura peior eſſe videatur. verùm de his ſuo loco. In quarto nanque cauſas reddidimus.

PEDVM GENERA.

CAPVT III.

Pes igitur cùm ſit ſyllabarum diſpoſitio, pro ſyllabarum numero pedes erunt. quos hic tractaturis alia via ac ratione agendũ fuit, quàm quẽadmodũ Grãmatici conſueuere. Ratio enim à nobis reb⁹ ipſis nudis addẽda fuit. quãobrẽ igitur ſyllabas aliis atq; aliis tẽporibus habemus? quid enim coegit nos non omnes eadẽ menſura prõnũtiare? huiuſce inæqualitatis quęnã extitit cauſa? Sanè in aliquibus haud ita obſcura cauſa eſt. B res enim ipſæ ſuapte natura in ſyllabarũ quãtitatẽ nos induxerunt. veluti quũ dico, Celer, Citus: breuitate ac celeritate nos vti par eſt. At enimuerò idẽ quare lenta voce fuit ſignificatũ? quippe Velox neutiquã currit, ſed bis tot tẽporibus ſubſiſtit. Profectò tandẽ eò confugiendũ fuerit, quò ſeſe recepit Ariſtotelis diuinũ iudiciũ aduerſus Platonẽ: Loquẽtis arbitratu facta pleraque: multa etiã temere orta. Alia quoq; ratio adduci poteſt: Animi notæ voces ſunt. igitur iratus quũ primũ erupit in verba, inæqualiter pronuntiauit. Impetus enim non ſemper impellit: ſed hoc ipſo quod vrget, remoratur interdũ linguã. Præterea quis neſcit à pueris ſermonẽ ortũ, ſui vſum agreſtibus præbuiſſe? quẽ ad eũ modũ acceptũ in alias diſtorquere leges etiã C ſapientibus religio fuit. Quare his ita poſitis, ad pedũ naturã & genera accedendũ eſt. Cõcurrũt ſyllabę aut duę aut plures. à minore numero incipiendum: Duæ aut breues aut lõgæ, aut altera breuis altera longa: idq; vel prior vel poſterior. Breues ambæ, vt Deus. hunc Pyrrhichiũ vocãt: vt ego arbitror, ab ignea celeritate. quanquã aliter poſtea ſcriptũ ſit aucto elementorũ numero. Ambæ lõgæ. cui Spõdæo nomen eſt, vt aiũt, à ſacrificiis, in quibus canẽtes eo pede vtebantur. σπένδειν enim eſt porricere libamenta. Ac ille quidẽ hoc eſſe videtur prior natura. ſimplicior nanq;. Itaq; is etiã cuius prima ſyllaba breuis, altera lõga: prior extitit quã qui è cõtrario primã D longã breuẽ habet ſubeuntẽ. Ille dicitur Iãbus: de cuius nomine ſatis ſuperiore libro dictũ eſt: Exemplum, Ferox. Alter Trochæus à volubilitate appellatur: quẽ iccirco Rotatilem aliquando nominauimus: vt Cæſar. Exemplum Spondæi, Velox. Quæro præterea, Quũ in vtroque tã Iãbo quàm Trochæo eadẽ ſit quãtitas tẽporũ, quamobrẽ ſolũ Trochæũ volubilẽ agnouerũt: æquè enim citò euadit è faucibus Iãbus. Id euenit è ſyllabarũ diſpoſitione. Iãbus enim ini-

Inæqualitatis cauſa in pedibus.

Pyrrhichius.

Iambus.

Trochæus.

tiò

tio celer impetum capit, mox ſubſiſtit. cõtrà ſtat primùm Trochæus, deinde vrget hoc ipſo quaſi põdere ſyllabæ ſyllabam in quam incumbit: atque ea videtur ſubterlabi ſua celeritate. Itaque eſt rotæ motus cõpoſitus ex violento & naturali. nãq; vbi primo quoque impulſu ſemel mota eſt: ab ſe ipſa motus tenorem perpetuat, propterea quòd ſemper partem inferiorem ſuperioris orbis moles premit. Is etiã Choreus dicitur, quòd eſſet in choris frequens. Sic biſyllabi quatuor. Triſyllabi autẽ octo eadem ratione. nam aut omnes breues, aut omnes lõgæ, aut duæ breues vna longa, aut vna longa duæ breues, aut vna breuis duæ longæ, aut duæ lõgæ vna breuis, aut vna lõga inter duas breues, aut vna breuis inter duas longas. Collectio eſt ita, vt à præpoſitionibus dependeat: inter, cum, ante, post. Vbi ſunt omnes breues, appellatur Tribrachus: quod nomen præ ſe fert pedis ſimpliciſsimã quantitatẽ. Pyrrhichium continet, ac prætereà ſemiſſem, vt *Tabula*. Qui omnes longas cõtinet, Moloſſum nominarunt, à natione quæ eo oblectabatur: non quidem, vt reor, ſolo, ſed inter alios frequẽti. alioqui iterato Spondæo idem ius debebatur. Exemplum, *Venatrix*. Is eſt qui ſeſquiſpondæus. Vnam breuem duas longas qui obtinet, Bacchius Dactylo cõtrarius, qui vnam longã duas breues. quibus enim in ſedibus vnus longam, alter breuẽ habet. quibus ille breues, hic longas. Exẽplum Bacchii, *Renidens*: Dactyli, *Scaliger*. Alio modo Anapæſtus Dactylo contrarius, quippe ſitu ſyllabarum. Duas enim breues lõga ſequitur: vt *Pietas*. Cui cõtrarius natura Antibacchius ſiue Palimbacchius: ſicuti erat Dactylo Bacchius. quippe duas longas vna breuis ſubit: vt *Saturnus*. Reliqui ſunt duo inter ſe eodẽ modo cõtrarii. vnus, in quo breuis vtrinque à duabus longis obſidetur, vt *Diuites*. Is Amphimacrus dicitur, & Creticus. alter, in quo media longa, prima & vltima breues: iccirco Amphibrachus, vt *Corinna*. Ratio nominũ vulgaris. Dactyli ab articulis digitorũ. primus enim maximus. quanquã cæteri duo non reſpondẽt. neque enim æquales ſunt in digito: ſicuti Dactyli ſyllabæ. Anapæſtus παρὰ τὸ παίειν. quia contra quã in Dactylo pede tertiam feriebant. Igitur nomina aut à quantitatibus, vt Tribrachus. Aut ab vſu, vt Spondæus. aut à motu, vt Trochæus. aut à natura, vt Iambus. à ſitu, Amphimacrus. à regione, Moloſſus, Creticus. à ſimilitudine, Dactylus. à geſtu, Anapæſtus. Bacchius quoque ab vſu: quia in Bacchi ſaltationibus. & Chorius à choris, in quibus eius eſſet vſus multus.

Tribrachus · *Moloſſus.* · *Bacchius.* · *Amphimacrus.* · *Anapæſtus.*

AN ALII SINT PEDES.

CAPVT IIII.

AN verò præter hoſce alii ſint pedes? Rerum naturam ſi ſpectes, ſanè neges. Nulla quippe dictio inueniri poteſt, quæ non horum coniunctione aut miſtione cõprehendatur. Quare igitur quadriſyllabos pedes commenti ſunt? quia nõnulla verba ex contrariis conſtant pedibus: veluti Choriambus ex Trochæo & Iambo. iccirco ne hinc inde mendicaremus, ſub vnius nomine naturam illam concipere libuit. Quã hunc ad modũ veſtigabimus, quo & ſuperiores. Omnes ſyllabæ breues. omnes longæ. tres breues vna lõga. duæ breues, duæ longæ. vna breuis tres longæ. vna longa tres breues. duæ longæ duæ breues. tres longæ vna breuis. duæ longæ in medio duarum breuium. duæ breues in medio duarũ lõgarum. alternatim breues duæ & longæ duæ. alternatim longæ duæ breues duæ. Ergo non tãquam diuerſæ res à ſuperioribus biſyllabis recẽſendi, ſed tanquam recenſiti non omittẽdi. Duo igitur Pyrrhichii cõficiunt Proceleumaticum. qui ab hortatu dictus eſt, ſiue militari, ſiue nautico: vt *Pelagius*. Duplex Spondæus, iccirco à Græcis Diſpondæus: *Venatores*. Duo Trochæi eadem ratione Ditrochæus & Dichoreus: *Imperator*. duo Iambi, *Caniculas*. iccirco Græci ταυτοποδίαν nominarũt: id eſt iteratos pedes: ἰαμβικὸν, τροχαϊκόν. ſic potes & Pyrrhichicam & Spondiacã dicere. Pyrrhichius & Spondæus Ionicum à minori faciunt: *Metuentes*. à minori nánque incipit, id eſt à breuibus. Pyrrhichius & Trochæus, idem eſt quod Pæon tertius, *Sceleratus*. Pyrrhichius & Iãbus, quod Pæon quartus, *Celeritas*. E contrario Spondæus & Pyrrhichius, quod Ionicus à maiori, *Venaticus*. Trochæus & Pyrrhichius, Pæon primus, *Continuus*. Iambus & Pyrrhichius, Pæon ſecundus, *Iuuenculus*. Alii hoſce ab ordine digeſſere, non quemadmodum nos à natura. Ionicus à maiore, quum duas breues totidem antecedunt longæ. à minore, quum lõgæ ſubſequuntur. Ad hæc quatuor Pæonas, quorũ vnuſquiſque à ſede vnius longæ ſyllabæ ſortitur appellationem, cum qua tres breues totum corpus conficiunt. Primus, in quo prima longa: ſecundus, in quo ſecunda. Atque eodem modo alii duo, tertius & quartus. His cõtrarii ſunt natura Epitriti. quippe vnam breuem, tres longas habent: appellantur ab illius breuis ſede, ſicut illi à longæ. Epitritus primus ex Iambo & Spondæo, *Senatores*. ſecundus ex Trochæo & Spondæo, *Conditores*. Qui cognominatus eſt à Caria regione, Caricus: tametſi βαρβαροφώνους eos Homerus vocat. Tertius ex Spondæo & Iãbo, *Prudentiæ*. hunc Rhodiũ etiã appellarunt. Quartus ex Spondæo & Trochæo, *Oratoris*. is à quibuſdã dictus μακροφυής. quare verò Epitriti ſint vocati, dicendum eſt. Si vocem hanc, *Senatores*, in ſua tempora partiaris, ſeptem inuenientur. quorum duabus ſyllabis prioribus tria quum attribueris, in duabus ſequentibus præter tria item vnum reperietur. Eſt enim proportio Spondæi ad Iambum Epitritos. Cauſa autem proportionis eſt ſyllaba breuis, quæ deficitur vno tempore. Iccirco ab eius ſede cognomen à proportione nomen nacti ſunt. Eadem ratio

Choriambus. · *Proceleumaticus.* · *Pæones quatuor.* · *Epitritus.*

Trochæi & Spondæi. quare etiam ſecundo E-
pitrito eadem conuenit appellatio. At verò de
tertio & quarto quid dicemus? In quibus prio-
res ſyllabæ duæ ſuperant duas poſteriores, non
ab ipſis ſuperantur. Itaque non erunt ἐπίτριτοι,
ſed πρότριτοι. Antecedit enim proportio, non
ſubſequitur. Veteres autem nihil tale veriti, ſe-
quuti ſunt temerè vniuerſitatis rationem. pro-
pterea quòd æquè conueniret omnibus idem
modus ſyllabarum. Quod autem Epitriti ea,
qua diximus, de cauſa nomen hoc adepti fue-
rint, ex alio quoque cognomine manifeſtum
eſt. Quippe à nonnullis ἑπτάσημοι dicti: quaſi ἑ-
πτάχρονοι. quoniam tempus in Muſicis eſſet,
quod apud Geometras σημεῖον, & Arithmeticis
Vnitas. Duæ præterea ſuperſunt coniugationes
Iambi & Trochæi: ac Trochæi cum Iambo.
Priore cõſtituitur ille qui Antiſpaſtus vocatur.
Amphibracho ſimilis ſitu, non numero. Iccirco
quia breues duæ in medio duarum longarum
obſeſſæ ſunt: vt, Senatoris. Ratio nominis,
quum à breui ad longam proceſſit, retrahitur
inde per longam ad breuem. Altera huic con-
traria coniugatio nobiliſſimum conſtituit pe-
dem Choriambicum. Exemplum, Scaligeri.

Ex his quæ ſuprà diximus, ſatis conſtat ſu-
perflua Grammaticorum ſatagentia: qui ſex at-
que etiam octo ſyllabarum pedes conflauere.
quum ipſi quoque quadriſyllabi nihil aliud ſint
quàm biſyllaborum iuga. ac quemadmodum
oſtendebamus, nulla dictio dari queat, quæ bi-
ſyllabis aut triſyllabis vel ſolis vel iunctis exple
ri nequeat.

VERSVS. CAPVT V.

Verſus primùm nomen declaran-
dum eſt: deinde definitio, tum ge-
nera: quarto loco generum enume-
ratio: quinto leges communes: ſex-
to leges propriæ: poſtremo vitia. De nomine i-
gitur ſic: Verrere eſt idem quod ſulcare aut ſcal
pere: tollere aliquid è ſuperficie, ita vt depreſſio
relinquatur. In ceris igitur ſtilo quum ducerent
notas, frequentatiuo vſi ſunt, ſicut & agricolæ.
Vertunt enim terram, quia quod ſubtus erat,
ſuprà vt ſit faciunt. ſic Cicero dicit Literas ex-
arare. Ad eum modum Verſus dicti ſunt lineæ
illæ ſiue ſulci, quibus verba ſcribebantur: quẽ-
admodum in Originibus exactius dictum eſt. I-
taque in omni ſcriptura tractus ſinguli oratio-
nis Verſus ſunt appellati. Poſtea quum redegiſ
ſent cantum ad numerum caſtigatiorem, anti-
quum Verſus nomen ſibi fecere peculiare. Ex
his colligitur definitio: Verſus eſt diſpoſitorum
pedum certo numero caſtigata connexio. Grã-
matici nugatius: Verſus eſt partiũ legitima diſ
poſitio, & pedum culta copulatio conſonanti
ſpecie metricam exhibens regulam. Principiò,
vox hæc, Partiũ, ſuperflua eſt. ſatis fuerat dice-
re, Pedum. Item illa verba, Culta copulatio, cõ-
prehenduntur illis, Legitima diſpoſitio: neque
A enim lex ſine cultu, neque cultus ſine lege. Quæ
ſi non ſint idem, ergo Enniani verſus neutiquã
verſus ſint: qui ſunt inculti. Nihilo meliora illa,
Conſonanti ſpecie. Ridicula verò illa, Metri-
cam exhibens regulam. non enim regulam ver-
ſus exhibet, ſed verſum regula: neque menſurã
dat verſus, ſed menſura verſum.

VERSVVM GENERA. CAP. VI.

Verſus à numero, aut pedum, vt Se-
narii: aut menſurarum, vt Dimetri:
qui tamen quaternos habent pedes,
ſed ſub binis menſuris: aut ſyllaba-
rum, vt Hendecaſyllabi: aut à pedibus, vt Da-
ctylici, Iambici: aut à quantitate cõtinua, vt Lõ-
B gi: aut à qualitate, vt Quadrati: aut ab authore,
vt Sapphici: aut à gente, vt Ionici: aut ab vſu, vt
Elegiaci: aut à ſocietate, vt Lyrici. Sic habes
quatuor cauſas: A' fine Elegiaci. finis enim con-
queſtio. Ab efficiente, Aſclepiadæi. A' materia,
Iambici. A' forma non deducas, niſi quæ cogno
ſcatur in ſitu ac diſpoſitione pedum, & in quan-
titate continua aut diſcreta. Diſpoſitio pedum *Diſpoſitio pedum*
deprehẽditur in Miſtis, de quibus mox. Nomen
eſt in quantitate continua, quod dicebamus Lõ
gi. In diſcreta, Senarii. ſunt enim hæc quaſi for-
mæ, ſicuti in quantitatis modo, ac quaſi relatio-
ne, Dimetri. Et in qualitate eadem formæ pro-
portio, Quadrati. eſt autem Menſura, quod μέ-
τρον Græci vocant. Hanc certa lege ſic præſcripſe
re, vt μέτρον ne minus eſſet quatuor temporibus.
C Breuiores pedes, vt Iãbus, Trochæus, Tribra-
chus, pro ſemimetris haberẽtur. tãto aptior huic
calũniæ Pyrrhichius. Itaq; motum vnũ ex duo-
bus breuibus pedibus ſtatuere, atque διποδίας ap
pellauere: eũmque verſũ Monometron dixere: *Monometer*
quæ quaternis cõſtarẽt, dimetra: quæ ſenis, tri-
metra: tetrametra ex octonis. Quare coacti fue- *Dimeter*
re cõminiſci certas appellationes, quibus ſigna- *Tetrameter.*
rẽt harũ variationẽ quantitatũ. Etenim dime-
trũ Iãbicum ſit hoc: *Iactatio ſortis, nihil.* quia de-
eſt verbũ, ſi addas ſic: *Iactatio ſortis nihil fit:* extat
è natura Dimetri. Eodem modo ſi altera adhuc
addatur ſyllaba: vt, *Iactatio ſortis nihil mihi.* Itẽ ſi
tertia ſic: *Iactatio ſortis nihil mihi fit.* Deſit enim
ſyllaba, quominus exeat in trimetrum. Iccirco
D quatuor excogitarũt appellationes. vnam, quæ
integrũ præſcriberet carmen: quã vocarũt ἀκατά-
ληκτον, quia nihil adiaceret. Cui vna deeſſet, κα-
ταληκτικόν, haud ſatis ſignatẽ. Cũ duæ deſiderarẽ-
tur, βραχυκατάληκτον. vbi vna ſupereſſet, ὑπερκατά-
ληκτον. has autẽ nominarũt Græci ἀποθέσεις, i. de-
poſitiones, ſiue terminationes. Quòd autẽ abu-
ſi ſint vocib', videamus. omnis enim finitus tra-
ctus καταλήγει. nullus igitur ἀκατάληκτος. Veteres
autem τὸν ὑπερκατάληκτον etiã ὑπέρμετρον dixere. Il
lud ſanè tueri nequeã. nã quod excedit perfectũ
non ὑπερκατάληκτον, ſed ὑπερακατάληκτον dictũ o-
portuit. Eſt enĩ τὸ ἀκατάληκτον τὸ αὐτοτελές. hoc il
lud vna ſuperat ſyllaba. Latinè Acatalectũ, per-
fectũ dicas: Hypercatalectũ, exuberãs. Brachyca
talectũ,

talectū, mutilū: Catelectū, ſemimutilū. Priſci autē noſtri ſimpliciſsimè atque cōmodiſsimè. Binarium, ternarium, quaternarium, quinarium, ſenarium, ſeptenarium, octonariū. Quibus deſignationibus Brachycatalecti appellationem ſuſtulère. Quòd ſi vna ſyllaba deeſſet, idem putarunt atque ſi altera ſupereſſet. Exempli gratia, ſi ſenarium carmen vna ſyllaba deficeret: quinarium hypermetrum agnouerunt.

A genere partium. Hæc à partibus differentia ſpecierum, quæ illarum numero conſtarent. Alia partitio eſt à partium genere. verſus enim aut puri ſunt, aut miſti. Puri, qui ſuum tantùm admittunt pedem. Miſti autē non vno modo. Etenim vel ſimilem recipiunt ſiue parē: vel diſsimilem. Similem, vtì ſuprà dicebam, intelligo vel ſitu, vel quātitate. ſimilis eſt ſiue par temporū quantitate ſpōdæus dactylo: iccirco enim recipit dactylicus. An verò admittat dactylum ſpondiacus? & puto non admittere. ſegregatum enim arbitror id genus carminis ad diuina miniſteria. Anapæſtus non ſolùm temporibus, ſed etiam ſyllabis dactylo par eſt, ſitu verò contrarius. nihilominus tamen dactylus in Anapæſticos ſubit. An verò in dactylicos Anapęſtus? Raró quidem: vt apud Homerū, Βορέης, ζέφυρός τε. & diuinum Poetam, *Fluuiorum rex Eridanus*. Et Ennium, de quo citat M. Tullius, *Auium prepetibus ſeſe pulchriſque locis dant.* Neque ſanè ius eſſe videtur: vt contraria contrariorum in ſedem admittantur. Iccirco in Iambicum trochæus nunquam ſurrepit: neque in hunc ille. Tametſi Choriābus pes ex vtroque conflatus ſit. verùm hoc ad miſtorum naturam reducitur. In quibus non ſolùm diuerſi, verumetiam aduerſi pedes committuntur. Grāmatici ſimplices verſus μονοειδεῖς, miſtos ἀπερεί-στους, quaſi impręſcriptos nominarunt. Item ſimplices καταστατικοὺς, quaſi conſtantes: quorum partes legitimæ neutiquam ſpuriis cederent: neque ciues peregrinis. Hos bifariam veteres agnouêre. Primarios, qui verè puri eſſent, veluti Iambici, Dactylici, Trochaici, & alii. Alteros appellāt deriuatos, παραγωγούς: quale Pherecratiū: in quo tametſi non omnes dactyli, tamen haud multò diuerſus ab iis ſpondæus. Quum enim dactylicus ſit, vnico tamen dactylo conſtat ſingulis vtrinque ſpondæis obſeſſo. Quum igitur nequaquam verè puri ſint, Græci eam compoſitionem molliſsima voce temperarunt: μεσῳδὴν enim vocauêre: alii κατ' ἀντιπάθειαν μίξιν. Compoſitos iidem σχηματισμένους nominā: quaſi fuerint prius μονόγραμμοι. Poſtea verò figuram quampiam aliis additis lineis adepti ſint. Horum quoque ratio duplex. In quibuſdam enim certa eſt proportio, quos vocant συνεζευγμένους, quaſi coniugatos, qualis ſocietas eſt in Ithyphallicis. Horum duo generā. vnum quoties cuiuſcunque modi pedes concurrunt: quibus receptis nullam verſus obtinet faciem, cui nomen vnum attribuatur. veluti in Melicis, Dithyrambicis, Hyporchematibus, Scoliis, Pæanibus. Modò enim reſpondeant Strophis Antiſtrophi, nihil præterea curāt. Hos iccirco appellarunt συγκεχυμένους. Aliud genus: vbi verſus partes verſibus diuerſis partibus anectuntur. Quemadmodum ternariū Trochaicum vbi aſſuitur quaternario dactylico. exemplum ex Horatio:

Vita ſumma breuis ſpem nos vetat inchoare longam.

ἀσυναρτήτους vocant. Scio à Grāmaticis imprudēter multa: inter quæ & illud, vbi digeſta ſunt ab ipſis verſuū genera pro poematū ratione ac nomine. Neque enim Comicum à Tragico diſtat carmen, neque à Satyrico Heroicum: vtrobique enim menſuræ eædem. Aggrediamur deinceps ſingulas ſpecies: quibus animi atq; exercitationis gratia tam Latina quàm Græca apponemus exempla de noſtris.

GENERVM ENVMERATIO.

Pyrrhichici.

CAPVT VII.

Pyrrhichius pes quū ſit ſimpliciſsimus, primo loco eſt à nobis poſitus. Quare qui ex eo ſolo puri conſtarent verſus ante alios fuêre ſtatuendi. Verùm tametſi in hyporchematibus aliquot verſiculi inſerti leguntur: tamen rei difficultate olim deterriti abſiſtere maluêre. ac ſiquid, vtì dicebamus, in ſcoliis atque eiuſmodi molirentur, perpuſillum fuit id: ac verſus ipſi minuti, curtique: vt poſtremæ ſyllabæ indifferēti quantitate hæreret eis laxare leges tot breuium ſyllabarum. Nos primi auſi ſumus longiſsimis verſibus, quippe nouenariis canere Silenum: cuius poematii initium poſuimus ſuperiore libro. Hîc etiam animi gratia deſcripſimus epigrāma iiſdem factum legibus:

Animula vagula miſera loca ſubige fuga.
Quid aliud aueo? lacryma pia vocat.
Periit, & abiit animus: vt iis obeat ibi
Latet vbi lapide gelida mea Roſa.

Laertius in vita Diogenis Cynici recitat diſtichon eiuſmodi:

Διόγενες ἄγε λέγε, τίς ἔλαβέ σε μόρος;
Εἰς ἄιδος ἔλαβέ με κυνὸς ἄγριον ὀδάξ.

IAMBICI.

CAPVT VIII.

Qvemadmodū in cæteris, ſic in Iambicis minimum fuit Monometron Brachycatalecticum: vt ἰώ. Mox catalecticum, vt ἰώ μοι. Tertium Acatalecticum, vt ἰὼ, ἰώ. Quartum Hypercatalecticum cognomento Ariſtophanium. Io Triumphe. Dubitabimus. Quónam modo dabitur ille primus pro verſu, ἰώ. Idem erit pars & totum: ſi vnica vox verſum integrum comprehendet. Sanè haudquaquam verſus eſt: ſed quia inter veros verſus inſeritur: nefas fuit aliter appellare. Itaque Demetrius Phalereus in libro de Phraſi

vocauit ἡμιίαμβον. Etiam ſyllaba eadem licentia vſa eſt, φεῦ. ponemus deinde ſpecies quaſi per gradus.

Euripideum dimetrum brachycatalecticū. ὦ ζεῦ δῶον ἄστηρ. *Da nobiles opes.*

Anacreonticum dimetrum catalecticum. ἐν βότρυσι κυθήρη. *Vino Venus caleſcit.*

Archilochium. φυγὴ κακοῖσι καὶ φόβος. *Malis metus, tremor, fuga.*

Alcaicum, ſiue vt alii Alcmanium. ὦ τίλγε τίλγε πάλιν μοι οἶνον. *Refunde cymbio ſalerna.*

Alcmanium alterum. ὦ χρυσομίτρου παρθένου χάρις. *O virgo, da quod non perit datum.*

Hipponacteum. κάκιστα φεύγει, καὶ κάκιστα τὰ πάθη. *Cruenta vatum nemo dicta vitat.*

Archilochium alterum. κακοῖς ἴαμβος ἐστὶ μάρτυς, θυμὸν καλοῖς. *Malos iambus enecat, beat bonos.*

Hipponacteum alterum. ἀμὸς ἐν οἴνῳ φλογερὸς, ἐν λόγοις ἰεράς. *Peior Megara leſi lingua fit poeta.*

Ariſtophanium alterum. γίλως ποτεικῶ φάρμακον μέγιστον ἐν βίῳ. *Pauci ſciunt quid manè, quid veſper rebus ſibi.*

Anacreonticum. τῷ χρυσοπίληψ μαίον χρυσοῦ ὕμνον ἡδὺ κόρης. *Amor medullis incitus ſubaſperaſcit acer.*

Ariſtophanium tertium. ἄκουε μηδὲν λοιδορῶν. τί γὰρ πλέον ἂν τούτου λάβοις. *Audi, & vicissim dic. relinque ſordidus conuitia.*

Anacreonticum alterum. ἔρως ἰαίνει γαργαλίζων σπλάγχνα, δεῦ δ' ἔχων γαληνήν. *Lenis procaci pernicacem me manu quatit* Cupido.

Is poeta auſus eſt etiam excedere modum octonarii. Verùm neque priſcis, neque nobis placuit. Quare de his ſatis. è quibus intelligas ab inuentoribus, aut ab iis qui frequentius vterentur à Grammaticis attributa nomina. Anacreon catalecto dimetro quum ſæpe ſcripſiſſet, hoc eſt conſequutus, vt ab ipſo cognomen adipiſceretur. Extant apud Gellium ſuauiſsima. & ſparſa per aliorum libros quædam pleniſsima mellitæ ſimplicitatis:

ὁ μὲν θέλων μάχεσθαι,

πάρεστι γὰρ μαχέσθω. Et acatalecta non minoris venuſtatis:

ἐρῶ τε δηὖτε, κοὐκ ἐρῶ.

καὶ μαίνομαι, κοὐ μαίνομαι.

Trimetrum autem Archilochus reddidit illuſtrem. Cuius extat ille tam ſuauis, quàm operoſus, quadratus:

δῖξαι με κωμάζοντα δέξαι, λίσσομαί σε λίσσομαι.

Hipponactis autem vna ſyllaba minor: qui frequens eſt Comicis noſtris. qualis apud Terentium:

Si quippiam remiſerint Philumenæ dolores.

Hipponactis verò,

εἴ μοι γένοιτο παρθένος καλή τε καὶ τέρεινα. Nihil enim concinnius hoc genere carminis.

IAMBICI SCAZONTES.
CAPVT IX.

A Tque hi quidem Iambi recti: qui ſcilicet ſuis ſedibus pares atque æquales habent pedes. Primus Hipponax ſenarium addito vno tempore ſexto pedi claudum fecit. Spondæo nanque pro Iambo poſito productiorem dedit, atque Scazonta nominauit. Iccirco de Hipponacte diximus in noſtra Nemeſi:

Qui claudicante fortius currit pede.

Alii eadē ratione χωλίαμβον appellant. Nonnulli Ananiæ inuentum aiunt, non Hipponactis. In his illud animaduertendum. Quoſdam relicta quintæ ſedi Spondæi priſtina libertate, lentiorem atque adhęreſcentem reddidiſſe verſum. Nos id nobis neutiquam licere voluimus. quemadmodum neque Catullus, neque Martialis: at Boetius admiſit. In quo viro diuino illud miratus ſæpe ſum. quum enim plus poſſet, minus voluit. Contrà Catullus in aliis laxiſsimę licentiæ. Boetii illa:

B *Quiſquis profunda mente veſtigat verum,*
In ſe reuoluat intimi lucem viſus.

Nec magis diligens Theocritus, qui in Hipponactis ipſius epitaphio ſic ſcripſit:

ὁ μουσοποιὸς ἐνθάδ' Ἱππῶναξ κεῖται
εἰ μὲν πονηρὸς, μὴ ποτ' ἔρχευ τῷ τάφῳ.

Nos qui plus triamillia dedimus, experti ſumus quid in his fieri poſsit. Nullum enim carminis genus, quod facilius expeditiúſque ſeſe quærenti offerret, inuenimus.

TROCHAICA.
CAPVT X.

SImilis modus & ratio Trochaicorum. Minimus eorum verſus fuit apud antiquos monometrū hypercatalecticum, quod Pancratium no-
C minarunt. φεῦ γε λοιδορῶν. *Nulla iam fides.* Syllabatim cæteri creſcunt ad hunc modum:

Ithyphallicū. βάκχε, βάκχε, βάκχε. *Huc ades Lyæe.*

Euripidium. πᾶν τύχη πάντων κρατεῖ. *Fors dat, & tollit datum.*

Alcmanium. οἱ κακῶν βίου βίβαιοι. *Impius ſpernit parentes.*

Bacchyllidium. οὐ κακῶν βίος καλὸς ἐστι. *Vita non eſt vita, ſi mala eſt.*

Sapphicū. λέσβιδος κόρης δίχαιδε μολπαί. *Tende Barbiton puella Lesbis.*

Sotadicum. πάντ' ἀφίστησι καλὰ βούλομαι κύπρις. *Nil mihi tecum impudica nil Venus.*

Archilochium. οὐκ ἴαμβος, ἀλλὰ σὲ ἔγχεος ὄρθει.
D *Ira forti forte telum mens quieta.*

Sapphicum. ἥλιος φλέγει πέδας, ἔρως δὲ καρδίαν. *Vrit æſtus prata: cor Cupido lancinat.*

Sotadicum. οὐχ' ἄλλος ποιεῖν ἐῶ: κακόθεν αὖ σε αὐτὸν. *Dira concitata fata literas trucidant.*

Archilochium. δυστυχοῦσιν οἱ σοφοὶ πονοῦντες. εὐτυχεῖς κακοί. *Nulla fortunæ fides: ſolet fouere peſsimos.*

Hipponactium. πῶς μάλ' ἐμοὶ τῷ καλοῦ. τὰ κάλ' ἔχουσιν οἱ κάκιστοι. *Eſſe prauum præſtat. his boni locis ſame necantur.*

Anacreonticum.

Anacreonticum. *καὶ γέλωτι, καὶ ἔσχατι γῆρας ὄλβιον ἄξιον αἰτήχων.* *Vltimos dies venuſtulus Cupido condiat iocis.*

Quemadmodum igitur in Iambicis, ita in Trochaicis quoque authores ſibi placuerunt. Quare dimetrum catalecticum Euripidion cognominatum eſt. Alij *λεκύθιον* appellarunt. Euripidæ illud eſt:

νῦν δή μοι πρὸ τείχεων τι θούσας μολὼν ἄφες.

Ab Archilocho autem trimetrum catalecticum. cuius illud eſt:

Ζεῦ πάτερ γάμον μὲν οὐκ ἐδαισάμην.

Tetrametron integrum Anacreon nobilitauit. extat eius illud nectareum:

κλῦθί μευ γέροντος εὐέθειρα χρυσόπεπλε κούρη.

Callimacho autem familiare tetrametrum hypercatalecticum. quale illud eiuſdem:

ἔρχεται πολὺ μὲν αἰγαῖον διατμήξ ἀπ' οἰνοπῆς χίου.

Dimetrum verò catalecticum, quod ſuprà Euripidium dicebamus, etiã Glyconium nonnulli appellarunt. Cuiuſmodi Horatianũ illud:

Non ebur, neque aureum.

SPONDIACA, MOLOSSICA, Dactylica.

CAPVT XI.

Spondiacis, quemadmodum ſuprà memoratum eſt, ad aras vtebantur. Quia tamen æquabili ſono adhæreſcunt, habiti ſunt tum inſuaues, tum rudes, atque ſine artificio. non igitur admiſsi fuêre ad poemata, quaſi principes verſuũ,
C ſed quaſi ſubſtituti aut Iambis, aut Trochæis, aut Dactylis, aut Anapæſtis. Itaque verſus ille, tametſi à Diomede receſitus eſt pro puro ſpondiaco:

Et leueis ocreas lento ducunt argento.

Tamen loco dactylici poſitus eſt. Eadem quoque ratio fuerit Moloſsicorum. Reſtat igitur vt Dactylica videamus. Ac primùm quidem idémque minimum iam demẽſi ſumus in Trochaicis. Quippe Dimeter catalecticus Dactylũ conſtituit. In Lyſiſtrata Ariſt.

Alterum monometrum hypercatalecticum: vt, *εὖ πάλαι εὖ.* *Viue, vale.* totus Choriãbo cõſtans
D vnico. quę eſt vltima pars Pentametri Elegiaci.

Sequitur vſitatius dimetrum catalecticum, Adonium cognominatum. *ὄλβιος οὐδείς.* *Heu fuge lites.*

Poſt hunc Hymeniacum. *καλλιόνειρα νύξ.* *Alme Talaſsio.*

Hinc Archilochium. *νῖξον ἴαμβος ἔχει.* *Omnia victor habet.*

Alcmanium. *ἄμπελο νίκτωρ ὄζων.* *Vina acuunt Veneris vim.*

Simonidium. *ζῆλος μεγαλαρχῶ ἄλιθον.* *Ira tyrannica fulmen eſt.*

Alcmanium alterũ. *ἡδὺ πλοῦτος ἀγίας ἀρετῆς.* *Nequitiam meditantur opes.*

Archilochium alterum. *ζεῦ πάτερ οὐ συγγενὴς μ-*
A *ανομένης,* *Virgo tuis oculis furit ignis.*

Alcmanium tertium. *θεῶν τοι κακὸν χαῖρε, δίδου βίον.* *Nulla quies hominis ſapientia.*

Alcmanium quartum. *ὄμμασι μέν με φύγης τρυφεροῖς φίλα.* *Ex oculis animus dabit indicium.*

Steſichorium. *ἄφρα, τύχη, μόρος, αὐτόματον βασιλίδες.* *Parce pias ſcelerare manus ſate diuis.*

Simonidium alterum. *πάντοθεν ἐκ νεφέλης κρέμαται βίος.* *Fide Deo ſapiens bone, non tibi: tu nihil.*

Simonidium tertium. *χαῖρε πάτερ βιότοιο χρόνου παῖς ὑβόρου.* *Cuncta procax temere malè numina inrat amans.* Quod genus eſt ſuauiſsimum. habet enim exitum Elegiacum.

Heroicum. *ἐκ ἐγὼ αἴτιός εἰμι, θεός γε μοι αἴτιός ἐστι.* Quem quare pyrrhichicũ appellarint, equidem
B neſcio. nulla enim ſubeſt ratio. *Non tua vita mihi, tibi ſed mea vita parata eſt.*

Ibicium. *οὔτε θεῶν θανεῖν σοφὸς ἔστιν, οὔτε θιλαν βιοῦν.* *Aſpice quàm miſeros homines maleſanus Amor quatit.*

Alcmanium quintum. *φείδεο πᾶν χαρίτων ἄτερ αἰδόος ἐρχομένων γλυκερῶς.* *Nulla decet rigidos reuerentia, nulla truces pietas.*

Steſichorium alterum. *μήτε ἐμοὶ μέλε, μήτε μέλοιτε· βαρὺς βίος ὃς θανατώδης.* *Prælia dira placent ſtolidis, quibus effera mens ſtimulos dat.*

Ibicium alterum. *μοῖρα διὸς θυγάτηρ κακομέστωρ ἀνδρὸς ἄριστος ἄλητι.* *Parca ferox Iouis imperijs homini mala plurima condidit.*

Ibicium tertium. *μαλθακὸν χαρίτων ἐλκει ἐρυθρὸν ἄφθιτον οὐρανίων μελέων.* *Nullus honor trepidis, gelidiſque: patet polus acribus ingenijs.*

ANAPÆSTICA.

CAPVT XII.

Qvi metiuntur Anapæſtica, ſicut Iambica, per *μονοποδίαν*, binos pedes comprehendendo, vehementer falluntur: errarunt enim errorem non ferendum. Idem nanque modus qui & in Dactylo.

Steſichorium primum faciunt monometron hypercatalecticum: vt, Anapæſtus.

Hunc ſequitur Simonidium dimetro catalectico. *σοφὸς ἀγαθός.* *Sapiens, bonus.*

Poſt eum Itimium, quem vocãt, ſtatuunt. cuius duo pedes integri. *βίος ὁδὲ σαύ.* *Ades alma ſalus.*

Choricum huic vnam addit ſyllabam. *θεὸς ἀνδρὸς ἀνήρ πως.* *Pietas male habetur.*

Ariſtophanium. *οἵα τοῦ καλὰ παιδίας.* *Quate ſtultitiam ioco.*

Ariſtophanium alterum. *ἔχει δ' ἂν θεὰ σὲ μέλλει.* *Domat omnia ſors rigida.*

Pindaricum. *πότνια καλλιόπα φέρ' ἀοιδάν.* *Animus cupidus maleſanus.*

Alcmanium. *κενὰ κίνδυνα πόντος ἔχει κακός.* *Stolidos quatit ambitio.*

Archilochium. *ὁ σοφὸς βιότου κάλ' ἀεὶ μελετῇ.* *Venerem & pelagus fuge, bella fuge.*

Partheniacum. ἀτὸς ὅδε αἰδοίων φίλε χαῖρε. *Perijt bona gloria Scaligerorum.* Hoc & à quibuſdam σωμάτιον appellatum à Simmia Rhodio poeta. A

Pindaricum alterum. θαμὰ βοτρυόεντα διόνυσον ἔλθομον. *Hedera redimite virente veni Pater.*

Alcmanium alterum. γλυκερῶς θυμέ τοι σηυρὸς ἄλβος ἄνθ' ἀρετῆς. *Nequit inter atrocia crimina ſtare fides.*

Steſichorium alterum. εὐάκουσε χερῶν τίκτε ὄλβοι ὅδε κτίσον ἰδμὲ. *Cytherea parens venit: adde modos: roſa ſpiret.*

Simonideum. ὅδε πιερίδες λυρικῶν μαλέων μαλιγῆ φέρε. *Lyra ſuauiloquentibus ede ſonos teneros modis.*

Alcmanicum tertium. ἀπεγεῖτι πόλις: λυγεῖσαι κάλει ὅδε ὦ θύγατερ. *Maris inducia, tenerique malacia veris adeſt.* B

Ariſtophanium alterum, quo ille plurimùm vſus eſt ob commoditatem. Nos item multa luſimus. πολύμοχθ' ὑγίεια φίλα ἀπαλεοθαλὲς ἄμαχε γῆρας. *Veneranda, hilariſque, nec verba veni, viridiſque ſenectus.*

CHORIAMBICA, ET Pæonica.

Capvt XIII.

Horiambica pura perquàm pauca inueni. iccirco inter compoſita repoſui. ſicut & Pæonica. Antiſpaſticorum quoque ratio illis non abſimilis. Luſimus tamen nos puris Antiſpaſticis quædam non ſine ſale & aceto. C

IONICA A' MAIORI.

Capvt XIIII.

Onicum à maiori monometrum hypercatalecticũ primo loco à veteribus recenſitum eſt. ζωὴ ἀρετή. *Virtus mea lux.*

Hipponactium dimetrum brachycatalecticum. Κάτω θεὸς ἄκρον. *O reſpice finem.*

Poſt hunc dimetrum catalecticum. τύρει σοφίας καλί. *Virtus melior regno.*

Sequitur illud dimetrũ acatalecticum. κελάδε βασιλεῦ εὐτυχεῖ. *Miles quate telum ferox.*

Hinc hypercatalecticum. ὑψιβρεμέτης ζωὴ ὁλοός. *Regina ſoue me pietas.* D

Trimetrum brachycatalecticum. οὐδὲν θανάτου φυφρὸν ἀνδός. *Fruſtra eſt fuga, ſi fata trahunt te.* Hoc Praxileum etiam vocat Seruius.

Trimetrum catalecticum. πολλοὶ μὲν αἰνῶς θεράποντες τοι. *Author generis Brenne vetus ſalue.*

Trimetrum acatalecticum. οὔτις στεφανώσει τινὰ δειλὸν φυγάς. *Quænam timidis præmia, ſi ille hæc fugit?*

Trimetrum hypercatalecticum. μάτηρ τυράννων χαίρε μαλῶν, καλλιόπα. *Fortuna tyrannis adimit, quod dederat.*

Sotadeum hoc vna ſyllaba maius. ὁ σκληρὸς ἀέτος σπαθᾶ ποτὶ δ' ὕσμορος αἰθήρ. *Tuto maris iras videt è litore Nauta.*

Tetrametrum catalecticum. πῦρ ἐράζω πῶς θύρα βίου ζωὴ ἐδίδου λάβρου. *O conditor alti Ætheris, atque incola placare.*

Tetrametrum acatalecticum. ζημία μόρος τῆς ἀχαλίνου στομάτων ἀκριβῶς. *Fecit ſatis, agram rabiem qui domuit fœmina.*

IONICA A' MINORI.

Capvt XV.

Onometrum hypercatalecticum. Ἐρατὼ δεῦρο. *Ades o Clio.*

Dimetrum brachycatalecticum. μέλος οἴνου τίκτει. *Tibi ridet roſa.*

Quòd hoc vna ſuperat ſyllaba Timocratiũ vocant. γλυκερ' ὦ λαθερέτας. *Caue Muſis mihique.*

Anacreontium. ὄχλος ἄκρον κακὸν ὄζει. *Timor addit pedibus vim.*

Dimetrum hypercatalecticum. θυγάτηρ σου εὐεργετηθέντων. *Memor eſto benefactorum.*

Trimetrum brachycatalecticum. κύπρι μᾶτερ μακρὸν φερτάτων. *Penitus me trahe tecum Venus.*

Trimetrum catalecticũ, quod & Anacreonticum. χέε μοι νέκταρ αἴνδρον μελισσῶν. *Aganippes ſoboles Virgilius*

Trimetrum acatalecticum, quod & Sapphicũ. γλυκυφόρμιγγες ὕμνοι λευκίδος αὔρας. *Miſerorum eſt mala vitæ dare ludo.*

Trimetrum hypercatalecticum. παρία φείδοντι ἀοιδὰ γεραιτῶν. *Venus abiecta iacet decrepito vati.*

Tetrametrum brachycatalecticum. τί λέγεις θυμὲ ζύγωγ' ἐς ἄρον ἀλκᾶς θεός. *Lacheſis cruda meæ parce triumphis lyræ.* C

Tetrametrum catalecticum, quod & Phalecium vocarunt. θηρατικῶν ψυχὰς αὐλαν, ψυχάς τε δυνάσεις. *Mala mens magnanimos odit, & horret dominos.*

Alcmanium tetrametrum acatalecticum. κεκοσμήμενον, κακοπρεπῆ γυμνον, κακοπαθῆ γυμνον, κακοπίσημον. *Sator auguſte deorum pietatem pater auge.*

COMPOSITA ÆOLICA.

Capvt XVI.

Actenus de puris, nunc Compoſita aggrediamur. Ac primùm quidem intelligendum eſt, quemadmodum à Compoſitorum appellatione, monometrorum nomen excludatur: quippe μέτρον vnum tantùm comprehendit vel dactylum, vel ſpondæum, vel choriambum, vel alios eiuſmodi. Iambos verò binos, aut trochæos, aut pyrrhichios, quare ſi vnus Iambus coniungatur cum dactylo, aut choriambo, aut eiuſmodi, non erit Monometria. niſi inter ſe illi coeant ita vt Iambus cum Trochæo aut Pyrrhichio. Qua in re parum conſideratè Grammatici loquuti ſunt. Incipiamus igitur ab iis, quæ Æolica dicta inuenio fortaſſe à varietate. tametſi alibi ſcriptum eſt Eulogica. Dactylum vnum, pluréſve in medio collocant. vtrinque ſtatuunt è biſyllabis vnum pro arbitrio. Talem habes Phere-

Pherecratium , in quo dactylus vnus duobus A ſpondæis obſidetur.

Mentem ſpes alit ægram.

Sic etiam plures interpones, ſi velis, circumpoſitis pyrrhichio, trochæóue, aut Iambo, aut etiam ſpondæo. quorum exempla in his.

Phœbum conſtituentem mihi carmina,
Muſa docta canet dulciſonis Calliope modis.
Nec eſt qui valeat doctiloquum ſcandere verticem,
Niſi illi faueat deus.

Item trochæum, aut alium ante duos dactylos, aut vnum dactylum, & vnum ſpondæum.

Hymen, o Hymenæe, Hymen
Hymen, o Hymenæe.

Suauiſsimum Sapphicum, in quo dactylus vnus ſingulis vtrinque dipodiis trochaicis clau- B ditur. quemadmodum vſus eſt Catullus:

Seu Sacas ſagittiferoſque Parthos

Quam qui licentiam vocarunt Grammatici paucæ fuerunt aut memoriæ, aut lectionis. Nam vetuſtus Sapphicus talis fuit, non autem è ſpondæo ſecunda ſede. ſic etiam vſus eſt Seneca: *An ferax varii lapidis Caryſtos.* neque enim dactylus eſt, ſed trochæus. duæ nanque vocales in vnam coaluere. Sic priſcum illud:

ϗ τίνες θεοὶ τίνες ἀνδρὸς ἴσοι;

Eam celeritatem ſpondæi mora caſtigarunt. quemadmodum penè omnes vtuntur.

Iam ſatis terris niuis, atque diræ
Grandinis miſit pater, &c.

Perquàm concinnum & illud: quum antecedit duos dactylos Iambus, aut trochæus, aut C ſpondæus, aut pyrrhichius. latæ enim licentiæ eſt.

κέκραγε μήχ' ὁ μαινόλης
ὀδόντι συλλοκώτῳ
κυναρίδος θάλ@ ὢν τοιν.

Sappho verò etiam plures. cuius ille extat verſus:

ἠράμαν μὲν ἐγὼ σέθεν ἄτθι πάλαι πόκα.

Scio aliter ab aliis ſecari per diuerſos pedes. Verùm hoc tibi præ oculis habeas, facillimum quenque pedem proponendum, vt promptior ſeſe offerat oratio. Iccirco etiam cæſuræ inuentæ ſunt, vt dactylis contenti eſſemus: neque cogeremur abire ad choriambos. Pedes enim qua- D driſyllabi lentius ſubeunt animum ſcribentis. Itaque Aſclepiadeum illud,

Mæcenas atauis edite Regibus. nequaquam in ſecunda ſede metiti ſunt choriambo, ſed dactylo & cæſura. Tum autem duobus dactylis: non autem choriambo, & iambo. Quare & verſum illum priſcum, quem adducunt,

καὶ κλίνατε τινα θυμίοις.

Illi ſecarunt per epitritum, iambos, & cæſuram: quæ dimenſio quum ſit diformis, neque hæret memoriæ, neque facilè ſeſe dat meditanti. Nihil autem infelicius quàm quum animus poetæ diſtrahitur à ſententiis numerorum difficultate. Quare nos commodiſsimè eum verſum metiti ſumus, ſpondæo, dactylo, dipodia trochaica.

ΛΟΓΑΟΙΔΙΚΑ' DACTYLICA, & Anapæſtica.

CAPVT XVII.

Haud diſsimilia hiſce ea quæ λογαοιδικὰ nominarunt. In quibus poſt dactylos aliquot, aliquot item ſtatuūt trochæos. Binis vtriſque Alcaicum conſtat, quo frequentiſsimè vſus eſt Horatius:

Prome ſales ſapidos Thalia.

Maius eſt vno dactylo illud, quod Praxilleū vocant à Praxilla poetria: cuius habemus verſus illos:

ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέπισα
παρθένε τὰν κεφαλὰν τὰ δ' ἔνερθε νύμφα. B

Quo genere aiunt vſum fuiſſe plurimum Anacreontem. Nos duos ex noſtris ſatis operoſos ponamus.

Pande ſinus Cytherea, venit Cupido.
Pande Cupido ſinus, Cytherea venit.

Cæſuram autem interpoſuit Alcæus longè lepidiſsimis numeris. cuius hi verſus:

ἦρ' ἔτι διννομένῃ τῷ τυῤῥάκῳ
τ' ἄρμενα λαμπρὰ κέατ' ἐν μυρσίνῳ.

Quem modum ἐγκωμιολογικὸν nominarunt, potes & aliter ſecare. Poſt duos dactylos, ſpondæo, & bacchio: vel dactylo choriābo, dipodia trochaica.

Anacreonticum autem illud ita inuerterunt. vt ſecti partes tranſponerent puſilla mutatione. C atque Iambelegum appellarunt. ſic:

Tempus docebit quæ facienda tibi.

Plato autem comicus non vnam vt Alcæus, ſed plures interpoſuit cæſuras: duas dactylicas primam, & poſtremam: iambicámque vnam in medio.

χαῖρε παλαιγένων ἀνδρῶν θεατῶν σύλλογε παντοσόφων. Qui ſanè numerus valde eſt aptus auribus, & facetus.

Sine cæſuris verò etiam poſt quatuor dactylos tres trochæos. vt,

Threicius quondam vates fide creditur canora.

Quo in verſu recentiores barbari quidam in quarta ſede ſpondæum poſuêre mala fide. nihi- D lo ſanè meliore, quàm quum Iambicos ſuos carcinomatum plenos edidêre. Ponam vnum verſum Archilochi, proterea quòd vetuſtiſsimum eſt:

οὐκέθ' ὁμῶς θάλλεις ἁπαλὸν χρόα. κάρφεται γὰρ ἤδη.

Alii pro dactylis quatuor, iambos ſex poſuêre.

Fortuna flatu ventilat ſortem truci Syluii parentem. Eadem proportio & in illo Boetii:

Si quis arcturi ſydera neſcit.

Anapæſticorum autem λογαοιδικῶν ratio penitus eadem: ſi vbi erant dactyli, anapæſti ſupponantur. Inter quæ etiam illud numerarunt, quod Archebuleum dictum fuit à Thebano cognomine poeta. Cuius poſtremus pes eſſet bac-

chius. ἀγάπω θεόν. οὐ γὰρ ἐγὼ δίχα τῶνδ' ἀείδειν. Archebuleum etiam Aſclepiadeum illud de quo ſuprà diximus, cognominarunt. Aiunt autem Alcmanem in medio ſpondæos immiſcuiſſe.

Elegiacum quoque hiſce iiſdem legibus metiuntur. vt ſpondaicam trimetriam ſequatur dimetria anapæſtica: quam expreſsimus hîc totidem vocibus, quo res eſſet magis perſpicua.

Scribas purè verſus, numeri ſubeant.

Elegiacum enim integrum eſt. iccirco accuratiores Grammatici me puero negabant cæſuram elegiacam eſſe poſſe breuem. quia ſit prior ſpondæi ſyllaba. Verùm omnis cæſura indifferens eſt: neque caret ratione. ſiſtitur enim in ea dimenſio. Et in ſaltationibus ad cæſuras pede terram feriebant.

COMPOSITA CHORIAMBICA.
CAPVT XVIII.

Choriãbica bacchio claudũtur ſuauiſsimè: vt

ἁ μανία τυράννων. Ira necat ſuperbos.

Ariſtophanium dixerunt hoc: quòd ſi duos ponas choriambos, Anacreonticum efficies.

Μουνοχρόνοις μονομάχοις Ο̉μηρε. Si thalamum virgo fugis, ſeneſces.

Et poſt tres, ſic:

Οὐρανία σοῦ ὁ μέλλων τυχεῖν ἐπαγγέλλεται.

Claude meos Parca dies dulciſona quiete.

Et poſt quatuor: quod vocant Callimachiũ.

τῷ μακαρὲς μ' ἄρτι πόδας χαλλιμάχου δηξαμένοις παντί.

Omnipotens fulminis author pietatis genium tuere.

Dactylus verò etiam Bacchii loco elegantiſsimè ponitur.

Φοῖβε πάτερ χαῖρε δίδου ἀγλαόφωνον βίον.

Flos Cytherea nitida lumina ſpira troſæ.

C

Martianus Capella iambicã dipodiam addidit, ſic:

Celſus equo Phœnicea veſte nitens ibat Arcas.

Idem poſt dichoriambiam ſtatuit trochaicam dipodiam catalecticam. Id quod nos quoque fecimus in luſibus noſtris.

Sidera quæ noctiuagis vertitis polum rotis.

Anacreon autem, & tribrachum dedit primo loco, & iambum ſecũdo, bacchium vltimo. interpoſitis duobus choriambis. Cuius ille verſus, quem Horatius imitatus, vbi ſeſe ait in Olorem transformatum.

ἀναπέτομαι δὴ πρὸς ὄλυμπον πτερύγεσσι κούφαις.

D

Aſclepiadeo autem quod ſuprà poſuimus, Martianus in prima ſede attribuit dactylum: ſapit autem Heroicum, veluti ſic dicas,

Si tibi pro meritis ſunt bona, bene eſt.

Nam ſanè facilè efficias Elegiacum, ſic:

Si tibi pro meritis ſint bona, diues eris.

In Glyconio vnicus tantùm eſt choriambus: quod etiam Anacreonticum appellarunt quidam:

Acris mactat hyems roſam.

A

Quod ſi tres interpoſitos capiat choriambos, Archilochium nominant:

Fronti nulla fides, nulla fides ſceptrigero lupo.

Omnium autem ſuauiſsimum Anacreonticum alterum. Ex choriambo, duobus iambis, altero choriambo, & bacchio,

ἐκ ποταμοῦ πανέρχομαι πάντα φέρουσα λαμπρά.

Quo Claudianus condiuit ſuum epithalamium, ſine iambis interpoſitis, ſed eorum loco choriambo.

Et Padus Electriferis admoduletur alnis. Addas iambos ſic,

Scaligerorum inanium fata ruent ſuperba.

Alii verò ab iambo cœpere, aut trochæo, aut ſpondæo, & choriambos continuarunt:

Ades fatidico Dia viro Calliope.

Callimachus autem integrum poema conſcripſit eo verſu, quo Claudianus epithalamiũ. Ipſúmque poema Bacchũ inſcripſit: ex quo

B

verſus ille.

δαίμονες ὦ σεμνότατοι φοῖβε τε καὶ ζεῦ διδύμων γενῆτορ.

At Philicus Corcyrenſis ſexto loco poſuit bacchium: cuius ille verſus,

τῇ χθονίῃ μυστικὰ δὴ μυστίτε καὶ φερσεφόνῃ κεκλυμένα τὰ δῶρα.

Quem morem tanquam & nouum, & ſuum iactat illo verſu,

καινογράφου συνθέσεως τῆς φιλίκου γραμματικοὶ δῶρα φέρω πρὸς ὑμᾶς.

Tametſi aiunt Simmiam Rhodium poetam ante illum ſuis in poematis vſum eſſe. quippe ita obſeruarunt in eo quod inſcripſit, πέλεκυν: & in altero quod dixit, πτέρυγας. Neque enim Theocriti eſſe patet eo verſu,

C

ἄρτι ῥόδων γεραιὰς πουλυέτης μοῦνος μέτρα μολπῆς.

ANTISPASTICA.
CAPVT XIX.

Iiſdem legibus poteris tibi condere genera, & totidem, & plura in Antiſpaſticis. Quemadmodum erat eadem proportio in Anapæſticis & Dactylicis. Ac veluti trochaicos dempta ſyllaba poteris efficere iambicos, & contrà: ita antiſpaſticos choriambis metiri. Multò verò pauciores inuenias puros Antiſpaſticos, quàm puros choriambicos. Miſcentur autẽ tum iambis, tum trochæis, tum cæſuris. ſicut in eo quod Dochmaicum vocant, cæſura eſt in medio, &

D

in fine. Extat autem Phocyllidæ vnus verſus,

χλεύην μαῖστι τὸν ἐγχέεσιν.

Quem tamen longè facilius metiare, iambo & dactylo iteratis: ne ambages ambiamus. talis erit Latinè, ſi voles,

Peregrine patere, atque abſtine.

Conſtituunt Pæanicũ Epitrito quarto, Antiſpaſto, & iambo:

Arcum tende citus: ſpicula da.

Quem tamen cõmodius metiare ſpondæo,

&

& duobus choriambis. ſic Græcùm fecimus:
πυκαὶ πυκαὶ ἴω, ἴω πυκαί.

Ad eundem quoque modum ſecabitur Pherecratium eo in exemplo, quod veteres adduxêre. ſpondæis, & dactylis, & anapæſtis. neque differt à dactylo nouenario:
ἀνδρες φρόντιστ᾽ τὸν νεῶν ἐξαίρεμα τὸν ἐμὸν συμπίπτεις ἀναπαύσεις.

Miris etiam modis partiuntur Aſclepiadeum choriambicum, quale dicebamus. ſtatuût enim geminas dipodias: in principio trochaicam, in fine Iambicam: in medio antiſpaſtum vnum:
ἐλθὲς ἐκ περάτων γᾶς ἐλεφαντίναν.

Horatius autem Epitritum quartum primo loco maluit. Quòd ſi ex primo trochæo facias iambum, fient dúo antiſpaſti primi, vt pro eo quod eſt:
Sublimi feriam vertice ſidera: facias ſic,
Acuto feriam vertice ſidera:

B Sic Phaleucium ex Antiſpaſto fuit primùm, non ex Epitrito quarto. Non igitur abuſus eſt Catullus, vt nugantur Grammatici: ſed antiquam ſeruauit legem, quum dixit,
Meas eſſe aliquid putare nugas.

Alcaicum autem poſt ſpondæum Antiſpaſtos habet duos, ſic:
ἀλκᾶιος ὁ μῶσα φίλα φορβᾶ.
Virunt bene lilia ſub Rege.

Fuit idem poeta alus quoque modis vſus Antiſpaſto. Claudit enim iambo, qui eſt ſemiantiſpaſtus antiſpaſtos tres. Ita fit tetrametrum brachycatalecticum,
φέρε δή τὴν γλυκεῖαν Σκαλίγερ᾽ ὦ φίλε φόρμιγγα φίλον
Fer o dulci ſonam Scaligero Phœbe lyram.

C In quo ſi iambum tranſferas vltimum ad primam ſedem: coniungas antiſpaſti partes duas ſecti, ſequentes erunt choriambi.

Catalecticum autem bacchio claudetur: eius exemplum poſuere:
πῶ γκαν κυθηρεῖ ἀβρὸς Ἄδωνις, τί κε θῶμεν, Noſtrum ſic:
Humi fuſus Adonis Veneris corda fatigat.

Hoc autem multis modis variarunt. Priapeum nanque conſtituerunt alii aliter. Agnoſcût autem pro vero illud, in quo poſt Epitritû quartum, aut Antiſpaſtum, duo ponuntur iambi loco vnius antiſpaſti. Poſtea antiſpaſtum integrum. vltimo loco antiſpaſtum mutilum, qui eſt bacchius. qua lege fit catalecticus. Heroicæ caudæ ſpeciem præ ſe ferens. Quare aliter ſic

D metiare. Iambo, choriambo, duobus iambis, dactylo, ſpondæo,
ἄωτον λυγίων δίχου πεπάρησι φρίνης.
Virentis decus hortuli ſeue poma Priape.

Catullus aliter formauit. Trochæo, choriâbo, antiſpaſto, dactylo, ſpondæo:
O colonia quæ cupis ponte ludere longo.

Non defuere qui Angelicum cognominarint à nunciorum celeritate. Facilius partiare ad hûc modum. Trochæo, dactylo, altero trochæo

A & cæſura. poſt quam eandem penitus repetas menſuram ſine cæſura. vel dipodia trochaica, dipodia iambica, trochæo, dactylo, ſpondæo.

Euphorion Cherrhoneſius dactyli ſedem etiam trochæo impleuit eo verſu:
οὐ βίβλους ὁ πλειστοὺ τοῦ πάλιν Διονύσου. Item aliis aliter idem poeta,
χαλκοῦ ἐξ ἐυεργεσίας ἐργασαμένος ἤχω.
ἀλιῶν πολυονομοι κεφαλὰς ἐπὶ πλάκα.

Alii ex Glyconio, & Pherecratio. ita tamen vt etiam ſpondæum recipere liceat in primam ſedem. Quale noſtrum,
Lata fronde tegas tibi tenta tela Priape.

Sapphûs autem recitant duo carmina huius generis alia tamen forma. habent enim duos iambos, antiſpaſtum, iambos duos, bacchium:
γλυκεῖα μᾶτερ οὔτοι δύναμαι κρέκην τὸν ἱστὸν
πόθῳ δαμεῖσα παῖδος βραδινὰν δι᾽ Ἀφροδίταν.

B Ab eadem poetria modum alterum valde nobilitatum integro poemate. Alcæo quoque mul tum in vſu fuiſſe. Cuius ſtructura ſit ex tribus antiſpaſtis: verum ita, vt ſolita licentia pro primo eſſe queat Epitritus quartus, & quarto loco πενθημιμερὴς iambica:
μῶσαι τὰν χαρίεσσαν μολέαν ἀνδέκεται ἀκμάν.
O Muſæ in-numerum quæ choreas ducitis canentes.

Eiuſdê fabricæ alterius modi, quo vſus fuit Aleman. Anapæſtico ſimillimum admiſſo ad primam ſedem Epitrito quarto,
ἀλκμᾶνος γλυκεῖαν μοῦσα μέλος βάλε φρένεσιν.
Si me fata trahunt, quo retrabam? velle malum, ni ſit.

C Huic etiam ſyllabam additam à Simmia. Ab Alcæo verò vſque ad quinque productum pedes. Cæterùm inſuauia ſunt hæc, potiúſque recitanda, quàm imitanda.

IONICA A' MAIORI.

CAPVT XX.

Ionica à maiori trochæo appoſitô miſcuere. Cuiuſmodi Teleſilla vſa eſt cum cæſura.
ἁ δ᾽ Ἄρτεμις ὦ κόραι
φεύγοισα τὸν ἀλφεόν.

Sunt & pares attributi loci moloſsis, atque choriâbis in eo, quod Cleonarchium nominarunt: quorum vnum recitant:
τίς τὴν ὑδρίαν ἡμῶν ἐφόρει; ἐγὼ πίνω.

Et quæ dicta ſunt praxillea poſt vnum Ionicum capiunt trochæos ternos:

D *πάρος μὲν ἐραινὰ ἀπαλάτα.*

Aeolenſium quoque modi duo. vnus duobus ionicis, & totidem trochæis,
Enſem date, da mi clypeum furenti.

Alter modus, eum quaternos apponunt trochæos vnico ionico:
Vrge, rue, pelle, cæde, tunde, funde.

Et quo Sotades vſus fuit ex ionicis tribus, & trochæo.

Quemadmodum tribus ionicis trochaicâ cô-

iugationē, id eſt trochæos duos: quod Æolicum A item nominarunt, propterea quòd Sappho id valde frequentauit:

Interritus euincam animi robore pertinaces.

Quibus tamen licētia allatum vitium aiunt prima ſyllaba correpta. Quemadmodum è contrario Ionicos trochaicis ſubdidere:

O triumphe lauro viridi tempora circundato:

Sapphûs afferunt verſus, in quibus coniugatio trochaica ſequitur ionicum vnum, cuius tamen primæ demit vnum tempus, vbi libet,

Δέδυκε μὲν ἁ σελάνα
καὶ πληϊάδες, μέσαι δὲ
νύκτες. παρὰ δ' ἔρχεθ' ὤρα
ἐγὼ δὲ μόνα καθεύδω.

IONICA A' MINORI B miſta.

CAPVT XXI.

VIdentur iure conſanguinitatis trochæi miſceri potuiſſe cum ionicis à maiori. quippe eadem vtriſque proportio: vt ſe miſſem poſteriorē duplicet anterior. Ionicis autem à minore admiſcuerunt & Pæonem, & Moloſſum ſedibus imparibus. Ac præterea Epitritum, cum trochaicis coniugationibus. púris tamen Ionicis eiuſmodi à Sappho & Alemane produnt integra poemata ſcripta. Horatius ſemel tantùm auſus. neque enim ſatis eſt numeros aut ſententias fundere: iucunda ſint oportet. Non ſolùm igitur ſemel ille, ſed etiam præpareē. Phrynichi ferunt te- C trametrum catalecticum.

τό γε μὲν ξένια δοῦσα, λόγος ὥσπερ λέγεται.

Et alter Phrynichus comicus, cuius etiā meminit Ariſtophanes:

ἃ δ' αἰάζεσθ' ἱερῶν κατὰ Σαρδίων φρύγιον.

Inuertunt autem ſubditis aliis pedibus multis, atque Galliambicum appellarunt: propterea quòd Gallis Cybeles ſacerdotibus multa ſcripſerint eo verſu poſteri: inter quos Catullus pulcherrimum edidit, ita vt & caſtigandi, & imitandi ſuſtulerit occaſionem. cuius initium eſt,

Super alta vectus Atys celeri rate maria.

Quod carmen ſtulti Choliambicum Gram- D matici è triuio quidam, alii nihilo conſultius Choriambicum ſomniarunt. Veteres autem & *μητρῷακὸν* à matre deûm, & *ἀνακλώμενον* à recitantis geſtuoſitate, & Gallos imitantis appellarunt. Pedes autem quos ingeſſere, fuerunt Pæones & Palimbacchius. Statuunt enim in prima ſede, tertia, & quarta pæonem tertium. in ſecunda Epitritum ſecundum. Recitant autē priſci aliam Ideam iucundam admodum:

Γαλλαὶ μητρὸς ὀρείης φιλόθυρσοι δρομάδες
αἷς ἔντεα παταγεῖται, καὶ χάλκεα κρόταλα.

Anacreon integras cantiunculas hoc conſtruxit. cuius extant veſtigia in brachycatalecticis, quod circumfertur:

Μεγάλῳ δ' αὖτέ μ' ἔρως ἔκοψεν ὥστε χαλκεὺς πελέκει.

Trimetri autem acatalectici exemplum eſt apud Sappho:

Περιπλέξαμεν ὄναρ κυπρογένεια.

Apud Anacreontem aliter formatum eſt, numeris longè omnium ſuauiſsimis:

ἀπό μοι θανεῖν γένοιτ'· οὐ γὰρ ἂν ἄλλη
λύσις ἐκ πόνων γένοιτ', οὐδ' ἄμα τῶνδε. Vbi ſolus Ionicus vltima in ſede: cætera vt voles.

Alias quoque non tam leges, quàm licentias inueniamus. Veluti quum trimetrum catalecticum vocant illud,

Διονύσου αὖραι βασσαρίδες.

Et apud Anacreontem alternis ionico & a- B napæſto, non ſine fatali viro illi venuſtate:

Σικελὸς κομψὸς ἀνὴρ ποτὶ τὰν ματέρ' ἔφα.

PÆONICI MISTI.

CAPVT XXII.

PÆonica miris modis miſta ſunt. In ipſis enim Pęonem rarum inuenias: ſed Bacchium, Palimbacchium, Creticum. Secundum quos pedes varia genera fecēre. Atque ea quidem quæ è duobus conſtarent prioribus nonnulli à lyricis legibus amouere. Mihi non placet eorum conſilium. quippe Priſci Pæonicos modos etiam Rhythmicos appellarunt. præterea ſubeſt ratio. nam ſi ea quæ conſtruuntur è Cretico in Lyricorum cenſum relata ſunt: etiam quę Bacchio compo- C nuntur eandem rationem cōſequi decet. quippe Creticis diſpoſitis neceſſario Palimbacchiū deprehendas: veluti hoc exemplo,

O Cretici frater acris lyram redde Bacchie.

Creticorum autem exempla petes è Cratini fabula, quam Trophonium inſcripſit. vbi iambos exhortatur ad excitandos Creticos,

ἔγειρε δὴ νῦν μοῦσα κρητικὸν μέλος. ita ſubdit,

χαῖρε μοῦσα: χρυσία μὲν, ἔχεις ὅμως.

Per initia tamen Pæonica qui ſcriberent, Pæonas omnium ſedum fecēre poſſeſſores, præter quàm vltimæ, cui Creticum peculiarem aſſignarunt. vſus fuit eo genere Ariſtophanes ſæpe. Tetrametrum afferunt è fabula quàm dedit D nomine *γεωργοί*:

ὦ πόλι φίλη κέκροπος αὐτοφυὲς ἀττικὴ,
χαῖρε λιπαρὸν δάπεδον, οὖθαρ ἀγαθῆς χθονός.

Tametſi quartum Pæonem primi loco poſitum animaduertis ab eodem in eadem comœdia, non tamen ſine primis totidem, altero catalectico:

ἐν ἀγρῷ δὲ πανδήλω δ' ἀμφιτεύομεν,

& ἐν περιτρίψεσι διαμοραζόμενοι, Creticum poſuit in prima ſede,

μήτε μούσας ἀναγκάλειν ἰλλοβοστρύχους. Mox autem in ſecunda,

μήτε χάρεσας βοᾶν ἐς χορὸν ὀλυμπίας.

Alii verò etiam tres Pæonas continuarunt, & in quarta ſede ſemipæonem. vt ſit tetrametron

tron brachycatalecticum,

θυμὸν ἱκεῖ ἴσθι μάκαρ φιλοξείνους ἴειν.

Pentametrun verò catalecticũ edidit Theopompus comicus: quem iccireo Grammatici putarunt habere Creticum in vltima. Is verſus Theopompeus ab eo dictus, quorum vnus ille,

Πάντ' ἀγαθὰ δὴ γίγνεται ἀνθρώποις ἡμᾶς ἀπὸ συνουσίας

Alcmana verò aiunt Grammatici exametrũ feciſſe è ſolis creticis: quod iccirco fuerit catalecticum neceſſario: ne, inquiũt, excederet tempora triginta. Hoc enim eſſe pro firma lege receptum à poetis. Verſum adducunt,

Ἀφροδίτα μὲν οὐκ ἔστι· μάργος δ' Ἔρως οἷα παῖς παίσδει.

Vbi quem errorem primùm caſtigem, neſcio. Principio non eſt verum quod aiunt XXX téporibus cohiberi longiſsimi verſus tractum. Iã enim tum alios, tum Pherecratium ſuprà recitauimus, qui numerum illum multis excedit téporibus: *ἄνδρες πρόσχετε τὸν νοῦν ἐξευρήματι καινῷ συμπτύκτοις ἀναπαίστοις.* Deinde nego exametrum creticum acatalecticum excedere tricena tempora. Quina enim ſingulis ſi attribuas, eum numerũ præciſè expleas. Tum autem quis non videt eſſe pentametrum hypermetrum: non autem exametrum catalecticum. Bacchylidæ quoque vnum afferunt, ſed nihil ad augendum eruditionem.

Noſtrum eſt Pæonicum tetrametrum, ex duobus pæonibus quartis in prima ſede, ac tertia, totidem ſubeuntibus alternis bacchiis. adeo compoſitũ ad ſaltationem vt nihil ſuauius. Eo ſanè multum vſi ſumus. duo ponam,

Rigida quid minaris muliebres furores?

μακαρίων σοφίας πέδον ἐς αὐτόν.

Noſtrum quoque inuentum ex tribus Pæonibus, & choriambo,

Miſericorditer agenda capitis cauſa rei.

Item ex tribus trochæis & cæſura, pæone quarto, dipodia iambica.

Bacche Bacche Bacche. mi deus eris modo bibam.

Præterea ex pæone primo, iambo, pæone quarto, hypermetrum,

Lumina Venus ignea coruſcat.

EPICHORIAMBICVM; ET EPIonicum, & alia.

Capvt XXIII.

ITa vides confuſas miſtiones. neque hanc ab ea, quam vocant *ἀντιπάθειαν*, adeò diuerſam eſſe: quin inter ionicos pæonem quoque inſertum videamus. Quare hîc contra Grammaticorum ſuperſtitionem, alia continuabimus potius tanquam ſimilia, quàm addemus quaſi diuerſa.

Repetenda quædam accuratius. Inter quæ Sapphicum Hendecaſyllabum, bina dipodia trochaica obſeſſo vtrinque dactylo: quemadmodum à Catullo factum dicebamus,

Otium Catulle tibi moleſtum eſt.

A Quod non licentia, ſed eruditione factum videmus exemplo inuentricis. Sapphus enim ille.

ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα.

Quinctiam doctiores aiunt ab Eupolide vitiatum ſuppoſito ſpondæo. verùm falluntur hi. Authorem nanque habemus eandem Sappho multis in locis. Qui autem Choriambicum ipſum vocant, ita metiuntur: vt addant tertii trochæi ſyllabam priorem dactylo præcedenti. & dant ἐπὶ præpoſitionem: quia bacchius additus ſit præter leges choriambi. vt ſit Epichoriambicum, ſicut Epionicum.

Eſt autem Epionicum ionico à maiore conſtitutum, cui additus ſit dactylus, tanquam impoſitus, ſicuti bacchius choriambo in Sapphico. præcedunt autem ionicum duo iambi, ſic:

B *Io triumphum duc age Scaliger.*

Is eſt verſus ille, quo tam frequenter vſus eſt Horatius ab Alcæo mutuatus: à quo etiam cognominatum eſt. ſecare etiam potes aliter. Poſt penthemimerim iambicam ſi ſtatuas choriambũ & iambum mox: aut duos dactylos. Iccirco nõnulli *πολυσχημάτιστον* appellarunt. admiſit enim varios pedes, & Cæſuras Eupolidis arbitratu: cuius illum adducunt.

κάλλιστη πόλι πασῶν ὅσας Κλέων ἐφορᾷ.

Mihi non videtur eum hoc noſtro conuenire, vehementérque deceptos eſſe eos qui eundem putarunt.

Fuit & Alcaicum alterum, quod in vltima ſede habet coniugationem trochæorum. exemplum ab Horatio habes nullum. neque apud
C Boetium, neque Serenum, neque Terentianum. vnum è noſtris ponam,

Polum obſequendo frange puer ſuperbum.

Primam verò ſyllabam in hiſce productam dare potes: veluti ſi ponas *Fatum*, vbi *Polum* dicebas.

Efficies autem Alcmanicum ſi loco maioris ionici ſtatuas minorem: & ſerues iambis ſedes ſuas. Exempli gratia,

Io triumphe veni: da te mihi. quod eſt plenum venuſtatis.

Sappho autem more ſuo promiſcuum dedit;
D pro iambis duobus ionicum ſtatuens à maiore. Tum autem pæonas, & epitritos adiunxit. Illius verſus hi,

ἔχει μὲν Ἀνδρομέδα καλὰν ἀμοιβάν.

σὺ τρέφεις τὰν πολύολβον Ἀφροδίταν.

Euripides ex iambicis & trochaicis, vt aiunt. Reclamat tamen *πανήγυρις*,

Δήμητρος ἀπὸ δὴ κόρας τὰν πανήγυριν οἰκῶν.

Et alterum vna ſyllaba minus.

ἵππος ἐπίχ' ἔστι τὶς ὀξὺ λάμψας ἀνήρ.

Noſtrum autem inuerſum. Antecedunt trochæi tres quatuor iambos.

Nox micat ſerena, ſubluſtris Æthra fulgida.

Sic Alcmanis habes ſuauiſsima carmina, quẽadmodum & noſtrum.

ἔστι μοι καλὰ παῖς χρυσίοισιν ἀνθέμοισιν

ἱμερόφων' ἔχουσα μορφὰν καλῆς τε ἱστηγαπητά,
αἰτεῖς ἐγὼ ἐκ λυδίας ἔβουν, οὐδ' ὁρᾶν τὴν
κυανέαν λάβοιμι πᾶσαν καλῆς ἴδες κυθήρης.

Quorum primi tres mutili circunferebantur: nos quartum addidimus. Anacreon autem iambicis coniugationibus addidit bacchium: vt aiunt Grammatici.

τὸν λυρεστὴν ἀγέμλω σπατῖνον δὲ χορίαν.

Mihi videtur iambicus ſimplex ſeptenarius hypermeter. Cratinus autem choriãbum: quale illud noſtrum,

Placat tyrannos ciuium fuſus humi cæde cruor.

ALIA.

CAPVT XXIIII.

QVòd inter Anapæſtica recẽſuimus Elegiacum, rectius à nobis quàm à Grammaticis factum eſt, qui poſt Epionica poſuère. Ne quid prætereamus quod faciat ad eruditionem, illud monebimus præter ea quæ ſuprà dicta ſunt: Elegiacum veteres non cæſura ſemper, ſed perpetuò tractu duxiſſe ad anapæſtos. Ita apud Catullum habes vnum, & alterum:

Troia virum, & virtutum omnium acerba cinis.

Quam modo qui me vnum atque vnicum amicum habuit.

Et nos in Heroibus, quum Fabritium loquentem faceremus, imitati ſumus oratione hiſpida antiquitatem,

His dominarier auſim auri etiam dominis.

Talem habes apud Callimachum,

ἱερὰ νῦν δ' ὁσιείδεν φωνή.

Ithyphallicum alterum miſtum ex dactylis quatuor & iambo: quemadmodum luſimus nos in ottis Ingratæ ex tempore inter ſodales. quorum vnum illud,

Carmina Terpſichore malè caſta fugiet.

Saturnici. Fecimus tunc & SATVRNICVM, ſic enim vocant: ex dimetro iambico, & Ithyphallico,

Matuta quum vehis diem, tum ſtupeſcis agmen.

Cuiuſmodi in Veſpis Ariſtophanis. Sed & ſubiratæ tunc Amicæ ludens ſimul & ſcribens alterum poematium effudi ſimili genere carminis vno minus trochæo: cuius vltimus verſus fuit,

Si Iuppiter faſtidiat, reſtat Orcus. haud diuerſum eſt ab Alcmanico, de quo iam. Archilochus huic pro iambico poſuit, quod Partheniacum nominant. Ad hunc modum tu poteris,

Quate tympana tenta Cybeles ære tinniente.

Ænittologi. ÆNITTOLOGIVM appellãt, quod capit dactylos duos, trochæos tres,

Prælia dira placent truci iuuentæ.

Illud quoque noſtrum, dactylus, trochæus, dactylus, bacchius,

Si potes, in ſinu deæ quieſcam.

Suauiſsimum & Alcæi illud, penthemimeri dactylica, & trochaica coniugatione,

Sæua puer Veneris conde tela.

Archilochus maluit iambicas coniugatio-

A nes: veluti ſi dicas,

Aſtra micant facibus: ſed me ſopor liquit fugax.

Tale illud Horatii,

Scribere verſiculos amore percuſſum graui.

Inuerſum autem ſic facies: vt iambos dactyli ſequantur,

Tranquilla blanditur quies, ſidera dum vigilant.

Sic Horatius,

Niuéſq; deducunt Iouem. nunc mare, nunc ſyluæ.

Eſt & illud ab Archilocho. Dactylus choriãbos duos antecedens, ſequẽtibus trochaicis cõiugationibus ad hunc modum,

Scaliger accipe verſus Lyricos miſtione molliores:

Quod inter Antiſpaſtica etiam cõnumerare potuiſti.

Eſt & alter Saturnius, quem & *μείουρον* vocarũt. Quo vſus fuit Liuius Andronicus in Hymno Dianæ, ſolo iambo diſtãs ab Heroico, qui in ſexta ſede ſpondæum habet. Tale noſtrũ poe-

B matium, cuius initium:

Proditor, atq; rebellis arat ſabulum Anglomedulus:

Vixque vmbram metit, atque famem ſpuit ore rabido. quanquam Saturnium Pedianus vocat ſenarium hypercatalecticum, qualis ille,

Malum d. bunt Metelli Nænio Poetæ. etiam fatidicos eo genere Faunos fuiſſe ſcribit Feſtus, atque Saturnium verſum dictum à numinis vetuſtate. formam non explicat.

Et illud ex Epitrito quarto, choriambis duobus, bacchio:

Te deos oro Sybarin cur properes amando.

Quem verſum ſi acrius conſideres, inuenias eundem cum ſapphico, quem Epichoriambum dicebamus. grandiorem tamen interpoſito altero choriambo. ſic enim facias

C *Te deos oro Sybarin amando.* Exempto altero choriambo.

Haud abſimilis apud Boetium. loco enim choriambi ponit ionicum à maiori.

Siquis Arcturi ſidera neſcit

Eiuſdem Archilochi alia quoque ponunt. Anapæſtica cæſura, & trochaica cõiugatione ſeſquialtera. Quem tamen adducunt, is Iambum initio habet, *ἐρασμονίδη χαρίλαε χρῆμα τοι γελοῖον.*

Dramatica igitur licẽtia factum eſt acephalum: vbi pro anapæſto iambus poſitus eſt. Quale noſtrum olim ſine cæſura ſuauiſsimum:

Comes teneræ Veneris non tener Cupido.

Alii non cæſuram, ſed integrum ſpondæum interpoſuere: inter quos Cratin⁹, & noſtrũ illud:

D *Relinque tubæ ſtrepitum vates: ſic iubet Lyæus.*

Alemanicum. Dactylica vel ſpondiaca indifferens cæſura, & dimiter dactylicus catalecticus. Qualis apud Boetium,

Heu quàm præcipiti merſa profundo.

Quem põtes dimetiri etiam ſpondæo primo & vltimo, inter quos duo ſint choriambi. variatur autem ita, vt etiam pro choriambo Moloſſus ponatur apud eundem & pro ſpondæo dactylus:

Tendit in externas ire tenebras.

Venu-

Venuſtiſsimus apud eundem Seuerinum, vbi tribus dactylis ſubditur iambus:

Falce rubos, filicémque reſecat.

Iambico etiam quanto quanto libuerit, præpones Anapæſtum: vt apud eundem,

Ferit icta corda morſu.

Nec minoris ſuauitatis idẽ author fecit carmen ex trochæo, dactylis duobus,

Et nihil manet integrum. Quod etiam vides ex aduerſis conſtare dipodiis.

Aliæ quoque plurimæ non ſolùm ſunt, verametiam poſſunt eſſe connexiones: quas vbi moliri auſus fueris, attende imprimis concinnitatem. Sic Terẽtianus vir ſanè doctus cum inter ſe verſuum membra committit, ponit operam paulò accuratiorẽ. Simplicitas autem latiſsima, planiſsimáque eſt diſciplinarum via.

COMPOSITA PER COhortes.

CAPVT XXV.

VLtimus compoſitionis modus erat verſuum diuerſorũ copulatio. Sunt autem diuerſi aut genere, aut quantitate: Genere, quemadmodũ in Elegia dactylico aſſuitur anapæſticus. Quantitate, veluti quum dimeter tetrametro ſubditur generis eiuſdem. Nulla verò certa lex eſt. Tuo arbitratu poeſin opulẽtiorem potes efficere hoc ſcribendi modo, iudicio tamen adhibito, nec venere neglecta. Quibus artibus temperamenta non vulgaria quæſiuere & Horatius, & Seuerinus. Hic etiam multò plura coaptauit. Audendum tibi quoque eſt, quemadmodum nos quoque fecimus: qui integro Ithyphallico, elegiaco ithyphallicum noſtrum ſubdidimus:

O calumnia turbidus expetita tyrannis,
Cur ſeruilia barbari pectoris arma roges?

Sic Capella ſolo Elegiaco monocolo quum ſit vſus: contrà Virgilius vnico dactylo ſenario ſubdidit Elegiacos quatuor, diuino illo commento:

Hos ego verſiculos feci, tulit alter honores.
Sic vos non vobis mellificatis apes:
Sic vos non vobis vellera fertis oues: D
Sic vos non vobis nidificatis aues:
Sic vos non vobis fertis aratra boues.

Quæ verò ſubduntur non vniuſmodi ſunt. nam aut eadem multa, aut nõ multa: aut diuerſa inter ſe. Horatius nũquam ſubdidit plura tribus. Catullus etiam quatuor, vides & apud Claudianũ. Seuerinus non niſi vnum. Pindarus immanem numerũ. De his in choris ſatis diximus primo libro. Nunc etiam ſic poſſumus.

Recurrunt aut per certa interualla: vnde Diſtropha, Triſtropha, Tetraſtropha, Polyſtropha: aut per incerta. Quibus certa interualla præſcripta ſunt, ea dicta ſunt ἀντίστροφα: & κατ' ἀντανάκλασιν. quæ ſunt liberiora, vocarunt κατ' σχέσιν. quemadmodum Sapphicis multis cum ſubnectitur Adonium, aut iambicis anapæſti ſiue Sapphicum. quem ordinis contemptum præ ſe tulit Plautus per initia ſuæ Amphitruonis. Quæ verò penitus non recurrunt ἀπολελυμένα, ab aliis ἄτακτα dicta ſunt. Cuiuſmodi aiunt ab Homero factam Margiten: in qua miſcuerit iãbicis Heroica. Vbi verò diuiſio per æqualia fieret, communi voce ἰσόστροφα appellata. Cùm verò in plura ſcinderentur, ἀνισόστροφα. Grammaticis etiam ſuo more ſatagere licuit. Monocola enim vocarunt κατ' στίχον. quæ verò è diuerſis conſtarent, συστηματικά. quæ ex hiſce mixta eſſent κατ' σχέσιν: comprehendunt enim genus κατ' στίχον, & adducunt varietatem. idcirco etiam capiunt τὸ συστηματικόν. quę diximus ἀπολελυμένα tum μονόστροφα, tum etiam ἄστροφα vocata ſunt ab illis. Simonides in Epigrammate tria diuerſa coniunxit.

ἴσθμια δίς, νέμεα δίς, ὀλύμπια ἐστεφανώθη
ὁ πλάτει νικῶν σώματος, ἀλλὰ τέχνῃ
ἀεσοδῆμος θρασὺς ἀλκεῖος πάλᾳ.

Theocritus autem etiam cum reuerſione:

Ἀρχίλοχον καὶ στᾶθι καὶ εἴσιδε τὸν πάλαι ποιητὰν
τὸν τῶν ἰάμβων, οὗ τὸ μυρίον κλέος
διῆλθε κἠπὶ νύκτα καὶ πρὸς ἀῶ.
ἦ ῥά μιν αἱ μοῦσαι καὶ ὁ δάλιος ἠγάπευν Ἀπόλλων
ὡς ἐμμελής τ' ἐγένετο, κἠπιδέξιος
ἔπεά τε ποιεῖν, πρὸς λύραν τ' ἀείδειν.

Neque verò cogeris ad primum redire verſum, aut ſequentibus, ſi uolis reſpondere. Nam Simmias Rhodius in Securi, ſecundo verſu primum retulit, quarto tertium, ſexto quintum, ſemper mutata rhythmi ratione. In Alis autem etiam aliter inſtituit. quippe primo vltimum conſonare fecit, ſecundo penultimum, tertio tertium à fine: ac ſic alios deinceps. Ouum quoque eiuſdem memorant poema. Quod quia non extabat, nos duo dedimus animi gratia: alterum minuſculum, quaſi Philomelæ: alterũ grandius, vt ſit Cycni.

OVVM *puſillum.*	OVVM *grandius.*
ὠ-	ἱερὸν
μίας	παντοδίκου
ῥόδος	ἀλανόμορος
μ' ἐποίη-	αἰγυρέοι ὕδωρ
σεν αὐ-	ἴδε τέχναι μαοσόπορ
τος	ἡ πάτωρ ἀρχέμβρος
	ἰδ' τι ἄρχαι διφυὴς
	ὃς τὸ πάλαι σύμμαρ
	νεοσσοὶ νῶδες
	δῶκα. τόδ' αὖτοι
	σκαλοφόρος
	πυθραοῦ.

Hoc igitur genus ſcribendi à vetuſtioribus ἀντιθετικὸν dictũ fuit. quo modo integram can-

tionem certis interuallis iuuenes edidimus Thuſco ſermone. Ac quanquam ad agnoſcendas carminum, & Stropharum, & Epodon, & Epirrhematum, & περιβάσιων, & ἀσυστατῶν diſtinctiones antiqui Græci multas excogitarunt notas: tamen Grammaticis ſuas triuiales ſuperſtitiones relinquamus. quas ſiquis auidius appetat, ex Ariſtophanicis fabulis conſequi poterit. Vnum id in more poſitũ apud Latinos fuit: vt in Strophis apices verſuum plus marginis occuparent. Quæ accinerentur, aut ſuccinerentur, ſubductiore linea coercerentur. Exempli gratia:

Ibis Liburnis inter alta nauium
Amice propugnacula. Et.
Vides, vt altum ſtet niue candidum
Soracte: nec iam ſuſtineant onus
Syluæ laborantes: geluque B
Flumina conſtiterint acuto?

Quare audaculi recentiores, pauci iudicii homines, in prima Horatii ode carmina ita pinxere, vt alia extarent, alia non: ſecundum apparatum ſententiarum. Id in Heroicis, & Satyris, & Iambicis licet: in Lyricis non licebit.

PRAECEPTORVM QVORVNdam recognitio.

Capvt XXVI.

Eorum quæ dicta ſunt, partim non ſine rationibus præſcribebantur: partim dum ſequeremur antiquorum veſtigia, æqui boníque conſuluimus. Antequam igitur accedimus ad ea, quæ reliqua ſunt: quod ſupra leuiter attigimus, paulò accuratius retractem. Quærebam quare ἡμιμερὲς dixerint potius, quàm ἡμιπόδιαν. Nunc C verò venit in mentem alterius quæſtionis. An verè ſit, vt appellant, ἡμιμερές. Nam ſyllaba, quæ duobus ſupereſt dactylis, vna eſt: quonámmodo fuerit ſemidactylus? Ternarius quippe numerus ſecari nequit. Quòd ſi dicas bina tẽpora illa ſyllaba contineri, quibus poſsit eſſe par duabus breuibus: acquieſcam. At iambica penthemimeris qua ratione totidem tempora continebit? Quare non iiſdem legibus ἡμιμερὲς erit cæſura iambica, quibus dactylica. Præterea cõſiderandum: ſecundi pedis ſimul cum cæſura D tractus, ſi priori pedi comparetur: an dici mereatur ea proportio ſeſquialtera. Continet enim ſic ſecũdus pes quãtum primus, ac præterea cæſuram, quod eſt dimidium. Nam ſi numerum ſpectes ſyllabarum: verum ſit in iambis, falſum in dactylis. ſi tempora perpendas: verum ſit in dactylis, in iambis falſum. Ac viri quidem docti, quid eſſet, Seſqui, diligẽtiſsimè declararũt: vnde eſſet, non dixere. Nobis in Originibus ita viſum fuit. Seſqui, fuiſſe per initia, ſemis æquũ. Idem enim eſt, quod ἡμιόλιον, Semis totum. Poſtea vſu extorquente coaluiſſe ad breuitatem. Inde Terentianus nouam poſuit vocem, Seſquata. Quã vocẽ, Auguſtin' in libro de Muſica malè fuit interpretatus. Quaſi, inquit, ſe abſq; A Veluti dicas: præter ſe, ideſt ſuam quantitatem, etiam dimidio ſuperat. Quod autem aiunt, rectè dici ſeſquitertium, quia Cicero ita loquutus ſit: authoritate pugnant illi quidem; at eos ratio expugnat. Loquar equidem cum Cicerone, quẽadmodum ille cum populo eſt loquutus: At cũ illo ſentiam, ſicut ipſi ſibi (ſic enim dicit) rectè ſentiendi rationem reſeruauit. Quis enim dicat ἐπίτριτον idem eſſe, & ἡμιολόντριτον. Atqui ſeſquitertium, iſtud ipſum monſtrum eſt, perſonatum vſus authoritate apud Latinos, cuius faciẽ apertam deprehendis in Græca voce. Si eſt, Seſqui, idem, quod ἡμίσιον, ſemis ſupra æquum: quonam erit loco tertium?

AFFECTVS VERSVVM COMmunes.

B Capvt XXVII.

Hæ ſunt leges verſuum, in quibus etiam affectus nonnunquã deſignauimus. Veluti cum dicebamus, admitti pedes peregrinos. Vel vbi Acephalos quoque notauimus. Quare deinceps tum hoſce, tum alios proſequamur. ſunt autem affectus partim vitia, partim virtutes. iique aut probati lege, aut permiſsi vſu, aut vſurpati licẽtia. ſunt verò vel communes, vel proprii. Cõſtituuntúrque aut in partibus, aut in qualitatibus, aut in ordine ſiue diſpoſitione. In partibus, vel tanquam in dictionibus, vel tanquam in pedibus. Non enim ſemper æquales ſunt pedibus dictiones. Itaque in quantitate verſabitur res, vel continua, veluti cum dictiones tractu metimur, vel diſcreta, veluti cum eas numeramus. In C qualititabus cõtemplabimur rhythmũ, ſiue cõcinitatem. In ordine, cum diſponentur aliter, atque aliter vel dictiones, vel pedes. Quæ à Grãmaticis confuſè omnia, multa curioſè potius quàm doctè, quædam etiam ſuperſtitioſè tradita ſunt. Appoſitæ falſæ definitiones. Nomina inepta indita. Quæ eſſent multis communia, facta quibuſdam propria. Quibus pro ferula ſæpe Philoſophiæ regulam adhibuimus.

AFFECTVS A QVANTITATE.

Capvt XXVIII.

D A Virtutibus incipiendum. Rectum enim eſt ſui iudex, & obliqui. Perfectum igitur verſum dixere Græci τέλειον, cui nihil deeſſet, neque oratio, neque concinnitas. qui nõ ſit coactus, & numeroſus tamen. ſunt autem rariſſimi cæteris, vni Maroni familiares: inter quos ille abſolutiſsimus,

Infandum Regina iubes renouare dolorem.

Ineptè garruli Grãmatici illibatos vocant. Quin exemplum non bonum afferunt,

Depreſſo incipiat iamtum mihi taurus aratro.

Principiò, non claudit ſententiam. Item patitur colliſionem. Tum duo pedes totidem verba terminant. Præterea ſi qualitatem, aut ordinem intueare, Bucolicum reperies, cuius rhythmus

muſnon ita conuenit perfectioni heroicæ. Atque illi nominare hunc auſi ſunt, illibatum. quum tamen ita definiāt: Illibatus, qui nulla aucta, aut minuta, aut amputata ſyllaba formatur. Et vox ipſa Illibati, hoc loco ſanè triuialis eſt. Nihilo verò felicius, qui perfectum putarunt eū quo omnes partes orationis comprehenderentur. nam & ineptum eſſe oportet verſum eiuſmodi, & inutilem. Multas quoque Epiſtolas diuinas M. Tullii legimus, in quibus non omnes ſunt partes orationis: nō enim Interiectio. quas qui dixerit imperfectas, verè erit Grammaticus. Eiuſmodi verſui nomen nos poſuimus, παμμερής. Exemplum hoc habe,

πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον.

Ad me continuo, licet, abſfers verte precantem.

Simili faſtidio affecere nos & altero, quod vocāt παγγράμματον: quippe omnes literas tanquā tomentum inculcarunt. etiam nos ineptiuimus:

Vix Phlegethon Zephyri quæres modo flabra Mycillo.

Extremam verò dementiam profeſſi ſunt: quum etiam ad Dialecticam accedere auſi ſunt. ἐμπεριεκτικός, inquiunt, verſus ille eſt, qui vnū aut plura continet prædicamenta. Quiſnam verſus integrum comprehendit prædicamentum? aut quis non continet vnum? Quidnam dicas, non verſu, ſed verbo vnico, quod vnum prædicamentū nō referat? Omitto nomen, quod nō intelligo: niſi ſi tanquam ſepem quampiam, aut baltheum prædicamentis circundare voluerūt.

Pentimeris. Quare etiam πεντημερεῖς quoſdam prodidere? neque enim poteſt aliquis verſus capere pedes quinos, niſi quinarius. Sed fortaſſe fuerit is qui vocibus quinis pedes ſuos explet: ſex in Heroico, in aliis alium numerum. Plurium exempla hîc animi gratia poſita ſunt.

Iupiter omnipotens votis flectendus auaris?

Parebit eius nutibus Fatum pius

Mentem agram ſpes falſa ſerenat.

Ad partes id quoque pertinet: quum ab vna creſcunt ſyllabatim voces. Homeri exemplum in promptu eſt:

ὦ μάκαρ Ἀτρεΐδη μοιρηγενὲς ὀλβιόδαιμον.

Tale Virgilianum illud eſſe carmen potuiſſet, ad hunc modum:

Ex quibus inſignis pulcherrima Deiopeia.

Hoſce κλιμακίας, quaſi ſcalares appellarunt: quòd per gradus aſcenderēt. Alii συριγγώδεις, hoc eſt fiſtulares, à paſtorali muſico inſtrumento: de quo ſatis ſuprà. Ita enim à minima canna ad maximam vſque ſubibat. Nō deſunt qui Euryalicum ei nomen fecerint.

Eiuſdem rationis erit, ſi recurrent quantitates: vt quinque ſyllabis deſinat in vnam. quos Tibicines nominarunt.

Vectigalibus armamenta referre iubet Rex.

Tibicinem alii verſum illum vocauere, in quo aliquid poneretur ad ſolam metri ſuſtentationem,

Aſpectans ſyluam immenſam: & ſic forte profatur.

A Nam *forte* eſt pro tibicine in verſu: nō autem ipſe verſus Tibicen. verùm hoc inter vitia quæ conſiſtunt in quantitate.

AFFECTVS A' QVALITATE.

CAPVT XXIX.

QValitatis virtutes ſunt, ſimplicitas, æquabilitas, maieſtas, ſonus, & eiuſmodi.

Simplices ἀπολόγους appellamus. quo nomine etiam perfectos aliqui agnouere. Cæterùm perfectionis pars eſt ſimplicitas. quā ita hîc definio. tractus dictionis & Rhythmi ſine anxio delectu aut diſpoſitione. eſt enim delectus in verbis anxius, veluti illud notarunt Critici Virgilianum:

B *Summaque ſciuna ſanie infuſcatur arena.*

Ita habes etiam nimium figuratos. In diſpoſitione etiam, quum malim anteponere Dactylū Spondæo, quàm Spondæum Dactylo in Dactylico verſu. quum tamen ſimplicitas orationis aliud poſtulet. Exempli gratia,

Conſilii fortis neruos Fortuna retundit.

Sic enim ſimplicius agas:

Fortis conſilii. Sunt igitur ἀπολόγοι, quorum dictio, & dimēſio, & concinnitas ſimplex, ac inelaboratæ ſimilis. Iccirco ἀπραγμάτευτοι etiam à nonnullis. Afferunt autem exemplum non malum,

Vrbe fuit media Laurentis regia Pici.

Simplicior tamen ille Ouidianus,

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis.

C Incipit enim à recto caſu. Permulta verò inuēnias eiuſmodi. vt & illud,

Dic mihi Damœta, cuium pecus? an Melibœi?

Hanc ſimplicitatem etiamſi æquabilitatem appelles, non errabis. Videtur tamen æquabilitas in ſono tantùm. igitur erit pars ſimplicitatis. Nō defuere qui ſimplices hoſce nominarent πολιτικούς. Si à ciuilitate duxerunt, minus rectè. nam & paſtoralia carmina, cuiuſmodi vnum poſui, talia eſſe queunt. Ad hæc, Politica, ſiue Ciuilia decet ornamentum, interdum etiam Pompa: quæ longè abſunt à ſimplicitate. At ſi politos, non politicos intelligunt, ne id quidem ſemper cōuenit ſimplicitati. quippe ſi anxius verſus ſit, vocibus ac numeris nimium compoſitis aut diſpoſitis aut diſquiſitis poliendus erit, vt ſubſidāt

D tumida, & reducatur ad illam æquabilitatem. ſanè & politus fuerit, & erit ſimplex. at enim verò ſimplicitas illa quæ prima quaque inueſtigatione ſeſe offert nobis, nullo pacto polienda erit. Natiua enim eſt, neque torno indiget: hoc enim eſt Polire, quod πολεῖν. Itaque Horatius Græcorum os rotundum dixit: &, *Male tornatos incudi reddere verſus*. Quare eam ſpeciem quam κυκλοτερῆ dicunt, putem potius eandem cum politis. Exempla infinita apud poeſeos patrem inuenias. Lege totum tractum peſtilentiæ in tertio Georgicôn. Amplius verò errarunt Grammatici. malè nánque definiuerunt. Politi

inquiunt,qui cohærentem continuant orationem: hæc enim definitio omnibus conuenit illis,qui ſunt contrarii ἀσυνδέτοις. Cohærens ergo rudis eſſe poterit, idem Politus eſſe qui poſsit? Exemplum Cohærentis ſiue ſubeuntis,impoliti tamen:

Prætextam in ciſta mures roſere Camilli.

Hoſce κυκλοτελεῖς,teretes qui vocabit, non peſſimè faciet: ſunt autem contrarii inæqualibus: cuiuſmodi ſunt permulti Luciliani,& apud Lucretium non pauci impoliti.de Ennianis tantũdem.neque Horatius in Senariis dactylicis felicior.Hos ego voco familiares.modò enim Latinè & purè dicat, parum proſpicit quid numeris B futurum ſit.Oratio pura,tractus ſcrupei,

Qui fit,Mæcenas,vt nemo quam ſibi ſortem.

Neque melius multo qui ſtreperis teretes,atque confragoſis contrarios arbitrati ſunt.aduerſantur enim ſtreperis molles,quos μαλακοειδεῖς Græci.Exemplum ponitur à Quintiliano & aliis,

Mollia luteola pingens vaccinia calta

Et noſtrum, *Luteola in viola caltula pallidula.*

Quo loco etiam malè adducunt exemplum illud,

Torua Mimalloneis inflatur tibia bombis.

Neque enim teres eſt, ſed vitioſus: atque relatus ad cenſum tumidorum, ſicut & illud Horatii,

Nec circumtonuit gaudens Bellona cruentis.

Præterea verſus ille, quem adducunt,non reſpondet definitioni. Neutiquam enim cohærent C dictiones: ſed ſimul cũ quarto pede finitur tertia vox:ſimul cum voce quarta pes quintus. Alii verò Politicos,non vt illi,ſed qui affectus includerent,appellarunt. At hæc differentia pertinet ad ſenſum:non ad dictionem aut numerum. Sicut & ille: ἀπηρτισμένον vocant: qui comprehendit integram ſententiam. neque enim verſus affectio erit,ſed orationis. Apud quoſdam ἀπηρτημένον ſcriptum inuenio, id eſt ſuſpẽſum:quia ſequentem non requirit,in hoc ipſo ſui eſt.

Haud procul ab horum natura, quos μονοσχηματιστοὺς Græci,nos Æquiformes,non eoſdem cũ iis in quibus æquabilitatem agnoſcebamus. Hi enim ſunt etiam alio nomine ἰσόχρονοι. Hoc autẽ pertinet ad qualitatem.non quod tantis aut tot D pedibus conſtent, ne quis decipiatur: ſed quòd ſimilibus.idẽ nánque omnibus ſedibus pes.quare ſequitur τὸ ἴδιον, vt omnes ſint ἀμεταπλαστικοί. mutaretur nánque figura dempta ſyllaba. Rari admodum hoc genere apud authores.

Suis & ipſa Roma viribus ruit.

Nam ille Virgilianus, tametſi pro Spondiaco ponitur à Diomede,

Et leueis ocreas lento ducunt argento.

Tamen tertius pes,vt ſit Spondęus,paſſus eſt ad primam ſyllabam Synalœphen. Extat & ille Ennianus,

Olli reſpondit Rex Albai longai

Itaque nonnullis placuit eos etiam τυραννικὲ appellare. Puri nánque ſunt: neque quicquam admittunt peregrini.

Maieſtas in carmine comparatur extra ſententiam ſono quodam non fluido, ſed ſibi ipſi conſtante: σεμνὸν Græcè dicam. Maieſtatem verò Græci quo vocent,non habẽt. Abſint oportet à vulgari ſono:neque tamen tollãtur in tumorem.qualia penè omnia diuini Maronis,

It nigrum campis agmen.
Sub mœnibus vrbis aquantur.
Et quorum pars magna fui.
Quis talia fando
Myrmidonum Dolopumve, aut duri miles Vlyſſi
Temperet à lacrymis?

Sonori ſunt itaque hi: ſed cum grauitate illa σεμνῇ, non turgida: ſonori nánque ſine maieſtate multi:neque tamen vitioſi. Cum maieſtate illi:

Poſtquam res Aſiæ Priamique euertere gentem
Immeritam viſum eſt ſuperis. & alia diuina.

Sine maieſtate verò,

Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam
Elicit:illa cadens raucum per leuia murmur
Saxa ciet:ſcatebriſque arentia temperat arua.

Quare minus commodè Grãmatici definiuerunt:qui crepitant fragoſam pronuntiationem. tales enim ſunt fragoſi inter vitia connumerati.ſonori autem pertinent ad magniloquẽtiam, quorum proprium eſt,implere aures ſine offenſa. Hæc nonnulli auſi ſunt ἠχικοὺς nominare: minus aptè. Eſt enim ἠχὼ apud Ariſtotelem affectus vocis repercuſſæ. Quare hi erunt, vt quidã maluerunt, ἠχώδεις. ἠχικοὶ autem,in quibus arte id elaborarunt, vt eſſet extremæ vocis reſponſio ac repetitio. Apud Græcos hoc tentatum primùm. verùm frigidè ſanè, vt in Epigrammatibus,& apud Ariſtophanem Θεσμοφοριαζούσαις. Iccirco dixit Martialis, *Echo ſibi Græculam non recantare*. Acutius Latini,quum ponerent orationem,ab eius extremo eliciebant partẽ,quæ præter ſpem malum bonúmue ſignificaret. veluti ſi dicas,

Fœmina dira viri nex eſt,& terribilis lis.

Ariſtophanes in Equitibus, ex μαχέσαιτο, χέσαιτο. Itaque etiam præcedentia cola per interrogationem ſtruxerunt ita, vt Echo ipſa acutiſsimè reſpõderet. quemadmodũ eo Epigrãmate quod laboratum multo ingenio,multa arte,multo lepore,nullo pudore. Iccirco non poſui:

Quiſnam clamor? amor. quiſnam furor? vror.

& quæ ſequuntur.

Quod autem aiunt Grammatici vnam ſyllabã repræſentari, parum circunſpectè loquuti ſunt. quanto nánque plures,tanto acutius, *Fane, Ane. Magnus, Agnus. Plauſtrum, Auſtrum. Fœmina, Mina.* & alia innumera. Quidam dixerunt eſſe vitioſa: quia in monoſyllabam deſinant. Is primus error. non enim omnia. illud enim noſtrum inter luſus in menſa:

Quidnam ſignificat Scaliger? Aliger.

Alatum podagræ mancipium eſt: pinnæ eſt.

Præterea quot neceſsitas concinnitatis deduxit ad monoſyllabum?

Moribunda procumbit humi bos. &

Inuenta ſub ilicibus ſus.

Sed de his in quarto.

In ea repercuſsione, vt eſſet locus accommodatior ampliori orationi, producta interdum eſt ſyllaba: aliàs correpta. Nonnunquam addita aſpiratio, aut dempta. Aliquando mutatus ſonus ſimul cum temporibus in diphthongo. etiã affines conſonãtes ſuppoſitæ, vt *Clamor, Amor. Maximus, Imus. Soſpes, Hoſpes. Hamo, Amo. Æris, Eris. Echo, Æquo.* Hi igitur arte quæſiti atque facti nequaquam erunt vitioſi. quòd ſi ſubeat caſu, aut incuria relinquatur, fortaſſe à Criticis damnabitur: vt illud Horatii;

Eſſe pares res. At Auſonii,

Exercet mentes fraternas grata malis lis.

arte factum.

Leoninus. Similis his æquè vitioſus Leoninus. Nominis cauſam ignoro. nã tametſi Leoni cauda eſt, tamen ea ventri non eſt vel par vel ſimilis. id quod talibus euenit verſibus. nam quemadmodum in Echicis cauda caudæ reſpondet: ita in Leoninis cauda ventri. Quamobrem æquiuocos quidam appellauere. Exempla, *Æquiuoci.*

Vir, precor vxori, frater ſuccurre ſorori.

Semipriſcis adeò probati, vt ſine illis quicquid ſcriberent, ineptum putaretur. Recentiores illud commenti ſunt: puto eſſe Monachi cuiuſpiam,

Hic iacet Eraſmus, fuerat qui ridiculus mus.

Sonoris proximi ſunt Vocales: iidem cum illis, niſi ſonus eſſet remiſsior. φωνήεντα Græci.

Quæque lacus late liquidos, quæque horrida dumis
Rura tenent, &c.

AFFECTVS À DISPOSITIONE
CAPVT XXX.

ORdo ſiue diſpoſitio pedum alia alii antefertur. De quibus in quarto accuratius ſcriptum eſt. pudet autem exempla ponere. Vnus enim quiſque ſibi deligere poteſt: veluti quum primæ ſedi vna aut plures reſpondeant eodem pede. Eos Græci ineptè πολυμερεῖς. nos ἀναλογομερεῖς, aut ἰσομερεῖς, aut ταυτόποδας, æquipedes.

Alia ratione diſponũtur ἰσόλογοι. neque enim tam pedes reſpondent quàm numerus ſyllabarum. vt inter affectus quantitatis etiam numerare queas. Æquidicos Latini: nos Bipartitos. nã æquidici etiam tripartiti eſſe poſsint: vt

Multa quoque & bello paſſus dum conderet Vrbem.

Quindecim enim ſyllabis conſtitutum, in tres partes ſecare licet. bipartiti autem exemplum non bonum ponit Plutarchus ex Homero.

αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι.

Redundant enim in priore commate ſyllabæ duæ, ſi eum ſequenti comparetur. Illud potius afferendum,

A *πρός τε θεῶν μακάρων, πρός τε θνητῶν ἀνθρώπων.*

Grammatici falſò definiuere à ſententiis, quoties per antitheta comparantur. veluti illo exemplo:

Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

In hoc enim eſt orationis affectus, non dimenſionis.

Tantùm autem valuit ordo, vt certo modo partibus diſpoſitis, retrolegendo alii euadant, qui dicuntur Reciproci. ſdq; aut eodem genere carminis, aut diuerſo. Ac diuerſo quidẽ facilius. quare è ſenario dactylico catalectico Sotadeum fieri animaduertere. id quod irriſit eo verſu Martialis,

Nec retro lego Sotadem Cinædum.

Exemplum autem habebis ex hoc,

Fata ſibi Medulus fabricans eſt perfidus hoſtis.

B Eodem modo Elegiacum effici, de quo recurrat Iambicus.

Altera regreſſu metra recurſa meant.

Quorundam tamen ingenio factum eſt, vt relegendo eadem ſpecies referretur. ſdque aut eodem ſenſu, aut etiam contrario. Idem ſenſus,

Præcipiti modo quod decurrit tramite flumen
Tempore conſumptum iam cito deficiet.

Contrarius ex his,

Laus tua, non tua fraus: virtus, non copia rerum
Scandere te fecit hoc decus Omnipotens.

Quemadmodum circunferuntur & illa tam operoſa: vt per eadem elementa fiat recurſus, quẽ
C δίαυλον ſuo loco appellauimus.

Signa te ſigna temere me tangis & angis.
Roma tibi ſubito motibus ibit amor. & illud,
Si bene te tua laus taxat, ſua laute tenebis.

Nos verſum vnum commenti ſumus, quem Proteum nominauimus: cuius verba toties ſedes commutare queunt: vt innumeras penè facies oſtendant:

Perfide ſperaſti diuos te fallere Proteu.

Illorum quoque natura pendet ab ordine, qui Correlatiui à Grammaticis dicti ſunt. verùm ad pedes aut ad rhythmos nihil. verba ipſa modò regunt: vbi inter ſe reſpondent,

Paſtor, Arator, Eques, Paui, Colui, Superaui
Capras, Rus, Hoſtes, Fronde, Ligone, Manu.

Quam ſpeciem recentiores inſuaui exemplo affectauere:

D *Inſtruit, inducit, iacit, admonet, extimet, vrget,*
Claſsica, tela, faces, tormenta, tonitrua, claſſes.

Inſuaui, inquam. nam & Leoninus verſus eſt ſecundus. & verba aliquot reſpondentibus nominibus ſua quibuſque ſede, minus proprio vſu ea appellant.

Eſt & apud eoſdem ſpecies altera ſanè plebeia. Concordantes vocant. in quibus voces quædam ita ſunt communes duobus verſibus, vt ſeruiant contrariis:

Et canis	}	*in ſyluis*	{ *venatur*	}	*& omnia*	{ *ſeruat*
Et lupus	}		{ *nutritur*	}		{ *vaſtat*

Serpentini. Addiderũt huic claſſi etiam SERPENTINVM. quum reuoluitur finis eódem vnde venerat. Ex Martiali & Ouidio,

Rumpitur inuidia quidam chariſſime Iuli:
Quod me Roma legit, rumpitur inuidia.
Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido:
Attice crede mihi, militat omnis amans.

Verùm partium diſpoſitio pro toto efficit hoc. in quibuſdam verò affectum cognoſcas, tanquã totius ad totum: id eſt non tanquam pedum ad verſus, ſed tanquam verſuum ad poematium. veluti quum repetitur verſus in fine Epigrammatis, qui initiò fuerat cõſtitutus. vt apud Martialem, & Catullum, & nos:

Calue peſſime, Calue peſſimorum.

Intercalares. Cuius naturæ atque inſtituti ſunt ii quos Intercalares dicimus. Apud Virgilium,

Incipe Mænalios mecum mea tibia verſus.

Apud Ouidium,

Impia quid dubitas Deianira mori?

Apud Catullum,

Concubine nuces da.

Eſt autem ſpecies eorum qui dicuntur interpoſiti. ſic enim hos definiunt. qui ſaluo ſenſu tolli poſſunt: cuiuſmodi ſunt omnia ὑποφωνήματα & προσφωνήματα. Græci παρεμβεβλημένους. quo nomine etiam Spurios recenſet Cicero in Epiſtolis. Sic enim appellat Auſonius quos expũxit, quaſi non γνησίους, id eſt genuinos, ſiue germanos, ſiue ſuos. eo verſu,

Quæque notas ſpuriis verſibus appoſuit.

Mutantur igitur dictionum tranſlatione aut recurſu, quemadmodum dicebamus. Non minus verò etiam temporum tranſpoſitione. nánque Iambicum aiunt primum fuiſſe verſum ſenarium ex ore Latonæ, ſicuti ſuprà dicebamus.

ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιάν.

Ex quo tranſpoſitis temporibus Trochaicum efficias: ad quem modum legimus apud Strabonem,

ἴε παιὰν, ἴε παιὰν, ἴε παιάν.

Quem exceptum in ſacris ad aras pro libamentis Spondiacum fecerunt, addito non tranſpoſito tempore.

VITIA A' QVANTITATE.

CAPVT XXXI.

QVæ ſuprà memorabamus aut pro virtutibus, aut pro ſimplicibus affectibus, quæ euenta quaſi quędam atque ἐπιχείμενα ſunt, miſceri neceſſe fuit etiam vitiorum animaduerſionibus: propterea quòd Grammaticorum errores identidẽ fuerunt caſtigandi. quamobrem & ἐχίδνας, & Leoninos deſcripſimus, qui huc fuerant differendi. Nunc ſuo loco deſignabimus qui reliqui ſint. A' quantitate igitur, quod & ſuprà fecimus, incipiendum: quàm proxima nánque ſubſtantiæ dici poteſt. nam vera ſubſtantia in carmine eſt ipſa dictio: in dictione quantitas. Eſt igitur vitiũ quantitatis aut in partibus principalibus, aut

A in partium partibus. In principalibus, veluti quum dictiones nimis longas aut nimis curtas infercimus. Illos vocarunt μακροκώλους:

Collacrymabantur Conſtantinopolitani
Innumerabilibus ſolicitudinibus.

Alios nõ animaduertere. idcirco ne nomen quidem impoſuere. Exemplum ponam,

Si mi lis nex eſt trux, pax quid ſit ſub id, aut quo?

Eſt igitur in illis exceſſus, in his defectus. quemadmodum & in partium partibus: veluti quum deſit aut abundat ſyllaba, vel ſyllabæ. Id quod fit in principio verſus: ἀκεφάλους vocant Græci, nos Mutilos. ſic enim Horatius cum cui cornu videbatur ob cicatricem à fronte euulſum. Aut

B in fine: μειούρους Græci, quaſi excaudatos aut cauda minutos. ſicut illi erãt capite minuti. Aut in medio: κολοβοὺς Græci, & κολουρβίους: alii etiã λαγαροὺς, quaſi inanes aut laxos: etiã ſtrigoſos poſſis dicere.

A'κέφαλοι quare dicti? quippe caput carminis vna nequit eſſe ſyllaba. Capiti igitur pars deeſt, non caput carmini. Adducunt exemplum,

Fluuiorum Rex Eridanus. & ex Homero,

βορέης καὶ ζέφυρος.

Quàm verò bene, videndum eſt. Pes enim pedem repræſentat, Anapæſtus dactylum. Hoc dixere Græci ἀντιποδίαν & ἀντιπάθειαν. & Terentianus, vir ſummo iudicio & eruditione, ita cẽſuit. poni poſſe in Ionicis diuerſos pedes: Quod enim vnus amittet, inquit, acquiret alius. non igitur eſt ἀκεφαλία, ſed ἀντιμεσία in Rhythmo. Ic-

C circo προκελευσματικὸν quoque pro Dactylo poni videmus. Neque ſolùm illum, de quo alibi, quippe vocalis meritò fit commodior, vt *Genua, Ariete*. fit enim quaſi conſonans ſecunda vocalis in vtroque: quemadmodum etiam Spondæum facias ex illa voce, *Fluuiorum*. ſed etiam manifeſtum: veluti apud Ennium,

Capitibus nutantes platanos, rectaſque cupreſſos.

Βορέης quoque alibi βοῤῥᾶς & βοῤῥῆς ſcribitur. A'κεφαλόστιχος ille apud Ciceronem, niſi ſit mendum. Recitat autem è ſuo Mario in primo De diuinatione,

Arboris è trunco ſerpentis ſaucia morſu
Subiit ipſa feris transfigens vnguibus anguem.

Ex vero ſyllabæ defectu ſequitur carminis mutatio. Iambicus ex Trochaico,

D *Tu dabis malum Metelle Næuio poetæ.*
Dabis malum Metelle Næuio poetæ.

In medio autem ſtrigoſi illi deficiuntur ſyllaba, aut ſyllabæ parte, id eſt tempore. nam illi Maroniani, & ventre & cauda carent, caſu non conſilio: *Quem tibi iam Troia*. Aonius tamen poeta conſultò quoſdam tales fecit. id quod an laudem, ſuo loco dicam. A' Callimacho nánque commiſſum aiunt: cuius inter Senarios illud inſertum circunfertur:

τὴν οἱ φασὶ τεκόντες.

Multa exempla habes ſyllabarum aut tẽporum,

Omnia vincit Amor: & nos cedamus Amori.

Verè

Verè illud in medio,

Liminaque lauruſque Dei.

Hoc ad principium carminis: verſus finem ibi Ennius:

Hic vbi cęſa fere ſunt millia militum octo.

Eſt enim in quinta ſede trochæus, ſi legem ſeruemus. Ex Homero multa petere queas. fuit enim negligentiſsimus. In fine autem non penitus. vltima nánque ſyllaba nullum carminis corrupit genus, neque longa trochæũ aut dactylum; neque breuis iambum aut anapęſtum. ſed in vltimæ dictionis ſyllaba penultima: vt apud Homerum,

Τρῶες δ' ἐῤῥίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν.

Me *quam amo virgo ferox fugit auia, nulla redamans.*

Contraria ratione Hypermetra Miuris. iccirco appellata ὑπερκατάληκτα. quare auté περικεφάλους hoſce appellarunt, quorum affectus eſſet in cauda? ſané malim eos ita dictos, quorũ initia vna ſyllaba abundarent. Nam ſi coniunctio cogatur à verſu poni in fine, nihil eſt impedimento quin ſequentis verſus principio apponatur prælata orationis dignitate. Hoc fit ſæpe à Comicis: velut,

Meum gnatum ſi comparatum ita video,
Vt malit quę volo, quàm quę nolo velit: feram.

Hoc, inquam, fit ad hunc modum, vt vides, nulla neceſsitate cogente, vt ea ſyllaba transferatur ad præcedentis finem, quia mutilus ſit. nánque alibi eſt cauſa qua transferamus: quo ſupplemétum fiat in locum ſyllabæ deficientis: vt apud Horatium ex Adonio auferimus ad integrãdum Sapphicum anteeedentem:

Groſphe non gemmis neque purpura-
Venale nec auro.

Ad priorem modum alio loco idem,

Labitur ripa Ioue non probante-
Vxorius amnis.

Contrà Hypermetris eſt quod demas atque induas in ſequentis ſyllabam per concretionem. Apud diuinum Poetam non ſemel,

Et dulcem muſti vulcano decoquit humorem.
Viuaque ſulphura
Tecta Latinorum.

Quare δολιχούρους libenter appellarim, & ἐπιούρους: vt illud, *Et nauifragum Scyllacęum.* niſi Creticum mauis, *Naufragum Scyllacęum.* Concreſcunt tamen interdum duæ in vnam. Ponam exempla principii, medii & finis:

Eoſdem habuit ſecum, quibus eſt elata capillos.
Et leueis ocreas lento ducunt argento.
Atque hinc bullato ſpoliauit Amazona baltheo.

Contrarii ieiunis illis & ſtrigoſis dicuntur προκοίλιοι & προγάστορες, ventrioſi. ſuperiori exemplo, & illo,

Inter ſe coiſſe viros & decernere ferro: ſi ita legas. Sed alii quoque ſunt.

QVALITATIS VITIA.
CAPVT XXXII.

Qvalitatis vitia in ſono aut figura. Soni vitia duritas, quam in nomine fragoſi, & ſtreperi collocarunt. Ac fragoſi quidem ſunt aſperi hærentes: ab aquis ſumpta metaphora, quæ obiectu ſcopulorum aut rupium quum detinẽtur, franguntur atque ſonum edunt. Græcè τραχεῖς. quale illud Homeri,

τριχθάτε, τετραχθάτε διατρυφὲν ἔκπεσε χειρός.

Illud potes apponere,

Fraternas ſtrages, perſtrictaque ſtrata cruore.

Streperos agnoſcas in ſimili ſono molliores: quos Rauolos à raucitate ſcitiſsima voce Latini dixere. Rauim nanq; τὸν βράγχον Plautus. Græci hoſce φωνεούς. quaſi querulos aut querqueros.

At tuba terribili ſonitu procul ære canoro Increpuit.

Contrarii ſunt his hiulci. Græci λαγαρούς, nos inanes & laxos. Catulli illud,

Ebrioſa acini ebrioſioris. &
Vno in lectulo erudituli ambo. &
Inſula Ionio in magno.

Hoſce Græci κακοφώνους. ego potius ἀφώνους & πολυφώνους. nam κακόφωνοι ſunt ridiculi, aut incompoſiti, aut inſuaues: velut illi,

Numerum cum nauibus æquat.
Et Troica caſtra. Et qui eſt apud Ennium,
O Tite tute Tati tibi tanta Tyranne tuliſti.

Atque hos quidem neutiquam definias per repetitionem eiuſdem conſonantis: quemadmodum minus conſultò fecere Grammatici. Non ſunt enim ſemper vitioſi. quinetiam pro virtute quæſitũ id aliquãdo: ſicut in quarto dictum eſt,

Sale ſaxa ſonabant.
Quęque lacus late liquidos.

Quare genus ſummum appellabo αὐτόφωνον, aut αὐτοσύμφωνον. Speciem verò vitioſam: veluti in ſuperioribus, & in his,

Glauco, & Panopeę, & Inoo Melicertę,
Iactari quos cernis in Ionio immenſo.

Quos tamen conſtat ab ipſis Poetis affectatos: tantum abeſt vt pro vitioſis admiſerint, quos quæſitos videmus. verùm in quarto exactius. Illud nunc diſpiciamus: vitioſum hiulcum, & eũ hiulcum quem Poetæ probum atque etiam expetendũ iudicarunt: an ſub eodem genere quod ταυτοσύμφωνον diximus, ſtatuere ius ſit? Atque hoc pertinet ad Metaphyſicum primò, deinde ad Moralem. nam largè dare, eſt pro genere tũ prodigis tum liberalibus. differentiæ verò additæ vel bonæ vel non bonæ, conficient ſpecies probas aut prauas.

Tumiditas quoque in ſono eſt. vitium illud quidem, quod eſt contrarium ſonoris. In id vitium aſſurgunt qui plus nimio conantur. à quo fortaſſe non abeſt Papinii,

Magnanimum Æacidem, formidatamque Tonanti.

exhaurit enim ſpiritum.

Contrarii hærentibus & fragoſis, æquè nihilominus vitioſi, Fluidi. Sunt autem Fluxi, qui non conſiſtunt, dum pronuntiantur: ſed dila-

buntur, atque ſeſe ſubtrahunt, quaſi inertes o- A
peri. Hoc ſeculo vitium peculiare. ne moribus Epicureorum & ſolutorum animorum eſſent carmina diſsimilia. Hi cecidere ab ea virtute, quam in Tercibus agnoſcebamus:

Qui modo Naſonis fueramus quinque libelli,
Tres ſumus. Hoc illi prætulit author opus.

Figuræ vitium eſt in orationis modo, duplex: aut quum nimis ſunt figurati, quaſi cincinnati, & calamiſtrati, & ſpleniati, & ſtibiati: horum multos taxat Æſchyli & Euripidæ Ariſtophanes. Alii contrà adeò plebeii, vt aliquando ſordidi ſint. illos κομψοὺς, hos βδελυροὺς appellato. Illud vitium tolerabilius: rapit enim ac tenet auditorem, dum iudicat. Hoc peſsimum: aſpellit enim ab ſeſe auditorem, dum nihil quærit, nihil recipit noui. λογοειδεῖς appellatos inuenio: quaſi ſimiles ſolutæ orationi. Sæpe Catul- B
lus: vt in illis,

Troia neſas commune ſepulchrum Aſiæ atque Europæ:
Troia virum & virtutum omnium acerba cinis.

Quod genus Horatius in ſermonibus conſecutus, habuit imitatores multos: Iuuenalem non habuit. Addidit enim facilitatem & amœnum ſonum ſermonis puritati. Cæterùm in quarto commodius & exactius de hoc.

Ἀσυνδέτους verò quónam ponemus loco? nã partium videtur defectus. Sunt enim quorum voces ſingulæ ſingulis pedibus inchoantur ac terminantur. Quare quemadmodum oratio ἀ- C
σύνδετος eſt, cuius dictiones nulla copulatione coniunguntur: ita verſus, quorum pedes nullam vicini ſyllabam ſubeundo finiuntur. Alijs placuit ponere inter qualitates. Sanè eſt qualitatis vitium ex partium carentia. Exemplum Homeri,

Τ' ἔσσεται τοῖς πεδίον, σὺ δ' ἴσχε, πίνε δ' ὑμῶν.
Nobis dulcia carmina, nobis dulcia vina.

An verò poſsit eſſe vitium diſpoſitionis? Non enim videtur. Tranſpoſitis enim, vti libitum fuerit, dictionibus, idem modus numeri. Euenire tamen queat, ſi monoſyllaba intercedant Exempli gratia,

Nobis Rex ſit talis qualis iam fuit ante.

Si enim commutentur verba, ſubibunt inter ſe pedes. Grammatici more ſuo turbas dant. afferunt enim exemplum diſiunctarum dictionum, D
non pedum. Hoc autem eſt orationis, non verſus,

Tectum auguſtum, ingens, centum ſublime columnis.

Id quod nequaquam vitium eſt: ſed figura laudabilis. quum enim multa habemus, fit quaſi ἐπιμονὴ, vbi copula non additur. Sed de his in quarto.

Hanc ſpeciem ἀπόρρυθμον quare appellarint, ſubobſcurum eſt. videtur enim potius ἄρρυθμον. Haud tamen verum eſt, eſſe ἄρρυθμον: neque verò εὔρυθμον. quare ἀπόρρυθμον: quaſi quum dicimus, ſubſaltum.

LEGES COMMVNES.

Capvt xxxiii.

Hactenus communes affectus. Nunc ſi quæ leges ad virtutes adducunt nos, aut à vitiis amouent: tanquam affectuum cauſæ more noſtro ſubnectendæ. Eſt igitur prima lex ab antiquis ſancita atque recepta: Verſus à monoſyllabo, qua ſcilicet ratione ſuprà docebamus, ad triceſimum vſque temporum tractum deduci poſſe. Iccircò maximum verſum τριακοντάσημον vocauere. Et Demetrius Phalereus metri concinnitatem ſuo ſtomacho præſcripſit. Conſiſtere nánque potiſsimùm intra Hexametrum: idque addito elogio non infaceto,

Γελοῖον γὰρ, inquit, τὸ μέτρον ἄμετρον εἶη.

Poſtremæ ſyllabæ nulla ratio habetur. quare neque longa purum Trochaicum, neque breuis purum Iambicum vitiabit.

Vt Hypermetrorum vitentur incommoda, nulla pars à ſequenti accipiatur, aut ab illo excipiatur. Hoc tamen Lyricis & Choris Græcis nequaquam obſeruatum eſſe, vulgare iam eſt. ſuprà poſuimus aliquot exempla. Catullus non ſolùm in Epithalamio, ſed etiam in Hendecaſyllabis licentia vſus eſt:

Quænam te mala mens, miſelle Rauide,
Agit præcipitem in meos iambos?

Aut quum id quod in priore ſupererat, tanquam legitima pars inchoabit poſteriorem: vt in illo de quo diximus, Horatii,

Groſphe non gemmis, neque purpura Venale nec
auro.

Sic habes apud Simonidem in Epigrammate,

ἦ μέγ' Ἀθηναίοισι φόως γένεθ' ἡνίκ' Ἀριστο-
γείτων Ἵππαρχον κτεῖνε καὶ Ἁρμόδιος.

& Nichomachus in Elegiis,

ἔσσι δέ σοι ὁ κλεινὸς ἀτ' ἰλλάδα πᾶσαν Ἀπολλό-
δωρος. γιγνώσκεις ὄνομα τοῦτο κλύων.

Atque in his quidem pudor ac venia ob nomina At Theocritus,

ἐκ οἴδαν ἀρχαίοις ὦ πότνια, καθέζονται ἀ-
π' ἀθανάτων αὐτοὶ πλεῖον ἔχουσι βροτοί.

Mediocrior Cratini audacia, ὥσπερ,

ἀλλ' ἐγὼ δυνατὸν ἐστ. οὐ γὰρ ἄλλο προ-
σύλλαβον στίζειν.

Ariſtophanes quoque Ἀχαρνεῦσι,

ἀλλὰ τοῦ λόγ' εἴ σοι δοκεῖ, τὸν δὲ Λακε-
δαιμόνιον αὐτὸν, ὅτι τοῦ τρόπου οὐ σοὶ φίλον.

Ouidius autem in quarto de Ponto, dum non vult aures lancinare fœditate, laceſsiuit verſuũ tractu,

Lex pedis officio, fortunaque nominis obſtat:
Quaque meos adeas, eſt via nulla modos.
Nam pudet in geminos ita nomen ſcindere verſus:
Deſinat vt prior hoc, incipiatque minor.

Deinde ab his laſciuè luſit in nomine Tuticani, quæ ibi legeris. Critias quoque quum ſcriberet Elegiacum, neque Alcibiadæ, quem celebra-

lebrabat, nomen dactylicis caperetur, iambicum intruſit. Ponam igitur exempli gratia potius quàm concinnitatis: eſt enim duriuſculus.

Καὶ νῦν κλεπτίστου γὸν ἀδελφὸν στρατιώτου
Ἀλκιβιάδην νῦν ὑμῖν τοῦτον ἄγοντες.
Οὐ γάρ πως ἦν τούνομ' ἐφαρμόζειν ἐλεγείῳ:
Νῦν δ' ἐν ἰαμβείῳ κείσεται οὐκ ἀμέτρως.

Illud item multi curioſè ſeruatum voluere: vt ſententiæ ſimul cum ſtrophis abſoluerentur. ſic etiam in Elegis. Verùm non ignobiles Poetæ id ſuo arbitratu neglexere. Etiam Ouidius ipſe, qui legũ iſtarũ fuit obſeruantiſsimus. Horatius quoque ſolutus ea cura fuit. Catullus vnicam periodum multis explicat Elegis, ſecutus Græcorum licentiam.

E' Grammaticorum minutis præceptionibus ſerò euadere poſsumus. *στίχον* eſſe voluere
B partem *μέτρου*. quæ tamen pars neque minor eſſet trinis coniugationibus, neque maior quaternis. Quod autem minus eſſet tribus, ſi plenũ erat, neque vlla ſyllaba deficiebatur, appellarunt Membrum, *κῶλον*. quod deficeretur, *κόμμα*. id eſt præciſionem, ſiue melius, præciſum. Verùm hæc atque eiuſmodi, vt quiſque volet.

AFFECTVS PROPRII Iambici.

CAPVT XXXIIII.

IAmbicorum ſedes puræ & propriæ fuere per initia, ſicut & aliorum. verùm quum Poeſis ſit imita-
C tio naturæ, natura verò ipſa rarò ſimplicia commentetur, eáque ad compoſitiones potius perfectorum: iecirco hæc vt exactius explicarẽtur, admiſti neceſſariò ſunt alii pedes, quorum notis res ipſæ, quæ eſſent variæ, deſignari poſſent. Inſertus igitur ſpondæus ſedibus imparibus. Eius ſiue conſilii ſiue conſuetudinis ratio declarata eſt à nobis in ſeptimo horum librorum. Anapæſtus quoque ingeſſit ſeſe, non ſine magno decore. eſt enim pes admodum nobilis. ſiſque non ſolùm ſedibus peregrinis, id eſt imparibus, ſed etiam legitimis. Id quod apud omnes Græcos videre eſt. De dactylo quid dicendum? nam ſi ſpondæus interponitur, quare
D non & dactylus? fortaſſe quia trocheo ſimilior: à longa nánque incipit. anapæſtus iambi naturam imitatur: à breui enim capit initium. Nos tamen in Nemeſi numeris ita conſuluimus, vt metum & fugam de qua loquebamur, exprimeremus. Quum itaque poſſet ſic, vel luculento carmine,

Illiberali excuſſa ſunt metu omnia.

Maluimus ad hunc modum:

Illiberali excuſſa ſunt omnia metu.

Verùm hæc potius ad quartum librum ſpectãt. Apud omnes paſsim in iambicis dactylus inuenitur. In ſeptimo horum librorum poſuimus exempla, quibus in vltima ſede ſit tribrachus. Illis etiam hunc addes ex Alexidis Hippiſco fabula,

A *ἦν, οὐδὲ καὐτὸς πρὸ πολλοῦ ἠμέτερον.*

De Scazontibus alibi diximus. Tum Græci *Scazontes.* tum è Latinis Boetius in quinta ſede ſpõdæum ſtatuere (is enim in iambico recto ibi quoque collocatur) non dubitauit. Nos puriorũ authoritatem ſequuti, negamus id ita factum oportere aut decere: ſed iambum ſemper ei loco deberi: ne verſus tractu ipſo tam moroſo lãgueſcat.

TROCHAICI.

CAPVT XXXV.

TRochaici ad Iãbicorum leges quàm proximè accedunt. admittunt enim ſpondæum, dactylum, anapæſtum, tribrachum, proceleumaticum. Eò differunt, quòd ſedes impares ſeruantur intactæ: idque multo diligentius quàm in Iambi-
B cis pares.

Comici tamen noſtri tam hoſce quàm Iambicos adeò contaminarũt, vt omnibus locis hos omnes, atque etiam ipſum Creticũ indiderint: quemadmodũ fuſius in Epinomide ſcriptũ eſt.

ANAPÆSTICI.

CAPVT XXXVI.

ANapæſtici longè laxiores. omnes enim ſibi pares admittunt pedes, dactylum, ſpõdæum, proceleumaticũ, nulla ſibi propria ſeruata ſede: adeò vt toto in verſu Anapæſtico ſæpe anapæſtus nullus inueniatur. Atque ex Anapæſtico Dactylicus plerunque fieri queat. quemadmodum
C noſter ille:

Nulla fouet pietas pietatem.
Pietatem nulla fouet pietas.

Quinetiam fabularum authores Anapæſticum iambo contaminarunt: vt apud Archilochum eo verſu,

Ἐρασμονίδη Χαρίλαε.

Nam quod aiunt etiam à Cratino factum, fortaſſe verum ſit; neutiquam tamen eo verſu quẽ adducunt ex eius fabula Vlyſſe,

Νίφος ἱερὸν τόδ' ἐσῆμας.

Eſt enim trimetrum hypercatalecticum, quod ob quædam prouerbia, Prouerbiale cognominatum eſt.

D *Ποτὶ δ' ἀρτημὺς οὐκ ἐχόμενον.*
Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοισι.

Etſi multa prouerbia aliis verſibus. Multi verſus eiuſmodi ſine prouerbiis. Dactylus tamen contra leges videtur admiſſus. Nam tametſi eſt *ἰσοῤῥοπία*, id eſt æquipollentia: tamen eſt *ἀντιδιάθεσις*, contraria diſpoſitio. Itaque in Trochaico iambus nullus, neque in Iambico trochæus vllus. Spondæus autem non iniuria miſtus fuit. Eſt enim par *συλλήψει*: id eſt temporum comprehenſione. Quòd ſi verum eſt, non eſt verum quod dixere, verſum illum eſſe catalecticum,

ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἐκδύομαι.

Etenim in longa penultima duarum breuium comprehenſio eſt. Eiuſmodi tetrametra Archilochia ſuprà vocabamus: alii malunt Ariſto-

phania. quod nomen non quit deduci tanquam ab inuentore, ſed ab vſu. Nam Cratinus ante hunc, & ante illum Epicharmus eo verſus genere vſi ſunt. atque Epicharmum quidem eiuſmodi menſura duas aiunt ſcripſiſſe fabulas. Quinetiam apud Ariſtoxenum Selinuntium, cuius ipſe quoque meminerit Epicharmus, talẽ verſum inueniri. Fuerũt autem huic ſimilia carmina, quæ vocarunt Laconica, in ſpondæũ, non in anapæſtum deſinentia: è quibus illum circunferunt,

ἄγετ' ὦ σπάρτας ἔνοπλοι κοῦροι.

Nihilo deteriore lege conditur proceleumatico. eſt enim ἰσόχρονος. quo vſus eſt Ariſtophanes:

τίς ὄρεα βαθύκομα τάδ' ἐπίουτε βροτῶν.

Vt non immeritò nonnulli πυῤῥιχιακὸν appellarint. & ſanè ſapit hyporchemata: de quibus libro ſuperiore ſatis.

DACTYLICI.

CAPVT XXXVII.

DActylicis caſtigatiores ſpondæum tantùm interponunt: raro proceleumaticũ. Siquis alius interuenit pes, licentia eſt. Nanque & iambum & anapæſtum videmus apud Virgilium. Etiã Creticum putarunt Grammatici illum:

Inſulæ Ionio in magno.

Ego nihil minus. nam Græcorum exemplo diphthongi amittũt tempus vnum ſequente vocali. Proceleumaticus autem, quemadmodum alibi quoque diximus, aut expreſſus eſt, vt *Capitibus:* aut non, vt *Ariete*. in hac enim voce quaſi triſyllabum ſonum audis, vbi voles, facta tertia litera ex vocali conſonante: ſic & in illa, *Genua labant.* Potes enim audire, *Genva* tanquã diſſyllabum: Eadẽ ratio apud Horatium in nomine, *Naſidieni*: & in voce *Pituita*: ſed de his alibi quoque, vt dicebamus.

Nobiliſsimus dactylicorum Senarius catalecticus, multas inuenit pro re appellationes. Heroicus dictus, qui bella caneret. Orpheus, Linus, Muſæus, Homerus, & alii ad Hymnos trãſtulere. Idem Muſæus etiam ad amores, verùm tragicos. Heſiodus, Nicander, Aratus, Oppianus ad narrationes ac præceptiones. neutiquã tamen nomen illud illuſtre propterea mutauere. Dictus Heroicus etiam Pythius, quia inuentum Apollinis prædicarent. Tradũt enim Phæmonoen primam extitiſſe quæ eo carminis genere Delphis fuerit vaticinata.

Ab ipſis dimenſionibus etiam conſequutus eſt alias atque alias appellationes. κατενόπλιον nominarunt, cum binis dactylis ſingulos apponis ſpondæos. inſurgit enim cum dactylo ad pugnã & pedem figit in ſpondæo, vt manum conſerat: deinde duobus dactylis præliatur: tum quieſcit in victoria cum ſpondæo: Rarum carmen eſt:

Eruerint Danai, quæque ipſe miſerrima vidi.

Periodicum verò eſt alternis, incipiens à da-
A ctylo:

Italiam fato profugus Lauinaque venit.

Bucolicum, vt quintæ vocis & dactyli idem ſit finis: vel dactyli, inquam, vel ſpondæi. multis exemplis,

Tityre tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.

Sapphicum dactylos quatuor duobus claudit ſpondæis:

Claudere dactylicas acies geminis ſpondæis.

Spondiacum integrum ratum inuenias. Lucretii ille eſt in ſexto:

An cælum nobis naturam introcorruptam.

In trimetris autem dactylicis, vt ſpondæus
B primo ſit loco: qualis apud Boetium.

Cum Phœbi radiis graue.

Inter quos alios eiuſmodi & quæres & iudicabis.

HENDECASYLLABI.

CAPVT XXXVIII.

TAm Phalecii quàm Sapphici Hendecaſyllabi temporum variationes paſsi ſunt. Diximus enim Sapphicũ genuinum obſidere dactylum binis vtrinque trochæis,

Seu Sacas, ſagittiferoſque Parthos.

Quem poſtea fecerunt ſtabiliorem, ſecundo trochæo in ſpondæum mutato. Phalecium autem verum iiſdem tantùm conſtare pedibus, trochæis & dactylo. quare primũ eſſe trochæũ
C oportere. quem quum in ſpondæum mutatum videret Catullus, auſus eſt etiam iambum, alii etiam pyrrhichium ſubſtituere: neque id ineptè. Laſciui enim maximè omnium ſunt. Quibus igitur omnia canere liceret, omnibus quoque modis & poſſe & decere iudicarunt.

IONICA A' MAIORI.

CAPVT XXXIX.

IOnicis à maiore non minor iniuria, quàm anapæſticis facta eſt. Ita enim profitetur Terẽtianus, vſum ſequutus, non rationem. Pedes diuerſos inſeri poſſe: modò conſtẽt tempora, neque ſedibus, neque cõiugationibus vllis ſeruatis. Quare eorum quempiam quũ legis aliquãdo, nihil minus agnoſcas, atque Ionicum à ma-
D iore. Eo ille carmine & frequens eſt, & feliciter vtitur. quare qui volet inde petat. Summa tamen hæc eſt: Quum tres Ionicos à maiore pedes poſueris, ſemipedem ſubdis, id eſt duas longas. Quare quum longas omnes in breues queas reſoluere, colliges duas & viginti ſyllabas breues: quæ proceleumaticos quinque ac ſemiſſem conficiunt. Exẽplum non poſuit Terentianus, ſed curtum illud,

Perit, abit auipedis animula leporis.

Nos tamen, quemadmodum dicebamus, & longiſsimos & multos dedimus. Quòd ſi primã tantùm ſyllabam longam corripias, fiet primus pes anapæſtus. exẽpli gratia. pono verſum hunc integrum, non corruptum.

Hic

Hic integer & purus erit verſus amœnus.

Sic mutato,

Hic & integer.

Quòd ſi manente prima longa, ſecunda diſſoluatur in duas breues, fiet dactylus, ſic:

Hic breuibus & impurus erit verſus, &c.

Atque ita alijs quoque locis eueniet. quare poſt duos Ionicos, aut eorum totidem vicarias ſyllabas tres trochæos inuenias: vt in illo,

Poſt Ionicum bis poſitum dabis trochæos.

In tertio tomo de Sapientia & Beatitudine, ex ſeptem trocheis dedimus, & cum cauda Elegiaca, ad varietatem.

ELEGI.

CAPVT XL.

ELegi inter dactylicos aut anapæſticos erant ſtatuẽdi. Cæterùm ob varietatem diſtraximus. Negant quidam præciſionem ſiue cæſuram Elegiacam eſſe breuem poſſe. addunt rationem, propterea quòd ſi anapæſtis metiare, nequeat conſiſtere. neceſſe enim eſt tertium pedem eſſe ſpondæum. quòd ſi penthemimeris illa ſit breuis, iambus fiat. Nos in noſtris poematiis eam legem nequaquam ſeruauimus, maximorũ exemplo virorum. Catulli illud eſt,

Perſpecta exigitur vnica amicitia.

Illud Propertii,

Vinceris aut vincis: hęc in amore rota eſt.

C & ille,

Aut pudor ingenuus, aut retinendus amor.

Illud Tibulli,

Lacteus & miſtus obriguiſſe liquor.

Hic Ouidii in quarto de Ponto,

Indigus effectus omnibus ipſe magis.

Præterea apud Simonidem in diſticho, quem modo poſuimus, id neglectum eſt. Horatius quoque in alio verſus genere æquè cæſuram illam breuem admiſit. Quinetiam Virgilius toties, non in ea ſyllaba quæ ſola relicta penè ignoratur qualis ſit, vbi nõ cohæreat: ſed etiam in ea quæ ſubit faciteque pedis initium.

Omnia vincit Amor, & nos cedamus Amori.

Poterat enim,

Sic nos cedamus.

D Verũ Poetæ authoritas ſeſe tuetur iudicio, ita

A vt temporis iacturam in ſyllaba numerorum elegantia redimat. Sed de his ſuprà quoque.

Nec, quemadmodum dicebamus, verum eſt quod aiebant: Elego ſemper finiri ſententiam. nánque ab Elegiacorum nullo id ſeruatum inuenias.

GALLIAMBI.

CAPVT XLI.

GAlliambicus facetiſsimus ac venuſtatis pleniſsimus verſus. In prima ſede anapæſtum recipit: quem mutat in ſpondæum aliquando. Præ-

B terea etiam Creticum & proceleumaticum. In ſecunda iambum: pro quo tamen etiam anapæſtus ponitur interdum. & meliore iure tribrachus. Eadem verò licentia ſpondæus qua & anapæſtus. quare dactylus quoque ſeſe ingeſsit. Tertiam ſedem haud alius ferè ſubit pes quàm iambus. Quartæ & quintæ dactylus debetur: ſed ita vt à quinta nunquam dimoueatur. de quarta cedat, quod mirum eſt, etiam iambo. Sextus & vltimus locus ſemper habet anapæſtum.

ALII AFFECTVS.

CAPVT XLII.

EST & ille affectus, quo verſus in verſũ mutatur. Nam & hoc in natura fieri & apud Theophraſtum legimus De plantis, & apud Ariſtotelem De animalibus, vt aliqua ex quibuſdam fiant. Terentianus multum operæ poſuit, vt hæc doceret, additis aut interpoſitis verbis aliquot. Sed & ſuprà ſcripſimus quædam de recurrentibus, quos Anguineos aliqui vocarunt: eam *Anguinei.*
quidem ob cauſam quia reflectuntur. Verùm vox minus ex analogia: tametſi reperitur apud Poetas. Et hic addemus exemplum vnum de tranſpoſitione. fit enim permutatis ſedibus, nõ vocibus, vt ex trochaico iambicus effici poſsit, atque è contrario.

Optimum ius, lex amica, vox diſerta.

Diſerta vox, amica lex, ius optimum.

D Verùm iam modus eſto. neque enim Grammatici ſumus, ſed Poetam creare inſtituimus.

LIBRI SECVNDI,

QVI ET HYLE INSCRIPTVS,

FINIS.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI POETICES LIBER TERTIVS, QVI ET IDEA.

RERVM DIVISIO.

Capvt I.

QVVM igitur Poema, quemadmodum dictum eſt, imitatio quædam ſit: quatuor quærenda fuere: primum, quod imitemur: alterum, quare imitemur: tertium, quo imitemur: quartũ, quomodo imitemur. Sic enim etiam acutius quàm Ariſtoteles. Atque in primo quidem libro Poetices vſum oſtendimus, atque eius originem ſimul & finem: quare imitaremur. vt ſcilicet humana vita compoſitior fiat. Quomodo autem imitemur, dicemus libro ſequenti. Nam in ſuperiore digeſta ſunt verſuum genera, ac rationes quibus imitaremur. Nunc quid imitandum nobis ſit, videamus. Igitur vniuerſum negotiũ noſtrum in Res & Verba quum diuidatur, verba ipſa & partes ſunt & materia orationis, quæ iam à nobis explicata eſt: verborum autem diſpoſitio atque apparatus, quaſi forma quædam, de qua poſtea dicemus. Res autem ipſæ finis ſunt orationis, quarum verba notæ ſunt. Quãobrem ab ipſis rebus formam illam accipiunt, qua hoc ipſum ſunt, quod ſũt. Iccirco liber hic Idea eſt à nobis inſcriptus, nõ iccirco quia cum Platonicis eo verſer in errore, vt putem à rebus ipſis verba natura ſua concreata eſſe: ſed quia res ipſæ quales quantæque ſunt, talem tan támque non illæ, ſed nos efficimus orationem. Sicut igitur eſt Idea picturæ Socrates, ſic Troia Homericæ Iliados. Quare iam propoſitum perſequamur. Res omnis aut eſt perſona, aut extra perſonam. Perſonam deſcribimus, aut qua ſubſtantia eſt, aut quatenus afficitur accidentibus. Subſtantiam aut totam deſignamus, exempli gratia, quum in bello quis occiditur. Neque enim aut anima aut corpus deletur morte, ſed Mezentius. Anima æterna manet. Corporis verò moles an eadem ſit, quæ prius? hoc a-

A libi declaratum eſt. Sic igitur tota ſubſtantia cadere ſolet in materiam Poeſeos. vix enim aliter. quippe Æneam, aut Achillem, aut Cæſarem, quum referam, eorum potius virtutes, aut vitia, aut fortunam explicabo. Partes autem penè eodem modo conſiderantur. veluti quum animæ abitum deſcribimus,

Vitaque cum gemitu fugit indignata ſub vmbras.

& *Purpuream vomit ille animam.* &

Atque in ventos vita receſſit.

De corpore quoque haud diſsimilia.

Truncumque reliquit arena. &

Iacet ingens littore truncus.

B Accidẽtia verò, à Philoſophis diſputatum eſt, eſſéntne animæ, an compoſiti, puta Herculis vel Cæſaris. Nam Stoicorum vanitas ridicula, qui qualitates ipſas corpora eſſe profitebantur. Ac ſanè quæ corporis eſſe dicuntur: ea ſine cõtrouerſia illius ſunt: veluti proceritas, craſsities, atque eiuſmodi: quæ cõſtituta ſunt in quãtitate, qualitate, ſitu ac diſpoſitione partium & habitu. Quantitas eſt continua & diſcreta. diſcreta, veluti quum vnũ vni obiicimus in prælio. quum ducis vnius nutu rẽ agi declaramus:

C interdum plurium. Continua eſt in ea quæ magnitudo appellatur:

Præſtanti corpore Turnus

Vertitur arma tenens, ac toto vertice ſuprà eſt.

Tum ea quæ de Pandaro & Bitia: quæ de Tydeo apud Homerum, ac de aliis ſcripta ſunt. Qualitatum ſpecies multæ, verùm maxima ex parte à figura & colore pſgimus perſonas. quẽadmodum Nireum & Terſiten Homerus. &

Excepto Laurentis corpore Turni.

D Partiũ verò ſitum ac diſpoſitionem in eodem genere conſtituimus: veluti quum capitis verticem faſtigiatum declaramus, & dorſum gibberum, aut ſtrumam in pectore. Etiam quæ ab euentu: ſicuti quum dixit,

Moribundum extendit arena.

Italiam

Italiam metire iacens.
Et cernuus, & in caput, & ſupinus, & pronus, quemadmodum vbi dictum eſt,

Terram ſemel ore momordit. &
Semianimeſq; micant digiti ferrumque retractant.

De ætate quæri poſsit, quod ad genus referenda ſit. Nam temporis tractus in quantitate ſitus eſt. Signa verò ipſius, ſiue mauis dicere deſignationes atque accidẽtia, ſub qualitate ſunt. Velox, vegetum, tardum, languidum, marcidũ, canum, impube. quanquam hoc ad habitum potius. Sunt enim ſub eo multa quæ tum corpori tum ipſi toti debeantur. Corpori, quale quod dicebamus, pubes, aut barba, aut coma, aut dentes. B Toti, cuiuſmodi veſtis, equus, currus, arma, tuba, remus, aratrum, lorum, flagellum, calcaria, patera, & eiuſdem rationis alia. atque etiam horum priuatio, quemadmodum vbi nudum quempiam fingimus.

Atque hæc quidem corpori: alia verò cuínã ſunt attribuenda? Nam Hippocrates & alii priſci Philoſophi animi morbos profeſsi ſunt. adeò vt ille delirium eius vitium putarit, cæterorum multi auaritiam, iracundiam: ac contrà, virtutes, prudentiam, magnanimitatem, & alia. Cæterùm huius rei iudicium ad ſeueriorem philoſophiæ partem ſpectat. Hic autem pro negotii præſentis captu ſic digeramus. Animi poteſtates duæ: Intellectus, voluntas. Intellectus affectiones tres: nobiliſsima omnium, Sapientia: C cuius finis, Beatitudo. Huius habitus priuatio nullum habet nomen, ſi nominis vſum cum ratione compares. Inſipiens enim dicitur is vulgò qui & ſtultus, quiſque temerè rapitur ad actiones. tollit enim vniuerſum hoc quod cadere poteſt in animum conſideratum. Erit igitur ille qui nullam ſapientiæ partem poſsidet. At enimuerò qui poſsidet partem quampiam, non eſt icirco ſapiens appellatus. quum tamen in aliis loquendi modis aliter res ſeſe habeat: quippe ἀγράμματος eſt qui nullam nouit literam. Grammaticæ tamen ſummam omnem qui non tenet, haud continuò ἀγράμματος. Eſt enim alius alio γραμματικώτερος: alius autem alio ſapientior, qui verè dici poſsit, inuenies neminem. Eſt enim ſapientia omnium rerum cognitio ad ſummum D bonum, id eſt ad fruitionem vltimi primíque, qui eſt Deus, relatarum. Quarum ſanè rerum notione qui caret, neque ſapiens erit, neque inſipiens agnoſci debet. Proximus huic affectus nobilitate eſt is, quem primariam cognatámque nobis Rationẽ, ſub Intellectus vocabulo nominãt Philoſophi. Minor, quàm ille prior, ambitu & cõprehenſione nobiliũ notionũ: maior tamẽ vi ipſa quadam quę hominis animo debetur ineunti rationem omnium conſiderationũ. Nobiſcum enim ſimul naſcuntur cognitiones quædam, quæ omnibus æquè eædem, ab omnibus æquè item probantur. Cuiuſmodi ſunt propoſi-

Animi poteſtates.

A tiones illæ, quæ ſunt quaſi principia quædam cõtemplationum. quarum è numero eæ quę cum ipſo ſenſu coniungunt intellectum, ac tanquam vnum efficiunt. qualis: De quacunque re alterutrũ verè dici poteſt: Eſt, Non eſt. & illa: Omne totum eſt maius ſua parte. Horum Intellectuum finis eſt, Scientiam conſtituere. Contrarium autem in homine, quà homo eſt, nullum habet: ſed extra hominẽ in iis quæ non apprehẽdunt. Tertius habitus eſt ſcientia, quemadmodum dicebamus, ab Intellectibus ortum ducens ad minores propoſitiones neceſſarias, à quibus cõſtituitur. Eius finis eſt apparare Intellectum materia- B lem, ad ſuperiores intellectiones, atque per illas ei quaſi gradum facere ad ſui coniunctionem, atque vnionem cum Intellectu agente. Huius cõtrarium non vniuſmodi. nánque priuatio dici poteſt ignorantia, vel ignoratio, vel ignaritas: verùm non vna ratione. Sanè aut tota penitus abeſt cognitio, quam ignorantiam priuationis vocabat Philoſophus: aut cognitionis quædam ineſt facies, ſed neutiquam ſuis picta coloribus. A' Peripateticis ἄγνοια κατὰ διάθεσιν dicta eſt. Idque duobus euenire modis poteſt. vno, quòd ſit falſa concluſio: non ſolùm è falſis, ſed etiam è veris. veluti ſi dicas, Quadratura circuli non eſt in Natura: falſa eſt hæc. omne enim ſpacium definitum, alicui definito æquale eſſe oportet. adde rationem: Quia neſcitur ab hominibus. C Hæc ratio vera eſt: quæ tamen ex ſeipſa falſam peperit ſcientiam. Altero modo, quum vera ſit aut è falſis, aut non neceſſariis. non enim eſt ſcientia, ſed opinio. neque ille qui eo habitu præditus ſit, dicere queat, Scio: ſed, Ita mihi videtur. Quapropter ex Critone minus rectè Platonici quidam ſunt arbitrati δόξαν, ſiue opinionem, eſſe contrariam ſcientiæ. Nánque opinio quoque ipſa vera eſſe poteſt, atque ex veris. At verum vero cõtrarium nullum. verum, quod illi & neſciunt, & irrident ſtultè, contrariæ ſunt formæ quadam: ſcilicet quatenus neceſſarius & nõ neceſſarius habitus contrarii ſunt. Hæc ſub intellectu tantùm, communi omnia fine contemplationis. Sub Voluntate verò duo ſunt habitus item: quorum principia in animo & ab animo di- D riguntur ad finem, qui tam extra hominẽ quàm in homine eſſe quit. vnus eſt agendi, alter faciẽdi. Agendi habitus morales dicimus, veris atque vniuocis ſpeciebus. Faciendi habitus duo continent genera non vniuoca: quippe Prudentiam & Artem. Nam qui prudentiam inter morales nominarunt, mali fuere Metaphyſici. Ariſtotelis enim libri De moribus, populares ſunt. quinetiam potius ſupra vtrumque modum genúſque ſummum habituum ſtatuendam arbitror. Nánque & iuſtitiæ & fortitudinis futuræ præuiſas temperat actiones: & totas omnium artium diſpoſitiones & digerit, & collocat. Eſt enim Habitus, præuidendi quo

quicque tempore, quoque modo agendum
ſit, vel faciendum. Et quum morales babitus nos
bonos efficiant: neutiquam ſola prudentia di-
cemur boni. neque verò quòd præuiſio quædã
prudẽtia ſit, iecirco ſub notione tantùm ac pro-
pterea inter intellectus habitus ſtatuetur. non
enim hôc diſtinguũtur Morales & Contẽplan-
tes. vtriſque enim communis eſt cognitio. ſed
contemplantibus in ſeipſa ſtat: moralibus ad a-
ctum exit. Ita & prudentia, præuidet enim quæ
agat. Hæc iecirco dixi, quia Philoſophus lata ſa
tis diuiſione intellectus babitus diuiſit in hæc
quinque. Neque enim eodem modò aut ratio-
ne intellectus noſtri babitus eſt ſapientia & pru
dentia. ſed de his ſatis. Quod ſupereſt eliciamus B
è neceſſaria diuiſione duos habitus morales, iu
ſtitiam & fortitudinem. Omnes enim res aut bo
næ aut malæ. nam indifferentes ſemper in alter-
utrum vergunt. Bona igitur & appetuntur & pa
rantur, & ſeruantur, & communicantur. Hoc
eſt opus iuſtitiæ. nam & ſibi & aliis habet quibus
fruatur, & quibus alii vt fruantur facit. Admi-
niſtras aut ſocias fouet, induſtriã, parſimoniã,
liberalitatem. Mala è contrario euitanda, fugi-
enda, & repellenda tam ab ſe, quod habet pro-
portionẽ cum eo quod eſt ſeruare bona: quàm
ab aliis, quod eſt ſimile ei iuſtitiæ parti quæ cõ-
municat. Hæc ſunt officia Fortitudinis: cuius
duas fecere partes: pati, quemadmodum de A-
chille ſcribit Homerus: aut nõ pati, ſicuti de A-
iace proditum eſt. Comitem aut ſobolem ha-
bet magnanimitatem. Atque hæc hunc ad mo- C
dum. De Temperantia verò quid dicemus? Sa-
nè ea nullis rationibus à quapiam diſtincta eſt.
ſed eſt mater & norma cæterarum omnium. Nã
ſi virtus eſt medius babitus inter extrema: nul-
la poteſt eſſe virtus ſine Temperantia. Quin e-
tiam ipſis in contemplationibus ſiquis, quemad
modum oportet, ſtatuat modum, non ſine tem-
perantia efficere poſsit. Hoc ipſo eſt Liberalitas
id quod eſt, ne ſit prodigalitas: Fortitudo, ne ſit
temeritas: Iuſtitia, ne ſit rigiditas. Vitia verò his
erunt contraria. ac ſanè ſcio ab aliis aliter de his
proditum eſſe: verùm ſiquis contrà ſentiat, non
laboro: magis ei laborandũ ſit ne in ipſo ſapien-
tia & iudicium requiratur. Ad faciendum autẽ
artes comparatæ ſunt. eæque duplices. Nánque
aut materiale quippiã conficiunt, aut conſtruũt D
immateriale. Immaterialium nobiliſsima, quæ
fabricat inſtrumentum rationi: ea eſt Dialecti-
ca, artifex Syllogiſmi. Huic proxima Oratoria.
nánque illa neceſſaria, hæc vtilis. Duæ præter-
ea, quæ voluptatem cum vtilitate coniunxere.
Materialium artium illuſtriſsima Medicina. cu
ius pediſſequę omnes, quę ad vitam victúmque
paratæ ſunt. etiam Fabricæ genera omnia. nam
quod aramus, quod ædificamus, ea omnia ad
vitæ finem diriguntur: cuius magiſter eſt Me-
dicus. Non igitur, quemadmodum dicebat Pla
to, ſola coquinaria medecinæ ſerua eſt, ſed & a-

Temperantia.

Artium diuiſio.

A gricultura, & architectura, & alia omnia quæ-
cunque ſeruant id quod ſemper corporis, ſæpe
etiam animi eſt in nobis. Iuriſprudentia ex ma-
trona facta eſt meretrix, ex regina tyranna, ex
matre nouerca. Mercatura certis locis neceſſa-
ria eſt: in quibus nõ niſi ex conuectо viuere que-
unt. Militaris, beluæ eſt, quũ infers bellum: quũ
tueris fines tuos, hominis. Reducuntur autem
omnia hæc artium genera ad ſumma duo. Quę-
dam enim eiuſmodi ſunt, vt id quod faciunt tã-
tiſper dum faciũt, ſit: poſtquam factum eſt, non
ſit amplius. qualis eſt cantio, ſaltatio, luctatio.
Aliæ è contrario, id quod faciunt, dum faciunt,
non eſt, ſed fit: poſtquam verò factum eſt, eſt.
B veluti Fabrica. Ædes nánque dum fiunt, nondũ
ſunt: ſed poſtquam factæ ſunt, ſunt. Quare in his
quoque id eſt conſiderandum: quod quædam fa
ciunt, quædam factis vtuntur: vt ſint artes ex ar
tibus. Exempli gratia, Nauim fabricat nauicu-
larius, nauta verò facta vtitur. Orationem fecit
Iſocrates, vſus ea eſt Archidamus. Fecit fabulã
Terentius, egit hiſtrio. Inſtituit Terpander mo
dos, nos his vtimur. Has verò cunctas ita diſtri-
buas, vt ad duos diducas fines. ad vſum commu
nem, aut priuatum. Communem intelligo, vt
vico, oppido, vrbi: Politicum vocãt. Priuatum,
vnius, aut ſub vno paucorum, OEconomicum
appellamus. Nam iſta noſtra monſtra, quæ Mo-
naſticum addidere, non intelligunt Hominem
eſſe animal ſociale: Solitarium verò, quem Ari-
ſtoteles *ἀφρήτωρ* & *μονήρη* vocat, aut deum aut be-
C ſtiam. Apud veteres vnicum exemplum habes,
ſed coacti ac deportati Philoctetæ. quem tamen
ex ea quoque vita cõmunem ad vtilitatem re-
duxere. Chiron etiam, qui ſecretam à reliquis
mortalibus vitam ageret, non tamen ſine illis eſ
ſe voluit, ſiue ipſi ſeſe ſocios, ſiue etiam diſcipu
los eſſe vellent. Hoc autem vniuerſum viuendi
genus ad veterem diuiſionem accommodare
poteris, vrbanum, ruſticum, militarem: in qui-
bus omnium perſonarum ſtatum atque condi-
tionem & agnoſcere & deſcribere conueniat.

Extra perſonam habes cætera omnia: Cor-
pora, vt enſem, equum, librum: non corpora, vt
orationem, prælium, ſacrificium. Locum, in cæ-
lo, terra, aqua, aere, igni. Tempus, & temporis
partes atque occaſiones. Euentus. Hæc autem
D aut ſine perſona ſunt, vt ventus, fluuius: aut à
perſona proficiſcuntur, vt pugna, pax: aut perſo-
næ ſunt, vt clypeus: aut cum perſona, vt tempe-
ſtas, ſerenum, fulmen, pluuia.

A' duobus autem principiis manare atque
pendere cuncta intelligendum eſt. Alterum eſt
Natura, alterum Fatum. Natura eſt, quo
quicque conſtat. Fatum quo quicque fit.
Itaque omnibus in rebus per Naturam eſt,
τὸ εἶναι. Priuatim autem in perſonis eſt τὸ ἦ-
θος, καὶ ἡ βουλή. Nam qui voluntatem noſtram
Fati ſeruam aiunt, vehementer errant. In Fato
autem eſt id, quod Fortunam, & quod Caſum
vocant.

Iuriſprudentia.

Militaris.

vocant. Eſt autē ἦθος qualiſcunq; affectio, à qua ἦθος ideſt mos pēdet. eſt enim ἦθος iracundia, cōſuetudo autē iraſcēdi ἔθος. quare neq; inanima, neq; arbores tametſi ſūt animantes, habēt ἦθος, ſed πάθος: quemadmodū etiā docuit Theophraſtus. differt autem ἦθος & πάθος nō ſolùm gradibus, vt aiunt, ita vt πάθος ſit ἦθος vehemens: ſed quia ἦθος eſt principium agendi, πάθος autem patiendi. Itaque qui perturbatur, πάθος habet: vt inuidus. qui perturbat, ἦθος: vt iracundus. Ac quanquam in omnibus eſt perturbatio, tam iis qui perturbant alios, quàm iis, qui ab aliis perturbantur: tamen qui propriè loquentur, ita dicent: vt ἦθος exeat ad actionem: πάθος comparet ad receptionem. & ſit πάθος τοῦ ἤθους fundamentum. Cùm video miſerum, patior. Ea eſt quidē miſericordia, quæ creat munificentiam. erit hæc ἦθος. Sic patior accepta iniuria. Hoc parit fortitudinem, ad depulſionem. ἦθος eſt fortitudo. Illud quoque animaduertendum eſt, σχέσιν & ἕξιν idem eſſe quod ἦθος. ἦθος tamen eſſe à natura. σχέσιν autem à conſuetudine potius. σχέσιν quoque non differre ab eo quod eſt ἕξις, niſi quod ἕξις eſt iam confirmata habitudo. σχέσις autem & parabilis, & delebilis. Ac fuere quidem nonnulli ex antiquis, quibus neque Fortuna, neque Caſus quicquam eſſent præter Fatum. omnia enim ex cauſarum pendere connexione. Alii maluere talia eſſe quædam: quædam verò ſine cauſa neceſſaria euenire: quæ ſi eſſe poſſent in conſultatione poſita, Fortunam fecerunt authorem: ſin temere atque ab inanimis proficiſcerentur. exempli gratia Montis ruina: Caſum nominarunt.

EXPRESSIO PERSONARVM cum exemplis.

Capvt II.

HÆc quæ natura ita conſtant, in Naturæ ſinu inueſtiganda, atque inde eruta ſub oculis hominū ſubiicīēda erunt. id quod vt quàm cōmodiſſime faciamus, petenda ſunt exempla ab eo, qui ſolus Poetæ nomine dignus eſt. Virgilium intelligo: è cuius diuino Poemate ſtatuemus varia genera perſonarum. Conſtituuntur autē vel ex neceſſario, vel ex veriſimili: in quibus eodē tenore ſeruandum quodcunque propoſitum fuerit ab initio. Eſt autem neceſsitas aut ſimpliciter, aut ex aliis pendens. Simplex neceſsitas rara eſt in rebus humanis. Proportionem tamē habet quādam in vitæ tuitione. Proxima huic, qua dignitatem vindicamus. Quæ verò aliunde pendet, eſt: veluti cum Æneas profugus à ſolo patrio nihil nō molitur, vt alieno potiatur. Cæterùm qui ſit iuſtus, pius, fortis, nobilis, neutiquam malis artibus affectet id, ſed iure aliquo conſequatur. ita regni particeps, Chartagini. In Italia: quia inde Dardanus: & Latini gener. A veriſimili, nemo quæ deducenda ſunt, ignorat.

Neceſsitas.

Natura in his ante oculos habenda eſt. Sunt igitur aut ſimpliciter pictæ, aut cum iis quæ ad eas pertinent. Qualia ſunt, Genus, patria, conditio fortunæ, animus, geſta, ars, habitus, & alia eiuſmodi, quæ nonnulli græcorum περιστάσεις, noſtri barbari idcirco circunſtantias appellarunt, Ariſtoteles τὰ κύκλῳ. Narratio ſimplex,

Regina ad templum forma pulcherrima Dido
Inceſsit.

Adduntur, vt dicebam, mores, ſexus, ætas, officium:

Huic coniunx Sichæus erat ditiſsimus agri
Phœnicum. Statum à coniugio habes, Fortunam à diuitiis, Genus à Phænicia. addit affectum:

Et magno miſeræ dilectus amore. Tum autem fortuna & habitus vitioſi:

Sed regna Tyri germanus habebat
Pygmalion, ſcelere ante alios immanior omnes.

Contrà alibi virtutem cum fortunis, & euētu. *Cadit & Rhipheus ditiſsimus agri Qui fuit in Teucris & ſeruantiſsimus æqui.* In VII. lib. autem ſtatus, fortunæ, ætas cum facto viri ſtudioſi, & euentu:

Seniorque Galeſus
Dum paci medium ſe offert; iuſtiſsimus vnus
Qui fuit, Auſoniiſque olim ditiſsimus arnis.

Item officium, & affectum conſanguinitatis, atque pietatis:

Panthus Othryades Phœbi Triuiæque ſacerdos,
Sacra manu, victoſque deos, paruumq́; nepotem
Ipſe trahit. Neque enim ſuorum oblitus, neque ſacrorum vir pius. nanque & deos fert, qui ambulare nequibant: & nepotem trahit, qui aui paſſus æquare non poſſet. ſummo in vitæ diſcrimine, ſui & conſilii & operæ participes alios fecit.

Perſonam verò cum habitu multis in locis habes, venatricis:

Nanq; humeris de more habilem ſuſpenderat arcum
Venatrix: dederatq; comam diffundere ventis.

Militaris verò in Mezentio, Turno, Ænea: atque aliter in Camilla, & Pentheſilea. & in clypeo

Virgatis lucent ſagulis. & in XI.

Procul Ornitus armis
Ignotis, & equo venator Iapyge fertur.
Cui pellis latos humeros erepta iuuenco
Pugnatori operit: caput ingens oris hiatus,
Et malæ texere lupi cum dentibus albis. Chlorei quoque habitum ſic:

Aureus ex humeris ſonat arcus, & aurea vati
Caſsida. tum croceam chlamydemque, ſinuſq́; crepantes
Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro,
Pictus acu tunicas, & barbara tegmina crurum.

Sic multa quoque ad eundum modum deſcribuntur in Clypei hiſtoriis. quemadmodum contrà, nudos quoſdam vt in pugilatu. Et de Herminio.

Nudo cui vertice fulua

Cæſaries, nudique humeri.
& habitus ipſius corporis,
Aurea cæſaries ollis, atque aurea veſtis. &
Olli ingens barba reluxit. &
Magna loſſa acertoſque Exuit. & de Pandaro,
Impubéſque immani vulnere malas. &
Ipſe caput niues fultum Pallantis & ora
Ora modis pallentia miris. & Æneas,
Os humeroſque deo ſimilis. Nanque ipſa decoram
Cæſariem nato Genitrix, lumenque iuuentæ
Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. &
de Cupidine,
Flagranteſque dei vultus, ſimulataque verba.
Animi verò habitus, & ab eo manans actus, vt de Cyclope,
Viſceribus miſerorum, & ſanguine veſcitur atro. B
& de Mezentio,
Mortua quinetiam iungebat corpora viuis, &c.
Ita aliter agreſtes deſcribuntur, vt in octauo diuinitus,
Genſque virûm truncis & duro robore nata,
Queis neq; mos, neq; cultus erat: nec iungere tauros,
Aut componere opes norant, aut parcere parto:
Sed rami, atque aſper victu venatus alebat.
Contrà vmbratilem perſonam, & domi factioſam facito, ac ſui confidentem. atque alienæ gloriæ obtrectatricem. Qualia de Drance ſcribit,
Largus opum, & lingua melior: ſed frigida bello
Dextera: Conſilijs habitus non futilis author:
Seditione potens.
C Interdum verò non deſcriptione perſonæ, ſed appoſito facto eam declarabis quemadmodum in primo cuiuſmodi eſſet Bitias ex illo cognoſces,
Ille impiger hauſit
Spumantem pateram, & pleno ſe proluit auro.
Sic Iopam intelligis bonum poetam, bonúmque philoſophum, ex iis quæ ibi deſcribuntur.
Hic canit errantem lunam, ſoliſq; labores, &c.
Maximè verò confert ad poematis condimentum, quod de genere, & patre, ac patria poni ſolet. Quorum exempla erues è catalogo vtriúſque exercitus tam Turni, quàm Æneæ. Sic
D Caci Vulcanum patrē facit, ſic Cæculi. Drancis genus condiuit varietate:
Genus huic materna à ſtirpe ſuperbum
Nobilitas dabat. incertum de patre ferebat. Sic de Auentino.
Addimus autem quaſdam quaſi cauſas interdum: quare aut tales ſint: aut ſic faciant. vtque aut habituum, aut facti ſint cauſæ. Itaque cum Daretis perſonam audacem, ac militarem: & pugilem deſcriberet,
Continuò vaſtis cum viribus effert
Ora Dares, magnoq; virûm cum murmure tollit.
Addit igitur cauſam & ſuſceptæ prouinciæ, & murmurantis vulgi. ſic enim prædicabant,
Solus qui Paridem ſolitus contendere contra.

A Deinde repetiuit primordia pugilatus: cuius gloriam Amycus, magnis eo in genere pugnæ rebus geſtis ſibi attribuerat. Itaque addidit & gentem, & nomen,
Victorem Buten, immani corpore qui ſe
Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat,
Perculit, & fulua moribundum extendit arena.
Quinetiam fatum apponimus aliquando, vel nudis epithetis, vel longiore oratione. Epitheta nuda. *pius Æneas: miſerrima Dido: pulcher Iulus.* oratio fuſior de Meſapo,
Quem neque fas igni cuiquam nec ſternere ferro.
Et de Vmbrone, qui ſerpentū tollebat noxas,
At non Dardaniæ medicari cuſpidis ictum Eualuit.
Euentū quoque poſt fatum adiūgere ſolemus,
B *Te nemus Angitiæ, vitrea te Fucinus vnda,*
Te liquidi fleuere lacus.
Ætatem verò ſic diſtingues: vt tametſi cuiuis hominum ſtatui eandem aſcribis: non continuò tamen eiuſdem modi ſtatuas. Itaque agreſtem duriorem, ac firmiorem dabis auditori ſenem: quique non tam in opere ſenuerit, quàm cum opere cōſenuerit. Cuiuſmodi Charon pingitur. Quos verſus ſubieci neceſſariò, propterea quòd in his, & ætas, & habitus, & habitudo, & officium, & inſtrumenta continebantur,
Cui plurima mento
Caniciei: addidit, *inculta*: &, *iacet*: ſcilicet neglecta. *Stant lumina flamma*, id eſt rigida. σκληρόφθαλμον enim delineauit. Cuiuſmodi homines vel crudeles, vel pertinaces, vel impudentes iu-
C dicamus.
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.
non fibula: ſicuti de Chloreo illo ſacerdote ſuprà dicebamus. Deinde attribuit ex officio inſtrumenta
Ipſe ratem conto ſubigit, veliſq; miniſtrat,
Et ferruginea ſubuectat corpora cymba. vt ne remum quidem dederit in craſſa ac lenta palude nauiganti. Ætatem quoque peculiarem, *Sed cruda deo, viridiſque ſenectus.* Quales à veteribus Græcis dicti ſunt ὠμογέροντες.
Quòd ſi aſcribes officium quodpiam rarū, atque inuſitatum: licebit tibi ſubtilius atque accuratius ſcribere. Sin erit commune, ac vul-
D gatum, ſimpliciſsima, ac breuiſsima narratione cōtentus eris. Itaque Magæ perſonam Poeta cū vellet introducere, & artis tetigit capita, & ex hiſtoria vetere ortum repetiuit, ſumma ſanè prudentia: quò rem faceret credibiliorē. Quinetiam vbi Magæ narrat ſcientiam, ipſe nullam aſſerit: ſed ſpem affert ex pollicitis perſonæ magna atque præclara de ſeipſa prædicantis. Qui mos horum eſt impoſtorum.
Hinc mihi Maſſylæ gentis monſtrata ſacerdos
Heſperidum templi cuſtos, epulaſque draconi
Quæ dabat: & ſacros ſeruabat in arbore ramos,
Spargens humida mella, ſoporiferumq; papauer.
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas velit: aſt alijs duras inducere curas:

Siſtere

Siſtere aquam fluuijs: & vertere ſidera retro:
Nocturnoſque ciet manes. mugire videbis
Sub pedibus terram, & deſcendere montibus ornos.

At eiuſmodi miracula quũ agnoſcit in Mercurio, quia deus eſt, ſimpliciore ſignauit oratione. Sic & minoris operæ functionem in augure longè adhuc ſimplicius:

Rex idem, ac Regi Turno gratiſsimus augur:
Sed non augurio potuit depellere peſtem.

Humilem quoque perſonam, atque eius officium nõ ſine Ethopœia, & Oeconomia. Sic enim de fœmina paupere, & induſtria, in octauo,

– ceu fœmina primum,
Cui tolerare colo vitam, tenuique Mineruæ,
Impoſitum: cinerem, & ſopitos ſuſcitat ignes,
Noctem addens operi. famulaſque ad lumina longo
Exercet penſo: caſtum vt ſeruare cubile
Coniugis, & poſsit paruos educere natos.

Aliunde quoque alias excipies, quarum exemplo comparare tibi poſsis aliarum expreſsionem. Nunc alia aggrediamur.

QVASI PERSONÆ.

CAPVT III.

De perſonis igitur hæc. Sunt autem præterea quędam quaſi perſonę. vt perſonæ fictæ. Qualis apud Maronem Fama: apud Ouidiũ Fames: vtræque æquè deſcriptę ab vtroq;. verùm Virgili' in quinto ſimplicitsimè ſomnũ deſcripſit,

Quum leuis Ætherijs delapſus ſomnus ab oris. & de Iride:

Mille trahens varios aduerſo ſole colores.

Ouidius autem tomnum ambitioſiſsimè. Item quæ ad perſonarum naturam propius accedunt. cuiuſmodi Alecto. Lepidiſsimè verò diuinus Poeta, quum haud ignoraret Atlantem eſſe montem altiſsimum: eiuſdémque nominis virum, qui ibi regnarit: vtrunque ſimul deſcripſit in vno: ita vt dum montem depingit, apponat humani corporis appellationes quaſdam quibuſdam partibus attributas. Nam latera ardua communi ſignificato vel de viro, vel de monte dicere licuit. ſicut & verticem, atque etiam caput, quanquam duriuſculè. At vbi ait,

Nix humeros infuſa tegit: tum flumina mento
Præcipitant. &, *–Glacie riget horrida barba.*

Ea vocabula nominauit, quæ hominis intereſſent: Itaque audacter etiam Senem appellare potuerit. His ſimilia ſunt, Sirenes, Harpyiæ, Diræ. Sed & in fabulis aliæ. apud Plautum Inopia, Luxuria, Lar, Arcturus. apud Æſchylum, Vis, Neceſsitas. apud Ariſtophanem, Fas, Nefáſque. paulò remotiora, Cerberus, Equi Turni & Achilli. Ceruus in ſeptimo, Equus Eliſæ, Aſcanii. Serpentes Laocoontis. In quibus enarrãdis animaduertes plus, minúſue operæ poſitum. Nam Eliſæ,

Stat ſonipes, ac fræna ferox ſpumantia mandit:

At Aſcanii Acrem equum vocat. non Ferocem ex farragine, & hordeo, vt ille Eliſæ.

A Eliſæ, qui tametſi fræna mãdit, & ſpumas edit, tamen eodem in veſtigio ſtat. Deſcriptio autem illa ex arte & rei cognitione.

– Quem Thracius albis
Portat equus bicolor maculis, veſtigia primi
Alba pedis, frontémque oſtentans arduus albam.

Intellige enim frontem ſtella candida ſpectabilem, non autem totam albam. deteriores enim ſunt. Maiore affectu quàm cura deſignauit equum Mezentii:

– Hoc decus illi:
Hoc ſolamen erat: hoc bellis victor abibat Omnibus.

vt & felicem faceret equũ, non ſolùm fortem. quin etiam fidelem agnouit quum mœrentem dixit. Sic etiam Pallantis equum flentem. Turni verò equi deſcribuntur, non ſine hy-

B perbole:

Pilumno quos ipſa decus dedit Orithyia,
Qui candore niues anteirent curſibus auras.

At Æneæ equi attribuuntur etiam ſupra omnium naturam.

Geminoſque iugales
Semine ab ætherio ſpirantes naribus ignem:
Illorum de gente, patri quos dædala Circe
Suppoſita de matre nothos furata creauit.

RERVM DIVISIO.

CAPVT IIII.

Res, tametſi omne quod eſt, dici po-

C teſt; ita vt etiam ſub ea perſonæ cõprehendãtur: tamen diſciplinæ cauſa, non ſolùm à perſonis, ſed etiam à factis & ab operibus ipſis in præſentia ſeparabimus. Facta igitur ſeu opera, ſicuti dicebamus, aut ſunt, dum fiunt: aut poſtquam facta ſunt. Habent verò cauſam efficientem duplicem, naturam, & artem. Naturæ opus, quod eſt, dum fluit: generatio, corruptio, motus, augmentatio, diminutio, alteratio, diſpoſitio. Alterius generis ſunt, id quod iam generatum, aut corruptum, aut motum, aut auctum, aut diminutum, aut alteratum, aut diſpoſitum. exempli gratia, homo genitus: homo corruptus ex quo cadauer factum eſt. Lapis, arbor, aqua, arena. Id tamen hic eſt conſiderandum. Natura enim laxa nunc accipitur: ſignificatione etiam pro natura prima, id eſt Deo. Iccirco & quæ ille fecit, effe-

D cítque vti ſint immutabilia: & quæ ordine naturæ fiunt, vtraque pro factis accipienda ſunt. Quæ tamen libentius, & frequentius, & vulgatius rerum nomine appellãtur: quia poſteaquam facta ſunt, vidẽtur à vulgo: dum fiunt, ignorantur. quare & cælum, & elementa, & animæ in eum cenſum venient. Apertius autem quæcunque ab arte efficiuntur; putà, vel nauis, vel nauigatio. Igitur de his omnibus ſcribendum eſt.

Quæ naturæ ſunt, ita deſcribenda erunt: vt nihil non veriſimile videatur. Quæ verò arte fiunt, etiam cultus plurimus iis adhiberi poteſt. vt

Pictus acu tunicas.

Quæ autem ſupra fidem deſcribuntur, ea cuipiam deo ſunt attribuẽda. Qualis Turni galea: Vulcani igitur eſto opus. Sic Equi Æneę de genere eorum qui Solis vehunt currum. quippe Circes opera. Quod neutiquam ſapienter Critici reprehendunt. Nam eadem ratione potuit Circe ſuffurari ſemen equorum, qua Solis eſſe filia. Illud quoque Callimachi damnant iidem. quòd Ceruæ cornua attribuerit. Cur enim non? cui etiam credas cantanti aurea fuiſſe illa: præterquàm quòd in Gallia Cerua item cum cornibus noſtris temporibus & viſa, & capta eſt, cuius etiam nunc ſeruatur caput. Sic quum loquitur Achillis equus: à Pallade datum ſermonem. Quum mutantur in Nymphas naues, à Cybele opus fuit.

B Naturæ factum, Tempeſtas illa in primo, quę adeò luculenta eſt, vt ne à natura quidem illuſtrius committi queat. Peſtilentia in 3. Æneidos, & in 3 Georgicôn. Alterum genus operis naturalis eſt, Mons, Fluuius, Portus. cuiuſmodi in primo: quo in loco tametſi nullus vnquam extitit, tamen ſatis eſt talem eſſe potuiſſe. Nam etiam nũc cum aquis dulcibus aliquot videmus.

Artis autem opera multa ſunt, Ædes, Ara, Vrbs, Templum, Enſis, Iaculum, Aratrũ, Nauis, & eiuſmodi. vt agger, alueꝰ, foſſæ, pinnæ, propugnacula. Alterius generis, ædificatio, nauigatio, prælium, fœdus, altercatio, iudicia, mercaturæ, ſacrificia, vota. Hæc omnia quæ imiteris, habes apud alteram naturam, id eſt Virgilium. In primo vrbem ædificat, in ſecundo diruit: in tertio C naues molitur, in primo deſtruit, in octauo arma fabricat, in multis locis diſcindit. In ſeptimo procurat munitiones: quas haud multò pòſt oppugnat. Actiones quoque & negotia, vel ciuilia, vel ſacra, vel militaria item multis in locis. Nauigationem, venationem, obſidionem, oppugnationem, exilium, fugam, impreſsionem, amores, ludos, vaticinia, ſacrificia: auſpicia vrbis in octauo. Concilium inter cælites, alterum inter mortales, legationem, ſocietates militares, funeris pompam: fœdus ictum: fœdus turbatum. Mortes autem quas frequentes neceſſe erat deſcribere, nunquam eiuſdẽ modi. D Fato ſuo fungitur Anchiſes. Miſenus ab æmulo Tritone ob inuidiam & temeritatem. Palinurus ob fidem. Lauſus ob pietatem. Mezentius ob vltionem. Pallas ob audaciã. Aruns ob perfidiam. Camilla ob fortitudinem. Turnus ob auaritiam, & gloriam ſpoliis detractis. videbis quoque in ipſis præliis tot diuerſos modos, quot intereunt viri. Præterea aliter cædem ab inſidiis, quum Sichæus obtruncatur in primo, & in tertio Pyrrhus. Hi igitur incauti, & ante aras necopinantes: at longè aliter in ſeptimo:

Hic iuuenis primam ante aciem ſtridente ſagitta
Sternitur.

Eſt enim in prima acie, & iuuenis, id eſt audax. A Addimus autem interdum cauſas nominatim: ſunt enim tempeſtatis effectores,

Vnà Eurusque notuſque ruunt, crebérque procellis Africus. Item cauſam finalem,

Hoc metuens arcebat longè Latio.

Interdum rem ipſam præciſè ponimus ſine cauſa, vt in illis,

Olli cæruleus ſupra caput aſtitit imber
Noctem hyemémque ferens.

Illud verò cum cauſa, vbi Æolus ventos immittit. etiam cauſa ipſa prima: Iuno enim mouit Æolum. Quin & ipſa mota eſt tum ab iniuriis ibi enumeratis, tum ab officio, quod præſtare volebat Carthagini. Interdum verò etiam τὸ σιωπᾶν. Nam in tertio Georgicôn peſtilentiam ſine cauſa poſuit. in tertio Æneidos non tacuit:

B *Tum ſteriles exurere Sirius agros.*

Atque hæc quidem ita ſcribuntur, vt ſunt: ea verò quæ oculis ſubiici nequeunt, arte quadam occupantur. Hectoris enim raptationẽ non poterat pingere pictor in primo Æneidos: nanque ter eum raptauit Achilles: itaque per tempus declarauit,

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros.

Eſt etiam facti οἰκονομία, ordo. Quem interdum peruertimus ad tollendam ſatietatem. Nam quantum ineptiarum effudiſſet in aures auditorum: ſi dum fabricaret Æneas naues, interpoſuiſſet Cybeles concilium? At eius rei fabulam eouſque diſtulit, vbi naues ipſæ vrendæ eſſẽt. Sic & Camilla quum adducit turmas ſuas, eius natalia nõ deſcripſit, quemadmodum C Cæculi, & aliorũ in Catalogo: ſed ex Dianæ narratione. quàm aptè non eſt diſputandũ. Nam Critici hoc damnantes, nihil aliud quàm Grammatici ſunt. Simul hiſtoriam texit: ſimul addit cauſam, propter quam velit de Arunte ſumi ſupplicium. Aliquando autem ſeruatur ordo diligentiſsimè: quem velim contemplère in quarto. Dido primùm per ſe tentat Æneam auertere à ſententia. vbi non procedit, per Annam. hæ preces: quas fruſtra eſſe quum videt, ad minas ſe conuertit. tum ſperat flectere. vbi deſperat, mortem orat. Quam quum haud impetrat, decernit à ſeipſa. Tempus eligit, & modum. poſtremò D peragit. Quo in dramate habes omnia, perſonam, conſilium, factum, cauſas, tempus, locum, modum, affectum, inſtrumentum, euentum.

LOCVS.
CAPVT V.

LOci deſcriptio erit aut ſimplex, aut cum ſuperficie. Eſt autem ſuperficies non illa mathematicorum, id eſt extremitas lata corporis: ſed quod à Iureconſultis vſurpatum eſt, murus, nemus, ara, meta. Interdum etiam adiungimus vſum, & commoda, atque incommoda. Locus ſimplex:

Portus ab acceſſu ventorum immotus & ingens.

In eodem operoſius:

Portus ab eoo fluctu curuatur in arcum.

Adhuc autem niridius, in primo,

Eſt in ſeceſſu longo locus: inſula portum *Efficit.*

& quæ ſequuntur: cum ſuperficie.

Lucus in Vrbe fuit media. Vſus autem & conditio, in quinro:

Eſt procul in pelago ſaxum ſpumantia contra
Littora, quod tumidis ſummerſum tunditur olim
Fluctibus, hyberni condunt vbi ſidera Cauri.
Tranquillo ſilet, immotáque attollitur vnda
Campus, & apricis ſtatio gratiſsima mergis.

Interdum additur nomen,

Eſt in conſpectu Tenedos, notiſsima fama
Diues opum. Admiſcuir & fortunam,
Priami dum regna manebant.
Nunc tantùm ſinus, & ſtatio maleſida carinis.

Sic Italiam deſcribit, in primo: & nominis mutationem narrat. Sic Thraciam, in tertio: & nomen ponit non directa oratione. neque enim air, Thracia dicitur, ſed *Thraces arant.* Vſum quoque, in ſecundo,

Limen erat, cæcaque fores, & peruius vſus:
Tectorum inter ſe, & quæ ſequuntur. Sic in xii, locus, vbi Turnus educit cupias:

Eſt curuo anfractu nullis, accommoda fraudi,
Armorumque dolis: quam denſis frondibus atrum
Vrget vtrinque latus: tenuis qua ſemita ducit,
Anguſtaque ferunt fauces, aditusque maligni
Hanc ſuper in ſpeculis, ſummoque in vertice montis
Planicies ignota iacet, tutique receptus.
Seu dextra, læuáque velis occurrere pugnæ:
Siue inſtare iugis, & grandia voluere ſaxa.

Ætna quoque mons, & caſtra, & Carthago, & alia loca poterunt tibi eſſe exemplo: quo diuinitatem illius viri queas imitari: quemadmodum ex illis,

Eſt locus Italiæ in medio ſub montibus altis
Nobilis, & fama multis memoratus in oris,
Amſancti valles: denſis hunc frondibus atrum
Vrget vtrinque latus nemoris; medioque fragoſus
Dat ſonitum ſaxis, & toto vertice torrens.
Hîc ſpecus horrendum, & ſæui ſpiracula Ditis
Monſtrantur, ruptoque ingens Acheronte vorago
Peſtiferas aperit fauces.

TEMPVS.

CAPVT VI.

TEmporum autem ſic inibis rationem. Modò enim annorum ſeriem diſpones: modò anni partes: alias habirudines, quas καταστάσεις Græci vocant. Quemadmodum in tertio & peſtilentem, & ſterilem pingit annum. Aliquando temporis articulos vel in die, vel in nocte. Idque aut ſimpliciter, aut cum περιστάσει ſerenitatis, nubili, Lunæ, ſtellarum, tempeſtatum. Vſum quoque, & commoda, aut incommoda. veluti diem operi, ſerum quieti: noctem ſomno, conſiliis, inſidiis, furtis, ſomniis: Auroram lætam hilaris: mœ

A ſtis importunam. Quo tempore etiam euenta noua comminiſceris. miſcebis etiam, aur peruertes naturas. Exempli gratia, quum dabis vigilias nocti: quippe rebus perturbatis: aut attribues diei ceſſationē: idē quod deſidib⁹, an feſsis deſignandum erir. Annorum ſeries ſimpliciſsimè, in primo:

Hîc iam tercentum totos dominabitur annos. Sic,
Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas,
Ternáque tranſierint Rutulis hyberna ſubactis.

Anni verò partes fuſius, ſic hyemē cum anno ſcripſit ille, in quarto: *Anni partes.*

Interea magnum Sol circumuoluitur annum:
Et glacialis hyems Aquilonibus aſperat vndas.

& in primo Georgicôn,

B *Vere nouo gelidus canus cum montibus humor*
Soluitur, & putris Zephyro ſe gleba reſoluit.

Noctis autem vſum pauperioribus etiam ad opus: vt in octauo, *Noctis vſus.*

Inde vbi prima quies medio iam noctis abacta
Curriculo expulerat ſomnum. Cum fœmina primum,
Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerua,
Impoſitum cinerem, & ſopitos ſuſcitat ignes,
Noctem addens operi: famuláſque ad lumina longo
Exercet penſo: caſtum vt ſeruare cubile
Coniugis, & poſſit paruos educere natos. Alius finis in rertio Georgicôn,

Hîc noctem ludo ducunt: & pocula lætē
Fermento, atque acidis imitantur vitea ſorbis.

At Eliſæ curas affert nox, quæ aliis ſomnū:

Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem
C *Corpora.*
At non infelix animi Phœniſſa nec vnquam
Soluitur in ſomnos: oculiſue, aut pectore noctem
Accipit. Conſiliis verò atque inſidiis, in nono:

Cætera per terras omnes animalia ſomno
Lenibat curas, & corda oblita laborum:
Ductores Teucrûm primi, & delecta iuuentus
Conſilium ſummis Regni de rebus habebant. Poſtea emittūt Niſum, & Euryalum. Somniis autem, in ſecundo,

Tempus erat, quo prima quies mortalibus ægris
Incipit, & dono diuum gratiſsima ſerpit:
Inſomnis ecce ante oculos mæſtiſsimus Hector.

D Manè autem euentis, vt in rertio:

Poſtera iámque dies primo ſurgebat Eoo:
Humentemque Aurora polo dimouerat vmbram: *Matutinum tempus.*
Ignoti noua forma viri. Et in eodem:
Iámque rubeſcebat ſtellis Aurora fugatis:
Quum procul obſcuros colles, humilémque videmus
Italiam. & in quarto,

Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras *Serum diei.*
Tithoni croceum linquens Aurora cubile:
Regina è ſpeculis vt primum albeſcere lucem
Vidit: & æquatis claſſem procedere velis.

Serum autem diei receptui, & quieti, vt in tertio,

Sol ruit interea, & montes vmbrantur opaci:
Sternimur optatæ gremio telluris ad vndam

Sortiti remos: paſſimque in littore ſicco
Corpora curamus. feſſos ſopor occupat artus.

Temporis autem qualitates multum afferunt decoris: quemadmodum vbi lucidam, aut obſcuram, aut ſubluſtrem noctem canimus: vt in tertio:

Nam neq; erant aſtrorum ignes, nec lucidus æthra
Siderea polus: obſcuro ſed nubila cælo. &
-Manifeſto lumine, quà ſe
Clara per inſertas fundebat Luna feneſtras. &
Et Lunam in nimbo nox intempeſta tenebat.

Habes etiam temporis effectus quoſdam, non ſolùm affectus: vt in ſexto,

Quàm multę glomerantur aues, quas frigidus annus
Trans Pontum fugat, & terris immittit apricis.

INSTRVMENTVM.
Capvt VII.

INſtrumentum inter cauſas numerat Plato: cuius ſententiam non temerè ſequi debemus. Sub efficiente enim continetur. neque pura cauſa eſt: non enim mouet, niſi moueatur. Habent quoque ordinem inter ſe. Nam quædam ſunt naturalia, atque iccirco anteponuntur artificialibus. Exempli gratia, quum Indi lapide expoliunt, atque etiam faciunt ſagittas. Arte etiam facta alia aliis priora: veluti Malleus antecedit Enſem. Diuiduntur etiam hoc, quòd quædam ſunt inſtrùmenta ad agendum, vt fiſtula, nauis, currus: quædam ad faciendum, vt malleus, incus. Item alia ratione. aliqua enim ſunt ad perfectionem comparata. veluti acus, malleus: aliqua ad deſtruendum, ſicut enſis, & alia telorum genera. Faciunt tamen aliquid hæc quoque, putà ex homine cadauer. Sunt & alia tanquam inſtrumenta, vt equus. quæ omnia aliter atque aliter tibi enarranda erunt. Habes inſtrumentum naturale illa deſcriptione, ex duodecimo,

-Saxum circumſpicit ingens:
Saxum antiquum, ingens, campo qui fortè iacebat
Limes agro poſitus, litem vt diſcerneret aruis.

Vides enim quibus gratiis adornauit inſtrumentum, quod ſimplex, ac rude ab aliis commodis ciuilibus, ſeu potius ruſticis ad vſum belli transferret. quare addidit & illa,

Vix illud lecti biſſex ceruice ſubirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
Ille manu raptum trepida torquebat in hoſtem.

Aſt longè aliter arte factum,

Iámque diu dum terga dabant palantia Teucri,
Suffecit. Poſtquam arma dei ad Vulcania ventum eſt.
Mortalis mucro, glacies ceu futilis ictu
Diſſiluit. fulua reſplendent fragmina arena. Sic de haſta,
Actoris Aurunci ſpolium, quaſſátque trementem.

Habes verò multa. arma Æneæ, clypeum: Turni galeam: enſem Dauni: talaria Mercurii, virgam, ſceptrum, lituum: & Miſeni *remúmque*
A *tubámque*, & multa alia: inter quæ etiam *fatalis ramus*, in ſexto ſuum obtinet locum.

CAVSÆ.
Capvt VIII.

QVum res omnes cauſam habeant quampiam, adeò vt ne ipſæ quidem cauſæ careant cauſis: omnium enim rerum naturæ ad vnum Deum referuntur: cauſarum quoque genera & inſpicienda, & digerenda erunt. Prima cauſa eſſe finis dicitur. Fine enim moueri efficientem ad opus ipſum. Nobiliſsimam eſſe itaque ſecundo loco efficientem. tertio formam. poſtremam cenſeri materiam. Ac finis quidem atque forma idem aliquãdo ſunt. Natura enim quum molitur hominem, pro fine habere dicitur formam ipſam.
B eſt ſanè forma finis generationis. Finis igitur Æneæ nauigationis Italia. Habuit tamen principium ruinam Troiæ. Forma autem nauigandi potius intellectione comprehenditur, quàm extet re. Eſt enim nauigatio actio. Actionis autem vera forma nulla: quemadmodum ne materia quidem. ſunt autem formæ aliæ naturales, aliæ artificiales. Naturales illæ, *Geminique minantur in cælum ſcopuli.* Artificiales illæ, *Inſtar montis equum. Tres imbris torti radios.* Materia naturalis, *Viuoque ſedilia ſaxo.* Artificialis, *Sectáque intexunt abiete coſtas.* Finis, *Votum pro reditu.*
C Efficiens, *Et ipſe doli fabricator Epeus.*

MODVS.
Capvt IX.

MOdus interdum ſignificat, quod Greci μέτρον, id eſt mediocritatem. Sic enim dicimus, modicè, citra modũ, ſupra modum, intra modum. Aliquando latior ac fuſior vis: quæ haud facilè definiri poteſt. Eſt enim in omnibus penè prædicamentis. Nam dicimus aliquo modo differre Circulũ ab Hecatontagono. quippe angulis. Et dicimus alio modo currere Leporem, alio Equũ, alio Cancrũ. Alio modo eſſe filiũ Cæſaris Auguſtũ, & alio Cæſarionẽ, alio modo, creſcere ſpongiã in aquis antequã auellatur, alio in menſa poſt compreſsionem. Sic igitur intelligemus
D modi notionem: præſcriptionem cuiuſque rei, ſiue ſuam, veluti quum lapis ſua natura tantus, & talis figuræ, talis ſitus, hoc in loco: ſiue ab alio impoſitam, veluti quum ex eo lapide factum eſt ſigillum Mercurii, bipedale, pictum minio, ſtans, in templo. Ea præſcriptio tam animæ in moribus, quàm corporis accidentibus, in rebus inanimis, in tempore, loco, factis, dictis, & aliis ſi qua ſunt. Igitur quum ira ſit animi perturbatio, modo alio plebeius, alio nobilis iraſcetur. aliter è vulgo quiſpiam, aliter ſapiens. Itaque Æneas in ſecundo,

Exarſere ignes animo: ſubit ira, cadentem
Vlciſci patriam. Aliter idem iraſcitur ob

amici

amici atque hoſpitis mortem, in XII,

Furiis accenſus, & ira Terribilis. Aliter furit Turnus:

Talibus exarſit dictis violentia Turni. Alia eſt Iunonis ira, in primo: alia in ſeptimo, poſtquam Troes potiuntur *Tibridis alueo*: alia in decimo, Veneris oratione ſtimulata. alia Eliſæ quum abitum Æneæ aut timet futurum, aut factum dolet. Quibus è locis id aſſequimur, modũ eſſe in accidentibus, quod differentiam in ſubſtantiis. Quare quô eſt Æneas alius à Turno, differentiam dicimus, eſt enim alia ſubſtantia. Hoc verò, quô ille differt à ſeipſo, quum ei nauiganti *ſoluuntur frigore membra*, & quum *furiis accenſus & ira* Turnum interficit: id modum dicemus. cuius rei exẽpla facilè ſumes. Iam quod primo quoque loco ſeſe offeret, perſequemur.

Varietas. De varietate ſuo loco dictum eſt: quæ vniuerſa conſtituitur modis. neque ſolùm id, quod eſt totum, à toto altero diuerſum conſtituitur: ſed etiam partes. quemadmodum videmus AEneæ nauigationem, in primo, turbulentam, in aliis ſecundam. Semper autem id vnum expetere, vt naues incolumes curſum teneant, & in tuta ſe recipiant. At longè diuerſus animus Tarchontis: quippe in ſolis armis ſpem ac gloriam ponere: interitum nauium, ſi aliter euenire nequeat, ſimul cum ſalute ſociorum cõiungere: ait enim vir fortis,

Frangere nec puppim tali ſtatione recuſo.

Differre verò partes ſatis patet: quum naues quædam præter pauorem nihil mali paſſæ ſunt: nonnullę arenæ aggeribus circũſeptæ etiam deſperabant. alias *vicit hyems*. vnam fluctibus in mediis obrutam vidêre. ſic cætera cõſiderabis. Dido enim deducitur in venationem ab Iunone, & Venere ob cõiugium. idcirco neque ferarum interitus, neque venationis exitus deſcribitur. At verò Aſcanius cùm in Latio venatur, ceruũ ſauciat. ex eo enim belli primi motus excitati ſunt. Alia ratio in primo, vbi dandum erat aliquid Teucris quod ederent. ſine canibus, aut conatibus, ſeptem cõfecit cõmodi atque vtilitatis, non voluptatis cauſa. Iã verò quot orationum genera? Ilionei in primo habes luculentam. Habes & Venuli, quæ mera narratio eſt. habes in cõcilio deorum, in cõcilio Latini deliberatiuas. Sunt & apud Latinũ & apud Euandrũ à Teucris: quas omnes inter ſe cõferes, vt earum modos, quibus differunt, obſeruatos habeas tibi pro exẽplis ad diuinitatem illius viri cõſequendam. Quũ verò tota illa pars, quę ſextũ ſequitur librum, in cædibus poſita ſit: videamus quibus condimẽtis eiuſdem cibi leuarit faſtidium. Omitto quæ in excidio Troiano dicuntur: videamus cætera. Almon ſic interficitur ſagitta,

-ſub gutture vulnus, & vda Vocis iter.

At Rhamnes dormiens. Ex duobus verò æquali in fortuna conſtitutis, alter fortior in hoſtes ruit *moriturus Helenor*: alter melior pedibus

A *fuga ſalutem Quæſiuit Lycus.* Lucetium ſaxo Ilioneus: at aliter Latagum, *ſaxo atque ingentis fragmine montis Occupat os.* Aliter,

Præcipitem ſcopulo, atque ingentis turbine ſaxi
Excutit, effuditque ſolo. Hunc lora, & iuga ſubter
Prouoluere rotæ. crebro ſuper vngula pulſu
Incita, nec domini memorum proculcat equorum.

Remulum Aſcanius ſagitta interficit: at Bitiam neq; ſagitta, neque iaculo ob corporis immanitatem, ſed phalarica. Enſe autem Pandarum, ſed à Turno:

Mediam ferro gemina inter tempora frõtem
Diuidit. Haud diſsimile quàm diſsimili modo, *-ille ſecuri*
Aduerſi frontem mediam, mentúmque reducta
Diſiicit, & ſparſo latè rigat arma cruore.

Lyncẽo caput abſcindit Turnus cum galea. nec minus alibi,

B

-currúque abſciſſa duorum
Suſpendit capita, & rorantia ſanguine portat.

Thoãtis oſſa diſpergit *cerebro permiſta cruento.* & alibi,

Tum validam pérque arma viro, pérq; oſſa ſecurim
Altior inſurgens. Oranti, & multa precanti
Congeminat vulnus. calido rigat ora cerebro. Illáque ſimilia diſsimili modo:

Siſtit equos biiuges, & curru deſilit, atque
Semianimi, lapſóq; ſuperuenit: & pede collo
Impreſſo, dextra mucronem extorquet, & alto
Fulgentem tinxit iugulo. Sic
-lapſúmq; ſuperſtans
Immolat, ingentíque vmbra tegit. Arma Sereſtus
Lecta refert humeris, tibi rex Gradiue trophæum.

C

& *Tum ſuper abiectum poſito pede nixus, & haſta.*

Item illa ſimilia:

Haſtam intorſit equo: ferrúmq; ſub aure reliquit.
Quo ſonipes ictu furit arduus: al áque iactat
Vulneris impatiens arrecto pectore crura,
Voluitur ille excuſſus humi. Parem caſum aliis ambiuit modis:

Iam tandem erumpit, & inter
Bellatoris equi caua tempora conĳcit haſtam.
Tollit ſe arrectum quadrupes, & calcibus auras
Verberat: effuſúmque equitem ſuper ipſe ſequutus
Implicat, eiectóque incumbit cernuus armo.

Addidit alia ornamenta iis quæ dicebamus: quum faceret victorem victo imminere, & genu aut pede premere:

D

-venienti Ebuſo, plagámque ferenti
Occupat os flammis: illi ingens barba reluxit,
Nidorémque ambuſta dedit. ſuper ipſe ſequutus
Cæſariem læua turbati corripit hoſtis,
Impreſſóque genu nitens terræ applicat ipſum.
Sic rigido latus enſe ferit. Haud ita multũ abeſt:
-galeam læua tenet, atque reflexa Ceruice orantis capulo ten' abdidit enſem. Ab haſtis quoq; vulnera,
Olli per galeam fixo ſtetit haſta cerebro.
-Latos huic haſta per armos
Acta tremit: duplicatq;, virum transfixa, dolorem.
Sic *Haſta ſub exertam donec perlata papillam*

Hæſit, virgineumq́; altè bibit acta cruorem. Nec A minus illa:

Buten aduerſum cuſpide fixit
Loricam, galeámque inter: quà colla ſedentis
Lucent: & leuo dependet parma lacertò.

Item alia genera:

Anxuris enſe ſiniſtram,
Et totum clypei ferro deiecerat orbem. ſicue illa,
Excipit in latus: & *-quà fata celerrima, crudò*
Tranſadigit coſtas, & crates pectoris enſe.

Atque hæc quidem in ipſo prælio quaſi æquali vel ſorte, vel animo. vbi verò noui quippiam ſuperuenit: aliter pugnant, aut ad pugnandum mouentur. Quemadmodum fuſis Volſcis, B interfecta Camilla, Turnus præceps fertur in præliũ, niſi nox dirimat acies. Sic mouetur Mezentius filio interempto. Sic ruit Æneas audita Pallantis cæde. Itaque diuinus Poeta, neque metitur, neque ponderat plagas: ſed præſenti opera,

Proxima quæque metit ferro. ac tanto terrore complet, vt ei vacce etiam octo iuuenes viuos capere ad Pallantis inferias. Quemadmodum verò nobis laborandum ſit ad varietatem, docuit ipſe illis verſibus,

Treis quoque Threicios Boreæ de gente ſupremis,
Et tres quos Idas pater, & patria Iſmara miſit
Per varios ſternit caſus. Non enim vno modo ſtrauit eos.

Mortis varij modi.

Mortis quoque ipſius varii modi ſunt ani- C maduertendi. Nam quum mors ſit vitæ priuatio, ea fit per ſeparationem animæ à corpore. neque enim verum eſt quod aiunt Platonici: ſeparationem eſſe duplicem. vnam quam dicunt eſſe animæ à corpore: aliam quæ ſit corporis ab anima. à corpore animam ſeparari per ecſtaſin. corpus ab anima per mortem. Verùm hæ meræ picturæ ſunt garrientium. æquè enim alterum ab altero ſeparari dicitur. non enim fit, quemadmodum quum abſtrahimus intellectu accidentia à ſubſtantia. aut ſubſtantias ab eo quod appellant philoſophi Hic, & Nunc. Sed corpus vbi ſemel ſine anima eſt, fit cadauer. Ecſtaſis autem fit poteſtatis tantùm, non autem eſſentiæ. Hæc ſcripſi vt intelligeremus, mortem eſſe vnius tantùm modi: acceſſiones autem D non vnius. Itaque & quæ adduximus oſtendunt, & quæ adducemus:

Olli dura quies oculos, ac ferreus vrget
Somnus: in æternam clauduntur lumina noctem.
&, *Terram ſemel ore momordit.* &
Purpuream vomit ille animam. &
Cedit ſemianimis Rutilorum calcibus arua. &
Vna eadémque via ſanguíſque animúſque ſequuntur. &
-calcibus atram
Tundit humum expirans, infractáque tela cruentat. &
Iuguló que haud inſcius accipit enſem,
Vndantique animam diffundit in arma cruore. &
Sanguinis ille vomens, riuos cadit, atq; cruentam
Mandit humum, moriénſque ſuo ſe in ſanguine verſat. &
-tum frigida toto
Paulatim exoluit ſe corpore: lentaq́; colla,
Et captum leto poſuit caput, arma relinquens:
Vitaq́; cum gemitu fugit indignata ſub vmbras.

Aliarum quoque tum rerum, cum actionum modos obſeruare nequaquam difficile eſt. ſed de his ſatis. Nam de varietate quum loquemur, & hæc deſignabimus leuiter, & alia erunt declaranda.

EVENTVS.

CAPVT XI.

ESt autem, quemadmodum dicebamus, præter ipſas res, prætérque actiones haſce quæ à nobis proficiſcuntur, certum quiddã quod Fatum appellarunt: ſeriem quandam connexionémque cauſarum, quibus tum res, cum actiones, & initium, & exitum ſortiuntur. Hunc exitum, Euentum veteres nominarunt: quem vel fortuna, vel caſu perfici voluère. Quare ſi res ipſas putes, & veteris exitum, & initium nouæ Troiæ inuenies. Dardani quoque peregrinationem eiuſmodi fuiſſe, vt eius nepotes eaſdem repeterent terras, quas ille reliquiſſet. Maximè verò nobis ſtudendum eſt, vt rerum exitus aliter cadat, quàm res ipſæ interea pollicentur (aut ſi neceſſe eſt, ita futurum, quemadmodum à principio viſum fuerit) efficiundum vt media ipſa tempora, ſpes, cogitationes, actiones in ſummas adducantur difficultates. Habes prioris formæ exempla multa. Nam & claſsis ſeruatur à tempeſtate, quam tamen deûm Regina concitarat. & eripitur ex incendio atque excidio Ilii AEneas, quum tamen & pugnaſſet, & reuerſus eſſet. & Eliſæ nuptiæ funere finiuntur. & amittit Pallantem Æneas, cuius armis, & ſocietatibus, ac conſiliis potuit vincere Latinos. nanque & ſuos Euãder dedit: & arma Hethruſca conciliauit. Alterius fortunæ exemplum eſt, quum mẽſas deuorarunt. Quantum metum quàm facilis exitus diſſoluit. & illud, quum AEneas Italicarum rerum eſſet potiturus. potitus ille quidem eſt: at quanta iactura, quibus ærumnis, quot cladibus? omnia denique ſint exquiſita; nihil vulgare.

QVEMADMODVM EXActius omnia contemplemur.

CAPVT XII.

HActenus eorum omnium quæ in vita humana aut eſſe, aut euenire poſſunt, naturam contemplati ſumus: cæterũ filo pauló craſsiore. deducti naque ſumus per ſummam rerũ, quarum exẽpla ex diuino illo viro peteremus. Nũc verò quoniã

perfectum

perfectum Poetam inſtituimus, magnoperè A nobis conandum eſt, vt exactius omnia cognoſcamus. Id quod vt commodius fiat, paulò altius nobis ordiendum puto. Eſt in omni rerum genere vnum primum ac rectum, ad cuius tum normam tum rationem cætera dirigenda ſunt. Quare quò melius alia videamus: principis perſonæ mens, dicta, facta, ſors contemplanda erunt: cuius dimenſionibus reliquarum proportiones metiamur. Quum igitur facere Æneam instituerit perfectiſsimum: hominíſque perfectio conſummetur contẽplatione, atque actione: ipſáque actio ſit aut in ſe, vt abſtinentia, aut etiam foras ſeſe det, vt aliæ virtutes. vtriuſque autẽ tam contẽplationis, quàm actionis, ſiue finis, ſiue materia, ſiue (vt vocant) obiectum ſit ſocietas: eáque exiſtat aut pars, vt œconomia, B aut totum, vt politia: huiúſque partes exerceantur vel in pace, vel in bello: atque in vtroque ſemper diuinam rem pro duce habeamus: oſtendam tibi omnia hæc vno in Ænea cognita fuiſſe. neque id temerè. dictus enim eſt fuiſſe omniũ ſui temporis ſapientiſsimus. Quare & bellum diſſuaſit, vt iuſtus: & in bello pugnauit, vt fortis: & ſuperſtes fuit fatis patriæ, vt felix: & repoſuit patriam, vt gratus: & perpetuauit ſacra, vt pius. Non eſt igitur Homerus audiendus, qui à Venere Æneam quaſi αἶνον triſtiore auſpicio ſcribit appellatũ: ſed quod ab omni, vt inquit ille, parte laudãdus erat. hoc enim eſt αἰνεῖν. Quod autem eum principem & agnoſcat, & faciat: ſatis patet tum ex aliis, tum ex illis,

Æneas.

Rex erat Æneas nobis, quo iuſtior alter C
Nec pietate fuit, nec bello maior & armis. &
Æneadáſque meo nomen de nomine fingo.

Quare & ei attribuit auſpicia,

Aſpice biſſenos lætantes agmine cygnos.

Boni præterea Principis totam curam pro republica eſſe oportet: quaſi ille vnus è populo ſit, non tanquam ei onus impoſitum, vt tyrannus: ſed perinde quaſi caput, non ſarcina. Itaque appellat ipſos Socios. Ergo & ſcopulum conſcendit ipſemet, quo ſit laboris particeps, & ſuis oculis quæ ſit fortuna rebus ſpeculatur. Quamobrem etiam, in decimo, quum claſſem ducit, tum pernox & vigilat, & clauo aſsidet. Sic e- D nim ait,

Ipſe ſedens clauúmque regit, veliſque miniſtrat.

Id quod amiſſo quoque Palinuro facit. Solus enim ſenſit ſpoliatã magiſtro nauem fluitare. Sedentem autem maluit: quia ſedendo euadit anima ſapientior. quinetiam felicem adeò, atque cordatum deſignat, vt nunquam coactus ſit de quoquam ſumere ſupplicium, ſicut Vlyſſes, qui è ſuis habuit à quo caſtigaretur. Sapiẽtis enim ſimul ac felicis prĩcipis eſt, prohibere maleficia quàm patrata potius punire. quod ſi memineris quàm ex ęquo & bono fert iudiciũ in ludis, admirabere profectò diuini viri dexteritatem. Nam qui aduerſa fortuna impediti non vi-

A cere, eos nihilominus afficit donis. vt maximus Poeta maximum virum etiam fortunæ dominum oſtentet, aut ſaltem moderatorem. quinetiam quum in certaminibus laborent omnes, non videtur decere id ſine præmio effici debere. Nam victoria vnius tantùm eſt, labor omniũ. Ergo præmium victori eſto, victis ſolatium. quapropter & illa verba dixit magnanima, ac deo digna,

Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.

Et victum Dareta luculentiore auget dono quàm victorem: vt oſtendat virtutem ſibiipſam & pretium & præmium eſſe. Iccirco in legibus propoſita ſunt criminibus ſupplicia: virtutibus nihil datur. Congruit etiam cum exemplis hiſtoriarum regis Æneæ ſapientia. Cannenſi clade B quũ Paulus ſeipſum interfeciſſet: Senatus Varroni, qui alter erat conſul, reuerſo gratias egit, quòd de Repub. non deſperaſſet. Ita Æneas Sergeſto præmium dat, non tanquam victori, ſed ob ſeruatam, reductámque triremem.

Hactenus inſpiciendam tibi perſonam propoſui, quæ ciuilibus actionibus ſeipſam præſtare potuit accommodam. Altera tamen erat hæc pars felicitatis atque perfectionis. Prior autem illa quæ In contemplatione erat cõſtituta. quam non poteſt Poeta ſine ineptiis declarare, ſi velit quaſi in ſcholis, oſtentare ſophiſtam de rerum natura diſputantem. Cæterùm quoad fieri decuit, parcè ac ſobriè ſuo more attigit. Nam & naturam AEneæ notam fuiſſe apud Virgilium declarabimus, & deum. Ac dei quidem vis at- C que imperium nequaquam ei potuit ignotum eſſe, qui & ſacra procuraret, & religionem transferret etiam in terram hoſticam. Cuius cultum vel patriis doceret ceremoniis volentes, vel etiam inuitos armis cogeret ad capeſſendum. Rerum autem naturam calluiſſe, id verò non iam vno ex loco planè conſtat. veluti in tertio quum diducit animum ad vtramque partem contemplationis. de Angue enim ſic,

Incertus geniúmne loci, famulúmne parentis.

Sed & crinitus ille Iopas quámnam ſuis è carminibus attuliſſet AEneæ voluptatem, niſi illa calleret, *Errantem Lunam: Solis labores: Vn-* D *de hominum genus, & pecudes*, & reliqua. Præterea quum viderent Harpyias, atque vna ex ipſis ſeſe diceret maximã furiarum, ſumma modeſtia, paríque ſcientia dixit,

Siue deæ, ſeu ſint diræ, obſcœnæq; volucres.

De Ætna verò, tantorúmque cauſis incendiorum quum per multa ſint à philoſophis diſputata, rémque ipſam graphicè deſignaſſet, addidit,

Fama eſt Enceladi ſemuſtum fulmine corpus
Vrgeri mole hac: & quæ ſequuntur. Apertius verò fluuiorum originem, quum ait,

Nymphæ Laurentes Nymphæ, genus amnibus vnde eſt.

Sed & quis non videt difficillimam omnium

materiam, ac maximè controuerſam fuiſſe Æ-
neæ liquidiſsimam? quippe de anima cum tot
tantíque philoſophi multa quæſierint: ille ne-
que pauciora, neq; obſcuriora ſciuit, quàm quæ
ab Ægyptiis, Chaldæis, Indis ſapientibus prodi-
ta ſunt. In ſexto enim, quæ hic ignorabat, ita di-
dicit, vt ea poſtea docere potuerit. Quare nulli
eſſe dubium oportet, quin vtranque perfectio-
nis partem ad ſummam ſapientię contulerit Æ-
neas. Reliquas igitur deinceps videamus.

Habes igitur politicam Principis perſonam.
Nunc eiuſdem ratio reddenda eſt tanquam ci-
uis. In quo aliæ virtutes eſſe quum debent, tum
pietas & fortitudo primas ſibi partes vindicare

Pietas.

ſolent. Eſt autē pietas vox ambigua. nam erga
deos benè affectus, dicitur pius: quibus diis be-
ne neque velle, neque facere poſſumus. Hoc
quoque non vno loco damnauit Plato, quod
quiſpiam Deum putet noſtri noſtrorúmve in-
digentem eſſe. Erga homines autem pietas eſt
affectus, quo bene illis vel à nobis, vel noſtra o-
pera votóve ſit. Iccirco temerè à multis eius de-
finitio allata eſt. Exiſtit autem pietas aut in affe-
ctu, aut in officio: ac diſtribuitur humanis ani-
mis aut erga deos, aut erga patriā, aut erga pa-
rentes, vxorē, liberos, affines, amicos. Ac quan-
quam nullum commune genus eſt ſacris, & pro-
fanis: atque iccirco alia eſt propenſio noſtra ad
benefaciendum hominibus, alia ad colendum
Deum: tamen ſi acrius intueare, quandam inue-
nias latentem proportionem. Ita enim thus Deo
damus, non quaſi egeat, ſed quaſi ſi cuius indi-
geret rei quę penes nos eſt, eius nos illi copiā fa-
cturi ſimus. Ita laudes canimus, non perinde at-
que ipſarum egens ſit, aut quibus poſsit auge-
ſcere: ſed vt ex eius cognitione meliores interea
ac denique felices euadamus. Itaque pietas ſui-
ipſius modulus quidem ac norma eſt. Nam &
quum homini benefacimus, quippe homines i-
pſimet tanquam nobiſipſis facimus: quum erga
Deum eodem modo animati ſumus, in nos i-
pſos, beneficium illud ab infinito bono remeans
ad authorem, redundat. Verùm hæc fortaſſe,
more noſtro ſubtilius. Planiore verò Minerua
ſic agamus. Pietas interdum miſericordiam
quandam ſignificat: interdum propenſionem
certi cultus. Cultus igitur diuinus erit ſuo mo-
do. Neceſsitudinum autem obſeruantia erit
pietas per proportionem ad priorem. Hæc tria
genera exequutus eſt Poeta in Heroe ſuo. Mi-
ſericorditer, in primo, quum

Amiſſos ſocios vario ſermone requirunt,

Præcipuè pius Æneas. vt & *pius* ſit, quia *præci-
puè*: & *præcipuè*, quia *pius*. Idem Hectoris cadauer
pictum, & Regem ſuum ſupplicem vbi vidit,
dat ei gemitum, non ſolùm commouetur. Ma-
gnum verò affectum, qui etiam impediat ora-
tionem. Ad lamenta nanque Andromaches præ
pietate vix reſpondet. Ait enim,

-vix pauca furenti

A *Subiicio, & raris turbatus vocibus hiſco.* Pertinet
& illud ad pietatem debitam neceſsitudinibus.
Neque enim ſolùm iuſta facit patri, ſed etiam
nutricem ſepelit, eiúſque tumulum oppido illu-
ſtri auget. Præterea Miſeni ſepulchrum conſti-
tuit. Pallanta etiam luget. de vxore verò,

Auſus quinetiam voces iactare per vmbram

Impleui clamore vias. Vt profectò me horror
capiat, atque etiam quatiat: vbi videre atque
audire videar, in nocte, inter hoſtes, fortem ſi-
mul atque pium virum etiam clamore chariſsi-
mam vxorem quærere. talis ille ſuis. Quinetiam
hoſtibus fuit, & placidus, & lenis, & clemens, &
pius. nanque & Lauſum miſeratur interem-
ptum. Et oratoribus ſepulturæ veniam petenti-
bus, etiam pacem offert viuis, cæleſtibus illis
verſibus,

B *Pacémne exanimis, & mortis ſorte peremptis*

Oratis? Equidem & viuis concedere vellem.

Diuinus igitur Poeta commotum facit il-
lum miſeriis alienis. is eſt primus limes pietatis.
Addit etiam quaſi gradus quoſdam affectus:
quum dicit, *Turbatus.* Præterea *gemitum*, ſed *ab i-
mo pectore*. Poſtremò etiam *lacrymas* multis in
locis. Flet enim & Palinurum, & Pallantem. &
quum diſcedens è Sicilia ciues ſuos ibi relin-
quit. At idem ſiccis oculis Eliſam flentem audit.
neque enim conſuetudine ſtupri moueri decuit
pium virum: vbi verò apud inferum ſui cau-
C ſa extinctam reſciuit, lacrymas fundit, additis
illis verbis,

Funeris heu tibi cauſa fui.

Quinetiam abeunte, atque auerſante, non ſo-
lùm lacrymatur, ſed & proſequitur eam, & lon-
gè, & miſeratur. Erga patrem verò qualis? nan-
que Priamum cæſum vbi vidit, *-ſubiit chari ge-
nitoris imago.* Inde actutum eo: at verò Anchiſe
pertinace ad manēdum, mauult mori. omnia e-
nim illius cauſa poſthabuiſſe: *Rurſus in arma fe-
ror.* Illam verò pietatem cuiuſmodi? patrem e-
nim filio prætulit. Sunt in nobis inſita zopyra
quædam, id eſt ſemina æternitatis: quam quum
haud poſsimus per nos comparare, generis pro-
pagatione aſſequimur. Hæc eſt cauſa propter
quā chariores nobis ſunt liberi quàm parentes.
in patre enim deſinit, quod incipit in filio. At
D pius Æneas, qui à patre accepit vitam, patris vi-
tam præfert vitę filii. cui nihil debet, & ſatis de-
dit. Quapropter humeris impoſitū patrem ge-
rit: filium vix qui ſequi poſsit, *pone trahit* verius,
quàm *ducit*. de quo tamen alibi,

Omnis in Aſcanio chari ſtat cura parentis.

Et cuius gratia certum ſibi paratúmque re-
gnum Carthaginis relinquit, vt incertum quæ-
rat armis. Itaque de illo, non de ſe in fœdere,

Cedet Iulus agris. Et in ſummis periculis præ-
cepta fundit,

Diſce puer virtutem ex me, verúmque laborem,

Fortunam ex aliis.

In deorum autem cultu quantus fuerit, mul-
tis locis

tis locis patet:

Sumpſus Aeneas raptos qui ex hoſte penates
Claſſe veho mecum. &
Sacra ſuóſque tibi commendat Troia penates.

Et è cæde recenti,

Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero. &
Sic fatus meritos aris mactauit honores
Taurum Neptuno, &c. & in quinto,
Hæc memorans cinerẽ, & ſopitos ſuſcitat ignes,
Pergameúmque larẽ, & canæ penetralia Veſtæ
Farre pio, & plena ſupplex veneratur acerra.

Quum autem ſapientiæ duæ ſint partes, facere, & docere: non ſolùm fecit Æneas quæ ad pietatem pertinebant, ſed etiam & docuit, & profeſſus eſt. Omnia enim euenta, & caſus deo attribuit. Nam quum Italiam peteret, atque in Siciliam delatus eſſet, nullam paſſus perturbationem, ait,

Haud equidem ſine mente reor, ſine numine diuûm. & illa monita,
Non vires alias, conuerſáque numina ſentis?
Cede deo. Quibus verbis ne Socrates quidem vnquam protulit meliora.

Hi igitur ſunt affectus. Officia verò, ſiue miniſteria, quæ ad deorum immortalium cultum pertinent deinceps cognoſcemus. Pontifex enim ſimul oſtenditur, atque augur. ait enim,

Auguriis agimur diuûm. Capit etiam ab Harpyia augurium in tertio: & à fulmine tam in primo quàm in octauo. & à flamma Aſcanii. Itaque etiam vaticinatus eſt:

Heu quantæ clades Laurentibus inſtant:
Quas pœnas mihi Turne dabis?

In primo quóque coniecturam facit: atque ex pictura quaſi omen capit:

Solue metus: feret hæc aliquã tibi fama ſalutem.

Sic etiam in tertio prædicit imperium Romanum in Epiro, tum colonias ac municipia legibus communicatis. Ait enim, *Vnam faciemus vtramque.*

Pontificatus autem multis deſcribitur locis: tum iis quos ſuprà diximus, tum aliis:

Hos cape fatorum comites. & in duodecimo inter fœderis conuentiones, *Sacra deóſque dabo.* Itaque ipſemet ſacra facit, & Phœbo, & Neptuno, & Iunoni ipſi mactat ſuem: & bellum facturus litat illis verſibus,

Et primùm Herculeis ſopitas ignibus aras
Excitat, heſternúmque larẽ, paruóſque penates.

Et in Italia quum primum poſuit pedem, alia alii exequuntur, ac curant quæ ad œconomiam ſpectant: ipſe Apollinis templum, ac Dianæ lucum adit. Quamobrem antiqua eruditione, more ſuo, modeſtè diſsimulata, diuinus Poeta ad eum loquentem facit Cymodoceam certis verbis, quibus mos erat veſtali affari Regem ſa-

A crorum, *Vigiláſne Rex? vigila.* Ita apud Poetam,
Vigiláſne deûm gens Aenea? vigila.

Neque verò ita pontificis officio fungebatur: quemadmodum noſtri nunc faciunt, qui aut ignorant diuinas præceptiones, aut ſi notas habẽt, ſeſe eas ignorare volũt, ſed & rectè ac ritè quæ opus ſunt, facit: & præ ſe fert illam integritatem, quæ tantæ dignitati debeatur. veluti illis verſibus, quorum aliquot recitabamus,

Tu genitor cape ſacra manu, patrióſque penates,
Me bello è tanto digreſſum, ac cæde recenti
Attrectare nefas: donec me flumine viuo
Abluero. Modum quoque ſacrorum indicit in quinto,

B *Ore fauete omnes, & cingite tempora ramis.*

Quare non eſt mirum ſi etiam attribuit ei Poeta diuinitatem. quippe qui & dea natus eſſet: & à Nympha appellaretur, *Gens deorum:* & eſſet dictus, *certiſsima proles Iouis:* & futurum Indigetem fata pollicerentur. Atque hæc omnia apertè: ſub eruditione autem, quum etiam à diis ei ſomnia mittuntur. Sic enim in ſomniis apparet Hector: ſic pater Anchiſes: ſic ipſi dii in tertio penates. Id quod Xenophon non niſi diuinis viris e cælitus euenire ſcriptum reliquit.

Fortitudo autem quum ſit animi conſtantia in aduerſis: duobus, quemadmodum dicebamus, contingere poteſt modis: aut contemnendo, & durando: aut obuiam eũdo, & expugnando. Ita fortis Achilles quũ pertulit Agamemno-
C nis iniuriam: fortis Aiax, qui non eſt paſſus iudicii iniquitatem. vterque enim ſuperat: maiórque eſt ipſo incommodo. vtranque ſpeciem exhauſit Æneas. qui etiam doceat alios:

Durate. & *Superanda omnis fortuna ferendo eſt.*

Etiam vt ſe, vel parem obiiciat fortunæ, vel conſtituat ſuperiorem. Quemadmodum verò & ſubeat pericula, & obeat quoque multis locis luculẽtiſsimè ſcriptum eſt. Siue in locorum ſint difficultatibus. Quid enim tetrius Tartaro? & tamen adiit. At quo animo? ducem Sibyllam *non timidis vadentem paſsibus æquat.* ſiue immineant à perſonis: ídque vtroque ſanè modo: vel iuſto bello, vel certamine ſingulari. Et iubet,
D & oſtendit, & facit:

Iámque adeò exierat portis equitatus apertis:
Æneas inter primos.

Neque enim, vt Pyrrhus, ipſe ipſi cauit loco: quemadmodum iocatur Terentius. Intelligas verò eiuſmodi fortitudinem, interdũ ſimplicem & rectam, interdum miſtam cum iuſta ira: aliquando cum pietate. Molliorem quoque factam ſecundiore fortuna. quippe in quarto paulò delicatiorẽ oſtẽdit. Nam tametſi vt Rex, nouabat tecta: vt Imperator, fundabat arces: tamen non erat aſpernatus nitidiorem cultum: cui & enſis eſſet fulua ſtellatus iaſpide, & chlamyde purpurea fulgeret. At vbi puluis, & cãpus vocat, diſciplinæ militaris reuocato rigore hu-

mi cubat, humi cibũ capit pomis agreſtibus, ac ſimplici victu contentus eſt. Quinetiã media in tempeſtate deteſtatus ignobile mortis genus, mortem optat, nedum vt pertimeſcat. Ita non horret mortem, ſed ignominiam adeò, vt etiam exactæ vitæ partem cum morte iam commutatam eſſe conſtanter exoptet. In re item dubia, ac penè deſperata videbis quantum gerat animi. In duodecimo enim cum ſagitta ictus eſſet, neque euelli poſſet cuſpis,

Sæuit, & infracta luctatur arundine telum

Eripere. Ipſemet ſibi ſcilicet. & addit,

Auxilióque viam, quæ proxima, poſcit.

& illud magnanimum,

Enſe ſecent lato vulnus, teliq́ue latebras

Reſcindant penitus.

B Hoc eſſe poterat, vt pro ſe tantùm faceret non quo aliis conſuleret. At enimuerò longè alia ratio: ait enim,

Seſéque in bella remittant.

Quo tempore ne ſedit quidem ad quieſcendum. Ait enim,

Stabat acerba fremens, ingentẽ nixus in haſtam.

Idémque &,

Concurſu iuuenum, & multùm mœrentis Iuli

-lacrymis immobilis.

Sui igitur contemptor, gloriæ dominus, ciuium ſeruator ſæuit hic. At idem quum datur occaſio eadem fortitudine lenis & clemens, non factionibus, ſed virtute victor. Rupto enim fœdere dextram tendebat, eámque inermem. Et C nudato capite, atque ſuos clamore vocabat, *O cohibite iras.* Sic vniuerſæ rei bellicæ vera vnicáque gloria C. Iulius Cæſar in prælio Pharſalico nuda manu & capite clamabat, Parcite ciuibus. Acuit eam fortitudinem in ſumma rerum trepidatione, atque deſperatione ita, vt etiam exeat in audaciam,

Arma amens capio, nec ſat rationis in armis.

Quippe ſolus. quo? quibus? neque dux, neque ſub duce. Sperat tamen, proponítque ſibi factum viri fortis: ſed *glomerare manum*, id eſt ciues cogere: apponit conſilium, *Et concurrere in arcem.* adiungit ferociã, quaſi ſtimulum viro- D rum fortiũ, *Furor iráque mentem Præcipitant.* Itaque concludit, *Pulchrúmque mori ſuccurrit in armis.* Præterea quum ſtratagema ſit, vafrũ commentum Imperatoris, vis belluarum, conſilium hominis: ita admiſit Corœbi ſententiam de clypeis mutandis, vt præſenti vtilitate non contaminaret perpetuam fortitudinem. Itaque magnanimitas prohibuit eum quominus eſſet illius conſilii author: rerum experientia perſuaſit, vt fortunæ melioris arriperet occaſionem. In aduerſa igitur firmus: in ſecunda nunquam temerarius. ſed ne illa quidem oblata continuò confidens animi. Euandro enim auxilia pollicente nequaquam ſoluitur à curis: ſed ipſe & Achates,

A *-multa ſuo triſti cum corde putabant,*

Ni ſignum cælo Cytherea dediſſet aperto.

Pietate verò tum condiuit fortitudinem: quum Lauſo, quia patrem texerat, noluit afferre mortem: ſed & monuit ipſum, atque etiam increpuit,

Quo moriture ruis? -Fallit te incautũ pietas tua.

Tandem verò non niſi irritatus cum morte affecit, & coactus, & inuitus. Dementi enim & inſultanti iuueni quid faceret? *-Sæuæ iámque altius iræ,*

Dardanio ſurgunt ductori. paulatim ſcilicet, non temerè. Quapropter redit ad clementiam ſuam ſimul, atque moderationem,

At verò vt vultum vidit morientis, & ora;

B *Ingemuit.* & addit, miſerans grauiter: *dextrámque tetendit.* Quin & mox eum ipſe terra ſubleuat: non ſolum donat cadauer patri, ſed ſimul etiam cum armis.

Eſt autem fortitudinis vel ſpecies, vel perfectio magnanimitas. Ea eſt virtus quæ nihil ſordidi vel probat, vel patitur. Magnũ ſanè factum illud, quum penè iam expugnatam vrbem, ipſámque victoriam è manibus amittit, vt quum fortiſſimo hoſte ancipiti ſanè prælio congrediatur, *Magnanimitas.*

At pater Æneas audito nomine Turni,

Deſerit & muros, & ſummas deſerit arces.

Audito tantùm nomine, etiam ipſas arces, quas penè in manibus habebat, omittit: anteponítque certam virtutem non minus certæ C fortunæ. Quare neque deprecantem Turnum interficit, donec alteram fortitudinis partem potiorem ducat: vltionẽ ſcilicet neceſſitudinum. Itaque ne ſe quidem authorem vult facere, vt alibi: *Æneæ magni dextra cadis.* Sed reiecit in neceſſitatem, pulcherrima nempe figura etiam à Rutilio deſcripta:

-Pallas te hoc vulnere Pallas, Immolat, tanquam inferias illi pro victima, non tãquam hoſtem qui bellum intulerit: non riualem qui vxorem petat: non fortunarum depopulatorem qui regno fatali arceat.

Hæ ſunt certæ perſonæ virtutes, militis, im- D peratoris, pontificis. Quæ verò etiam cuiuis ciuium communes eſſent, nulla caruit: temperantia, prudẽtia, induſtria, ſolertia. Quid enim modeſtius quàm ea quæ Græci *λύτρα*, & *ἄποινα*, vulgus Italicum *Talionem*, Gallia paulò corruptiore vocabulo *redemptionem*, negligere. Nam & iure belli redẽptitiam pecuniam accipere poſſumus: & Æneas noluit. haud diſſimilis Pyrrhus, cuius vox illa regia, *Rançon.*

Non cauponantes bellum, ſed belligerantes.

Iccirco & Lauſum dono dedit ſine precio: & hoc, & cæteris omnibus virtutibus fero Achille maior, qui filium patri auro vendidit: & auri atque argenti talenta pollicenti, ait,

Auri

Auri atque argenti memoras quæ multa talenta,
Gnatis parce tuis.

Cæterùm diuitiarum contemptus etiam in multis fuit: quorum animum haud facilè perſpectum habeas. quippe aliis id perſuaſit ſapientia: nonnullis ſtultitia. ſunt & quos ignauia cohibet ab induſtria: ſic enim diuinus Poeta,

-alitur vitium viuitque tegendo,
Dum medicas adhibere manus ad vulnera paſtor
Abnegat: & meliora deos ſedet omina poſcens.

Mentis tamen altitudinem fuiſſe in Ænea ad eam perfectionem conſequendam oſtendũt cæteræ actiones. Quotus enim quiſque ſibi de gloria, aut victoriæ opinione demat? atqui ille quum de ſe ac Turno verba facit,

Si bellum finire manu, ſi pellere Teucros
Apparat, his mecum decuit concurrere telis.

Non addidit, Ego illum interfeciſſem: ſed modeſtiſsimè,

Vixẽt cui vitam Deus & Fortuna dediſſet.

Cuiuſmodi animi temperationem & retinet & præ ſefert in legibus fœderis. Nam ſi ſum victus, inquit, cedam: ſi vincam, haud peto vt cedant victi. neque volo imperare non cedentibus, id quod etiam minus eſt: creſcit igitur ſemper modeſtia: ſed ſocii vt ſint volo. Imò, ait, *ſocer arma Latinus habeto: Imperium ſolenne ſocer.* Neq; iubeo vt laborẽt Latini: id quod Drãces pollicebatur: *ſaxáque ſubuectare humeris - iuuabit.* ſed *mihi*, inquit, *mœnia Teucri Conſtituent.* Neque gloriã mihi poſco ex nominis impoſitione: ſed id quoq; ipſis cõcedo victis: *Vrbique dabit Lauinia nomen.* Gratiſsimo quoq; animo fuiſſe oſtenditur, quũ tam luculentis verbis, in primo, gratias agit Reginę ob clementer auditam legationem, atque ſocios receptos. & quum, in quarto,

-ego te, quæ plurima fando
Enumerare vales, nunquam Regina negabo
Promeritam.

Pollicetur etiam æternam apud ſe memoriã beneficii:

Dum memor ipſe mei, dũ ſpiritus hos reget artus.

Ne verò crudelem aut ingratum putes, vbi dicitur, *ſed nullis ille mouetur Fletibus.* Reiectus enim eſt & effectus & cauſa in deos illis verſibus:

Fata obſtãt, placidaſque viri deus obſtruit aures.

Ita placidæ ſuapte natura erant aures, Fato autem factæ duræ.

Induſtriam verò homo vnquam nullus maiorem præ ſe tulit: ſiue œconomiam intuearis, tum in primo tum in octauo: ſiue artes alias. Nã & nauium ſtructurę præfuit, & vrbem condidit, & nauigandi calluit rationem. Facundiam verò quis non miretur? quippe in omni genere orationis excelluit. Nam & demonſtratiuo vtitur, in primo, ad Reginam, & ſuaſorio multis in locis, & forenſi quũ Reginæ refellit obiectiones.

Neque verò ſunt audiendi Stoici, ſiue plumbeos ſiue illi ferreos ſibi fingant homines. Nam ſi eorũ Sapiens immobilis eſt animo, etiam corpore caudex erit. Neque enim quicquam officii à me proficiſci poteſt, niſi mouear. Si pater exeidit in voraginem, dabo manum. Quare? Si exeindatur patria, non propugnabo. quomodo ero iuſtus aut liberalis? Sed illorum nugæ ſatis patent: qui quum peccata paria facerent omnia, pares quoque virtutes efficiant neceſſe eſt. paria igitur officia. Quónam igitur conſilio dirimunt ſpecies officiorum, vt alia ſint mediocria, alia ſumma? Hæc propterea ſcribo, ne obſtrepant Æneæ aduerſus Helenam iraſcenti. Nam & ipſe ibi diſputat: & ita mouetur, vt vĩcat melior ſententia: quam diuinus Poeta meritò aſcribit deæ. Neque enim aliud ratio eſt in mente humana, qua ſuperantur affectus, quàm radius quidam, vt ita dicam, primæ illius Lucis, ſine qua omnia ſanè meritò & dicuntur tenebræ, & exiſtunt. Diſputationem ecce qualem: *Stoici.*

-námque etſi nullum memorabile nomen
Fœminea in pœna eſt, neq; habet victoria laudẽ.

Non quærit igitur aut nomen aut laudẽ, ſed iuſtitiam, vt ſuorum deleat ignominiam. Quis enim patiatur affines ſuas fœminas primarias premi ſeruitio impudicæ mulieris? Igitur rectè interpretatur factum ſuum ſic: *Extinxiſſe nefas.* Nullius enim non intereſt nefas tollere. vir enim iuſtus nullum malum ſupereſſe pati debet. Quare Grammaticuli, qui hoſce luculentiſsimos operoſiſsimóſque verſus ſublatos voluere, vulgaribus moti affectibus, ignoratis rationibus iuſtitiam de Sapiente ſuo abſtulere.

Habemus igitur vno in Ænea tanquam ideã illam Socraticam cuiuſcunque perſonæ: cuius perfectio naturam ipſam in genere æmulari, in ſingularibus priuíſque indiuiduis etiam ſuperare videatur. Verùm quia & ſexu aliæ differunt, & ſtatu nonnullæ, cuiuſmodi eas item deſcribere poſsis, videamus.

PERSONÆ ALIÆ.

CAPVT XIII.

ORdiamur à multitudine, quam in agreſtem, vrbanam, militarem diſtingues. Agreſtem ſtupidã, credulam, timidam, peruicacem, indocilem, ſui confidentem, contemptus ſuſpicacem ſimul atque deteſtatricem. *Agreſtis.* Vrbanam ſupinam, pauidã, tumidam, mollem, ignauam, verbis quàm factis promptiorem, luxu atque otio feram, ſuperbam non reſiſtentibus, demiſſam inſtantibus, crocodili naturâ. *Vrbana* Militarem maleficam, intentã motibus, exprobratricem operum ſuorum, glorioſam, vanam. otium quærat, quæſitum rumpat. *Militaris.* In vniuerſum verò, multitudinem omnem infidam, inuidam, indulgentem genio rebus ſecundis. fractam in aduerſis, ſubitæ pœnitentiæ, ducis appetentem, appetiti recuſantem. facit vt non faciat. ſatagit vt nihil agat. ſeruit vt ne pa-

reat. Eſt enim *δημοκρατία* tyrannis multorum A capitum. Agreſtis exempla excipies duræ, incõditæ, facilè excitabilis: in ſeptimo,

Improuiſi adſunt: hic torre armatus obuſto,
Stipitis hic grauidi nodis.

Aduerte deinde aſperitatem, eámque præcipitem, *Rimanti telum ira facit*, *quod* ſcilicet *cuique repertum eſt.* & quæ ſequuntur. Vrbanam autem vides ibi tumultuantem:

Ac veluti magno in populo quum ſæpe coorta eſt
Seditio, ſæuítque animis ignobile vulgus,
Iãq; faces & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.

Inconſideratam verò, & corporis affectibus B obnoxiam, in eodem:

Illi ſe prædæ accingunt, dapibúſque futuris.

Neque prius amiſſorum ſociorum cura ſubit atque cogitatio, quàm

Poſtquã exempta fames epulis mẽſæque remotæ.

Improuiſo autem euentu perterrentur: atque animum deſpondent, vt in tertio ad Harpyiæ vocem,

At ſociis ſubita gelidus formidine ſanguis
Diriguit, cecidere animi, nec iam amplius armis
Sed votis precibúſque iubent expoſcere pacem.

Adeóque deiecto animo ſunt, vt *Siue deæ*, rectè hactenus ac piè: ſed quid ſequitur? *Seu ſint diræ obſcænæque volucres.*

Factioſam verò ibi:

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

& in duodecimo,

Exoritur trepidos inter diſcordia ciues.
Vrbem alii reſerare iubent, & pandere portas
Dardanidis: ipſúmque trahunt in mœnia Regem.
Arma ferunt alii, & pergunt defendere muros.

Inconſtantem autem in tertio,

Ipſæ iam matres, ipſi quibus aſpera quondam
Viſa maris facies, & non tolerabile numen:
Ire volunt, omnémque fugæ perferre laborem.

Militarem quoque inconſtantiam in XII,

Ipſi Laurentes mutati, ipſíque Latini:
Qui ſibi iam requiem pugnæ, rebúſque ſalutem
Sperabant: nunc arma volunt, fœdúſque precantur
Infectum: & Turni ſortem miſerantur iniquam.

Vide pœnitentiam. nánque in vndecimo,

Hîc matres, miſeræque nurus, hîc chara nepotum
Pectora mœrentum. puerique parentibus orbi:
Dirum execrantur bellum, Turníque hymenæos.
Ipſum armis, ipſúmque iubent decernere ferro:
Qui regnum Italiæ, & primos ſibi poſcat honores.

A' SEXV.

CAPVT XIIII.

PRoxima huic naturæ fœmina eſt. infida, ſuſpicax, inconſtans, inſidioſa, ſimulatrix, ſuperſtitioſa: cui ſi potentia adiuncta eſt, ſit intolerabilis. Aſpice Iunonem in primo ſeipſam commendantem,

Aſt ego, quæ diuûm incedo Regina, Iouíſque
A *Et ſoror & coniux.*

Et in ſeptimo,

Stetit acri fixa dolore.

Talem etiam obſeruabis Amatam, quæ poſtulabat ſua vt conſilia obuiam irent etiam Fatis ipſis. Itaque eædem audent omnia, non fortitudine atque animi præſentia, ſed inſania atque væcordia, atque iudicii peruerſitate. Quare etiam ſeſe illa ſuſpendit, ſerua facta mortis potius ignominioſæ, quàm vt præter libidinem ſuam aucti imperii florentes videret res. Vult autẽ fœmina ſemper, ſi queat, ſuo nutu res ferri. itaque ſic deſcribit eius amentiam:

B *Quã ſuper aduentu Aeneæ, Turniq; hymenæis*
Ardentem curæque iræque coquebant.

Et Iuno,

Haud equidẽ metuam implorare quod vſquã eſt:
Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.

Adeo vt etiam demittat ſe ſupplicem deterioribus, Æolo & Furiæ. Quin quum extremus supremúſque omnium affectuum in fœmina ſit zelotypia, cæca Iuno ad Teucrorum odium acuitur obliuione pellicis. vt enim Æneæ noceat, cum Iuturna fœdus init.

Superſtitioſam agnoſces ex octauo,

Vota metu duplicant matres.

Affectum verò exuberantem, in eodem:

Stant pauidæ in muris matres, oculíſque ſequuntur
C *Puluerеam nubem.*

Pœnitentiam verò in quinto, exuſta claſſe:

Aſt illæ diuerſæ metu per littora paſſim
Diffugiunt.

& addit, *Piget incœpti*: & quod malus eſt, *lucis.*

Omnino autem nihil mediocre in hoc ſexu. Sẽper enim, vt eſt in noſtro prouerbio, aut minus quàm canem, aut plus quàm ſenionem iacit. Ergo non ſolùm gemitus & lacrymæ, ſed etiam planctus, & veſtium ſciſsio, & vlulatus attribuuntur. Oſtentator ſexus ille cuiuſcunque fortunę affectibus maximè vehementiſsiméque expreſsus:

Amplexæque tenent poſtes, atque oſcula figunt.

Sic etiam Andromache vbi Æneam vidit, *Impleuit clamore locum.* non enim mediocris vox, cla-
D mor: nec mediocris clamor, qui locum implet.

Quòd autem ad earum virtutes pertinet, duplicem modum deſignare poſsis. quippe aut virilem, aut ſuauem ac lenem. Propria fœminæ virtus pudicitia eſt & pudor. Pudor eſt metus reprehenſionis: Pudicitia, eſt conſtans abſtinentia à venere prohibita. nam caſtitas eſt conſtans abſtinentia à quacunque venere. Pudorem cognoſces in Lauinia: *Mulierum virtutes,*

Accepit vocem lacrymis Lauinia matris,
Flagrantes perfuſa genas: cui plurimus ignem
Subiecit rubor, & calefacta per oſſa cucurrit.

& alibi,

Cauſa mali tanti, oculos deiecta decoros.

Pudicam verò finges ex Andromachæ ſpecie.

quam

quam quum Æneas appellaſſet, ita vt Hectoris memoriam excitaret: addidiſſétque noui coniugii mentionem, ſic:

Hectoris Andromache, Pyrrhin' connubia ſeruas?

Statim intelligis, *Deiecit vultum: & voce* quidem *loquuta eſt*, ſed *demiſſa*. Quæ tamen antea clamore compleſſet locum. Luculentum exemplum tibi præbet Dido, quæ vt à caſtitatis propoſito auelleretur: opus fuit deo, ſed ipſomet Cupidine, ſed præſente, ſed virus per oſcula inſpirante. Idcirco etiam Iuno Venúſque conuenere ad illum animum expugnandum. Speluncã quoque obſcuram, loco ſolo ac deſerto, & cum ſignis Iunonis ac Nympharum vlulatu. Quin vocat coniugium. Sic ſcriptum oportuit de ea, quæ Sichæi memoriam Hiarbæ regno putarat potiorem. Quibus modis extorta eſt illius voluntas. neque enim ſatis erat quòd natus dea, quòd – *Os humeróſque deo ſimilis*. Quare nũquam aliter loquitur de Ænea, atque de marito.

Ne cui me vellem vinclo ſociare iugali. &

– agnoſco veteris veſtigia flammæ.

vt aut in Ænea Sichæũ amet, aut Æneam in Sichæo. Poſtremò concludit non facturam. neque ſanè feciſſet: verùm non ſolùm Anna, ſed etiam aſtra ipſa impulerunt.

In ædibus autem aſsignabis diligentiam, & ſedulitatem, & curam anxiam, & parſimoniam attribues. in operibus verò ſolertiam. vt in Euryali matre, atq; Eliſa. &, *Iliadúmque labor veſtes.* &, *Fert picturatas auri ſubtegmine veſtes.* &, – *Phrygiam Aſcanio chlamydem.* &, *Textilibus onerat donis.*

Sedulitas ac frugalitas, in octauo: vbi comparat Vulcanum fœminæ diligenti & parcæ. qualem etiam habes in Andria & Heautõtimorumenn Terentianis.

Viriles porrò artes virtutéſque, & affectus atque officia dabis mulieribus, aut ex inſtitutione: quem in modum extruxit Metabus Camillam. Aut ex natura: qua freta eluſit Pygmalionem Dido: factáque eſt princeps populi. Aut ex deſperatione, qualis Euryali mater:

– Muros amens atque agmina curſu

Prima petit.

Neque enim ætas impediebat quominus curreret, etiam in primam aciem,

– non illa virûm, non illa pericli,

Telorúmque memor. Non igitur ob fortitũdinem. nanque vir fortis & periculum agnoſcit, & capeſsit. at imbellis audet, quia aut ignarus, aut immemor periculi. Ita in vndecimo,

Ipſæ de muris ſummo certamine matres

Tela manu iaciunt: ſed trepidæ, vt intelligas naturam pugnare cum neceſsitate: quâ adductæ,

– primæque mori pro mœnibus ardent.

Sextus mulie-bris.

Præcipites verò in fletum atque cõqueſtionem fœminæ. Sic enim τὸ θῆλυ appellat Ariſtoteles μεμψίμοιρον: inſatiabilis enim eſt ſexus ille rerum omnium: vt neque appetens pacari, neque plenus expleri poſsit. Nunquam ſanè ſorti ſuæ acquieſcit. Hos tamen affectus temperabimus loco, tempore, caſibus. aliter nanque flebit mater amiſſo filio, vt Euryali mater: aliter amiſſo amante Dido. Aliter ea cui ex præſenti re amiſſæ rei memoria renouatur. ſemper enim cõparationes facit muliebre genus: velut Andromache,

O mihi ſola mei ſuper Aſtyanactis imago,

Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat.

Eſt nanque & fœmina & mater. Nec minus ipſa Venus tanquam mater, narrante Ænea miſerias ſuas,

Ignotus, egens Libyæ deſerta peragro,

Europa atque Aſia pulſus: commota,

– nec plura querentem

Paſſa, – medio ſic interfata dolore eſt.

B Quod autem de fœmineis affectibus dicimus, id in viris quoque cõſiderabis. Affinitatis enim & odii, aut amicitiæ affectus aliam quaſi faciem imponunt dignitatibus perſonarum: quẽmadmodũ etiam caſus, ſiqui ſunt atrociores. Quãobrem in claſsis incendio ſcidit Æneas veſtem. In extremo etiam periculo *it ſciſſa veſte Latinus*: quod alioqui indecorum eſt. Fuit tamen veterũ mos ille, quemadmodum etiam in ſacris libris legere eſt. Par affectus Euandro, quem in funere filii – *potis eſt vis nulla tenere*: ſed & procumbit ſuper, & procubans hæret: neque auelli vult: & lacrymans ac gemens vix fari potuit.

C

AETAS.

CAPVT XV.

AB ætate diuerſa erues exẽpla. Nam prima pueritia luſibus intenta eſt. Quàm pudenter deſcribes, ne ineptias. pauci nanque probant Homerum: nemo poteſt defendere, quum Phœnix exprobrat infantiam Achilli:

Πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα

οἴνου ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ.

Parum enim differt ab iis quæ Ariſtophanes in Nubibus, βρῦ, μαμμᾶν, κακκᾶν. Verùm ſanè nobis coluntur, vt ait Martialis, *Muſæ ſeueriores*. Parciſ-
D ſimè Poeta in quarto, – *ſiquis mihi paruulus aula Luderet Æneas*. At ætas adultior in ſtudia cuiuſcunque generis impenſius incumbit. ſoluta tamen ſtudia illa eſſe oportet, & animi gratia potius quàm ſeueriore quæſita cultu:

At puer Aſcanius mediis in vallibus acri

Gaudet equo: iámque hos curſu, iam præterit illos.

Spumantémque dari pecora inter inertia votis

Optat aprum, aut fuluum deſcendere monte leonem.

Maturior autem factus etiam venatur. Tum iã grandior Numanum interficit: poſtea etiam eum educit è caſtris Poeta.

Adoleſcentiæ perpauca exẽpla habes ex Poeta noſtro, vt lacrymas Euryali: at effinges ex præceptis his: Fertur atque etiam impellitur ætas prima hæc tum facilè, tum vehementer, ad

ea quæ concupiſcit. Concupiſcit autem & ſtatim, & multa potita contemnit. ad alia animum appellit. Præceps potius animus quàm magna voluens. Iram atque animum ipſum in fronte atque ore gerunt. Anteuertit impetus deliberationi, facta verbis, pœnitentia perfectioni. Honoris atque prælationis exactores importuni, potius quàm ſeduli vindicatores. Contemptus vltores: ipſi contemptores diuerſorum à ſuis ſtudiorum. Laudatoribus ſuis fauent: odère monitores. Potentiæ ſtudioſi, opum negligentes. ſpe enim alunt fiduciam ſui. Liberalitatem exercent, ignari fortunæ deterioris. Omnino ſimplicitatem & à ſe profitentur, & ab aliis exigũt. Parum ſuſpicaces: creduli multùm. Honeſta vtilibus anteponunt. nondum enim acuit eos rerum experientia. Sibiipſis lex ſunt. Sodalitatum atque ſocietatum ſtudioſi, ſibi ita viuũt, vt eredi velint aliis quoque viuere. Denique nihil mediocre. Alienarum miſeriarum pii obſeruatores, ſuarum ſecuri. In iocos ſoluti. Verecundiæ obnoxii in erroribus: elati in benefactis.

Iuuenis autem frequentiſsimè ferox, atque etiam violentus. Ferox Turnus etiam Furiæ exprobrat ſenectutem: deinde ad arma vniuerſum concitat Latium. Itaque eum ardentem appellat Poeta. & in duodecimo,

Ardentes oculorum orbes ad mœnia torſit.

Sic audax Lauſus, atque etiam Æneæ inſultans. Pallas verò nihil Turni vim metuit: cuius animum deſcribit,

-audax quos rumpere Pallas
Sacra vetat: raptòque volat telo obuius ipſe.

Cupidum quoque laudis, vbi Turni petit ſpolia. Euryalus quoque ſeipſum offert periculo: tantum abeſt vt pertimeſcat. Raròigitur modũ ſtatuit appetentiæ ſuæ iuuenis. Euander id de ſe ipſo,

-mihi mens iuuenili ardebat amore
Compellare virum, & dextræ coniungere dextram:
Acceſsi.

Facilis iræ: prompta vltio, ac parata. Gyas in quinto,

Tum verò exarſit iuueni dolor oſsibus ingens.

Ira hactenus: vide quid ſequatur:

Nec lacrymis caruere genæ:

Indignatione enim citius quàm pietate iuueni excidunt lacrymæ. Addit illico factum & vltionem,

Oblitus decoriſque ſui, ſociûmque ſalutis,
In mare præcipitem puppi deturbat ab alta.

Omnino autem iuuenis natura inter adoleſcentiæ ac ſenectutis tẽpora vt media eſt, ita & particeps tum vitiorum tum virtutum: ſcilicet affectuum atque propenſionum. Itaque Euryalus ita adoleſcens, vt iam eſſet ætate firmiore, aliter afficitur ac lacrymatur quum in metu eſt, ne ſibi victoriæ præmium præripiatur. Aliter Iulus in Euryali luctu. Ætatis autem huius penè cognatum, ac perpetuum vitium, inconſideratio.

A item præceps temerariáque occupatio iudiciorum. Id quod notat in Polo Quintilianus. Pudentiùs, in nono, Aſcanius: vbi Niſo atque Euryalo præmia polliceretur Alethes, vt bene inſtitutus tacuit: tametſi & Regius filius, & is penes quem eſſet arbitrium dandorum præmiorum. Excepit itaque mox orationem: verùm nõ ſine nota ſpei iuuenilis,

Ille, vides, quo Turnus equo, quibus ibat in armis?

Senilis ætas maxima ex parte moribus eſt cõtraria adoleſcentiæ. Ergo quòd diu vixerint, parum ſperant, pauca moliuntur: præteritis gaudent, quæ ſola probant præ iis quæ præſentia ſunt: quibus non acquieſcunt. Nouarum rerum

B obtrectatores, ſemper habent quod obiiciant. Soliciti officiorum exactores. Ad rem attenti. Lenti ac difficiles ad perſuaſiones. Cauti, atque etiam ſuſpicioſi. multa enim indignè aut ſe aut alios perpeſſos meminere. Ac quemadmodum adoleſcentes ſpe, ita ſenes memoria metiuntur omnia. Raròaffirmant ea quorum non habeãt exemplum in memoria. rarius deiiciuntur de ſententia. rariſsimè ſibi alias anteferri patiuntur ætates. Meticuloſi, pertinaci vlterioris vitæ expectatione. queruli. Odia hoſtiliter exercent, atque etiam conuicia. Garruli, triſtes, importuni interpellatores. ſemper etiã quippiam imminentis mali minitantur. Quamobrem exercet frequentiſsimas comparationes. ſic Priamus,

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoſte fuit Priamo.

C Entellus de ceſtibus,

His magnum Alcidem contra ſtetit.

Statim de ſeipſo,

-his ego ſuetus,
Dum melior vires ſanguis dabat.

Euander,

O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos, &c.

Conſilium quoque attribuas & ſapientiam iuuenilium furorum tẽperatricem, vt in Latino,

O præſtans animi iuuenis, quantum ipſe feroci
Virtute exuperas: tanto me impenſius æquum eſt
Conſulere.

Obſeruabis & fortis viri excuſationem à militiæ muneribus propter ætatem. ſic Entellus,

-non laudis amor neque gloria ceſsit
D *Pulſa metu: ſed enim gelidus tardante ſenecta*
Sanguis hebet.

Quin præmio non adduceretur, ſi eſſet iuuenis, ſed laudis amore:

Haud equidem pretio inductus, pulchróq; iuuenco
Veniſſem. & addit, *-nec dona moror.*

Contrà Latinus in ſignum fœderis atque amicitiæ: *Munera nec ſperno.* Satagunt etiam ſenes in præſagiis, & prudentiæ artes colunt. Sic Anchiſes interpretatur ex oraculo profectionẽ in Cretam: poſtea redintegrato conſilio, ait,

Séque nouo veterum deceptum errore locorum.

Sic ſæpe faciunt ſenes: vt ineptam orationem noua corrigant.

OFFICIA.

OFFICIA.

Caput XVI.

AB officiis autem & inſtitutis aliam Æneas rationẽ. quippe ciuis vmbratilis Drances eloquio non contemnendus, eo ſolo vtebatur, & aduerſus Turnum & erga Æneam. Qua de re tametſi diximus aliquid in perſonarum tractatione, tamen quia multum oportet eſſe attentum Poetam ad decorum, hic quoque aliquid conſiderabimus. Militiæ igitur officium tametſi vnum habet finem, patriam tuendi: tamen tot ſecum affert tum vitia tum incommoda, vix vt vno capite poſsint explicari. Mirum quod Virgilius vnum tantùm Mezentium deorum contemptorem facit. Nunc enim qui quàm maximè abeſt à
B cultu diuino, tàm proximè vult videri acceſsiſſe ad viri fortis opinionem. Innatus ſanè contẽptus & legum & rationis. Suarum conſuetudinum, morum, ſtultitiarum commendatores, aliena iudicia pro ridiculis habent. Omnium rerum obliuioſi præterquam contumeliæ dicendæ, iniuriæ faciendæ, rapinæ exercendæ, debitũ negando, depoſitum abiurando, rem minis atque etiam plagis ſoluendo. Virtutes autem illæ: animi præſentia, motus initiò mediocris, qui ſimul cum ærumna creſcat atque incendatur. Nunquam decoris ſui immemor: gloriam ſuam præ oculis, Ducis imperium, Reipublicæ commoda ante oculos habeat. ſuperetur, non vincatur. victus non fateatur. neque enim tam placet Turnus illis:

-viciſti, & victum tendere palmas
Auſonij videre.

& illud, *- tua eſt Lauinia coniux:* quàm Troilus, qui & puer & *- impar magno congreſſus Achilli:* & deiectus de curru, *Lora* tamen *tenet* adhuc. Iactabundus tamen ſemper miles, ſpe euentum præcipit fiducia ſui. Dares

Oſtentat latos humeros, alternáque iactat
Brachia.

C Itaque alacer nõ tam adepta, quàm præcepta opinione victoria.

Ergo alacris, cunctóſque putans excedere pugna,
Æneæ ſtetit ante pedes.

D Item impatiens: *- nec plura moratus.* iam quaſi victor *Laua cornu tenet.* &, *Ducere dona iube.* Solicitus verò in aduerſa fortuna, quales in obſidione Troiani: ſolut⁹ in ſecũda, vt Rutuli:

-fuſique per herbam
Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos.

&, *-noctem cuſtodia ducit*
Inſomnem ludo. Mox autem, *Lumina rara micant.*
Tandem, *- ſomno vinóque ſepulti*
Procubuere. itaque *Silent latè loca.*

Hoſtilis autem frequens exprobratio: laudis diminutio aut contemptio: & probri attributio,

O vera Phrygiæ: neque enim Phryges.

Quare non ſolum milites, ſed etiam alio quouis modo inimici & ſentiunt & loquuntur. Hac cõ-

A ſuetudine Amata prædonem vocat Æneã: Teucris obiicit exilium. Latronem Æneam matres Laurentes. eundem Semiuirum Turnus. Adiungitur verò affectus acrior interdum adeò, vt audito ſolo nomine hoſtis, execremur. Horatius id oſtendit, quum ait,

Parentibúſque abominatus Annibal.

Sic & patriam & gentem odio habemus, quemadmodum in tertio eſt apud Poetam,

Et terram altricem diri execramur Vlyſsis.

Peculiaris militi ea exprobratio, quæ fit hoſte interẽpto: de qua inter figuras: Sarcaſmon enim Græci vocant. Ea nihilominus ante cædem fieri ſolet. frequens, vt ſuo loco. Neoptolemus,

-referes ergo hæc, & nuncius ibis
B *Pelidæ genitori, illi mea triſtia facta,*
Degeneremque Neoptolemum narrare memento.

& poſt cædem Æneas,

Iſthic nunc metuende iace. non te optima mater
Condet humo.

Idem Lucago, Camilla Liguri, Et Turnus,

-quam bello Troiane petiſti
Italiam metire iacens.

Magna illuſione atque acerba. quippe Italiæ poſſeſsionem dat ei. Haud tamen ſemper conuenit, vel propter perſonarum rationem, vel propter varietatem. quare Æneas ibi nihil amplius quàm

Pallas, te hoc vulnere Pallas Immolat.

& Turnus occiſo Pallãte quaſi Epicediũ canit,

-qualem meruit Pallanta remitto.

C Remiſſus & Lauſus eodem modo:

Arma quibus letatus, habe.

At Turni quæ ſequuntur paulò acerbiora, ſed tamen ſine Sarcaſmo, contrà quàm Grammatici exiſtimarunt:

-haud illi ſtabunt Æneia paruo Hoſpitia.

Priuatim verò qui exercitus curam gerunt, aut claſsis, aut vrbis, plus tribuunt conſilio, diligentiæ, prudentiæ. Arte, non impetu volunt vincere. quemadmodum Turnus in ſumma ciuium trepidatione, neque ſe deſerit, & alios confirmat. tum omnia prouidet, omnia diſponit. nam & in campos equitatum effundit aptiſsimè: & Catili Coræque fratris ductu firmat vrbis adi-
D tum. In muris coronam propugnatorum diſponit. ipſe cum robore exercitus capit locum ad ſigna inferenda. Tum aſtu imperatorio, quod Stratagema vocant, fauces occupat ad inſidias ipſo in ſaltu confidens, vnde Æneam iuga ſumma ſuperantem excipiat incautum.

Eiuſdem imperatoris officium eſt, ſumma in deſperatione animos addere, ac facere iacturam vilioris rei ad victoriam conſequendam. Quare Tarchontem fortiſsimum Thuſcorum ducem ita deſcribit præfectum claſsi: vt & moneat ſocios quo impetu litus occupẽt, & ſubdat,

Frangere nec tali puppim ſtatione recuſo.

Alius animus claſsis gubernatori. Maturũ conſilium dabis ei: & ipſum fortunæ obſequentem

facies: quo cedendo vincat. Propterea, in quinto [A] Palinurus, quum Italiam capere non poteſt, in Siciliam curſum tenet. Vigilem quoque oportet eſſe, & anxium vel à tempore, vel ab arte. Idcóque, in tertio,

Necdum orbem medium nox horis acta ſubibat:
Haud ſegnis ſtrato ſurgit Palinurus, & omnes
Explorat ventos: atque auribus aera captat.

Mira diligentia, quum dicit *omnes*: quum *explorat*, ſolertia: quum *aerem* omnibus communem ſibi proprium aſcribit præceptorem, ars: quum notat *ſidera*, peritia: quum addit *cuncta*, perfectio. vt intelligas non immeritò Poetarum regem à nobis vbique Maronem prædicari. Artis autem explicationem petes, ex quinto,

Virgilius poetarum rex.

Colligere arma iubet, validiſq; incumbere remis:
Obliquátque ſinus.

[B] Illud in nautis peculiare. duros vt facias, ſæpe etiam pertinaces. Memineris Menœtem & appellatum & monitum à ſuo Principe, parere noluiſſe. haud iccirco facit iuſſa: ſed *cæca ſaxa timens, proram pelagi detorquet ad vndas.* Peſſimum omnium genus hominum experti ſumus in ipſa nauigatione. Deum ipſum pro ludo in tranquillo curſu, in aduerſo pro hoſte aut pro pecude habent. Quas non audiuimus contumelias? quæ non execrabilia verba? haud multùm abeſt illud Palinuri,

Nautarum blaſphemæ voces.

-non ſi mihi Iupiter author
Spondeat, hoc ſperem Italiam contingere cælo.

[C] Itaque imperioſam perſonam nauticam in Charonte quoque notabis,

Quiſquis es armatus, qui noſtra ad limina tendis,
Fare age, quid venias. Satis erat: addidit,
Iámque iſthinc: & amplius, *Et comprime greſſum.*

Nihil ſanè præterea potuit: niſi diceret, *Abi.*

Sunt & alia ciuilia officia. Iudex, Sacerdos, Orator, Medicus, Faber. de quibus omnibus nonnihil dicendum, exempláque ponenda.

Iudicem efficies taciturnum, patientem auſcultationum, moderatorem rerum propoſitarum. Talem legis Iouem in concilio deorum: talem Latinum in conſilio. Eius virtus iuſtitia: æquitas, quam Græci ἐπιεικείας vocant: rerum ſcientia: calliditas ad cautiones. Vitia, præceps [D] reſponſio, impatientia, auaritia, factio, fauor, dilatio & ampliatio in re liquida.

Sacerdotis nomen amplum ad Pontifices, Flamines, & eos qui Reges appellabantur. ſub qua ſpecie Vates Auguréſque neutiquam comprehenduntur. Tamen quum videamus Augures ipſos ſacra facere plerunque, hic compendii gratia Sacerdotibus adiungemus. Eorum ritus aliis alius tam in ſacrificiis quàm in victimis, in veſtibus quoque non vnus modus. Exemplum vnum habes, in duodecimo,

-puráque in veſte ſacerdos
Setigeræ fœtum ſuis, intonſámque bidentem
Attulit, admouítque pecus flagrantibus aris.
Illi ad ſurgentem conuerſi lumina ſolem,
[A] Dant fruges manibus ſalſas: & tempora ferro
Summa notant pecudum, paterîſque altaria libant

Vatis autem obſeruationes continētur Auſpiciis, Auguriis, Ominibus, Extiſpiciis, Aſtris, Punctis, Ignibus, Animarum euocationibus: de quibus in libris magicis multa præclarè, aliqua ſuperſtitioſè, non pauca ridiculè ſcripta ſunt. Multi etiam ſomnia addiderunt. quidam ſolo Enthuſiaſmo implentur deo, futuráque prædicunt. Tales Sibyllæ, quarum & numeros & carmina prodidit Lactantius. Eo in numero Caſſandra, Helenus, Bacis, Martius apud Latinos. præterea Phœbades omnes, quarum nomina, reſponſa, modos, eorúmque cauſas excipies ex Herodoto, Plutarcho, Cicerone & aliis. Heleni vaticinium pacatius, Sibyllæ operoſius. Ille enim nullo actus furore futura explicat Æneæ. at [B] Sibyllæ

Vates atq; Augures.

-non vultus, non color vnus,
Non comptæ manſere comæ: ſed pectus anhelum.
Et rabie fera corda tument, maiórque videri
Nec mortale ſonans.

Videtur autem omnium antiquiſſimum Auſpicium. facillimum enim & ſimpliciſſimum Auium genera, numerum, volatum notare. Eius faciem habes, in primo,

Auſpicia.

Aſpice biſſenos lætantes agmine cygnos, & quæ ſequuntur. Item in duodecimo,

Námque volans rubra fuluus Iouis ales in Æthra,
Littoreas agitabat aues, turbámque ſonantem
[C] Agminis aligeri: ſubitò quum lapſus ad vndas
Cygnum excellentem pedibus rapit improbus vncis, &c.

Superſunt etiam Enniani verſus de Romuli Remíque auſpicio in condenda Vrbe: quos recitat M. Tullius. Miſcentur autem ſimul, vt in auſpicio ſit etiam augurium: quemadmodum in primo: neque enim ſolùm obſeruat alarum ſonitum, ſed etiam cantum. notabis etiam *cœtum*, non diſperſos. & volandi modum, *cinxere.*

Vt reduces illi ludunt ſtridentibus alis:
Et cœtu cinxere polum, cantúſque dedere.

Omen autem eſt, quod ab hominis ore excipitur: Eiuſmodi legis, in ſeptimo,

Omen.

[D] Heu, menſas etiam conſumimus, inquit Iulus.

Tum Aeneas, qui eſſet pontifex & ſciens augurriorum

-ea vox audita laborum
Prima tulit finem: primámque loquentis ab ore
Eripuit pater.

Eripuit auiditatem notat imponendi finem tot expectationibus. nam Græci lenius, ἐξήρπασε τὸ ῥῆμα. Extiſpicinam, in quarto,

Aut ante ora deûm pingues ſpatiatur ad aras.
Inſtauratque diem donis, pecudúmque recluſis
Pectoribus inhians, ſpirantia conſulit exta.

Aſtrologos verò ſi inducas, nequaquam explicabis ſtatus, aut progreſſiones, aut regreſſiones, aut coniunctiones, aut obiectiones ſiderum: id enim eſt oſtentatoris & inepti. Sed ſi quid attigeris

geris,id ſanè parce. Rē verò ipſam oblines quaſi A coloribus viuidioribus: veluti ſi ſic dicas, Iouē nolle aut velle: Venerem infenſam aut propitiam. Induces verò cauſas, cuiuſmodi apparent in tota Æneide acrius contemplanti. Iouis Æneas nepos, eum ſanè fautorem habet. Iam matrē Venerem. cuius ſuaſu ac ductu it Carthaginem, comiter excipitur, opibus iuuatur, Regina etiā fruitur, conſors imperii fit: iccirco ait illum, non Eliſam vrbem condere, *Pulchrámque vxorius vrbem Extruis*. Propterea quòd in medio cæli coniuncta fuit cum Ioue Venus: quæ erat partiū principalium in eius genitura domina. A fœmina igitur regnum: quemadmodum & à Lauinia. Iuno verò ea eſt quam Aſtrologi partem fortunæ vocant: ac propterea Iuno hera dicta fuit ab Hethruſcis diſciplinis. & ſimplici appellatione B vocat herā Fortunā Ennius, in oratione Pyrrhi ad Romanos legatos, *Vóſne velit, an me regnare Hera*. Ea parte Fortunæ comprehenditur etiam regni ſors. Itaque in genitura Æneæ, quum eſſet à Marte infeſtata: & ſerus fuit euentus, & diu profugus quęſiuit terras alienas, propterea quòd in nona conſtituta eſſet, malo etiā exitu. Tandem enim Æneas in Aniene fluuio periit. Haud diſsimile fatum Romulo, & Cæſari, & Alexādro, & Annibali, & Scipioni, & Iugurthæ, & Mithridati, atque aliis innumeris. perquā enim pauci viri ex iis qui clari atque illuſtres tū virtutibus tum fortuna habiti ſunt: quos non infelix exitus tanquam pro exemplo Fors oſtē- C tauerit poſteritati. Quin penè omnes aut extra ſolum patrium, aut violenta morte periere. hæc tu igitur tum narrabis parcè, tum diſpones aptè: omnia verò ſuauiter condies. Nudæ nánque res διδασκαλίαν, id eſt artium præceptiones potius olent: apparatus ſolius Poetæ eſt.

Eſt præterea quiddā, quod neque auſpiciis, neque ſuperioribus generū vllo alio ſtatim continetur. ſed, vt Philoſophi dicūt, quaſi per analogiam. quale eſt in primo, inuentū caput equi in arce condita Carthaginis. & in tertio, quū Italia ſeſe oſtēdiſſet, equi primi cōſpecti ſunt: id quod interpretatus eſt Anchiſes pro futuro bello, ſed ad futurum nihilominus imperium. D

Ne ſomniorum quidem omiſit ille partem. ſed Latinus Rex oracula Fauni conſulit, pellibus inſtratis incubans.

Vmbrarum verò euocationē Homerus exequutus eſt, & Lucanus. His longè melius vir diuinus, qui Æneam ad inferos duxit & reduxit. neque enim ſi Orpheo id contigit, non etiā Æneæ potuit euenire: vt Herculē taceā, & Theſeū ac Pirithoū. Non tamen hanc ignorauit artem Poeta. nā & Mercurii potentiæ id attribuit. *Hac animas ille euocat Orco.* haud ſine magna rerū ſciētia. ſunt enim eiuſcemodi homines omnes Mercurii diſcipuli, non tamen abſque Saturni miniſterio. eiuſdē quoque artis profeſsionē aſsignat ſagæ illi, de qua Dido apud Annā verba facit.

A Sequitur Orator, de quo adeò multa veteres tum Græci tum Latini, vt hic nobis pauca dicēda ſint. Duplicem tamen intelligas Oratorem: alterum virum bonum, prudentem, ſapientem: cuius conſilio atque oratione vniuerſus reipublicæ ſtatus temperetur. Talem intellexit diuinus Vates:

Tum pietate grauem ac meritis ſi fortè virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectíſque auribus aſtant.

Tales celebrauit Ennius Lælium, Cethegum, & Ælium Sextum, tribus diuerſis locis. Cethegum enim appellauit Medullam perſuaſionis. de Lælio, *Mitis ſapientia Læli*. de Ælio mira illa: *Egregiè cordatus homo catus Ælius Sextus*. Duos ſibi finxit maximus Poeta: Ilioneum & Venulum: quorum ſapientiam atque facundiā ex vtriuſque orationibus intelligere poteris.

B Alterū genus Oratoris, nomine tantùm non re. neq; enim dignus eſt qui cū illo cōmune quicquā habere videatur. ſed fori tintīnabula potiꝰ. Alienarum fortunarū, atque etiā capitis mercatores, ac potius māgones. Quæ monſtra generis humani apud nos alit natura, vt inter ſuperos oſtentet dirā ſpeciem Tartari inferni. Vulturii, Harpyiæque crumenimulgæ: qui ne ſanguine quidē miſerorū exaturari queant. Nā quonā pacto viri boni erunt duo, quorū alter, Eſt: alter, Non: de eadem re vociferatur? Ac Scholaſticis quidē ea verba frequentia: verùm ſine cuiuſquā diſpendio. At in foro, non niſi ſine pernicie diſ- C putatur. eóque res adductæ ſunt, vt qui vincit, ei longinquitatis tædio victoria ſit inſuauis: & impenſarū onus opprimat rei controuerſæ vtilitatem. Hoſce in Comœdias introducere poteris: quemadmodū & impurorum alia hominum genera: quos Chryſalos, Chryſophagos, Labraces nomina, quales ſunt, oſtendunt.

Poſt Oratorem Medicus. Quorum vter vtri præferendus ſit, ambigunt. verùm iudicii modus ex rationibus accipiendus eſt. Neceſſarius enim magis Medicus. Nam ſanè Orator ſibi quiſque eſſe poteſt. actiones enim quæ legibus temperantur, à voluntate noſtra pendent. at valetudo nequaquam. Præterea in ciuitate regen- D da, morali tantùm philoſophia opus eſt. in qua moderator ille populi, vt rempublicam ſapienter tractet, exercitatum eſſe ſatis eſt. In Medico verò nulla eſſe poteſt perfectio ſine illa encyclopædia: quæ homini viam munit ad felicitatem. Medicum effinges doctum, probum, lenem, diligentem, maturum, fortunatum, Deo fretū, non ſua vel ſciētia, vel opera, vel ſucceſſu tumidū. non cuiuſmodi vulgò turbā videmus à primis literarū rudimētis cōtinuò ſeipſā eo nomine venditantē, inuidam, maledicam, obtrectatricem, nouā ſpeciem Cynicorum, auarā, temulentā, ſupinam, ignauā ſimul atque ignarā. Virgilianus Iapis ideam boni viri præ ſe fert:

Pæonium in morem ſenior ſuccinctus amictu,
Multa manu medica, Phœbiq; potentibus herbis

Nequicquam trepidat.

Nánque receptum ac probatum agnoſcit: quũ ei Pæoniũ tribuit amictum. neque enim omnibus licebat: & ſeniorem dicit, vt longa rerum experiẽtia munitum declararet. Herbas quoque potentes, eáſque non temerè quæſitas, ſed quas Phœbus commendarit. Trepidatio autem illa diligentiæ ſignum eſt. De fortuna quoque ſubdit, *Nulla viam fortuna regit, nihil author Apollo*

Subuenit. Dei enim opus eſt: opera autem noſtra. Quare perfecta re & gratias agit diis, & eorum poteſtati beneficium aſcribit:

Non hæc humanis opibus, non arte magiſtra
Proueniunt: neque te Ænea mea dextera ſeruat:
Maior agit deus.

B Fabros autem cuiuſcunque generis præſtabis ſedulos in re ſedata, in vrgente diligentes. Vulcani officinam conſules, in octauo: vbi etiã vigilãdi morem inuenies. Laborem arti miſcebis, materiam aptam dabis, opus materiæ impones. Aliter inſtaurant claſſem, in quarto: infabricata fugæ ſtudio: aliter fabricauerant ad Antãdrũ. ad hæc exẽpla tuam operam accõmodabis.

NATIO SIVE GENS.

Capvt XVII.

SPecioſiſsima pars reſtat: de qua pauca, ſed quæ maximè ſignata ſint. Vides haſce faculas cæleſtes, quæ aſtra, ac ſidera, ſtellãſque appellamus? in iis non tam luminis vis, aut rotationum indefeſſæ ſtatæque vertigines admirationem in nobis facere debent, quàm temeraria illa quaſi diſperſio. Nam quum in rebus priuis ita natura cõparatum ſit, vt ordine quodam certo collocatarum partium prudens diſpoſitio eſſe videatur. Quare non idem in opere tũ omnium pulcherrimo, tum cæterorum omnium operum authore? Cælum dico, cuius partes illæ ſplendidæ neque paribus molibus, neque paribus interuallis inter ſe diſtant. Vt ſiquis locus fortuitę occupationi Epicureorum detur in natura: hac maximè in parte totum hoc ſibi vindicare poſſe appareat. At in cæteris rebus animaduertere eſt tũ natura tum arte conſtitutis iuſtas quaſdam dimẽſiones, ſpatiorum reſponſus, partium loca ac magnitudines operibus debitas, atque obſeruatas. Nam quòd naſus ſolus eſſet, in medio fuit conſtitutus: oculos, quòd gemini, item aures, vtrinque deſignatis diſtantium tractuum terminis, collocatos. Idem contemplere in curru, in naui, in ædibus ſcitè fabricatis. Quid igitur in cauſa? quum ſapiens opifex terram cæteráque elementa animantum generi deſtinaſſet: noluit omnia ſimilia facere, propterea quòd vnum omnia fuiſſent. iccirco non ſumma ſolùm faſtigia naturarum, quæ genera appellamus, diſsimilia ac diuerſa finxit: ſed ſpecies quoque imas ipſas, atque etiam in illis ea quę indiuidua nominantur. Quare quũ ſubſtantiam, quæ vniuerſæ cuipiã ſpeciei vna eſſet, variare vellet: appoſuit

A ea quę Philoſophi vocant Accidẽtia: quibus eidem materiæ, quæ ſubeſſet: eidẽ formæ, per quã illa hoc quod eſt, eſſet: aliam atque aliã imponeret faciem. Quòd ad opus moliendum, loca ipſa in quibus illa exiſterẽt, ſic apparauit: vt à ſecũdis cauſis penderent omnia, ſuo vnius iuſſu tamen. quibus rationibus diſsita illa ſpatiis, diuerſa magnitudinibus lumina, diuerſos quoque locorum efficeret Genios: quibus animantes formis eædem, variis ac diuerſis itẽ differrent accidentibus. Quamobrẽ fluuio aut monte diſtinctos populos adeò diſsimiles inuenias, vt quantũ addere debeat vicinia ad charitatẽ: tãtùm ſidera diſtrahant ad perniciem. Gentiũ itaque ac populorum ingenia tũ ex hiſtoriis tum ex prouer-

B biis atque ex ore vulgi excipienda cenſeo. Ne tamen tibi tantùm negotii exhibeat conquiſitio, pauca ſubnectam. Aſianorum luxus, Africanorum perfidia, Europæorum (hoc enim volo mihi dari) acritas. Hæ primæ maximæque diuiſiones. Aliæ proximæ ſic: Montani aſperi: Campeſtres molliores, deſides. Maritimi prædones, miſtis tamen moribus. eadẽ ratione Inſulani quoque. Deinde hæ: Indi mobiles, ingenioſi, magicæ ſtudioſi, numero fidẽtes. Aſſyrii, Syri, ſuperſtitioſi. Perſæ, Medi, Bactriani, Parthi, Scythæ, ſibi: Phryges, Cares, Cappadoces, Armeni, Pãphylii, mercenarii atque aliis bellicoſi. Ægyptii, ignaui, molles, ſtolidi, pauidi. Afri, acres, infidi, inquieti. Æthiopes, animoſi, pertinaces, vitæ mortíſque iuxtà contemptores. Thraces, Myſi,

Nationum diuerſi mores.

C Arabes, Moſchouitæ, Pæones, Hungari, prædones. Illyrii, Liburni, Dalmatæ, iactabundi. Germani fortes, ſimplices, animarum prodigi, veri amici, veríque hoſtes. Suetii, Noruegii, Gruntlãdii, Gotti, belluæ. Scoti non minus. Angli, perfidi, inflati, feri, contemptores, ſtolidi, amentes, inertes, inhoſpitales, immanes. Itali, cunctatores, irriſores, factioſi, alieni ſibiipſis, bellicoſi coacti, ſerui vt ne ſeruiant, Dei contemptores. Galli ad rem attenti, mobiles, leues, humani, hoſpitales, prodigi, lauti, bellicoſi, hoſtium contemptores, atque iccirco ſui negligentes, impatati, audaces, cedentes labori, equites omnium lõgè optimi. Hiſpanis victus aſper domi, alienis mẽ-

D ſis largi, alacres, bibaces, loquaces, iactabundi, faſtus tartareus, ſupercilium cerbereum, auaritia immanis, paupertate fortes, fidei firmitas ex precio, omnibus nationibus & inuidentes & inuiſi. Vna natio illos ſuperat animi prauitate, magnitudine vincitur, Ligures.

FACTA. Capvt XVIII.

POlitiam verò ipſam, vel quæ ſit, vel in qua iam facta ſit aliquid: ita inſtrues. In condendis vrbibus aut claſſibus, apparabis ſacra, auſpicia, ludos, ouationes, bene ominantium vota, ſpes bonas, ſtudium, diligentiam, operam, artem:

Inſtant ardentes Tyrii: pars ducere muros,
Moliríque arcem, & manibus ſubuoluere ſaxa:

Pars

Pars optare locum tecto, & concludere ſulco.

Hactenus corpus ciuitatis: nunc ipſum quaſi animum addit.

Iura magiſtratúſque legunt, ſanctúmq; ſenatum.

Tum addit ornamenta, theatrum, & columnas, & ſcenas. Ita complexus eſt diuinus ille vir, Vtile, muris ac domibus. Neceſſarium, ſine quo ſocietas humana, quam Ciuitatis cõplectimur appellatione, ſtare non poteſt: legibus. Decorem ac delectabile, ludis. Eandem faciem pingit, in quinto, *Sortitúrque domos.* Vbi etiam æquitatem vides. Sorte enim quod cuique obtigit, leuat inuidia Principis animum. Secundo loco,

Indícitque forum, & patribus dat iura vocatis.

B Neque verò quum in patres ac plebem partitus vrbem fueris, quam comprehendes ſub profano: alteram partem meliorem Ciuitatis omiſeris. Habes enim exemplum,

Hîc templum Iunoni ingens Sidonia Dido
Condebat donis opulentum, & numine diuæ.
Ærea cui gradibus ſurgebant limina.

Quo loco tria quoque illa complexus eſt: Materia eſt, æs, cementa, marmor, cum figura liminis, trabium, cardinum, valuarum, teſtudinis. hoc eſt corpus. Anima templi quid erit? Numen ipſum. iccirco dixit *opulentum numine.* Dona verò ad decorem: vt & hîc ſcias quàm leuiter Virgilium Grammatici excurrant. Haud diſsimilis in quinto,

Tum vicina aſtris Erycino in vertice ſedes
Fundatur Veneri Idaliæ. Et quum alterã pietatis partem abſoluit, alteram exhaurit,

C *—tumulóque ſacerdos*
Et lucus latè ſacer additur Anchiſæo.

Neque verò idem modus aut vbique aut ſemper. Illæ nanque vrbes per otium condebantur atque in pace. Carthago in ſolo empto: Aceſta inter conſanguineos: vtraque in ſua terra. At in Italia, bello imminente, in gente ignota, etiam hoſtili, ſatis habuit deponere deos penates in tentoriorum penetralibus. idque per Apoſiopeſin intelligas potius quàm audias. Quod autem acrius vrgebat, maturè peragit,

—ipſe humili deſignat mœnia foſſa:
Molitúrque locum, primaſque in littore ſedes
Caſtrorum in morem pinnis atque aggere cingit.

D In vrbe autem iam conſtituta, potiſsimum ſtatues conſilium. Sic & in nono, In conſilio ſunt. & in vndecimo, Latinus de ſumma rerum conſulit. & in decimo, de pace atque concordia Cælitũ agit Iuppiter. Ad idẽ genus diſceptatio Turni atque Drãcis refertur. Secũdo loco, vt apparatus ſit militaris cũ munimentis. eſt enim bellũ pacis pater. Quare diſciplina atque exercitatione opus eſt. Iccirco Principem vbique audis: Iouem in cælo, Laurenti Latinum, in caſtris Æneam, eo abſente Iulum, ſed cum mandatis & conſiliariis propter ætatem. Nuſquam autem populi temeritatem Maro, quam δημοκρατίαν Græci, nos δημοκρατίαν dicimus. Eo ſolo differunt à ty-

A rannide: quòd tyrannus vnus. Exercitationes autem in nono, in oratione Numani. Quę quoniam neceſſaria eſt bene inſtitutæ ciuitati, indicaui: quia eſſet prolixior, non poſui. Veteris diſciplinæ veſtigia apud Germanos penè ſolos manſit in Occidente. Myſi quoque & Scythæ eodem modo degunt. noſtratibus nihil præter luxum, & iactantiam, ludum, & Dei contemptũ reliqui factum eſt.

Bella verò quemadmodum indicantur aut fiant, toto penè opere deprehendes. In ſeptimo,

Mos erat Heſperio in Latio, quem protinus vrbes
Albanæ coluere ſacrum, nunc maxima rerum
Roma colit. Cùm prima mouent in prælia Martem,
B *Siue Getis inferre manu lacrymabile bellum,*
Hyrcaníſue, Arabíſue parant, ſeu tendere in Indos
Auroràmque ſequi: Parthóſue repoſcere ſigna.
Sunt geminæ belli portæ, ſic nomine dicunt
Relligione ſacræ, & ſæui formidine Martis.
Centum ærei claudunt vectes, æternáque ferri
Robora: nec cuſtos abſiſtit limine Ianus.
Has, vbi certa ſedet patribus ſententia pugnæ,
Ipſe Quirinali trabea cinctúque Gabino
Inſignis, reſerat ſtridentia limina Conſul.
Ipſe vocat pugnas: ſequitur tum cætera pubes:
Æreáque aſcenſu conſpirant cornua rauco.

Modum præterea bellum indicẽdi, res repetendi accipies ex hiſtoria T. Liuii. In ipſo autem bello inſtrumẽta cuiuſcunque modi, apparatus, commeatus, conſilia, aſtus Imperatorum, fors, virtúſque ſimul miſtæ. Tum ex antiquis narra-
C tionibus, tum ex nouis annalibus aliis nominibus paululum deflexis modis, moribus, inſtitutis, euentis, ad ea quæ propoſueris, adducentur.

OECONOMIA.

CAPVT XIX.

Oeconomia, vt pars eſt politiæ: ſicut domus, vrbis: ita antiquior, vt pars toto. Nõ differt à politia niſi magnitudine, atque negotiorum proportione. Humiliore igitur opera eam tranſiges. Atque vt eius neſcius ne ſis modi: apponam loca aliquot. Ex primo,

Ac primùm ſilicis ſcintillam excudit Achates,
Suſcepítque ignem foliis, atque arida circum
Nutrimenta dedit, rapuítque in fomite flammam.

D Quæ Ariſtoteles vocat ὑπεκκαύματα.

Tum cererem corruptam vndis, cerealiáque arma
Expediunt feſſi rerum, frugéſque receptas
Et torrere parant flammis & frangere ſaxo.

Neque putes quod fecere Grammatici, ordinem inuerſum ibi. Cererem enim corruptam vndis prius ſiccatam oportuit quàm molitam. Quæ fuit cauſa vt opus incæperit ab igni excudendo. Officia verò ac miniſteria partiere. Æneas ceruos dediti ſic penum paterfamilias. familia verò operas:

Tergora diripiunt coſtis. Pars in fruſta ſecant.

Ad eundem modum & apud Eliſam,

Dant famuli manibus lymphas. Cererẽ expediſſ.

ferunt mantilia: penum ſtruunt: ignem procurant: dapes ferunt: dant vina: Iopas canit: Dido libat: ſancit fœdus: Bitias ſe proluit. Ibi vides Nautas, hîc luxum regium. At in ſeptimo parſimonia militaris,

Corpora ſub ramis deponunt arboris altæ,
Inſtituúntque dapes, & adorea liba per herbam
Subijciunt epulis,
Et cereale ſolum pomis agreſtibus augent.

Otium autem vtique tolles. neque enim decet bene moratam familiam otiari. Non matronæ ipſæ operis ſunt immunes. Andromachę veſtes legis picturatas. Circe *arguto tenues percurrit pectine telas*. Dido ſua manu factas chlamydes dat. Euryali mater excubat in opere. & in octauo, fœminâ vitam colo tolerat, atque alit familiam.

Eſt autem œconomiæ pars agricultura & venatio: quarum vtraque molliſsimè deſcribi debet. Illa modicè attingi: venatio fuſius dici, niſi tempus aut res aliæ ſint impedimento. Agriculturam itaque perſtrinxit in tertio. *& victum ſeges agra negabat*. Ineptè enim deduxiſſet in agrum ciues cum aratro. Venationes tres cōſiderabis tribus diuerſis admodum modis explicatas. In primo fortuita eſt: ſagittis ſimpliciſsimè peragitur res. Neque enī decuit naufragū, amiſsis nauibus ac ſociis, maiore animo quā ſpe, aliter venari. In quarto, conſultò, & cum apparatu. nulla tamen præda deſcribitur. nuſquam enim ineptientem vidimus Maronem, ſolum omnium poetarum. Sanè ad Eliſæ, non ad ferarū capturam inſtructa fuit illa venatio ab Iunone & Venere. In ſeptimo verò ex neceſsitate egrediuntur in ſyluas: carebant enim commeatu. quibus ex locis maximam præſtantiſsimámque ſcribendi rationem ex illius diuini viri prudentia mutuabere.

MORES.

CAPVT XX.

QVanquam de virtutibus, vt mihi videbatur, ſatis eſt dictum: tamen quo perfectionem illam aſſequamur, etiā mores ipſos contemplemur. Mores ſunt affectus animalibus connati: ἕξεις, & ἤθη dices. At ἤθη à natura, vidētur eſſe τῶν ἕξεων fundamenta. ἕξεις enim ex frequentatis actionibus. Affectus ſunt qualitates quæ proficiſcuntur à moribus, & antecedunt actiones: ita vt ſint actus primi interiores: ſic enim in libris de anima vocātur. Iracundia ἦθος eſt. Iraſcentia affectus, aut actus interior. Cædes autem, actus exterior. ſunt autem duplices: à virtute & à vitio. Sic autem digeres:

Primum motum aut emendabis à virtute: veluti Æneas, quum de Helenę interitu cogitat, abſiſtit dei cōſilio. Aut lenies: ſicuti Pallas quū nimiam præ ſe tulit audaciam: telo enim rapto ſolus obuiam multis exiit: audita tantùm hoſpitum oratione: ſumma ciuilitate, *Egredere*, in-

A quit. & O *quicunque es*, magna ſanè humanitate ignotum. Summam verò modeſtiam bene nato, bene inſtitutoque adoleſcenti attribuit: qui patri reſpondēdi munus reliquit. ait enim, *corámq; parentem Alloquere*. Nihil ſimplicius. vbi verò procedit oratio, etiam Hoſpitem vocat. Quia ſe vltrò obtulerat, atque etiam nobiliſsimo animo dextram dedit. Nullis profectò Philoſophorum præceptis aut melior aut ciuilior euadere potes, quàm ex Virgiliana lectione.

Ciui optimo eiuſmodi animum dabis, vt pro patria mori velit. Quapropter Anchiſes exciſa Troia negat ſe velle eſſe ſuperſtitem. Habes & illa verba maximi momenti: *Pulchrúmque mori ſuccurrit in armis*. Laocoontis verba audies, qui nihilo minore affectu inflammatus eſſe videba-

B tur. & mulieres Laurētes *primæq; mori pro mœnibus ardent*. Iiſdem legibus hero ſeruus, herus ſeruo prouiſum curat. Rex pro populo, pro Rege populus audet extrema. Palinurus;

Non vllum pro me tantum cepiſſe timorem:
Quàm tua ne ſpoliata armis, excuſſa magiſtro,
Deficeret nauis, tantis ſurgentibus vndis.

Palinurus, inquam. at quo in loco? qui ipſe mediis in fluctibus obiectus imminenti morte nulla ſpe euaſionis tenebatur. Eſt igitur ſumma ac prima coniunctio neceſsitudinis inter Patriam & Ciues. huic proxima cognationum. Iccirco liberos æquè metuentes facies parentum rebus. Sæpius verò & impenſius parentes liberis: quē-

C admodū ſuprà declaratū eſt. Miſcebis etiā affectus. aliter enim aſtat Aſcanius ſaucio patri, ſummū in diſcrimen adductis rebus: ſic pingitur à Poeta vir fortis, *Et multum mœrentis Iuli*. nā neq; eiulatum intelligis, ſed mœrorem tantúm. Aliter Lauinia flentem matrem audit, in XII,

Accepit vocem lacrymis Lauinia matris,
Flagrantes perfuſa genas. cui plurimus ignem
Subiecit rubor.

Aliter Aſcanio ſperat Æneas,

Omnis in Aſcanio chari ſtat cura parentis.

Aliter Amata Turno timet, quaſi filio: eam enim appellat Matrem,

At Regina noua pugnæ conterrita ſorte,
D *Flebat.*

Priamus in Politæ cæde omnia obliuiſcitur præter filium, Regiam dignitatem, vitam. Idem pro filii cadauere caſtra hoſtium tranſmittit ſecurus periculi, inermis, ſupplex, ad hoſtis pedes abiectus, proſtratus. Laocoon manifeſto in diſcrimine auxilium natis fert: cōtemnens potius mortem certam, quàm ſperans vltionem. Mezentius nato interfecto mori vult. Ecce quot exempla patrum. Nam vnum habes filii. Protexit enim Lauſus patrem, quemadmodum & nos noſtrum, quanquam alio & fato & facto. Amicitię igitur ius, aut inter ęquales, aut inter inæquales. & aut ſimplex, vt inter ignotos: aut deductū, vt inter cognatos, affines, ciues. Simplex inter notos ſine affinitate: qualis Niſi & Euryali.

Ille

Ille neque in periculo deſeruit adoleſcentē:& deprecatus eſt ſibi illius mortem. Talia exempla Pyladæ, & eius qui pro amico vadatus fuerat: niſi ille rediiſſet. Haud abſimilem imaginem eliciamus ex congreſſu Heleni, atque Æneæ ſimul & Andromaches, neque enim auelli quibāt:

Iāmque dies altérque dies proceſſit: & auræ
Vela vocant.

Inde tot congerunt dona diſcedenti: tot interueniunt orationes: neque enim expleri poſſunt. Idem modus in populo, qui vltrò ſeſe nouę vrbi aſcribendum curarat: abeuntibus ſuis abire vult ſimul. Suprà poſuimus hoc pro inconſtantia, rectè: nunc pro inconſtantiæ cauſa.

Paulò diuerſior ab hac amicitiæ ſimplicitate Amor ille qui Veneris cauſa coniungit nos. quum tamen Amicitiæ veræ imaginem quampiam repræſentet: hic apponamus præceptiones. Principio ſine ratione fit. oculis aut auribus inſinuat ſeſe. Hi ſunt aditus furoris huius. capimur enim aut viſu aut fama. hæc poſtea illius miniſtra eſt. Suſpicio comes, & metus amittendi, ζηλοτυπίαν Græci vocant. Cicero interpretatur obtrectationem, minus plené. nam ζηλοτυπία eſt imago æmulationis: id eſt metus riualitatis: Obtrectatio autem laxa vox eſt. Iccirco Poeta doctiſsimus duas ſimul iunxit voces, ἀλλήλαις ἀσυμπαθείαις. *Omnia tuta timens*. Non enim id ſignificat: vt timeat omnia, ne minus tuta ſint: ſed illud, Etiam quæ tuta ſunt, timens: imò verò omnia. Omnia igitur timere facies, omnia ſperare, addictum cuicunque generi ſuperſtitionis. Quamobrem illa dixerat Poeta, *Quis fallere poſſit amantem?* & *At Regina dolos præſenſit.* & *Motuſque excepit prima futuros.* Iccirco vt excutiant metum hunc, certant frequētia obſequiorum: quibus ſibi amatam deuinciant. Nihil autem mediocre. nánque & rem & affectum & conatum vel præ ſe ferunt, vel etiam oſtentāt. vnde Dido,

ζηλοτυπία.

Nunc media Ænean ſecum per mœnia ducit:
Sidoniáſque oſtentat opes, vrbémque paratam.

Conuenit enim Æneam inopem ac profugum, & opibus & regno detineri. Ipſe de ſe ſanè dixerat, *Ipſe eiectus, egens, Libyæ deſerta peragro.* & *rerum omnium egenos, Vrbe, domo ſocias.* Item quærenti nouas terras, nouam vrbem conditu-ro, vrbem oſtentat paratam. Iam enim ille dixerat, *O fortunati quorum iam mœnia ſurgunt.*
& in tertio,

viuite felices, quibus eſt fortuna peracta Iam ſua.

& Iuno Veneri,

-cauſáſque innecte morandi.

Superſtitionem verò

Aut ante ora deûm pingues ſpatiatur ad aras. &
Inſtauráťque diem donis, pecudúmque recluſis
Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.

Affectum autem contemplandi,

-pendétque iterum narrantis ab ore.

Quapropter aut ſimilium aſpectu capiuntur,

A aut ſeruāt pignora: annulos, veſtes, epiſtolas, etiam enſem Dido. Similitudo autem: *ſaltem mihi paruulus aula Luderet Æneas, qui te tamùm ore referret.* &

Aut gremio Aſcanium, genitoris imagine capta,
Detinet, infandum ſi fallere poſſit amorem.

Quinetiam ſi deſint ea, fingimus ante oculos amatam rem. cuius ſpecies ſemper verſetur intus. quod & ibi repeties:

Sola domo mæret vacua, ſtratíſque relictis
Incubat, illum abſens abſentem auditque videtq́.

Mirificus verò affectus ille,

Incipit effari, mediáque in voce reſiſtit. Adeò enim perturbato ſunt animo, vt etiam ſuiipſius obliuiſcantur. Itaque etiam in amentiam quā-
B dam incidunt, qui morbus à Medicis ἔρως dicitur. Oritur ergo negligentia rerum maxima,

Non cœptæ aſſurgunt turres, non arma iuuentus
Exercet, portúſue aut propugnacula bello
Tuta parant. Hi ſunt affectus primi: ſequitur is, quo tentant amoris finem: aut quum primùm potiti, deinde excluſi ſunt,

Ire iterum in lacrymas iterum tentare precando
Cogitur. Mirū verbum. Liber enim nullus animās eſt: neq; ſuus, ſed ſibi alienus. Iccirco addit odioſum verbū, *ſupplex*. Item quod minimè decet hominem ſui compotem, *Animum ſummittere amori*: id eſt videre & commodum & decorum, vtrunque agnoſcere, vtrunque negligere.

Tertio loco, aut victoria aut deſperatio. In victoria exultant primò, mox languent. Hiſpa-
C nus tyrannidem exercet: Gallus contemnit, atque etiam vulgò iactat, non ſolùm obiicit: Italus amens fit. Deſperatis rebus quidam agunt quod Dido,

Mortem orant, ṭedet cæli conuexa tueri.

Tandem verò fiunt audaces,

Ergo vbi concepit furias, euicta dolore,
Decreuítque mori. Vt amor dolorē pariat, qui ſit maior quàm mortis metus. tandem nonnulli ſibi manus violētas attulere. id quod in Eliſa legis: & de multis narratur in fabulis Ouidianis.

De fortitudine quæ ſentirem, in perſona Æneæ declaraui. Nunc modos quoſdam in aliorū moribus videamus. nam tametſi metus abeſt a-
D liquādo, tamen ex immanitate rerū ſtupor occupat. id quod euenit Turno, in XII. Sed quo oris habitu, aut quibus motibus obſeruandum eſt.

Obſtupuit varia confuſus imagine rerum
Turnus, & obtutu tacito ſtetit. æſtuat ingens
Imo in corde pudor, miſtoque inſania luctu.
Et furiis agitatus amor, & conſcia virtus.

Primus hic motus, qualis in illo prouerbio, Furor fit læſa ſæpius patientia. Attende hinc conſiliū viri fortis,

Vt primum diſcuſſæ vmbræ, & lux reddita menti eſt,
Ardentes oculorum orbes ad mœnia torſit
Turbidus.

Non deiecit animum rei difficultas, ſed inflammauit. Eſt enim viri fortis proprium, nullū vel

fatum vel fortunam detrectare, etiam deteriorem. Icirco idem Turnus,

Quò deus & quò dura vocat fortuna ſequamur.

Qui etiam duram vult vltrò ſequi, nō ab ea inuitus trahi.

Stat conferre manum Æneæ, ſtat quicquid acerbi eſt, Morte pati

At quomodo *pati*? Morte, inquit. vt profectò quoties ea lego, horror animum occupet: deinde impellat ad idem agendum, atque etiam quaſi in ipſa ſtatuat actione:

-nec me indecorem germana videbis Amplius.

Talia verba Alfōſo Ferrariæ duci in cladis Rauennatis procinctu quum eſſemus, frater meus, vir fortiſsimus atque multis prœliis clariſsimus, ſempérque victor, Titus Scaliger, ſeſe cohortāti atque patris Benedicti geſta in memoriam reuocanti, dixit, ſe aut morte maiorum ſuorum illuſtrem gloriam inſtauraturum, aut vita fortunam ſuperaturum. Eodem animi apparatu deſerit & mœſtam Turnus, & ſororem: ſidque rapido curſu. non feſſus tot ærumnis, non cunctabundus in diſcrimine, non metuens in re deteriore, etiam *media agmina rumpit.*

Coniunges etiam in aliquo cum fortitudine modeſtiam, cuius forma componitur in Mneſtheo Virgiliano. Is enim quum ſecundum Æneam ſit in prima fortitudinis commendatione, vult vincere nauali certamine. Hic eſt fortitudinis finis. petit tamen id à ſociis: hoc modeſti eſt. Vox illa magni & cordati viri, *Extremos rediſſe pudet*. & illis attribuit, *Hoc vincite*. nec defuit hiſce virtutibus pietas: quum ſpem omnem in numine ponit: *Sed ſuperent quibus hoc Neptune dediſti*. Eadem ratione ſtatues eandem fortitudinem cum bona fortuna, cum aduerſa, cum neceſsitate, opibus, inopia, gratia, inuidia, ſtatu hominū: verbi gratia in Principe, aut ſub Principe, indigena, inquilino, profugo. Item cum vitiis animi nonnunquam. Superbia nanque ſæpenumerò fortem comitatur: præterea pertinacia, peruicacia, contumacia, contemptus. Sæpe egreditur è laudato illo medio, atque inficitur temeritate. quemadmodum Poeta Miſcenum quum Heroem fortiſsimum appellaſſet, ſuperbum tamen agnoſcit, ac dementem vocat. Ita Mezentiū non minus fortē virum facta oſtendunt: immanem tamen atque impium notat. Meſſapum fortem ſimpliciter, & Tarchontem. Temperari quoque poteſt virtus hæc, non alterius virtutis aut vitii miſtione, ſed tāquam gradu quodam: veluti audentia, acritate, maturitate, cunctatione. Qua ratione vocat Audacem Rutulum Turnum, quia non accederet ad Æneæ fortitudinem. & Atilam Mneſtheúmque Acres. Dementiam verò ſine fortitudine, ſed inani gloriæ adiūctam in Salmoneo, quid enim ſtultius aut inſanius eo, qui

-nimbos, & non imitabile fulmen,
Ære, & cornipedum curſu ſimularat equorum.
idemque ſibi diuūm poſcebat honores.

Tales belluas irrideas ſub corio Alexandri, Domitiani, Cambyſæ, aliorum. Obuinditur ergo eius fortitudinis habitus interdum multis de cauſis. quarum aliquot exempli gratia narratæ ſunt: aliquot hinc etiam recenſeamus. Sunt igitur cognata nobis ſemina quædam immortalitatis: cuius adeò appetētes ſumus, vt & ſepulturę proſpiciamus: & nolimus cadauer noſtrū ina lè haberi. Non quemadmodū væcordes quidā, quorū ſententia illa ſtulta: animā noſtrā à corpore ſolutā interire: atq; iccirco nos eſſe ſolicitos eiuſcemodi diuturnitatis. Sanè harū pecudū animi tam inſipidi nunquam vixerunt ipſi cum ſuis ſententiis. Humanum verò ingeniū, quod animæ noſtræ vis eſt, quum ſe ſciat immortale, optat illud quoque, vt corpus ipſum quoque & comes, & domicilium ſuum, quoad fieri poſsit, eadem felicitate perfruatur. Ædificat iccirco pyramides, eſque ita condito imponit, vt ſi non vniuerſa temporum ſpatia æquare poſsit, aliqua tamen quàm maximè longinqua ſuperet. Mezentius itaque id procurat orans, qui mortem non deprecatur: *Nullum*, inquit, *in cæde nefas*. Id ſupplex, *Vnum oro*,

Corpus humo patiare tegi: ſcio acerba meorum
Circunſtare odia: hunc oro defende furorem:
Et me conſortem nati concede ſepulchro.

Dicent hic Philoſophi non omnes, ſed naturæ oblatratores. Quid tum poſtea? iam cadauer neque ſentit: neque tuum eſt amplius. at fuit. At nunc ſenſus eſt mihi viuenti earum incommoditatum, quas paſſurum ſit cadauer meum. Iccirco veri ac ſani Poetæ ſuas perſonas pingunt, euiuſmodi expoſitæ ſunt à natura: non quales ferrei quidam fingunt. Neque enim ſcio an verum ſit quod tu ita iudicas. quum contrarium videam in naturæ ipſius penetralibus. Ergò ne Turnum quidem tanto robore, tali genere, tot rebus geſtis clarum exemit Poeta ex eiuſdem matris affectibus, id eſt naturæ. Tametſi enim fuit vir fortiſsimus, tamen ipſo in aditu mortis homo viſus eſt. verùm enimuerò nequaquā ſe proſternit ad Æneæ genua, quemadmodum Magus in decimo: ſed negauit ſe deprecari. quinetiam non pro ſe, quippe magnanimus: ſed pro patre, vt ſit pius. At ſanè ſapiens fortitudo: quæ victoriam non in morte, ſed in facto ponit. Ideo dicit, *Viciſti*: *& tua eſt Lauinia*, neque ſolùm tua, ſed *coniunx*. Quid aliud vis? quid tibi ex interitu meo emolumenti euenire poſsit? hæc enim eſt belli cauſa: hic pugnæ noſtræ finis: non autem mea mors. Addit etiam quod dicebamus, *Seu corpus ſpoliatum lumine mauis, Redde meis*. hoc enim meritus erat eſſe, quod ipſe erga Pallantem fuiſſet. Patri enim corpus remiſerat etiam cum armis. Dignus profectò qui aut vinceret, aut diuinis tantùm armis, neque aliis vinceretur.

Proxi-

A

Proximum temeritatis vitium, Iracundia. Hoc enim vterque commune habent: ſui compotes vt ne ſint. Deos iuxta, atque homines contemptui habeant. Cuiuſmodi barbarus Hiarbas etiam cum exprobratione:

Iuppiter omnipotens cui nunc Mauruſia pictis
Gens epulata toris Lenæum libat honorem,
Aſpicis hæc? & addit contemptum.

Non timeris, inquit, *cum fulmina torques.*

Exprobratio autem frequẽs in amore eſt. ſic Dido de Ænea. *- eiectum littore, egentem Excepi.* Animum enim ira impedit: vt non ſolùm non ſentiat: ſed etiam vt non loquatur. Sic Æneam Dido ex ſententia non reſpondentem

Talia dicentem iampridem auerſa tuetur
Huc illuc voluens oculos totúmque pererrat
Luminibus tacitis: donec collecti ſpiritus,

B

atque adeo infracti erumpant. Deſcribes verò irati vultum: & colorem aut pallidum, aut igneum, celerem oculorum motum, aut contra intentos, fluctuantem animum, incertum conſilii, certum vltionis. Etiam furorem admiſcebis nõnunquam: ſequeríſque veſtigia diuini Poetæ, qui Turni ferociam ſic deſcripſit:

His agitur furiis: totóque ardentis ab ore
Scintillæ abſiſtunt: oculis micat acribus ignis.

At verſutiam, dolúmque mutuabere ex animo minus forti. Equidem comparare ſolitus ſum Verſutum artifici, Fortem naturæ. Apertè nánque agunt hi: Ars autem quæſitis argumentis. Mirificè verò Poeta cum & Achillis fortitudinem, & Vlyſsis prudentiam in vno Ænea exprimere conaretur: ac præterea augeret pietate: illius temeritatem ademit, huius ſuſtulit verſutiam

C

tranſtulítque temeritatem in Turnum, verſutiã in Sinonem: vtrúmque aut Græcum, aut Græcia oriundum. Vafriciem autem ſic deſignabis:

-qui ſe ignotum venientibus vltrò
Obtulerat, fidens animi: atq; in vtrunque paratus
Seu verſare dolos, ſeu certæ occumbere morti.

Vbi intelliges hoc hominum genere nihil eſſe formidoloſius, ſi aperta virtute agendum ſit. Nihil audacius, cũ ſperẽt fraudibus ſuis ſibi è ſentẽtia proceſſurũ. Igitur eum quoque qui eſſet futilis, ne mors quidem deterruit. Orationem illis attribues fictam quidem, ſed veris miſtã. Quo-

D

rũ luce mendaciorũ tenebræ colorentur. Palamedis igitur hiſtoriam prætexit vniuerſam Troianis ipſis: vt inde & odia cum Vlyſſe queat exercere: & ab ipſo viciſsim accipere iniuriam. Is eſt orationis ſuccus. Modus autem, quem ductũ quidam rhetores vocant: cùm & miſerationem mouet: & negat ſibi apud Græcos vllum eſſe relictum locum, vel cùm interrumpit orationem ita, vt expectatione ſuſpẽſum iugulet auditorẽ. Poſt hæc exutus vinculis tanquam beneficio magno gratiam relaturus, pandit Græcorum conſilia, quaſi ſolutus ſacramento: propterea quòd iam dixerat Priamus: *Noſter eris.* Illud etiam animaduertes in mendaciis: ferè enim

A

prætexunt obteſtationes. Vt cùm Deum fefellerint primùm, tutius deinde ſperent ſeſe homines decepturos.

Auaritia. De Auaritia quoque aliquid eſt dicendum: Quæ eſt habendi cupido ſine modo. verſus ille eſt quouis auro precioſior:

Auaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Eius imaginem nullo ex authore commodius elicere potes, quàm ex Plautino Euchione. temperatius tamen tu. ſeruiuit enim ille ſcenæ. ſumma eorum ingeniorum, vt attentiores ſint ad rem, quàm ad valetudinem, opes in oculis, in animo, in verbis: impietas inde ſequitur, & furor, & væcordia. Impius Pygmaliõ, qui & affinitatis ius contempſerit, *ſecurus amorum Germanæ*, & incautum, atque etiam ante aras

B

interfecerit. Mendacium quoque attribues. Sic enim ille:

-factúmque diu celauit & ægram
Multa malus ſimulans falſa ſpe luſit amantem.

Perfidia Perfidia. Polymneſtor accīſis rebus Troianis fas omne abrumpit: & hoſpitem necat, vt auro potiatur. Omnium exitus infelix. Pygmalion amiſit & theſaurum, & ſororẽ, & claſſem, & meliorem partem ciuitatis. Polymneſtor ab Hecuba effoſsis oculis malè mulctatus eſt.

Ambitio. Neque tacenda ambitio. Honor enim tanquam beatitudo à multis exiſtimatus. Cuius cupiditate nimia qui capiuntur, dicti ſunt Ambitioſi: propterea quòd nihil relinquunt intentatum, mouent omnia, non ſolùm omnem lapidem, quemadmodum in prouerbio eſt, vt cæte-

C

ris antecellant. hoc vitiũ eſt. Cuius contrarium multis vocibus declarari, nulla ſignata appellatione circunſcribi poteſt. Nam ſocordia & ignauia, & inertia, & illud comprehẽdit, & cum illo alia. Humilitas quoque non reſpondet. Sic ne virtus ea quidem quæ in medio eſt, vllo certo nomine, quod equidem ſciam concipitur à Latinis. Appetitus honoris moderatus. *Superſtitio.* Sic ſuperſtitio ſatisfacit ad notandum eum habitum quo metuimus aut Deum ſine ratione, aut ei opera attribuimus ad noſtrum incommodum, quæ opera ne cogitauit quidem vnquam ille. Exempla vtriuſque inſaniæ apponam. Deum formi-

D

do ad hunc modum, colo ſacris, oro precibus, vt ne ante centeſimum annum moriar. Hoc eſt exemplum primi. Alterius hoc. vereor ne iubeat terræ, vt hiatu me abſorbeat. Eius vitii cõtrarium fortaſſe ſit impietas: contemptus Dei. Non tamen per omnia reſpõdet ſuperſtitioni. Græci *ἀθεότης.* ἄθεον dicunt & ἀθεότητα, non malè penitus, non penitus rectè. nam ἄθεος ſit is, qui deum negat eſſe: quod Latini vnico vocabulo exprimere nequeunt. At qui tum credit, tum profitetur, ſed ita vt noſtra curare neget: is neutiquã ἄθεος dici meretur, ſed maleſanus. virtus verò in horum medio conſtituta lectiſsimo nomine deſcribitur in concreto, *Religioſus.* Religioſus: nam religioſitas paulò duriuſculum. Ambitionẽ in Numa-

no animaduertes: ſuperſtitionē in Heleno: haud eam quidem quæ Dei cultum excedit: ſed illam qua patriam nimis veneramur. velut ille, in tertio, quum Troiam & Xanthi riuum, quanquam arentem effinxerit. Qui affectus nec ab ipſa ambitione admodum diſtat. Eſt enim affectus immoderatus, quantus in iis quoque qui defunctorum amicorum atque auorum circumferunt imagines.

CASVS.
Caput XXI.

SVbitis caſibus illico adnectenda conſternatio puſillanimis: ſtupor magnanimis ex admiratione, non ex perculſione, qualis in Ænea: *Obſtupui ſteterúntque comæ*. videbat enim ſanguinem è ſtipite manare. Aliter Pallas obſtupeſcit audito nomine Troianorum. Repentino Æneæ aſpectu obſtupuit Eliſa. At Æneas intellecta Polymneſtoris immanitate etiam expaueſcit: *Poſtquam*, inquit, *pauor oſſa reliquit*. Suis enim timebat in terra barbara atque impia. Euryali mater longè vehemētius percellitur: quippe mater, fœmina, anus,

Excuſſi manibus radij, reuolutáque penſa.

Non depoſuit, ſed, excuſſi: neque repoſuit, ſed, reuoluta.

FORTVNA.
Caput XXII.

AB vtraque fortuna rerum perſonarúmque perduces exitum. Qua ratione profugus ita deſcribetur, vt multas capeſſat prouincias: nihil recuſet laboris: ſperet, deſperet, metuat, confidat. Circunferat in animo, atque in oratione præteritæ fortunæ imaginem: futuræ ſpem ſibi fingat cōſilio, artibus, votis. Cuiuſmodi videmus Æneam, Euandrum, Mezentium, Diomedem, vario animo, ac fortuna, eodem fine. Quietem nánque turba emunt: & vitam obiiciunt periculis, vt ſine periculo viuant. Nam Mezentius bello perſequitur ciues. Æneas illatum vlciſcitur: Euandro ſupplex Græco. Græcus exul cum profugo Ænea Troiano ſocia arma iūgit. Diomedes parta terra potiri ſatis habet, nihil vltra petit, ſemel expertus fortunam. Affectus infelici extra ordinem dandi ſunt, vt Caſſandrę:

Ad cælum tendens ardentia lumina fruſtra:
Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.

Quos verſus, vt pote diuinos, à ſeipſo è ſua Ciri poeta mutuatus eſt.

BONA CORPOris, & habitus.
Caput XXIII.

EX his licet explicare multa variáque, ſed illuſtria omnia exempla, vel virtutum, vel vitiorum, vel fortunæ. Quibus adiunges bona corA poris, & habitus veſtium, aut armorum, quemadmodum in AEnea diximus, ita & ex aliis:

-namq; ipſa decoram
Cæſariem, & lætos oculis afflarat honores. &
- quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni. &
Ipſe inter primos præſtanti corpore Turnus
Vertitur arma tenens, & toto vertice ſuprà eſt.

Et cum affectibus ab ætate,

Tutatur fauor Euryalum, lacrymæq; decoræ.

Ita veſtitus, ornatúſque alii alius. ſimplex Camillæ venatrici. in Venere venatrice paulò accuratior. Incomptior, atque agreſtior Aceſtæ. Oc-
B currit enim AEneæ

Horridus in iaculis, & pelle Lybiſtidis vrſæ.

Nautæ ſeni, eidémque apud inferos

Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.

Pro loco autem Achæmenidis mirus amictus: *Conſertum tegmen ſpinis*. Reſpondent enim inter ſe omnia hæc: *dira illuuies, promiſſáque barba*. Tum victus ex baccis agreſtibus, & cornis lapidoſis. Nitidior Gallis,

Virgatis lucent ſagulis &
-ſcutis protecti corpora longis.

Alia quoque in catalogis: quæ in præceptionibus varietatis recenſita ſunt. Sacerdotis autem habitus inſignis ille,

Nec procul AEmonides Phœbi, Triuiæq; ſacerdos
Infula cui ſacra diſtinebat tempora vitta.
C *Totus collucens veſte, atque inſignibus armis.*

Maiore apparatu Chloreus Cybeles: Quippe Phryx. Cuius deſcriptionem accipies ex XI. pulcherrimam, atque luculentiſſimam.

ORATIO
Caput XXIIII.

AFfinis maximè perſonę oratio eſt: quippe homini neceſſaria, qui ſit animal ſociale. Ea duplex eſt: vna quotidiana, quæ eſt animi interpres, & color quaſi quidam morum: altera elaborata, ac picta, quæ non ſequitur naturam dicentis: ſed pro re dirigitur arbitrio vario, ac ſæpè contrario ei, qui loquitur. Hæc ab oratoribus petenda eſt, venit tamen in poema ſæpe, quemadmodū & altera: habétque eaſdem dif-
D ferētias, quas perſona: à ſtatu, moribus, nationibus, caſibus, fortuna. Quæ fuit cauſa, vt cùm hæc digererem ſuprà, nōnihil orationis interdū interſertū ſit. Qualis igitur perſona, talis ei debetur oratio. Princeps pro ſuis, ſe nō neglecto, In ſecundis elatos caſtigabit: errantes corriget: peccātes ſupplicio afficiet: ſi ſint pertinaces, poſt quā ignouerit dolos deteſtabitur: in aduerſis cōſolabitur: proſtratos eriget: abiectos ęquabit ſibi, *O ſocij*: ſic enim eos appellat Æneas. Itaq; & participes futuri boni. Popularis populi commoda ſibi anteponet: vt Tarchon, Paulus, Valerius, Cocles, Curtius, Scæuola. Tyrannus contrà. aut nō alloquetur, aut minabitur, aut perterrefaciet

terrefaciet:ſua tollet: populũ pro ſordibus habebit, iratus minabitur, obiurgabit, indignabitur, exprobrabit, homines accuſabit, deos incuſabit. Fœmina lamentabitur, conqueretur ſe deſtitutam: petet auxilium: implorabit omnia, ad deos ſua vota referet, vlciſcendi conſilium etiam nefarium inibit. Miles contemnet alios: ſeſe extollet: & ſibi & aliis pollicebitur. Perturbatus trepidabit: ſibi contradicet: repetet, repudiabit. Amãs ſperabit, deſperabit, diſsipabit cogitationes, nouas inducet, tranſmittet, peruertet, euertet: concludet prius quàm proponat. In iis autem orationibus, quæ ſedato animo efferuntur: niſi res inſtent (tunc enim ſunt ſimpliciores) ſtatues propoſitionem: addes cauſam: ídque cum procemio, aut inſinuatione: quæ ex oratorum præceptis comparabis. Narrationem appones ſimpliciſsimã: niſi res, quaſi in foro, diſceptetur. Vt in armorum iudicio apud Ouid. diuinæ enim ſunt orationes illæ duæ. Et in X. AEneid. inter Iunonem ac Venerem. Et in XI. inter Drancem ac Turnum. vbi & probationes, & eluſiones, & refutationes & cõcluſiones cũ affectibus indignantis, vel deſperantis, vel cõtemnentis, vel miſerantis, vel conquerentis diſponentur. Quæ vt ſubtilius cognoſcantur, paucis exemplis opus eſt.

Indignatur Iuno ſine procemio, in primo: ſed ex abrupto, vt aiunt: ídque per interrogationem, nihil proponit ſed ſupponit,

Méne incœpto deſiſtere victam?

At non propoſuit incœptum illud: tum quia irata eſt, tum quia ſecum loquitur. Mox tamen aliquid explicat, vt auditori ſatisfaciat,

Nec poſſe Italia Teucrorum auertere Regem.

Confirmat propoſitum per detractionem obiectionis, *Nam fata obſtabant.* At exemplo appoſito demonſtrat aliâs id factitatum: ídque à minore numine, prĕterea minore in re, minore merito, fortioribus inſtrumentis. Iccirco dixit, *Pallas.* & ſubdit de ſe, per collationem efficientis,

Aſt ego, quæ Diuûm incedo Regina, Iouíſque
Et ſoror & coniunx.

Factum quoque exacerbat ſupplicii immanitate. Duo enim extrema ſunt, exurere igni, & aqua necare. immane enim eſt, Elementa puriſsima fieri noxia. At ipſa huic aut eiuſmodi crudelitati oſtendit ſeſe non ſtudere, ſatis ſibi futurum fuiſſe, ſi auertere poſſet Teucrum non Italum, ab Italia non à Troia. Dixit autem Regem Teucrorum, non Teucros, vt vnius perſonæ appellatione rem oſtenderet faciliorem. Præterea æquum videtur, vt ſi Teucrorũ Rex eſt, extra Teucrorum gentem ne quærat regnum. Poſuit etiam claſſem Argiuorum, ſcilicet victorum. At Teucri victi. Adhæc totam gentem perdidit ob vnius noxam tantùm: eiúſque non ſui compotis, ſed furioſi. minus enim ſupplicii meretur. Et populus nihil pro re-

A ge. Adde quòd Aiax iſte non fuit magnus ille Telamonius, ſed Ἰλιάδε, Oilei. vt nequaquã populi interitus debuerit interuenire. Amplificat deinde factum Palladis: quæ fulmen non ſuum ſed Iouis iaculata ſit. Idque è nubibus, quæ in regno ac poteſtate Iunonis ſunt. Addit etiam tempus. Nánque illicò de Aiace ſupplicium ſumpſit.

Aſt ego — tot annos bella gero &
— vna cum gente.

Concluſio autem eſt per indignationem.

— Et quiſquam numen Iunonis adoret?

Ad hanc formam orationis dirigendus erit animus irati. Talis eiuſdem numinis in ſeptimo quóque. Maiore in euentu etiam acerbior, at-

B que adeò atrocior oratio. Quippe in ſuperiore pectus tantùm incenſum habuit: &

Aeternum ſeruabat ſub pectore vulnus.

Hic verò, *ſtetit acri fixa dolore,*

Tum, *quaſſans caput.* vt & iter incœptum intermiſerit, ac ſteterit: & dolorem acceperit, ſed ab eo fixa, & acri. Et caput quaſſarit. Exacerbationis autẽ cauſam diuinus poeta poſuit. Sanè Æneam incolumẽ à tempeſtatibus: prĕterea lætum ſtatuit. Quin molitur tecta: & claſſem, quam diſiiciendam curauerat, in tuto videt. Quin eam à Troianis haud amplius tanti fieri: ſed ipſos

— ſidere terræ

Non igitur ab incœpto, vt ſuprà:

— Mé ne incœpto: neque molliter agit, vt

C auertat Italia: ſed à perſona rei, per contemptũ atque exprobrationem: *Heu ſtirpem inuiſam.*

Oſtendit autem facinoris indignitatem: cùm Troiani etiam naturam ipſam ſuperarint. Incenſi ſunt: non tamen cremati. Capti: non potuere capi. Neque ignis, neque aqua retinuit. Vires omnes terræ, ac cæli minores ipſis. Exemplum ponit Dianæ, vt in ſuperiore Palladis. Tandem animi iniquitatem in concluſione.

Non rumpam fata? at differam. &

Sanguine Troiano, at Rutulo dotabere virgo.

Eliſæ autem oratio amantis quidem, ſed tam varia, quàm varius Amoris circuitus. non enim dicam, ſtatus, in quo nihil, ne momento quidẽ ſtabile eſt. In principio apud Annam init animi ſui, motúſque rationem. Sic enim deſuetæ per-

D ſonæ motus primus. Deinde obiurgantis, tum exprobrantis. Poſtrema deſperantis. Hæc in irata. Vbi igitur obiurgat, ab ipſo ſtatim facto incipit: ídque per interrogationem:

Diſsimulare etiam ſperaſti perfide tantum
Poſſe nefas?

Vbi & ſuam prudentiam, ſiue attentionem deſignat: & obiicit diſsimulationem. Et appellat, *nefas.* & addit, *tantum.* *Perfidum* etiam appellat, & confidentem, eo verbo: *Speraſti.* & ingratum, cum dixit: *Tacitus.* Quaſi ſit fuga, non diſceſsio. Omnia illa augent. Terra mea, non tua. Poſt hæc probat propoſita. primùm

perfidiam. *-nec te data dextera quondam.* Deinde nefas, *Noſter amor.* Noſter, inquit, ergo mutuus. quem ego non opprimo, nec tu debes opprimere. Tum ingratum, Omnia poſthabui tibi. Moderatior tamen efficienda ciuiſmodi oratio eſt tantiſper, dum amantem adhuc ſpes tenet perſuaſionis. In ſequenti verò ſublata ſpe, acerbior, & acrior, & amarulentior. Itaque hic annumerat merita parcè, & eum modo.

Te propter Lybicæ gentes odère.

Magnum illud Libyeæ in Libya habitanti, nouæ cum paucis, & numero plurali, *Gentes.* & *propter te,* vnum ſcilicet. Qui ſi me odère, tu amare debes. Si inſtant periculis, tu defendere: quippe illis tu me ipſe obiecisti. Addit etiam Numidas, & quidem tyrannos. odioſum nomen, & cuius cum poteſtate coniunctũ ſit (vt ita dicam) ius maleficii. ſed quod maximum. Tyrii ipſi infenſi: quorum ceruicibus te dominum impoſui. Pudicitiam verò vltimo poſuit loco: tum vt creſceret oratio: tum quia faucibus hærebat: pudebátque edere. Omnis autem ſuaſoria eũ nitatur, vtili, facili, honeſto, ac propterea multæ interſint pollicitationes: in hac nihil pollicetur, quia exprobrat data. Honeſtum verò prætendit, cum ait: *connubia, & Hymeneos.* At facilè factu, quod orat, oſtẽdit: qui in regno ſit, ei nõ eſſe quærendũ regnũ. vtile: quia tutò teneret, quod habebat: non tutò quæreret, quod aberat. Partem etiam rerum petimus interdum, vbi totum ferre non poſſumus. Igitur hoc agit: ne ſaltem aduerſis aquilonibus nauiget. expectet, dum ceſſent. veluti cum per Annam ſororem orat,

Tempus inane peto.

Expectet facilémque fugam.

Nam ſanè ex Africa in Italiam flante Aquilone curſus teneri nequit. Illud quoque ad petitionis portionem pertinet:

Saltem ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet
Ante fugam ſoboles.

vbi id etiam notabis. ſemper enim appellat *fugam* non abitũ. Multa verò ſunt loca in quibus orantis ſermo ſedem capere valeat. Inter quæ, beneficiorum commemoratio, excitatio ſpei ad futura. Omnium autem princeps obteſtatio. Igitur per lacrymas ſuas: ſicut & Amata Turnum. Conuenit etiam vt, cum orat vti ſeſe tueatur, per dextram obteſtetur. nam nihil, inquit, mihi à me ſupereſt, præter lacrymas, nihil præſidii à prouincia, præter tuam dextram. Comparationem deinde meritorum facit: ſed per cõditionalem vt modeſtiæ conſulat:

Si benè quid de te merui.

Hoc dum vult perſuadere: nam in altera oratione exprobrat: admiſcet etiam amantis & verba, & affectum. *-fuit aut tibi quicquam*
Dulce meum.

Talis oratio Pelopis ad Neptunum apud Pindarum. Poſtea ponit explicationem petitionis. *Miſerere domus:* non pro ſe

A orat, ſed pro domo: cuius ipſum non ſolùm participem, ſed etiam principem fecerat. Addit cauſam miſerãdi, *labentis.* Acuit deinde orationẽ: cùm mortẽ ſuã ob eius diſceſſum prędicit. Mirificã verò (vt ſemper) artem, primo nanque loco dicit: *moritura.* hoc futurum eſt. Mox *moribundam* Hoc & amplius, & præſentius, & iam in oculis. Sicut prius *decedere terra.* Tum autem: *deſeris.* Obiicit enim deſertoris nomẽ à quo vehementer abhorret animus militaris. ſic deſertorem Aſiæ vocat eum Turnus ſignato verbo. Item dixit: *hoſpes.* quoniam ſcilicet nõ amplius es maritus. Ego enim te feci ex hoſpite maritum: tute ex marito hoſpitem. ſimile illud in Tragœdiis, vbi Iuno ſeſe Tonantis ſororem appellat: quod nomen ſolum ſibi reliqui factũ ſit: quia coniugis titulum pellices ſubripuerint. B Quibus verbis & crudelitas, & perfidia exprobratur. ſimul vbi exoptat ex eo ſobolem, quæ ore tãtùm referat: nõ etiã animo ſimilis ſit. Nã deſerta quidem ſic quoque eſſem: ſed tamen nõ viderer.

Perpendamus alteram orationem longè concitatiorem. Negat enim illum Dea natum. imò verò ne Dardano quidem. Id quod facilius eſſe potuit, nec tamen eſt. Verùm ob duritiam, è cautibus ortum ait. Ob ſæuitiam, nutrices agnoſcit tigres. Exprobrat verò diſsimiles affectus. Num ingemuit? at ego flebam. Quod ſupereſt, deſperantium more iram omnem effundit in Deos. A quibus negat æquis oculis aſpici mortalia. Exprobrationis ſemina C communibus in locis poſita ſunt. *eiectum:* non ſatis. Addit *littore.* vnde nihil ſubſidii ſperare poterat. Quemadmodum eſt in exemplis rhetorum Græcorum. τὶ περὶ θάλασσαν φοβερᾷ, ἐρημίαις ὤνου. Auget: *egentem. excepi,* non expuli, Exceptum non dimiſi, ſed *locaui.* Vbi? *in parte regni,* cõtra omnem humanum morem. regnum enim duos nunquam cepit: ac ne fratres quidẽ. Ac propterea quod Æneas non erat priuata perſona, non ſolum obiectat priuata beneficia, ſed etiam ciuilia commoda, & ſuis communia:

Socios, inquit, *à morte reduxi.*

pro quorum ſalute reponi oportuit abs te graD tiam mihi. eorum enim Rex es. Id quod tibi ſemper laborandum eſt, mea vnius opera defunctum eſt. Excitat autem memoriam acerbiſſima recordatione. Amiſſam, inquit refeci claſſem. Hic Ouid. aut alius quis laxaſſet habenas ingenio, ac dixiſſet, Claſſem refeci qua me desereres. Parcius diuinus poeta. maluit enim hoc relinquere cogitandum, quia dolor ſupprimebat. Quare etiam verbum ſubticuit. Poſt hæc vtitur Ironia per reiectionem. vt apud Terentium *Id populus curat ſcilicet.* Sic irridet, quaſi falſum, quod pro ſe adduxerat Æneas qui profectionis crimen in deos reiiciebat. Poſtremò quod reliquum eſt, deſperat, contemnit, abiicit. Neque te teneo, abi. *Neque dicta refel-*

lo

le: quia non merentur. Tandem verò mina-
tur:& ſibi ex hoc mortem, & ex ipſa illi Diras,
quæ nequeunt vlla victima expiari:
Omnibus vmbra locis adero, dabis improbe pœnas.
Abrumpit tandem in nimis orationem.
Quare nequit Æneas reſpõdere, ſicut ante fece
rat: cui⁹ tota oratio cõſiſtebat in dilutione ex-
probrationis, & trãſlatione criminis in Fata. In
terpretatur enim res ipſas ſubtiliſsimè. Is nãq;
eſt cauſæ ſtatus relatus ad qualitatem. Itaque e-
tiam cum inſinuatione ingreditur: & appellat
Reginam, non coniugem: & memorem ſe pol-
licetur beneficiorũ. vt aliuſmodi relaturus ſit
olim gratiam, quàm nunc faceret manẽdo. hoc
ſatis eſſe debet inter bene inſtitutos ciues. Non
enim datur beneficium ſpe tantundem recipi-
endi, ſed ſimplici animo, non opera venali. Ic-
circo gratiæ & nudæ ſunt, & tres. vt qui bene-
ficio prior certat: vbi quippiam viciſsim reci-
pit, de integro itidem refundat. Ea de cauſa pri
Strena. ſci Latini ſtrenam quaſi trenam ſunt interpre-
tati: à tertia officii repræſentatione. Diluit au-
tem nomen coniugis, & coniugii: vt ſubtrahat
ſe crimini impietatis. Quis enim coniugem ſi-
ne impietate poſsit deſerere? & appellat fœdus:
quod tamen negãdo tollit. Dum hæc dicit, tẽ-
perata vtitur oratione primùm: quam deinde
excitat argumentis, atque interrogatiunculis.
A maiori. ſi non fuit fas in priſtina terra, quæ
auita fuit mihi, vel regnum reparare, vel ſaltem
conſiſtere: magnum quiddã eſſe oportet, quod
mihi certam deſtinet: eàmque aliam à Cartha-
gine immobilibus fatis deſignatam. Obſerua
verò efficaciſsimam collationem. Etenim tu, ſi
non petis Italiam, ſed fato tibi attributæ Car-
thagini acquieſcis: quare vis nos deſerere ſortẽ
noſtram? verbis autem inuidioribus animat ſẽ
tentiam:

Quæ tandem Auſonia Teucros conſiſtere terra
Inuidia eſt?

Non quaſi hic nos velis: ſed quaſi ibi illos
nolis. Renouat poſtremò abeundi neceſsitatẽ
non iam per Fata: nam & incerta ſunt aliquan-
do nobis, & obſcura ob vetuſtatem, & commu
nia nimis: ſed Iouem illico authorem præſentẽ
facit, atque Anchiſem. Quódque maius ſit: ho-
rum nihil pro ſe ſtudere: Aſcanio hæc omnia la
borari, quibus ambitionẽ à ſe aufert: quam ne-
fas erat amicitia eſſe potiorem. Conſenſu ver-
borum adauget ſententiam: cum appellat pue-
rum: & adiungit affectum: *Capitiſque iniuria
chari.*

Extruendi verò iiſdem legibus, atque rati-
onibus gradus illi quaſi quidam, & animorum
& orationum: Vides primam ſuaſoriam, ſecun
dam exprobratoriam, tertiam tumultuantem
in deliberatione ab animo ſpe ſpoliato, interce-
ptæ ſententiæ, conciſæ, contortæ. Fertur, refer
tur, rapitur. Crebræ interrogationes, conſiliorũ
mutationes, petitio, repetitio, correctio. Incipit

A autem miſerorum more per interrogationem:
Quid agam? an ſic manendum? non poteſt. In-
ſtant enim gentes Lybicæ. An illæ ſuppliciter
adeundæ? Qui fiet? Contempti à me, faſtus
mei memores flecti nolent. An cum Troianis
abeundum? At fruſtra tentabitur. ingrati enim
ſunt: obliti veterum beneficiorum, quũ me in-
uitam relinquũt. Me in regno meo contemptui
habuere: ergo in ſuo quid facient? Quin, non
recipient. Iccirco dixit ſuperbas rates. Et ſe irri-
ſam. Eóſque Laomedontiades: periuros ſcilicet.
An extrema audẽda mihi, ipſiſq; bello perſequẽ
di? At hoc quid eſt conſilii? Equidem ciues hoſ-
B ce vix è Sidonia reuelli. verbum odioſum. non
dixit auexi: ſed è Tyrãni manibus reuelli. quo-
nam igitur animo obiectem rurſus eos, vel bel-
li, vel pelagi periculis? Igitur concludit, *Mo-
rere,* Induxit colorem deſperationi, *vt me-
rita es.* Cauſam verò à ſe reiicit in Annam ſo
rorem. Quippe ſuapte natura caſta fœmina a-
lienum crimen in ſe ſua morte tolli vult. vbi ar
tem viri incomparabilis præterire mihi religio
eſt. Caſtę namque huiuſce viraginis oratio, etiã
de amantis fuga conquerens, nihilo ſecius in Si-
chæi mariti memoriam deſinit: cuius manibus
deuoueat corpus: quod morte luat ſupplicium
fidei temeratæ. Nõ minor in illis ars. cùm mor
tem nominaſſet, multa verba interpoſuit, an-
tequam cauſam redderet: tum ob mortis nomẽ
C quod eſt natura ſua animantûm generi formi-
dabile: tum quia memoria amiſſæ pudicitię ve
hemẽter obſtabat. Poſtea verò quàm abeuntẽ
videt claſſem: tũ verò tota fluctuat oratio. quã
ſimul cum cæteris ex noſtra diligentia metiri
poteris. neque enim hic omnia perſequi vel vo
lumus, vel licet: id enim interpretis eſt: ſed for
mula quaſi quædam perpendendæ Virgilianæ
diuinitatis ad hunc ſanè modum præſcripta ſit
ſtudioſis, quæ à nullo ante nos explicata fuit.

Longè alia & mens; & ratio, & oratio irati
Hiarbæ. perturbata ſanè. quippe prius oſtendit
rem quàm declaret. Cum dixit: *Aſpicis hæc?*
Et poſt duos verſus narrat. Iratus enim omnia
D in oculis, atque in ore habet:

Fœmina quæ noſtris, &c

Incipit autem ab exprobratione officiorũ. qua-
ſi ingratum bonis accuſet Iouem:

cui nunc Mauruſia pictis
Gens epulata toris Lenæum libat honorem.

Sequitur altera exprobratio negligentiæ, aut
impotentiæ: *Cum fulmina torques,* *Nequic-
quam horremus.* Extenuat autem meritum
perſonæ aduerſarii, à ſexu, *fœmina*: à fortuna,
errans. Deinde cum poſuit vrbem: extenua-
uit factum. quippe, *exiguam*: &, *precio*: &, *acce-
pit*: &, *littus*: &, *arandum.* Non enim niſi ſumma
inopia ad id cogimur. Item accepit loci leges:
quo nihil plus ſapit ſeruilem animum, aut in-
felicem. Suam verò perſonam commendat: *in
noſtris finibus.* Auget inuidiam à rei indigni-

tate, *Connubia noſtra repulit*: quid? Maritum indigenam noluit: dominum recepit peregrinũ. recepit verò regni & fortuiti & precarii dominum. At ego illam in regnum ſtabile, patrium, & auitum ſociam elegeram. Ego illam augebã, illa ſe attenuauit. Contemptus præterea perſonæ alterius aduerſarii, à natione. Iratus itaque pendentem reliquit orationem. nihil enim cõcluſit, ſed exprobrando dixit: *-nos tibi fruſtra*
munera ferimus.

Diuerſa ab hac Æneæ ira aduerſus Helenam. Alia Turni aduerſus Drancem. Eſt autem oratio illa Æneæ deliberatiua. Ponit igitur ſuaſiones ad cædem, quam meditabatur: atque eas magnas ſanè. *Occiderit Priamus.* Magnum eſt carere principe: Addit, *ferro.* Quid patriæ excidium? Quid Dardanium toties ſudaſſe litus ſanguine. quid mirum ſi vna pereat: propter quam tot interiere? Et cum illis duo rerum omnium maxima: pudor, ac libertas. Matronæ, inquit noſtræ ſeruæ erunt? Hæc earum erit domina? Rationes in contrarium. Fœminæ mors nõ decet virum fortem. Solutio obiectionum. *Extinxiſſe nefas*: non fœminam, ſed crimen: pertinet ad virum iuſtum: & ſupplicium ſumere de facinoroſo, & pro ſuis, & pro patria, ad virũ fortem. Hìc ſileant Grammatici.

Turni autem oratio tota eſt in recriminatione. Magna autem in eo ars. Cùm enim obiecta à Drance nequiret inficiari: tot eius cauſa cæſa millia ciuium. bello, belliſque meritis, ac naturæ, id attribuit. Eſt igitur tranſlatio criminis. Duo ergo agit, vnum, vt rem leniat per indignitatem perſonæ obiicientis. Cùm enim oſtẽdit eum imbellem: nõ mirum ſi miratur is, quẽpiam in bello mori. Alterum eſt, cùm declarat, idem quoque Troianis eueniſſe. Quare nõ onerat Turnum is euentus: qui etiã hoſtibus cõmunis fuit. Totus autem ductus: ſic enim vocant rhetores modum & colorem orationis: eſt & iracundi, & ſuperbi. partim nánque contemnit, partim irridet. ἀδολεσχία verò eſt viri fortis ad imbellem, virtutis pro fortuna exprobratorem. Iccirco illa alti animi: Nunquam animam iſtam talem amittes: non ſine geſtu: cum dixit, *dextra hac.* Item illud abnuentis. *Abſiſte moueri,* Contemptus verò tanquam rei nihili,
-habitet tecum & ſit pectore in iſto.
Scilicet futilis in imbelli.

Aliter Venus & Iuno inter ſe iraſcuntur. Altercationi ſanè illa propior cauſa eſt. Tales nánque iræ fœmineæ, & obtrectationes.

Sedati autem animi, ac maturi petendum exemplum ex oratione Latini cum affectibus ciuilibus & prudentibus.

O præſtans animi iuuenis, quantum ipſe feroci
Virtute exuperas: tanto me impenſius æquum eſt
Conſulere atq; omnes metuentem expendere caſus.

At ferox ille reſpondet animo & militis, & iuuenis: nihil enim dici poteſt confidentius.

A *Quam pro me curam geris, hanc pater optime pro me*
Deponas: letúmque ſinas pro laude paciſci.
Et nos tela pater, ferrumq; haud debile dextra
Spargimus. Non ſolùm gerimus. Et addit mira figura. *-& noſtro ſequitur de vulnere ſanguis.* Par animus Æneam per nuntium prouocantis.
Nuntius hæc Idmon Phrygio mea dicta Tyranno
& addit *haud placitura* Sarcaſmi quoque de quibus ſuprà diximus, huiuſce generis ſunt.

Eorum verò, qui in extremis periculis vel animum deſponderunt, vel ſpe depoſita mortẽ aut orant, aut optant, aut quærunt, aut contemnunt, videbis varios affectus. Ecce in milite cõque forti, ac bono: tamen acciſis rebus:
Dolus an virtus quis in hoſte requirat.
B Et illud *-pulchrúmque mori ſuccurrit in armis*
Alio modo deſperat Anchiſes euerſa patria. Tota eius oratio eſt in contemptu mortis. Alio Mezentius. *Hoſtis amare quid increpitas?* Alia oratio Mneſthei trepidantis pro victoria. Eliſæ verò ſuprema oratio & amantis, & infelicis plena affectuum, & miſerationis: quouis arũdinis Indicę ſucco ſuauior.
Dulces exuuiæ, dum fata, deúſq; ſinebant,
Accipite hanc animam, meq; his exoluite curis.
Vixi. Et quæ ſequuntur omni nectare, omníſque ambroſia potiora.

Precatoriæ autem orationes non omnes ſub eodem genere cenſentur. nam preces aut ad hominẽ aut ad Deũ dirigũtur. Finis igitur diuerſis formis. quare & ipſę ſpecies. eſt enim motus
C principium, & finis, & medium, generis eiuſdẽ. At Deus precibus meis nõ mouetur. ſed ab æterno: vt loquuntur: ſciebat me precaturum. omnia illi ſemper præſentia. reducuntur tamen hæ orationes ad illas per Analogiam. Quemadmodum vſus imperatiui modi, cum refertur ad eundem Deum. Suaſoria igitur eſt verum genus ad petitoriam, ad precatorias autem non vna ratione. Habes diuinas precationes, earúmque genera in ſacris, in fœderib⁹, in votis: afferúntque plurimum luminis poemati. In fœdere hoſpitii inter Eliſam, & Æneam, in primo. in ſecũdo Anchiſes in portento Iouem precatur:
Iuppiter omnipotens precibus ſi flecteris vllis:
Aſpice nos.
D Vt propter preces aſpiceret benignus, ſed appoſuit ea, quibus ob pietatem conſequi mereretur. In tertio ad Apollinem Exulis oratio ſedem quærentis, & errandi finem. In quinto ad Iouem pro incenſa claſſe. Peregrini autem in tertio.
Dii maris & terræ, tempeſtatúmque potentes
Ferte viam vento facilem, & ſpirate ſecundi.
In ſexto verò Italia potitus gratias commemoratis beneficiis: atque expoſcit pacem futuris rebus. At in metu illa ex vndecimo:
Armipotens belli præſes Tritonia virgo
Frange manu Phrygii telum prædonis & illum
Pronum ſterne ſolo. Animaduertes etiam oratio-

orationes Pallantis,& aliorum in prælijs. Item regum, in duodecimo. ad quarum modum cōponendi ſunt animi: vt efficacem reddamus orationem, quæ in alijs poetis aut friget, aut exultat. Maroniani flores igitur nobis delibandi ſunt, ſi cæleſtia mella conficere volemus. ſed de orationibus, quæ aut perſonarum ſtatibus, aut affectibus ſeruiūt hæc exempla ſunt ſatis. nánque omnia exequi genera, rhetoris potius eſt officium. Nunc ad alia tranſeamus.

DE QVATVOR VIRTVtibus poetæ. CAPVT XXV

HActenus rerum ideæ quemadmodū ex ipſa natura exciperentur Virgilianis oſtendimus exemplis. Ita enim eius poeſi eueniſſe cenſeo, ſicut & pi- B cturis. Nam plaſtæ, & ij qui coloribus vtuntur, ex ipſis rebus capeſſunt notiones, quibus lineamēta, lucem, vmbram, receſſus imitētur. Quod in quibuſque præſtantiſsimum inueniunt, è multis in vnum opus ſuum transferunt: ita vt non à natura didiciſſe, ſed cum ea certaſſe, aut potius illi dare leges potuiſſe videantur. Quis enim putet vllam vnquam talem fuiſſe fœminæ cuiuſpiam pulchritudinem, in qua aliquid non deſideraretur ab iudice non vulgari? Nam tametſi in ipſis naturæ normis atque dimenſionibus vniuerſa perfectio eſt: tamen vtriuſque parentis miſtio, tempus, cęlum, locus multa afferunt impedimenta. Itaque non ex ipſius naturæ opere vno potuimus exempla capere, quæ ex vna Virgiliana idea mutuati ſumus. C Nunc reliquum eſt vt tam diuinas opes ſcitè, atque ſapienter diſponere conemur. Quod vt efficere poſſimus, inde nobis initium ſumendum eſt.

Cùm priſci oratores id agerent modò vt mouerent: inconditè nánque ſuadebant. Poetæ verò vt oblectarent tantùm: cantiunculis enim ſolis otium tranſigebant. vtrique ab alteris poſtea id, quo carebant, mutuati ſunt. Numeros enim primus addidiſſe Iſocrates incōditę orationi dictus eſt. Quanquam qui accuratius rem ipſam ex literarum monumētis eruerunt: eam laudem attribuūt Thraſymacho: cuius diligentia aucta ſit à Gorgia: poſtremò ab eo, quem dicebamus, Iſocrate perfecta. Poetarum autem numeris, ac ſonis addita fuit anima po- D ſtea, cùm ex agris in vrbem tranſlati eſſent, appoſitis fabellis pro exemplo, ſententijs pro pręceptione. Id quod Horatius rectiſsimè expreſsit eo verſu:

Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci.

vt tota Poeſeos vis duobus capitibus abſoluatur, docēdo, & delectando. Quorum vtrunque conſecuturi ſunt ij, qui & res vero propiores, ac ſibiipſis ſemper conuenientes exequuti fuerint, & operam dederint vt omnia varietate condiantur. Nihil enim infelicius, quàm ſaturare auditorem antè, quàm expleatur. Quæ enim epulæ quibus faſtidium pro voluptate pariatur?

A Tertia res ea eſt, quam ego Efficaciam, Græci quo deſignent nomine ſuo loco dictum eſt. Eam paucis in Poetis reperies. Eſt autem vis quædam tum rerum, tum verborum, quæ etiam nolentem propellit ad audiendum. Quarta eſt ſuauitas, quæ efficaciæ illius vim vegetam deducit ex aſperitate, cui ſæpenumero eſt affinis, ad certam temperationem. Hæc igitur eſto ſumma ſic: Poetæ prudentia, varietas, efficacia, ſuauitas.

Efficacia.

PRVDENTIA.

CAPVT XXVI.

PRudentia philoſophis habitus eſt, quo futura ex factis proſpicim'. verùm eius vocis ſignificatio amplificata fuit: vt eum quoque comprehenderet habitum, qui deduceret omnia ſua facta ac dicta è rationibus ad fines ſuos ſine offenſione. Dicimus enim prudenter factum ab Imperatore, vbi rectè exercitus partes diſpoſuerit: tametſi ſimiles ordines acierum nunquam antea notos habuerit. Eſt igitur prudentiæ pars qua futuræ victoriæ conſultum curat ex diſciplina militari, non ex antegreſsis actionibus. Quare is habitus omnibus artibus communis ſit neceſſe eſt. Primus enim ſutor calcearius nō ſolùm tegmē impoſuit pedi, verùm etiam ſubſtrauit ſoleam, quam antea nunquam viderat: vt ab incommoditatibus illum faceret tutum. Hac ratione prudentem poetam eſſe volumus, cuius feſtiuitas, laſciuia, ſeueritas, humilitas, ciuilitas, magniloquentia, vel in re, vel in verbis, ſuo loco, tempore, modo diſpoſitæ ſint. Quod igitur monebam', id imprimis animaduertēdū eſt: vt imitatio rē ſequatur: cōſtātia imitationē comitetur. niſi cùm incōſtantē quempiam finxeris: veluti Ligurem aut fœminam: illi enim polypi ſunt: hæ chamæleontes. tunc enim licet abſcedere ab hiſce legibus. Quod tametſi ita fiet: nihilominus tamen manet conſtantia tua in illorum inconſtantia ſemper deſcribenda. Hæc igitur prudentia ad tria potiſsimùm capita reducēda eſt. rerum enim naturam cùm explicam', Phyſiologia dicitur: cùm Fati, Aſtrologia: cùm Dei, Theologia. Natura ergo tam lata eſt, vt etiam cælorum ipſorum motus comprehendat. tum tempora, loca, & quę in eis, vel mouentur, vel quieſcunt: de quibus cùm ſeſe obtulerit aliquid, ſine oſtentatione breuiter, ac parcè attinges. Quemadmodum fecit deus ille poetarum:

Principio cælum & terras campóſque liquentes
Lucentémque globum Lunæ Titaniáque aſtra
Spiritus intus alit: totámque infuſa per artus
Mens agitat molem: & magno ſe corpore miſcet.

Et illa diuina,

Haud equidem credo quia ſit diuinitus illis
Ingenium, & rerum fato prudentia maior. quæ antea ab Epicuro. Deinde,

Verùm vbi tempeſtas & cæli mobilis humor
Denſet, eruntq; rara modo, & quæ denſa relaxat:
Mutant ſe ſpecies animorum: & corpora motus
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt. Hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui. & illa
Vere magis quia vere calor redit oſſibus:

Item quæ de anima diſputat, & ſcitè dicuntur ex Platonicis, & aptè ibi collocata ſunt. Nã & Æneæ interroganti, déque re difficillima, atque etiam nunc vel ignota, vel maximè cõtrouerſa dubitanti, & inter animas, & in loco animis attributo, & ab vna animarum differuntur. Anni quoque partes, ac tempora, & cognoſcenda, & deſcribẽda. Mane, ſerum, creperum, concubium, intempeſtum, conticinium, diluculum, meridies: eorúmque tum naturæ, tum effectiones. Nec minus eæ, quas ὥρας Græci vocant, propterea quòd annum partiuntur, eiúſque partibus fines ſtatuũt. Ver (dico) hyems, æſtas, autumnus. Ventorum quoque numerus, nomina, naturæ, loca, nõ tam deſcribere, quàm attingere. ne cum Heſiodo reprehendi merearis, qui aut tres tantùm nouiſſe videtur ventos, aut non rectè diſpoſuiſſe. In quibus omnibus illud in primis cauẽdum eſt, ne ineptè diſcurras, niſi libros cõponas eam ad rem deſtinatos. Quemadmodum Ouid. fecit in lib. Transformationum: & Lucanus. Præter hæc particulares naturę omnium, quoad fieri poteſt, rerum ſunt cognoſcẽdæ. Nam & in equo lethale vulnus agnouit, quod fit in temporibus Maro: & Dictamum deſcribit. Et leoni attribuit magnanimitatem: Lupo animum prædatorem. Delphinorum laſciuum capit luſum: Harpyiã fœdam dicit: vagam Hirundinem: Equum alacrẽ. Humanã vitam nemo melius, ac prudẽtius, verùm pauci eam artem declararunt. Grammatici enim in cymbis quidem ſunt, mariſque trãſmittunt ſuperficiem Maroniani: nihil tamẽ expiſcantur: ſolus Donatus meritus eſt, qui poetarũ anima diceretur. Loca igitur ipſa aliquot, vt quæque in mentem venerint, adducemus. Principio Æneæ clypeum maiore opera deſcribit, quàm Turni: propterea quòd maior Heros ſecutus imaginẽ Pythagoricæ diſciplinæ, quæ minoris hominis minorem quoque Geniũ eſſe cẽſet. Quid perpetuus ille diuini viri pudor, modus, caſtitas orationis: nonne ſumma prudentia eſt? Qualis & in ſecundo:

Tunc etiam fatis aperit Caſſandra futuris
Ora Dei iuſſu, non vnquam credita Teucris

Hîc Lucanus dediſſet declamationem. quemadmodum de temporibus Syllanis. nam tametſi & ſenex ibi narrat, & licet poetæ coniungere tempora cum temporibus: tamen longus eſt, & tædii pater. etiam cùm vera fictis tegimus, aut adumbramus, aut illuſtramus. Amiſſã in tumultu, atque inſolentia militari Creuſa, fingit eam à Cybele retentam illis mirificis verſibus. quin

A neceſſe erat eum, qui recipiendus eſſet à fœmina, quaſi ab vxore, priorem amittere vxorem. Deinde propterea quòd alteris nuptiis nouum imperium erat comparãdum. Præterea ex ſanguine altera ſaltem ex parte Italo, inſtituenda erat ſeries regum Italorum. Ad hæc qui Sibyllæ adibant locum, atque ex Auerno reſponſa petebant, iis humana anima orcho litandum erat. Icirco Miſenum ab orcho raptum, à Tritone, eóque tanquam artis eiuſdem æmulo exceptum dicit. Verum eſt ex hiſtoriis à Turno exuſtam claſſem: id adumbrauit transformatione. Cùm vellet Camillam fortiſsimam, atque congreſſu inuictam oſtendere, nunquam obiicit Æneæ: & ex inſidiis telo petitam miſsili, cadere facit. Eadem prudentia noluit Pallantem Lauſúmque committere, ne cui detraheretur. ſed vtrumq; à fortiſsimo hoſte interfici. Turnum quoque nonniſi Vulcani præſidio, & immiſsis diris, & fatali priuatum enſe, Æneæ manu interire. ita claſsi periculum ſolum ab igne in Sicilia, ea enim adhuc egebat: in Italia non egebat. non periculum modo ibi, ſed etiã pernicies. Neque verò temerè bellum auſpicatur Æneas: ſed quaſi Herculis auſpiciis. ídque non ſine ratione. Principio Hercules peregrinus: id eóque ei templa extra vrbem dicantur. In Italia Hercules indigenam furem mactauit: ita Æneas Turnum tanquam prædonem. Reſpondere autem omnia inter ſe cùm alibi, tum illis locis.
C Camillæ curſu ait ne ſegetes quidem lædi: ergo Ligurem in equo ſedentem præuertit pedes ipſa: eíq; ſe oppoſuit, ac deinde morte affecit. Æneas vbique pius: Turnus vbique ferox, Tarchon fortis: Meſſapus acer. Mneſtheus audax: Achates fidus. Illa verò cuiuſmodi? nullis Æneas mouetur Eliſę fletibus, in quarto: ita vicißim in ſexto, illo lacrymante atque etiam orãte nihilo melius mouetur ipſa. quare & Æneam quercui, & Dido ſilici comparauit. Æneæ quoque Vlyſsis prudentiam cùm aſcribat: animum tamen longè feliciorem dat. Ille apud Circem deſidet ſub adulterio, hic ſub coniugio. Achil-
D lis item perſonam cùm attribuat: potuiſſet fugientem Turnum curſu apprehendere: at fecit non poſſe; quia vulnere tardior. Ne Turno quidem eam ademit gloriam: neque enim potuit dignoſci. Illud maximè circunſpectum Æneam vulnerari permiſit. vix enim credi poteſt à bono milite: militem bonum tot in congreſsibus tot è prælis ſine vulnere abire. Conduxit tamẽ primùm nõ comminus: deinde incerto authore. quaſi eam quoque gloriam formidaret hoſtis: nedum aut occuparet alienam, aut iactaret ſuam. Ita patitur fortunam præliorum vir fortis: & ſalua eſt perſonæ dignitas. Nequeo & id ſatis laudare. abſentem enim & Turnum, & Æneam facit in XI, vt & Tarchontis, & Camillæ oſtentet facinora. Sic & abſente Ænea Turnũ caſtra inuadere: atque intra ipſa tam fortiter facere.

Nota in Heſiodum.

facere.eo quoque & illud pertinet: Cùm aptat
hiſtorias ſui temporis imagini veterum hiſtori
arum. Venulum ex equo detractum ſcribit à
Tarchōte, atque curſu ablatum. Idem ſibi eue-
niſſe ait Cæſar in Ephemeride, quemadmodū
Seruius memoriæ prodidit. Æneas dextra nuda
iubèt à cæde abſtinere: idem Cæſar Pharſalico
in cōflictu, atque illis verbis: *parcite ciuibus*. ſic
& mores eùm repręſentat: veluti ad Fauni ora-
cula: & bellis indicendis, *vina coronant*. *Nautæ
puppibus impoſuêre coronas*. Dido in conuiuio
libat hoſpiti Ioui. libat, non bibit: mos Roma-
narum fœminarū. Mos operiendi caput in ſa-
cris. Aras tenēdi. ſacrificādi Herculi extra mu-
ros: quia fuit penè ſemper peregrinus. Helenus
vittas reſoluit ſacrati capitis, vaticinaturus.
Præterea eruditio non affectata. Tacitæ Amy-
clæ. Camerina. Bebrycia gens in ceſtu. Aclides.
Saguli. Sparus Pero. Vrbium origines, Petilię,
Salentinorum, & aliorum: & quemadmodum
Cocles in Tyberim ſe immittit: ſic & Turnus.
Nudato capite Aſcanius: ſic aliquando in acie
Cæſar Deciorum perſonæ in Turno. *Turnus e-
go deuoueo*, &c. Summa & illa prudētia: Cùm do
cere quippiam vult auditorem: neque licet per
contextū argumenti: introducit aliquem alteri
narrantem: tametſi hoc idem ille alter nō igno-
ret. Ita Neptunus Æneam ſibi fuiſſe curæ bello
Troiano: atque ab ſeſe letho ſubtractū narrat
Veneri. Id quod paulò moroſiores ſi vitiū pu-
tent: ſanè temerè audeant. Fit enim tanquam
per commemorationem. vbique verò aliquid
iacit ſeminum ad futuram meſſem: vt auditorē
quaſi prægustatione alliciat ad epulas. ſic, *Forſi-
tan & Priami fuerint quæ fata requiras*. quia iam
dixerat: *Multa ſuper Priamo rogitans*: ſimilis præ-
paratio in primo: Cùm enim recipiendus eſſet
Æneas: proponit hoc intelligendum ex pictura:
in ea nánque ipſe quoque pictus erat. Et de for-
tuna Eliſæ, *Ille dies primus lethi, primúſque malo-
rum Cauſa fuit*. prædicit enim de Baltheo in
x. *Quo nunc Turnus ouat ſpolio*. Palinurum quo-
que inuenio tacitè prædicentem mortem ſuam
quaſi vaticinio: *non ſi mihi Iuppiter author Spon-
deat: hoc ſperem Italiam contingere cælo*. Itaque ne
cōtigit quidē, aut manib⁹ tātùm cōtigit, & ca-
dauere. Eſt hæc προοικονομία apparatus futuri argu
menti: quem nonniſi diuini animi vel commi-
niſcūtur, vel intelligunt. Quaſi igitur argumē-
tum obtenditur toti fabulæ in Heleni vatici-
nio. In ſexto, apud Anchiſem, futuri quoque
imperii tanquam imago quædam fuit. Roma-
ni enim dominatus ſpecies in Ænea Romæ fun
datore: cùm eſt Carthaginis dominus. & cùm di
xit: *Non cœpta aſſurgunt turres*: ſimulachrum fu-
turi excidii. Æneæ nánque Genius vrbis illius
Genio contrarius erat. Et conuerſum imperii
fatum in Græciam: cuius figuram ponit in He-
leno. Nam & Troianus regnat in Græcia: & à
fratre nominat Chaoniam. Tum autem con-
cordia, conſenſióque hiſtoriarum in portentis
Iuli, Lauiniæ, Tulli Hoſtilii, L. Martii de flam-
ma. Item reſponſus, ſeriéſque fatorum. Quippe
vt ad Troiam Græci, ac Troiani pro fœmina,
quam Græci repetunt raptam: ita ad Laurentū
promiſſam repetit Æneas Troianus, ac tanquā
à Turno raptam. Turnus Græcus defendit: vin
cit Troianus. Omē quoque futurorum trium-
phorum. egreſſos in Italiam Palladis templum
excipit primùm Ita neque otioſè, neque teme-
rè dixit, *ouantes*, equos frænari ſolitos, ac iungi
ſub concordia: ſignum eſſe populi bellicoſi: &
δημοκρατίας ſub legibus. Morituri quoq; vatici-
nantur. ſicut Dido: *Littora littoribus contraria*.
Orodes Mezentio.

Hæc de Phyſiologia. Aſtrologia verò, at- *Aſtrologia.*
que Theologia ſunt affines adeò, vt pro vna *Theologia.*
& capi & tractari mereantur. Igitur Aſtrorum
curſus apertè ponere aut inepti eſt, aut Aſtro-
logiam profitentis: vt Arati, & aliorum. At eo
in opere, quod primarium argumentum aliud
habet, fabulis condire oportet. Siderum igitur
cùm haberet notam poteſtatem: eorum coniū-
ctiones, ſitus, ſtationes, aſpectiones tàm pudē-
ter ſcripſit, vt nemo melius. Quemadmodum
igitur alibi demonſtrauimus: hìc quoque intel-
ligas Iouem ſummum numen, beneficum: ſed
ita, vt Marti partes delegatas ne tollat. ergo per-
mittit vt Lauſus intereat in prælio. Habet au-
tem Iupiter intellectionem, voluntatem, po-
teſtatē. Intellectio eſt Pallas: eius enim è cere-
bro natam autumant. Quamobrem ſola deo-
rum fulmina iaculatur: ſicut & pater. Id quod
habes ex poeta, in primo: ex Calimacho in hy-
mno, & aliis. Volūtas eſt Iuno, eadem (vti dice-
bamus) quæ & Fortuna. Cōiunx, & ſoror ſum-
mi numinis. Quòd ſi fingitur aliquando aliter
vel agere, vel ſentire, vel velle, quàm ab illo
vel factum, vel iuſſum, vel præſcriptum ſit: hoc
ſit propterea, non quòd inter ſe diſſident: ab ſe
ipſo enim nequit abſcedere Iupiter in ſenten-
tiis: quippe dicit: *nec me ſententia vertit*: ſed quia
rerum euenta nequaquam ab illo ſolo depen-
dent. ſunt enim ſidera duo quæ Infortunia di-
cuntur ab Aſtrologis. Horum aſperitate corro-
boratur Fati vis ad impedimēta virtutum. hu-
ius Fati adminiſtra ea eſt, quam ſub Iunonis
nomine Fortunam nuncupamus: Aſtrologi ve-
rò partem Fortunæ vocant. Ac Martis quidē
perſonam in bella non deduxit Poeta noſter:
noluit enim in hoc Homerum imitari: ſed è cæ-
lo vim tantùm immittit. Non minoris dexteri-
tatis, cùm in conqueſtionibus, ac maleficiis no-
minat Saturnum:

Aut Saturnius hæc oculis pater aſpicit æquis. & *Sa-
turnia Iuno*, cùm aliquid incōmodi, aut per ſe aut
per Iridē molitur. eſt enim Saturnus maior for
tuna mala. Lunæ quoque poteſtatem nō ſolùm
in cultu, & ſacrificiis, ſed etiā in ipſa vi ſub Dia
næ nomine celebrauit. Luna enim in ſeptima

& octaua domo interficit: ita Aruns occiſus eſt. A
Habent autem hæc tria ſidera ſuum quodque
nuncium, Iupiter Mercurium, Iuno Irin, Luna
Opin. Atque illorum hæ ſunt poteſtates. Neq;
enim par eſt, deſcendere è cælo ſidera: ſed quod
aiunt Aſtrologi, influere. Intermiſcebis autem
nō niſi magnis negotiis, ſummíſque neceſsitatibus.
neque enim oportet ſic temerè pati viros
fortes, aut morte affici vulgari. Æneę igitur Genium
quoque aſcripſit, quem Achatem vocat:
eſt enim ἄχος ἄτης. Non quò vir tantus mœreat:
ſed quòd inter tot ærumnas ad ſummam virtutem
perpetuãdam excitetur. Legimus autem in
libris Pythagoreorum quos Platonici (vt de
Roma Auguſtus) è lateritiis aureos fecerunt:
Genii Pytagorei duos aſsiſtere nobis Genios, alterum bonū, al- B
terum malum. Boni ductu atque conſiliis boni
viri ac lecti, coniungunt ſeſe deo, à quo illum
miniſtrum, atque ſequeſtrum acceperūt. Is Heroibus
quibuſdam ſeſe oſtendit. Aliis nunquã
viſus, ſed auditus eſt. Id quod non vno in loco
apud Platonē de ſuo Socrates profitetur: quibuſdam
diuinis ingeniis, neque videtur, neque
auditur, ſed ſeipſum ita offert, atque ingerit, vt
ſua luce retegat intellectiones rerum arcanarū,
quas deſcribant. Quapropter euenit ſæpenumero:
vt cùm deferbuerit calor ille cæleſtis in
nobis, noſmetipſi noſtra illa vel admiremur, vel
nō agnoſcamus: aliqua etiam non intelligamus
ad eam rationem, ad quam directa dictatáque
ſunt ab illo. Neque aliter puto contigiſſe Platoni:
cuius ſcriptis additum ſit lumen ab inter- C
pretibus multò maius, quàm quantum plebeis
iudiciis debeatur. Ego verò, qui ne cum minimis
quidem me cōfcrēdum cenſeo: ſi quid vnquam
nobis excidit imprudentibus, tantundem
poſtea non ſperem à me præſtari poſſe. Quæ
cauſa eſt: vt ad ſcriptionem, aut commentationem
nunquam accingamur, niſi ab ipſo Genio
inuitati: qui nobiſcum intus loquitur, neque auditur,
oſtendens diuinitatis latè patentes cãpos
in animis noſtris: quos ab officiis corporis ſuſpenſos,
atque abſtractos aliis diſtinet functionibus:
vt non penitus temerè dixerit, Qui Ariſtotelis
intellectum agentem eūdem cum Platonico
Genio exiſtimauit. Vtriuſque habemus
exemplum in hiſtoriis. nánque malus Bruto ap- D
paruit, eíque infelicem prædixit exitum: Philippis,
inquit, me videbis. Bonus Cæſari, cum traiecit
Rubiconem: viam ei oſtēdēs ad id, in quo
ſummam ſtatuerat beatitudinis. cum deſcripſit
Niſus illis verbis: *An ſua cuique deus ſit dira cupido?*
malus Genius fuit Dira miſſa Turno in auis
faciem mutata. Veneris autem filius Æneas dictus,
propterea quod eius Horoſcopi erat domina.
ídque cum Ioue. Siue vterque cum Marte
domini partium Solis, & Lunæ, & Horoſcopi.
quem Arabes ſua lingua, Potentem vocant.
Icciirco ſaluus abiit à Troia ex bello propter fœminam
conflato. Itaque iamtum primùm fœ-

mina nō nocuit eius vitæ. Veneris beneficio eripitur
è manibus Diomedis: quia eo anno erat
Venus in octaua. Venus infortunata in excidio
eripit quidem à morte, ſed in patria nequit retinere.
Poſtea meliore fato in Africa recipitur
à fœmina. Sequēti anno Venus min' bene collocata,
non poteſt, quin amittat claſſem Æneas,
& fœminæ auſpiciis, & fœminarum manu. Meliori
numine conciliato in Italia regno potitur
ob fœminam. Ita etiam Venus cum Ioue in medio
cæli coniuncta eripuit eum è naufragio. Tū
ex Pœnorum perfidia Mercurii interuentu: qui
punicæ genti præeſt. Icciirco rectiſsimè illud,
-ponúntque ferocia Pœni Corda volente deo.

EFFICACIA. CAPVT XXVII.

B Efficaciam Græci ἐνέργειαν vocant.
Ea eſt vis orationis repræſentantis
rem excellenti modo. Intelligo nūc
nō verborum virtutem, ſed Idæarum,
quæ rerum ſpecies ſunt. Nam tametſi in
verbis eſſe videtur: tamen in rebus ipſis eſt primò.
exēpli gratia, facies, exterritæ, ſtupidæ, furibundæ
ſimul matris Euryali. Eius vitia duo
extrema. Alterum κακοζηλία quam affectationē *κακοζηλία*
voco. Eſt autem affectatio conatus ſupra vires,
& ſupra rem. Alterum, languor. Græcè dicam
πάρεσιν. Quam vocem intelliget, qui in philoſophia *πάρεσις*
eſt exercitatus. Eſt enim contraria vegeto,
ſicut ἀτονία. In cacozelia igitur neceſſe eſt nos ineptire.
Aut enim turgebimus, vt Statius: aut
obſcurabimus, vt Lucanus: aut atteremus, vt Si-
C lius. Arroſit enim hic carmina ſua, non limauit.
Exultat autē Lucanus, neque ſcit abſiſtere. Cōtrà,
languida poeſis, & fluxa ea eſt, quam nunc
hoc ſæculo inſtituère. elabitur enim ex auribus
neque ſui veſtigium relinquit vllum. nuſquam
hæret palato, ſine aceto, & ſale tota. Media eſt,
quam ſelegit Maro ex horrida vetuſtate tanquam
auri nitellas ex arena. Quas ita compoſuit,
vt ſi quid addas, aut mutes, id ſanè arena ſit,
ſi demas, deſtruas. Lucani oratio ſuperba, & minax,
auditorem inuitum, atque alibi animo hæ
tentem vbi vult tenere, aut trahere, abigit: Tyranno
haud abſimilis, qui mauult metui, quàm
amari. Verùm de his, in quinto & ſexto. De efficacia
verò, cùm ſuprà poſuerimus in quarto
D loco, hic poti' ſcribere volum', quia cū prudētia
plus habet neceſsitudinis quàm varietas. ſuprà
autem in diuiſione varietatē anteponebamus
ei, propterea quòd varietas omni generi
poematum eſt neceſſaria: efficacia nōniſi operoſioribus.
Efficacia eſt, aut in facto, aut in dicto,
aut in animo. Factū, ſicuti ſuprà, voco qualēcunque
rem. Itaque & πρᾶγμα & χρῆμα Græci
dicunt. In Re eſt veluti: *Tectum, auguſtum, ingens, centum ſublime columnis.* & *Monſtrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.*
Famæ ſpecies. Caducei poteſtas. Inferorū loca.
Sagitta Aceſtæ ignita. Turnus incluſus in caſtris
Troianorum. Ætnæ incēdia. Euaſio Æneę.

Flamma

Flamma circum Aſcanii tempora. Turni galea. enſis eius fractus. Imber ad nauium incendia. Manifeſtior autẽ atque illuſtrior in factis, *Succedóque oneri*. Equidem videor patrem meũ virum fortiſsimum geſtare.- *dextræ ſe paruus Iulus Implicuit, ſequitúrque patrem non paſſibus æquis*: Hic autem videor trahi. Nam quid eſt *Implicuit*, Certè me miſeret. Ibi verò totus horreo: *Auſus quinetiam voces iactare per vmbram Impleui clamore vias.* Quid in illis?-*operúmque laborem Partibus æquabat iuſtis. Neque enim patrius conſiſtere mentem Paſſus amor. Hîc lacrymis vitam damus & miſereſcimus vltrò.* Iam qui eſt pater illum verſum quanti faciat videbit: Qui ſcit Sinonem excidium Troiæ allaturum, doleat malis benefieri: ſicut & nos hoc tempore. Quis nõ animo Æneã ibi comitetur? *Vadimus haud dubiam in mortem per tela, per hoſtes.* Quis nõ mouetur illis? *Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos:*

Plurima pérque vias ſternuntur inertia paſſim
Corpora, pérque domos, & religioſa domorum
Limina. Certè & illa rapiunt me, ac torquẽt,
At trepida, & cœptis immanibus effera Dido,
Sanguineam voluens aciem, maculiſque trementes
Interfuſa genas, & pallida morte futura
Interiora domus irrumpit limina, & altos
Conſcendit furibunda rogos: enſémque recludit
Dardanium, non hos quæſitum munus in vſus.
Hîc poſtquam Iliacas veſtes, notúmque cubile
Conſpexit, paulum lacrymis & mente morata
Incubuítque toro, dixítque nouiſſima verba.

Satis profectò ſola hæc ad excitandum animũ poetarum, vt nihil vulgare ſonẽt. *trepidat*, quia cœpta immania ſunt, *effera* quia audet. *acies ſanguinea* homicidæ proprium. *tremunt genæ* ex ſanguinis diſcurſu. *maculæ* ſunt, non continuus rubor. quia contrarium naturæ eſt vt idem ſibi noceat: idem ſit agens & patiẽs. Iccirco in pugna animi pugna humorum. Pallor tamen validior ob mortem. *irrumpit. furibunda. enſem* fœmina? *munus* verò illud? *Iliacæ veſtes*, & notæ voluptates, neque illico lacrymatur, fluctuat enim animus amentia. *incubuit*, iam illa mihi nunc ante oculos eſt. Cùm verò non ſatis habent ignem iniicere claſsi, in qua & ſtuppa eſt, & pix: ſed ſpoliant aras, frõdem, ac virgulta, facéſque etiam addunt: nonne augetur factum vatis ingenio? Hoc igitur eſt efficacia. Aſpice mihi iuuenem, & fortem, & religioſum, & acrem: *audax quos rumpere Pallas Sacra vetat, raptóque volat telo obuius ipſe*: *vetat ſacra rumpere. rapit telum*, non ſumit. *volat*, ipſe, non alius eius iuſſu. Adſum etiã Niſo, quis enim recuſet eſſe tali cum viro?

At Niſus ruit in medios, ſolúmque per omnes
Volſcentem petit: in ſolo Volſcente moratur.
Quem circum glomerati hoſtes hinc comminus atque hinc
Proturbant, inſtat non ſegnius, ac rotat enſem
Fulmineum, donec Rutuli clamantis in ore
Condidit aduerſo: & moriens animam abſtulit hoſti.

A & animaduertes morientem interficere. In quibus pro ſe quiſque rerum efficaciam contempletur. neque enim ſumus interpretes: ſed oſtẽdiſſe loca, ſatis ſit. Etiam com Venulum inter brachia Tarchontis audio, video quoque, *Volat igneus æquore Tarchon Arma virúmque ferens.* Expectes etiam Æneæ mortem inde:

Emicat hîc impune putans, & corpore toto
Altè ſublatum conſurgit Turnus in enſem:
Et ferit, exclamant Troes trepidique Latini
Arrectæque amborum acies. Antequam dicat enſem fractum, audis, *conſurgit*, ſed *altè*, *& corpore toto.* & audis plagam: *& ferit*, interrumpit

B narrationem clamor vtriuſque exercitus. & tu pẽdes. ſolus Maro verus poeta eſt. Illa in viro forti, -*non vlla iniecta mouebant Tela*: in viro pio, *Nunc omnes terrent auræ.* & addit, *ſonus excitat omnis.* ſatis erat hoc: addidit, *ſuſpenſum*. Apponit cauſam aliã à ſe: *comitiq́, oneríque timentem*: & id *collectis omnibus vna Defuit.* vides, *omnibus*, vides, *vna*: &, *collectis*: &, *defuit*: Tum quæ ſequuntur. *quem non incuſaui.* ponit, *hominum*, ponit, *deorum.* adiungit, *amens*, poſtremò nihil acerbius ſibi vidiſſe ait: *Aut quid in euerſa vidi crudelius vrbe?* nihil marito funeſtius, quàm vxorem amittere: nihil turpius viro forti, quàm prodere hoſtib⁹: quare: *ſtat caſus renouare omnes.* Hæc in facto, in verbis autem, & ſententiis, & extra ſententias. Maximam verò efficaciam præ ſe ferunt epi-

C phonemata, aut Proſphonemata: *Tantæ molis erat Romanam condere gentem.* in ſupplici cũ pollicitis. *argenti aurique talenta.* Cum ceſsione victoriæ: *viciſti tua eſt Lauinia coniunx.* Cum miſeratione: *fuit & tibi talis Anchiſes genitor.* Cũ perturbatione, an conſilio? nam talem dicimus, cũ eũ propoſuimus, cuius ſimilẽ dicere volumus. At ipſe pòſt ponit: *Dauni miſerere ſenectæ*: eſtne igitur trepidatio: an conſultò Anchiſem priorẽ nominauit patrem, quàm Daunum hoſtis patrem? profectò cum Virgilio nullus arte, aut iudicio comparandus. Superbi, -*hoſtis amare, quid increpitas?* Labeſactati animi: *ſolus hic inflexit ſenſus.* Reſipiſcẽtis: *Sed mihi vel tellus optem prius i-*

D *ma dehiſcat, Ante pudor, quàm te violem*: Explorãtis extremum fatum: *Iuppiter omnipotens precibus ſi flecteris vllis, Aſpice nos.* hoc tãtum. *Iuppiter omnipotens ſi non exoſus ad vnum es Teucros.* Moderatis *& ſi pietate meremur, Da deinde auxilium*, addita etiam illa voce *Pater*, ſuæ dignitatis memor. *Ipſe manu mortem inueniam.* Pii filii: *Natum ante ora patris patrem qui obtruncat ad aras*, & patri narrat, & filium ante patris ora cæſum. In ſentẽtiis autẽ, *Vſque adeóne mori miſerum eſt.* &, *Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem*: video enim corã deſperatæ vitæ viros fortes eſſe animæ prodigos, vt animam ne amittant. Illud quoq; quaſi ſententia, *Non obtuſa adeò, geſtamus pectora pœni.* Excitatur verò etiam in apparatu epithetorum id quod nos Græcè volumus epitheſin appellari. qui volet vtetur. Afferet enim tempus vel au

thoritatem, vel gratiam, vel veniã. Iam eſt ante nos animaduerſum epitheta, aut diſtinguere, aut addere, aut minuere. verùm ii fallũtur, qui ad eloquutionem tantùm pertinere arbitrati ſunt. Eſt enim in re, cùm dico, pium, iuſtum. In elocutione autem, ſi flexum addam, aut mutẽ, aut circũloquar, vt vir miræ fortitudinis, potius quàm fortem. Diſtinguit igitur epithetum ambigua: vt apud Poetam, *nigra* hirũdo, ad differentiam Ripariarum, quæ ſpecies eſt hirundinis non nigræ, neque ædibus aſſuetæ. Neque enim Grammatici rectè locum illum interpretantur, Auget, vt *pius Æneas*. Minuit, *Frigida bello dextera*. Interdum eſt æqualis, vt Homo riſiuus. ad ſolum enim hominem ea pertinet natura. hanc quoque partem ignorauère Grammatici. Accipiuntur autem ab euentu non ſolùm B præterito: id enim parum efficax eſt: ſed etiam à futuro, quod rem ponit ob oculos. *miſerrima Dido*. A ſpe: Turnus enim quòd volebat, Tolumnium felicem vocat, qui tamen haud multò pòſt interfectus eſt: ſucceſſum enim virtuti & moribus ſperabat. Adiuuatur verò multùm figuris, præſertim Hyperbole, & Tranſlatione: vt ferreum pectus. Interdum mediocribus appellationibus, vt placida pax: habet enim pax commoda longè maiora. talia *periuræ mœnia Troiæ*, per indignationem. Per contemptum, *ſemiuirum Æneam*. Sunt autem epithetorum modi duo: vnus hic, quem diximus, vulgaris: alter proprius quorundam, vt *Phœbus Apollo*: eſt enim Phœbi epithetum Apollo cùm eſt Vædeus: & Pæan cùm eſt bonum numen: C illud à perdendo, hoc à ſanando. Aliquando autem eſt ſimplex: vt in ſuperioribus: aliquando in oratione per appoſitionẽ: vt apud Horatiũ:

Epithetorum modi.

-herba Lapathi prata amantis.

Eſt & alius modus, quaſi epithetum: vt *pater Æneas*. Item alius in obliqua oratione:

Ipſe inter primos præſtanti corpore Turnus,

ergo primus. Hoc enim attributum aliis refertur ad ipſum. verùm hæc coniungemus cum figuris dictionis, quibus hæc quoque addes: Ex vſu cõtraria ſignificãte: *horrentia Martis Arma*: imò horribilia. *penetrabile frigus*: imò penetrãs. D Poſſumus etiam ex epithetis antitheta conſtituere: quæ item pertinent ad ſententiam, non ad elocutionem: niſi ſint ἰσόκωλα, & ὁμοιοτέλευτα, aut ὁμοιοκατάληκτα: tunc enim ſunt dictionis. Ad hanc rationem, cùm dixit *gracili modulatus auena*, oppoſuit illi: *cano*. eſt enim hoc verbum longè illo præſtantius: iccirco Muſarum Calliope regina: quia cæteræ modulantur, Illa canit: tametſi in Georgicis: *Tityre te patulæ cecini* &c. paſsim horum omnium exempla carpes: neque enim omnia nobis deſeribenda ſunt: quibus ſatis eſſe debent artis capita, atque præceptiones. verùm vno aut altero excitatus, in aliis teipſum exerceto. veluti illo, *primus ab oris Troiæ*. nouã igitur rem narrat. quare conſequi-

A tur attentionem. Sic, *profugus* non meritò, ſed *fato: eſt enim inſignis pietate vir*. Sæui dolores. Flammatum cor irati. Placidũ os pacati. Quin etiam ἀκυρώτως: Regina Deũm, Nate dea, Satus Anchiſa, Troes, Laomedontiadæ, Dardanidæ, Æneadæ, nunquam temerè, ſed ex moribus & affectibus. Non vt Homerus, qui etiam coquinam procurãtem Achillem vocat celerẽ. Sed Æneam aliquando pium audimus, aliquãdo patrem: item fortem, & Mauortium. Sunt autem & alia quædam epitheta, quæ ab eruditione ducuntur, ea multum luminis afferunt orationi. Vina Aruiſia. Cautes Marpeſia. Vates Amphryſia. Non eſt verum quod aiunt Grammatici, epithetum excludi in voce, intelligi in ſignificato, illo exemplo:

B *-molémque & montes inſuper altos Impoſuit*:

id eſt (aiunt) moleſtos montes: nugæ enim ſunt ſomniáque deliraptium: ſed eſt expoſitio: *molem*, quam molem? *montes altos*, i. molem altorũ mõtiũ. ſic *Italiam venit*, qua parte? *Lauina littora*. Epithetorum naturam etiam ſic conſiderabis. Quędam enim ſunt neceſſaria: vt pater patratus. quędam vſu tãtùm: vt Iupiter Opt. Max. Alia ad nitorẽ modò, vt *tempeſtatéſque ſonoras*. ſimile neceſſario illud, quod afferre cauſam, aut rationem videtur,

-ſæuæ memorem Iunonis ob iram.

Niſi meminiſſet: non iraſceretur. Iccirco

-manet alta mente repoſtum: & niſi fuiſſet

ſæua tametſi memor tamen non iraſceretur. Il- C lud in primis aduertendum eſt: epitheta quæ in oratione ſoluta creant κακοζηλίαν ſæpe, ſæpe illuſtrãt poetę ſplendorem, perinde atque fimbriæ veſtem militarem. Si cui datum fuerit à natura, vti noua excogitet, is ſurripuerit gloriã priſcis, gloriæ cauſam poſteris præripuerit. verecunda tamen ſunto, atque apta ſimul: & quæ vbi pepererint admirationem, etiam grata ſint. Eſt & in Apoſtrophe, & in interrogatione tanta efficacia: vt ſubſilire faciat animum auditoris. quæ vbi coniunctæ ſunt: nihil deeſt ad ſummam vim Cùm enim lego illa ex ſecundo, cæteras omnes mihi excutiũt cogitationes, *Hoccine erat alma parens, quod me per tela per ignes, Eripis?*

D Apoſtrophe ſimilis, *Hîc me pater optime feſſum deſeris?* Interrogatio ſimplex, *Quid primùm deſerta querar?* Per admirationem,

Quem primum, quem poſtremum aſpera virgo

Deÿcis? Per dubitationem plus mouet,

Quid faceret, quô bis rapta ſe coniuge ferret? De Niſo, *Quid faciat? qua vi iuuenem, quibus audeat armis Eripere?* Acclamationes vt diximus, & exclamationes ſimplices. *Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus, O térque quatérque beati. O fortunati quorum iam mœnia ſurgunt*. ex perſona poetæ. *O fortunati nimium ſua ſi bona norint Agricolæ*. Cũ indignatione, *O nunquam dolituri*. Cũ cõtemptu, *O verę Phrygię, neq; enim Phryges*. Cũ voto, *O ſi nunc nobis ille aureus arbore ramus Oſtendat nemore in*

tanto

tanto. Cũ admiratione, *Tantane animis cæleſtibus ira?* Succlamatio: *Ne mihi tum libeat ſub dio carpere ſomnos?* Et cũ ſentẽtia, *Quid non mortalia pectora cogis, Auri ſacra fames?* Cum elogio, *Fortunati ambo, ſiquid mea carmina poſſunt.* Efficacia ex attrectatione, *Vidi egomet magna me voce vocantem Numanum.* Et Achemenides in tertio, de Cyclope. & ex perſona Poetæ de ſeminibus, in primo Georgicorum, *Vidi ego lecta diu,* &c. Directio quoque orationis ad res brutas, mirũ quantum afficiat: *Rhœbe diu, res ſi qua diu mortalibus vlla eſt.* Et ad inanimas maiore motu, *O nunquam fruſtrata vocatus Haſta meos.* Et in duodecimo, *Tuque optima ferrum Terra tene.* Sed illa cui ferreo lacrymas non excitent? *Dulces exuuiæ dum fata deúſque ſinebant.* Ab hiſce igitur duci poterit efficacia in re, in facto, in oratione. At in cogitatione, aut vultu, aut geſtu, aut opinione eodem modo: Latinus cogitabundus, *defixa obtutu tenet ora Latinus.* Sibyllæ *non vultus, non color vnus, Non comptæ manſere comæ.* Pudor in Deiphobo, *Pauitantem ac dira tegentem Supplicia.* Ira in Turno, *Totóque loquentis ab ore Scintillæ abſiſtunt, oculis micat acribus ignis.* Cuiuſmodi faciem deſcribes aut pinges ibi? *Collectam exilio pubem, & miſerabile vulgus.* His adiunges ſciſſam veſtem vel Latini vel Æneæ. Tum autem comas, genáſue laniatas, ſuſpiria, gemitus, lacrymas, clamores, obteſtationes, vlulatus.

VARIETAS.

CAPVT XXVIII.

SEquitur vt de varietate dicamus: cuius vſus atque præceptiones tam difficiles ſunt, quàm non facilè fit, vt res eadem variis intellectionibus cõprehendatur. Cæterùm & ſcitè & acutè quoad fieri poteſt, ineunda eſt nobis ratio tractationis. Qua in parte eundem nobis eligemus ducem, qui tametſi aut ſuus, aut æquè omnium eſt: tamen nos eum toties meditando, admirando, tranſcribendo, noſtrum faciemus. quemadmodum auſus fuit olim Chryſippus dicere, ſe Euripidę Medeam feciſſe ſuam. Igitur quum ſemper ſit ille ſublimi ſpiritu, & generoſa oratione: nuſquam tamen eſt ſui ſimilis. Librorum quidẽ exitus omnes Tragici ſunt, præter primum. Tã diuerſa tamen rerum compoſitione, vt in animis ingeniiſque diuinis mirificam excitet admirationem: tanta támque diuerſa varietas eſt. In ſecundo Creuſa eripitur, vt inter deas ſit. In tertio, vulgari morte Anchiſes. In quarto, ſeipſam Dido interficit. In quinto, Palinurus in mare deturbatur. In ſexto, Marcello tanquam mortuo canit epicedium. In ſeptimo, eorum catalogus, qui ad interitum eunt. In octauo, ad clypei picturam, multas mortes, Cleopatræ exitium, & gentes victas. In nono, Troianorũ ſtragem in ſuis caſtris. In decimo, Mezentius ab Ænea interficitur. In vndecimo, delentur Volſcorum acies, Camillæ mors. In duodecimo

Virgilius.

Æneidos libri.

A Turnus ab Ænea morte afficitur. Vbi tot caſuũ facies nulla alii ſimilis, niſi Turni ac Mezentii interitus: verùm ipſius mortis modus non idem: pugna verò tam diuerſa: vix vt eundem exitum expectandum putes. Quin poſteriores libri quum præter prælia ac cædes vix contineant aliud: tanta eorum tamen eſt diſsimilitudo, vt aliud argumentum eſſe videatur. Caſtra oppugnata, vrbs obſeſſa, prælia ruſtica, militaria, equitum, peditum auxilia, præſidia, ſubſidia. Duo cæſorum epicedia: verùm illud Euryali tã breue, quàm hoc Pallantis exornatum. Vulnera nuſquam eadem: ſed & tam variis inſtrumẽtis, vt mirum ſit: ſaxo, torre, claua, bipenni, ſude,
B cratere, conto, ſparo, iaculo, ſagitta, phalarica, haſta, lancea, enſe: iugulum, caput, femur, pectus, poples, manus, genu: aduerſi, auerſi, ab latere, ſtantis, iacentis, currentis, fugientis, congreſſi, dormientis, latitantis, taciti, clamantis, iactãtis, precantis, deprecantis, exprobrantis, minantis, timidi, audacis, vlciſcentis: in equo, in curru, in muro, in campo, in tentoriis, in ſacris, in vigiliis, die, noctu. Leuia prælia, iuſta prælia, inſidiæ. ex acie, ex turmis, ſingulari certamine. Tantum nauale prælium nullum potuit. nunquam enim naues habuit Latinus. Captiuos quoque nullos voluit. præterquam quos ad Pallantis rapit inferias. Vnum Venulum habes, quem viuum aufert Tarchon: cuius rei exitum quũ haud ponit, nonne vir eſt incomparabilis? Hæc eſt varietas quæ hiſcentem perducit audi-
C torem ad finem vſque. Præterea quum alius à Poeta quàm ab hiſtoriis ordo inſtituatur, id omnino propter varietatem factum eſt. Etenim Homerus annos illos decem ſi eſſet exequutus, nihil aliud quàm præliis prælia, aliis alia accumulaſſet. quare in decimo omnia eiuſmodi geſta complectitur. Quòd ſi quid antea euenit, repetitur per narrationem. ſic diuinus Poeta per picturam primò quaſi [illegible] eorum quæ iã facta eſſent: quæ autem futura, in clypeo, & in ſexto. item quum Actios ludos celebrat. & quæ Veneri Iupiter pollicetur. Ita diſcerpta neque afferunt faſtidium, & ſuſpenſum tenent auditorem. ſi enim partem nunc audio, quod reliquum eſt aueo intelligere. Sed mirificum afferũt
D ornamentum inexpectatæ varietates, & eluſiones portentorum. nam Helenus, *Auxilium, Quod minimé reris, Graia pandetur ab vrbe.* & Harpyiæ minæ. quid enim dirum magis quàm eò adduci, vt cogamur aridis lignis veſci? Ergo quis crederet Euandrum Græcum afferre auxiliũ Troiano? quemadmodum Diomedes Græcus negat aduerſus Troianum: Itali aduerſus Italos pro peregrino. Nam tametſi Thuſci tunc non erant in Italia, tenuioribus tamen terminis diſſepiuntur, quàm vt inter ſe alieno animo eſſe debeãt. Verùm hoc fatale fuit ſemper miſerrimæ amẽtiſsimæque nationi noſtræ, vt perpetuò mallemus dominos peregrinos,

Portentum verò & placido & faceto euentu, aut eluſum aut ſolutum eſt: quòd cruſtæ aut farinaceæ placëtæ pro menſis ſubiectæ fuiſſent. Illud quoque ad varietatem: Quum Romanos ita Pœnus excipit, vt etiam reficiat claſſem. At nauali prælio Duillii auſpiciis primùm ſunt acciſæ res Carthaginēſium. Præterea Lauſus cum patre in prælio. Pallas ſine patre, ſub Ænea pro patre. Pallas cū Lauſo nō congreditur, ne alter alteri præferatur: ſed maioris herois manu cadat vterque, ſicuti dicebamus. Quid amœnius illa varietate, quum excluſere caſtris ſuos Troiani, Turnum autem incluſere? Rutuli quoque Euryalum occidunt: Niſus vult mori: victorem interficit moriturus: ſpolia receperunt Rutuli, quæ illi Meſſapo & Rhamneti abſtulerant. Hāc B tantam in Poeſi virtutem conſequi vt poſsimus, fugiēda eſt eiuſdem rei facies iterata, quoad fieri poteſt. hoc primum caput eſt. Si enim res ſunt diuerſæ, ipſa quoque narratio non vna erit. Igitur peſtilentiam, tempeſtatem, obſidionem, altercationem, legationem, ludos, ſingulare certamen: fœderis ceremoniç: conuiuiū, concilium, funus, funebrem orationem, trophæum ſemel deſcripſit. Pugnas verò multas quū diuturna narratione ſuſcepiſſet explicandas: quantum vel vnquam euenit, vel ab homine excogitari poſsit, quod modò eum decore atque maieſtate canendum ſit, ſuo quoque loco, tempore, modo, denique natura diſpoſuit. Quæ nolo hic recitare, propterea quòd in ſuperioribus omnia recenſita ſunt: ad quæ varietatis præcepta C dirigēda erunt. Cæterùm pars operoſiſsima quæ reliqua eſt, nunc ſeſe pertractandam nobis offert, natura ſcilicet figurarum: ſine quibus neque efficax, neque varium, neque ſuaue poteſt eſſe quicquam. Ac tametſi videtur hæc cognitio atque vſus figurarum, tum prudentiam, tum efficaciam, tum ſuauitatem vel commendare vehementer, vel etiam maxima ex parte conficere atque iccirco poſt omnes deſcribenda videbatur: ea tamen eſt eius cum varietate neceſsitudo, vt figuræ penè eſſentia varietas ſit. Sic enim laxiore notione deſcribi poteſt: Figura eſt varietas in re aut oratione, à communi vſu deflexa. vèrùm vt acutius atque elegantius intelligamus, ſic nobis incipiendum eſt. D

FIGVRA. Capvt xxix.

QVum re & verbo omnis conſtet oratio, & figura in vtroque reperiatur: ab vniuerſali definitione iacienda fundamenta primùm, vt eius eſſentiam agnoſcamus. Deinde quibus artibus figurarum ſit vſus: ſic enim in ſumma ac prima genera partiemur. Tertio loco minora genera diſtinguemus. Quarto, quæ ad Poeſin pertinent, in ſuas ac certas ſpecies diuidemus. Quarū partes poſtremò ſuis nominibus ac finitionibus notas, luculentis exemplis notiores faciemus.

A FIGVRÆ DEFINITIO: ET quæ quibus artibus genera vſui ſint. Capvt xxx.

FIgura eſt notionum quæ in mente ſunt, tolerabilis delineatio, alia ab vſu communi. Notiones voco rerū ſpecies externarum, quæ per ſenſus delatæ, in animo repræſentantur. *Notiones.* Harum ſpecierum lineamenta cōmunia ſunt, qualia in rebus ipſis. Igitur oculi cuiuſpiam iracundi quum ſint ſanguinei, accipiam eos in meam cogitationem, atque à ſimilitudine flammæ dicam Inflāmatos, & ignem ab ipſis micare. Ecce alia lineamenta, quàm quæ vulgò conſpicimus. Intelligo autem lineamenta eadem licentia, qua & figurç B vox recepta eſt. nánque in corporibus naturalibus eſt quantitas, quam gerit ſubſtantia. Ea quantitas eſt finita. is finis eiúſque modus atque præſcriptio, figura eſt. Quum igitur dico delineationem, non intelligo lineam nudam, ſed eius quoque ſobolem circunſcriptam ſuperficiē. *Delineatio.* Præterea quum colores aliud ſint à ſuperficie: tamen quum ſuperficiē per colores videamus, delineationem hanc & ad eos & ad alia accidentia referemus. Quinetiam quum ſubſtantia, qua ſubſtantia eſt, non habeat à ſuperficie circunſcriptionem: hoc enim eſt proprium quantitatis ſolius: tamen quia æquè atque res omnes aliæ præter Deum, finita eſt: neceſſariò admittit aliquam præſcriptionem. Cuius terminus ſi non eſt linea, aut à linea: at eſt aliquid vel illi ſimile, C vel cui ſimilis illa ſit: cuius nomen quia nōdum eſt excogitatū, patiamur appellari delineationē: per quandam quaſi analogiam. Sanè illæ mentes æternæ atque immateriales, à quibus indefeſsis rotationibus cæleſtes voluuntur orbes: ſi neque inſunt illis, neque vel per ſe, vel per accidens mouētur: ſed aſsiſtunt nuſquam miſtæ: finitæ per ſe ſunt, non per orbium molem, quemadmodum arboris anima ad eius materiç finem finitur. Ergo aliquid & ſuperficiei & figuræ ſimile ſit neceſſe eſt. Quare animam quoque noſtram, quæ ex illarum ordine ac cenſu item eſt, vbi cogitatione apprehendam: ſi aliis delineationibus quàm quæ vulgò concipiun- D tur, ſeſe inſinuet: figuratè à me dicetur contemplari. Et quoniam tam doctè hæc ſcribimus, ne quis mihi obiiciat illa verba, quum diximus notiones à nobis intelligi, quæ in animum miniſterio ac delatione ſenſuum deferuntur: atque iccirco obiiciant, neque animam noſtram, neque mentes illas iis viis ſubire in nos: reſpondemus, paulò laxius eſſe loquutos: ne rem per ſe difficilem obſcuraremus. Species enim aut ipſæ abſque medio imprimuntur: aut per diſcurſum poſtea illa etiam quæ extra omnem ſenſum exiſtunt, veluti vniuerſalia. ſed de his ſatis. Ergo figura in corporibus conſiderata, communicauit nomen ſuum in notionibus, ſicut & naturam. Notiones autem quum ſint & partes & cauſæ ſcientia-

ſcientiarũ, formant enim conclusionẽ propoſitiones:quot erũt ſcientiæ,tot erunt genera ſumma figurarum. Scientias nunc eas hîc dico, quæ vtuntur notionibus ad enuntiationes. quarum princeps Dialectica figuras ſuas habet:quæ ſunt diſpoſitiones medii termini:ſic enim appellauit Ariſtoteles: quod nunc irrident quidam amentes. Grammatica ſuas agnoſcit ſeorſum: quæ ſunt Grammaticalium legũ deflexiones ad neceſſariam abuſionem. & inter haſce duas, vna ſumma ſcientia tertia, cui nomen inditum nondum eſt, ſuis vtuntur figuris. Sub qua ſcientia tres iſtæ notæ cõprehendũtur:oratoria,hiſtorica, poetica. in quarum ambitu cõmuni, cõmunium quoque figurarum, tanquam publicæ ſupellectilis vſus continetur. Sic habes definitionem, & genera ſumma.

FIGVRARVM MINORA genera. CAPVT XXXI.

SEcunda ac minora genera ſunt, quæ apud omnes exiſtunt authores. Aliæ nánque ſunt figuræ rerum, aliæ verò verborum. exempli gratia: Senex libidinoſus. aliter accipitur ſenex quàm communi opinione. hæc figura eſt in re. In verbo autem ſiquis dicat, Magnanimus Cæſar. eſt enim figura compoſitionis. Poteſt autem aliqua eſſe vtrique generi communis: vt Emphaſis. eſt enim in re ſi dicã, Pater orbus flet. In verbo, Ille ego ſũ Cæſar. in vtroque, Ille ego omnipotens Deus. An verò vna ſit figura communis, & rei & verbis? ſi ſunt vera hæc genera, figura ſcientiæ, figura dictionis: non poteſt vna eſſe. & ſanè puto duas. Rei enim res eſt: verborum autem affectus ab rebus alii. Græci illas σχήματα διανοίας, haſce σχήματα λέξεως. alii illas ſimplici nomine σχήματα, has æquè ſimplici τρόπους. Non igitur rectè factum ſit à Quintiliano: qui in octauo τρόπους, quum per ſpecies recenſuit: in nono docet, quomodo ſpecies ſunt figuræ. nam & à Græcis, qui harum rerum inuentores extitere, diſſentit: & in octauo, quid eſſet figura deſcribere debuit: ibíque diuidere in Tropum & Schema. quanquam quid rei ſit hoc? ſi σχήματος facit ſpeciem τρόπον, quomodo tropum à ſchemate diſtinguet? vt idem ſit & genus & ſpecies ſuiipſius. Alexander quoque Rhetor, eadem negligentia vtitur. nam vtrunque appellat σχῆμα τὸ τῆς διανοίας, καὶ τὸ τῆς λέξεως. & tamen quum definit σχῆμα διανοίας ἐξάλλαξις, inquit, αὐτὸ τρόπου. Quòd autem ſic definit, ἐξάλλαξις εἰς τὸ κρεῖττον, nequaquam verum eſt: non enim conuenit omnibus tropis. Haud ſanè melior eſt oratio ἀσυνδέτως quàm coniuncta. Neque figuris διανοίας omnibus: non enim melius eſt alloqui rem mutam, quàm ſilere: imò amentis eſt. ſed περὶ τὸ αὐτὸ dictum oportuit. Ratio autem quare id addiderit, eſt: quia Solœciſmum & Barbariſmum ait itidẽ eſſe ἐξαλλάξεις, mutationes: verùm nequaquam εἰς τὸ κρεῖττον. illum quidem orationis: Barbariſmũ autem ſingulorum verborum. Ergò illud quoque ab eo animaduertendum eſt. nánque ea figura quæ in re eſt, non habet neceſſariam illam diſtinctionem: neque enim in re poteſt fieri vel Barbariſmus vel Solœciſmus. Nos, vt omnibus generibus figurarum communem afferremus definitionem: diximus tolerabilem delineationem, id eſt inoffenſam, quam vocem, ſi plus placet, pro illa ſubſtituas: etiam probam ponere poteramus, nec pœnitet. Nihilo felicius aut conſultius Trapezuntius: qui in libro quinto, quum de eloquutione doceret, figuras ſenſus admiſcuit: quarum tamen natura tota in re eſt, atque ad inuentionem pertinent. M. quoque Gallio malè diſpoſuit. in quarto nánque ad Herennium, priore tractatu, figuras eloquutionis recenſuit: eas quæ eſſent ſententiæ, poſteriore. Sunt enim res verbis, quæque in rebus ſunt, iis quæ verbis inſunt, omnia priora natura, tempore, cognitione, vſu. Nam & figuratæ exprimunt muti intellectiones ſuas ſine vllis verbis. Quid ipſæ ſaltationes, quas ſine verbis vllis ſaltãt Hiſpani? adeò enim figuris ſcatent, vt Poetam aut Hiſtoricum loqui putes. Per initia ſtudiorum meorum multi dati ſunt nobis præceptores à diuo Maximiliano Cæſare, quem honoris cauſa nomino, viri ſancti, ſed impolitioribus nati ſeculis. ii nos docebãt rhetoricos colores, eoſdem eſſe quos etiam figuras vocarent. Idque Trapezuntius quoque ait in quinto, Colores vulgò exornationes dici: verùm in tertio, aliud intelligit χρῶμα ad cauſam & ſtatum coniecturalem, quem ſine illo conſiſtere poſſe negat. Quintilianus in quarto, Colorem vocat conatum Oratoris, quo turpe factum tegit aut tollit. ſic & Iuuenalis. aliter Cicero, Orationis colorẽ & ſuccũ dicit in libr. de Orat. & in libro de claris Oratoribus, Colorem venuſtatis: Nitorem enim hîc intelligit & ſplendorem, totúmque apparatum orationis. At Dionyſius Halicarnaſſeus, iudicialis orationis genera tria eſſe dicit, quæ σχήματα nominat: recentiores, ductus: vnum rectũ, quum dicimus id quod ſentimus: alterum obliquum, vbi dicimus aliter atque ſentimus: tertiũ contrarium, quo contrà dicimus quàm ſentiamus. Tertii generis exemplum habes apud Homerum, quum Agamemnon ſuadet fugam: ſecundi, à Sinone Virgiliano. Primi frequens ac vulgatus vſus. eiuſmodi orationem rectam, vocat ille ἐλευθεροπρόσωπον, quaſi facie liberali. aſtque à Rhetoribus χρῶμα appellatam: cæterùm quam ob cauſam, negat ſe ſanè ſcire. Memineris etiam ab eodem Gallione, characteres, figuræ nomine appellari. ſed de hoc in ſequenti libro. Nunc ad ſpecies tranſeamus.

SPECIES. CAPVT XXXII.

FIguras quidẽ ante nos ad certas ſpecies nemo deduxit: ſed vt quæque ſeſe offerebat, ita explicarunt. quippe ignari Philoſophiæ, vſum tãtùm accepere, earum cauſas ignotas habuere. Nos igi-

tur, quæ ad Poeſim noſtram faciunt, in ſpecies certas redigamus, redactáſque digeramus. ad quas cęteras quoque ſuas Oratores ipſi reducere poterunt. Significatur aut id quod eſt, aut contrarium. Si id quod eſt, aut æquè, aut plus, aut minus, aut aliter. quippe aut vnam rem pluribus verbis, aut plures vno. Contrarium ſignificatur, vt per Antiphraſim. Æquè ſignificatur, vt per Tractationem. Plus, vt per Hyperbolem. Minus, vt per Detractionem. Aliter, vt per Allegoriam. Vnam rem pluribus, vt Periphraſi. Plures vno verbo, vt Collectione: eques pro equitatu. Cæteræ omnes ad has reducentur.

SIGNIFICATIO, ÆQVALIS Tractatio. CAPVT XXXIII.

IN quibus æquatur ſignificatio rei ſignificatę, ſunt, Tractatio, Imago, Similitudo, Comparatio, & aliæ huiuſmodi, quæ aut cum his ad genus, aut ad has ſub genere referuntur. De quibus conſequenter dicemus poſt has. Tractationem videtur Cicero appellare, quam Græci *διατύπωσιν* & *ὑποτύπωσιν*, ſi tenuior ſit. Ad verbum potes dicere, Deformationem: ad hunc nanque ſignificãdi modum etiam Quintilianus vtitur. Eſt autẽ Tractatio, quum rem ſub oculis ponimus, luculenta narratione perſequentes eas partes, quæ *ἠθολογίαι* maximè comprehendunt in perſonis: in locis autem notabiles quaſdam diſpoſitiones. *τύπος.* *τύπος* enim faciem & formulam quandam ſignificat: & id quod architecti modulum, vulgus Italicum adhuc magis diminutiua voce dicunt, *Modellum.* ad cuius lineaturas atque dimenſiones totius operis ratio dirigitur. M. Gallio *διατύπωσιν*, perſonæ accuratam admodum ac feſtiuam potuit in quarto, quam appellauit Notationem. *Notatio.* Cæterùm vox hæc Notatio & Nota, in deteriorem partem frequentius. vt notæ Criticorum: *Quique notas ſpuriis verſibus appoſuit*, de Ariſtarcho Auſonius. & Notas cenſorias legimus, & Notatos ciues. Quare non rectè fecerũt Medici recentiores, qui quum in veteribus trãſlationibus barbaris, Signi vocem legerent, minus idoneam exiſtimauerunt: ac pro ea Notam appellare maluerunt. quum tamen omnes Rhetores ad argumenti indiciíque ſignificatum paſſim vtantur illa. Alii etiam *ὑπόδειξιν*, id eſt demõſtrationem, nominare maluerũt. Eſt autem minutior, dilutior ac ſimplicior *ὑποτύπωσις*, vt *ὑποτύπωσις.*

Olli cæruleus ſupra caput aſtitit imber,
Noctem hyemémque ferens, & inhorruit vnda tenebris.

Subdelineationem potes dicere. at *διατύπωσις* *διατύπωσις* accuratior: perſequitur enim omnia, lecta tamen in graui genere dicendi: in imo omnia penitus, vt in Hymno Cereris Callimach⁹. Virgilius tempeſtatem in primo per *διατύπωσιν* repræſentat. Idcirco dicta etiam à Græcis eſt *ἀκρίβεια*: quum exactior atque expreſsior eſt oratio. Itaque eam *χαρακτῆρι* deductam iidem quoque a-

A iunt. & deſignauit Plautus hoc verbo, quod hominem ad vnguem factum Horatius. Eſt enim *ἀκριβὴς, τὸ ἐστὶ τὰ ἄκρα βαῖνον*. Exactum Latini dicunt, id eſt abſolutum. ſicuti Terentius, Defunctum, quod opera noſtra amplius non eget: ſed eſt ei ſuprema manus impoſita. *Ἀκριβής.* *ἀκριβῆ* febrem tertianam puram noſtri barbari rectiſsimè appellabant. Recentes nouatores ea voce puriſsima repudiata, Exquiſitam dicere maluerunt, vocabulo ſatis infelici. equidem puto neminem tã fatuum, vt febrem exquirat. Eſt & illa *ὑποτύπωσις* valde ſimplex,

Conſtitit in digitos extemplò arrectus vterque.

Illa autem *διατύπωσις*, vbi anguiũ amplexu morB ſúque necatur Laocoon, ipſe & liberi eius. Præterea, in quinto, raptus Ganymedis: *Longæui palmas nequicquam ad ſidera tollunt Cuſtodes.* Vides *ἦθος*: quia & ſenum intereſt amiſſa requirere, & cuſtodum ſarcire damna. & *πάθος*, *Tollunt palmas*: item amplius, *Nequicquam.* Illud verò exactiſsimũ, *ſæuítque canum latratus ad auras.* vbi & Phyſiologia eſt, à fide canis: & expreſsio eius miro carmine. quis enim ex pictura viſu percipiat latratum? Illa quoque *ἀκριβολογία* illuſtris, vbi & loricæ grauitatem circunſcribit, & Demolei fortitudinem:

Vix illam famuli Phegeus Sagariſque ferebant,
Multiplicem connixi humeris. Indutus at olim
Demoleos curſu palantes Troas agebat.

Vnde & illô te conferas: Si Demoleo victor detraxit, quantum putes Æneam? Duces autem figuram C hãc per mores, ætates, affectus, iis legibus quas præſcripſimus in perſonarum ratione. fortunas; euẽtus, conſilia. ſicuti in duodecimo, de Turno,

Poſcit equos, gaudétque tuens ante ora frementes.

Hac eadem figura explicantur dantúrque in lucem quædam, quæ ex cõtextu intelligi nequeũt. vt, *At ramum hunc, aperit ramum qui veſte latebat.* ſeipſum in Ciri imitatus, vt & aliâs. Ita quia mos eſſet in ſacris aras tenere: neque id explicuerat narratione. apponit per *ὑποτύπωσιν* ex perſona Latini, *Tango aras.* Tale & illud (*Sceptrum nam fortè gerebat.*) neque enim id intellexiſſes apud Virgilium ſicut apud Homerum. Sceptrum enim ſemper gerunt concionantes, Reges & ductores.

D DEMONSTRATIO, DEſcriptio, Effictio. CAPVT XXXIIII.

IN perſona igitur vbi conſiſtit, Tractationem dicere maluerunt. Quæ verò in re verſaretur, Demonſtrationem. veluti quum loca deſcribimus ambitioſius, ita vt ſub oculis ſubiiciantur. Diuerſam quoque ab hiſce ſpecie, genere autem eandem dixere Deſcriptionem: quam M. Gallio definit, perſpicuam rei expoſitionem. Quæ verò minutius circa perſonam verſaretur, Effictionem. Non quòd ſit ficta, id eſt falſa: ſed quaſi effigiationem. Effictio enim eſt

eſt pars fictionis in Proſopopœia. Effigiatio eſt in Therſite,& in Lauſo,& Turno,& Darete.

SERMOCINATIO.

Capvt xxxv.

HVic adiuncta eſt Sermocinatio, quũ certus attribuitur ſermo perſonæ: qualis Numano,

Non pudet obſidione iterum valloque teneri,
Bis capti Phryges, & morti prætendere muros?
En qui noſtra ſibi bello connubia poſcunt!

Quia nuper Turni germanam thalamo ſociatus habebat. Orationes enim quodammodo pictur æ ſunt animorum. & qualis quiſque eſt, ita loquitur.& in obliquo;

Muranum: hic atauos & auorum antiqua ſonantem Nomina.

ATTEMPERATIO.

Capvt xxxvi.

TRactationis pars eſt Attemperatio: quæ fit quum ei, quod dictũ eſt, modus ſtatuitur. Circunſcriptionẽ quoque nonnunquam nos eam appellauimus. apponitur enim ſententiæ linea ac meta: aut ex perſona introducta, aut ex perſona Poetæ. Et accedit, ſi ſpectes collocationem, ad vim Parentheſis. Sic Palinurus in quinto, quum ſententiam ſuam delinearet, *Nec littora longè Fida fraterna Erycis:* interpoſuit, *reor*. Sic Iupiter in primo, *Fatebor*: Venus in eodem, *Haud credo*. & Dido, *Credo equidem, nec vana fides*. Ex perſona Poetæ, *vt perhibent*. &, *fama eſt*: &, *mirabile viſu*: &, *ſi credere dignum eſt*. Transferimus etiã in narrationes, eíſque miſcemus. veluti fecit Poeta de Cæculo. *Vulcano genitum, pecora inter agreſtia Regem, Inuentúmque focis omnis quem credidit ætas.* Nec abhorret ab hac natura illa, *Eloquar? an ſileam?* &, *Quem primum, quem poſtremum aſpera virgo, Deijcis?* non enim attemperat quod dictũ eſt, ſed quod dici poteſt.

MODERATIO ET CORRECTIO.

Capvt xxxvii.

SIc aut eædem cum ſuperiori Moderatio & Correctio: aut ei* modi quaſi quidã ſunt. Græcus μετάνοιαν, quaſi D pœnitentiam vocat. Corrigimus autem quod dictum eſt: *ſed prius ima dehiſcat Terra mihi quàm te – pudor violem.* aut repetimus vt corrigamus: Parthus ſiue Cydon, per ſubdiſiũctionem. Simplex autem illa Sinonis, *Sed quid ego?* Hanc etiam προδιόρθωσιν rectè nominant. nam Aquila Rhetor malè poſuit pro hac exemplum διανοήσεως.

ASSEVERATIO.

Capvt xxxviii.

HAud longè abeſt ab Attemperatione Aſſeueratio, ſed ita i Attemperatio moderatur: at non abſcedit tamẽ à propoſito & prima ſignificatione.

A Aſſeueratio autem eodem modo hæret: ſed non mutat quicquam. In illo ſimilis, in hoc contraria. Huius generis eſt, *Nunque potes*. Sic enim Æneas ad Sibyllam, Palinurus Æneæ, Horatius ad Canidiam. hãc etiam Obteſtationem dicere poſſumus. In qua interuenit iurandi modus: non idem omnibus, ſed pro arte, ſexu, ſtatu, ætate. Sic nauta Palinurus, *Maria aſpera iuro*. At Aſcanius bene inſtitutus patrem imitatur, quippe etiamnum adoleſcens,

Per caput hoc iuro, per quod pater antè ſolebat.

Æneas autem põtifex maximus, de Ioue & Mercurio, *Teſtor vtrunque caput*. Amans autem Dido, & Amata regina genero metuens, *Per has lacrymas*. Interdum à perſona ad quam ſermo di-
B rigitur: ad virum fortem, Per dextram tuam te oramus. Per Muſas, per virtutes, genus, &c.

CONDITIO.

Capvt xxxix.

COrrectioni ſimilior ea eſt, quam Cõditionem voco. *Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus.* Subticet poſitionẽ ex conditione. Alibi autem ſubiungit, *Heu miſerande puer, ſi quà fata aſpera rumpas, Tu Marcellus eris.*

EXCLAMATIO, ACCLAMATIO, Iudicatio, Elogium.

Capvt xl.

AFfinis huic adeò eſt Exclamatio, vt
C cum ipſa ſæpius ad hunc eundem finem coniungatur. *O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos.* par enim erat dolentis nota in ſuperiori, *Heu miſerande puer. Hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore.* & ſine nota exclamationis, *Fortunate ſenex, ergo tua rura manebunt.* Eſt enim quaſi Acclamatio: quum poſt rem aut factum, ſubditur ſentẽtia cum admiratione: vt, *Tantæ molis erat Romanam condere gentem.* Et ſine admiratione Expreſſio rei occultæ, *Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.* Sũt ſanè exclamationẽs in εὐλογίᾳ. Acclamationes autem per ἰδιολογίαν, *Dij talia Graijs Inſtaurate.* Interdum ex perſona Poetæ, *Dij meliora pijs: errorémque hoſtibus illum.* προσφωνήματα à
D Græcis. Coniuncta huic Iudicatio, quum Poetæ iudicium apponitur. *Heu vatum ignaræ mentes.* & *Ne mihi tum libeat ſub dio carpere ſomnos.* Et cum ſententia incluſa: *Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.* Eſt & illud iudicium,

Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

Cum exclamatione, *Quid non mortalia pectora cogis, Auri ſacra fames?* Et cum admiratione, *At tu dictis Albane maneres.* Elogium autem nomine Latino caret: neque enim ſolùm laudem, ſed etiam vituperationem poteſt continere: quæ ex opinione ac iudicio Poetæ proficiſcitur. De Niſo & Euryalo,

Fortunati ambo, ſi quid mea carmina poſſunt,

Nulla dies vnquam memori vos eximet æuo:
Dum domus Æneæ Capitoli immobile ſaxum
Accolet: imperiúmque pater Romanus habebit.

Eſt autem quaſi epicedium, non ſolùm elogiũ. ſicut & illud,

Te nemus Angitiæ, vitrea te Fucinus vnda,
Te liquidi fleuere lacus.

Inueniemus etiam elogium extra perſonam Poetæ, implicitum aliis orationibus: vt in verbis Turni, *Qualem meruit Pallanta remitto*. In malam verò partem, ac per vituperationem, *Nequeunt expleri corda tuendo*
Terribiles oculos, vultum, villoſáque ſetis
Pectora ſemiferi, atque extinctos faucibus ignes.

Miſtum ex vtroque,

Filius huic iuxta Lauſus, quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni:
Lauſus equûm domitor, debellatórque ferarum.

B Mox, *-dignus patriis qui lætior eſſet*
Imperiis, & cui pater haud Mezentius eſſet.

Indifferens autem elogium ſuper Priamo interempto, *-hic exitus illum*
Sorte tulit, Troiam incenſam, & prolapſa videntem
Pergama, tot quondam populis terríſque ſuperbum
Regnatorem Aſiæ. Iacet ingens littore truncus,
Auulſúmque humeris caput, & ſine nomine corpus.

REPETITIO.

CAPVT XLI.

Fit igitur Deformatio interdum ſimplex, aliquando cum ſuperioribus, nonnunquam cum repetitione, aut C anticipatione, aut cõparatione. Eſt autem Repetitio, eiuſdem rei geminatio: quæ interdum iiſdem verbis, ſæpe etiam aliis iterum ponitur, ſæpe etiam & tertiò. Maxima ea efficacia, & quæ auditorum aures expugnet. Atque illa quidem vulgaris, Me, me, *adſum qui feci*. Quæ verò aliis fit verbis, ineptè nimis à Seneca irridetur. Is enim Montanum, Ouidium oratorum vocabat, propterea quòd ſententias repetitas inculcaret. Nemo tamẽ eſt vel Oratorũ vel Poetarum, quin id committat. Quid caſtius iudicio Virgiliano? is tamen non ſemel,

Me pater Anchiſes, quoties humentibus vmbris
Nox operit terras, quoties aſtra ignea ſurgunt. & D
Quantum in connubio natæ, thalamóque moratur.
& *-quum Iuppiter horridus Auſtris*
Torquet aquoſam hyemem, & cælo caua nubila rumpit. &
Iam grauis æquabat luctus, & mutua Mauors
Funera: cedebant pariter, paritérque ruebant.

& alibi multa eiuſmodi. Fit etiam repetitio per conſequentiam: vt in ſeptimo, *Iam fidere terræ, Deſeruiſſe rates*. Qui terræ fidit, nauium parum curæ gerit. Etiam per contraria fit illud conſequens nonnunquam: vt in ſecundo Georgicôn,
-qua parte calores
Auſtrinos tulerit, quæ terga obuerterit axi.

Nam ſi Auſtrum altera ſpectat parte, altera Septentrionibus obuertere neceſſe eſt. Repetimus etiã

A per proportionem. Eſt autem Proportio, reſpõſus rei ad rem in ſimili diſsimilitudine. Qualia enim ſũt Quatuor & Decẽ, talia Duo & Quinque. Reſpondẽt igitur inter ſe Binarius & Quinarius: in quorum diſsimilitudine eſt ſimilitudo. quia ille Quaternarii dimidium eſt, hic Denarii. Hoc quoque reperietur in illa repetitione, *Proportio.*

-en ipſe capellas
Protenus æger ago. hanc etiam vix Tityre duco.

E maiori minorem infert: nam dixerat *capellas*: ſubdit *hanc*. reſpondet etiam aduerbium *vix*: in quo repetitur ſẽſus illius, *æger*. Maiorẽ à minori ibi, *Ille meas errare boues, vt cernis*. ſatis erat. repetit animi ſecuritatem maiore ſenſu: *& ipſum*
Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti.

FREQVENTATIO.

CAPVT XLII.

B Frequentatio autem eſt multiplicata repetitio, quæ maximè datur iratis. Gallio mauult ſignificare eorum collectionem, quæ ſparſim dicta ſunt. Ego perſto in priore ſententia. Neque diſpliceat ſi quis πύκνωσιν apud Græcos appellarit, quid enim ſit πυκνὸν & ἀραιὸν, ex Philoſophis alibi. at eſt in Equitibus Ariſtophanis, πυκνίτης & πύξ.

Me duce Dardanius Spartam expugnauit adulter?
Aut ego tela dedi, fouíve cupidine bella?

ACERVATIO.

CAPVT XLIII.

C Eadem ſit fortaſſe Aceruatio: ſic enim interpretamur συναθροισμὸν, & quam iidem dicũt πολυσύνδετον, minus ſignata voce:

Vrbem Troianam primùm, dulcéſque meorum
Relliquias colerem: & Priami tecta alta manerent:
Et recidiua manu poſuiſſem pergama Teucris.

Non eſt autem eadem quæ πολυσύνδετον: ea enim eſt λέξεως. Quòd ſi mauis ab hac diuerſam eſſe συναθροισμὸν, interpretabor πολυσύνδετον, coaceruationem: συναθροισμὸν autem, coagmentationẽ,
Amiſſam claſſem, ſocios à morte reduxi. & alia D quę ibi dicũtur. Differet igitur ab Aceruatione: quia illa ſedatior & humilioris argumenti. Coagmentatio incitatior: ſicut in duodecimo,

Verte omnes te te in facies: & contrahe quicquid
Siue animis, ſiue arte vales: opta ardua pennis
Aſtra ſequi, clauſúmque caua te condere terra.

Aceruatio quoque non ſemper ordinem præſcribit, & σωρὸς dicitur à quibuſdam: vnde σωρείτης aceruus Chryſippi dicitur à Perſio. σύναψιν coagmentationem nonnullis placuit appellare. *Σωρείτης.*

CELERITAS.

CAPVT XLIIII.

Huiuſmodi faciem præ ſe fert quam Gręci γοργότητα, nos expeditionem & Celeritatem, & præcipitationem diximus aliquando. Cõmodiſsimè verò im-

rò Impreſsionem. ἐπιτρόχασμὸν nonnulli, i. procurſionem. Fit autem tã cum copulatiuis quàm ſine copula.

-fuit Ilium, & ingens
Gloria Dardaniæ. ferus omnia Iuppiter Argos
Tranſtulit. incenſa Danai dominantur in vrbe.

Cum copula cædes illa ab vno,

Alcandrúmq;, Haliúmq;, Noemonáq;, Prytanimq;.

Effuſa ibi,

Non arma expedient? totáque ex vrbe ſequentur?
Diripiéntque rates alij naualibus? ite,
Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.

& mox,

Quem metui moritura? faces in caſtra tuliſſem,
Impleſſémque foros flammis, natúmque patremq;
Cum genere extinxem, memet ſuper ipſa dediſſem.

Mira in decimo, ac diuina,

At Pallas magnis emittit viribus haſtam,
Vaginâque caua fulgentem diripit enſem:
Illa volat. Tanta præcipitatio, vt illico haſta emiſſa gladium diſtrinxerit.

EVASIO. CAPVT XLV.

HVic ſimilis ea eſt, quam ſimul cum aliis non paucis primi nos & agnouimus, & nominauimus Euaſionẽ. Fit autem quum delibamus res, neque inſiſtimus, *Vtere ſorte tua.* Noluit inſiſtere in illa permiſsione ſuæ cædis. ſed ſubacceruauit,

-fuit & tibi talis Anchiſes genitor.

COMMORATIO, AMPLIficatio, Exaggeratio, Accumulatio.

CAPVT XLVI.

MIrum quum Gorgoteta adiunximus repetitionibus, quo conſilio audeamus dicere eius ſimilem Euaſionem. contraria enim videtur. Nam ἀθροισμὸς multa quaſi faſceatim: Euaſio vnum vix, atque abit. Acutius tamen contẽplanti videbitur eadẽ in vi quidẽ, non in verbis. Multa enim cõprehendit Euaſio, quæ non explicat. Coaceruationis autem comes, aut affinis Cõmoratio. A' qua non longè abeſt Amplificatio, quæ & Exaggeratio & accumulatio eſt. ſed Accumulatio humilior, & ſimilis Acceruationi. Exaggeratio & Amplificatio pleniores. Eſt autem Cõmoratio, quum eandem materiam aut alia facie oſtendimus: aut per partes diſcurrimus. vbi poteſt animaduerti, harum omnium Tractationem quãdam quaſi matrem eſſe: cuius exemplum habes,

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus Hydris,
Spargere qui ſomnos cantúque manúque ſolebat:
Mulcebátque iras, & morſus arte leuabat.

Neque enim rectè putat Gallio Commorationem figuram non eſſe, neque ab vlla cauſæ parte ſeparari: ſed tanquam ſanguinem perfuſum per totum corpus. Nam tametſi cauſæ quædam id poſtulent, vt à materia nunquam auellamur: tamen ſunt partes quædam, in quibus ſi fueris cõmoratus, aurem animúmque iudicis auertas. Idem Cõmorationis ſpeciem dixit, Expolitio-

A nem. quod nihilo melius probamus. nánque expolitio ad Characterem pertinet: neque figura eſt, neque ductus orationis, ſed loquutionis facies, ac cutis quædam. Idem eiuſdem error, quũ ſcripſit Breuitatem eſſe figuram. Eſt enim eodẽ modo atque ratione Character, ſiue forma, ſiue modus dicendi. nam ſanè Amplificatio, quę figura eſt, neutiquam opponitur breuitati. Sed Breuis ſtilus eſt contrarius τῷ ἁδρῷ, id eſt pleno & opulento. Amplificatio autem aduerſam ſibi habet Perſtrictionem: quæ aut ſoror eſt Euaſionis, aut comes, omnino cognata. nam breuitas ſine figura eſt, Troia euerſa. Euaſio autem ſiue Perſtrictio eſt breuitas figurata, *Et campos vbi Troia fuit.* Verſus diuinus, in tertio: quem adeò probauit, vt ſeipſum in decimo ſit imitatus. *Atque ſolum quo Troia fuit.* Amplificatio autem fit,
B quum id quod pro toto poſitum eſt, aggeſtis partibus maiore mole oſtentamus: aut quum poſita parte, aliis appoſitis effundimus in amplitudinem. Quinetiã alio modo componitur, quum facto aut re poſita, addimus cauſas, conſilia, euenta. Denique ſimplicitati maximè oppoſita eſt. Ecce ſimplicitatem,

Multa tibi ante aras noſtra cadet hoſtia dextra.

Ecce parem materiam amplificatam,

Te quoq; magna manent regnis penetralia noſtris:
Hîc ego nánque tuas ſortes arcanáque fata
Dicta meæ genti ponam, lectóſque ſacrabo
Alma viros. Etiam exempla factorum quum
C ſubduntur, fit Amplificatio,

Si potuit manes arceſſere coniugis Orpheus
Threïcia fretus cithara fidibúſque canoris,
Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itq; reditq; viam toties. quid Theſea magnum,
Aut memorem Alciden? αὔξησις à quibuſdam dicta fuit: verùm ἐπαύξησις plus placet. nã παραύξημα diminutionem notat.

Exaggerationis autem finis & vſus pro affectibus. In laudem, *-heu quibus ille*
Iactatus fatis, quæ bella exhauſta canebat.

In inuidiam,

Amiſſam claſſem, ſocios à morte reduxi.

Indignatio, *Ferte citi flammas, &c.*

D Multæ enim figuræ ſimul coniungi poſſunt: ſicut in lamentatione matris Euryali: Metus,

Me, me, adſum qui feci, in me conuertite tela,
O Rutuli, mea fraus omnis. nihil iſte nec auſus,
Nec potuit. cælum hoc & ſidera conſcia teſtor:
Tantum infelicem nimium dilexit amicum.

CONIVNCTIO.

CAPVT XLVII.

NEC longè ab hiſce diuerſa Coniunctio diuerſarum rerum, quæ à Græcis συγχυσις duro vocabulo, Commiſtio, Confuſio: molliuſculè, Cinnus. Aliquando cum diſtributione & oppoſitione contrariorum: veluti ſi dicas, Deprecatur timidus vt lædat: precatur fortis vt iuuet. Poeta pictius loquutus eſt, in vndecimo,

-ſolum Æneas vocat, & vocet oro.
Nec Drances potius, ſiue eſt hæc ira deorum,
Morte luat: ſiue eſt virtus vel gloria, tollat.

Quibus carminibus nihil ſimplicius ſimul atque elaboratius. Nata quidem talia videntur, ſed nõ ſine fabrica naturæ. Attribuit Dranci imbelli, & ſibi forti vel fortunam ad moriendum, quam ille explere nequeat: vel virtutem ad ſuperandum, quæ cum illo nihil habeat neceſsitudinis. ita duabus perſonis ſimul iũctis atque confuſis, adhibet diuerſos euentus ex diſtributione. Ibi autem ſimplicior & manifeſtior,

Hîc manus ob patriam pugnando vulnera paſſi,
Quique ſacerdotes caſti, dum vita manebat,
Quique pii vates, & Phœbo digna locuti,
Quique ſui memores alios fecere merendo.

Et in contrariam ſententiam quæ dicuntur ibidem de ſceleratis.

ATTRIBVTIO, PROSOPOPOEIA. CAPVT XLVIII.

DEformationis, ſiue διατυπώσεως pars Attributio quoque eſt. & fit quoties Rei aut Perſonæ attribuim' rẽ, aut perſonam, aut modum, aut orationem. Rei res, vt anno ſterilitas, aeri tempeſtas, nocti ſilentium, ſaxo aſperitas: ídque non ſolis nudíſue epithetis: ſed denarratione. Exẽpli gratia, non dicam nox obſcura, ſed

Nam neque erant aſtrorum ignes, neque lucidus æthra
Siderea polus:
Sed lunam in nimbo nox intempeſta tenebat.

Perſona perſonæ,

Rex erat Æneas nobis, quo iuſtior alter
Nec pietate fuit, nec bello maior & armis.

Perſona rei, vt loco, aut tempori, aut alii,

Regina ad templum forma pulcherrima Dido
Inceſſit, magna iuuenum ſtipante caterua.

Perſonæ res, *hîc illius arma,*
Hîc currus fuit, hoc regnum dea gentibus eſſe,
Si qua fata ſinant, iam tum tendítque fouétque.

Sermo quoque attribuitur perſonæ tam nominatæ, quàm non nominatæ,

Hîc Dolopum manus, hîc ſæuus tendebat Vlyſſes.

Eſt enim ſermo vulgo attribut': atque hîc quidem in recto, in obliquo verò ibi,

Veniſſe Ænean Troiano à ſanguine cretum,
Cui ſe pulchra viro dignetur iungere Dido.

Vbi Poetę obſeruãda eſt dexteritas. Si enim recta eſſet oratio, oporteret famam introducere, quæ Hiarbam alloqueretur.

Proſopopœia verò duplex eſt. Primus modus, vbi ficta perſona introducitur, vt Fama à Virgilio, & Fames ab Ouidio. Hæc non eſt figura, ſed pars argumenti poetici. hanc fictionẽ appellat Quintilianus ἰδῶν: vt Dirarum, & Iræ, & Furoris. quales multæ in Scenis à nobis in fine huius libri declaratæ ſunt. Alterum genus Proſopopœiæ, vbi non perſona fingitur eo modo, ſed orationis attributione. quę adeò pertinet ad διατύπωσιν, vt ſuprà eius partem fecerimus Ser-

A mocinationem. Duæ tamen ſpecies agnoſcendæ. nanque ſi attribuam Æneæ orationem, erit ſermocinatio: propterea quòd vera perſona eſt. quòd ſi extra argumentum introducatur: veluti quum Æneas ait ſeſe à patre per ſomniũ obiurgari: ſanè eſt Proſopopœia. introducit enim aliam perſonã, præter ſuam & Eliſæ. præſertim ſi rei mutæ ſermo attribuatur, vt Demoſthenes ait, Negotiũ ipſum φωνὴν ἀφίησι. Sic terra loquitur in II. Metamorphoſeôn. Eſt & alius modus, quo non oratio, ſed ſenſus rei brutæ aſsignatur. ex re enim, quæ non eſt perſona, fit perſona: vt,

Te nemus Angitiæ, vitrea te Fucinus vnda,
Te liquidi flenere lacus.

Cui modo cohæret ille quoque quando alloquimur brutam rem,
B quæ non intelligit, quaſi intelligat. veluti Mezentius equum, Turnus haſtam. Quo loco illud acutius contemplandum. Primum enim membrum ſummæ diuiſionis figurarum eſt. Quum dicitur quantum in re eſt, ita vt æquet rem oratio: nos tamen attributionis partem hanc, quæ plus dicit quàm in re ſit, hîc admiſcuimus: quod nobis fraudi eſſe non debet apud æquos rerum æſtimatores. Huc enim traxit vis & natura διατυπώσεως, neque permiſit tractationem hanc differre, ne res diſtraherentur. quare ſtudioſi intererit hanc partem ita hîc legere, vt ſi malit eſſe alibi, cogitatione aptet ſua. Quintilianus ſcribit, oportere eius perſonæ cui attribuitur oratio, habitum deſcribi: alioqui non eſſe Proſopopœiam, ſed διαλογισμόν. Mihi videtur omnis
C oratio eſſe διαλογισμός: Perſonæ verò habitum nequaquam pingi debere, ſed orationem per ſe ſatis poſſe ad perſonam illam declarandam. Cicero tamen pro M. Cælio ita pingit Appium cẽſorem, vt ibi ille apparere videatur. quare ſi cui Quintiliani ſententia magis placeat, ne mihi quidem diſplicet. Similes illis ſuperioribus attributionibus ſunt alloquutiones, quæ ad abſentes diriguntur: qualis Æneæ ad Palinurum iam non exaudientem. & Apoſtrophæ quædam. Cuius figuræ modi duo: vnus, in quò cohæret oratio: vt, *Tuus ò clariſsime frater, Pandare*. Connexus enim hic ſenſus eſt. Alter non cohærens & durius: qualis ille in laudibus Italiæ, *Hinc albi*
D *Clitumne greges*. dicendum enim fuerat, *Atque tui Clitumne greges*. verùm hæc etiam cum figura loquutionis conuenit.

ANTICIPATIO. CAPVT XLIX.

SVPRA diximus διατύπωσιν fieri per Anticipationem: quæ nunc eſt declaranda. Triplex eius ſpecies: Vna Grammaticorum, de qua in libris De cauſis ſatis. Altera Oratorum, quum præripimus id quod ab aduerſario adduci poteſt. vnde appellata eſt à nobis Præuentio. Tertia, quæ impræſentia explicãda eſt. omnes à Græcis προλήψεις dicũtur. Fit autem à Poeta,

à Poeta, quoties ſuæ perſonæ circunſtantias attribuit ei perſonæ aut loco, cui per ſe non competit. Circunſtãtia perſonæ multiplex eſt: atque inter cæteras, tempus, & ea quæ ad ſeculum cuiuſque pertinent. Ideirco ſi dicam expugnatum oppidum bombardis tempore Æneæ, πρόληψις erit, ſiue præſumptio: propterea quòd quæ tormenta bellica ſic vocant, tunc non erant: nunc ſunt. Vtuntur autem ea figura duobus modis: vnus eſt mollior, quum Poeta loquitur, *Italiam fato profugus, Lauináque venit Littora.* etenim illô quum appulit Æneas, nõdum Lauina littora dicebantur. hoc tamen tolerabile eſt: ſubintelligas enim, quæ poſtea Lauina dicta ſunt. Alter modus duriuſculus, vbi Poeta perſonę attribuit orationem, quæ mentionem faciat cuiuſpiam rei tunc non exiſtentis: aut ſi erat, nequaquam eo nomine vocabatur, quo illam appellare facit. exempli gratia, Palinurus Æneã rogat, vti ſuum corpus afficiat ſepultura. deſignat locum, *Portus*, inquit, *require Velinos*: portus quidem erãt, nomen autem aliud. Eſt igitur Anticipatio, quia Virgilii tempore ſic nominabantur. Durior tamen, vt dicebamus, eſt. quippe loquitur Palinurus, cui oratio è reipſa, quæ ſuæ tempeſtati conueniret, attribui neceſſe eſt.

ASSIMILATIO, EXEMplum, Imago, Tranſlatio, Collatio, Comparatio. CAPVT L.

NOmen quatuor ſpeciebus commune veteres nõ poſuere. nos Aſsimilationẽ vocamus: quæ continet Exẽplum. C Imaginem, Collationem, Comparationem. Ac quanquam multis videtur Exemplũ non eſſe figura, eſt tamen acrius intuẽti. Nihilo ſanè minus quàm ipſa ὑποτύπωσις. Quare à Græcis παράδειγμα quoque dictum fuit, propterea quòd rem ipſam iam poſitam etiamnum ſua ſpecie indicaret:

Antenor potuit, mediјs elapſus Achiuis,
Regna Liburnorum & fontem ſuperare Timaui.
& *—Palláſne exurere claſſem*
Argiuûm, atque ipſos potuit ſummergere ponto?
& *—Mars perdere gentem*
Immanem Lapithûm valuit.

Hæc enim ſunt exempla, quoties hiſtoriæ aut fabulæ argumẽto ſimili declaramus materiã, aut iã poſitam, aut quę D iam ponetur. Sanè omniũ illud cõmune eſt, vt cõponatur aut res rei, aut perſona perſonæ: aut perſona rei, aut perſonæ res. Ergo facta factis, loca locis, tẽpora temporibus. Interdũ verò ſimul omnia miſcentur. Fit autẽ eiuſmodi relatio aut per æqualitatẽ, aut per exceſſũ. Æqualitas, Talis, Qualis, Tãtus, Quãtus, Vt, Qualiter, Ceu. Sic, atque eiuſmodi. Per exceſſum autem, vt in V, *Non ſic præcipites biiugo certamine campum Corripuere.* Quod eſt in Collatione & in Imagine. *Præruptus aquæ mons.* Eſt enim Imago poſita frequens in Trãſlatione. hanc Græci μεταφορὰν, illã *umbra* vocant. Eſt autẽ Trãſlatio, quoties è re in

A rẽ transferimus id quod eſt: vt, *Inſtar montis equum.* & in II. Georg. *vndam ſalutantũm.* Simplicior verò ſine tranſlatione, *Os, humeróſque deo ſimilis.* &, *O mihi ſola mei ſuper Aſtyanactis imago.* Talia ſunt illa loca quæ per ὁμοιώσεως in affectus flexa ſunt: *Fuit & tibi talis Anchiſes genitor.* Item, *Subiit chari genitoris imago.* &, *Patriæ ſtrinxit pietatis imago.* &, *Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.* & in XII, de Turni equis, *Qui candore niues anteirent, curſibus auras.* Illud quoque ex Imagine, *At medias inter cædes exultat Amazon.* & illud, *Et nunc ille Paris.* & illud, *Mitis vt in morem ſtagni placidæque paludis Sterneret æquor aquis, remo vt luctamen abeſſet.* Eſt & quidam modus Ima-B ginis in contrariis, *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui.* Differt autem ab Exẽplo, propterea quòd Exemplum ponitur vt aliquid tale fiat: Imago autem nullum talem finem habet: ſed vt duæ res ſub vna atque æquali intellectione cõprehendantur propter aſsimilationem, quæ dicitur ὁμοίωσις.

Collatio verò & Comparatio, vtraque ponit duas res ſeparatas, alteram vnde, alterã quò. Illa vocatur à Græcis συμβολὴ, Comparatio σύγκρισις. Cæterùm vox συμβολῆς duriuſcula eſt, & coniectionem ſignificat. Nos eiuſmodi impetũ molliore vocabulo reduximus ad æquabilitatẽ. ſed illi vendibilem fecere vocem illã, παραβολὴ, συμβολὴ, ἐμβολή. mihi nunquam placuit. Σύγκρισις autem aptius atque acrius: non enim comparatur tantùm, ſed etiam comparata iudicantur. Differunt autem inter ſe: quia Comparatio ſtatuit rẽ notã, cui comparetur id quo de ſermo eſt: ſique tranſitus appellatur à Græcis ἐφαρμογὴ, i. Adaptatio: vt, *Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cinthi Exercet Diana choros.* Poſtea reddit, *Talis erat Dido.* Collatio verò è contrario, rẽ ponit priore loco, quam conferat ſequenti. quæ connexio dicitur προαπόδοσις. Neque enim ſe cõparat Iuno Mineruæ, ſed Mineruam ſibi. itaque quum de Minerua dixit, de ſe ſubdit, *Aſt ego quæ diuûm incedo Regina.* Habent verò aliam quoque differẽtiam: Cõparatio ſemper habet ſimilitudinem, Collatio etiam diſsimilitudinem. vt ibi: maiorem enim ſeſe prędicat Iuno quàm Minerua ſit. Ita cum Aiace cõfert Æneam ibi. Venus autem ſe cũ Diomede, in decimo, *Mortalia demoror arma.* & *Mortalin' decuit violari vulnere Diuam?* Simplicior in Miſeno, Hectoris & Æneæ, *Non inferiora ſecutus.* & in vndecimo, quum Diomedes Hectori confert Æneam,

Hectoris Æneæque manu victoria Graiûm
Haſit.

Eſt & illa Mezentii cum Orode,

Haud furto melior, ſed fortibus armis. & illa, in XII,
Indignum eſt Italos Troiam circundare flammis
Naſcentem: & patria Turnum conſiſtere terra.

Eſt enim Collatio ab honeſto: ſicut illa ab vtili,

Si Turno extincto ſocios ſum accire paratus:
Cur non incolumi potius certamina tollo?

Collatio loci,

Hic ſegetes, illic veniunt felicius vuæ.
Temporis, *Luce palàm certum eſt.* Græcorum
noctem in excidio Troiæ confert Turnus cum
diutna ſua oppugnatione. Euentus,
Longè illi dea mater erit. Nánque ſemota Ve-
neris potentia, haud ſic abiturum eſſe Æneæ, vt
ſeruetur. Totáque pars illa confert & perſonas,
& merita, & facta:
Cui Pilumnus auus, cui diua Venilia mater. &
Quid face Troianos atra vim ferre Latinis,
Arua aliena iugo premere, atq; auertere prædas.
Illa perſonarum,
Nec verò Alcides tantum telluris obiuit,
Fixerit æripedem ceruam licet. Sicut illa:
Excudent alij ſpirantia mollius æra. Eſt & col-
lationis modus in auguriis, quemadmodum in
primo: non enim eſt comparatio:
Aſpice biſſenos lætantes agmine cygnos.
& in augurio Aquilæ, quam Tolumnius obſer-
uabat. refertur enim aquila ad Æneam: peregri-
na ſanè auis, & alienis imminens fortunis: ſer-
pens Turno, quippe terrigena ſerpens eſt: Tur-
nus item opicus. Tale eſt inſomnium Penelo-
pes. ita in his obſcurior, in cygnis autem aper-
tior. eſt enim ἀνταπόδοσις. *Aſpice biſſenos*, eſt prior
pars: altera pars, quæ ἀνταπόδοσις, *Haud aliter pup-
péſque tuæ*. Maximè verò pertinet ad Oratores
Collationis modus is qui fit per antitheta, qua-
lem & ſuprà diximus, & videmus in quarto,
- ſi te Carthaginis arces,
Phœniſſam, Libycæque aſpectus detinet vrbis,
Quæ tandem Auſonia Teucros conſiſtere terra
Inuidia eſt? Reſpondent enim partes inter
ſe ſumma cum efficacia: vt ſit, Phœniſſam in
Libya retineri atque delectari: cui reſpondet,
Teucros in Auſonia. Iccirco concludit,
- & me fas extera quærere regna.

RETRIBVTIO, CONCESſio, Comparatio repetita. CAPVT LI.

COllationis ſpeciem ἀνταπόδοσιν di-
xere Græci: nos Retributionem in-
terpretati ſumus. alii maluerũt Cõ-
penſationem: quippe eſt enarratio
criminis aut alterius facti, altero crimine aut fa-
cto aduerſariorum, quoties noſtrum diluere nõ
poſſumus. Ita enim demum euadimus, vt oppo-
namus tantundem,
Non ego te vidi Damonis, peſſime, caprum
Excipere inſidijs? Quia dixerat aduerſarius,
- Quum tu Daphnidis arcum Fregiſti.
Huius figuræ pars ea eſt, quam aliqui Permiſ-
ſionem, alii Conceſsionem vocant. Concedi-
mus enim manifeſtè quæ ſine pudoris diſpen-
dio negari nequeunt: tum meritis alterius cau-
ſæ obruimus peccatum, vt Turnus non ſemel,
Sin & Troianis cum multo gloria venit
Sanguine. &
Non erit auxilio nobis Ætolus & Arpi:
At Meſſapus erit, felixque Tolumnius. Habet e-
tiam occultam Antitheſim, & adornatur exte-

A nuatione. gloria enim non eſt potior vita aut
ſanguine, præſertim quum dicit *multo*: & addit,
venit. labor enim in motu. & agnouit Ætolum,
non Italum. Quid mirum ſi nolit aduena mit-
tere auxilia? & auxit ex altera parte, quum To-
lumnium Felicem appellauit. Quæ & cuiuſmo-
di eùm magno ingenio, ſũma arte à diuino vi-
ro elaborata, ne à Donato quidem, omnium in-
terpretum diligentiſsimo, ſignificata ſint: ma-
gnum operæpretium futurum ſpero, ſiquis hæc
noſtra præcepta cõferat ad ſuas lucubrationes.
Comparatio verò aut ſimplex eſt, aut partes
habet. Simplex eſt illa,
Qualis mugitus, fugit quum ſaucius aram
Taurus, & incertam excuſſit ceruice ſecurim.
Interdum conſtat duabus partibus, Protaſi &
B Antapodoſi: vt, Qualis ad Eurotam Diana, talis
Dido Carthagini. Fit autem & per affirmatio-
nem, & per negationem. illa vulgaris: huius ex-
emplum, *- haud alia eſt Turni venientis imago*. Eſt
igitur tota hæc orationis pars Antapodoſis,
quaſi compenſatio. Alii dicere maluerunt ἐφάρ-
μοσιν: quemadmodum ſuprà monuimus, id eſt
Adaptationem. Videtur tamen acutius contẽ-
planti ἀνταπόδοσις non ipſa pars, ſed ratio quæ
docet partem ipſam adaptare. vt Antapodoſis
ſit corpus ipſum orationis additũ corpori prio-
ri: Epharmoſis autem opera ipſa qua coniungi-
mus Retributionem Propoſitioni. Aliquando
autem tertiam quoque partem habet, quam vo-
C camus Epiphonema, quaſi Acclamationẽ: cuius
naturam alibi etiam diximus, ídque ſuo loco.
Non enim Comparationis propria pars eſt, ſed
tanquam figura figuræ addita. vt Comparatio
cum Epiphonemate ſit figura figurata. talis in I,
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
Non neceſſe tamen eſt Epiphonema omni ex
parte cõuenire comparatæ rei: quemadmodum
videmus in decimo, *Ille ſedens victor, flammas de-
ſpectat ouantes*. Hic enim ſedẽti paſtori non ſe-
dentem Pallantem comparauit. Quemadmodũ
verò ſuprà diximus, hìc quoque de cõparatio-
ne agendũ eſt. Perſonarum, Dido Dianæ, in pri-
mo: in quarto, Pentheo atque Oreſtæ. Eadem
D quaſi perſonæ, vt ceruæ. In quarto, Æneas quer-
cui immobili atque ventis inuictæ. alibi, Latius
ſcopulo: Bitias pilæ ſaxeæ: comparantur perſo-
næ rebus. Res rei, Troiæ ruina orni ruinæ. Fa-
ctum facto, Pacatio maris à Neptuno ſedationi
tumultus popularis ab Oratore. Tempus tẽpo-
ri, de Vulcano & fœmina ſedula: *Hoc tunc igni-
potens.* Locus loco, aliquando cum perſona, ali-
quando ſine. Cum perſona, Tyburis colles cum
Homole atque Othry montibus: è quibus illinc
Catillus & Coras deſcendunt: *Hinc duo nubigenæ
Centauri*. Sine perſona rara fit locorum inter ſe
comparatio. Loci tamen cum facto, in quinto,
quum implicatam Troiæ decurſionem cõparat
cũ Labyrintho. Sæpe omnia miſta ſũt. Perſona,
res, virtus, factũ, euentus, tempus, locus, vt in x.

Ac veluti optato ventis æſtate coortis,
Diſperſa immittit ſyluis incendia paſtor.
Correptis ſubitò medijs extenditur vna
Horrida per latos acies Vulcania campos.

Omnium hîc ſit mentio. *Paſtor* eſt perſona: res, ignis: virtus, venti: factum, incendii: euentus, *correptis ſubitò*: tempus, æſtatis: locus, ſyluæ. ac præter hæc omnia, fortuna: *optato*. Sic optabant auxilium Arcades: perſona & virtus, Pallantis: factum, cædes: res, arma: euentus, timor, fuga hoſtium: tempus, prælii: locus, campi.

Atque hæc ſanè Comparationis natura eſt: cuius vſum è iudicio ita pendere debet, vt modò æqualia, modò inæqualia comparentur. Æqualitatem nunc accipio laxo ſignificatu, etiam in qualitate, etiam in ſubſtantia: ſic & inæqualitatem. ſic Turnum Marti: Troianos formicis. Sic habes Apes, Mergum, Ceruam, Taurũ, Delphinos. hæc omnia pro iis affectibus, quos homini cum cæteris animantibus natura communes fecit. Etiam rebus aliis quæ affectu careant: certis tamen præditæ ſint qualitatibus, cuiuſmodi mare eſt. & à priuatione. Eliſam enim nihil reſpondẽtem comparat ſaxo, Latini pertinaciam ſcopulo, quæ motu & ſenſu carent. Quum autẽ ſermonis caſtitas, & lux omnibus Poematum locis debetur, tum eſt maximè obſeruanda procurandáque in comparationibus: ídque ſine affectatione. Itaq; aut puræ ſunt, aut plenæ, aut mediæ. Pura illa in primo,

Quale manus addunt ebori decus, aut vbi flauo
Argentum, Pariúſue lapis circundatur auro.

& illa in duodecimo,

Indum ſanguineo veluti violauerit oſtro
Si quis ebur: aut miſta rubent vbi lilia multa
Alba roſa.

Plenæ verò ac magniloquæ, vt illa ex decimo,

Ac velut ille canum morſu de montibus altis
Actus aper, multos Veſulus quem pinifer annos
Defendit, multóſque palus Laurentia, ſylua
Paſtus arundinea. Poſtq̃ inter retia ventum eſt,
Subſtitit, infremuítque ferox, & inhorruit armos.
Nec cuiquam iraſci, propiúſue accedere virtus:
Sed iaculis, tutiſque procul clamoribus inſtant.

Mediæ ac temperatæ exemplum eſt in primo, de Eliſa & Diana. quare Lupum, Leonem, Aquilam nominabimus: Mergum nequaquam, ne candor ille caſtitáſque defœdetur. Adeò enim plebeia vox eſt, vt qui hirundinem, apes, formicas ſuis vocabulis appellarit, illam refugerit: rẽ non ſit aſpernatus, quam verborum ambitu expreſſerit in quarto: cui Mercurium ſimilem dicebat, in comparatione ſcilicet. nam ſeorſum in quinto nominauit. Quod verò de Comparatione præcipio, idem quoque ſentio de Imagine & aliis, ſi qua ſunt, generibus Aſsimilationis. Sunt enim adeò propinquæ, vt ambiguum multorum fecerint iudicium. adeò vt illi, *inde lupi ceu Raptores atra in nebula*, & quæ ſequũtur: ſi Plutarchum conſulas, accipienda ſit tibi pro Ima-

A gine. verùm nos, vt opinor, aptius ac ſubtilius. Trãſlationibus igitur, & attributionibus, & circumloquutionibus vtendum, ne ſordeſcat oratio in re vili: à qua etiam conſultius quàm Homerus, vt ferè ſemper, abſtinuit noſter: qui neq; muſcam nominauit, neque aſinum, ſicut ille: neque earum ſordiũ colluuiem dignã putauit ſua maieſtate. Maximè verò ſtudendum eſt, vt aliquid proprii ac certi: ſed neque vulgaris, neque tamẽ affectati aut abſtruſi apponamus. Sic enim Raptores lupos vocat deus iſte Poetarum, eóſq; atra in nebula. tũc enim ad prædas potiſsimùm incitãtur. Sic de leone, *ſuadet vaeſana fames, manditq; trahitq;*. De apro, *& inhorruit armos*. & illud, *Caudámq; remulcens, Subiecit pauitantem vtero, ſyl-*
B *uáſque petiuit*. Nihil enim lupo formidoloſius, vbi libera fuga poteſt effugere vltores maleficiorum. & in ſuperiore, *Quos improba ventris Exegit cæcos rabies*: neque enim ſaturi venantur. cõtrà, felles generoſi, ſi famelici ſint, languent, atque ad prædã ſunt ignauiores: nitidiores, animi gratia venantur. Sic canes leporarii nobiles, dominis, non ſibi capiunt feras. In affectibus autẽ Comparationes eſſe decet molles atque ſuaues, qualis illa diuina in quarto Georg.

Qualis populea mærens Philomela ſub vmbra
Amiſſos queritur fœtus. Et illa ex vndecimo, quouis nectare dulcior,
Qualem virgineo demeſſum pollice florem.

& illa ex nono,

Purpureo veluti quum flos ſucciſus aratro,
C *Langueſcit moriens: laſſoue papauera collo,*
Demiſere caput, pluuia quum fortè grauantur.

& illa,

Seu mollis violæ, ſeu languentis hyacinthi. & illa,
Argentum Pariúſue lapis circundatur auro.

& in ſexto,

Quàm multa in ſyluis Autumni frigore primo,
Lapſa cadunt folia, aut ad terram gurgite ab alto,
Quàm multæ glomerãtur aues, quas frigidus ann⁹
Trans pontum fugat, & terris immittit apricis.

Multæ quoque ſimul ponuntur aliquando: verùm rarius, Comparationes: Imagines aptiores ſunt ob breuitatem: veluti in II. Georg. duæ,

Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris idem
D *Diſcere, quàm multæ Zephyro turbantur arenæ:*
Aut vbi nauigijs violentior incidit Eurus:
Noſſe, quot Ionij veniant ad littora fluctus.

Sicuti comparationes ſiue collationes tres, in quarto Georg.

Frigidus vt quondam ſyluis immurmurat Auſter:
Vt mare ſollicitum ſtridet refluentibus vndis:
Æſtuat vt clauſis rapidus fornacibus ignis.

Ergo quemadmodum dicebamus, ſi pictiores magis placeant, temperentur ita, vt ne luxurient: ac neceſſaria, non addita videantur: cuiuſmodi ſunt ea, quæ de equo canit diuinus Poeta,

Qualis vbi abruptis fugit præſepia vinclis
Tandem liber equus.

Quod enim ſequitur, ex Phyſiologia ductũ eſt, A

Aut ille in paſtus, armentáque tendit equarum:
Aut aſſuetus aquæ perfundi flumine noto,

Emicat. Deinde exultantis illa, *arrectiſque fremit ceruicibus altè Luxurians.* Tum autem delectatio, *Luduntque iubæ per colla, per armos.* Turno igitur equum hîc: equum verò Aquiloni in tertio Georg. tanta támque accurata venuſtate, vt nihil ſuprá:

Qualis Hyperboreis Aquilo quum denſus ab oris
Incubuit, Scythiæque hyemes atque arida differt
Nubila: tum ſegetes altæ campíque natantes
Lenibus horreſcunt flabris, ſummæque ſonorem
Dant ſyluæ, longíque vrgent ad littora fluctus:
Ille volat, ſimul arua fuga, ſimul æquora verrens. B

Vbi videatur ineptis fortaſſe tractus aliquis otioſus. Cæterùm nullo non loco natura ipſa loquitur. Principiò dixit eum *denſum*: non quaſi nubilum, vt ibi interpretantur triuiales. Boreas enim ſudus eſt, iccirco, ex natura ipſa ducta verba illa, *atque arida differt Nubila.* Seruius quoque diſsimulauit: Mancinellus recitando alienas inſcitias, ſuam prodit: qui Hyperboreos populos dictos ait, quia humanæ vitæ excedant modum. Sed *denſus* appellatur à Poeta mirabili ratione, quum enim eſt furibundus, inæqualiter flat: vbi verò *lenis*, æquabiliter adeò, vt in ſe totus coactus atque cõdenſatus excurrat. Mirificam verò rem præteriere Critici. Omitto nugas veterum, qui montes Hyperboreos finxere ſupra Scythiam: quibus tamen partibus nihil planius. Totos tractus paludes paſsim occupant, vnde C Tanais & Boryſthenes erumpunt. Cæterùm Aquilo, qui Boreas eſt, quomodo ab Hyperboreis ſpirat oris? neque enim ex iis locis flare poteſt, quæ ſupra ipſum eſſe dicuntur. Eadem negligẽtia, longos fluctus vnus diſsimulauit: alter omiſit reddere rationem: tertius inepriuit: In longum, inquit, tracti. At nullus non fluctus in longum trahitur. ſed ita illud erutum è Phyſicis eſt. Qui ab Aquilone ſæuiente fluctus excitantur, curueſcunt, ac breues ſunt: quos verò lenis Boreas impellit, verruntur, vt & hîc dicit, atque longo tractu raduntur.

Epiphonematum quoque cohæſio ſit, non quaſi affixio: vt ex ipſa comparatione enata videantur. Quia Diana pulchra eſt, Latona lætatur. Quia equus currit, ludunt iubæ per colla. D Quia leo vorauit ceruum, *lauit improba teter Ora cruor.* In ſecundo autem, in receſſu eſt Epiphonema. vbi dicit, *Lupi* ceu raptores, adiunxit, *catulique relicti Faucibus expectant ſiccis.* Rei quidem pars eſt, verùm obſcurius cohæret. Voluit intelligi luparum ſęuitiam augeri ob catulorum charitatem, quos ſciant expectatione macerari. non omnia tamen Epiphonemata ad rem comparatam vtique referuntur. nánque Latonæ pectus tentant gaudia propter Dianam: cuius pectus gaudeat ob Eliſam, nullum vides.

SVBSTITVTIO.

Caput LII.

Qvo nomine alio quàm Subſtitutionis appellarem Græcorum ἀνταπόδοσιν, neſciebam. Eſt autem quaſi facies quædam vel Comparationis vel Collationis. Fit enim per ἀντίθεσιν; quoties propoſitis certis rebus, vel coniunctis, vel diſiũctis, apponimus totidem vel coniuncta vel diſiuncta, ſed diuerſa aut contraria: vt,

Pro molli viola, pro purpureo Narciſſo,
Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.

ALLEGORIA, PARABOLA.

Caput LIII.

B Diuiſionis hoc primum erat membrum, ſub quo figuræ illæ continebantur: quarum ſignificatio eſſet æqualis rei ſignificatæ. Nunc verò quũ videamus eam figuram, quæ Allegoria dicitur à Græcis, eandem eſſe quam ἀνταπόδοσιν: Parabolam verò eandem item cum Comparatione: hoc enim nomẽ ipſum quoque ſonat. quónam modo fiat: vt Allegoria ſit figura qua aliud dicimus, aliud intelligimus? id quod ſub alio mẽbro diuiſionis recenſebatur. Sanè ita accipiendum eſt: Comparationis, quemadmodum dicebamus, eſſe partes duas. puta quæ de Mezentio dicuntur, & quæ de leone. huic ille comparatur. Quòd ſi hæc ſola ponitur, prior autẽ nulla, Allegoria eſt. ita vt Allegoriã alteram Cõparationis partem dicamus: non quæ ipſam componit C Cõparationem, ſed quæ per ſeipſam poſita, alio modo rẽ digerit. Exemplũ declarabit, Si Mezẽtiũ non deſcribam, eiuſq; tum robur tum animos indicare velim: ad hũc potiſsimũ dicã modũ per Allegoriã, Leo impaſtus inter armẽta ſęuit, omnia proſternit, totus fit cruentus ſuadẽte fame. Hęc figura non cõtinetur ſub hoc genere, quod nũc tractam⁹: aliud enim dicit quàm Mezẽtium, quem tamen deſignat. Ambiguè igitur accipietur Allegoriæ nomen pro hac figura, & pro Comparationis parte. Eã figurã Latini nõdum nominarunt. nos auſi ſumus dicere prætextũ: prætexit enim aliı̃ aliud. Continet autẽ μῦθον, ſiue fabulam, & χρείαν: de quibus Græci rhetores, vt habes apud M. Meneniũ in Liuii hiſtoriis exẽplum. Cõcipiuntur etiam ſub Allego D ria quædam genera Prouerbiorum: ea ſanè quę ex vna ſignificatione multis ſententiis adaptãtur. Exempli gratia, Frons eſt occipitio prior: id ſignificatur his verbis, quod apertè cognoſcitur in capitibus animalium. quo ex loco educuntur quaſi lineæ quædam à puncto circuli medio ad ambitum multarum ſententiarum. veluti ſi petas penulam meam pluuio tempore: obiiciam eam parœmiã ita, vt ego ſim quaſi frõs, tu quaſi occiput. Ad eundẽ modum, ſi roges vtrũ prius ſit, cultus diuinus, an diuitiæ. & alia talia, quæ ſuis locis & ab aliis, quanquam loquaciſsimis, ieiunè, & à nobis plenè declarata ſunt.

PRÆ-

PRÆSCRIPTIO. INTERpretatio. CAPVT LIIII.

TOt inter ſpecies quæ ad διατύπωσιν referebantur, Præſcriptio quoque eſt connumeranda. Eam ſi quis adiunxerit Moderationi, mea quidẽ ſententia non errabit. Eiuſdem enim generis eſt & cum illa, & cum Emẽdatione. Quippe poſitis multis quædam ſecludit, alia admittit: idcirco Græci ὁρισμὸν, Quintilianus Finitionem vocat. *Non erit auxilio nobis Ætolus, & Arpi:*

At Meſſapus erit. Ita præſcribit fortunam ſuã viris fortibus, & felicibus, & delectis. ait enim: *felixque Tolumnius*, & mox *delectos Latio & Laurentibus aruis*. Atque excludit Ætolos cum Diomede: quaſi ad rem nihil pertineant, ſed temerario conſilio ſint implorati. Interdum verò nõ multa ponit, quæ diſcernat: ſed aliquid præſupponit, aut ab alio dictũ interpretatur. Quemadmodum vbi Dido coniugium dixit: *Coniugiumq́; vocat*; ait Æneas: *nec coniugis vnquam Prætendi tedas*. Quam orationem cum explicamus, dicitur Interpretatio. veluti Turnus nauium conuerſionem:

Troianos hæc monſtra petunt: his Iupiter ipſis
Auxilium eripuit. Id quod appoſitũ aut lucidiorum vocabulorũ, aut quę totum certis partibus præſcribant, fit. Sicut ibi: *Italiam fato profugus*: explicat: *Lauináque venit littora*. & *molémque & montes inſuper altos Impoſuit*.

DEFINITIO. ETYMOLOgia. CAPVT LV.

ARctior etiãnum Definitio eſt: quippe rem ipſam vel nudam, vel cum apparatu deſignat. ad quam diluẽdam vtimur in contrarium Interpretatione. Nam filiam Æneæ Latinus per oratores in ſeptimo cùm obtuliſſet, generi nomen detulit ſimul cum definitione hac:

Eſt mihi nata, viro gentis quam iungere noſtræ
Non patrio ex adyto ſortes, non plurima cælo
Monſtra ſinunt. Nuptiæ enim ſunt hoc, quod ait. *Natam viro iungere*. vir igitur gener. Quam ad diluendam vtitur Amata interpretatione:

Exulibus ne datur ducenda Lauinia Teucris? nõ enim coniunx, ſed

Perfidus alta petens abducta virgine prædo.

Cùm igitur definitio ſit duplex, χρήματος καὶ ὀνόματος, rei definitio ea eſt quã diximus. Nominis autem definitio eſt, quam Etymologiam vocãt. hanc ego nominis rationem vbique ſum interpretatus. nam Veriloquium quonammodo dicas? Veritas enim vnica in voce non conſiſtit, ſed integra, & perfecta oratione. Niſi intelligas quemadmodum in prima philoſophia declaratum eſt: verum, & vnum, idem eſſe. Cæterum neque norant hoc Grãmatici, neque ad id aſpexere: ſed quòd nominis ſignificatũ reſpõderet ſuis principiis, à quibus originem duxiſſet: verum eſſe non ineptè ſunt arbitrati. Exem-

A pli gratia. Princeps quòd eſſet primum caput: verum nomen officii dixère, pro certo & apto. Hac figura Virgilius ſæpenumero vſus eſt: vt in quĩto, vbi deducit nomina familiarũ, à Mnestheo, Sergeſto, Cloãtho. Item de Carthagine, quare Byrſam nominarint. &

Iulius à magno demiſſum nomen Iulo. &

Latium, - his quoniam latuiſſet in oris. & Ἄορνον: quòd interuentu Æolicæ conſonantis, Auernũ poſtea dixère.

Aſſociatur verò Præſcriptio interdum ſententiæ: veluti cùm Iupiter humanam vitam ex Fato circunſcribit.

Stat ſua cuique dies, breue & irreparabile tempus. Aliquãdo iuncta ἐν ψυχῇ. vt in XI. *Dicam equidem, licet ille mihi mortemq́; minetur*. Hac enim loB quendi libertate Turni animum, atque violẽtiam interpretatur. Quæ figura videtur à M. Tullio Effrenatio appellari, dura tamen ſanè voce, atque indigna viro vel ſapienti, vel etiã ciuili, à quo neutiquã auferas παῤῥησίαν. ſat poeta interpretatur: *Det*, inquit *libertatem fandi*.

AGNOMINATIO, PAROnomaſia, Alluſio. CAPVT LVI.

AD Præſcriptionem, Interpretationẽ Emendationem, ſiue ſeorſum poſitas, ſiue miſtas pertinet Paronomaſia, quam vocamus nos Agnominationem. Quæ tametſi eſt in re, tamen haud ſcio an ſine figura dictionis ſtatui poſſit. quippe eſt alluſio rei à re deducta cum præſcriptione, mutatis aut additis, aut detractis elementis. ea rarò C conuenit grauioribus poematibus. Epigrãmati, & Satyræ, & Comœdiæ maior neceſſitudo. Mutamus elementa: vt non eſt Gallus, ſed Callus: de homine duro. Galli enim leues ac faciles ſunt. Additis, vt Dyſpari, Demptis, vt Scaliger, Aliger. Deductionibus etiam vtimur: quemadmodum apud Martialem: *Non es vitioſus Zoile, ſed vitium*. Nam apud eundem illa eſt interpretatio ſiue paronomaſia: *Non es bonus ſed optimus malorum*. Quæ verò eſt ſimplex alluſio, inter figuras dictionis frequentius ponitur: tametſi ne ab hoc quidem rerum ordine diuelli queat: quale illud Ciceronis: Res inuiſæ viſæ D ſunt nobis Brute: Et apud Poetam: *Ibycis teris otia terris*. Frequẽtes in ea priſci. Et Plautus interdum immodicus. Biſquæſitum vulgus Italicũ corrupta voce dicit *Beſcl irzo*. ſic enim pronunciant, quod Galli ſcriberent, Biſquiſitio: propterea quod quaſi idem bis repetitur.

CONCESSIO, EPITROPE. CAPVT LVII.

PRæſcriptioni affinis eſt ea, quam Græci Ἐπιτροπὴν, nobis placet Conceſsionem nominare: nõ vt verbum verbo, ſed vt rem explicemus. fit cũ quippiam petimus, quòd ſi non poſſumus interpretari, partem concedimus, vt reliquum feramus. Eius exemplum petendum in deorum

concilio. Iupiter iudex. Venus agit cauſam Troianorum: petit imperium fatale. Iuno impedit. ſic igitur imperium cedit, vt Aſcanii ſalutem petat:

Nil ſuper imperio moueor. ſperauimus iſta.
Si nulla eſt regio Teucris, quam det tua coniunx:
-liceat dimittere ab armis
Incolumen Aſcanium: liceat ſupereſſe nepotem.

neque ſolùm in iudiciis cùm verſamur, ſed etiã in aliis vitæ officiis. ſic in quarto. vbi non poteſt impetrare Dido vt maneat Æneas: abitum concedit ei, *tempus*, inquit, *inane peto.*

CONFESSIO. CAPVT LVIII.

AC conceſſio quidem partem, Confeſsio verò totum dat. Hanc Græci ἀνθομολογίαν vocant: ſdque nõ fit ſine interpretatione. Ad hunc modũ Iuno fatetur Troianos obſeſſos. Diluit: quia fuerunt prædones in terrà alienà. Nec quęrit vtrũ, aut quid: ſed quale. Sic Ligarium Cicero fuiſſe in Africa cõtra Cæſarem, Diluit. hoc aliis quoque à Cæſare ignotum.

ANTITHETON. CAPVT LIX

ANtitheton quoque tollit alia re cõtraria poſita. Quamobrem ad Præſcriptionem quoque reduci poteſt. Eam figuram Latinè quò dicas nomine, nondum compertum habeo: niſi non diſplicet Contrapoſitio. talis in X.

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

ASSEVERATIO. CAPVT LX.

C SVprà præſcripſimus, interpretati ſumus, dedimus vt ferremus: ſimiles omniũ facies: perſtamus enim certis locis. Nũc offert ſeſe harum naturæ perſimilis Aſſeueratio, nec abſimilis aliqua ratione Etymologiæ. Nanq; poſito nomine, aut re, addimus aut cauſam, aut explicationem. Sic in Aſſeueratione continuamus ſentẽtiam argumento euidentiore, vt:

Et quorum pars magna fui. & illud
Et meminiſtis enim Diuæ, & memorare poteſtis.

& addit maiorem Aſſeuerationem:

D *Ad nos vix tenuis rerum perlabitur aura.*

Græci ἀπόδειξιν κατασκευαστικὴν vocant.

EXCITATIO, ADMONITIO, Detrectatio, Excluſio.

CAPVT LXI.

PAr huic Excitatio, quam ἔγερσιν dicunt Græci: quoties languẽtem auditoris animum, aut tędio affectum excitamus. Hoc fit tũ per Epiphonemata, de quibus ſuo loco dictum eſt: tum per nouas inuocationes. *Nunc age qui reges Erato.* & *Pandite nunc Helicona Deæ.* &

Non mihi ſi linguæ centum ſint oráque centum,
Ferrea vox. etiam admonitionibus.
Fuge torua citus, fuge murmura paſtor. &
Ne mihi tum libeat ſub dio carpere ſomnos.

Quæ figura ſeorſum à Gręcis παραίνεσις dicitur:

A ſed ita, ſi affirmatiua ſit: ſin autem negans, aut prohibens: appellatur à quibuſdam Detrectatio: quoties ademptum curamus nobis aliquid incommodi, aut inutilis, aut inhoneſti: vt illa quam ponebamus, *Ne mihi tum libeat ſub dio carpere ſomnos.* quòd ſi non à nobis malum, ſed ab aduerſariis bonum ablatum volumus, eiuſcemodi ademptionem Excluſionem nominauit. eiuſmodi eſt in vndecimo,

Nec Drances potius, ſiue eſt hæc ira deorum,
Morte luat: ſiue eſt virtus & gloria, tollat.

PERCVLSIO. CAPVT LXII.

AD eundem finem pertinet, quam Græci κατάπληξιν, nos Perculſionem, alii Comminationem, paulò languidius. Cicero Iudicibus comminatur, cùm ait: in ſermone populi rumorem verſari de iudiciorum corruptione. Percellit verò Catilinam: Iandudum iuſſũ oportuit te in carcerem duci. Et apud poetam in X,

Adueniet iuſtum pugnæ, ne accerſite, tempus:
Cùm fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum, atque Alpes immittet apertas.

& mox idem

Quę cuique eſt fortuna hodie, quam quiſque ſecat ſpem
Tros, Rutulúſue fuat, nullo diſcrimine habebo.

& in primo. *quos ego.* &

Flectere ſi nequeo ſuperos Acheronta mouebo.

PROMISSIO. CAPVT LXIII.

HVic ſimilis genere, contraria differẽtiis, Promiſsio. ea duplex eſt. Altera in colore orationis: vt *Connubio iungam ſtabili, propriámque dicabo.* Hic figura nulla. Altera eſt pars propoſitionum, ac miſta dilationi: vt mox dicam. & apud poetam in Sileno, *Huic aliud mercedis erit.* Aliquãdo ſimplex, vt,

Vobis animam hanc ſoceróque Latino
Turnus ego haud vllò veterum virtute ſecundus
Deuoueo.

DIALLAGE, INSTANTIA. CAPVT LXIIII.

D GRÆci adiunxere Exaggerationi eã quam διαλλαγὴν vocant. Atque ita deſcribunt. Quando multa argumenta ad vnum finem tendunt. verùm neque nomen conuenit: ſignificat enim Conciliationem: vt eſt frequens hiſtoricis, & apud Demoſthenem in oratione cõtra Neærã: neque eſt figura, ſed tractus integer orationis: qualis eſt Eliſæ ad Æneam. Quem ego tractum appellare ſolitus ſum Græcè ἔνστασιν: ſic enim ἐνστατικὸν virum operoſi iudicii vocat Ariſtoteles, & Latinè ſi pateris, Inſtantiam.

METASTASIS, TRANSLATIO, Tranſmutatio. CAPVT LXV.

AD Excluſionem adiungi, atque aptari poteſt Metaſtaſis. Quæ cùm ſit duplex, vnam oratoribus relinquimus: altera vtuntur

tũtur etiã poetæ. Eſt enim Metaſtaſis noſtra i- A
mago ſtat' eius, quã Trãſlationẽ vocãt rhetores. Differt autem à ſtatu illo, quatenus totius cauſæ is eſt fundamẽtum. Metaſtaſis autẽ partis tãtùm modus. Iunoni dat poeta per interrogationem:

Æneam hominum quiſquam diuûmque ſubegit,
Bella ſequi? & unum linquere caſtra Hortati ſumus? Tranſmutationem interpretati ſunt paulò duriuſculè. quãquam tranſmouere verbum appoſitè id aſſequatur: vt apud Terẽtiũ, trãſmouere gloriam. Tranſmotio tamẽ minus arridet: neque Tranſmiſsio admodum ineptum.

NECESSITAS.

CAPVT LXVI.

HVius figuræ motus conſiſtit in ea, B
quam Græci pro figura agnouere, atque ἀνάγκην nominarũt. Cùm reducimus factum in ſuas cauſas: Fatũ, Naturam, Mores, Leges, Tempus, Locum, Ætatem, Conditionem. Habet enim maximam vim apud pleróſque: præſertim Platonicos, qui eam Deam deorum, aut potius Tyrannam ſibi finxere. Ea vtitur poeta multis in locis: *Stat ſua cuiq; dies.* & *ſic voluere parcas.* & *fata viam inuenient.* & Æneas abeundi voluntatem in Iouis imperium. A natura: *varium & mutabile ſemper Fœmina.* ergo abeundum. A moribus, *pulchrúmque mori ſuccurrit in armis.* Igitur mors appetenda viro forti: pulchra enim expetuntur. A legibus, *At tu dictis Albane maneres.* non igitur iniuſtus, C
aut crudelis Romanus rex. Ab ætate, Pallas, *aut ego iam ſpoliis laudabor opimis, Aut letho inſigni.* A loco, *In regnis hoc auſa tuis.* Neceſſariò igitur debuit reſiſtere. A tempore, Neceſſariò manendũ in Africa Æneæ oſtendit Dido flantibus Aquilonibus aduerſis. Hæc pro figura ab antiquis agnita eſt: mihi ea ſententia non probatur. nullus enim color ibi, nulla mutatio orationis. Αἰτιώσεως potius: ſiue magis placet, Αἰτιώσεις, Argumenta enim ſunt arma orationis, & nerui. Eſt autem eius vſus duplex: alter ab accuſatore: quam iccirco dixere Græci κατηγορίαν, Accuſationẽ: quẽadmodum Iupiter in primo Vlyſſeæ, humanarum rerum euentus ait ab hominũ animis proficiſci. Alter eſt ab eo qui defendit: Græci ἀντικατηγορίαν, nos Excuſationem vocare poſſumus: cu- D
ius exempla vides ſuprà.

DICÆOLOGIA, RATIOnabilitas.

CAPVT LXVII.

EST autem huic cognata δικαιολογία: eam enim ſæpè conſequitur. Fit autem cùm rem ipſam vel confeſſam, vel non controuerſam petimus: ſequitur enim factum hoc, aut quod fieri debet, neceſsitatem, ſic,

Si ſine pace tua, atque inuito numine Troes
Italiam petiere, luant peccata, neque illos
Iuueris auxilio, ſin tot reſponſa ſequuti,
Quæ ſuperi manéſque dabant: cur nunc tua quiſque
Flectere iuſſa poteſt?

Vbi ex contrariis ſententiis poſitis altera deſtructa, alteram iure ipſo ſtare neceſſe eſt. Iccirco δίκαιον λόγον Græci, nos interpretati ſumus Rationabilitatem. Verùm equidem ne hãc quidem figuram puto: ſed modum orationis ductũ è ſtatu qualitatis. Ac quanquam eſt moderatio quædam atque mediocritas τῆς παῤῥησίας, quam figuram cõfeſsi ſumus: tamen vt res plenius intelligatur, ad hunc modum diſtinguẽda eſt. παῤῥησία duplex. vna Libertas, quam præ ſe fert orator tota oratione. Ea nulla figura eſt. Altera, eſt oſtentatio huiuſce libertatis, & color ipſius, atque hæc eſt figura. Conſiſtit autem in aperta perſonæ ſimplicitate, vel vera, vel ſimulata, & cauſæ bonitate, aut iudicis clementia. Quamobrem vocauit eam Cornificius Licentiam, nõ libertatem, laxè nimis tamen. non enim vniuſmodi ſemper eſt. Aliquando enim valde prudẽs eſt, ac circunſpecta. veluti cum cuipiam cuẽturam noxam oſtendimus ex eius virtutibus. Tibi mortem afferet iſta tua clementia Cæſar, & iis, quos amas, exitio erit. Cuius exemplum ex iis verſibus, quos ſuprà poſuimus:

Cur nunc tua quiſquam Vertere iuſſa poteſt.

Videtur enim ibi iam nõ Æneæ, aut Troianorum, ſed Iouis agere cauſam, cuius potentia ab alia maiore minoris dei potentia ſubuertatur.

REIECTIO, DETRECTATIO, Communicatio.

CAPVT LXVIII.

PVlchrè cum Metaſtaſi conuenit Reiectio, & Detrectatio, atq; Communicatio. ea duplex eſt. Vbi nõ poſſumus aut inficiari, aut trãsferre: quare ne grauemur, participem facimus aut conſilii, aut facti eiuſdem aduerſariũ. Sic Tuberonem onerat M. Tullius. Quinetiam in eadem oratione cum Iudice communicauit crimen item diuinitus. Quid aliud voluimus nos, quàm quod tu voluiſti Cæſar? Sic apud Poetã. Fatali iuſſu Iouis Æneas pugnat. Non igitur premi poteſt ab Iunone inuidiã, niſi Iuno damnet Iouem quoque. Communicatio autem cum aduerſario. Iuno quæ incẽdit bellum, communicat eũ Venere accuſante, quæ belli cauſam dedit. Aliud eſt genus Communicationis, quoties conſilium noſtrum cum auditoribus ita facimus commune, vt id ab ipſis quaſi petamus: vt ibi *Quid facerem? neque ego Alcippen, neque Phyllida habebam.*

EXECRATIO, DETEſtatio.

CAPVT LXIX.

AB Reiectione haud longè abeſt Execratio, ac Deteſtatio, adeò inter ſe ſimiles, vt vel altera pro altera, vel vtraque pro vna capi poſſe videa-

tur. nã quemadmodum improbatur, quod reiicitur: ita id à quo abhorremus, vel execramur vel deteſtamur. ſic A

-Dij talem terris auertite peſtem. &

Dij meliora pijs, errorémque hoſtibus illum.

Pro execrationibus accipere licet. Illud autem, *-quod dij prius omen in ipſum Conuertant*: Reiectio eſt cum deteſtatione.

DIGESTIO, DISSIPATIO.

CAPVT LXX.

TOT habuit aut ſpecies, aut modos, aut affinitates, aut aſſeclas, διὰ τῶν τόπων, quæ ſuis terminis continerentur. Quòd ſi poſita deſcriptio tota primùm, deinde reſumitur ita vt non fiat repetitio, de qua dictum eſt: ſed vt eius partes aut accutius, aut fuſius exequamur, aut in ordinẽ redigamus, ea à Græcis ἀνάδοσις, & διάδοσις. dicitur, à nobis Digeſtio: ſin autẽ ordo abſit, & cõfuſè vt quidque ſeſe obtulit effundimus, Diſſipatio vocatur à Latinis, à Græcis poteſt διασπορὰ, vel διασκέδασμος. Eſt igitur Digeſtio diſtributio. niſi malis Digeſtionem eſſe totam orationem figuratam, ſic pius, fortis, ſapiẽs Benedictus Scaliger pater. Deum enim coluit: Patriam tutatus eſt: vtramque fortunam magnanimitate temperauit. Diſtributionem autem alteram tantùm partem: Deum coluit, &c. Diſtribuit enim ſacta titulis. Cuius figuræ modus eſt, vt creſcat ſemper oratio. B

ARGVMENTATIO,

Epichirema, Enthymema, Exemplum, Inductio. CAPVT LXI.

C

ESt igitur, vt videmus Diſtributio quaſi facies quædam argumẽtationis eius quod vocant Enthymema, ſic enim fit. Pius, fortis, ſapiens, Deum coluit: hoſtes cõtudit, fortunam vtramque ſuperauit. Idem eſt, atque ſi dicas. Deum coluit, ergo pius. Hoſtes fregit, ergo fortis. Fortunam vicit, ergo ſapiens. Hoc planè Enthymema eſt. Quippe Syllogiſmus eſt oratio ex tribus propoſitionibus: colligit enim ex maiore, & minore concluſionem. Enthymema verò ſyllogiſmus mutilus. cùm altera ex duabus prioribus propoſitionibus in animo ſuppreſſa, altera cum concluſione enunciatũr. Contrà Epichirema: cùm probationes tam maioris, quàm minoris apponuntur. Quod maxime pertinet ad efficaciam orationis. nos Latinè Aggreſsionem nominare auſi ſumus. Atque ita ſcribimus vt in noſtris Originibus docuimus: non quemadmodũ vulgò circunfertur etiam à doctis. nam ea diphthõgus ſequente vocali pronunciatur ſicut eſt in, καλλιόπεια Calliopea, σπονδεῖος Spondeus, ſequẽte conſonante verò, ſicut eſt in, τυδείδης Tydides. ſic ἐγχείρημα. Has autem figuras eſſe multi negauere. quorum error ex eo deprehenditur, D

A quòd ita definitur figura: delineatio proba orationis à vulgato vſu aliena. Quid autem magis remotum à familiari popularitate, quàm vniuerſæ ſpecies argumentationis? Eſt enim argumentum corpus ipſum orationis: argumentatio autem forma ac vis, qua conſtruitur argumentum. Quemadmodum Fundatio, & Fundamentum: & Excretio, & Excrementum. Qui aliter accipiunt abutuntur: pauci enim Latina purè loquuntur. An ſatisfecerit hac in re Boetius, videbis in Commẽtariis Topicorum. Argumentationis autem ſpecies omnes adeò figuræ ſunt: vt à Philoſophis ipſis, claſſes illæ in quibus quæque cenſerentur, figuræ ſint appellatæ. Sunt autem, Syllogiſmus, Epichirema, Enthymema, Inductio, Exemplum. Ac de Exemplo

Argumentum. Argumentatio.

B quidem in comparationibus ſatis dictum eſto. Eſt enim cùm ex ampla materia (inde enim videtur nomen ductum) adducimus in vnum duo ſimilia. Inductio verò cum ad aliquid probandum plura ſuperinducũtur. veluti Turnus facit: vbi victoriam ſe de Troianis relaturũ prædicat, poſtquam dicit eos bis victos. Sic Æneas Alcidem, & Theſeum deſcendiſſe ad inferos: ſe quoque eodem iure poſſe. quanquam hîc exempla cum inductione. Exemplo vtitur Venus.

Antenor potuit medijs elapſus Achiuis. &c.

Enthymema in illis habes Iunonis verbis, *Diuûm Regina, Iouis coniunx*, non poſſum debellare Troianos: ergo Numen meum non eſt adorãdum. Subticuit maiorem propoſitionem, Numen ſine poteſtate quæ ei attribuitur, non eſt

C adorandum. ſyllogiſmum ibi. Pius eſt Æneas: Dii curant pios: ergo non fuit Æneas adigẽdus ad tot labores adeundos. Epichirema Pallantis pulcherrimum.

Quo fugitis ſocij? per vos & fortia facta,
Per ducis Euandri nomen, deuictáque bella,
Spémque meam, patriæ quæ nunc ſubit æmula laudis:
Fidite ne pedibus. ferro rumpenda per hoſtes
Eſt via: qua globus ille virûm denſiſſimus vrget,
Hâc vos, & Pallanta ducem patria alta repoſcit.
Numina nulla premunt: mortali vrgemur ab hoſte:
Mortales totidem nobis animæque manúſque.

Sic igitur explicandum. Concluſio hæc: nõ

D fugiendum, illis verbis: *Fidite ne pedibus.* maior propoſitio: Nullus vir generoſus fugit, ideo dixit: *rumpenda per hoſtes Eſt via.* minor: vos generoſi. Iccirco ait, *per vos & fortia facta.* Probatio maioris: *Mortali vrgemur ab hoſte.* ſi enim eſſent numina inuicta, fugiendum fortaſſe fuerit. At, *Mortales totidem nobis tum animæ, tum manus.* probatio minoris, *vos patria alta repoſcit.* Syllogiſmi autem ſpecies neutiquam poeſim ingrediuntur niſi fortaſſe ſit topicus. verùm parcius hoc agitandum, ſobriam enim decet eſſe ſcientiam, eiúſque præcepta. nimium nánque acumen cùm admiratione, tum odium parit. Illud animaduertendum eſt. Conſequentem ab oratoribus eam vocari orationem in argumento, quã noſtrates

ſtrates vel minorem propoſitionẽ, vel aſſumptum nominãt. Eam verò quæ hanc antecedit primo loco, & maior à Dialecticis dicitur, ſub propoſitionis vocabulo agnoſcere: quippe quæ ante alias, quaſi pro aliis ponatur. Rectè ſanè hactenus. at verò eorum quidã cùm figuram putant eſſe Conſequentem illam, non rectè ſentiunt: Eſt enim figuræ totius pars nõ figura. Falluntur item qui exiſtimarũt, Enthymema propoſitionem eſſe cum adiuncta probatione, nulla concluſione appoſita, ſed in animo ſeruata: vnde nomen Enthymematis aſcribendum ſit. Cæterùm hæc eſt potius reticentia: de qua ſuo loco. cuiuſmodi eſt in oratione Hiarbæ: conuenit enim affectibus. Nam proponit iniuriam ſibi ab Eliſa factam: quã & probat à rei notitia. Hæc apud aras conqueritur Iouem alloquens. nihil tamen concludit. Nihil ſanè Iouẽ orat.

Enthymema.

PROECTHESIS, PRÆexpoſitio. CAPVT LXXII.

IN luce ac vi Enthymematis verſatur ea figura, quæ à Græcis προέκθεσιν appellatur. quippe primo loco expoſito eo quod fieri, vel non fieri debuit: Secundo loco quod cõtrà vel factũ ſit, vel extiterit ſubinferimus. Habet enim naturam concluſionis à contrario. vt pater fuit, & occidit: ſic

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

Nam illatio recta fuerit, *pacem orare manu*, oblatam pacem admittere: quia qui petit pacem, appetit.

ADNARRATIO CAPVT LXXIII.

PRæ ſe fert adnarratio nonnihil cõſanguinitatis cũ Proecthesi. differt autem quia ab eodem fit Pręexpoſitio, & eius contrarium inducitur. At in Adnarratione non ab eodem. ſed cùm ab aduerſario narratum eſt, ſubtexitur à reo alia narratio cui⁹ facies priorẽ aut oppugnet, aut detorqueat, aut interpretetur, aut obſcuret, aut adumbret. Græci pleniſsimè παρεντιθέναι vt & ſubſtituta narratio indicetur, & contraria. Nobis non licet tot vno verbo, neque ſi liceat, velim. Non enim ſemper contraria eſt. ſed vti dicebamus, aliis coloribus picta. Cuiuſmodi apponit Iuno priori Veneris narrationi, in X.

ALTERVM genus figurarum, quæ plus dicunt, quàm in re ſit. Hyperbole. CAPVT LXXIIII.

HActenus primum figurarum genus expeditum ſit: quòd eas comprehẽdit, quę quãtum in re eſt, ſignificãt. Nũc alteram partem videamus earum, quibus pl⁹, quàm in re ſit, deſignatur. ὑπερβολὴν Ariſtoteles in Quæſtionibus accipit pro

A vtroque exceſſu: quiſue ad exuberãtiam, quiſue ad defectum tendat: quippe vtroque excedi medium, ſiue mediocritatẽ. Nos eum tantùm exceſſum dicimus, qui redundantiam denotat. Id figuræ nomen eſt: quoties rem rerum ambitu, aut maiore natura extollimus. Cicero ſuperlata, Græci ſuperiacta maiore vi vocis. Et multum conſiſtit in attributione: *It clamor cælo*, &, *-ferit aurea ſidera clamor*, &, *-præruptus aquæ mons*, ſanè maior natura attribuitur. rerum verò ambitu ſic excedimus rem, quemadmodum de equis:

Qui candore niues anteirent, curſibus auras.

Manifeſtius adhuc de Camilla

Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina: nec teneras curſu læſiſſet ariſtas:
B *Vel mare per medium curſu ſuſpenſa tumenti*
Ferret iter: celeres nec tingeret æquore plantas.

EXCVRSIO. EGRESSIO, Ecβaſis. CAPVT LXXV.

ATque vnius quidem rei natura cùm augeſcit præter modũ, Hyperbole eſt: cùm verò additur aliquid pręter propoſitum, ita vt excedamus ab inſtituta oratione, Ecβaſis dicitur à Græcis Latinè Digreſsio, ſiue Egreſsio. Nonnulli Excurſionem dicere maluere. Multus in ea Herodotus. Multus Homerus inſertis alienis ab re
C narrationibus. Noſter adeo parcus, vt ſemel tãtùm: quippe vbi Diana Camillæ narrat ortũ, atque vitam.

METABASIS, TRANSitio, Traiectio. CAPVT LXXVI.

HAud penitus cohæret huic naturæ Metaβaſis, haud penitus abhorret ab ea. Nam tametſi neque addit pl⁹ quàm par ſit: neque à propoſito excedit: tamen præter ea, quæ dicta ſunt, dicit alia ita, vt ab illis digreſſa, in alia tranſeat, quæ addat prioribus: itaque licet non dicat plus quàm in re eſt: tamen dicit præter rem propoſitam,
D aliud. Adeò verò frequens eſt, vix vt egeat exemplis: *Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur*. Connectit enim quæ ſequuntur cum ſuperioribus. & illud:

Iunonem interea compellat Iupiter vltro.

Sunt & inuocationes, quas ſuprà memoraui, generis, atque vſus eiuſdem: *-Pandite nunc Helicona deæ. Nunc age qui reges Erato*. Traiectionem ponit Cicero in 3, de Oratore. verùm quid ſit non declarat. Quintilianus ne nominat quidẽ. Trapezuntius putat eſſe Hyperbati ſpeciem: cũ verbis verba interponuntur. ſi ita ſit: tropus erit, non hæc, quæ hìc Trãſitio à nobis, Tranſitus dicitur à Fabio. Cuius modũ præter ſuperiorem, illum dicit: quoties quaſi nos ipſos excitamus ad aliquid inſerendum. vt *& quis fuit alter, Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem?*

verùm ineptè vel ab eo vel ab aliis ſchema negatur eſſe. Nihil enim magis figuratum, quàm ſimulatio, aut diſsimulatio: præſertim cùm id quod planè dici poteſt, delineatur per interrogationem.

TERTIVM genus figurarum, quæ minus dicunt quàm pro re, Eclipſis.

CAPVT LXXVII.

Tertium ſequitur figurarum genus quę minus dicũt quàm pro re: quarũ princeps eſt Eclipſis apud Græcos. Defectũ nos dicimus, vt *Quos ego*. & in V. *Quanquam ô*. ſeruit igitur maximè affectibus. In priore exemplo, irę: in altero, ambitioni. In illo autem *Nonimus & qui te*: pudori. eandem vocare queas Suppreſsionem, vel eius facere ſpeciem. Hic enim eſt verbi Suppreſsio: defectus autem rei totius eſt: veluti cùm Æneæ concubitus cum Eliſa non refertur. Et alibi ſæpe, quæ dicitur *ἀνωνύμως*. Nam quicunque in prœliis obeunt, neque in catalogo recẽſiti ſunt, per *ἀνωνύμως* numerati intelliguntur: & è cõtrario, qui in catalogo nominati, omnes in prę liis fuiſſe creduntur, tametſi non omnium mẽtio facta eſt: vt garrire deſinant Grãmatici qui ſuper hoc litigant, & pro vitio obiiciunt diuino Poetæ, poeſeωs ipſius decori, vt patet, ignari. ſic & adueniunt Carthaginem ſocii poſt naufragium. & Turni reuerſio ex Ardea, poſtquam eò naui delatus fuiſſet. Aliquando igitur ſimplex eſt omiſsio: interdum ab ipſo poeta recitatur: Quemadmodum in ſexto: *ni iam præmiſſus Achates Afforet*. Neque enim dixerat præmiſſum: & nunc dicit *poſtquam venit*. Hæc autem qui voluerit acutius interpretari, diſtinguet Reticentiã à Subticentia. vt vbi nihil dicitur, Reticentia ſit: quam oſtendebamus in iis qui in catalogo poſiti, in pugnis non nominantur. Subticentia verò, quale eſt, quod de Achate præmiſſo monet poeta: ad id enim loci ſubticuerat. Sunt autem eodem modo ſpecies, Abſciſsio, & Suſpẽſio, & Præciſio. Abſciſsio: vt *Reticentia. Subticentia.*

-quem das finem Rex magne laborum?

Non enim addit, quod potuit: Nihil amplius ſperàndum, niſi iam conſtet quemadmodum animatus ſis. Sic etiam Hiarbę obteſtatio abſciſſa eſt: vti ſuprà dicebamus. Suſpenſio autem eſt in oratione Sinonis:

Sed quid ego hæc nequicquam ingrata reuoluo:
Quid ue moror? ſi omnes vno ordine habetis Achiuos?

Suſpendit enim, quam reſumeret poſtea orationem. Præciſio autem eſt decurtatio. Sic enim loquitur Cicero. præciſè id eſt breuiter. Decurtata ſanè oratio eſt, quales ſine verbo ſuprà adduximus. Cæterùm per Conceptionem, quoque fit quam Græci dicunt *σύλληψιν*: quoties vel numerus ſingularis multitudinem ſignificat, vel vnum genus etiam alterum comprehẽdit: quarum duarum vno verbo exempla ex Græcis hiſtoriis ſubnecti queunt. ponunt enim

A *τὴν ἵππον*, pro eo quod eſt, *καὶ τὸν καὶ τοὺς ἵππους*: neque ſolos equos, ſed equitem quoque. Sic à poeta ſæpenumero ponitur hoſtis pro hoſtibus. etiam ille modus alius eſt: cùm verbum ambiguũ damus, quo plures vna res declarantur. Aliter nánque ab aliis exponitur verſus ille: *-tranſuerſa tuentibus hirquis*. Ad hoc, committitur eadem mutilatio per aliam ſpeciem, cui nomen fecimus nos Cõſequentiam. cùm certis verbis poſitis, & illud quod ea ſignificant, & aliud, quod conſequitur, ſignificatur. verbi gratia, ſi quæras de quopiam: eſt ne vir bonus, reſpõdebo, Ligur eſt. ſignificat enim patriam: quam deſignationem ſtatim nequitia, atque perfidia conſequitur. Sic Turnus:

B *-& noſtro ſequitur de vulnere ſanguis.*

Vult præterea intelligi Æneam à ſe quoque vinci poſſe. Addiderunt etiam ſuperioribus ſpeciebus Interruptionem, quam à Græcis vocatã aiunt *παρασιώπησιν*. cum interrupta oratione, aliquid ſubditur:

O fortunati quorum iam mœnia ſurgunt

Non continuauit, quæ dictabat animus: quippe alibi - *requies ea parta laborum*. & - *quibus eſt fortuna peracta Iam ſua*. &,

Vobis parta quies: nullum maris æquor arandum.

Ad ſuſpenſionẽ quoq; illud referemus: cùm incert' relinquitur auditor: an Æneas ſimul cũ aliis clypeũ mutauerit, in ſecũdo. poſtremò eſt illa ſpecies, quam *παράλειψιν* Græci, nos Omiſsionẽ appellamus: Cùm res omittitur, quę adeo neceſ-
C ſaria eſt, vt etiam non relata intelligatur. Neq; enim Æneas reficit naues niſi in Africa poſt naufragium: & in Sicilia poſt incendium. At per ãnos decem quot partes, quot armamenta reſtituenda ſunt? ſic, nõ ſemper legimus quoties cibum capiant, aliáque naturę neceſſaria expediant. Id quod ſanè figura eſt. nam plebeia oratio nihil omitteret.

PERIPHRASIS. CIRCVMlocutio, CAPVT LXXVIII.

Est & alia ratio ſubticendi: verùm quia eius nomen contrario ſignificato etiam commune eſſe poteſt: ſeiunximus. ſanè Periphraſis duobus modis contrariis fit. eſt enim Circumlocu-
D tio qua multis verbis ambimus rem deſignatã. Cæterùm aliquando vt obumbremus, ita tamẽ vt cerni atque intelligi poſsit: aliquãdo vt magis perſpicuam faciamus. Atque hic quidẽ poſterior modus ad Hyperbolem potius ſpectat. Nam tametſi nonniſi quod in re eſt, deſcribitur: tamen additur aliquid ei, quod ſimpliciter intelligi poteſt. Etenim *Nate dea*: &, *ſatus Anchiſa*: &, *Tros Anchiſiade*, periphraſticè dicitur de eo, quod ſimpliciter, Æneas, intelligitur. Ita neſcio quid maius concipi videtur. Tamen quia non penitus exceſſus ſtatuitur: è capite de Hyperbole, cui non conueniebat, tranſtulimus ad hunc locum, vbi ſub ambiguo nomine com-

prehen-

comprehenderetur. Quod ſi cui plus placet, vt ibi ſit, non laboramus. Maximas enim paſsi ſumus difficultates vt primi omnium certis quęque limitibus genera comprehenderemus. Prior autem modus Circũloquutionis mera reticentia eſt. Quemadmodum Dido cum dicere vellet, *amo*: multa verba facit, ſed omnia minora, quàm quantum illud eſt apud pudicam mulierem. *ſolus hic inflexit ſenſus*. Nondũ *animum*. Mox à ſenſibus. *animũmque labantem Impulit*. nõ autem deiecit, aut euertit. euerterat tamen.

EMPHASIS, Capvt LXXIX.

POnitur à M. Tullio figura quędam neque nominatur: Cùm, inquit, plꝰ intelligitur, quàm dicatur. Quintilianꝰ Emphaſin interpretatur. Cæterùm Emphaſis non vniuſmodi eſt. Interdum nánq; talis eſt, vt, *quos ego*. Emphaſis eſt in pronomine: cuius ſignificatio anguſta in Oſtẽſione eſt: ſic enim Latinè Græca illa vox dabitur nobis: ex his porrò anguſtüs effuſum erit ſignificatum ad illa, Ego Neptunus: Maris deus: cuius potentia tanta eſt, vt etiam ventos caſtigare poſsim: præſertim ex Thaletis ſententia, qui aquam omnium rerum, nedum vẽtorum elemẽtum profitebatur. Et ſanè Ventus ſi vapor, aut à vapore eſt: & vapor ſiue exhalatio inter aquã, & aerem affinis vtrique natura quædam, nõ temerè aquarum numen explicat vim ſuam ſub oſtenſione ſuæ perſonæ per pronomẽ, ego. nõnũquam verò fit multis appoſitis verbis ad efficaciam. Quid enim aliud eſt: *Hectorei ſocij*: niſi vt, quẽadmodũ hortatur, inſurgunt remis: i. fortiſsimi. nec minoris eſt in 3. perſona, tãquã de alio, appoſito nomine, nõ pronomine. vt in 5. *quę munera Niſo, Digna dabis, prima merui qui laude coronam.*

INNVITIO. Capvt LXXX.

PRæter veterum diligẽtiam nõ paucanos aut inueſtigauimus, aut commenti ſumus. inter quæ, etiam illum Reticentiæ modum, qui non tam defectu, quàm veluti ex quadam circuitione, excitat vlteriorem pleniorémq; intellectionẽ. Quã figuram propterea nouo nomine diximus Innuitionem. Talis in 4. Dido: quãquam enim coniugii pœnitebat eam: tamen vt aliquo modo contexeret excuſationem cũ accuſatione, ſic loquuta eſt: *Non licuit thalami expertem ſine crimine vitam Degere more feræ.* Quid enim aptius ad excuſandum, quàm oſtendere vitam illam quã optabat eſſe ferarum, ac brutorum vitam? Hãc autem hominum: ac propterea non damnãdã. ἄνοιαν Græcè fortaſſe poiſis.

EXTENVATIO. Capvt LXXXI.

QVinetiã cùm detrahimus, vel odio vel inuidia, vel faſtidio, vel contẽptu, pingitur eiuſdem figuræ facies, appellatúrque Extenuatio. Fítque duobus modis. Aliquãdo enim vera dicũtur: atque rei ęqualis eſt ſignificatio. ſed pro re, loco, aut tempore minor eſt oratio, quàm propoſito conueniat. Verùm ſanè erat Troianos bis victos fuiſſe. Ergo gẽtem bis victam cũ vocat eos Turnus, nihil de re detrahit. Cæterùm importuna obiectio efficit, vt de præſenti laude bellica eis multum adimatur. Alio modo fit cùm ex natione, aut familia integra colligitur vnius aut plurıũ crimẽ quod ad alterũ eiuſdẽ vel familię, vel nationis pro probro adducatur. Sic Laomedontiadas vocat Troianos Dido à periurio Laomedontis, Æneam ſimilis inſimulãs criminis. & Semiuiri Phrygis: propter Cybeles Gallos. Fit etiam tertio modo: veluti Hiarbas: *cui littus arandum*. nõ dixit terram, aut agrũ, aut aruũ. ſic Latronẽ, nõ regẽ vocãt Laurentes matres Æneam. Ratio ac lex huius eſt, vt quod in genere, aut ſpecie vltimũ, ac deterrimũ eſt, attribuamus ſuperiori, aut meliori. Nã quod peſsimũ & ineptiſsimũ arationi eſt, litꝰ eſt. hæc igitur ſimplex. cõpoſita verò ĩterdũ eſt per Collationẽ. *Non Diomedis equos, non currus cernis Achillis.* Ibi enim maiora atq; atrociora, ille polliceri. & Turnus: - *nec equi cæca condemur in aluo.* Pingitur etiã hæc eadẽ figura per expoſitionẽ: vt ibi - *dum Troia tentat Arma fugæ fidens, & cælum territat armis.* Rẽ enim ipſa iactantia maiorem oſtẽdit. Ac ſanè terrere cælum armis, permagnum quiddã eſt. Cæterùm quia vanus animi tumor ille: quòd declaratur illis verbis: fugæ fidens: minora ſanè omnia in oratione, quàm in euentu belli. ſimilis Extenuatio eſt in Eliſæ oratione, vbi profectionis Æneæ cauſas eleuat: *ſcilicet is ſuperis labor eſt: ea cura quietos Sollicitat.* Illã quoque extenuationẽ aiunt eſſe apud eãdem: *Saltem ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet Ante fugam ſoboles, quæ te tantùm ore referret.* Mihi verò non vidètur. quippe nihil extenuat. An verò cùm hæc coniunctio, ſaltem, ponetur: erit Extenuatio? nequaquã. neque enim minus dicit, quàm in re ſit. neq; in ea parte: *qui te tantùm ore referret.* nihilo nánque verius Extenuatio eſt, quàm ſi quis tibi debeat talẽtum: à quo exigas drachmam dũtaxat. verùm hæc eſt natura precationis, vt totum ferre ſi nequeamus, rogemus partem. Neſcio an ſit hæc figura, quã Optationẽ legimus apud M. T. Talẽ habes in Pallante cũ Turno cõgreſsuro. ſimilis & Eliſæ, *Felix heu nimium felix, ſi littora tantùm Nunquam Dardaniæ tetigiſſent noſtra carinæ.* Idẽ enim repræſentat, quod ei fuerat optandum.

AVERSIO, Caſtigatio. Capvt LXXXII.

NOn eſt igitur Attenuatio rei: ſed attenuatæ rei repræſentatio. Quemadmodum fit in alia figura, quam aliqui Auerſionem, nos Amotionem appellamus. Cùm reiicimus aliquid, vt aut ſimile meliore cauſa, aut cõtrariũ reponamus: *Non ego cum Danais Troianam excindere gentem Aulide iuraui.* Amouet enĩ hoc, quod negat, vt ſuperinductorũ meritorũ pręmia petat. à cuius vi, atq; natura nõ abhorret illa cui nõdũ nomẽ indidere. quã ego Auerſionẽ potiꝰ appellarĩ. Cuiuſmod in VI. *Ne pueri ne tanta animis aſſueſcite bella.* etiãſi Caſtigationẽ velis dicere, haud diſplicet. Apertius alibi: *O quæ ſatis ima dehiſcat Terra mihi.* & *Sed pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras Pallentes vmbras Erebi, noctémque profundam: Ante pudor q̃ te violem, aut tua iura reſoluam.*

Amotio.

Auerſio.

n.

machum,& Lycophronem, & Homerum, atque etiam Herodotum ſcripta ſunt. Veritatis nanque Græcis cura nulla. In eorum autē quibuſdam quaſi inuolucris contectæ ſunt res aliquando naturales. de quibus & Palæphatus, & alii. Nec multū ab hiſce abſunt Hieroglyphôn nugæ, & quę apud Orum veteres ſunt commēti. Fabulæ genera ab inuentoribus, aut ab vſu frequenti nationum à Cilicia, à Cypro, Æſopea, à materia, λογικὸς μῦθος, Rationalis: ἠθικός, ab affectu, μικτὸς, miſta ex vtroque: vt Rationalis perſonas introducat. Ethica committat animalia. miſta vtrumque. verùm ſanè nō probatur nobis ea diuiſio. nánque etiam cùm homines introducūtur, aſsignātur affect': & cùm animalia, aſcribitur & ratio, & oratio. Et præter animalia etiam arbores, etiam ollæ, etiam lima ab Æſopo adducitur. Olla fictilis æneum lebetē alloquitur. Quercus & fungus colloquūtur. Item Abies, & Arundo. Etiam dii, vt Iupiter, & Ranæ. Et Sol, & Luna, & mare, & terra. Partes autem tres. prima προμύθιον, poſtrema ἐπιμύθιον, quæ vna ſunt: neque differunt niſi loco, ſicut Lucifer & Noctifer. Eſt autē oratio in qua fabulæ vtilitas declaratur. Sūt igitur duæ tātùm partes, μῦθος, & ἐπιμύθιον. ſic enim libet appellare τοῦ μύθου explicationem, quę vel antè vel pòſt ſolita eſt poni. Parœmia verò eſt, quod Latini prouerbium. quare Grammatici, i. Donatus: & is Gracculus, qui Donati adducit definitionē, æquè inepti ſunt. Parœmia, inquit, eſt accōmodatum rebus, temporibúſque prouerbium. quæ tam bellè compoſita ſunt, atque ſi quis dicat ἄνθρωπος eſt ratione vtens homo. Hi ſunt qui ſine alis in cælum euolarunt: qui irrident ſtudia philoſophorum, ignaui latratores omniū ſcientiarum, quas tamē profeſsi eſſe videri volūt. quorum errores multis in locis numerū verſuum penè ſuperant. Cæterùm ignauis ac ſupinis hominibus vaporarii iſti cōpilatores relinquēdi ſunt. quare verò non addiderunt etiam, Locis: nam ſi rebus & temporibus debet Prouerbium accōmodari: cur omiſſa ſunt loca? an quia rerum nomine comprehendebantur? Quid tēpora? nónne item res ſunt? nihilo felicius cū ſuo Diomede. Parœmia eſt prouerbii vulgaris vſurpatio: vt iam non ſit idem parœmia, quod Prouerbium: ſed Parœmia vſurpatio prouerbii: ſicut ἵππος nō ſit equus, ſed equi vſurpatio. præterea quomodo vulgaris? ſunt enim quædā Parœmiæ adeò abſtruſæ eruditionis, vt à nemine ſint declaratæ, vſus tātùm quaſi promulgatus. Qualis de Delio natatore. rum aliæ multæ. Si igitur nō omnibus competit: cuiuſmodi ea fuerit definitio? An verò Græcas admittemus? Quibus ille, quemadmodum in omnibus ſuis ſcriptis ſolet, quaſi alienæ fabulæ hiſtrio, ſatagens coacervator nullo appoſito iudicio fœdauit animos eorum, qui ſeſe eius fidei ſuáque ſtudia committebant: λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ ἔχων ὠφέλιμον ἐν αὐτῷ. Quis neſcit, ſi eſt vtilis, vtilitatem cōtinere? Æquè prudenter ac ſi diceret, Homo eſt animal rationale, rationem habens. Præterea, non eſt verum, omnia prouerbia multam habere vtilitatē. quæ enim vtilitas in illo? χαῖρε φίλον φῶς. Ad hæc nō omnia tegunt ſentētiam mediocriter: ſed quędam, vti dicebamus adeò reconditè, vt etiā ab illis ipſis, qui ea prodiderunt, ignorentur. quædam perinde controuerſa. Alia difficillimæ cognitionis: vt ὡμαία τὴν ἀκυζίαν ἐπιπλθεν. & alia innumera. Nonnulla verò tam aperta indicatione, vt neque interprete, ac ne deſignatore quidem vllo egeāt. vt Camelus ſaltat. Accedamus ad alteram; λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφείᾳ, iā hoc Ænigmatis proprium eſt: nō autem omnibus Prouerbiis. Ab his cùm abſceſsit apponit ſuam: Celebre dictum ſcita quapiam nouitate inſigne. Primùm hæc definitio æquè conuenit cuiuis ſententiæ propter celebritatem. At quomodo nouum ſit: quod idem tritum eſſe oportet. ſic enim mox interpretatur παρὰ τὸν οἶμον, τουτέστιν ὁδὸν· ὥσπερ τρίμμα. Præterea Parœmia deſinet eſſe hoc quod eſt, cùm exuerit tempore nouitatē. Sed & illud imprimis prodit hominis miram philoſophiam: cùm ſuæ definitionis recenſens partes, ita explicat. vt, Dictum, generis: Celebre, differentiæ: Scita quapiam nouitate inſigne, proprii vicem obtineat. quaſi verò proprium definitionis pars ſit. ſed de hoc ſatis. Noſtra autem talis eſto definitio. Prouerbium eſt oratio vulgata allegorica. ſin mauis omnia Latinè, pro, allegorica, ponetur, alludens, aut innuens. Neque enim verum eſt eas, quas ſententias vocant, quarum ſignificatio ſimplex atque aperta eſt, eſſe prouerbia. vt ſimile à ſimili appetitur. Alioqui omnes ſententiæ perinde erunt parœmiæ: ita vt ſatis ſit ad eam definitionē hoc tantùm. Sententia celebris: vt ab aliis ſententiis, quæ minus vſitatæ ſunt abſoluatur. Verùm ita eſſe potius, vti dicebamus ex ipſis nominibus manifeſtum eſt. Nánque Adagium à Varrone dictum ex vſu veterum interpretemur: quod è ſua prima, ac propria ſignificatioue agatur ad aliud iudicandum. Nō autē quaſi circumagium, vtpote in ore hominum circūferatur: quemadmodum ſcripſere. ſic & Prouerbium: quod ipſum verbum ex ſe ſit, ac præterea pro alio verbo, id eſt, ſenſu ſupponatur. Nam neque παροιμιάζω à via deduco: vt ſit quaſi παροδικὸν, i. tritum, & vulgare: neque οἶμος, ibi viā dicit, ſed id quod Latini interpretati ſunt, Verbū. Ita vt verbo verbum, i. ſententia ſententiæ ſit appoſita poſterior ex priore. vt primo loco ſignificet id quod præ ſe fert, ſecundo innuat id, cui applicari poteſt. hoc eſt, παρὰ τὸν οἶμον. præter primum verbum, & ab eius ſenſu, alterum & verbum & ſenſum. Sic προοίμιον, qui à via interpretantur, praui ſunt iudicii. Nam quemadmodum Proœmium quod

Parœmia. Proœmium.

A eſt oratio,erit ante orationem? ſi oratio via eſt, erit ante viam via,quo nihil ineptius excogitari poteſt. Quis enim ambulat ante, quàm ambulet? Sed eſt, vt alii prudentius profitentur, à citharœdis tranſlatum. prius enim,quàm cantiones inſtituāt,modos quoſdam faciunt,quibus introducant auditores. Hoc & Ariſtoteles docuit nos,ſicut,inquit, προαύλιον τι περὶ τῶν αὐλῶν vt alibi dicebamus. ſit autem Allegoria per ſimilitudines ac trāſlationes: ἄλλο γὰρ ἀγορεύει, ἄλλο δὲ νοεῖ. Quemadmodum apud Poetam: *Argutos inter ſtrepere anſer olores:* Olor enim Cygnum dicit: Cinnam autem & Varium intelligit. anſer auem ſtreperam ſignificat: deſignat autem Poetam nominis eiuſdem. ſic & illud, *Atque idem iungat vulpes,ac mulgeat hircos:* i, audeat face-
B re,quod nequeat. Quod ad prouerbii naturam quā proximè accedit: cuiuſmodi illud eſt, *laterem lauare.*

VLTIMVM figurarum genus,quæ contrarium dicunt rei. Ironia. CAPVT LXXXV.

RElíquum eſt,eas figuras perceenſere, quarum verbis ſenſus cōtrarius eſt. Quod longè alienum videtur à veritate. Verba enim notionum notæ ſunt. Notio eſt apprehēſio rei per ſpeciē. Et accipitur non pro actu apprehēdēdi,ſed pro ſpecie ipſa apprehēſa. Quonam igitur modo verbum quippiam ponetur, cuius ſignificationi contraria ſignificatio concipiatur? Sanè oportet è re nota falſam intelligere orationem. Sic
C Dauum peſsimum, ac nequiſsimū cum appellat herus, virum bonum: illico ſentit auditor ad irriſionem dictum illud enunciatum. Quòd ſi res nota non ſit,& tamē hac vtatur figura quiſpiam: geſtu oportet eius vim aperiri. Hui⁹ ſpecies Antiphraſin poſuere, & Ironiā. Ironia verò à Græcis ita appellata fuit,quia nihil ſignificet eius quod dicit: ſed ſolùm ipſum dictum ſit abſque ſignificatione, quæ debetur ei. εἰρωνεία. Hoc igitur habet cum Allegoria commune: vt aliud dicat,aliud ſignificet vtraque. Differunt verò: quia non ſentit Allegoria contrariū, ſed ſimile: cuius propterea vis ſita eſt in coniunctione. Ironia contrarium indicat: & cōſtituta eſt in disiunctione. Non enim cohærent cum ſenſu verba. Eſt autem ſimplex interdum, nonnun-
D quam picta,atque exornata. ſimplex illa ad Drācem- *quando tot ſtragis aceruos Teucrorum tua dextra dedit.* Pictæ autem illæ ſunt, & artificioſæ, quas nos Diſsimulationes,atque illuſiones vocamus. Diſsimulat enim Æneas ciues Laurentes ab ſe interfectos, idque petētibus inducias eorum legatis. Qui locus miro artificio & cōiunctus eſt cum Tranſlatione cauſæ, & exornatus interpretatione. appellat ſiquidē inducias quas petebant. Pacem quam ipſe exoptabat,

Pacémne exanimis: & belli ſorte peremptis: nō à me, ſed à bello: *Oratis? equidem & viuis concedere vellem.* Non igitur ego belli author. Iccirco addit *Nec bellum cum gente gero.* Sed cum Latino, neque ego, ſed ille mecum: *Rex noſtra reliquit Hoſpitia.* Sic & oratores diſsimulatione: *parceret hoſpitibus:* qui tamen hoſtes erant. Atque hæc pars poeſeos adeò eſt admirabilis nobis, vt centies lecta relegatur. penè enī ſingula verba aut figuram prætexunt, aut artem produnt doctis tantùm ſine oſtentatione, vel quo animi impetu,atque acritate compoſita eſt illa comminatio? *Æquius huic Turno fuerat ſe opponere morti.* nā porrò quid mai⁹ illi euenire poteſt, quàm mors? At inſtat atque aggrauat etiam magis. *Æquius,* inquit, peius quàm mors illi continget: quippe dedecus. vt etiam ſibiipſi iniquū oſtēdat Turnum. non dixit, vtilius, aut commodius: ſed æquius. Æquiorem fortunam in manifeſta ac præſenti morte inueniſſet. Et quantum valet apud eam, cui ſpiritus poeticus eſt, vox illa: *huic,* præſertim appoſito nomine, poterat dicere, *illi.* Cæterùm ardorem indignationis cum contemptu miſtę deſignāt illa verba. Sed non eſt is locus. Certæ enim vigiliæ debētur Maronianæ diuinitati explicādæ, cuius monumēti ſtudioſis fundamēta, vt quiſq; ſeſe offert loc⁹ paſſim iacim⁹.

Illuſio verò ad inuidiam apud eundē Drācem aduerſus Turnum: *Primus ego, en ſupplex venio: miſerere tuorum.* nihil enī minus, quàm ſupplex erat. Neque ſanè tam ſupplex viro forti erat, quàm videri volebat, ne ille vir fortis videretur. Aliâs tamen, εἰρωνείαν latinè quod dicerē, cùm haud haberem, Illuſionem non ſpeciē ſolam, vt nūc, ſed vniuerſum genus appellare auſus ſum. cui placebit, admittet: aut meliorem dabit. An verò, quod aliqui ſenſiſſe viſi ſunt, Simulatio dici poſsit? Quippe Socrates, qui εἴρων dictus eſt, ſimulat vbique ſeſe imperitum. ac fuit tempus cùm ſub præceptoribus non putarem εἰρωνείαν eſſe ſimulationem. Sinon enim oratione ficta, atque ſimulata vtitur. Nulla tamē Ironia ibi. Impræſentia tamē aliter videtur mihi. Nánque Sinonis oratio tota eſt in eo ductu, quam Fictionem ac Fallaciam appellabimus. Drances verò cùm metum ſimulat oratione, pectore fiduciam tegit: figura vtitur. Quæ neque Ironia eſt tota, neque ab illa procul. Atque in quibuſdā verbis aperta. veluti cùm ſupplicem ſe profitetur. In aliis paulò pudētius tegitur. An verò differt ſimulatio à diſsimulatione ita, vt vnum eſſe nequeant? nam diſsimulamus quod eſt. Id quod penitus Ironiam vocamus: ſimulamus quod non eſt. Quónam igitur modo, hæc quoque erit Ironia. videntur enim cōtraria. ſicut contrariæ orationes: eſt, non eſt. Diſsimulo me eſſe Germanū. ſimulo me nō eſſe Germanū. ſanè duæ naturæ ſunt diuerſæ, ſicut manifeſtū eſt. ſed nō ita tamē vt vtriuſque originē negemus eſſe vnā. nā in diſsimulatione eſt negatio rei quæ eſt. in ſimulatione affirmatio rei quæ nō eſt: itaq; idē erit mod⁹, ſi dicā, bonū virū Catilinā: &, nō bonum Ariſtidem.

Diſsimulatio. Simulatio.

IRRI.

IRRISIO, Sarcaſmi ſpecies. CAPVT LXXXVI.

ORitur igitur ex hiſce Irriſio, quam ferè comitatur Tranſlatio criminis ea, quam nos Oppreſsionem appellare ſoliti ſumus. Cùm certiſsimæ dignitatis atque integritatis viris attribuimus falſò crimen, quod publicè ac ſine dubio agnoſcitur in aduerſario: *Me duce Dardanius Spartam expugnauit adulter?* Duce enim Venere, atq; authore aggreſſus eſt Paris adulterium committere. Haud abſimilis eſt ea, quã veteres Sarcaſmõ vocarũt: *Iſthic nunc metuende iace.* *Metuendum* vocauit, & nõ multò diuerſum - *quam bello Troiane petiſti Italiam metire iacens*, quia terram nõ emimus, niſi prius metiamur. Eſt enim Sarcaſmos, hoſtilis irriſio ſuper mortuo: inter Elogia B quidem enumeranda, ſi ſpectes accommodationem. Sin autem vim ipſam conſideres orationis, frequẽtius ad Ironiam accedit, ſine qua etiam ſæpe fit, vt à Mezentio, *Nunc morere: aſt de me Diuûm pater atque hominum Rex Viderit.* Non eſt igitur verum, quod aiunt Grammatici, Sarcaſmum eſſe Ironiã. non enim ſemper. Nominis autẽ Etymologia alios aliter vexauit literatores. Nonnulli qui cum riſu amaro orationẽ definiuêre, aiunt à labiorum deductione quæ in riſu carnis illius motus eſt, Sarcaſmum dictum. παρὰ τὸ σεσυρέναι τὰς σάρκας. quo nihil mihi videtur χαμαιπετέστερον, id eſt ineptius. quinetiã σύρκας ab Æolenſibus dici σάρκας: propterea quòd detracta cute, ἀποσεσυρμένου δέρματος caro extet. ſanè eruditionem non contemnimus: rem negamus ipſam. Nos in Originibus ita cõmenti ſumus. Carnis vocabulum vix, & rarò in viuẽte niſi apud Philoſophos. at vulgus cadaueris carnem dicebat, quæ iam careret vita. Itaque Carnifex is à Latinis dictus eſt, qui carnem facit ex viuente. Igitur cùm Sarcaſmos nõniſi in hoſtem victum legatur, cúmque vel iam mortuũ, vel mox certò moriturum, ab ea cauſa nomen accepiſſe crediderim. Poſt cædem frequentior: ante cædem ibi à Camilla:

Caro.

Carnifex.

D *Vane Ligur, fruſtráque animis elate ſuperbis,*
Nequicquam patrias tentaſti perfidus artes,
Nec fraus te incolumem fallaci perferet Auno. & ab Ænea ad Lauſum.
Quò moriture ruis? Fallis te incautum pietas tua.
& ab Opi: *Cur diuerſus abis? huc dirige greſſum:*
Huc periture veni: addit Ironiam, *capias vt digna Camillæ Præmia.* Inde Indignatio cum contemptu: *tunc etiam telis moriere Dianæ?* cum ira, *- tune hinc ſpoliis indute meorum Eripiare mihi?* cũ riſu ſine Ironia, *Ad quem ſubridens miſta Mezentius ira: Nunc morere.* ſine riſu & Ironia Aſcanius: pertinet enim ad eius ætatẽ, atq; nobilitatẽ ſimplicitas: *I, verbis virtutem illude ſuperbis:*
Bis capti Phryges hæc Rutulis reſponſa remittunt.
Cum irriſione, *Morere: & fratrem ne deſere frater.* Sarcaſmus temperatus à viro magnanimo: A *Æneæ magni dextra cadis.* Irriſio cum inſultatione à fœmina: *Syluis te Tyrrhene feras agitare putaſti.* Quippe ipſa quoque venatrix, obiicit propter animi impotentiam. tale muliebre ingenium eſt. Alia inſolentia aggrauat: *Aduenit qui veſtra dies muliebribus armis Verba redargueret.* Adiungit iactantiam: *- nomen tamen haud leue patrum*
Manibus hoc referes, telo cecidiſſe Camillæ.

VEXATIO, CAPVT LXXXVII.

SARcaſmi modus quidam potius, quàm ſpecies διασυρμὸν quã nos Vexationem interpretati ſumus. Per omnia Sarcaſmo ſimilis eſt, ſed extra cædem. Eludit, irridet, obiicit, inſultat, omnia facit vt eleuet aduerſarii authoritatẽ. Turnus ad Drancem:

B *Larga quidem ſemper Drance tibi copia fandi*
Tunc, cùm bella manus poſcunt: patribúſq; vocatis
Primus ades, ſed non replenda eſt curia verbis:
Quæ tuto tibi magna volant: dum diſtinet hoſtem
Agger murorum: nec inundant ſanguine foſſæ.

Cùm facto opus eſt, loqueris: in Curia, non in campo. *Poſcunt res manus*: tu lingua abuteris. Cũ ria defendenda, *non replenda verbis. tuto*, vt confidentem dicat. *magna*, vt tumidum,glorioſum: *volant*, inconſultò, ſine meditatione. *Agger hoſtem diſtinet*, non tu.

APOLOGIA. CAPVT LXXXVIII.

EX his patet nõ rectè ſenſiſſe Quintilianum: C cùm Simulationem putauit σχῆμα, Diſsimulationem τρόπον. Neque enim verba quicquam efficiunt aut ſono, aut ſitu, aut numero, ſed ſignificatione - *ſcilicet is ſuperis labor eſt.* Nam figura manebit, etiam ſi dicas. *Hic eſt deorum labor.* Et exempla quæ de Cicerone ſumit in Catilinam, contra eum faciunt. Vbi enim Metellum vocat virum optimum: in ſenſu vis eſt, non in verbis mutatio ab vſu communi. Si igitur non eſt mutatio verborum, non eſt in verbis figura. Quemadmodum ne illi quidem audiendi, qui Ironiæ ſpeciem putarunt Allegoriam. nam quo conuenirent, atque diſsiderent, ſuprà D diximus. Sed pro Ironiæ ſpecie accipienda eſt ea, quam Græci vocant Apologiam. non illa de qua ſuprà diximus, quamque appellauimus Refutationem: ſed hæc quã cum Tranſlationis vi Oppreſsionẽ vocabamus. Et cũ Interrogatione vrget acrius: *Me duce Dardanius Spartam expugnauit adulter?* nec ſublata interrogatione mutatur.

APOPHASIS. CAPVT LXXXIX.

CVius naturã maximè Apophaſis æmulatur. Nã ad interrogationẽ illã reſpõſio eſt: Nõ. In negatione igitur poſita eſt hæc: quaſi ſi Venus ſuaſura Paridi adulteriũ dixiſſet: nõ ſuadebo tibi, vt pulcherrimæ fœminę dominus ſis. eſt autẽ eadẽ quę Occupatio, aut cùm ea miſta, aut ab ea orta aut eius parens: etenim nõ dicẽdo dicimus. ſic Dido: *Neque te teneo, neque dicta refello.*

ANTIPHRASIS, ANTIPHASIS.

CAPVT XC.

ANtiphraſis eſt forma deducēdæ vocis: ſicut & Analogia. nánque Etymologia eſt vocis ratio .i, vis qua vox à voce generatur. Fit igitur aut à recta, aut à contraria. à recta veluti quum locum παρὰ τὸν λόχον dicimus: quia proportio eſt inter locum & locatum. λόχος inſidiæ dicũtur, quia veteres Græci locũ priſca, & abolita voce ſic appellabãt. *Loquor vnde.* Loquor non à loco, vt ait Varro ſed παρὰ τὸν λόγον. Quare? quia proportio eſt inter mediam & tenuem mutam. Locus autẽ cũ ſermone nullam habet affinitatem proportionis, quam Analogiam Græci vocant. *Libitina* Deducta volunt Grámmatici quædam à contrario: vt libitinam quæ nemini libeat. Quidam irridere viſi ſunt hoc conſilium Grammaticorum. Nos tamen neque conſilium improbamus : neque probamus rationes quibus ad id ſentiendum adducti ſunt. *Lucus.* quippe Lucum aiunt, quòd non luceat: nos quia ſacrificiorum frequentia luceat. *Bellum.* Bellum, quod minimè ſit bellum. nos, quia fuit initio Duellum à duobus. *Duellum* nam licet multi ſint milites: duæ tamen partes ſunt. & inter duos tantùm primum bellum fuit. Ac quemadmodum δὶς bis: duonum, donum, bonum: ſic duellũ bellum. *Parcæ* Parcæ, quòd nemini parcant. Nos quia parcãt. vna enim tantùm dicitur filum incidere: duæ verò, altera vitam dare, altera vitæ tractum continuare. A pluribus igitur fit nominatio. quin illa quoque parcit: ſuſtinet enim aliarum opus, quoad fatorum iuſsibus pareat. neq; Libitinam primùm dictam ſuſpicor, ſed Labitinam: quæ omnes mortales caperet tandem. à qua origine alia quoque Labor, Labrum. Veſpillones autem rem duram ex officio ſuo meliore vocabulo feciſſe molliorem. *Furiæ* Hæc igitur, in quibus diſſentio. Antiphraſim autem veram eſſe fateri cogimur, ex cognomento Furiarum. quas Græci Erinnyas cùm appellaſſent primũ, poſtea bene ominata voce Εὐμενίδας nominare maluerũt. Ita habes eorum quoque errores, qui bellum à belluis ducebant · imò belluæ à bello: cùm beſtiæ prius dicerentur. Qui parcas à partu. vna enim parca eſſet non tres. Qui lucũ à luce numinis. ſanè arceſsitum nimis. *Mons vnde.* Qui mõtem à monendo, non à mouendo: quemadmodum illi, quibus contradicunt, ſentiebant. quid enim moneat mons? ſed à manendo μένω μονῶ, μέμονα, vnde μόνος, qui ſolus mãſiſſet, neque abiiſſet. Hæc eſt Antiphraſis in voce vna, non figura in oratione. Proinde quibus de cauſis Rhetores recentiores apud Quintil. qui Antiphraſin figurã inter Ironias enumeraret, hoc genus Antiphraſis quæ facit verbi priui deductionẽ, adduxerint in ſuos Cõmentarios, ſanè neſcio. Antiphraſis igitur figura eſt, quæ adeo meretur cum Ironia coniungi, vt eius quaſi norma, aut anima ſit. Ac ſi nomen ipſum conſideres, longè prior quàm Ironia eſſe videatur. Quẽadmodũ enim ἀπόφασις erat negatio quædam cũ permiſsione: vt, *neque te teneo, neque dicta refello*: ſic Antiphraſis cũ expreſsione affirmationis, aut imperii: *I, ſequere Italiam ventis*, &, *Inſere nunc Melibœe pyros.* Ac ſicuti erat in apologia Occupatio, qua crimẽ aduerſarii nobis ipſis attribueremus: ita è contrario in Antiphraſi: cùm laudes noſtras aſcribimus aduerſario. qualis in oratione Turni aduerſus Drancem: *-quando tot ſtragis aceruos Teucrorum tua dextra dedit.* In vtraque eſt occulta Collatio. Nonnunquam manifeſta eſt magna cum eleuatione ac deſpectione, *ſcilicet is ſuperis labor eſt.* Nec fortaſſe abſurdum fuerit, ſi Antiphaſin dicas: cõſiſtit enim in Affirmatione. ſicut ἀπόφασις in negatione. nam ſanè φάσις eſſe etiã quit in negatione. Itaque ſi vim vocis propius cõtemplere, Antiphraſis ſignificat contrariam locutionem: quòd nõ tam diſtinguit hanc ab aliis figuram: quàm oſtendit eſſe omnium iſtarum genus. ἀντίφασις autem nõ niſi ſpecies hæc affirmatiua eſſe poteſt.

Huiuſce figuræ modos tres docet Quintilianus. Vnum appellat Confeſsionem: vt pro Ligario: Habes igitur Tubero, &c. Hoc tamen verum non eſt. Nihil enim ſimulat ibi Cicero, ſed vera narrat. Tubero enim in Africa fuerat contra Cæſarem. neque ſentit contrarium Cicero Eſt enim maximè optanda accuſatori criminis confeſsio. Alterum genus, Conceſsionẽ vocat. Virgarũ metum Nauarchus precio redemit. humanum eſt. Hic eſt manifeſtiſsima Ironia: inhumanum enim eſt. Tertium nominat Conſenſionem. Cùm crimẽ aduerſarii laudamus, vt grauius premamus. Is modus eſt illi contrarius, quem dicebamus per Eleuationem. Nam hic eſt per Exaggerationẽ. Totus ille locus decimi Æneid. pro exemplo ſit: ſi ſine interrogatione legatur: *-num linquere caſtra Hortati ſumus? aut vitam committere ventis.* Facit enim Venerem authorem tametſi de ſe loquitur.

Eſt præter figuram modus quidam orationis, de quo ſuprà dictũ eſt ex Demetrio Phalerenſi: quoties ſuademus aliquid ita, vt diſſuaſsionis finem conſequamur. Aut itã laudamus, vt velimus vituperari. Talis oratio Iunonis ad Venerem. ſuadet enim Veneri Æneę commoda in Africa, vt ab Italiæ commodis maximè auertat. Quod Poeta interpretatus eſt- *ſimulata mente loquutam, Quò regnum Italiæ Lybicas auerteret oras.* Hæc, vt dixi, figura nõ eſt: ſed id, quod ex recẽtioribus toties orationis ductũ appellauimus. Quẽ Trapezunt. agnoſcit in procemio M. T. pro Ligario: tametſi à Fabio pro figura Ironia deſignatur. Trapezuntium recentiores cùm reprehẽdere voluerunt: nihil aliud argumẽti afferre curarunt, niſi illud: Græcus homo Latinæ linguæ elegantiã non apprehẽdit. rectè ſanè iudiciũ peracutum. At cauſa ſtatuenda eſt, qua illius correctio corrigatur. Quæ profectò fuerit hæc.

hæc. Orationis ductus ſimulatus eſt cū dicimus quod eſt, ſed ad cōtrariū finē trahimus: vt vera dicebat Iuno, ſed vt auerteret. Ironia verò eſt oratio falſa: atq; ita falſa, vt ab omnibꝰ pro falſa accipiatur. ergo eſt Ironia in illo Procœmio, Nouū crimen C. Cæſar, atque ante hūc diē inauditum. nam & vetus erat, & quotidie iactatū: penè infinitos contra Cæſarem in acie ſtetiſſe.

INTERPELLATIO, REMIniſcentia, Memoratio, Admonitio.

CAPVT XCI.

SVi ipſiꝰ Interpellatio pertinet ad diſſimulationē: vt illa, *-& quis fuit alter Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem?* Fortaſſe paſtor neſciebat. quare non ex illius, ſed ex Poetæ perſona erit diſsimulatio. cui perſimilis eſt *ἀνάμνησις*, quam Memorationem malo dicere, quàm Reminiſcentiam. Eſt enim Memoratio, quum aut petimus ab aduocato vel à reo quippiam, quod nihilominus eſt notum nobis. ſed iccirco facimus, vt videamur imparatiores. Qua ex ſimplicitate ficta exuamus Iudici ſuſpicionem doli aut vafricię. Fit etiam ſine interrogatione noſtra, quum inſtructus aliquis noſtrūm ſuggerit. ita habes exemplū huius poſterioris, Bene mones. Prioris verò multa, eáque vulgata: Poetæ non niſi in Dramatibus neceſſaria: vt in Hecyra, *Noli fodere latus. Iuſſi.* Reminiſcentia verò eſt, quum per ambages ſimiles deducimur in memoriam rei quæ nobis exciderat. Talis apud Plautinum ſycophantam in reminiſcēdo Charmidæ nomine, in ea fabula quam Trinummum inſcripſit. Nec abſimilis Memorationi Admonitio, vel ſui, vel Iudicis, vel Aduerſarii. quę in Dramatibus ſolis ponitur à Poetis: quum id quod ſciunt, quaſi neſciant, ſtudioſè repræſentamus. ſic Dauos illudētes ſenibus introducemus. talis Syrus in Adelphis.

ERRORIS INDVCTIO.

CAPVT XCII.

ERroris inductionem inter figuras poſuit M. Tullius, neque eſt interpretatus. ergo ne apud alios quidem inueni. Videtur autem ſpectare ad Ironiam: quaſi fingamus nos ad id vſque temporis hoc latuiſſe. Id quod & in figuræ ratione, & in ductu orationis poteſt conſiſtere: vt quum fatorum ſeſe ignaram fingit Venus, deceptámque opinione ſuaſiſſe Æneæ vt peteret Italiam. Erraſſe hoc apud Iouem operta oratione profitetur.

QVÆ NON SVNT FIGVRÆ, Ad hilaritatem impulſio, Conciliatio.

CAPVT XCIII.

EST inter figuras commemorata à Rhetoribus, Ad hilaritatem impulſio. id quod equidem reor potius figuris iocoſis fieri, quàm eſſe figurā. Quippe exiſtimo ductum orationis. ſicut & impulſio ad iram & indignationem. Neque ioci, A quâ ioci ſunt, videntur figuræ mihi. Sanè idem iocus aut ſimpliciter enuntiatur, aut figuris pingitur. quippe figuratus ille ex Allegoria, A ſacerdote maleſactum, qui Verrem non interfeciſſet.

Qua ratione videatur ne Conciliatio quidē inter figuras enumeranda: figurari poſſe tamen. Etenim M. Aquilium quum laudat Cicero, ac primum nominat, figuratè facit. verùm medulla Conciliationis nulla figura eſt. Profectò ſi eſſet figura, ſemper eſſet: nuda tamen plerunque videtur. veluti ſi dicam, O Cæſar, tuus me pater moriens teſtamento commēdauit tibi. ſimplex eſt: figuratè ſic, Quis tibi magis hæreat in memoria, B quàm fortiſsimus pater tuus? quid eius facta ac dicta? At enimuerò quid viuens de me fieri voluit, quum etiam mortuus loquitur in teſtamento, quo me apud te eſſe voluit in prima commendatione. ecquid hoc tibi excidit, qui nihil niſi iniurias ſoles obliuiſci? Eſt Conciliatio igitur cū figura, non autem ipſa figura.

PVRGATIO, SENTENTIA.

CAPVT XCIIII.

PVrgatio quoque à veteribus inter figuras numerata, à nobis videtur eſſe conſtitutionis pars aut modus: id quod etiam de Metaſtaſi dicebamus. Etenim ſi dicam, Non feci, non hoc, non ſic, nō tunc: coactus, neſciens. quænam hæc tandem figura fuerit? qua ratione Sententia debet à figuris excludi. nihil ſanè figuræ ſit, ſi dicam, Mori C miſerum non eſt. Figuram tamen admittit, ſicut & cæteræ ſpecies orationum. puta, per interrogationē, *Vſque adeo ne mori miſerum eſt?* hoc quoque contra veterum opinionem.

EPILOGVS. CAPVT XCV.

MVltæ aliæ fortaſſe aut ſunt aut eſſe exiſtimantur figuræ præter has, quæ hîc poſſe deſiderari videantur. Verùm ſi ita contigerit vt à nobis poſitæ non ſint, id adeò propterea factum iudicetur, quòd aut Poetis inutiles, aut eædem cum hiſce noſtris exiſtant. Quòd autem figurarum genera, definitiones, præcepta, exempla deſcribere aggreſsi ſimus, quæ à nonnullis putabantur ex Oratorum libris peti debere, multæ magnæque cauſæ interceſſerunt. Principiò non omnes fi- D guræ oratoriæ ſunt: quædam enim ſolis ſunt Poetis peculiares, vt Prolepſis ſpecies illa, *Portúſque require Velinos.* & Suſpenſio ex narrationum intermiſsione, & aliæ, quæ quum ſint iis affines quibus vtuntur Oratores, neceſſe nobis fuit illas quoque attingere. Deinde Poeſi quæ eſſent adhibendæ, eruendæ item ex Poetis erāt: vt ea ſimilitudine facilior eſſet aditus ad inuentionē. Præterea qui eas tractauere, non omnes perſequuti ſunt. Quidā nominibus tantùm poſitis, rem non docuere. Definitiones atque naturas earum multi peruerſo iudicio deprauarunt. denique confuſas illi, atque omnes quidem, in-

digeſtáſque diſsipauere. Nos primi, quemadmodum alia multa, non ſine magno diſcrimine iudicii ad certa capita reduximus.

PRÆCEPTA IN VNOQVOQVE genere Poematū. Heroica. CAPVT XCVI.

Dicebamus ſuprà, omni in re vnum quippiā eſſe rectum ac primū: quod aliorum norma ſit, ita vt ad id cætera omnia referantur. Tota igitur in Poeſi, Epica ratio illa, qua Heroum genus, vita, geſta deſcribuntur, princeps eſſe videtur: ad cuius rationem reliquæ Poeſeos partes dirigātur. Quæ partes propterea quòd variæ, vt in primo libro indicauimus, exiſtant: ita ſuperiora præcepta vniuerſalia ex Epica maieſtate mutuabimur, vt ſecundum cuiuſque aliarum idearum B naturas, aptentur argumenta rerum. Poſt igitur communes leges, priuilegia ſpecierum inſtituamus, ab ipſis Heroicis ſumpto initio. Inuentis ergo rebus & perſonis, quas temporibus locíſque accommodes, è quibus euenta deducas: reliqua eſt diſpoſitio, cuius ratio ſanè peruulgata eſt. Nequaquam ab ouo, vt monet Horatius, incipiendum. hoc primum præceptum ėſto. Id eſt ſumēdum principium ab illuſtri re, eáque tum cognata tum proxima. Quod à Lucano obſeruatum fuit: qui bellum ciuile ſcripturus, ſtatim apponit Cæſarem ad Rubiconis tranſitum: vnde hoſtis à Senatu iudicatus, bellum facere coactus fuerit. Altera lex: Non recto tramite ducendam narrationem, ne tædium pariatur. C Res enim eadem ſæpe iteranda, ſæpe etiam inculcanda eſt neceſſarió. id quod communibus præceptionibus, quæ ſuprà poſitæ ſunt, maximè aduerſatur. Hoc ipſum igitur quod pro principio ſumes, ne ſtatuas in prĩcipio. ita enim auditoris animus eſt ſuſpēſus: quęrit enim quod nondum extat. Ea ſanè vel vnica vel præcipua virtus, auditorem quaſi captiuū detinere. Quare ſummus Poeta ad eum modum digeſsit, vt Æneæ narrationis finis, fuerit operis initium,

Hinc me digreſſum veſtris deus appulit oris.

Reliquus tractus æquabilis, ſed interruptus rerum nouitate: quæ tamen aut partes ſint argumenti, aut ad ipſum pertineant. Inſerta enim hiſtoria de Camilla eò ſpectat, vt eius mors Arun- D tis luatur morte. Quo item loco non obſeruata à Criticis varietas admirabilis eſt. nánque in catalogo, quum multorum patriam, parentes, genus, natalia ſcripſiſſet, pauca de celeritate Camillæ aſperſit: cuius integram vitam ex narratione Dianæ declaraturus eſſet, pari ſanè cum priori lege ratione. Hanc diſponendi rationem ſplendidiſsimam habes in Æthiopica hiſtoria Heliodori. *Æthiopica Heliodori.* Quem librū epico Poetæ cenſeo accuratiſsimè legendum, ac quaſi pro optimo exemplari ſibi proponendum. Diuides autē vniuerſum librum in libellos, naturæ imitatione: quæ partium partes facit, quibus conſtat totius corporis conſtitutio. Verùm quod nemo

A præter diuinum Maronem ſeruauit, ita certas coniicias in materias: vt libri ipſi illos ſibi terminos quæſiſſe videantur. Id quod in Æneide ſi contempleris, facilè inuenias. Nam in Georgicis res ipſæ ſanè vel imprudentem coegiſſent. Totum verò argumentum petitur è vita ciuili. Partes tamen potiores inter perſonas dantur Regibus atque Heroibus. Dii miſcentur, vt ſuprà docuimus. Inter negotia, præliis agitur. Cætera attexuntur ad varietatem. Ambitioſè igitur feciſſe videtur Salluſtius quibuſdam, quòd Poetarum more quum dicere orſus eſſet de Catilina, omiſſa ea narratione, repetit hiſtoriam ab ipſis vltimis Romæ rudimentis. *Salluſtij Catilina.* Nos virum ſuo in genere præſtantem atque incomparabilem, B cùm rectè tum neceſſariò feciſſe iudicamus: vt oſtenderet corruptam ciuitatem, cuius & pars eſſet Catilina nequam ipſe, & participes habere poſſet multos ſceleris ac nequitiæ ſuæ. Neque Muſæus in Leādri hiſtoria lepidiſsima damnādus eſt, quòd eiuſmodi legem non ſeruauit. *Muſæi Leander* Eſt enim illa quaſi Tragœdia, vt rei & principium & finis ſuo vtrunque loco rectè ſit.

TRAGOEDIA, COMOEDIA, Mimus. CAPVT XCVII.

Tragœdia, quanquam huic Epicæ ſimilis eſt, eò tamen differt, quòd rarò admittit perſonas viliores: cuiuſmodi ſunt nuncii, mercatores, nautæ, & eiuſmodi. Contrà, in Comœdia nunquam Reges, niſi in paucis: quemadmodum luſit Plautus C in Amphitryone. de Palliatis loquor: nam Togatarum & Trabeatarum dignitates pro ſuo arbitrio Romani confinxere. Satyrarum perſonæ ludicræ, bibaces, iocoſæ, hilares, dicaces. Mimi, fullones, calcearii, lanii, fartores, ſalſamentarii, olitores. quos ne vetus quidē Comœdia excludit. Neque enim longè à Mimi idea abeſt Comœdiæ veteris argumentum. Actuum tantùm diuiſione, & Chori interpoſitione auctior. Tragœdiæ ac Comœdiæ idem modus repræſentādi: ſed diuerſæ res & ordo. Res Tragicæ grandes, atroces, iuſſa Regum, cædes, deſperationes, ſuſpendia, exilia, orbitates, parricidia, inceſtus, incendia, pugnæ, occæcationes, fletus, vlulatus, D conqueſtiones, funera, epitaphia, epicedia. In Comœdia, luſus, comeſſationes, nuptiæ, repotia, ſeruorum aſtus, ebrietates, ſenes decepti, emuncti argento. Satyrarum materia, ſaltationes, conuiuia, potationes, dicacitates. Mimorū mercaturæ plebeiæ, ignobiles, doli, aſtus ruſtici, productiones, lenocinia, ioci, luſus, impoſturæ. Tam exitus quàm initium Satyrarū, procaces, inſtabiles, incerti, varii, non cohærentes. Mimorum abrupti: adeò vt perſona vna abeunte, cæteræ diſcedant re plerunque infecta. Fugę, inſectationes, ignauiæ, væcordiæ. Parodiæ, quibus ſeria imitantur, imitando ſubuertunt. ſententiæ inexpectatæ. Exempli gratia, Iuſiurādum ſi violandum eſt, bibendi cauſa: cæteris rebus

mur

σεβεῖν colas. Ex Euripide, cuius verba Cicero: Regnandi cauſa, & pietatem colas. Alluſit enim ſimul & ſubuertit ex pietate σεβεῖν. Tragœdia verò tota grauis, ea ſanè quæ vera Tragœdia eſt. nam quædam fuerunt Satyricæ, in quibus præter quarundam perſonarum grauitatem, parum differunt à Comœdiis: qualis eſt Cyclops Euripidæ. tota enim vinum eſt, tota ioci. exitus tam lætus, vt omnes Vlyſsis ſocii liberentur: ſolus Cyclops oculum amittat. Neque abſimiles Mimorum exitus: quippe tota Scena Vlyſsis abitu deſerta fuit: ſolus Gigas cum ſaxo relictus. nam & Comœdiæ multæ infelices quibuſdam fines habent. ſic Miles Plauti, & Aſinaria, & Perſa, & aliæ. nec minus lætæ Tragœdiæ non paucæ. In Electra enim præter Ægiſthi cædem lætitia multis apud Euripidē. In Ione felix exitus, & in B Helena. Æſchyli quoque Eumenides, rēs quidē cōtinet Tragicas: quippe cædes ac furias. ordo tamen Comœdiæ ſimilior. Initia lęta φύλακι: Clytemneſtræ turbida, ob mariti aduentum. inde cædes, læta Electra & Oreſtes. finis omnibus lætus, Apollini, Oreſtæ, populo, Palladi, Eumenidibus. vt nequaquam ſit quod hactenus profeſsi ſunt, Tragœdiæ proprium, exitus infelix: modò intus ſint res atroces. Quum igitur ex hiſtoriis argumenta petant, curandum eſt ne multùm ab ea deflectantur. At priſcis nequaquam ea cura fuit. Æſchylus enim Prometheũ affixit rupi ex hiſtoria Gręca, fulmine tamen abſumptum fingit, vt ex hoc perficeret Tragœdiā. Nihil enim C dirum in fine eſſet: ſed in principio tantùm, vbi affigitur caucaſo. Tradunt tamen ab Hercule aquilam depulſam, alii etiam interfectam ſagittis: eúmque ab Ioue ſolutum, pro eo quòd monuiſſet ne cũ Thetide concumberet. Fore nánque vt pareret illa patre puerum præſtātiorem. Etiam Euripides de Helena ea finxit, quæ vulgatæ hiſtoriæ maximè aduerſentur. Obiecerunt autem Euripidæ, quòd ſceleſtas atque impuras fœminas adduxerit in Scenam. Quid enim fœdius Phædra, & Iocaſta, & Canace, & Paſiphae? quarum turpitudine populus fieret deterior. Ille cōtrà, ab ſeſe non fictas: ſed quales quales fuerint, oſtendiſſe. quin hiſtorias ipſas quoque abolendas eſſe, ſi nequitiæ nullæ ſint au- D diendæ: qua de cauſa etiam Comœdiæ in precio ſint, quarum cognitione damnentur vitia quæ in eis recitantur: præſertim quum impurarum mulierum vitam mors infelix ſit ſequuta. Quum autem ſententiarum duo ſint modi, vtriſque tota Tragœdia eſt fulcienda. ſunt enim quaſi columnæ, aut pilæ quædam vniuerſæ fabricæ illius. Sanè ſententia ſimplex ac præciſa eſt, vt illa, Mors bonos beat. Alterum verò genus pictum ac fuſum: veluti ſic eandem ſi dicas, Nolite exiſtimare bonos interire, quorum animus per ſe immortalis, ad eas ſedes vnde profectus fuerat, euolat ex his miſeriis. Minus etiam apertè in perſona: veluti quum loquitur

Sententiarum duo modi

A Socrates in Apologia, & in Phædone. Res autē ipſæ ita deducendæ diſponendæque ſunt, vt quamproximè accedant ad veritatem. neque enim eò tantùm ſpectandum eſt, vt ſpectatores vel admirentur vel percellātur: id quod Æſchylum factitaſſe aiunt Critici: ſed & docendi & mouendi, & delectandi. Delectamur autem vel iocis, quod eſt Comœdiæ: vel rebus ſeriis, ſi vero ſint propiores. nam mendacia maxima pars hominum odit. Itaque nec prælia illa, aut oppugnationes, quæ ad Thebas duabus horis conficiuntur, placent mihi. nec prudentis Poetæ eſt, efficere vt Delphis Athenas, aut Athenis Thebas, momento temporis quiſpiam proficiſcatur. Sic apud Æſchylum interficitur Agamemnon, ac repentè tumulatur: adeóque citò, vix vt actor reſpirandi tempus habeat. Neque probatur B illud, ſi Licham in mare iaciat Hercules. non enim ſine veritatis flagitio repræſentari poteſt. Argumentum ergo breuiſsimum accipiendum eſt: idque maximè varium multipléxque faciendum. Exempli gratia, Hecuba in Thracia, prohibente reditum Achille. Polydorus iam interfectus eſt. Cædes Polyxenæ. Exoculatio Polymeſtoris. Quoniam verò mortui quidam non poſſunt introduci, eorum phaſmata, ſiue idola, ſiue ſpectra ſubueniunt: vt Polydori, vt Darii apud Æſchylum, quod & ſuprà dicebamus. Sic Ceyx apud Ouidium apparet Halcyonę. Ex qua fabula ſi Tragœdiam contexes: neutiquam C à digreſſu Ceycis incipito. Quum enim Scenicum negotium totum ſex octóue horis peragatur, haud veriſimile eſt, & ortam tempeſtatem, & obrutam nauem eo in maris tractu, vnde terræ conſpectus nullus. Primus actus eſto cōqueſtio. hinc Chorus deteſtans nauigationes. Secūdus actus, Sacerdos cum votis, colloquens cum Halcyone & nutrice: aræ, ignis, piæ ſententiæ. hinc Chorus vota approbans. Tertius actus, Nuncius de orta tempeſtate cum rumoribus. hinc Chorus, exempla adducens naufragiorum: multa apoſtrophe ad Neptunum. Quartus actus, turbulentus, vera iam fama: Naufragia ex nautis, mercatoribus. hinc Chorus rem, quaſi defunctum ſit, deplorans. Quintus actus, Hal- D cyone anxia mare ſpectans, cadauer procul videt. hinc mutatio vtriuſque, quum ipſa ſibi manus conſciſcere vellet. Quæ exempli gratia pro formula poſita, augebis aliis perſonis. Illud verò maximè inſpiciendum eſt: Cuiuſmodi vtaris inſcriptione. nāque ab eo facto, aut ab ea perſona, quæ eſt celeberrima dignitate & infelicitate, aut quæ plurimùm verſatur in toto argumēto, titulus eſt imponendus. Quare Hecuba dicitur illa Euripidæ, quia ab initio ad calcem vbique eſt. Verùm quum Tragœdiæ ſit infelix exitus, & Tragœdia ſit Hecuba, oportuit Hecubam in fine quàm in principio mœſtiorem. Id autem nequaquam fit: vltione enim paulò minus triſtis. Non igitur rectè Troas inſcribi-

Inſcriptio & titulus quales.

tur apud Senecam. Nihil enim de Troia. ſic neque à Choris bene inſcribuntur. Quid enim Phœniſſæ in tanta clade Thebanorum? præſertim tam longè repetita appellatione. Iam enim Thebanæ erant, non Phœniſſæ. Sic neque Trachiniæ. quid enim à mulieribus rogus Herculis? nam Trachiniarum malus caſus nullus. Melius igitur Euripides quàm Sophocles, Hercules Oetæus. Melius quàm Euripides Æſchylus, ἴσα δ' ὄντα δίκαις. ſed neque Æſchylus rectè Eumenides: nihil enim patiũtur. melius Euripides, Oreſtes. vt videãtur certatim eidem argumento alia indidiſſe nomina. Cæterùm omnes artes rudiores primùm, tractu deinde temporis excoluntur. Quare primùm Theſpin egiſſe puto ſimpliciſſimè. Laertius ait ſolo Choro primùm actas Tragœdias. Poſt Theſpin Phrynichus: cuius perſonas μικρούς vocat Ariſtophanes. Poſt hũc Æſchylus tumorem addidit: ſed argumẽta minimè varia. nihil aut parum aut rarò noui. vnus modus, tenor, tractus. At ea Tragœdia quæ ſpectatoré explere ac ſaturum dimittere poteſt, vnum aut plures euentus habeat. περιπετείας vocat Ariſtoteles. eæ poſitæ ſunt in fortuna aut hominũ conſiliis. Ita ſæpe ignotæ vel perſonæ vel loca agnoſcuntur fortuitò, aut ſignis, aut ominibus, vt fatale cruſtum Virgilii, aut oraculis. Itaque totum corpus fatale dicitur ab eo σύστασις: Turbatio negotiorum, δέσις: multa enim connectuntur. Exitus, λύσις. Articulus ille quo coniungitur vtrunque, μετάβασις. Eſt autem euentus aut infelix, aut cum infortunio coniunctus. Malorum lætitia in luctum. Bonorum mœror in lætitiam, ſed cum periculo aut damno exilii, iudicii, cædis, vltionis.

Chori quoque rationem ac modum ſi animaduertas, facilè deprehendes non in quinque, vt nunc, actus diuiſas fuiſſe fabulas. Siquidem verum eſt quod aiunt, inter actus Choros inſertos pro tibicine: quemadmodum in primo libro ſatis demonſtratum eſt. Sanè in Æſchyli Prometheo Chorus bis térve inſeri videtur. niſi Iò & Oceanum pro Choro quoque accipias. Quãobrem quinquies ibi Chorus adduceretur: ſicut in Agamemnone eiuſdem, & in Hecuba Euripidæ, & in Sophoclis Philoctete, Electra, Oedipo, in Colono, & in Senecæ Oedipo. Igitur ſi quinque ſunt Chori, ſex erũt partes. ſuam enim quiſque ſequitur. & poſt quintum adhuc ſexta pars in ipſa Cataſtrophe. Non enim numeratur pro iuſto Choro is qui fabulã claudit. qui ſemper apud Græcos, apud Senecam ſemel: ſicut ille in tota Thebaide nullũ: in aliis ſex fabulis quater tantùm, vt verè in iis ſint actus quinque. Is autem quo clauditur fabula, ſemper quaſi iudex oſtendit quid factum ſit, cum ſententia. In Sophoclis Philoctetа ſuauis admodum, ac potius Comœdiæ ſeruiens. totus enim exhortatorius eſt ad abitionem. Sophocles in Trachiniis ſex poſuit Choros: in Aiace quatuor tantùm iuſti ſunt. Euripides verò in Hippolyto coronato, Choros octo videtur adduxiſſe: atque eos adeò inæquales, vt primus ex nouem verſiculis, ſecũdus ex octo, tertius ex multis, cum Phædræ oratione miſtis: quartus ex multis ſine interpellatione: quintus paucis: ſextus multis: ſeptimus nõ multis: octauus multis. Totidem in Alceſti, neque valde ab illis diſsimilibus. In Iphigenia in Tauris, ſex manifeſti. In Troadibus haud facilè diſtingues. Eſt autem modus Choris apponendus. Primus Chorus Iphigeniæ in Aulide plus centum quinquaginta verſibus conſtat. In Æſchyli Agamemnone ſupra ducentos legas. Neque id negligendum, vt Chori materia ſemper ducatur ex idea argumenti vel totius fabulæ, vel præſentis fortunæ, loci, perſonæ, & eiuſmodi. id quod optimè ab Euripide ſeruatum, à Sophocle neglectum eſt. Non ſemper canit Chorus: ſed omnes interdum loquuntur, aliquando vnus. Videmus ergo & Iambicis loqui, & inter diuerbia verſari. Sicuti contrà, perſonas colloqui & cum Choro & inter ſe eo genere verſiculorum, quod Choris attribui conſueuit. Conſtare autem poteſt quouis carminum genere. Sophocles anapæſticorum obſeruantior. In iis enim quæ extant, rariorem trochaicum inuenias, vt in Oedipo tyranno, quibus claudit fabulã. quibus crebrius vtitur & Euripides & Æſchylus. Vſus Chori præter eum quem dicebamus, ille quoque eſt: vt poſt longam cuiuſpiam orationem, bini Iambici ab eo apponantur. In fabulæ fine frequentius anapæſtici tetrametri acatalectici, quorum vltimus trimeter hypercatalecticus magna ex parte. non enim ſemper: vt in Iphigenia in Aulide. In fine tamen Ionis trochaici ſunt. Feſtiuus ille profectò, qui multas ſuas clauſit eadem ſententia iiſdem verſiculis,

Τῶν δ' ἀδυνάτων πόρον εὗρε θεός,
Τοιόνδ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα.

Quippe Alceſtin, Andromachen, Bacchas, Helenam. Erat autem multiplex officium Chori. Interdum conſolatur: aliquando luget ſimul: reprehendit, præſagit, admiratur, iudicat, admonet, diſcit vt doceat, eligit, ſperat, dubitat. Denique Chori omnino eſt ἠθικὰ & πάθη. Negat Ariſtoteles ἀντιστρόφους habuiſſe Choros tragicos, quia non in narratione ſimplici, ſed in imitatione verſarentur. Itaque etiam leges illas, quas νόμους dicebamus, ab eis ſuſtulit: permiſit cãtiones. neque hâc ob cauſam harmonias illas duas admiſiſſe, τὴν ὑποδωριστὶ, καὶ τὴν ὑποφρυγιστί. Quia, inquit, eiuſmodi harmoniæ non conſtant cantionũ formulis quę dicuntur μέλη, quæ potiſsimùm pertinent ad Choros. Sed propterea quòd Chori ſint in primis, vti dicebamus, ἠθικοί, illam quæ vocabatur φρυγιστί, eis maximè cõpetere. ea nanque actiones aptiſsimè repręſentari. Abolet etiam ab vſu Chori τὴν ὑποδωριστί: quòd hæc, vt ſuo loco monebamus, magnifica eſſet ac ſtataria: quorum neutrum conueniat Choris.

Sed

ſed præter cæteras eam citharœdi ſibi vendica-A rint. Scenicis igitur negotiis aptari hypodoriū: quoniam ea interſint Regum atque Heroum. Phrygium decere perſonas humiliores: è quibus Chori conſtent. quæ fuit cauſa vt eorum animi demitterentur ad lamentabiles conqueſtiones in cãticis, quæ à turbulẽtis abhorrerent. Contrà Hypophrygion ad Bacchanales commotiones atque perculſiones. Quū igitur Chorus ſit otioſus curator rerum atque euentorum quæ in fabulis exciperentur (ſic enim illius interpretor κηδευτὴς ἄπρακτος) non ei competebat harmonia πρακτικὴ, qualis hypodorion & hypophrygion, id eſt negotioſa: ſiue, vt opici ſolebant, exitioſa. Chorus nánque profitetur affe-B ctus ſolos beneuolentiæ erga illos quorum eſſet aſſecla. Ipſam enim cantionem, quæ ſuapte natura mollis ſit ac lenis, ne faceremus aſperam atque motibus concitatam, cautio fuit.

Quod autem de Prologo ſcriptum eſt in primo, nequaquam pro ea parte recipitur in Tragœdiis, quæ eſt apud Comicos ſeparata: ſed pro ea quæ Protaſis dicitur, qualis eſt in Andria Terentiana. Cuius quidem propoſitionis atque argumenti narrandi ſtudioſum fuiſſe dicunt Euripidem. Frequens enim apud illum. In Rheſo (ſi tamen eius Poetæ Rheſus eſt) nullus Prologus. Hæ rationes igitur ac partes, earúmque modi Tragœdiis, quas neque, ſicuti dicebamus, ſimplices oportet eſſe, neque verò monſtroſas. cuiuſmodi reprehendunt apud Æſchylum: qui in C ſcena ſedere fecit Achillem, Niobem verò etiã opertam: quorum neutri vllam attribuerit orationem. Id quod eo conſilio commentum ferunt æmuli, quò ſpectatores animi penderent, atque expectarent, quorſum tandem, aut qualem in orationem eorum erumperet ſilentium. tum interea ſtaret fabula, etiam ſi minus placeret. Sed hic occurret aliquis, Poſitã eſſe in poeſεως definitione delectationem. at in Tragœdia mœror, luctus, planctus, miſeriæ, qui poſſint oblectare? Quia enim non in lætitia ſola iucunditas ſita eſt, ſed ex quacunque diſciplinæ adeptione capi poteſt. Diſcit autẽ ſpectator. quem ad modum picturarum quoque facies horribiles nihilò ſecius ſpectantur & iuuant.

Comœdiæ autem ratio non vna fuit. quidã enim modò riſum captarent, nihil cætera curabant: qualis fortaſſe fuit Epicharmus. eius enim *Epicharmus.* ad exemplum properare Plautum ſcribit Horatius. Quòd ſi Apollodorus aut Menander eiuſmodi exiſtunt, qualis eorum Terentius imitator: ſanè ſunt languidiores. vt non temerè ſcri- *Menander.* ptum ſit, à Philemone Menandrum ſæpenumerò populi iudicio ſuperatum. Erant enim Iudices, quorum ſententia palma deferebatur victori: quum in ludis publicis plures Poetæ certarẽt. Ita ſe declarat Heſiodus viciſſe. ita ſæpe optat in Paraβaſi aut Epirrhemate victoriã Ariſtophanes. cuius Commentarii ea in fabula, quæ Pax A inſcribitur, aiũt illos ῥαϐδούχους appellatos: quos etiam αἰσυμνήτας alibi diximus in certaminibus. Tametſi verius eſſe quod alii dicunt, exiſtimo: ῥαϐδούχους fuiſſe magiſtratum ſimilem Ædilibus, aut Ædilium apparitores: qui darent operam ne quid noui fieret inter ſpectatores, vtque ſuo quiſque ſederet loco. inter quos Oceanum nominat Martialis. Ac veteris quidem Comœdiæ argumenta omnia ſalſa, feſtiua, mordacia, maledica: vt quocunque verbo pronuntiato, illico capiatur occaſio ad aliquid ſubſannandum. Quid alii ea in parte valuerint, quia nihil extet, parũ conſtat: quantus fuerit Ariſtophanes, ſatis ex eius ſcriptis patet. Nihil ferè à quoquam dicitur, quod non ad alicuius perniciem accommode-B tur. Omnia oportet eſſe aut noua, aut repentina. Quid enim nouum magis, quàm vrbis ædificatæ reſpublica in aere? exitus omnis ad illius aduerſus quem ſcripta eſt fabula, probrum atque vituperationem, aut irriſionem. Qui riſus ex incendio Phrõtiſterii in Nubibus? Qualis fortunæ commutatio in iuuene & anu à lepidiſsimo Pluto? Cuiuſmodi traductio Cleonis & Lamachi. Quanta expectatio in iudicio Liberi de eligendo tragico Poeta? multi enim ex ſpectatoribus Euripidæ, alii Æſchylo fauebant. Quæ Poetæ prudentia, ne quem è populo offenderet; apud quem ſine controuerſia Sophocles plurimi fieret? Sententiæ verò ipſæ ancipites ſemper, quas ob riſum deĩde aliquis in deteriorem vertat partem: aut in meliorem propter admiratio-C nem. Dixit Æſchylus cum Euripide ſimul mortuam Tragœdiam. quàm id eſt ambiguum? poteſt ſanè intelligi poſt Euripidem nullum relictum tragicum Poetam. at aliter ſeſe habet res, Sciuerat populus Athenienſis, vt ſolius Æſchyli fabulæ poſt eius mortem referrentur: quare eius poemata etiamnum viuebant. Riſus autem frequens etiam ex parodia. quum ſerium verſum deflectunt in ridiculum. Exempli gratia vnum ponam ex Acharnenſibus. in armorum iudicio apud Æſchylum ille fuit,

Δέσποινα πεντήκοντα νηρήδων κορῶν.

Ad anguillam à Thetide tranſtulit Poeta,

Πρέσβειρα πεντήκοντα κωπάδων κορῶν.

D Similis modus vbi Lamachus petit arma à puero: Dicæopolis, qui bellica & irrideret propter incommoda, & deteſtaretur propter atrocitatem: pacémque iccirco & procuraret & ſuaderet. contrà totidem verſibus ac penè verbis petit, inſtrumenta culinaria. Illud verò feſtiuiſsimum, quum detracturus è lanea thecam, iubet puero vt altrinſecus teneat, quoad educat ipſe. Verũ Dicæopolis imperat puero vt teneat, quo ipſe turdos eximat. Vides enim facti ſimilitudinem ad vnguem: rerum tantam diſsimilitudinẽ, quanta videtur inter curam viuendi & ambitionem moriendi. Cætera per ſe quiſque aut ex illo petat ad imitationem, aut noua inueniat, quæ alii queant imitari. Qualem fabulam ſcri-

pſeramus nos, cui Senio nomen fecimus: in qua A Batauo tintinnabulo ſonum ſuſtulimus. tanta rerum nouarum inuentione, vt ſeptem Eraſmis non vni potuerit eſſe ſatis. Ex hac veteri potiſſimùm Mimi orti ſunt. Perpauxillum nanque differunt. Omne perſonarum genus introducere licet. Quatuor etiam in eadem Scena loqui, nulla religio eſt. Vel animaduertas quum excitat in Ranis Ariſtophanes cadauer, & facit loqui. Quot perſonæ ſubinde in fine Pluti? quot in Auibus? etiam Mercurius ipſe. item in aliis. Quin non ſola Parabaſis, aut Epirrhema, aut Antirrhema ad populum verba facit: ſed etiam perſonæ ipſæ in diuerbiis. Quum igitur noua Comœdia caſtigatior ſit, nihilò tamen ſecius & in Mercatore & in aliis. Plautinæ perſonæ cum ſpectatoribus ſermonem ſerunt, nulla ſanè po- B puli offenſione: quippe non ad diſcendam ſermonis puritatem eò confluębant, ſed ad animũ riſu ac iocis relaxandum. Quò factum eſt vt & lectiſsimam orationem, & artem ſummam Terentii multorum Comicorum facetiis poſtponerent. Nam qui Terentii ſtudioſi aduerſus Volcatium Sedigitum, eum anteponunt iis quos ipſe illi prætuliſſet, non peſsimè faciunt, non rectè tamen ſentiunt. Quid enim mea ſi Attilius, vt aiunt ex Ciceronis iudicio, ferrum aut lapides loquatur: ſanè puto vnumquenque ipſorum ſuis temporibus, quod ad loquendi rationem pertinet, ſatisfeciſſe: at res putentur ipſæ: profectò languidiores erunt Terentianæ. Cur igitur C nos pluris hũc quàm Plautũ, facimus? Propterea quòd ſummum nobis nunc ſtudium eſt bene loquendi: rerum plurimarũ non ſolùm notitia ſcientiam, verùm etiam nobis inuẽtio gloriam attulit. Quamobrem M. quoque Tullius in prima eſt hodie commendatione: Seneca à paucis probatur. Quum tamen pauxillum ſapiẽtiæ vel ſumma optimáq; dicẽdi ratione lõgè ſit præſtãtius. In noua igitur Nuptię, & Amores maxima ex parte: Riualitates multæ: Virgines emptæ à lenonibus, quæ ſint liberæ, quæq; liberæ inueniantur, aut annulo, aut crepundiis, aut nutricibus, à patre, à matre, ab amatore, à fratre, ſemper cum lenonum infortunio. Cæterùm, vel ex D Authoribus, vel ipſius vitæ noſtræ exemplis ſibi quiſque quãtum volet, ſumet. Differt autem à Tragœdia in eo quoque. Illa enim accipit ex hiſtoria & rem & nomina primaria: vt Agamemnonis, Herculis, Hecubę: aliqua affingit: at Comœdia fingit omnia, atque perſonis, maxima ex parte, pro re imponit nomina. ἐπεισόδια verò ne putes eſſe Tragœdiæ aut Comœdiæ tantùm. quodcunque enim introducitur præter propoſitum argumentum, eo nomine ab Ariſtotele ſignificatur. Sic ergo veſtis Ariadnæ apud Catullum, & apud Virgilium Camillę natalia, clypei cælatura: apud Sophoclem recenſio procerũ in Philocteta. Io in Æſchyli Prometheo. Fabula Europæ & Hypermeſtræ apud Horatium.

Chori autem ratio ita eſt nobis ineunda. ac partes quidẽ ipſius in primo libro exactius ſunt declaratæ. nunc earum vſum certis præſcriptionibus inſtituamus. In Pluto Chorum introducit Ariſtophanes paucula concinens. Mox cum perſonis vnum aut alterum verſum edit. duobus quoque verſibus idem fabulam claudit. Reliqua in fabula nullus. ſatis tamen conſtat aut exemptum, aut nunquam interpoſitum: vt iam tũ eius ſit vſus interdictus. nánque Ariſtophani dies eſt dictus, quòd corã legatis laceraſſet mores ciuitatis. Interſtitia ſanè chori ſine choro à Criticis notata ſunt. In Commatio igitur alloquitur chorus aliquam è perſonis. ſubditur Parabaſis, in qua mouetur chorus è loco vbi erat: & ad populum conuerſus, aut ex ſua, aut ex Poetæ perſona dicit aliquid de ſe, de ſuis ſtudiis, de furtis ineptiíſue aliorum Poetarũ. Taxat, tollit, deprimit pro arbitratu ſuo, vel ex fama, rumoréue aliquem è ciuibus, aut vniuerſæ mores ciuitatis, aut aliud tale quid agit. Idque tũ Trochaicis, tum Anapęſticis. etiam Senariis dactylicis, vt apud Cratinum obſeruatum eſt. Sequitur tertio loco ᾠδὴ, quæ interdum canitur cum cõuerſione, id eſt cum ſtrophe, interdum ſine motu: ídque quocũque genere verſiculorum ſolutorum: quales apud Melicos Poetas metimur, aliquando tetrametris Anapæſticis. Finita Strophe conſiſtunt ad ſpectatores conuerſi denuò: ibíque aliquid profitentur noui Trochaicis, aut Anapęſticis longis, aut etiam Dactylicis. hoc dicitur Epirrhema. Poſt Epirrhema relegunt veſtigia Strophes motu contrario, totidem verſiculis atque numeris, quot qualéſue fuerant in Strophe. quare appellatur Antiſtrophe à motu, ἀντῳδὴ à cantu cantui reſpondente. Qua expleta conſiſtunt vt reſpondeant Epirrhemati, tum quietis ſimilitudine, tum numeris. Igitur hæc inter ſe reſpondent. Commation verò & Paracaſis nulli. Quin ipſam Paracaſin poſt longos verſus multos claudunt aliquando verſiculis aliquot. Plato verò comicus Strophen & Paracaſin ita miſcuit, vt vertẽdo loqueretur. in qua eſſet tum verſio Strophes, tum ſermo Paracaſis, in fabula παιδίων: cuius verba icirco

Εἰ μὴ μὲν λίαν ἄνδρες
ἠναγκαζόμην στρέψαι δεῦρο:

οὐκ ἂν παρέβην εἰς λέξιν τοιάνδ' ἐγώ: ſunt, στρέψαι ob στροφὴν: & παρέβην propter παράβασιν. Nonnũquam introducta chori Strophe pauculis verſibus, poſtea interponunt perſonam cum prolixa oratione. poſt quam Strophe reſpondet chorus per Antiſtrophen. Interdũ canit Strophe cum verſiculis: poſt quam conſiſtit: quare σύστημα vocatur. Tertio loco dãt Antiſtrophen: quarto alterum σύστημα priori reſpondens. Habere videtur ergo σύστημα naturam τῶν ἐπῳδῶν Lyricorum. Ne tamen putes eundem eſſe ἐπῳδὸν & ἐπῳδὴν. Nam quemadmodum alibi dictum eſt, προῳδὴ erat ex aliquot verſibus longis magna ex parte. Deinde

Strophe

Strophe. tertio loco μεσῳδὴ reſpondens τῇ προῳδῇ. quarto Antiſtrophe, reſpondens Strophæ. poſtremo ἐπῳδὴ par duabus odis ſuperioribus. ἐπῳδὸν tamen etiam ἐπῳδὸν dictam lego, ſicut & προῳδὸν προῳδόν: ſed eam tantùm cui non reſponderet alia ode, neque in medio, neque in fine. Cui ſubdebatur Strophe cum Antiſtrophe: atque his in fine loco ἐπῳδικὸν σύστημα. Aliquãdo Strophe ex verſiculis aliquot, quibus ſubduntur longi verſus. poſt quos Antiſtrophe per omnia par. Eſt etiam modus alius longè diuerſus. ponunt enim χορῳδ μέλος in quo loquitur de re ipſa & perſonis. deinde Strophas alias ſuper alias, vel ſine ſyſtemate, vel ſyſtemate interpoſito. Quin etiã poſt Strophen ſtatim προσῳδόν. Sunt igitur omnes hi Chori compoſiti. ſæpe tamen etiã ſimplices inuenias: vbi ſine motu, ſine Parabaſi, aut Epirrhemate canit. Sophocles in Philoctete multos poſuit verſus ex perſonis Neoptolemi ac Philoctetæ, inter duos Choros: quorũ variis vterque numeris conſtituitur, nuſquam ſimilibus inter ſe. at ipſi integri alter alteri reſpondet. Atque hæc quidem præceptionis cauſa. nam ſiquis aliter nũc fecerit, puto ei licere poſſe, quemadmodum ſibi licuiſſe voluerunt illi. Illud nequaquã negligendum eſt. propterea quòd fabulæ ſcribũtur non ſolùm vt agantur, verùm etiã vt legantur: multa ponuntur à Poeta, facilius à lectoribus vt intelligantur. Exempli gratia quod eſt in Amphitruone Plauti: vbi Iupiter, & Amphitruo cicatricem detegit. Etenim cùm in Scena eſſent: ſatis erat ſi detegerent. ſcriptũ eſt tamen, *Deteximus: vide*. Eadem arte Mercurius Vulcano narrat ſe perueniſſe in Scythiæ deſerta, vt id intelligerẽt & tunc ſpectatores, & poſtea lectores apud Æſchylum. neque enim id erat Vulcano ignotum, qui eſſet deus, quíque ab Ioue iuſſionem illam acceperat. De Mimo ſatis dictum puta, quum de veteri diximus Comœdia: nunc Satyræ præcepta aggrediamur.

SATYRA. CAPVT XCVIII.

SAtyram non eſſe Latinã rẽ, quemadmodũ profeſsi ſunt, ſuo loco monuimus. Impræſentia ponamus præcepta inuentionũ. Principiò id eſt edicendũ, ne quod fecit Perſius, abſtruſam oſtentes eruditionẽ. quũ enim id vnũ ſtudeamus, vt meliores fiãt boni, mali à nequitia deterreãtur: quónã cõſilio eã inſtituam orationẽ, quæ ab auditore non intelligatur? Alterũ eſt non minoris precii præceptũ: vt ne, dum vitia inſectamur, eas ponamus voces, è quibus qui legũt, euadãt deteriores. nã ſanè fœditates nemo bon' nominare debet, nedũ vt literis mandet. Quid enim cogitet adoleſcẽs, qui certarũ ignarus obſcœnitatũ, audiat verba aut vocabula tã neſanda, quàm mõſtroſo ſunt ingenio ii qui ea ſcriptis ſuis audent inſerere? Malo igitur non reprehẽdere vitia deteſtãda, quàm in execrãda oratione mereri reprehẽſionẽ. Siquis igitur aliena peccata in-

A ſectetur: ea modeſtia vtatur, ne ſuum librũ efficiat eo nequiorẽ, de quo verba facit. Quid enim tetrius quibuſdam verſibus Iuuenalis, propter quorum inſolentiã vel iuſſerim vel optarim toto opere abſtinere virũ bonum. Sunt tamen inculpata argumenta quædã, in quibus hoc Poematis genere oblectare poſsis etiã caſta ingenia. quòd ſi aggrediare, intelligẽdũ tibi quot qualéſue ſint huiuſcemodi ſcriptionis ſpecies. Vnũ genus eſt quod diuiditur per Ideas. quippe graues perſonæ tractantur, grauéſque res aliquando, aliquando verò tenues. Sic aut atroces aut ridiculæ. Atrox eſt res veneficiũ: tenuis Naſidieni cœna. Perſonæ varietas in Vlyſſe, Dauo, Meſſo, Sarmento. Alterũ genus quod diuiditur per modos. Narratio ſimplex in prima Iuuenalis: Dramatica, i. per diuerbia in Horatianis quibuſdã,
B ſine Poetæ perſona. Et tertia miſta ex vtraque, qualis illa venuſtiſsima: *Egreſſum magna me cepit Aritia Roma*. Tertium genus, quod diuiditur per Characteres. nãnq; Iuuenalis ardet, inſtat apertè, iugulat. Perſius inſultat. Horatius irridet. idcirco illi Satyras inſcripſere: hic Sermonis titulo contentus fuit. Surrepit enim atque inſinuat ſeſe in eius gremium, quem mordere vult. Hoc differunt. cõmune autẽ omnibus eſt profiteri ſeſe omnium penè hoſtẽ, paucíſsimorum parciſſimum laudatorẽ. ſe quoque vulnerare, vt alios interficere liceat. nã ne amicis quidem parcunt. Ingratus Horatius, atque animo barbaro, atque
C ſeruili: qui ne à Mœcenate quidem abſtinere potuit: ſiquidẽ quod aiunt verum eſt, Malchinum ab eo appellatum, cuius demiſſas notaret tunicas. Ager enim Sabinus, quo canicula illa à diuino viro donata fuerat, tantus tantíque erat, vt obiectu ſuo poſſet malefici oculi viſum intercipere, quò minus tunicarum demiſsione offenderetur. Partes in Satyra nullæ: quarum legibus ad certũ numerum, certámue diſpoſitionẽ deducaris. Nullum procemium ſi non vis. abrupta omnia, non tamen non cohærentia. nánque aut eiuſdẽ vitii multos damnas, aut multorum vnũ: aut miſces. Verba vulgaria aut ſordida, interdũ, éque macello petita, Latina tamen, aut Græca, aut ei genti familiaria, quam inceſsis: quemad-
D modum Maſtrucatos latrũculos vocat Cicero. tanto magis Satyro licebit. An verò liceat Græca Latinis interſerere? ſanè hoc irridet Horati'. Interpoſuit tamen Iuuenalis ſemel atque iterũ. verùm ſemel, vbi referebat amantiũ lenocinia: qui putidula ac Græcula vterẽtur oratione. ζωὴ καὶ ψυχή. Iterũ autem prudentiſsimè. nã rectè Auſonius. Dicere enĩ Latinè flagitia neutiquã decet. Stilus quoque tametſi pro re altior, aut depreſsior, aut laſciuior: tenuis tamẽ atq; humilis, atq; de medio ſũptus. lõgè tamẽ melius arridet ſi cum Romana puritate iuncturæ ſint molliuſculæ. quales Iuuenalis feliciſsimè eſt conſequutus. duriuſculus Perſius. Horatius modò ſentẽtiæ lacertos expreſſos oſtendat ſermone vulga-

o.

to, ſed lecto tamen: parũ curat numeros. verùm A
hoc in ſequenti libro aptius atq; opportunius.

PASTORALIA. Capvt xcix.

PAſtoralia continent, vti ſuo loco di-
ctũ eſt, Bucolica, Arationes, Meſſes,
Fœniſecia, Lignatoria, Viatoria, Ca
praria, Ouilia, Holitoria. quibus ma-
gnus vir Sanazarus ex Theocrito etiam addidit
Piſcatoria: nos etiã Villica. Quorum omniũ ar-
gumenta inter ſe ſunt varia. Cõmune autẽ illud
habent: vt cuiuſcunque generis negotiũ ſemper
retrahãt ad agrorum naturã. iccirco præter ne-
mora & agros, ſiquid ex vrbe oblatum canant
ita tractẽt, vt quaſi in agro ortum, aut inuentũ,
aut actũ dicãt. ergo Altercationes, Gaudia, Gra
tulationes, Amores, Preces, Conqueſtiones, Cã B
tus amatorii, Monodiæ, Vota, Euentorũ recita
tiones, Pompæ ruſticæ, Laudationes, Oaryſtiæ,
Proci & puellæ diſputationes. Quẽadmodũ ve-
rò dicebamus, quodcunq; proceſſerit, ſub agre-
ſti perſona comparandum eſt. quare diuinus Po
eta quũ ad Pollionem Saloninum ſeculi vellet
deducere trãquillitatẽ à libris vſque ipſis Sybil-
linis: hæc omnia Silenũ canentẽ finxit: haud ſa-
nè temerè: tametſi à Grãmaticis cõmẽtariis ni-
hil ſit animaduerſũ. Eſt enim, vt videmus in Pla
Silenus. tonis conuiuio, Silenus recõditæ atque cõpoſitæ
ſapientiæ deus. Ex Æliani quoque hiſtoria ſatis
eſt de ei⁹ narratione, ad Midã regẽ à nobis pro-
ditũ in 1. libro. Ita prudẽs Poeta neque ſyluas e-
greſſ⁹ eſt, & magna potuit in ſyluis loqui ex ore
dei ſyluatici quidẽ, ſed myſtici. paulò grãdiuſ- C
cula Bubulcis attribuũtur: minora Opilionibus
& Caprariis: tenuior ſtilus Holitorib⁹. Frõdator,
Vindemiator, Meſſor, Lignator, Fœniſeca nun
quã in opere loquuntur: ne Arator quidẽ. Via-
tores aut colloquũtur aut concinunt. Per Hye-
mẽ verò ad focũ finximus nos nouo modo A-
niculas, & puellas, quæ Villica inſcripſimus. ve-
rũ quũ minus eſſẽt placita, meritò abdicata ſũt.

SYLVÆ. Capvt c.

MAteriam ὕλην dixerunt Græci, inde
ſylua nobis: innumeris enim penè
vel operibus vel officiis ſuppedita-
tur à lignis materia. Grãmatici recẽ-
tiores, quòd inueniſſẽt in libris vetuſtioribus a- D
lia vocali quàm Græca ſcriptũ, à ſilẽdo deductũ
maluere, ſanè ridiculè. Nuſquã enim minus quã
in ſyluis ſilentiũ. minima nanque aura maximi
ſtrepitus excitantur. Poematia ergo quædam,
vt docet Quintilianus, ſubito excuſſa calore
Sylua. ſyluas nominarunt veteres, vel à multiplici
materia, vel à frequentia rerum inculcata-
rum, vel ab ipſis rudimentis: rudia nanque Poe-
mata, & ſanè effuſa, poſtea caſtigabant. Quũ igi
tur cuiuſcunque rei argumento accepto afflari
poſſis ad meditandã atque illico pronunciandã
ſyluam: operæpreciũ erit nos hic ponere ſua cu-
iuſque loci præcepta: quorũ delineationibus tot
tãq; diuerſæ facies figuras proprias adipiſcãtur.

EPITHALAMION. Capvt ci.

LAudationum præcepta cuipiam for-
taſſe videbũtur diſponẽda: propter-
ea quòd cuiuis ſyluarũ materiæ con
gruant, ſiue locum celebres, ſiue per-
ſonam, ſiue factum, ſiue fortunã. Item in conſo-
lationibus latè patet locus laudibus. verùm à di
cẽdi magiſtris atq; ex eorũ libris eiuſmodi inſti
tutiones petendæ ſunt. Vna tantùm lex eſto: cu
i⁹ obſeruatione numeros omnes explere poſſis
vniuerſæ laudationis. neceſſitas, vtilitas, dele-
ctatio. hæc capita cõſpicienda, atque aut ex vero
afferenda, aut ex veriſimili confingenda. Eligen
dũ verò quod maximè ſit illuſtre. nã ſi quæ ſunt
proxima, minus nobilia videntur: longinqua pe
B tenda ſunt: cætera aut adumbranda, aut ſilẽtio
inuoluenda. Denique pro Poematis argumenti-
que dignitate caput hoc exequendũ: ſiue Epitha
lamio accõmodes, ſiue Genethliaco: ſiue aggre-
diare Propẽpticon, ſiue ineas conſolandi ratio-
nem. Epithalamium carmen igitur eſt, quo nu
ptiæ celebrantur: à Thalamo dictum. eſt autem
θάλαμος cubiculũ nuptiale primo ſuo ſignifica-
tu, παρὰ τὸ θάλλειν ἅμα. quod eſt ſimul genialẽ vitã
agere. Hoc Poematis genus à Græcis eſt etiam
γαμήλιον appellatum. Dicas enim γάμον nuptias,
παρὰ τὸ γαίνειν ἅμα. Idẽ igitur ſonat quod & illud:
niſi mauis παρὰ τὸ φοιτᾶν ἅμα. Eius carminis argu
mentũ cõſiſtit è ſpõſi ſpõſæq; deſideriis. Verùm
illius apertè dices ſtudia, curas, celebritates cã-
tionum, ludorum, armorum: virginis gratia fa-
C cta omnia. huius autem animum tectis indiciis,
conditis ſuſpicionibus inuenies potius quàm pro-
fiteberis. Expugnatum caſtiſſimũ pectus pieta-
te erga iuuenẽ tabeſcentem: cuius virtutes com
memorando excitabis excuſationẽ. Aliquando
finges à Venere aut Cupidine vi coactã: quæ pri
dẽ eorum regnum contemptui habuiſſet. Secũ-
do loco explicabuntur laudes vtriuſq;: à Patria,
Genere, animi ſtudiis, corporis præſtantia. Ter-
tius benc ominabatur. quarti laſciuia luſũque
eſt totius, alterutrũ aut vtrũque blandè appellã-
do: modeſtius virginẽ, haud modeſtiſſimè tamẽ
obiiciendo quædã: puta prælii futuri metũ, vi-
ctoriã, è lacrymis riſum, è ſpe lætitiam certam.
D Quinto loco ſobolem pollicetur, vota facit, va
ticinatur. Poſtrema pars exhortationẽ continet
ad ſomnũ: ac ſomnũ quidẽ aliis, illis verò vigi-
liã. Thalamus ipſe interea laudatur, aut ſine lau
de pingitur, aut nuptæ veſtis, aut παστὸς, i. velum
tori maritalis, cuius obtentu ſacra illa pudẽtius
peragũtur. Intermiſcẽtur verò etiã ioci petulã-
tiores, quæ ab antiquis Feſcenina carmina dice-
bãtur. Nominis morſique origo à Cãpaniæ op-
pido Feſcenio, vel vt alii malũt, Sabinorum. ſic
deducit Feſt⁹. nã quod addit à Faſcino quoque
dicta credi poſſe, minus probant verba ipſa, quæ
nõ laſciua ſolũ, ſed ſubturpicula quoq; ſæpe au-
diũtur. in illis enĩ aliud quã faſcinũ ſubĩtelligas:
niſi iocari mauis, atqi nõ βάσκανον, ſed Horatianũ
agno-

agnoſcere faſcinũ. Cęterũ hoc faſcinũ in nuptiis & admittitur & vltrò arceſsitur: neceſſariũ náq; eſt. faſcinũ autẽ illud cantib⁹, votis, medicamẽtis arcetur. Quare mariti ædes eius ergò ita muniebãt, vt poſtes vittis laneis adornati, oleo, aut adipe ſuillo lupinóue inungerentur. Quòd ſi in ipſa adhortatione laudare velis nuptias, tum exemplis ages ab hiſtoriis; tum naturalium rerum principia poteris aſpergere. ergo Pelei ac Thetidis felicem canes coniunctionem: quã præſentia ſua dii omnes dignati ſint: cuius celebritatẽ Parcæ ipſæ ſuo cantu fecerint auctiorem: è qua omnium mortalium fortiſsimus Achilles ortus ſit. Liberi patris atque Ariadnæ torũ. Satyrorũ Silenorúmque laſciuia illuſtrẽ in medium afferes. Herculis atque Hebes cõiugium licebit memorare: cui nihilo ſecius aſtiterit vniuerſus deorum cœtus. In quo Pyrrhicam ſaltauerit Mars: Mercurius palæſtricos ediderit motus: Apollo cecinerit Hymenæum: Venus pronuba fuerit: Gratię tulerint tedas: Muſæ modos fecerĩt: Sol fuerit œconomus: Diana ſtruxerit. E' ritibus etiam nuptiarum, laudibus aliquid addi poterit. Etenim Flamen Dialis apud Romanos mortua vxore ſacerdotio ſe abdicabat. De rerũ verò natura educes Amorem atque amicitiã à primordiis ipſis atque rudimentis mundi. qua tẽpeſtate poſt digeſtum Chaos, Cæli terræq; ſunt nuptiæ celebratæ. Quorum coniunctione & tunc ſpecies omnes productæ ſunt: & ad eorum imitationem generando propagatæ: vt quod materia prohibebat, formarum ordinata ſucceſsio adipiſceretur immortalitatem. Amoris præterea multa laus peti poteſt è Platonis Sympoſio: ſed ita vt & quæ dicuntur ibi, & quæ à nobis hic allata ſunt, à prudenti Poeta diſsimulẽtur. Quid enim? ſi hinc hæc ſibi quiſque depromat præcepta, vnũ atque idẽ omnes ſanè dicent. Alloquemur etiã per Epiphonemata Hymenæum: quẽ tanquã nuptiarum deũ per intercalares verſus inuocant aliquando: nonnunquã in ipſo ſtatim carminis aditu. addimus eius laudes, miſcemus ioca. Ab ea pellicula, quę in virginũ natura obtenditur, eius ducunt appellationẽ: Latinis Talaſsio dictus eſt. Cauſã afferunt è raptu Sabinarum. quæ hiſtoria eſt etiam à Plutarcho ſcripta. ambigit tamẽ indéne an à lanificio ducta ſit ea vox: τοὺς ταλάρους enim etiã ταλάσιους vocatos ait, in quibus lana contineretur. vnde & ταλασιουργοὶ lanarii opifices. haud ſanè ineptè: Nouę enĩ nuptæ pelle cum vellere ſubſterni, lana, quẽadmodum dicebamus, poſtes obnubi: colum in põpa, vti mox dicemus, ferri. quaſi verò ad op⁹ faciendum, non ad deponendã virginitatem deduceretur: aut ſanè quòd argumentis eiuſmodi ſedulitas futuræ matrisfamilias deſignaretur. ſicut apud Græcos etiã cribrum præferebatur, & ante thalamũ piſtillum alligabatur. Non id Romę. facta enim de raptu cum Sabinis pace, inter eos conuenit ne eorũ vxores molerẽt, néue coquinã facerent. A' lana igitur ſic Talaſsionẽ dedu-

A cũt. illud tamẽ ſecretioris fortaſſe fuerit eruditionis. πάλιν τὴν παρθενόνυμφον, i. deſpõſatã virginẽ dicebant veteres. quare eadẽ vocis veſtigia cũ Talaſsio maximã habere videntur affinitatẽ. ſed de hoc amplius in Originibus. Ea voce vſus eſt Sophocles in Antigona: atque hæc quidẽ ad hunc modũ. Cæterùm vt multis è locis argumenti varietas excipi queat, rẽ ipſam, quẽadmodũ apud Romanos apudque exteros fieret, indicabimus. Nuptiarũ dies erãt legitimi tres. Primus à Græcis dicebatur προαύλια, non peſsimè Latinè à nobis Deſpõſalia: in eo enim deſpõdebatur virgo. Alter dies appellabatur ἐπαύλια, in quo nuptiæ fiebant. Latinè potes, Decubationẽ. ſic enĩ erat
B in legibus flaminis Dialis: De lecto ſuo trinoctiũ ne decubato. In ſoceri náq; ædes tranſibat ſpõſus, vbi fiebãt nuptiæ. qui eũ illò deducebat, dicebatur Paranymphus. Diẽ tertium ἀπαύλια, Latini Repotia. In quo ſponſi affines de ſuo faciebãt conuiuiũ. ita verò demũ in ſoceri ſpõſo thalamus adornabatur, vbi fierent nuptiæ, ſi ſponſa eſſet virgo. Quæ viro tunc dona dabat, iccirco eadẽ voce dicta ἀπαύλια. inter quæ dona veſtis etiã eadẽ appellatione, ἀπαυλιστηρία. Si autẽ vidua eſſet, ad ſpõſũ ducebatur. qui deducebat Nymphagogus nominabatur. Apud Rhodios mos erat per præconem ſponſas arceſsiri. ſpõſus domi ſedens aduenientẽ excipiebat. In prima verò die vbi deſponſatio futura eſſet, nobiliores familiæ non niſi auſpicatò cõueniebant. Optima auguria à turture & cornice: ita verò demũ, ſi par in-
C tegrũ apparuiſſet. ſingulares autem vidiſſe, pro peſsimo habebatur. iccirco in ritib⁹ antiquis, ait Orus Apollo, renuiſſe conſuetudinem, hæc vt verba in nuptiis accinerẽtur, ἐκκόρει κόρει κορώνην, quibus ex felici domo cornix ſingularis, i. vidua, vt exigeretur, ancillæ imperabatur. quãobrem in cõmentariis Pĩdaricis non rectè ſcriptum eſt in plurali κορώνας: cõiunctio enĩ auſpicatiſsima. Sanè vtrunque animal adeò ſui cõiugis ſtudioſum, vt eo morte affecto, ſuperſtes nullus appetat præterea cõiunctionẽ. Cornix verò adeò caſta, vt nullã coitus perſequi fœditatẽ, ore concipere credita ſit. tametſi opinio hæc in iii. De generatione animaliũ reprehẽſa ſit. Nõ parũ gratiæ ex hiſce auibus Poemati adiũgetur. Poſt auſpicia, ſacra faciebant, porcúmq; Iunoni immo-
D labãt: quam τελείαν fas erat nuncupare. Prætérque eã inuocabant Iouẽ τέλειον, Venerẽ, Dianam Cixiã, Suadelã. ac δία quidẽ τέλειον, & ἥραν τελείαν vnus & alter Iouem adultum & Iunonẽ adultam ſunt interpretati minus ſanè bene. Vt quid? an quia nõ niſi adultis nubere, atq; vxorẽ ducere licet? Alii τὸ προτελεῖν, quod verbum attribuit Pollux ſponſalibus ſacrificiis, initiari Latinè dixerunt: πλητινὶ enim ſic dicebatur. Verũ haud ita eſt. τέλος veteres aiunt idem fuiſſe quod & γάμος. propterea quòd humanæ vitæ perpetuatio nuptiarũ merito perficeretur. iccirco τέλειον nuptiale ſacrificium & nuptiarum diẽ æquè dixerunt. atque etiã tum à nuptiis tum ab earum numine

προαύλια. ἐπαύλια. ἀπαύλια.

idẽ ſacrificium ἱεροτέλεια, vt ait idèm Pollux. προτέλεια verò ſacrificium pridianum. Quã vocẽ etiã apud Lucianũ habes πρὸ τῆς ἐν τῷ μέσῳ συνόντων. Igitur profectò erit ζεὺς τέλειος Iupiter nuptialis. quibus diis deabúſque comæ partem virginis tãquam primitias offerebant. Hoſtiæ verò exẽptum fel circum aram proïci ſolitum. Cæteræ autem partes adoleri. quod expectationem faceret futuræ inter cõiuges tranquillitatis. Abſoluto ſacrificio diei nuptialis in ſoceri ædes deducebatur ſpõſus ab eo quem Græci παράνυμφον, quaſi eius aſſeclam nominarunt: aliqui etiã νυμφευτὴν, alii πάροχον vocabant. quẽadmodum mulier quæ ſpõſæ aderat, προμνήστρια dicebatur illis, nobis Pronuba. Ad quos etiã carmen diuertere tuum poterit. Quum autẽ feſtiuitas ſub veſperũ, aut noctu potiſsimùm celebraretur: de illius temporis cõmoditate nonnihil dicere ſoliti ſunt Poetæ. De mora noctis ſegnioris, Ad ſidera, ad Luciferum, ad Lunam conuertetur oratio. quũque priſci putarent Aquam rerum omnium elemẽtum eſſe, Ignẽ verò formam: vtrunque in limine poſitum ab vtroque manu tangebatur: ipſáque nupta eiuſdẽ aquę aſperſione luſtrabatur. Tum ex eo igni faces accendebãtur ab ædilibus quinque numero, quot & illos fuiſſe Varro autumat, vt ſcribit Plutarchus. quas faces Cereos appellarent. Sanè vnius tãtùm cerei mentionẽ facit Plautus. eas faces aliæ gẽtes ex picea pineáue teda cædere. Romanos paſtores raptis Sabinis ex ſpina arbore temerè inuenta confeciſſe: quàm materiã poſteri quoque expetiuerint. Alii malunt facularum numerum à numero deorum coniugaliũ. Ædiles enim tres tantùm fuiſſe, non quinque. accendes igitur hinc tuum ſpiritũ ad Poeſeωs venuſtatẽ. Spinæ arboris naturã attinges. eius ignẽ neutiquam eſſe olidum fumiferúmque, vt ex teda. quanquã miſeram admodũ flammã è ſpina elici poſſe ſcio. Iã inde adornabatur atque comebatur virgo: cuius comã haſtæ cuſpide diſcriminabant. Plutarchus cauſas aſsignat. tum verò operiebatur virgini caput atque facies: vnde ab obnubẽdo nuptiæ dictæ ſunt. Id velum à Græcis ἑανὸς & καλύπτρα, à Latinis Flãmeum, propterea quòd lutei coloris eſſet: vt ne pudor virginis ꝓderetur: aut ſiquid animaduerteretur in facie ruboris, is è velo color, non è genis emicare putaretur. Ferreum ibi annulum ſine gẽma dabat ei vir. Gẽma aberat, vt rei deſcriberet ſimplicitatẽ. Materia ad conſtantiam ſpectabat. Forma annuli ad perpetuã vinctionẽ. cõtrà, ſponſa ex tribus aſsibus, quorum vnũ in manu, alterum in pede, tertium in ſacciperio ferebat: primum ſponſo dabat, quaſi eũ ſibi illo precio coẽptum eſſet habitura: alterũ in foco diis Laribus deponebat: quẽ & igni luculento, & corollis ſua manu (nánque alia non licebat) plexis, vt ait Plautus, augebat. Tertium in vicino cõpito fodiebat. Far quoque toſtum præferebant, tametſi nõ omnibus in nuptiis, ſed in iis duntaxat, in quibus viro virgo dabatur vſui tantùm, non autẽ mancipio: atque iccirco appellabatur ius eiuſmodi nuptiarũ, Cõfarreatio. Alius verò modus quũ ſine farre dabatur à Pronuba virgo in manum viri. ea hoc iure trãſibat in mariti familiã, atque matrisfamiliæ nomen conſequebatur. non enim vſui ſolùm, ſed etiã mancipio dabatur. quos ritus & Lucretius innuit illo verſu, *Vtáq; mancipio nulli datur, omnibus vſu*. Is nubẽdi modus, Coẽptio vocata eſt: de qua modò dicebamus. Reliquum erat vt conuiuii ratio iniretur. Parata ergo cœna nuptiali ex Hethruſca diſciplina porcum mactabant. qui etiã ad acuendã venerem bulbos, pineos, nucleos, erucas, piper, præter cæteras epulas apponebãt. ab Hethruria hęc: alii alia, vt dicemus. Inde dicebatur Hymenæus cũ choreis. ita vt vnus quiſpiam caneret, quoad Epiphonema ſubinferret: quo pronũciato vniuerſa chorea Hymenęum totidẽ numeris recinebat: Interea tot quot diximus cum facibus Patrimi, & Matrimi aſtabant. vbi ſatis & cãtus, & ſaltationum, iam pronuba manu apprehenſa ſponſæ ad Genialem ducebat lectum. ſic enim appellabatur: ſic à Catullo dictum puluinar eſt, vt reor, à generãdo. à Græcis παστὸς ille torus, propterea quod velo eſſet obtectus: de quo ſuprà dicebamus. eũ lectum duabus culcitris adornauerat iam fœmina, quã & συμφυτεύτριαν, & θαλαμεύτριαν Græci vocitarunt. Ad eum perducta à ſponſo detegebatur: à quo etiã eius detectionis cauſa dona accipiebat, quæ & iccirco ἀνακαλυπτήρια, & quia tunc ab eo quaſi primùm videretur ὀπτήρια, quoque: & quod eã alloqueretur, προσφθεγκτήρια etiã dicta ſunt. Nam ſanè ὀπτήρια apud Callimachum dona ſunt affinium & parentum, cùm primùm infantes vident. ſicuti μαιώτρα, quæ darentur obſtetricibus, & σῶστρα ſeruatoribus, & λύτρα ſiue ἄποινα liberatoribus, & δίδακτρα præceptoribus. Antecedebãt autem ſponſam ad lectum vſque δᾳδοφόροι illi, ſiue faciferi: duóque præterea, qui colũ, vt dicebamus, cum lana, & fuſum ferrent cum ſtamine: tanquam operis, in quo futura eſſet, auſpicia. De cribro quoque ac piſtillo Græco ritu ſuprà ſatis dictum eſt. Ad hæc alii mundũ muliebrem, aurum, ſpintheres, ſtalagmia: præterea pelues, pectines, ſpeculum, ſandalia, atque id genus alia, quę præter dotem dicũtur ab iureconſultis parapherna. Eam luxuriam ad trium tantùm veſtium modum, ac modici precii vaſa aliquot à Solone reductam, memoriæ proditum eſt. Ibi pronuba accepta vna ex facibus Lucernã coniugalem peruigilem, pernoctémque futuram accẽdebat: atque illico faces extinguere mos erat: eas verò ne ſub lecto conderent, ne ve ſeruatas ad rogum ſtruendum deferrent, pro auſpicatiſsima lege habebatur. Cunctabundæ virgini promneſtria duobus digitis cingulum ſoluit, quod Dianæ ob eam cauſam λυσιζώνῃ, à Latinis Cinxiæ cognominatæ dicabat

Confarreatio.

Coemptio.

cabat. erat autem cingulum illud ex ouilla contextum lana, eóque nexum nodo, qui Herculaneus vocabatur: propterea quòd Heros ille fœcundiſsimus ab antiquis creditus ſit: quippe cui ſeptuaginta liberi ſuperſtites fuiſſent. quíque ſeptem diebus quinquagĩta Theſtiæ filias è virginibus mulieres feciſſet. De virginum cinctu ambigitur: quidam enim dixere, cingi ſolitã virginem in ipſo ſponſalium apparatu. quæ tamen ſententia Catulli authoritate deletur. quippe in Hendecaſyllabis Atalantam virginem non in ipſis nuptiis à pronuba aut alio cinctam innuit: ſed tanquam mos is fuerit virginibus, nũquam diſcinctam proceſsiſſe: verſus autem indicii ille eſt, *Quæ zonam ſoluit diu ligatam.* Vbi omnes diſceſsiſſent, ſponſus clauſa ianua diſponebat cu- B ſtodes foris, quorum opera muliercularum importuna vel pietas vel ſimulatio à foribus arceretur: ſi qua commoueretur virginis clamore, quum intus vim pateretur. interea iuuentus cũ nucibus, quas cum ſtrepitu, fremitu, cantu ſpargerent. quarum mentionem habes & apud Virgilium, & in Epithalamio Catulli. Cauſam aliter alii agnoſcunt: vel quia (inquiunt) quaſi tripudium faciunt iactæ nuces: vel propterea quòd illæ putamine, cute, teſta, corio medullam tegunt: vti pari munimento à coniugibus protegantur fœtus. Alii exiſtimarunt earum ſtrepitu virginis gemitus in illa vi obrui poſſe: atque icirco id veteres commentos eſſe. Noſtra tamen ſententia minus vulgaris: Nucibus olim priſcos C luſiſſe, tum nos quoque in pueritia noſtra certũ eſt. Proinde Perſius per illa verba, *Nucibus facimus quæcunque relictis*, oſtendit è primori ætate egreſsionem. Spargi nuces igitur: id eſt omittẽdas animi laxationes, nouáque œconomiæ ſtudia auſpicanda. Poſterum diem, qui à nobis ἐπαύλια, quaſi nuptiarum appendix Græca voce dicebatur: à nouis atque iteratis epulis Latinè Repotia nominarunt. In eo nánque ſponſi affines conuiuium inſtaurabant. is dies nouæ nuptæ initium erat iuris quod in familiam eſſet habitura. quam ob cauſam clauis dabatur illi, ad dominium potius atque poſſeſsionem, quàm ad deſignandam, vt aiunt, partus facilitatem. Quidam putarunt, id quod etiã vero ſimilius eſt, nõ D quum in thalamum, ſed Repotiorum die, quo è patris ædibus in ſponſi domũ duceretur: põpam illam, de qua ſuprà diximus, explicari conſueuiſſe. Cũ donis enim tunc procedere ſolitam par eſt: quæ dona ipſa marito ferret. Ea ſanè φέρνη vocabant Græci: quæ verò ei rependeret maritus, ἕδνα. Quin etiã ſimul cum illis vas quoque à ſocero, opertum illud atque oppletũ minuta ſupellectili: in quo etiã virginis eſſent crepũdia. Vaſi nomẽ Camillus. ita enim miniſtros appellabant priſci. Poſteaquàm verò in mariti iam eſſet, ecce à patre dona iterũ, quæ ἐπαύλια δῶρα nominarunt. Iam illud nunc quoque aliquot Italiæ locis ſeruari vidimus, vt egrediens paterna

Nuces in nuptijs.

Repotia.

A domo nupta pedẽ tollat, néue attingat limen. Ei rei diuerſas cauſas aſsignarũt: mihi illa propior vero videtur. ne Magicis pharmacis lædi poſſet, quæ ſub limine ad deſtruendam coniugum vel concordiã vel vim genitalẽ, defodi ſolent à veneficis. Hic vides quot quãtáque loca tibi tuóque carmini ſuppeditentur. Varia nánq; nec cõtemnenda eruditione poteris aſpergere. nũc ſimplici narratione, nũc per Apoſtrophen modò ad hoc, modò ad illud numeros tuos aptans. etiã de tẽpore aliquid apponere. Maio enim menſe Plutarchus nõ nupſiſſe priſcos prodidit: Ouidi' malas tãtùm eo menſe nubere ſolitas. atque ex eo etiã prouerbium iactatũ ſcribit: illud quoq; fuiſſe in more poſitũ, vti viduæ feſtis publicis diebus nuberẽt, virgines nõ. propterea quòd populi publica celebritate occupati, nihil intererat viduarũ matrimonia ſpectare. at quia virginib' adeſſe opus erat, nõ fuit æquũ aliis maioribus feſtiuitatibus diſtineri. Malè ominatis etiã diebus connubia interdicebãtur: poſtridie Calendarũ, Nonarũ, Iduũ. Præterea quo die occiſo Remo parentabant, quod feſtũ ab eo Remuria primũ, poſtea Lemuria dictũ fuit. Cæterùm ex aliis antiquorũ ritibus, qui apud diuerſas nationes obſeruarentur, multũ luminis poemati afferetur. quorũ aliquot illuſtriores hic explicandos curauimus. Perſarũ matrimonia non niſi vere ineũte legitima erant. Græcis, Macedonibus, Thracibus, Triballis, Pæonibus mos fuit: ipſa in conuẽtione ſponſum ſponſámq; panis gladio diuiſi guſtare particulã. Græci nõ pueris, ſed ſpõſi ſpõſæq; matrib' geſtãdas tradebãt faces. Galatæ nõ ex pane ſumere, ſed ex eodẽ poculo potare ſoliti, quũ in manũ cõuenirẽt. Apud Lacedæmonios pronuba ſpõſam in veſte virili, raſo capite in cubiculo ſola ſponſo offerebat: atque ei ſine vllis facibus rẽ peragendã permittebat. cõtrà, in Coo inſula ſponſus veſte muliebri. Quin eorundẽ Lacedæmoniorũ conſuetudo lõgè maioris licẽtię. quippe liberi adoleſcentes cũ totidẽ virginibus in perobſcuro incluſi loco, quã quiſque nactus eſſet, eã in matrimoniũ, atque indotatã quidẽ, ſibi abducebat domũ. quòd vel conſiliũ vel fortunã nemini vel culpare vel mutare licitũ fuit: nullus enim pœnitẽtiæ locus relĩquebatur. Quãob rẽ Lyſandro quoque mulctã dixerunt Ephori, propterea quòd eũ ea quæ obtigiſſet, diuortiũ faceret, vt haberet pulchriorẽ. Carthaginẽſium tenuit cõſuetudo, ne prius matrimonio iũgerentur quàm Thynni cõciſa guſtaſſẽt fruſta. In cœna Athenieẽſibus è Solonis præſcripto malũ Cydonium eſitandũ apponebatur. Odores quoque addebãtur à Babyloniis: Perſę mala cũ medulla Camelina. Scribit Athenęus in IIII, popularibus ſuis Naucratitis lege cautũ, ne in cœna nuptiali, aut ouũ, aut μελίπηκτον quippiã, i. è melle bellariũ inferretur. Athenis ingredięti ſpõſo in caput ex editiore loco, fic', palmulę, legumina ſpargebãtur. nũc quibuſdã locis etiã triticũ demittũt. La

Cur limen non tangat ſponſa.

ceedæmoniorum virgines nullo vtebãtur flammeo: Viduæ quæ nuberent, facie velata, capite operto prodibant. Illud imprimis ad Coniugii faciet commendationem: quippe apud eoſdem feſto die quodam Cælibes à mulieribus circum Aram tracti, cædebantur flagris: qua ex ignominia ad dandam liberis operam excitarentur. Cecropis quoque meminiſſe conueniet: qui primus Athenis vagam atque incertam venerem ad vnius cum vna coniunctionem reductam caſtigauit. Nam quòd aiunt de Socrate, duas illi vxores fuiſſe, Xantippen & Myrto, falſum eſſe cùm alii tum Rhodius prodidit Panætius. Sunt

Lapones.

Lapones populi Septentrionales ad Sueciam: ii (vt olim Romani) ignem præferunt in nuptiis, ac prætérea ſilicem. De igni conſtat: nihil enim magis neceſſarium illi regioni. quare ad eius quoque reparationem puto ſilicem comparari. In Bœotia ſponſas aiunt aſparago coronatas: quò depoſita feritate, ad alterius voluntatem manſueſcere diſcerent. quippe ex Corruda aſparagus altilis atque eſculentus fit. Nihil etiam te prohibebit quàm molliſsimo carmine duos

Duo fontes Attici.

Atticos fontes appellare, Callirrhoen & Enneacrunon, è quibus hauriebatur aqua, vnde fierent virgini lauacra antequam in lectum reclinaretur. Neque prætereundum, quòd Græcorum ſponſæ nobiliores rheda vehebantur ad ſponſum (ſi qua pedibus incederet, *χαμάπους* appellabatur) cuius rhedæ axis pro foribus combureretur. argumento conſtantiæ atque moderationis: ne coniunctionis alienæ, néue noui cõiugii fluctuãtem animum occuparet cogitatio. néue hac illac euagandi: quod vitium maximè eſt fœminis familiare, caperet impet⁹. Poſtridie nuptiarum, in oppido Leptæ mos fuit vt ad ſocrum ſponſa mitteret ollam petitum. roganti reſponderent familiares: neque habere ſeſe: & ſi haberent, non daturos. Quo iam inde ferendis ſocrus (difficiles enim magna ex parte ſunt) moribus aſſuefieret. Sed de his ſatis.

Carmen multiplex in nuptiis.

Eſt autem carmen multiplex: nã ipſo in cõuiuio Scolia canebantur: de quibus inter Pæanes iam dictum eſt. Poſt cœnam Epithalamiũ, quum in cubiculum deducebatur. Tertium genus apud Poetas, quo res ipſa deſcribitur: cuiuſmodi eſt apud Muſæum de Leandro. Apud Ouidium in nuptiis Orphei, apud Statium Stellæ. Tale fecit Claudianus de Honorio & Maria. Tale eſt operoſum illud Auſonii. Poſtremum genus miſtum eſt, & ex narratione & ex cantione. quale pulcherrimum illud Catulli, quod malè inſcripſit Argonautica. Eſt enim Pelei Epithalamium miſtũ. Quin extat & Claudiani Epithalamium ſuauiſsimum, eius generis quod canebatur. Quare vt iam te expediam, exempla aliquot ponam ex Catullo: quorum in veſtigiis ita pedem ponere poſsis, vt gloriæ illius metam facilius contingere liceat. Tria diuerſa initia, Ad Hymenæum ſtatim:

Collis ô Heliconij
Cultor, Vraniæ decus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, ô Hymenæe? Alterum autem initiũ à tempore, ad iuuenes,

Veſper adeſt, iuuenes conſurgite, veſper Olympo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.

Tertium ad ipſum Peleum,

O decus eximium, & magnis virtutibus augens
Æmathiæ columen Peleu. Flammei mentionem illis verbis, *Flammeum cape.* Claudianus, quia Heroico pedi hoc numero ſeruire non poterat, dixit alio,

Flammea virgineis accommodat ipſa capillis.

De curru quæ diximus ſuprà, idem quoque ita ſcripſit, -*pilent'aque ſacra Præradiant ductura Nurum.* verùm ſanè ibi in fortuna Imperatoria. Catullus tedam Hymenæo attribuit: vnã quidem, quia vnus:

-*manu pineam quate tedam*: non tamen ſolam: ait enim, *Viden' vt faces ſplendidas quatiunt comas?* Carmen autem Amœbæũ, non ſolùm cum Hymenæi nomine, ſed etiam aliud, vt

Currite ducentes ſubtegmina, currite fuſi. Neque verò vnum, ſed diuerſa in eodem Poemate: vt apud eundem,

Quis huic deo comparier auſit? &
Abit dies: prodeas noua nupta. &
Concubine nuces da. Quos verſus virgines à cantore auditos recinebant. ait enim,

Vos item ſimul integræ
Virgines, quibus aduenit
Par dies: agite in modum
Dicite, ô Hymenæe Hymen,
Hymen, ô Hymenæe. & in altero Epithalamio,
Aſpicite innuptæ ſecum vt meditata requirunt.
& *Dicere iam incipient, iam reſpondere decebit,*
Hymen ô Hymenæe, Hymen ades ô Hymenæe.

Verbum quoque *ἀπονυμφίζειν*, quod ſuprà poſuimus, atque ex libris Pontificiis priſcis, decubare interpretabamur: ipſe, ſecubare,

A tuis teneris volet
Secubare papillis. Feſceninæ autem licentiæ imaginem quandam expreſsit: quam vt cognoſcas, appoſui: non vt imitere,

Ne diu taceat procax:

Feſcenina loquutio, & quæ ſequuntur. malo nánque abſtineas me præceptore, aut condias pudore liberali. Magno enim in periculo tum famæ, tum vitæ verſatur, qui impudicè loquitur: vtque cuiuſmodi eſt oratio, talis quoque mens eſſe videatur. De eo quoq; quod recitabamus, ne nupta pede limen attingeret,

Transfer omine cum bono
Limen aureolos pedes. Vbi non videtur in paterna domo tranſigi: ſi verum eſt quod aiunt, Tranſmitti à noua nupta limen: vt quaſi inuitam à patriis ædibus eam diſcedere appareat. Vota autem pro liberis,

Torquatus, volo, paruulus

Matris

Matris è gremio ſuæ
Porrigens teneras manus
Dulce rideat ad patrem.

In Argonautico autem penè totum carmē pro
ea materia eſt.Claudianus quoque,

Sic natus in oſtro
Paruus Honoriades genibus confidat auitis.

Ariſtophanes autem fabulam,quam inſcri-
pſit Pax,clauſit choro : cui præter vota quædā,
atque precationes attribuit ludicrum quendā
Hymenæum.quemadmodum & in alia cui no-
men fecit Aues . Catulli verò carmen Glyco-
niū dicolon eſt ex Glyconiis quatuor & quinto
Pherecratio , pentaſtrophon. Quod autem ali-
quando, Trochæi loco Spondæum ponit in pri
ma,id veterum facit exemplo:quemadmodum
& in ſecunda ſede pro Dactylo. velut in illo
Nutriunt humore.ſimilem nánque oden habes a-
pud Ariſtophanem in fabula,Equitibus.In qua
etiam maiorem licentiam animaduertas. Ete-
nim pro dactylo amphibrachion poſuit in il-
lo τοῖς ἀρεκτομένοις . Nec minus in alio amphi-
macrum, ὡς εἰ μὴ γένοιθ᾽ οὗτος ἄν. & ibi
-ςιν οὐδ᾽ ἂν δύο χοινίκων.

OARISTYS, Genethliacum.
Capvt cii.

AEquum fuit poſt Nuptias primo
quoque tempore tractare natalia li-
berorū:niſi cuipiā plus libeat effin-
gere cōfabulationes quæ inter virū,
atque vxorē fieri conſueuere. quas oariſtyas
veteres appellarunt. Cuiuſmodi habes apud
Homerum Hectoris & Andromaches. verùm
id vnum exemplum memini: idq; in opere iu-
ſto,non autem in Poematio ſeparato. Quòd ſi
quis ea perſtet in ſententia vt is ei locus debea-
tur:non laboro. Verùm idem ſciat , æquali ra-
tione præponendas Epithalamio ſuſurrationes
inter procum & puellam.Quale genus poema-
tis habes apud Theocritū. Nos quoque aliquid
conati ſumus in Nymphis noſtris indigenis. v-
triuſque præcepta adeò varia ſunt , vt penè o-
mni ex vita duci poſsint. Argumentum ac ma-
teria penè eadem. vita quemadmodum ſuo lo-
co deſcripſimus in perſonarum tractatione,aut
ciuilis,aut militaris,aut ruſtica.pro quibus tibi
in diuerſa opera ſtādum eſt. Genethliaci verò
natura atque ratio, & multorum habet imita-
tiones,& vias penè innumeras vnde ducantur.
Duo tamen primaria capita:alterum à maiori-
bus:alterum à ſpe ipſius infantis. Multæ vtriuſ-
que αὐξήσεις. Neque enim ſtemmata,aut res ge
ſtæ ſine locis:in quibus amœniſsima Poeſeωs
diuerticula ſæpè reperiūtur.neque ſpes ſine cō-
paratione virtutum præteritarum cum futuris.
ſic enim potuiſſent priſci poetæ canere Gene-
thliacum Q. F. Maximi. Sic potuit Statius Lu-
canum celebrare. Etiam ab oraculis,& auguriis
& ſomniis parentum. Etiamſi hæc non adſint ar
gumentis noſtris:tamē aliqua attingere , atque
A adducere ad exornationem. Ad hāc conſidera-
tionem pertinēt Cyri,ac Romuli natalia:quo-
rum vterque expoſitus, à feris nutritus, maxi-
morum regnorum iecerunt fundamenta . Di-
uinus poeta eruit è Sibyllinis vaticinationibus
laudes Salonini. Communes loci: dies, tempus,
temporis partes. Diem intelligo, vt feſta ali-
quot,Saturnalia, Liberalia, Floralia, qua die *Mecœnas Floralibus feſtis natus.*
Mecœnas niſi fallor. Licet Auroram,Solē,No-
ctē,Aſtra alloqui, Temporis partes,Ver geni-
tale,Hyemem genialem , Æſtatem opulentam,
Autumnum fructiferum:cuius numen Pomo-
na afferet verſibus iucunditatem . Plurima in
ore Lucina,& Parcę in carmine heroico. Si ly-
ricum pangis,ad amœniuſcula potes te demit-
tere:atque etiam ad inferiora ſi Hendecaſylla-
B bos canis. Ex Varrone,& Gellio educere potes
minora numina . qualis Morta,Eduſa,Potina.
Omnino verò Genium celebrabis:quippe naſ-
centibus nobis ſuus cuique datur. Vnde & dies
Natalitius idem & Genialis dicitur. Vocabis eū
igitur ad ſacrificiū, cui offeres & merum,& co-
rollas . Neque enim hoſtiā licet cędere. vt quid
enim? Qui tum vitam primùm adeptus es , alii
ſuum adimas ? Iccirco ad aram Deliam vllam
cædere hoſtiā nefas erat: propterea quòd nun-
cupata erat Apollini Genitori. Priſca quoque
monumēta ab illo repetes:cuius natalia ex Cal-
limachi hymno in Delum excipere poteris. A
quo non minus Iouis incunabula cum Rhea &
Corybantibus,ac Dactylis Idæis. Quinetiam ſi
C reconditæ ſtudes eruditioni:præter Amalthęā
capellam,cuius lacte imbutum illum prædicāt:
habes etiam ſuem,cuius grūnitu produnt Cre-
tēſes infantis vagitum occultatum . Quamob-
rem Præſiis eius inſulæ popularibus animal il-
lud nō ſolùm ſumma in veneratione, verume-
tiam diuino cultu obſeruatum. Ei enim ab illis
ſolennia ſacra facta Athenæus author eſt. De
Liberi verò patris natalibus quid dicam ti-
bi? quot inde illecebras. ad permulcendos au-
ditorum animos mutuare licebit tibi ? Ad-
ſunt Nymphæ, Bacchæ, Sileni, Satyri, Panthe-
ræ, Currus. etiam Cupido exhibere quit carmi
D nibus tuis ſui ortus initia : quo tempore cùm è
Chao exiluit primus, omnia cōparibus ſuis co-
hæſerunt. Generatio parit immortalitatem,ac-
cepta parentum ſemina perficit : in quibus illos
ſuapte natura deficiētes,rediuiuos repræſentat.
Quòd quotidiana indiuidua poſcenti depēdūt
Fato,in aliorum ſubeūtium inſtauratione ſpe-
cies reſtituit. Quid aliud eſt æternitas,quàm cō
tinuata generatio? quodcūque mutat, generat.
Augmentatio quantitatis, alteratio qualitatis,
generatio eſt. nihilò ſecius loci mutatio. Sermo
verborum:cogitatio notionum: prudentia cō-
ſiliorum,bellum pacis,diligentia opulētiæ,vir-
tus beatitudinis genitrix eſt. quid quòd Deo cū
deeſſet nihil,ipſe ſibi eſſet omnia,ex nihilo vo-
luit eſſe aliqua,quæ hoc ipſum quod ipſe eſt,&

eſſent,& non eſſent : ſdque per generationem. A
Quanquam ambiguè dicitur γίνεσθαι,apud.Pla-
tonem,de mundo cùm à Deo ille ait genitum:
& de iis,quæ in mundo à nobis dicuntur gene-
rari.In hæc rapuit me calor poeticus:vt quem-
admodum cætera omnia,quæ noſtris commé-
tationibus continentur : ita hæc quoque pars
quàm maximè à vulgo abhorreret. Quare iam
ſit ſatis.

Προσευκτικὸν, Ἀπευκτικὸν, Soteria, Capvt CIII.

NAtum hominē multa variáque ſe-
quuntur euenta. conditio, ſtatus,ne
gotia, valetudo, mors . quæ omnia B
Syluarum materia eſſe ſolēt.Itaque
laudantur Conſulatus,victoriæ, triumphi, ſta-
tuæ,feſta,ludi,togæ puræ,bullæ,prætextæ, prę
dia, naues . laudantur inquam pro conditione,
ſtatúue perſonarum.In negotiis ſunt Exhorta-
tiones,proſecutiones, conſolationes, votorum
ſuſceptiones. Quare & in bellum profecturos
proſequimur beneominata oratione: neque e-
os ſolos,ſed etiam quomodocúnque peregrè fu
turos. Pro quibus vota quoque ſuſcipere ius,
fáſque eſt. Quemadmodum pro ægrotis. quod
carmen ſuis Lyricis inſeruit Horatius. Alii ti-
tulos fecêre,Propempticon,Protrepticon,pa-
ramytheticon : huic προσευκτικὸν, Latinè Voti- C
uum. Nauiganti idem Horatius: *Sic te diua po-
tens Cypri*.ad bellum eunti Meſſallæ,

Ibis Liburnis inter alta nauium
Amice propugnacula. Ægrotāti Mecœnati
Quid me querelis exanimas tuis.

Et pro ſeipſo Tibullus. Recepto verò duce at-
que exercitu incolumi ſacrificabāt Soteria. ſi-
cut & amico aut patre, aut filio, aut marito re-
ſtituta ſanitate. cuiuſmodi cecinit Stati᷒.quod
ab Orpheo primùm factum memoriæ prodide
re.eſt autē in genere τῶν εὐχαριστικῶν, id eſt,corū
quibus agimus gratias,ſcilicet Diis immortali-
bus. Proſeuctico autem cognatum ἀπευκτικόν.i- D
dem nanque filū orationis, idem modus,tenor:
finis diuerſus. Nā Proſeuctico petimus aliquid
fieri,aut eſſe. Apeuctico aliquid non fieri, aut
non eſſe. Sunt igitur cōgeneres orationes. vtra-
que petit ſanè fieri quod non eſt . ſed Proſeu-
ctica fieri bonū ſimpliciter: Apeuctica fieri bo-
num ſublato malo. Prioris modi multa dixi-
mus:& illud Virgilii eſt:

Armipotens belli præſes Tritonia virgo
Frange manu Phrygij telum prædonis.

Alterius generis apud Catullum de re præteri-
ta: *Iupiter omnipotens, vtinam ne tempore primo*
Gnoſia Cecropiæ tetigiſſent littora puppes.
Et illud,in VI. Æneidos ſimile. differt enim ſola
breuitate - *ne ſæui magna ſacerdos*. Et apertius,in
tertio:

Dij prohibete minas, Dij talem auertite caſum
Et placidi ſeruate pios.

Vocantur autem etiam ἀποτρόπαια carmina:
quæ ad auertēdam auerruncandámue infenſo-
rum numinum iram comparantur. Supplex eſt
Proſeucticon ; petit enim. omnis autem qui pe
tit,eget: minor igitur eſt hoc ipſo, quā is à quo *Petitio*
petit. ſuauis igitur oratio petitioni accommo- *qualis*
danda. Ipſa argumenta condita humilitate, ne *eſſe debe*
videaris velle vim facere, atq; extorquere. In- *at.*
ſinuatione opus eſt,& occulta ſurreptione. De
cet etiam Poetam profiteri ſe eſſe beneficiariū
illi᷒ quē appellat. Vita,dignitas,opes,tria ſunt
primaria . horū vnū, aut omnia ei abs te debe-
ri. In Apeuctico aſſurgere licet altius, atque in-
ſtare. Miſeratio nanque maior mouetur in pe-
riculis,aut alia qua re atroci. In Soteriis liber a-
nimus à malo,aut à metu, ſeruus eius cuius o-
pera tam bene affectus eſt, exultans lætitia:nar-
rans commoda:omnia ſtudioſè amplificans. fi-
guris comptis,acribus,frequentibus.

PROPEMPTICON, Apopempticon, Hodœporicon. Capvt CIIII.

PRopempticō quoq; in genere Pro-
ſeuctici continetur. Eſt enim Poe-
ma quo proſequimur abeuntes, vel
votis, vel bonis ominibus . Sumem᷒
autem argumentum à tēpore, loco, officio, co-
mitatu. Suppeditabitur enim à tempore canēdi
materia: etiam initia poematis aliquando. qui-
bus affamur ventos, diem, noctem, ver & alia.
hyemis incommoda deprecabimur. Loci ratio
duplex, quò, & quá . Exemplum tibi ad carmen
tuum variis pingendum coloribus ex Æſchyli
Prometheo ſumes. à quo Io vaticinium audit
fugæ ſuæ. Iiſdem veſtigiis deduces argumentū.
veluti ſi diſcedens Roma Veronam petat. Hu
iuſce vrbis diuinitatem collaudabis, ſitum incō
parabilem, Atheſis amœnitatem, Vetera mo-
numenta, Aquæ-ductus, Pōtes, Theatra. Alte-
rius loci ratio, qua illi eſt iter faciundum. Apen
ninus, quem tot fluuiorum patrē appellare po-
teris, imprimis ſeſe offeret. Deinde Florentia
omnium penè vrbium elegantiſsima. Tum Pa
dus fluuiorum rex: poſtremò Ferraria, qua ni-
hil mundius, nihil illuſtrius videt Sol. vniuerſa
quoque natura locorum alias, atque alias admit
tunt dicendi occaſiones . Etenim ei ſi eſt naui-
gandum: quot, quanta è mari? votum aduerſus
pericula: ſacrificia tempeſtatibus. Neptun᷒, Ne-
reides, Delphin, Pompilus, Aquilones, Cauri,
Aurę tibi pręſto ſunt. ab officio, veluti ſi Lega
tus, ſi cum imperio, aut exercitu: ſi pro pace . i-
lico ſeſe tibi dabunt Viri laudes: electū è multis
genus, virtus, fortuna. Diuertes deinde ad ſoci-
os, comites, collegas: quorum è virtutibus illius
agnoſces commoda. Eſt igitur laudandi occa-
ſio cum ea parte coniuncta. nam qui Propem-
ptici ſpeciem fecere vnā, ἐγκωμιαστικὸν, nihilo me-
lius iudicarūt, quàm ii, qui nobis eloquētiæ cā-
didatis affirmabant orationem pro lege Mani-
lia eſſe in genere demonſtratiuo. Quid? admit-
temus

temúſne illam quoque diuiſionem? Partiuntur
enim προπεμπτικὸν in duo: in ἐρωτικὸν, & συμβου-
λευτικόν. Aiunt Amatorium Propempticum eſ-
ſe, cùm amicus amico dat hoc, vt eiuſmodi car-
mine eius celebret abitionem. Quòd ſi maior
proſequitur minorem abeūtem: illud eſſe συμ-
βουλευτικόν: propterea quòd ad præſtantioris di-
gnitatem pertineat dare conſiliū inferiori. quā
Sophiſtarum ſuperſtitionē vides omnino ca-
rere iudicio. Si enim ita ſit: minimè dubiū eſt,
quin etiam à quocūque vitæ vel genere, vel of-
ficio, ducēdæ penè innumeræ ſint ſpecies. ſum-
ma poematis huiꝰ eſt ἀθυμία. Cui vel ἦθος, vel πά-
θος poſſint adhærere tum multa, tū varia. Si enī
Comicum abeuntem appelles qui paruulos re-
linquat liberos, etiam conſolatione vtendū fu-
erit, etiam promiſsis eius expectatio de tua fide
oneranda. ſi amicam propemptico alloquêre:
quales tibi affectus vel mouendi, vel declaran-
di? Quas attinges tum fabulas, tum hiſtorias.
Qui flores ex intima rerum natura delibandi?
Ab animalibus, à plātis, ab elemētis ipſis: quo-
rum cōditio vniuerſa ſpectat ad vnionē. quare
tibi illū dederit Fatū, vt auferret? Quid ampli-
us tibi ſperandum: quo viuendum modo, qui
ſine teipſo ſis futurus? Eſto igitur hoc ἐρωτικόν.
Qui ſi in exilium miſſo amico, vel filio, vel pa-
tri eiuſcemodi pares Poema? nónne meritò hęc
item pars ſpeciei certæ nomen ſibi vindicabit?
Quis igitur dicat προπεμπτικὸν φυγαδικόν: Ac vtiꝰ
agnoſcas ab hoc genere genus illud diuerſum,
quod non ei qui manet attribuitur, tanquam
προπέμπειν τὸν ἀπερχόμενον: ſed ei qui abit: qui a-
micos, quos relinquit alloquitur. Eiuſmodi fe-
liciſsimum ſimul atq; miſerrimum Ouidū fe-
cit ingenium. Abiens enim in exilium, cuius e-
rat is dignior, qui illū relegabat: diuina illa ex-
cuſsit, quorum initium eſt:

Cùm ſubit illius triſtiſſima noctis imago.

Etenim hanc elegiam ſi cum ſuperiore, in
qua deſcribitur nobilis illa tēpeſtas, quiſpiam
coniungat: ex vtraque abeuntis Naſonis cōdet
ἀντιπροπεμπτικὸν ſingulare. Quod hunc ad mo-
dum nominare libuit nobis, quia viciſsim Pro-
pemptico reſpōdet. E' Statio multa poteris cō-
templari: nec tua facere minora. apopempticon
non eſt niſi nomine diuerſum. res eadem.

Συμβουλευτικὸν, Προτρεπτικὸν, Παραινετικὸν,
Νουθετικὸν, Παραμυθητικόν.

Caput CV.

Cum omne genus orationis ad deli-
beratiuum reduxerimus: finis enim
iudicij eſt Iuſtitia. Iuſtitia ab electi-
one. Electio à deliberatione. Itē Lau
dationis finis, imitatio: tum ſuperiora, tum hęc
ipſa, quæ deinceps recēſebimus ſub deliberan-
di genere continebūtur. Quippe nuptiale car-
men facilè ſub illo collocatur. Non minus Ge-
niale. Eſt enim ſub Euchariſtico. Gratias Deo
Opt. Max. cuius beneficio liberis aucti ſimus.

A Tanto magis προτρεπτικὸν, quod Adhortatiuum
Latini. ſub quo ſtatuetur παραινετικὸν, νουθετικὸν,
παραμυθητικόν. Eſt enim Parænecticō quod præ-
cepta continet Sapientiæ. Nutheticū, quod cu-
iuſcunque modi complectitur admonitiones.
Paramytheticon, quo aliquem cōſolamur. ad-
hortamur enim ad animi compoſitionem, at-
que tranquillitatem. Neque differt Adhortatio
à Dehortatione, niſi quemadmodum Suaſio, &
Diſſuaſio. Hæc verò ita ſunt diuerſa, vt Affir-
matio à negatione. Nā qui negat, hoc ipſo, quo
B negat, affirmat negationem. Et qui diſſuadet,
ſuadet non eſſe faciendum. Omnibus antē his
tum laus, tum vituperatio adiunctæ ſunt. quæ
ſunt quaſi calcaria quædam ad electionem. Id
quod in Parænetico tam perſpicuè patet, vt e-
tiam in ipſa voce laudis vocabulum conſtitua-
tur. Protrepticon igitur tot modos aut ſpecies
cōtinet, quot habet fines. Iam verò à nobis ſæ-
pe declaratum eſt, vnum eſſe finem noſtrū ex-
tra nos, Deum. Vnum in nobis vltimum, Bea-
titudinem, quæ appetiti boni fruitio eſt. Sunt
autem bona, Animi, Corporis, Fortunæ. ad quę
cùm animum appulerimus, inchoatæ cuiuſdā
beatitudinis affectio eſt. Ad quam conſequen-
dam mouemur aut ea, quæ in mente noſtra
eſt, ratione: aut extrinſecus aliorum impulſu. Is
verò dicitur Hortatio, quia Græci ſic loquuti
ſunt. Eſt enim ὁρμὴ impetus. Aut igitur eſt ad-
C hortatio ad rem vel actionem quampiam ſine
comparatione atque deliberatione electionis:
eiuſmodi Idea eſt τοῦ προτρεπτικοῦ. Exempli gra-
tia, ſi tibi dem conſilium vt ineas militandi ra-
tionem ita, vt neque cum otio, neque cum ſtu-
diis literarū, neque cum queſtu mercaturæ cō-
parem. Aut eſt admonitio ſimplex qua inſtru-
aris ad aliquam prouinciam capeſſendam. Cu-
iuſmodi eſt oratio Q. Fratris ad M. Tullium de
petitione conſulatus. hoc eſt τοῦ νουθετικοῦ. aut
eſt cum præceptionibus. Hoc eſt τοῦ παραινετικοῦ,
ſiue παραγγελματικοῦ. qualis eſt Iſocratis ad De-
monicum: & Plutarchi παραγγέλματα. Cùm igi-
tur bellum ſuſcipiendum eſt, dubitatúrque fa-
ciendúmne ſit: ea oratio eſt planè deliberatiua;
à Græcis συμβουλευτική. Cuiuſmodi in XI. Agit
enim Latinus de conſilio belli continuandi:
quod idem eſt, atque in ſuſcipiendo:

Antè quidem ſumma de re ſtatuiſſe Latini
D *Et vellem, & fuerat melius: non tempore tali*
Cogere concilium, cùm muros obſidet hoſtis.

Hoc Poematis genus non cadit in ſyluas.
Conflato autem bello, protrepticis carminibus
locus eſt. Neque enim amplius eſt electio, ſed i-
ter ad finem. Hoc carmine ſyluam componere
licebit. quò vel Imperator, vel vniuerſus exer-
citus ad victoriam excitetur. Gerit autem quē-
dam, vt ita dicam, vultum Propemptici. Simul
addit impetum ſumptis argumentis à patriæ
charitate: Focis, Aris, Penatibus. Rebus geſtis,
periculis impēdētibus, ſeruitii, ignominię. pro-

poſita ſpe quietis, opulentiæ, honoris. Beneominata verba huic conueniunt. Votis quoque claudere poteris, cum appellatione numinum, quorum in tutela gens eſt. Excutiẽda loca ſuaſoriarum, à neceſſario, vtili, honeſto. Hoc eſt Protrepticon. στρατηγικὸν verò ſi addas ad Protrepticon, rationes aggrediendi hoſtes, cauendi ab illis, debellandi. παραινετικὸν autem ſi adiũgas Nuthetetico, præceptiones. Eſt autem Protrepticon generis nomen ad multas actiones, neq; propterea nomen mutauit niſi in re maritima. Id enim ἐπικέλευσιν Græcis libuit appellare. Talis apud Poetam in V.

-nunc nunc inſurgite remis
Hectorei ſocij, Troiæ quos ſorte ſuprema
Delegi comites: nunc illas promite vires,
Nunc animos: quibus in Getulis Syrtibus vſi,
Ionioque mari, Maleæq́; ſequacibus vndis.
Non iam prima peto Mneſtheus, neque vincere certo.
Quanq̃ ô. Sed ſuperent, quibus hoc Neptune dediſti,
Extremos pudeat rediſſe. Hoc vincite ciues,
Et prohibete nefas.

EPIBATERION.

CAPVT CVI.

CVm quis longam poſt peregrinationem, aut diuturno poſtliminio in patriam reuerſus eſſet, certa die ciuibus conuocatis aut habebat orationem: aut canebat carmen: de illuſtribus viris dico. Id poematis genus ἐπιβατήριον dicebatur, ὅτι ἐπιβαίνει ἐς τὴν πατρίδα. Ea in ciuitate aut erat princeps, aut Præfectus à principe impoſitus, aut Reſpublica. Ergo & principem, & præfectum celebrabant: ſanè poſt lætum procemium: quódque oſtenderet omnium deſideriorũ finem. Is enim eſt huius Poematis modus, vt diis agat gratias, quorũ beneficio bis natus ſibi videatur is, qui illa canit Epibateria: & ciues benignè appellet: quorum animos ex frequẽtia, ex vultu, ex plauſibus deprehendat, atque agnoſcat. Quòd ſi poſtliminio reuerſus hoc agere aggrediatur, maiores addet affectus. Patrios primùm lares ſalutabit: quorum ante aras focóſq; primùm hauſerit cælũ. Eúmque diẽ quaſi natalem ſuum colet. Tum verò conuerſus ad ciuitatem, ordietur laudes tanquam parentis, tanquam altricis. Ab ipſo cõditore ſumet initium. à matrice vrbe, ſi colonia ſit. A' beneficio & magnitudine vrbis Imperatoriæ, prætoriæue ſi ſit municipium. Cùm autem hominũ cõuentus propterea ſint inſtituti: vt & tutius, & commodius viuerent: à ſitu maximum capiet argumentum. Situs verò etiam loci naturã demonſtrat. Locum intelligo Regionem: ſitum regionis partem. regio commendatur à ſeipſa ob fertilitatem: & ſi non ſit fertilis, ab iis commoditatibus, quibus vtimur ad ea, quæ ſunt neceſſaria importãda. vt à mari, fluminibus, camporum planicie. Altera commendationis ratio ab aſperitate, quia inuia atq; inacceſſa, tutiores in-

A colas faciat. Hæc à ſeipſa habet. Cæterùm & à vicinis, ſiquidem boni ſint: ſic laudis patet aditus. Sin mali: illorum vituperatione magis etiámnum laudatur ipſa: quorum nequitiæ nentiquam particeps ſit. Vrbis autẽ ſitus tribus potiſsimùm probatur cauſis: ſanitate, munimento, voluptate. Sana vrbs creditur alia aliis. Illud ſine controuerſia, in aere perflabili.. Id ſanè diſputant: editane loca, an latè patẽtes campi aptiores exiſtant ad tuendam ſanitatem. ſuas vtrique afferunt rationes. Quòd ſi in plano ſita cedat aeris præſtantia ei, quæ in monte poſita eſt: at enimuerò facilitate cõmoditatéque cõmeatuum, atq; ſubuectionum ſuperior eſſe videbitur. Quòd ad munitiones attinet, id vel in natura, vel in opere poſitũ eſt. Priſcis celſa loca munita oſtendit natura, quibus ars adderet pauca. In planis conſtitutæ, foſsis atque muris ſuam debent ſecuritatem. Nunc hæ probantur magis in re militari. Quæ ſunt in collibus, difficilius emittunt milites ad obſidiones impediẽdas: Faciliusè ſuperiore loco detectos hoſtes petunt miſsilibus. Quæ in planis, faciliores habẽt exitus: minus cõmodè tectos aggeribus inimicos inceſſere queunt. Ita in vtramque partem diducere poteris orationem. Quinetiam ſi muris cinctus non ſit vicus natalis tuus: nam ex iis maximi quoque viri prodiere: & ſanitatẽ laudabis, quæ à murorum clauſtris malè ſæpe afficitur. Et libertatem celebrabis: quæ non cohibeatur, tanquam pecora præſepibus. Aurea ætate ſic habitaſſe mortales. Ad eum modum & vixiſſe, & regnaſſe Lacedæmonios. Apud Scythas nihil commendari magis, quàm carere mœnibus. In fide audacia, robore ciuium perpetuũ eſſe imperium. Intra murum deliteſcere, fugæ perquàm eſſe ſimillimũ. à voluptate locus dabitur argumẽtis, ſi vicinæ ſint ſyluę, colles frugiferi, fontes, prata rigua, horti. Templa, ædes, portus, porticus, magnificè ſtructa omnia. Igitur vetuſtatis finis Nobilitas. Nouitatis neceſſitas. Neque enim ſine maxima prudentia, maxima vſus ſpe, adduci potuiſſe accolas: vt relictis ſuis certis ſedibus eò commigrarent. Sanitatis finis, vita. Munitionis Libertas, Imperium. Ornatus atque magnificentiæ, Voluptas. ſine qua nullius rei poſſeſio vera dicitur. Eſt enim voluptas fruitio boni expetiti. *Voluptas.* Quam qui damnarunt: neſciuere quid eſſet rerum finis. Hæc igitur ab ipſa quaſi materia vrbis. Forma verò ipſius ipſi ciues exiſtũt. à quorum corporibus, animis, fortunis excitabis ad laudes auditores. ſi corpore delicati ſunt: venuſtas hic habebit partes primas. Sin aſperiores fuerint: robur prædicabitur. Si abſit à fœminis pulchritudo, ea prætermiſſa ad animorum laudationem aduolabis: Sedulitatem, ſobrietatem caſtitatem. Pæonum fœminæ ex Herodoto in memoria habẽdæ: ex aliis Patauinæ, Romanæ, Spartanæ, Cimbræ. Præterea virorum ſtudia in armis,

armis, in literis, in artibus, in mercaturis. Leges, mores, conſuetudines, res geſtæ: ſi quæ ſunt illuſtriores, ac maximè dignæ memoratu. Parcè omnia, ac breuiter: ne in πανήγυριν excreſcat oratio. Quinque imprimis commemoranda ſunt. Erga Deum pietas, Inter ciues concordia. Peregrinis hoſpitalitas. Subditis humanitas. Contra hoſtes fortitudo. in fine Poematis, bene precari patriæ. ſeſe illi deuouere.

APOBATERION.

Capvt cvii.

Contrà, Apobaterion carmẽ erit: quo diſcedentes vtũtur. Diſcedimus autem aut à patria, aut ab aliena. Si à patria, aut officii, aut peregrinationis, aut exilii cauſa. Si ab aliena, aut ad alienam, aut ad patriam. Atque ita vt ea in terra aut ſedem fixerimus, aut non, ſed quaſi in diem vixerimus. Varia ſanè materia, varióque tractanda modo: verùm cuius ſumma ſit affectus, omnibus ſanè communis. ita tamen vt in quibuſdã ſit verus, in aliis fictus. Nam qui à patria diſcedit ſanè habet multa, quæ eum commoueant. qui redit in patriam, quid ei poteſt tunc vlla in terra reliqui, quod præſenti voluptate deſiderii faces queat extinguere? Cætera, quæ inter hæc ſunt, vt media natura eorum eſt, ita partẽ capere debent eius tractationis, in quam magis vergunt. Exẽpli gratia ſi apud Gallos, quæ gẽs eſt & opulentiſſima & humaniſsima, legatum agens Romani ſit rediturus; non eodem afficietur modo, quo nos in Vaſconia profugi, ſi fortunæ imperio in veterem patriam reuocemur. Huius generis eſt Æneæ oratio ad Helenum, atque Andromachen. Qui iturus eſt in exiliũ cõmiſeratione interdum etiam lapides ipſos mouet. Qui ab Senatu, aut rege, vel legatus, vel cũ exercitu mittitur, temperatiore vtitur oratione. Hæc à ſyluis & cantu muſico valde ſunt aliena. verùm ſi grande Poema pangis, ad hunc maximè modum introducendæ ſunt perſonæ. Quòd ſi quis Poeta & ſit, & à patria habeatur: ei ſanè carminibus pro oratione vti licet. Proponitur populi fides, clementia, pietas: quibus familia, vxor, liberi commendentur. Oratio quę Ciceroni aſcripta eſt, ad Equites priuſquàm iret in exilium, tametſi illius non eſt, tamen eam talem cenſeo, ex qua multum fructus ad tuum Apobateriõ capere poſsis. Decedẽs aliena terra, in qua diu vixeris, eã patriæ nomine appellabis, ſalutabis. Beneficiorum memoriam æternam fore polliceberis. quanquam veterem verámque petas patriam: tamen te bis natum exiſtimare. Hic meliora natalia iam adulto, atque intelligenti ibi vulgatiora. Hic te ſemper futurum, vbi inueneris id, quod vbi fueras denegabatur. Cælum ipſum, inquam, quod ibi ablatũ, hic recuperaui. Claudes poema benominatis verbis, fauſtíſque precationibus. Gen' hoc poematis ſiue orationis, quare à Græcis dicẽdi magiſtris ἀποπεμπτικὸν ſit appellatũ, ſanè neſcio. quid enim in hoc potius, quàm in aliis mihi ſit componendum. Nobis ita libuit ἀποβατήριον vocare, quomodo ἐπιβατήριον id, quo reditus in patriam celebratur.

Παιδευτήριον.

Capvt cviii.

Inter εὐχαριστικὰ nihil prius, nihil ſanctius eo poemate, quod à nobis Gręcè dicitur παιδευτήριον: quo præceptoribus noſtris gratias agimus, déque cæleſti ac diuina ſemẽte ab illis facta vberẽ meſſem grati reddimus. quid enim optabilius à Deo opt. max. huic brutæ atq; incompoſitæ materiæ tribui poteſt, quàm forma illa, quam ſui ſimilem fecit ipſe, vt nos eius ſimiles euaderemus? Quid ergo conducibilius homo homini præſtare queat: quàm illum ipſum animum, qui nos aptos facit atq; procliues ad beatitudinem, ita colere, vt eam & cognoſcere, & expetere, & cõſequi valeamus? Hoc igitur quod eſſe debemus, Dei benignitati: hoc, quod ſumus præceptorum noſtrorum beneficio acceptum ferre oportet. Ergo cùm tyrociniorum noſtrorum tam in armis, quàm in ſtudiis literarũ tot tamáque rudimenta multis viris tum ſanctis, tũ fortibus debeamus: primis adoleſcentiæ noſtræ auſpiciis commemoratis, in laudes continuò inſtitutorum abeundum eſt. Quorum & fides, & probitas, & ſolertia, & ſapientia, & æquanimitas, & ſedulitas frequentes illuſtréſque ſententias ſuppeditabunt. Imprimis verò liberalitas, qualis Socratis erga diſcipulos ſuos: quorum opibus ne nummo quidem ditior factus fuit. Nõ quemadmodũ Gorgias, aut Hippias, aut Protagoras. Chironem quoque adduces, & Phœnicem, Achillis vtrunque moderatorem. Ariſtotelem Alexandri aliorum alios. Neque ſolùm artifices, ſed & artes ipſæ locos tibi communes dabũt. Quantum laudibus, multum refert ſi addas inuentores: quicunque vel ex Plinio, vel ex aliorum narrationibus erui poterunt. Eorum nanque ſplendore multum ſæpenumero lucis adducitur Poemati. Cæterùm propterea quòd penè in omnibus cum cætero argumento laudationum quoque rationes coniunctæ ſunt: videamus tandem quibus legibus Panegyricum Poema confici conſueuerit.

PANEGYRICON.

Capvt cix.

Veteres Græcos tenuit conſuetudo, certis vt celebritatibus vnum in locum vniuerſi conuenirent: vt eorum animi vel præceptionibus ſapiẽtum, vel fortium æmulatione, componerentur, atque corrigerentur: vel ludorum feſtiuitatibus laxarentur. Nanque tum Poetæ, tum oratores, tum Aretalogi, tum hiſtorici ſuas recitabant lucubrationes. Legimus enim ſuas muſas proprio ore Herodotum pronuntiaſſe. Heſiodus verò etiam ſe victorem fuiſſe prædicat.

A Prætereа currus, athletæ, equi: cæteráque id genus, quæ in primo libro à nobis narrata ſunt. Adhæc fabulæ multæ dabantur vel à Tragicis, vel à Comicis. Quorum iocis, & præteritorum laborũ laſsitudo, & præſentis moræ tædiũ tolleretur. Nomen igitur generis πανήγυρις ὅτι πάντας ἤγειρε, i. omnes cõgregabat. eiuſdẽ enim originis eſt, ἄγυρις, ἀγείρειν, ἀγορά. Fuit autẽ mos Græcis addere vocẽ illã παν multis verbis vbi vniuerſitatẽ conſignificare vellent: quemadmodum fuſius in Originibus dictum eſt. ſic παμβασιλεύς, πανδίκης, παμμήτωρ, πανέλληνες, quo vocabulo v-
B ſum eſſe Archilochum author eſt Strabo in octauo. Itaque & Athenienſes cum ex omnibus vicis ad ludos conuenirent, παναθήναια celebrabant: & ad Heliconium Neptunum Iones Panionia: ſicut idem prodidit. Ab ipſo igitur Deo ciũ que potẽtia tibi carmẽ auſpicari licet: parcè tamen: vulgata nánque res eſt admodum. niſi ex abdita quapiam eruditione aliquid erutũ promas. verùm ſine oſtentatione, atque arrogantia: itémque ne anxios habeas auditorum animos in ipſa hiſtoriæ quæſtione. quod vltimũ quorundam poetarum vel maximũ exiſtit: qui dum malunt admirationi eſſe, quàm intelligi, pro attentione quam captant, odium conſequãtur. Deinde ad Gentis laudes: quarum leges in ſuperiore commentatione poſitæ ſunt. Hic res geſtas mos eſt oratoribus liberius explicate: nõ
C ſolùm quòd ea res faciat ad laudationem, ſed etiam vt incitentur animi ciuium ad ſimiles & exercitationes & glorias. quo loco nõ hiſtorias modò veras, ſed fabellas quoq; inſerere plurimum cõfert auriũ voluptati. Atq; ex his excitari poteſt modus comparationum. Plurimum ſanè ſplẽdoris affert rebus noſtris alienæ lux laudis. Tertius locus cõtinet celebritatis ipſius cõmendationem. quam pro cuiuſque rei ſtudio deduces in tuos numeros. Sunt enim Gymnica certamina ad robur augẽdum exercitationib⁹: Sunt Muſica ad robur redintegrandum ex remiſsione. Sunt incondita quædam alia, quæ ſimul cum ſeriis ludum connectunt. Cuiuſmodi legimus Conſualia, in quibus cernui paſtores ſaliebant. Et illa quæ à Varrone tradita, à poetis repetita: *vnctos ſaliêre per vtres*. Et quæ noſtris temporibus fiunt: cùm quis in ſcrobe, aut circulo ponit vnum pedem, alterum ſuſpẽſum ha-
D bet. Collvctator vno item ſtans pede, atque eo ſaliẽs aggreditur expectãtem. Vter eo, qui ſuſpenſus eſt, pede terram attigerit, pro victo habetur. Si aggreſſor, abit: alius ſuccedit: ille adhuc manet. Si is qui in circulo ſtat, vincatur: abit: qui cũ aggreſſus eſt, in eam ſubit ſtationẽ. vetus profectò exercitandi genus: & quod legimus de Milone Crotoniata. Stans enim in pelle vncta oleo, aggrediẽtes propulſabat. Ipſe de veſtigio ne tantillum quidem. Alia quoque leges apud Pollucem, quæ in conuentibus feſtis fieri conſueuerant. Eorum iucunditate carmina tua

A poteris aſpergere. Addes iis poſt hæc certatorũ præmia. Præconis voce declarationes primùm quibus tum Athleta, tum patria, atque parentes beati pronuntiabantur. Dona deinde alii alia. Lebetes, pelles, coronæ: quemadmodum è Pindaro colligi poteſt. Coronarũ materia varia. E quercu. Eius laus multa. Victus priſcus. Olea nõ minore prædicatione. Ex ea enim veteres Trophea erigere ſoliti. Ea ſeſe coronauit Pallas Neptuno ſuperato. Quidẽ ſterilis arbor eſt, vnde coronæ fiant: veluti Picea, Apiũ, Cy-
B preſſus: ex his enim nullus vſus ad veſcendum nobis. Tum verò vis orationis, quo ſe intẽdat, habet. Pro ſe ſatis præſtare virtutẽ ſibi. Nõ eſſe precium coronam, ſed præmium. Quin ne præmium quidem, ſi ab emẽdo dicatur: ſed indicium tantùm, ac teſtimonium. Secundũ hæc præſidem certaminis atq; celebritatis appellabis: ſiue is ſit Rex, ſiue præfectus, ſiue plures, vt apud Græcos olim αἰσυμνῆται) tum alii, tum Amphictyones. Legimus etiã multos priuatos viros, edidiſſe ludos publicos, vel ad augendam nominis magnificentiam: vel ad eluẽdam auaritiæ maculam. Quemadmodum iis facere mos fuit, qui Decumam Herculi pollucebant. neque enim epulum ſine aliquo ludorum genere dabatur. Tum autem qui parentibus aut patronis ludos funebres faciendos curabant. Poſtrema
C Poematis pars in votis, atque exhortationibus ſita eſt. Diſcedant bonis ominibus, memores tã felicis diei, cuius tractum breuem longinquæ vitæ inerti anteponendum putent. Si quid ſpectarint glorioſi, ad idem ſeſe cõparẽt: ſin quippiam ſeſe obtulerit, cuius offenſione ſit animus alienatus: eo relicto tanto acrius ad virtutẽ accingãtur. Panegyricus igitur eſt oratio laudatoria quæ dici conſueuit apud multitudinem congregatam. Differtque ab aliis orationibus demonſtratiuis: propterea quòd multæ ſcribi poſſunt de cuiuſpiam laudibus, quæ nunquam recitatæ, ſola lectione contentæ ſunt. Quales Euagoras Iſocratis, & de laudibus Helenæ, atq; Buſiridis. quinetiã ſi pronuncientur apud aliquot auditores: ne tum quidem Panegyrici nomen obtinebunt. Plinius quoque Traianum laudaturus, illuſtri titulo auxit orationem ſuã. Neque enim vniuerſo populo conuocato, ſed Patribus tantùm conſcriptis in Senatu dixit de
D principis laudibus. Præſertim cùm totius argumenti vis poſita ſit in genere τῶν εὐχαριστικῶν. Eũ enim finem ſpectat, vt pro Conſulatu gratias agat Traiano: ac propterea in laudes eius adducatur. Quod vt melius intelligatur, de generibus laudatoriarum aliis agendum eſt.

LAVS, Laudatio.

CAPVT CX.

Ἔπαινον igitur aliud dicunt Græci, aliud ἐγκώμιον. Falluntur enim, qui idem putant. quod vt clarius pateat à Nominis ratione, rationẽ rei, quod vocat

vocat Ariſtoteles τὸ τὶ λῶ ἐῦ venari oportet. Eſt igitur αἶνος, quemadmodum ſuprà dicebamus, idem quod μῦθος. Μῦθος autem idẽ, quod dictũ, aut ſermo: vt veteres loquebantur. Nam poſtea vtriuſque ſignificatio ad fabellarum anguſtias redacta eſt. Ergo cùm de re quapiam αἶνος eſſet propoſitus: auditorum conſenſus expreſſus oratione ἔπαινος appellabatur. quaſi prioris nar- ἔπαινος rationis additamentum. Nullum enim pulchrius auctarium orationis, quàm comprobatio dictorum. Inde tractum eſt: vt hoc teſtimonium, vel bonæ rei, vel bene cuiuſpiam facti, dictíue ἔπαινος vocaretur. Satis igitur erat & breuitas orationis, & paucitas comprobantium: cõprehendebat autem veritatem, atque ab ea com- Laus prehendebatur. Hoc à Latinis laus dicta fuit vetere voce Æolic. i. cuius cõpoſita durãt adhuc. ἀπολαύω. fuit enim λαύω fruor. Nullus ſanè maior fructus ex virtute, aut actione illius, quàm laus. ſic itaque definiere. ἔπαινος μαρτυρία τῆς ἀρετῆς: atque eodem filo alii. λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς. quanquã mihi videtur vox illa, μέγεθος, eſſe ſuperuacanea. Satis enim eſt vt ſit, vel teſtimoniũ, vel iudiciũ virtutis. nã virtutis magnitudo, ſiue alius quis modus nequaquã ingreditur definitionẽ. Sed magnæ virtutis magna quoque laus eſſe poteſt. Erit igitur laus & ſimplicis rei, & ſimplici nudáque oratione, & ſemper vera, vt volũt. Tametſi nobis aliter indicatur. Euenit enim vt etiam teſtes mentiãtur: aut fallãtur ſaltẽ ii, qui vel amici, vel poſſeſſionis ſuæ laudem proferunt. Sed mea quidẽ ſentẽtia, tum vera, tum falſa oratio de cuiuſpiam perfectione: modò ſit ſine ornatu, ſimplex ac breuis, ἔπαινος erit. Dico autem perfectionem, nõ virtutem, vt illi, propterea quòd etiã ab arte quapiam, quæ à virtutis natura alia eſt, laus proficiſci poteſt. Quemadmodum ne iis quidem aſſentior, qui vnius tãtum virtutis ἔπαινον eſſe autumant. Quippe ſi quis hunc αἶνον mihi narret: Benedictus Scaliger cũ Matthia Coruino Rege Turcarum exercitus multos fudit: Equitem è ſuis nullum ſtipendiis, vt alii faciebãt, defraudauit: Dei opt. max. cultum, pręter morem militarem, prima ſummáque habuit in commendatione: ſubditorũ multis, quos Bonifacius frater ſupplicio dignos iudicabat, ignouit: hũc ego ἔπαινον appendam. Benedictus igitur Scaliger Fortis, Iuſtus, Pius, Clemens fuit. Sanè hæc laus ἐγκώμιον & de multis tamen. At ἐγκώμιον puſilla quædam quaſi πανήγυρις eſt. Quippe ἐν ταῖς κώμαις tribulibus audientibus cùm laudes alicuius ita recenſebantur, vt lõgiuſculè procederet oratio: ἐγκώμιον appellarũt. quæ neq; breuis, neque ſimplex eſſet: ſed figuris ac numeris ornata, certis diuiſa partibus, locis digeſta ſuis eſſet. quare eadẽ ſanè res: modus nõ idẽ. Omniſque ἐγκωμιάζων ἐπαινεῖ: nõ autẽ è conuerſo. Ac ſanè ἔπαινος videtur ἐγκωμίου pars, & ἐγκώμιον multi ἔπαινοι. atque ἔπαι-

A νος quidẽ perſuadere poteſt, nõ quęrit tamẽ. ἐγκώμιον ſemper vult: affert enim rationes, quibus credas ita eſſe, vti dicitur. quare vel exercitationis, vel officii cauſa multa ἐγκώμια ſcripta ſunt: quibus ἄτοπα, i. res damnati argumẽti, quæque nullũ artis admitterẽt locũ, etiam nefaria quædã cõmẽdarẽtur. cuiuſmodi eſt oratio de Buſiride, de febre quartana, de peſtilentia. Quædã etiam ridiculæ, de caluitio, de ventris crepitu, de muſca, de culice, de anſere. Ex officio verò vt ſi filius Phalarin aut legatus laudet. Ariſtor. B ἔπαινον virtutum eſſe ait: ἐγκώμιον verò factorũ. μακαρισμὸν hominum beatorũ, i. diuitũ. εὐδαιμονισμὸν, deorum. Facit etiam in Eth. τὸ τιμητὸν pluris quàm τὸ ἐπαινετόν. Quemadmodum verò Latinè dicas ἐγκώμιον haud ſanè in mentem venit, niſi ſit, Laudatio. Inſcribuntur tamẽ ſæpius de laudibus. quæ igitur vel ἔπαινον vel ἐγκώμιον, conſequantur, Græci κλέος, & δόξαν, ſi à virtute κλέος. δόξα. proficiſcantur: ſi ab alia cauſa, puta à pulchritudine, à curſura, à cantu, à fabrica & eiuſmodi τὸ ἐπίσημον, appellarũt. κλέος ſanè eſſe τὴν ἀπὸ ἀ- ἐπίσημον. ρετῆς ἐμφαίνεσθαι καὶ εἰ παρ' ὀλίγοις: δόξαν autem τὴν παρὰ πολλοῖς. Quare κλέος gloriam potes dicere: δόξαν dignitatẽ, vnde ἄδοξοι, & ἔνδοξοι: de quibus etiam apud Gellium ex Enniano carmine. ἐπίσημον autem nobilitatẽ ad amuſsim deſignat. Ita dicimus nobilem citharœdũ. Nobilitas ex C laude, laus ex artis perfectione. Fecerũt autem εὐλογίαν ſpeciem ἐπαίνου: quã nos aptiſsimè prædicationem appellamus. Sic enim vtitur Cic. Nam verbo benedicendi barbari in ſacris libris ſæpe ſunt abuſi. Quinetiam cùm quis de ſeipſo prædicaret aliud finxere verbum feliciſsimum περιαυτολογεῖν: quod eidem ſuum cõſulatum toties ventilanti, maximè potuit conuenire. Ex his patet non eſſe verum, quod aiunt. ἔπαινον eſſe περὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς. ἐγκώμιον autẽ, τῶν πράξεων τῶν σπουδαίων. nam actionum ſua ſimplex, breuiſque laus eſt. Et rerum legimus Laudationes: vt Herculis, Helenes, Romæ. Illud prætcrea quàm iſti diligentius. Nanque cùm τῷ ἐπαίνῳ aliud quàm τῷ ἐγκωμίῳ contrarium agnoſcerent, vna tamen voce vtrunque appellarunt, ψόγον. Nos verò ψόγον τῷ ἐπαίνῳ, & τῷ ἐγκωμίῳ τὴν κακηγορίαν. Qua voce vtitur ad hũc ſenſum in Phædro Plato. Ariſtoteles autem τὸ ψέγειν, etiam κακολογεῖν & τὸ ἐπαινεῖν etiam εὐλο- D γεῖν. Hęc igitur de laudationibus. Nunc earum genera ſecundum rerum partitiones explicãda ſunt.

QVÆ quiſque laudare poſsit.

CAPVT CXI.

QVæcũque ſunt, Dei opt. max. beneficio ſunt. Cælum, Elementa, quæque ab iis, quæque ex iis, quæque in iis exiſtunt. A' Cæli nanque vi, vis hæc inferior vniuerſa pendet, à motu motus, à

quiete quies. Ab elementorum formis per certas qualitates multæ ſunt actiones, calefactio, infrigidatio, humectatio, deſiccatio, elatio, depreſsio. Ex Cælo nihil fit, ex elementis omnia materialia. In Cælo aſtra ſunt: Cælum ipſum diuinum animal continet & globum hunc, quem videmus, & Mentem illã, quá rotatur gyris ſempiternis. In elementis omnibus aliquid ineſt Animalium, plantarum, gemmarum, lapidũ, metallorũ. Cætera omnia vulgò etiam nota. In igne verò animantes aliquas viuere tum ex aliorum hiſtoriis, tum ex Ariſtotelis fide perſuaſum eſt. Ac quemadmodum elementorum actiones agnoſcebamus, ita etiam eorum, quæ ex elementis facta ab ipſo Cælo diuina principia ad agendum conſequuta ſunt. Neque enim formæ vllæ vel à materia ſunt, quemadmodum quidam Philoſophi exiſtimarunt: vel ab elemẽtorum miſtione. Si enim auri forma ab elementorum miſtione eſſet, nihil eſſet aliud aurum, quàm elementa. igitur homo quoque nihil ſanè aliud. Quod ſi fateri coguntur in homine formam eſſe præter elementa: ad eandem rationem in auro quoque. Formæ igitur omnes ab eodem opifice, à quo & materia. Quare Animantium actiones nihilò ſecius celebrabuntur: Equi vigor, Canis fides, Pſittaci cantus, Paſſeris nequitia, Cicurati leonis lenitas atque manſuetudo, Præcipuè verò hominis opera, officia, conſilia, actiones. De quibus omnibus via ac ratio præſcribenda eſt.

HYMNI.

Caput CXII.

AC Dei quidem laus ſemper in toto animo, vniuerſáque cogitatione noſtra verſari debet. Quicquid ſine eius communione facias, id verò factum ne putes. quantò magis appellendus animus ad eas modulationes, quæ quantum illius complectuntur, tantum eius concipiunt diuinitatis: fiúntque illorum affines concentuum, qui cæleſtibus anfractibus atque rotationibus ſunt ab opifice attributi. Dicitur autem Dei laudatio à Græcis ὕμνος à Latinis celebratio. Vnus igitur ille cùm ſit, idémque trinus, vel vt ſolum canere, vel perſonas ſeorſim celebrare ius eſt homini Chriſtiano: additis verecundè proprietatibus. Nõ vt diſputatores moroſi: ſed
ὕμνος. vt pii Poetæ facere conſueuere. Id quod poſt alios multos nos quoque conati ſumus. Nãnque in Deum patrem Hymnum cùm ſcriberemus: tanquam rerum omnium conditorem ab orbis ipſius creatione, ad nos noſtráque vſque duximus. Deum verò filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum tanquam humani generis Seruatorem In quo abduximus animum noſtrum à corporis carcere ad liberos campos contemplationis, quæ me in illum transformaret. Tum autem ſanctiſsimi Spiritus ineffabilis vigor ille tanto ardore celebratus eſt, vt cùm leniſsimis numeris eſſet inchoatus hymnus, repẽtino diuini ignis impetu conflagrarit. In Deo quicquid eſt, ipſemet eſt Deus: cognitionis autem noſtræ imbecillitate, horum inferiorum exemplo atque imagine quaſi multa diſtinguũtur. Intellectus, à quo voluntas, poſt quam potentia. verùm neque antè, neque pòſt quicquam. Sed non ſolum ſimul, verumetiam vnum. A` quo duo duxerũt veteres maxima rerũ actionúmque omnium principia: Naturã, & Fortunã. Natura enim eſt, Potẽtia Dei: Fortuna verò Volũtas.

Veteres igitur Theologi Orpheus, Linus, Muſæus, non ſolùm hæc quæ maxima, & prima ſunt, ſed etiam alias minutiores poteſtates ita diuiſere, vt varia ac diuerſa numina, quos item deos appellarent, conſtituerent. quare Iouem ſummum deum cùm agnoſcerent, cæterorum finxerunt patrem: è quo ſcilicet omnia profecta eſſent. Ita Palladem, Martem, Vulcanum, Proſerpinam, Venerẽ, Bacchũ, pro iis officiis, quæ vnum in vno ſunt à nobis cognita. Quamobrem nequaquam mirum videatur: ſi Hymnorũ naturam varia in genera ſunt partiti, in κλητικοὺς, ἀποπεμπτικοὺς, φυσικοὺς, μυθικοὺς, γενεαλογικοὺς, πεπλασμένους, εὐκτικοὺς, ἀπευκτικοὺς, μικτούς. Ad quæ genera ſi παιᾶνες & προσόδια non reducuntur, diuerſarum rationum ſpecies cum illis connumerabũtur. Didymus enim author eſt hymnos cum Cithara, προσόδια cum tibia ad aras ab Athenienſibus cani ſolitos.

EVOCATORII, SIVE Inuocatorii.

Caput CXIII.

EVocatorii, ſiue κλητικοὶ, dicuntur à Græcis ii, quib' deos vel inuocam', vel etiam euocamus. Non quemadmodum priſci Romani cùm eorum oppidorum, vrbiúmue, quæ obſiderent, numina euocabant. ſed quo modo Orpheus in Hippan liberi patris nutricem. vbi nõ vnius loci facit mentionem:

Κλῦθί μου εὐχομένου χθονία μῆτερ βασίλεια
Εἴτε σύγ' ἐν Φρυγίῃ κατέχεις Ἴδης ὄρος ἁγνόν,
Εἴ σε Τμῶλος τέρπει σε, καλὸν Λυδοῖσι θέαμα
Ἔρχεο πρὸς τελετάς. Sũt autem omnes Euocatorii votiui. Quemadmodũ primus ſtatim, in quo idem omnes deos ſuos inuocat. Apponunt enĩ preces in fine. tales omnes Procli hymni. In prĩcipio igitur: κικλήσκω, καλέω, ἱκετεύομαι, κλῦθι. Clauduntur autem petitione, πέμψαι τελετῆς ὁσίας. ſicut ad Lucinam, δίδου γε αἰεὶ καὶ σῶζε. Sic cùm dixit, ἐπιπροσκαλοῦμαι, cõcludit, βαῖνε γεγηθὼς εἰς τελετὴν ἁγίαν. &, ἴδμων δ' ἱερὸν μύσταις προφαίνοις, &, ἀγαθὴν ὅπασον βιότοιο τελευτήν. & αἱ νῦν σε θυσίαις καὶ εὐχωλαῖς λιτανεύειν.

Ἀποπεμπτικοί.

Caput CXIIII.

LAtinè ſatis commodè dici nequit τὸ ἀποπεμπτικόν. amittere, emittere, allegare, amandare verba ſatis id ſignificant: vocis flexus inſuauis eſt. Proinde veteres Poetæ ne προπεμπτικὸν quidem Latinè potius, quàm Græcè dicere voluerunt. Rariſsimus horum hymnorum vſus: Quippe ex Homeri hymno in Appollinē multas inuenias eius dei peregrinationes. Quamobrem cùm ex iis locis abiret, in quæ veniſſet, ἀποπεμπτικοῖς ὕμνοις eum populi proſequebantur. Præterea certi dies faſti apud Priſcos fuere, in quibus quidam dii quaſi antea aduenifſent, cōpoſitis carminibus ad ſuam quiſque patriam, dimittebantur. Cùm enim multorum locorum patrocinium ſuſcepiſſent: partiri tempora æquum fuit: vt alibi aliâs præeſſent ſedibus ſuis. Itaq; apud Delios, & Mileſios Apollinis, apud B Argiuos Dianæ feſta quædam celebrata ſunt, quæ ἐπιδημίαι dicebantur. Quaſi eo potiſsimū tempore inter eos numina illa verſarentur. Igitur poſtremo feſtorum die, quaſi abeuntes deos ſuos ad aras certis hymnis proſequebantur, qui ea de cauſa dicti ſunt ἀποπεμπτικοί: quemadmodum ſuprà diximus diſcedētibus amicis προπεμπτικοί. Aiunt à Bacchylide Lyrico Poeta huiuſce generis hymnos eſſe conſcriptos. Statuunt autem differentiam inter κλητικοὺς & ἀποπεμπτικοὺς, quòd illos breues eſſe cōueniat, hos autem prolixiores. Quaſi mora deſiderium abeuntis condiat. Cùm enim inuocamus, volumus quàm celerrimè eos aduenire: cùm decedunt, tardiſsimè amoueri.

C

φυσικοὶ, Μυθικοὶ, Γενεαλογικοὶ, Πεπλασμένοι. Caput CXV.

QVemadmodum κλητικοὶ ſunt partes τῶν κλητικῶν: neque enim, vti dicebamus, inuocantur dii, niſi vt opem ferant, ita φυσικῶν partes ſunt οἱ πεπλασμένοι. Ficti nanque ſunt: quemadmodum, Dies, Nox, Tempeſtas, Iuſtitia, Lex, Virtus, Honor, Fama. Orphe' autem mortem quoque celebrat pro numine. Hæc itaque omnia naturalia ſunt. Sic & Marullus Cælum, Elementáque Hymnis canit. ſic Apollinem Solem dicis: Dianam Lunam: Iunonem aerem: Iouem ætherē: Saturnū D tempus: Venerem calorem genitalem: Martem ſanguinis efferueſcentiam: Mercurium ingenii dexteritatem. Horum duo genera. Alterum, quod celebrat tantùm, neque exponit. Alterum quod rei naturam explicat. vt illud Poetæ,

—vos ô clariſsima mundi
Sidera, labentem Cælo, quæ ducitis annum,
Liber & alma Ceres. Hactenus inuocatio. nūc expoſitio, *—veſtro ſi munere tellus*
Chaoniam pingui glandem mutauit ariſta.
Poculáque inuentis Acheloia miſcuit vuis.

Qui Sol, & Luna ducunt annum: formántque ſata ſua vi. Lucretius quoque multa interpretatur. Hoc genus complectitur, & μυθικοὺς & γε-

A νεαλογικούς. Ex Genealogicis educitur aut origo, aut cauſa cuiuſque poteſtatis. Exempli gratia Bacchi ortus. Iouis filius, qui Iupiter æther eſt. Semele arſit. Vtrunque vim igneam vini oſtēdit. Præterea immaturum fœtū, niſi ſucco abundet. Vritur enim vitis ſine humore. Iccirco exemptum, in coxa inſutum, perficit Iupiter. Iupiter, inquam, aut, quemadmodum mauult Orpheus, Saturni filius Sabazius. Sic enim ſcribit,

Κλῦθι πάτερ κρόνου υἱὲ Σαβάζιε, κύδιμε δαῖμον,
Ὃς Βάκχον Διόνυσον ἐρίβρομον, εἰραφιώτην
Μηρῷ ἐγκατέῤῥαψας, ὅπως τετελεσμένος ἔλθῃ
Τμῶλον ἐς ἠγάθεον παρ' Ἵπτα καλλιπάρηον.

Eodem modo etiam μυθικοὶ, ſiue vt ego ſolitus ſum appellare μυστικοί. Officia nanque & opera numinibus attributa multa tegunt arcana manifeſtis inuolucris. Pugna deorum aduerſus B Titanas. Sunt enim Titanes exhalationes, vapores, fumi: quas, quóſque diſcutiunt aſtra. Cōiugium Iouis, & Iunonis: ideſt, ætheris, & aeris. Diſcordiæ inter eos, ob alterius humiditatem, alterius ſiccitatem. & alia talia. In quibus raræ fiunt petitiones. Cognomina verò multa: quot apud Orpheum videre eſt. Sunt itaque γενεαλογικοὶ fabuloſorum, ſiue hiſtoricorum partes: nō enim ſemper fabula cum natalibus: natalia verò cum fabula ſemper. Fictorum verò numinū ratio mollis ſit, non coacta, non inſuauis, neque enim delectat me fictio illa: cùm Iouis caput ſcindit ſecuri Vulcanus, vt pariat Palladem. ac ne antiquis illud quidem probatū. Apud quos damnatur in primis illa, quam περιεργίαν vocāt. Nam περίεργον, quod pro opere eſt: πάρεργον, quod C extra opus: ὑπέργον quod ſupra opus. Probibent igitur ineptam affectationem. Quemadmodū aiunt à quibuſdam factum eſſe: qui Zelotypiæ numen cùm fingerent, velum ei attribuerunt, Inuidiam: Pro cingulo autem litem. Sunt autē duo genera eiuſmodi numinum. alterum, quod cum diis habet coniunctionem: Alterum, quod ad naturam noſtram maximè pertinet. Primæ claſsis ſunt, venti, horæ, tempeſtates, fortuna & eiuſmodi. In his & res & ſtilos grauiores eſſe oportet. Secūdi modi ſunt, ſomnus, vigilia, paupertas, ſanitas, rumor, obtrectatio, luxuria. quibus humiliores tum fictiones, tum numeri ſunt D attribuendi. Qui verò ἀπευκτικοὶ, vel προσευκτικοὶ dicti ſunt Hymni: eorum præcepta tum in κλητικοῖς, tum in ſuperioribus ſyluis poſita ſunt. Miſti autem cuiuſmodi ſint, ſatis patet ex his. Inuocant enim, narrant natalia, geſta, aras, vota cōcipiunt. Qualis Callimachi in Delū. In Cererem inuocatio, & preces poſt fabulam. Homeri hymni nulli inuocant: partim narrāt natalia & geſta: vt Apollinis: partim geſta tātùm, vt Bacchi. Alii ſolùm laudāt etiam ſine inuocatione: vt maxima eorūdē pars. quare hęc quoque ſpecies ſeparata à cæteris ſtatuenda eſt. in qua illud ſolum verbū ἀείδω, aut κλείζω. Theocritus verò verbo vſus eſt in Caſtoris, & Pollucis, ὑμνεῖν.

HEROICI, Pæanes, Scolia.
CAPVT CXVI.

Amodo igitur eę ſpecies diuerſę circa materiam vnam tantùm:quippe deos. A' materia verò alia ſpecies, qua Heroes celebrantur. Quemadmodum Hercules, Cabiri, Corybantes ſiue Dactyli Idæi, Semele, Helena. Quam Steſichorus cùm ode quadam vituperaſſet, atque vt mêtiuntur more ſuo Græci, oculis propterea captus eſſet: recantauit carmen, quod iccirco inſcripſit Palinodiam: cuius initium eſt apud Platonẽ in Phædro:

οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος.
οὐδ' ἔβας ἐν νηυσὶν ἐϋσσέλμοις:
οὐδ' ἵκεο πέργαμα Τροίας.

Eſt autem Latinè παλινῳδία, Recãtatio, velùti ex Horatiana ode colligi poteſt. In ſua nánque Palinodia dicit:

Fias recantatis amica opprobriis.

In Heroicis hymnis eadem ratio Genealogiæ. Qualis in Theocriti Heracliſco. Frequentior tamen geſtorum narratio, vt in Heſiodi aſpide, & in Hercule Leonicida. ex facto etiã Hippan celebrat Orpheus. Igitur cùm Heroes ab antiquis ἡμίθεοι καὶ ἡμίθνητοι crediti ſint: ſanè iocandum nobis eſt, vt non verè hymnos dicam* eorum celebrationes, ſed ἡμιύμνους. Quibus autem modis Pæanes, quibúſque Scolia canerentur, ſuo loco dictum eſt. Nam quòd ad materiã attinet, ab hymnis differunt nihil.

DITHYRAMBI. CAPVT CXVII.

Ab his haud longè abſunt Dithyrãbi. eorum argumenta duxerunt originẽ à Baccho. Ideo Philoſophus in 8. Politicorum, ὁ διθύραμβος ὁμολογουμένως δοκεῖ εἶναι φρύγιον. Et fruſtra Philoxenum tentaſſe τῇ δωριστὶ harmoniæ aptare dithyrãbum, raptũque ab eius natura in φρυγιστί. itaque πάντων τῶν ἁρμονιῶν ἐν φρυγιστὶ μάλιστα λαμβάνειν τὸ πρέπον. In vndeuigeſima ſectione, negat ſuo tempore διθυράμβους habuiſſe ἀντιστρόφους. ſed olim habuiſſe: quo tempore οἱ ἐλεύθεροι ἐχόρευον αὐτοὶ καὶ ἐν ἁρμονίᾳ μᾶλλον ᾖδον. vt poſtea videãtur conductitias operas ad chorum ſerui præſtitiſſe. Rationem reddit quare deſita ſit ἀντίστροφος, quia facti eſſent μιμητικοί. Quoniam in choris eſſent ἀντίστροφα ἐν τοῖς ἀπὸ σκηνῆς non eſſent, id eſt, in diuerbiis, & allocutionibus. Itaque Tragica non habere ἀντίστροφα: neque eis aptam eſſe τὴν ὑποδωριστί, neque τὴν ὑποφρυγιστί.

LAVDATIONES.
CAPVT CXVIII.

Hunc igitur ad modum & dii, & Semidei celebrantur. Cæteræ commẽdationes orationibus comprehenſæ dicuntur laudationes. quarum naturam communem ſuprà declarauimus. Nunc materiarum modos ſic diuidamus. quæ laudãtur, ſunt, aut ἔνδοξα, aut ἄδοξα, aut ἀμφίδοξα, aut

A παράδοξα. Endoxa voco Latinè nobilia. id eſt, quorum laus nota eſt. ἄδοξα autẽ ignobilia. Illaudatum Buſiridem ἄδοξον dixit Virgilius. Ennius ex Hecuba Euripidæ. τῶν ἀδοξούντων ignobilem, opulentum τῶν δοκούντων tranſtulit. Id reprehendit Gellius: negat enim omnes ignobiles ἀδόξους: & omnes opulentos ἐνδόξους. Sanè dimidio eius ſententiæ accedo. non enim omnes opulenti ἐνδοξοῦσι. ſũt enim multi opibus differti ignobiles. At verò ἄδοξον ſiue ἀδοξοῦντα ſanè ignobilem interpretor. Sunt igitur ἄδοξα argu-

B menta quædam, quæ nullam admittunt laudationem. ἔνδοξα igitur, cùm per ſe clara, atq; nobilia ſunt, quare laudatur? quippe dii immortales nullius egent noſtræ laudis. Non enim Sol aut Luna, cęteràue ſidera maiora, auctiora, notioráue euadunt noſtris laudationibus. tantò minus verus ille vnus Deus. Sanè non omnibus omnino omnia nota ſunt. Ille ſanè nõ eget, auditores eius indigent cognitionis, qua illius ſimiles fiant. quin ille ipſemet, qui condit, componítque illas Dei laudes, eundem capit, quem auditor, fructum. Neque enim ex animo quicquã in orationem exire poteſt, quod ipſius mentis prius non extiterit forma quaſi quædã, tametſi accidentalis. ἄδοξα igitur ſunt, & ſuapte natura ignobilia, & quæ ab arte prædicationis cultũ quàm difficillimè queunt accipere. Cuiuſmodi

C genus cauſarum in duas partimur ſpecies. Vna eſt vilis & ἄτιμος. puta ſi ventris crepitum, aut ructum, ſtercúſue laudare inſtitueris. altera eſt, quã ἀσύστατον Rhetores: idẽ Gellius parũ conſiſtentem cauſam videtur interpretari. quã Græcè ἄπορον vocat, id eſt, vt ipſe dicit, inexplicabilẽ. Verùm tertiam adhuc ſpeciem intelligemus. Eſt enim hæc ſecunda in duas diuiſa. Altera eſt ἄπορος vera, i. quę nulla ſubminiſtrat argumẽta. Inopem appellare potes: exempli gratia, Parricidium. Quod tamen, ſi per verecundiam liceret, nefaria illa quidem, non inepta tamen oratione laudarem, nedum defenderem. Altera eſt ἀμείωτος, id eſt, vt ille ait inextricabilis. exẽpli gratia illa, quam ipſe affert. Septem iudices de homicidio cognoſcant. Rata ſententia eſto, quæ à pluribus. Duo cenſent pecunia, duo exilio mulctandum. Tres morte afficiendũ. Difficultas eſt: quia accuſator dicat tres ſimul hîc eſſe. in aliis ſententiis binos. Reus contrà quatuor à morte abſoluere: Tres tãtùm mortis dã-

D nare. ἀμφίδοξα autem quę dubitationẽ, & diſceptationem vtrinque capiunt. Veluti Monarchiæ laudatio, belli, nauigationis. παράδοξα verò quæ præter vulgi opinionẽ. vt mortẽ ſiquis laudet, & paupertatem anteferat Tyrannidi. Cęterùm oratori tribus hiſce poſtremis relictis ἔνδοξα tãtùm, hoc eſt laude digna, in Syluis noſtris excepta poeticis numeris ornãda ſunt. Sũt autem hæ: Perſona, actio, locus, tempus. Sub Perſona comprehenditur etiam quaſi perſona, equus, canis, leo, turdus, pſittacus, laurus, platanus,

nus, roſa. Actionis autem non ſolùm fluxus ille, vt curſus, ſcriptio: ſed etiam finis ipſius, i. opus. vt ſtatua, pictura, enſis, currus & eiuſmodi.

PERSONA. Capvt cix.

HAC perſonæ quidem laus tametſi ab iis, quæ ſuprà dicta ſunt, argumentis duci poteſt: tamen breuiſsimis, maximéque neceſſariis locis hîc eã cõſtituemus. Natura, Fortuna, Inſtitutio, Actiones, Circunſtantiæ. Natura comprehendit Genus, Corpus, Animum. Fortuna Opes. Inſtitutio & fidem facit naturæ, & addit. Actiones naturam perficiunt, & inſtitutionem. Circunſtãtiæ continentur loco, tẽpore, modo, cauſa. quæ & ſi ſcio à Rhetoribus aliter explicata: mihi tamen noſtra potius acutè prodere, quàm aliena ſupinè ſequi, ſemper in animo fuit. Genus intelligo parentes, auos, affines. Corporis bona quatuor, Sanitas, Robur, Agilitas, Pulchritudo. Animum commendant habitus duo, perfecta cõtemplatio, cuius finis cognitio: & perfecta voluntas, cuius finis actio. Opes ſunt aut cum imperio, aut priuatæ. Imperium aut ſingulare, aut cum aliis commune. Singulare aut iuſtũ, vt regnum: aut violentum, vt Tyrannis. commune aut cum optimatibus, vt in Ariſtocratia: aut cũ omnibus, vt in popularitate, quæ à Græcis dicitur Democratia. Inſtitutio naturæ bona auget: vt Chiron, & Phœnix. Actiones aut publicæ, aut priuatæ, vt bellum, legatio, agricultura, nauigatio: quæ omnia laudantur à fine. Priuatarum actionum quarundam manet finis, aliarũ aboletur. Manere nunc dicimus eum, qui ſenſui ſubiectus eſt, quales ſunt fines artium multarum, quæ opera dicuntur, vt naues, ædificia, ſtatuæ. Circunſtantiæ ſunt quibus laus, aut vituperatio augetur. Quarum numerum non rectè ſcripſerunt antiqui. Sex enim recenſet cum aliis Hermogenes, locum, tempus, modũ, perſonam, cauſam, rem. Quem numerum etiam Trapezũtius eſt ſequutus. ſic enim περίστασιν nouo nomine interpretatur, rectè ſanè. Nam quo iure dicimus cõſtantiam, eodem etiam circunſtantiam. Quintilianus in tertio Negotium Latinè appellat περίστασιν: verùm laxa voce nimis. M. Gallio verbo vſus eſt in participio, nomine abſtinuit: dixit enim res circunſtantes. Fabius multò plures cõmemorat circunſtãtias. Cõtrà ſubtilius Trapez. omnes ad duas reducit, Rem, Perſonam. Cæterùm cùm Hermogenes dicat, περίστασιν eſſe τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν, καὶ λόγους, καὶ πράγματα, ἢ δίκας, καὶ ἐνθύμια, καὶ βίον, profectò & multa cõfudit, & à ſeipſo alienus eſt. nam quomodo diſtinguit τὸν βίον ἀπὸ τῶν λόγων, καὶ πράξεων? quid enim aliud eſt in vita noſtra, quàm facta & dicta? Præterea ſi circunſtantia eſt in rebus: quomodo res erit circunſtantia? Quòd verò alii quoq; vt idem ait, Materiam addunt: ſanè ſub re continetur. Sanè actionis cuiuſpiam circũſtãtia res eſt, id eſt. materia, puta inſtrumentum, vt enſis A in vulneratione. Ad hæc circunſtantia facti eſt perſona: ſic etiam perſonæ circunſtantia, factum eſt. Nam quemadmodum detrahetur teſti fides, niſi ex aliis falſis teſtificationibus? ſic loci quoque ſunt circunſtantiæ, frequentia, ſolitudo. Quare circũſtantiæ circunſtãtia erit. porrò frequentiæ quoque ipſius erit circunſtantia. Puta nobilum perſonarum, aut ignobilium. Ciuium, aut peregrinorum. Poſtremò vel illuſtrẽ quandam circunſtantiam videntur omiſiſſe τὸ ἀκόλουθον. vt nõ ſolùm actionis cauſam inueſtigemus: ſed illud etiam: an ipſa actio melioris, aut atrocioris rei cauſa fuerit. Quare Latinè E- B uentum appellabo. Exempli gratia. Si ex Milonis cæde melius, deteriúſue fuerit Reipub. Sic Cæſarem laudaturus: non ab iis quæ fecit ſolùm, ſed ex illis quoque vtilitatibus, quæ eius res geſtas ſunt conſequutæ. vt extinctio Tribunitiorum tumultuum, & ſi qua ſunt alia. Erit igitur περίστασις cohæſio, ſiue cohærentia cauſarũ ad faciendam fidem. Quæ cauſæ cùm ſint quatuor, efficiens perſonam comprehendet: materia inſtrumentum: finis animũ perſonę: in quo & coniectura eſſe poterit, & ſtatus qualitatis, & interpretatio ſcripti ac ſententiæ: veluti cùm Milo in rheda eſt, oſtendit animum ſuum aliorſum inclinatum, atque ad cædem faciẽdam. C Forma verò complectetur modum apertè, locum autem & tempus conſequenter. A' loco igitur accepta laus oſtendit patriam: quæ maxima affert momenta ad commendationem. Patrię autẽ ius duplex. Altera eſt natale ſolum: altera vnde oriundi ſumus. addere quoque tertiam licebit: quippe vbi bene accepti commodè viuimus. Tales ſunt coloniæ, vel iure deductæ, vel vi occupatæ. Talia loca vacua, quorum in poſſeſsionem vẽtum fuerit. A' tempore quoque ſi inſtituatur laudatio: ſeculorum fient cõparationes. Ex otio & pace, opulentiam, ſecuritatem, ſeculum illud aureũ proferemus. A' ſtu- D diis populorũ, religione, armis, literis, agricultura, mercatura. Vegetum Romuli, religioſum Pompilii, reformatum ſub Tarquinio, iuſtum ſub conſulibus, fortunatum ſub Cæſare, opulentum ſub Auguſto. Modus autem nequaquã perſonæ circunſtantia eſt: vt hac quoque parte Rhetorum incuria animaduertatur. ſicuti ne cauſa quidem. Neque enim perſonæ vlla cauſa eſt, ſed effectionum tantúm. Quare ſi iudicium de perſona fiat: nulla ipſius erit cauſa pro circũſtantia, veluti pro Archia Cicero dicit.

LOCVS. Capvt cxx.

CVm igitur à loco ſumãtur argumẽta laudationum: tum propter hoc, tum etiam quia locorum laudes per ſe frequenter celebrantur: videamus quid ad Poeſim noſtram conferri queat. Superius loci ſitum, naturámque eandem negabamus aduerſus Græcorum ſententiam, quę id aſſerebat. Natura enim eſt loci vis ad procre

andum, alendum, tuendum. Hæc verò omnia ab ſitu pendent. Situs eſt locus, nō quilibet, ſed certis affectus conditionibus. Conditio duplex, Cæli, Terrę. Cęli partes appellamus ſegmenta, & inclinationes: Græci parallelos, & climata.

Segmenta. Segmenta ſunt præſcriptiones æquales inter ſe ſactæ à circulis æquè diſtantibus: quorum punctum medium eſt in vtroque vertice, quē Græci Polum vocant. πολεῖν enim vertere eſt. Inclinationes ſunt ſegmentorum certi tractus à vertice ad medium circulum: ita appellatæ, quia medio circulo ſubiecti populi rectum cælum ſupra ſe habere dicuntur: propterea quòd linea ab eo circulo ad axis medium punctū demiſſa, qui axis eſt à vertice ad verticem ducta linea, rectum vtrinque angulum conſtituit. Cæteræ quæ ab aliis deſcendunt ſegmentis ad idē punctum axis medium non item. B His itaque omnibus inclinatum eſſe cælum par eſt. Eſt & alia ratio qua Cælum veteres ſapientes partiti ſunt. Quippe medium circulum cùm in tot ſecuiſſent ſpatia, quot fecerant ſegmenta: à vertice ad verticem ducta linea per illa puncta, quibus ſpatia diſtinguuntur, circulos conſtituerunt omnes inter ſe in verticum puncto conſecantes. Eos circulos non ineptè recentiores meridianos appellarunt: propterea quod per ſoles meridianos dignouerunt in terris locorum interualla ea, quæ nō à vertice ad verticē, ſed per aliam directò tranſuerſam lineam ſita eſſent. quā differentiam qui ita deſignarunt, vt alia aliam regionem Orienti Occidentíue dicerent propiorem. C non meminerant, nuſquam eſſe vel Orientem vel Occidentem, vel Meridiem. Alteram quidem altera citius à Sole illuſtrari verū eſt. Orienti autem eſſe propinquiorem, non eſt verum. Vbique enim oriens eſt Sol, & ſemper idémque ibidem occidens. qui enim certis populis oritur, idem eodem tum loco, tum tempore aliis occidit. Quinetiam acrius more noſtro, intuenti patebit illud: Nullam altera prius vnquam videre Solem. Nā ſi Cataio prius apparet Sol, quàm Olyſsiponæ in diei principio, qui dies Cataio illuceſcit: ſubeunte nocte Cataienſibus, Olyſsipona prius accipiet diem quàm Cataium. D Cæterùm vt ciuilius agamus & leni⁹: ita inſtituamus. Quæ regiones putantur pri⁹ excipere Solem, inde laudabuntur: quòd videātur lucis habere vel auſpicia, vel etiam ſemina. Quæ autem poſterius, recenti munere ditari, quod aliis marceſcat. Quæ Arcto propiores, abeſſe ab æſtibus. Æthiopas maledicere orienti Soli: id quod apud Herodotum legere eſt. nam quod aiunt quidam terræ partē quæ Vrſæ ſubdita eſt, eſſe cæteris terris altiorem, atque iccirco laudari pro eo poſsit, quòd arx quaſi quædā terrarum ſit: ſanè & puerile & falſum eſt. Nanque à Lunæ mōtibus & Nilus ad nos, & in Antarticum oceanum indidem, aut è proximis alia flumina, quæ ab Hiſpanis nominata ſunt.

A Præterea quot fluuii in Arcticum oceanum euadūt? Inter quos Pezcera nobiliſsimus, & maximus, ac ſanè immanis. Par illorum error, qui cum Septemtriones nominarunt regiones eas, quæ ab illis recedunt æquatorem verſus, Meridionales vocant. At enimuerò eiuſdem ad modum meridiani ſunt Lubeca, Roma, Tripolis. Quare alio modo loquendum eſt. Quæ igitur ad æquatorem propius pertinent, carere iis incommodis, quę vitalium inſtrumentorum hoſtis frigus affert. Hæ ſunt Cæli diſpoſitiones. Terræ autem natura ſuam quæque laudem ex Poetæ ingenio parabit ſibi. nihil enim poeticis afflatibus difficile. Montana igitur à cęlſitudine, ab aeris puritate, quòd Cælo ſit affinis. quòd ſalubriores, vt aiunt, herbas ferat. Nanque hęc B ſententia ſuo loco à nobis exploſa eſt. Cāpi faciles, plani, peruii, & quaſi humani. Hæc à partiū cōſtitutione. Pinguis verò, aut tenuis: fertilis, aut ſterilis ab officio, & quaſi forma quadā. Illarum quidem laudes communes: tenuis verò & ſterilis, quænam excogitari poterit? Salubritas aeris, vt quod de cibo demat, de vita cibi minus egēte addat. Strenui, ſeduli, gnaui incolæ tantum ab ſe ponant operæ ad opes, quātum à natura denegatū ſit. ipſi ſibi natura ſunt. Addes alias circunſtantias. Si mari vicina, opes ex commoditate. Si procul à mari, procul à periculis, procul à vitiis. Rarò enim fit, quin propter conuenarum colluuiem boni mores emporiorum deprauentur. Tum autem laudis partem ſibi vindicent fontes, lacus, flumina, portus C quemadmodum hæc vel deſcribi, vel laudari queant, videndum eſt. Fontes ex rupibus puriores aquas habēt, è ſabulo commodiores atque faciliores. Qui in Auſtrum decurrunt ſalubriores. Qui è paludibus, pinguiores. Illæ ad potādum, hæ ad rigādū. *Fontes.* flumina eodem modo turbida, quales apud nos riui, quos *Grognos* vocant multum aduehunt in arua commeatum. *Flumina* Itaq; quod è ſupernis detergunt, reponunt ſubiacētibus. Vbi nudi campi, mox prata & ſalicta. Brixianus mella & alii eiuſdem Præturæ maximo ſunt emolumento. Talia quoque plurima fluenta in Taurinis neutiquam Nilo inferiora, ſi D glebæ vber, quod inuehunt, ſpectes: Grana, & Duria, & alii. Profunda flumina ad ſubuehēdū idonea. Vadoſa aucupiis apta, & facillimus apparatus piſcatoribus. Pontibus, quæ nōniſi immani precio poni queunt, nō indigent. Nō pilis, nō molibus, nō aggeribus. vbi port⁹ ſit naturalis, naturæ gratias ages, vbi manufactus, quos Cothonas ait Seruius appellatos, arte cōmēdabis. lac⁹ verò vel inuitū te rapiēt ad ſuas laudes.

VRBS. CAPVT CXXI.

VRbis Encomion, & ex iis quæ diximus, explebis, & paucis, quę exēpli gratia dabimus. Veronā matrem ſi contemplatus fueris, non ſolùm laudabilem, ſed etiam admirabilem fatearis.

Regio

Regio delectabilis, vtilis, Italiæ clauis. Situs qualis toto terrarum orbe alii nulli. Quem amnem inuenias, qui cum Atheſi comparatus, tātam vrbem mediam diuidat. Pontes cum Romanis pontibus comparentur. In planicie eſt, in monte eſt: ſed ita vt montis domina, non mons dominus ſit. Arces tres. Si ciuitatellam adnumeres, quatuor. Fontes intus aquæductibus antiquis. Theatrum, Amphitheatrū, Arcus, alia nobiliſsima monumēta. Quid ciues? Genuēſium ne ſordes atque impoſturas, quæſtus gratia deuota Otio pectora, cum literatiſsimis, bellicoſiſsimis, omnibus in artibus ſolertiſsimis Veronenſium ingeniis conferenda putes? Quod de Ligure dico, de aliis quoque eiuſmodi volo in- B telligi. Ita aliarum loca excuties. A' cōditore etiam non parua argumenta. Si Princeps, ſi colonia, ſi Heros, ſi is qui olim pro deo habitus, aut in deos relatus eſt. A' tempore, vt à vetuſtate, σπαρτοὶ Thebani. Arcades προσέληνοι. Athenienſes αὐτόχθονες. iactant enim ſe ſimul cum Sole ortos. & aliæ Græcæ nugæ. Diſputant etiam Scythæ ne antiquiores fuerint, an Ægyptii. mihi vtrique inſanire videntur. Rationes in libris De ſemine genitali deductę ſunt. Si noua vrbs fuit, aut ex aliarum condita ruinis, vt Venetiæ ac vicinæ inſulæ: quibus ea debetur laus quæ proximè accedit ad immortalitatem. ſic Roma & Patauium cum Troianis parem nobilitatem, fortunam meliorem. Aut cæteris ſtantibus, tanquā vel interſita vel inſerta. qualis Roma florentibus eo tempore Volſcis, Equis, Veiis, Samniti- C bus, Thuſcis. ſiue illis inuitis & poſita fuerit & creuerit, maxima profectò laus: ſiue volētibus, non minor. quippe ſeſe haud ſatis futuros ad Regionis gloriam obtinendā exiſtimarint: quibus deeſſet nouum robur, noua auſpicia, noua fata. Ibi quoque extant indicia laudum. Si eodē ſemper loco fuit, & virtuti, & felicitati attribuendum. Si mutata ſedes, vt Salapiæ, vt Patauii, quis dubitet optioni datum & à natura & à fortuna locum? Manſit locus, corpus ipſum euerſū, iiſdē aut maioribus finibus denuò reſtitutum: ibi verò ſatis patet optimam illam fuiſſe ſedē, quam cum alia nulla mutare voluerint. Atque hæc quidem rei mutatio eſt: Nominū verò mutationes rarò ad laudem, ſæpius ad delectandum pertinent auditorem. Paſcitur enim animus oc- D culta eruditione: ac tandiu attentus eſt, quandiu diſcit. Veluti ſi dicas vel vrbem vel regionem, non Athenas ſolùm & Atticam: id quod ſanè vulgare eſt: ſed & Cecropiam, & Erechthida, & Actin, & Carthmiam appellatam. Quas nominationes ſi ad laudem conferre libuerit, ita deducas, vt qui poſtremum inſiderint, virtute & fortuna prioribus fuerint ſuperiores. Itaque *Franci.* Francos laudaturus, ab ea quaſi nuncupatione augeas gloriam, quòd fortiſsimæ gentis domitores, ſedem occuparint, leges ac nomen dederint ſimul. *Latini.* Quòd ſi de Latinis verba facies, tā-

A to magis commendes, quòd Troianis agro dato, nomen retinuerint. Fit & alio modo mutatio aut imperii, aut pomœriorum. quæ ſi ſunt promota, exhibebunt argumenta multa: ſin anguſtiora, ſilentio prætereunda. A' cauſa etiam propter quā conditæ ſunt. *Rhodus.* Aiunt enim de Rhodo: Quum lateret ea inſula ſub aquis, emerſiſſe, enatámque Solis & vi & iuſſu: qui eam ſibi terram elegerit, quum illo abſente atque aurigante, vniuerſum orbem inter ſe eſſent omnes partiti dii. hanc habes fabulam apud Pindarum. *Delus.* Ex Callimacho nihilo minora mendacia: Delum è Cælo cecidiſſe quum Iouis fugeret nuptias: ac *Aſterie.* propterea Aſterien olim appellatā, quòd labētis B more ſideris ſeſe demiſiſſet. Inter cauſas, oracula, exilia, victoriæ, caſus. Oraculo, vt Thera à Batto. Exilio, vt Maſsilia. Victoria, vt Nicæa. Caſu, vt Venetiæ. auguratò quoque capta loca, vt Romæ. A' memoria defunctorū, Caieta, Bucephala. Reducuntur autem cauſarum capita aut ad neceſsitatē, aut ad animi libidinem, aut ad caſum. Neceſsitas complectitur oracula, exilia, cremēta ciuiū, famē, ſterilitates, incurſiones, ignes, terræmotus, hoſtiles euerſiones, inundationes. Voluptatem comitatur electio. A' ciuibus verò. quippe aut frequētia, aut excellentia, quæ conſtituitur ſtudiis, factis, operibus. Studia ſunt, ſciētiæ & artes. Facta diuina, humana. Domi, foris. Publica, priuata. Opera, templa, ædes, muri, porticus, pontes, gymnaſia, thermæ, theatra, viæ, aquæductus, turres, arces, ſtatuę. *Politiarum ſpecies.* Regū- C tur autē regno, optimatibus, popularitate. Regni imago falſa, tyrannis. Illud βασιλεία: Hæc eadem voce Græcis, à quibus noſtra. Optimatum ſtatus ἀριστοκρατία. huius vmbra ὀλιγαρχία. Popularitas Græcè δημοκρατία, quum vniuerſi ciues æqua inter ſe ratione ius partiti ſunt commune. Huius facies quaſi quædam ὀχλοκρατία: quū plebs plus poteſt. Latinum nomen non habet. Extitere tamen gentes quædam, penes quas hæc omnia ſimul fuere: vt veteres Lacones, & Romani ſub Imperatorib'. Ibi Rex, Ephori, Populus. hic Imperator, Senatus, Plebs. appellata eſt autem ὀλιγαρχία, etiam πλουταρχία quibuſdam. Reducuntur autem ad capita duo, μοναρχίαν & πολυαρχίαν. quorum vtrunque ſub πολιτείας no- D mine continetur. Quod nomen Latinè Rempublicam dicere nequeas. eſt enim idem publicum quod populi: at hæc ſpecies eſt, non genus. Quanquam populi appellatio apud Romanos interdum pro vniuerſis ciuibus, aliâs pro plebe capi conſueuit. Eſt enim in carminibus tam Fecialium, quàm iis quibus ſeſe deuouebant Imperatores, Populi nomine Ciuitas vniuerſa. Alibi verò pro plebe tantùm. quippe quum dicebant, Senatus Populúſque Romanus.

EPITAPHIVM, EPICEDIVM, Monodia, Inferiæ, Parentalia, Threni, Neniæ. CAPVT CXXII.

QVemadmodum defunctorum imagines domi, in foro atque alibi ſtatuę habebantur, quibus non ſolùm virorum fœminarúmque erga patriā beneficia ſempiterna memoria celebrarentur: ſed etiam vt ad æqualia facinora ciuium animi incenderentur: ita quorum facta nulla poſſent arte exprimi, publica oratione declarabantur. Quæ quod ad tumulos eorū quos celebrabant, haberetur: ἐπιτάφιος λόγος dicebatur. Etiam ἐπιτύμβιον dicere poterant: verùm vſus non admiſit. quemadmodum ἐπιτυμβία Venus: cuius ſignū colebatur apud Delphos, vt ait Plutarchus. Eſt igitur ἐπιτάφιος idem quod ἐπικήδειον. Solus Seruius docuit nos differentiā. Epicediū enim dici corpori nondum affecto ſepulturæ. Epitaphium ad tumulum ipſum. Epicedium eſt Pallantis & Euryali. Funebris oratio Latinè dicitur, que ipſo in funere habetur. quare Epitaphium etiā Elogium ipſum dictum eſt, quod tumulo inſcribitur. de quo inter Epigrámata. Itaque rectè Epitaphiū vel oratio, vel carmen quod ad Mauſoli viri ſepulchrum quotannis Artemiſia recitari inſtituit. In hiſtoriis antiquis nomen Tragœdiæ poſitum eſt Mauſolus, qua Theodecten viciſſe illo in certamine prodidere. Epicedium igitur ſemel tātùm dicitur. Epitaphia etiam anniuerſaria eſſe poſſunt: quemadmodum Athenis. nam & Pericles dixit. extat apud Thucydidem. Plato quoque idem effecit. Item Ariſtidæ tres ſcripti ſunt. Inferiarum carmen idem, & Parentalia. Threni autē laxiore vſu, atque ampliore. In ciuitatum nánque euerſionibus is luctus quem lugerent, θρῆνος dictus eſt. Monodia verò longè aliter quàm ab eruditis accipitur, intelligenda. neque enim eſt idem, quemadmodū exiſtimarunt. Fuit enim quoties è Choro prodibat vnus, qui defuncti memoriam lugubri carmine celebraret. Ad tibiam fiebat id Lydiis modis. Quod primum feciſſe Pythoni tibicinem Olympum ſcripſit Ariſtoxenus. Eſt igitur Epitaphium, aut recens, aut anniuerſarium. In recenti partes hæ: Laudes, Iacturæ demonſtratio, Luctus, Conſolatio, Exhortatio. In Anniuerſario hæc eadem omnia præter luctum. Nemo enim iam annum bienniùmue defunctum deflet. Multo verò minus ſi tantum temporis exactum ſit, vt neque patres, neque liberi illi' illorúmue ſint ſuperſtites. Materia quoque diuerſa: pro Imperatore, pro exercitu, pro vrbano Magiſtratu, pro priuato, viro, fœmina, adulto, puero. quorum vnumquodque peculiari ratione tractandum eſt. Poematis ingreſſus interdum cum procemio eóque leni, & mœſtis atque etiam attonitis conuenienti. aliquando ab exclamatione aut interrogatione, ita vt noſmetipſos interrogemus, quaſi putantes rationes conſilii noſtri. Quomodo nobis dicendum ſimul & ſilendum. Hoc dolor, illud officium, vtrūque defuncti virtus perſuadet. Explicatio perſonæ vel noſtræ, vel iubē- A tis nobis: quòd excuſari non potuit. Laudes non ſolùm mortui, ſed etiā mortis. quemadmodū fecimus nos in eorum Epitaphio, qui ad Viēnam bello Turcico occubuere. Iactura demonſtratur ſuaui primùm, mox incitatiore narratione. in qua immoratio & amplificatio auget amiſſæ rei deſideriū. à qua parte ſtatim luctus. Illa enim propter hoc: vt nos in Epicedio regio,

Quid mihi mentis erit, tam deſolata videnti
Regna tuo lacrymoſa obitu: felicia quondam
Auſpicijs ſeruata tuis, & reddita nobis.

Amiſſo nánque tam gloriæ claro pignore, nihil aliud quàm lugendū. Poſt hæc eſt Cōſolatio aggredienda. Tam graue damnum ſarciri poſſe, puta amiſſo Rege, ſucceſſoris virtutibus. Cu- B ius laudes acerrima, ſed breui explicatione excitabis. Amiſsis militibus, cōmilitonum ſuperſtitum felicitate. ad quos ſi habeatur oratio, tāto impenſius prolixiúſque laudādi. Claudendū Poema Exhortationibus: tantùm abeſſe vt illi ſint lugendi, vt eorum præſens felicitas, quæ ſuperſtitibus obtigit, non contemnenda: illorum virtus, animus, exitus ſit exoptādus. ita enim viuendum in bello, vt vitam noſtram virtute cōparemus: aliorum vitam, ſi opus ſit, morte noſtra tueamur.

CONSOLATIO.

CAPVT CXXIII.

COnſolatio, eſt oratio reducens mœrentis animum ad tranquillitatem. nequit autē proficiſci niſi ab amico. C quamobrem veterum præceptum fuit: Conſolatori quoque dolorem præ ſe ferendum. augendámque rei attrocitatem: atque huius quidem rei nullam afferunt rationem. Credo, apud Oratorem quempiam factum legerāt: conſilium ignorabant. cauſam equidē illam exiſtimarim. Melius auditori perſuaderi poſſe, acquieſcendum ſibi eſſe, ſi videat nos item æquo animo ferre: quū ex eo doloris quoque participes intelligat, qui rem ipſam tanti faciamus. Sanè deteſtatur amās eorū ſermones, qui amiſſam rem perſonámue paruipendere videantur. Cæterùm vt hoc vehementer placet, ita non ſemper ad hunc modum agendum cenſeo. Meliore igi- D tur iudicio ſic exequamur. Conſolator aut eſt maior, aut minor, aut æqualis. Magnitudinem intelligo, aut imperio, aut dignitate, aut opibus, aut ſapientia, aut ætate. Aliter enim conſolabitur Naſonem Liuia, aliter Liuiam Naſo. hoc ſpectat ad imperiū. Dignitas autē etiā ſine imperio eſſe poteſt. Veluti ſi pater filium, Ciceronem Pompeius. Opibus, vt ſi è plebe quempiam clientem ſuum Craſſus. Sapientia, quemadmodum Polybium aut matrem Seneca. De Ætate non opus eſt exemplis. Maior interponet authoritatem, etiam obiurgabit. Sapiens apponet etiam diſputationem. Sententiæ huic crebriores. Minor oſtendet affectum: ſeſe id á ſapientioribus accepiſſe. Æqualis teſtabitur ami-

citiam: ius commune beneuolẽtiæ. Hæc à perſonis. A' reipſa quoq; diuerſa excipiẽda ſunt argumenta: parẽtes, liberos, amicos, patriã, imperiũ, libertatem, Regẽ, alia poſſumus amittere. quorum varietate varia quoque Poematis genera exorientur. Affectus ergo aliquando intendendi, aliquando tollendi. Vulgi imprimis opiniones, metus, ſpes, ſuperſtitio extirpanda. Id quod non ſolùm exaggerationibus augenda, vt volebant: verùm etiam diminutionibus atterẽda erunt interdum. Atque hæc quidem eſt conſolatio ob amiſſa. Quòd ſi cuiuſpiam rei amittendæ in metu ſis: velut is qui apud Tyrannum venit in ſuſpicionem cõiurationis: duas in partes erit Poema diuidendum. In prima pones ſpẽ, qua vel opinio deleri, vel ira placari poſsit: in ſecunda addes animos, euentum contemnes, cariſsima quæque oſtendes eſſe viliſsima. denique à Philoſophis mundi vitæque contemptoribus omnia mutuanda. Quæ ſi vulgata ſint præcepta, ſentẽtiæ, prouerbia, aliis omnino verbis, numeris, figuris exprimẽda ſunt. nihil enim minus mouet quàm familiaria, nota, atque quotidiana. Sin à vulgi opinionibus vtúque maximè abhorrent, ac propterea ęgrè animum ſubire valent: tum verò non tam rationibus atque argumentis fides extorquenda, quàm exemplorum frequentia perſuaſio inſinuãda. Atque hæc quidem habui quæ in Syluas conferrem noſtras, nunc aliorum Poematum inuentiones exequamur.

LYRICA. CAPVT CXXIIII.

LYricorum materiam planè demonſtrauit Horatius. Mihi ita videtur. Quæcunque in breue Poema cadere poſſunt, ea Lyricis numeris colligere ius eſſe. Laudes, amores, iurgia, inſectationes, comeſſatoria, obiurgatoria, vota, ad indulgendũ genio exhortationes. Cõtrà, Sobrietatis cõmendationes. Geſtorũ ſummarias explicationes, deſideria, conqueſtiones, locorũ, tẽporum explicationes, noua cõſilia, deliberationes, negotiorũ ſuſceptiones, ſuſceptorũ repudiationes, inuitationes, repulſiones, dehortationes, deteſtationes, & alia ſiqua ſunt. Amat autem poema hoc animi libertatẽ, nihilominus quàm vel Satyræ, vel epigrãmata. Poſcit verò frequentiam ſententiarum. quas eſſe duorum generum habes à Rhetoribus. vnum eſt apertum, vt illud,

Nec generant aquilæ columbas.

Alterum tectum circuitu verborum, quale.

Tu ne quæſieris ſcire (nefas) quem mihi, quem tibi
Finem dij dederint. Aperta enim ac ſimplex eſſet ſic: Ne ſciſcitare mortis diem. Tota quoque prima Ode talis eſt. & illud,

Terruit gentes graue ne rediret
Seculum Pyrrhæ. Plana enim ſententia ad hũc potiſsimùm eſſet modum: Deus magni terroris ſupplicio afficit minutiora ſcelera, vt deterreat à maioribus. Breuitate delectatus eſt Horatius.

A quod cõſilium nos quoque maximè probamus. nihil enim ſuauius quàm poſſe plures epulas deguſtare. atq; hoc præceptũ in aliis quoq; multis puto eſſe obſeruandũ. Qualia ſunt quæ in coronis, in cõuiuiis, in foro, inter deãbulandum vel canuntur, vel recitantur. Quæ verò conuocatis ciuibus in eorum conuentu pronunciantur: ea neque longa eſſe opus eſt, ne tædio afficiãtur: & ſunt fortaſſe qui habeãt negotia, neq; breuia: vt quaſi aſparagi, aut apuæ vix nunc admiſſos conuiuas, illico dimittant. Comœdias ac Tragœdias otioſis damus. nemo enim in theatrum venit, qui non libens velit id temporis amittere.

ELEGIA. CAPVT CXXV.

QVid eſſet Elegia, ſuo loco dictum eſt. eius materiam primùm aiunt fuiſſe lugubrem, quod & diximus in
B primo. Nobis non placet. ſed ab amantium commiſerationibus dictam puto: vox eſt Tragica ἰλελεῦ: qua ad amicarum fores vſos fuiſſe priſcos arbitror. voti deinde compotes, quaſi eiuſmodi carmini gratiam referrent, etiam ſecundiorem illam fortunam celebrarũt. Eſt autem carmen aptum conqueſtionibus. In tres enim ſyllabas abit, duas breues: tertiam, quæ nullo in verſu efficere poteſt, vt ſui ratio habeatur. Subditur ergo conſtanti Heroico fluxus pentameter. Quanquam Pythiam ſcribit Athenæus inuerſo ordine reſpondiſſe Charitoni & Melanippo,

C *Εὐδαίμων Χαρίτων, ϗ Μελάνιππος ἔφυ,*
θείας ἀγητῆρες ἐφαμερίοις φιλότατος.

Eius authorem incertum ſcribit Horatius. Quidam ad Theoclem Naxium referunt. Candidã oportet eſſe, mollem, terſam, perſpicuam, atque vt ita dicam, ingenuam. Affectibus anxiam, non ſententiis exquiſitis. Non conquiſitis fabulis offuſcatam. Cultus nitidus potius quàm pexus. Argumenta: commemoratio diei, à quo initium amandi factum fuit. Eiuſdem laudatio aut execratio. Querela, Expoſtulatio, Preces, Vota, Gratulatio, Exultatio, Furti narratio, Fletus, Conuicium, Vitij aut flagitii obiectio, Recantatio, Propriæ vitæ explicatio, Sui cum riuali compa-
D ratio, Comminatio, Amicæ alterius propoſitio. Ianuæ, Ianitori, Ancillæ, Matri, Marito, Tẽpeſtatibus, Cęlo ipſi conuitium. Conuitiũ Cupidini, Veneri, ſibiipſi. Mortis exoptatio, exilij. Amicæ abſentis deteſtatio. Præterea deſperatio cum imprecationibus: cuiuſmodi ſunt in Ibin. etſi alia cauſa. Epicedia quoque, & Epitaphia, & Epiſtolæ hoc genere Poematis rectè conficiuntur.

EPIGRAMMATA. CAPVT CXXVI.

CVM omnium non ſolùm Poematum, ſed etiam librorum extent inſcriptiones: quam ob cauſam Epigrammatis vox breuibus tãtùm Poematis propria facta eſt? An propter ipſam breuitatẽ, quaſi nihil eſſet pręter ipſã inſcriptionẽ?

An quę ſtatuis, tropheis, imaginibus, pro elogiis inſcribebantur, ea primo veróque ſignificatu Epigrammata ſunt appellata? ac ſanè ita eſt. vt ipſum Poema ſit ſtatuæ inſcriptio. Vbi verò in librum transfertur, è cõtrario fit. Ipſa enim ſtatua inſcriptio eſt Epigrammatis. Haud ſanè ſtatua ipſa, ſed ſtatuę ſiue imaginis imago. Quęnam ea eſt? inquis. Titulus, quem Lemma. vocat Martialis. Exempli gratia, Rufi rhetoris ſtatuæ inſcripſit lepidum illud poematium Auſonius. Hic ipſum poematium inſcriptum, Epigramma eſt. quum verò illud in libro deſcripſit, ſtatuæ imaginem, id eſt Rufi nomen inſcripſit ſic: In Rufi ſtatuam. verùm hæc ingeniis emũctioribus. Epigramma igitur eſt poema breue cum ſimplici cuiuſpiam rei, vel perſonæ, vel facti indicatione: aut ex propoſitis aliquid deducens. Quæ definitio ſimul complectitur etiam diuiſionem: ne quis damnet prolixitatem. Eſt ſimplex indicatio rei, vt anathematis. Donaria nãque non ſine inſcriptione. Multa extant apud Pauſaniam. ſic illud,

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

ſic locus,

τοῦτ' ἔστι πελοπόννησος, οὐκ ἰωνία. ſic ſigni,

ῥώμη παμβασίλεια τεὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται:
νίκη γὰρ σὲ φυγεῖν ἄπτερος οὐ δύναται.

ſic dicti, καὶ τόδε Δημοδόκου. Alia verò cõpoſita ſunt quæ deducunt ex propoſitis aliud quiddam. idque aut maius, aut minus, aut æquale, aut diuerſum aut contrarium. Breuitas proprium quiddam eſt. Argutia, anima, ac quaſi forma. Quare non eſt verum, Epigramma eſſe maioris Poematis partem. Breuitatem verò intelligemus, non definitam. nam & monoſtichon eſt apud Martialem, & aliquot ſatis longa, ſi alia ſpectes. Recipit autem omne genus Poeſeωs, διαλογικὸν, ſiue δραματικὸν, & διηγηματικὸν, & μικτὸν. Epigrammatum autem genera tot ſunt, quot rerum. tot verſuum generibus explicantur, quot ſunt verſuum genera. tot verbis verborúmque generibus, ſpeciebus, formis, figuris, modis componũtur, quot ſunt in quocunque linguæ, nationis, populi, gentis ambitu genera, ſpecies, formæ, figuræ, modi verborum. Quinetiam non ſolùm noua licet fingere, verùm etiam Solœciſmos aliquando, aut Barbariſmos admittere. Nouitas illa vel inoffenſa, vel interdum diſtorta, excitat vel riſum vel admirationem. Talia apud argutiſsimum Poetam: Domicœnium. *Non es vitioſus Zoile, ſed vitium.* Neque enim abſtractum prędicatur. Eſt hic in Dialectica & Metaphyſica Solœciſmus. Quid argutius ſimul atque diſtortius in lingua Latina? *Non es bonus, ſed optimus malorum.* Sic nos multa, inter quę verbum vnum mirificum, Depecuatus: pro eo quod vulgò depeculatus. Quod verbum impreſſor noſtrorum Hendecaſyllaborum, quum argutiam non comprehenderet, putauit mendoſum, ſubſtituitque vulgatũ depeculatus, flagitium ratus in ſcriptu-

A ra? Sic eius temeritas, aut ignauia, aut notularũ noſtrarũ ignorãtia pleriſque locis aliis vitiũ attulit. Epigrãmatis duæ virtutes peculiares: breuitas & argutia. hãc Catullus nõ ſemper eſt aſſecutus: Martialis nuſquã amiſit. Argutia nõ vno modo comparatur: inexpectata aut contraria expectationi concluſione. Epigrammatum tot ſunt genera, quot cauſarum. Iudicialis ſpeciem præ ſe fert Apologeticum. vt illud Catulli,

Lesbia mi ſemper dicit malè. & illud,

Iraſcere iterum meis Iambis. Suaſoria ſunt in ſecundo genere: in quo Amatoria, & quibus aliquid petimus. vt illud,

Viuamus mea Lesbia, atque amemus. & quæ

B ſequuntur tribus verſibus diuinis,

Soles occidere & redire poſſunt:
Nobis quum ſemel occidit breuis lux
Nox eſt perpetua vna dormienda.

Eſt enim Epichirrhema, qualia & apud illum, & apud Martialẽ plurima. Tertium genus eſt laudis & vituperationis in genere demonſtratiuo: ſub quo continentur Epitaphia & Elogia. Ac taxandi quidem morem illiberalis animi ſemper exiſtimaui. Iccirco in Amatoriis eò vſque exercitati ſumus, vt nouorum Epigrammatum inſcriptione gloriari fortaſſe licuerit. Hæc eſſe decet candida, culta, terſa, mollia, affectuum plena. Interdum arguta in fine, interdum deficientia & mutila. Maxima enim amantis ſapientia, amentia eſt. quam depictam dabis in defectibus ſententiarum, aut in repetitionibus. Multa deſi-

C derii, multa cogitationum expreſsio. Cauebis omnino à languidis & inſulſis. cuiuſmodi recentiorum vides multa. nam quæ vel vmbram ſolam præ ſe ferũt obſcœnitatis, neque abs te ſcribi, neque ab aliis ſcripta legi iubeo. Quid enim ſis aliud quàm id cuius lectione delectaris? Stolidi quidam triuiales ad nominum alluſionem infelicisſimos numeros contulerunt. Nihil ineptius ad laudationem. verbi gratia, ſi Minutum Munitum dicas: habes enim illuſtriſsimas corporis animíque virtutes Gabrielis filii, quibus integros explere queas libros. Ad vituperandum tamen aliquando non ineptè vti poteris. veluti ſi Doletum Oletum interpreteris: aut à dolo deducas: ſicuti feciſſe legimus Ouidium: cuius extat ille verſiculus,

D *At cur non dicam Furia te Guriam?*

Eſt & facetum genus illud, quod frigidè Græci, Latini acutius exercuere: de quo alibi diximus. Echo enim in fine verſuum ponunt, non ſine magna auditorum attentione. Verùm vt res aliæ ex aliis ſuboriuntur, hilariora fiunt omnia vbi literæ ſyllabæve mutantur. quemadmodum nos,

Non temerè antiquas mutat Vaſconia voces:
Cui nihil eſt aliud viuere, quàm bibere.

Sic in Echo mutare poteris: vt quum auditor ſimilem verbi caudam expectet, ludas diuerſa. Non enim poſt ἐπίσκοπος dices κόπος: vulgatum

nanque

nanque iam eſt nimis: ſed πόκος. Significat enim A vellus pecuinum: vnde pecus quoque dictum, non autem à paſcēdo, vt dixere. ídque non tam ea ratione, vt Echo imiteris, quàm vt Epigramma concludas. verùm inuentori nouitas afferre poſsit aliquam ingenii laudem, imitatoribus rariorem.

APPENDIX PRO EPIGRAMMATE.

Vt ſperamus haud ingratam futuram ſedulitatem noſtram: addidimus iis quæ iam præſcripta ſunt, hæc quoque, perinde atque embamma quodpiam. Non enim decuit argutiſsimi poematis præcepta ſine argutia tradere. Genera igitur Epigrammatum indefinita, propter materiæ diuerſitates, tentauimus ad pauca reducere: vt præter altiloquum, humile, medium, habeat etiam proprias Ideas. B Quędam igitur ſunt mollia, tenera, laxa, affectus in ſe amatorios continentia. quorum efficacia eſt, non eſſe efficacia, ſed nequam. Igitur totus tractus ſeſe in languorem dat. Huiuſcemodi pleraque ſunt Catulliana. In hoc genere, vrbanè vt loquamur, mel ſtatuimus. Alia cōtrà, viuida, vegeta, acria, qualia Martialis. horum Ideæ quatuor. Vna, in qua fœditas eſt. hanc non ſolùm à republica Platonis, ſed toto orbe terrarum, & ipſam & eius authores exulare iubeo. Vna in qua fel. amarulenta ſpecies hæc, obiurgatoria, obtrectatrix, maledica, virus olēs: quā tamē excreere licet bono viro: modò fiat ſine opprobriis & conuicia ſint ciuilia, ad malos mores deteſtandos. Vna in qua C eſt acetū. mordax genus hoc carpit ſine maledictis: vt illud, *Quem Græcia & Pontus in Liguria genuere: hic bonus eſſe poteſt?* vna in qua eſt ſal. ex iis captatur riſus ſine vlla vituperatione, atq; haud multa mordacitate. vt fecit Martialis, quærens per omne vitæ genus quid faceret Canius, nihil aliud agentem expreſsit tandem, quàm ridere. Præter hæc eſt forma quædam, quam ſibi inſtantē appellare conſueuimus, conſertam, denſam, multiplicem. Quoties ſingulis quibuſque momentis tam acutè conficit, vt ibi ſiſti queat ſententia. at illa ſemper creſcit. hoc nōniſi multæ artis, multíſque ingenii. Eſt etiā ſpecies quædam nobilis ac generoſa, ſcita quadam æquabilitate plena: quam apud paucos, ac raram inue- D nias. vt ſit venuſtas cum grauitate, & acumen cum lenitate: numerus quaſi natus ibi, non illatus aliunde, aut affectatus ambitioſe: ſuſpenſus animus vſque ad extremum. Qua recepta ſententia ſatur ſit: nec audeat in eo quicquam pręterea quærere. Ad hanc formulam ſpectauimus nos in iis quæ noua inſcripſimus Epigrammata, & in Thaumantiá. Sunt & in Heroibus & in Heroinis non pauca: vbi exquiſitæ argutiæ numeroſo dicendi genere conditæ compoſitæque ſunt. Exemplum illius differti hoc vnum eſto, in quo continentur quatuor Epigrammata,

Heus vtrum eligimus? Si non niſi dente podagra,
Dente famis dira diſcruciata perit.
Ah nequeam, niſi ſic, finire dolore dolorem?
Atque ferum finem tollere fine truci?
Heu macie informi, laruata heu tabe furorem,
Et funus pluſquam funere præueniens.
O vitam inuitam: ô incommoda commoda: lux nox.
Si, ne aliquid fias, cogeris eſſe nihil.

Quoniam verò ſignorum, ſtatuarum, trophæorum, donariorum inſcriptiones (vti dicebamus) antiquiſsimæ fuere: in iis omnino vetuſtatis leges, quæ in hiſtoriis explicantur, obſeruandæ ſunt. earum ſumma eſt: vt quam ſimpliciſsimo filo deducatur rei geſtæ, victoriæ, dedicantium nominum, familiæ, patriæ, narratio: quale eſt elogium ſuper imagine Ennii Poetæ:

Aſpicite, ô ciues, ſenis Ennij imaginis formam:
Hic cecinit veſtrûm maxima facta patrum.

Vbi etiam vides profeſsionis circunloquutionem. ea explicatius in Græcis inuenias. quamobrem id quoque ex eorum hiſtoriis obſeruauimus. quum Æſchylus, ac Simonides inter ſe certaſſent pro eorum elogio, qui ceciderant ad Marathonem, victum fuiſſe Æſchylum elegiaca illius tenuitate.

INSCRIPTIO. CAPVT CXXIII.

HActenus de Inuentione, haud ſine maximis laboribus, multíſque difficultatibus á nobis ea præcepta conſcripta ſunt: quę aut à nullo ante nos explicabantur: aut ſine arte diſperſa, indigeſtáque iacebant penitus: aut etiam vel inepta, vel ineptè prodita. Multa quoque falſa plus inter- C dum faciebant negotii, quàm commoditatis afferebant. Reliquum eſt, vt qua quidque inſcripſione indicetur poema, videamus. Inſcriptio eſt vno, aut non multo pluribus verbis comprehenſio eius partis operis, cuius partis gratia cæteræ partes omnes veniunt ad totius conſtitutionem. *Deſcriptio Inſcriptionis.* Quæ definitio paulò ampliore circunſcriptione à nobis tradita eſt: vt minore negotio perciperetur. Eſt igitur comprehenſio quemadmodū id, quod Græci περιοχὴν, Latini argumentum vocant. nam quod quidam Grammaticorum etiam ὑπόθεσιν appellarunt: id contrà quàm verbi ratio monet, auſi ſunt. Ab Oratoribus enim, ſiue declamatoribus ſumpta eſt vox illa: D qui propoſitis argumentis, tanquam ſuper ſubiecto fundamento, futuram orationem ſuperædificabāt. Itaq; θέσιν nominabāt materiæ propoſitionem ſine perſona. ὑπόθεσιν cum perſona. Non quòd id adderet præpoſitio, ſed quòd primi illi garrulitatis huius inuentores, tanquam leges diſcipulis poſuere. Ergo Poetæ fuſum opus (qui anguſtiore ambitu comprehenderet) hanc ipſam comprehendentem orationem vel proſa vel numeris, nequaquam ὑπόθεσιν dicere potuit: quæ poſtea facta eſſet. Communem igitur habet inſcriptio cum Periocha comprehenſionē, differunt autem inter ſe, quia vnico verbo perficitur inſcriptio, aut nō multo pluribus. Exempli gratiá, Hiſtoria: De hiſtoria: De ſcri-

benda hiſtoria. Periocha multis: in quibus etiã narratio quædam eſt. vt quãquam ſingularibus verſibus paucíſq; verbis Iliados libri, quid quiſque contineat, indicatur: tamen eſt in omnibus, vti dixi, narratio breuis, quemadmodũ ipſo in opere explicata. Præterea totum ipſum ſemper comprehendit Periocha: veluti ſi dicam, Libri poſteriorum reſolutoriorum docent quid ſit Demonſtratio, quot genera Demonſtrationis, quibus partibus conſtet, quem ad vſum comparetur. Inſcriptio autem ſatis habet ſi dicat, De demonſtratione. quippe eam operis partem, quę totius obtinet rationem, ita vt ad ipſam cæteræ omnes reducantur. Ita multis in locis de Ilio nihil in Iliade: ad Ilium tamen omnia. Eſt etiam ab Iureconſultis aliíſque Tituli appellatione dicta inſcriptio: quemadmodum legis cuiuſpiã Periocha, Summa: Latinis vtrunque vocibus. Cæterùm non quemadmodum Varroni placuit, Titulus à tutando: ſed antiqui moris ratio eſt. Etenim quum quid proſcriberent quãti indicabãt. Is erat Titulus, περὶ τὸ πίνειν καὶ τὴν τιμήν. Cuius ſignificatio ad alias poſtea inſcriptiones translata eſt. Iidem Græci conſultius ὑποκείμενον. quum enim Inſcriptio ſit dictio indícans materiam, rècte ea materia à recentioribus Subiectũ dicta fuit. (Elẽcb*) Differt etiam ab Elencho, propterea quòd Elẽchus eſt quaſi multi Tituli. ſiquidem nuda ſint rerum vocabula: cuiuſmodi eæ ſunt, quas Tabulas appellabat vulgus. Si autem ſententias breues contineant, qualis eſt Plinii Elenchus: id potius vel Periocha, vel Summa nominabitur. Indicem Elenchum nudum Latini vocant. nam is qui ſententias comprehendit, ſanè idem eſt quod Argumentum. Rubricam verò à colore Barbari. Hæc eſt igitur Inſcriptionis natura, atque vt vocant, eſſentia. Reliquum eſt vt vnde & quo modo fiat, videamus. Multis in locis ab Ariſtotele dictum, à nobis repetitum eſt. Omni in natura vnum exiſtere primarium, ad quod cætera omnia reducantur. Totæ enim ædes tecti cauſa fiunt. Ita etiam in Poematis. Id igitur cuius ergò reliqua omnia ſcribentur, erit hoc quod quærimus: ſuper quo partes aliæ conſtruentur ad totius conſtitutionem: à quo vniuerſum opus inſcribetur. Ergo ab Vlyſſe, Vlyſſea: ab Achille, Statii Achilleis: Homerica verò non, ſed Ilias. propter Ilium enim Achilles, non propter Achillem Ilium. neque enim rectè fecit Lucanus: cui Pharſaliæ titulus adeò placuit. Nam neque ibi omnia geſta: neque maior pars, neque propter illam: quippe rerum geſtarum Pharſalia neutro modo finis fuit. Eſt enim duplex finis. Alter, qui poſtremus terminus rerum eſt, vt Mors: Alter, propter quem fit id quod fit. Proinde Argumentum, quum ſit cõplexio rei geſtæ, vel quaſi geſtæ: & in eo quinq; inueniantur, perſona, res, actio, locus, tempus: ab his appellationem inſtitui oportet. A' perſona, Vlyſſea, Æneis, Agamemnon, Amphitruo,

A Olympionicæ. A' re, Phænomena, Meteora, Theſaurus. Ab actione, Bucolica, Theriaca, ἔργα, Halicutica. Faſti quoque ad hãc partem pertinebunt, niſi eos ad ſeſe retrahat Tempus: non enim valde laboro. Metamorphoſis quoque voce ipſa teſtatur actionem. ſic enim dixit, *Nam vos mutaſtis & illas Formas*. Sic de Triſtibus: fletum enim profitetur. ſic Amores, Lacrymæ, Luſus, Ioci, Baſia: ſunt ſanè actionum effectus. A' loco, Ilias, Thebais, Andria, Pharſalia, de Ponto. A' tempore, quemadmodum de Faſtis dicebamus. Dies nánque ſunt cum actionibus. Explicatius Heſiodus, ἔργα καὶ ἡμέραι. Hæc igitur ab argumento. Eſt & alterum genus Inſcriptionis à genere Poematum. Epigrammata, Lyrica, Galliambi, Dithyrambica: & à modo eorum, Cantus, Ode, Melos: & ab Inuentoribus, aut iis qui
B eo genere carminis excelluerunt. Anacreontica noſtra, Hipponactes noſtri, Archilochus noſter, Manes Catulliani noſtri. nam Pindarica nõ auſi ſumus ſcribere: ſed humilitatem noſtram profeſsi, Exceſſus inſcripſimus: propterea quòd & vires noſtras, & Latinitatis facultates ſuperarẽt. Atque hic habes ſecundum caput: vnde inſcribendi ratio ſumenda ſit. Tertio loco quærebamus qualis fieri deberet. eſt enim non vno modo: quippe aut vno verbo aut multis. Multa ſũt illa, ἔργα καὶ ἡμέραι. ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Plura etiam apud Iuriſconſultos, idque non vno modo. Etenim quum ſumpſiſſent partem aliquam legis interpretandam, ſuis eam libris præfixere. Vti poſsi-
C detis. Interdum verò vt fuſius explicarent. De iis qui ante ſententiam mortem ſibi conſciuerunt, aut accuſatores corruperunt. Contrà, multa vno verbo: De tigno iniuncto. Aliam enim materiam tigni appellatione interpretati ſunt, vt calcem & arenam. Similis modus quum verbo quopiam poſito, id quod ad illud pertinet, ſimul intelligim⁹. Faſti, ſcilicet dies. Metamorphoſis: quippe corporum. οἰκουμένη: ſanè orbis. Phænomena: id eſt Aſtra. alia enim corpora item φαίνεται. Is igitur modus eſt in quantitate vocis. in qualitate verò valde varius. In recto, Hecuba. In obliquo duobus flexibus: placuit enim quibuſdã ſic, Faſtorũ libri duodecim. & Le-
D ctionum antiquarum. &, ἀπομνημονευμάτων. &, Locati & Furti, Rerum amotarum. Verùm hęc eadem ratio eſt cum priore. Appoſitio nánque vel numeri, vel ordinis librorum deflexit rectũ in ſecundum caſum. Frequens ſextus caſus cum præpoſitione. De plantis. De fortitudine. De edendo. De natura. nam quemadmodum materia vera eſt in manibus fabri, vt imponat ei formam: ſic quaſi materia in animo Poetæ, vt imponat ei quaſi formam. Nempe Vlyſsis nauigatio talis eſt, qualem effecit Poeta. Ergo ſicuti dixit Ouidius, *-de duro eſt vltima ferro*: hoc eſt ætas ferrea. ita De natura, id eſt naturalia. Neque verò caret vſus ratione. De, enim locum ſignificat, τὸ ὅθεν. quare eodem iure dicemus De plebe

homi-

hominem, de auro annulum (ſic enim etiam Cato loquitur) quo, de terra ſaxum tollere. neque enim totum aurum in annulo eſt, ſed de auro aliquid, ſicuti de ima plebe homo. Ceterùm hęc aliáque præclara monuméta, quibus cauſæ neceſsitudinéſque Latinarum eloquutionum explicantur, acutius ac fuſius in libris Originum ſcripta ſunt. Hæc quum ita ſint, animaduertenda eſt varia deſumptio appellationis. aliquando enim ſic narratur res, quaſi repræſentetur: non quaſi de ea agatur. Quo tempore in recto facienda eſt denominatio: vt Andria, Adelphi. dantur ſiquidem ſpectatoribus contemplanda. Interdum rē narramus ita vt circa ipſam verſari videamur. atque ibi per ſextum caſum cum præpoſitione enunciamus. ſic dicimus De rerū natura, De vi, De legatis. docemus enim quid ſit, & quale, & vnde, & quem ad finem. Qua ex præceptione haud paucos errores à multis animaduertas. neque enim rectè ſcribat Plinius De naturali hiſtoria: quoniam non docet quēadmodum de natura texenda hiſtoria ſit. Sed in recto ſic: Hiſtoria de natura, ſiue naturalis: id eſt narratio rerum naturalium. quippe nō eſt narratio materia, ſed natura: narratio autem, modus materiam ipſam referendi. Iccirco non bene Ouidius, De triſtibus: nempe non definit triſtia: non apponit affectus à definitione, ſed agit ipſa triſtia. Sic nos Lacrymæ: & Simonides θρῆνοι. Neque multo commodius, De Ponto: ſed à vel in Ponto, aut Ponticæ Elegiæ, aut exilium. Illud obſeruandum, Didaſcalica Poemata declarari aptius per ſextum caſum: vt, De animalibus, potius quàm Animalia. De plantis, De agricultura, De re militari. Hāc igitur rationem ſubtilius interpretamur. nánque aut res ipſa, aut ars de re docetur. Res, vt Natura animaliū: tunc ſextus commodior. Ars de re: tunc vtrunque conuenit. æquè enim & Vitruuius De architectura: & Vitruuii Architectura. ſic ἀναλυτικὰ idem quod περὶ τοῦ ἀναλύειν. Is ergo vocis flexus vno capite. Alterum flexus caput eſt in numero. nánque vbi ſubauditur vox hæc, Præcepta, aut Opera: in plurali poſuere, vt Georgica, Theriaca. nam Phænomena ab ſiderum frequentia ſuum ſibi numerum neceſſarium ſecū attulere: ſicut etiam κατηγορίαι. Qui verò putarunt non rectè dici potuiſſe περὶ κατηγοριῶν, longè fallūtur. Cæterùm vt omnia, ita huius quoque conſilii rationem ex Ariſtotele potes diſcere. Iis nánque commentariis, quibus multarum ciuitatum ſtatus ac mores declarauit, hanc apV poſuit inſcriptionem: πολιτεῖαι. potuit etiā περὶ πολιτειῶν. Libros verò, in quibus illa ſuo iudicio conſtituit: inſcripſit πολιτικά: præcepta ſcilicet πολιτείας. Quare longè melius dixiſſet Cicero, De officio, quàm De officiis. at ſequi maluit Poſsidonium, qui περὶ καθηκόντων. Eſt tamen vnum, quodcunque tractatur: quia vnum item, quodcunque eſt. quippe non eſt ibi narratio ſimplex multorum officiorum in exemplis: ſed officii natura in definitione ac diuiſione. Itaque Ariſtoteles quoque ſi definiuiſſet κατηγορίας in Prædicamentorum libro: neutiquam rectè inſcripſiſſet, κατηγορίαι, aut περὶ κατηγοριῶν. ſed in ſingulari. Qui aliter ſentiunt, vt Ciceronē defendant: factioſi Rhetores eſſe malunt, quàm ſinceri Philoſophi. Sic dicimus περὶ τοῦ ὄντος καὶ οὐσίας: non autem ὄντων καὶ οὐσιῶν. B Plauti quoque licentia tibi notanda eſt. neque enim ille quicquā veritus eſt, modò auditorem excitaret vel riſu, vel nouitate tum rerum tum verborum. Nam ſanè quid eſt Rudens, in tota fabula? profectò penè nihil. penè enim nuſquam. Tanto minus, aut non multo plus Trinummus. Rectè Philemon, Theſaurus. & verò Theſaurus. Truculentus quoque ſonum tantùm crepat: Ruſticus enim ibi, non truculentus eſt. Reliqua ad hanc normam omnia examinabis. Tertium flectendę voci caput eſt, Denominatio. nam quædam primigenia voce vtūtur: vt Smyrna, Oreſtes, Oedip⁹. alii denominatiuo: vt Vlyſſea, Æneis. Duo igitur primaria genera inſcriptionis, à re, à vo- C cis flexu triplici. Tertiū quoque genus eſt: quod aliunde titulum capit: quippe à circunſtantiis. videlicet loco, tempore, & eiuſmodi. Feſtiuiores ſanè multi. Dies geniales Alexandri: Gellii noctes Atticæ: M. Tullii Tuſculanæ. ſic habes Centurias à numero. etiam à ſimilitudine materierum, Philippicæ, Academicæ. Omnium doctiſsimus præceptor noſter, Antiquarum lectionum, Verrii exemplo. Præterea ab alia ſimilitudine, quippe rerum naturaliū: Epiphyllides, Racemationes, Nugæ, Farrago. Item ab opere: Annotationes, Gloſſemata, Commentarii, Lucubrationes. Plato ſemper duplicem inſcriptionem: vnam à Materia, de Iuſto, de D Pulchro, de Ente: alteram à Perſona, quemadmodum in Comœdiis (idem enim genus eſt, dramaticum. Protagoras, Alcibiades, Theætetus) Phædrus. Habes quæ de inſcribendo ſentiam: pauca quidem ex pleniore noſtro Cōmentario: ſed ad Poetica præcepta, vt opinor, ſatis.

Plinii inſcriptio.

Ouidii libri triſtiū.

Sextus caſus.

Cælius Rodiginus præceptor Scaligeri.

LIBRI TERTII,

QVI ET IDEA INSCRIPTVS,

FINIS.

Paraſceue

JULII CÆSARIS SCALIGERI

POETICES LIBER QUARTUS,

QUI ET

PARASCEVE.

CHARACTER. Caput I.

Ornatus Verborum duplex.

RES quidem ad hunc ſe habent modum. Verba verò duplicē conſequū tur ornatū: vnū ex figuris, alterum à numeris. quorū ex vtroq; Character conſtituitur. Eſt autē Character, dictio ſimilis eius rei, cuius nota eſt, ſubſtātia, quātitate, qualitate. Eſt in Fama ſubſtātia ſua, *Monſtrū.* eſt quātitas, *Ingens.* eſt qualitas, *Horrendum.* Rei dictio ſimilis. nánque in voce hac, *Monſtrum*, aſperitas eſt. In hac, *Ingens*, magnitudo. In hac, *Horrendum*, ſanè horror. quare aptiſsimè Græci Characterem appellarunt. etenim quo modo ceræ, luto, metallo, par ſimilíſque imprimitur facies eius rei, cuius nota eſſe debet: id quod illi χαράττειν dicunt: oratio tanquam cera plūbúmue: facies character: res pro eo habebitur, quem cuneum ad metalla, annuli gemmam dicunt ad ſignandam ceram. Latinè qua voce notaretur, multi quęſiuere. Cicero in Oratore, & Formá, & Genus dicendi vocat: propterea quòd etiam Ideam Græci nominarūt. ſic enim Plutarchus, ἡ τῆς φράσεως ἰδέα. ſic & Hermogenes & alii. Atque hoc quidem ad verbum. Forma verò non ad verbum. nánque Idea Genus dici poteſt: ſpeciem quum ſignificet. eſt enim ſpecies, quaſi facies quædam orationis. Genus autem, quia ſub ſe ſpecies minutiores habet. itaque Idea ſanè etiam Forma dicatur. At χαρακτὴρ non id ſonat: ſed figuram potius aut notam. quæ voces, quia eſſent ambiguæ, ad hunc priuatum ſignificatū minus aptæ viſæ ſunt. An verò quum ſtilū Ciceronis, aut Salluſtii dicimus vel Plinii ſtilo, vel Curtii grādiorem, Characterem intelligamus? ſanè verò id nemo negare poſsit. neque enim idē reor eſſe Stilum atque Phraſin: ſed Phraſin eloquutionem, puta mundam, elegantem, Atticam: vel contrà, peregrinam, impuram, lutulētam. Dicendi ergo genera ſiue formas tres eſſe dixere Græci. ἁδρὸν, ἰσχνὸν, μέσον. Gelli' ἁδρὸν Vber, alii Magniloquum, vel magnificum, vel altiloquum: alii magnum: nonnulli plenum. ego etiam Generoſum voco. ἰσχνὸν Gellius gracile, ſubtile: alii tenue. μέσον Gellius medium. ſic autē definit Plutarch': ἁδρὸν διὰ λέξεων καὶ νοημάτων κατασκευῆς μεγάλας ἔχον ἐμφάσεις. Iccirco in eo eſſe τὸ σφοδρὸν καὶ κατάφορον dixit Hermogenes, i. vehementiam & incitationem. Gellius dignitatem atque amplitudinem. quare amplum quoque & ſummum à nonnullis appellatum eſt. ἰσχνὸν Plutarchus τῇ ὕλῃ τῶν πραγμάτων μικρὸν, καὶ τῇ λέξει κατισχνώμενον. propterea Gellius attribuit ei ſubtilitatem. & Hermogenes appellat ἀπελὲς, καὶ ἄζωνον haud ſemel: atq; ait, τὸ λεπτὸν οὐκ ἔχει δίαρμα, οὐδὲ μέγεθος. ἄζωνον igitur leue atque expeditum. quod tamen aliud eſt ab eo quod ſuccinctū dicitur. ἀπελὲς autem non quòd perfectum finem ſit conſequutum: ſed quemadmodum Ariſtoteles ἀβίωτα animalia, non quæ bene viuerent: ſed quæ facili ac parabili victu æuum tranſigerēt. ita ἀπελὲς, quòd paruo negotio finem ſuū adipiſceretur. qui modus ambiguitatis in altera quoque voce illa explicandus eſt: δίαρμα dico, quod veteres Grāmatici κούφισμα interpretātur. Igitur ſi genus humile dicendi eſt contrariū alto, quod & graue quibuſdā dicitur: erit profectò humile etiā leue, quare habebit δίαρμα. Dubitationis ſolutio ſita eſt in vi interpretationis. *δίαρμα* Nam leue quidem eſt τὸ ἀπελὲς: quia tenuia corpora leuia quoque ſunt. At enimuerò quòd ad precium attinet atque exiſtimationem, Graue nunc & leue accipitur. Quare vir grauis habetur, cuius ſententia valida eſt. at is alta ſemper ſapit. δίαρμα igitur elationem, & illam quam ſublimitatem dicunt Philoſophi, μετεωρίαν, ſignificat: quam alia quoque voce δίαρσιν appellarunt. Polybius δίαρμα pro tranſmiſsione non ſemel in Nauigationibus vſus eſt, non ſine ratione. Tolli nánque vectores à nautis dicuntur. μέσον autem τὸ μεταξὺ τούτων. Mediocre

diocre, inquit Gellius, & vtriuſque particeps. Verùm idem eum certis perſonis ſuum cuique attribueret, alias quoque attribuit appellationes, non ſine deſignatione τῶν ἰδίων. ἁδρὸν igitur quum agnoſcit in Vlyſſe & Pacuuio, magnificum vocat. Atque eadem ratione Carneadę orationem rapidam, violentam. quaſi hæc ſint illius propria. ἰσχνὸν Menelao, & Lucilio, ſubtile dicit. iccirco ſcitam ac teretem Critolai loquutionem. μέσον Neſtori & Terentio, cohibitũ nominat, & miſtum, & moderatũ. Propterea Diogenis ſermonem modeſtum ac ſobrium. Plutarch' ἁδρὸν Thucydidæ, ἰσχνὸν Lyſiæ, μέσον Demoſtheni aſsignat. Exaduerſum verò vitia totidem. Pro elato ac magnifico, ſufflatum ac tumidum Gellius ſubſtituit. pro ſubtili, ſqualidũ ac ieiunũ. pro mediocri, incertum & ambiguũ.

Atque hæc quidẽ ſunt quæ ad hunc ordinẽ digeſsimus: vt non contemnenda, ita acutius examinanda. Principiò quod ait Plutarchus, τὸ ἁδρὸν λέξεων καὶ νοημάτων κατασκευῇ μεγάλας ἔχειν ἐμφάσεις: non vſquequaque probatur illi. Idẽ enim eodem loco quum dicat χαρακτῆρας εἶναι τῶν λόγων τὰ καλούμενα πλάσματα: non potuit νοήματα, hoc eſt ſententias, i. res ſubiectas coniungere cum effigie orationis. Si χαρακτὴρ eſt πλάσμα λόγου, i. effigies orationis, quomodo νοήματα ſub hac effigie comprehendentur? Neque enim de Deo ſi velim dicere, nequeam & alta, & humili, & media oratione vti: contrà de formicis, *It nigrum campis agmen.* Quid formica humili'? quid verbis hiſce ſublimius? quare vt illa definitio vera ſit quæ περὶ ἁδροῦ ab illo adducitur: hæc quæ eſt περὶ χαρακτήρων, nequaquam eum illa conuenire poterit. Ego igitur ita cenſeo: Quod ad Characteris attinet naturam, non neceſſe eſſe res ipſas in magno magnas, in tenui tenues eſſe. ſed ipſũ ſatis habere, ſi verbis lectis, ſonoris, pictis, verborúmque cõpoſitione numeroſa Sublimis illius dignitatem tueatur. Tenuẽ verò anguſtiis ſuis contentum, præter orationem putam, preſſam, de medio ſumptam, nihil extrà quærere. Proinde ne id quidẽ probatur mihi: neque pro vero admiſerit Hermogenes, quum Plutarchus ἁδρὸν Thucydidæ, μέσον Demoſtheni aſsignat. Exiſtimauit enim ille nullum vnquã ſcriptorũ ad illius maieſtatem ac plenitudinem accedere potuiſſe. Nos quoque nihil eſſe in alterutro iudicamus, quod in vtroque non inueniatur. quare aliã ſanè rationẽ nobis ineundam arbitror. Aliquos eſſe authores qui nunquam aſſurgant, adeò vel materia, vel ingenium, vel etiã voluntas eos cohibet. Veluti Phocyllides, aut Theognides, aut etiam Heſiodus ipſe in ἔργοις. ſemper enim humi ſerpit. Sic Nicander à mediocri nũquam abſcedit. ergo à materia Character educi poteſt. eſt enim (ſicuti dicebamus) rei effigies atq; imago. Omnis enim oratio εἶδος, ἰδέα, μίμησις, quemadmodum & pictura: id quod & ab Ariſtotele & à Platone declaratũ eſt. Igitur de capellis qui loquetur, humilẽ Ideam proponet ſibi. Qui arationes, armenta, non purè humilia, ſed cum arte ipſa coniuncta dicenda ſuſcipiet, ad mediocrem ſurget dicendi formam. Cui arma canenda erunt, ei ôpus eſt ſublimi illo ſpiritu. Cæterùm ita euenict, vt & in Bucolicis; & in Georgicis, & in Æneide, quos vir ille gradus fecerit, nos quoque agnoſcamus. Imũ genus in illa, *Quo te Mæri pedes?* Mediocre in Gallo: ſummũ in Sileno. par ratio in Georgicis. Imũ Aratio & Satio: ſummũ in peſtilentia: mediocre in fabula Ariſtæi. Simile iudiciũ in Æneide: ſummũ genus in ſecũdo, in ſexto: imum in ludis: mediũ in primo. In Thucydide quoque & Demoſthene, quis neſcit eſſe ſimplicisſimas, cõmunibúſq; cõpoſitas verbis narrationes? Differunt tamen Virgilianæ humilitates in ſublimi, ab humilitatib' in humili ſpecie. Sublimitas verò ab humilitate in Æneide, non ſpecie, ſed modo tãtùm ac gradu diſtãt. Denique in hiſce formis idẽ nobis conſiderãdum eſt, quod in animalibus. Diuinũ enim homo: mulus brutum: ſimia mediũ. In iis autẽ partes nobiles, ignobiles, mediocres. Præterea quum ἁδρὸν interpretatur Vberẽ Gellius, conſtare nequit. eſt enim Vber idem quod Amplum, quo etiam nomine minus rectè vſi ſunt pro Magniloquo: vtrumque enim ſignificat ſpatioſum, opulentum, plenum: qui affectus omnes eſſe queunt omnium. In Cererem Callimachi hymnus imo genere dicendi continetur. nihil vberius. ad Fellẽ enim vſque percenſet omnia. Quid vberius arte amandi Ouidiana? nihil humilius. Illud quoque non ſupino animo accipiendum eſt. Quum inter tumidum ac ieiunum duo vitia, vnum vitium ſtatuunt medium. Nihil enim medium inter duo vitia, quod non ſit virtus. Verùm Grammaticorum iudicia curta ſunt.

Ex his etiam patet non eſſe ab illis rectè factum, quum dicendi genera in quatuor diuiſere. Breue, Longum, Medium, Floridum. Primus error: Diuiſionis partes nimis multæ. Alter: Florido nihil reſpondet. non ergo ſeparatur per contrarias differentias. Tertius: Tam longum quàm medium Floridum eſſe poteſt. Quis neget? Humilis illud exemplum eſto:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit,

& cætera. Quam eandem ſententiam iiſdem floribus ornauit in altiloqua Æneide,

-conuexa polus dum ſidera paſcet.

In mediocri illa floridisſima,

Non vmbra altorum nemorum. & illa,

Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam

Elicit, & quę ſequuntur. Plutarchus ſic definit ἀνθηρὸν. κάλλος ἔχει, καὶ χάριν εἰς τὸ τέρπειν, καὶ ὀδμὴν, ὥσπερ ἄνθος. At Gellius τῷ ἰσχνῷ attribuebat Venuſtatem. Verùm equidem cenſeo floridum eſſe affectum, non autem ſpeciem, ſicut & plenum, & incitatum, & præceps, & inſtans, & molle, & remiſſum, & ſuaue, & aſperũ, & bre-

ue,& longum : cóſque affectus omnibus æquè generibus competere poſſe: quorum exempla in altiloquétiſsima Æneide vniuerſa producentur. Breue, *Et campos vbi Troia fuit*. Longum, *ferus omnia Iuppiter Argos Tranſtulit*. Plenum, *Infandum Regina iubes*,&c. Incitatum, *Hæc vbi dicta cauum conuerſa cuſpide montem Impulit*. Præceps, tota oratio Eliſæ minacis. Inſtãs, vbi Troiani claſſem expediunt abituri. Molle, *Quæque lacus latè liquidos*. Remiſſum, oratio Æneæ in ludorũ apparatu. Cõparatio Fœminę & Vulcani. Suaue, *Haud equidem tali me dignor honore*,& reliqua. Aſperum, de tuba, de cornu Furiæ, & alia. Quinetiam Plutarchus in grandiloquo non poteſt Homeri verſus recenſere, qui dicẽdi genus illud aſcribit Thucydidæ: nihil enim diuerſum magis. Thucydides preſſus, cohærẽs, ſibi & inſtans, & ſubiens, breuis. Homeri oratio ampla, plena, fuſa, proxima Ciceronianæ,

ὡς εἰπὼν συνάγαγε νεφέλας, ὀτάραξε δὲ πόντον.
χερσὶ τρίαιναν ἔχων, πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
παντοίων ἀνέμων: σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον. ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.

Quam Ideam, vt ad Thucydidæ accedat eloquutionem, ita demum efficies, ſi quæ exundant, demas. *χερσὶ τρίαιναν ἔχων*, & *πάσας*, & *παντοίων*. Præterea ſi Thucydidæ narrationes cum Demoſthenicis compares, ſanè ſint ampliores. quippe hiſtoricę narrationes Panegyricis ſimiles ſunt. Oratoriæ Demoſthenis, quæ in iudiciis, aut ſuaſionibus verſantur, breuiores. Carent enim ſucco illo & colore, qui expetitur in hiſtoriis. Illius verò *δημηγορίαι* cum Demoſthenis Olynthiis atque Philippicis collatæ: in eodem quidem genere, atque eiuſdem affines magnitudinis ſint: dicendi tamen modus ille qui in *ἀφελῷ* charactere ſummus eſſe poteſt, Demoſtheni potius attribuatur.

Quum hæc igitur ita ſint, videamus quàm paruo iudicio de Formis Ideſſue Græci, Græcóſue ſequuti ſcripſerint Latini. Dictionis Ideas Hermogenes ſeptem ponit, *σαφήνειαν, μέγεθος, κάλλος, γοργότητα, ἦθος, ἀλήθειαν, δεινότητα*. quæ quum Latinè explicauerimus, ita vt quid ſint, intelligantur: facilius quem in vſum adducta ſint, cognoſci poterunt. *σαφήνειαν* Trapezuntius Claritatem vocat, non malé. Perſpicuitatem Quintilianus, ſicut & Cicero *ἐνάργειαν* atque Euidẽtiam. ſanè quemadmodum in Originibus dictum eſt: Clarus, in celebritatibus orta vox, quum victores per præconem calabantur. exẽpta vocali Clarus, vnde & verbum Horatianum, *Clarabit pugilem*. Perſpicuum autem non eſt idem quod lucidum. nánque lux eſt actus ſu perficiei viſilis, hoc eſt *φανερόν*. At Perſpicuum idem quod pellucidum: vulgus tranſparens vocat: Græci *διαφανὲς*: quod ſuperiori cõtrarium eſt: tranſmittit enim ſpeciem viſilem. Talis eſſe debet oratio. etenim in obſcura hæret animus, neque tranſmittit ſe ad rem quam ſignificat:

A in perſpicua nihil obſtat menti noſtræ, quin aciem ſuam ad rem vſque ipſam appellat. Quare ita quidem mihi videtur: quod & aliis multis in locis teſtatus ſum. Non omnibus Latinæ linguæ probum ac verum vſum, paucis eius vim ac rationem notam eſſe. Itaque in oratione quum dicis eſſe Nitorem Splendorémue, de verbis verborúmque compoſitione clara atque illuſtri intelligas: quæ lecta collocatáque lucem quandam emittant ad eundem modum, quo & arma ipſa deterſa vel ſitu vel rubigine. Perſpicuitas verò illa, quam dicebamus. Quare & nitor eſſe queat in oratione, claritáſque ſine perſpicuitate: qualis eſt dictio Thucydidæ: & perſpicuitas ſine claritate: quippe humilis, plebeia de medio ſumpta: cuiuſmodi ſunt ſermones Horatiani. Ergo non rectè Hermogenis imita-
B tor, qui contempta aut neglecta Quintiliani ac Ciceronis voce, ſuam attulit: dum ſe melius dicere poſſe ſperat. Definitio quoque nihilo melior. Claritas eſt, quæ puram & perſpicuam facit orationem. Ariſtoteles dixit qualitatem eſſe qua quales dicimur: quia nullum genus eius ſummi generis, quod afferret, habebat. At nos nullum genus inueniemus, quod ad perſpicuitatis definitionem accommodari poſsit? Perſpicuitas eſt facilitas orationis ad rem intelligendam. Ita obſcurum, contrarium perſpicuo: non autem nitido aut ſplendido. Eſt enim obſcurus aer, qui viſum non tranſadigit ad rem viſilem: vt voluit Plato. vt nos cenſe-
C mus, qui viſilem ſpeciem ad viſum non tranſmittit. Præterea non eſt verum, à Claritate puram effici orationem: ſed è contrario potius à pura peſpicuam. Eſt enim pura oratio duplex: aut in qua nihil peregrinũ, aut in qua nihil ſordidum. Impura Laberii oratio, in qua multa verba ſordida, quæ Gellius recenſet. Peregrinũ verò duplex: aut in verbis, aut in verborũ cõtextione. Verba peregrina, veluti ſi Latinè grecciſſet. quod Cõciliator facit: Eti, Palin. Cõtextus verò euiuſmodi vides quotidie prodire ex clauſtris Monachorũ: neq; ex his ſolùm, ſed illis quoq; penes quos ſũma rei literariæ diu ſtetit iudicio imperitorũ pædagogorum: inter
D quos Eraſm' eſt. cuius mirificã animaduertas Latinitatẽ, vel quũ dicit ſeſe calculũ ſuũ recãtare. Terẽtius autẽ ſuã dictionẽ purã dixit, i. lectam. Horatius Luciliũ lutulentũ: propterea quòd eſſet quod tollere velles. Erit igitur & pura obſcura: qualis illa Phormionis apud Terentium,

Imò enim nemo ſatis pro merito gratiam Regi refert.
Tène aſymbolum venire vnctum, atq; lautum è balneis
Otioſum ab animo: cùm ille cura & ſumptu abſumitur,
Dum tibi ſit quod placeat: ille ringitur, tu rideas:
Prior bibas, prior decumbas: cœna dubia apponitur.

Et impura clara: veluti ſi auſim ſic, *Dico tibi conuicium*. Ex puritate tamẽ ſępius fit perſpicuitas: nunquã ex perſpicuitate puritas. *μέγεθος* idẽ nõ in abſtracto Magnitudinẽ dixit, ſed in cõcreto

ita

ita definiuit: Magna & grãdis oratio eſt, quę pu
ri ſermonis contritã conſuetudinẽ põdere ſuo
excedit. Quũ dixit, Magna: quare Grãdis appo
ſuerit, neſcio. quod verò ad rẽ pertinet, ſi verũ
ſit quod ait, nunquam grauis oratio (hæc enim
eſt Magna illi cui pondus attribuit) eſſe poterit
perſpicua. Etenim Claritas, ſi efficit purã: & pu
ræ naturã excedit grãdis: à perſpicuæ natura v-
tiq; grãdis exibit. κάλλος duobus verbis itẽ ex-
preſſit: Venuſtas & pulchritudo eſt, omniũ qui-
bus oratio cõficitur, conueniẽtia quædã & mo
dus, quacũ ſuccus quidã & qualitas, tanquã co-
lor orationis elucet. Venuſtas tamen alia eſt à
pulchritudine: tametſi abſq; illa eſſe nõ poteſt.
eſt enim Venuſtas, quã Græci χάριτα vocãt: pul-
chritudinis perfectio. quare Venuſtatẽ mulieri-
bus attribuit Cicero. Pulcher athleta erit, venu
ſtus non erit. proinde qui ambas poneret, genus
debuit anteponere. Præterea quũ pulchritudo
ſit ſua cuiuſq; partis primùm, deinde partiũ cõ
miſſarum tẽperamento oriens qualitas: mutilè
Conuenientiã appellauit. Ad hęc conuenientia
illa eſt, quã Græci συμμετρίαν vocant, Vitruuius
cõmenſum. at ea nequaquã pulchritudo eſt, ſed
qualitas ex illa. quemadmodum aptitudo nauis
ad portandũ & vehendũ, ex cõmenſu partiũ, nõ
autẽ ipſa conueniẽtia. etenim quia conueniunt
partes, corpus pulchrũ eſt: igitur pulchritudinis
cauſa conuenientia. Poſtremò quũ è Cicerone
ſuccũ & nitorẽ legiſſet orationis, neutiquã ſuc-
cũ ad pulchritudinẽ, potius quàm ad magnitu-
dinẽ debuit afferre. & ſanè durũ illud, ſuccũ elu
cere. ſic igitur dicemus nos, Pulchritudo partiũ
eſt ex modo, figura, colore cõflata ſpecies dele-
ctabilis. Pulchritudo totius, eſt ſpecies excitata
ex partiũ modo, figura, ſitu, numero, colore. Mo
dũ partiũ appello debitã quantitatẽ. Figuram
vel eã, quã ſic vocant Rhetores in oratione figu
ratã: vel eã quæ in oratione ſimplici nulla eſt. eſt
enim figura quædã carere figuris illis. nihilo mi
nus quàm albũ corpus coloratũ dicimus, quũ ta
mẽ albedo viſa ſit quibuſdã coloris priuatio. vel
ſi minus placet hoc, illud de nocte dicas. Tene-
bræ nanq; quũ ſint lucis priuatio, ſanè coloris
itẽ priuatio ſunt. & quodãmodo videri dicun-
tur: quũ tamen ſine luce viſio nulla. Sitũ etiã lo
cũ capit: non autẽ locus omnis ſitum. Colorẽ in
oratione per metaphorã intelliges nitorẽ illum
verborũ. eſt enim nitidius verbũ & quaſi colo-
ratius, Criſpare quàm quaſſare: ſi id apud Virgi
liũ ſignificat: Seruius enim negligẽter præterit:
quũ tamen raro eſſet vſu, & nullũ alium apud
authorẽ. Criſpum enim eſt non rectũ. Quaſſatu
haſta curuatur ac criſpatur. Criſpari etiam dici
poteſt id quod manu colligitur: ſic enim criſpa-
tur veſtis limbus, quũ colligendo digitis corru-
gatur. ſic duo haſtilia, veluti duę rugæ. Ex his au
tẽ omnibus conſit proportio, ex proportione cõ
ueniẽtia, ex conuenientia pulchritudo: cuius la
titudo quũ multa ſit, ſicut & ſanitatis, ſumma il

A la perfectio & gratia, Venuſtas erit acutis indi-
cius, non è triuio quæſitis. γοργότης ab eodem ſic:
Velocitas eſt cõpoſitionis acceleratio, qua viua
& mobilis oratio videtur. Sanè res ipſa ita eſt:
verba autem minus probo. Quid enim eſt com
poſitionis acceleratio? nam compoſitio, aut eſt
actio ipſa componendi. ſanè hoc non intelligit:
aut eſt partium cohærentium ſitus. hoc multo
minus ſatisfacit. & plus ſignificat γοργότης quàm
Velocitas. Liceat igitur nobis hũc ad modum:
Celeritas eſt aliarum aliis ſubeuntium partium
exprompta inculcatio: qua oratio mobilis vide-
atur. ſanè Latine Gorgon fulmineum quiddam
dicit. Toruum interdum. neque æquatur eius
ſignificatio Latina vel celeritate, vel velocita-
B te. Diximus inculcationẽ partium ſibi ipſis in-
ſtantium ac ſubeuntium: qua intelligeremus à
nobis partes illas inculcari. Nã ſi dicas partium
accelerationem, nunquam conueniant. Neque
enim ipſe ſeſe, neq; eas nos acceleramus. abſo-
lutè enim verbum ponitur hoc, nunquam trã-
ſitiuè. Volubilitatem non ſum auſus γοργότητα.
eſt enim Volubilitas facilitas continuationis,
etiã ſine celeritate. ἦθος affectionem tranſtulit
rectè, rectéq; moratũ vocauit id genus oratio-
nis. ἀλήθειαν ſic definiuit, Veritas, quę facit vt nõ
fictè, nec dedita opera, ſed vt ſentimus, dicere
videamur. quo modo dedita opera. neque enim
aut aduerſatur, aut officit veritati id quod ope-
ra dedita vel dicimus vel facimus. Idẽ nanq; ſi-
gnificat opera dedita, quod ſtudioſè. Itaque &
C dedita opera dicimus quod ſentimus: quũ da-
mus operam vt intelligamur. δεινότητα Grauita-
tem dixit, quum tamen ſciret & à Quintiliano
& àliis vel vim vel acrimoniam appellatã. Præ-
terea Hermogenem ipſum, quem ſequitur, in
Magnitudinis idea quærere σεμνότητα, id eſt
grauitatem. Tum autem eũdem authorem δει-
νότητα ita definire: οὐδὲν ἄλλο ἢ χρῆσις ὀρθὴ πάντων
τῶν πεφρασμένων εἰδῶν τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς.
Ipſe autem ſic: Grauitas eſt congrua omnibus
circunſtantiis oratio, vel quædam orationis e-
latio. Ambiguum igitur nomen definit: quódq;
ve & toti & parti conueniat: nunc enim oratio-
nem, nunc orationis elationem. eſt enim acci-
D dens totius quaſi quædam pars. Præterea quo-
nammodo erit grauitas oratio, ſi eſt vſus rectus
omnium Idearum? quanquam ne id quidem aſ
ſentior Hermogeni. non enim δεινότης eſt χρῆσις:
ſed vis orationis quæ oritur ex illa prudentia,
qua partes ſuæ cuique rei attribuuntur. Itaque
in præcedente commentario quam efficaciam
vocauimus, Græcè δεινότητα intelligi voleba-
mus. Illud poſtremò dicendum, non eſſe Ideas
iſtas, ſed Idearũ affectus, cõtrà quàm dixerunt.
Ergo quũ demonſtrauimus quid eſſent genera
hæc, videamus an rectè tradita ſint.

Perſpicuitatẽ primo loco ab aliis diſtingue-
bamus. verùm imprudẽter ita inſtituerũt. quip
pe Formæ hę ſi ſunt ſpecies vni generi ſubditę,

appoſitis differentiis diſsitas eſſe oportet. Exẽ-
pli gratia, Ideæ ſeptem, Perſpicuitas, Magnitu-
do, & aliæ. At verò aliter ſeſe habent. nanque
Perſpicuitas omni orationi neceſſaria, itẽ Pul-
chritudo: Magnitudo non omni, neque celeri-
tas, neque affectus. Præterea ſub eo quod eſt ἦ-
θος, ἀλήθεια comprehenditur. ad hæc δεινότης o-
mnium aliarum Idearum rectus eſt vſus. Quare
erit aliorum habitus. cæterarum verò quædam
vnum ſunt ἦθος, & ἀλήθεια: quædam omni ora-
tioni competunt, quædam non omni. Icciirco
aliam viam inſiſtendum erat nobis. Cæterùm
ne nominis authoritas obſit poſteris, id quo-
que explicandum eſt: quemadmodum eorum
docuerit generum rationem.

Hermogenes igitur harum Idearũ quaſi par-
tes quaſdã conſtituit nouẽ, ἔννοιαν, μέθοδον, λέξιν,
σχῆμα, κῶλα, συνθήκην, σύνθεσιν, ἀνάπαυσιν, ῥυθμόν.
quæ more noſtro quid ſint primùm, deinde e-
orũ vſum cõſideremus. Sententiã ἔννοιαν inter-
pretamur. eſt enim ἔννοια, quod ἐν νῷ. Mentẽ autẽ
interiorem ſenſum Latini appellarunt. Trape-
zuntius ſic definit. Res inuẽta verbis expolien-
da: ſine qua verba in numerũ ornatè cõſtruere
furioſum eſt. Haud ſanè ſatisfacit. Res enim lar
giſsimæ eſt ſignificationis. Res inuẽta fuit Equi
caput. ea res à Poeta luculentiſsimis numeroſiſ-
ſimiſq; verbis ornata eſt: num igitur eſt ſenten
tia? Præterea nõ ſemper erit furioſi inania ver-
ba connectere: ſtolidi etiã poteſt eſſe. Saltẽ dixiſ
ſet, inepti. Sententia igitur non eſt argumentũ:
i. ſubiecta res qua de agitur, ſed argumenti ap-
pendix. Sanè igitur res eſt & inuenta & excogi-
tata: omne enim quod eſt, res eſt. Cæterùm ſentẽ
tia non eſt res illa quæ extra animũ exiſtit: ſed
rei ſpecies in animo. eſt ergo rei imago: cuius i-
maginis verba itẽ ipſa imago ſunt. Neque verò
cuiuſcunque rei ſpecies eſt, ſed illius tãtùm quæ
ad exornandũ, aut explanandũ, aut alio quouis
modo interpolandũ argumentũ pertinent. Res
eſt Æneæ nauigatio, Troiæ excidiũ. earum rerũ
tẽperationes, quæ in Poetæ animo erunt, Sen-
tentiæ vocabuntur. Methodũ, Artificiũ Trape-
zuntius interpretatur, atque ita definit: Via &
modus quo ſentẽtia verbis explicatur. Sanè μέ-
θοδος ad hunc modũ ſemper Latinè dicitur à Ci
cerone, Via & ratio. quare igitur Artificiũ ma-
luerit appellare, non inuenio. eſt enim Artificiũ
artis officium. Ars habitus animi deducens præ-
cepta vniuerſalia ad vnũ quippiã faciendũ. Nõ
tã igitur artificiũ ſolã methodum ſignificabit,
quàm vniuerſam præceptorũ omnium rationẽ.
puta non ſolùm modũ explicationis ſententia-
rũ, vt eſt poſitũ in definitione: verùm etiã ſylla-
barũ ipſarũ collationẽ. Methodum verò qui e-
tiã Inſtructionẽ appellarit, non erit ineptus. Eſt
præterea συνθήκη & σύνθεσις: quarũ vtraque ad
verbũ cõpoſitionem ſignificat. Verùm ſola συν-
θήκη hoc nomine dicitur à Trapezũtio, atq; ad
hũc modũ definitur: Cõpoſitio eſt, quæ elemẽ-
A torum, ſyllabarũ, dictionum, dictionúmque con-
ſequentiũ inter ſe poſitione conficitur. σύνθεσις
autẽ dictionum numeroſa cõpoſitio, quã Col-
locationem vocat. Certè Hermogenes ἐκ συνθέ-
σεως καὶ ἀναπαύσεως numerũ confieri prodidit. Cæ
terùm quid ſit illud, Dictionúmque conſequen-
tiũ, haud ſanè intelligo. ſic nos: Cõpoſitio eſt a-
pt' ordo partiũ inter ſe cohærentiũ. partes autẽ
tres: Elemẽta, Syllabę, Dictiones. Collocationẽ
verò rectè σύνθεσιν dictã exiſtimo. quam quum
definit per cõpoſitionem, videtur aut confun-
dere quæ ſeparabat, aut ambiguè accipere vocẽ
hanc, Cõpoſitionem, aut facere vt ſit genus ad
Collocationẽ: numeroſitatem autem differen-
B tiã. Nec profectò diſplicet vt συνθήκη ſit elemẽ-
torum vocúmque qualiſcunque diſpoſitio: σύν-
θεσις autem non qualiſcunque, ſed numeroſa
tantùm. σχῆμα verò dixit Exornationẽ, non ma-
lè, non optimè tamen. fit enim exornatio non à
figuris tantùm, ſed à numeris quoque. Defini-
tio eius hæc: Exornationes ſunt verborum ex-
politiones & modi: quibus tanquã colorato a-
mictu rem & & veſtimus & decoramus. Cæte-
rùm figuras loquutionis tantùm deſcripſit hic.
icciirco appellauit Modos. Sunt tamen exorna-
tiones etiam rerum ipſarum: quemadmodum
priore libro declaratum eſt. Neque rectè dixit,
Exornationibus rem veſtiri: verbis enim qui-
buslibet veſtitur res. Decoramus autem figura-
rum flexu & colore. κῶλον ab omnibus membrũ
dicitur. Trapezuntius hoc definit modo: Vno
C ſpiritu prolata oratio, quæ totam ſententiam,
vel partem eius breuiter abſque interuallo ab-
ſoluit. Iam verò non niſi eam quæ pronuntia-
tur, deſignat orationẽ. Deinde quare dixit Bre
uiter? hoc enim ineptũ & falſum eſt. nã breue
eſt τῶν πρός τι. Si breuiter abſoluit ſententiã mẽ-
brum: Membrũ igitur erit breue. hoc ſanè fal-
ſum: quippe mox diuidit in breue & longũ. In-
eptũ verò quis nõ intelligit, quòd velit me tem
longã dicere breuiter? nónne erit oratio minor
ipſa re? Non ergo eius erit imago. Quare op-
portunè huc afferam diuini viri verba ex ter-
tio artis Rhetorices, quibus ille vulgatum de
narrationis breuitate præceptum, damnat:
νῦν δὲ γελοίως τὴν διήγησίν φασι δεῖν εἶναι ταχεῖαν. καί-
τοι ὥσπερ ὁ τῷ μάττοντι ἐρομένῳ, σκληρὰν ἢ μαλακὴν
D μάξῃ. τί δ' εὖ, ἔφη ἀδύνατον. καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως. δεῖ γὰρ
μὴ μακρῶς διηγεῖσθαι, ὥσπερ οὐδὲ προοιμιάζεσθαι μακρῶς,
οὐδὲ τὰς πίστεις λέγειν. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ἐστὶ τὸ εὖ, ὁ τὸ τα-
χὺ, ἢ τὸ συντόμως, ἀλλὰ τὸ μετρίως. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λέ-
γειν ὅσα δηλώσει τὸ πρᾶγμα. Non enim in celeritate,
aut breuitate vel narrationis vel membrorum
orationis ſita eſt aut virtus aut natura: ſed quã-
ta res eſt, tantùm eſſe membrum oportet. Vel
quot Ciceronis loca tibi recenſere poſſum? Cę-
terũ quia hoc ab eius calumniatorib' pro vitio
illi obiectũ eſt: non ex Iſocrate, qui nimis picta
vſus eſt dicẽdi ratione, ſed ex ipſa Oratorũ nor
ma, hoc eſt Demoſthene, vnũ adducã ad LX. cõ
plectens

pleſtens voces. eſt enim in Olynthiaca 1. ſcriptũ, ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο φυλάττοντες, δέδοικα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις, μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον, ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν: οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἂν ἐπὶ πολλῷ φανῶμεν ἐρρᾳθυμηκότες, καὶ ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦντες, πολλὰ καὶ χαλεπά, ὧν οὐκ ἐβουλόμεθα, ὕστερον εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν ποιεῖν, καὶ κινδυνεύσωμεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ. Non minorem ambitum orationis in deliberatione περὶ ἀλεξάνδρου συνθηκῶν, quinquagenariorum ſanè ingẽtem numerum. In oratione verò contra Neæram etiam pluſquam ſexaginta voces numerabis: multas verò longas admodum. ὅτε γὰρ λακεδαιμονίους ὑμεῖς ἐσώζετε, πεισθέντες ὑπὸ Καλλιστράτου, τότε ἀντειπὼν ἐν τῷ δήμῳ τὴν βοήθειαν, ἐωνημένος τὴν πεντηκοστὴν τοῦ σίτου ἐν εἰρήνῃ, καὶ δέον αὐτὸν καταβάλλειν τὰς καταβολὰς εἰς τὸ βουλευτήριον κατὰ συγγραφήν, καὶ ὄντος αὐτῷ ἀτελείας ἐκ τῶν νόμων, οὐκ ἐξελθὼν ἐκείνην τὴν στρατείαν γραφεὶς ὑπὸ στεφάνου τούτου ἀστρατείας, καὶ διαβληθεὶς τῷ λόγῳ, ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἥλω καὶ ἠτιμώθη. Quid? Thucydides enĩ cuius adeò admirantur breuitatem ipſo ſtatim operis initio haud multò minorem obtulit periodum: atque mox etiam maiorẽ. Quanta verò ſit illa eodem in proœmio vbi poſita fuerit, iudicabitur. Neque enim minutis vocibus ipſã referſit, ſed multiſyllabis multis, Μίνως γὰρ παλαίτατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, ναυτικὸν ἐκτήσατο: καὶ τῆς νῦν ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε, καὶ τῶν κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, κᾶρας ἐξελάσας καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας: τό, τε λῃστικὸν, ὡς εἰκὸς, καθῄρει ἐκ τῆς θαλάσσης ἐφ᾽ ὅσον ἐδύνατο, τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ. Neque lex illa vnica Poetarum Maro, non putauit abſurdum ad centum vſque inculcare. Ponam igitur ex IIII Georg.

Si verò (quoniam caſus apibus quoque noſtros
Vita tulit) triſti languebunt corpora morbo:
Quod iam non dubijs poteris cognoſcere ſignis.
Continuò eſt ægris alius color: horrida vultum
Deformat macies: tum corpora luce carentum
Exportant tectis, & triſtia funera ducunt:
Aut illæ pedibus connexa ad limina pendent,
Aut intus clauſis cunctantur in ædibus omnes,
Ignauæque fame, & contracto frigore pigræ:
Tum ſonus auditur grauior, tractimque ſuſurrant:
Frigidus vt quondam ſyluis immurmurat Auſter:
Vt mare ſollicitum ſtridet refluentibus vndis:
Æſtuat vt clauſis rapidus fornacibus ignis.
Hic iam Galbaneos ſuadebo incendere odores,
Melláque arundineis inferre canalibus vltro
Hortantem, & feſſas ad pabula nota vocantem.

Quo ex loco, quid agendum mihi, quid alijs à me præſcribendum ſit, libentius feliciúſque intelligam, quàm ex formidoloſis Græculi vllius præceptionibus. ἀνάπαυσιν verò Clauſulã vocat hiſque definit verbis. Clauſula eſt vniuſcuiuſque orationis, aut etiam membri numeroſa diſpoſitio. Nomen quidem expreſsit Gręcam vocem. At definitio nequam. Neque enim

A clauſula membrum diſponit: ſed claudit membrum vno duobúſue numeroſis verbis. ad hunc enim & ſignificatum & naturam vtitur Cicer. Quare verò cùm dixiſſet: vniuſcuiuſque orationis: addiderit, aut etiam membri: me quidẽ latet. Orationis enim tum natura, tum appellatione comprehenditur etiam membrum: præſertim cùm appoſuit, vniuſcuiuſque: ῥυθμὸν rectè numerum appellauit. Definitio verò obtũdit clauſulæ definitionem. Eſt enim hæc. Numerus eſt, quæ ex obſeruatione collocationis, atq; clauſulæ pedum cõficitur orationis ſonoritas, atque modulatio. Etenim ſi clauſula eſt numeroſa orationis diſpoſitio: non tam numerus fiet ex clauſula vt vult Hermogenes, quàm clauſula ex numero. At hic numerus eſt ſonoritas ex collocatione. Nos verò ſic. Numerus eſt

B conueniens ſententiæ ſonus ex compoſitione & diſpoſitione partium, compoſitionem appello verborum ex elemẽtis & ſyllabis, ac mẽbrorum ex verbis. Diſpoſitionem rationem modúmque compoſitionis. oportet enim verba & eſſe talia, & tali ordine collocata.

Horum igitur natura cenſetur hæc. Reliquũ eſt vt Hermogenis, qui hæc ita digerit, cõſilium videamus. Oratio omnis ſentẽtia, & verbis conſtat. Igitur vtrumque Idæis etiam conuenit, ſi Ideæ orationis ſunt formæ. quæ formæ cùm ſint rerum imagines, rebus erunt ſimiles. Ergo etiam illarum partes, id eſt, ſententiæ, & verba. Quare & ſententiarum figuræ, id quod μέθοδον vocari ab Hermog. manifeſtũ eſt: & ver-

C borũ qualitates: quas partĩ Græci ῥήσεις, partĩ ῥυθμούς, nominãt, neceſſariç ſunt. Verborũ præterea quantitates tam continuæ quàm diſcretę. Horũ ſumma ſic ſe habet. Quãtitates continuę ſunt in longitudine, ac breuitate verborum, & inciſorum, & membrorum. Sic enim intelligo partes orationis voce generis: cuius duo modi, τὰ κόμματα, i. inciſa: quæ ſunt partes minores, ac μέρη à nobis dicuntur: & τὰ κῶλα membra, quæ Ariſtotelico more μέλη nominabuntur. Harum igitur longitudinem ac breuitatem curat συνθήκη, ſicut & numerum. Ordinem verò & qualitatem in ſonis συνθήκη. Non igitur rectè numerum Hermogenes ἐκ συνθήκης καὶ ἀναπαύσεως

D cõfici putauit. Neque enim ἀνάπαυσις facit numerum, ſed numerus poteſt eſſe non ſolùm in clauſula, ſed etiam in prĩcipio periodi: id quod à M. Tullio ſatis eſt diſputatum. Poteſt & eſſe clauſula & numeroſa, & ſine numero. Præterea συνθήκη etiam ipſam ἀνάπαυσιν comprehendit: comprehendit etiam initia, etiã media. Ex συνθέσει potius ac συνθήκῃ numerus confieri videtur. Eſt & alius eiuſdem error. Poſtquam enim συνθήκην cum cæteris numerauit, nuſquam poſtea cum alijs eius poſuit præcepta. Illud verò vehementer agitare queat acutiorum iudiciũ. Quippe μέθοδον cùm à ſentẽtia, figura, dictione, membris, numeris, compoſitione ſeparauit, nõ

ſatis mihi facit. Quid enim μέθοδος eſt? Nónne viæ ratio, quam inſiſtas ad componendam orationem? Quamobrẽ ea compoſitio cùm egeat verbis, verborum ordine & ſono: erit profectò methodus ratio eligendi, atque diſponẽdi verba, quibus ſententia exprimatur. Nõ autẽ ſentẽtiæ explicandæ modus, quemadmodum putauit ille. Non eſt igitur μέθοδος pars ab aliis ſeparata, ſed omnium quaſi forma quædam. quæ fuit fortaſſe ratio, propter quam à Trapezuntio artificium diceretur. Verum cùm ille in definitione ſententię ſoli attribuit, hoc falſius fuit. Eſt autem συνθήκη, quam σύνταξιν quoque vocare liceat. his ita cognitis ad eas formulas, quæ primores Ideas illas explent, accedẽdum eſt. in quibus perpendendis pari iudicio vtendum eſt.

Σαφήνειαν, inquit Hermogenes, ποιοῦσι τὸ καθαρὸν καὶ τὸ εὐκρινές. Trapezuntius claritatẽ tractaturus nequaquam hoc explicauit. Sed poſito claritatis nomine ſtatim puri ſermonis inſtituit inueſtigationem, duplici ſanè peccato. nánq; & negligenter omiſit σαφηνείας diuiſionem in καθαρότητα & εὐκρινείαν: & pingui nimis Minerua puritatis exempla ſine definitione poſuit. Tertius error, cum εὐκρινείαν elegantiam interpretatur. Veteres enim Grammatici τὸ εὐκρινὲς εὐχερὲς dicunt eſſe. Igitur εὐκρίνεια Facilitas potius. Hermogenes quoque τὴν εὐκρίνειαν docet eſſe prudẽtiam diſponẽdi partes, τοῦ τάξαι τι καὶ πῶς. In noſtris lucubrationibus obſeruatum à nobis inueni εὐκρίνειαν diſtinctionem appellatam. Valdè ſanè bene. Eſt enim δύσκριτον implicatum. præſertim cùm idem faciat τῇ εὐκρινείᾳ σύγχυσιν contrariam. elegantia verò longè aliud eſt: quod & nomen ipſum oſtendit. Verborum electorum non vulgaris coaptatio. Quare citius obſcurabit aliquando audienti populo orationem, tantum abeſt, vt perſpicuam faciat. Quartus error, vbi elegantiam claritatis appellat partem. neque enim elegantia eſt perſpicuitas aut perſpicuitatis tanquam totius pars: neque tanquam generis ſpecies: ſed cauſa quaſi formalis. etenĩ ex forma ipſius εὐκρινείας fit perſpicuitas in oratione. Puritatem autem dicit idem Hermogenes in ſimplicitate ſitam eſſe, ἐν τῷ ἀφελεῖ: atque definit καθαρὰν λέξιν τὴν μὴ σκληράν. Ego verò aliter ſentio. Aliud enim eſt purum, aliud molle. Purum, cui nihil admiſſum alieni. Molle, quod aures nõ offendit. Poteſt eſſe mollis impura, vt in Aulularia:

Pici diuitijs qui aureos montes colunt
Ego ſolus ſupero.

Eſt enim σολοικοφανές. & pura aſpera, vt τετράχθα τετραχθάντι. Præterea non eſt verum, puritatem ſitam eſſe in ſimplicitate: eſt enim ſimplicitas duplex: aut ἀφελὲς, aut ἰδιωτισμόν. Idiotiſmus eſt vitium electæ orationis. Quippe vulgaris dicendi modus, frequens Plauto. ἀφελὲς, eſt virtus quotidianæ loquutionis, nõ apud plebem ſolùm, ſed lectorum ciuiũ: qualem Grac-

A chorũ matri M. Tullius attribuit. At enimuerò vt non negamus τὴν ἀφέλειαν facere perſpicuitatem: ita aſſeramus eam pro magnifica oratione quoque. Quis enim tam amens ſit, vt Ciceronis orationem perſpicuam neget? ad hæc puritatis σχῆμα dicit idem eſſe τὴν ὀρθότητα. Eſſe autem rectitudinem hanc, loquutionem factam per rectũ vt *Vrbs antiqua fuit.* cuius contrarium ſit πλαγιασμὸς, id eſt Obliquatio. veluti cũ per oblquos caſus fit oratio. Qualis apud Salluſtium: vrbẽ Romam, &c. In quibus exemplis quis audeat dicere ſeſe figuram agnouiſſe? Siquidem Figura eſt flexus orationis tolerabilis præter vulgatã conſuetudinem. Omitto, quod σχῆμα poſuit pro B Tropo. Eſt igitur ὀρθότης & πλαγιασμὸς vtrũque puritatis formula, ſed ὀρθότης eſt Simplicitatis, Plagiaſmus non. vtraque inquã eſt Puritati aut ſimplicitati hoc, quod perſpicuitati puritas, & ſimplicitas. non minore iudicii periculo dicit, in perſpicuitate κῶλα eſſe oportere breuia. nõ enim ſolius perſpicuitatis, ſed neque ſola. Non ſolius perſpicuitatis eſſe κῶλα breuia ſatis oſtẽdit Thucydides. Cuius breuitas etiam obſcurã reddit orationem. Non ſola breuia κῶλα deberi perſpicuæ dictioni videbit: qui meminerit principii orationis pro L. Murena. Primum enĩ ſtatim membrum vt longiſsimum eſt, ita luci- C diſsimum. Præterea quid lucidius iis Maronis verſibus, quos poſui ſuprà. At in illis quæ quãtáque κῶλα contineantur, ſatis, opinor, patet. nihil verò ineptius ea ſententia, qua ait, τῷ σαφεῖ αἰσχρὸν ἐστι προσεῖναι τὸ μέγεθος, καὶ ὄγκον, καὶ ἀξίωμα. ἀντίκειται γὰρ τῷ σφόδρα σαφεῖ τὸ ἁπλοῦς. Nã & falſa eſt, vt oſtendimus. Lucidiſsima nánque eſt illa,

Arma virúmque cano. &
-tantæ ne animis cæleſtibus iræ, &
Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Neque placet τὸν ὄγκον, inter virtutes recẽſeri, ſed μέγεθος, & ἀξίωμα, magnitudinẽ, ac digni- D tatem. Et malè loquutus eſt, quæ bene ſentiebat. Ambigua quippe oratio. τῷ σαφεῖ αἰσχρὸν προσεῖναι τὸ μέγεθος. Dubites enim ſit ne præceptũ ita, vt iubeat perſpicuitatem augere, appoſita magnitudine, an naturæ declaratio: vt intelligatur perſpicuitati ſuapte natura magnitudinẽ cohærere. quare meli⁹ dixiſſet προσεῖναι δεῖν quàm προσεῖναι. Nihilo melius illa profitetur. μέγεθος ποιοῦσι σεμνότης, τραχύτης, σφοδρότης, λαμπρότης, ἀκμὴ, περιβολή, βραχύ τι διαλλάττουσα τῆς τραχύτητος. grauitas inquit magnitudinem efficit rectè. eſſe autem grauem orationem, quæ de diis, vt de diis ſentit. Nam ſanè Homerus de diis ſuis, quaſi de ſiuibus loquitur. Secundo loco, Res diuinæ grauitatem afferunt, de Cælo, de Natura. Tertia ratio grauitatis à rebus diuinis itẽ, ſed quarum homines compotes ſunt: cuiuſmodi, Anima, Mẽs, Ratio, Virtus. In quarta, grauitatis recenſiones, hominum ſtudia, officia, acta, geſta præclarè. Neque aſſentior ei, quãdo negare auſus eſt,

ſus eſt, Apoſtrophas aptas figuras grauitati orationis. vnum locum ex Adherbatis oratione Salluſtiana deſignabo, cuius authoritate Græculo illi ne credatur. Iamiam animo meo chariſsime frater, &c. Pari leuitate κῶλα breuiora grauitatem afferre dixit. Illud quoque animaduertendum, cùm tanquam partes grauitatem conſtituendam nominauit ita vt diſtingueret, ἀκμὴν, λαμπρότητα, τραχύτητα: mox tamen τραχύτητα & λαμπρότητα effectrices ait τῆς ἀκμῆς. Quòd autẽ τραχύτης ſiue aſperitas grauem faciat orationẽ, non eſt neceſſarium. Nam ſi, vt ait, τραχύτης γλυκύτητι contraria eſt, ſanè dulcedo in verbis grauibus, graui ſententia eſſe cùm poſsit: poſsit item & aſperitas in humilibus: vtriuſque exempla ſubnectam. Nectarea illa in graui,

O præſtans animi iuuenis, quantùm ipſe feroci
Virtute me exuperas, tantò me impenſius æquum eſt
Conſulere: atque omnes metuentem expendere caſus.

Illa aſpera à paſtore,

Pars Scythiam, aut rapidum Cretę veniemus Oaxem.

Attribuit autem aſperitatem ſententiarum maioribus perſonis, σφοδρότητα minoribus, Tamen, inquit, ſi quis idem putet, non laboro. Vehementiam verò ab aſperitate in figuris valde differre. Ego in omnibus differentes puto, neq; prudenter cum magnitudine perſonarum aſperitatem coniunxiſſe arbitror. Quin aſperitatẽ eſſe animi vitium, neque bene inſtituto ciui cõuenire. Item eſſe aſpera quædam ſiue vehemẽtia: qualis dictio Catonis in prooemio de agricultura. Furem dupli, fœneratorem quadrupli: aſpera ſententia ſed languida. Et vehementia ſine aſperitate,

Vos & Scyllæam rabiem, penitúſque ſonantes
Acceſtis ſcopulos. & illa:
Extremos rediſſe pudet, hoc vincite ciues.

Præterea non eſt æquè, quod ait, verum, λαμπρότητα facere ἀκμὴν. Facit quidem magnitudinem illuſtris ſententia ſemper: ἀκμὴν verò i. vim non ſemper, vt ibi,

-facilis deſcenſus Auerni,
Sed reuocare gradum, ſuperáſque euadere ad auras
Hoc opus, hîc labor eſt. Pauci quos æquus amauit
Iuppiter aut ardens euexit ad æthera virtus.

Quòd ſi vt facit, ſe excuſet: ſententias illuſtres nõ efficere vegetam orationem, ſed figuras, & κῶλα, nihilo maiore merito audiatur. λαμπρότης enim in membris, qua mẽbra ſunt, quænam eſſe deprehendetur? Et ſunt enim aut longa, aut breuia, aut mediocria. Omnia vel illuſtria, vel non illuſtria: qua cola ſunt. numeros ac figuras illuſtres non dubitarim parere vim dictioni, vt Repetitio & Reduplicatio eſt: nõ omnes tamen. Quid enim illuſtrius Epiphonemate? Non tamen omnia vim intẽtãt: ſed quædam τὸ ἄχαρες tantùm habent. in illo vis,

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

& in illo,

-lauit improba teter, Ora cruor.

At non in illo,

Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Quod verò addit, λαμπρότητι contrarium τὸ κομματικὸν, æquè falſum eſt. Nihil enĩ illuſtrius Salluſtiana dictione: cuius κῶλα penè omnia κομματικὰ, id eſt præciſa. λαμπρὸν etiam luculentum dices. & λαμπρότητα ſplendorem. Poſt hæc λαμπρότητα πρὸς τὴν φαιδρότητα, diſtinguit: φαιδρότης, inquit, ἐν ὡραϊσμῷ οὐκ ἔστι λαμπρότητος, ἀλλὰ γλυκύτητος καὶ ἀφελείας. τὴν δὲ φαιδρότητα τὴν ἀξιωματικὴν ποιεῖ ἡ λαμπρότης, & contrarium, τῇ λαμπρότητι τὸ κομματικὸν, καὶ διαλεκτικὸν, καὶ ὄντως ἀγωνιστικὸν εἶδος τοῦ λόγου. Deinde dicit, ὁ καθαρὸς ἐναντίον τῷ λαμπρῷ. quæ omnia ſunt perpendenda. Hilaritatẽ ait eſſe ſuauitatis ſiue dulcedinis nõ ſplẽdoris: ſuauitatis, inquã, & ſimplicitatis. A' ſplẽdore verò eam fieri hilaritatem, quæ cum dignitate coniuncta eſt. Duo igitur facit genera hilaritatis in oratione, alteram ἐν ὡραϊσμῷ, id eſt καλλωπισμῷ: qui eſt affectati decoris cultus nitidus: cum qua ſtatuit ſuauitatẽ, & ſimplicitatẽ. Alteram ἐν ἀξιώματι, ideſt dignitate, cuius parens ſplendor eſt. Proba diuiſio, ſed quę deſiderat definitionem. Splendorem dico in oratione non ſolùm lucem ad perſpicuitatem, ſed maiorem quandam lucem, quæ animum ex auditione percellat, ſicut Sol per viſionem. Hilaritas à Græcis ex eodem fonte hauſta eſt. Quippe φαιδρὸν eſt τὸ φανερὸν ἀδεῶς. Nos hilarem vocabim⁹ dictionem, quæ inter vulgarem lucem perſpicuitatis, & magnam illam ſplẽdoris poſita eſt. cuiuſmodi eſt Herodoti ſtilus, & Catulli. quorũ hilaritas eſt tota in cultu. Iſocratis non minus hilare dicendi genus: magis tamen pertinet ad ἀξιωματικόν. nullum enim authorem inuenias, tanto cultu, tam graui dignitate. Potes autem φαιδρότητα ſcitiſsimè dicere Elegantiam. Alia verò Græca voce γλαφυρότητα. Tum vtrámque iã ὡραϊσμὸν quàm ἀξιωματικὴν eſſe in cultu poſitam memineris: tametſi prior potius videtur. Deinde ait contraria eſſe τὸ λαμπρὸν, καὶ τὸ κομματικὸν, καὶ τὸ διαλεκτικὸν, καὶ τὸ ἀγωνιστικόν. Omnino igitur excludit à ſplendore cultum illum nimium quem κομματικὸν vocat. A' fœminarũ opera, quã nimiam ponũt in exornando, metaphora ſumpta eſt: vnde κομμώτριαι, qualem Cypaſsin Corinnæ canit Ouidius. Gellius monet nos, ab antiquis Elegantiã dictum illum καλλωπισμόν. Perire igitur ſplendorem nimia illa trepidatione non ſatis benedicendi. Ita verò ne recipi quidẽ in diſputatoriam dictionem: ſpinoſa enim oratio diſputantium, in ſumma concludit: Panegyrico potius ſtilo deberi ſplendorem illũ, quàm forẽſi, ſi ἀγωνιστικὸν, ſic interpretère. Ille tamẽ aliud: quippe γοργὸν καὶ δεινὸς idem facit. Quod quàm ſit verum, intelliget is, qui humilem Ideam ab incitata ſæpe cognoſcet alienam. Satis hoc patiemur: illud non ferẽdum, quod aiebat poſtremum: Puritatem ſplẽdori eſſe contrariã. Aliud eſt humile, hoc ſplendido aduerſatur, a-

liud purum dicendi genus: hoc cum ſplendore licet coniungere. Quinetiam puritatem, propterea quòd nonniſi lectis verbis, ſcitáque eorum coaptatione fit, gradum quendam ipſum ad ſplendorem puto. Reliqua eſt ex cauſis magnitudinis περιβολὴ, quam Trapezuntius an rectè dixerit Circũductionem, ex definitione patere poterit. Ait igitur περιβολὴν καθαρότητι contrariam. Craſſo nimis iudicio exiſtimauit purã orationem eam tantùm, quam nos nudã dicimus: cùm quid nulla re adiecta narratur. Cùm verò additur aut genus, aut ſpecies, aut præſcriptio, aut totum, aut pars, aut perſona, aut loc⁹, aut tempus, aut modus, aut inſtrumentum, aut cauſa, περιβολὴ ab eo appellatur. Non igitur circunducitur res, ſed circum ipſam res aliæ. quẽadmodum etiam eadem augetur ἐμβολῇ: quoties ſcilicet interponitur horum aliquid orationis continuatis partibus: quales ſunt Parentheſis modi omnes. Iccirco προσβολὴν quoque addam ego: quando narrationi puræ (vt ille vocat) vel nudæ (vt nos dicimus) apponetur, quod ne illum quidẽ latuit cùm dixit, προστίθησι. hãc vocabimus nos acceſsionem, aut adiectionem. περιβολὴν autem amictum nimis durè: ſatis cõmodè complexionem: propterea quòd ſimul cũ re nuda cõplectitur ea, quæ diximus ſuprà. addit igitur aliquando id, quod auget, & obſcurat haud ita quidem, vt ne intelligatur: ſed ne tam facilè. Animus enim ad plura attẽtus diſtrahitur. Aliquãdo verò id addit, quod explanat. Itaque περιβολὴ interdum eſt τὸ μεστοῦν, implet enim loca vacua, & admittentia circũſtãtias: id quod maximè pertinet ad πληρώσεις: tantum abeſt, vt ſit cõtraria puritati. quòd autẽ ſit τὸ μεστοῦν, etiã Hermo. teſtatur ἡ μεστότης οὐδὲν ἄλλο ἢ περιβολή. quã quã nõ ita eſt. Implet ſanè περιβολὴ: at plenitudinẽ eſſe περιβολὴν idẽ eſt, atq; ſi quis dicat: omnis plenitudo eſt cõplexio. hoc enĩ verò falſum eſt. Plena enim eſt narratio, cui nihil deeſt. in qua tamẽ neque tempus, neque cauſa, neque cæteræ aderunt circunſtantiæ. quales multæ apud Ciceronem in Verrem. Itaque plenam illam exiſtimauerim, in qua ſuccum Cicero agnoſcit. Neque verum eſt quod aiunt Plenũ eſſe Ideã, ſolíque magnitudini conuenire. Nam neque Idea eſt, ſed affectus: neque vni peculiare magnitudini, ſed humili quoque generi familiare. cuius ſententiæ exemplum habes in Bucolicis.

Hîc inter denſas corylos modo nanque gemellos
Spem gregis, ah ſilice in nuda connixa reliquit:

Eſt enim perſonæ Idea in capella, actio, tẽpus, locus, finis actionis ipſum opus, gemelli: finis operis, ſpes gregis. Procedit deinde ad pulchritudinem. κάλλος autem etiam decorem potes interpretari. eius effectricem Curam ſtatuit ſiue diligentiam: ſic enim dices ἐπιμέλειαν. propterea quòd accuratam quoque dicimus orationem. Quia verò μέλω & κάλλος eandem habẽt originem, τὸ ἀμελὲς & τὸ ἄρρυθμον idem cenſebi-

A tur. Ergo τὸ κάλλος εὐρυθμία efficiet, & τὸ εὔκαιρον & τὸ σύμμετρον: vt in quantitate, qualitatibus, proportione, ordine, ſuu conſtituatur. optimè hæc ille, niſi addidiſſet, κάλλος acquiri per δριμύτητα, id eſt acrimoniam: nihil enim min⁹ venuſtatem frequenter fœdat acrimonia: contrà potius ſuauitas & dulcedo erit comes atque adiutrix pulchritudinis. Poſt hæc περὶ γοργότητος quædam ſcribit. Nos genus hoc dicendi vel incitatũ, vel concitatũ, atq; etiã interdũ præceps appellabimus. Quod quoniam fit aliquãdo per multarum rerum complicationem, κατὰ πλοκὴν Græci vocant: aliquando per cõciſionem, τμητικὸν quoque ab Hermogene appellatũ eſt. cõplicatio autem fit aut ſubeuntium frequentia ſententiarum ſine copulatione, aut interiectionibus, quas παρενθέσεις nominant. Adeò nánq;

B præceps oratio eſt, vt nequeat expectare inſtantem orationem, neque differre poſt illam, quæ in manibus eſt: ſed ingruentem admittat: exempli gratia ex III diuini operis.

Talibus attonitus viſis, ac voce deorum:
(Nec ſopor illud erat, ſed coràm agnoſcere vultus
Velatáſque comas, præſentiáque ora videbar:
Tum gelidus toto manabat corpore ſudor)
Corripio è ſtratis corpus.

Cęterùm multi Gorgoteta figuram putãt, non Ideam orationis. conuenire autem omnibus characteribus manifeſtum eſt authoritate Poetæ.

Inſere nunc Melibœe pyros, pone ordine vites.

Tranſit hinc ad eam quam vocat ἠθικὴν cu-

C ius lex eſt, attribuere ſuam cuíque naturam. Iccirco ἐνδιάθετον quoq; nominat, ꝓpterea quòd mores affectus quidam ſunt. & vniuerſalior eſt ἐνδιάθετος. Neque enĩ ſolùm perſonæ nobis ſunt deſcribendę, quarum proprii mores ſunt, ſed etiam res, in quibus affectus deſignantur. Quare omne genus affectuum, ab ea comprehendetur. Quæ fuit cauſa vt βαρύτητα diceret Hermogenes eſſe ὑπὸ τὸν ἠθικὸν λόγον. Sanè rectè, ſi etiã ſtoliditatem, & alia id genus itẽ adſcribas. Intelligit enim βαρύτητα cuius ſpecies ſunt, ὀνειδιστικὰ, exprobratio, καὶ ἐπιτιμητικὰ obiurgatio: quam & verbo ſuccenſendi explicamus. Ne hîc βαρύτητα ſti-

D li putes grauitatem. Etenim in humili quoque τὸ ἠθικόν ἐστι. Id quod initio primi ſtatim Poematii videbis apud Theocritum. Neque ei ſubſcribendum cùm dicit:

γλυκύτης ἀφελείας κάλλος.

Suauitas enim ac dulcedo maior in picta, quàm in ſimplici dictione.

Quaque lacus latè liquidos, quaque horrida dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Lenibant curas & corda oblita laborum.

Neque cùm dicit, ὀξύτης καὶ δριμύτης, ἐπιπόλαιος βαθύτης ἐστί. quis enim acutam acrémque orationem profundam neget eſſe? Aut quis admittat, quod addit? δριμύτης καὶ ὀξύτης σημεῖαι τοῦ ἀφελοῦς. Nihil enim minus aptum eſt ad ſtatuendam

endam orationis ſimplicitatem, quàm acutè dictum, quánque ea ſententia, numerúſue, qui præ ſe fert acrimoniam. Acutum autem à ioco ſo, vrbano, faceto, dicaci, ſeparamus. Acutum intelligo quod ſententiã lãguidam per ſe penetrare faciat in animos auditorum. tantò magis acre. Acuti metaphora eſt à mucronibus. Acris à guſtu & ſapore. Acuti exemplum,

Acutum.

Non ea vis animo, nec tanta ſuperbia victis. &
Omnis in Aſcanio cari ſtat cura parentis. &
Dolus an virtus quis in hoſte requirat?

Acrimonia verò in omnibus Sarcaſmis, de quibus ſuo loco dictum eſt. Poſsis etiam acutũ diligentius intelligere: quodcunque eſt aut diuerſum à populari opinione: vel alio modo, quàm vulgari dictum, ſi re ipſa vulgatum ſit. Quid enim illo acutius Euripideo?

τίς οἶδεν, εἰ μὲν δεῖ ζῆν τὸ κατθανεῖν,
τὸ ζῆν δὲ κατθανεῖν.

Illud verò quanquam eſt vulgare, non eſſe gratiæ pecuniæq́; ſimiles debitiones. tamẽ noua dicẽdi rotunditate Cicero fecit, vt eſſet argutum. Hinc aggreditur *ἐπιείκειαν*, quam Latinè dicas æquanimitatem ſimul cum Terẽtio: modeſtiam mauult Trapezuntius. eſt diuerſa tamen *σωφροσύνη* ab ea, quæ eſt *ἐπιείκεια*, tanquam totũ à parte, aut genus à ſpecie. verùm hoc fuſius in Ethicis. Addit autem non ſolùm ab hac æquanimitate, ſed etiam à veritate fieri orationem *ἐνδιάθετον καὶ ἔμψυχον*. vt ex profeſsione veritatis ipſa dictio non ſolùm prę ſe ferat affectũ, verumetiam quaſi animetur. Exprimitur autẽ eiuſcemodi profeſsio per obteſtationes ab oratoribus: apud Poetas per numinum inuocationem. Illa ſane vera, meráque, *ἐπιείκεια*.

Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura.

Et cùm addimus, reor, opinor, credo, ſi credere dignum eſt, vt aiunt, vt perhibent.

Haud equidem credo quia ſit diuinitus illis
Ingenium.

Quod autem *ἐπιείκεια* non ſit modeſtia, ſed cũ ea aliud quiddam ſtrictius, ex eo mihi videtur: quod ad iudicia frequenter applicatur. vt eorũ ſit virtus, qui ex æquo & bono iudicant, quíq; boni conſulunt: quos æquos rerum æſtimatores Latinè dicimus. quam Poeta diuinis adeò tum verbis, tum modis deſcripſit in XII.

Si Turno extincto, ſocios ſum accire paratus:
Cur non incolumi potius certamina tollo?

Trapezuntius autem qui *ἀκμὴν* vehementiam tranſtulit (nos enim vim, ac vigorem) quo modo dicet *σφοδρότητα*? grauitatem? Nihil minus reſpondet. Nam olim equidem putabã Gręcos carere voce, qua plenè ac citra circumſcriptò exprimant id, quod in viro nominãr grauitatem, donec diuinus præceptor ſic me docuit: *σεμνότης δεῖ μετὰ βαρύτητος*. *σφοδρὸν* autem non eſſe grauem, ſed vehementem, etiam ex Demoſthene intelligas, qui contra Ariſtogitonem, *σφοδρὰν καὶ μεγάλην φωνὴν* nunquam grauem agnouiſſet, cũ

A ſuadebat *χρησὸν αὐτῷ*. Nemo enim dicat graui beneuolentia cuiuſpiam nobis vtendum eſſe. Duo tamen cauendum eſſe ei, qui aſpirat ad illud *σφοδρὸν*, *ἐπιμέλειαν* & inſuauitatem. quod vitium qui obtulit ſuæ orationi, eum vocat Hermogenes *ἀγλευκῆ*: qua appellatione minimè veritus eſt ipſum notare Thucydidem, quaſi ſine muſto, id eſt carentem dulcedine. *ἐπιμέλειαν* verò quam damnat, ne illam intelligas, quæ optimo cuíque ſcriptori debetur: ex qua nomẽ accurati conſequi poſsit: ſed anxiam quãdam diligentiam: cuiuſmodi Silius Italicus nimis probauit. Ea enim vt rectè ille ait *ἐκλύει τὴν σφοδρότητα*.

B Elumbem ſanè facit orationem: quemadmodum ipſe dicit de Iſocrate. Verùm de his hactenus: nunc ad ipſorum Characterũ tractationem tranſeundum eſt.

GRANDILOQVVS.

Capvt II.

CVm Hermogenes Ideas & partiretur, & exequeretur aliter, atque alii prodidiſſent: coacti ſumus quædam animaduertere, quę Poetę noſtri inſtitutioni vel obeſſe, vel prodeſſe potuiſſent. Nunc ad ipſa dicendi genera ita accedamus, vt appoſitis ad præceptiones exemplis perfecti ſti-

C li rationem familiarem faciamus. Sunt igitur formæ tres: Altiloqua, Infima, Media, quam æquabilem vocare liceat nobis. Harum omnium quidam affectus communes, quidam proprii. Communes: Perſpicuitas, Cultus, Proprietas, Venúſtas, Numeroſitas. Hos omnes tũ omniũ, tum perpetuos eſſe oportet. Aliorum communium quidam ſunt non perpetui, ſed vt res tulit: Mollitia, Suauitas, Incitatio, Puritas, Acutũ, Acre, Plenum, Floridum. Propriis quoque ratio eadem. quidam enim perpetui, quidam nõ. Grãdis generis perpetui ſunt, Dignitas, Sonus. Viciſsitudinarii, Grauitas, Vehementia. Infi-

D mi generis propria perpetuò Tenuitas, Viciſsitudinaria, Simplicitas. Securitas, ęquabilis characteris propria perpetuò Rotũditas, Volubilitas. Quibus capitibus omnium formarum vniuerſa natura exactiſsimè abſoluetur. Eſt igitur Altiloquum Poeſeωs genus, quod perſonas graues, Res excellentes continet. E quibus lectę ſententiæ oriuntur: quæ lectis item verbis, verborúmque numeroſa collocatione explicãtur. Perſonæ graues ſunt, Dii, Heroes, Reges, Duces, Ciuitates. Quòd ſi aliæ quoque inferiores admiſcẽtur, vt Nautæ, Fabri, Mercatores, Aurigæ: id propterea ſit, quòd hominum conuentu ſocietas inſtituta quoddam quaſi corpus eſt: cuius membra pro natura finéque officiorum & naturam ſortiuntur, & conditionem. Regii officii natura eſt, præſtare cæteris: finis gubernare. Rex itaque naturam ſortietur eam, quę & robur præſtat, & ſapientiam. Naturæ conditio applicatio roboris ad tuẽdum, ſapiẽtiæ ad gu-

bernandum.Res excellentes ſunt, Bella propter
pacem,& quietem:Concilia ad deliberandum:
Iudicia ad eligendum: Virtus ad exequendum:
Lecta verba. & alia quæ cohærent his. Lectæ ſententiæ ſunt,
quæ à vulgo abhorrent. lecta verba, quæ non
ſunt trita. numeroſa collocatio, quæ quaſi rem
ipſam ſono ſuo pingit. De quibus omnibus ſuo
loco dicendum eſt, poſteaquam de affectibus di-
ctum fuerit: quorum exempla iam ponemus.

AFFECTVS COMMVNES.

CAPVT III.

Perſpicuitas.

PErſpicuitas quid eſſet, ſuprà demõ-
ſtratum eſt. Eam nunc in omnibus
generibus videamus, in Infimo ibi,

O Melibœe, deus nobis hæc otia fecit,
Namque erit ille mihi ſemper deus: illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.

In mediocri.

Ipſe caput tonſæ foliis ornatus oliuæ
Dona feram: iam nunc ſolennes ducere pompas
Ad delubra iuuat: cæſoſque videre iuuencos.

In ſummo.

Principiò delubra adeunt, pacémque per aras
Exquirunt: mactant lectas de more bidentes
Legiferæ Cereri, Phœbóque patríque Lyæo.

Vides enim tribus eandem materiam locis
diſpari magnitudine dictionis, pari perſpicui-
tate.

CVLTVS.

CAPVT IIII.

CVltus eſt amputatio abſterſione ſor-
dium, ex quo fit nitor. Is euenit in ſé-
tentiis, vbi non omnia, quæcunque
dicere potes, dicis. Itémque in ver-
bis. Vnde terſus ſtilus à quibuſdam dictus eſt.
Exemplum in humili.

Cùm complexa ſui corpus miſerabile nati
Atque deos, atque aſtra vocat crudelia mater.

In mediocri.

Ipſe caua ſolans ægrum teſtudine amorem
Te dulcis coniux, te ſolo in littore ſecum,
Te veniente die, te decedente canebat.

In grandi,

At non Euandrum potis eſt vis vlla tenere,
Sed venit in medios, pheretro Pallanta repoſto
Procubuit ſuper, atque hæret lachrymánſq; gemenſq;
Et via vix tandem voci laxata dolore eſt.

PROPRIETAS.

CAPVT V.

PRoprietatem appello, non quæ ex-
cludit metaphoras: hæc enim nequa-
quam perpetua eſt orationi: ſed na-
tiuam vim ſignificãdi ex vſu docto-
rum: quem partitus eſt Hermogenes in partes
tres, præter eum vſum qui cõmunis populo eſt:
Verbũ, inquit, obſcurum eſt tribus modis: Gẽ-
tis, Artis, Legis. Gentis, exemplum ponit, Para-
ſangam, menſuræ genus apud Perſas, apud nos
erit Maſtruca Ciceronis: Mapalia, Magalia, Pe-
A ro, Gaza Virgilii: Carbatinæ Catulli. Artis ex-
emplum. ζάξαντες τὰ παλαιὰ ναῦ. Ait enim eſſe
nauale verbũ: puto quo vetera nauigia refici-
untur. Apud nos, Carcheſium, Scalmus, Factor,
Fiſtuca, Facere pedem, Legis exemplum, πημαί-
νειν: id eſt, accuſare, & conuitiari. apud Lati-
nos mutitare. etenim vtebantur Athenis in fe-
ſtis Liberi patris tum conuitiis, tum verbo hoc
ipſa ſignificante. Cæterùm multis aliis de cau-
ſis verba obſcura ſunt. Quædã nimia nouitate,
alia vetuſtate, alia tranſlatione, alia ex erudit-
B one, puta hiſtoriis, aut fabulis. Nouitate, vt cũ
verbum hoc nouiſsimum, pro vltimo poſuerũt
primum, &, citra, pro, ſine. & interim, pro inter
dum. Vetuſtate, vt Fauiſsæ, Clunadum, Sagmi-
na, Toper. Tranſlatione, vt Merones, Lilia in
caſtris C. Cæſaris. Eruditione, qualia multa ſũt
in Prouerbiis, & in Problematis Plutarchi.
Igitur verborum proprietatem vel populariũ,
vel aliuſmodi omne dicendi genus obſeruabit.
ſiue artis cuiuſpiam ſint verba illa, ſiue conſu-
etudinis, vt in gregibus, paſcere, admittere, ſum
mittere, depellere. In agricultura, paſtinare, ab-
laqueare. in Nautica re, Fabrica, Medicina, Fo-
renſi clamore, Militia alia, atque alia. atque alia
quæ non egent exemplis.

C VENVSTAS.

CAPVT VI.

VEnuſtas quoque ſtilis omnibus com
munis eſt. Sua eſt preſſa & aſtricta
humilis narrationis. Comptior æ-
quabili Ideæ: valde elaborata Sum-
mæ. Eſt quaſi natiua infimo, artificioſa altilo-
quo, temperata ex arte modica natiuáque me-
diocri charactéri. Hanc quoque oportet eſſe per-
petuam. ne abſit penè ſemper, vt Silio Italico,
ſæpe verò Statio, ſæpius Lucano. apud Poetam
nunquam deſideratur. ſiue mollia & lenia canit,
facilè ſubſequitur: ſiue aſpera, dexteritate con-
diuntur. Sic enim appello prudentiam quãdam
electionis, atque collocationis Ἀξίωμα. Exem-
plum mollioris venuſtatis in Imo.

—tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nymphæ calathis: tibi candida Nais
Pallentes violas, & ſumma papauera carpens
Narciſſum, & florem iungit beneolentis anethi.
Tum caſia, atque aliis intexens ſuauibus herbis
Mollia luteola pingit vacinia caltha.

In mediocri.

D Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam
Elicit: illa cadens raucum per leuia murmur
Saxa ciet, ſcatebríſque arentia temperat arua.

In ſupremo.

Qualis ſpelunca ſubitò delapſa columba
Cui domus, & dulces latebroſo in pumice nidi
Fertur in arua volans, plauſúmque exterrita pennis
Dat tecto ingentem, mox aere lapſa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.

Venuſtaté verò quemadmodum poſsimus aſ-
peris addere, docebunt exempla. In tenui,

Qui

Qui te Pollio amat,veniat quò te quoque gaudet.
Mella fluant illi:ferat & rubus aſper amomum.

In MEDIOCRI.

Quid labor,aut benefacta iuuant?quid vomere ter-
Inuertiſſe graues?atqui non Maſsica Bacchi (ras
Munera,non illis epulæ nocuere repoſta.
Pocula ſunt fontes liquidi,atque exercita curſu
Flumina:nec ſomnos abrumpit cura ſalubres.

In MAGNILOQVO.

Qualis vbi in lucem coluber mala gramina paſtus,
Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat:
Nunc poſitis nouus exuuiis,nitiduſque iuuenta,
Lubrica conuoluit ſublato pectore terga.

NVMEROSITAS.

CAPVT VII.

Anima poeſeos.

NVmerus eſt anima poeſeos, de cuius natura atq; ratione dicetur ſuo loco. Nullum ſanè dicendi genus ſine numero eſt.mollior,facilior,ſimplicior in tenui:coarctior in mediocri : operoſior in grandi.Exemplum PRIMI,

Daphni tuum Pœnos etiam ingemuiſſe Leones
Interitum,monteſque feri,ſyluæq; loquuntur.

Exemplum SECVNDI,

Suſtuleris fragiles calamos,ſyluámque ſonantem.

Exemplum TERTII,

Inuadunt vrbem ſomno,vinóque ſepultam.

PLENITVDO.

CAPVT VIII.

PLenum eſt dicendi genus omne,cùm nihil deſit quod deſideres, nihil redũdat,quo ſit exultans.plenũ illud in Tityro,qui cùm dixit,*–deus nobis hęc otia fecit*,declarat pleno carmine otia,

Ille meas errare boues,vt cernis,& ipſum
Ludere,quæ vellem,calamo permiſit agreſti:

Eſt enim opum ſecuritas,vbi errant boues ſine metu:& animus trãquillus,ac ſolutus cura qui ludit.Illud de apibus valde plenum,

Principio ſedes apibus,ſtatioque petenda,
Quo neque ſit ventis aditus (nam pabula venti
Ferre domum prohibent)neque oues,hœdique petulci
Floribus inſultent,aut errans bucula campo
Decutiat rorem,& ſurgentes atterat herbas.

Et quę ſequuntur. Pleniſsimum illud,

Quæ nos relliquias Danaûm,terræque mariſque,
Omnibus exhauſtos iam caſibus,omnium egenos
Vrbe,domo ſocias. Tot hîc tam paucis verbis cõplexus eſt,vt nihil poſsit excuti,quin de rei magnitudine detrahatur.

FLORIDVM.

CAPVT IX.

FLoridum à pleno differt non eſſentia,ſed accidente.Eſt enim & ipſum plenum:ſed cui addat aliquid,quod ſine iactura deduci queat.Hoc autẽ

A quod addit amœnũ ſit, & faciat ad delectationem. Pinxit igitur illa eadem, quæ ſuprà dixerat otia, *Amœnum ad delectationem.*

Fortunate ſenex,ergo tua rura manebunt:
Et tibi magna ſatis:quamuis lapis omnia nudus,
Limoſoque palus obducat paſcua iunco.
Non inſueta graueis tentabunt pabula fœtas:
Nec mala vicini pecoris contagia lædent.
Fortunate ſenex,hîc inter flumina nota,
B *Et fontes ſacros frigus captabis opacum.*
Hinc tibi quæ ſemper vicino ab limite ſepes,
Hyblæis apibus florem depaſta ſalicti,
Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro.
Hinc alta ſub rupe canet frondator ad auras.
Nec tamen interea raucæ,tua cura,palumbes,
Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo.

Ambitionem Auaritiámque & inania mortalium ſtudia ſic pingit in II.Georgicôn,

Sollicitant alij remis freta cæca,ruúntque
In ferrum:penetrant aulas,& limina regum.
Hic petit excidijs vrbem,miseroſque penates:
Vt gemmâ bibat,& Sarrano dormiat oſtro.
Condit opes alius,defoſſoq; incubat auro.
Hic ſtupet attonitus roſtris:hunc plauſus hiantem
Per cuneos(geminatus enim plebiſque patrúmque)
C *Corripuit.gaudent perfuſi ſanguine fratrum,*
Exilióque domos,& dulcia limina mutant:
Atque alio patriam quærunt ſub ſole iacentem.

Ibi autem ſomnum incomparabiliũ florũ manipulis aſpergit, *Somni deſcriptio.*

Nox erat,& placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras:ſyluæque & ſæua quierant
Æquora,cùm medio voluuntur ſidera lapſu.
Cùm tacet omnis ager,pecudes,pictæque volucres:
Quæque lacus latè liquidos,quæque horrida dumis
Rura tenent,ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Lenibant curas,& corda oblita laborum.

MOLLE. CAPVT X.

MOlle eſt, quod tam cedit auribus, quàm quęrit aures cedere ſibi . Itaq; facilè hæret anim⁹, & facilè admittit:vt in Pollione,

At tibi prima puer nullo munuſcula cultu
Errantes hederas paſsim cum baccare tellus,
Miſtáque ridenti colocaſia fundet acantho.

In ſecundo autem Georgicôn,

Necnon Auſonij Troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſuque ſoluto:
D *Oráque corticibus ſumunt horrenda cauatis:*
Et te Bacche vocant per carmina læta:tibíque
Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.

In quinto autem diuini operis molliſsima illa deſcriptio anguis, longéque alia, atque illa quæ in ſecundo: cuius aſperitatem non vitioſam hîc quoque poſuimus ob ſonum qui debetur Heroico: vnde vtriuſque ſpeciem contemplaremur. *Anguis deſcriptio.*

Dixerat hæc:adytis cùm lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros,ſeptena volumina traxit,

Amplexus placidè tumulum, lapſuſque per aras:
Cæruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus Arcus
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.

In ſecundo autem ſine mollitia ſonus:

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad littora tendunt.
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæq;
Sanguineæ exuperant vndas, pars cætera pontum
Ponè legit, ſinuátque immenſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo: iámque arua tenebant
Ardenteſq; oculos ſuffecti ſanguine, & igni
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

SVAVITAS. CAPVT XI.

SVauitas alia eſt à venuſtate. Addit enim decori ac pulchritudini Suauitas: quoties venuſtum vultũ delicata omnia commendant. Eſt igitur ſuauis oratio, quæ allicit auditorẽ ad legẽdum vel inuitũ. qualis illa Herodo. cuius libros mihi difficilius eſt deponere, quàm cyathũ. Venuſtas igitur eſt decor ipſius cõpoſitionis, quẽadmodum ſuprà dicebamus. Suauitas autẽ Venuſtatis ſpecies delicata. tota Æneis venuſta eſt: ſuauis nõ tota. venuſtati aduerſatur turpitudo: Suauitati Aſperitas. Differt autem à mollitia: quòd molle carmen etiam parum venuſtum eſſe poteſt: vt illud Ouidii,

Qui modo Naſonis fueramus quinque libelli,
Tres ſumus: hoc illi prętulit author opus.

Sunt igitur ſuauia hæc in Bucol. *Non vlli paſtos illis egêre diebus Frigida Daphni boues ad flumina: nulla neq; amnem Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.* Illa in Georg. *Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam Elicit: illa cadens raucum per læuia murmur Saxa ciet, ſcatebríſque arentia temperat arua.*

Nihil illis ſuauius in diuino opere:

-ſi tanta, inquit, ſunt præmia victis,
Et te lapſorum miſeret, quę munera Niſo
Digna dabis? primam merui qui laude coronam,
Ni me, quæ Salium, fortuna inimica tuliſſet.

INCITATIO CAPVT XII.

INcitatio eſt, quam γοργότητα, & inculcationem dicebamus. ea fit rebus, & ſententiis aliis ſuper alias adiunctis. Neque verò figura eſt, quòd quidã cenſuère, ſed à figuris cõficitur: veluti aſyndeto, & ea quã ſuo loco dicem' ἀσυνδέτων. In tenui, *Inſere nunc Melibœe pyros, pone ordine vites.* In Georgic. *Nudus ara, ſere nudus, hyems ignaua colono.* In IIII. diuini operis. *-ite,*

Ferte citi flammas, date tela, impellite remos,

PVRITAS. CAPVT XIII.

DIuerſa eſt Puritas à proprietate. Proprietas enim illius cauſa, ac proprietas vbique eſſe debet: Puritas non vbique. Eſt enim Puritas nuditas, cùm nihil ornamenti admiſcetur. Frequens tenui Charactẽri, non perpetua tamẽ. elaboratus

A enim aliquando eſt. Differt autem à ſimplicitate quæ propria eſt infimi: propterea quòd ſimplex oratio eſt, quæ rẽ ponit ſine cauſa, ſine circunſtantiis: pura autem etiam hæc ponet, ſine ornamentis tamen. Pura eſt illa tenuis.

Tityre tu patulæ recubans ſub tegmine fagi,
Sylueſtrem tenui muſam meditaris auena.

Illa verò mox, non pura, eſt enim figurata:

Formoſam reſonare doces Amaryllida ſyluas.

In Georgicis illa mediocris pura eſt,

Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.

In altiloquo dicendi genere hæc,

Vrbs antiqua fuit, Tyrii tenuêre coloni,
Carthago, Italiam contrà, Tyberináque longè Oſtia.

ACVMEN. CAPVT XIIII.

ACumẽ in Bucolic. multis locis. quid
B enim acutius? *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui.* &, *Quid domini faciant, audent cùm talia fures?* In Georgic. non vnum: *Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.* Salſum ſanè dictum eſt, & *In tenui labor, at tenuis non gloria: ſi quem Numina læua ſinunt.* &, *Multa forent, quæ mox cælo properanda ſereno, Maturare datur.* Eodem modo in diuino opere, *Maturate fugam.* &, *Si ſine pace tua, atq; inuito numine Troes Italiam petière, luant peccata, neque illos Iuueris auxilio: ſin tot reſponſa ſequuti, Quæ ſuperi maneſque dabant, cur nunc tua quiſquam Vertere iuſſa poteſt?* &

C *Si Turno extincto ſocios ſum accire paratus:*
Cur non incolumi potius certamina tollo?

ACRE. CAPVT XV.

ACre eſt, quod acutum. verùm nõ ſolùm mouet, vt acutum: ſed etiam vellicat, vt in Bucol.

Cantando tu illum? aut vnquam tibi fiſtula cera Iuncta fuit? non tu in triuiis indocte ſolebas Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen? In Georgicis: *-alitur vitium, viuitque tegendo, Dum medicas adhibere manus ad vulnera paſtor Abnegat: & meliora deos ſedet omnia poſcens.*

In Æneide verò acres ſunt omnes Sarcaſmi. tum permulta acerrima in oratione Iunonis aduerſus Venerem: Turni aduerſus Drancem. & pleræque ſententiæ, vt *tantæne animis cœleſtibus iræ?* neque enim videtur quicquã Deo ma-
D gis conuenire, quàm lenitas ac miſericordia. ſic & illa multam præ ſe ferunt acrimoniam.

-nanq; etſi nullum memorabile nomen
Fœminea in pœna eſt, nec habet victoria laudem:
Extinxiſſe nefas tamen, & ſumpſiſſe merentis
Laudabor pœnas, animúmque expleſſe iuuabit
Vltricis flammæ, & cineres ſatiaſſe meorum,

ac prætereà tota illa indignatio.

PROPRII Affectus Grauis Dignitas. CAPVT XVI.

HI communes affectus generum dicendi. nũc de propriis ſcribendum eſt, ac de eo primùm, qui principi Ideарũ peculiaris ac perpetuus eſt.

Dignitatem

Dignitatem dico, quæ ab ipſo grandiloquo nũquam diſcedere poteſt. Primùm autem ipſius vocis vis perpendenda eſt. *Dignus.* Dignus Græca vox eſt παρὰ τὸ δεικνύειν. Propterea dixit Satyricus, *Quàm pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier hic eſt.* Græci ἄξιον vocãt. vnde ἀξιώματα ſentẽtiæ, quæ omnium cõſenſu dignæ ſunt, vt ſuapte natura ſine vlla probatione veræ credantur. Erit igitur Dignitas conditio perſonæ, qua putatur ab omnibus, aut à pluribus, aut à melioribus digna vel laude, vel præmio. Conditionem intelligo ſtatum Animi, Corporis, Fortunæ. Ex quibus bonis dignitatis & opinionem cõſequimur & appellationem. Hac ratione tranſlata eſt ſignificatio ad eam orationem, quæ ex eiuſmodi perſonæ ore, atque animo proficiſceretur. Eam tamen non dixere dignam, ſicut neque hominẽ B dignum abſolutè, ſed hominis, orationíſque dignitatem, ἀξίωμα Græci vocant. neque id genus ſolùm orationis, ſed illam quoque, quæ de talibus vel viris, vel rebus loqueretur: dum & ſplẽdor verborum, & tractus, & numeri ſimul ad illius ornamentum conſpirarent. poteſt igitur eſſe dignitas carminis & cum figuris & ſimplex, ſine numeris non poteſt. Non figuratæ exẽplũ hoc eſt, *Tu quoque littoribus noſtris, Æneia nutrix, Æternam moriens famam Caieta dediſti. Et nunc ſeruat honos ſedem tuus.* Hactenus ſimplex eſt, mox addit figuram: *oſſáque nomen, Heſperia in magna (ſi qua eſt ea gloria) ſignat.* parẽtheſis enim fecit παρένθεσιν. addidit nanque dubitationẽ. Cùm autem dignitas ſit in ſententiarum grauitate, & in verborum granditate: de ſentẽtiis ſuperi- C ore ſatis libro dictum eſt. Verba verò grandia, ac ſplendida quæ ſint, facilè intelliges: ſi, quæ dixerit Virgilius in diuino opere: ſi, quibus abſtinuit, conſiderabis: ſi, quæ dixit in dicendi genere infimo, aut mediocri, cum iis, quibus in ſummo vſus eſt, comparabis. Ac Grammatici quidẽ inter cætera duo notarũt verba, quorum alterum circumſcriptione, alterum alia voce texerit, atque diſſimularit. Seruius enim negat Heroicæ maieſtati *Mergi* nomen conuenire, atque idcirco à Poeta contemptum, illíſque verbis deſignatum: *-aui ſimilis quę circum littora, circum Piſcoſos ſcopulos, humilis volat æquora iuxta.* At enim- D uero memoria exciderat tanto viro verſus ex eiuſdem Æneidos, v. *- & apricis ſtatio gratiſſima Mergis.* Præterea non video quare potius in Heroicum vel formica, vel hirundo, quàm Mergus admittatur. Altera vox eſt, *Mulier*, quã negant toto opere inueniri. Sanè nuſquam ipſam memini. at ab ea deductã poſuit ille in x i. *Aduenit qui veſtra dies, muliebribus armis Verba redargueret.* Alia tamen complura ſunt, quæ vel ſordida, vel humilia, refugit caſta grandiloqui generis magnitudo. veluti cùm dicit *& corpora curant.* ſordidum enim quiddam ſubintelligitur. Ad hæc in menſa ponit Heroes: culinæ nul- A lam facit mentionem. In primo enim quàm verecundè, qua maieſtate *illi ſe prædæ accingunt!* Iã *prædæ* vox militaris eſt. Ne tamen audeas præterea cum Grammaticis ineptire: vt putes ſubiecisse, *dapibúſque futuris*, propterea quòd, vt aiunt, *dapes*, nonniſi regia vox ſit. *Dapes.* Cyclopis enim dapes vocat, in i i i. quæ tamen eſſent immanes. Neque illis fauet origo vocis. quippe de feris, dicunt Græci δάπτειν, & ἀμφιδάπτειν. Poſt hæc lectiſſimis vtitur verbis in re nihili. *Tergora diripiunt coſtis.* non dixit, pellem, aut corium: ſicut in Georgic. *nam neque erat coriis vſus.* & verbũ lectum, *diripiunt*, non dixit, deglubunt, vt Catul. *glubit magnanimos Remi nepotes.* non dixit concidunt, ſed, *in fruſta ſecant.* Et cùm operam illam explicaret torrẽdi, addidit aliquid ad efficaciã, B *trementia*, inquit. neque elixationem, niſi circũſcriptione, & omiſſione, quam περίφρασιν ὑποσιωπήσεως partem diximus, *Littore ahena locant alij flammáſque miniſtrant.* Comparatis autem locis, excutietur differentia. exempli gratia, in paſtore poſuit, *da*, pro die: & *modulari*, de paſtorali, de Æneide *canere*. Imprimis verò tibi obſeruandi ſunt flexus orationis, modíſque loquendi. Horũ bonam partem collegimus huc: quorum afflatu ad grandiloquẽtiam ſtilus tuus animaretur. *venturum excidio Lybiæ*, Loquutio non vulgaris eodem filo, quo dicimus: venire ſubſidio, aut auxilio. neque rectè Seruius interpretatur, ad excidium: hoc enim languidum eſt: neque *venturum*, ſignificat motum: ſed tempus tantùm: æq; atque ſi dixiſſet, futurum excidio, i. exitio. ſed C grandius ſonat *excidium*, quia opus operámque ipſam deſignat exeindendi. ‖ Maluit, *euertíque æquora ventis*, quàm ſubuertit. quaſi extra alueum ſuum verterit: grandius eſt. ‖ Verbo ſignato, *Incedo Regina* non ſatis habuit, ſum. ſicut, *& vera inceſſu patuit Dea.* ‖ Illud animaduertes, voce hac, *honorem*, frequenter vſum fuiſſe ad augendam dictionis maieſtatem: ſic, *- aut ſupplex aris imponat honorem. - Diuûm templis indicit honorem.* &, in menſa, *laticum libauit honorem.* eſt enim ἐπιχύσιον, quod proprium in ſacrificiis, in quibus bene ominatis verbis vtebantur: εὐφημεῖν. ‖ *& lætos oculis afflarat honores*, ſcilicet iuuentæ. Et in i i i, D *meritos aris mactauit honores*, & *- meritóſque indicit honores*, &, *Iunoni Argiuæ iuſſos adolemus honores*, ‖ *flammato*, quoque vox grandis eſt, & apud Catullum *Flammati Phaetontis*, ‖ *- Nimborum loca, patriam* appellauit: ſic *fœta loca* pro plena, quẽadmodum, in v i. *loca ſenta ſitu*, antiqua voce. ‖ *- omnes annos tecum exigat*, pro viuat. &, quãto meliùs illa: *pulchra faciat te prole parentem*: quàm ſi dicat pariat tibi liberos. Eſt etiam coniunctio, *Ac*, magniloquẽtiæ accommodata. Verbum ineſſibere à Græcis oriundum eſt, κύμβαχος enim ſignificat cernuum: qua voce in decimo vſus eſt. Verbum igitur hoc ſonorum ac grande eſt, & ſæpe à Poeta vſurpatum. ‖ *Incubuere mari. - nunc*

nunc incumbite remis. – *eiectóq; incumbit cernuus armo.* vbi & cernuum poſuit, quod verbum explicaret. ‖Ruere; verbo tranſitiuo. –*totum mare à ſedibus imis Ruunt.* ſignatiſsima voce. vt ῥύμη. Quod acceperat à Catullo: ‖– *oſtentant omnia lethum*, grādius fecit: –*intentant omnia mortem*: ‖*oppetere*, pro occidere, in primo & in nono –*telis impunè Numanum Oppetiiſſe tuis*, ‖–*ſæu*ͦ, epithetū Sæui dolores: ſæua Iuno: ſæuus Hector, ſæuus tridens: ſæuus nuntius. ‖ Mare ſubit in laxatas compages, vide qua oratione dicat; – *accipiunt inimicum imbrem.* ‖*coortum*, & *collucent*, grandiora verba eſſe etiam à Quintiliano proditum eſt. ‖Quod ſuprà dixerat, – *& temperat iras.* poſtea, *& pectora mulcet.* ‖verbo hoc, *cunctus*, ſæpe vtitur Cicero. Poeta maluit, *Sic cunctus pelagi cecidit fragor*: quàm omnis: tum quia plenior ſonus: tū quòd omnis populus poteſt mihi ire obuiam, etiam ſi ſigillatim exeant. cunctus autem & omnem ſignificat, & ſimul. Tametſi puto iniuriā factam alteri: eſt enim omnis ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ ortum,

Homo vnde

ſicut & Homo, quippe qui ſit animal ſociale. ἀθρόον cunctum Græci dicunt. ‖ *Succepit*, potius, quàm ſuſcepit. vt in ſexto. ‖*nutrimenta*, videtur vox humilis: ſonus tamen grauis: vt alibi, *Rudimenta*, & *Tentamenta*. intelligit autem nutrimēta, quæ Ariſtoteles vocat, ὑπεκκαύματα. ‖*feſſi rerum*, multum habet momenti ad orationis magnitudinem, ſicut in XII. ‖–*trepidæ rerum.* Æneas *ſcopulum conſcendit*, vocabulum ſignatiſsimum, ἀπὸ τοῦ σκοπεῖν. ‖*exempta fames*, potius quàm extīcta. ‖*mare velinolum*, ‖*iactare voces*, ſcilicet: & –*iactantem pectore curas* ‖*fulmine terres*, fulmina torques. ‖dederat in matrimonium virginem: *Cui pater intactam dederat, primiſque iugarat Ominibus.* ‖*ferro incautum ſuperat*: pro interimit. & hoc ſanè poterat poni, ſed iudicio excluſum eſt. ‖–*ſecurus amorum*, id eſt, cōtemptor, ſolutus metu ne pro amore odium conſequeretur. ſic *ſecuri pelagi, atque mei*, Iuno dicit in ſeptimo, & in decimo *ſecurus amorum*, priuatus: ſecretus ab amorum cura ‖. Nox erit: *diem clauſo componet veſper Olympo.* componi dicebantur defuncti, cùm in Libitina aut eorum ſtrato brachia cruráque certum in modum ſtatuebantur. ‖Verbum IT, & EIT, mirum quantum placuit Poetę. *it ſciſſa veſte Latinus*, –*it clamor cælo*, – *per tempus vtrumque it haſta Tago*, · *it nigrum campis agmen.* –*veſtras ſi fortè per aures Troię nomen iit*, ‖*interfata*, multum habet pōderis: ‖viuere, *auras vitales carpis.* ‖Cecinere, *cantúſque dedêre*‖. Quà ire potes: *qua te ducit via*, ſic in Mœri. ‖*Sertiſque recentibus halant*, ſpirant. ‖*collem qui plurimus vrbi imminet.* ſic, *eſt lucos ſilari circum, ilicibúſque virentem Plurimus Alburnum volitans.* eſt enim plena vox. ‖*ſtrata viarum*: vias, ‖–*moliri arcem, fugam, moram.* alio modo, *molitur habenas* in XII. ‖ *pars optare locum tecto.* Legūt aptare ex antiquis exēplaribus, ſed ineptè. eſt enim verbum militare optio. cùm locus peteretur à principe, dicebatur optari. Sic in tertio, *optarétque locum regno.* ‖Labor exercet apes. *Feruet opus apum*, quibus comparat Tyrios: de his enim dicebat: *inſtant ardentes Tyrii.* ‖*Reginam opperiens* humile erat, Expectans. ‖ *Sunt lachrymæ rerum.* Solamen miſerorum eſt mœror commiſerantium. Belus *vaſtabat Cyprum.* Tydides vaſtabat Rheſi tentoria, ideſt, hominibus exhauriebat: vacua faciebat. Sic Niſus. *hac ego vaſta dabo.* ‖*Verſa pulnis inſcribitur haſta.* Seruius *inſcribitur*, id eſt, laceratur. quis vnquam audiuit puluerem lacerari: ſed ſcribere fuit quod ſcalpere, vel ſulcare. ferreo nánque ſtilo ceratas tabulas elementorum notis ſulcabant. hoc patet in Nubibus Ariſtophanis ‖Quod de verbo, IT, dicebamus, de cōiunctione, VT, quoque intellige. *Vt vidi vt perii, vt me malus abſtulit error.* *Vt ſpolia, vt currus, vtq; ipſum corpus amici.* *Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce Extulit.* *Vtq; acres concuſſit equos, vtque impulit arma.* ‖ ibat, *ſe læta ferebat.* & alibi, Ingreſsi: eſt ſicut dicebamus, interfata. Vox hæc, Fas, Fandi, Fando frequens, & grauis, ac plena. ‖*procacibus Auſtris*, impudentibus atque immiſericordibus. petaces enim auferunt ſua importunitate. ‖Verbum *ciere*. graue: vt de, *moliri* dicebamus, *bella cient. Ære ciere viros.* ‖ *veſcitur aura atherea.* quod ſuprà dicebat, Carpere vitales auras. Veſci verbū vetus: ſic Cicero veſci voluptatib⁹. Væ eſca. ‖Mori. *crudelibus occubat vmbris.* verbum occubat hîc: *ponto nox incubat atra.* Georgicôn. *ſaxea procubat vmbra.* ‖Incēdia belli, ſic in ſeptimo. *quibus auſerit armis Italia.* ‖ *Quis te per tanta pericula caſus inſequitur*, noua loquutio. Circuntextum. ſic *Phrygia agmina circumſpexit.* & in nono, *Diuerſi circumſpiciunt.* explet enim geſtum ſpectantis. ‖ – *Oſsibus implicet ignem.* multa alia verba ſunt: ingerat, induat: illud plenius. ‖ *recurſat*, & frequentiam recurrendi notat, & ſonum dat. ‖*Hunc Phœniſſa tenet Dido.* verbum *tenet*, clarius ac minus plebeiū hoc loco, quàm ſi, vt in Bucolicis dixiſſet, *Poſtquam nos Amaryllis habet* ‖ Noua & illa locutio, *Haud tanto ceſſabit cardine rerum*, ideſt, nō acquieſceret tantis momentis. ‖ſicuti dixit, *oſsibus implicet ignem*: ſic & cingere flamma. ‖ Flammis reſtantia Troiæ, quod alibi, *reliquias Danaûm, terræq; mariſque*: ‖*Tu faciem illius falle*, id eſt, falſam habeas, prę te feras, inuſitatus dicendi modus. Dicimus enim Cupido *fallit Eliſam*, σφάλλει. Fallit autem falſa facie, ideſt, non ſua: ergo non vera. Quare ſi facies falſa eſt, ergo aliquis illā fefellit, ἔσφηλεν: quod eſt dimouit è natura ſua. Non quòd Aſcanii facies immutata ſit, ſed quòd ab alio repræſentata. Etiam apud Heſychium ſcriptum eſt σφάλλειν, κολακεύειν. igitur etiā ſimulare ſignificauit. Hoc non animaduerterūt grāmatici: & Seruius malè interpretatus eſt: faciē, pro vultu: Nemo, inquit, alienam faciem poteſt accipere. profectò nemo homo: at Poetarū dii poſsunt. ‖ –*Iuturna in faciem mutata Metiſci.* &. *Fit Beroe Iſmarii coniunx longæua Dorycli.*

Niſi

Niſi Aſcanii faciẽ ſumpſiſſet ſibi Cupido, fru-
ſtra vultu illius ſe ſuóſq; texiſſet dolos. | Ama-
racus aſpirans, quòd ſuprà. *ſertíſque recentibus ha
lant.* | *Implenit* magnum amorem *Genitoris*, ſati-
auit amorem Æneæ complexu ſuo. non (quod a-
it Seruius) magnum amorem, qui eſſet Cupidi-
nis, ac propterea magnus, quia difficilis ad ſimu
lãdum. | *reſides animos deſuetáque corda:* ſic in v i.
*-reſidéſque mouebit Rurſus in arma viros, & iam de-
ſueta triumphis, Agmina.* Alio modo, in ſecundo,
arma deſueta | Quies epulis: alio modo quàm ſu-
Prima quies. prà: *exempta fames epulis.* Non declarant hîc Grã
matici quare primam dixerit quietem. quia re-
petebant potationes: vt in quarto, *inſtaurátque
diem donis*: ſic hoc in loco, *epulis.* Secundas men
ſas diis ſtatuebant: vt apud Horatium. *Hauſit ſpu
mantem pateram*, pro eo quod eſt, vinum. Et ea-
dem figura, *pleno ſe proluit auro.* | *- Lamentabile re-
gnum*, Dictio ſuſpendens aurem. | *Argolicas ferro
fœdare latebras.* noluit, lacerare: vt aliter quàm
vulgus loqueretur. Seruius notauit fœdum nõ
turpe, ſed crudele apud Poetam, & Salluſtium
ſignificare. Cæterùm nullam attulit eiuſmodi
vſus rationem Ratio eſt à fœderibus, quæ nun-
Fœdus. quam ſine ſanguine fierent. ſic in tertio, *obſcœ-
nas ferro fœdare volucres.* Præterea non rectè ne-
gat turpe ſignificari. ibidem nánque de immũ-
do, *veſtigia fœda relinquunt.* | *demiſere neci.* pro, de-
dere. | *caſſum lumine*: in x i, *æthere caſsis.* | pellacis
Vlyſsi. ex Lucretio, *Subdola cùm ridet penitus pel
lacia Ponti*, | Trahebant vitam, ſicut in primo,
trahebat noctem: in Georg. *ludo noctem ducunt.*
| *opponere morti*: vt obiicere. | Rũpit vocem: alibi
rumpit ſilentia. in Georgicis, dum amnes rumpũ
tur fontibus. in quarto, *rumpebat pectore queſtus.*
| Effugia, pro fuga. | *miſereſcimus*: verbũ tragicũ.
| *Quo molem hanc immanis equi ſtatuêre?* id eſt, Cur.
| *ductus ſorte ſacerdos*: in ſexto, *ſtat ductis ſortibus
vrna* | *arrectis auribus.* arrecta pectora ſerpentum.
His dictis arrecti animi, potius quàm erecti. tan-
tum valet tum vocalis illa, tum geminatio con-
ſonantis. *Arrectaque horrore comæ. - tollit ſe arre-
ctum quadrupes.* | Ardẽtes oculos *ſuffecti ſanguine.*
maluit, quàm infecti: neque per verſum lice-
bat. | *circum terga dati*, frequens decor ex Tmeſi
| *illos patefact⁹ ad auras Reddit equus*, quos ſcilicet
acceperat. ſic mox, *fundit equus.* | *compellare virum*:
melius quàm appellare: vt dicebamus collucẽt,
cõgemuit, colluſtrans, coorta, ſic obtecta. | *cla-
reſcunt ſonitus*, vt alibi, *crebreſcunt*: ſic pateſcunt
ſileſcunt. | *ineluctabile temp⁹.* | *portis bipatentibus*
in ſecundo, & in decimo. | acies ferri ſtricta, *pa-
rata neci*, actiuè: ad necem aliis parãdã. | *lupi ra-
ptores.* nõ tamen dices in recto ſingulari, *raptor.*
| *viſu tremefactus. tremefecit Olympum.* | *Arcebant
vincula palmas.* ſignificatus non vulgaris, Arcere
enim primùm fuit, continere: Vnde arx, & arca.
Quæ autem continent, eos qui accedunt, ſepa-
rant ab iis, quæ continentur. Ex quo ſecundus
ſignificatus arcendi, i. amouendi. Origo Græca

A *ἀρκεῖν.* | *hanc ſpeciem*: ſicuti pręlii facies apud Sal-
luſtium. | *ora diſcordia*, non potuit melius: alia e-
nim arma, alia corda gerebant. | *omnipotentis*, ſi-
cut & alibi, ſic omnipotentis & ignipotens. | *vi-
taniſſe vices Danaûm.* Seru. dicit *pugnas*: quia per
viciſſitudinem pugnabatur. Non ita eſt. *vices*,
vulnera ſignificant, & cædes, vt quemadmodũ
vel percuſſerat, vel interfecerat, idem pateretur.
Vbi igitur ab Argiuis tantundem fiebat operis
ad pugnandum, eo Æneas ſeſe induebat. | *linguis
triſulcis, roſtris tridentibus.* tales enim roſtratas
B naues longas videmus in veteribus nummis. |
Apparet domus intus. verbum geſtuoſum, ita-
que iterum poſuit. *Apparent atria Priami*, ſicut
ſuprà, *apparent rari nantes.* | *Apparent diræ facies.*
| verbũ item, miſceo, *miſcet agens turbam.* & *do-
mus interior gemitu, miſeróque tumultu Miſcetur.* &
magno miſceri murmure pontum. & *victorq; Sinon in
cendia miſcet.* & *Diuerſo interea miſcentur mœnia lu
ctu.* & in x ii, *Ingruit Æneas Italis, & prælia miſcet.*
Accius Atreo, *maior mihi moles, maius miſcendum
eſt malum.* | *Hic exitus illum Sorte tulit*, vides non
vulgarium loquendi modum. | permetuẽs: quòd
Ciceroni frequẽs, pertimeſco. | *Troiæ & Patriæ
communis Erynnis*: magna emphaſis. | *- ani-
múmque expleſſe iuuabit Vltricis flammæ*, id eſt, a-
nimum inflammatum ad vltionem. | circumer-
C rant acies. quod in tertio Georgic. humili ver-
bo dixit de Lupo, *nec ſtabulis* nocturnus obam-
bulat. | *inimicus & hauſerit enſis*, nõ dixit, Hoſti-
cus ſic, *atque hoſticus hauſerit enſis.* vox enim for-
taſſe minus valida ad Heroici robur. | voces lõ-
gæ, defenſoribus, inclementia, illætabile, & alię
eadem ſede. | *obducta tuenti Mortales hebetat viſus*
non dixit obiecta. | *Eripe nate fugam.* aliâs, fuga
eripimur, & in ſexto, *eripe me his inuicte malis.* | *ac
ciſam ferro.* magnus in ea voce ſonus. ſicut, attre
ctare, & adſeruare, & accincta, *Ferro accincta vo-
cat*, non dixit, cincta, maluit eliſionẽ. ſic mox,
euicta, potius quàm victa. | Verbum, *paſci*, nota-
bis, de flamma, & *circum tempora paſci.* & *conuexa
Polus dum ſidera paſcet*, | tabo potius, quàm tabe,
quo contentus fuit Ouid. | Pacatũ mare, quo-
modo dixit? *inde vbi prima fides pelago.* | *Et patrio
inſontes Harpyias pellere regno*, non dixit, terra. ef
ficacius enim, & magniloquentius ſic. | Come-
dere: *Ambeſas ſubigat malis abſumere menſas.* & , ſu-
bigat, non, cogat, neque, adigat. | Pẽnis ablata,
auolans, | *Excipit incautum*, quod in i. dixerat
D *incautum ſuperat.* | Aduerbia, Incaſſũ, & Neque
quam, ſunt Poetæ valde familiaria. | *Tumidoque
inflatur carbaſus Auſtro*, pro tumifico. | Via inuia,
ſuperatu difficilis. | Nauigãdum: *Ante & Trina-
cria tentandus remus in vnda.* | *- Iunoni cane vota*,
nõ vulgatum. | *hanc arripe velis.* i. pete Italiã na-
uigatione. | *nec cedit honori*: ſi non ſuperat, ſaltem
ęquat. | *Maris ęquor arandum*, ſic etiã ſulcare. | *Cęli
ſpirabile lumen.* aërem quem ſpiramus | . *immotúm-
que ſederet.* id eſt, eſſet in animo. ſic in quinto,
idq; pio ſedet Æneæ. | Primus amor *deceptam mor-*

pedes equi. | *-odijs haud exaturata quieri*. Sic in quinto, *Iunonis grauis ira & inexaturabile pectus:* | *patria excuſſos*, non dixit, exactos, vt Liuius & Cicero. frequens vox Poetæ. *-excuſſaq; pectore Iuno*, & alibi ſæpe. In nono, *-Excutiat Teucros vallo*. | *- memet*: multum efficax: ſic Catullus, *Coniugis infido conſoler memet amore*. | *-infractáue cedat Fama loco*. cadat ſama. ſic, *infractos aduerſo marte Latinos*. | *Exin*, ſonora vox, in ſeptimo, & in duodecimo: de Alecto & haſta Turni. & in octauo, *Exin ſe cuncti diuinis rebus ad vrbem Perfectis referunt*. | Dido, *ſanguineam voluens aciem*. Amata, *ſanguineam torquens aciem* | *fortuna fuit*, ita euenit: ſic in nono. | Tranſcribere colonos dicebāt veteres. in quinto, *Tranſcribunt vrbi matres*. in ſeptimo, *-Dardanijs tranſcribi ſceptra colonis*. | *-orſa viciſſim Ore refert*. orſa dicta. | *Veríque effœta ſenectus*: quæ ceſſauit vera dicere. | *Verberáque inſonuit*: nouè dictum. | *-viridante toto conſederat*, in quīto. in ſeptimo, *-ripáque aeſtus viridante leuaret*. | *-terrorum & fraudis abunde eſt*, id eſt ſatis | *-Mortémque fatigant*: exercent. vt, *Olli remigio noctémque diémque fatigant*: fatigare diē, eſt vincere, ſuperare. | *-lacrymabile bellum*. nota ſonum: Ferale carmen, Trabale telum, *-lamentabile regnum*, *-illetabile murmur*, *-ineluctabile fatum*: &, *-enarrabile textum*: &, *-volatile ferrum*. | *-debellatórque ferarum*: maieſtas in tractu verbi. | *-medicari cuſpidis ictum Eualuit*: efficacius quàm valuit. | *-florentes ære cateruas*: potius quàm fulgentes. | *-& latè Latio increbreſcere nomen*: audis mirùm verbum, etiam addita præpoſitione. | *Ne abſiſte*, ne ceſſa, ne deſeras incœptū: ſic in VI, *-abſiſte moueri*: i. deſine perturbari. ſic in XI. in VIII, rurſus, *-abſiſte precando*, &c. | *regnator aquarum*: ſic, *Regnatorem Aſiæ*: vulgò aliis, eſt Rex. | *Tybris ea fluuium quàm longa nocte tumentem Leniſt*. ita in quarto, *Nunc hyemem inter ſe luxu quàm longa fouere*. | Antiquitatem probè ac pudicè veneratus eſt, cuius maieſtatem imitaretur. *-cui me fortuna precari*. ſic ex Lucretio, *-dedita fama*: &, *Diditur hic ſubitò Troiana per agmina murmur*. | *Tentamenta tui pepigi*. tentaui. | *-prima genas veſtibat flore iuuenta*. ſic, *Aurea cæſaries ollis, atque aurea veſtis*. | *-amor compreſſus edendi*: alibi, *-menſæque remotæ*. | *-attulit ætas Auxilium*: tandem aliquando nobis ſubuentum eſt. | *ne quid inauſum, Aut intentatum ſceleriſue doliue fuiſſet* | *Alcidæ furijs exarſerat atro Felle dolor*. ſic alibi, *-exarſit oſſibus ignis*. | Ilicet. *-fugit ilicet ocyor Euro*: &, *Ilicet obruimur numero*. Non abeſt à ſignificatione Illico: diuerſa tamen origo. | *Viribus indubitare tuis*. Non eſt verum quod ait Seruius: in vacare. Auget enim, vt infractum | *-Æneas ſe matutinus agebat*: mane. | *-fors inopina ſalutem Oſtentat*: præter opinionem. | *-ſeclíſque effœta ſenectus*: annis debilitata | Generi fato indulget, fortuna fauet ætati & familiæ. | Ducunt exortem Æneæ equum, id eſt eximium. | *-propiúſque periclo It timor*: timet propinquū periculum. | Inexpletum

A lacrymans: frequens vox Poetæ, *expleri*. | *-viduaſſet ciuibus orbem*: vt ſuprà, *-vaſtant cultoribus agros*, vacuos faciūt. | *Grauior nuntius aures Vulneret*: alibi, *-ſæuiſſimus implet Nuntius*. | *-arua noua Neptunia cæde Rubeſcunt*: maria. | Bicornis, Biſrōs, Biforē, Bilicem, Biuias, Bidens, Bimēbres. | *-oneraníq; æthera votis*: multis votis orauit deos | *Antevolans*. in qua voce audis motum. | *Non æquo dare ſe campo*: non facere pugnandi poteſtatem. | *Solue metus*, in primo, & in nono: ne timeas. | *Igneſcunt iræ, & duris dolor oſſibus ardet*. | *-certúſque incerta pericula luſtret*: id eſt ſecurus euentorum ac periculorum. quia potius qui nauigat, incertus certa adit pericula. | *totum nutu* B *tremefecit Olympum*. ſic, *-Lernam tremefecerit arcu*. | Turni iniuria: actiué. | *ſcindere vallum Apparat*: plus quàm parat. ſicut corpora procurate: quod alibi, *-corpora curant*. *-fuſíque per herbam*, non ſemel dixit. | *Exercétque vices*: per vices excubare iubet. ſuprà, agni balatum exercent, cōtinuant, mouent. in decimo, *Exercere diem*, exercere ſe in die. &, *-vomere duros Exercent colles*. | *-quæ Rutulos habeat fiducia rerum*: quàm ſint cōfidentes. | *quæ nunc animo ſententia ſurgat*. ſic & alibi. | *magno laudum perculſus amore*: laudis cupidus. | *-animalia ſomno Laxabant curas. & corda oblita laborum*. ſic, *Pomáque degenerant ſuccos oblita priores*. | *ſi fortuna permittitis vti*. ſequi fortunā, arripere occaſionem. *-quæcunque mihi fortuna fidéſque eſt, In veſtris pono gremijs*: me commendo veſtræ virtuti. | *Hanc ſine me ſpem ferre tui*: fac C me poſſe ſperare te non defuturum precibus meis. | *-perculſa mente dederunt Dardanidæ lacrymas*: colla crymabantur | *-animum patriæ ſtrinxit pietatis imago*. repræſentauit Euryalus charitatem erga parentes. | *-ipſa vocat res*: occaſio ſuadet. | *-multóque iacebat Membra deo victus*. nobilius quàm mero. | *perfurit*: pluſquam furit. | *multa morte recepit*. ſicut dicimus accipere cōuiuio. | *Tum galeam Meſſapi habilem*: aptam & cōuenientem. ſic, *-de more habilem ſuſpenderat arcum*. | *-ſublustri noctis in vmbra*: quod *luce maligna*, in ſexto: non penitus illuſtri. | *-animam abſtulit hoſti*: interfecit. | *Iam ſole infuſo, iam rebus luce retectis*. ſic, *-orbémque retexit*. &, *-rebus nox abſtulit atra colorem*. | *-nec te tua funera mater Curaui*: Seruius ait, Funera pro funerea, id eſt funeſta. Nō D placet: nullum enim authorem deſignat. ſed eſt, produxi te, tua funera: id eſt ad funera. perturbatio mutilam facit orationem. | Incendentem luctus: augentem, incitantem animos ad lugendum. | Indulgent vino, Indulgere dolori, Indulgere choreis. | *-cedite ferro*: omittite bellum. | *-clypeum ſuperintonat ingens*: ex caſu corporis immanis, atque armis grauis. | *-quianam ſententia vobis Verſa retro* ſic, *Heu quianam tanti cinxerunt æquora nimbi*. quod Grammatici temerè corrumpunt. | Ferrum laceſſere: bellum exercere. | Romanis arcibus *Exitium magnum atque Alpes immittet apertas*: nouum & figuratum.

nec veſtra capit diſcordia finem. finitur. *-quam quiſque ſecat ſpem:* vt, ſecat viam. *-ſua cuique exorſa laborem Fortunámque ferent.* exorſa, opcta. *-lethifer arc⁹.* ſicut ſuprà, *ſonat vnà lethifer arcus.* *-verſicoloribus armis.* de aura in ſexto, *diſcolor aura.* *-marmore verſo.* mari. nam Græcum eſt μάρμαρον, à nitore aquæ commotæ. Marmor mare, græca ratione. Quippe μαρμαρυγὴ fulgor. Mare autē vetus vox Syra, MARATH. *Campos ſalis:* æquor maris. *Innabant:* maluit, quàm ſecabant. *Supera conuexa.* ſic in ſexto, & in quarto.

Matura iam luce dies reuoluta ruebat,

Id eſt, plena luce. Sic, *-ruit oceano nox:* ad motus aſpexit celeritatem. *Animos aptent armis:* apparēt. *æthera tranant.* ſic *nubila tranat.* contrà, *volare,* de nauibus. *-totúmque allabi claſſib⁹ æquor.* non eſt paſsiuè poſitū, Allabi: ſed eſt attributio, *-igne contriſtat lumine cœlum.* *Quæ vada non ſpirant:* mouent aquas: vnde aeris quoque motus fit. *inflicta vadis,* impacta. Metaphora à verberib⁹, Græca origine ἐμπλίζειν, vt inurere. inde, *-ſonant flictu galeæ.* *-Nec Turnum ſegnis retinet mora:* nec Turnus ſegnis eſt. *Deiecit letho.* ſicut, *-demiſere neci.* Maris *-magno claudit nos obijce Pontus.* Seruius dū diſputat de obiice, cuius ſit generis, nō declarat loquēdi modū. mare diuidit nos magno maris obiice. *Lauſus pars ingens belli.* ſicut, *-& quorum pars magna fui.* *-tenui diſcrimine lethi:* multis in locis poſuit hoc hemiſtichium. *-Ingentique vmbra tegit:* morte. *-piſcéſque impaſti vulnera lambent:* quum piſces lingua careant. Oppianus tamen de iiſdem dixit, λάμπουσι. *-Neque hoc ita ponere ſentis,* ſtatuere vis. *-Ingratúſque ſalutis:* ob ſalutē ſeruatam. *Seſe mucrone induat:* alii dicerent, ſe in mucronem induat: aut, Mucronem ſuo pectore induat. ἐνδύειν. *-teneriúmque ſternum ſe reddat in armis,* i. armis. *-ſurgentem in cornua ceruum:* capite arduo.

Olli dura quies oculos, & ferreus vrget
Somnus: in æternam clauduntur lumina noctem.

i. moritur. *Sternitur infelix alieno vulnere,* id eſt vulnere quod alii intentabatur. *Morte tua viuens:* quia cecidiſti pro me. *-Haud deiectus,* animo ſcilicet. *-aut aperit ſi nulla viam vis.* ſi virtuti aduerſus euentus eſt. *-Defleuit,* id eſt, fletum abſoluit: vt, debellare, defungi. *-Obtentu frondis:* obtentis frondibus. *Læta laborum:* quā laboris non pigeret. Simile illud. *-Fortunatúſque laborum.* id eſt, qui non fruſtra laborarit. *-quos mitteret vmbris Inferias:* nota verbū ſignatū, vt demitteret orco. *Guttíſque humectat grandibus ora:* nō dixit, aſpergit. neque, *-Guttíſque rigat manantibus ora.* *Greſſum ferebat.* ſic, antetulit greſſum. In VI, *-comprime greſſum.* Corpora *-tumulo ſineret ſuccedere terræ:* ſubire terram, terra condi. Sicut, *-ſucceſſimus antro.* &, *ſuccedere muro.* *-Inſitiane prius mirer.* Græca ſequutus. Sicut mox: *-Nec veterum memini, lætérue malorum.* *Deuicta Aſia ſubſedit adulter:* in inſidiis. Maluit dicere, *-& quæ ſit magno ſententia bello:* quàm, magni belli. *Quem gloria*

A *Turni Obliqua inuidia, ſtimuliſque agitabat amaris,* Inuidia nō manifeſta ob metum. *Deſolauimus agros:* exhauſtos ciuibus ad militiam. *Inſletáque turba:* ignobilis. *Egregiúſque animi.* vt, fidēs animi. *exegit montibus annum.* ſic, annos exigat, viuat. *Arma inſpoliata feram tumulo.* nota verbi tractum. *-pedibuſque euiſcerat vncis:* aptum rei verbum. Virgineum cruorē *bibit* haſta, ſicut alibi, hauſit. *-manum committere:* cōferre, conſerere. nam bellum & ludos committere dicimus. Æneas acuit Martem, *-& ſe ſuſcitat ira.* ſe acuit ad bellum. *-Triſti turbatam vulnere mentis:* verba enim feriunt animum. *-aut corpora ſaltu Subijciunt in equos.* κάτωθεν. Hoc habet, id eſt, Sic. non autem quod ait Seruius, Sic agēdum. *-nec equis aſpirat Achillis.* non eſt conſequutus. Aſpirare ad Conſulatum. *-Sternacis equi.* vt

B Mordacis. Calcitronem etiam vocāt Iureconſulti. *fuſum labris ſplendentibus amnem:* non dixit vndam. Quippe, aſſeuerantis aduerbium. *Quippe vetor fatis.* fugit quippe dolor, in XII. *-haſtámque coruſcat:* ſic, *telúmque immane coruſcat:* vibrat, oculorū aciem perſtringit: κόρυν. *-irarúmque omnes effundit habenas.* *-ingentis turbine ſaxi:* quod alibi, *ingentis fragmine montis.* *Iuppiter hac ſtat.* hic eſt modus, hæc via imponendi fatis finem. Tria noua ſimul: *-fumus amarus,* oculis ſcilicet: *-Murmure cæco,* quia clauſæ apes: *ater odor,* quia in fumo odor. *Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta:* ſe ſuſpendit. *-flammis inter tabulata volutus Ad Cœlum tendebat vortex.* *Præcipitátque moras:* celeritate moras

C omnes ſuperat. *Inuadunt Martem clypeis:* incipiunt pugnare. *-muſſántque iuuencæ.* ſanè verbum factitium, neque abſonum à boum voce. etiam Ariſtophanes verſum integrū ex ea voce cōdidit: μῦ μῦ. Muſſare non ſemel apud Poetam. Congemināt: Prępoſitio & auget ſonum, & duos deſignat. *-curſúmque recuſant:* genua inepta ſunt ad currendū. *-non caſſa in vota:* quæ carēt efficacia. *Nec te tantus edat tacitam dolor.* ſicut, *-eſt mollis flamma medullas.* *-Stygij caput implacabile fontis:* ſicut de Turno. *-vltro implacabilis ardet.* *Summitte furorem:* demitte. ſed illud maluit. *Te ſi qua parentis Tangere cura poteſt.* ſic

D *nec ſolos tangit Atridas Iſte dolor.*

Mare vnde.

Muſſare

SONVS. CAPVT. XVII.

Atque hæ quidem paucæ è multis obſeruationes ſunt, quibus à vulgari dicendi more ad magnificam formam illā aſpirare poſsimus. nec dubito nōnullis aliqua duriuſcula, Pollioni verò etiā peregrina viſa. Cæterū equidē arbitror P. Virgilium Maronē antiquorum Poetarum ſtudioſiſsimum, ex eorum Tragœdiis potiſsimùm lectiſsima quæque, nouū de ſuo nihil ad diuinæ orationis ſplendorem attuliſſe. Quod ſi Pollio ſibi ſolus Romanè vel loqui, vel ſcribere viſus eſt: cui Liuius olet Patauinitatem, Virgilius Mantuanitatem: Ciceronis dictio parum ſapit: ſanè ſi iis, quæ illius extant, non dixit meliora

liora: malim profectò cũ hiſce minus Romanè loqui, quám cum illo cum ad modum, quem legimus ex fragmentis. Verùm ad ipſum grandiloqui ſonum accedamus. Non impræſentia ſonũ eum appellamus, qui ex pedũ, numerorúmq; legib⁹ excitatur. non ὄγκον recitátis implentem buccas, ὅπῃ (queadmodũ loquũtur illi) στομφάζειν. ſic enim cenſet Hermogenes. Ego verò vitium vel maximum arbitror τὸν στόμφακα Poetam: vel quum in Nubibus id obiectum Æſchylo animaduerto, vel quum in malam æquè partem in Veſpis accipi video. eſt enim compoſitum ex ore, & omphace: quo ſapore non pauci ad modũ lõgius abſcedũt à ſuauitate. Ergo ſonus quũ ſit cuiuſcunq; & vocis, & non vocis genus: quippe aeris percuſsio, aut quod ex ea ſit percuſsione: cõmunis erit omnibus formis dicendi. Quare quum in altiloquo ſonum quæro, id intelligo, quod intẽditur in illo communi. Cæterùm quia non inanem ſtrepitum petimus: de eo, qui certis legibus conſtituitur, dicendum eſt. Quæ fuit cauſa, vt quanquam ſine numeris ſæpe inueniatur, in tractatione tamen numerorum explicandus ſit. Ad illum igitur locum differatur.

GRAVITAS, VEHEMENTIA. CAPVT. XVIII.

GRandiloquæ formæ affectus hi perpetui. non perpetui verò, Grauitas, vt dicebamus, & Vehementia. neque enim vbique grauis eſt. nõ enim quũ floret: neque vehemens, ſanè vbi ſimplices ſunt narrationes, topotheſiæ, typographiæ, hypotypoſes, aliæ. De vtroque igitur iam dicendum. Grauitas præter ſententias eſt in dictione, cùm verba, verborúmque ſtructura grauis eſt. Grauia verba voco ea, quæ non vulgari excidunt conſuetudine: atque ad eum modum, ſtructuram. De vtroque ſuprà quũ ſatis loquuti ſimus: nequaquam illa ſunt repetenda. Vehementia verò non in ſententiis tantùm, ſed in dictione, mẽbris, numeris, & figuris. Ac dictiones quidẽ illæ ſunt, quæ vbi paulùm tardarunt pronuntiationem, quaſi erumpunt. Earum vis tota in temporibus poſita eſt: vt, *conticuere*, *continuo*, & eiuſmodi. Interdum verò citæ, & monoſyllabæ, ſiue in principio ſiue in fine. *vt belli ſignum*. *Mene incœpto*. *Heu ſtirpem inuiſam*. Itaq; interrogationes ferè ſunt eiuſmodi. *Quis? quid? Cur? Tu? Hunc ego te Euryale*. In fine. *En hæc promiſſa fides eſt*. Verùm inter numeros hæc commodius. Membra quoque curta, & κομματικὰ, quaſi pugiones: vt punctim non cæſim ferire, vt ait Cicero, videantur. videtur enim longiore tractu langueſcere oratio. De numeris verò, ac figuris ſuo loco.

GENVS INFIMVM. CAPVT. XIX.

GEneris infimi materia nota eſt. Humiles perſonę, paſtores & alii, quales in Comœdiis. Quòd ſi de regibus aut de diis loquũtur, eorum officia

A operáve quantò ſunt tenuiora, tãtò huic generi propiora. Itaque de ſuò ſemper deo quum loquitur Tityrus, non attribuit ei fulminum, aut bellorum poteſtatem: ſed

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipſum
Ludere quæ vellem, calamo permiſit agreſti.

Satyrus quoque deos inſectatur Ægyptios, non tanquam deos, ſed id quod erãt, Cepas, Ibides, Canes. Huius igitur affectus proprios, ac perpetuos dicebamus, Tenuitatẽ, & Simplicitatem. de quibus iam.

TENVITAS, SIMPLICITAS, Securitas. CAPVT. XX.

B TEnuitas orationis eſt puritas ex cõmuni conſuetudine loquendi. Puritatem nánque etiam in ſublimi reperiri ſuprà demonſtratum eſt. Tenuis igitur exemplum eſt,

Vrbem quam dicunt Romam Melibœe putaui
Stultus ego huic noſtræ ſimilem:

Hactenus tenuis puritas, & ſimplicitas ſimul. eſt enim Simplicitas puritas non figurata. Mox igitur deſit ſimplicitas, quũ ait: *quô ſæpe ſolemus*

Paſtores ouium teneros depellere fœtus.

Dixit enim, Quo, pro, ad quam. quare Simplicitas tenuitatis propria, non perpetua tamen: ſed, quemadmodum dicebamus, viciſsitudinaria. Securitas autem eſt firmitas propoſiti ad tenuitatem. Neque enim vllo modo curat ali-C quid figurarum, ſed communi via deducitur oratio. Quapropter deductum carmen Virgilius, tenue appellauit. tranſlata à filis exilitate. Interdum verò eſt etiam Simplicitas ſine puritate: vt ibi, *Formoſum paſtor Corydon ardebat*. Simplicisſimus ſermo, ſed σολοικοφανής: ſicut & illud.

Et certamen erat Corydon cum Thyrſide magnum.

AEQVABILE DICENDI genus. CAPVT. XXI.

AEquabile dicendi genus eſt, quod mediocres ſentẽtias lectiore ſermone deſignat. neque reſpuit figuras, quibus tenuem formam ſuperet, neq; multùm figuratum eſt, quò citra ſublime ſubſidat. Huius affectus proprii, Rotunditas, ac Volubilitas.

D ROTVNDITAS, VOLVBIlitas. CAPVT XXII.

ROtundam appello orationem, quæ neque plana eſt, vt exilis illa: neque tumida quaſi tuberoſa, atque anguloſa, qualis altiloqua. nam tenuis aſtricta eſt, ac ſubſidit. Grandis exit certis interuallis, vt illam riuulis, hanc Pado rectè cõparare queas. At mediocris character inter vtrunque procedit. Quam ob cauſam Frugalem quoque aliquando non ſum veritus appellare. Quod genus cum ſtudio cuiuſpiam diuini viri perfectum eſt, explet animum ſanè: tenue vix mouet: ſublime vellicat. Acquirit autem ex diſsimulato cultu certam virtutem, quam Volubilitatem nominare libet. Quippe tenue fluit propter hu

militatem,atque exilitatem: Sublime hæret,atque cunctatur in ore, in auribus, in animo: æquabile euoluitur leni lapſu permulcens auditoris expectationem. Talis ſtilus in Catullo,atq; adeò talis,vt eum pauci conſequi valuerint. Argonautica dico eiuſmodi eſſe cõfecta oratione, vt ſine ineptiis rarò quiſpiam poſsit imitari. Id quod ſummus Poeta facere aggreſſus,eluſit primùm ſpem ſuam in CIRI, deinde maiore opera poſita,diligentiáq; adhibita in diuinis Georgicis ſuperauit. Quod vt manifeſtius pateat, & ad imitãdum hæc ſubiiciemus. Sunt igitur Catulli hæc:

Non prius ex illo flagrantia declinauit
Lumina, quàm toto cõcepit pectore flammam.
Funditus,atque imis exarſit tota medullis.
Heu miſerè exagitans immiti corde furores.

IN CIRI hæc eadem ſic.

Niſi Scylla nouo correpta furore
Scylla patris miſeri,patriæq; inuẽta ſepulcrum,
O nimium cupidis ſi non inhiaſſet ocellis.

Tum ſequuntur apud CATVLLVM.

Sãcte puer, curis hominum qui gaudia miſces,
Quæq; regis Golgon, quæq; Idaliũ frõdoſum,
Qualibus incenſam iactaſtis mente puellam
Fluctibus,in flauo ſæpe hoſpite ſuſpirantem?
Quantos illa tulit languenti corde timores?

IN CIRI hæc,

Sed malus ille puer,quẽ nec ſua flectere mater,
Iratum potuit: quem nec pater, atq; auus idem
Iuppiter ille etiam pœnos domitare Leones,
Et validas docuit vires manſueſcere Tigris:

ET MOX,

Quæ ſimulac venis hauſit ſitientibus ignem,
Et validum penitus concepit in oſſa furorem.

Apud CATVLLVM,

Non flauo retinens ſubtilem vertice mitram,
Non contecta leui velatum corpus amictu,
Non tereti ſtrophio lactantes vincta papillas:
Omnia quæ toto delapſa è corpore paſsim
Ipſius ante pedes fluctus ſatis allidebant.

CIRIS ſic,

Non ſtorace ideo fragrantes picta capillos,
Cognita non teneris pedibus ſicyonia ſeruans,
Non niueo retinens baccata monilia collo.

CATVLLVS ſic,

Emerſere feri candenti è gurgite vultus
Aequoreæ monſtrum Nereides admirantes.
Illaque atque alia viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore Nymphas,
Nutricum tenus extantes è gurgite cano.

CIRIS hæc,

Complures illam nymphæ mirantur in vndis:
Miratur pater Oceanus,& candida Tethys,
Et cupidas ſecum rapiens Galatea ſorores.

CATVLLI illa,

Si tibi non fuerant cordi connubia noſtra,
Sæua quod horrebas priſci præcepta parentis:
Attamen in veſtras potuiſti ducere ſedes
Quæ tibi iucundo famularer ſerua labore,
A Candida permulcẽs liquidis veſtigia lymphis.
Purpurea ve tuum conſternes veſte cubile.

CIRIS hæc,

Méne inter matres,ancillarúmque cateruas
Mænalias inter,famularum munere fungi:
Coniugis atque tuæ (quæcũque erit illa) beatæ
Non licuit grauidos penſo deuoluere fuſos?

CATVLLVS, -Alitibúſque
Præda,nec iniecta tumulabor mortua terra.

CIRIS, *-nec & illa quidem communis alumna*
Omnibus iniecta tellus tumulabit arena.

In Georgicis autẽ Amoris vim maiore cultioréque ſpiritu declarauit:

Omne adeò genus in terris hominũq; ferarũq;
B Et genus æquoreũ,pecudes, pictæque volucres
In furias, ignémque ruũt: amor omnibus idem.

ET MOX,

Quid iuuenis,magnũ cui verſat in oſsibus ignẽ
Durus amor? nempe abruptis turbata procellis
Cæca nocte natat ſerus freta: quem ſuper ingens
Porta tonat cæli:& ſcopulis illiſa reclamant
Æquora: nec miſeri poſſunt reuocare parentes,
Nec moritura ſuper crudeli funere virgo.

Cæterùm in ſequenti libro fuſius Poetarum verſus comparabuntur. Quod hlc ea de cauſa fecimus, vt ignoti pleríſque ſtili mediocris ratio,atque natura declararetur.

GRADVS IN CHARACTEribus. CAPVT. XXIII.

QVæ de Characterum natura, affectibus, vſu, à nobis dici potuerunt, ex-
C plicata ſunt. reliquum eſt, vt acutius illorum ſpecies conſideremus. Neque enim ſemper Sublimis, elatus eſt: cogitur nánque ad ea deſcendere quæ in rerum cenſu ſunt humiliora. nec Exile dicendi genus perpetuò vel iacet, vel ſerpit: ſed attollitur interdũ. Quare hinc quoque petenda ponendáque ſunt exempla, quę à paucis ſunt animaduerſa. Siqua igitur materia in tribus Poematibus expedita eſt, ea nos huiuſce obſeruationis commonefacere poterit. prius tamen mutuas illorum quaſi inſitiones videamus. Tenue eſt in grandiloquo ibi, *Virginibus Tyrijs mos eſt geſtare pharetram.* Magnum in paruo, ibi,

Hinc lapides Pyrrhæ iactos, Saturnia regna,
D *Caucaſeáſq; refert volucres, furtúmq; Promethei.*

Et illud,

Aſpice conuexo nutantem pondere mundum,
Terráſque tractúſque maris, cælumq; profundum.

Quam tamen rem altius, in alto

Principio cælum, ac terras, campóſque liquenteis,
Lucentémque globum Lunæ, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit: totámque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Peſtilẽtiam in tertio Georgicon larga vena, ſed caſta: in tertio Aeneidos breuiore ambitu concludit, ſed ſublimi verſu. quas, qui volet, ad harum præceptionum iudicium inter ſe comparare poterit. Quin etiam ad hanc formarum

A diſpiciendam varietatem ea quoque conferre licebit, quæ in eodem poemate alia atque alia facie picta ſunt. Quod iudiciũ imprimis iuuare poterit illorum carminum lectio, quæ ſub experientiæ Virgilianæ titulo circunferuntur, de anni tempeſtatibus, de Solis ortu, de ſignis cæleſtibus, de glacie, de ſpeculo, de Iride: Quę nõ dubito ab ipſo Virgilio elaborata, quũ mihi in mentem venit, quanta cura ea pauca delegerit è multis, quæ in ſua poemata conferret. Sæpe enim diſcõtinuatos verſus legimus: quos iccirco præciſis ſenſibus videmus, quòd ille moroſiſsimo iudicio alios de medio ſuſtulit, quibus illi cohærebant, quoad excogitaret atque insereret meliores:

Iungimus hoſpitio dextras, & tecta ſubimus.
Templa Dei ſaxo venerabar ſtructa vetuſto.
B *Da propriam Thymbrae domum.*

Hi verſus diſsiti ſunt. ſicut ne illi quidem cum cæteris colligantur:

Sed fugite ô miſeri, fugite, atque ab littore funem
Rumpite. Quare?
Nam qualis quantúſq; cauo Polyphemus in antro
Lanigeras claudit pecudes, atque vbera preſſat.

At ibi illo occupato nõ eſt fugiendũ. Certè alii verſus intercedebant. Quæ verò ſententiæ eædem diuerſis tum verbis, tum numeris expreſſę ſint, vnicuique attentius perlegenti patère poteſt: vel vbi noctem, vel quum diem quot modis quoties deſcribit. De Atlante in VIII:

cæli qui ſidera torquet. & *-Atlas*
Edidit, æthereos humero qui ſuſtinet orbes.

In IIII. & in VI,

C *Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.*

Quæq; in ſexto Aeneidos de vmbris, locíſque inferis: nec multo minus grauiter in quarto Georgicωn. Iuſſa Iouis ad Mercurium, quibus verbis reddat Mercurius ipſe. Fulminatio in primo,

Illa Iouis rapidum iaculata in nubibus ignem
Turbine corripuit, ſcopuloque infixit acuto.

In ſexto de Salmoneo,

At pater omnipotens denſa inter nubila telum
Contorſit: non ille faces neque fumea tedis
Lumina, præcipitémque immani turbine adegit.

De fulmine autem in IIII,

D *Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,*
Pallenteis vmbras Erebi, noctémque profundam.

In quinto,

Vel tu, quod ſupereſt, infeſto fulmine morti,
Si mereor, demitte, tuâque hîc obrue dextra.

In nono,

At tu magne pater Diuûm miſerere, tuoque.
Inuiſum hoc detrude caput ſub tartara telo.

Tempeſtas in primo, in tertio, in nono, aliter atque aliter. duo funera, Miſeni & Pallantis. duo tumuli, Caietæ & Miſeni. epicedium Euryali, Pallantis, Eurydices, Daphnidis. epicedium ſiue inferiæ militum. (*Ite*, ait, *egregias animas*) eorumdémque tumulus. Quæ deſperaret ſe melius dicturum, integra repoſuit: alia aliquo flexu interpolata repræſentauit,

Vrbem orant, tedet pelagi perferre laborem.
Mortem orat, tedet cæli conuexa tueri.
In VI, *-habitátque ſub alto Pectore.*
In XI, *-habitétque ſub iſto Pectore.*

Quæ loca non ad percipiendas dicendi formas ſolùm, ſed ad imitationis quoque rationem multum momenti habere poſſunt: de qua ſuo loco. nunc de vitioſis formis ſcribendum eſt.

VITIOSÆ FORMÆ, SICCVM, PINGVE, TREPIDVM.

CAPVT. XXIIII.

Quibuſdam virtutibus aliqua vitia eſſe affinia, multis locis ſcriptum eſt. Quare illud è Philoſophorum præceptis pręclarè dictum: *Decipimur ſpecie recti.* Eſt igitur puræ illius, preſſæ, ſubtilis, ſimplicis, hoſtis, Sicca: in ſententia, in verbis tum priuis, tum compoſitis. Sicca ſententia, quæ rem minuit: vt ſi Romam dicas, Latii caput. Verbum priuum: ſi Xerxem appelles ductorem. Dictio ſiue oratio ſicca, qualis Hippocratis multis in locis. Quo in genere etiam ξηροκακοζηλίαν appellamus: quum affectatur mutilum præciſúmque ſcribẽdi genus: cuiuſmodi aliquãdo Cornelii Taciti. Eſt autem Siccum non ſolùm breuitatis, ſed etiam prolixitatis vitium: quoties in longa oratione nullum extabit epithetum, nulla figura, nulla ſententia, nulla efficacia, nullus affectus. Quinetiam Siccum auſim appellare etiam fuſum, quod nõ cohæret: ſed mẽbris, & inciſis inculcatis argutiam quandam affectat, quale Plinii Secundi ſæpe: neque minus frequens vel Senecæ, vel eius ſeculi declamatoribus fuit peculiare. Si igitur Siccum vitium eſt, etiã pingue erit. ſunt enim cõtraria, quemadmodum defectus & exuberantia. Ac multi quidẽ pingue illud ſectati ſunt: propterea quòd virtutem includeret, ſicuti prodigalitas liberalitatem. Aliis ingeniis placuit magis Siccitas. nihil enim infelicius arbitrati ſunt loquẽdi licẽtia. Ita quũ ab omnibus iudiciis damnetur vtrũq;, à deprauatis animis ſub inoffẽſæ formæ ſpecie aliud aliis acceptũ fuit. Mihi vehementer diſplicet loquacitas: atque adeò iſtos Aſiaticos excurſores, auriũ carnifices appellare ſolitus ſum. Quod Siccum dixi, etiam ieiunum, etiam aridum à multis vocitatur, veluti pingue, & exultans, & elatum, & tumidum: quod dum plus vult quàm poteſt, minꝰ efficit quàm debet: propterea quòd plus poteſt quàm decet. Ac quanquam ſuprà diximus aduerſus veterum ſententiam, inter tumidum & abiectum quod eſſet, quaſi quod inter duo eſſet vitia, virtutẽ cenſeri debere, nõ autẽ vitium, quemadmodum dicebant illi: tamen mediocre illud atque æquabile, vitium nihilominus patitur. deprauatur enim Trepidatione: dum neque

A vult demitti, ne ſit gracile: neque audet ſeſe attollere, ne tumeſcat. Quale genus orationis eſt in multis locis Virgilianæ Ciris. Non eſt igitur medium duorum vitiorum, quia illis careat vt virtus: ſed quorum particeps ſit, vt item vitium. Horum autem vitiorum, quod eſt ſublimis, parens eſt κακοζηλία: quod eſt infimi, negligentia: atque, vt ita dicam, ſupinitas. *κακοζηλία.* κακοζηλίαν voco ego Ambitionem, qua plus, vel plura, vel elatiora quàm par eſt, admittimus. Contrà, negligẽtia peſſum dat orationem, permittítque non ſolùm ſerpere, ſed etiam iacere. *Licentia.* vtriuſque verò mater licentia eſt. Qua ille ſibi multa arrogat: hic hoc arrogat etiam, vt nihil arrogare, virtutis loco habeat. Itaq; ex illo expectes dictionem ſtreperam, confragoſam, reſiliẽtem: ex hoc intermortuam. Illud genus M. Gallio ſuffultũ vocat exemplo eo poſito: B Depultus in Neptunias lacunas: ego hoc ineptum dico: ſuffultum autem plenum: quale eſt Ouidianum.

Hinc aliquot errores à ſcriptoribus animaduertẽdum eſt. Fuere nánque Grammatici quidam, qui quum à Quintiliano accepiſſent, Narrationes eſſe in humili dicendi genere: Æneidem ſub eo genere poſuere. Narratio enim tota eſt. quæ amentia potius quàm ſententia (nam cuiuſmodi ſenſum his eſſe intelligas?) ne digna quidem eſt, quæ refellatur. Omnes enim orationes, omnéſque ſcriptiones narrationes quædam ſunt. Oratoria verò narratio pars orationis.

C Phalereum quoque Demetrium caſtigatione dignum cognoſces ex iis quæ ſuprà dicta ſunt. Miſcet enim affectũ cum ſpeciebus: quum partitur genera in μεγαλοπρεπῆ, ἰσχνόν, γλαφυρόν, δεινόν. Satis enim ſuprà oſtendimus τὸ δεινὸν eſſe partem τῆς μεγαλοπρεπείας, ſed partem, vt affectum. Etiam ex Hermogene aliter ſentiebamus. Præterea γλαφυρὸν politũ omnibus generibus competere. Neque rectè definit γλαφυρόν, τὸν ἔχοντα μικρότητά τι καὶ κουφίαν μεμιγμένας: non enim conſtare ſimul queunt hæc: vt & paruitas, & elatio inter ſe conueniant ad vnam eandémque orationem conficiendam. Sed γλαφυρότης elegantia, expolitura tam ἰσχνοῦ, quàm μεγαλοπρεποῦς. D κουφία verò affectus eſt, μικρότης non, ſed idem quod ἰσχνότης.

Fuit & illud Grammaticorum longè admodum aberrantium à veritate: cùm ſecarunt genera in longum, & breue. *Grammaticorum error.* Neminem enim latet, relationes eſſe cuiuſcunque quantitatis. Quare omnis oratio cùm ſit quantitas: omnis orationis intererit eſſe & longam, & breuem. Eſt autem breuitas etiam in longiſsima narratione, cui nihil adſit alienum. *Notæ in Salluſtium.* Igitur Salluſtio præter cæteros quamobrem attributa ſit ab omnibus breuitas, nondum mihi compertum eſt. Nam qui conciones inſerat, quas nullus habuerit imperator: eáſque prælongas non rarò: qui apud Aras fratrũ quaſi in amœno diuerticulo ſpatietur: qui præter hiſtoriæ argumentũ Catonis Cæſariſque collatione plurimos verſus occupet: qui ad Catilinæ bellum narrandum principia vrbis Romæ arceſſat: non video quo cõſilio breuem potius, quàm vel prolixum, vel etiam nimium, ſuperuacaneúmque exiſtimemus. Ac fuere quidam Barbari recentiores ſupercilio non ferẽdo, iudicio verò corruptiſsimo, qui Salluſtii dictionẽ iccirco breuem cenſuere, quia rem perſonámque narret, conſilia atque deliberationes omittat: factum ipſum nudum illico ponat. quaſi verò commẽtarium ſcripſerit ille, non hiſtoriam pleniorem: qui ſit hiſtoriæ pater appellatus. Ego verò contra hoſce circulatores longè aliter ſentio. Non ſolùm quod negant, facere: verumetiam apparatum addere: ſpem, metum, modum, euẽtum atque alia pleraque eiuſmodi adiungere: etiam excurrere interdum. Tribus verbis Catilinæ coniurationem expediri poſſe arbitror: at quot ille? præterea nunquam quicquam ſine circunſtantiis: Milites, inquit, Romani perculſi tumultu inſolito arma capere: alii ſeſe abdere: pars territos confirmare, trepidare omnibus locis: vis magna hoſtium, cælum nocte & nubibus obſcuratum: periculum anceps: poſtremò fugere, an manere tutius foret in incerto erat. Hæc dictio adeò ampla, adeò fuſa eſt, vt nihil addi poſsit. quam breuem, ſic effeceris: Paucorũ corruptione auſum noctu caſtra aggredi, in iis trepidatum. Quàm verò tum leuiter, tum inſolenter (vt omnia ſolent) profeſsi ſunt eum in hiſtoriis conſilia omiſiſſe, ex vniuerſa hiſtoria manifeſtum eſt. Nam quare Iugurtha appulſis legatis Cirtham oppugnet, ratio ponitur. Habes præterea belli apparatum à conſule Metello inſtitutum multis verbis. vel quum imbellem exercitum accipit ab Albinio, quid moliatur. Quam partem ſi attẽtius legamus, inuenias Salluſtii orationẽ nõ ſolùm non breuẽ, ſed etiã opulentã. Quæ verò in Catilinæ bello geruntur, perpaucis verſibus compoſita ſunt: cætera omnia in conſiliis declarãdis producuntur. Breuitas igitur Salluſtiana propterea vulgò iactata videtur mihi, quia tribus vocibus integras explet ſententias. *Breuitas Salluſtiana quæ.* non circunducit, non interponit: aſyndetis vtitur, omittit verba: quemadmodum à viris doctis obſeruatum eſt.

FIGVRÆ, PERIODVS, COLA, COMMA.
CAPVT XXV.

HActenus de Characteribus: reſtat vt de figuris diſſeramus: quas eadẽ qua ſuperiore libro ratione ad certa capita reduci operæprecium eſt. Aut igitur à rei ipſius natura partiemur genera, aut ab vſu. Figurarum natura tota in exornatione conſiſtit. quare pro modo exornationum ſecari poſſunt.

ri poſſunt. Ab vſu verò facilius: quum enim omnibus in omnia dicendi genera venire liceat. tametſi quibuſdam quædam ſunt frequentiores, ſparſim, vt quæque ſeſe offeret, tractari queunt. Nos igitur ex ipſis philoſophiæ, vt ſemper, fontibus hauſtam illarum naturam digeramus: ſi prius quid ſit περίοδος, quid κῶλον, quid κόμμα declarauerimus. Nam tametſi hæc vulgata videntur: tamen quia huiuſce artis partes ſunt, non ſine reprehenſione omitti potuere. Tum autem non pauca ſcripta ſunt ab antiquis: quorum authoritate veritas paſſa eſt cõuulſionem. Alexander igitur Rhetor περίοδον ſic definiuit. λόγος αὐτοτελὴς ἐκ κομμάτων ἢ κώλων συνθέσει αὐτοτελῆ διάνοιαν ἐκφέρων. Quonam verò modo fieri poſſit hoc, vt Periodus talem habeat definitionem, in qua excludatur κῶλον, quod eius pars eſt? Nam tametſi quædam plantæ nullum fructum ferũt, plantarum tamen genus ipſum nunquam definias per ſterilitatem. Igitur qua ratione diuidas periodum in ſimplicem & compoſitã? Eſt enim ſimplex, quæ nullis conſtat colis: Cõpoſita, quæ ex ipſis conficitur. Neque enim verum eſt quod mox ait idem, κόμματα eſſe hæc. Μῆνιν ἄειδε. Γνῶθι σεαυτόν. Continent enim ſententiam perfectam: neque cuiuſquã orationis partes ſunt. Sunt igitur periodi. Neque enim, quòd breues ſunt, periodi naturam exuere. Idem enim eſt homo puſillus, & Gigas, quod ad τὸ τί ἦν εἶναι pertinet. Præterea quomodo poteſt ille definire αὐτὸ κῶλον: qui tamen exemplum ſubdat, cuius partes appellat κῶλα? ἀνὴρ γὰρ ἰδιώτης ἐν πόλει δημοκρατουμένῃ νόμῳ καὶ ψήφῳ βασιλεύει. ait ſiquidem periodum hanc eſſe τρίκωλον. Quanquam alium quoque pudendum cõmittit errorem. Quippe primum κῶλον dicit illud: ἀνὴρ γὰρ ἰδιώτης: ſecundum, ἐν πόλει δημοκρατουμένῃ: tertium, νόμῳ καὶ ψήφῳ βασιλεύει. quod falſũ eſſe ex eius definitione deprehẽditur. κῶλον, inquit, περιόδου μέρος, ὃ οὐ λέγεται καθ' αὑτό. At ἀνὴρ γὰρ ἰδιώτης per ſe nihil dicit. Miſerè quoque definit κόμμα, τὸ περιόδου καὶ κώλου ἔλαττον. nihil enim declarat definitio hæc. quare ſic definio: Periodus, eſt oratio ſibi perficiens ſententiam. κῶλον, ſiue membrum, eſt oratio periodo perficiens ſententiam. κόμμα, ſiue inciſio, pars compoſita ſine verbo, ſententiæ illius partem ſignificans. Periodus igitur hæc,

Arma virumq́ cano: Troiæ qui primus ab oris
Italiam fato profugus, Lauinaq́ venit
Littora. Sententiam nanque ſibi quam inſtituit, percipit. Cola autem duo: primum, *Arma virumq́ cano.* ſententiam enim complet, ſed non ſibi: pars enim eſt. Alterum, *Troiæ qui primus ab oris Italiam fato profugus, Lauinaq́ venit Littora.* Primum autem membrum commata duo habet: *Arma, & virumq́ cano.* duo enim eſſe declarat coniunctio: non enim coniungit niſi ſeparata. Sic etiam ſecundum membrum totidem continet inciſa: *Italiam fato profugus:* &, *Lauinaq́ ve-*

A *nit Littora.* In hac periodo verba duo ſunt: quæ duo efficiunt membra. factura duas periodos, niſi per Relatiuum alterum ab altero penderet. Eſt igitur Colon pars periodi ſuo verbo fulta. quòd ſi multæ ſint periodi partes ad vnum relatæ verbum: non equidem illa κῶλα, ſed κόμματα appellabo. Non enim ſunt membra, niſi proprium habeant motum. non mouetur autem oratio niſi per verbum. Quæ membra quum ſecantur, κόμματα dicta ſunt, ita à nobis definita. Partes compoſitæ, vt hoc differrent à partibus ſimplicibus, nomine, verbo, aliis: ſine verbo totius ſententiæ partem ſignificantes: vt hoc differret à mẽbris. Quare ne illud quidẽ eiuſdem

B authoris probo, quum ait Iſocraticæ illius periodi partes membra eſſe. Nos enim inciſa dicimus, πῶς γὰρ ἂν αὐτοῖς μετάσχοι πολιτείας, τοὺς μὲν ὑπ' ἀθλιαίων τε καὶ κακοδαιμονίων στρατηγουμένους, τοὺς δὲ τοῖς συμμάχοις ἐκ δουλείας ἀνδραποδιζομένους, ὑπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐμισουμένους. Quod enim mẽbrum dicas, cui deeſt ſubſtantiuum ipſum? Nihilo melius à Trapezuntio, Circuitus eſt totius orationis rotunda, & coacta, denſa cum frequentatione verborum cõprehenſio. Vult enim lõgam eſſe orationem: quo nihil ineptius. Quum enim tota oratio conſtet periodis, colis, commatibus: & colon eſſe periodi partem, colis cõma definierint: quid erit quartum illud, ſi non eſt periodus: Γνῶθι σεαυτόν? Quare ſcitè, vt omnia ſemper Ariſtoteles, Periodum dixit, orationem habentem principium & finem. Non igitur attribuit

C neceſſariò longitudinem. ſicuti ne κῶλα quidem longiora, aut commata ipſa propterea deſinent hoc eſſe quod ſunt. Quid autem appellat rotundam comprehenſionem? An verò vult in ſe recurrere, vt illi verſus?

Vltrò animum dictis attollit, & increpat vltrò.
Ante etiam ſceptrum Dictæi regis & ante.

Quæ nugæ, coacta, aut deciſa? num vlla oratio reperitur, quæ intra certos limites non cogatur. Aut vlla eſt oratio, cuius partes ſint alterius partibus orationis denſiores? Falſos autem nomine ipſos puto, quum πυκνότητα non in motu, ſed in ſpatio poſuere. Nobis verò ſat eſt agnoſcere motum ipſum atque vim, ſententiam concludẽdi: vnde etiã rectiſsimè à Fabio Cõcluſio eſt appellata: alia ſanè ἀπὸ τοῦ συμπεράσματος Phi-

D loſophorum. Sic & Comprehenſionem dixit Cicero, & Orbem, & Circunductionem, quia clauderet ſententiam, ita vt extra eam nihil quæreretur ſignificandum. Nam κῶλα non totum concludunt: multo verò minus κόμματα. Quapropter idem etiam Ambitum, etiam Circuitum, & Continuationẽ, & Circunſcriptionẽ nominauit. Quũ igitur dixit Trapezuntius Cõprehenſionẽ, ſuperfluò addidit, Rotundam. Nã quòd Orbis aut Ambitus dicatur, cõprehẽſio tantũ intelligitur. proinde nõ min' ineptè in illa Ciceroniana narratione inciſa ꝓ mẽbris recẽ-

ſ.

fuit. Sopater quidã Alicienſis, homo domi ſuæ A imprimis locuples atque honeſtus, ab inimicis ſuis apud C. ſacerdotem prætorem rei capitalis accuſatus, facilè eo iudicio eſt liberatus. κῶλα enim membra ea ſunt, quæ alio vocabulo ab iiſdem Philoſophis μέλη appellãtur. quorum offiiciis actiones ſuæ cuique perficiuntur. at quæ actio ſit in illis verbis, Sopater quidam Alicienſis: quid tum poſtea? Quòd ſi iſtorum authoritas plus moueat aliquos, quàm noſtra diligentia: nihil laboro. doctis enim atque acribus ingeniis tantùm ſcribimus. Eſt igitur Periodus, vtì dicebamus, aut ſimplex, aut compoſita. & compoſita aut ex inciſis, aut ex colis. Colorum numerum à duobus ad quatuor vſque producere licet. quod excedit, vitio apponi, appellarique à Græcis λόγον διεξοδικὸν. vt quemadmodum Periodus eſt comprehenſio, ita quod extra illius B præſcriptiones euagatur, non iam περίοδος, ſed διέξοδος appellari debeat, quaſi deuiatio.

FIGVRA, FIGVRÆ.

CAPVT XXVI.

FIgura loquutionis, quam ſuperiore libro Tropon agnoſcebamus, eſt decora facies orationis à vulgari diuerſa. Eius autem genera ad hunc potiſſimùm modum partiemur. Verba accipiunt figuram ab arte, aut ex ſua natura, aut ſecundum ſitum, aut ratione quantitatis, aut propter qualitatem. Naturam dico, quod Philoſophi Eſſentiam. Secundum eſſentiam igitur aut ſubticen- C tur, aut ponuntur. ſi ſubticentur, fit figura ἔλλειψις & ἀσύνδετον. Si ponuntur, aut eadem, aut ſimilia, aut diuerſa, aut contraria. ſi eadem, aut voce & ſignificatione, aut ſignificatione tantúm. Si voce & ſignificatione, oritur ἀναδίπλωσις, ἐπανάληψις, ἐπαναφορὰ, παλιλλογία, ταυτότης, ἀντιστροφὴ, συμπλοκὴ, κλῖμαξ. Si ſignificatione tantùm, efficitur συνωνυμία. Si ponuntur ſimilia, pariunt Alluſionem, Inuerſionem, παρονομασίας. Si diuerſa, naſcitur πλεονασμὸς, περίφρασις, περὶ διαφόρους, ἔμφασις, ἀλλοίωσις, ἀλλαγὴ, μεταβολή. Si cõtraria, conſtituitur ἀντίθεσις, ἀντιμετάθεσις, ἀντιμεταβολὴ, σύγκρισις, πλοκὴ, ἀντιπαράστασις. Si ſecundum ſitum, aut diſferuntur, & conflatur ὑπέρβατον: aut in medio, & D creatur παρεμβολὴ, παρένθεσις: aut certa temperatione diſponuntur, & gignunt συναπόδοσιν: aut ad ea quæ propoſita ſunt, redduntur, & producunt ζεῦγμα. Si ſecundum quantitatem, creabitur μείωσιν, quæ & μειότης dicitur. Patitur autem quantitas, quum ſecatur vox: & fit figura quæ vocatur τμῆσις. cuius contraria eſt σύνθεσις. Si ſecundum qualitatem, educetur ὁμοιοτέλευτον & ὁμοιόπτωτον. quæ antea diſperſæ, temerè docebantur. nunc maiore opera quàm gloria à nobis digeſtæ ſunt. Nemo enim eſt paulò in Rhetoricis exercitatior, qui non putet ab ſe quoque nullo negotio excogitari potuiſſe. Nunc ſigillatim de his atque ſimilibus agamus.

QVÆ EX SVBTICENTIA.

CAPVT XXVII.

Ἔλλειψις.

DEfectus verborum, πάθος maximè ſignificat: admirationem, amorem, odium, iram. Fit etiam aliis de cauſis: putà ob pudorem, quum res eſt turpis,

Nouimus & qui te. & quo. quum verentur ne auditores offendantur: Hoc ad Oratores pertinet. etenim ſi quo in vitio, vel corporis, vel animi, vel fortunæ communem habeant Iudices cum reo reprehenſionem: id verò tametſi multum poſſet cauſæ prodeſſe, tamen eſt omnino prætereundum: quum dicentem piget. Hoc quoque poetæ rarum: Comici tamen vtuntur. vt, *Scin' quo modo?* Illa verò quæ ſubticentur, in B quarto,

Dixerat: atque illam medià inter talia ferro
Collapſam aſpiciunt. Sunt tacita per ἀποσιώπησιν, non autem per ἔλλειψιν. Omiſit enim dicere quemadmodum ſe interfecit. Per admirationem verò aut indignationem: *O ingentem confidentiam! Heu ſtirpem inuiſam!* Quartus enim caſus ſine verbo ineptus eſt ad ſententiam. Tale & illud Iuuenalis,

Túne duos vna ſæuiſsima vipera cœna
Túne duos? Ab amore:
Me, me: adſum qui feci. Ex ira, *Quos ego.*

Ἀσύνδετον.

CAPVT XXVIII.

C SOluta oratio dici poteſt ἀσύνδετος, diſsita, diuulſa: inconiuncta melius ſignat. Paratur hæc figura ad amplificationem, ad celeritatem, ad impetum animi. Denique quum magnum quippiam molimur,

Tectum auguſtum, ingens, cẽtum ſublime columnis.
Monſtrum horrendum, informe, ingens. Hæc eſt in priuis vocibus: in orationibus ad γοργότητα,
Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.
Longioribus periodis in otio ſoluti,
Illos porticibus Rex accipiebat in amplis.
Aulæ in medio libabant pocula Bacchi.
Illa autem in celeritate,
D *Nauticus exoritur vario certamine clamor.*
Hortantur ſocij, Cretam proauóſque petamus.
Proſequitur ſurgens à puppi ventus euntes.

QVÆ EX POSITIONE eiuſdem vocis.

CAPVT XXIX.

Ἀναδίπλωσις, Ἐπανάληψις, Ἐπαναφορὰ, Παλιλλογία, Ταυτότης.

ALexander rhetor harum aliquas confudit, nullam definiuit. Ἀναδίπλωσις, id eſt Duplicatio: eſt iteratio vocis ſtatim ſubiens priorem: familiaris Tragicis. In magnis affectibus ea vtimur. Significat enim perpetuitatem repræſentationis,
O Myſis, Myſis. Ah Corydon, Corydon. hoc ex natu-

ra

ra tractum eſt. Etenim animalibus datus eſt motus ad fugiendum & ad conſequendum. Igitur quæ vnico motu, putà ſaltu, appetitum locum nequeunt adipiſci: curſu, qui eſt motus frequẽs, ſupplent. ἐπανάληψις autem, hoc eſt, Reſumptio, eſt iteratio nõ ſtatim, ſed aliquibus vocibus interpoſitis. reſumit enim quod reliquerat, *Sed fugite, ô miſeri, fugite.* ἐπαναφορὰ verò, id eſt, Repetitio, ab hac non differt, niſi ſitu. quia in reſumptione verbum quocunque loco iterum ac tertiò poni poteſt: in Repetitione nõ niſi in principio, *Te nemus Angitiæ, vitrea te Fucinus vnda, Te liquidi fleuere lacus.* Quam exornationem auget ſanè alia, quum mutatur ſenſus apposita alia voce ei, quæ ſecundo loco fuerit repetita. quod alibi quoque monuimus: *-direxit ſpicula Parthus, Parthus ſiue Cydon.* παλιλογίαν verò Alexander idem malè cum hiſce confudit. neque enim eſt eiuſdem vocis repoſitio, ſed ſententiæ. Quod ex Æſchylo adducit in Ranis Ariſtophanes, atque caſtigat: quódque agnoſcere conati ſunt Critici aliquot locis, vt, *Molémque & montes.* verùm expoſitio eſt prioris. quam molem? *Montes.* quem Italiæ locum? *Lauinia littora.* Sic, *-dixítque, & prælia voce diremit.* Idem eſt atque, Dixitq;, & dicendo prælia diremit. neque enim vitiũ hoc in maximo Poeta. nam quod Seneca in Montano oratore & Ouidio reprehendit, non bene facit. Nunquam enim idem repetitur penitus, ſed ſemper aliquid diuerſum eſt. Differt autem à Palilogia ταυτότης, quoniam illa eſt figura ſententiæ, hæc dictionis. Pertinet autem maximè ad ſimplicitatem, quum idem verbum reponitur quaſi temerè & neglecto cultu. quod quum faceret Ariſtoteles in hiſtoria animaliũ, Theodorúſque ſuo more Latinè ita redderet, vt inureret calamiſtris: quidam barbari agreſtes elegantiæ illius ignari, auſi ſunt dicere à Theodoro melius repræſentatum, quàm à Philoſopho deſcriptum fuerit. Ille enim cùm alibi tũ in ſecundo, τὰ μὲν ἔχοντα τὰ βράγχια, τὰ μὲν ἔχει. καὶ τὰ μὴ ἔχοντα καλύμματα, πάντα ἐκ τῶν παγίων ἔχει. nec multò pòſt, ἔχει δὲ ὁ ἐλέφας ἔχειν. quibus nihil dulcius auribus Atticis, adeò vt eo verbo etiã vſi ſunt ſub Pleonaſmo, μείζεις ἔχειν. Et in libro De ſenſu & ſenſili, ὁ γὰρ ὥσπερ φασί τινες, ἐκ ἔστιν εἶδος τοῦ ὁρᾶσθαι: ἀλλ' ἔστι. διωκτέον δὲ καὶ πῶς ἔστι, καὶ πῶς ἐκ ἔστι. Suauis ταυτότης in quinto Æneidos, mutato ſenſu, *-intentáque brachia remis Intenti expectant.* Quod ſi Morino aut Tongro abſurdum videtur, nihil mirum: Sui enim ſimiæ ſimioli. quam ſuauitatem neque ignorauit Cicero, neque neglexit: quinetiam curauit inter cæteras, vt ſuã orationem efficeret commendatiorem. Ad Atticum, Feci atque effeci, vt neuter quenquã horum pluris quàm me faceret. De Oratore, Fecíque hoc, quod ne adoleſcens quidem fecerã, vt his de rebus diſputarẽ. Sed & aliis multis in locis. In Verrem, Glabrionem id quod fecit, facere lætatus ſum. Quãtum verò afferat orationi venuſtatis ſimulata illa negligentia, ex ipſius Homeri iudicio videndum eſt,

Ὣς δὲ χιὼν κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἥν τ' Εὖρος κατέτηξεν, ἐπὴν Ζέφυρος καταχεύῃ·
Τηκομένης δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες:
Ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δάκρυ χεούσης. Pro quo verbo toties repetito, ſi aliud ſubiicias, rem omnẽ funditus euerteris. nec minor gratia Terentianæ Bacchidi, *-quod ſi is nunc Me deceperit, ſæpe obſecrans me vt veniam, fruſtra veniet: Aut quum venturam dixero & conſtituero, quum is certè Renunciarit, Clitipho cum ſpe pendebit animi, Decipiam, ac non veniam.* Profectò hac oratione nullum nectar dulcius. ſed & Poeta ea ſimplicitate vſus eſt non ſemel. In quinto,

At procul in ſola ſecreta Troades acta
Amiſſum Anchiſen flebant: cunctæq; profundum
Pontum aſpectabant flentes. & in Ecloga vltima verbum hoc *venit* plus quinquies, poſuit magna ſimplicitate ac iucunditate. & in ſeptimo,

Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent:
Tecti auro, fuluum mandunt ſub dentibus aurum.

Quòd ſi quo in loco Palilogia λέξεως Virgilio obiici poteſt, ſanè illa fuerit,

Tum ſe ad Caietæ recto fert littore portum.
Anchora de prora iacitur: ſtant littore puppes.
Tu quoque littoribus noſtris Æneia nutrix. Alii Palilogiã genus cõſtituere, ſub quo eſſent IIII, ſpecies, ἀναφορὰ, ἐπαναφορὰ, ἐπάνοδος, ἐπαναστροφή.

Ἀναφορὰ, Ἐπάνοδος, Ἐπαναστροφὴ, Ἀντιστροφὴ, Συμπλοκή. Caput XXX.

EST. autem ἀναφορὰ Relatio, quũ eadem vox reponitur. vt *-nec te miſeret Gnatæq; tuiq;, Nec matris miſeret.* Bis tãtùm ponitur, atq; hoc diſtat ab Epanaphora, quia hæc quum ſemel poſuit, ſemel atque iterum reddit. quemadmodum Virgiliano, quod ſuprà ſcripſimus, exẽplo patet. Ἐπάνοδος verò eſt Reditus, quũ per eadẽ recurrimus verba ordine inuerſo relegentes. quæ figura maximè poetarum parti inutilis eſt. fingere tamen licet exemplum è noſtris Satyris,

Si tibi diuitiarum & honoris Iuppiter author,
Author Iuppiter eſt etiam vitæq; neciſq;. Epanaſtrophe autem eſt Reuerſio, quum recto ordine reſtituimus ſententiam. Magnis profectò deliberationibus accommodata figura. cuiuſmodi apud Homerum diuinitus inſtitutã legimus, Τῶν δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν, Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ. Et apud Poetam, *-tibi noſtra viciſſim*

Dicemus: Daphninq; tuum tollemus ad aſtra:
Daphnin ad aſtra feremus, amauit nos quoq; Daphnis. Theocritũ imitatus ille eſt, -τὺ δ' ὧδε ἄρχεο πρᾶτος. Σὺ δ' ὧδε ἄρχεο πρᾶτος, ἐπεὶ ψάλλεις ὁ φιλάλληλος. Alio modo ad principiũ reuerſus eſt Ouidius,

Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido:
Attice crede mihi, militat omnis amans. Conſueuerũt etiã Epigrãmatographi claudere poematiũ eodẽ verſu quo inchoarũt. vt Martialis,

Apollinarem conueni meum Scazon. A

Antiſtrophe autem eſt repetitio finis: nō vt ponatur in principio ſequentis, ſed æquè in fine. hoc ab Epanaſtrophe differens: quam conficies, ſi Martialis epigramma de Hermete conuertas: vt ſit conuerſa ἀναφορά. Circunfertur ignobilis cuiuſdam tale, quod non ponam: ſed hoc,

Quiſnam hic eſt aſinarius Poeta? Caluus.
Iſne edentulus? is Cotyttio ore Caluus?
Extremúſne hominum inter atra monſtra Caluꝰ?

συμπλοκὴ autem ex vtraque: ambas enim complectitur, Anaphoram & Antiſtrophen, vnde & nomen, vt

Si Caluus eſt Grammaticus, ſic aſinus quoque.
Si Caluus eſt Pæonius, ſic aſinus quoque.
Inter ſunt nánque aſinos, ſic aſinus quoque. B

Fit autem genus omne Repetitionum, ſiue in principio fiat, ſiue in fine, ſiue vtrobique: ſiue vnius verbi, ſiue multorum: aliquando ſimpliciter, ac ſine mutatione: aliquando partibus mutatis, vt,

Impulit, impulſu quo maximus intonat æther. Vulgatus nanq; modus fuiſſet, *Labitur impulſu quo maximus, &c.* Fit etiam per mutuam tranſmutationē: qualis illa Ouidii artificioſiſsima, quā Critici cur tollere voluerint, non intelligo:

Semibouémque virum, ſemiuirúmque bouem.

Eſt enim & ingenioſa, & arguta, & veneris plena. nec minus illa eiuſdem,

Cedere iuſsit aquam, iuſſa receſsit aqua.

C Repetita enim ſunt, verbum in participio, participium in verbo. neque ſolùm ſic tranſmutatis, ſed aliis ſuppoſitis: nam quum dixiſſet,

Paſtorum muſam Damonis & Alpheſibœi,

ſubiecit verbum pro nomine,

Damonis muſam dicemus & Alpheſibœi.

Et quum appoſitione epitheti maximo ornamento, *-Nymphæ,*

Laurentes Nymphæ.

Et in alio caſu ſumma ſuauitate apud Catullū,

Gemelle Caſtor, & gemelle Caſtoris.

Sicut illud Ouidianum longè excellentiſsimū,

-genitórque Quirine
Vrbis, & inuicti genitor Gradiue Quirini. Etiā in

D principio mutatis caſibꝰ & in fine, vt ſit συμπλοκή. Cæterùm non niſi Epigrāmatis conuenit,

Quiſnam aſellos quum fricaſſet, in toga it nitores? Caluus.
Cuius eſt os impudicum, Plexemi gingiua? Calui.
Cui parantur in latrinis virulento regna? Caluo.
Quē fugauimus diſerto doctiorum ex orbe? Caluū.
Quonam olēte caprimulgo ſoluitur corona? Caluo.

Nulla tamen æquè venuſta, aut æquè operoſa Repetitio, atque illa Poetæ,

Quacunque illa leuem fugiens ſecat æthera pēnis,
Ecce inimicus atrox, magno ſtridore per auras
Inſequitur Niſus, quà ſe fert Niſus ad auras:
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pennis.

A

Κλίμαξ.

CAPVT XXXI.

SCala dicitur figura, quum idē verbum connectit inferiora ſuperioribus. quare nos aliàs appellauimus non ineptè Concatenationem. quēadmodum medius annulus annulos vtrinque ſingulum continet. Ex Demoſthene afferunt exemplum. apud Poetam nullum eſt. ſanè haud multum præ ſe fert grauitatis. In Epigrammate poteſt admitti: *Concatenatio*

Inſaniam, & furoris inuidi tabem
Dira Megæra tradidit ſerus Pluton:
Aſt Cerbero Megæra, Cerberus Caluo.

Sic fit per eandem vocem, interdum autem per ſynonymum, vt apud Homerum de ſceptro,

B

Ἥφαιστος μὲν δῶκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι,
Αὐτὰρ ἄρα Ζεὺς δῶκε διακτόρῳ ἀργειφόντῃ·
Ἑρμείας δὲ ἄναξ δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ.

Non enim dixit, ἀλλὰ κρονίων, ſed id quod hoc ſignificabat Ζεύς. ſic idem ἀργειφόντης & ἑρμῆς. In nono breuem poſuit Poeta, ſic:

Ortygium Cæneus, victorem Cænea Turnus.

Et in in decimo,

-Antronium Salium, Saliumque Mealces.

QVÆ EX POSITIONE ſignificati. CAPVT XXXII.

Syncnymia, Πολυωνυμία

POnitur itaque vox eadem in figuris ſupradictis. Quum verò eiuſmodi ponitur dictio, cuius alia materia, ſonus alius, ſignificatio eadem: C creatur figura, quam vocant Græci συνωνυμίας. quippe vni rei multa ſunt cōmunia nomina, ſicuti modò dicebamus. Multa poſſumus exēpla dare. ſic in vltima Ecloga Virgilius quum dixiſſet, *Omnes vnde amor iſte rogant*: ſtatim ſubnectit, *Galle quid inſanis?* Eſt enim amor inſania. ſic haud paulò pòſt,

Certè ſiue mihi Phyllis, ſiue eſſet Amyntas,
Seu quicunque furor; id eſt, alia puella quam amarem. Hac ſanè figura fit ποικιλία, Varietas, quæ contraria eſt ταυτότητι, ſiue ταυτολογίᾳ. ſicut etiam quum vel diuerſa vel contraria apponuntur.

D QVÆ EX POSITIONE Similium. CAPVT XXXIII.

Alluſio, Inuerſio, Παρονομασία.

ALluſionem Græcè quo diceremus modo, quærebamus. παρονομασίας dicunt illi, quod nos præ me fero. Verba igitur ſimilis ſoni quæ ſunt, mutuò ſe præferunt. παρονόμαζον igitur fingam. Non placet hanc figuram locis grauibus adiungere. Gallis frequenti in vſu eſt: quam vocant ipſi Æquiuocationē: conficiūtq; aut ex diuiſione, aut ex cōpoſitione. ex diuiſione ludent in eo verbo, Oſculū. ex cōpoſitione, ludēt in illis, *Achaica caſtra*. Ibi meliꝰ, *Perdita mens, Perdit amens.*

Itali

ita li corrupta voce dicunt biſquiſitum, *Biſquizzo*: tametſi vt deſerant ſigna Latinitatis, dixerunt Sacramentum: quò quàm maximè poſsint, alienent ſcripturam à Latinis. Fit autem mutatione elemẽtorum: ſic, Orator pãgit carmina: Arator pungit crimina. Conueniunt Epigrãmati, Satyro, & Comœdiæ. præſertim inuerſio, vt ſi ſeruus oret peculium & libertatem, atque aiat, Cedo hæc munera: Herus reſpõdeat, Doce hæc: numera: oſtendẽs pecuniam. per tranſpoſitionem fiunt hæc. item per ablationem, aut appoſitionem. Bolus, olus. Plautus, cæterique priſci illi etiam inuitas voces ſub haſce leges coegere,

Quanta fumini abſumedo, quanta labes larido. Venuſtior eſt illa Alluſio quæ elicitur è cõtrario: quemadmodm apud eundem poetam Saturio paraſitus cùm ſuo nomine appellaretur: Mẽtiris, inquit, neque enim Saturio veni, ſed Eſurio. Et ſanè faceta vox cùm audis quempiam appellari, Eſurionẽ. Inuerſionem Græcè dixerim ἀναστροφήν. quæ non ſolùm fiat, vt diximus, per elementorũ aut ſyllabarum tranſmutationem: ſed etiam per corruptionẽ: vt Plautinus ſeruus, qui ſe ex Chryſalo Cruciſalum futurũ metuit. Sic ad genus nominum alluſit in Amphitruone alius. cùm Mercurius quatuor homines ſeſe cecidiſſe iactaret: Metuo, inquit, ne ille mihi commutet nomen: &, Quintus fiant ex Soſia. Hoc Græci gen' vniuerſum παρονομασίαν nominarunt: quòd præter primam verámque dictionem, aliam ſubdamus.

QVÆ EX DIVERSIS.

CAPVT XXXIIII.

Πλεονασμὸς, Προσδιασάφησις, Ἔμφασις.

REdũdantiã voco πλεονασμόν. quippe cùm plus eſt verborum, quàm quãtum exigat ſententia. Atque hoc quidem vitium eſt in diuerſis vocibus: ſicut erat ταυτολογία in iiſdem. Fit autem apud Grammaticos, quod ab illis nondum eſt declaratũ: vbi additur pars, ſine qua oratio eſt tolerabilior. Etenim inſtrumẽtum in ſexto caſu ſine præpoſitione ritè ponitur: quare in illo verſu Ouidiano pleonaſmus eſt,

Hæc modò verrebat raro cum pectine terram.

Tametſi alii legunt, *Verrebat fultam tibicine villam*: ſed non placet. Eodem modo atque iiſdem legibus, Roma, potius quàm è Roma venio. quare illa præpoſitio redundabit. ſic in ſexto redundat pronomen,

At pater omnipotens media inter nubila telum
Contorſit: non ille faces, neque fumea tedis
Lumina.

Elegantiæ tamen cauſa toleratur, & fit figura: qualis apud Comicos frequens, apud quos inuenias ſępe pronomen Is & Id, ſine vlla neceſsitate. Quædam tamen adduntur ad explanationem: atque ita euadit figura, quam A Græci προσδιασάφησιν idcirco nominarũt: quaſi dicas appoſitã explicationẽ. Talia ſunt Epitheta multa, quæ videntur ſuperflua: itẽ inſtrumenta. Epithetorũ exẽpla longè plurima, *Nigra hirundo*: Omnis enim, aiunt, hirundo nigra. haud tamen ita eſt: riparïæ nánque hirundines non ſunt nigræ. *Ferreus enſis.* Quis enim alia ex materia vidit vllum? at ponitur ad efficaciam. Sic, *Vaſtum æquor*, *Gelidum Boream*, & eiuſmodi. Inſtrumenta quoque aut B loca pro inſtrumentis, vt Pectore ſuſpirare, ire pedibus, ore loqui. Eſt & alia ratio appoſitionum: veluti quum dicit, *Aſt ego quæ diuûm incedo Regina.* *Vos ô miſereſcite venti.* Hanc ἔμφασιν, id eſt oſtenſionem dixere Græci. Sic, *Vidi egomet* ac, *Hiſce auribus hauſi.* Interdum Expletionis cauſa: vt in quarto Georgic.

Epitheta ad efficaciam

Septem illum totos perhibent ex ordine menſes.

Et in Menæchmis, *Aliquot viginti dies.* ἔμφασιν Democritus dicebat eſſe, cauſam viſionis: Expreſsionem potes dicere, ex libro Ariſtotelis De ſenſu & ſenſili.

Περίφρασις, Μετωνυμία.

CAPVT XXXV.

MVltum affert ornamenti περίφρασις, quum rem vnam multis deſigna- C mus verbis. Valde nánque abhorret à communi vſu loquendi. Equus fortis, *Fortis equi vis.* Canes ſagaces, *Odora canum vis.* Cuius quoque naturæ μετωνυμία eſt. vt *Cererémque caniſtris Expediunt.* &, *Implentur veteris Bacchi*: Bacchi enim nomen cum vini nomine communicamus. *laticémque Lyæum*, Laticum honorem. Eiuſdẽ modi ea quoque quam Appoſitionem vocant Grammatici: Periphraſis enim quædam eſt, *Troas, relliquias Danaum.* Africa terra, pro Afri: aut eſt Metonymia, aut Periphraſis: vt ſit illa, plus placet.

Ἀλλοίωσις, Ἀλλαγὴ, Μεταβολὴ, Τροπή.

CAPVT XXXVI.

DIuerſitas aut eſt totius, aut partiũ. quare vt eſt verbum à verbo diuerſum, ſic eſt idem propter alium flexum diuerſum à ſeipſo. Atque hoc quidem caput ad qualitatem debuit referri. quod ſatis ſit monuiſſe. Non enim eſt aliud verbum, Sum, quàm Fui: ſed aliuſmodi. Cæ- D terùm non temerè hic poſuimus, potius quàm in capite Qualitatis. Fit enim mutatio ſubſtantialis quoties poſito nomine, aut verbo, participium apponitur. aut pro nomine ſupponitur aduerbium. Mutationum igitur modos, ſiue ſpecies videamus. Fit ἀντιμερεία, quum pars pro parte: cuiuſmodi multa obſeruauit apud Thucydidem Halicarnaſſeus. Vnum exemplum ſatis erit: propterea quòd in libris, De cauſis, dictum eſt ſatis. Aduerbium pro præpoſitione.

-*Factóque hic fine quieuit.* hic pro in his. aut impoſito his fine. nullus enim in narratione locus, niſi per metaphorã. Fiunt & aliæ mutationes atque ſuppoſitiones. Sic enim cõmodius explicatur vſus ille. Subiiciuntur enim alia pro aliis: quare eſto ὑποβολή. veluti quum verbale ponimus pro primigenio, *Regnatorem Aſiæ*, pro Rege. Eſt enim Rex prima vox: inde verbum Rego, vnde Rector: & Regno, vnde Regnator. Hic nulla eſt ἀλλοίωσις: Non enim vox ipſa, *Rex*, eſt alterata: ſed pro illa alia ſuppoſita. Fit autem ἀλλοίωσις, quum genus verbi mutatur. *Fabricor*, pro fabrico. *Populantur*, populant. Et coniugatio. *Ferueo*, feruo: *Lauo lauas*, lauis: *Denſare*, denſere. Sic declinationes: *Orphei* enim eſt tertius caſus, ſicut *Lino*: non ſecundus, *Orphei Calliopea, Lino formoſus Apollo*. Sicut contrà: *Vlyſsi*, ſecundus non tertius, pro Vlyſsis, ab *Vlyſſeus, Vlyſſei*: quo & Horatius vſus eſt. Hoc latinum ab alio recto, ſicut Vlyſsis ab Vlyſſes. At illud Græcũ Ὀρφεῖ. Græcis etiam alibi, *Androgeo* pro Androgei: *Diomede* pro Diomedem. *Duo*, pro duos, δύω. Eodem modo caſum pro caſu, Græca item non, vt aiunt, figura: ſed conſuetudine. *Mirérne laborum*: id eſt, labores. &, -*cui me Fortuna precari*: pro quem. hic eſt μεταλλαγή, Permutatio. Illa verò μεταβολὴ quæ fit quũ poſito verbo, aliud in alio membro dicitur: eſt διαιρέσις potius. *Quis furor ô ciues? quæ tanta inſania? qualis Eſt animus? quanta ſcelerata ad prælia vires?* Adumbrat aliquo modo vim τῆς συνωνυμίας. Proprium autem Hiſtoricorum Græcorum vti μετωνυμίᾳ. ἵππον, *equum*, pro equitatu. Et in eo mutare genus, τὴν ἵππον: quoniam equæ patientiores laborum: quibus iccirco ad prælia barbari vterentur. etiã de quibus cibum capiunt ac potum Scythæ. Præterea tum illorum, tum noſtrorum conſuetudo mutare tempora, atque præſenti tempore deducere narrationes. ſic & Poeta: -*quem dat Sidonia Dido*: quod alibi, *Dido Eſſe ſui dederat monumentum & pignus amoris.* Sexus: *Nec dextræ erranti deus abfuit*: id eſt, Furia.

QVÆ EX CONTRARIORUM poſitione. CAPVT XXXVII.

Ἀντίθεσις, Ἀντιμετάθεσις, Ἀντιμεταβολή, Σύγκρισις, Πλοκή, Ἀντιστροφή.

Contrapoſitionem poſuere inter figuras dictionis: mihi videtur ad ſententiam potius pertinere. Fit autem duobus modis: aut nuda, aut opuléta. Nuda eſt apud Demoſthenẽ aduerſus Æſchinem, σὺ μὲν ἐξέπιπτες, ἐγὼ δὲ ἐσύριττον. Quæ itẽ duplex. Aut enim eſt ſenſu nõ penitus contrario, vt hic: Excidere enĩ memoria in ſcena: & Exibilare, nõ ſunt contraria. Quin alterũ ex altero oritur: atq; ſimul ſunt. Aut eſt verè contrarius ſenſus. vt apud eundem: ἐδίδασκες γράμματα, ἐγὼ δὲ ἐφοίτων. & clarius, ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην. Opuléta eſt quoties rem quampiam factúmve ponimus, cui obiicimus tantundẽ multis oneratum verbis. Id quod fit in omni aduerſatiua. vbi eſt, *ſed*, aut *tamen*.

Nec tibi Diua parens generis, nec Dardanus au-(thor
Perfide: ſed duris genuit te Caucaſus horrens
Rupibus: Hyrcanæque admorunt vbera Tigres.

Etiam ſine nota aduerſationis. veluti quum in vna conqueſtione dixiſſet Dido,

-*eiectum littore, egentem*
Excepi: & regni demens in parte locaui:
Amiſſam claſſem, ſociôſque à morte reduxi.

In alia dicit, -*en dextra, fidéſque,*
Quem ſecum patrios aiunt portare Penates:
Quem ſubiiſſe humeris confectum ætate parentem.

An verò putemus eſſe ἀντίθεσιν quãpiam in verbis? Sanè nullam cenſeo, niſi aliquã præ ſe ferat illa figura, quam dicebamus Alluſionẽ, veluti ſi dicam: tu honoratus, ego oneratus. Cæterum cùm verba ſint quantitates quædam: & quantitati nihil ſit contrarium: non erit ἀντίθεσις in verbis, ſed in ſenſu: contrà, quàm dixere. Elegãtiſsimam verò orationem, quæ poſita ſimilitudine ſubinfert contrarium, per quod nihilominus concludit ſimile. quale noſtrũ illud: ἐλεῆσαι ἐλεήμονι, δοῦναι δὲ δωρητῇ, ἄρχοντι ἄρχειν, καὶ πένητι πλουτεῖν. Tria priora ſimilia ſunt: miſereri miſericordis, dare liberali, principẽ principi: quartũ poſterius duo mẽbra inter ſe contraria habet: quorũ tamen ſenſus refert priora. pauperi nãque æquũ eſt dare diuitẽ. Eiuſdem naturæ eſt ἀντιμετάθεσις: verùm non ſine verborum affectione: quã etiam ad ſitum trãſferre liceat. eſt enim contrarietas ſenſus cum verborum trãſpoſitione, vt in noſtro illo Iambico, *Tibi imperare me decet, non te mihi.* Huic ſimilis, ſed operoſior eſt ἀντιμεταβολή, quum poſitum quippiam retorquemus in contrarium. Qualis illa rotundiſsima ſententia Demoſthenis: cuius elegantia, atque argutia merita eſt, vt hic quoque inter Poetica referatur: σὺ δὲ μὴ λέγε, ὡς γέγονεν οὗτος πολλάκις: ἀλλ' ὡς αὐτὸς πεποίηκας γεγράφθαι. οὐ γὰρ εἶπε πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπεγράφθαι: οὐδὲ τοῦτο ἐμιμήσω: διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἑάλω, οὐ τοῦτο ἂν ἔγραψας: οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. Quam ſententiam & acutiorem, & ſuauiorem fecit verborum diſpoſitione, quum eam laxiorem à præceptore Iſocrate accepiſſet. οἱ γὰρ τῶν ἀδικημάτων οὐ παρὰ δέον ἀρξάντων, ἢ μάλιστα τοῖς χαίρειν γεγενημένων. τοὺς δ' ἐφ' ἑκάστοις αὐτῶν ἀλισκομένους μᾶλλον ἡγούμεθα δεινὸν ποιεῖν, ὅταν ὕστερον ταῦτα φαίνονται διαπρεσβεύσαι· τοῦτο ἂν καὶ τὰς ἀπολογίας ἅπασι ῥᾳδίας ποιήσομεν, καὶ τοῖς βουλομένοις τῶν πονηρῶν: &c. Similis reſpõſio Romuli, quũ in cõuiuio perparum bibiſſet: eique dixiſſet quidam: Romule, ſi iſthuc omnes homines faciant: vinum vilius ſit: Imò verò, inquit, carum: ſi quantum quiſque volet, bibat: nam ego bibi, quãtum volui. Nec abſimilia ἀντιστρέφοντα: quæ vel reciproca, vel altera ex parte reſpondentia latinè dicimus, po-

ſita

ſita enim διλήμματα ſic ſoluimus, Si bonus, pauper: ſi malus, miſer: ſemper ergo miſer. ἀντιμεταβολὴ mutat in cõtrarium, Si malus, non pauper: ſi bonus non miſer: nunquam ergo miſer. Has vtraſq; ἀντιμετάθεσιν, καὶ ἀντιμεταβολὴν quare συζεύξεις appellarint Rhetores, ſanè non declararunt. Fortaſſe, quia vtriuſque partis tam proponentis, quàm refellentis æquè communis vſus eſt. Non temerè verò πλοκὴν etiam dixère. Plexus enim ſententiarum quidam eſt. ἀντεναντίωσις, autem eſt contrarii intellectio per negationem. *non inferiora ſequutus*, id eſt, parem Hectori Æneam, non contemnenda belli pars: i. vir fortis: Aduerſatio Latinè figura hęc dici poteſt.

QVÆ SECVNDVM SItum. CAPVT XXXVIII.

Ὑπέρβατον, Παρεμβολὴ, Παρένθεσις, Συνάντησις, Ζεῦγμα, Χιασμός.

Diſtrahitur oratio cùm diſcernuntur verba poſt verborum tractum. Itaque ὑπέρβατον libenter dixerim diſtractionem. duo maxima ſunt apud Virgilium: vnũ quod ſuperà poſuimus ex IIII. Georgic. alterũ quod eſt in XII. diuini operis,

Interea Reges,
Procedunt caſtris, Illa verò omnia inter hæc,
-Ingenti mole Latinus
Quadriiugo inuehitur curru: cui tempora circum
Aurati biſſex radii fulgentia cingunt,
Solis aui ſpecimen: bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro:
Hinc pater Æneas Romanæ ſtirpis origo,
Sidereo flagrans clypeo, & cæleſtibus armis,
Et iuxta Aſcanius magnæ ſpes altera Romæ.

Græci itaque nomine eo affecerunt hanc figuram quòd ſignificaret Tranſilitionem: propterea quòd verbum, ſicuti dicebamus ad calcem vſque trãſferretur. Quòd ſi qua oratio in orationis medio interponitur: Interiectio, & Interpoſitio dici poteſt à nobis: quam παρεμβολὴν & παρένθεσιν Græci vocauere. vtriuſque natura vna eſt, modi non vnus. Quæ enim ſimplex eſt, totáque materia aliena, Parentheſis dicitur: vt *Fatebor enim.* Reor, Opinor. Aiunt. *Mirabile dictu. Si credere dignum eſt. Fama eſt obſcurior annis.* & eiuſmodi: quæ omnibus materiis, atque argumentis conuenire poſſunt. Alia eſt παρεμβολὴ ſocia, atque affinis τῆς περιβολῆς, tum nomine tum natura. quoties aliquam ex circunſtãtiis, quæ poſt orationem afferenda fuit, ei ipſi inſerimus, quale illud,

Tum Bitiam ardentem oculis, animiſque frementem.
Non iaculo: neque enim iaculo vitam ille dediſſet:
Sed magnum ſtridens contorta phalarica venit
Fulminis acta modo.

Debebat enim coniungere inſtrumentum cum vulnere, ac poſtea dicere, quæ interpoſuit, ſic,

Tum Meropem, atq; Erymam iaculo, iaculoq; & A-
At Bitiam ſtridens contorta phalarica, diri (phidnũ.
Fulminis acta modo, clypei per taurea terga
Loricámque horrentem hamis, ferroque trilicem.
Non iaculo, neque enim iaculo vitam ille dediſſet.

Stè & paulò antè,

Et primum Antiphaten, is enim ſe primus agebat,
Thebana de matre nothum Sarpedonis alti.

Poſtpoſita oportuit, ad hunc modum:

Et primum Antiphaten, ſobolem Sarpedonis alti
Matre nothum Thebana: is enim ſe primus agebat.

Quæ equidem ita diſcerpſi, non vt meliora facerem: ſed vt oſtenderem figuram. Nam quanto venuſtius?

Et primum Antiphaten: ſtatim, primum quia primus: quàm ſi diſtuliſſet. Vbi verò partes orationis certo ordine diſponuntur, ita vt aliquibus aliquæ reddantur, vt aliam formam, ita aliud nomen inuenere. Duobus autem modis conſueuere: aut enim fit recurſus in ipſa redditione, qualis erat in Epanodo: aut à prima incipit redditio ac deſinit in poſteriorem. Ponam orationes duas ſimplices, quas deinde figurabo. Vna erit hæc: Ego nobilis, & probus: caluus caprimulgus, & nequam. Diſiungam, atque retribuam ſuum cuique, ſed recurrendo, ſic: Ego nobilis, caluus caprimulgus. caluus nequam, ego probus. Hanc appellauerunt συνάντησιν: id eſt occurſionem. cùm enim videretur oratio proceſſura: quaſi cõſiſtere eam fecimus, atque occurrimus, à fine incipientes. Quod ſi poſitis fiat ordine, quo cœptũ eſt, retributio, Zeugma dixerunt, id eſt coniunctionem: veluti ſi ſic dicas: Cæſar, & Caluus eadem in vrbe agũt: Cæſar Philoſophus, Caluus Aſinarius. Coniunxiſti cum Cæſare Philoſophiam, cum Caluo fœtorem. Iugationem hanc nomino. vtriuſque exemplum dabo ex diuino Poeta. Occurſionis illud,

Vos etiam gemini Rutilis cecidiſtis in arvis
Daucia Laride, Thymberque ſimillima proles
Indiſcreta ſuis, gratúſque parentibus error.
At nunc dira dedit vobis diſcrimina Pallas.
Nam tibi Thymbre caput Euãdri⁹ abſtulit enſis:
Te deciſa ſuum Laride dextera quærit.

Priorem poſuerat Laridem, poſteriorem nominat. Alterum exemplum in Bucolicis,

Compulerantque greges Corydon, & Thyrſis in (vnum,
Thyrſis oues, Corydon diſtentas lacte capellas.

Iugationis autem decorem auxit in eodem libro, geminatione,

Non me carminib⁹ vincat, nec Thracius Orpheus,
Nec Linus: huic mater quamuis, atque huic pater (adſit,
Orphei Calliopea, Lino formoſus Apollo.

Nam & matrem reddidit ſecundo verſu Orpheo, in tertio matris nomen, Lino patrem in ſecundo, patris nomen in tertio. Quod verò in vndecimo legitur,

Munera portantes, eboríſque, auríque talenta:

Quidam à vulgata expoſitione ad hás ce figuras traducere voluerunt. Vulgata ſanè lectio eſt hæc. *Munera portantes.*, quænam? talenta auri, & eboris, & ſellam, & ſceptrum. Illi autem

malunt ſic: *Munera portantes aurique eboriſque talenta: Et ſedem*. id eſt, auri talenta, & eboris ſellam. Iccirco tranſpoſuère voces. Verùm vt ſit, quod volunt, nulla tranſpoſitione opus eſt. Erit enim ἀντίστροφος. Cæterùm quſi etiam tertium ſit munus, Trabea: non placet iſta καινοτομία. præſertim Latini orationem oportuit eſſe perſpicuã. tum autẽ minus cõuenit loquutio, ſellam eboris, talenta auri. Poſtremò etiam nunc, vt olim, tum ebur, tum ebenum pondo æſtimabatur. Quòd verò non ſit opus tranſpoſitione, etiam ex Hermogene manifeſtum eſt: qui noſtrã ἀντίστροφον vocat χιασμόν: propterea quòd cùm primo quartum, ſecũdo tertiũ redditur, excitatur forma decuſſationis ad hunc modum,

Eboris ╳ Auri
Talenta ╳ Sellam

QVÆ EX QVANTITATE.

Πάρισον. CAPVT. XXXIX.

LΆρισον, ſiue παρισότης, Latinè Exæquatio. quoties totidem vocibus, iiſque æqualibus complentur partes orationis. Haud ſanè magna virtus: aliquãdo etiam vitium. Iſocrates & Gorgias in hac multus. de Homeri verſu diximus. In Elegis ſæpe inueniũtur membra paria. vt in illo, quem adducebamus, *Cedere iuſſit aquam: iuſſa receſſit aqua*. Accurati' quoq; in altero, cui' imaginẽ expreſsit vir bonus, *Semideúmque virum, ſemivirúmque deum*.

Σύνθεσις, Τμῆσις. CAPVT. XL.

PAtitur quantitas vel cum ex duobus verbis vnum conflatur: qualia multa dithyrambica. Compoſitio appellatur hæc, non minus figura, quàm ceteræ. Eſt enim dictionis facies præter morem vulgi. *Antemalorum. Semperflorentis*, apud Lucretium. Contraria huic, ſectio: τμῆσιν Græci nominant, *Quæ me cunque vocant terræ*: nam vulgo dicimus: Quæcunque.

QVÆ EX QVALITATE.

Ὁμοιόπτωτον, Ὁμοιοτέλευτον. CAPVT XLI.

LAtini duas Græcorũ figuras ὁμοιόπτωτον, ὁμοιοτέλευτον ita ſunt interpretati, Similiter cadens, Similiter deſinens. Verùm neque Græcorum admiror ſuperuacuam ſedulitatẽ: neq; Latinorũ probo ſecuritatẽ. Græci ſanè cùm haberent excogitatam vocem ὁμοιοτέλευτον: cuius finis in pluribus membris eundem ſonum ederet: quid noui in eo, quod ὁμοιόπτωτον nominant, quæſiuere? nonne eſt in hoc ὁμοιοτέλευτον? Idem nánque eſt in dictione & πτῶσις, & τελευτή. Quòd ſi πτῶσιν aliud intellexere: id ſcilicet, quod nominum tantùm eſſet, atque participiorum proprium: ſanè aliarum quoque partium nomen certum ad illarum deſinentiam inuentum oportuit. Igitur in verbis ὁμοιόχρονον ſtatuẽdum: In aduerbiis verò quid? etiam perſonæ & numeri non negligendi. ὁμοιοτέλευτον enim dicũt

A illud: καὶ δίκας ἐπαύσαμεν, καὶ τὰς ἀδίκους ἀπέκτειναν. hoc autem ὁμοιόπτωτον: ὦ πάντων πολιτῶν ἀχρηστότατε, καὶ πάντων ἀνθρώπων δυσερωμένωτατε. Quòd ſi iccirco fecerunt, quia aliud ſit deſinere eodẽ ſono, aliud eodem caſu: quia non ſemper iiſdem caſibus idem ſonus ſit, iam illa non erit figura. Exempli gratia, δεινὸς περὶ λόγους, καὶ ἀγαθὸς τὰ πολιτικά. quãobrem ne Latini quidẽ, vti dicebamus, rectè. Vox enim illa, ſimiliter eadẽs, neutiquam nominũ tantùm deſinentiam ſignificat. Æquè enim cadere dicem' Latinè, Fugit, & dicit: hodie, & poſtridie. quare vna tantũ nobis eſto figura, ὁμοιοτέλευτον omnem comprehẽdens deſinentiam. cuius exempla frequentia apud Poetã: verùm vnius tãtùm modi. videlicet in participio actiuo, eóque caſu quarto tãtùm. in eodem verſu, *Tollentémq; minas, & ſibila colla tumentem*. In pluribus, *Sed neque currentem, neque ſe cognoſcit euntem, Tollentémue manu, ſaxúmq; immane mouentem*

B Alia ὁμοιοτέλευτα rariora: vt in XI, *Ad terram miſere, aut ignibus ægra dedere*. &, *Vincla recuſantum & ſera ſub nocte rudentum*. Stultè verò irridet in Thucydide ὁμοιόπτωτον Dionyſ. Halicarnaſſe': haud enim ferè quiſquam eſt vel Oratorũ, vel Hiſtoricorum, vel Poetarum, apud quem non inuenias. Quin ipſe quoque Demoſthenes cùm alibi, tũ hiſce verbis non eſſe vituperandũ demonſtrauit: τῇ τε πόλει βοηθεῖν ὑπὲρ ὑμῶν δεῖν, καὶ δίκην ὑπὲρ αὐτῆς λαβεῖν: τοῦτο κἀγὼ πειράσομαι ποιεῖν. Quid Ariſtoteles? cuius orationis caſtitatem potius quàm licentiã carpis. omitto prooemiũ in Rhetoricis ad Alexandrum: at in III. de Anima, &

C πάρισον, & ὁμοιοτέλευτον edidit. ἀκολουθεῖ δὲ ὅπως σημαίνῃ τι αὐτῷ: γλῶτταν δὲ ὅπως σημαίνῃ τι ἑτέρῳ. In libro verò De ſenſu & ſenſili adeò probauit, vt non ſolùm eandem deſinentiam, ſed in eodem caſu idẽ nomen repoſuerit. οἱ μὲν τελευτῶσιν εἰς τὸ ἀεὶ ἰατρεύειν, οἱ δ' ἐκ τῶν περὶ φύσεως ἄρχονται περὶ ἰατρικῆς. ſic & in eodem, εἰ οὐδὲ μὴ δι' ἐκεῖνο καλῶς, μηδ' αὐτὸ καλῶς. Cæterùm eſt & alius modus eius ſimilitudinis, quæ eſt in ſono. non enim eſt in diuerſis mẽbris orationis, ſed in fine eiuſdẽ membri, quũ ſyllaba vel dictio ſyllabæ vel dictionis antecedentis, eundẽ ſonum reddit. neque verò in fine ſolùm, ſed etiam in quacunque parte.

D Quod quũ quaſi vitiũ obiiceret Eraſmus Ciceroni, meritus eſt vt à nobis in priore aduerſus eum oratione doceretur. Ibi igitur & Terẽtii dixiſſe ſeſe, & Horatii pares res, & Homeri ἰσόρροπον ἔσον, afferebamus: quib' Ciceronis Fortunatã natã toleraremus. & nunc ex Ariſtotele addimus φθαρτικὸν ὄν, ídque non ſemel. & ex Thucydide, σημεῖα μία ναῦς, quorum authoritate figura illa commendari poſsit.

INTERROGATIO, PERcontatio. CAPVT XLII.

QVærebamus, eſſétne figura Interrogatio. quibuſdã enim non videtur. ac ne nobis quidẽ, ſi eius natura cõſideretur. Nemo enim non etiã ſi-

ne

ne arte interrogat. at omnis figura ab arte. Non igitur natura ſua figura eſt, ſed vſu. quædam enim recta oratione quæ dici ſolent, ſi flectantur ad interrogationem, figuram committent: quemadmodũ & exclamatio. quod igitur ad genus, ex iis quę ſuprà poſita ſunt, referetur? Ad genus id, quod adiungit diuerſam vocem. Eſto enim oratio hæc, -*ego te vidi Damonis, peſſime, caprum Excipere.* addita negatione, *Nonne ego?* efficitur interrogatio. Sępe autem exercetur affectibus, admiratione,

Nonne fuit ſatius triſtes Amaryllidis iras
Atque ſuperba pati faſtidia? Indignatione,

-*& quiſquam numen Iunonis adoret?* Deſperatione, *Sed quid ego hæc autem nequicquam ingrata reuoluo?* Aliquando ad ſciſcitandum, *Quoue tenetis iter?* cuiuſmodi maxima pars eſt. Interrogatio enim eſt à dubitatione: nemo enim quod aut habet aut ſcit (ferre enim habere quoddam eſt) rogat: niſi per ſimulationem, aut quũ quod ſcimus, ab aliis vel negatur vel diſsimulatur,

Nonne ego ſum magni Theramidæ filius Alcon?

Interrogationem à percontatione qui diſtinguunt, ſubtilitati ſtudent. Interrogatio enim genus eſt: Percõtatio ſpecies. Percontatio illa eſt,

Sed vos, qui tandem, quibus aut veniſtis ab oris?

quũ petimus quod neſcimus, aut fingimus neſcire. Interrogatio verò & hæc & alia, etiã quũ ſcimus: ſed interrogamus, vt à negante exprimamus confeſsionem,

Nóſne tibi Phrygiæ fluxas res vertere fundo
Conamur? Etiã alio modo, quum quærimus cauſam quam tamen reddi nolumus:

-*quid me alta ſilentia cogis*
Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem?

Interrogatio, ἐρώτησις, Percontatio, πεῦσις, Exquiſitio.

FIGVRARVM VSVS.
CAPVT XLIII.

QVid eſſet figura, quótque earum genera poſſent ſtatui: itémque generũ ſpecies, quoad fieri potuit, breuiter dictum eſt. nunc quæ cuique generi dicendi conueniat, declarandum. Quanquam igitur ex ipſis exemplis, vnde ſumpta ſunt, intelligere potes quibus quæq; formis aptari queãt: tamen ſtrictim de his aliquid dicendũ eſt. Figuras omnes infimus Character admittere ſolitus eſt. non omnes ſublimis. aut verecundè, veluti [illegible]. ſemel enim & parcè,

O veræ Phrygiæ, neque enim Phryges. Sic neque δείνωσιν, neque inuectionem, neque αἴτημα παραβολῶν, neque ἀνταπόδοσιν. Hæ nanque Epigrammati, & Satyro ac humilibus Scenis ſunt familiares. Altiloqui autem maximè peculiaris Periphraſis, & Metonymia, & μεταβολή: exteræ omnes, vt res tulit. Mediocris autem Character, quòd ad figuras attinet, ad Magniloquum frequentius ac propius accedit, quemadmodum & numeris: de quibus iam ſcribendum eſt.

A

NVMERVS. CAPVT XLIIII.

ῬΥθμὸς, ſicut alibi quoque declaratum eſt, id ſignificat quod deſignat diſcretam quantitatem Numerum Latini dixerũt à diſtributione: hoc eſt enim τὸ ῥύειν, vnde & ῥύμος. Huic Numero Muſicus quũ addidit ſonũ: ſuũ fecit, atq; ῥυθμὸν appellauit. Maiores noſtri, qui in armis nati, ſerò Græcas artes excoluere, quum aliam cõmodiorem non inuenirent, communi eũ priori voce appellauere. tum poſtea tranſlatum ad Poeſim, ſic definiemus: Numerus eſt concinnitas orationis, apta rei quæ ſignificatur. Intelligo rem, aut quæ eſt, aut quæ eſſe fingitur. Nam Poeta ex perſona ſua ita loquetur, vt eſt: vbi verò duas introducet inter ſe altercantes, non

B

neceſſariò dabit orationem ſecundum rem: ſed ex animo loquentis. Magna erat res, *Nuncius ab Ioue* paruam eam facit Dido. idcirco vtitur humili oratione, *Scilicet is ſuperis labor eſt, ea cura quietos Sollicitat.* nam & dactylis vſa eſt, & vocalibus exilibus. Quin ne ex Poetæ quidem perſona: ſed ex ſtili natura. Tenues enim res grandiore oratione deſcribet altiloquus: vt in mediocri fecit Poeta. Quum *apum gentem* dixit: & *ſub mœnibus vrbis aquantur.* & *paruóſque Quirites.* In ſeptimo verò diuini operis, vide quibus verbis humilem pingat comparationem, -*magno veluti quum flamma ſonore Virgea ſuggeritur coſtis*

C

vndantis aheni. Oritur autem ex partium quantitate, qualitate, diſpoſitione. Quãtitas duplex, in corpore & in tempore. Corpus appello, dictionis extenſionem: Tempus, tractum pronunciationis. Qualitas in tenore & in ſono. Tenorem intelligo elationem vocis, aut depreſsionẽ. Sonum, aeris verberationem qualemcunque. Concinnitatẽ, quemadmodũ alibi dicebamus, non à cinno, ſed à canendo nũc ducimus. adeò vt quod ambigua voce dixerunt Numerũ veteres (nobis liceat) Canorem appellemus. Quid ni? veluti à rubendo rubor, à ſapiendo ſapor, ab ardendo ardor, à ſudando ſudor: ſic à canendo canor. Eſt quippe Numerus in oratione cõcentus quidã. Diſpoſitio cõprehendit locũ, ſitũ, ordinẽ: de quibus omnibus iã dicendũ eſt.

EX DICTIONVM
Quantitate. CAPVT XLV.

D

NVmerum efficit Quantitas duplex, continua & diſcreta. Continua, quũ dictio prolixa ſpiritũ exhaurit. hic totum ſolidum eſt. Diſcreta, quum ſolidorum breuitatem compenſat frequentia interuallorum exempli gratia,

Nimborum dominum tempeſtatúmque potentem.

Hic ſunt verba quatuor, quæ Solida appello, quatuor, inquam, ſi Donato credimus, qui encliticas particulas vnam eſſe facit dictionem cum antecedente: ſic enim apud Terentium in Adelphis ait eſſe vocem illã, *immiſericorditerq;*, octo ſyllabarũ. quatuor ergo hoc in verſu ple-

na ſunt, tria vacua, quæ *διαστήματα*, ſiue interual- A la voco. ſic enim & Muſici. Vnũquodque continuum diſcernatur ſiue diſcriminetur in minutiores voces, tũc interualla defectui tractuũ pro ſupplemento erunt: exempli gratia, *Imperat & nimbis & denſis turbinis auris.* Totidem in vtroque ſyllabæ, in hoc plura interualla, quæ plenitudinem explent ſuperioris. eodẽ modo numerorum auſpicia Pythagoras ex ſabrilium malleorum ictibus deprehendiſſe. nec id ignorauit Virgilius: quid enim antiquitatis ignorauit ille? Sed pudenter, vt ſemper, adũbrauit illo aduerbio, Innumerum: VIII. libr. diuini operis,

Illi inter ſeſe multa vi brachia tollunt Innumerum. i. per vices non ſine ordine. Quod Callimachus quoque dixit in Dianæ hymno, *ἀμβολαδὶς τυπώντες*. quare numerus non ſolùm conſiſtet in B plenis, ſed etiam cõſtabitur è vacuis. Operoſius enim dicitur in hoc carmine, *multa vi*, quàm ſi dixiſſet, *mutantes*, vno verbo. Vtriuſq; igitur legis tam pleni quàm vacui obſeruationes ab exemplis petendæ ſunt.

PLENI, ET VACVI obſeruationes. CAPVT XLVI.

PLenitudinem non vna ratione fieri animaduerto, vel quum verborũ tractus longi ſunt, vt *Tempeſtatum, contemplator, armentarius, lamentabile, illætabile, irremeabilis, intractabile, ignipotens, æripedem, componere, conticuere, ſaturnia, verſicoloribus, Ionio, circumſpexit, pernicibus, inexorabile, Phlegethontis, propugnacula, antemalorum, centumgeminus, tricorporis,* & alia eiuſmodi, quorũ tra- C ctus rei ipſius, cuius notæ ſunt, aut dilationem, aut difficultatem, aut moram, aut vim pingũt. hæc eſt prima pleni ratio. Altera quum verba carpuntur à verbis, vt ex ipſis partibus pes fiat. cuiuſmodi verſus ille eſt in XI,

Extulerat lucem, referens opera atque labores. &

Sic fatur lacrymans, claſſique immittit habenas. &

Romanoq; foro & lautis mugire carinis. Vacui autem lex obſeruatur, aut ex natura ipſius, aut ex frequentia & raritate. Naturam intelligo formam modúmue, quo verbum à verbo abſiſtit. veluti differt interuallum horum duorum, *qui primus*, ab interuallo illorum duorum, *Littora multum.* Itaq; aut vocalis exeipit vocalẽ, vt *Inſu-* D *læ Ionio.* aut conſonans conſonantem, vt *ſub pectore.* aut conſonantem vocalis, *Ibant obſcuri.* aut è cõtrario, conſonans vocalẽ, *numine læſo.* quorũ omniũ multa variáq; ad conſtituendũ numerũ vis eſt. Quinetiam ipſa vacua modo alio conſiderantur: non quo pedẽ, ſed quo verbum claudunt. quorum frequentia interuallorum hoc in genere affectum auget in ſententia. Nánque vt plus ſoni reddit tractus prolixioris, ita plus exhauritur ſpirit⁹ in vocis reſumptione. ergo interdum prætulit Poeta cõpoſitum ſimplici, vt rei tractum vocis prolixitate referret. interdum minutioribus conferſit verſum vocibus. Exem- A plum prioris conſilii, *-lato quam circumamplectitur auro.* non, circumplectitur. Hoc enim eſt illo ſimplicius. neque veritus eſt eliſionem, ſed potius affectauit ob ſonum. In illa igitur mora (auditur enim aliquid, quo intelligimus ibi fuiſſe illam prępoſitionẽ, ſicut ſcripſit Quintilianus) deſignatur ambitus illius amplexionis. ſic & attollere potius quàm tollere,

Hortor amare focos arcémque attollere tectis.

Opera enim multa eget arcis ædificatio. Iccirco plus etiã operæ poſitum eſt in *Attollere* quàm in tollere poſuiſſet. De his autem etiã inter Soni obſeruationes dictum eſt. Breuiorum autem verborum laus atque vtilitas ad comparandam maieſtatẽ vel ex vno illo verſu conſtare poteſt,

Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris.

& illo, B

Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto.

Cum quibus ſi comparentur ii qui ex prolixis conſtituuntur, facilè intelligentur vtrum genus ad altiloquam dicendi formam ſit accommodatius,

Iaſius Imbracides Icetaoniusq; Thymætes. &

Phyllirides Chiron Amithaoniusq; Melampus.

Ledæam Hermionem Lacedæmoniosq; Hymenæos.

Cęterùm vocabulorum breuitate etiam ad celeritatem vtimur. dum molitur conſilium, miſcuit prolixiora. dum exequitur, expedit minutioribus verbis,

Ergo age chare pater ceruici imponere noſtræ:
Ipſe ſubibo humeris: nec me labor iſte grauabit.
Quo res cunq; cadent, vnum & cõmune periclum,
Vna ſalus ambobus erit: mihi paruus Iulus C
Sit comes, & longè ſeruet veſtigia coniunx. Sic

mox, *Tu genitor cape ſacra manu.* Cõtinua porrò biſſyllaba, *-dextræ ſe paruus Iulus Implicuit.* Verbum hoc lõgius implicationẽ deſignat ipſam,

Ponè ſubit coniunx: expedita.

Adhuc verò expeditiora,

Et me quem dudum non vlla iniecta mouebant
Tela, neque aduerſo glomerati ex agmine Graij,
Nunc omnes terrent auræ, ſonus excitat omnis.

Nec minore arte, *-ſubitò quum creber ad aures*
Viſus adeſſe pedum ſonitus. &
Ilicet ignis edax ſumma ad faſtigia vento
Voluitur. Tum ſubiecit verbum *exuperans,* D

alia, propterea quod flamma quoque exuperabat, *Exuperant flammæ, furit æſtus ad auras.*

Quid illis verbis celerius?

Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.

Aut illis?

Nec iam ſe capit vnda, volat vapor ater ad auras.

Quid illis lentius atque adhæreſcens magis?

Ante & Trinacria tentandus remus in vnda.

Cunctabundus rem quam exhorreſcebat Æneas, dicit illo verſu,

Nec tu menſarum morſus horreſce futuros.

Vbi quum hactenus de mole ac corpore dictionum præceptum eſt: obſeruetur etiam temporis tractus, quod erat ſecundum membrum quanti-

quantitatis. Spondęis enim vtitur in ipſis commorationibus· Dactylis autem in expeditionibus.nam quod profeſsi ſunt, Trochæos ſeruorum diligentiæ conuenire in Scenis, ſatis eſt in Epinomide à nobis refutatum.Id quod ex Tragicorum quoque iudicio clarius conſtat: qui choros ſuos etiam in ſtataria materia è putis Trochæis ſæpenumero edidere. Poeta igitur quum Æneam à Troianis oris in Italiam deduceret,dactylis vſus eſt:iter enim facit.quum verò ipſo in itinere multis cunctabundum iactationibus canit,detinet ſpondæis:

Arma virúmque cano,Troiæ qui primus ab oris
Italiam fato profugus Lauinaq; venit
Littora. Hactenus proceſſus. nunc obiectio impedimentorum: -*multum ille & terris iactatus & alto*. Sic diſceſſum recentem Troianorum, qui penè etiam in ipſo eſſent conſpectu,

Vix è conſpectu Siculæ telluris. Cunctatur enim oratio, & in ſpondæo & in monoſyllabis. ſanè vix illud fit. Audis etiam in illo id quod in re atque opere eſt,

Et leues ocreas lento ducunt argento.

Motus igitur ipſos, ac motuum variationem pingit.nam ob pondus ſubſiſtit: deinde impetum dat,quum dicit,

-*verſantque tenaci forcipe ferrum*. Talis vis eſt in ipſo dactylo,vt poſt collectas vires faciat impreſsionem.Id quod ſubiicitur oculis, non ſolùm auribus in verbo *Impulit*, *impetus*, *incita*, *obuius*, *igneus*. Contrà, Anapęſtus aptior ad luctam. Mouetur enim celeritate ſua in hoſtem: deinde conſerto prælio perſtat. Neque verò temerè proceleumaticus admiſſus eſt ab eodem. Nonne vides ictuum crebritatem atque celeritatem? -*labat ariete crebro*

Ianua. Item aliam celeritatem,

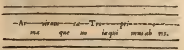
Hærent parietibus ſcalæ. Sunt etenim verba quædam quæ ſecum connatos habent pedes ad eas quantitates quæ ſunt in re manifeſtæ: vt Statim,Citó.nam & curta ſunt ipſa tota, & earum partes minimum habent temporis. Illico etiam,& Protinus, & Ocyus,cum promiſſo motu præ ſe ferunt per initia moram quandam: qua continuatio fiat cum ſuperioribus: ſic Velociter & Pernieiter,primarum ſyllabarum tractum totidem celeribus rependunt. Celeriter, longè fidelius. nam tametſi multimembris eſt vox, perſoluit tamen quam debet in ſignificato celeritatem. Non ſic in *extemplò*, & in *actutum*: in *continuò* mediocrius. Ne adducaris in eam ſententiam, quæ cenſet nomina verbáque naturalia eſſe,ſicut eſt res. Quod quum Plato ſenſerit à Pythagoricis, repudiauerit Ariſtoteles: huius odio potius,quàm quod quæ dicebat intelligeret, Eraſmus, vt alia multa, ſtolidiſsimè profiteri auſus eſt. Cæterùm & in libris *περὶ ἑρμηνείας*, & in noſtris De cauſis, acutiſsimè contra eos eſt diſputatum. Nec minus hoc loco illorum vel tarditas,vel pertinacia,vel impudentia deprehendi poteſt, quum & longæ & breues dictiones ſint notæ celeritatis,vt, citus,celer,velox,pernix,quæ tibi eligendæ erunt.

Ad vtramque verò conſequendam quantitatem aliquando additur,vt dicebamus:interdum eximitur elementum. Certè in hac dictione, *Compoſitus*,motus eſt: quare Poeta cùm quietem demonſtrare vellet: eliſit vnam è vocali-
B bus,quæ motoriam vocem faciebat,atque vt eſſet ſtataria,effecit,

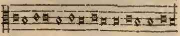
Nunc placida compoſtus pace quieſcit. Poterat enim ſine carminis iactura ſic,*compoſitus placida nũc pace quieſcit*. Sic propiꝰ accedit:*accęſtis*,quàm acceſsiſtis. Potuit enim,*vitaſti*:aut tale quid. Et celerius eſt:*iuſſo*:quàm iuſſero. Et in:*extinxti*: eſt extinctio quædam decurtata voce. Sed de quãtitate ſatis dictum eſt.horum enim veſtigiis cętera omnia poteris indagare: nunc ad qualitatẽ ipſam tranſeamus.

EX DICTIONVM QVALITATE. CAPVT XLVII.

AC quantitas quidem ad materiæ rationẽ propiꝰ accedere videtur. qualitas formæ naturam magis ſapit. vi-
C detur enim Numeri anima, ſonus: Corpus autem,dictio. Eſt autem ſonus, quemadmodũ dicebamus,duplex. Alter ſanè qualiſcunque vel in vocalibus, vel in conſonantibus, vel ſingulis,vel cohærentibus,vel coniunctis,vel commiſtis. Alter eſt ſoni potius modus, de quo in libris de cauſis acutiſsimè diſputatũ eſt. Accentum dixere veteres ſoni moderationem in tollenda,premendáque voce.ita enim loquebãtur,vt canere viderẽtur.id quod multis etiamnum peculiare nationibus eſt. Taurini Ligures ſoli Italorum accinunt loquutionibus. In Gallia Aruerni. Non temerè factum puto, quod ab iis,qui Latinè loquuntur, deſitum ſit. Quid enim riſum maiorem mouere queat, quàm ſi ita pronuncies.

Quod quoniam à nullo accepimus præce-
D ptore: voluimus hìc explicari, ne alios quoque vel lateret, vel falleret: ſicuti diu nos quoq; fefellit. Cæterùm,cùm tenorẽ:(is enim tenor eſt) à quantitate non diſtinguant atque barbarè penè omnia pronuntient: omnia enim producunt Itali: omnia corripiunt ita Vaſcones, vt deuorare videãtur: quibus temporibus quoque antiqui pronuntiarent, pictum dedimus,

Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris.

Cùm igitur huiuſmodi qualitas iam vſu ab- A
olita ſit: ad aliam, quæ luculentiſsimam con-
ſtituit ſpeciem orationis tranſeundum eſt. Eam
ſic agnoſcebamus, in vocalibus, in conſonanti-
bus, ſingulis, cohærentibus, coniunctis, commi-
ſtis.

Igitur Vocales grandiſonæ ſunt, A, & O.
Obſcurum, V. obſcurius Y. Exile I. Mediocre, E.
In A, latitudo. In I, longitudo. In E, profunditas.
In O, coartatio. In V, & Y, natura quædam affi-
nis ipſi I. In verbo igitur, *cano*, vtraque illuſtris:
plus enim ibi audis, quàm ſi dicas: Canus. Sic, *al-*
to, quàm Altus: *Lato*, quàm Latus: aut, Canis, La-
tis, Altis: Mediocrem autem aut fuſum ſonum
in, Cane, Late, Alte. I, multum poteſt ad animi
ſuſpenſionem, quæ in Voto, in Religione: præ-
ſertim cùm producitur: vt dii: etiam cùm corri- B
pitur: Pii. Et ad tractum omnem denique deſi-
gnãdum, Litora, Lites, Lituus, It, Ira, Mitis, Di-
ues, Ciere, Diecre, Diripiũt. Status enim in prī-
cipio, motus deinde. Hæ per ſe ſingulæ vocales.
Cohærentes autem ſimilibus ſimiles augent ſo-
num. Græci geminant A, & O, λααῖ, βοῶντε. Lati-
ni O. Coorta, Coopertum, Cohortatus. Item a-
lias, in quibus eiuſdem efficaciæ ſonus exultat.
Deæ, Deprehendo, Vehemens, Decro, Deerro.
Dii, Pii, It: nõ ſine manifeſtiſsima ſpiritus pro-
fectione. Lituus, non ſine ſoni, quem ſignifi-
cat, ſimilitudine. Ex vocalium commiſtione
diphtongi fiunt. quorum ſonus cùm & deſierit,
& ſi reſtituatur, diſtortus ſit: in eorũ præcepti-
onibus non laborabo. Non coniunguntur autẽ
vocales, quemadmodum conſonantes in eadem C
ſyllaba niſi commiſtione, vt diximus: aut muta-
tione: quod facit I, & V. de quibus alibi. Exem-
pla verò aliquot huc adducenda ſunt. Grandi-
tatis illa: *Arma virumq; cano.* Miſta illa. In iti-
nere quod appetit: *Italiam*. Neceſsitas itineris
in vaſta voce, *Fato*. Vaſtitas in vaſta voce,
Vaſtos voluunt. obſcurum in ipſa voce hoc ſi-
gnificante. Quid enim illis obſcurius? *Ibant ob-*
ſcuri. Inuadunt vrbem. Tuq; inuade viam. Illa verò
propoſita, explicata, diffuſa, quæ egent conſulta-
tione,

Conſulere atq; omnes metuentem exponere caſus.

Eſt enim decies, E, poſitum. ſic,

Et petiêre ſibi, & voluere adiungere gentes. D

Manifeſta verò dat exempla humilitatis, &
grandiloquentiæ initio diuini operis. Tenuiſsi-
mum enim,

Ille ego qui. Deinde cùm dicit: *& egreſſus ſyluis*
vicina. latiore ſono vtitur, atque ſanè egreditur,
ac veſtigia ponit in grandiore.

Vt quamuis auido parerent arua colono:
Gratum opus agricolis. tandem perſiſtit,
At nunc horrentia Martis, Arma cano.

Sic, *olli*, potius, quàm illi. *Coorta, Collucent,*
Apparent, Illætabile murmur. Sanè obſcurum. E-
tiam illud,

Criſtaq; tegit galea aurea rubra.

Quod potuit; *criſtis rubris.* At Seruius au-
ſus eſt recenſere inter peſsimos verſus. Similis
ille,

Cui triplici crinita iuba galea alta chimæram
Suſtinet. Tantum intereſt inter Grammaticum
& Poetam. Eiuſdem maieſtatis: *Verbena tempo-*
ra vincti, non, verbenis. & *Latera ardua tinxit.* &,
capita alta ferentes. &,
Accipite Æneam, & tandem arcete periclis.
Exemplum de O.
Ionio in magno. Neptuno Ægæo. Inoo Melicertæ. A-
pud Senecam, *Arctoo gelu, Bootes, Oriona.* Apud
Catullum, *Oarion*,

Hiatus autem ſæpe quæſitus,

Et ſuccus pecori, & lac ſubducitur agnis.
Sub Ilio alto, præſertim cùm repræſentandus eſt,
vel conatus, vel difficultas. Ter ſunt conati im-
ponere Pelion Oſſæ. Equidem etiam alio auxiſſem
Pelio Oſſam. Sicut & illud Ouidianum,
Iactari quos cernis in Ionio immenſo:
Feciſſem, *Quos cernis iactari in Ionio.* Admirantis,
ſuperciliosius hiatus ibi:
Vt vidi, vt perii, vt me malus abſtulit error!
Aliquando variationis, ac decoris tantùm gra-
tia, *Dardanio Anchiſæ. Neptuno Ægæo.*

Conſonantibus autem ſonus vt non inte-
ger ſine vocalibus, ita cum ipſis talis, vt eas faci-
at pleniores. Inter quarum naturam natura me-
dia eſt ipſius aſpirationis. Cuius pronuntiatio-
nem tametſi viro graui indignam ſemper exiſti-
maui: eſt enim corui gutture canere: & quaſi vo-
mere videntur, qui ita loquuntur: tamen quia
veteres eam admiſere: vſus priſcus tenuit, nouꝰ
recuperauit. de ea tantùm dicemus: multum poſ-
ſe in animi affectibus. Quare Interiectionibus
addita eſt. Adiuuat rem ſanè. *Paucis turbatus vo-*
cibus hiſco. clamor fruſtratur hiantes: Ahena. quod
cùm ſine aſpiratione ſcriptum eſſet in Codice
Virgiliano, ſuperinductam noua manu vidiſſe
ſe ſcribit Gellius.

In Conſonantibus eſt, Sonus, & Spiritus.
Spiritus continet ſtridorem: ſonus, vibrationẽ,
aſperitatem, tinnitum, mugitum. Spirituoſum F,
tãtum abeſt vt, quemadmodum dixere, ſit mu-
ta. per ſe enim flatũ habet. magis etiámnum S.
Stridor in, Z. Vibratio & aſperitas in R. Tinni-
tus in N, & L. Obſcuræ preſsíque ſoni, B, P, T,
C, G. paulò hilarior, D. Arabes verò ipſum etiã
aſpirant. Contrà, Galli in fine attenuant ac pro
T, pronunciãt. M, ſeipſum, quid velit, prodit. eſt
igitur F, affine adeo aſpirationi, vt Fiſtula, & Fi-
ſcus, ab hiatu deducta ſint. Neque abeſt ab ea vi
digãma Æolicũ. Quare, & in voce hac, Flatus,
ſpiritus eſt ex ore exiens: & in Fluo, ac Fluctus,
additum eſt robur aſpirationis: cùm eſſet, Pluo,
Græcum vetus: quod addita conſonante, πλώειν,
dicunt. Eſt enim &, Flatus, Græcum æquè, φλοῶ
& παφλάζειν. Ritè igitur rem ipſam pinxit Poe-
ta cùm dicebat,

Ferunt ſua flamina claſſem. &, *freta feruida.* &,
fracta

fracta remurmurat vnda. & *fractaſq́; ferunt ad littora voces.* Eadem proportione digamma Æolicum, *-vaſtos voluunt ad littora fluctus.* S, autem ſibilum edidit clariorem: *-ſale ſaxa ſonabant.* vtrunque coniunxit in ventis, *-loca fœta furentibus auſtris.* poterat enim dicere, Plena: ſed quæſiuit F. Stridorem in Z, etiam Quintilianus notauit. apud Græcos quærenda: nam Latini cum ea ſuam vocem habent nullam. Aſperitas in R, repręſentatur ex ipſa voce ſtatim, præſertim quũ geminatur. ſolum,

Aſper acerba tuens. Geminatum,

-ſtudiiſq́; aſperrima belli. *-acerrimus armis.* *-miſerrima Dido.* Ære, ferrum, robur, ſortis, rũpo: ſunt tamen, quemadmodum dicebamus, etiam voces aliæ molliſsimæ per eam literam demonſtratæ. Quid enim lenius Riſu? quid æquabilius Ratione? quid minus aſpernabile quàm B Res? Illa autem meritò: Ira, rictus, ringor, horreo, terreo, & eiuſmodi. Feſtiuiſsimo verò Epigrãmate ciuis noſter Nicolaus Arci comes perſtrinxit Quintianum. is enim heroicam literam vocabat R. quare ea differciebat verſus ſuos. Ille igitur poſt aliquot verſus Quintianicos pleniſsimos illius elementi, tandem,

Quintianus.

Errat ſiquid vult dicere Quintianus. Audis autem in *Ætna ruinam, Erigit eructans.* Sibilum ibi, *cum ſonitu:* Flatum ibi, *- fundoq́; exæſtuat.* N, tremula eſt litera: ne pronunties more noſtrorũ popularium, ex quorum prolatione minimè agnoſcas eiuſmodi elementum, quum eſt in fine dictionis. Illius concinnitatem audis in hac ipſa C voce, Concinnitas. teneritudinẽ in Tenero: & in Flamina, leuamen. eſt tinnitus in Nomen. Mollior L, quod & audis in ipſo Molli. Semper quęritur in facilitate & volubilitate: quarũ vtranque audis in vtraque harum vocum. Itaque locum abhorrentem à Tartaro rectiſsimè illis verbis indicauit, *Concilia Elyſiumq́; colo.* Illud verò molliſsimum, quod etiam à Quintiliano animaduerſum eſt,

Mollia luteola pingit vacinia caltha.

Vdum carmen

Vdũ ipſum carmen eſt, ex ea litera quam vdam & liquidam appellarunt. Non ineptè illam in lingua ad palatum expreſsit Perſius,

Phyllidas, Hypſipylas, vatum & plorabile ſiquid
D *Eliquat, & tenero ſupplantat verba palato.*

Talia ſunt, Illætabile, lamentabile, vlulare, *- vocemq́; per ampla volutant Atria.* Vtranque miſcuit, & aſperam & mollem liquidam in motu & ruina. *-ruere omnia viſa repente, Liminaq́; laurusq́;.* M, ſicuti dicebamus, quem ad vſum eligendum ſit, ipſummet oſtendit. ſonum enim & craſſum & plenum edit: quem non eſt oblitus Poeta, *Immugit Ætna cauernis.* *Muſſant patres.* & ibi maximè, *Muta metu primo.* B, C, G, P, haud valde mutant orationem ſola: coniuncta verò multùm, vt videbimus. D, aliquid vult: etenim audio nonnihil in Deorum, dii, dea. Aliter enim afficit me illud, *Nate dea*, quàm *Nate mea*

A *vires.* & Dominus quàm Cominus. P, tamen quandam quærit firmitatem. Agnoſco enim in Piget, pudet, pœnitet, pax, pugna, pes, paruus, pono, pauor, piger, aliquam fictionem. *Parce metu*, conſtantiam quandam inſinuat. & Paſtor, plenius quàm Caſtor. ſic Plenum ipſum, & Purũ, Poſco, & alia eiuſmodi. T, verò plurimùm ſeſe oſtentat. Eſt enim litera ſonitus explicatrix: ſit nánque ſonus aut per S, aut per R, aut per T. Tuba, tonitru, tundo: ſed in fine, tametſi maximam verborum claudit apud Latinos partem: tamen in iis quæ ſonum affęrunt, affert ipſum quoque ſoni non minus. Rupit, enim plus rumpit, quàm Rumpo.

Atque hæc quidem natura vſúſque conſonantium eſt ſingularium: quæ quum inter ſe cohærent, aut coniunguntur, aut commiſcentur, rem ipſam longè faciunt expreſsiorem. Cohærent igitur aut eędem, aut diuerſæ: ac geminantur quidem in eodem verbo, vt Flamma. In diuerſis autem non cohærent per geminationem, ſed dicuntur ſubire. Neque tantum edunt ſoni, vt, *Ore reiectantem, mixtóſque in ſanguine, &c.* Cohęrent autem diuerſæ, quum in diuerſis ſyllabis aliam alia ſubit: vt *Italiam fato.* & in eadem voce, Imber. Coniunguntur autem quum in eadem ſyllaba ſunt: vt Crepo, clamor, ſcopulus, ſtatio, ſponte, Mnaſſylus, macto, apto, & eiuſmodi. Quarum coniugationes efficaciores ſunt, CT, & TR, & SC. In cohæſione autem R, præcedens C, multum edit ſoni: Parco, arcus, Orcus: maiorem quum antecedit T, Artus, partus, Martis. Ante P, non frequenter inuenias, Arpi, Harpyiæ. Ante B, ſæpius: & validum ſonat: Vrbem, orbem, abſorbet. Ante V, conſonantem nobilis eſt, Curuus. Ante M, valida eſt: Arma, firmus. Ante alias non tantùm valet. Arbor, arduus. M, & N, ante B, Vmbo: P, Impia: F, Infandum: D, Vnda: T, Pontus, pleniſsimæ ſunt. præſertim quum verbum claudunt: Terrent, ducunt. Ante G, maximi ſoni ſunt, Plangunt. Ante C, non tanti, Anchora. L, ante M. mollis, Alma, palma. ante T. plenior, Alta, caltha. qui ſonus non diſplicuit ſummo Poetæ, *Alta mente. Ilio alto. Domus alta. Decora alta. Mœnibus altis. Alta tellure. Alta nubila. Altum mare.* G, ante M, concinnum, Agmen, fragmine. Cætera ſiqua ſunt, per te conſiderabis: vt B, ante N, Obnixus: multum moræ trahit, & vim notat. Quare vides exempla varia ipſius Poetæ, Incendit, Incenſa. Humentem, non Humidam: Intentant, non Intendunt: Prenſant, non Prendunt. Coniunctarum autem ſoni molles, CL, Vinclis: PL, Placidus. FL, propter F, pluſculum requirit, Flatus, Fluctus, Flictus. GL, eſt vt CL. F, cum R, acrior, Fremitus, fragor, frigus. MN, mollis coniugatio, Omnis. ST, figit ac cohibet, Stare. Itaque ST, apud Comicos Plautum & Terentium ſilentii nota eſt. Stupor quoque ſatis id oſtendit, & Stipes. præ-

t

ſertim quũ ſubnectitur R. Equeſtris: *Strata viarum*, ſtragula, aſtra, tranſtra. Tres iugationes, quas ſuprà ſtatuebamus, ponendæ ſunt in exemplis. TR, violentiam: traho, contra, trans: præſertim ſi N, antecedat: Antrum. tanto magis ſi ſit ſibilus, Tranſtrum. Caſtra quoque eiuſdem erit obſeruationis. CT, penitus ſonum ponit ante oculos, Macto, ictus, fictus. haud lõgè ab ea, PT, Aptum, eaptum. Cæterùm SC, valde expetita eſt à diuino Poeta, Coruſcus, Hethruſci, crebreſco, madeſcunt, pateſcit, ſileſcit, rubeſcebat, compeſcere, poſcũt, albeſcere, miſereſcite, clareſcũt, tremiſco, crudeſcere, euaneſcere, & ſi qua alia. Commiſcentur apud Græcos conſonãtes tres, C, P, T, aliquando cum aſpiratione, aliquando cum ſibilo. Apud Latinos F, officium facit ipſius P, aſpirati: cuius vices gerit. de qua diximus B ſatis. Cum ſibilo vnam tãtùm coniunximus, C: ex quibus facta eſt noſtra duplex, X. Cum P, noluimus. cum T, neque nos omnino, neque illi penitus: ſed eius loco D, poſuerunt: vnde Z, conflata ſit, vt ſit SD. cuius qui probarunt duplicationem, vt ita ſcriberent, Mezentius: ſanè nuſquam fuerunt Grammaticiores, id eſt ineptiores. Verùm de hoc in Exercitationibus noſtris. Ipſum ergo X, multum ponit moræ, tum propter duplicitatem, tum propter naturam tum C, tum S. Igitur vixi, & vixet: & dixit, & tinxit, multum attollunt orationem. Monoſyllabum quoque ipſum, Vix, admodum firmum eſt, *Vix è conſpectu. Sidonia vix vrbe reuelli. Vix Tityre duco. Vix illam Phegeus Sagariſq; ferebant.* Hæ atque C ſimiles ſunt conſonantium coniunctiones: quæ pro ſuis qualitatibus ſi affines ſibi vocales nactæ ſint, non eſt dubitandum quin admirabilem efficiant orationem. Illud præceptum non in poſtremis habendum, Conſonantes additas interdum addere ſonum, interdum adimere. Eſt enim ſonorum magis ac grandius, Pecu, quàm Pecus. quare etiam producit vltimã, quam corripit pecus. Addit autem, quia Pluton plenius eſt quàm Pluto: & plus ſonat A quàm Ab. Icirco præter Grammaticorum leges dixit,

-regnumq; à ſede Latini: non ab. Contrà in vndecimo, *-pacem Troiano ab rege petendam*. Verùm ſatis de qualitate, nunc de diſpoſitione a- D gendum eſt.

EX DISPOSITIONE.
CAPVT XLVIII.

DIſpoſitio verborum, eſt collocatio apta ad efficiendum concinitatem æqualem rei. Quare quum iidem pedes eodem in verſu conſtare poſſint: aliam ſæpenumero inimus collocandi rationem: quam exiſtimamus accommodatiorem ad ſententiam explicandã. neque enim ſatis eſt hoc id rei verbo ſignificari: neque ſic eas cõiungi dictiones, vt ipſa rei conditio expleatur: ſed vt is vocum ordo inſtituatur, vt ex earum ſono res

A ipſa quaſi elidatur, atque eliciatur. Iccirco & in principio ſententiarum legimus pauciſyllabas dictiones, à quibus ad productiores fiat gradus: quo ſimul cum re ipſa creſcat oratio.

Fluctus vti primo cœpit quum albeſcere:

Ecce quomodo primores motus breuibus dictionibus ſenſim deduxit ad habitum ipſum, quem longiore deſignauit, *Albeſcere*. ſic, quum etiamnum eſſent in principio nauigationis: monoſyllabis egit,

Vix è conſpectu. Sic minutis voculis primùm,

Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce
Extulit, & rauco ſtrepuerunt cornua cantu:
Vtq; acres concuſſit equos, vtq; impulit arma.

Tum in ipſo tumultu voces explicat productiores,

Extemplo turbati animi: ſimul omne tumultu
Coniurat trepido Latium, ſæuitq; iuuentus
Effera. Ductores primi Meſſapus, & Vfens,
Contemptórque deûm Mezentius.

Itaque eodẽ iure arceſsimus μονοσυλλαβοκατάληκτα, non ſine tumultu Grammaticorum. qui quum paucæ lectionis, pauciorum artium, pauciſsimi ſint iudicii, præſcribere audent diuina ingenia febriculoſis trepidíſque anguſtiis ſuarum præceptionum. *Grammaticorũ anguſtiæ.* Ergo maximus Poetarum, in quinto, quum incomparabilem verſum illum feciſſet,

Sternitur, exanimiſq; tremens procumbit humi bos:

impudentiſsimè Seruius, Peſsimus, inquit, verſus in monoſyllabam deſinens. Vtrum enim malis? húncne, an

Sternitur, exanimiſq; tremens bos corruit ictu.

Quis igitur illum quoque Grammaticorum interpolabit nobis, ne ſit monoſyllabum?

Dat latus, inſequitur cumulo præruptus aquæ mõs.

Quem verſum quare non appellauit peſsimum, ſicut & congenerem illum alterum? aut quare diſtulit iudicium monoſyllaborum à primo ad quintum librum? Atqui potuerat ſic,

Inſequitur tumidis mons incitus vndis.

Verùm vt corruit Taurus, vt cõfluxit in vnum montem mare: ita corruit verſus in monoſyllabum, copia multarum ſyllabarum in vnam ſyllabam coacta eſt. ſicut & in illo,

-ruit Oceano nox. Quid illo acrius?

-en hæc promiſſa fides eſt? Nihil enim aptius indignationi, quàm oratio deſinens in monoſyllabũ. Vel euolue Demoſthenis orationes: quótnam eius modi periodos inuenies? Inuerte modò, nihil frigidius. Horatius quoque quũ è magnis cœptis futile poema exiturum ſtomacharetur, ex prolixis vocibus eduxit finem monoſyllabum,

Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.

Sic Poeta valido monoſyllabo ſuſtentauit procedentem ac mobilem verſum,

Maſſyliq; ruunt equites, & odora canum vis.

Quam vocem ſi tranſmittas aliò, totus pereat decor. in illo quoque auertit deæ mentẽ, vt poſtea figat in pertinacia, *-auerſa deæ mens.* Hanc

diſpoſi-

diſpoſitionem cùm apud Ennium, atque Lucretium inueniſſet: dixerant enim, *& fortis equi vis.* nõ putauit amittendã occaſionẽ, qua illã in ſuos numeros trãſferre poſſet. Pauci enim in aliis Poeſeωs legibus, nullus hac in parte cum Virgilio comparari dignus eſt. Itaque omnibus locis adeò ſtudioſus fuit collocationis, vt ſi quid tãtillum mutes, deterius facias. ergo illud quoque quod à præceptoribus noſtris animaduerſum eſt, videamus. Aiebant enim melius ſic eſſe,

moreḿq; imponere paci, quàm, *paciq́; imponere morem.* Hoc vt, meo iudicio, rectè: ita nõ rectè, quãdo cauſam non docerent, pręſertim cùm in hac voce, *morem*, grauior, & (ita dicam) corpulentior ſonus ſit. Sanè vocales in cauſa fuere, qua vox huic illa præferretur. Tum autem ne vltima dictio percedentis ſonum ſono ſuo imitaretur. nõ enim multum diſtant, *onere*, *orem*. Quare verò ille bis poſitus?

Quot prius æratæ ſteterant ad littora proræ.

Enimuerò inſuauior verſus eſt. quia Naues, noluit, Puppes, non potuit, neque enim puppes æratæ ſunt. Potuit & illum ſic,

-truncumq́; reliquit Singultantem animam,

At maluit, *Sanguine ſingultantem.* vides enim dactylum quo vna ſanguinis eiectio facta eſt, mox moram exitus alterius in ſpõdæo, & in ſono cohærẽtium conſonantium, & in tractu reliquiarum dictionis,

Hortor amare focos, arcemq́; attollere tectis:

Minore opere licebat, *atque arcem tollere*, Efficacia conatus in attollendo periiſſet, vti ſuprà monebamus.

Vada dura lego, ſaxis Lilybeia cæcis:

Maluit, quàm, *cæcis Lilybeia ſaxis*, propterea quòd haud ita pridem verſum clauſerat eadem voce, *vino prætervehor oſtia ſaxo*. Vbi nos doceat quantum operæ ponendum ſit in varietate. quam præferamus aliquando vel ſono vel elegantię. Par conſilium in illo, *-& vinclis innaret Clœlia ruptis.* cõſilium, inquam, quia poſuit adiectiuum in fine. Ratio diſpar, nimis enim frequẽter, L, impingeretur, *clœlia vinclis*, & vox illa, *ruptis*, cùm verſum clauſit, ſanè rumpit vincula. Sed & illud obſeruatũ poſtea inuenimus à Pontano, quod nos quoque pridem mouerat ad iudicandum. eſt enim eius verſus facies à vulgari diuerſa, *Curru iungit Haleſus equos*, potius quàm, *Iungit Haleſus equos curru.* Id quod plebeius quiſpiam Poeta feciſſet. Spondæus enim diſiunctus à ſubſequente dictione, quæ Dactylum inſtituit facere, moram iugandi equos nondum iunctos connotat, *& fatis Regem ſe dicere poſci*, potius quàm *poſci ſe dicere Regem*, quia & elegantius, & numeroſius. Cõcurreret enim ſyllaba eadem. *dicere Regem*, & *poſci*, habet coniunctas cõſonantes ad ſonum.

Nunc nunc ô liceat, crudelem abrumpere vitam,

Maluit, quàm, *nunc ô nunc*, ob celeritatem. Affectus maior in, *Nunc ô nunc*. In illo impetus

A manifeſtior. Mirum verò quantum afferat vel affectus, vel ornamenti vox, quæ in principio carminis ponitur poſt expletam ſententiam, quæ vox illi tamen appoſita apponit & ſenſum, *crudelis*

Tune illa ſenectæ

Sera meæ requies, potuiſti linquere ſolam?

Crudelis. Neque enim poſt, crudelis, punctum, ſiue notã interrogationis libet apponere, ſed poſt ſententiam, quæ finitur illo nomine, ſolam. Enimuerò plus placuit additamentum illud illius vocis; Crudelis, geſtu ſuſtineri. Idem in IIII,

Et mediis properas Aquilonibus ire per altum:

Crudelis. ſic in ſecundo, *infelix*,

Et gener auxilium Priamo, Phrygibusq́; ferebat,

Infelix. Eſt enim tanquam elogium, quemad-

B modum: Bellatrix, Venatrix, & alia.

Dederatq́; comam diffundere ventis,

Venatrix, & in XI, æquè, *Captiuo ſiue vt ſe ferret in auro: Venatrix*, Et in I.

Aurea ſubnectens, exertæ cingula mammæ

Bellatrix. Ne à Græcis quidem ignoratus dicendi modus, σχέτλιος, νήπιος. Quam equidem figuram ſi velis dicere, appellare auſim expreſſionem,

Inimicus & hauſerit enſis, Hoc magis probauit, quàm, *inimicusq́; hauſerit*, vt expediret rem ſimul cum dactylo: non eſt veritus poſtponere coniũctionem, cuius natura eſt præponi. Licet enim

C Poetæ contrà, tum leges, tum conſuetudinẽ loqui. Areſſere pręterea voces alias ab iis, quę in communi vſu ſunt. Nihil enim maiorem comparat gratiam, quàm nouitas. Quare cùm Plautus, authore Feſto, patulos dixerit boues, quibus ſupra vulgarem modum cornua panderentur, maluit Poeta dicere, patulam fagum: cornua verò nouo epitheto inſignire.

Camuris ſub cornibus aures. In quinto autem Æneidos, & nauis moram ſpondęis æquauit, & rupis extenſionem, cum dactylo ſimul extendit,

Infelix ſaxis in procurrentibus hæſit:

Alia ſanè ratione atque cùm adhæreſcit in vallium depreſſione, & depreſſas conualles. quẽadmodum illius flexione,

Et longos vbi circumflectere curſus.

Probauit etiam quoſdam numeros, eadẽ forma, eadémque quantitate,

D *Poſthabita coluiſſe Samo. Hic illius arma.*

Concilia, Elyſiumq́; colo. Hic caſta Sibylla.

Et vera inceſſu patuit dea. Ille vbi matrem.

Amat etiam, coiunctionem illam, ac, pro, &. Sic, atque. Et haud pro non: grandiores enim ſunt,

Filius ardentes haud ſecius æquore campi

Exercebat equos.

Poſtponere etiam præpoſitiones Attici conſueuere: Plato enĩ ferè poſtponit, τί πέρι. ſic noſter, *Tranſtra per, & remos.* &, *quos intermedius venit furor?* Quare non dixit, Phrygiæ, ſed *Troiæ qui primus ab oris*, nec, *Italiam profugus fato.*

Abruptis etiam, & Abrumpit: pro ſimplicibus.

Interdum quoque elegantiæ cauſa præponitur adiectiuum ſubſtantiuo: quòd ſi poſtponitur, fit ad efficaciam, *Atque apibus quanta experientia parcis.* nouum enim eſt, ac propterea mirum, in tam bruto animaliculo ineſſe parſimoniæ virtutem. Sic, *Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto.* quia refert cuiuſmodi toro ſederet. Sed & continuare duas, aut plures voces ab eodem elemẽto incipientes, mos veterum fuit: ſæpe enim in Plauto, atque Ennio deprehendas. etiam Ouidius non neglexit: Virgilius verò non ſine ratione vnquam poſuit, *Arma amens capio*: eſt enim anhelitus in iterata vocalis vaſtitate. ſic, *ſale ſaxa ſonabant, Sæuus ſedens ſuper arma.* | Quare, *Ni faciat maria, ac terras.* potius quàm &, aut, Mare cum terris. Illa quoque ſunt exempla quibus res ipſa verbis exprimitur. Sciunctis enim verbis & pedibus ſimul, multa quoque ſimilia indicantur. ibi enim deſinunt verba, *-ſed tu deſine velle.* Et ibi labor impenditur: fit enim aggreſsio ad opus faciundum, *-Scilicet omnibus eſt labor impendendus.* Præſertim cùm poſt accelerationem fit mora in ipſo opere, cùm impenditur, per ſpondæum. | *Moriamur*, iam expeditũ eſt: tum autem breuiſyllabis, ac pauciſyllabis: *& in media arma ruamus.* | In illo autẽ eſt expeditio primùm: mox applicatio ad vſum, *Experiuntur & in medio quæſita reponunt.* | Poterat ſic, *Numina magna deûm iuſsi veneramur*: maluit, *Iuſsi numina magna deûm*, vt Iuſsionis atque obtẽperationis anteceſsionẽ oſtenderet. Cùm autem pedes ſeſe ingerant temerè: magnoperè ſtudendũ eſt, ne tres verſus eadẽ pedũ collocatione cõtinuẽtur. putãt eſſe generoſum ex primo & quinto dactylo, cæteris Spondæis. Alternatis molliuſculum fieri. Spondiacũ temerè veteres præſertim Græci: etiam Catullus paulo frequentior. Virgilius ſuo more, i. prudẽter, in re quippe fixa, vt in ſecundo, *Phrygia agmina circumſpexit.* fixis quippe veſtigiis oculos circumtulit. Et in nixu,

Cornua velatarum obuertimus antennarum

Turrium quoque firmitatem, & Apœnini, & Helleſponti tractum eadem clauſione metiti ſunt,

Turrigeræ Antemnæ.

Sic *Coſtam longo ſubduxeris Apœnino,*

Producitur Helleſpontus

Rariores diſiunctis vocibus,

Quod fieri ferro, liquidóue poteſt electro.

Multodurius ſi monoſyllaba ſit in fine, vt apud Homerum non ſemel. Rariſsimi Latinis terni in fine, vt apud Catullum,

Phaſidos ad fluctus, & fines Æeteos.

Ex omnibus ſpondæis fortaſſe apud Græcos inuenias. Nunc nullius nobis in mentem venit, Ennii & Lucretii vnum & alterũ deſcripſimus alibi. Ariſtophanes in Auib. ſeptem ſpondiacos tetrametros continuauit.

Illud de diſpoſitione animaduertẽdum eſt Græcos Heroicos, atque Elegiacos abuſos eſſe licentia hiatuum. vt vbi libitum eſſet, diphthõgos, vocaléſq; longas ante alias vocales vel producerent, vel corriperent. Tragicos Comicóſq; vel nunquam vel raró. Apud Ariſtophanem enim vix alium reperias vocaliũ occurſum, quàm τί δαί; Apud omnes idem inuenias. neque enim elidi poteſt, ſine formæ interitu: Omnibus quoque commune eſt, cùm dicunt, ἢ ὡς ἔχεις, nõ numerare notam interrogationis inter ſyllabas, quibus pedes conſtituuntur. In Prometheo Æſchylus hiatum admiſit & alibi,

Α᾽λλ᾽ οὐ κατ᾽ ἰσχὺν, οὐδὲ πρὸς τὸ καρτερὸν
χρὴ, ἢ δόλῳ τοὺς ὑπερίχοντας κρατεῖν.

Pindaro quoque rariſsimus hiatus: veluti in Olympionica Epharmoſto,

Ο᾽ ἀπὸ θεοῦ ἀερίου ἰών.

Sed licuit ob aſpirationem. Iſocrates nuſquam, Ariſtoteles raró & Demoſthenes. Ille etiam in præcepta retulit cautionẽ hanc tertio Rhetoricorum. Heſiodus contrà omnem & legẽ & morem excuſsit, ι, ex fine III caſus, βασιλῶος pro βασιλῶα. quod diximus de ὁ ἱε, eodẽ modo de μὴ ἕ. Vocum autem multiplicationem etiam ex illo potes animaduertere. Nam cùm poſſet, nec ineptè quidem *Multa etiam bello paſſus.*

Arriſit clarius, *Multa quoque & bello.* ne à geminatione quidem coniunctionis deterritus.

Vis etiam in aliis videre tractum ipſum moræ ſub oculis?

Stabant orantes primi tranſmittere curſum.

Cum illis enim verſus quoque ſtat: longè diuerſus ab illius leuitate, qui cum igni ſtipulam peruadit,

Atq; leuem ſtipulam crepitantibus vrere flammis.

Aut legumina legit,

Suſtuleris fragiles calamos, ſyluamq; ſonantem.

Sed parem lentitudinem & ſtuporem in periculo,

Extemplò Æneæ ſoluuntur frigore membra.

In eadem quoque oratione pro rei natura numeri diuerſi,

Et mulcere dedit fluctus:

Hic eſt liquida iterata: vocales autem vel mediocres, vel exiles, vel obſcuræ omnes. Tum verò vbi contrarium introducit, contrariis vtitur numeris, *& tollere vento.* Varietas verò, quod toties monuimus, poeticarum omnium virtutum maxima eſt. Quamobrem incompta illa (diſsita enim ſunt) condimenti atque intinctus loco habenda erunt,

-Omnium egenos. -Sicunam fore bello. -Ille vbi matrem. - Hector vbi ingens. -Iunonis ob iram.
Ille autem expirans, non me quicunque es inulto
Victor nec longum lætabere. Te quoque fata.

Ac de his quidem ſatis. Non enim tanquã præco aut ſcriba cenſoris, nomina ſunt nobis omnia deſcribenda, ſed præcepta modò ſtabiliẽda, quæ proponebamus ad animos excitandos: quos ad hæc ſtudia natura deduxit: qua duce leges ex his non tam accipiant, quàm emendent,

ſi

ſi opus ſit.

DE PEDVM CONSTItutione ex iuncturis verborum & eorum quantitatibus. CAPVT XLIX.

ET ſi ſuperiore opera ſatis multa ſcripta videntur de collocatione, qua numerorum concinnitas cōficiatur: tamen vt nequid hic deſideretur, quod explere iudicium poetæ poſſit, adiungemus iis hanc quoque diligentiam, quæ ſpectat ad iuncturas quantitatéſque verborum, quibus numeri conficiantur. Nam quod monebamus ita diſponenda eſſe epithera, ne ad ſupplementum pedum addita viderentur, alia res eſt. nō enim hinc oritur numerus. at hoc loco ſtructura noſtra, quemadmodū in parietibus ipſis, cōſideranda. Nam ſicuti maiore firmitate opus eſt in muris, vbi alterna ſerie ſaxa, aut lateres ita conſtituuntur, vt vnius ordinis iuncta capita, & ſubſtituantur mediis ſuperioribus, & imponantur mediis inferioribus: ita quorum pedum pars prioris vocis finem cum poſterioris initio coniunxerit, aptiorem auribus excitabit cōnexionem: vt in illo,

Vrbs antiqua fuit: Tyrij tenuêre coloni.

Quanquam vt lex hæc perpetuò debet eſſe, nō tamen eſſe decet perpetuam, id eſt, vt minimè abolendam, ita minimè in omnibus obſeruandā, tum quia diſcluderetur hac tam rigida neceſſitate poeta à nobiliſſimis ſententiis: tū quia varietas, tot à nobis nominibus, tot locis decātata veriſſimus intinctus eſt poeticorum obſoniorum. Diſsiras igitur eſſe partes, & licet interdū, & confert, & neceſſe eſt. Primùm enim ſententiæ: ſecundaria opera concinnitati conſulendum. Non eſt autem in quouis genere verſuum ratio eadem. Quare in aliis Lyricis laxior lex, in Adonio parcius committēdum, vt vnica voce conſtet: aut duabus, quarum prima ſit monoſyllaba, aut vt monoſyllabâ finiatur. Exempla, *Belligerantes, Pax repetita, Arcadiæ lux.* In Sapphico minus ſæpe illa. Si prima triſyllaba, ſecunda quoq;, vt, *Otium Catulle tibi moleſtum eſt.* Siue omnino tres primæ ſyllabæ pluribus vocibus conſtēt, vt, *Priſcus, & neglecta redire virtus.* ſiue ſit prima diſſyllaba, ſequente quadriſyllaba, vt, *Lenis Ilithyia tuêre matres.*

In ſenario dactylico, nūquā aut rarò ſecūda voce ſecundus pes finiatur, ſi priore prim⁹, aut prioribus, vt, *Da mihi fallere: da, ſanctum iuſtúmque videri.* Etiam ſi ſint duæ voces in ſecundo: vt, *Veſtrum prætor, is inteſtabilis, & ſacer eſto.*

Item ſi pedis initium ſit in prioribus, vt,

Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes.

Quòd ſi monoſyllaba vox conſequatur, emolliet, quia ſiſtet, vt ibi,

Iam ſatis eſt, at tu quantumuis tolle benignè. &,

Eſt opus hac, ait: & valeas, me ſylua, cauuſque.

Manifeſtò in illo, *Scilicet vt tibi ſe laudare, & tra-*
A *dere coner.* Si enim ſubſtituas ſic, *Scilicet vndique ſe laudare, & tradere coner,* inſuauior fiet: & adhuc magis ſic, *Scilicet vt tibi collaudare.* Quòd ſi etiam cum his tertius pes tertia voce claudatur, iam non eſt ferendus. Alia ratio eſt, ſi duo primi pedes vnica voce cohibeantur, vt, *Armentarius Afer agit, tectúmq́, laremq́.* Eſt enim vetuſtiſſimus næuus. Illius autem triſyllabi proportionem, quam in Sapphico indicabamus, obtinet ſenarius, vt, *Sulcos, & vineta crepat mera, præparat vlmos.* Præcedente verò Dactylo melior, an inſuauior? vt in hoc, *Hac ego ſi compellor imagine: cuncta reſigno.* & tranſlato dactylo, vt ibi, *Multa mole docendus, aprico parcere campo.* Atque hæc
B quidem ſic, propterea quòd ſequuntur multiſyllabæ dictiones illæ, *imagine, aprico.* quòd ſi ita ſtruas, concinnius ſonabit, *His ego ſi compellor aquis potare venenum.* de aquis Toloſanis. &, *Multa mole docendus erit iam parcere prato.* Huiuſcemodi aptationes, atque diſiunctiones verborū in Hendecaſyllabis minus periculoſæ, in Iambicis religioſius obſeruandæ. Optimus enim ille, *Tecum ludere, ſicut ipſa poſſem.* nihilo deterior eo, qui vbique connexus eſt, *Cui dono lepidum nouum libellum.* Iambici verò diſsiti, peſſimi, quales apud Augurellum haud pauci, & Æſchylum, niſi complectantur diſtributionem, quæ partibus debeatur, ſicuti fecimus nos in Scazonte. Cùm enim negaremus ambire nos xenia plebeia, cōſtituimus in tribus diſtributionem, in brexi, in ſiti, in ſomno: quippe in oliuis, in perna, in cru-
C ſtulo papauerato, quæ miſſilia olim erant Saturnalibus, *Non Luſitanis turgidam cadis Orchin, Non Cantabrorum viniſorbulam pernam: Nolo Turundam quam papauer aſpergit.* Complexi ſunt rationem trium, tribus commatibus, *Sat eſt famis, ſat eſt ſitis, ſat eſt ſomni.* Quod etiam in acriore incitatione fiet, propter aſyndeta, vt ſi cum vocum ſeiunctione, ſit etiam pedum aſyndeſis: vehemētior fiat impreſſio, *Abi, mane: veni, late: clama, tace.* In Elego pētametro libertas cuiuſcunque modi: cuius exempla comperies omnis generis.

Hæc de collocatione. Nunc videndum de monoſyllabis & polyſyllabis. In Heroici fine rarius caſtigatiores duos pedes vna voce coercuerunt, *Deiopeam.* Græci, & priſci Latini ſine modo, vt ſeſe ingeſſere. lepidior ſi ſit Spon-
D diacus verſus, Catullo frequens: apud Græcos vſque ad faſtidium. Ionicus à minore haud multo frequentior, *Adhibenda Elephanto.* in Pentametris affectauit primùm Propertius, mox conſilium mutauit ex populi ſtudio. Ouid. infrequentior in polyſyllabis. molliuſculi tamē ſunt. Sic & Iambici. Triſyllabis finiti teneriores: quadriſyllabis fluxi: biſyllabis toroſiores. Polyſyllaba in Phalecis multò ſunt ob eandē rationem iucundiſſima. mollitudinis enim ſunt alumni. Cùm igitur inuenta, his adornauerimus præceptionibus, erit opus omne abſolutum.

LIBRI QVARTI FINIS.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI

POETICES LIBER QVINTVS, QVI ET CRITICVS.

DE IMITATIONE ET IVDICIO.

CAPVT PRIMVM.

POETICÆ partes A omnes rectè, vt ſpero, atque exactè ſatis exequuti ſumus. Reliquum eſt, vt ex his præceptis Poetã perficiamus: idq; duplici via ac ratione: imitatione ſcilicet, ac iudicio. Quæ duo ſuapte natura diuiſa, neceſſe eſt in ipſo coniungi. Neque enim aut imitandũ ſibi proponet quẽpiam, aut imitationis inibit rationẽ: niſi & Poetam elegerit, & imitandi ſpeciem probarit. Ac tametſi non eſt imitatio neceſſaria: non enim primi quem ſequerentur, habuêre: noſtrum tamen maximæ parti expetenda videtur: qui tẽpeſtatum iniuria in lingua patria peregrini ſumus. B Barbari verò cùm Ciceronis imitationẽ odioſè ſuſtuliſſent: paria ſanè fecêre, vt qui nos ab illius imitatione dehortarentur: effecerint, vt ne ſe dignos quidẽ putauerit quiſpiam, quos imitaretur. Alii verò, inter quos Horat. cùm vniuerſam irriderent imitationem: ſine illa non multũ videntur potuiſſe. Ipſe enim, qui ſeruum pecus imitatores appellaſſet: in iis pedẽ locis poſuit, è quibus veſtigia ſuſtulerat Lucilius. Epiſtolas quoque Græcorum more, Phocyllidæ, atque Theognidis ſcripſit: præceptis philoſophiæ diuulſis, miniméque inter ſe cohærentibus. In Lyricis verò quot ab illis ſuffuratus ſit loca: haud facilè dicere poſſumus, cùm illa interière. Extant tamen non pauca, quorũ C nonnulla ſuo loco recitabuntur. Iudicium igitur duplex adhibendum eſt: Primum, quo optima quæque ſeligamus ad imitandum: alterum quo ea, quæ à nobis confecta fuerint, quaſi peregrina perpendamus, atque etiam exagitemus. Hoc enim præſtat noſtra fieri opera, vt perfectionem inuictam conſequantur: quàm pati, vt cùm à moroſis inſectatoribus id effectum fuerit: ex eorum iudiciis noſtri noſmet ipſos deſertores fuiſſe videamus. Horum igitur iudiciorũ vt & vſum habere, & ex eo fructum cõſequi poſſimus, duo maxima atque ingentia facinora in re literaria aggreſſi ſumus: vnum hoc libro, vt Poetarum loca, qui eadẽ de re ſcripſerint, cõferamus: alterum in ſequẽti, deſperato penè periculo, vt quod ab antiquis dictũ, an melius dici queat, diſpiciamus.

GRÆCI cum Latinis. CAPVT II.

PRimùm igitur Græcos Latinóſque inter ſe cõferemus. ac primùm quidem primos, Homerum, atque Virgilium: ex quorum comparatione cuiuſmodi iudicium de aliis faciendum ſit, cõſtabit facilius. Duo igitur cùm ſint, quibus cõſtat Poeſis, Res, & Verba, de rebus primùm videamus. Homeri ingenium maximum: ars eiuſmodi, vt eam potius inueniſſe, quàm excoluiſſe videatur. Quare neque mirãdum eſt, ſi in eo naturæ Idea quædam, non ars extare dicatur. Neque cenſura hæc pro calumnia accipienda. Virgilius verò artem ab eo rudem acceptam lectioris naturæ ſtudiis, atque iudicio ad ſummũ extulit faſtigium perfectionis. Quódque per paucis datum eſt, multa detrahendo fecit auctiorem. Neque enim in mole, frequentiáue orationis, ſed in caſtitate, atq; frugalitate magnitudo conſtituta eſt. Rerum quoque delectum eiuſmodi habuit, è quarum ſplendore luculentus ille nitor ſuis Poematibus adiungeretur. nã quẽadmodũ in ambitu ipſo vitæ noſtræ multa ſunt, pauca delectant, pauciora pariunt admirationem: ita in Poetæ pectus multa ſeſe inſinuãt: non omnia ſunt admittenda. Ille verò qui cum Marone faciat, malit profectò etiã boni quippiam tollere, quod placere poſſit, quàm aliquid relinquere, quod vel ſolam ſuſpicionem afferre queat offenſionis. Equidem vnum illum cenſeo ſciuiſſe, quid eſſet, non ineptire. Vnum eſſe inter

ter omnes vnicum, ſingulis autē inſtar omniū. Fudit Homerus, hic collegit, ille ſparſit, hic cōpoſuit. Homerus ergo cùm vitæ noſtræ duas inſtituerit rationes, ciuilem prudentiam in Vlyſſea, militarem in Iliade, eáſque tanquam duas ſpecies in duobus viris oſtendiſſet, in vno vtranque Ænea compoſuit Maro, cui etiam ſicut alibi diximus, addiderit pietatem. quòd ſi, vt ſolent iactabundi propterea prætulerint Homerum, quia fuerit inuentor argumenti, quid aliud faciant, quàm vt didiciſſe, nos fateamur? illi præceptorem à nobis ſuperatum confiteātur. Neque verò obtrectandum nobis, cùm ab illo acceperim⁹, quod ille ab aniculis didiciſſet. quæ enim vel in Iliade, vel in Vlyſſea fabulæ narrātur, eaue putes ab ipſo excogitata, ſed per ora vulgi ſanè multò antea ab ipſo circumlata. Quòd ſi ei datur id laudi, quòd rectè concinnéque diſpoſuit, non id illi inuidemus, ſed inuidentibus barbaris extorquendam eſſe noſtram gloriæ partem curamus, hac ipſa in parte, qua nos cōpoſitiores ſumus. Deniq; quātū à plebeia ineptáq; muliercula matrona diſtat, tantum ſummus ille vir à diuino viro noſtro ſuperatur. Quòd ſi antiquiorum extarent monumēta Poetarum, fortaſſe aliquis inueniretur, qui vt argumenti magnitudine cederet, ita cultu, atque prudentia orationis priorem ſibi locum vindicare conaretur. Arbitror enim ego Muſæi ſtilū longè eſſe Homerico politiorem atque comptiorem, quod vt clarius pateat, aliquot verſus adducere coactus ſum. Nam quemadmodū omnes ſunt incomparabiles, ſolíque è Græcanicis Virgilio digni, ita nonnulli adeò compoſiti vt ab eius gentis nullo alio quàm à Muſæo dici potuiſſe videantur. quare neque Homerum, neque Orpheum, ſed Muſæum fecit ille principē Elyſiacarum cantionū illo igitur verſu quid rotundius, elegantius, ornatius, numeroſius?

Αὐτὸς ἐὼν ἐρέτης, αὐτόστολος, αὐτόματος νηῦς.

Neque putes hunc ſolum eſſe, multi enim alii ſunt,

Ἡ μὲν φῶς τανύειν, ὁ δὲ κύματα μακρὰ περῆσαι.

quid illis ſuauius?

Λύχνον ἔρωτος ἄγαλμα. τὸν ὤφελεν αἰθέριος Ζεὺς
Ἐννύχιον μετ' ἄεθλον ἄγειν ἐς ὁμήγυριν ἄστρων.

Et illud,

Μαρμαρυγὴν χαρίεντος ἀπαστράπτουσα προσώπου.

Vide & id,

—ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολάων
Ἕλκος ὀλισθαίνει, καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει.

Et illud,

Κυπριδίων ὀάρων αὐτάγγελοί εἰσιν ἀπειλαί.

Nequeo verò ſatis admirari,

Κύπρι φίλη μετὰ κύπριν, Ἀθηναίη μετ' Ἀθήνην.

Et illud audiri meretur ob ſententiam,

—παρθενικῆς δὲ
Πειθομένης ποτὶ λέκτρον ὑπόσχεσίς ἐστι σιωπή.

Grauius id, & memoria cōmendandum,

Γλῶσσα γὰρ ἀνθρώποισι φιλοκέρτομος. ἐν δὲ σιωπῇ
Ἔργον, ὅπερ τελέει τις, ἐνὶ τριόδοισιν ἀκούει.

Illorum autem numeris atque ſententia nihil plenius,

Ἄνδρα γὰρ αἰολόμητιν ἔρως βελέεσσι δαμάσσας
Καὶ πάλιν ἀνέρος ἕλκος ἀκέσσεται. οἷσι δ' ἀνάσσει
Αὐτὸς ὁ πανδαμάτωρ βουληφόρος ἐστὶ βροτοῖσιν.

Cum illorum verò gratia, atque numeris nulla alia carmina ſunt comparanda,

Δεινὸς ἔρως, καὶ πόντος ἀμείλιχος. ἀλλὰ θαλάσσης
Ἐστὶν ὕδωρ. τὸ δ' ἔρωτος ἐμὲ φλέγει ἐνδόμυχον πῦρ.
Λάζεο πῦρ κραδίη. μὴ δείδιθι νήχυτον ὕδωρ.
Δεῦρό μοι εἰς φιλότητα. τί δὴ ῥόθιον ἀλεγίζεις.
Ἀγνώσσεις, ὅτι Κύπρις ἀπόσπορός ἐστι θαλάσσης:
Καὶ κρατέει πόντοιο, καὶ ἡμετέρων ὀδυνάων.

In quibus nullam vides licentiam, omnia caſtigata. Nam & rariſsimum admittit hiatum
B & lectis vtitur verbis, & verſus claudit biſyllabis triſyllabíſue maxima ex parte, vt ſi & hi verſus Homeri ſint, in Vlyſea diſcere incepiſſe, in Iliade profeciſſe, in hiſce ſeipſum perfeciſſe dicam. Quòd ſi Muſæus ea, quæ Homerus ſcripſit, ſcripſiſſet: longè melius cum ſcripturum fuiſſe iudicemus. Nam cùm à Muſæo accepiſſet illa, munda ſimul & acuta,

Κύπρι φίλη μετὰ Κύπριν, Ἀθηναίη μετ' Ἀθήνην,
Οὐ γὰρ ἐπιχθονίῃσιν ἐΐσκω κάλλος σε γυναιξίν.
Ἀλλά σε θυγατέρι Διὸς Κρονίωνος ἐΐσκω.
Ὄλβιος ὅς σ' ἐφύτευσε, καὶ ὀλβίη ἣ τέκε μήτηρ.
Γαστὴρ ἥ σ' ἐλόχευσε μακαρτάτη. ἀλλὰ λιτάων
C *Ἡμετέρων ἐπάκουε.—*

Hæc cùm accepiſſet, multo leuiore ſono, abiectioribus, laxioribúſque numeris ita reddidit,

Γουνοῦμαί σε ἄνασσα· θεός νύ τις, ἦ βροτός ἐσσι·
Εἰ μέν τις θεός ἐσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀρτέμιδί σε ἔγωγε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
Εἶδός τε, μέγεθός τε, φυήν τ' ἄγχιστα ἐΐσκω.
Εἰ δέ τις ἐσσὶ βροτῶν, τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσι,
Τρισμάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ, καὶ πότνια μήτηρ.

Iratum autem mare, atque fluctuabundū, quibus vterque ſcripſerit verſibus, videamus. Homeri illa non contemnenda,

Ὣς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον
Χερσὶ τρίαιναν ἑλών, πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
Παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ, καὶ πόντον. ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.

Omnia pulchra, plena, grauia: verùm è qui-
D bus maris motum nullum videam. Sed in quinto motum ipſum frigidè admodum,

Ὦρσε δ' ἐπὶ μέγα κῦμα ποσειδάων ἐνοσίχθων
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε κατηρεφές.—

At Muſæus quibus gratiis, quibus Muſis?

Ἀλλ' ὅτε λαχνήεντος ἐπήλυθε χείματος ὥρη,
Φρικαλέας δονέουσα πολὺ στροφάλιγγας ἀέλλας,
Βένθεα δ' ἀστήρικτα, καὶ ὑγρὰ θέμεθλα θαλάσσης
Χειμέριοι πνείοντες ἀεὶ στυφέλιζον ἀῆται,
Λαίλαπι μαστίζοντες ὅλην ἅλα. τυπτομένην δὲ
Ἤδη νῆα μέλαιναν ἀπέκλυσε διχθάδι χέρσῳ
Χειμερίην, καὶ ἄπιστον ἀλυσκάζων ἅλα ναύτης.

Præter hæc verò etiam illa, ne prioribus Ho-

mericis illis inferior ſit,

Ἠδὲ κύματι κῦμα κυλίνδετο, σὺν χύτο δ' ὕδωρ.
Αἰθέρι μίσγετο πόντος, ἀνίχετο τῶν ποδὶν ἠχὴ
Μαρναμένων ἀνέμων· Ζέφυρος δ' ἀντίον ἐν Εὖρος,
Καὶ Νότος ἐς Βορέην μεγάλ' ἀεὶ ἀεὶ κεν ἀπειλεῖ,
Καὶ χθόνα πᾶν ἀλίοισιν ἐείσατο μορμύρουσα θαλάσσης.

Vtinam igitur alia quoque extarent monumēta priſcorum: non enim dubito quin iudicium meum præferretur. Neque verò temerè multi docti, ſanæque eruditionis viri extitêre, qui meritò notarint quædam, à quibus nos iuberent abſtinere. Nam quæ ille de ſuis diis infamia, infandáque prodidit? Adulteria, inceſtus odia inter ſe. Quòd ſi allegorias trahūt ad Phyſica: nunquam quicquam comminiſci queant, quo Venus atq; Mercurius à Vulcano in natura rerum comprehendantur. Quæ ſit Leucothea, quæ inuito Neptuno rege ſuo Vlyſſem ſeruare audeat? Quis putet non eſſe puerile illud? Solis boues interficiunt Vlyſsis ſocii, ac vorant: hoc Sol ipſe nonniſi per nuntium reſciſcit. & niſi dixiſſet Lampetie, etiam nunc ignoraret ille: miſellæ boues inultæ errarent in Elyſiis. Aſt alibi ſanè rectè dictum eſt,

Ἠέλιος, ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει.

Saltem cùm torrerent eas, nidore Solem oportuit expergefactum, ſi in Oriente noctu dormiebat. De portu verò in Ithaca, quot nugas Porphyrius? nam ſi ibi res aut phyſicæ, aut cæleſtes ſunt: quid erit ipſa Ithaca, quæ fatum ipſum cōtineat? Minatur Iupiter in Solis vltionem ſeſe Vlyſsis naues fulmine combuſturum: eas obiectis mox obruit tempeſtatibus. Venus à mortali manu vulnerata. Eſto. at Martem, quis ferat? etiam gementem, atque vociferātem facit. hoc turpius, ac fœdius, quàm vapulare. orationes in prælis adeò longæ, vt dies deficiat nugātes. Hector pluſquàm dormit, Diomede pluſquā bene rē gerente Loquax Achilles in concione minas perfert deterioris flet etiam apud matrē. atq; hic eſt, à quo virum fortiſsimum Hectorem interfectum credi vult? Putidum præterea mendacium illud,

Πάντες δ' ᾐτιόωντο κελαινεφέα Κρονίωνα
Οὕνεκ' ἄρα Τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι.

Partiebātur enim inter ſe operas factionū, partim pro Græcis, partim pro Troianis. quare nō potuere omnes Ioui Troianas opes ſuſtinenti ſuccenſere, qui aliis verſibus ſe ad ſeſe omnia tracturum minitatur. Nihil putidius Hectoris morte: nihil illis ineptis epicediis. Priamus, qui iam annos decem de muris prælia ſpectarat, iā tum demùm quærit quiſnam ſit hic, aut ille. milites inter ſe colloquuntur, atque nomine appellant, quaſi fuerint familiares. Vlyſſes interficit arcu procos, inter quos & ipſum ſātillum eſſet interualli: quare omnes ſimul in eum impetum non fecerunt? Achillis equi loquuntur. quid præterea expectamus? Vlyſsis nauis in ſaxum mutatur à Neptuno: vt immortalem faciat, quam odio habere debuit. Queritur Antilochum filium Neſtor ad Troiam interēptum, at is in certamine curruli viuit, ac vincit Menelaum. Porrò Hectore occiſo, nihil præterea præliorum commiſſum eſt. Iterum flet Achilles non ſine maxima cauſa. queritur enim apud matrem, quòd Patrocli vulnera muſcę vorent. Non habuit ſeruulum trinummo conductū qui illi ventulum faceret, quo vulnilingæ illæ ganeicolę abigerentur.

Etiam in x, Iliados Iouem fulgurare facit vbi ningit. nunquam hoc vidimus. Tripodas fabricat Vulcanus ſponte ſua mobiles. quare non & lebetes fecit ſponte coquentes obſonia? Iam ſine arte vlla vmbrarum euocatio. Alio enim apparatu vtitur Lucanus ad vnam tantùm eliciendam. Riſum verò cui non moueat? cùm ait enſem illas, & vulnera metuiſſe. Quanto ſapiētius noſter,

-fruſtra ferro diuerberet vmbras.

In xi, Iliadis tum primùm Agamemnonis deſcribit thoracem At in ſecundo debuit: vbi enim exercitus catalogus, ibi & armorum. Demodocus deorum fœditates in Alcinoi canit conuiuio. noſter Iopas res Rege dignas. Sirenum verba ne poſuiſſet. Sententiæ, molles, vulgares, futiles: quæ ne cocum quidem meum, opinor, mouerent ad choreas: nedum vt Vlyſſem traherēt ad manifeſta pericula. Id quoque ſcire peruelim vbinam eſſet ambroſia illa in quinto Iliad qua Iunonis equi veſcerentur. Hæc, atq; alia quàm plurima ſunt, quibus Homeri res, re Virgiliana longè minor eſt. Nunc quæ ad Phraſin, numeróſque pertinent, videamus.

HOMERI ET VIRGILII LOCA.

Capvt III.

HOmeri epitheta ſæpè frigida, aut puerilia, aut locis inepta. Quid enim cōuenit Achilli flenti, πόδας ὠκύς. quòd ſi noſter Poeta patrem vocat Æneā multis in locis: id eo modo facit, quo dictum eſt cognomen Ioui: quippe Iouem patrem ſunt venerati: propterea quòd (vt ait Porphyrius) ad eum omnes familiæ referrentur, ſic Æneam patrem vocat: qui Romanorum principium eſſet: quod & manifeſtius:

At pater Æneas Romanæ ſtirpis origo.

Præterea cùm in Auguſti gratiam condere illud opus: voluit eius quoque acta attingere. Ideirco in clypeo multa: & in I, & in VI. & in III, illud,

Actiáque Iliacis celebramus littora ludis.

At eum ſcimus eiuſmodi cognomen aſciuiſſe ſibi. Legimus enim etiam in Numiſmate quod habemus. AVGVSTVS PATER. verùm ad certa loca, quorum aliqua à Macrobio obſeruata, peſsimóque iudicio lancinata ſunt. Ex Vlyſſeę v, illa ſunt, quæ & ſuprà, ſcripſimus,

Γουνοῦμαί σε ἄνασσα· θεός νύ τις, ἦ βροτός ἐσσι·

Εἰ μέν τις θεός ἐσσι, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Ἀρτέμιδί σε ἔγωγε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
Εἶδός τε, μέγεθός τε, φυήν τ' ἄγχιστα ἐΐσκω.

Quanto eum maiore decore noſter? cùm ea primùm dubitatione, deinde aſſertione,
O quam te memorem virgo? -eſt etiam ἐνθεὴ oratio. Etiam dubitationis cauſam affert, *namq; haud tibi vultus Mortalis.* hoc ex aſpectu. Illud efficacius, *nec vox hominem ſonat.* Tum aſſertio per repetitionem, *ô dea certè.* Adiungit etiam religionem, ne offendat numina, & eum modeſtia diſtribuendo dubitationem,
An Phœbi ſoror, an Nympharum ſanguinis vna.
Nefas enim erat deũ deámue alio, quàm ſuo nomine appellare, neque obtinebant vota. Itaque euocata legas numina apud Liu. Et ea de cauſa numinis illius, cui⁹ in tutela Roma eſſet, nomẽ tacitum & arcanum. Poſtremò Dianæ ſimilem dixit ille, hic expreſſè ſororem Phœbi.

Dij nomine proprio appellandi.

In x i i i i, Iliadis Iuno Somnum orat, vt Iouem ſopitum reddat. Quod vt faciat, promittit ei ſedem, in qua quieſcat comeſſabũdus. Miſerum ſomnum, quem ad illud vſque tempus oportuit ſtantem cibum capere more militum:
Ὕπνε ἄναξ πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων.

Iam hic nullam φύσιν Phyſici iſti commentabuntur. Quis enim dicat primum motorem dormire? at enim, inquit, πάντων θεῶν. & ſanè cũ ſomnus datus ſit rebus materiatis ad virium reparationem: dii Homerici ſi dormiunt, etiam pereunt. Verùm de illis ipſe, quod aiunt Græci οὐδὲν ὑγιές. Subdit autem,
Ἀλλ' ἴθ' ἐγὼ κέ τοι Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων
Δώσω ὀπυιέμεναι, καὶ σὴν κεκλῆσθαι ἄκοιτιν,
Πασιθέην, ἧς αἰὲν ἱμείρεαι ἤματα πάντα.

Neque placet, Gratias Somno in matrimoniũ dari. nunquam enim oportet gratiam dormire. Et vſus eſt impudica voce in ore Iunonis, ὀπυιέμεναι. ὀπυίειν ſanè actum ipſum venereum aliquãdo ſignificat. vt in v i i i, Iliadis de matre Gorgythionis. Quod melius noſter,

ὀπυίειν

Omnes vt tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

Non ſolam pollicetur oblectationem, quod beſtiarum eſt: ſed & prolem, cuius gratia matrimonium eſt inſtitutum. Præterea cùm ille nuda & plebeia propoſuerit,
Ἠ μέν τοι ποτ' ἐμὸν ἔπος ἔκλυες, ἠδ' ἔτι καὶ νῦν
Πείθευ, ἐγὼ δέ τοι εἰδέω χάριν ἤματα πάντα:

Longè excellentius elicuit animum Æoli noſtra Iuno, cùm eius captat beneuolentiam, & oſtendit poteſtatem,
Namq; tibi diuûm pater, atq; hominum Rex,
Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento.

Reſpondet Somnus Homericæ Iunoni, Æolus Virgilianæ.
Ἥρη πρέσβα θεὰ, θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Αὔδα, ὅτι φρονέεις, τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγε,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.

Plebeia ſanè omnia, atq; quouis ingenio paraA bilia: at non noſtra:
-tuus ô Regina, quid optes,
Explorare labor, mihi iuſſa capeſſere fas eſt.

Quia vis eſt hominum, fas deorum, quorum numen fata condit. Tua enim iuſſa ſunt fata. quanta elegantia, qua maieſtate, illa ſimplicia: Tuum iubere eſt, parere meum.

Vis & Fas.

Tempeſtas in v, Vlyſſeæ, cuius verſus ſuprà quoque poſuimus, luculentis ſanè verbis deſcri-
B pta eſt. Cæterùm nihil ad noſtram,
Ὣς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον
Χερσὶ τρίαιναν ἑλὼν, πάσας δ' ὀρόθυνε θυέλλας
Παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον. ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
Σὺν δ', Εὖρός τε, Νότος τ' ἔπεσον, Ζέφυρός τε δυσαὴς,
Καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.

Tempeſtatis collatio.

Diuina, inquam, oratio, ſed ad tempeſtatem declarãdam inchoàta tantùm. Illa verò, & hæc, & eorum perfectionem,
-ac venti velut agmine facto,
Quà data porta- (audis portam in tot vocalibus)
--ruunt, & terras turbine perflant.
Incubuêre mari, totumq; à ſedibus imis,
Vnà Eurusq; Notusq; ruunt, creberq; procellis
Africus, & vaſtos voluunt ad littora fluctus.
C *Inſequitur clamorq; virûm, ſtridorq; rudentum:*
Eripiunt ſubito nubes cælumq;, diemq;
Teucrorum ex oculis, ponto nox incubat atra.

Ibi ἔπεσον tantùm motum ſignificat. hic etiam occupationem, quod ille ἐτάραξε. hic *totumq; à ſedibus imis* ſubruunt. Ibi νεφέεσσι κάλυψε γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον. *Eripiũt ſubito nubes, cælumq;, diemq; Teucrorum ex oculis.* Præterea Zephyrus non eſt violentus, vt mereatur δυσαὴς appellari, præſertim apud Græcos. adhæc malè poſitum epithetum, αἰθρηγενέτης eodem in loco vbi, νεφέεσσι κάλυψε. quod vt defendas, multa interpolatione opus eſt. Tametſi eſt ſudus Aquilo, tamen tunc in Vlyſsis pernicιem nubiferum fuiſſe. ſanè minus placet: quod verò addidit, cõſummat opus, *Intonuêre poli*, nõ dixit, *intonuit cælum.* deinde nõne vides fulgura in ipſis verbis ſimul cum crepitu, *crebris micat ignibus æther?* Vocalis enim repetita exilitas illa hiatum aëris oſtendit. Poſtremò quod ἔπεσον, quæ efficacia (*omnia*) & *præſentem?* & frequentatiuum, *intentant*, & qui ſonus: Poterant Homero ſatis hæc eſſe: cui pauciora quoque fuerant ſatis: at nõ illi diuino viro, qui
D hanc quaſi quandam vniuerſitatem particularibus caſibus diſcriminauit. Addit ventũ, quem omiſerat, *-ſtridens Aquilone procella*
Velum aduerſa ferit, fluctusq; ad ſydera tollit.
Franguntur remi, tum prora auertit, & vndis
Dat latus, inſequitur cumulo præruptus aquæ mons.

Zephyrus.

Habes velum, remos, proram, latus, fluctum decumanum: quem circunſcripſit Poeta montis appellatione, non nominauit, vt alii noſtri latini palàm profitẽtes eruditionem. Cætera adhuc variis picturis.
Hi ſummo in fluctu pendent, his vnda dehiſcens

Aqua mons

Terram inter fluctus aperit. quare in eundem locum reuerti conatur, Icciro, *furit æſtus arenis*. Non ponam totam tempeſtatem hîc, ſed in proxima opera, vbi eius partes cum aliarum partib⁹ comparantur. Habuit quoque loci rationem. agitur enim res in Syrtibus.

Sequitur tempeſtatem Vlyſsis conqueſtio,

Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν.

Quanto melius expreſsit orationem, quę ad deos conuerteretur, & affectum addidit, & geſtu appoſito animatam, viuámque effecit orationē,

Ingemit, & duplices tendens ad ſidera palmas.

Sic illa quoque magnificentiora,

O terq́, quaterq́, beati, &c. quàm illa,

Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ, καὶ τετράκις οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ χάριν Ἀτρείδῃσι φέροντες·
Ὡς δὴ ἐγὼ ὄφελον θανέειν, καὶ πότμον ἐπισπεῖν
Ἤματι τῷ, ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα
Τρῶες ἐπέρριψαν περὶ Πηλεΐωνι θανόντι·
Τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καὶ μευ κλέος ἦγον Ἀχαιοί.
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.

Mollia omnia. At noſtri affectus? *Ante ora patrū & contigit*, ponit igitur etiam mihi. Et Apoſtrophe cum Elogio ad Tydidem. & amplificatio cum maieſtate,

Saeuus vbi Æacidæ telo iacet Hector. tum qui verſus? *vbi ingens*,

Sarpedon, vbi tot Simois correpta ſub vndis
Scuta virûm, galeasq́, & fortia corpora voluit.

Nam quæ ſequuntur, non mirum eſt, in his à Virgilio fuiſſe ſuperatum. Eſt enim Vlyſſes hîc & ſolus & in rate. ſed in aliis quoque tempeſtatibus pari obſeruatione opus eſt. Tenuiter enim in nono,

Αἱ μὲν ἔπειτ' ἐφέροντ' ἐπικάρσιαι, ἱστία δέ σφι
Τριχθάτε τετραχθάτε διέσχισεν ἶς ἀνέμοιο.

Et in XII, vbi leuiſsima, tenuiſsimáque vtitur narratione,

Ἡ δ' ἔθει οὐ μάλα πολλὸν ἐπὶ χρόνον. αἶψα γὰρ ἦλθε
Κεκληγὼς Ζέφυρος μεγάλῃ σὺν λαίλαπι θύων.
Ἱστοῦ δὲ προτόνους ἔρρηξ' ἀνέμοιο θύελλα,
Ἀμφοτέρους· ἱστὸς δ' ὀπίσω πέσεν. ὅπλα τε πάντα
Εἰς ἄντλον κατέχυνθ'. ὁ δ' ἄρα πρύμνῃ ἐνὶ νηὶ
Πλῆξε κυβερνήτεω κεφαλὴν, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
Πάντ' ἄμυδις κεφαλῆς. ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς
Κάππεσ' ἀπ' ἰκριόφιν, λίπε δ' ὀστέα θυμὸς ἀγήνωρ.

& mox poſt fulmen.

-Πέσον δ' ἐκ νηὸς ἑταῖροι
Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο.

Qualia verò illa, quibus numeris,

Ipſius ante oculos, ingens à vertice pontus
In puppim ferit, excutitur, pronusq́, magiſter,
Voluitur in caput. quam autem facit cōmorationem in oſsibus gubernatoris: Poeta noſter aliter, *Aſt illam ter fluctus ibidem,*
Torquet agēs circum, & rapidus vorat æquore vortex.

Tum illam cornicularíam comparationem omiſit, tanquam ineptam. Ieiuna verò illa, *κύμασιν*

A *ἐμφορέοντο.*

Apparent rari nantes in gurgite vaſto.

Dixit raros, & contrà, *in vaſto gurgite*: qua voce indicauit maris impetum. Neque enim verū eſt, quod ait Seruius hîc eſſe Tapinoſim: id eſt rei ingentis humilem deſcriptionem. Atque icciteo addidiſſe: *vaſto*, qui gurges aquam puſillam ſignificet, non ita eſt: ſed gurges quantuncunque aquæ cuiuſcunque celeritatem deſignat; *γοργός*. Numerus verò Spondiacus pingit ipſam natandi difficultatem.

Sunt in VI. Vlyſſeæ illa, quæ etiam in XIII, repetuntur.

Ὤ μοι ἐγὼ τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω,
Ἦ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε, καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι,
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.
B *Ὥς τέ με κουράων ἀμφήλυθε θῆλυς ἀϋτὴ*
Νυμφάων. Hæc parcius. diuerſa nánque occaſio. ſuauiſsimè tamen,

Vt primùm lux alma data eſt, exire, locoſq́,
Explorare nouos, quas vento acceſſerit oras.
Qui teneant, nam inculta videt, hominéſne, feræne,
Quærere conſtituit, ſociiſq́, exacta referre.

Atque hæc, atque ea, quæ in decimo ſunt, cōferre licet. Capit enim arcum Æneas, Vlyſſes autem,

Καὶ τότ' ἐγὼν ἐμὸν ἔγχος ἑλὼν, καὶ φάσγανον ὀξὺ,
Καρπαλίμως παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἐς περιωπὴν
Εἴπως ἔργα ἴδοιμι βροτῶν ἐνοπήν τε πυθοίμην.

Atque ibi ceruum interficit. Æneas ceruos. tam illa nitore ſuperans Homerica, quàm numero C prædæ. & illud,

O ſocii, neque enim ignari ſumus antè malorum.

In eodem nánque,

Ὦ φίλοι, οὐ γάρ πως καταδυσόμεθ' ἀχνύμενοί περ
Εἰς Ἀΐδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ·
Ἀλλ' ἄγετ' ὄφρ' ἐν νηὶ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε
Μνησόμεθα βρώμης μηδὲ τρυχώμεθα λιμῷ.

Sed in XII, aptiora ſunt ſententiæ Virgilianæ:

Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τι κακῶν ἀδαήμονές εἰμεν,
Οὐ μὲν δὴ τόδε μεῖζον ἔπι κακὸν, ἢ ὅτε Κύκλωψ
Εἴλει ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι.

Maiore noſter & mole, & ornatu. Multo plura enumerat. Sed illa pulcherrima, *Reuocate animos*; & ſpem,

D *Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis.*
Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.

Vt etiam ex periculis proponat voluptatem. Nihil enim iucundius ea memoria, quæ periculorum euaſionem, victoriámque recordatione repræſentat. Epulantium quoque modus noſter & hic, & in III, & in VII, cum iis quæ in X, atque in XII, Vlyſſeæ poſita ſunt. Itémque in I, Iliados, & in nono, ſi comparentur, fuſior, & laxior Homerus inuenietur. Pictior noſter, atque numeris aſtrictior, *καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν*, *Verubusq́, trementia figunt*. quinetiā diuino iudicio, inter illa minuta, *Tergora diripiunt coſtis*: vrbanā interſerit orationem illam, *tum victu reuocant vires*. Nec minore aſſurgit laude, in illorum imitatione,

tione, quæ in nono eſt Vlyſſeæ,

Εἰμ᾽ Ὀδυσεὺς λαερτιάδης, ὃ πᾶσι δόλοισι

Ἀνθρώποισι μέλω: καί μου κλέος οὐρανὸν ἵκει.

Sum pius Æneas: monet ſtatim hæc eſt *φερόμενος.* illa autem *πεπραγμένα:* *raptos qui ex hoſte penates Claſſe veho mecum.* non temerè ſuas laudes effutit. eſt enim & pietas, & fortitudo. Ex hoſte rapuiſſe, virtutis eſt: vehere, conſtantiæ: claſſe, prudentiæ militaris. Putidi verò Grammatici eùm accuſãt Virgilium illius laudis: *Fama ſuper æthera notus:* damnare prius Homerum debuere: *καί μου κλέος οὐρανὸν ἵκει.* præſertim eum ambiguum ſit: an doli quempiam ad cælum vſque euehere fama poſſint. At noſtri, qui deos penates à ſeruitute vindicaſſet, ſeruaret, fatalia ad loca deorum iuſſu

Virgilius atque oraculis transferret, meritò fama inter deorum ſedes nota eſſet.

Illa quoque vix ſuſtinent comparationem. Non enim dici poteſt, quàm Virgilio ſit peculiare, ſemper auguſtum eſſe. Homeri ſuperficies eſt in VII. Vlyſſeæ,

Ἀργαλέον βασίλεια διηνεκέως ἀγορεῦσαι

Κήδε᾽ ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες

Super quam noſter illam fabricauit,

O dea, ſi prima repetens ab origine pergam,

Et vacet annales noſtrorum audire laborum,

Ante diem clauſo componet veſper Olympo.

Διηνεκέως: prima ab origine. & addidit. *vacet.* & *πολλὰ κήδεα,* quibus verbis? *annales noſtrorum audire laborum.* Et verbum illud, *ἀργαλέον,* luculẽtiſſimo verſu circunſcripſit, *Ante diem,* &c. Difficultas propter tractum rerum. In illis quoque eundem longè poſt ſe reliquit. In nono ſunt Vlyſſeæ,

Σοὶ δ᾽ ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπετράπετο στονόεντα

Εἴρεσθ᾽ ὄφρ᾽ ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω.

Τί πρῶτον, τί ἔπειτα, τί δ᾽ ὑστάτιον καταλέξω;

Κήδε᾽ ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες.

Ille autem diuina, & immutabilia,

Infandum Regina iubes renouare dolorem:

Troianas vt opes, & lamentabile regnum

Eruerint Danai, Ita ſemina ponit in proœmio eorum, quæ dicturus erat in narratione. *κήδεα* igitur non ſua ſolùm: ſed eùm præpoſuit vniuerſa, ſubdidit & ſua. Propoſita igitur miſeria præ oculis: addit rationes. *regnum lamẽtabile: erutum,* neque ſtatim, vt ille, confugit ad aram communẽ: Deos malorum autores. ſed: *quæ vidi:* & quidem *miſerrima.* Non ſolùm autẽ vidi, ſed & fui pars, & paſſus ſum. Et quidem magna pars. Deinde per interrogationem *τί δ᾽ ὦν* explicat. Quando ne hoſtes quidem ſine miſeratione denarrare poſſe profiteatur. A temporis quoque incommoditate auget difficultatem narrationis. Omnia ſanè non ſine illa ſua diuinitate. vt non tam imitatus Homerum, quàm nos docuiſſe, quomodo ille ea dicere debuiſſet, videatur.

Sunt in VII, Vlyſſeæ illa,

Καὶ τότ᾽ Ὀδυσσεὺς ὦρτο πολύτλας δῖος· αὐτὰρ Ἀθήνη

Πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ᾽ Ὀδυσῆϊ,

A *Μή τις Φαιήκων μεγαθύμων ἀντιβολήσας*

Κερτομέοι τ᾽ ἐπέεσσι, καὶ ἐξερέοιθ᾽ ὅτις εἴη,

Longè maiore ſono Virgilius,

At Venus obſcuro gradientes aere ſepſit:

Semel contentus à Punica perfidia Æneam tegere hoc commento. Neque enim ineptit repetendo, vt ille,

Τὸν δ᾽ ἄρα Φαίηκες ναυσικλυτοὶ οὐκ ἐνόησαν

Ἐρχόμενον κατὰ ἄστυ διὰ σφέας· οὐ γὰρ Ἀθήνη

Εἴα ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός· ἥ ῥά οἱ ἀχλὺν

Θεσπεσίην κατέχευε φίλα φρονέουσ᾽ ἐνὶ θυμῷ.

Sed continuauit circunſeptionem ſimul, & materiam,

Et multum nebulæ circum dea fudit amictu,

Qui ſolus verſus deterreat Græcos ab ea ſententia, qua ſuum contendunt præferendum. Cõ-

B modus ſanè, atque vt ita dicam, raſilis verſus ille *κερτομέοι τ᾽ ἐπέεσσι,* &c. Verùm eum hoc noſtro nõ eſt conferendus,

Moliriue moram, & veniendi quærere cauſas.

Sicut neque ille,

Καὶ τότε δὴ ῥ᾽ αὐτοῖο πέλεν δύο διόρατος ἀήρ:

cum hoc *-cum circumfuſa repente*

Scindit ſe nubes. Diuinum verò illud additamentum, *-& in aera purgat apertum.*

Sic longè excellentiore ſuauitate:

Quale manus addunt ebori decus, aut vbi flauo

Argentum, Pariuſue lapis circundatur auro.

Quòd ille dixerat in ſexto Vlyſſeæ, & repetie-

C rat in penultimo,

Ὡς δ᾽ ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ

Ἴδρις. Quanto enim elegantius, *manus,* quã vir, & *addunt ebori decus.*

In eodem libro verſus ſunt illi, qui lancinãtur à critico Gelliano. quos equidem oſtendam à Magiſtro: Homericos verò à diſcipulo confectos,

Οἵη δ᾽ Ἄρτεμις εἶσι κατ᾽ οὔρεα ἰοχέαιρα

Ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον

Τερπομένη κάπροισι, καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι:

Τῇ δέ θ᾽ ἅμα νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο

Ἀγρονόμοι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ.

Πασάων δ᾽ ὑπὲρ ἥ γε κάρη ἔχει, ἠδὲ μέτωπα.

Ῥεῖά τ᾽ ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι.

Hunc locum ſic exagitant Grammatici, Aptius comparaſſe Homerum Dianæ Nauſicaan in locis ſolis. deinde, Eliſæ non conuenire, media in

D vrbe inceſſu ſerio inſtanti operis, venatricis Dianæ ſimilitudinem. Tertio, Homerum ſtudia venationis expreſſiſſe. Virgilium *pharetram* tantùm, tanquam onus ac ſarcinam nominaſſe: Præterea Probo authore Homericam Latonã genuinum gaudere gaudium: Virgilianæ verò pectora pertentari tantùm gaudio, quaſi leui, & pigro, & in ſuperficie natanti, ſic enim loquuntur. Huiuſcemodi iudicatio tametſi eſt à doctis exploſa, atque ab omnibus excuſſa: nobis tamen, quæ dicerem*, nõ pauca, eáq; optima reliquêre. Principiò cùm perſonæ comparantur: carũ ſtatus, mores, ſtudia exprimenda, non loca, vel

ipſius Homeri doceamur authoritate. Idomeneum in campo comparat apro, qui ſit in montibus. Igni, qui eſt in montis vertice, armotũ fulgorem in campo. Humanæ cogitationi, quæ in cerebro, aut in corde eſt, Iunonis motum. Leoni in ſtabulis, Diomedem in acie. Muſcis in ſtabulis circum mulctras, Græcos & Troianos circũ Sarpedonis cadauer. & Aiacẽ cedentem fortiſſimè, aſino obſtinatæ lentitudinis. Pantheræ, quæ in ſyluis eſſet, extra ſyluas Agenorem. Poſtremò Penelopen quoque comparat Dianæ: quam tametſi non ſtatuit in venatione: nunquam tamẽ alibi intelligitur à poetis. Præterea quanquam eſt Nauſicaa in agro: non tamen in montibus, nõ tamẽ cum arcu, aut pharetra. Quod aiunt ſerium Eliſæ inceſſum eſſe longè diuerſum ab inceſſu Dianę: finxerunt Dianã Bacchanal quoddam. quaſi Nauſicaa non moderatè incederet. Neque enim curſum vllum ibi exprimit Homerus: nullam venandi actionẽ, ſed τὸ τομεῖν. Quare ne tertia quidem obiectio quicquam eſt. nam neque Homerus poſuit, neque Virgilius addidit venationem. ſed inſignia tantùm, ſed chori tantùm exercitationem. Cuiuſmodi verò ſit illud gaudium genuinum ſanè neſcio: niſi putarint, φρένα aliud eſſe à Latona. Multo verò efficacius eſt, percurri pectus gaudio (metaphora ſumpta à citharœdis) quàm ſimpliciter gaudere: omnes enim partes occupantur. Longè etiam valentius eſt, detineri: idque in frequentatiuo: & addita, per: nam & omnes, vt dicebam, deſignat partes: & perfectionem vltimam. Quemadmodum igitur illa in montibus. ita hæc in vrbe. Illa inter Nymphas: hæc inter matronas. Illa inſtans venatibus, hæc operi. Quæ iſti Argotyphli ſcire noluerunt. Pharetræ futiles calumniatores. eſt enim ibi Epitheti loco. Qualia multa apud Homerum. nam etiam inter epulas Apollo ἀργυρότοξος. Achilles vel dormiens, πόδας ὠκύς. Et quod iſti ignorarunt, ex diuini Poetæ verbis ediſcant. Neque enim temerè appendit humeris Pharetram. Soli enim Dianæ & Apollini id licebat. Nymphæ ad latus gerebant. ſicuti ſoli dii ἀμφηρεφέα: alii verò non, ſed detectã. Quod ſi omnia vngue tentare licet: quæram ego quoque viciſſim: an Latona ibi ſit. neque enim ſequitur Dianam. Tum autem quomodo ludant Nymphæ, ſi ſunt in venatu. Nihil enim venatori deteſtabilius, quàm fabulę, & luſus inter venandũ. putatur enim à nobis infelix futura venatio. Præterea ſi extat capite, qua ratione frõtem addidit? Poſtremò longè conſultius dilatum gaudium illud in Epiphonema. Eſt enim Latona tota extra totam materiam: cúmque ordinem magis equidem probarem.

Πᾶσαι μὲν καλαὶ, αὐτὴ δὲ ῥέας ἀρίγνωτος, ὑπὲρ ἔχει
κάρη. ἡ δὲ Λητὼ γέγηθε.

Ex VI, Vlyſſeæ, & penultimo illa ſunt,

Τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκε Διὸς ἐκγεγαυῖα
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα. κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.

Superat enim multis modis Virgilius illum. *Os, humeroſq́ue deo ſimilis*, longè luculentius eſt, quàm maiorem, & craſſiorem efficere. Hoc enim boum eſt. Et, Cæſaries: eſt verbum militare. Quo non contentus addidit: decoram. Homerus autem, οὔλας, peſſimè. Criſpitudo nanque puſilli animi nota eſt, aut leuitatis. Iccirco leones criſpi, minus animoſi exiſtimãtur. Illa verò penè ſupra humanum captum *-lumenq́ue iuuentæ Purpureum.* Et illa non minus, *Lætos oculis afflarat honores.*

Verſibus, qui de equo ſcripti ſunt in VIII, Vlyſſeæ longè ſunt ciuiliores noſtri,

Ὣς ὁ μὲν εἱστήκει, τοὶ δ' ἄκριτα πόλλ' ἀγόρευον
Ἥμενοι ἀμφ' αὐτόν. τρίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή:
Ἠὲ διατμῆξαι κοῖλον δόρυ νηλέϊ χαλκῷ:
Ἢ κατὰ πετράων βαλέειν ἐρύσαντας ἐπ' ἄκρης
Ἢ ἐάαν μέγ' ἄγαλμα θεῶν θελκτήριον εἶναι.

Noluit nugari in diuiſione conſiliorũ: ſed pars ſtupet: & mirantur: & *iuſſa Thymœta.* Alii in pelagus præcipitẽ dari. Nam quorſum, aut quibus viribus ſubuectio in ſummas rupes montiũ? Præterea, quod facile factu fuerat, vrere. Poſtremò explorare, quid intus tegeretur. ſolus ille verſus palmam poſcit,

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

At cætera quibus verbis? vel cùm dixit: *tentare latebras*, ſignatiſſimo verbo vſus eſt in tenebris, & re dubia.

Quænam verò differẽtia inter illa ex II. Vlyſſeę,

Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.

Et noſtra hæc,

Vertitur interea cælum, & ruit Oceano nox
Inuoluens vmbra magna, terramq́ue, polumq́ue.

Qui locus ne eruditionis quidem indigens eſt. ſed pudicæ illius, atque Virgilianæ. Illius enĩ viri profunda rerum ſciẽtia, cum eius verſibus declaranda eſt, pari cum verecundia ita certat, vt neque ipſi cedat illa, & ab ea ſimul cõdiatur. Eſt enim terræ vmbra nox, atque ita magna: vt etiam Cæli conuexa prohibeat Sole illuſtrari.

Neceſſario verò addito affectu facta eſt oratio grandior in illis,

Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo
Hectore, qui redit exuuias indutus Achillis,
Vel Danaûm Phrygios iaculatus puppibus ignes.

quàm in XXII, Iliadis,

Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος ἀμφαφάασθαι
Ἕκτωρ, ἢ ὅτε νῆας ἐνέπρησεν πυρὶ κηλέῳ.

Ex XIII, verò ſimpliciſſimè tranſtulit,

-iuueniſq́ue Corœbus,
Mygdonides, illis qui ad Troiam fortè diebus
Venerat, inſano Caſſandræ incenſus amore.
Et gener auxilium Priamo, Phrygibuſq́ue ferebat.

Quæ ſic Homerus,

Ὅς ῥα νέον πολέμοιο μετὰ κλέος εἰληλούθει.
ᾔτεε δὲ Πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην
Κασσάνδρην ἀνάεδνον, ὑπέσχετο δὲ μέγα ἔργον.
Ἐκ Τροίης ἀέκοντας ἀπωσέμεν υἷας Ἀχαιῶν.

Noluit enim in ſuũ Corœbum transferre: indo-

tatam. Minuitur enim viri vehemẽter dignitas. Satis fuit, *incenſum amore*, neque voluit illum ſtolidum facere: qui ſeſe vniuerſæ Priami potentiæ anteferret. nam quos per nouem annos nõ potuerant illi: quomodo ſolus, niſi ſtultè profiteretur. E tertio quoque Iliad. vidẽda illa comparatio,

Ὡς δ' ὅτε τίς δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ὑπό τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα,
Ἂψ δ' ἀνεχώρησεν, ὠχρός τε μιν εἷλε παρειάς·

Simplex ſanè & munda. noſtra verò magnifica, *Improuiſum aſpris veluti qui ſentibus anguẽ Preſſit humi nitens*, Multa magni momenti: *Preſſiſſe*, eſt pl⁹. quàm videre. & *improuiſum* poti⁹. &, *trepidus*, æquat illud, *ἔλλαβε*. &, cũ addit, *repente*, ſanè reſiliẽtẽ animũ deſignat. Tertius autẽ verſus mira pictura ſplendet: vbi non ſolùm nitet eloquutio & numerus, ſed etiam pauoris redditur ratio, *Attollentem iras, & ſibila colla tumentem.* Equidẽ ex anguis viſu non abſcedam: ſed ſi *improuiſum* pede preſſerim. *παλίνορσος* autem, & *ἀνεχώρησεν*, idem eſt.

Draconis comparatio.

In XXII, Iliados, alia draconis comparatio,

Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακ' ἔδυ δέ τε μιν χόλος αἰνός
Σμερδαλέον δὲ δέδορκεν ἑλισσόμενος περὶ χειῇ.

Noſter autem *φυτικωτέρως*, paſcitur enim, vt aiunt, malas herbas ſerpens, vbi delituit. iccirco,

Qualis vbi in lucem coluber mala gramina paſtus
Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat:
Nunc poſitis nouus exuuiis, nitidusq́; iuuenta
Lubrica conuoluit ſublato pectore terga.

Solis appetentem, atque apricantem, etiam *arduus ad Solem*. Erigit enim ſe, ac vibrantem linguã exerit. Proinde ait, *linguis micat ore triſulcis*. Obtutum tantùm toruum Homerus, optimé. Nihil enim illo acrius. Præterea cubilis ſui propugnationem, à quo nõ diſcedit. iccirco dixit, *ἑλισσόμενος περὶ χειῇ*, quò etiam propius tutum habeat receptum. Perpendes, *tumidum*.

Fluminum comparatio.

Fluminum multas fecit Homerus comparationes: noſter ſemel tantùm, illis omnibus vnã anteponendam,

Non ſic aggeribus ruptis cùm ſpumeus amnis
Exiit: oppoſitasq́; euicit gurgite moles:
Fertur in arua furens cumulo: camposq́; per omnes
Cum ſtabulis armenta trahit.

Huic tamen illa ſimilior in V, Iliados,

Θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάῤῥῳ, ὅς τ' ὦκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας.
Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν
Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων.
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος
Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε κάλ' αἰζηῶν.

Alia verò in IIII, Iliados,

Ὡς δ' ὅτε χείμαῤῥοι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες
Εἰς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄμβριμον ὕδωρ
Κρουνῶν ἐκ μεγάλων κοίλης ἔντοσθε χαράδρης
Τῶν δέ τε τηλόσε δοῦπον ἐν οὔρεσιν ἔκλυε ποιμήν.

Et in XIII, *-ὡς ἀπὸ πέτρης*

Ὅν τε κατὰ στεφάνης ποταμὸς χειμάῤῥοος ὤσῃ

A *Ῥήξας ἀσπέτῳ ὄμβρῳ ἀναιδέος ἔχματα πέτρης,*
Ὕψι τ' ἀναθρώσκων πέτεται, κτυπέει δέ θ' ὑπ' αὐτοῦ
Ὕλη, ὁ δ' ἀσφαλέως θέει ἔμπεδον ὄφρ' ἂν ἵκηται
Ἰσόπεδον, τότε δ' οὔ τι κυλίνδεται ἐσσύμενός περ.

Vbi eſt vis fluuii & ſaxi. aptiſsimè ei comparans Hectoris impetum repreſſum legionibus. Eſt & in XI,

Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίον δὲ κάτεισι
Χειμάῤῥους κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ,
Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
Εἰσφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἀφυσγετὸν εἰς ἅλα βάλλει.

In noſtra igitur impetus: quippe ruptis aggeribus, & euictis molibus oppoſitis. & verbum *fertur*. & *furens*. &, *cumulo*. Sic enim vidimus. Eſt autẽ vox ignota Grammaticis. vnde enim proprium *κῦμα*.

Illam verò IIII, Iliados, Virgilius in XII, ſic expreſsit vt duplicarit,

B *Ac veluti immiſſi diuerſis partibus ignes*
Arentem in ſyluam, & virgulta ſonantia lauro:
Aut vbi decurſu rapido de montibus altis
Dant ſonitum ſpumoſi amnes: & in æquora currunt
Quiſque ſuum populatus iter. Longè feliciore cantu hiſce Turnum atque Æneam comparauit, quàm duobus meſſoribus Homerus in XI, Iliados non enim eſt in illis impetus,

-οἳ δ' ὥς τ' ἀμητῆρες ἐναντίοι ἀλλήλοισιν,
Ὄγμον ἐλαύνωσιν ἀνδρὸς μάκαρος κατ' ἄρουραν
Πυρῶν, ἢ κριθῶν, τὰ δὲ δράγματα ταρφέα πίπτει.

Præter caſum enĩ ſegetis nulla vis eſt in re ipſa. Quæ verò eſt in XIII, Virgilius in ſuo XII, hiſce illuſtrauit,

Ac veluti montis ſaxum de vertice præceps
Cum ruit auulſum vento: ſeu turbidus imber

C *Proluit, aut annis ſoluit ſublata vetuſtas.* vides enĩ quot cauſas, quã tam varietatem. & quæ ſequũtur,

Fertur in abruptum magno mons improbus ictu.

Improbum, quod erat *ἀναιδέος*, longè melius. Duriuſcula enim metaphora eſt, ſi lapidem appelles impudentem: improbum tamen potes. etenim malefacit. Sic in eodem, *perfidus enſis*. &, melius eſt, *in abruptum*, quàm *ὄφρα ἵκηται ἰσόπεδον*. Expreſsior quoq; eſt imago maleficii ex hiſce, *-ſyluas, armenta, viroſq́; Inuoluens ſecum*, quàm *κτυπέει δ' ὑπ' αὐτοῦ ὕλη*. Ibi enim ſonum tantùm audis: hîc autem & impetum, & opus.

D Quas verò duas dedit Maro de amnibus, & de igni: cõiunxit ex duabus Homeri ſeparatis: quarum altera ſuprà ſcripta eſt ex IIII, Iliad. *ὡς δ' ὅτε χειμάῤῥοι*, &c. Altera

Ἠΰτε πῦρ ἀΐδηλον ἐπιφλέγει ἄσπετον ὕλην
Οὔρεος ἐν κορυφῇς, ἕκαθεν δέ τε φαίνεται αὐγή.

Sed & alibi quanto magnificentiore apparatu?

In ſegetem veluti cùm flamma furentibus auſtris
Incidit: aut rapidus montano vertice torrens
Sternit agros, ſternit ſata læta, boumq́; labores:
Præcipitesq́; trahit ſyluas. Stupet inſcius alto
Accipiens ſonitum ſaxi de vertice paſtor.

Et in XI, Iliad.

Ὡς δ' ὅτε πῦρ ἀΐδηλον ἐν ἀξύλῳ ἐμπέσῃ ὕλῃ

V:

A

Πάντῃ τ' εἰλυφόων ἄνεμος φέρει· οἱ δέ τε θάμνοι
Πρόῤῥιζοι πίπτουσιν ἐπειγόμενοι πυρὸς ὁρμῇ.

Duas itaque noſter etiam Poeta fecit,

Ac velut optato ventis æſtate coortis,
Diſperſa immittit ſyluis incendia paſtor:
Correptis ſubitò mediis extenditur vna
Horrida per latos acies Vulcania campos:
Ille ſedens victor flammas deſpectat ouantes.

Sed & alia in x x,

Ὡς δ' ἀναμαιμάει βαθέ' ἄγκεα θεσπιδαὲς πῦρ
Οὔρεος ἀζαλέοιο, βαθεῖα δὲ καίεται ὕλη.
Πάντῃ δὲ κλονέων ἄνεμος φλόγα εἰλυφάζει.

Concluſit etiam rotundius ex libr. x i, Vlyſſeæ,

Τρὶς μὲν ἐφορμήθην, ἑλέειν δέ με θυμὸς ἀνώγει,
τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῇ εἴκελον, ἢ καὶ ὀνείρῳ
Ἔπτατο. Tribus enim verſibus comprehendit commodiſsimis,

B

Ter conatus ibi collo dare brachia circum:
Ter fruſtra comprenſa manus effugit imago
Par leuibus ventis, volucriq́; ſimillima ſomno.

Neque præcidit ſententiam in mutilo verſu. ad hæc Homerus impetum tantùm dicit: hic autē conatum, & *brachia*. Et appoſuit: *fruſtra*. Vmbram verò vertit in ventos: non vt addictus interpres, ſed vt liber iudex. Eadem dexteritate ex libr. Vlyſſeæ.

Ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς ἠΰτε καπνὸς ᾤχετο τετριγυῖα.

& tenues fugit, ſeu fumus in auras. Efficacior eſt oratio: *fugit*. Quòd autem ſtridorem dat Homerus: eodem iure poteſt, quo & vocem. quare clamorē cùm ademerit vmbris Virgilius: ex philoſophię veritate loquutus eſt in v i, *clamor fruſtratur hiantes*. Caſtigatior autem penè vbique eſt: iccirco ex i i i i. Vlyſſeæ quæ accepit,

C

-δώσω δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα,
Τρεῖς ἵππους, καὶ δίφρον ἐΰξοον, αὐτὰρ ἔπειτα
Δώσω καλὸν ἄλεισον, ἵνα σπένδῃσθα θεοῖσιν
Ἀθανάτοις, ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα:

ita moderatus eſt,

Accipe & hæc, manuum tibi quę monumēta mearum
Sint puer, & longum Andromaches teſtentur amorem.

Et addit πόθος,

Cōiugis Hectoreæ, & auxit, *cape dona extrema tuorū.*

Diffluentia quoque coercuit duobus mirificis verſibus,

Tendunt vela noti, fugimus ſpumantibus vndis,
Qua curſum ventusq́; gubernatorq́; vocabant:

D

quæ in primo Iliadis, & ſecundo Vlyſſeæ,

Ἔπρησεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον. ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης.
Ἡ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθον.

Melius *ſpumantibus*, quàm clamantibus. præſertim cùm nauicula parua eſſet Homerica. Et diuinus verſus ille, qui dat claſſem & vēto & gubernatori. Iſte verò totus in fluctibus, adeò vt etiam iteret. Elpenoris quoque tumulus Græcus cum Miſeni Latino, ne eſt quidem conferēdus. in x i, Vlyſſeæ ita ſcriptum eſt,

Φιτροὺς δ' αἶψα ταμόντες, ὅθ' ἀκροτάτη προέχ' ἀκτή.
Θάπτομεν ἀχνύμενοι θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες
Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρός τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκροῦ

A

Τύμβον χεύαντες καὶ ἐπὶ στήλην ἐρύσαντες
Πήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐῆρες ἐρετμόν.

At diuinus vir quantus hoc loco?

Ergo omnes magno circum clamore fremebant,
Præcipuè pius Æneas. Fremebant indigna peremptum morte. -*Tum iuſſa Sibyllæ,*
Haud mora feſtinant flentes: aramq́; ſepulcri
Congerere arboribus, cæloq́; educere certant.

Non humilibus πυραῖς, non nudum tumulum ſine ara. Deinde quæ diſtributio illius vocis *arboribus*, & qui ingreſſus ad diſtributionem. Tū autem quæ varietas,

Itur in antiquam ſyluam, ſtabula alta ferarum.
Procumbunt piceæ: ſonat icta ſecuribus ilex,
Fraxineæq́; trabes: cuneis & fiſsile robur
Scinditur: aduoluunt ingentes montibus ornos.

B

Prętereà quod dixit: præcipuè pium Æneam fremere: non vocem tantùm & promiſſa, ſed & operam attribuit,

Nec non Æneas opera inter talia primus
Hortatur ſocios, nec ſatis, paribusq́; accingitur armis. deinde quò iucundior eſſet narratio, neque occuparet Æneam maiora animo agitantem: interponit quæ ſequūtur. Tū concludit, -*& cineri ingrato ſuprema ferebant*: & quæ ſequūtur ad tumulum vſque: qui erigitur minimè vulgaris, ſed dignus ſocio Æneæ, -*ingenti mole ſepulcbro*
Imponit, ſuaq́; arma viro, remumq́; tubamq́; Monte ſub aerio. Iuſta verò quę facit ille Patroclo, hic Pallanti, ſi collata cōſideres: videas in illo materiam, in hoc formam: in illo congeriem, in hoc

C

diſpoſitionem. illum ſatis habere, ſi narret: hunc rem ipſam formare verbis. neque tam verba ex rebus, quàm res ipſas excutere è verbis. expreſsit etiam longè exactius Scyllam & Charibdin ex x i i, Vly. Ἔνθεν μὲν γὰρ Σκύλλ', ἑτέρωθι δὲ δῖα Χάρυβδις

Δεινὸν ἀνεῤῥοίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἤτοι ὅτ' ἐξεμέσειε λέβης ὣς ἐν πυρὶ πολλῷ
Πᾶσ' ἀναμορμύρεσκε κυκωμένη: ὑψόσε δ' ἄχνη
Ἄκροισι σκοπέλοισιν ἐπ' ἀμφοτέροισιν ἔπιπτεν
Ἀλλ' ὅτ' ἀναβρόξειε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ
Πᾶσ' ἔντοσθε φάνεσκε κυκωμένη· ἀμφὶ δὲ πέτρη
Δεινὸν ἐβεβρύχει· ὑπένερθε δὲ γαῖα φάνεσκε
Ψάμμῳ κυανέῃ.-

Principiò exactius, vt dicebam. nam hic ἔνθεν, ἑτέρωθι. at noſter deſignauit: *Dextrum Scylla latus, læuum impacata Charybdis.* quāto verò melius *im-*

D

pacata: quàm δῖα? quid enim diuinū in mōſtro? & verbum obſidet: ſcilicet ſpatiū nauigationis. &, *ſorbet in abruptum*. &, *erigit alternos*. Scyllæ verò fabuloſum raptum, atque ridiculum ſumma verecundia diſsimulauit. Illud verò impudens, ne deum quidem ſine animi iactura occurrere poſſe. Verùm Homerici dii tales ſūt: inter quos cit, nec ipſe Neptun⁹ ex vorticib⁹ Charybdis Vlyſsē ſeruare poſſet. ſed illa multo decoro affe-

Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναροιβδεῖ
Δεινόν, Subiicit enim oculis, atque aurium noſtrarum dominus eſt,

Ter ſcopuli clamorem inter caua ſaxa dedere
Ter ſpumam eliſam, & rorantia vidimus aſtra.

Quæ

Quæ de Telemacho dicuntur ab Homero,lõgè maiore efficacia ab Aſcanio.

Κείνου γὰρ τοῖοι δὲ πόδες, τοῖαι δέ τε χεῖρες
Ὀφθαλμῶν δὲ βολαί, κεφαλῆς δ' ἐφύπερθεν χαῖται.
O mihi ſola mei ſuper Aſtyanactis imago!

Mater enim loquitur orba filio: id quod Helena non poterat. Excuſandus ille, laudandus hic. & diuina illa,

Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat.

Quanquam Græcus ὀφθαλμῶν βολαί, mirificè dixit. Non potuit Latinè noſter. At alio verbo alibi compenſauit. Geſtum enim appoſuit: cùm dixit, *ferebat*. Et mirum quod addit,

Et nunc æquali tecum pubeſceret æuo.

Vt augeat affectum memoriæ: ex repræſentatione rei, quæ non eſt, & eſſet.

In x i, Iliad. eſt illa comparatio,

-ὡσεί τε δαφοινοὶ θῶες ὄρεσφιν.
Ἀμφ' ἔλαφον κεραὸν βεβλημένον, ὅν τ' ἔβαλ' ἀνὴρ
Ἰῷ ἀπὸ νευρῆς, τὸν μέν τ' ἤλυξε πόδεσσι,
Φεύγων, ὄφρ' αἷμα λιαρὸν, καὶ γούνατ' ὀρώρῃ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τόν γε δαμάσσεται ὠκὺς ὀϊστός.
Ὠμοφάγοι μιν θῶες ἐν οὔρεσι δαρδάπτουσιν
Ἐν νέμεϊ σκιερῷ. ἐπεὶ δὲ λῖν ἤγαγε δαίμων
Σίντην, θῶες μέν τε διέτρεσαν. αὐτὰρ ὁ δάπτει.

Hunc locum non eſſe ſequutũ Virgilium, quẽadmodum quidam dixerunt, ex ipſis verſibus cõſtabit: qui ceruam tantùm continent,

-qualis coniecta cerua ſagitta
Quam procul incautam nemora inter Creſſa fixit
Paſtor agens telis: liquitq́; volatile ferrum
Neſcius. illa fuga ſaltus ſyluasq́; peragrat
Dictæos. Hæret lateri lethalis arundo.

Nihil hìc ſimile niſi cerua & ſagitta. omnia ſua. At Homerus peſsimè. Vlyſſem vulneratum ceruæ percuſſæ, ſanè. Thoas cum Troianis, benè. at Aiacem ſuperuenientem, vt non malè leoni quem Thoes, id eſt, Troiani formidarent: ita nõ bene, cùm Vlyſsi venit auxilio. Leo autẽ in perniciem ceruæ. Ait enim αὐτὰρ ὁ δάπτει,

Certaminum verò loca conferenda quidẽ, non apponenda tamen cenſeo ob prolixitatem. Tanto verò noſter prior eſt ſuauitate, grauitate, varietate, quanto tempore poſterior. Nã qui locus à Grammaticis de curſoribus examinat⁹ eſt, hìc diſcutietur. Eſt in penultimo Iliad. verſus ille cum hemiſtichio,

-αὐτὰρ ὄπισθεν
Ἴχνια τύπτε πόδεσσι, πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι.
Κὰδ δ' ἄρα οἱ κεφαλῆς χέ' ἀϋτμένα δῖος Ὀδυσσεὺς

Hoc Virgilium negant aſſecutum,

Ecce volat, calcemq́; terit iam calce Diores.

At Vlyſſes, inquiunt, tanta ſubſequitur celeritate: vt in Antilochi veſtigiis ante ponat pedes, quàm puluere obducãtur. Sanè felicitas orationis non vulgaris: quam in ſuam maieſtatem flectere qui non poſſet, more ſuo modum commẽtus eſt, quo vel idem, vel etiam potiora diceret. Id quod iſtos congelatos Criticos latuit. Ait enim Poeta, *calce calcem terere*. Hoc quî fieri po-

A tuit, ſi ſubſequatur? In curſu igitur pari, æquata linea vtriuſq; calcibus ita dirigebatur, vt calces inter ſe attererẽt. Ac ſanè cùm currimus certatim, nunquam quenquam ſequimur: neque enim vllum antecedentem præcurrere aut ſuperare poſſemus, ſi in eius veſtigia pedes poneremus: ſed à latere curſum continuamus: quemadmodum ipſis in carceribus cõſtiteramus. neq; ſi par ſit in duobus celeritas, alter alterius occupare curſus lineam audeat. ſic enim ex curua linea plus ſpatii faciendum ſumeret, non ſine periculo ſuo magno. Quamobrem Homerus quoque dixit· πὰρ δὲ μεταστοιχεῖ. In x i i, aliter, *-trepidiq́; pedem pede feruidus vrget*. Grandior etiam in o-

B ratione Palinuri, quam exceperat ex x i, Vlyſſ.

Νῦν δέ σε τῶν ὄπιθεν γουνάζομαι οὐ παρεόντων
Πρός τ' ἀλόχου, καὶ πατρὸς, ὅς ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα
Τηλέμαχον, τὸν μοῦνον ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπες:
Οἶδα γὰρ ὡς ἐνθένδε κιὼν δόμου εἰς ἀΐδαο
Νῆσον ἐς Αἰαίην σχήσεις εὐεργέα νῆα,
Ἔνθα σ' ἔπειτα ἄναξ κέλομαι μνήσασθαι ἐμεῖο.
Μή μ' ἄκλαυτον, ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν
Νοσφισθεὶς, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι.
Ἀλλά με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν ἅσσα μοι ἐστί.
Σῆμά τ' ἐμοὶ χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης.
Ἀνδρὸς δυστήνοιο καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Ταῦτά τέ μοι τελέσαι, πῆξαι τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμόν.
Τῷ καὶ ζωὸς ἔρεσσον ἐὼν μετ' ἐμοῖς ἑτάροισι.

Fatalis Græcorũ nugacitas. quę diuino viro nobiſq; ęquè inuiſa. Itaq; ſine loquacitate, ſine ambitione. *Eripe me his inuicte malis*. neque minâtur

C μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι. & illa malorum ſuauiſsima deprecatio. cum à mortuo excitatur apud viuum vitæ memoria: *quod te per cęli lumen*: & addidit *iucundum*. neque ambitioſam petit ſepulturam: *ſed aut tu mihi terram Iniice*: & *,nanq́; portes*. Omnia precantis excuſsit loca. Ex v. autem attexuit, quæ Vlyſsis erant, Palinuri narrationi,

Ἔνθα δύο νύκτας, δύο τ' ἤματα κύματι πηγῷ
Πλάζετο. πολλὰ δέ οἱ κραδίη προτιόσσετ' ὄλεθρον'
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' Ἠώς.
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο. ἡ δὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη. ὁ δ' ἄρα σχεδὸν εἴσιδε γαῖαν
Ὀξὺ μάλα προϊδὼν μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς.

Quanto ſimplicius,

Tres Notus hybernas immenſa per æquora noctes
Vexit me violentus aqua. vix lumine quarto
D *Proſpexi Italiam ſumma ſublimis ab vnda.*

Quanto autem barbara Polyphemi perſona inferior eſt Regia maieſtate, tanto verſus noſtri Græcis compoſitiores. In i x Vlyſſ. ſic ſunt,

Ὦ ξεῖνοι τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἦ τι κατὰ πρῆξιν, ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε;
Οἷά τε ληιστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.

Videamus noſtros, *Quid petitis? quæ cauſa rates, aut cuius egentes Littus ad Auſonium tot per vada cęrula vexit?* *Siue errore viæ ſeu tempeſtatibus acti:*

Qualia multa mari, nautæ patiuntur in alto.

Sic rectè primum: quare venerint, hoc eſt, *Quid*

petitis? Deinde ipſemet venatur cauſas. Neceſſarium, vtile, fortuitum. Signatè omnia illa: *multa*, &: *patiuntur*, &: *alto*. Nulla enim ſpes ibi, niſi à Fortuna.

Admiſcet etiā ornatui eruditionem: ſicut in illis,

Veſcitur Æneas, ſimul & Troiana iuuentus
Perpetui tergo bouis, & luſtralibus extis.

Duplex enim modus erat ſacrificiorum. aut enim concidebant: vt μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα. Aut integra victima apponebatur, quod erat holocauſtum. Iccirco dixit, *perpetui tergo bouis*. Ex libris autem pontificum dixit, *luſtralibus*. Bidentes enim erant oues in bimatu. Tauri autē perfecti, quinquennes. Icirco pontificale quoque verbum addidit: *extis*. Hanc igitur maieſtatem cum illis compara quæ ſunt in VII, Iliad.

Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἄρσενα πενταέτηρον ὑπερμενέϊ Κρονίωνι,
Νώτοισιν δ' Αἴαντα διηνεκέεσσι γέραιρε.

Quanto item poſt ſe reliquit in Tityi hiſtoria: quæ illi eſt in XI, Vlyſſeæ:

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα,
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δύνοντες, ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνατο χερσί:
Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν.

Nec non & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, roſtroq́ immanis vultur adunco
Immortale iecur tondens.

Iam hinc apparet victoria. quid enim ἔσω δύνοντες δέρτρον, cum illis: *immortale*, &, *tondens*, &. *fœcundaq́ pœnis viſcera*: &, *Rimaturq́ epulis, habitatq́ ſub alto Pectore*. Illa verò quæ? *nec fibris requies datur vlla renatis.*

Non minore ſucceſſu illa,

Hinc exaudiri gemitus, iraq́ Leonum
Vincla recuſantum, & ſera ſub nocte rudentum.
Setigeriq́ ſues, atq́ in præſepibus vrſi
Sæuire, ac formæ magnorum vlulare luporum.
Quos hominum è facie dea ſæua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum.

Quæ ſunt in X. Vlyſſeæ valdè exilia.

Εὗρον δ' ἐν βήσσῃσι τετυγμένα δώματα Κίρκης
Ξεστοῖσι λάεσσι περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἀμφὶ δέ μιν λύκοι ἦσαν ὀρέστεροι, ἠδὲ λέοντες,
Τοὺς αὐτὴ κατέθελξεν, ἐπεὶ κακὰ φάρμακ' ἔδωκε.

Omitto circunſcriptiones: quibus nihil accommodatius ad Heroicam maieſtatem, vt, *iræ leonum*, & naturam, *vincla recuſantum*. At verſus illi duo diuini vltimi. homines enim adhuc erant, facie tantùm mutata. Icirco non lupos, ſed *formas*, hoc eſt figuras luporum dixit vir incomparabilis. Similis ornatus, & in pictura Mercurii, quæ accepta eſt ex V, Vlyſſeæ.

Ὣς ἔφατ' οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος Ἀργειφόντης
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργειφόντης.

Nos ſic,

Dixerat ille patris magni parere parabat
Imperio:- Parabat igitur cùm apparatum induebat ad mandata exequenda,

-& primùm pedibus talaria nectit
Aurea, quæ ſublimem alis ſiue æquora ſupra
Seu terram rapido pariter cum flumine portant.
Tum virgam capit. hac animas ille euocat orco
Pallentes. Hoc omiſit Homerus, ſicut & illa, *alias ſub triſtia tartara mittit*. Nec ſolùm euocat animas. ſed etiam reducit in corpora. *-& lumina morte reſignat*. & ſimpliciter ille, τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο. At Virgilius, *illa fretus agit ventos*. Sanè recte. nam ſi non adſint venti quomodo ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο? Icirco *Vade age, nate, voca Zephyros.*

Quod autem non animaduerterunt, hic quoque dicendum eſt. Cùm dixit, *ſublimem*, & nō ſublimem, ſed ſupra terram: indicare Mercurii motum in eccentrico, qui oualē ambitū deſignat. Nuſquā verò, vbi tempora, dies, nox, deſcribitur: dignus eſt Homerus, qui cum Marone conferatur. Neque ſolùm vbi ipſe de ſuo dicit. diuina enim ex humilibus facit: veluti quod, ſumpſit ex XI, Iliadis,

Ἠὼς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυτ' ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσι:

Attollit enim ſic,

Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens aurora cubile.

Neque voluit dicere fatua illa: Auroram diis immortalibus afferre lucem. miſeri illi niſi ſemper luceant.

Fateor illa in II, Iliad. eſſe pleniſſima nectaris,

Τῶν δ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα
Ἔνθα, καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι
Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών.

Haud omnino tamen probo comparationem, ludentium auium ſine ordinibus: & exercitus, cùm ſua quiſque in acie atque in procinctu eſt. Circunſpectius igitur diuinus Poeta, tum ordinem, tum cantum,

Ibant æquati numero, Regemq́ canebant.
Ceu quondam niuei liquida inter nubila cycni,
Cùm ſeſe è paſtu referunt: & longa canoros
Dant per colla modos: ſonat amnis & Aſia longè
Pulſa palus. Non enim ludunt inconditis motibus, ſed è paſtu redeunt in ea loca, in quibus ſōmnum capere conſueuere. Quo tempore ordinem non rumpunt. Felicius quoque *-canoros Dant per colla modos*, quàm κλαγγηδόν.

In X, Iliad. diſparem facit ſimilitudinem,

Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι.

Niuem ſuperant, ventos æquant. noſtri verò vtrobique præſtantiores,

Qui candore niues anteirent curſibus auras.

Et cum

Et cùm metaphora ſit in candoris exceſſu: A primum ſignificatum erit in curſu, cùm dicis, *anteirent.*

Par felicitas ſuper illis ex libr. x x, Iliados,

Αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῷεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν:
Ἄκρον ἐπ' ἀνθερίκων καρπὸν θέον, οὐδὲ κατέκλων.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σκιρτῷεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης
Ἄκρον ἐπὶ ῥηγμῖνος ἁλὸς πολιοῖο θέεσκον.

Quod hîc deeſt, ſuppleuit noſter,

Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas:
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumenti Ferret iter: celeres nec tingeret æquore plantas. cũ dixiſſet, οὐδὲ κατέκλων in primo curſu ſuper Anthericis: in ſecundo qui erat ſuper dorſo maris, non addidit ſimilem euaſionem. Id quod fecit noſter, *nec tingeret æquore plantas.* Et quod ille, curreret: B noſter, volaret. Vero nánque ſimilius eſt volantem non incuruare ariſtas, quàm currentem. Præterea Aſphodelus, cuius Anthericus flos eſt, non exit adeò frequens atque confertus, vt ſuper ipſum poſsit exerceri curſus: at in ſegete poteſt. Ad hæc familiarior res, quàm Anthericus. Tum autem leuior, quæ ſuper re teneriore. Et auxit: *intactas.* & quæ adhuc eſſent, *gramina*: id eſt teneræ. Nec parum adiungit gratiæ: *ſuſpenſa*: cuius curſu ne tumor quidẽ deprimatur. quippe, *nec tingeret*: quod reſpondet priori curſui: in quo eſſent ſegetes intactæ.

Anthericus flos Aſphodeli.

Sunt in x v i, Iliad. illi verſus de Antilocho, C

Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἔτρεσε θηρὶ κακὸν ῥέξαντι ἐοικὼς
Ὅς τε κύνα κτείνας ἢ βουκόλον ἀμφὶ βόεσσι,
Φεύγει, πρίν περ ὅμιλον ἀολλισθήμεναι ἀνδρῶν.

Virgilius autem,

Ac velut ille prius, quàm tela inimica ſequantur
Continuò in montes ſeſe auius abdidit altos
Occiſo paſtore lupus, magnóue iuuenco,
Conſcius audacis facti, caudaḿque remulcens
Subiecit pauitantem vtero: ſyluaſq; petiuit:

In quibus tanta eſt differentia, quanta inter diſcipulum meditantem, & præceptorẽ ſuũ conſilium atque operam apponentem. Nã quid dicam tibi de verbis illis? *Conſcius audacis facti?* Tum autem beſtiæ ἦθος. eſt enim pauoris ſignũ caudam demittere. Et verbum ſignatum, *remulcens*; id eſt, retrahens. Quod Grammatici partim diſsimularunt, partim dixerunt præ gaudio geſtum eo verbo indicari. Vbi notabis etiam loquendi modum. Nam cùm lupus pauitaret: & verſus ferret, vt diceret: *pauitans*, vſus eſt felici attributione: propterea quod videretur pauitare cauda: quippe quæ ſe occultaret. Ac præterea numerum auxit: cùm accentus è prima illius: pauitans: in tertiam illius pauitantẽ tranſlatus eſt.

Lupi pauitantis expreſſio

Neque de ſceptro diſputandum: vter numeroſius aut elegantius ſit loquutus. In I, Iliad.

De ſceptro.

Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα, καὶ ὄζους
φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν,
Οὐδ' ἀναθηλήσει, περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε
Φύλλα τε, καὶ φλοιόν. νῦν δ' αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
A *Ἐν παλάμαις φορέουσι δικασπόλοι, οἵ τε θέμιστας*
Πρὸς Διὸς εἰρύαται.

Vt ſceptrum hoc (ſceptrum dextra nam forte gerebat)
Nunquam fronde leui fundet virgulta neq; vmbram.

A loco, & ab officio. A loco: quia de commiſſura virgultum exit. Ab officio: quia frondes vmbram efficiunt:

Cùm ſemel in ſyluis imo de ſtirpe reciſum

Matre caret: Quid potuit ſuauius? cùm dixit Matrem. At ille, τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν. Quemadmodum verbum quoque, ἔλεψε: longè elegantius: *poſuitq; comas, & brachia ferro.* perſtat in metaphora, poſtquam dixit, *matre.* Mirifica verò illa repetitio, & verè Virgiliana. *olim arbos*, tota narratio duabus voculis comprehenſa eſt. Artẽ B deinde addit, quam ille ſubticuit,

-nunc artificis manus ære decoro Incluſit.

Et circunſcriptio, *manus artificis*, pro artifex, & Antonymia: non enim dixit, faber. Illam quoque ταυτολογίαν, δικασπόλοι, οἵ τε θέμιστας εἰρύαται: non ęre, vt ille delibrauit: ſed auro hoc incluſit,

-patribuſq; dedit geſtare Latinis.

Quod verò iactant Græculi: vno comprehenſũ verſu, quod apud nos indigeat circũlocutione. ſanè idẽ eſt, atque in ſaltatione ſi quis edat motum ſimplicem: eundem alter compoſitum veris certíſque flexibus. In I I I I, igitur Iliados verſus ille eſt,

Νευρὴν μὲν μαζῷ πέλασεν, τόξῳ δὲ σίδηρον.

C Diuinus verò vir, totum arcus tractum, curuationem, coniunctionem extremorum. Ad hæc manuum æquale officium ſimul, & diuerſum. Simul cum læua ferrum ſolùm, cũ dextra & neruo papillam. Hæc ſunt crimina huiuſce circunductionis. quam ſi ab Homero potius caperet, quàm promeret de ſuo: non ſic dixiſſet, ſed quaſi pædagogi ſupercilium, metuens puer, ineptè ſic, *Arcu coniunxit ferrum, neruoq; papillam*, vel ſic,

Arcus curuatio

Et læua ferrum applicuit, dextramq; papilla, vel *Adduxit neruum ad mammam. ferrum appulit arcu.*

Plebeia hæc omnia, quæ tantùm à Virgilianis ſuperantur, quantùm paſtorum dapes regiis ferculis. Vtrobique ceruus eſt, & capreolus, & hœdus. at hic, aurum, pompa, intinctus, condimẽta. denique Homerus moles quidem, ſed vt ait, Ouid. *rudis indigeſtaq;*: Virgilius autẽ eiuſdẽ poD etæ, *deus, & melior natura.* Valeant igitur febriculoſi grammatici cum Græculis ſuis: qui putant diuinũ Poetã: imò verò poetarũ vnicum non iudicio elegiſſe, quæ dixerit, ſed neceſsitate, atque ingenii anguſtiis abductũ ab iis, quæ nõ dixerit. quaſi non potuerit quod volebat: imò verò qui noluerit, quod potuit. Quam verò idẽ aliter meliore breuioréque orationis gyro coercuerit, apparet in I x, eo verſu, *neruoq; obuerſus equino Contendit telum, diuerſaq; brachia ducens.* Illud ex v. Vlyſſeæ diuerſa ratione multo expreſſit efficacius,

Τὸν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα

Nā ῥόος fluxus directus eſt. quonam igitur modo ἔνθα καὶ ἔνθα? Igitur noſter aliter,

Curuata in molis faciem circumſtetit vnda.

Illud enim, ἔνθα καὶ ἔνθα, expreſsit per, circum: & μέγα per, molis:

Quid de portu? Videamus ex XIII, Vlyſſeæ particulatim,

Φόρκυνος δέ τίς ἐστι λιμὴν ἁλίοιο γέροντος
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης, δύο δὲ προβλῆτες ἐν αὐτῷ
Ἀκταὶ ἀπορρῶγες λιμένος ποτιπεπτηυῖαι:
Αἵ τ' ἀνέμων σκεπόωσι δυσαήων μέγα κῦμα

Ἔκτοθεν. Principio portus tū natura, tum cōmoditas longè melius explicatur,

Eſt in ſeceſſu longo locus. Iam eſt ſeceſſus: iam longus. *Inſula portum Efficit.* Rationem reddit quomodo efficiat. *obiectu laterum: quibus omnis ab alto Frangitur, inq; ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos.* Neceſſe eſt, trāquillū intus eſſe mare: quod iam fractum, iam tectum atq; abductum ab inſtantibus fluctibus: qui item franguntur antè, quàm impetum faciant. Nam tametſi Homericum circunſtant rupes: aditus tamē nihilo ſecius vento expoſitus fluctus excipit integros. aditum propterea munuit noſter inſulæ obiectu. Nunc autem latera, ſicut ille,

Hinc, atq; hinc vaſtæ rupes, geminiq; minantur
In cælum ſcopuli. Neceſſe eſt altas eſſe, non ſolùm præruptas, vt ille dicebat. Nam prærupta nō omnia excelſa. ex alto igitur ingruentes ventos arcent noſtræ. Et cùm ille diceret.

Ἔνθα δ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι
Νῆες ἐΰσσελμοι. Non appoſuit cauſam. At appoſuit noſter, *Æquora tuta ſilent.* Mira verba. Deinceps ornatus vtrique,

Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη.
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον ἠεροειδὲς
Ἱρὸν νυμφάων, αἳ νηϊάδες καλέονται.
Ἐν δὲ κρητῆρες, καὶ ἀμφιφορῆες ἔασι
Λάϊνοι ἔνθα δ' ἔπειτα τιθαιβώσσουσι μέλισσαι.

Humilia, & humiliter. Noſter verò grandiora, & magnificè,

-tum ſyluis ſcena coruſcis,
Deſuper horrentiq; atrum nemus imminet vmbra.

Quid enim ſola oliua: quam etiam falſò τανύφυλλον vocauit. folia nánque gerit breuia, tametſi non rotunda. Sed Palma eſt τανύφυλλος & Hemionitis, & Arundo. Tum autem deſcriptio antri figura neceſſaria: *ſcopulis pendentibus.* Deinde verſus ipſis aquis dulcior,

Palma τανύφυλλος.

Intus aquæ dulces, viuoq; ſedilia ſaxo.

Poſtea cùm dixit: *Nympharum domus*: non egit Grammaticum, vt ille, *αἳ νηϊάδες καλέονται.* Quanquam potius Nereides eſſe oportuit. non enim poſuit intus dulces aquas, quemadmodū noſter. cùm tamen & Crateres, & Amphoras nominaret. Quanquam earum vſum ad apum theſauros, non ad potum deduxit. Maro autem poſt integram deſcriptionem, vſum docuit. non autē eo narrationē interrumpit, ſicut ille, ἔνθα δ' ἄνευ, &c. ornatū verò adauxit: *feſſas*, ergo, *non* A *vincula naues, Vlla tenent.* ſcilicet ad litus aut ad ſaxa, πρυμνήσια intelligit: quæ à prora nominant Adriatici, non à puppi. Alterum deinde retinēdi nauigia modum -*vllo non alligat anchora morſu*: Omitto Periphraſin, *morſus anchoræ.* ſicut & alibi, dentem appellat. Splendor quoq; ex geminatione, vlla, vllo.

Neque vnum ex hiſce commutarim;

Armipotens belli præſes Tritonia virgo
Frange manu Phrygis telum prædonis: & ipſum
Pronum ſterne ſolo, portisq; effunde ſub altis:

cum illis omnibus, qui ſunt in VI, Iliad.

Πότνι' Ἀθηναίη, ἐρυσίπτολι, δῖα θεάων.

Nihil noui: vulgaria omnia,

B *Ἆξον δὴ ἔγχος Διομήδεος: ἠδὲ καὶ αὐτὸν*
Πρηνέα δὸς πεσέειν σκαιῶν προπάροιθε πυλάων.

Nuda hæc quoq;. At ibi *telum Phrygis prædonis.*

Explicatiora quoque ea, quæ de ventis ac de quercu noſter ait,

Ac veluti annoſam valido cum robore quercum
Alpini Boreæ, nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant. It ſtridor, & altè
Conſternunt terram concuſſo ſtipite frondes.

Hactenus pares. ſic enim in XVI, Iliados,

Ὡς δ' Εὖρός τε, Νότος τ' ἐριδαίνετον ἀλλήλοιιν
Οὔρεος ἐν βήσσῃς βαθέην πελεμιζέμεν ὕλην,
Φηγόν τε, μελίην τε, τανύφλοιόν τε κράνειαν:
Αἵ τε πρὸς ἀλλήλας ἔβαλον τανυήκεας ὄζους
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, πάταγος δέ τε ἀγνυμενάων.

Verùm comparatio minus apta videtur hîc. nā de ſylua pugnant venti, vt ſternant. At Græci C & Troiani, vt Cebrione potiantur. nám quæ erit ſylua: ſi Græci ſint Eurus, Troiani Notus? Ridiculum verò ad meridiem vſque totis vtrinque viribus pugnari: Hectorem verò capite, Patroclum pede prehenſum, Cebriona trahere nec pugnare. Verùm puerilia multa huiuſce generis apud Homerū, qui prælia ad cyathum formabat: quæ ipſe vidiſſet nulla. Lōgè meliore iudicio Poeta: qui Æneæ conſtantiam ab Eliſa, & Anna oppugnari declarabat. Proïde hæc addit,

Ipſa hæret ſcopulis, & quantùm vertice ad auras
Æthereas, tantùm radice in Tartara tendit.

In eandem ſententiam duas eodem filo fecit comparationes: vnam de Mezentii fortitudine,

Ille velut rupes, vaſtum quæ prodit in æquor
D *Obuia ventorum furiis, expoſtaq; ponto*
Vim cunctam, atq; minas perfert, cæliq; mariſq;
Ipſa immota manet. Alteram de conſtantia Latini, -*ille velut rupes immota reſiſtit:*

Vt pelagi rupes magno veniente fragore
Quæ ſeſe multis circumlatrantibus vndis
Mole tenet ſcopuli: nequicquam ſpumea circum
Saxa fremunt: lateriq; illiſa refunditur alga.

Sic & Homerus duas: vnam in mari, in XV. Ilia.

-ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐγγὺς ἐοῦσα:
Ἥ τε μένει λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα,
Κύματά τε τροφόεντα, τά τε προσερεύγεται αὐτήν.

Peſsimo

Peſsimo tamen conſilio Græcos ſaxo comparat, qui ſunt multi. Hectorem verò fluctibus, qui eſt vnus. In decimoſeptimo autem in flumine,

– ὥστε πρὼν ἰσχάνει ὕδωρ
Υ'λήεις πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκὼς
Ο'ς τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ῥέεθρα
Ι'σχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ῥόον πεδίονδε τίθησι
Πλάζων: οὐδέ τι μιν σθένεϊ ῥήγνυσι ῥέοντες.

Quæ verò apud Gellium nugantur Grammatici de Eride Homerica, & Fama Virgiliana, valde ridicula ſunt. De Contentione ille in quarto Iliadis,

Η' τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται: αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει.

Clamant quòd Maro de Fama dixit, eam inter nubila caput condere: quum tamen Homerus, vnde ipſe accepit, in cælo caput Eridis conſtituat. Iam tibi pro me reſpondeo: Non ſum imitatus. Nolo imitari. Non placet. Nõ eſt verum, Contentionem ponere caput in cælo. Ridiculũ eſt. Fatuum eſt. Homericum eſt Græculum eſt. Virgilianum non eſt. Romanum non eſt. Præterea latet eos vis iudicii Maroniani. Abſcondit enim Famæ caput nubibus: propterea quòd Famæ caput, id eſt author rumorum ferè incertus eſt. & dixit Nubila, non cælum: quia ad nubes vſque peruenire à terra clamor poteſt.

Vicit etiam illa in vndeuiceſimo Iliadis,

Τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.
Ille deæ donis, & tanto lætus honore,
Expleri nequit, atque oculos per ſingula voluit:
Miraturq́ue, interq́ue manus & brachia verſat.

Si perpendas omnia, Quòd nõ expleatur, quòd oculos in cuncta intendat, quòd miretur & verſet: magnum opus, magnum Æneam, magnum Virgilium intelliges.

C

Sunt & hęc è mediis tracta caſtris in poeſim,

Quod ſupereſt, læti bene geſtis corpora rebus
Procurate viri, & pugnam ſperate parari.

Ille autem quaſi præco,

Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα συνάγωμεν ἄρηα.

Nec minus ex viceſimoſecundo Iliadis,

Οἷος δ' ἀστὴρ εἶσι μετ' ἀστράσι νυκτὸς ἀμολγῷ
Ε'σπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ.

Vincuntur à noſtris,

Qualis vbi Oceani perfuſus Lucifer vnda,
Quem Venus ante alios aſtrorum diligit ignes,
Extulit os ſacrum cælo, tenebraſq́ue reſoluit.

D

Profectò ne ambroſia quidem dulcior eſt. Neque ſi ſuperioribus addas ea quæ in quinto canuntur ab Homero, poſsis æquare Virgilianorum ſuauitatem,

Α'στέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον: ὅς τε μάλιστα
Λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος ὠκεανοῖο.

Tetigit autem antiquorum opinionem, qui dicebant humore ali ſiderum ſplendorem. Iccirco Luciferum perfundit vnda. Quanquam equidẽ arbitror horum verſuum fulgore clariorem illum futurum, quàm quauis vnda etiam ipſius Hippocrenes. vel quum ait, *os ſacrum. &, aſtrorum*

A *ignes. &, Venus* amat Luciferum: quæ eadem cũ illo exiſtimatur. Verùm optimus Philoſophus, Luciferum intellexit globum, & corpus ipſum: Venerem autem numen illud, quam Intelligentiam vocant Metaphyſici: cuius ſola ac ſimplici intellectione orbis ipſius rotatio perpetuatur. Reſoluit autem tenebras iccirco, quia ſiderum omnium Lucifer ſolus tantum iacit luminis, vt obiecta corpora vmbram reddant: quemadmodum & ad Solem, & ad Lunam. Talis tantúſque Poeta noſter eſt ſupra omnem captum Grammaticorum.

Efficaciſsima quoque in illis ἰδιωτικὰ atque politia,

Protinus armati incedunt: quos omnis euntes
Primorum manus ad portas, iuuenumq́, ſenumq́,
Proſequitur votis. nec non & pulcher Iulus: &

B

quæ ſequuntur. Apud Homerum in decimo Iliadis nuda omnia,

Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν ὅπλοισιν ἔνι δεινοῖσιν ἐδύτην
Βάν ῥ' ἰέναι, λιπέτην δὲ κατ' αὐτόθι πάντας ἀρίστους.

Quid enim eſt: liquerunt optimos? omnino languet: neque *πάντας* placet. quaſi non eſſent ipſi *ἄριστοι*. Sic quæ mox ſequuntur multo etiam meliora. Quippe illis iter tantùm, & percontatio primùm. Mox dè Rheſo pauca, nuda, rudia, infelicia. Noſtra diuina omnia, numeroſa, varia, inexpectata: quæ ſibi quiſque eligat pro excellentiſsimis.

Neque audeant illa comparare: quæque ex vndecimo Iliados,

Ζώγρει Ἀτρέος υἱὲ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα
Πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος.

quæque ex decimo,

Ζωγρεῖτ' αὐτὰρ ἐγὼν ἐμὲ λύσομαι. ἔστι γὰρ ἔνδον
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε, σίδηρος
Τῶν κ' ὔμμιν χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα,
Εἴ κεν ἐμὲ ζωὸν πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν ἀχαιῶν.

Quæ ille, vt fuit caſtigatæ verecũdię atque prudentiæ, in vnum collegit. nam tametſi in prœliis id ſæpe contigit: tamen hiſtorici id narrare: non repetere, veri poetæ eſt. In vnum itaque redegit, & quidem cum obſecratione. Hoc enim modo citius quàm donorum oblatione virum fortem flectimus,

Per patrios manes, & ſpes ſurgentis Iuli
Te precor, hanc animam ſerues natoq́, patriq́.

Mirabilis contextus: Obteſtatur per Anchiſem, quia ipſe haberet etiamnum patrem. Per Iulum, quia eſſet vterque pater. tum deo ſimile eſt, ſeruare. Eſt enim Iouis cognomentum *σωτήρ*. deinde promiſſa: eáque non ſine ſpecie atque argumentis veritatis: *Eſt domus alta*. Niſi eſſet alta, putaret Æneas non eſſe diuitem. Reliqua verba ſimul cum puritate veteri Romana, nouam atque excogitatam maieſtatem coniunxere,

–iacent penitus defoſſa talenta
Cælati argenti: ſunt auri pondera facti
Infectiq́, mihi. Neque hic ſiſtit orationem

ſed impetum addit à fine,

-non hîc victoria Teucrûm

Vertitur: aut anima vna dabit diſcrimina tanta.

Sic audias vulgares Homeri obſeruationes, ſine arte, ſine affectu. Vnam pro illis cunctis nobilem Virgilii. Iam vt quæ dicit Agamemnon, cũ illis conferantur,

-iampridem belli commercia Turnus Suſtulit, & quę ſequuntur.

Luporum comparatio.

Non ſemel luporum comparationem adducit. In quarto Iliados per collationem ſimplicẽ, λύκοι ὣς, nulla addita narratione. In vndecimo autem eodem modo, verbum tantùm addidit, λύκοι ὣς θῦνον. Hanc εἰκασίαν locupletauit comparatione in decimoſexto,

-οἱ δὲ λύκοι ὣς
Ὠμοφάγοι, τοῖσίν τε περὶ φρεσὶν ἄσπετος ἀλκή·
Οἵ τ' ἔλαφον κεραὸν μέγαν οὔρεσι δῃώσαντες
Δάπτουσιν. πᾶσιν δὲ παρήϊον αἵματι φοινόν
Καί τ' ἀγεληδὸν ἴασιν ἀπὸ κρήνης μελανύδρου
Λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσιν μέλαν ὕδωρ
Ἄκρον ἐρευγόμενοι φόνον αἵματος. ἐν δέ τε θυμὸς
Στήθεσιν ἄτρομός ἐστι· περιστένεται δέ τε γαστήρ.

Inter hanc vbertatem & illam breuitatem, media eſt diuini Poetæ comparatio,

-lupi ceu

Raptores, atra in nebula, quos improba ventris

Exegit cæcos rabies. Efficacius eſt *Raptores,* quàm ὠμοφάγοι. Sunt genera canum, ὠμοφάγα: non tamen raptores canes Melitæi. Et locus, *atra in nebula:* & modus dicendi, *rabies improba ventris,* plus quàm fames. &, *exegit.* &, *cæcos,* id eſt ſecuros cuiuſcunque periculi. Pulchrum verò Epiphonema, *-catuliq́; relicti Faucibus expectant ſiccis.* quorum recordatione parentum rabies acuatur. Quod verò ait Homerus, Linguis bibere: falſum eſt. morſu enim bibunt lupi: non autem λάπτουσι. neque lingua imbuta cruore potuit rectè dici, ἀραιῇ.

Sed & alia hac non inferior,

Ac veluti pleno lupus inſidiatus ouili,
Cùm fremit ad caulas, ventos perpeſſus & imbres,
Nocte ſuper media: tuti ſub matribus agni
Balatum exercent: ille aſper & improbus ira,
Sæuit in abſentes. collecta fatigat edendi
Ex longo rabies, & ſiccæ ſanguine fauces.

Siderum comparationes.

De Sirio & aliis ſideribus multas fecit Homerus comparationes. In vndecimo Iliados,

Οἷος δ' ἐκ νεφέων ἀναφαίνεται οὔλιος ἀστὴρ
Παμφαίνων: ὅτε δ' αὖτις ἔδυ νέφεα σκιόεντα.

Et eam quã ſuprà poſuimus ex quinto Iliados,

Δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ
Ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον: ὅς τε μάλιστα
Λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος ὠκεανοῖο.

Et in viceſimoſecundo,

Παμφαίνονθ' ὥς τ' ἀστέρ' ἐπεσσύμενον πεδίοιο
Ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν: ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ
Φαίνονται, πολλοῖσι μετ' ἀστράσι νυκτὸς ἀμολγῷ.
Ὅν τε κύν' Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσι.

Quartam non omittam his ſimillimam. comparat enim igni clypei fulgorem in vndeviceſimo,

Ὡς δ' ὅταν ἐκ πόντοιο σέλας ναύτῃσι φανήῃ
Καιομένοιο πυρός. τὸ δὲ καίεται ὑψόθ' ὄρεσφι
Σταθμῷ ἐν οἰοπόλῳ. τοὺς δ' οὐκ ἐθέλοντας ἄελλαι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φίλων ἀπάνευθε φέρουσιν.

Quæ omnia noſter ſparſa verecundè compoſuit illo gyro,

Ardet apex capiti, cristiſq́; à vertice flamma
Funditur, & vaſtos vmbo vomit aureus ignes.

Sanè fulgor è nitido tumidóque loco videtur euomi. inde duplicauit comparationem,

Non ſecus ac liquida ſiquando in nocte Cometæ
Sanguinei lugubre rubent. Nuſquam toto in Homero tantam verborum inuenies efficaciã. Aut *Sirius ardor,* quanto grandius quàm ὀπωρινὸς ἀστήρ? Ad hæc, natura & ἐνδεχόμενα cætera,

Ille ſitim morboſq́; ferens mortalibus ægris
Naſcitur, & læuo contriſtat lumine cælum.

Quod & ille,

Λαμπρότατος μὲν ὅ γ' ἐστί, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται
Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν.

Talis Æneas deſignabat tunc, & ex igne illo, & ex fatis perniciem.

Haud longè ab his eſt quod habetur in nono: cuius minima laus maximã Homeri ſuperat,

Continuò noua lux oculis effulſit, & arma
Horrendum ſonuere: tremunt in vertice criſtæ
Sanguineæ, clypeoq́; micantia fulgura mittit.

Cum quibus collata, plebeia illa ſint ex duodeuiceſimo Iliadis,

Ἡνίοχοι δ' ἔκπληγεν, ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς μεγαθύμου Πηλεΐωνος
Δαιόμενον. τὸ δ' ἔδαιε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Chimeræ comparatio.

Sic de Chimeræ in vertice galeæ Turni. quod Grammatici damnãt: primùm, quia vtrique attributus ignis, Turno & Æneæ. deinde quòd Æneas nondum in prælio, ſed è naui. Cæterùm illorum ſtoliditas maior eſt quauis reprehenſione. Semper enim in eorum ſtupida arrogantia ſupereſt, quod caſtiges. nánque hoc ſanè horrendum, quum vel ex nauibus perterrefaceret. vtrique autem dat fulgorem: quia vtrique arma. Quid ais ad hoc? Turnum tollit, vt vincentem extollat. Quid? nonne & Diomedis & Achillis galeæ imponit Homerus ignem? Quanto prudentius noſter duos hoſtes aliis inuictos, multis virtutibus pares fecit, quàm Homerus duos eiuſdem exercitus?

Longè illuſtrior eſt atque accuratior effictio Euandri, quàm Agamemnonis in 11, Iliados,

Euandrum ex humili tecto lux ſuſcitat alma.

Nonne hoc melius quàm Ἕζετο δ' ὀρθωθείς? Illã verò ſuauitatem,

Et matutini volucrum ſub culmine cantus.

& illa (vt ego ſolitus ſum iocari) κωδωνισόντως,

Conſurgit ſenior, tunicaq́; inducitur artus:
Et Tyrrhena pedum circundat vincula plantis.
Tum lateri atq; humeris Tegeæum ſubligat enſem.
Demiſſa ab læua pantheræ terga retorquens.

quibus illa non ſunt paria,

μαλα-

-μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα
Καλὸν νηγάτεον· περὶ δ' αὖ μέγα βάλλετο φᾶρος.
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.

& illa inferiora,

Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον.

Illis quoque ſuperatus eſt,

Necnon & gemini cuſtodes limine ab alto
Procedunt, greſſumq́ canes comitantur herilem.

Quid enim?

Ἅμ' αὐτῷ δὲ δύο κύνες ἀργοὶ ἕποντο.

Nec minore felicitate Turnum armat,

Cingitur ipſe furens certatim in prælia Turnus.
Iamq́ adeò Rutulum thoraca indutus, ahenis
Horrebat ſquammis: ſuraſq́ incluſerat auro.
Tempora nudus adhuc, lateriq́ accinxerat enſem:
Fulgebatq́ alta decurrens aureus arce:
Exultatq́ animis, & ſpe iam præcipit hoſtem.

B Rudiora illa in vndecimo Iliados,

Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκεν
Καλὰς ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας.
Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισι βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον
Χάλκεον. αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε
Εἵλετο. τοῦ δ' ἀπάνευθε σέλας γένετ' ἠΰτε μήνης.

Caſtigandus quoque in decimo Iliados propter illa,

Τυδείδῃ μὲν ἔδωκε μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
Φάσγανον ἄμφηκες. τὸ δ' ἑὸν παρὰ νηὶ λέλειπτο.

Diomedes ergo ſi reuiuiſcat, animaduertat ab Homero hanc iniuriam, qui ſe ſine enſe exire fecit è tentoriis. Contrà Virgilius etiam habenti donat,

C *-humero ſimul exuit enſem*
Auratum, mira quem fecerat arte Lycaon
Cnoſſius, atque habilem vagina aptarat eburna.

Vbi etiam Grammaticum agit idem: ait enim,

Ἀμφὶ δέ οἱ κυνέην κεφαλῆφιν ἔθηκεν
Ταυρείην, ἄφαλόν τε, καὶ ἄλοφον, ἥ τε καταῖτυξ
Κέκληται. Poſitũ enim oportuit galeæ nomen ſine verbo κέκληται. quod & ſuprà emendabamus in expoſitione portus Ithacenſis.

Neſtor verò in primo Iliados loquax, in ſeptimo non minus: in quarto odioſus: in vndecimo obtundit: in penultimo etiam nugatur. Vndecimi ſanè locum non appoſui: libri nánque integri inſtar eſt. Audent tamen Grammatici D conferre illum cum Euandri oratione. Numerat ille boum & caprarum capita: hic regem Herilum, & fortem & fatali vita:

Ter, inquit, *letho ſternendus erat.* Ad hæc,

-primam aciem Præneſte ſub ipſa
Straui, ſcutorumq́ incendi victor aceruos.

Leonis comparationes Leonis comparationes non pauciores, quàm aſtrorum aut fluuiorum. In decimo breuis,

Βάν ῥ' ἴμεν ὥστε λέοντε δύω διὰ νύκτα μέλαιναν.

Similis in vndecimo, λέων ὥς. Paulò amplior in decimooctauo,

Ὡς δ' ἀπὸ σώματος οὔ τι λέοντ' αἴθωνα δύνανται
Ποιμένες ἄγραυλοι μέγα πεινάοντα δίεσθαι.

& in vndecimo locupletior,

Βόες ὥς:

A Ἅς τε λέων ἐφόβησε μολὼν ἐν νυκτὸς ἀμολγῷ
Πάσας· τῇ δέ τ' ἰῇ ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος:
Τῆς δέ τ' αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον· ἔπειτα δέ θ' αἷμα, καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει.

In eodem fuſior adhuc,

Ὡς δ' αἴθωνα λέοντα βοῶν ἀπὸ μεσαύλοιο
Ἐσσεύοντο κύνες τε καὶ ἀνέρες ἀγροιῶται:
Οἵ τε μιν οὐκ εἰῶσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι·
Πάννυχοι ἐγρήσσοντες· ὁ δὲ κρειῶν ἐρατίζων
Ἰθύει. ἀλλ' οὔ τι πρήσσει: θαμέες γὰρ ἄκοντες
Ἀντίον ἀΐσσουσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν:
Καιόμεναί τε δεταί: τάς τε τρεῖ ἐσσύμενός περ:
Ἠῶθεν δ' ἀπονόσφιν ἔβη τετιηότι θυμῷ.

& in eodem alia non minor,

Ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα
Ῥηϊδίως συνέαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν
Ἐλθὼν ἐς εὐνὴν, ἁπαλόν τέ σφ' ἦτορ ἀπηύρα.

B Ἡ δ' εἴ περ τε τύχῃσι μάλα σχεδὸν, οὐ δύναταί σφι
Χραισμεῖν: αὐτὴν γάρ μιν ὑπὸ τρόμος αἰνὸς ἱκάνει.
Καρπαλίμως δ' ἤϊξε διὰ δρυμὰ πυκνὰ, καὶ ὕλην,
Σπεύδουσ' ἱδρώουσα κραταιοῦ θηρὸς ὑφ' ὁρμῆς.

Alia luculenta in decimoſeptimo,

Ὡς δ' ὅτε τίς τε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκὶ πεποιθὼς
Βοσκομένης ἀγέλης βοῦν ἁρπάσῃ ἥ τις ἀρίστη.
Τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον: ἔπειτα δέ θ' αἷμα, καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει
Δῃῶν. ἀμφὶ δὲ τόν γε κύνες τ' ἄνδρές τε νομῆες
Πολλὰ μάλ' ἰύζουσιν ἀπόπροθεν: οὐδ' ἐθέλουσιν
Ἀντίον ἐλθέμεναι: μάλα γὰρ χλωρὸν δέος αἱρεῖ.

Illa quoque in ſextodecimo,

Ἠΰτε ταῦρον ἔπεφνε λέων ἀγέληφι μετελθὼν

C Αἴθωνα μεγάθυμον ἐν εἰλιπόδεσσι βόεσσιν,
Ὤλετό τε στενάχων ὑπὸ γαμφηλῇσι λέοντος.

& in tertio vna,

Ὥς τε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας
Νεβρὸν, ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα
Πεινάων· μάλα γάρ τ' ἰδίει, εἴ περ ἂν αὐτὸν
Σεύωνται ταχέες τε κύνες, θαλεροί τ' αἰζηοί.

Tot congeries verborum, tot iterationes congeſſit Poeta noſter: atque hanc quidem vltimã ſic expleuit,

Impaſtus ſtabula alta leo ceu ſæpe peragrans
(Suadet enim veſana fames) ſi fortè fugacem
Conſpexit capreã, aut ſurgentem in cornua ceruum:
Gaudet hians immane, comaſq́ erexit, & hæret
Viſceribus ſuperaccumbens. Lauit improba teter
Ora cruor. Ecce quomodo dixit, πεινάων. *Impaſtus*. In vtroque verbo moles eſt. Cæterùm ornamenta ſunt maxima: *fugacem capream. ceruum in cornua ſurgentem*: κεραόν. & πεινάων: *veſana fames*. amentes enim famelici fiunt etiam homines, atque efferantur. vnde Lucanus, *-neſcit plebs ieiuna timere.* Notabis etiam verbum, *Suadet*. facetum eſt: non dixit, Cogit. Superauit hiſce: ſuperauit illis, *Gaudet hians immane*. &, *comas arrexit*. Illud autem, μάλα γὰρ ἰδίει: impenſius, *hæret Viſceribus ſuperaccumbens*. In cauea enim hoc vidimus: quanto magis vrgebatur pertica, tanto acriꝰ premebat vitulũ. Nõne eſt generoſior oratio, quã μάλα κατεσθίει? Epiphonema pulcherrimũ: ſic enim lauat os ſanguine, vt diu pòſt lãbar.

A Eſt & altera in decimoſeptimo, quum leoni comparat Menelaum inuitum relinquentẽ Patrocli cadauer,

Αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω ἀνεχάζετο, λεῖπε δὲ νεκρὸν
Ἐντροπαλιζόμενος ὥστε λὶς ἠϋγένειος
Ὅν ῥα κύνες, καὶ ἄνδρες ἀπὸ σταθμοῖο δίωνται
Ἔγχεσι, καὶ φωνῇ. τοῦ δ' ἐν φρεσὶν ἄλκιμον ἦτορ
Παχνοῦται, ἀέκων δ' ἀπέβη ἀπὸ μεσσαύλοιο.

quam in Turri maiore facinore ſuperauit,

-ceu ſæuum turba leonem
Cum telis premit infeſtis: at territus ille
Aſper, acerba tuens retrò redit, & neque terga
Ira dare, aut virtus patitur: nec tendere contra:
Ille quidem hoc cupiẽs, potis eſt per tela, per hoſtes.

Nudis illis adiecit amictum incomparabilem, *Aſper, acerba tuens.* & quum miſcet virtutem cũ periculo: & timorem cum auiditate. Tertia B quoque illam è ſextodecimo ſic delet,

-vtq; leo ſpecula quum vidit ab alta
Stare procul campis meditantem prælia taurum,
Aduolat. Excitat magis animum hæc aggreſſio, quàm illa pugna impar, *ταῦρον ἔπεφνε λέων.* &, *ὤλετο στενάχων.* Quartæ multus decor, multus affectus, multus impetus. referens illam quæ ſimili materia eſt in decimo Iliadis,

Ὡς δὲ λέων μήλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπελθὼν
Αἴγεσιν ἢ ὀΐεσσι κακὰ φρονέων ἐνορούσῃ.
Impaſtus ceu plena leo per ouilia turbans:
(Suadet enim vaſana fames) manditq; trahitq;
Molle pecus, mutumq; metu. fremit ore cruento.

vt præterquam quod vorat, etiam trahit. Sanè quum iratus eſt, quod ore apprehendit, ſuccutit, atque inter mandendum fremit. Quæ plus C pingunt quàm *αἷμα καὶ ἔγκατα λαφύσσει.* Quod autem ait, *αὐχέν' ἔαξε*: ſanè non repugno: ſed nares, rictúmque potius comprehendit ore leo. Credo anima ſua graui illius animam vt ſuffocet aut hauriat. Sæpe enim hoc vidimus.

Quinta quoque magnifica eſt, & tota ſua,

-Pœnorum qualis in aruis
Saucius ille graui venantum vulnere pectus,
Tum demum mouet arma leo, gaudetq; comantes
Excutiens ceruice toros: fixumq; latronis
Impauidus frangit telum, & fremit ore cruento.

Apud Homerum verò multas præterea videbis: duas valde vicinas in quinto. & in eodem libro tertiam, duorum leonum: & in ſextodecimo D duas: in quarum altera eſt hemiſtichium, *ἑή τέ μιν ὤλεσεν ἀλκή.* Simile illi, *[illegible]*, in ſimili comparatione. & tertia haud multo póſt. & in decimoſeptimo alia ab ea quam deſcripſimus. & in viceſimo vna magnifica admodum. & duorum capram ferentium in tertiodecimo.

Illa quoque à Criticis & comparata, & perpenſa ſunt,

Haud ſegnis ſtrato ſurgit Palinurus, & omnes
Explorat ventos, atque auribus aera captat.
Sidera cuncta notat tacito labentia cælo:
Arcturum, pluuiasq; Hyadas, geminosq; triones:
Armatumq; auro circumſpicit Oriona. Artem atque intentum animum ſimul notauit per ver-A bum, *Circumſpicit.* Altè Arcturum ad dextram, alia ex parte Orionem. ſed & aerem, id eſt, auras ipſas ventum præuenientes, miro modo dixit, *Auribus* captare. Homerus autem ſine vllo apparatu more ſuo fluit,

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος· οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην
Ἄρκτον δ' ἥν τε ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν:
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει.

Similes in decimoſeptimo Iliadis.

Nuda item illa ex Iliados ſecundo,

Ἠΰτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἁδινάων
Πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων.
Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν.
Αἱ μέν τ' ἔνθα ἅλις πεποτήαται, αἱ δέ τε ἔνθα.

B Quæ diuinus vir ita deſcripſit, vt oppreſſerit,

Qualis apes æſtate noua per florea rura
Exercet ſub ſole labor: quum gentis adultos
Educunt fœtus, aut quum liquentia mella
Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas.
Aut onera accipiunt venientum: aut agmine facto
Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent.
Feruet opus, redoletq; thymo fragrantia mella.

Eius partes ſi velim recẽſere, opera me deficiat, Rei naturam, varietatem, figuras, carminis rotũditatem, neruos ſuauiloquentiæ.

Simillimam huic hîc ponere ſuadet par materia, æqualis victoria,

ὄρνιθες ὥς.
Ἠΰτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό.
Αἵ τ' ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον, καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον
C *Κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων.*
Ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον, καὶ κῆρα φέρουσαι.
Ἠέριαι δ' ἄρα ταί γε κακὴν ἔριδα προφέρονται.

Omiſſa fabula Pygmæorum, quæ ſanè Græcula eſt: rem ipſam breui, plena, mira narratione complexus eſt,

-aut ad terram gurgite ab alto
Quam multæ glomerantur aues: vbi frigidus ann°
Trans pontum fugat, & terris immittit apricis.

Quantò elegantius, *frigidus annus Trans pontum fugat aues*, quàm, Aues hyemem fugiunt? Sed & expreſſius,

-quales ſub nubibus atris
Strymoniæ dant ſigna grues, atq; æthera tranant
D *Cum ſonitu, fugiuntq; notos clamore ſecundo.*

Tantum verò præſtitit in illa Mneſthei increpatione: vt non videatur deſumpſiſſe ex Iliados tertiodecimo. vbi res maximi momenti languidiſſimè ſcripta eſt,

Νῦν δ' ἑκὰς ἄστεος κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχονται
Ἡγεμόνος κακότητι, μεθημοσύνῃσί τε λαῶν.
Οἳ κείνῳ ἐρίσαντες ἀμυνέμεν οὐκ ἐθέλουσι
Νηῶν ὠκυπόρων· ἀλλὰ κτείνονται ἀν' αὐτάς.

Alius quippe ſonus, alius ardor,

Quos alios muros, quæ iam vltrà mœnia habetis?
Vnus homo, & veſtris, ô ciues, vndique ſeptus
Aggeribus, tantas ſtrages impunè per vrbem
Ediderit: iuuenum primos tot miſerit Orco?
Non infelicis patriæ, veterumq; deorum,

Et

Et magni Æneæ, ſegnes, miſerétque pudétque?

Increpatio altera Agamemnonis, qua Troianos acuit in quarto Iliadis,

Ἀργεῖοι ἰόμωροι, ἐλεγχέες, οὔ νυ σέβεσθε;
Τίφθ' οὕτως ἔστητε τεθηπότες, ἠΰτε νεβροί;
Αἵτ' ἐπεὶ οὖν ἔκαμον πολέος πεδίοιο θέουσαι
Ἑστᾶσ' οὐδ' ἄρα τίς σφι μετὰ φρεσὶ γίγνεται ἀλκή.

Pudet his ſubiicere quę pari affectu dicit Pallas,

Quo fugitis ſocij? per vos & fortia facta,
Per ducis Euandri nomen: & quæ ſequuntur.

Et tertia in eodem libro, qua Mneſthea & Vlyſſem carpit,

Τίπτε καταπτώσσοντες ἀφέστατε, μίμνετε δ' ἄλλους;
Σφῶϊν μέν τ' ἐπέοικε μετὰ πρώτοισιν ἐόντας
Ἑστάμεν, ἠδὲ μάχης καυστειρῆς ἀντιβολῆσαι.
Πρώτω γὰρ καὶ δαιτὸς ἀκουάζεσθον ἐμεῖο,
Ὁππότε δαῖτα γέρουσιν ἐφοπλίζωμεν Ἀχαιοί.
Ἔνθα φίλ' ὀπταλέα κρέα ἔδμεναι, ἠδὲ κύπελλα
Οἴνου πινέμεναι μελιηδέος, ὄφρ' ἐθέλητον.

Haud abſimilia quæ in octauo,

Αἰδὼς Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, εἶδος ἀγητοί.
Πῇ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φάμεν εἶναι ἄριστοι.
Ἃς ὁπότ' ἐν Λήμνῳ κενεαυχέες ἠγοράασθε·
Ἔσθοντες κρέα πολλὰ βοῶν ὀρθοκραιράων·
Πίνοντες κρητῆρας ἐπιστεφέας οἴνοιο
Τρώων ἀνθ' ἑκατὸν διηκοσίων τε ἕκαστος
Στήσεσθ' ἐν πολέμῳ· νῦν δ' οὐδ' ἑνὸς ἄξιοί εἰμεν.
Ἕκτορος· ὃς τάχα νῆας ἐνιπρήσει πυρὶ κηλέῳ.

Tarchontis autem oratio non minorem præ ſe fert animum, quàm pugna,

Quis metus? ô nunquam dolituri! ô ſemper inertes
Tyrrheni! quæ tanta animis ignauia venit?
Fœmina pallantes agit? atque hæc agmina vertit?
Quo ferrũ? quídve hæc gerimus tela irrita dextris?
At non in Venerem ſegnes, nocturnáque bella:
Aut vbi curua choros indixit tibia Bacchi
Expectate dapes, & plenæ pocula menſæ.
Hic amor, hoc ſtudium: dũ ſacra ſecundus aruſpex
Nunciet, ac lucos vocet hoſtia pinguis in altos.

Arboris quoque caſum haud facilem operoſo carmine deſcripſit Maro. Tantóque ornatu rerum naturam ambiuit, atque euenta ipſa: vt illa Homeri propoſita, quæpiam hypotheſis videatur. ſunt autem in quarto Iliadis: ſicut de fraxino in XII: de quercu fulminata in XIIII,

Ὁ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν αἴγειρος ὥς,
Ἥ ῥά τ' ἐν εἱαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο πεφύκει
Λείη: ἀτάρ τέ οἱ ὄζοι ἐπ' ἀκροτάτῃ πεφύασι,
Τὴν μέν θ' ἁρματοπηγὸς ἀνὴρ αἴθωνι σιδήρῳ
Ἐξέταμ' ὄφρ' ἴτυν κάμψῃ περικαλλέϊ δίφρῳ.

Non multò maior opera poſita eſt in hac narratione, quàm in cædenda populo fecerit Carpentarius. At in noſtro muſa loquitur,

Ac veluti ſummis antiquam montibus ornum
Quam ferro acciſam, crebríſque bipennibus inſtant
Eruere agricolæ certatim. Illa vſque minatur,
Et tremefacta comam concuſſo vertice nutat:
Vulneribus donec paulatim euicta ſupremum
Ingemuit: traxítque iugis auulſa ruinam.

Non ſi ipſe Iupiter poeta fiat, melius loquatur. In ſextodecimo Iliadis huic ſimilis eſt: alia à ſu- A periore, quam ex quartodecimo recitabamus,

Ἤριπε δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν ἢ ἀχερωΐς,
Ἠὲ πίτυς βλωθρή· τήν τ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι νήϊον εἶναι.

Quam diuinus vir obruit ſua imitatione,

Concidit: vt quondam caua concidit, aut Erimantho,
Aut Ida in magna radicibus eruta pinus.

Verſus quoque præcedens hoſce, par eſt illi Homerico in XVI Iliados, de Cebrione,

Κεῖτο μέγας μεγαλωστὶ λελασμένος ἱπποσυνάων.

Sic ille,

Ipſe grauis grauitérque ad terram pondere vaſto.

Niſi velis illum huic apponere,

Flebant ingentem, atque ingenti vulnere victum.

In hoc eſt ſententia par, in illo numerus. *Antiquam* igitur *ornum* eum antiqua Troia. *Ac-* B *ciſam ferro* illam, hanc longinquo bello attenuatam. *Agricolæ*, Græci ſunt. Naturam verò ſpecta ipſius arboris. *Illa minatur*: ſed *vſque*, & *vſque*. &, *tremefacta*: &, *nutat*. *Paulatim euicta*. Addidit & attributionem, *Congemuit*. Nam ictibus ſanè reſpondet arbor ſonitu. Et, *traxit ruinam* ſecum: ſicut Ilii euerſio traxit ſecum Æneæ opes, & Antenoris, & Heleni, & aliorum. Quòd autem populi ramos non fecerit etiam imæ partis participes: falſus eſt. *Itus* verò ſi eſt, vt interpretantur, rotæ curuatura: peſſima quidem fiat è populo. nam & facillimè atteritur: & minus fideliter tenet ferrum, ſi eo incruſtetur.

In vndecimo Vlyſſeæ,

Ἁψαμένη βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὑψηλοῖο μελάθρου.

C Quod noſter tanto maiore cultu,

Informis lethi nodum trabe nectit ab alta.

Etenim tam atrox res aliquo verborum ambitu ſtudioſius comprehendenda fuit.

Milites quoque repræſentat Virgilius animoſos, non vulgares. Quippe Pandarus & Bitias vltro etiam portas recludunt. Rectè igitur turribus aſsimilat, quæ ſanè ad mœniorum defenſionem conſtituuntur. Comparat autem roboribus verſibus diuinis,

Portam, quæ imperio ducis eſt commiſſa, recludunt
Freti armis. quid potuit generoſius? Deinde addit quod perterreat animos plebeios,

—vltróque inuitant mœnibus hoſtem.

D *Ipſi intus dextra, ac læua pro turribus aſtant,*
Armati ferro, & criſtis capita alta coruſcis.
Quales aeriæ liquentia flumina circum
Siue Padi ripis Atheſim, ſeu propter amœnum
Conſurgunt geminæ quercus: intonſáque cælo
Attollunt capita, & ſublimi vertice nutant.

Homerus autem minore opera,

Ἐν δὲ πύλῃσι δύω ἀνέρε εὗρον ἀρίστω
Υἷας ὑπερθύμους Λαπιθάων αἰχμητάων.
Ἕστασαν, ὡς ὅτε δρύες ἐν οὔρεσιν ὑψικάρηνοι,
Αἵτ' ἄνεμον μίμνουσι καὶ ὑετὸν ἤματα πάντα,
Ῥίζῃσι μεγάλῃσι διηνεκέεσσ' ἀραρυῖαι.
Ὣς ἄρα τὼ χείρεσσι πεποιθότες, ἠδὲ βίηφι
Μίμνον ἐπερχόμενον μέγαν Ἄσιον, οὐδ' ἐφέβοντο.

Quæ in decimonono ſcribuntur, longè poſt ſe reliquit,

Τύνη δ' Ἡφαίστοιο πάρα κλυτὰ τεύχεα δέξο
Καλὰ μάλα, οἷ' οὔπω τις ἀνὴρ ὤμοισι φόρησεν.

Ille autem,.

En perfecta mei promiſſa coniugis arte
Munera: ne mox aut Laurentes nate ſuperbos,
Aut acrem dubites in prælia poſcere Turnum.

Tota quoque clypei deſcriptio multò eſt apud nos aptior vniuerſo argumento. Homeri autem clypeus, friuola & puerilia cõtinet. Quinetiam ſigillorum quæ in eo ſculpta ſunt, motum quomodo repræſentare queat, neſcio. niſi quòd ille ait, *Stultitiam patiuntur opes.* ad Homeri poemata accomodari poſsit. In illa enim verborum opulentia, licuit ei ineptire. Ait ibi,

Οἱ δ' ἴσαν, ἦρχε δ' ἄρα σφιν Ἄρης, καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.

Eſto, geſtus euntium effingi poteſt. at ſubdit,

Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἵκανον, ὅθι σφίσιν εἶκε λοχῆσαι
B *Ἐν ποταμῷ, ὅθι τ' ἀρδμὸς ἔην πάντεσσι βοτοῖσιν.*
Ἔνθ' ἄρα τοί γ' ἵζοντ' εἰλυμένοι αἴθοπι χαλκῷ.

Quomodo eunt, vt perueniant, ac deinde conſidant? alia quoque eiuſmodi. Sed & ridiculum illud, Citharœdũ ſtatuit: ſané. & κιθάριζε: bene. manus enim ad Citharam ſunt. At quum ait,

λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδε: procedat. os enim apertum dabit Vulcanus. illud verò λεπταλέῃ φωνῇ quis ferat? dicet parum apertum. At mugitus etiam ore clauſo. & parum aperto grauiſsimus ſonus cantoribus. Præterea in cælo facit Vulcani officinam, quo nihil ſtultius eſſe poteſt. At prudentiſsimus vir,

Inſula Sicanium iuxta latus, Æoliámque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua ſaxis:
Quam ſubter ſpecus, & Cyclopum exeſa caminis
Antra Ætnæa tonant: validique incudibus ictus
Auditi referunt gemitum: ſtriduntque cauernis
Strictura chalybum, & fornacibus ignis anhelat.
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.

Vbi & rerũ naturam ſequutus, & verbis ſignatis loquutus eſt. Cæterùm Virgiliana officina cæleſtis potius: diuinis enim verbis deſcripta eſt. Homerica autem plebeiis,

Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro,
Brontéſque, Steropeſq́; & nudus membra Pyracmon.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat: toto genitor quæ plurima cælo
Deiicit in terras: pars imperfecta manebat.
Tres imbris torti radios, tres nubis aquoſæ
Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Auſtri.
Fulgores nunc terrificos, ſonitúmque metúmque
Miſcebant operi, flammíſque ſequacibus iras.
Parte alia Marti currumq́; rotaſq́; volucres
Inſtabant: quibus ille viros, quibus excitat vrbes:
Ægidaq́; horrificam, turbatæ Palladis arma
Certatim ſquamis ſerpentum, auroq́; polibant:
Connexoſq́; angues, ipſamq́; in pectore diuæ
Gorgona deſecto vertentem lumina collo.

Homericam domum Vulcani videamus in decimooctauo Iliadis,

Ἡφαίστου δ' ἵκανε δόμον Θέτις ἀργυρόπεζα
Ἄφθιτον ἀστερόεντα μεταπρεπέ' ἀθανάτοισι,
A *Χάλκεον: ὅν ῥ' αὐτὸς ποιήσατο κυλλοποδίων.*

Nunc autem officinam & opera,

Τρίποδας γὰρ ἐείκοσι πάντας ἔτευχεν
Ἑστάμεναι περὶ τοῖχον ἐϋσταθέος μεγάροιο.
Χρύσεα δέ σφ' ὑπὸ κύκλα ἑκάστῳ πυθμένι θῆκεν,
Ὄφρα οἱ αὐτόματοι θεῖον δύσονται ἀγῶνα,
Ἠδ' αὖτις πρὸς δῶμα νεοίατο θαῦμα ἰδέσθαι.
Οἱ δ' ἤτοι τόσσον μὲν ἔχον τέλος: οὔατα δ' οὔπω
Δαιδάλεα προσέκειτο, τά ῥ' ἤρτυε, κόπτε δὲ δεσμούς.

Nugæ hæ anicularum. Ille autem eum poeſi adiunxit philoſophiam. Tria nánque attribuit fulmini pro ſubſtantia: imbrem, nubem, ignem, id eſt aquam, aerem, ignem. Non enim excuti poteſt niſi à frigido & humido fulmen, quod calidum & ſiccum eſt. Neque ſine impetu erit & loco. idcirco aerem dedit. Addit præterea, τὰ ἴδια, Fulgores, id eſt ἀστραπὰς: eóſque terrificos. & quæ ſequuntur. Inſtrumentorum quoque & materiarum narratio alterius aurea, alterius verò plumbea,

Φῦσαι δ' ἐν χοάνοισιν ἐείκοσι πᾶσαι ἐφύσων,
Παντοίην εὔπρηστον ἀϋτμὴν ἐξανιεῖσαι
Ἄλλοτε μὲν σπεύδοντι παρέμμεναι: ἄλλοτε δ' αὖτε
Ὅππως Ἥφαιστός γ' ἐθέλοι, καὶ ἔργον ἄνοιτο.
Χαλκὸν δ' ἐν πυρὶ βάλλεν ἀτειρέα, κασσίτερόν τε
Καὶ χρυσὸν τιμῆντα, καὶ ἄργυρον. αὐτὰρ ἔπειτα
Θῆκεν ἐν ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα. γέντο δὲ χειρὶ
Ῥαιστῆρα κρατερήν, ἑτέρηφι δὲ γέντο πυράγρην.

Audi nunc verum poetam, non antè foraneum narratorem. Etenim quum ad arma faciẽda κασσίτερον miſcet: equidem videre videor noſtrorũ
C medicorum ſcripturas: in quibus vt multa ſcire videantur, tota prata, integras impinſunt officinas. *at illi*

Ocyus incubuere omnes: pariterq́; laborem
Sortiti. fluit æs riuis, auriq́; metallum:
Vulnificuſq́; chalybs vaſta fornace liqueſcit.
Ingentem clypeum informant, vnum omnia contra
Tela Latinorum: ſeptenoſq́; orbibus orbes
Impediunt. alii ventoſis follibus auras
Accipiunt, redduntq́;: alij ſtridentia tingunt
Æra lacu. gemit impoſitis incudibus antrum.
Illi inter ſeſe multa vi brachia tollunt
In numerum: verſantq́; tenaci forcipe maſſam.

Atque hic quidem præcedit narrationem. Non
D autem quemadmodum fecit ille, proſequutus eſt opus: ſed diſtulit tanquam in Theatrum, ad narrationem. Quid illa? quibus eſt verbis Virgilius exequutus,

Τεῦξ' ἄρα οἱ θώρηκα φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς.
Τεῦξε δέ οἱ κόρυθα βριαρὴν κροτάφοις ἀραρυῖαν
Καλὴν, δαιδαλέην: ἐπὶ δὲ χρύσεον λόφον ἧκε.
Τεῦξε δέ οἱ κνημῖδας ἑανοῦ κασσιτέροιο.
Terribilem criſtis galeam, flammaſq́; vomentem,
Fatiferumq́; enſem, loricam ex ære rigentem,
Sanguineam, ingentem: qualis quum cærula nubes
Solis inardeſcit radijs, longeq́; refulget.
Tum leues ocreas electro auroq́; recocto.

Profectò nihil potuit aptius, quum cæruleam nubem impleuit ſplẽdore. Idem nánque in ferro polito eſt.

Sic etiam in militari prudentia fuit excellentior Maro. Hector nánque multò citius ac facilius armatum Patrocli cadauer auferre poterat, cuius exuuiis poſtea potiretur, quàm otioſè medio in prælio exuere, atque relinquere cadauer, pro quo etiamnum Troiani eſſent pugnaturi. Eo, inquam, in loco ſpoliare otioſè, quo ex loco cadauer ipſũ auferre nequiuerit: ſanè pauca vel opera vel tempore indigebat ad cadauer ipſum tollendum. Non ſine labore verò mortuum exarmare poſſumus. Et Iuno ibi clam Ioue demittit Irim ad Achillem: cui etiam profitetur ſeſe Ioue inſcio ab Iunone miſſam. Pulchrum verò Iouem, ſi deus omnium, Irim non videat: quum Thetis è profundo maris audit flentem in tentoriis Achillẽ. harũ ineptiarũ apud noſtrũ nihil inuenias. Ariſtæũ nánq; ad caput Penei fluuii, qui perexiguus eſt, flentẽ audire potuit Cyrene.

Apud Gellium quoq; illud animaduerſum eſt, à Virgilio additam vim nutritionis: id quod ab Homero ſit omiſſum in ſextodecimo Iliados,

-οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεύς,
Οὐδὲ Θέτις μήτηρ, γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα,
Πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.

Virgilius autem poſtquam dixit,

Nec tibi diua parens, generis nec Dardanꝰ author,
Perfide: ſed duris genuit te cautibus horrens
Caucaſus: addidit, *Hyrcanaq; admorunt vbera Tigres*. Neque enim ſatis eſt, bonis prognatum eſſe: ſed primis alimentis augeri, aut immutari infantium naturam. Propterea quòd & ætas eſt propè prĩcipia, atq; in ipſis prĩcipiis: & lac haud ita multùm abeſt à ſeminis natura. eſt enim ſanguis diſcoctꝰ, alter in mãmillis, alter in teſticulis.

Conferatur Andromachæ fletus ab interitu mariti, cum Euryali matre. In viceſimo ſecundo ita ſcriptum eſt,

Τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς.

Virgilius, *-miſeræ calor oſſa reliquit.*
Excuſſi manibus radii, reuolutaq; penſa. Videor videre illa exurgente pẽſa reuoluta. Cætera quæ ſequuntur, vtrobique optima. nánque Andromache, *-διέσσυτο μαινάδι ἴση Παλλομένη κραδίην.* Et mox, maritum vbi trahi vidit,

Τὴν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψε.
Ἤριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐκάπυσσε.

Euryali verò mater non cecidit, neq; animo defecta eſt, ſicuti neque Hecuba. ſatis igitur ſi

-euolat infelix, & fæmineo vlulatu
Sciſſa comam, muros amens, atque agmina curſu
Prima petit: non illa virûm, non illa pericli
Telorumq; memor. Ecce animum amentis, qui non concidit. Homerus autem in re atroci temerè laſciuit. velum quod Andromachæ deciderit, Veneris fuiſſe munus: déque nuptiis ibi primis, ſanè intempeſtiuè & ineptè. Quæ verò ſequuntur, ſapiunt Græcæ luxuriam orationis. quæ tota quidem cõiugis ſit: ſed non tota Andromaches. olet enim plebeiam mulierculã magis quàm primariã fœminã. Et illud ridiculum,

Ἀσχαλόωσ', ὃ πρῶτος ὀπίπτευσε κελεύων. Quid enim

A ad rem? quem nunc vult docere? ſicut è Theologis noſtris vnus, qui in oratione ad Dominum Ieſum diſputat, quot ſunt genera charitatis: quaſi eum docturus, quem exoratum velit tanquam omniſcientẽ omnipotentémque. Anus autẽ noſtræ Virgilianę cõqueſtio adeò ſublimis eſt, adeò rara, vt ſapientibus ſuſtulerit audaciam imitãdi,

Hunc ego te Euryale aſpicio? & quæ ſequuntur. Affectus tot, tanti, tam frequentes, vt excutiat animum potius quàm lacrymas mihi. *Potuiſti linquere ſolam? Crudelis, qua ſum terraq; mariq; ſequuta.* Nec id dediſti mihi, vt te extremum alloquerer. Hęc, poſtquã dixit ſenectæ requies, & ſera. Iaces præda canibꝰ. in terra ignota. Quod vulgò datur parẽtibus, ſaltem funera curaſſem. Pro patria extinctus eſt: gaudeo. at, *vulnera non laui.* Cui poſui ergo operam in veſte? cui feſtina fui?

B Hac tela ſolata ſum curas meas, quæ illas auctura fuerit? vbinam es? vbi te querar? Quo te ſequar? integer ne ſaltem es? an diſcurrendum mihi vt diſcerpta membra colligam? At verò nullum eſſe hoſtium telũ quod me tibi poſsit adiungere? Et ſi ceſſant illi, tu qui pius es veræ vitę pater Iupiter, abſtinebis ab eius teli iactu, quo me potes efficere beatam? Ita nihil omiſſum cæleſti viro illi: nihil addendum, niſi ab ineptis: nihil immutandum, niſi ab impudentibus. Omnia ſignatè, ex natura, ex arte, ex eruditione: ſententiæ, numeri, figuræ, ſimplicitas, candor, ornatus, incõparabilia: atque vno vt abſoluam, Virgilii.

Pulcherrima Homeri in eodẽ libro duo carmina, & ſpectatæ ſimplicitatis,

C *Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν·*
Οὔτ' ἄρ' ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν οὔθ' ὁ διώκειν.

Virgilius grandior, cultior,

Ac velut in ſomnis oculos vbi languida preſſit
Nocte quies: nequicquam auidos extendere curſus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus: non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires: nec vox, nec verba ſequuntur.

Vbi etiam numerus nobis notandus eſt. Extendit enim, aut extẽdere conatur curſum accẽtus medius in verbo illo, *videmur.* In aliis enĩ verſibꝰ ferè eſt cæſura. hîc autẽ ſupereſt adhuc vna ſyllaba. Perpẽde verò amplificationẽ. Haud multò

D procul his illa ex eadẽ cura, & ſtudio, & felicitate, *Purpureus veluti quum flos ſucciſus aratro*
Langueſcit moriens. laſſove papauera collo
Demiſere caput, pluuia quum fortè grauantur.

Illi autem verbula nuda & ſicca, in VIII. Iliad.

Μήκων δ' ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥ τ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βριθομένη νοτίῃσί τε εἰαρινῇσι.

Ineptum faciũt Phidiam garruli Græci. Etenim dixiſſe ſe, Iouem olympium quum fingeret, ex tribus Homeri verſibus maieſtatem collegiſſe. quippe de ſuperciliis, & crinibus in I. Iliadis,

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων.
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπιῤῥώσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο. μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

Sanè aut ludũt Phidiam, aut nos ludit Phidias. Etiam ſine Homero puto illum ſciſſe Iouẽ non

carere ſupercilis & cæſarie. Fortaſſe verò etiam ridicula facies illa nobis eſſet, ſi extaret. Itaque Virgilius quum parum tutam in hiſce minutulis rebus ſui carminis eſſe crederet maieſtatem: dixit ſimpliciſsimè,

Annuit: & totum nutu tremefecit olympum.

Poterat enim non ſine periculo grandiloquentiæ, ponere crinium defluxionem.

Ex viceſimo tertio Iliadis tranſtulit verſus illos in comparationem,

Μάστιγι δ' ἀεὶν ἔλαυνε κατωμαδόν· αἱ δέ οἱ ἵπποι
Ὑψόσ' ἀειρέσθην, μέγα φρονέοντε χιλάδδον.

ἰσχνολογία multa. at in noſtro animata oratio,

Non tam præcipites biiugo certamine campum
Corripuere, ruuntq́, effuſi carcere currus:
Nec ſic immiſsis auriga vndantia lora
Concuſſere iugis, proniq́, in verbera pendent.

Cum virtutibus horum carminum nõ eſt conferenda ieiuna illa humilitas. audent præferre tamen Grammatici temerarii. Principiò, nihil infelicius quàm μάστιγι ἀεὶν ἔλαυνε. Nam cõtinuatio & equorum diminuit opinionem, & cõtemptum facit verberum. Frequentibus interuallis ſtimuli plus proficiunt. Quod verò admirantur Græculi, peſsimum eſt, ὑψόσ' ἀειρέσθην. Extento nánque, &, vt milites loquuntur, clauſo curſu non ſubſiliente opus eſt. Quare diuinus vir, *vndantia lora*: hoc enim pro flagro. &, *præcipites*. &, *Corripuere campum*. idq; in præterito, ad celeritatem. Et, *ruunt*, quaſi in deuexa, adeò celeres ſunt. Illa verò ſupra omnem Homerum, *proni in verbera pendent.*

At verò ne illa quidem ex x v. cum his conferre audeas,

Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν ἐῢ εἰδὼς,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας συναείρεται ἵππους,
Σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτὶ ἄστυ δίηται
Λαοφόρον καθ' ὁδόν· πολέες δέ ἑ θηήσαντο
Ἀνέρες, ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
Θρώσκων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμείβεται, οἱ δὲ πέτονται.

Vbi etiã deſultorios equos videas apud Homer.

Locus ille valde ambiguus eſt, vtrũ faciat ſuperiorẽ. ſic enim legimus in duodecimo Iliadis,

Ὡς δ' ὅταν ἔν τε κύνεσσι, καὶ ἀνδράσι θηρητῆρσι
Κάπριος ἠὲ λέων στρέφεται σθένεϊ βλεμεαίνων.
Οἱ δέ τε πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες
Ἀντίοι ἵστανται, καὶ ἀκοντίζουσι θαμειὰς
Αἰχμὰς ἐκ χειρῶν, τοῦ δ' οὔποτε κυδάλιμον κῆρ
Ταρβεῖ, οὐδὲ φοβεῖται: ἀγηνορίη δέ μιν ἔκτα.
Ταρφέα τε στρέφεται στίχας ἀνδρῶν πειρητίζων
Ὅππῃ τ' ἰθύσῃ, τῇ τ' εἴκουσι στίχες ἀνδρῶν.

Cæterùm antequam ponamus Virgilianam, altera quoque illa ex vndecimo videnda eſt,

Ὡς δ' ὅτε κάπριον ἀμφὶ κύνες, θαλεροί τ' αἰζηοὶ
Σεύωνται. ὁ δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο,
Θήγων λευκὸν ὀδόντα μετὰ γναμπτῇσι γένυσσιν.
Ἀμφὶ δέ τ' ἀΐσσονται. ὑπαὶ δέ τε κόμπος ὀδόντων
Γίνεται: οἱ δὲ μένουσιν ἄφαρ δεινόν περ ἐόντα.

Priori autem potius reſpondet hæc,

Ac velut ille canum morſu de montibus altis
Actus aper: multos Veſulus quem pinifer annos
Defendit, multosq́, palus Laurentia, ſylua
Paſt' arundinea: poſtquam inter retia ventum eſt:
Subſtitit, infremuitq́, ferox, & inhorruit armos:
Nec cuiquam iraſci, propiusq́, accedere virtus:
Sed iaculis, tutisq́, procul clamoribus inſtant.

Principiò illum in medio collocat Homerus: noſter adducit, *canum morſu actus*. Neque πυργηδὸν cõuenit: ſed πυργηδὸν coronã venatorũ alibi dixit Poeta. Turritim igitur non poſſunt circũſiſtere. Illa verò omnia ſunt potiora Græcis, *Veſulus defendit*: &, *Laurẽtia palus*: &, cùm *multos annos*: ergo ingens aper eſt. Præterea natura, *ſylua Paſtus arundinea*: quales in paludibus Adriæ. Et illa, οὐ ταρβεῖ: *ſubſtitit*. certè pictura veriſsima. Hoc enim agit, & quaſi quid ſit acturus meditatur. deinde infremit, tũ inhorreſcit. Quod autem ait, τῇ τ' εἴκουσι στίχες ἀνδρῶν, non eſt verum. Imò verò vnuſquiſque optat vt ad ſe accedat, atque in venabulum ſeſe induat. Nimis nos ignauos faciũt iſti Critici. Aliud eſt eſſe Homerum aut Grammaticum, qui fugiat aprum impreſſionem facere tentantem. Ergo ſi cedunt, quare non abit? Etenim ſi tentat frequẽter, non cedũt: ſi cedunt, ea qua cedunt parte abit, non tentat. Quare huic illam quoque & cõferre & præferre audebimus, contra Græculorũ opinionem, qui Homericam putant meliorem,

Vt fera, quæ denſa venantum ſepta corona
Contra tela furit: ſeſeq́, haud neſcia, morti
Inijcit, & ſaltu ſupra venabula fertur.

Iam enim hoc eſt aliud quàm στίχας πειρητίζειν. & plus eſt, *haud neſcia ſe morti* dat. Sicut Helenor. Homerus autem ineptè ibi cõparat Hectorem Leoni, Græcos venatoribus. nã venatores vrgẽt leonem in comparatione: in prælio verò contrà, Græcos Hector. Iccirco leo στρεφόμενος impetum reprimit. at miſeri Græci ibi ne mouentur quidem, pauore torpentes,

Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἰδὲ μένος ἰσχανόωντο
Ἕκτορος δειδιότες κρατεροῦ μήστωρα φόβοιο.

Secundã verò cõparationem nõ tã imitatus eſt, quàm de natura ipſa expreſſam ſuperauit lectiſſimis illis tum verbis, tũ numeris, in I I I. Georg.

Ipſe ruit, denteſq́, Sabellicus exacuit ſus:
Et pede proſubigit terram, fricat arbore coſtas:
Atque hinc atq́, illinc humeros ad vulnera durat.

Orat in ſextodecimo Iliadis Iouẽ Achilles pro Patroclo: eius vota ſic diuidit Homerus,

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.
Νηῶν μέν οἱ ἀπώσασθαι πόλεμόν τε, μάχην τε
Δῶκε, σόον δ' ἀνένευσε μάχης ἐξαπονέεσθαι.

De Aruntis voto ille,

Audijt: & voti Phœbus ſuccedere partem
Mente dedit: partem volucres diſperſit in auras,
Sterneret vt ſubita turbatam morte Camillam
Annuit oranti: reducem vt patria alta videret
Non dedit, inq́, Notos vocem vertêre procellæ.

Hic litigant iidem. nam vbi quippiam eſt fuſe dictũ, à noſtro breui gyro collectũ dolent. Acciſam aiũt orationẽ. vbi cõtrà, in Latinã maieſtatẽ quæ non poſſunt collecta venire, hilariore ambitu

A bitu explicat: rurſus fremunt. At ô boni, quod alibi diximus, hic quoque vobis æquo animo audiendum eſt: Acceptam materiam ſemper facere volumus meliorem: Nego tibi Grammatice, tam rotũdam eſſe Homericam illam dictionem, quàm nobis videatur: nempe verbum δῶκε, eſt extra orbem illorum mẽbrorum: & in alio quidem verſu. In primo verſu, membra duo ſunt optimè propoſita. Vbi igitur vox illa ſuperflua atque otioſa, μάχην: verbum δῶκε poſitum oportuit. nam ſecundum membrum diſtributum in tertio verſu, curtum eſt: primum membrum in ſecundo verſu, vaſtum. Noſtra verò membra paria ſunt. Et repetitum verbum, *dedit*, atque affectum negatione, eſt elegantiſsimæ loquutionis author. Quòd autem crepant verba illa vltima, *-inq; notos vocem vertêre procellæ*, eſſe περιττὸν & affectatum: non vident pene iiſdem verbis ſuperiorem ſenſum inſtaurari. Idem nanq; eſt *-partem volucres diſperſit in auras*: &, *in notos vocem vertêre procellæ*. Sic verò deſcribi vota irrita à Latinis, iam & triuiis notum eſt: quemadmodum & omnia verba,

Demophoon ventis & verba & vela dediſti. &,
Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Æolios illa referre notos.

Quòd grauatè ferẽti Sarpedonis interitum Ioui, Iuno ridiculè dicit: quid enim ſapientiorem Iunonem, quàm Iouem facit vecors ille? ſanè admittimus,

Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ
Ἂψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι:

Longè maiore maieſtate noſtra,

Stat ſua cuique dies: breue & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ: ſed famam extendere factis
Hoc virtutis opus. Neque conuerſus eſt ad illas nugas,

Ἀλλ᾽ εἴ τοι φίλος ἐστὶ, τεὸν δ᾽ ὀλοφύρεται ἦτορ,
Ἤτοι μέν μιν ἔασον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Χερσ᾽ ὕπο Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι.

Si eum tantopere amas, permitte ipſum interfici. Pulchrũ. ſed conſolatur mox ſepulchro. quaſi verò non & id πεπρωμένον. At noſter, mortem ait non eſſe finem hominis, ſed vitæ terminum: πέρας, non τέλος. finem autem eſſe virtutem. Legerat enim Ariſtotelem vir doctiſsimus hæc eadem dicentem. Deinde exemplis agit,

-Troiæ ſub mœnibus altis
Tot nati cecidere deûm. quin occidit vnà
Sarpedon mea progenies. Et quod manet etiam interfectorem, *-etiam ſua Turnum*
Fata manent: metaſq; dati peruenit ad æui.

In eodem libro moriens Sarpedon, Glaucũ monet ne ſe permittat mortuum ſpoliari: néve patiatur Græcos ſuo cadauere potiri. Longè præſtantiore animo Camilla Accæ iubet, det operam vt Turnus prælium redintegret: de ſuo cadauere nihil. Qualem vocem excellentiorem attribuas Paulo aut Marcello? & illa quanti eſt?

Hactenus Acca ſoror potui. &, *Iamq; vale.*

Sarcaſmos eſt Æneæ,

Iſthic nunc metuende iace. Non te optima mater
Condet humo: patriove onerabit membra ſepulchro.
Alitibus linquêris feris: aut gurgite merſum
Vnda feret: piſceſq; impaſti vulnera lambent.

Quorum ſimilia ſunt in vndecimo Iliados. Cæterùm longè aridiſsima,

Φθῆ σε τέλος θανάτοιο κιχήμενον, οὐδ᾽ ὑπάλυξας.
Ἆ δείλ᾽, οὐ μέν σοί γε πατὴρ, καὶ πότνια μήτηρ
Ὄσσε καθαιρήσουσι θανόντι περ. ἀλλ᾽ οἰωνοὶ
Ὠμησταὶ ἐρύουσι περὶ πτερὰ πυκνὰ βαλόντες.

Coegit autem in vnum & aues & piſces Virgilius. nam in XXI. de piſcibus, in alia huic ſimili oratione, -Σκάμανδρος

Οἴσει δινήεις εἴσω ἁλὸς εὐρέα κόλπον
Θρώσκων τις κατὰ κῦμα μέλαιναν φρῖχ᾽ ὑπαΐξει
Ἰχθὺς ὅς κε φάγῃσι Λυκάονος ἀργέτα δημόν.

B Obiiciunt & illud: Homericus Iupiter in primo ſtatim Iliados nutu cõcutit Olympum. id quod aliis quoque locis vbi nutat, intelligi debeat ſine repetitione. At Virgilianus annuit in primo & in quarto, neque concutit. In decimo tandem eius nutus & concuſsio deſcribitur: quaſi alius ſit. Primùm huic obiectioni alteram obiiciam. deinde quod ſentio, dicam. Videamus quoties armatus prodierit in aciem Agamemnon, antequam venerit in vndecimum Iliados librum: in quo ſolo tandem armatur, non ſine prolixa armaturæ deſcriptione. Hoc habet. deinde non animaduertunt iſti, nunquam antea in concilio eſſe loquutum Iouem. in quo ſolo cælum nutatione concutiebatur. Quanquam quum legerent illa carmina iſti ſolifugæ: eos oportebat admiratione mutos eſſe, potius quàm Poetam incuſare, quòd non ſemper repetierit perpetua C repetitione digna, quàm quòd diſtulerit. Aſcribam igitur tanquam Gorgona illis,

Infit: eo dicente deûm domus alta ſileſcit:
Et tremefacta ſolo tellus: ſilet arduus æther:
Tũ Zephyri poſuere: premit placida æquora pont⁹.

Videant Iouem alibi ſæpe loquutum: nunquam tamen ſua maieſtate vſum in conciliis, quapropter hæc quæ hic dicuntur, euenirent. ſic de nutu quoque dicendum eſt,

-vbi tot Simois correpta ſub vndis
Scuta virûm, galeaſq; & fortia corpora voluit.

Et melius dixit, & aptius collocauit quàm Homerus in duodecimo Iliados. Ibi enim quum D enumerat fluuios, quorum impetu vſi ſint Neptunus & Apollo ad diruendum Græcorũ murum, annumerat & Simoenta his verſibus,

Καὶ σιμόεις, ὅθι πολλὰ βοάγρια, καὶ τρυφάλειαι
Κάππεσον ἐν κονίῃσι, καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν.

Quid enim ad fluuios, ſi in puluerem illa ceciderc? At noſter ait, à Simoentis flumine volui.

Nihilo feliciore iudicio vexant illa quæ Virgilius accepit ex vigeſimoſecundo Iliadis,

Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα
Ἐν δ᾽ ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ᾽ Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών· ῥέπε δ᾽ Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ
Ὤχετο δ᾽ εἰς Ἀΐδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων.

Vituperant verò, propterea quòd, inquiſit, Homericus Iupiter Achillis atque Hectoris fatum perpendit, quod nondum conſtabat: Turni verò fatum iam prædixerat Iuno, quũ apud Virgilium explorat lancibus illéne an Æneas victoriam conſequatur. Iunonis verba,

Nunc iuuenem imparibus video concurrere fatis:
Parcarumq́, dies, & lux inimica propinquat.

Quibus ſic ſatagentibus reſpondemus, Poetarũ deos, Homero primo omnium inſaniẽte, omnes ſimul omnia & ſcire & poſſe: futura verò ſolas Parcas in ſuis libris arcana habere. Quinetiam Platonici diis præeſſe imperio ac vi dixere Neceſsitatem. Iuno igitur ex Parcis quod dicebat, didicerat iam: Iupiter nondum habebat notum. An verò ſi id ſciuiſſet Iupiter, è lancibus præſcientiam illam elicere conatus fuiſſet? Sanè lances illas ipſa fuiſſe Fata intelligas: quæ tunc Iupiter conſuleret. Neque Ioui dixerat id Iuno, ſed Iuturnæ. Sic Hectoris quoque interitum Patroclus prædixit: quod quum è ſummo cælo Iupiter audiſſet, penſione illa explorauit an verum eſſet. Vides quemadmodum Homeri impiæ ineptiæ nos cogãt ineptire. Cæterùm quod noſtra intereſt, loquutionem & numeros ipſos videamus,

Iuppiter ipſe duas æquato examine lances
Suſtinet: & fata imponit diuerſa duorum:
Quem damnet labor: & quo vergat pódere lethum.

Vbi præter dictionis ac numerorum nobilitatem, illa quoque vſus eſt prudentia poetica: qui nõ addidit quod præceps Homerus fecit, euentum rei. Maxima enim virtus hæc eſt Poetæ, vt auditorem ad vltimum vſque verbum ſuſpenſum teneat. Particula autem illa, *Quem damnet labor*, omnibus illis Homericis anteponenda eſt. A quo, ſcilicet, labor fruſtra ſuſcipiatur. Lancium verò harum nugas exceptas arbitror ex Ægyptiorũ ſuperſtitionibus, quæ attributæ ſunt Necepſo ac Petoſiri. Circulum faciunt, quem in quadrantes diuidunt: in iis vacuis victorias & mortes ex nominibus pugnantium venantur.

Non ſunt autem ferẽdi, quum augurium ex duodecimo Iliados, negant rectè tranſlatum ad comparationem. Eſt autem hoc,

Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσι
Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον
Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα, καὶ οὔπω λήθετο μάχης.
Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω· ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε
Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐνὶ κάββαλ' ὁμίλῳ.
Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο.

Comparatio autem hæc,

Vtq́, volans altè raptum quem fulua draconem
Fert aquila: implicuitq́, pedes, atque vnguib' hæſit.
Saucius at ſerpens ſinuoſa volumina verſat:
Arrectusq́, horret ſquammis, & ſibilat ore,
Arduus inſurgens. illa haud minus vrget obunco
Luctantem roſtro: ſimul æthera verberat alis.

A Ponam Barbarorum verba: vt maiorem ex illis fidem eorum iudicium cõſequatur, A' Virgilio ſolam aquilæ prædam referri. eum nunimè aduertiſſe omen Homericæ aquilæ: quæ ſiniſtrà veniens, vincẽtium prohibebat acceſſum. & accepto à captiuo ſerpente morſu, prædam dolore deiecit. Hæc eſt diuina oratio noſtrorũ Grãmaticorum Latinè balbutientiũ. qui ne omen quidem ſciũt quid differat ab augurio. Et pulcherrimum argumentum: Noluit transferre in auguria ſua: ergo ignorauit cuiuſmodi eſſet omen. quum tamen etiam primæ literaturæ adoleſcentes, augurii vim explicantem Polydamanta intelligant. Adde mira illorum verba: Ab aquila aiunt factum tripudium ſoliſtimum, cum clamore præteruolante. Quid? in aere fieri poteſt terræ pauium? nonne hoc fuit ita in libris augu-
B rum? At quomodo audiuit quiſpiam vel ab vncunguibus alitibus, vel ſine offa tripudium fieri ſoliſtimũ? Proinde non mirũ ſi ita clauſerũt iudicium ſuum. his prętermiſsis, quæ animam parabolę dabãt, velut exanime in Latinis verſibus corpus remanſit. At comparationis anima eſt æquatio rerum comparatarum: quæ vt conſtet, iam ponemus res ipſas. Venulum corripit Tarchon hiſce illius verſibus,

Direptumq́, ab equo dextra complectitur hoſtem:
Et gremium ante ſuum multa vi concitus aufert.

Nonne illis paria ſunt?

-raptum quem fulua draconem
Fert aquila: implicuitq́, pedes, atque vnguib' hæſit.

C Deinde ſicut hîc,

-ſimul æthera verberat alis: ſic ibi, *-volat igneus æquore Tarchon Arma virumq́, ferens*. & ſicut ibi, *-tum ſumma ipſius ab haſta Defringit ferrum, & partes rimatur apertas, Qua vulnus lethale ferat*: ſic in his, *-illa haud minus vrget obunco Luctantem roſtro.* ac quemadmodum ille, *Saucius ſerpens ſinuoſa volumina verſat: Arrectusq́, horret ſquammis, Arduus inſurgens*: ita & Venulus contrà repugnãs ſuſtinet à iugulo dextram. Quid hîc augurii quæris Græcule? víſne draconem ab aquila proiici, ſi Venulus non eſt proiectus? vis à dracone illam noſtrã percuti, ſi Tarchõ à Venulo non eſt vulneratus? Quanta verò argutia ſimul & grauitas
D in illis? *-& vim viribus exit.* Cętera quoq; phraſis Regia eſt, & ipſius Apollinis ore digna. Efficacia quoque, vt in aliis item ſemper, longè maior eſ.. neque enim ſolùm fert, vt illa Græca: ſed *implicuit pedes*, vt implicatio ſignificet vnguium vncitatem: præpoſitio autem, ingreſſum illorum aut in ſpiras, aut etiã in corpus ipſum. Animaduertes etiam ſerpentis conatus: Vides in ſinuoſis voluminibus euaſionẽ: vertit enim ea, vt ſeſe nexu ſoluat. Quid? quanto expreſsius eſt, *Luctantem*, quàm palpitantẽ? hoc enim eſt *ἀσπαίροντα*. quod conueniret ei qui *κόψε*. Illud quoque media è natura ſumptum eſt, *Arduus inſurgens*: ſic enim pugnant dracones. Ne verò putes nobis ignota eſſe auguria: & illius memineris in primo diuini operis,

Aſpice biſſenos lætantes agmine Cycnos: Et quæ ſequuntur. Tum lege in duodecimo alterum, vtrumque verò de noſtro penu,

Nanque volans rubra fuluus Iouis ales in Æthra
Littoreas agitabat aues, turbamq; ſonantem
Agminis aligeri: ſubitò quum lapſus ad vndas
Cycnum excellentẽ pedibus rapit improbus vncis.

Vt igitur augurium tranſtulit in comparationem: ita in hoc augurium comparationem illam ex quintodecimo,

Ἀλλ' ὥς ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων
Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων.

Vt iam taceant ignaui iſti, qui diuini viri liberum ingenium atque iudicium intra Homericæ inuentionis cancellos ſeruire voluerunt. Haud ita fit, ſed à natura propoſita Homero argumenta, quaſi dictata diſcipulo emendat Virgilius tanquam magiſter.

Falluntur enim Græci, ſi alio animo putent nos ab illis accepiſſe ſua, quàm vt meliora faceremus. Nam quæ illi à natura, quæ ante ipſos erat, mutuati ſunt: ab ipſis nos eadem de cauſa mutuatos eſſe par eſt. Quippe ſi illi non dixiſſent, ea nos dicturos fuiſſe. nunc quum dixerint: nos quoque dicendi rationem iniiſſe.

Igitur cùm aptiſſimè augurii imaginẽ tranſtulerimus in noſtrã comparationem: videamus an alias aquilarum comparationes æquali felicitate aſſequuti ſimus. Eſt in viceſimoſecundo Iliados illa, cui non ſolùm ſonum & maieſtatem, ſed etiam animam addidit,

Aquilarum comparationes.

Οἴμησεν δὲ ἀλεὶς, ὥς αἰετὸς ὑψιπετήεις,
Ὅς τ' εἶσι πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν
Ἁρπάζων, ἢ ἄρν' ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωόν.
Qualis vbi leporem, aut candenti corpore cycnum
Suſtulit, alta petens pedibus Iouis armiger vncis.

Hactenus fortaſſe pares: neque enim aſſentiri me patitur diuinorum ſonus numerorum. tum autem quia non probo comparationem. Neque enim ſimilitudo eſt inter Hectorem aduerſus Achillem, & aquilam aduerſus leporem. Quod verò addidit, nulli Græcorum imitabile eſt,

Quæſitum aut matri multis balatibus agnum
Martius à ſtabulis rapuit lupus. Eſt & in nono alia aquilæ comparatio.

Sed eſt alia quoque in xvi. Iliados,

—ὥς αἰετὸς, ὅν ῥά τέ φασιν
Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν.
Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ,
Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος: ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ
Ἔσσυτο: καί τέ μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμόν.

Si calumniatorũ ineptiis aſſentiamur: qui Virgilianæ Dianæ damnabãt comparationem, quieum in ſyluis Dido otioſa conferretur: laceretur ſuorum patronorum iudicio hîc Homerus: qui aquilæ deſpectanti ac rapienti leporem, comparauit Menelaum circumſpicientem an videret Antilochum: cuius opem & conſilium quæreret. Illud magis vrget. nemo enim paulò in natura exercitatior neſcit, Aquilam quæ leporem in fruticeto viderit, nunquam irruituram: leporem qui in fruticeto ſit, imminẽte aquila nunquam exiturum.

Illa quoque in ſecundo Iliados, tametſi ſunt magnifica, tamen ad noſtrorum magnitudinem non attingunt,

Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι:
Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστε τε πάντα,
Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν: οὐδέ τι ἴδμεν,
Οἵτινες ἡγεμόνες Δαναῶν, καὶ κοίρανοι ἦσαν.
Πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι, οὐδ' ὀνομήνω:
Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη:
Εἰ μὴ ὀλυμπιάδες μοῦσαι Διὸς αἰγιόχοιο
Θυγατέρες μνησαίαθ' ὅσοι ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον.
Pandite nunc Helicona deæ, cantusq; mouete:
Qui bello exciti Reges: quæ quemque ſequutæ
Complerint campos acies: quibus Itala iam tum
Floruerit terra alma viris: quibus arſerit armis.
Et meminiſtis enim diuæ, & memorare poteſtis:
Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura.

Quo in loco ferream vocem illam noluit optare, ſed ad rem potius atrocem trãſtulit in ſexto, de tartareis ſuppliciis,

Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraq; centum,
Ferrea vox: omnes ſcelerum comprendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina poſſem.

Cætera verò quantò magnificentius? nam illud quantum, *bello exciti Reges*? Maius & illud, *quæ quemque ſequutæ Complerint campos acies*. & quàm iucundum? *Et meminiſtis enim diuæ, & memorare poteſtis*. Illud verò trepidum atque humile: ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, quibus aſperſerit floribus: *Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura*. vbi tum ſingula ſeorſum, tum ſimul verba omnia ſunt cõſideranda. Id quod toto in Catalogo tibi faciendum eſt atque vtroque quidem. Quibus in locis tanto excedit Homeri tumultuariam illam narrationẽ: quantò excedit meam orationem omnium hominum cogitatio. Verùm ne nos egere putes imitatione: animaduertas etiam in ſua illa grandiorem,

Nunc age, qui Reges Erato, quæ tempora rerum,
Quis Latio antiquo fuerit ſtatus: aduena claſſem
Cum primùm Auſoniis exercitus appulit oris,
Expediam, & primæ reuocabo exordia pugnæ.
Tu vatem, tu diua mone. Dicam horrida bella,
Dicam acies, actosq; animis in funera Reges.
Tyrrhenamq; manum, totamq; ſub arma coactam
Heſperiam. Maior rerum mihi naſcitur ordo:
Maius opus moueo.

Icti quoque fœderis verſus vtrique ſunt deſcribendi. quorum Homerici in terra, Virgiliani inter muſas à Phœbo facti videri queant. Primùm igitur apparatus: qui ſanè eſt apud Homerum ſine apparatu,

Icti fœderis comparationes.

—ἐκέλευσε δ' ἑταίροις
Ἵππους ζευγνύμεναι. τοὶ δ' ὀτραλέως ἐπίθοντο.
Ἂν δ' ἄρ' ἔβη Πρίαμος, κατὰ δ' ἡνία τεῖνεν ὀπίσσω.
Πὰρ δέ οἱ Ἀντήνωρ περικαλλέα βήσετο δίφρον,

Τὼ δὲ διὰ Σκαιῶν πεδίονδ' ἔχον ὠκέας ἵππους.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο μετὰ Τρῶας, καὶ Ἀχαιοὺς,
Ἐξ ἵππων ἀποβάντες ἐπὶ χθόνα πουλυβότειραν,
Ἐς μέσσον Τρώων, καὶ Ἀχαιῶν ἐστιχόωντο.
Ὤρνυτο δ' αὐτὰρ ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Ἂν δ' Ὀδυσσεὺς πολύμητις.

Videtur aniculæ cuiuſdam narratio: at illa,

Interea Reges: ingenti mole Latinus
Quadriiugo inuehitur curru: cui tẽpora circũ
Aurati biſſex radii fulgentia cingunt
Solis aui ſpecimen: bigis it Turnus in albis
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.
Hinc pater Æneas Romanæ ſtirpis origo,
Sidereo flagrans clypeo, & cæleſtibus armis:
Et iuxta Aſcanius, magnæ ſpes altera Romæ,
Procedunt caſtris. NVNC SACRIFICIA,
-puráque in veſte ſacerdos
Setigeræ fœtum ſuis, intonſámque bidentem
Attulit: admouítque pecus flagrantibus aris.
Illi ad ſurgentem conuerſi lumina ſolem
Dant fruges manibus ſalſas: & tempora ferro
Sũma notant pecudũ: pateríſque altaria libant.

HAEC Romano ritu: ille ſuo,

-ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ
Ὅρκια πιστὰ θεῶν σύναγον: κρητῆρι δὲ οἶνον
Μίσγον: ἀτὰρ βασιλεῦσιν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν.
Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν
Ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο,
Ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας. αὐτὰρ ἔπειτα
Κήρυκες Τρώων, καὶ Ἀχαιῶν νεῖμαν ἀρίστοις.

Orationes deinceps nullo modo pares,

Τοῖσιν δ' Ἀτρείδης μεγάλ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών.
Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις,
Καὶ ποταμοὶ, καὶ γαῖα, καὶ οἳ ὑπένερθε καμόντας
Ἀνθρώπους τίνυσθον, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ:
Ὑμεῖς μάρτυροί ἐστε: φυλάσσετε δ' ὅρκια πιστά.
Εἰ μέν κεν Μενέλαον Ἀλέξανδρος καταπέφνῃ,
Αὐτὸς ἔπειθ' Ἑλένην ἐχέτω, καὶ κτήματα πάντα.
Ἡμεῖς δ' ἐν νήεσσι νεώμεθα ποντοπόροισιν.
Εἰ δέ κ' Ἀλέξανδρον κτείνῃ ξανθὸς Μενέλαος,
Τρῶας ἔπειθ' Ἑλένην, καὶ κτήματα πάντ' ἀποδοῦναι,
Τιμὴν δ' Ἀργείοις ἀποτινέμεν ἥντιν' ἔοικεν·
Ἥ τε καὶ ἐσσομένοισι μετ' ἀνθρώποισι πέληται.
Εἰ δ' ἂν ἐμοὶ τιμὴν Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες
Τίνειν οὐκ ἐθέλωσιν Ἀλεξάνδροιο πεσόντος:
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ ἔπειτα μαχήσομαι εἵνεκα ποινῆς
Αὖθι μένων, εἵως κε τέλος πολέμοιο κιχείω.

Solum facit Agamemnonem promittentem. At enimuerò Græcorum ille ritus qualis, ſi non vtrinque ſtipulentur? Nos igitur ſic,

Tum pius Æneas ſtricto ſic enſe precatur,
Eſto nunc Sol teſtis, & hæc mihi terra precanti:
Quam propter tantos potui perferre labores.
Et pater omnipotens, & tu Saturnia Iuno
Iã melior, iã diua precor: túq; inclyte Mauors,
Cũcta tuo qui bella pater ſub numine torques:
Fontéſq; fluuióſque voco: quæque ætheris alti
Relligio: & quæ cæruleo ſunt numina ponto:
Ceſſerit Auſonio ſi fors victoria Turno,
Conuenit Euandri victos diſcedere ad vrbem.
A Cedet Iulus agris: nec pòſt arma vlla rebelles
Æneadæ referent, ferróve hæc regna laceſſent.
Sin noſtrum annuerit nobis victoria Martem:
Vt potius reor: & potius dii numine firment:
Non ego nec Teucris Italos parere iubebo:
Nec mihi regna peto: paribus ſe legibus ambæ
Inuictæ gentes æterna in fœdera mittant.
Sacra, deóſq; dabo: ſocer arma Latinus habeto:
Imperium ſolenne ſocer: mihi mœnia Teucri
Conſtituent: vrbíſque dabit Lauinia nomen.

Nam quòd omiſit, *καὶ οἳ ὑπένερθε καμόντας ἀνθρώπους τίνυσθον*: rectè quidẽ. Agamemnon enim vult vlciſci Paridis iniurias: Æneas nihil niſi Lauiniam petit. Terrã quoque aptius inuocat quàm Agamemnon. addítque rationẽ: propter quam, inquit, tot ærumnas executus ſum. Præterea Iu-
B nonem, vt mala deprecetur. Martem belli numen: quod non ſine reprehenſione reliquit Agamemnon. Tum addit omnes cælites illa diuina periphraſi, *-quaque ætheris alti Relligio*, id eſt, dii qui in æthere colũtur. Præterea neque *κτείνῃ*, neque *καταπέφνῃ*: ſed, *Ceſſerit victoria Turno.* & addidit, *fors*: vt ſit fortuna, non virtus. Mox, *annuerit noſtrum victoria Martem*. ſic puto loqui deorum proceres in conciliis cæleſtibus. Cæterorum carminum virtutes à nobis alibi ſunt explicatæ. quæ verò dixerit Latinus, ſunt quauis imitatione potiora,

Sic prior Æneas: ſequitur ſic deinde Latinus,
Suſpiciens cælum, tendítque ad ſidera dextram,
Hæc eadem Ænea cælum, mare, ſidera iuro,
Latonæque genus duplex, Ianúmque bifrõtem,
C Vímque deũm infernam, & diri ſacraria Ditis.
Audiat hæc genitor, qui fœdera fulmine ſancit:
Tango aras, medióſque ignes, & numina teſtor,
Nulla dies pacem hanc Italis, nec fœdera rũpet,
Quo res cunque cadet: nec me vis vlla volentem
Auertet: non ſi tellurem effundat in vndas,
Diluuio miſcens, cælúmve in Tartara ſoluat.

Vbi animaduertas eadem aliis verbis, alióque orationis ambitu collecta. *Cælum, mare, cælites.* quæ auxit addita patria religione, *Iani & Ditis*, propter Auernum. Deinde ritus, *Tango aras*: ſicut in quarto, *-araſq; tenebat*. Anſulas enim habebant aræ: quod etiam in antiquis videmus monumentis. Quinque verſus, quibus vter-
D que pugnæ declarabatur euentus, tribus colligit verbulis, *Quo res cunque cadet.* Nota: *vis vlla volentem Auertet.* Neque ipſe volens faciam: neque me vis vlla velle faciet: ne Iupiter ipſe quidem. Quinetiam nullis terroribus, nullis rerũ monſtris mutabor.

Iliados primo, verſus eſt in quo aiunt epitheta ditare ventum, quæ in noſtro nulla ſint,

Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει ἑκάεργος Ἀπόλλων.

Noſter autem ille,

Proſequitur ſurgens à puppi ventus euntes.

Primùm, quæ epitheta? equidem vnum tantùm video, ídq; languidũ. quid enim aliud eſt *ἴκμενον*, quàm veniens? At omnis ventus veniens eſt, vnde & Latinus vox. In Virgiliano verſu verò qui

qui negat epithetum: ipſe quid ſit epithetū neſcit. Neque enim vnico tantùm verbo clauditur omne epithetum, ſed interdum pluribus. Plurima apud Horatium exempla, *Verris obliquum meditantis ictum*. Et grandiores ſunt loquutiones periphraſticæ. Igitur quod οὐρὴ Græcis, quaſi ad caudam: Maroni fuit, in *puppi*, & *ſurgens* ſanè ſignatè, qui antea non eſſet.
Eſt in v. Iliad. & alibi non ſemel verſus ille,

Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξεν

Ἕκτωρ. Quod ſemel tantùm Virgilius, additáque apoſtrophe ad interrogationē: quo nihil eſſe poteſt ſuauius,

Quem telo primum, quem poſtremum aſpera virgo
Deijcis? aut quot humi morientia corpora fundis?

Verba quoque Hectoris moribundi, prædicantis Achilli mortem, longè ſunt languidiora illis quæ dicit Orodes Mezentio,

-non me quicunque es inulto,
Victor, nec longum lætabere. Te quoque fata
Proſpectant paria, atq; eadem mox arua tenebis.

Ille autem ſic in xxii. Iliad.

Φράζεο νῦν μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι,
Ἤματι τῷ, ὅτε κέν σε Πάρις, καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐσθλὸν ἐόντ' ὀλέσωσιν ἐνὶ Σκαιῇσι πύλῃσι.

Item reſponſio,

Τὸν καὶ τεθνηῶτα προσηύδα δῖος Ἀχιλλεύς.
Τέθναθι. κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι, ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.

Quanto plus ſpirat militis ille,

Ad quem ſubridens, miſta Mezentius ira,
Nunc morere, aſt de me diuûm pater atq; hominum Rex

C *Viderit.* Vbi ſui poematis indignum putaſſe Homericum verbum animaduertas. quod enim ille σαρδάνιον γέλασσε dixit: hic *ſubridens ira miſta.* Et cùm Orodes nondum eſſet mortuus: rectè, & quidem cū aduerbio, *Nunc morere.* quare cùm expiráſſet Hector, non decuit Achillem verbū τέθναθι. Id quoque memineris à Virgilio ſemel poſitam, ab Homero bis huiuſcemodi diuinationem, quippe in xvi. tantundem prædicit Patroclus,

Οὔ θην οὐδ' αὐτὸς δηρὸν βέῃ, ἀλλά τοι ἤδη
Ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή,
Χερσὶ δαμέντ' Ἀχιλῆος ἀμύμονος Αἰακίδαο.

Vbi ſimpliciter Homerus, βέῃ: Maro autem amplius, *inulto.* & elegantius,

D *-te quoq; fata Proſpectant paria.*

Profectò pulcherrima ſunt loca, quæ videas in vtroque authore: vbi duo confligunt exercitus. in iiii. Iliados,

Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἐς χῶρον ἕνα ξυνιόντες ἵκοντο,
Σύν ῥ' ἔβαλον ῥινούς, σὺν δ' ἔγχεα, καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων, ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλοισι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε, καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν,
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων, ῥέε δ' αἵματι γαῖα.

Quæ iiſdem verbis etiam in viii. repoſuit: noſter autem tāto impetu, vt videar non inter poeticas delicias, ſed in medio Marte verſari;

A *At manus interea muris Troiana propinquat,*
Hethruſcíq; duces, equitúmq; exercitus omnis,
Compoſiti numero in turmas. Fremit æquore toto
Inſultans ſonipes, & preſsis pugnat habenis,
Huc obuerſus & huc. tum latè ferreus haſtis
Horret ager, campique armis ſublimibus ardēt.
Nec non Meſſapus contrà, celeréſque Latini,
Et cum fratre Coras, & virginis ala Camillæ,
Aduerſi campo apparent: haſtáſque reductis
Protendunt longè dextris, & ſpicula vibrant:
Aduentúſque virûm, fremitúſque ardeſcit equorum.

Is progreſſus. Vide congreſſum,

B *Iámque intra iactum teli progreſſus vterque*
Subſtiterat. ſubitò erumpunt clamore, fremētéſque
Exhortantur equos: fundunt ſimul vndiq; tela
Crebra, niuis ritu, cælúmque obtexitur vmbra.
Continuò aduerſis Tyrrhenus, & acer Aconteus
Connixi incurrunt haſtis, primíque ruinam
Dant ſonitu ingenti, perfractáque quadrupedantum
Pectora pectoribus rumpunt.

DEINDE interponit varias viciſsitudines impreſsionum: tandem verò inſurgit,

Tertia ſed poſtquā congreſsi in prælia, totas
Implicuere inter ſe acies, legítque virum vir:
Tum verò & gemitus morientum, & ſanguine in alto
Armáque, corporáque, & permiſti cæde virorū
C *Semianimes voluūtur equi, pugna aſpera ſurgit.*

QVI verſus à Lucillio irridebatur:

-Haſtis horret ager: eum fecerat Ennius ex Homeri xiii. Iliadis,

Ἔφριξεν δὲ μάχη φθισίμβροτος ἐγχείῃσι

Qui verò duo verſus in xiii. ſunt Iliados, fatemur ex Græcæ linguæ commoditate nobis eſſe aptiores ad laudandum, quàm ad imitādum,

Φράξαντες δόρυ δουρὶ, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ
Ἀσπὶς δ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ.

Cæterùm qui ſunt in agminibus exercitati (vtinam id ignotum eſſet nobis) verborū tum ſucceſſionem, tum cohæſionem probent: rem quæ indicatur, rideant. Fac haſtæ haſtam hærere poſſe: quod niſi cancellatim fiat, eſſe nequit: hoc autem neque ab Homero declaratum eſt: neq; per
D verbum φέρεσθαι explicari quit. Item, clypeum clypeo cōferri: hoc enim eſt teſtudo priſcorum. quonam modo galeæ galea cohærebit? Præterea cùm dixit σάκος σάκεϊ. quid erit ἀσπὶς ἀσπίς? quare diuinus vir cùm ἄπορον animaduerteret, contentus fuit illis quæ fieri ſolent, *Hæret pede pes, denſuſque viro vir.* Quàm verò inepta futura fuerit ea imitatio, ſi expleretur: ex his patebit,

Confertæ haſtæ haſtis, tum pes pede, ſcutaq; ſcutis,
Atq; humeris humeri, galeæ galea, atq; viro vir.

Quos ſanè verſus propino etiā Lucillio irridēdos: tametſi ſunt illis Homericis φαλαγγηκότεσι. Verùm græculi grammatici quid ſit Virgilium eſſe, neſciunt.

Illa minoris controuerſiæ, facilioris aſſen-

ſionis quæ ſunt ex Iliados I X,

Ω'ς δ' ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα
Βορέας καὶ Ζέφυρος, τώτε Θρῄκηθεν ἄητον,
Ε'λθόντ' ἐξαπίνης, ἄμυδις δέ τε κῦμα κελαινὸν
Κορθύεται, πολλὸν δὲ παρὲξ ἅλα φῦκος ἔχευαν.

Magnificẽtiº & ſignatiº, vt omnia ſēper, noſter,

Aduerſi rupto ceu quondam turbine venti
Confligunt, Zephyruſq́; Notuſq́;, & lætus Eois
Eurus equis, ſtridunt ſyluæ, ſæuitq́; tridente
Spumeus, atq; imo Nereus ciet æquora fundo.

Aduerſos fecit: quibus eſſet vnda cumulatior, ac non ſine cauſa *κορθυόμενον*. Addit violentiam, Ruptus turbo. Et illius ſimplicitas vehementer opprimitur iucundiſsima illa circunſcriptione, *-& lætus Eois Eurus equis.* In cæteris quis non videt hic magiſtrum qui didicerit, illic diſcipulũ qui docuerit? Vt omittamus Zephyrum Thracium. Quis enim hoc defendat? Porphyrius opinor: qui ait Zephyrum è Thracia flare in Græciam, turpi ſanè aut inſcitia aut impudentia. eſt enim Græciæ Thracia Septẽtrionalis, non Occidentalis. Quòd ſi dicat Homerum Iliadẽ ſcribere: cuius loci ſitus ventorum quoque ſitũ doceat: ac propterea Zephyrum Occidẽtalem vẽtum per Thraciam flare in eam partem Aſiæ, vbi fuit Ilium: hoc quoque falſum eſt. Argeſtes enim potius is eſt quàm Zephyrus. Zephyrus autem per Græciam in Troianos cãpos tranſmittit, quanquam ne ſic quidem. non enim obliquè ſpirat, ſed rectà *ἰσημερινῶς* sub circulo æquatore. Præterea non poteſt abſolui, cùm Zephyrum & Boream ex iiſdem cæli ſegmentis fecerit proficiſci. Si Troianis igitur mittet Zephyrũ Thracia, iis nullo modo Boreas indidem mitti conuenit. Ne verò ſine iudiciis ſemper iudicemus: quod fecimus modò in Græcis, vt Latina faceremus: in Latinis quoque cenſuimus faciundũ, vt facta Græca demonſtrent cuiuſmodi Homerica illa fieri potuerint. quæ tamen non gloriæ gratia nunc à nobis poſita arroganter putes: ſed animi cauſa potius: vt imitationis viam hac quoque in parte muniamus. Sũto igitur ſic, ſanè extempore & in mediæ noctis fuſa vigiliis, feſſo iã animo, ac cœnaturienti,

Η' ὑπὸ ῥηγνυμένοιο τυφάονος ἀντία κυρτῇ
Κύματα εἰς ἀνέμων, Ζεφύροιό τε, καὶ Βορέαο
Ι'δ' εὔρου μάρνανται ἰὼν ἱππασίαισιν
Τῶν δέ γ' ὀρνυμένων σίζουσ' ἐπεγείρεται ὕλη
Ψαμμοχύτη πόθεν πόντου τ' ἀναφλύζεται ἅλμη.

Apponemus huic & hanc propter affinitatem: quæ ſanè eſt magnifica, & Virgilio digna. Poſita verò eſt in lib. Iliad.

Ω'ς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέϊ κῦμα θαλάσσης
Ο'ρνυτ' ἐπασσύτερον Ζεφύρου ὑποκινήσαντος
Πόντῳ μὲν τὰ πρῶτα κορύσσεται. αὐτὰρ ἔπειτα
Χέρσῳ ῥηγνύμενον μεγάλα βρέμει· ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας
Κυρτὸν ἐὸν κορυφοῦται, ἀποπτύει δ' ἁλὸς ἄχνην.

Magnifica inquam, & plena, & nobilis. Aiunt igitur diuite narratione expolitum maris motũ, motúſque incrementa. Virgilium verò (ſic enim loquuntur) peruolaſſe tantùm,

Fluctus vbi primo cœpit cùm albeſcere ponto,
Paulatim ſeſe tollit mare, & altius vndas
Erigit: inde imo conſurgit ad æthera fundo.

Sanè exuperat Græcos potius, quàm ſuperat. Sonum enim audis: prudentiam deſidero. nánque ait incipere attolli in litore. & ſtatim ait in põto cumulari primùm, deinde frangi in litore. tũ autem poſtquam fregit ipſum fluctum in litore, quid redit ad curuationem? poſtremò non eſt verum tunc ſordes expui, ſed poſtea id fit. Quæ vidẽs Poeta, nihil repetiuit: ſed vno tractu proceſſum fluctuationis aptiſsimè deſcripſit. Ante igitur motum, qui animaduerſione dignus ſit, albeſcit maris ſuperficies, criſpata enim fulget. deinde paulatim ſeſe tollit. tum altiores vndæ contumeſcunt. Poſtremò ſubuertitur à fundo ipſo. Illud etiam addas animaduerſionibus: non eſſe maiores fluctus in alto mari cùm quatitur tempeſtate, quàm vbi minus eſt profundũ. Quẽadmodum in hoc noſtro Britannico videmus. Potes &, *primo ponto*, interpretari in litore. Verũ ibi ſemper albeſcit: ſemper enim frangitur.

Quàm verò generoſè dixerit illa ex X I, Vlyſſeæ,

Ω'ρα μὲν πολέων μύθων, ὥρα δὲ τε ὕπνου:

-ſuadentq́; cadentia ſidera ſomnos. nonniſi nobilia ingenia poſſunt comprehendere.

In X I Vlyſſ. metitur Homerus Oti & Ephialtæ corpora,

Τοὺς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος ἄρουρα
Καὶ πολὺ καλλίστους μετά γε κλυτὸν ὠρίωνα·
Ε'ννέωροι γὰρ τοίγε, καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
Εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γε γενέσθην ἐννεόργυιοι.
Ο'ι ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐν Ὀλύμπῳ
Φυλόπιδα στήσειν πολυάϊκος πολέμοιο·
Ο'σσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν αὐτὰρ ἐπ' Ὄσσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἄμβατος εἴη.

Admirãtur Græculi pueriles menſuras: aiántque eſſe *δυμένων ἀκρίβειαν*: ignauéque eſſe omiſſum à Virgilio. Nimis ſæpe cogor exclamare, aliud eſſe Græculum circulatorẽ, aliud regiæ orationis authorẽ. Indigna cenſuit ſua maieſtate Virgilius hanc minutam ſuperſtitionem. Nã quod ad montium congeſtionem attinet, nemo Græcorum ad illorum numerorũ artem acceſſit: de qua ſuo loco,

-ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam.
Scilicet, atq; Oſſæ frondoſum inuoluere Olympum.

Satis igitur habuit dicere: *immania corpora*. & plus dixit quàm Homerus. Ille enim *ἀπειλήτην*: nos autem,

-manibus magnum reſcindere cælum
Aggreſſi, ſuperiſq́; Iouem detrudere regnis.

Admirabilẽ verò proportionem hanc dimetiamur. Quadruplam deberi aiunt proceritatem craſsitudini. Homerus dixit latos *ἐννεαπήχεας* longos *ἐννεοργυίους*. Paſſus quartam partem eſſe cubitum. Sanè cùm ſui quiſque paſſus æquet longitudinem: quartam partem ſui, cubitum habet. Itaque etiam plicatis ad pectus brachiis, ſummitatibus ſuis medii digiti ſeſe contingunt. Cæterùm

rũm neutiquam verum eſt, eiuſmodi eſſe hominis ſymmetriã. Cùm enim iuſtæ homo magnitudinis, octonûm ſit palmorum, pectus eſſet palmorum duûm. qua conſtitutione nihil eſſe poteſt deformiꝰ. In viro forti tres octauas ferè partes ſuæ lõgitudinis à pectore capi cõuenit: ab humeris tantundem cum ſemiſſe.

Parthenias noſter pari vſus eſt verecundia, cùm Polyphemi ingluuiem narraret, atque crudelitatem,

Vidi egomet duo de numero cùm corpora noſtro
Prenſa manu magna, medio reſupinus in antro
Frangeret ad ſaxum. Quæ Homerus, quaſi diceret apud iudicem cauſam, atrociſsimis atque immundiſsimis verbis vſus eſt,

Σὺν δὲ δύο μάρψας, ὥστε σκύλακας ποτὶ γαίῃ
Κόπτ᾽, ἐκ δ᾽ ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε. δεῦε δὲ γαῖαν.
Τοὺς δὲ διαμελεϊστὶ ταμὼν ὡπλίσσατο δόρπον.
Ἤσθιε δ᾽ ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, οὐδ᾽ ἀπέλειπεν
Ἔγκατά τε, σάρκας τε καὶ ὀστέα μυελόεντα.

Quæ ille paucis, atque inſignibus,

Viſceribus miſerorum, & ſanguine veſcitur atro.

Neque enim repræſentare voluit teterrimã carnificinam, quę non deceret heroicam maieſtatẽ, ſed oleret potius ſatyricam licentiam,

Quæ ex v, Vlyſſeæ tranſtulit ad ſuam Circen, longè ſunt excellentiora,

—ᾧ ἐνὶ νύμφη
Ναῖεν ἐϋπλόκαμος. τὴν δ᾽ ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν.
Πῦρ μὲν ἐπ᾽ ἐσχαρόφιν μέγα καίετο. τηλόσε δ᾽ ὀδμὴ
Κέδρου τ᾽ εὐκεάτοιο, θύου τ᾽ ἀνὰ νῆσον ὀδώδει
Δαιομένων. ἡ δ᾽ ἔνδον ἀοιδιάουσ᾽ ὀπὶ καλῇ
Ἱστὸν ἐποιχομένη χρυσείῃ κερκίδ᾽ ὕφαινεν.

Diues inaceſſos vbi Solis filia lucos
Aſsiduo reſonat cantu, tectisq́; ſuperbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum,
Arguto tenues percurrens pectine telas,

Vides enim Heroicam phraſin, *reſonat lucos cantu.* & *arguto pectine* melius, quàm aureo.

Cùm Eliſæ diris, dirę Polyphemi nullam habent proportionem maieſtatis,

Δὸς, μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ᾽ ἱκέσθαι.
Ἀλλ᾽ εἴ οἱ μοῖρ᾽ ἐστὶ φίλους τ᾽ ἰδέειν καὶ ἱκέσθαι,
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν
Ὀψὲ κακῶς ἔλθοι ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους
Νηὸς ἐπ᾽ ἀλλοτρίης, εὕροι δ᾽ ἐν πήματα οἴκῳ.

Omitto coactam & inſuauem dictionem, ἐν πήματα οἴκῳ: nam penitus eſt barbara hæc figura: ſi euenit quod precatur, id quoque in fatis fuit. quomodo ſi eſt μοῖρα ἱκέσθαι: nõ ſit μοῖρα ſic quoq; ἱκέσθαι. quare noluerim pleriſq; in locis, hîc & alibi Homerum tam placuiſſe Poetæ noſtro. ſed loquutiones atque ſententiæ comparentur,

—ſi tangere portus
Infandum caput, ac terris adnare neceſſe eſt:
Et ſic fata Iouis poſcunt: hic terminus hæret.
At bello audacis populi vexatus & armis
Finibus extorris, complexu auulſus Iuli
Auxilium imploret, videatq́; indigna ſuorum
Funera: nec quum ſe leges ſub pacis inique
Tradiderit, regno aut optata luce fruatur:

A *Sed cadat ante diem, mediaq́; inhumatus arena.*

Vbi etiam hiſtoriam tetigit Virgilius. Etenim memoriæ proditum eſt, Æneam cum Mezentio pugnantem in Numici fluminis ripa nuſquam comparuiſſe.

Similem immiſcuit illis eruditionem,

Mæonio regi, quem ſerua Lycimnia furtim
Suſtulerat, vetitisq́; ad Troiam miſerat armis.

Quos cùm confeciſſet ad illorum normam, quæ in 11, Iliados ſcripta ſunt,

Οὓς τέκεν Ἀστυόχη δόμῳ Ἄκτορος Ἀζείδαο
Παρθένος αἰδοίη ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Ἄρηϊ κρατερῷ, ὁ δέ οἱ παρελέξατο λάθρῃ.

Condiuit legum militarium ſcientia. Neque enim licebat ſeruis militare: icciirco vetita dixit arma.

Exanguia illa quoque ex Iliados xxi,

Ὡς δὲ λέβης ζεῖ ἔνδοθ᾽ ἐπειγόμενος πυρὶ πολλῷ
B Κνίσσην μελδόμενος ἁπαλοτρεφέος σιάλοιο
Πάντοθεν ἀμβολαδὸν, ὑπὸ δὲ ξύλα κάγκανα κεῖται:

ita animauit,

—magno veluti cùm flamma ſonore
Virgea ſuggeritur coſtis vndantis aheni,
Exultantq́; æſtu latices, furit intus aquaï
Fumidus, atque altè ſpumis exuberat amnis.
Nec iam ſe capit vnda: volat vapor ater ad auras.

Nam quid attinebat, porcinas intus carnes ponere? & κεῖται, emortua vox eſt: illa viua, *ſuggeritur*, vt ne ignis deficiat. Subinde nanq; materia fouẽdus ignis qui è virgis fit. adeò pingit omnia diuinus vir. Et ſanè ſonitus maior ex eo igni, quàm ex ligno maiore aut craſsiore. Neque verò aut deeſt, aut latet nos cauſa. Multum enim aeris diuulſi in ipſis ramalibus. Ahenũ quo
C que grandior vox, quàm lebes. Itaque alibi adornauit epitheto, *Dodonæoſq́; lebetes.* Omitto quod videre videor, ignem ipſum, aquam bullantem, fumi globum, qui à diuino viro χαρδητως dictus eſt: *vapor ater.* Diuina ſanè illa, *Nec iam ſe capit vnda.* fit enim ſeipſa maior. Nihil verò puerilius quàm quod ibi ab Homero dictum eſt, Xanthi aquas vri igni. Sanè Xanthum Vulcanus fortaſſe poſsit vrere: ſicut Martem vulnerare Diomedes. at aquas igni vri in fluuio, quis credat? Potius ac citius, ſi qua vrũtur, ea aquis ab incendio vindicari. Eſt & altera ſententia contra naturam,

D ζεῖ δ᾽ ὕδωρ οὐδ᾽ ἔθελε προρέειν:

Nihil futilius. tunc enim maximè mouetur aqua vbi feruet. Quin liquores ignem perinde atque vaſtatorem fugiunt. Si olei aliquãtum ſuper tabulam mittatur, atque in medio eius carbo accenſus imponatur: videbis illico diffugere oleum, diffunderéque ſeſe, atque dilatare.

Quæ verò qualiáque addidit ornamenta illi ex xi, Iliados?

Ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον.
Olli dura quies oculos, & ferreus vrget
Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.

In eodem poſuit verſus luculentiſsimos, quos etiam repetiuit in xx,

-αἵματι δ' ἄξων
Νέρθεν ἅπας πεπάλακτο, καὶ ἄντυγες αἳ περὶ δίφρον,
Ἃς ἄρ' ἀφ' ἱππείων ὁπλέων ῥαθάμιγγες ἔβαλλον
Αἵ τ' ἀπ' ἐπισσώτρων.

Huic ſplendorem addidit grandiloquentiæ,

-ſpargit rapida vngula rores
Sanguineos,miſtaq́, cruor calcatur arena.

Par rotunditas & in illis,

Tum caput orantis nequicquam ac multa parantis
Dicere,deturbat terræ:truncumq́, repente
Prouoluens. Aſtricto nanq; ambitu numerorum expediuit facti celeritatem:atq; aures præuenit, ſicut ille anteuerterat preces. Homerica verò ſunt longa & laxa,

Ἦ, καὶ ὁ μέν μιν ἔμελλε γενείου χειρὶ παχείῃ
Ἁψάμενος λίσσεσθαι, ὁ δ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε
Φασγάνῳ ἀΐξας, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε,
Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦγε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.

Falſum præterea eſt,à pulmone caput auulſum loqui poſſe.& durum eſt,Caput miſtum puluere. non enim miſcetur quod apparet & extat.

Similem & probauit & exercuit celeritatẽ in prælio,vbi copiam & frequentiam ingruentium telorũ ſic deſcripſit: *crebra niuis ritu*: neq; admittere voluit Homeri prolixitatem, quæ eſt in x I I,Iliados,

Τῶν δ' ὥστε νιφάδες χιόνος πίπτωσι θαμειαὶ
Ἤματι χειμερίῳ, ὅτε τ' ὤρετο μητίετα Ζεὺς
Νιφέμεν ἀνθρώποισι πιφαυσκόμενος τὰ ἃ κῆλα,
Κοιμήσας δ' ἀνέμους χέει ἔμπεδον ὄφρα καλύψῃ
Ὑψηλῶν ὀρέων κορυφὰς, καὶ πρώονας ἄκρους,
Καὶ πεδία λωτοῦντα, καὶ ἀνδρῶν πίονα ἔργα,
Καί τ' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς κέχυται λιμέσι τε καὶ ἀκταῖς
Κῦμα δέ μιν προσπλάζον ἐρύκεται, ἄλλα τε πάντα
Εἴλυται καθύπερθ', ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.

Deteſtatus eſt Poeta noſter more ſuo loquacitatem,& quid eſt,τὰ ἃ κῆλα? Tempeſtatem intelligit.Sanè nix non vaſtat, vt fulmen, aut grando, aut imber.& ταυτολογία,κορυφαὶ,ἄκρους.In mari verò quis vidit niuẽ? ſanè id præter modum. Neque ſcio quorſum κῦμα ἐρύκεται,id eſt, κατέχει χιόνα, vt interpretantur:ſed arcet. Neque ὄμβρος, rectè.& haud ita multò antè eiuſdem niuis ſimilis comparatio non ſine reprehenſione,

Οἱ δ' ἄρα χερμαδίοισιν ἐϋδμήτων ἀπὸ πύργων
Βάλλον ἀμυνόμενοι σφῶν τ' αὐτῶν, καὶ κλισιάων,
Νηῶν τ' ὠκυπόρων, νιφάδες δ' ὣς πῖπτον ἔραζε
Ἅς τ' ἄνεμος ζαὴς νέφεα σκιόεντα δονήσας
Ταρφειὰς κατέχευεν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.

Quãto aptius miſsilia grãdini aſsimilaſſet,quẽadmodum Poeta verus,

Ac velut effuſa ſi quando grandine nimbi
Præcipitant:omnis campis diffugit arator,
Omnis & agricola,& tuta latet arce viator,
Aut amnis ripis,aut alti fornice ſaxi
Dum pluit in terris:vt poſſit Sole reducto
Exercere diem. Aliam verò ſtrigoſiorem ponit in x v, Ὡς δ' ὅταν ἐκ νεφέων πτῆται νιφὰς, ἢ χάλαζα

Ψυχρὴ ὑπαὶ ῥιπῆς αἰθρηγενέος Βορέαο.

Vbi non puduit cadenti grandini deſcendentẽ de cælo Itum comparare. nihil enim infelicius.

A Hæ igitur comparationes oppreſsionum. Res autem ipſa,vt hic Æneæ:ita in nono deſcribitur ſuper Turno,& ſuper Aiace in x v I,Iliados,

Ergo nec clypeo iuuenis ſubſiſtere tantùm
Nec dextra valet.iniectis ſic vndique telis
Obruitur. ſtrepit aſsiduo caua tempora circum
Tinnitu galea:& ſaxis ſolida æra fatiſcunt:
Diſcuſſæq́, iubæ capiti:nec ſufficit vmbo
Ictibus,ingeminant haſtis & Troes,& ipſe
Fulmineus Mneſtheus. Tum toto corpore ſudor
Liquitur,& piceum(nec reſpirare poteſtas)
Flumen agit.feſſos quatit æger anhelitus artus.

Αἴας δ' οὐκ ἔτ' ἔμιμνε, βιάζετο γὰρ βελέεσσι.
B *Δάμνα μιν Ζηνός τε νόος, καὶ Τρῶες ἀγαυοὶ,*
Βάλλοντες, δεινὸν δὲ περὶ κροτάφοισι φαεινὴ
Πήληξ βαλλομένη καναχὴν ἔχε. βάλλετο δ' αἰεὶ
Κὰπ φάλαρ' εὐποίηθ', ὁ δ' ἀριστερὸν ὦμον ἔκαμνεν
Ἔμπεδον αἰὲν ἔχων σάκος αἰόλον, οὐδ' ἐδύναντο
Ἀμφ' αὐτῷ πελεμίξαι, ἐρείδοντες βελέεσσι.
Αἰεὶ δ' ἀργαλέῳ ἔχετ' ἄσθματι. κὰδ δέ οἱ ἱδρὼς
Πάντοθεν ἐκ μελέων πολὺς ἔρρεεν, οὐδέ πῃ εἶχεν
Ἀμπνεῦσαι, πάντῃ δὲ κακὸν κακῷ ἐστήρικτο.

Pulcherrima eſt equi comparatio in x v,Iliad.

Ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίοιο κροαίνων,
Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο
Κυδιόων, ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
Ὤμοις ἀΐσσονται. ὁ δ' ἀγλαΐηφι πεποιθὼς
C *Ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα, καὶ νομὸν ἵππων.*

Non pauca hic animaduertẽda. Primùm, an omnia excuſſerit Poeta noſter. nam quod verbũ habuit Latinũ, quo diceret illud στατὸς, *Stabulatitium* dicunt Itali voce feliciſsima,longéque euidentiore,quàm Græci. στατὸν etiam alibi quã in ſtabulo intelligam. Sanè Poeta illo aduerbio deſignauit,*Tandem liber equus*,id eſt,multo pòſt tempore,quàm non eſt ſolutus. ἀκοστήσας prætcrijt noſter.nos in hymno Rochi ſic expreſsimus Saturum ad præſepe. Alterum quod perpendamus,eſt:longè melius à noſtro partes collocatas. Nam otioſus ille verſus,

Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο,

Si non it ad fluuium. vadit enim ἐς ἤθεα καὶ νόμον ἵππων. Quare multo melius diuiſit ac diſtribu-
D it Maro,aut in paſtus,aut ad fluuium. Tertio loco non eſt prætereundum: peſsimos eſſe equos, qui aquis gaudent,vt abluantur.neque ſitis, neque laboris eſſe patientes. Qui ſe puluerant libenter,ærumnarum tolerãtiores ſunt,& dominis fideliores. Quartò meminerimus in ſexto Iliados,huic item equo Paridem totidem,iiſdémque verbis comparatum. quo nihil eſſe poteſt turpius. Dantur enim comparationes duabus de cauſis:ob efficaciam, & ob decorem. quorũ vtrumque ſi repetantur,amittitur. poſtremò σόλοικον:πεποιθὼς,ſine verbo,rectus eſt,& ſubdit ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει.

Qualis vbi abruptis fugit præſepia vinclis
Tandem liber equus campoq́, potitus aperto,
Aut ille in paſtus,armentaq́, tendit equarum,
Aut aſſuetus aquæ perfundi flumine noto

Emicat,

Emicat, arrectiſq́; fremit ceruicibus altè
Luxurians, luduntq́; iubæ per colla, per armos.

Eſt etiam plus, *fremit*, quàm κυδιόων. & *luxurians* quàm ἀγλαΐηφι πεποιθώς. & *ludunt*, felicius quàm ἀΐσσονται· modò huc ſcilicet, modò illuc. & verius *per colla, per armos*, quàm ὤμοις tantúm.

Nec verò coarctat ſẽper effuſam Homeri dictionem. interdũ enim ditat: vt illud in XXI, Iliados,

-λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε:
Τὸν ῥ' ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὖρον ἀρούρης.

-ſaxum circumſpicit ingens,
Saxum antiquum, ingens, campo quòd forte iacebat
Limes agro poſitus, litem vt diſcerneret aruis.

Plus ad rem facit, *antiquum*, quàm nigrum: declarat enim magnitudinem: quia à nullo emo- B tum eſt, & veroſimilius eſt, non eſſe aſperum: ſi pro termino poſitum fuerat. Hæc melius. Illa ampliora, Campus, ager, aruum. Campus planiciem dicit. Ager tractum terræ. Aruum agri partem. etiam οὖρον intendit ſumma illa eruditione. Lis enim à limitibus, Limes à diuiſione, qui ſolueret dominium, & poſſeſsionem, mutata Grçca vocali in Latinam tenuiorem. ſed hæc opulentius in libris Originum. Etiam illud notare poſſumus, *Saxum antiquum* aptè deſignare verba illa: ἄνδρες πρότεροι.

Etiam illis vicit: quæ ſunt ex eodem libro,

-φύγεν ὥστε πέλεια
Ἥ ῥά θ' ὑφ' ἴρηκος κοίλην εἰσέπτατο πέτρην
Χηραμόν. οὐδ' ἄρα τῇγε ἁλώμεναι αἴσιμον ἦεν.

In hac ſalua eſt columba. Cuius etiam, ſi diis pla- C cet, Fatum curam gerit, οὐ γὰρ αἴσιμον, inquit. in altera verò, quæ eſt in ſequenti libro fuga,

Ἠΰτε κίρκος ὄρεσφιν ἐλαφρότατος πετεηνῶν
Ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν
Ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται, ὁ δ' ἐγγύθεν ὀξὺ λεληκὼς
Ταρφέ' ἐπαΐσσει, ἑλέειν δέ ἑ θυμὸς ἀνώγει.

In noſtra, præda,

Quàm facilè accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequitur pennis ſublimem in nube columbam:
Comprenſamq́; tenet, pedibusq́; euiſcerat vncis:
Tum cruor, & vulſæ labuntur ab æthere plumę.

Haud dici poteſt, quàm ſit tabernaria illa oratio in II, Iliados, quam etiam tædet poſuiſſe,

Εἴπερ γάρ γ' ἐθέλοιμεν ἀχαιοί τε τρῶές τε
Ὅρκια πιστὰ ταμόντες ἀριθμηθήμεναι ἄμφω,
Τρῶας μὲν λέξασθαι ἐφέστιοι ὅσσοι ἔασιν,
Ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν ἀχαιοὶ,
Τρώων δ' ἄνδρ' ἕκαστον ἑλοίμεθα οἰνοχοεύειν,
Πολλαί κεν δεκάδες δευοίατο οἰνοχόοιο.

Sanè bellum orationis ductum, vel militarem, vel etiam Imperatorium, magno Atrida dignũ. at noſtra Iuturna verè Virgiliano ore loquitur,

-en omnes, & Troes, & Arcades hîc ſunt,
Fataliſq́; manus, infenſa Hetbruria Turno.
Vix hoſtem alterni, ſi congrediamur, habemus.

Aiacis ſunt verba modica in XIII, Iliadis,

Ἄφαρ δέ τε χεῖρες ἀμύνειν εἰσὶ καὶ ἡμῖν.

A Quæ noſter Pallas melius,

Mortales totidem nobis animęq́; manusq́;.

Fugit Hector in XXII, Iliad. fugit & Turnus: quæ loca, qui voluerit, poterit comparare: duo tamen hic ponam,

-ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον οὐδὲ βοείην
Ἀρνύσθην, ἅ τε ποσσὶν ἀέθλια γίνεται ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.

Quod caſtigatiſsimè noſter,

-neq; enim leuia, aut ludicra petuntur
Præmia, ſed Turni de vita & ſanguine certant.

Alter locus eſt eiuſdem modi, ſed diſparis ſententiæ: Achilles nutu vetat ſuis, nequis telo miſſili impetat Hectorẽ: ſanè loqui eum quis prohibebat? Currens quomodo abnuere intelligebatur?

B Λαοῖσι δ' ἀνένευε καρήατι δῖος ἀχιλλεύς,
Οὐδ' ἔα ἱέμεναι ἐπὶ Ἕκτορι πικρὰ βέλεμνα,
Μήτις κῦδος ἄροιτο βαλὼν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι.

Æneas autem hoſtibus, qui præſentes erant: non enim Troiani illic circum Hectorem,

Æneas mortem contrà, præſenſq́; minatur
Exitium, ſi quiſquam adeat: terretq́; trementes,
Exciſurum vrbem minitans.

In ſecundo Iliad.

Γαῖα δ' ὑπεστενάχιζε, διὶ ὣς τερπικεραύνῳ
Χωομένῳ, ὅτε τ' ἀμφὶ τυφωέϊ γαῖαν ἱμάσσῃ
Εἰν ἀρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.

Grandiores numeri noſtri,

C *Tum ſonitu Prochyta alta tremit, durumq́; cubile*
Inarime Iouis imperiis impoſta Typhoeo.

Vbi cùm diſputant vnicúmne tantùm ſit verbum εἰν ἀρίμοις apud Homerum, an duo: nihil ad nos. Inepti enim ſint, qui putent à Virgilio ignoratum quemadmodum appellaretur locus ille: à quo cùm ea ſcriberet tantum diſtabat, quantum Neapolis vel Roma, à Baiano ſinu.

In XVII, Iliad. eſt Tauri comparatio,

Ὡς δ' ὅταν ὀξὺν ἔχων πέλεκυν αἰζήϊος ἀνὴρ
Κόψας ἐξόπιθεν κεράων βοὸς ἀγραύλοιο,
Ἶνα τάμῃ διὰ πᾶσαν, ὁ δὲ προθορὼν ἐρίπῃσιν.

Tãtum abeſt vt noſtræ æquet magnitudinem, vt etiam vituperari poſsit. nam quid eſt, διὰ πᾶσαν? interpretantur, πανταίαν ἕλικα, & ſi percuſsit: hoc enim eſt κόψας: quomodo προθορὼν, præue- D nit ictum ſaltu? niſi dicas, τὸ πρὸ, ſignificare progreſsionem, non autem prægreſsionem. Longè eſt noſtra excellentior,

Quales mugitus fugit cùm ſaucius aram
Taurus, & incertam excuſſit ceruice ſecurim.

Vel illa vrbanitas, cùm ad aram ſtatuit. & quæ verba, *incertam excuſſit ſecurim.*

Ob Pallantis interitum Æneæ iram non lacrymis, aut obtutu furioſo, aut dentium concuſsione declarauit Poeta noſter, ſed verborum ſuppreſsione, & animi impetu. nam ſtatim accepto nuncio ſine verbis,

Proxima quæque metit gladio, latumq́; per agmen
Ardens limitem agit ferro: & quæ ſequuntur diuina: *Pallas, Euander in ipſis Omnia ſunt oculis.* Mox oranti Mago, quæ dixit,

A *-belli commercia Turnus*
Suſtulit iſta prior, iam tum Pallante perempto.

Dixit *commercia*, quia vitam auro atque argento mercabatur. Achilles autem ſimpliciter,

Πρὶν μὲν γὰρ πάτροκλον ἐπισπεῖν αἴσιμον ἦμαρ
Τόφρα τί μοι πεφιδέσθαι ἐνὶ φρεσὶ φίλτερον ἦεν
Τρώων, καὶ πολλοὺς ζωοὺς ἕλον, ἠδ' ἐπέρασα.
Νῦν δ' οὐκ ἔσθ' ὅστις θάνατον φύγῃ.

Ex Iliad. I, & XX, ponamus hic comparationem,

Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς ἀπὸ κρήνης μελανύδρου
Ἀμφυτὰ καὶ κήπους ὕδατος ῥόον ἡγεμονεύει
Χερσὶ μάκελλαν ἔχων, ἀμάρης δ' ἐξ ἔχματα βάλλων
Τοῦ μέν τε προρέοντος ὑπὸ ψηφῖδες ἅπασαι
Ὀχλεῦνται, τὸ δέ τ' ὦκα κατειβόμενον κελαρύζει
Χώρῳ ἐνὶ προαλεῖ, φθάνει δέ τε καὶ τὸν ἄγοντα.

Quorum optima quæque eo ſpatio incluſit Poeta, vt omnes ſanos deterruerit ab eiuſdem rei deſcriptione,

B *Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam*
Elicit, illa cadens raucum per leuia murmur
Saxa ciet, ſcatebriſq; arentia temperat arua.

Vbi neque olitoris, neque fœniſecæ ligonẽ aut marram habes. & προαλεῖ reſpondet cliuoſitas: & ἡγεμονεύει, *elicit*, Rectè tamen pingit Homerus ruſticum præpurgantem viam aquæ, ſublatis glebis aut ceſpitibus ex alueolo. quem ſignatiſſimo verbo atque à Grammaticis prætermiſſo Poeta declarauit, *Elicit*. Illices enim appellantur foſſiculæ in aruis.

Fugit Dolon in X, Iliad. fugientem inſequuntur Diomedes & Vlyſſes: quos duobus comparat canibus feram ſequentibus,

C Ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντε δύω κύνε εἰδότε θήρης,
Ἢ κεμάδ' ἠὲ λαγωὸν ἐπείγετον ἐμμενὲς αἰεὶ,
Χῶρον ἀν' ὑλήενθ', ὁ δέ τε προθέῃσι μεμηκώς.

Longè excellentius deſcribitur Æneas Turno inſtans,

Incluſum veluti ſi quando in flumine paſtor
Ceruum, aut puniceæ ſeptum formidine pennæ,
Venator curſu canis, & latratibus inſtat:
Ille autem inſidiis, & ripa territus alta
Mille fugit, refugitq; vias, at viuidus Vmber
Hæret hians, iam iamq; tenet, ſimiliſq; tenenti
Increpuit malis, morſuq; eluſus inani eſt.

Cuius exacta, venuſta, grandis, efficax, numeroſa, florida loquutio cuiuſcunque theatri expectationem ſuperat.

D Æneæ impetum nimbo cõparat Poeta verbis ac numeris eiuſmodi, vt multis Homeris opus ſit ad aſſequendam illius magnitudinem. Igitur vnam ponemus ex Iliad. XIII,

Qualis vbi ad terras abrupto ſidere nimbus
It mare per medium, miſeris heu præſcia longè
Horreſcunt corda agricolis, dabit ille ruinas
Arboribus, ſtragemq; ſatis: ruet omnia latè:
Anteuolant, ſonitumq; ferunt ad littora venti.

Quomodo nimbum *anteuolant venti*, ſi illum impellunt? quia nimbus craſſior aer eſt. Itaque ventus, & pòſt, & antè, & cum illo. Homerica autem admodum miſera eſt,

Ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ λιγέων ἀνέμων σπέρχωσιν ἄελλαι,
A Ἤματι τῷ, ὅτε τε πλείστη κόνις ἀμφὶ κελεύθους,
Οἵ τ' ἄμυδις κονίης μεγάλην ἱστᾶσιν ὀμίχλην.

Et in ſubſidiis alteram ex eodem libro. Ceterũ ne ſic quidem vincemur. Eſt autem hæc vehemens, & magnifica,

Οἱ δ' ἴσαν ἀργαλέων ἀνέμων ἀτάλαντοι ἀέλλῃ
Ἥ ῥά θ' ὑπὸ βροντῆς πατρὸς Διὸς εἶσι πέδονδε,
Θεσπεσίῳ δ' ὁμάδῳ ἁλὶ μίσγεται, ἐν δέ τε πολλὰ
Κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Κυρτὰ φαληριόωντα, πρὸ μέν τ' ἄλλ' αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα.

Veniat ſuppetias ex XVI,

Ὡς δ' ὅτ' ἀφ' ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρεος μεγάλοιο
Κινήσῃ πυκινὴν νεφέλην στεροπηγερέτα Ζεύς,
Ἔκ τ' ἔφανεν πᾶσαι σκοπιαὶ, καὶ πρώονες ἄκροι
Καὶ νάπαι, οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰθήρ.

Aſtrictior in eodem,

Ὡς δ' ὅτ' ἀπ' οὐλύμπου νέφος ἔρχεται οὐρανὸν εἴσω
Αἰθέρος ἐκ δίης, ὅτε τε ζεὺς λαίλαπα τείνει.

B Sanè paruo negotio ſic magnus liber, vt ait Martialis, fieri poteſt,

Quod verò vix ſummis attigit labris de Marte in XV, Iliadis,

-μαίνετο δ' ὡς ἄρης ἐγχέσπαλος:

Longè alio apparatu videas apud noſtrum,

Qualis apud gelidi cùm flumina concitus Hebri,
Sanguineus Mauors clypeo increpat, atq; furentes
Bella mouens immittit equos: illi æquore aperto
Ante Notos, Zephyrúmque volant, gemit vltima pulſu
Thraca pedum, circumq; atræ formidinis ora,
Iræq; inſidiæq; dei comitatus aguntur.

Toties in rebus argumentiſque ſimilibus maximos hoſce duos viros comparauimus: libet C verò tum animi, tum etiam eruditionis gratia contraria loca adducere. Sunt in quadrantibus Lunæ ſingulis bini dies, in quibus mare nõ mouetur. Calma, dicitur ab Adriaticis languida quies illa: à veteribus Romanis Græca voce, Malacia. Eius deſcriptionem traxit Homerus in XIIII, ad comparationem. Quòd ſi quis putat non eã immobilitatem, ſed otium à ventis tantùm eſſe, quod ſcribit, non laboro:

Ὡς δ' ὅτε πορφύρῃ πέλαγος μέγα κύματι κωφῷ,
Ὀσσόμενον λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα
Αὔτως, οὐδ' ἄρα τε προκυλίνδεται, οὐδετέρωσε,
Πρίν τινα κεκριμένον καταβήμεναι ἐκ Διὸς οὖρον.

D Contrarium huic, inquam, locum illum cenſeo, in quo æſtum maris deſcribit Maro. Non quod hoc motu careat in ipſa Malacia: ſed quia ibi quies, hic motus pingitur. Videamus igitur vter melius. ſunt enim diuina,

Qualis vbi alterno procurrens gurgite pontus,
Nunc ruit ad terras, ſcopuloſq; ſuperiacit vndam:
Spumeus, extremamq; ſinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retro, atq; æſtu reuoluta reſorbens,
Saxa fugit, littuſq; vado labente relinquit.

Mirificè ſanè Homerus ſurdum fluctum dicit. & colorem tantùm aſſignat mari purpureum: Non autem μορμυρυγὰς, aut φλοῖσβον, aut σμαραγμὸν, vt alibi. & dixit, αὔτως: Latinè dicas eleganter, Tantùm. i, nihil præterea. Hic autem farcit

cit oculos tã exacta deſcriptione, vt in hiſce verſibus plus videã illius motus, quàm in ipſo in mari.

Hæc ſunt quæ multo labore deſcripta, maiore iudicii periculo in medium adducta ſunt: alia quoque inueniantur, quæ hiſce addi poſſunt. Verùm ſatis hæc putauimus eſſe ad imitantium vtilitatem. cuius exemplum, regula, principiú, finis eſſe debet nobis Maro. Nam quemadmodum Antonius apud Ciceronem de Poetis, Vidētur enim ipſi alia lingua, quàm Latina loquuti: ita à nobis de Virgilio dici ſolet: cæteri alia lingua quàm poetica mihi vſi videntur. vnum tibi vt excellens ſis, proponendum eſt: electionē ſummam eſſe in poeta virtutem, & ſui faſtidiú.

Electio ſumma virtus in poeta.

B Mulierem Ariſtoteles ſuapte natura μεμψίμοιρον vocat. talem te eſſe oportet, vt etiã expetas plus quàm poſsis. Homericam fuge licentiam, & laxú dicendi genus. nihil non probat ille, quod ſemel meditatus eſt. Excutere potes aliquot etiãnum loca, vt teipſum acuas, atque adeò incendas ad iudicandum.

Totus aditus fabulæ Ariſtæi ſumptus eſt ex Iliad. XVIII: vbi & moderatio, & numeri, & rerum prudentia maior Virgilio. nimius eſt in recenſendis Nereidibus Homerus: perinde atque caneret Genealogiam. Prudētiæ fuit illud, quod alibi quoque diximus: Ariſtæum in Penei tipis ſtatuere, vt à matre exaudiretur. nam de profúdo maris Achilles flens in tentoriis, qui poſsit? præſertim cùm dii Homerici nihil audiant aut ſciãt, niſi per nuncios, aut quæ ſub oculis habeant. Agamemnon Achilli ſe purgaturus, inepta detinet aures oratione: Atēque fabulam attexit. C Sed & Æneam cum Achille, nõ ſolum irato, ſed etiam inſano nugantem facit de ſuis maioribus, déque ſuis equabus, maximis mendaciis. Itaque non eſt mirum ſi pleráque mutauit Maro, plurima omiſit. Neque muſcarum probauit comparationes neq; fabarum, quam ille ponit in decimotertio, ſatis humilem, atque Heroica indignã maieſtate. A' deorum verò prælüs canendis Deus ipſe optimus maximus auertat nos. nuſquam enim fuit ille ὁ μεγέτης. Antequam verò partem hanc abſoluamus: deſcribendum eſt ex V, Iliad. εἴδωλον illud Æneæ, cum quo Virgiliana vmbra conferatur.

> Αὐτὰρ ὁ εἴδωλον τεῦξ᾽ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
> Αὐτῷ τ᾽ Αἰνείᾳ ἴκελον, καὶ τεύχεσι τοῖον.

D Quod nudum ſubtegmen (dii immortales) qua diuina trama pinxerit Poeta noſter, facilius intelligere atq; admirari quàm vel imitari, vel explicare poſsimus,

> *Tum dea nube caua tenuem ſine viribus vmbram*
> *In faciem Æneæ (viſu mirabile monſtrum)*
> *Dardaniïs ornat telis, clypeumq́; iubasq́;*
> *Diuini aſſimulat capitis, dat inania verba:*
> *Dat ſine mente ſonum, greſſusq́; effingit euntis.*

Neque verò contentus hac opulētia, addidit etiam è medio naturę, cui cõpararet. idq; nõ vnũ.

> *Morte obita quales fama eſt volitare figuras,*
> *Aut quæ ſopitos deludunt ſomnia ſenſus.*

Quo in loco etiam philoſophię penum excuſsit

A vir admirabilis. nánque & rem cõtrouerſam penes authorũ fidē ſtatuit: quippe de idolis rerũ anima atque vita functarum: *Fama*, inquit, *eſt*. & ſignatè, *figuras*: quippe ſine corpore, tametſi figura corporis extremitas definitur. &, *volitare*: non enim mole conſiſtunt. Par eruditio è ſomniis. ſunt enim ſpecies ſine materia, à materiatis fluentes ſpeciebus. Nec ſine maxima ſcientia dixit, *ſopitos ſenſus eludi*: non enim eluduntur non ſopiti. Hoc diſces apud Ariſtotelem, ſenſus non falli. Sed de his alibi profundius. Poſſumus & id ad Poetæ gloriam facere acceſsionis: Commodius ab Iunone aeris numine, concreatum idolũ B quàm ab Apolline: niſi addideris ipſum eſſe Solem. voces omnes ſingulatim per teipſum poteris perpendere. Iam verò quid præterea? nam Homericũ idolum nihil: noſtra verò vmbra quid?

Senſus non falli.

> *At primas læta ante acies exultat imago,*
> *Irritatq́; virum telis, & voce laceſſit.*

Vbi nõ pictam rem, aut mortuam poeſim vides: ſed rem ipſam, vt ita dicam, vegetam atque etiã viuam. Quo exemplo, quemadmodum & cæteris omnibus, non tam imitatio, quàm exploratio magnitudinis Homericæ cognominari mereatur opera Maroniana. tantíque viri ſtudiũ atque diligentiam impolitæ illi ſimplicitati nõ tãtum afferre laudis, quòd ſit ſequuta, quàm exprobationis, quòd poſterior tēpore, prior ſit nobilitate. Atq; hæc quidem ſatis eſſe poterant etiam curioſis, niſi Macrobius alieni iudicii mãcipium, ſupina quadã temeritate interpellaret. negat enim in V. Saturnal. vſquã ab Homero de Paridis iudicio factam mentionem, ſed à Virgi C lio temerè occupatã. Iam tum primùm quid nobis aut dicendũ aut ſuſpicãdũ eſt? Macrobium excerpſiſſe potius ex aliis calũnias, quàm Homerum legiſſe. An Græco popularis lectionis memoriam intercidiſſe? an verò ſi Homerus aut ignorauit aut diſsimulauit illius iudicii fabulã, non licuit viro omnium doctiſsimo ex aliorum eruditione depromptam poſteritati profiteri? At enimuerò in vltimo Iliad. ſic ſcriptum eſt,

Macrobii exprimſum iudicium.

> Ἔνθ᾽ ἄλλοις μὲν πᾶσιν ἑήνδανεν, οὐδέ ποθ᾽ Ἥρῃ
> Οὐδὲ Ποσειδάων᾽, οὐδὲ γλαυκώπιδι κούρῃ:
> Ἀλλ᾽ ἔχον, ὥς σφιν πρῶτον ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρὴ
> Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς, Ἀλεξάνδρου ἕνεκ᾽ ἄτης,
> Ὃς νείκεσσε θεὰς, ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο
> Τὴν δ᾽ ᾔνησ᾽ ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινήν.

Comparatio locorũ VIRGILII & aliorum D Græcorum quàm Homeri, CAPVT IIII.

PLacuit Homeri locis in vnũ cõgeſtis caput, ſeorſũ alio iudicio cũ reliquis quoq; poetis Virgilianã excellentiã cõparare: nequid ad ſummã huiuſce operis perfectionē deſideretur. Ac primũ luculētiſsima Ætnæ deſcriptionē ex Pindaro perpēdamus. à Phauorino enim apud Gelliũ Maro fervidè exagitat', à Põtano fortaſſe non parũ frigidè cùm ſit defēſus, à nobis hoc loco quoad fieri poterit, oſtēdetur naturę par: Pindaro lõgé maior. Σικελία τ᾽ αὐτοῦ πιέζει Στέρνα λαχνάεντα· κίων Δ᾽ οὐρανία συνέχει

νιφόεσσ' Αἴτνα, πάνετες   χιόνος ὀξείας τιθήνα.
τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλά-   του πυρὸς ἁγνόταται
ἐκ μυχῶν παγαί. ποταμοὶ
δ' ἁμέραισιν μὲν προχέοντι ῥόον καπνοῦ
αἴθων'. ἀλλ' ἐν ὄρφναισι πέτρας
φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ, ἐς βαθεῖ-
αν φέρει πόντου πλάκα σὺν πατάγῳ.
κεῖνο δ' Ἁφαίστοιο κρουνοὺς ἑρπετὸν
δεινοτάτους ἀναπέμ-
πει. τέρας μὲν θαυμάσιον προσιδέ-
σθαι, θαῦμα δὲ παρεόν-   των ἀκοῦσαι.

Calumniæ capita quatuor. Primum à Pindaro rē, vt eſt, deſcriptā: fumare interdiu, nocte flāmas edere: à Virgilio tēpora hæc cōfuſa. Cui reſpōdem⁹ ad hūc modū: Rectius à Marone fumū ac flammam ſimul altera in parte poſita orationis: in altera verò, ſaxa liquefacta. Nam ſanè & fumum & flammam fundit ſimul, non ex diei ac noctis natura ſeparata, aut fumū ſolùm incertis temporibus, etiam noctu, quemadmodū coràm nos vidimus. Quod verò in quarto loco criminationis poſitum eſt, à Pindaro non dictum, ſaxa eructari: quid tum poſtea? Quaſi verò Græculorum famuli ſimus, ac non emendatores. Nā quod addunt: haud ita eſſe, verùm pro monſtro habendum: ſanè pro monſtris habendos ipſos oſtendit. qui non viderunt pumices ipſo in litore ab Ætna eiectos. ſanè verò quid aliud eſt fauilla quàm diſcretus ignis vi pumex? aut quid aliud pumex, quàm futuræ fauillæ maſſa? Quid quod πλάκα, lapidum cruſtam, videntur interpretari commentarii? ſic enim verba illa, φλὸξ ἐς βαθεῖαν φέρει πόντου πλάκα, exponunt. ἐξαφθὲν τοῦ πυρὸς φλὸξ ἐκρήγνυσι τοῦ ὄρους τὰς πέτρας ἐς βαθεῖαν, τοῦτ' ἐστιν, εἰς τὸ βαθύ. Nam alioqui φλὸξ, quid ferat? etenim, φέρει pro φέρεται non feramus nos, quibus notum eſt flammam in profundum ferri non poſſe. Quanquam ne ſaxa quidem profundum ipſum petūt illa, excocta ſanè, quippe igni facta leuiſſima: ſed ſupernatant, vt videmus. neque patiatur Philoſophus, qui pro comperto habet ignita omnia, etiam metalla, ab aquis, ſi eò iniiciantur, reſilire, niſi ſint inſigni grauitate. Alterum caput obtrectationis eſt hoc, ῥόον καπνοῦ, & ποταμὸν, non rectè interpretatum voce illa, *Globos*. Quin, inquam, noluit ille interpretari. poterat enim dicere, flumen, aut fluxum, aut eiuſmodi: ſed noluit. Certè ſi flāmarum volumina intueare, nō fluuio prolabenti compares, ſed implicatarum rerum globis. Cuius profectò rei ſubeſt ratio naturalis duplex. nánque & impetus erumpentis flāmæ non poteſt perpetuo tenore oppoſitū aerem, in quē ſubit, ſcindere: conuoluitur ergo per repreſsionem: & diuerſarum inter ſe partium cùm ſit flāma: quippe ex igni & fumo, aliam alia impedit. Itaque non quemadmodum Pontanus fecit, ad philoſophos à poetis eſt amittendus Phauorinus, ſed ab his arcendus: ab illis relegandus. Tertia impudentia eſt, cùm aiunt, *piceam nubem* non cohærere cum fauilla candenti. quem Pontanus locum figura quadam loquutionis defen-

A dere inſtituit: ſanè vti dicebamus alibi, frigida. vt intelligatur id quod alibi: –*quirinali lituo, par maq́, ſedebat Succinctus trabea.* Eadem ratione, *fumantem piceo turbine*, non autem fauilla. Ego aliter cenſeo, Fumum miſtum fauilla. illæ nánque merę ſunt ineptiæ quas effutiunt. non proprio, ſed peruulgato ſignificatu dici, *candens*, pro feruenti, & relucenti. Nam, candens, inquiunt, à cādore, non à calore dictū eſt. Principiò qui putāt, αἴθωνα, non rectè à Latinis exprimi per candēs, vtriuſque linguæ ſunt ignari. Imprimū ſibiipſi contradicunt *candens* peruulgata ſignificatione pro feruēti accipi, nō autē propria. Sanè quod vſu peruulgatū eſt, impropriū non eſt. quanquā apud Ciceronem in vtroque ſignificato poſitū inuenias. Ad hęc (quemadmodum in Originib⁹
B dictum eſt) candens, non ab albedine, ſed à luce tractum eſt. nam quæ opaca & obſcura ſunt, per meatus lumen non admittunt: vbi feneſtra aut oſtium patulum eſt, χαίνει: vnde ἀναχανδόν. Itaque illuſtrantur intus luce, ac candida efficiūtur. Lucem autem & ignem cognata eſſe, multis in locis à nobis diſputatum eſt. Quid? de fauilla ipſa ſi nolis illud intelligi ſignificatum, nonne alba eſt? at (inquiunt) quonam igitur modo exit eum fumo ardens fauilla? Hoc exit modo illa, quo fumus ille Pindaricus αἴθων. Quippe miſta hìc fauilla fumo, hìc flammæ fumus. Hæc de his ſatis. temerarias tranſlationes acutius intuea-
C mur. Quis enim ſine riſu (ſapientem intelligo) cæli columnam montem dicat? nihilo ſanè melius, quàm in Alcorano Mahumeth Montes, palos vocat. Acutam verò niuem nemo ſanus vocet. id quod neque antè auſus, neque pòſt imitatus eſt quiſquam Humanè excuſent. Quòd ita manum afficiat nix, quaſi pungat. Præterea falſiſſimum eſt, ignem fundi puriſſimum. non igitur ἁγνόταται. Neque inuerecundè eò confugiāt: ἁγνότατον eſſe, quia luſtremur eo. Sanè verò bellū ignē luſtratorium, qui ab inferis efflatur. Illud quoque reprehenſione non caret: quod cū ignem ſcripſit eructari, poſtea diuiſit in ignem & fumum. quódque rurſum repetit κεῖνο δ' Ἁφαίστοιο κρουνοὺς ἑρπετὸν δεινοτάτους ἀναπέμπει. Vbi etiam fontem poſuit poſt fluuium. Neque cum
D modeſtia dicat quiſquā, ἑρπετὸν, erumpentem ignem. eſt enim vox illa rebus accommodata minimè ſeſe à terra attollentibus. Et quis admittat illud, Fontes emitti? Fons enim fundit, & emittit riuos: ipſe manet. Si quis verò eruditiorū more, vocabulorum cauſas atque origines contempletur, neutiquam vſui nominum Pindaricorum acquieſcat. Nam θαῦμα, non eſt propriū τοῦ ἀκοῦσαι. quippe primo ſuo ortu fuit, θέαμα. & minus accuratum illud: τέρας θαυμάσιον μὲν, θαῦμα δὲ: non enim diſiungi oportuit θαῦμα & θαυμάσιον. Magis etiam patitur auditus, quàm viſus. qui fulgure non expaueſcunt, tonitru perterrentur. Quanto ergo luculentius *horrificum* Maronianum, quàm θαῦμα Pindaricum? Certè nihil differt à ſono tonitrui Ætnæ tonitru.

Candes vnde dicatur.

ἑρπετόν.

Fons.

Itaque

A Itaque illa quoque meliora, *Turbine*, & *Piceo*: & *ſidera lambit*. Linguæ enim vibrationi flammæ motus perſimilis. quod cùm iſti circulatores adlatrant, non eis in mentem venit, ſi Pindaro Ætna columna cæli eſt, neceſſe eſſe flammam inde erumpentem non ſolùm lambere, ſed etiam penetrare ſidera. Quanto etiam elegantius *viſcera montis*, quàm ſimpliciter, πάγαι. &, *liqueſacta ſaxa*: quæ definitio pumicis eſt. Alluſit autẽ bonus Philoſophus ad rerum naturam: ſunt enim Platoni, & Theophraſto, & aliis lapides χυτοί. &, *cum gemitu*, maluit, quàm cum ſonitu: vt ille, σὺν στεναγμῷ: quia dixit, viſcera. & peritus linguæ Latinæ pluſquam quiuis alius, nedum vt B Gellium nominem. (nam Macrobius ad Latii cloacas hauſit:) ſignatum poſuit verbum: gemitus enim ex repleto pectore: hoc nánque γέμειν. & perſtitit ſibi naturæque conſtans diuinus vir in iiſdem veſtigiis: vt cùm dixit, *globos*, appoſuerit *glomerare*. Pontanus verò non rectè adducit pro defenſione illud: Æneæ narrationi non conueniſſe Pindaricas metaphoras. Hyperbole nánque illa, *ſidera lambit*: quauis tranſlatione maior eſt. Rectè illud, Longè felicius à noſtro Poeta quàm à Græco, ſubiectum fuiſſe Ætnæ Enceladum. Hac etenim parte cum hoc noſtro ille ne eſt quidem conferendus.

Ad hunc itaque modum cum Pindaro: nũc agamus cum Claudiano. quanuis enim Latinos C inter ſe poſtea comparabimus: tamen hic locus illa exigit, ne hæc Virgiliana rurſus repetantur,

Ætna giganteos nunquam tacitura triumphos,
Enceladi buſtum: qui ſaucia membra reuinctus
Spirat inexhauſtum flagranti pectore ſulphur:
Et quoties detrectat onus ceruice rebelli
In dextrum læuumq́ latus, tunc inſula fundo
Vellitur: & dubiæ nutant cum mœnibus vrbes.
Nunc mouet indigenas nimbos, piceaq́ grauatum
Fœdat nube diem: nunc motibus aſtra laceſſit
Terrificis: damniſq́ ſuis incendia nutrit.
Sed quanuis nimio feruens exuberet æſtu,
Scit niuibus ſeruare fidem: pariterq́ fauillis
Dureſcit glacies tanti ſecura vaporis,
Arcano defenſa gelu: fumoq́ fideli
Lambit contiguas innoxia flamma pruinas. D

Quæ carmina tametſi bona ſunt: tamen explorandum eſt nobis, quantum abſint ab eo quem ſequuntur. Duo in primis contemplanda ſunt. quæ vterque dixerit, & quæ hic illi addiderit. Principiò admonitum te velim: poetas hoſce qui poſt Virgilium fuere, declamatoribus ſimiliores videri mihi: qui dum argutè dicat aliquid nihil penſi habent, quid cuique parti maieſtatis vel incommodet, vel obſecundet ur. quare & numeros lædi neceſſe eſt. & perire gratiam ex affectatione. De Encelado igitur Maro,

Fama eſt, Enceladi ſemiuſtum fulmine corpus
Vrgeri mole hac: ingentemq́, inſuper Ætnam
Impoſitam, ruptis flammam expirare caminis.
Et feſſum quoties motat latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, & cælum ſubtexere fumo. A

Dixit igitur, *ſemiuſtum fulmine corpus*: buſtũ: ſine vlla venere. ſequentia verba valdè olent Grammaticum,

—qui ſaucia membra reuinctus
Spirat inexhauſtum flagranti pectore ſulfur.

Illorum quoque lucem, *—feſſum quoties motat latus*: vmbra ignaua ac languida operuit, *& quoties detrectat onus*. ac ſanè melius: *latus*, quàm *ceruix*. & *motat*: perpetuatio nánque oneris, frequẽtiam motionis excitat. Audis deinde tremorem Poetæ verbis. poſtremò, *Cælum ſubtexere fumo*, deprauauit illis, *& motibus aſtra laceſſit*. neque e- B nim diſtinguas: motúne obſcuretur cælum, an moueantur aſtra. omnino verò inſuaue eſt. Quę imitatus eſt, hæc: quæ addidit, videamus. *—nunquam tacitura triumphos*. Verborum ſonitus huc eum inuitauit. non tamen dixerim Ætnam nõ tacere, ſicut nec loqui. Frigidum illud eſt, *damnis ſuis incendia nutrit*. ſi dixiſſet, gloriam, aut regnum, aut eiuſmodi: acutum fuiſſet. nunc non excitat: vulgare enim eſt, incendia damnoſa eſſe. Illud autem nimis acutum, *Ignem ſeruare fidem niuibus*: non enim hoc promiſere ignes niui. quare & putidè repetit: *fumo fideli*: vbi etiam cõtra rerum naturam dixit, *Flammam lambere pruinas fumo*. Flamma enim fumo prior. leuior nánque eſt. Quòd ſi aliter vides in igne noſtro: hoc C fit propterea quòd flamma alitur humore ligni, à quo vbi abeſt, extinguitur illico. at in oris cauernarum Ætnæ, flamma viua eſt, & ſine fumo & falſum eſt, in *Mongibello* niues eſſe qua incũbunt flammæ, tanto minus pruinæ ſeruantur, vbi radit eas fumus.

Quid quod omnia penè ad verbum ſumpſit è Silii, XIIII, quæ vt potuit interpolauit,

Aſt Ætna eructat tremefactis cautibus ignes,
Incluſi gemitus, pelagiq́ imitata furorem,
Murmure per cæcos tonat irrequieta fragores
Nocte dieq́, ſimul fonte è Phlegethontis: vt atro
Flammarum exundat torrens, piceaq́ procella
Semiambuſta rotat liquefactis ſaxa cauernis.
Sed quanquam largo flammarum exæſtuat intus
D *Turbine, & aſſiduè ſubnaſcens profluit ignis:*
Summo cana iugo cohibet (mirabile dictu)
Vicinam flammis glaciem, æternoq́ rigore
Ardentes horrent ſcopuli. ſtat vertice celſi
Collis hyems, calidaq́ niuem tegit atra fauilla.

Verùm hæc etiam infrà comparabuntur.

COMPARATVR CVM THEOCRITO VIRGILIVS, CAPVT V,

OMiſſo Heſiodo, cuius vniuerſa opera ne cum vno quidem verſu Georgicôn ſunt comparanda: videamus, quæ loca Theocriti adeò Græca ſũt, vt Latinam, quemadmodum aiunt, reſpuant venuſtatem. At Gellius quidem rectè iudicauit, nõ omnia omnibus reſpõdere poſſe: aliqua enĩ

Graiis lucem, Latinitati tenebras afferre. Interire igitur audacia ſuauitatem. Iccirco illud τὸ καλὸν πεφιλαμένε, neque dixit, neque attigit prudētiſsimus poetarum, linguæ culpam diſsimulās, ſuam vitans. Haud tamē illa minus ſuauia, *dum redeo*: &, *breuis eſt via*. in his,

Tityre, dum redeo, breuis eſt via, paſce capellas:
Et potum paſtas age Tityre: & inter agendum
Occurſare capro, cornu ferit ille, caueto.

Ex illis,

Τίτυρ' ἐμὶν τὸ καλὸν πεφιλαμένε βόσκε τὰς αἶγας
Καὶ ποτὶ τὰν κράναν ἄγε Τίτυρε· καὶ τὸν ἐνόρχαν
Τὸν Λιβυκὸν κνάκωνα φυλάσσεο, μή τυ κορύψῃ.

A Quanquam autem libauit leuiſsimè argumentum, auſpicatúſque eſt non diſsimili interrogatione in vltima Ecloga diuinus Poeta, ſicut Theocritus in prima: longè tamen poſt ſe reliquit illum. Nudum & ſimplex hoc, & ſine affectu, ὡς Δάφνις ἐτάκετο. Apud nos vegetior oratio,

-indigno cùm Gallus amore periret. Ille,

Τῆνον μὰν θῶες, τῆνον λύκοι ὠρύσαντο,
Τῆνον χὠκ δρυμοῖο λέων ἀνέκλαυσε θανόντα:

Noſter hæc in ſuū Daphnin cùm retuliſſet, addita hyperbole ſuperauit,

Daphni tuum Pœnos etiam ingemuiſſe Leones
Interitum, monteſq́, feri, ſyluæq́, loquuntur.

B Non defuit igitur linguæ, ſed ab ea defectus eſt. At quod ſuppleuit, quanta cum gratia? Nam ſanè hoc ipſum τὸ καλὸν: ne cæteræ quidem eiuſdē Græciæ nationes ſua lingua queant explicare. ſed & *paſtas* dixit, lōgè quàm ille efficacius: quas potū ducat. eſt enim pecus minimè ſiticuloſum. Subeſt præterea ex figura gratia. Eſt enim repetitio tecta figura altera cognata, quam Scalam dicebamus, *paſce, paſtas*. Nam quod aiunt pro hirco malè poſitum caprum, à doctiſsimo Poeta: ſanè ipſi ſeſe non doctiſsimos oſtendunt. quippe, Capra, vetus eſt vox. Sic mas, Caper, antequàm caſtrandi vſus inuentus eſſet. Hircus verò, peregrina, & Oſca: ſicut &, Hirpus, pro lupo. Quid, quod apud Gellium, κνάκων, rufus interpretatur neſcio quis. at Græci commentarii, candidū malunt, nempe à grano Cartami, quod ſanè album eſt, & à Græcis κνῆκον appellatur.

Sed & mirificis auxit numeris,

Illum etiam lauri, etiam fleuere myricæ:
Pinifer illum etiam ſola ſub rupe iacentem
Mænalus, & gelidi fleuerunt ſaxa Lycæi.

In illis ſanè decreſcit oratio,

Πολλαί οἱ πὰρ ποσσὶ βόες, πολλοὶ δέ τε ταῦροι,
Πολλαὶ δ' αὖ δαμάλαι, καὶ πόρτιες ὠδύραντο.

Nam quem Thoes lugeant, & lupi, & leones paſtorum hoſtes: quid apponit mirum oratio, quæ addit domeſtici pecoris mœrorem? Quare eandem ſententiam longè concinniore verborum flexu, atque etiam interpoſitis ſententiis, quaſi clauis in toga, vehementer illuſtrauit,

Stant & oues circum: noſtri nec pœnitet illas:
Nec te pœniteat pecoris diuine Poeta:
Et formoſus oues ad flumina pauit Adonis.

Illis quoque nihil vrbanius. nam cùm à Theocrito dictum eſſet,

Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα
Τὰς αἶγας παρελῶντα, καὶ ἁδύ τι ποππυλιάσδει.

Argutius & ſuauius adeò noſter, vt nihil ſuprà,

Malo me Galatea petit laſciua puella
Et fugit ad ſalices, & ſe cupit antè videri.

Expreſsit enim laſciuiam, cùm petit malis: virginem, cùm fugit: muliebre ingenium, cùm vult reſciri factum. Inepta apud illum Ciſsybii deſcriptio, & quæ in ſexto libro à nobis acrius iudicatur. Noſter, vt ſemper, ſobriè. Qua licentia abuſus eſt Græcus: qui eodem argumēto multa: Epitaphia, Amores, Contentiones: vbique & laxus, & prolixus. Noſter parcus, preſſus, politus, rotundus, ſolidus: in his nuſquam non ſibi ſimilis, in argumentis nunquam non diſsimilis. Itaque & illa rotundius,

Necdum illis labra admoui, ſed condita ſeruo.

Laxius ille,

Οὐδ' ἔτι πω ποτὶ χεῖλος ἐμὸν θίγεν, ἀλλ' ἔτι κεῖται
Ἄχραντον.

Poſthæc autem nudam atque rudem enumerationem ſuperaduenientium Mercurii, bubulcorum, & aliorum qualibus condimentis ſuam fecit, hoc eſt diuinam?

C Ἦνθ' Ἑρμᾶς πράτιστος ἀπ' ὤρεος. εἶπε δέ· Δάφνι
Τίς τυ κατατρύχει, τίνος ὠγαθὲ τόσσον ἔρασαι;
Ἦνθον τοὶ βοῦται, τοὶ ποιμένες, ᾡπόλοι ἦνθον:
Πάντες ἀνηρώτευν τί πάθοι κακόν. ἦνθ' ὁ Πρίηπος
Κἤφα, Δάφνι τάλαν τί τυ τάκεαι; ἁ δέ τυ κώρα
Πάσας ἀνὰ κράνας, πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται,
Ζατεῦσα. δύσερώς τις ἄγαν, καὶ ἀμήχανος ἐσσί.

Audiamus nunc Apollinem ipſum loquentem. neque enim ille cùm paſtor eſſet, iucundioribus, aut teretioribus cecinit numeris, quàm Maro noſter,

Venit & opilio, tardi venere bubulci,
Vuidus hyberna venit de glande Menalcas:
Omnes, vnde amor iſte, rogant. Tibi venit Apollo:
Galle, quid inſanis? inquit. Tua cura Lycoris
Perq́, niues alium, perq́, horrida caſtra ſequuta eſt.

Rectius quoque cùm intercalare carmen non rumpit ſententiam apud nos: quod audet Græcus in 1, Idyllio,

ὦ Πὰν Πάν & reliqua: interponit, λήγετε βουκολικᾶς, quod eſt intercalare: poſt quod ſubdit verbum, ἔνθ' ὦναξ. Idem committit in Bionis Epitaphio.

D Spurca autem illa monſtra Græca, potius quàm carmina,

Ὡἰπόλος ὅκκ' ἐσορῇ τὰς μηκάδας οἷα βατεῦνται,
Τάκεται ὀφθαλμώς, ὅτι οὐ τράγος αὐτὸς ἔγεντο.

Penitus omiſit Parthenias. nihil enim liberalib⁹ auribus horribile magis. Vertit igitur ad illa ſuauiſsima,

Venit & agreſti capitis Syluanus honore,
Florentes ferulas, & grandia lilia quaſſans.
Pan deus Arcadiæ venit: quem vidimus ipſi
Sanguineis ebuli bacis, minioq́, rubentem.

At

At quæ verba deinde?

Et quis erit modus, inquit, Amor non talia curat.
Nec lacrymis crudelis amor, nec gramina riuis,
Nec cytiſo ſaturantur apes, nec fronde capellæ.

Sic Galli conqueſtio tantum ſuperat Daphnidis reſponſionem, quantum humani ingenii captus fert. In quo auro illæ etiam gemmæ reſplēdeſcunt. Ad Arcadas oratio. votum, quo paſtor optat fieri, & illa diuina, *-hic ipſo tecum conſumerer æuo.- nec ſit mihi credere. -ah te ne frigora lædant.*

Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas.

-tenerisq́; meos incidere amores Arboribus: creſcent illæ, creſcetis amores.-tanquam hæc ſit noſtri medicina furoris. & mutatio conſilii in amante, & concluſio per ſentētiam, *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.* Ad quæ nemo Græcorum vnquā aſpirauit,

Quæ verò Theocritus,

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ᾽ ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ᾽ ἀρκεύθοισι κομάσαι.
Πάντα δ᾽ ἔναλλα γένοιτο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι,
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι:
Κ᾽ἀξ ὀρέων δὲ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο.

Tranſtulit ad Damonis Muſam lōgè elegantius,

Mopſo Niſa datur: quid non ſperemus amantes?
Iungentur iam gryphes equis: æuoq́; ſequenti
Cum canibus timidi venient ad pocula damæ.
Nunc & oues vltro fugiat lupus, aurea duræ
Mala ferant quercus, narciſſo floreat alnus:
Pinguia corticibus ſudent electra myricæ.
Certent & cycnis vlulæ. Sit Tityrus Orpheus,
Orpheus in ſyluis, inter delphinas Arion.
Omnia vel medium fiat mare.

De amore verò quos verſus ibi ponit, nullus mortalium ęquare valeat,

Nunc ſcio quid ſit amor. duris in cotibus illum
Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes
Nec noſtri generis puerum, nec ſanguinis edunt.

Sanè accedant illa,

Νῦν ἔγνων τὸν Ἔρωτα: βαρὺς θεός. ἦ ῥα λεαίνας
Μαστὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ,
Ὅς με κατασμύχων, καὶ ἐς ὀστέον ἄχρις ἰάπτει.

At illa inacceſſa,

Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem
Commaculare manus: crudelis tu quoq́; mater:
Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoq́; mater.

Pharmaceutria quoque valde illuſtris Theocriti poematium, longè caſtigatior apud noſtrum. longè item prudentior. Incipit enim à cognitione efficaciæ carminum, quam ſubticuit ille. *Nihil,* inquit, *niſi carmina deſunt.* Illius autem nationi fatalem multiloquentiam elegantiſſimo gyro collegit. cùm illa poſſet nihilominus, quæ repudiaſſe conſtat. Quanquam totam vertiſſe libet ſuſpicari, quam poſtea Latinam ex Græca, i. ex nugaci puram fecerit. quare de Lauro nec illa quidem probauit,

-καὶ δὲ ἀοιδὲν ὄλλυται αὐτῶς,

cùm aut ſic aut melius poſſet,

Quin oculos, mentemq́; fugit cinis.

Anaphora quoque illa rotundior,

Daphnis me malus vrit, ego hanc in Daphnide laurum:

Non neglecta occaſione duplicis ſignificati verbi huius, Vro. quod ex Terentio & Theocrito non ſemel obſeruare potes. Theocritus ſimpliciter nimis, ἀΐαον. Amoris quoque enarrationē omiſit noſter: ſatiſque habuit mellita illa componere, *Talis amor Daphnim*: & quæ ſequuntur. Quibus autem prætere a ſuperauit illū, hæc ſūt, *-nec ſit mihi cura mederi.* Repetitio, *-ponto lecta venena: -naſcuntur plurima ponto.* Tum autem quæ pertinent ad incātationes, *ne reſpexeris. -nil ille deos, nil carmina curat.* bonum ſit. & illa, *Credimus? an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?* Theocritus verò cùm ait, Hippomanem herbam equas agere in furorem: idem quod Heſiodus profeſſus eſt. nam hoc fruſtra quæras ex Theophraſto, Plinio, Dioſcoride.

Pari cura è pluribus vnam confecit: quippe Corydonem ex Amaryllide, Cyclope, & Bubulcis: quarum aliquot loca lepidiſsima videamus,

Ἦ μάν τοι λευκὰν διδυματόκον αἶγα φυλάσσω,
Τάν με καὶ ἁ Μέρμνωνος ἐριθακὶς ἁ μελανόχρως
Αἰτεῖ, καὶ δωσῶ οἱ, ἐπεὶ τύ μοι ἐνδιαθρύπτῃ.

Quanto efficacius, lepidius, comptius, cultius,

Præterea duo, nec tuta mihi valle reperti
Capreoli ſparſis etiam nunc pellibus albo,
Bina die ſiccant ouis vbera: quos tibi ſeruo.
Iampridem à me illos abducere Theſtylis orat:
Et faciet: quoniam ſordent tibi munera noſtra.

Nam quæ in Cyclope dixit ſimilia, longè quoque inferiora ſunt,

-Τρέφω δέ τοι ἕνδεκα νεβρὼς
Πάσας ἀμνοφόρως.

Ex eadem verò verſus illos bonos quidem, ſed immodicos, (ſunt enim vndecim, quorum primus ὡρχαῖος πολύφαμος) concluſit ille lactea ſimplicitate quinque illorum, *Formoſum paſtor,* &c. contrà, illud,

-τὶν δ᾽ ὁ μέλει, οὐ μὰ δί᾽ οὐδέν.

Suauiſsimo lepore diffudit,

-nihil mea carmina curas:
Nil noſtri miſerere, mori me deniq́; coges. Quod

in alia dicebat Theocritus,

-ἀπάγξασθαι με ποιήσεις, & illa, γιγνώσκω χαρίεσσα. ita compoſuit,

Deſpectus tibi ſum, nec qui ſim quæris Alexi.

Cætera verò ſic expreſsit, vt vinceret,

-βοτὰ χίλια βόσκω
Κἠκ τούτων τὸ κράτιστον ἀμελγόμενος γάλα πίνω.
Τυρὸς δ᾽ οὐ λείπει μ᾽ οὔτ᾽ ἐν θέρει, οὔτ᾽ ἐν ὀπώρῃ,
Οὐ χειμῶνος ἄκρω, ταρσοὶ δ᾽ ὑπεραχθέες αἰεί.
Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.
Lac mihi non æſtate nouum, non frigore deſit.

Et illud quomodo adornauit?

Συρίσδεν δ᾽ ὡς οὔτις ἐπίσταμαι ὧδε κυκλώπων.
Canto quæ ſolitus, ſiquando armenta vocabat
Amphion Dircæus in Actæo Aracyntho. Vbi etiā

ſuam eruditionem prudenter profeſſus eſt. ſero

Paſtorum cantiones. enim appetente diei, quaſi receptui cùm eanebant paſtores, vt è paſtu greges euocarẽt ſuauiſſimis numeris. experiebantur emereri gloriam diurnarum cantionum. Tum illa, quanto ſplẽdidiora?

> Ὦ Κύκλωψ, Κύκλωψ, πᾷ τὰς φρένας ἐκπεπότασαι;
> Αἴκ' ἐνθὼν ταλάρως τε πλέκοις, καὶ θαλλὸν ἀμάσας
> Ταῖς ἄρνεσσι φέροις, τάχα κα πολὺ μᾶλλον ἔχοις νῶν.
> Τὰν παρεοῖσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις;
> Εὑρήσεις Γαλάτειαν ἴσως καὶ καλλίον' ἄλλαν.
> *Ah Corydon, Corydon, quæ te dementia cepit?*
> *Semiputata tibi frondoſa vitis in vlmo eſt.*
> *Quin tu aliquid ſaltẽ potius, quorum indiget vſus,*
> *Viminibus, mollíq; paras detexere iunco?*
> *Inuenies alium, ſi te hic faſtidit Alexis.*

E bubuleis autem illa,

> Καὶ γάρ θην οὐδ' εἶδος ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι·
> Ἦ γὰρ πρᾶν ἐς πόντον ἐσέβλεπον, ἦς δὲ γαλάνα.
> *Nec ſum adeò informis: nuper me in littore vidi,*
> *Cùm placidum ventis ſtaret mare:* æquauit his. his vicit, *-non ego Daphnin*
> *Iudice te metuam, ſi nunquam fallit imago.*

Quanquam equidem in paſtore non probarim potius è mari, quàm è fonte ſpeculum. Nectarea verò illa ſua tota,

> *Huc ades,* & quæ ſequuntur. At illa diuina,
> *Ruſticus es Corydon: nec munera curat Alexis:*
> *Nec ſi muneribus certes, concedat Iolas.*

& illa,

> *-Pallas quas condidit arces*
> *Ipſa colat: nobis placeant ante omnia ſyluæ.*

Item illa,

> Ἁ αἲξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει
> Ἐγὼν δ' ἐπὶ τὶν μεμάνημαι.-
> *Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam,*
> *Florentem cytiſum ſequitur laſciua capella:*
> *Te Corydon, ô Alexi, trahit ſua quenque voluptas.*

Quo loco in tertia perſona nominatim, *Corydon* plus habet efficaciæ, quàm pronomẽ Ego. Sententia verò illa non ſolùm vellicauit criticorum calumniam, ſed etiam nutantem victoriã adepta eſt. *trahit ſua quenque voluptas.* Concludit enim vagas ſimilitudines vulgata certáque hominum opinione. Illi verò ridiculi, qui paſtoribus nolunt eſſe prouerbia. quid enim tritum magis quàm illud, Alia aliis placẽt? Theocritus autẽ *Prouerbia ruſticorum.* prouerbia tum multa inculcat, tum adeò obſcura nonnulla, vt diu ſit eorum quæſita interpretatio. Sanè verò quid illo lepidius?

> *Me tamen vrit amor: quis enim modus adſit amori?*

Item ex eadem Amaryllide,

> Ἠνίδε τοι δέκα μᾶλα φέρω· τηνῶθε καθεῖλον
> Ὧ μ' ἐκέλευ καθελεῖν τύ, καὶ αὔριον ἄλλα τοι οἰσῶ.

Poſuit difficultatẽ τηνῶθε, vnde iuſsiſti: Noſter autem ſie: quod potui,

> *Quod potui puero ſylueſtri ex arbore lecta*
> *Aurea mala decem miſi, cras altera mittam:*

Venus Latinæ munditiæ: *Altera decem.* Si plus potuiſſet, non eſſet ab eo donum in diem craſtini dilatum.

Ex Idyllio, quod Paſtores inſcribitur, eduxit eclogam ſuam Palæmonem, in qua & tractauit eadem felicius, & ſuppoſuit meliora: vt illis,

> Ἦ πά ψε κρύβδαν τὰ ποθέσπερα πάσας ἀμέλγες
> *Infelix ô ſemper oues pecus, ipſe Neæram*
> *Dum fouet: ac ne me ſibi præferat illa, veretur.*
> *Hic alienus oues cuſtos bis mulget in hora:*
> *Et ſuccus pecori, & lac ſubducitur agnis.*

Græcè nanque orationi tot addidit venuſtates quot verba,

Et ille cùm dilueret obiectum ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου, quia ſenex obſeruaret,

> Ἀλλ' ὁ γέρων ὑφίητι τὰ μοσχία κἠμὰ φυλάσσει
> Iſte obiectione deterret ab obiiciendo,
> *Parcius iſta viris tamen obiicienda memento.*

Sequutus tamen aliunde: quippe ex octaua;

> Οὐ θησῶ ποκα ἀμνόν. ἐπεὶ χαλεπός θ' ὁ πατήρ μευ
> Χ' ἁ μάτηρ, τὰ δὲ μᾶλα ποθέσπερα πάντ' ἀριθμεῦντι.

Verùm lõgè felicius, cùm pro matre *nouercam* poſuit. & variauit rem nudam: vt *alter & hædos,* quippe modicum gregem: vterque verò *pecus,* cuius iacturam magno in numero quia deprehẽdi poſſet, maiore indigeret cura atque obſeruatione.

Compoſuit autem cum huiuſce argumenti initio modum ex Idyllio v, quod inſcribitur Viatores. ex quo illa,

> Τὰν ποίαν σύριγγα; τὺ γάρ ποκα δῶλε Σιβύρτα
> Ἐκτάσω σύριγγα; τί δ' οὐκέτι σὺν Κορύδωνι
> Ἀρκεῖ τοι καλάμας αὐλὸν ποππύσδεν ἔχοντι;

Quæ ille ſie longè melius,

> *Cantando tu illum? aut vnquam tibi fiſtula cera*
> *Iuncta fuit? num tu in triuiis indocte ſolebas,*
> *Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen?*

Sanè aptius *indocte,* quàm δῶλε. Multi enim ſerui doctiſsimi fuere: inter quos & ſapientes, Æſopus, Epictetus, & alii: præſertim paſtores, quibus otium vel maximum ad eiuſcemodi artes ſuppetit. Ac ſanè tertio verſu nequaquam dubium eſt, quin ad vnguem perfecerit quod ille rudius inchoauerat.

Illa verò longè elegantiſsima, neque cũ quibus Græca conferas,

> -τὺ δ' ὦ κακέ, καὶ τόκ' ἐτάκευ
> βασκαίνων. καὶ νῦν με τὰ λοίσθια γυμνὸν ἔθηκας.
> *Et cùm vidiſti puero donata dolebas,*
> *Et ſi non aliquà nocuiſſes mortuus eſſes.*

In ipſa verò pignoris depoſitione, Laconis altercatio de lana caprina ſatis inepta eſt. nam in contentione quæ ſuppoſuerit, ſatis conſtat eſſe meliora.

> Ταὶ Μοῖσαί με φιλεῦντι πολὺ πλέον, ἢ τὸν ἀοιδὸν
> Δάφνιν. ἐγὼ δ' αὐταῖς χιμάρως δύο πρᾶν ποκ' ἔθυσα.

Noſter, *Ab Ioue principium Muſæ, Iouis omnia plena. Ille colit terras, illi mea carmina curæ.* & alia,

> Κἠγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν
> Ἐκ τᾶς ἀρκεύθω καθελών, τηνεὶ γὰρ ἐφίσδει.
> *Parta meæ Veneri ſunt munera: namque notaui*
> *Ipſe locum, aeriæ quò congeſſere palumbes.*

In cæteris autem & ipſe ſuus author eſt, & multò lepidiora profert, atq; venuſtiora. Illud verò diuinũ, *O quoties, & quæ nobis Galatea locuta eſt.*

Partem aliquam venti diuûm referatis ad aures. A

Prudentius quoque Maro, qui indiſcuſſam litem relinquit, quàm Theocritus, qui Caprario palmam dat. ſuſpenſus enim etiamnum eſt auditor. Fortaſſe etiam multò melius dixiſſe videtur victus, quàm victor.

Neque audeat quiſpiam ſanæ mentis æquiparare illis illa,

Δαμοίτας καὶ Δάφνις ὁ βουκόλος εἰς ἕνα χῶρον
Τὰν ἀγέλαν ποκ' ἄερτι συνάγαγον. ἦς δ' ὁ μὲν αὐτῶν
Πυρρὸς, ὁ δ' ἡμιγένειος. ἐπὶ κράναν δέ τιν' ἄμφω
Ἑσδόμενοι θέρεος μέσῳ ἄματι τοιάδ' ἄειδον.
Fortè ſub argutа conſederat ilice Daphnis (num:
Compulerantq; greges Chorydon & Thyrſis in v-
Thyrſis oues, Corydon diſtentas lacte capellas:
Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo:
Et cantare pares, & reſpondere parati.

B Multò ſunt omnia rotundiora. Et melius *greges* quàm gregem duo, vt ille, *ἀγέλαν*. Et Daphnim bubulcũ declarat: Damœtas, quid ſit, non dicit. Quod noſter diſtributione lepidiſsima caſtigauit. & ſanè lepidius, *florentes ætatibus*, quàm *πυῤῥὸς καὶ ἡμιγένειος*. quæ ne eo quidem probes. poteſt enim vtrumque vterque eſſe. Quòd ſi adducas illa,

Ἄμφω τώγ' ἤτην πυῤῥοτρίχω, ἄμφω ἀνάβω
Ἄμφω συρίσδεν δεδαημένω, ἄμφω ἀείδεν.

Orationis filum ſanè probamus. illud verò nimis ſuperſtitioſè dictum arbitramur, Fuiſſe eos impuberes. quid enim cultum ab inculta illa ætate aut exeitari, aut prouenire poteſt? Et perfectioris artis eſt tum ſeorſum cantare, tum paria prouocanti reſpondere, quàm vel canere, vel fiſtula modulari.

Alia quædam ſunt haud ita magno iudicio perpendenda. quæ aliis periculum ſui facere volentibus, relinquenda cenſiuimus: vt illa,

Ταὶ γλαυκὰν δὲ θάλασσαν ἔα ποτὶ χέρσον ὀρεχθεῖν.
Huc ades: inſani feriant, ſine, littora fluctus.

Signatius enim, *inſani feriant*, quàm *γλαυκὰν*. hoc enim languidum epitheton ad verbũ illud. præſertim quum vbi alliditur mari litus, aqua illa glauca ſiue cærulea neutiquam eſt. Et,

Ἠράσθην μὲν ἔγωγε τεοῦς κόρα, ἁνίκα πρᾶτον
Ἦνθες ἐμᾷ σὺν ματρὶ θέλοισ' ὑακίνθινα φύλλα
Ἐξ ὄρεος δρέψασθαι: ἐγὼ δ' ὁδὸν ἁγεμόνευον.
Sepibus in noſtris paruam te roſida mala, D
Dux ego veſter eram, vidi cum matre legentem.
Alter ab vndecimo iam tum me ceperat annus:
Iam fragiles poteram à terra contingere ramos.

Nam & quæ exprimit, lautè dicit: & quæ mutat, ſapidiora ſunt: & quæ addit, faceta ac mollicula. nonne melius, *mala*, quam folia Hyachinti? vt omittã calũniæ faciẽ. petuntur enim magis Hyachinti flores, quàm folia: & in montibus infrequentior Hyachintus. Deſcriptio verò ętatis, & non vulgaris neque affectata tamen, maximéque conueniens paſtori. Poſtremo quoque verſu ſemel contentus fuit ibi,

Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error.

At ille non ſemel, *ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην*.

A Silenum verò, & Tityrum, & Pollionem, & Mœrim, totas illius eſſe conſtat, ita vt nullis locis ad eum Theocritus aſpirare poſſe videatur. Quare pauci, corruptíque iudicii, infeliciſsimæ eruditionis Grammatici exuant perditam illam temeritatẽ, qua profeſsi ſunt à Theocrito Maronem ſuperatum. *Theocritus à Virgilio ſuperatus.*

VIRGILII LOCA EX APOLLONIO CAPVT VI.

SImilis impudentia eorundem, cùm audẽt agnoſcere quartum diuini operis, ex Apollonii Argonauticis deductum. Tantum enim abeſt vt hoc verum ſit, vt penè pudeat nos illius apponere vnum aut alterum locum pro comparatione libri incomparabilis. Nam neque conuenit argumentum, niſi hoc ſolo, quòd amauit hoſpitem B Medea & vniuerſæ orationis contextus longè alius eſt. Quæ tamen lux in noſtris ex illius fusmo effulgere videtur, in his extat,

Πρόσθε δ' ἄρ' ὀφθαλμῶν ἔτι οἱ ἰνδάλλετο πάντα:
Αὐτός θ' οἷος ἔην, οἵοισί τε φάρεσιν ἕστο,
Οἷά τ' ἔειφ', ὥς θ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου, ὥς τε θύραζε
Ἤιεν: οὐδέ τιν' ἄλλον ὀίσσατο πορφύρουσα
Ἔμμεναι ἀνέρα τοῖον: ἐν οὔασι δ' αἰὲν ὀρώρει
Αὐδή τε μῦθοί τε μελίφρονες, οὓς ἀγόρευσεν.

Sanè non contemnendi verſus: verùm haud ita admirandi, ſi iſti audiantur,

At Regina graui iandudum ſaucia cura
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.
Multa viri virtus animo, multusq; recurſat
Gentis honos: hærent infixi pectore vultus,
Verbaq; nec placidam membris dat cura quietem.

C Et illa nequaquam digna quæ legantur, vbi adſunt Maroniana,

Δειλὴ ἐγὼν, οἷόν με βαρεῖς ἐφόβησαν ὄνειροι.
Δείδια, μὴ μέγα δή τι φέρῃ κακὸν ἥδε κέλευθος
Ἡρώων. & pauca quæ ſequuntur,
Anna ſoror, quæ me ſuſpenſam inſomnia terrent?
Quis nouus hic noſtris ſucceſsit ſedibus hoſpes?

Et cætera diuina. Ille autem rurſus,

Τῶν καταπαυσάμενοι μινυνθάδιον νέον ὕπνον
Λοῖσον ἐνείρετε λυγρά.

Deſcriptio quoque noctis Græco vulgaris,

Νὺξ μὲν ἔπειτ' ἐπὶ γαῖαν ἄγεν κνέφας: οἱ δ' ἐνὶ πόντῳ
Ναῦται εἰς Ἑλίκην τε, καὶ ἀστέρας Ὠρίωνος
D *Ἔδρακον ἐκ νηῶν: ὕπνοιο δὲ καί τις ὁδίτης*
Καὶ πυλαωρὸς ἔελδετο. καί τινα παίδων
Μητέρα τεθνειώτων ἀδινὸν περὶ κῶμ' ἐκάλυπτεν.
Οὐδὲ κυνῶν ὑλακὴ ἔτ' ἀνὰ πτόλιν, οὐ θρόος ἦεν
Ἠχήεις: σιγὴ δὲ μελαινομένην ἔχεν ὄρφνην.
Ἀλλὰ μάλ' οὐ Μήδειαν ἐπὶ γλυκερὸς λάβεν ὕπνος.

Vulgaria inquam hæc, & plebeia oratione: illa planè Heroica,

Nox erat: & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras: ſyluæq; & ſæua quierant
Æquora: quum medio voluuntur ſidera lapſu:
Cum tacet omnis ager: pecudes, pictæq; volucres,
Quæq; lacus latè liquidos, quæq; horrida dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Leniebant curas, & corda oblita laborum.

At non infelix animi Phœniſſa, nec vnquam
Soluitur in ſomnos, oculiſve, aut pectore noctem
Accipit: ingeminant curæ, ruſuſq; reſurgit
Sæuus amor. Æneæ quoque & Iaſonis trepidatio ſi comparentur, quantum diſtent?

-οἱ δ᾽ ἰάχησαν
Θεσπεσίως μεμαῶτες. ὁ δὲ ξίφος ἐκ κολεοῖο
Σπασσάμενος, πρυμναῖα νεὼς ἀπὸ πείσματ᾽ ἔκοψεν.

-vaginaq; eripit enſem
Fulmineum, ſtrictoq; ferit retinacula ferro.
Idem omnes ſimul ardor habet: rapiuntq; ruuntq;
Littora deſeruere: latet ſub claſſibus æquor.

Hæc igitur potuerat Seruius, aliſque adducere potius aduerſus ſe, quàm pro ſua cauſa. Verùm quę illi ex eodem ne animaduertêre quidem, operæprecium erit ad præſentem adducere exercitationem.

Eſt Iopæ cantus apud Poetam in primo diuini operis: eſt in primo Argonauticôn apud Apollonium Orphei cantus lōgè alius, & quem potius referas ad Silenum Virgilianum,

Ἤειδεν δ᾽ ὡς γαῖα, καὶ οὐρανὸς, ἠδὲ θάλασσα
Τοπρὶν ἐπ᾽ ἀλλήλοισι μιῇ συναρηρότα μορφῇ,
Νείκεος ἐξ ὀλοοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα.
Ἠδ᾽ ὡς ἔμπεδον αἰὲν ἐν αἰθέρι τέκμαρ ἔχουσιν
Ἄστρα, σεληναίη τε, καὶ ἠελίοιο κέλευθοι.
Οὔρεά θ᾽ ὡς ἀνέτειλε, καὶ ὡς ποταμοὶ κελάδοντες
Αὐτῇσι νύμφῃσι, καὶ ἑρπετὰ πάντ᾽ ἐγένοντο.

Attexit deinde fabulas.

Hoc idem argumentū habes in primo Metamorphoſeôn. In Sileno autem longè politiora & auguſtiora,

Namq; canebat vti magnum per inane coacta
Semina terrarumq; animæq; mariſq; fuiſſent,
Et liquidi ſimul ignis: vt his exordia primis
Omnia, & ipſe tener mundi concreuerit orbis.
Tum durare ſolum, & diſcludere Nerea ponto
Cœperit, & rerum paulatim ſumere formas:
Iamq; nouum terræ ſtupeant luceſcere ſolem:
Altius atque cadant ſummotis nubibus imbres.
Incipiant ſyluæ quum primùm ſurgere: cumq;
Rara per ignotos errent animalia montes.

Virgilii maieſtatem ſuprà explicauimus in comparatione, qua deſcribit apes: vbi cum Homerica conferebantur. nunc hic Apollonii quoque ars, & diligentia ſpectetur in primo,

Ὡς δ᾽ ὅτε λείρια καλὰ περιβρομέουσι μέλισσαι
Πέτρης ἐκχύμεναι σιμβληΐδος· ἀμφὶ δὲ λειμὼν
Ἑρσήεις γάνυται· ταὶ δὲ γλυκὺν ἄλλοτε τ᾽ ἄλλον
Καρπὸν ἀμέργουσιν πεποτημέναι.

Eſt item ſuprà locus, in quo Vulcani officinam Virgilianam cum Homeri operis comparabamus: videndum eſt hic Maroniano perſimile argumentum ex eodem Apollonii libro. ſic enim de Cyclopibus,

Ζηνὶ κεραυνὸν ἄνακτι πονεύμενοι· ὃς τόσον ἤδη
Παμφαίνων ἐτέτυκτο· μιῆς δ᾽ ἔτι δεύετο μοῦνον
Ἀκτῖνος, τὴν οἵγε σιδηρείαις ἐλάαζον
Σφύρῃσιν μαλεροῖο πυρὸς ζείουσαν ἀϋτμήν.

Quòd hic ait, defuiſſe vnū tūc radium: diuinus Poeta, *pars imperfecta manebat.* Itaque, *Fulgores*

A *nunc terrificos, ſonitumq; metumq; Miſcebant operi:* & alia incomparabilia. Rudia illa verba eiuſdem authoris,

-κακῷ δ᾽ ἔπι κύντερον ἄλλο
Ἤνυσεν, ἁψαμένη βρόχον αὐχένι.

Sic expoliuit vt & deformitatem texerit,

Informis lethi nodum trabe nectit ab alta.

Tantum abeſſe oportet Heroem ab Epigrammate. nihilo enim pictiꝰ Apollonius, quàm Auſonius quum laqueum nominauit.

Illis quoque nihilo minora addita ornamenta. Ex eodem libro primo ſunt hæc,

Τρὶς περὶ χαλκείοις σὺν τεύχεσι δινηθέντες
Τύμβῳ ἐνεκτερέιξαν:

Ex noſtro vndecimo hæc,

Ter circum accenſos cincti fulgentibus armis
B *Decurrêre rogos: ter mæſtum funeris ignem*
Luſtrauere in equis, vlulatuſq; ore dedêre.

Lepida illa, & accurata eiuſdem,

Ὡς δ᾽ ὅτε τίς τε μύωπι τετυμμένος ἔσσυτο ταῦρος
Πίσεά τε προλιπὼν καὶ ἑλεσπίδας, οὐδὲ νομήων
Οὐδ᾽ ἀγέλης ὄθεται, πρήσσει δ᾽ ὁδὸν, ἄλλοτ᾽ ἄπαυστος
Ἄλλοτε δ᾽ ἱστάμενος, καὶ ἀνὰ πλατὺν αὐχέν᾽ ἀείρων
Ἵησιν μύκημα, κακῷ βεβολημένος οἴστρῳ:

Longè alia ratione contexuit in tertio abſolutiſsimi operis,

Eſt lucos Silari circum, iliciburſq; virentem
Plurimus Alburnum volitans, cui nomen Aſilo:
Romanum eſt: Oeſtrum Graii vertêre vocantes:
Aſper, acerba ſonans: quo tota exterrita ſyluis
Diffugiunt armenta: furit mugitibus æther
C *Concuſſus, ſyluæq; & ſicci ripa Tanagri.*

Temporis quoque curriculum matutini, quum deſcribit Poeta in octauo,

Inde, vbi prima quies medio iam noctis abactæ
Curriculo expulerat ſomnum: cum fœmina primum
Cui tolerare colo vitam, tenuiq; Minerua,
Impoſitum cinerem, & ſopitos ſuſcitat ignes,
Noctem addens operi: famulaſq; ad lumina longo
Exercet penſo: caſtum vt ſeruare cubile
Coniugis, & poſſit paruos educere natos:

Non multùm abeſt ab Apollonii cōſilio, qui ſimili ratione, alia opera expreſsit idem ſub articulo veſpertino,

Ἦμος δ᾽ ἀγχόθεν εἶσι φυτοσκάφος ἤ τις ἀροτρεὺς
D Ἀσπασίως εἰς αὖλιν ἑὴν, δόρποιο χατίζων.
Αὐτοῦ δ᾽ ἐν προμολῇ τετρυμμένα γούνατ᾽ ἔκαμψεν
Αὐσταλέος κονίῃσι, περιτριβέας δέ τε χεῖρας
Εἰσορόων, κακὰ πολλὰ ἑῇ ἠρήσατο γαστρί.

Nuda etiam illa ex ſecundo libro comparatio,

Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἐνὶ κνημοῖσι κύνες δεδαημένοι ἄγρης
Ἢ αἶγας κεραοὺς, ἢ πρόκας ἰχνεύοντες
Θείωσιν, τυτθὸν δὲ τιταινόμενοι μετόπισθεν
Ἄκρης ἐν γενύεσσι μάτην ἀράβουσιν ὀδόντας:

Quanta illis euaſit,

Incluſum veluti ſiquando flumine nactus
Ceruum, aut Puniceæ ſeptum formidine pennæ
Venator curſu canis, & latratibus inſtat.
Ille autem inſidiis, & ripa territus alta
Mille fugit, refugitq; vias. at viuidus Vmber
Hæret hians: iam iamq; tenet, ſimiliſq; tenenti

Increpuit

Increpuit malis, morſuq́ elusus inani eſt. A

Ceſtuum pugnam non hic ponam ex Marone. neque ex Apollonii ſecundo totam, ſed illuſtriora, aut ſimiliora loca tantùm, quæ doctorum iudiciis ſubiiciantur,

Τοῖσι δὲ μεσσηγὺς θεράπων ἀμύκοιο λυκωρεὺς
Θῆκε παροίθε ποδῶν δοιοὺς ἑκάτερθεν ἱμάντας
Ὠμοὺς, ἀζαλέους· περὶ δ' οἵγ' ἔσαν ἐσκληῶτες.

In medium geminos in mani pondere ceſtus
Proiecit. & mox,
Obſtupuere animi tantorum ingentia ſeptem
Terga boum: plumbo inſuto, ferroq́ rigebant.

Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἱμᾶσι διασχεθὸν ἠρτύναντο,
Αὐτίκ' ἀνασχόμενοι ῥέθεων προπάροιθε βαρείας
Χεῖρας, ἐπ' ἀλλήλοισι μένος φέρον ἀντιόωντες.

Et paribus palmas amborum innexuit armis.
Conſtitit in digitos extemplo arrectus vterque,
B *Brachiaq́ ad ſuperas interritus extulit auras.*

Quod hic *arrectus in digitos*: ille,

Ἔνθα δ' ἔπειτ' ἄμυκος μὲν ἐπ' ἀκροτάτοισιν ἀερθεὶς
Βουτύπος οἷα πόδεσσι τανύσσατο.

Sic quæ de Darete, *—alternaſque iactat*
Brachia protendens, & verberat ictibus auras.

Apollonius de Polluce, —πάλλε δὲ χεῖρας
Πειράζων, εἴθ' ὡς πάρος εὐτρόχαλοι φορέονται.

Genua labant: vaſtos quatit æger anhelitus artus.

&, *Multa viri nequicquam inter ſe vulnera iactant:*
Multa cauo lateri ingeminant, & pectore vaſtos
Dant ſonitus: erratq́ aures & tempora circum
Crebra manus: duro crepitant ſub vulnere malæ.

—ὡς τοῖσι παρήϊα τ' ἀμφοτέρωθεν
Καὶ γένυες κτύπεον. βρυχὴ δ' ὑπετέλλετ' ὀδόντων
C Ἄσπετος: οὐδ' ἔλληξαν ἐπισχεδὸν οὐτάζοντες·
Ἔστε περ οὐλοὸν ἆσθμα καὶ ἀμφοτέρους ἐδάμασσε.

Comparat oppugnanti caſtellum Dareta Virgilius. Comparat Apollonius impetenti nauem curuo fluctui Amycum. Exitus tamen pugnæ alius alii. An verò Apollonii pugna cum Theocrito conueniat, ex huiuſce Idyllio videndum eſt. Verùm prius Bebrycii pugilis immanitatem ex vtriuſque deſcriptione intueamur. Apollonius ſic,

Ἀλλ' ὁ μὲν ὀλοοῖο τυφωέος, ἠὲ καὶ αὐτῆς
Γαίης εἶναι ἔικτο πέλωρ τέκος, οἷα πάροιθεν
Χωομένη διὶ τίκτεν.

D Fuſius ambit eius picturæ gloriam Theocritus,

Δεινὸς ἰδεῖν, σκληρῇσι τεθλασμένος οὔατα πυγμαῖς.
Στήθεα δ' ἐσφαίρωτο πελώρια, καὶ πλατὺ νῶτον,
Σαρκὶ σιδηρείῃ, σφυρήλατος οἷα κολοσσός.
Ἐν δὲ μύες στερεοῖσι βραχίοσιν ἄκρον ὑπ' ὦμον
Ἕστασαν ἠΰτε πέτροι ὀλοίτροχοι, οὕς τε κυλίνδων
Χειμάῤῥους ποταμὸς μεγάλαις περιέξεσε δίναις.

Quãto igitur hac deſignatione Theocritus ſuperat; tanto ſplendore & arte ab Apollonio ipſa in pugna ſuperatur. Nullam enim plagam narrat inflictam Polluci: ſed ſemper Amycum pulſatum. Ac primùm quidem,

—τὸν δ' ἄκρον τύψε γένειον
Τυνδαρίδης ἐπιόντος. Et mox,
Ἀμφοτέρῃσιν ἄμυκον ἀμοιβαδίς. Et ſtatim,
Ἔστη δὲ πληγαῖς μεθύων. ἐκ δ' ἔπτυσεν αἷμα
A Φοίνιον. Et mox,
Μέσσης ῥινὸς ὕπερθε κατ' ὀφρύος ἤλασε πυγμῇ,
Πᾶν δ' ἀπέσυρε μέτωπον ἐς ὀστέον.

Deinde eo ictu proſtratũ permittit erigi. quod pugilum lege fiebat, ne iacens vulneraretur. vt intelligas quod apud Virgilium ignotum, pro noto prætereunt. Nam ex Entelli caſu videbatur victoria Daretis. nondum tamen erat eam conſequutus: niſi quum immobilis iaceret. Redintegrata deinde pugna mutuas verberationes miſcet: ſed in Polluce nullam ſignatam plagam,

Ἀλλήλους δ' ὄλεκον στερεοῖς θείνοντες ἱμᾶσι.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐς στῆθός τε, καὶ ἔξω χεῖρας ἐνώμα
Αὐχένος ἀρχαγὸς Βεβρύκων: ὁ δ' ἀεικέσι πλαγαῖς
Πᾶν συνέφυρε πρόσωπον ἀνίκατος πολυδεύκης.
Σάρκες δ' αἱ μὲν ἱδρῶτι συνίζανον. ἐκ μεγάλου δὲ
B Αἶψ' ὀλίγος φαίνετ' ἀνδρός. Exitus autem hic,
Σκαιῇ μὲν σκαιὴν πολυδεύκεος ἔλλαβε χεῖρα
Δοχμὸς ἀπὸ προβολῆς κλινθεὶς, ἑτέρῃ δ' ἐπιβαίνων
Δεξιτερῆς ἤνεγκεν ἀπὸ λαγόνος πλατὺ γυῖον.
Ἀλλ' ὅγ' ὑπεξαλέων κεφαλῇ, στιβαρᾷ δ' ἄρα χειρὶ
Πλᾶξεν ὑπὸ σκαιὸν κρόταφον, καὶ ἐπέμπεσεν ὤμῳ·
Ἐκ δ' ἐχύθη μέλαν αἷμα θοῶς κροτάφοιο χανόντος.
Λαιᾷ δὲ στόμα τύψε, πυκνοὶ δ' ἀράβησαν ὀδόντες.
Αἰεὶ δ' ὀξυτέρῳ πιτύλῳ δηλεῖτο πρόσωπον
Μέχρι συνηλοίησε παρειάς.

Apollonius autem tametſi in vitandis ictibus Pollucem declarat artificem meliorem, æquat tamen penè pugnam verbis. Etenim poſt duas comparationes,

—ὡς τοῖσι παρήϊα τ' ἀμφοτέρωθεν
C Καὶ γένυες κτύπεον. βρυχὴ δ' ὑπετέλλετ' ὀδόντων.
Ἄσπετος: οὐδ' ἔλληξαν ἐπισχεδὸν οὐτάζοντες.
Ἔστε περ οὐλοὸν ἆσθμα καὶ ἀμφοτέρους ἐδάμασσε.

Itaque etiam interponit reſpirationem,

Στάντε δὲ βαιὸν ἄπωθεν ἀπομόρξαντο μετώπων
Ἱδρῶ, ἅλις καματηρὸν ἀϋτμένα φυσιόωντε.

Committit deinde refectos altero congreſſu,

Ἂψ δ' αὖτις συνόρουσαν ἐναντίω, ἠΰτε ταύρω
Φορβάδος ἀμφὶ βοὸς κεκοτηότε δηριάασθον.

Sequitur ars alia ab arte illius,

Ἔνθα δ' ἔπειτ' ἄμυκος μὲν ἐπ' ἀκροτάτοισιν ἀερθεὶς
Βουτύπος οἷα πόδεσσι τανύσσατο. κὰδ δὲ βαρεῖαν
Χεῖρ' ἐπὶ οἷ πελέμιξεν. ὁ δ' ἀΐξαντος ὑπέστη
D Κρᾶτα παρακλίνας· ὤμῳ δ' ἀνεδέξατο πῆχυν
Τυτθόν. ὁ δ' ἄγχ' αὐτοῖο παρὲκ γόνυ γουνὸς ἀμείβων
Κόψε μεταΐγδην ὑπὲρ οὔατος. ὀστέα δ' εἴσω
Ῥῆξεν. ὁ δ' ἀμφ' ὀδύνῃ γνὺξ ἤριπεν.

Sunt præterea loca quædam valde affinia. Narratio nánque Heleni proximè accedit ad Phinei prædictionem, quam deſcribit in ſecundo Apollonius. Vitandam Æneæ Scyllam, & Charybdim: vitandas Iaſoni Symplegades. Legendæ oræ inacceſſæ ferorum populorum huic: cauenda Æneæ littora Græcis occupata. Iaſoni Venerem propiciandam: Iunonem placandam noſtro. Nihil vero ſimilius duobus excurſibus: & eo, quem facit Æſchyli Prometheus monens Io: & eo, quẽ Phineus Iaſoni proponit. Cum Dionyſio quoque in libello de ſitu Orbis pars hæc

erit comparanda, qua Ponti populi deſcribuntur. A Fortaſſe illi palmam dederis. animi igitur gratia vnum atque alterum verſum contemplemur: Apollonii hæc de pulcherrima fabula,

Αὐτίκα δ' ἀσσυρίης ἐπέβαν χθονός· ἔνθα σινώπην
Θυγατέρ' ἀσωποῖο καθείσατο, καί οἱ ὄπασσε
Παρθενίην Ζεὺς αὐτὸς ὑποσχεσίῃσι δολωθείς.
Δὴ γὰρ ὁ μὲν φιλότητος ἐέλδετο. νεῦσε δ' ὅγ' αὐτῇ
Δωσέμεναι, ὅ κεν ᾗσι μετὰ φρεσὶν ἰθύσειε.
Ἡ δ' ἑὴν παρθενίην ᾐτήσατο κερδοσύνῃσι.

Dionyſii verò hæc,

Τοὺς δὲ μετ' ἀσσυρίης προὔχουσι χθονὸς ἐκτετάνυσται.
Ἔνθα δ' ἀμαζονίδεσσιν ἀπ' οὔρεος ἀρμενίοιο
Ἀδυλὸν ὕδωρ προΐησιν ἐυάλσεος θερμώδων.
Ὅς ποτ' ἀλωσυδίην ἀσωπίδα δέκτο σινώπην·
Καί μιν ἀκηχεμένην σφετέρῃ παρεσάσσατο χώρῃ
Ζηνὸς ἐφημοσύνῃσιν· ὁ γὰρ φιλότητος ἐρωῆς
Ἱμείρων, πλάγχθη ὑποσχέσιν ἐκ ἐθέλουσαν.

Apollonius illa quoque leuiter ac ſimpliciter,

-μετὰ δὲ στυγερώτατοι ἀνδρῶν
Τρηχεῖαν χάλυβες, καὶ ἀτειρέα γαῖαν ἔχοντες
Ἐργατίναι. τοὶ δ' ἀμφὶ σιδήρεα ἔργα μέλονται.

Dionyſius autem fuſius & ſuauius,

Τοῖς δ' ἔπι καὶ χάλυβες στυφελὴν καὶ ἀπηνέα γαῖαν
Ναίουσι, μογεροὶ δεδαηκότες ἔργα σιδήρου.
Οἵ ῥα βαρυγδούποισιν ἐπ' ἄκμοσιν ἑσταότες,
Οὔποτε παύονται καμάτου καὶ ὀιζύος αἰνῆς.

Verùm ad Virgilium redeamus.

Tempeſtatem Apollonius & naufragium deſcribit in ſecũdo: in quibus illa potiſsimùm extant,

-ὦρτο δὲ κῦμα
Κεκληγὼς πνοιῇσι. κελαινὴ δ' οὐρανὸν ἀχλὺς
Ἄμπεχεν. οὐδέ πῃ ἄστρα διαυγέα φαίνεθ' ἰδέσθαι
Ἐκ νεφέων· σκοτόεις δὲ περὶ ζόφος ἠρήρειστο.

E quibus videre liceat, an maximus Poetarum opus habuerit illius imitatione. nam cætera valde ſunt plebeia.

Potes animaduertere tamen haud valde eſſe diſsimilia quæ Virgilius,

Hinc mihi Maſſylæ gentis monſtrata Sacerdos,
Heſperidum templi cuſtos: epulaſq́; draconi
Quæ dabat, & ſacros ſeruabat in arbore ramos,
Spargens humida mella, ſoporiferumq́; papauer.
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas velit: aſt alijs duras immittere curas:
Siſtere aquam fluuijs, & vertere ſidera retro.
Nocturnoſq́; ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, & deſcendere montib' ornos.

ab illis Apollonii in tertio,

Κούρη τις μεγάροισιν ἐνιτρέφετ' αἰήταο
Τὴν ἑκάτη περίαλλα θεὰ δάε τεχνήσασθαι
Φάρμαχ', ὅσ' ἤπειρός τε φύει, καὶ νήχυτον ὕδωρ.
Τοῖσι καὶ ἀκαμάτοιο πυρὸς μειλίσσετ' ἀυτμήν,
Καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας:
Ἄστρα τε, καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

Inter quæ iudicium tuum interpones. quemadmodum & inter illas duas comparationes,

Ἠελίου ὥς τίς τε δόμοις ἐνιπάλλεται αἴγλη
Ὕδατος ἐξανιοῦσα: τὸ δὴ νέον ἠὲ λέβητι
Ἠέ που ἐν γαυλῷ κέχυται: ἡ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα
Ὠκείῃ στροφάλιγγι τινάσσεται ἀίσσουσα.

Sicut aquæ tremulum labris vbi lumen ahenis
Sole repercuſſum, aut radiantis imagine lunæ,
Omnia peruolitat latè loca: iamq́; ſub auras
Erigitur, ſummiq́; ferit laquearia tecti.

Sanè noſter expreſsit vagam illam atque inſtabilem impreſsionem, quæ ex aquæ procedit criſpatione. qua tandem quieſcente, laquearibus ſubadhæret. Vbi in tranſcurſu libet exercere ingenia Grammaticorum. Seruius enim minus rectè ſic loquitur. *Repercuſſum*: aut vacat, Re: aut bene repercuſſum: quia primò aquam ferit: inde poſtea tendit ad tecta. Minus rectè inquam. ſed ita dicendum fuit. Malè putant quidam, Re, vacare. ſanè in aliis libris, & in Meteoris, & in ſecũdo De anima à nobis declaratum eſt: Lumen aut eſſe rectum, aut reflexum. *ἀνακλώμενον* vocat Ariſtoteles. Percutitur igitur aqua à lumine:
B deinde lumen ab aqua reflectitur. ſicut & vox in Echo. Homerus in primo Iliados expreſsit per vocem illam, *παλιμπλαγχθέντας*. verùm hoc planius, illud paucis ignotum. Quare dixit imaginem lunæ? nam lumen non eſt ab *imagine lunæ*, ſed à luna. imago enim eſt ſpecies rei. An diuinus vir ſciebat hoc à Philoſophis diſputari, Lumen rés ne ſit quædam ſuapte natura exiſtẽs? id quod eſt: veluti color in herba viridis. an imago quædam corporis lucentis? qualis eſt viriditas in ſpeculo ex vero herbæ colore manans. Iccirco lunæ imaginem, lumen ipſum intellexit: vt ſit, Lumen in laquearibus eſſe lunæ imaginem exceptã atque repercuſſam. Libet, inquam, diuinum virum ſupra triuialia ingenia diuinitus interpretari: nuſquã enim Muſa illius mor-
C tale quicquam ſonat.

Videantur etiam eius delineamenta fabulæ, qua vterque Saturnum in equum transformat ex quo tũ Chiron natus eſt. Sic enim in ſecundo,

-ὁ δ' ἐξ εὐνῆς ἀνορούσας
Ἔσσυτο χαιτήεντι φυὴν ἐναλίγκιος ἵππῳ.
Ἡ δ' αἰδοῖ χῶρόν τε καὶ ἤθεα κεῖνα λιποῦσα
Ὠκεανὶς φιλύρη εἰς οὔρεα μακρὰ πελασγῶν
Ἦλθ' ἵνα δὴ χείρωνα πελώριον, ἄλλα μὲν ἵππῳ
Ἄλλα θεῷ ἀτάλαντον ἀμοιβαίῃ τέκεν εὐνῇ.

Ille autem in tertio perfectiſsimi operis,

Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina
Coniugis aduentu pernix Saturnus: & altum
D *Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.*

Quippe deprehenſus vt ait Græcus,

Ῥείην ἐξαπαφὼν παρελέξατο. τοὺς δ' ἐνὶ λέκτροις
Τέτμε θεὰ μεσσηγύς.

Polyphemi quoque celeritatem agnoſcas in Maroniana Camilla, ex primo Argonauticôn,

Τὸν ῥα ποσειδάωνι ποδωκηέστατον ἄλλων
Εὐρώπη τιτυοῖο μεγασθενέος τέκε κούρη.
Κεῖνος ἀνὴρ καὶ πόντου ἐπὶ γλαυκοῖο θέεσκεν
Οἴδματος, οὐδὲ θοοὺς βάπτεν πόδας: ἀλλ' ὅσον ἄκροις
Ἴχνεσι τεγγόμενος διερῇ πεφόρητο κελεύθῳ.

Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas:
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

Agnoſcas

Agnoſcas, inquam, pernicitatem, nō celeritate, A ſed grauitate ſuperatam. quemadmodum & illa Iaſonis ad matrem,

Μή μοι λευγαλέας ἐνιβάλλεο μῆτερ ἀνίας
Ὧδε λίην, ἐπεὶ οὐ μὲν ἐρυτύσεις κακότητος
Δάκρυσιν, ἀλλ' ἔτι κεν καὶ ἄλγεσιν ἄλγος ἀγείροις:

illis Turni ad Amatam,

Ne quaſo, ne me lacrymis, néve omine tanto
Proſequere in duri certamina Martis euntem
O mater. Traxit enim lacrymas diuinus Poeta ad augurium magna illarum, atque euentus affinitate.

In quarto quoque Æneidos ex eodem libro Argonauticôn expreſſam, auctam, ſuperatā inuenias comparationem,

Οἷος δ' ἐκ νηοῖο θυώδεος εἶσιν Ἀπόλλων
Δῆλον ἀν' ἠγαθέην, ἢ Κλάρον, ἢ ὅγε Πυθὼ,
Ἢ Λυκίην εὐρεῖαν ἐπὶ Ξάνθοιο ῥοῇσι.
Qualis vbi hybernam Lyciam, Xanthiq́ fluenta
Deſerit, ac Delum maternam inuiſit Apollo:
Inſtauratq́ choros: miſtiq́ altaria circum
Cretesq́, Dryopesq́ fremunt, pictiq́ Agathyrſi.
Ipſe iugis Cynthi graditur, molliq́ fluentem
Fronde premit crinem fingens, atq́ implicat auro:
Tela ſonant humeris.

Iunonis item oratio ad Iuturnam,

Scis vt te cunctis vnam, quacunque Latina
Magnanimi Iouis ingratum aſcendêre cubile
Prætulerim, cælíq́ libens in parte locarim:

Neque planè videtur orta ex verbis Iunonis ad Thetidem in quarto, neque ſine illa facta,

Ἐξ ἔτι νηπυτίης αὐτὴ τρέφον, ἠδ' ἀγάπησα
Ἔξοχον ἀλλάων, αἳ τ' εἰν ἁλὶ ναιετάουσιν:
Οὕνεκεν οὐκ ἔτλης εὐνῇ Διὸς ἱεμένοιο
Λέξασθαι. Sed & ibidem Iuno ad Thetidem ſolicita metu periculorum Argonautis imminentium, videtur haud abſimilis affectibus Veneris Neptunum orantis pro Æneæ claſſe. quo in loco Poetarum princeps non illum ſolùm poſt ſe longè reliquit, ſed imitandi ſpes omnium extinxit: tantus verborum ſplendor amœniſsimæ varietati coniunctus eſt.

Spirant etiam hæc in ſecundo operis incomparabilis,

Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris idem
Diſcere, quàm multæ Zephyro turbentur arenæ
Aut vbi nauigijs violentior incidit Eurus,
Scire, quot Ionij veniant ad littora fluctus.

Illa ex Apollonii quarto, —*ὅσα τε πόντου*
Κύματα χειμερίοιο κορύσσεται ἐξ ἀνέμοιο,
Ἢ ὅσα φύλλα χαμᾶζε περικλαδέος πέσεν ὕλης
Φυλλοχόῳ ἐνὶ μηνὶ. τίς ἂν τάδε τεκμήραιτο;

Cuius rei imaginem habes etiam in ſexto diuini operis,

Quàm multa in ſyluis Autumni frigore primo
Lapſa cadunt folia: aut ad terram gurgite ab alto
Quàm multæ glomerantur aues: vbi frigidus annus
Trans pontum fugat, & terris immittit apricis.

Illa Apollonii ſunt elaboratiora, noſtra ſimpliciora,

Ὡς δ' ὁπόταν δελφῖνες ὑπὲξ ἁλὸς εὐδιόωντες
A *Σπερχομένην ἀγεληδὸν ἑλίσσωνται περὶ νῆα,*
Ἄλλοτε μὲν προπάροιθεν ὁρώμενοι, ἄλλοτ' ὄπισθεν,
Ἄλλοτε παρβολάδην: ναύτῃσι δὲ χάρμα τέτυκται.
Delphinum ſimiles, qui per maria humida nando,
Carpathium Libycumq́ ſecant: luduntq́ per vndas.

Epiphonema verò Apollonii haud penitus eſt tutum. Maxima enim ex parte delphines, quum ita ludunt, imminentem nunciant tempeſtatem. quare nautis nullam afferunt voluptatem.

Vnus, vt opinor, ſupereſt locus, quem cum Virgiliano comparemus. eſt autem in quarto,

Τὼς ἴδεν, ὥς τίς τε νέῳ ἐνὶ ἤματι μήνην,
Ἢ ἴδεν, ἢ ἐδόκησεν ἐπαχλύουσαν ἰδέσθαι.

Quæ ille non ſolùm excellentiſsimis numeris, ſed etiam fida exactáque rotunditate illuſtrauit,

Obſcuram qualem primo qui ſurgere menſe
B *Aut videt, aut vidiſſe putat per nubila lunam.*

Atque hæc quidem hactenus ex Virgilio atque Apollonio verorum Poetarum iudicio ſubiiciebamus. Superſunt aliqua ex eodem, quæ cum aliis noſtris comparentur. In primo Argonauticôn illa ſunt,

Πάντες δ' οὐρανόθεν λεῦσσον θεοὶ ἤματι κείνῳ
Νῆα, καὶ ἡμιθέων ἀνδρῶν μένος, οἳ τότ' ἄριστοι
Πόντον ἐπιπλώεσκον. ἐπ' ἀκροτάτῃσι δὲ νύμφαι
Πηλιάδες κορυφῇσιν ἐθάμβεον εἰσορόωσαι
Ἔργον Ἀθηναίης Ἰτωνίδος, ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
Ἥρωας χείρεσσιν ἐπικραδάοντας ἐρετμά.

Quæ Catullus ſimpliciſsimè ſententia inuerſa,

Illaq́, atque alia viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore Nymphas
C *Nutricum tenus extantes è gurgite cano.*

Harpyias quoque volebam Ouidii eum Apollonianis comparare, verùm vix eas illum attigiſſe video. quare ad Poetarum metam recurrendum fuit, *Harpyiarum comparatio.*

Ἀλλὰ διὰ νεφέων ἄφνω πέλας ἀΐσσουσαι
Ἅρπυιαι στόματος, χειρῶν τ' ἄπο γαμφηλῇσι
Συνεχέως ἥρπαζον. ἐλείπετο δ' ἄλλοτε φορβῆς
Οὐδ' ὅσον, ἄλλοτε τυτθὸν, ἵνα ζώων ἀνέχοιτο.
Καὶ δ' ἐπὶ μυδαλέην ὀδμὴν χέον. οὐδέ τις ἔτλη
Μὴ καὶ λευκανίηνδε φορεύμενος, ἀλλ' ἀποτηλοῦ
Ἑστηώς: τοῖόν οἱ ἀπέπνεε λείψανα δαιτός.

Quæ non aſpernanda ſummis munditiis incluſit diuinus vir,

D *At ſubitò horrifico lapſu de montibus adſunt*
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas:
Diripiuntq́ dapes, contactuq́ omnia fœdant
Immundo. Tum vox tetrum dira inter odorem.

Et iterum,

Rurſum ex diuerſo cæli, cæciſq́ latebris
Turba ſonans, prædam pedibus circumuolat vncis:
Polluit ore dapes. Et mox,
Semeſam prædam, & veſtigia fœda relinquunt.

Vt ſit illud, *ἄλλοτε τυτθόν*. quanquam hoc ex propoſito, *ἵνα ζώων ἀνέχοιτο*: illud vi, quippe pulſæ, pulſatæque.

Eſt & quod è Lucano excipiamus, quicum hæc ex quarto componantur,

—*ὁ δὲ φοίνιον ἕλκος ἀραιὸν*
Θερμαλέος, ἕνεκ' οὐ μὲν ὑπέρβιον ἕλκος ἔτευξε.

Σχέτλιος· ἤτοι οἱ ἤδη ὑπὸ χροῒ δύετο κῶμα
Λυσιμελές· πολλὴ δὲ κατ' ὀφθαλμῶν χέετ' ἀχλύς.
Αὐτίκα δὲ κλίνας δαπέδῳ βεβαρηότα γυῖα
Ψύχετ' ἀμηχανίῃ. ἑτάροι δέ μιν ἀμφαγέροντο
Ἥρως τ' Αἰσονίδης, ἀδινῇ περιθαμβέες ἄτῃ.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' ἐπὶ τυτθὸν ἀποφθίμενός περ ἔμελλε
Κεῖσθαι ὑπ' ἠελίῳ· πύθεσκε γὰρ ἔνδοθι σάρκας
Ἰὸς ἄφαρ· μυδόωσα δ' ἀπὸ χροὸς ἔρρεε λάχνη.

Quæ non eſt imitatus noſter, ſed huic ſimplicitati vim attulit ſoni valentioris. Sunt autem in nono, *-miſeriq; in crure Sabelli*

Seps ſtetit exiguus: quem flexo dente tenacem
Auulſitq; manu, piloq; affixit arenis.
Parua modò ſerpens: ſed qua non vlla cruentæ
Tantum mortis habet. nam plaga proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; oſſa retexit.
Iamq; ſinu laxo, nudum eſt ſine corpore vulnus:
B *Membra natant ſanie, ſuræ fluxere, ſine vllo*
Tegmine poples erat, femorum quoq; muſculus o-
Liquitur: & nigra diſtillant inguina tabe: (mnis
Diſſiluit ſtringens vterum membrana: fluuntq;
Viſcera: nec quantum toto de corpore debet,
Effluit in terras: ſæuum ſed membra venenum
Decoquit: in minimum mors contrahit omnia vir⁹.
Vincula neruorum: & laterum textura, cauumq;
Pectus, & abſtruſum fibris vitalibus omne,
Quicquid homo eſt, aperit peſtis: natura profana
Morte patet: manant humeri, fortesq; lacerti:
Colla caputq; fluunt: calido non ocyus auſtro
Nix reſoluta cadit: nec ſolem cera ſequetur.
Paruꝰ loquor: ſanie corpus ſtillaſſe peruſtum:
C *Hoc & flamma poteſt: ſed quis rogus abſtulit oſſa?*
Hæc quoque diſcedunt, putresq; ſecuta medullas
Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia fati.

Deinde illud acutiſsimum epiphonema,

Cyniphias inter peſtes tibi palma nocendi.
Eripiunt omnes animam: tu ſola cadauer.

Tam infans videtur Græcus, quàm hic nimius, ſi inter ſe conferantur. Cæterùm quanquã Vulcani officinam apud Homerum atq; Virgilium diligenter excuſsimus: tamen huius noſtri iudicii putauimus intereſſe: ſi Homericam iterum cum Apolloniana ſtatuamus. Accedunt igitur in tertio Argonauticôn ad Vulcani inſulã Iuno ac Pallas, quemadmodum Thetis in duodeviceſimo Iliados. Illæ Venerem inueniunt. hæc
D Charin Vulcani vxores,

-Ἡ δ' ἄρα μούνη
Ἧστο δόμον δινωτὸν ἀνὰ θρόνον ἄντα θυράων.
Λευκοῖσι δ' ἑκάτερθε κόμας ἐπιειμένη ὤμοις
Κόσμει χρυσείῃ διὰ κερκίδι. μέλλε δὲ μακροὺς
Πλέξασθαι πλοκάμους. τὰς δὲ προπάροιθεν ἰδοῦσα
Ἔσχεθεν, εἴσω τέ σφ' ἐκάλει, καὶ ἀπὸ θρόνου ὦρτο,
Εἷσέ τ' ἐνὶ κλισμοῖσιν. ἀτὰρ μετέπειτα καὶ αὐτὴ
Ἵζανεν· ἀψήκτους δὲ χεροῖν ἀνεδήσατο χαίτας.

Charis autem,

Τόφρα οἱ ἐγγύθεν ἦλθε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα.
Τὴν δὲ ἴδε προμολοῦσα Χάρις λιπαροκρήδεμνος,
Καλὴ, τὴν ὤπυιε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις.

In quibus vicit illam Gratiam gratiùs. Quã palmam ſicuti de Homero tulit ille: ita de eo Claudianus. In Poematio nãq; de Honorii nuptiis, de Venere ſic,

Cæſariem tunc forte Venus ſubnixa coruſco
Fingebat ſolio: dextra læuaq; ſorores
Stabant Idaliæ. Largos hæc nectaris imbres
Irrigat: hæc morſu numeroſi dentis eburno
Multifidum diſcrimen arat: ſed tertia retrò
Dat varios nexus, & iuſto diuidit orbes
Ordine, neglectam partem ſtudioſa relinquens.
Plus error decuit. ſpeculi nec vultus egebat
Iudicio: ſimilis tecto monſtratur in omni:
Et rapitur quocunque videt. dum ſingula cernit,
Seq; probat: nati venientis proſpicit vmbram.

Quæ quum perpẽderimus, inueniemus noſtros nullis numeris, nullis apparatibus cedere Græcorum inuentioni. Quare quum Valerius Faccus eandem quam Apollonius, materiam tra-
B ctarit: proponenda ſunt deinceps loca illa, quibus tanti viri certare videantur.

Ac primùm quidem, quod attinet ad ſitum orbis terrarum, quam Geographiam vocant, ſanè quàm imperitus regionum videtur Apollonius fuiſſe. Quis enim dicat à Colchis tantùm diſtare Libyam, quãtum medium terrarum orbis ab ortu atque occaſu, quibus in dimenſionibus Herodotum quoque ineptiſsimum fuiſſe ſatis cõpertum eſt. De Iſtro verò, dii boni, quas fabulas? à Riphæis montibus labi, qui erumpit ex Occidẽtalibus noſtris montibus. eum in duo ſcindi flumina, quorum alterum in Adriaticum erumpat: à cuius maris litoralibus montibus
C Saus & Draus nobiles fluuii in illum ſeſe induunt, tanquam in ſinum terræ depreſsiorem. Ex Adriatico deinde Minyas deducit in Tyrrhenum ita demum, ſi ſubeant Eridanum, per quem in Rhodanum ſubuehãtur. Inter quos editiſsimæ alpes partim imperuiæ, partim infames cadaueribus viatorum.

Quæ verò ex vtroque ſimilia cõſiderari poſſunt, multa ſunt ſanè. Alius ordo eiuſdem vel rei, vel facti. Aliæ orationes earundem perſonarum. Inter quas ea, qua Medea exprobrat Iaſoni & merita ſua, & illius fidem. Et illa qua oſtenditur Æetæ animus erga Medeam fugientem. cantus Orphei. Lõgè enim aptius canit apud Flac-
D cum Minyis, & Phryxum & Athamantẽ: quàm apud Apollonium terræ cœlíque creationem. quid enim viris militaribus, cum Philoſophorum vmbris? Initiũ quoque operis Flacco grauius atque numeroſius. tametſi quantum probemus, in ſequenti libro ſatis eſt declaratum. Toto etiam opere, quanquam eſt ille noſtra inferior expectatione, ſplendidior eſt Apollonio. Priuatĩ verò aliquot loca delecta ſunt de multis.

In tertio Apollonii de Iaſonis beneficio, hæc Iuno,

Ἔξοχ' ἐπὶ προχοῇσιν ἅλις πλήθοντος Ἀναύρου,
Ἀνδρῶν εὐνομίης πειρωμένῃ ἀντεβόλησεν
Θήρης ἐξανιών. νιφετῷ δ' ἐπαλύνετο πάντα
Οὔρεα, καὶ σκοπιαὶ περιμήκεες. οἱ δὲ κατ' αὐτῶν
Χείμαρροι καναχηδὰ κυλινδόμενοι φορέοντο.

Tpui

Γρηῒ δέ μ' εἰσαμένην ὀλοφύρατο, καί μ' ἀναείρας
Αὐτὸς ἑοῖς ὤμοισι διὲκ προαλὲς φέρεν ὕδωρ.

In primo Flacci Iaſon orans,

Omnipotens Regina, inquit, quam turbidus atro
Æthere, cæruleo quateret quum Iuppiter imbrem,
Ipſe ego præcipiti tumidum per Enipea nimbo
In campos & tuta tuli: nec credere quiui
Ante deam, quam te tonitru nutuq́; repoſci
Coniugis, & ſubita raptam formidine vidi.

Herculis aduentus ad Minyas,

Αὐτὸς δ' ᾗ ἰότητι παρὲκ νόον Εὐρυσθῆος
Ὡρμήθη· σὺν καί οἱ Ὕλας κίεν, ἐσθλὸς ὀπάων,
Πρωθήβης, ἰῶν τε φορεὺς φύλακός τε βιοῖο.
Protinus Inachius vltro Tirynthius Argis
Aduolat: Arcadio cuius armata veneno
Tela puer, facilemq́; humeris gaudentibus arcum
Geſtat Hylas. velit ille quidē: ſed dextera nondum
Par oneri, clauaq́; capax.

Deducunt nauem,

Νῆα δ' ἐπικρατέως Ἄργου ὑποθημοσύνῃσιν
Ἔζωσαν πάμπρωτον ἐϋστρεφεῖ ἔνδοθεν ὅπλῳ,
Τεινάμενοι ἑκάτερθεν, ἵν' εὖ ἀραροίατο γόμφοις
Δούρατα, καὶ ῥοθίοιο βίην ἔχοι ἀντιόωσαν.
Σκάπτον δ' αἶψα κατ' εὖρος, ὅσον περιβάλλετο χῶρος,
Ἠδὲ κατὰ πρώειραν ἔσω ἁλὸς, ὁσσάτιον περ
Ἑλκομένη χείρεσσιν ἐπιδραμέεσθαι ἔμελλεν.
Αἰεὶ δὲ προτέρω χθαμαλώτερον ἐξ ὑπάγοντες
Στείρης. ἐν δ' ὁλκῷ ξεστὰς στορέσαντο φάλαγγας:
Τὴν δὲ κατάντη κλῖναν ἐπὶ πρώτῃσι φάλαγξιν,
Ὥς κεν ὀλισθαίνουσα δι' αὐτάων φορέοιτο.
Ὕψι δ' ἄρ' ἔνθα, καὶ ἔνθα μεταστρέψαντες ἐρετμὰ
Πηχύιον προύχοντα περὶ σκαλμοῖσιν ἔδησαν.
Τῶν δ' ἐναμοιβαδὶς αὐτοὶ ἐνέσταθεν ἀμφοτέρωθεν,
Στέρνα θ' ὁμοῦ, καὶ χεῖρας ἐπήλασαν. ἐν δ' ἄρα Τῖφυς
Βήσαθ', ἵν' ὀτρύνειε νέους κατὰ καιρὸν ἐρύσσαι.
Κέκλετο δ' ἠΰσας μάλα μέγα. τοὶ δὲ παρ' αὐτὸν
Ὧδε κράτει βρίσαντε μιῇ στυφέλιξαν ἐρωῇ
Νειόθεν ἐξ ἕδρης. ἐπὶ δ' ἐρρώσαντο πόδεσσι
Προπροβιαζόμενοι. ἡ δ' ἕσπετο Πηλιὰς Ἀργὼ
Ῥίμφα μάλ', οἱ δ' ἑκάτερθεν ἐπίαχον ἀΐσσοντες.
Αἱ δ' ἄρ' ὑπὸ τρόπιδι στιβαρῇ στενάχοντο φάλαγγες.
Τριβόμεναι: περὶ δέ σφιν ἀϊδνὴ κήκιε λιγνὺς
Βριθοσύνῃ. κατὰ δ' ὤλισθεν ἔσω ἁλός. οἱ δέ μιν αὖθι
Ἂψ ἀνασειράζοντες ἔχον προτέρωσε κιοῦσαν.

Breuiſsimè Flaccus,

At duces imperiis Minyæ, monituq́; frequentes
Puppem humeris ſubeunt: & tento poplite proni
Decurrunt, intrantq́; fretum: non clamor anhelis
Nauticus, aut blanda teſtudine defuit Orpheus.

Sic quæ Græcus prolixa narratione ſtatuit, apparatum, ſacrificium, orationem · noſter paucis verſibus,

Tum læti ſtatuunt aras, tibi rector aquarum
Summus honor: tibi cæruleis in littore vittis:
Et Zephyris, Glaucoq́; bouem: Thetidiq́; iuuencam
Deiicit Ancæus. Non illo certior alter
Pinguia letbifera perfringere colla bipenni.
Ipſe ter æquoreo libans carcheſia patri
Sic ait Æſonides. Et cætera quæ ſequuntur.

quibus illa deſignauit, -*Οἱ δ' ἄρ' ἔπειτα*
Χέρνιβά τ' οὐλοχύτας τε παρέσχεθον. αὐτὰρ Ἰήσων
A *Εὔχετο κεκλόμενος πατρώϊον Ἀπόλλωνα.*

Sequitur oratio ad Apollinem, vt illa ad Neptunum. & poſt orationem partitur operam in ſacrificio,

Ἦ, καὶ ἅμ' εὐχωλῇ προχύτας βάλε. τὼ δ' ἐπὶ βουσὶ
Ζωσάσθην, Ἀγκαῖος ὑπέρβιος, ἠρακλέης τε.
Ἤτοι ὁ μὲν ῥοπάλῳ μέσσον κάρη ἀμφὶ μέτωπον
Πλῆξεν: ὁ δ' ἀθρόος αὖθι πεσὼν ἐνερείσατο γαίῃ.
Ἀγκαῖος δ' ἑτέροιο κατὰ πλατὺν αὐχένα κόψας
Χαλκείῳ πελέκει, κρατεροὺς διέκερσε τένοντας.

Illa quoque valde ſimilia. hæc ſuprà quoq; cum Catullianis,

Πάντες δ' οὐρανόθεν λεῦσσον θεοὶ ἤματι κείνῳ
Νῆα, καὶ ἡμιθέων ἀνδρῶν μένος: οἳ τότ' ἄριστοι
Πόντον ἐπιπλώεσκον: ἐπ' ἀκροτάτῃσι δὲ νύμφαι
Πηλιάδες κορυφῇσιν ἐθάμβεον εἰσορόωσαι
Ἔργον Ἀθηναίης Ἰτωνίδος, ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
B *Ἥρωας χείρεσσιν ἐπικραδάοντας ἐρετμά.*
Αὐτὰρ ὅ γ' ἐξ ὑπάτου ὄρεος κίεν ἄγχι θαλάσσης
Χείρων φιλλυρίδης: πολιῇ δ' ἐπὶ κύματος ἀγῇ
Τέγγε πόδας: καὶ πολλὰ βαρείῃ χειρὶ κελεύων,
Νόστον ἐπευφήμησεν ἀκηδέα νισσομένοισι.
Σὺν καί οἱ παράκοιτις ἐπωλένιον φορέουσα
Πηλείδην Ἀχιλῆα φίλῳ δειδίσκετο πατρί.

Quæ coniuncta hic, diuiſit in ſuis Flaccus. Nam & ſeorſum abeuntes proſequitur Chiron. & deorum ſpectationem accommodat longè melius ad Solis metum,

Siderea tunc arce pater pulcherrima Graium
Cœpta tuens, tātámque operis cōſurgere molē,
Lætatur: patrii neque enim probat otia regni.
Vnà omnes gaudent ſuperi: venturáque mundo
C Tēpora, quæq; vias cernūt ſibi creſcere Parcæ.
Sed non & Scythici genitor diſcrimine nati
Intrepidus, tales fundit Sol pectore voces.

Chironis autem & Pelei affectus, infantiſque ingenium longè felicius deſcripſit,

Iamq; aderat ſummo decurrens vertice Chi-
Clamātémq; patri procul oſtētarat Achillē. (rō,
Vt puer ad notas erectum Pelea voces
Vidit, & ingenti tendentem brachia paſſu,
Adſiluit, charáque diu ceruice pependit.
Illum nec valido ſpumantia pocula Baccho
Sollicitant, veteri nec conſpicienda metallo
Signa tenēt. ſtupet in ducib*, magnúmq; ſonātes
D Haurit, & Herculeo fert comminus ora leoni.
Lætus at impliciti Peleus rapit oſcula nati.

Deinde ſequitur oratio cum votis.

Flacci tempeſtatem mox cum Virgiliana & aliis comparabimus: ad cuius tamē vel nitorem vel efficaciam minimè aſpirat illa Argi apud Apollonium. quippe eſt ſanè quàm frigida: ait enim Boream à Ioue miſſum folia mouere: tum autem,

Νυκτὶ δ' ἴσῃ πόντονδε πολύρροος: ὦρτο δὲ κῦμα
Κεκληγὼς πνοιῇσι: κελαινὴ δ' οὐρανὸν ἀχλὺς
Ἄμπεχεν: οὐδέ πῃ ἄστρα διαυγέα φαίνετ' ἰδέσθαι
Ἐκ νεφέων: σκοτόεις δὲ περὶ ζόφος ἠρήρειστο. & mox,
Ἱστία δ' ἐξήρπαξ' ἀνέμων μένος, ἠδὲ καὶ αὐτὴν
Νῆα διάνδιχ' ἔαξε τινασσομένην ῥοθίοισιν.

Quid ſit ζόφος apud Hippocratem ſuo loco ſcri-

ptum eſt. quid τυφὼν, tum apud illum, tum in Meteoris: Venti vehementiam è terræ mariſve habitu. quo vento nihil violentius. Iccirco gigantem Tartari ac Telluris filium, τυφῶνα Græci nominarunt: alii τυφάονα, nonnulli τυφωέα. Quæ nomina vnius eſſe patet tum alibi, tum in Homericis commentariis. Igitur quum Virgiliana ſuprà deſcripſerimus, non hic repetemus: ſed Flacci atque Apollonii loca, è quibus Græcas intelligas vanitates. Homerus enim Inarimen ei canit impoſitam: Apollonius Serbonidem paludem. Sic enim ſcribit in ſecundo, de Caucaſi iugo quodam,

Ἔνθα τυφάονά φασὶ Διὸς Κρονίδαο κεραυνῷ
Βλήμενον, ὁππότε οἱ στιβαρὰς ἐπορέξατο χεῖρας
Θερμὸν ἀπὸ κρατὸς στάξαι φόνον. ἵκετο δ' αὔτως
Οὔρεα, καὶ πεδίον Νυσήϊον. ἔνθ' ἔτι νῦν περ
Κεῖται ὑποβρύχιος Σερβωνίδος ὕδασι λίμνης.

Flaccus autem in Sicilia ponit,

-Sicula preſſus tellure Typhoeus.
Hunc profugum, & ſacras reuomentem pectore flammas, *(tum*
Vt memorãt, prenſum ipſe comis Neptunus in al-
Abſtulit, implicuitq́; vadis: totieſq́; cruenta
Mole reſurgentem, torquentemq́; anguibus vndas
Sicanium dedit vſque fretum: cumq́; vrbibus Æt-
Intulit ora premens. *(nam*

Confudit igitur cum Encelado,

-Trux ille eiectat adeſi
Fundamenta iugi. pariter tunc omnis anhelat
Trinacriæ iniectum feſſo dum pectore molem
Commouet experiens, gemituq́; repoſit inani.

C Hæc autem etiam inter Latinos comparabũtur.

Herculis oratio, Minyas ad Lemnum genio indulgentes caſtigantis,

Δαιμόνιοι, πάτρης ἐμφύλιον αἷμ' ἀποέργει
Ἡμέας: ἦε γάμων ἐπιδευέες ἐνθάδ' ἔβημεν
Κεῖθεν ὀνοσσάμενοι πολιήτιδας. αὖθι δ' ἕαδεν
Ναίοντας λιπαρὴν ἄροσιν Λήμνοιο ταμέσθαι;
Οὐ μὰν εὐκλειεῖς γε σὺν ὀθνείῃσι γυναιξὶν
Ἐσσόμεθ' ὧδ' ἐπὶ δηρὸν ἐελμένοι. οὐδέ τι κῶας
Αὐτόματον δώσει τις ἑλὼν θεὸς εὐξαμένοισιν.
Ἴομεν αὖθις ἕκαστοι ἐπὶ σφέα. τὸν δ' ἐνὶ λέκτροις
Ὑψιπύλης εἰᾶτε πανήμερον, εἰσόκε Λῆμνον
Παισὶν ἐσανδρώσῃ, μεγάλη τέ ἑ βάξις ἵκηται.

D *O miſeri, quicunque tuis acceſſimus actis:*
Phaſin, & Æeten, Scythiciq́; pericula ponti
Redde, ait, Æſonide: me tecum ſolus in æquor
Rerum traxit amor: dum ſpes mihi ſiſtere montes
Cyaneos, vigilemq́; alium ſpoliare draconem.
Si ſedet Ægæi ſcopulos habitare profundi
Hoc mecum Telamon peraget meus.

Hylæ raptus in primo Apollonii,

-αὐτίκα δ' ἥγε
Λαιὸν μὲν καθύπερθεν ἐπ' αὐχένος ἄνθετο πῆχυν
Κύσσαι ἐπιθύουσα τέρεν στόμα. δεξιτερῇ δὲ
Ἀγκῶν' ἔσπασε χειρί, μέσῃ δ' ἐνικάββαλε δίνῃ.

In tertio Flacci, *-nil vmbra, comæq́;*

Turbauitq́; ſonus ſurgentis ad oſcula nymphæ.
Illa auidas iniecta manus, heu ſera cientem
Auxilia, & magni referentem nomen amici,

A *Detrahit: adiuta prono nam pondere vires.*

Theocritus autem nudam narrat ſummerſionem. vbi aduertes etiam animum ad comparationem.

Ὡς δ' ὅτε τίς τε μύωπι τετυμμένος ἔσσυτο ταῦρος
Πίσεά τε προλιπὼν, καὶ ἑλεσπίδας: οὐδὲ νομήων,
Οὐδ' ἀγέλης ὄθεται, πρήσσει δ' ὁδὸν, ἄλλοτ' ἄπαυστος,
Ἄλλοτε δ' ἱστάμενος, καὶ ἀνὰ πλατὺν αὐχέν' ἀείρων
Ἵησι μύκημα κακῷ βεβολημένος οἴστρῳ.
Continuo volucri ceu pectora tactus aſilo,
Emicuit Calabris taurus per confraga ſeptis,
Obuia quæque ruens: tali ſe concitat ardens
In iuga ſenta fuga. Pauet omnis conſcia latè
Sylua: pauent montes. Hæc quidem ſonora magis: plus tamen arrident Græca.

B Suprà oſtendimus pugiles quales eſſent: nunc quantus Amycus,

Ἀλλ' ὁ μὲν ἢ ὀλοοῖο τυφωέος, ἠὲ καὶ αὐτῆς
Γαίης εἶναι ἔικτο πέλωρ τέκος: οἷα πάροιθεν
Χωομένη Διὶ τίκτεν. In quarto Flaccus,

-mortalia nuſquam
Signa manent: inſtar ſcopuli, qui montibus altis
Summus abit, longeq́; iugo ſtat ſolus ab omni.

Cæterùm quum alio pugnent modo apud Flaccum, alio apud Apollonium, remitto ſtudioſos ad illorum verſuum lectionem, quos ponere piguit.

Nec minus Chalvbum ſtatuimus ſupra fodinas atque artem: Flaccus in eodẽ breuiſsimè,

Gens Chalybum, duris patiens cui cultus in aruis:
Et domat aſſiducta ſemper domus ignea maſſa.

C Harpyiæ itidem Flacci cum ſuperioribus repetendæ ſunt,

Diripiunt, verruntq́; dapes: fœdataq́; turbant
Pocula. fragrat odor, ſurgitq́; miſerrima pugna:

Et haud multò pòſt,

Fragrat acerbus odor: patriiq́; aſpirat Auerni
Halitus. & mox, *-inhiat Cocytia nubes*
Luxurians, ipſoq́; ferens faſtidia viſu.
Tum ſola colluuie, atque illiſis ſtramina menſis
Fœda rigant, ſtriduntq́; alæ, prædaq́; cruenta
Sæuit vtrunque fames.

Iaſonis oratio ad Æeten longè eſt apud Flaccum luculentiſsima, atque artis plena. quicum Apollonii infantia ne eſt quidem conferenda.

D E ſatione dentium nati, cui trium poetarum plus debeant ob illuſtrem narrationem, deſpiciendum eſt. Vbi βώλακες αἰ δεχθεῖς ab Apollonio dicuntur: Flaccus Bellatricẽ appellat glebam. Verſus ſunt in tertio,

Οἱ δ' ἤδη κατὰ πᾶσαν ἀνασταχύεσκον ἄρουραν
Γηγενέες. φρῖξεν δὲ περὶ στιβαροῖς σακέεσσι,
Δούρασί τ' ἀμφιγύοις, κορύθεσσί τε λαμπομένῃσιν
Ἄρηος τέμενος φθισιμβρότου. ἵκετο δ' αἴγλη
Νειόθεν Οὔλυμπόνδε δι' ἠέρος ἀστράπτουσα.

In Flacci ſeptimo,

Martius hic primùm ter vomere fuſus ab ipſo
Clangor: & ex omni ſonuerunt cornua ſulco.
Bellatrix tum gleba quatit: pariterq́; creari,
Armarique phalanx, totiq́; inſurgere campis.

Sequitur deinde cædes apud vtrumque: ſicut antecedit

antecedit opera, & labor tauris iungendis: quæ ſtudioſi inter ſe cõferre poterunt. Libet tamen etiam ingenioſiſsimi poetæ verſus aſcribere his: quanquam haud multò pòſt Latinos cum Latinis comparare inſtituimus. Igitur Ouidius in tertio Transformationum ſedatius omnia,

Inde, fide maius, gleba cœpere moueri:
Primaq́; de ſulcis acies apparuit haſta:
Tegmina mox capitum, picto nutantia cono:
Mox humeri, pectusq́; oneratáq́; brachia telis
Exiſtunt, creſcitq́; ſeges clypeata virorum.

Addit & comparationem,

Sic, vbi tolluntur feſtis aulæa theatris:
Surgere ſigna ſolent, primumq́; oſtendere vultus,
Cætera paulatim: placidoq́; educta tenore
Tota patent, imoq́; pedes in margine ponunt.

HORATII ET GRAECORVM COMPARATIO.

CAPVT VII.

Cvm Maronis aliquot loca ex Apollonio excuteremus, ad Flaccum vſque prouecti ſumus. nunc ad reliquos transeundum. Ac de Horatio quidem ita ſentimus, Si Græcorum Lyrica extarent: futurum, vt illius furta quamplurima deprehenderentur. Qui tamen imitatores, ſeruum pecus appellare non dubitarit. Sanè ex Pindaro illa,

Quem virum aut, Heroa lyra vel acri
Tibia ſumis celebrare Clio? & reliqua.

Sic enim Pindarus,

Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι
Τίνα θεόν, τίν᾽ ἥρωα
Τίν᾽ ἄνδρα κελαδήσομεν; & quæ ſequuntur.

Ex Alcæo, vt opinor, multa: vt hæc,

Deprome quadrimum Sabina
O Taliarche merum dyota.
Ἔγχευε, κίρνα παλαιόν. & illa,
Nunc eſt bibendum: & cætera.
Νῦν χρὴ μεθύσκειν, καί τινα ἐς βίαν
Πονεῖν. Item,
Nullam Vare ſacra vite prius ſeueris arborem,

Ex eodem Poeta.

Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω.

Puto tamen eum fuiſſe Græcis omnibus cultiorem.

OVIDII CVM GRAECIS COMPARATIO.

CAPVT VIII.

Ovidii ingenium multis maius eſt viſum, quàm vt quicquam de Græcis mutuaretur. quum tamen ille Transformationum libros è Græcorum fabulis contexuerit: non dubito quin eorum adiutus argumẽtis, etiam ſiquid extaret illuſtrius, ſuis inſeruerit. Præſertim quum μεταμορφώσεων titulo ab illis quoque ſint editi libri. Inter quos etiam Calliſthenem authorem prodidere. Sed & Polyphemi cantionem ſumpſit è Theocrito: quam fatali ſua illa luxuria non tam amplam, quàm vaſtam fecit. Ea eſt in tertiodecimo Transfigurationum. & in Idyllio ad Nician, qui inſcribitur Cyclops. quare inde petantur. Heſiodi autem ſecula ita eſt mutuatus, vt longè poſt ſe reliquerit:

Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων
Ἀθάνατοι ποίησαν Ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες.
Οἱ μὲν ἐπὶ χρόνου ἦσαν, ὅτ᾽ οὐρανῷ ἐμβασίλευεν.
Ὥστε θεοὶ δ᾽ ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες,
Νόσφιν ἄτερ τε πόνων, καὶ ὀϊζύος· οὐδέ τι δειλὸν
Γῆρας ἐπῆν. Horum ille nihil, ſed alia lõgè meliora. Illa autem,

-Καρπὸν δ᾽ ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη πολλόν τε, καὶ ἄφθονον.-
Ipſa quoque immunis, raſtroq́; intacta, ſine vllis
Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus.

Quod malè repetit,

Mox etiam fruges tellus inarata ferebat.

Omiſit autem illud Heſiodi, longè optimum in hac ætate,

Θνῆσκον δ᾽ ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι.

Quæ autẽ de cæteris ætatibus in vtroque Poeta ſentiamus, ad Hypercriticũ noſtrum retulimus. Imitatio in illis,

Οὐδὲ πατὴρ παίδεσσιν ὁμοίϊος, οὐδέ τι παῖδες·
Οὐδὲ ξεῖνος ξεινοδόκῳ, καὶ ἑταῖρος ἑταίρῳ·
Οὐδὲ κασίγνητος φίλος ἔσσεται, ὡς τὸ πάρος περ·
Αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας.

Viuitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Eivsdem fames in octauo,

Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolũ, ſterilis ſine fruge, ſine arbore tellus,
Frigus iners: illic habitãt pallórque, tremórque,
Et ieiuna fames. Et mox,
Deuenit in Scythiã, rigidíque cacumina mõtis:
Caucaſon appellant: ſerpentum colla leuauit,
Quæſitámque famem lapidoſo vidit in agro.
Vnguibus & raris vellentem dentibus herbam.
Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu, ſcabríque rubigine dentes,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent.
Oſſa ſub incuruis extabant arida lumbis.
Ventris erat, pro ventre locus: pendêre putares
Pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies. genuúmque tumebat
Orbis: & immodico prodibant tubere tali.

Qvae libentius recito, quod præceptores noſtri optimi ac doctiſsimi putabãt ſola excurſione Callimachum, non etiam nitore vinci. Id igitur yt pateat, illius verſus ex pulcherrimo hymno in Cererem,

Αὐτίκα οἱ χαλεπόν τε, καὶ ἄγριον ἔμβαλε λιμὸν,
Αἴθωνα, κρατερόν· μεγάλᾳ δ᾽ ἐστρεύγετο νούσῳ.

Vbi vides nihil hîc comparari poſſe. Qui ſi damnant hanc deſcriptionẽ, Famam quoque Virgilianam vituperent neceſſe eſt.

Cæterùm nudis ille rebus addidit ornamẽta.

veluti quum orationē attribuit Nymphæ. Callimachus ſolùm, κακὸν μέγας ἴσχει ἄλλαις. Sacerdotem excitat Ceres, vt Eryſichthona caſtiget: Ouidius famulo attribuit. Ille minas à ſecuri: hic plagam ſine minis. In arbore noſter elegantior,

Stabat in his ingens annoſo robore quercus,
Vna nemus, vittæ mediam, memoresq́; tabellæ,
Sertaq́; cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas:
Sæpe etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiere modum: menſuraq́; roboris vlnas
Quinque ter implebant: nec non & cætera tantum
Sylua ſub hac omnis, quantum fuit herba ſub illa.

Ille autem,

Ἦς δέ τις αἴγειρος, μέγα δένδρεον, αἰθέρι κῦρον:
Τῷ δ᾽ ἔπι ταὶ νύμφαι ποτὶ τὤνδιον ἑψιόωντο.

Quod hic μέγα δένδρεον: noſter, *vna nemus*. Ea erat magnitudine, vt ſola pro nemore haberi poſſet. Sed & meliore conſilio Robur eſſe fecit Ouidius, quàm Populum Græcus. eſt enim ſterilis, neque quicquam ad Cererem. Neque hæc arbor cum aliis, neque inter ſe illæ conueniunt quæ ibi memorātur. Quis enim terrarum locus vnus Pyrum fert cum Vlmo, & Pinu, & Populo? Quinetiam inuaſio atque impreſsio famis apud illum nulla: nobis adeò luculenta, vt nihil ſuprà,

–altóque ſopore ſolutum:
Noctis enim tempus, geminis amplectitur vlnis,
Seq́; viro inſpirat: fauceſq́;, & pectus, & ora
Afflat: & in vacuis peragit ieiunia venis.

Affectum verò ipſum Callimachus vt effingat, tāto fuſior ac laxior, quanto fuerat in cęteris vel parcior vel caſtigatior. Orſus enim ab operis miniſtrorum,

Εἴκοσι δαῖτα πένοντο, δυώδεκα δ᾽ οἶνον ἄφυσσον:

Pergit exequi particulatim minima quæque, vnde peteret opem ad extinguendam eſuritionem,

–καταὶ δέ μιν αὖτις ἤδη
Τετράποδον: ἤδη γὰρ ἀπηρνήσαντο μάγειροι.
Ἀλλὰ καὶ ῥῶνας μεγάλας ὑπέλυσαν ἀμαξᾶν:
Καὶ τὰν βῶν ἔφαγε, τὰν Ἑστίᾳ ἔτρεφε μάτηρ,
Καὶ τὸν ἀεθλοφόρον, καὶ τὸν πολεμήϊον ἵππον:

vſque ad felem,

Καὶ τὰν αἴλουρον τὰν ἔτρεμε θηρία μικκά.

Quæ noſter bono iudicio neglexit: illáque eſt imitatus, quæ ingenii ſui vi fecit vt eſſent ſua,

Ἐνδόμυχος δ᾽ ἤπειτα πανάμερος εἰλαπιναστὰς
Ἤσθιε μυρία πάντα. κακὰ δ᾽ ἐξάλλετο γαστήρ.
Αἰεὶ μᾶλλον ἔδοντι. τὰ δ᾽ ἐς βυθὸν οἷα θαλάσσας
Ἀλεμάτως ἀχάριστα κατέρρεεν εἴδατα πάντα.

Compones etiam comparationes,

Ὡς δὲ Μίμαντι χιὼν, ὡς ἀελίῳ ἔνι πλαγγὼν,
Καὶ τούτων ἔτι μεῖζον ἐτάκετο: μέστ᾽ ἐπὶ νεύροις
Δειλαίῳ ἶνές τε, καὶ ὀστέα μοῦνον ἐλείφθεν.

Quæ poſtrema, fami, non Eryſichthoni tribuit Naſo. Quæ verò argutè acutéque, ac pluſquam humano ingenio eſt proſequutus, non pigebit aſcribere. Ipſo in ſomno eſurientem, dii boni, cuiuſmodi?

Lenis adhuc ſomnꝰ placidis Eryſichthona pēnis
Mulcebat: petit ille dapes ſub imagine ſomni:
Oráque vana mouet, dentémq; in dēte fatigat,
Exercétque cibo deluſum guttur inani:
Próque epulis tenues nequicquā deuorat auras.
Vt verò eſt expulſa quies, furit ardor edendi:
Pérque auidas fauces, immēſáq; viſcera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aer,
Poſcit, & appoſitis queritur ieiunia menſis.
Inque epulis epulas quærit. Quódque vrbibus eſſe,
Quódque ſatis poterat populó, non ſufficit vni:
Pluſque cupit, quo plura ſuā demittit in aluum.

Avdi nunc comparationem,

Vtque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec ſatiatur aquis, peregrinóſque ebibit amnes:
Vtque rapax ignis non vnquā alimenta recuſat,
Innumeráſque faces cremat: & quo copia maior
Eſt data, plura petit, turbáque voracior ipſa eſt:
Sic epulas omnes Eryſichthonis ora profani
Accipiūt, poſcúntque ſimul. cibus omnis in illo
Cauſa cibi eſt: ſempérque locus fit inanis edēdo.
Iánque fame patrias, altíque voragine ventris
Attenuarat opes: ſed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames, implacatæque vigebat
Flamma gulæ.

In quibus eam vides vim ſentētiarum, quam nemo eſt Græcorum conſequutus. Nam qualia illa? *Inq́; epulis epulas quærit.* Et de igne, copia fieri voraciorem. Et, *Accipiunt, poſcuntq́; ſimul.* Et, *–cibus omnis in illo Cauſa cibi eſt.* &, *–ſemperq́; locus fit inanis edendo.*

OPPIANI CVM ALIIS COMPARATIO. CAPVT IX.

QVæ igitur noſtri de Græcis parare potuerunt, hæc ſint ſatis: neque pauca, neque omnia. Non enim tāquam atrienſes aut diſpenſatores apud herum putamus rationes: ſed vt quæque optima viſa ſunt ad excitandam cōſtituendámque nobilis Poetæ imitationem, ita à nobis carptim & accepta & propoſita ſunt. Nunc verò ne quid deſit tam perfecto operi, contemplemur id quoque: An Græcorum vllus ad noſtrorum regulam ſuas direxerit dimenſiones. Atque Oppianus quidem inter Græcos adeò ſublimis eſt, adeò numeroſus, vt eorum vnus ad Virgilianam diligentiam aſpiraſſe videatur. Quare ſiquid illi cum noſtris commune ſit, hic apponetur. Eſt comparatio nobilis in primo Piſcationum: quæ meretur ſtudium & operam noſtram,

Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἀπ᾽ Αἰθιόπων τε καὶ Αἰγύπτοιο ῥεόντων
Ὑψιπέτης γεράνων χορὸς ἔρχεται ἠεροφώνων
Ἄτλαντος νιφόεντα πάγον, καὶ χεῖμα φυγοῦσαι,
Πυγμαίων τ᾽ ὀλιγοδρανέων ἀμφήλυδα φῦλα.
Τῶν δ᾽ ἄρ᾽ ἐπιπλαγχθέντων κατὰ στίχας ἄλλοτε ἰσαὶ
Ἠέρα τε σκιάουσι, καὶ ἄλλυτον ὄγμον ἔχουσι.

Hanc quum ex Virgiliana, quam ſuprà poſuimus, acceperit: iccirco tam grandibus numeris cecinit.

LVCANVS autem in quinto ſic,

Strymona ſic gelidum bruma pellente relinquunt
Potura te Nile grues: primoq́ volatu
Effingunt varias caſu monſtrante figuras.
Mox vbi percuſsit tenſas Notus altior alas:
Confuſos temerè immiſta glomerantur in orbes,
Et turbata perit diſperſis littera pennis.

Non potuit autem, neque decuit explicare totum locum illum Virgilii ex tertio abſolutiſsimi operis Oppianus,

Interea toto non ſecius æquore ningit:
Intereunt pecudes: ſtant circumfuſa pruinis
Corpora magna boũ, & ſummis vix cornib⁹ extant,

& cætera: quippe legibus comparationis in anguſto cogitur,

Ὡς δ' ὁπότ' ἀρύποδος σκιάσει νιφάδεσσιν ἀελλὼ
Ἐαρείου ζεφύροιο θοὸν μένος· οὐδέ τι γαίης
Κυανέης ἰδέειν ὑποφαίνεται· ἀλλ' ἄρα πᾶσα
Ἀργινόεν χιόνεσσιν ἐπασσυτέρῃσι κεκάλυπται.

Etiam quod Maronis ſuprà poſuimus de aquila & ſerpente, ipſe diuinis modis tranſtulit ad ceruum & ſerpentem,

Ὡς δ' ὅτ' ἀνὰ ξυλόχους ὄφιον ἰδὸν ἐξερπύσαντα
Βελδύκερως ἔλαφος, μενόλατον ἴχνος ἀείρει,
Χειλὼ δ' εἰσαφίκανε, καὶ ἔσπασεν ἑρπυστὴν ἔξω.
Δάπτει δ' ἱμμεμαυῖα· ὁ δ' ἑλίσσεται ἀμφί τε γούνα,
Δειρλεύ τε, στέρνον τε· τὰ δ' ἀμύγματα κέχυνται
Ἄψεα· πολλὰ δ' ὀδόντες ὑπὸ στόμα δυσπεύσουσιν.

Vide etiam quàm magnificè ædificauit ſuper tenui illo Horatii fundamento,

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo.

In ſecundo nánque ſic,

Ὡς δ' ὅταν ἐκ πὸρ πολυμήχανος ἕλκος ἀφύσσων
Οἰδαλέον, τὸ πολλὸν ἀνάρσιον ἔνδοθεν αἷμα
Ἐντέμνεται, δεραὶ δὲ γοναὶ κυανόχροα λίμνης
Ἑρπετά τις ἐμβάλλει κατὰ χροὸς ἐπιείξει
Δαίνυνται μέλαν αἷμα· τὰ δ' αὐτίκα γυρωθέντα
Κυρτοῦται, καὶ λύθρον ἐπιλείπεται, οὐδ' ἀνίενται,
Εἰσόκεν αἱμοβαφοῦ ζωρὸν ποτὸν αὖ ἐρύσωνται
Ἐκ χροὸς αὐτοκύλιστα πίσῃ, μεθύουσιν ὁμοῖα.

Par opera & laus in illis ex quarto operis incomparabilis, *—Meropesq́ aliaq́ volucres,*

Et manibus Procne pectus ſignata cruentis.
Omnia nam latè vaſtant: ipſasq́ volantes
Ore ferunt, dulcem nidis immitibus eſcam.

Ille in tertio piſcationum,

Ὡς δ' ὁπότ' ἀπλιάσασι φέρει βόσιν ὀρταλίχοισι
Μήτηρ, εἰαρινὸς ζεφύρου προπάγγελος ὄρνις.
Οἱ δ' ἁπαλὸν τρύζοντες ὑπὸ δρύος κοίλῃ
Γηθόσυνοι ἀεὶ μητρὶ, καὶ ἱμαίροντες ἐδωδῆς
Χεῖλος ἀναπτύσσουσιν· ἅπας δ' ἐπὶ δῶμα λέλογχεν
Ἀνδρὸς ξεινοδόκοιο λίγα κλάζουσι νεοσσοί.

Nec minus illa,

—& odora canum vis: tanquam diſertus declamator, propoſitum argumentum feliciſsimè locupletauit, in quarto,

—αὐτ' ἐς ἴχνος
Κνωσσοῦ 'δεῖπνον κυνὸς μένος· οἷ τ' εὔορτον
Θηρὸς αἰγλήεν σκολιὴν στίβον ἐξερεείνων,
Ῥινὸς ὑπ' ἀγγελίῃ τεκμαρτοῦ· καὶ τὰ μὲν ἄγρης
Μάρψε, καὶ ἐκ ἱμάντων, ἐὸν δ' ἐπίλαισεν ἄνακτα.

Quæ poſuimus ad excitandam indolem iuniorum: vt haberent exempla vtriuſque orationis vel breuioris, vel vberioris.

Nemo etiam dubitabit, qui hæc legerit Oppiani,

Ὡς δὲ καὶ ἐν ξυλόχοισιν ὀρίστεροι ἀγρευτῆρες
Εἶλον ἀγακλειτὴν ἐλάφων δ' ἀχεῖ τε τείχει
Μυρίνθῳ στεφάναντες ἅπαν δρυὸς, ἀμφὶ δὲ κιώσαν
Ὀρνίθων δονάκεσσι θοὰ πτερά· ταὶ δ' ἀρόωσαι
Ἠλέματοι πτώσσουσι κενὸν φόβον, οὐδὲ πελάσσαι
Μαψιδίοις πτερύγεσσιν ἀποζεύγνυνται μεμανίαν,
Εἰσόκε θηρητῆρες ἐπαΐξαντες ἕλωσι.

quin ex Virgilianis tam ſublimẽ ſumpſerit ſpiritum: ſunt autem in duodecimo diuini operis,

Incluſum veluti ſi quando flumine nactus
Ceruum, aut puniceæ ſeptum formidine pennæ,
Venator curſu canis, & latratibus inſtat.

Artem illam pennarum è Gratio diſces.

Diuina quoque illa ex quarto politiſsimi operis,

Qualis populea mærens Philomela ſub vmbra
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator
Obſeruans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem: ramoq́ ſedens miſerabile carmen
Integrat, & mœſtis latè loca queſtibus implet:

Fuere pro Idea ad ſuauiſsima hæc quæ poſuit in quinto ille,

Ὡς δ' ὁπότ' ὀρταλίχοισι χελιδόνι νηπιάχοισι
Νέρθεν ὑπὲκ ὀρόφοιο τυχὼν ὄφις ἄγχι πελάσσῃ.
Καὶ τοὺς μὲν κατέπεφνε, καὶ ἔσπασεν ἔνδον ὀδόντων.
Μήτηρ δ' ἀμφὶ τὸν μὲν ἀποζομένη πωτᾶται
Λοίγια τετρυχυῖα φόνου γόον.

Sunt & hæc ex eadem officina in primo venationum,

Ἔρχεο, καὶ τρηχεῖαν ἐπιστείβωμεν ἀταρπόν·
Τὴν μερόπων οὔπω τις ἑοῖς ἐπάτησεν ἀοιδαῖς.

LVCRETIVS enim,

Auia Pieridum peragro loca, nullius antè
Trita ſolo. Quæ ſuo more diuina fecit Maro in tertio conſummati operis,

Sed me Parnaſi deſerta per ardua dulcis
Raptat amor: iuuat ire iugis, qua nulla priorum
Caſtaliam molli diuertitur orbita cliuo.

Sanè in ſecundo nihilo inſuauiora,

Me verò primum dulces ante omnia Muſæ,
Quarum ſacra fero, ingenti percullus amore
Accipiant. Quibus deinde addidit beati ingenii opes, quæ ſequuntur.

Habes igitur maximi Græcorum, cum excellentiſsimo omnium Poetarum cõparationem. Nunc videamus an cum Gratio, aut Nemeſiano quicquam illi conueniat: ſi prius picturam equi ex Marone deſignauerimus,

Βαιὸν ὑπὲρ δαπέδοιο μετήορον, ὑψικάρηνον,
Ἀείροι μέγας αὐτὸς ἑὸν περιμήκεα γυῖα
Ὑψικέρα· κάτω δὲ ὀσφὺν ποτὶ δικρὰ δὲ νῶτα.
Εὐρὺ πέλει, φαιδρόν τε μεσόφρυον· ἐν δ' ἄρα κόρσης
Ἀμφὶ μέτωπα τριχῶν πυκινὸν σείεσκε κόρυμβον.
Ὄμμα πυρὶ, πυρόεν, ὑποκυάνεος δαιφρονέον.
Εὐρεῖαι ῥῖνες, στόμα δ' ἄρκιον, οὔατα βαιά,
Γυεγλίη δειρὴ πελίδνη λασιαύχενος ἵππου.

Ὥς, ὅτι χαιτήεσσα λόφον νεύει τρυφάλεια.
Πολλὸ πάχος στέρνον, δολιχὸν δέμας, εὐρέα νῶτα
Καὶ ῥάχις ἀμφίδυμος, μέσσον ἰσχία πιαίνουσα.
Ἐκ δὲ δίος πολλὰ μετόπισθε τανύτριχες οὐρή.
Μηροὶ δ' ἀσταγέες μυώδεες, αὐτὰρ ἔνερθεν
Ὀρθοτενεῖς, δολιχοῖσι ποδῶν περιμήκεες αὐλοί.
Καὶ μάλα λεπταλέη, καὶ σαρκὶ λελειμμένα κῶλα,
Οἷα τανυκραίρεσσιν ἀελλοπόδεσσ' ἐλάφοισι.
Καὶ σφυρὸν ἀξελίνετο, θέει δὲ περίδρομος ὁπλή,
Ὕψι μάλ' ἐκ γαίης, πυκινή, χερσαία, κραταιή.

Hęc an vera ſint omnino, alterius eſt operæ. quæ ab Apolline noſtro dicta ſint videamus,

-illi ardua ceruix,

Argutumq́, caput: non ſolùm paruum. *breuis aluus*: non autem δολιχὸν δέμας. *obeſaq́, terga*: non ſolùm lata.

Luxuriatq́, toris animoſum pectus: non eſt ſatis, πολὺ στέρνον. Sed & ἦθεα ſuprà declarabat,

-generoſi pullus in aruis

Altius ingreditur, & mollia crura reponit: id eſt, non rigidè protenta: ſed quod Ariſtoteles dicit, ὑγρῶς.

Primus & ire viam, & fluuios tentare minaces
Audet: & ignoto ſeſe committere ponto.
Nec vanos horret ſtrepitus. & hîc intermiſcet,
-tum ſiqua ſonum procul arma dedêre
Stare loco neſcit: micat auribus, & tremit artus:
Collectumq́, premens voluit ſub naribus ignem.
Denſa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.
At duplex agitur per lumbos ſpina: hoc erat ἀμφίδυμος: *-cauatq́,*
Tellurem: & ſolido grauiter ſonat vngula cornu.

E' Gratio verò hæc,

Nempe ingens, nempe ardua fundet in auras
Crura. Cætera de nationibus trahit. In quibus mirum quòd tum ipſe, tum Oppianus profitetur,

Non tamen Hiſpano Martem tentare minacem
Auſim. Sic Gręcus à celeritate ſola dilaudatos, damnat tanquam imbelles,

Ἀλλ' ἄρα καὶ πάρθοισι μέγα προφέρουσιν Ἴβηρες,
Οἳ κατέρουσι πόδεσσι κραίνοντες πεδίοισιν.
Κείνοισιν τάχα μοῦνος ἐναντίον ἰσοφαρίζοι
Αἰετὸς αἰθερίοισιν ὑπὸ δίνῃσιν ἀλώμενος,
Ἢ κίρκος ταναοῖσι τανυσσάμενος πτερύγεσσιν,
Ἢ δελφὶς πελάγεσσιν ἁλιδινέεσσι ῥοθίοισι.
Τόσσον Ἴβηρες ἔασι θοοὶ πόδας ἱεμένοντες.
Ἀλλ' ὀλίγοι, βαιοί τε μένος, καὶ ἀνάλκιδες ἦτορ.

Noſtris ſanè vſibus nulla terrarum pars mittit præſtantiores, ſiue dexteritatem, ſiue animum ſpectes. Nam & domino mites, & hoſtium hoſtes ſunt. Impulſi in mucrones abeunt, iuſſu heri morituri. Cæſi non auertuntur: percuſſorem etiam appetunt: denique fiunt ſæuiores. Vidimus nos inter animi fideſque miracula, vnum è commilitonibus auectum incolumem, equo ita ſaucio, vt etiam inteſtina per humum traheret. neque prius concidendi tempus eſſe ratus eſt, quàm ſeſſor deſceēderet, atque in ſocii terga ſubſiliret. quod tamen addit verum eſt,

Καὶ ῥ' ἔμμεν ἐν παύροισιν ἑλεξάμενοι σταδίοισι.

A Quòd autem non notos habuerit Hiſpanos equos, & hinc patet,

Ὁπλὴν δ' οὐ κρατερὴν πολύστιβον ἀρυπόδων.

quum pauci equi meliore vngula fulciantur. Totáque Hiſpania ſcrupea, ſabuloſa, aſpera, ſiticuloſa ſit: tantum abeſt vt limo lutóve vngulæ corrumpantur. Quare pleriſque Hiſpaniæ locis calceos è cannabinis filamentis connexos gerunt.

Nemesianvs autē ſic, longè inferior illis,

Illis ampla ſatis leui ſunt æquora dorſo,
Immodicumq́, latus. de latere intellige, non vt ille, δέμας: id eſt corpus totum. animoſiores enim ſunt, neque eos deficit facilis ſpirandi vis, nec diuturna ſpiritus contentio labefacit: tum ſequitur, *paruaq́, ingentibus alui.* Ita verò adultis: at pullum enie, cuius aluus par ſit maternæ: verum, atque commune prouerbium militare. Cauſas haſce & alias reddidimus iis in libris, qui mihi ab amanuenſi furto ſurrepti ſunt. Et

B

Ardua frons, auresq́, agiles, capitique decoro
Altus honos, oculique vago ſplendore micantes:
Plurima ſe validos ceruix reſupinat in armos:
Fumant humentes calida de nare vapores:
Nec pes officium ſtandi tenet: vngula terram
Crebra ferit: virtusq́, artus animoſa fatigat.

Canum verò formam quis horum trium abſolutius deſcripſerit, videamus,

Μηκεδανὸν κρατερὸν δέμας, ἄρκιον, ἠδὲ κάρηνον
Κοῦφον, εὔγλυπτον, κυανοῖς στίλβοντα ὀπωπαῖς.
Κάρχαρον ἐκ τελέθοι στόμα, βαιὰ δ' ὕπερθεν
Οὔατα λεπταλέοισι περιστέλλοιτο δ' ὑμένεσσι.
Δειρὴ μηκεδανή, καὶ στήθεα νέρθε κραταιά,

C

Εὐρέα. τὰ προπάροιθε δὲ τ' ὀλιζοτέρω πόδ' ἰσόν,
Ὀρθοτενεῖς, κῶλον τανυοὶ δολιχηρέας ἰσοί,
Εὐρέες ὠμοπλάται, πλευρῶν ἐπικάρσια ταρσά.
Ὀσφύες εὔσαρκοι, μὴ πίονες· αὐτὰρ ὄπισθεν
Στειρεῖ τ', ἐκτάδιός τε πέλοι δολιχόσκιος οὐρή.

Hi ad curſum: ad pugnam verò,

Στιβαρώτεροι μὲν ἔασι προσώπατα, δαιτὰ δ' ὕπερθε
Νεύει ἐπισκυνίοισι μετάφρενα, καὶ πυρόεντες
Ὀφθαλμοί, χαροποῖσιν ἀποστίλβοντες ὀπωπαῖς.
Ῥινὸς ἅπας λάσιος, κρατερὸν δέμας, ἄρια νῶτα.

Quales ait minus celeres, magis animoſos, magíſque fortes.

Gratius ad hunc modum,

D

Sint celſi vultus, ſint hirtæ frontibus aures,
Os magnum, & patulis agitatos morſibus ignes
Spirent: aſtricti ſuccingant ilia ventris.
Cauda breuis. quo loco melius, quàm Græcus: magna nanque cauda venaticis curſoribus oneri eſt. ſequitur, *-longumq́, latus, diſcretaq́, collo*
Cæſaries, non pexa nimis: non frigoris illa
Impatiens: validis tum ſurgat pectus ab armis:
Quod magnos capiat motus, magniſq́, ſuperſit.
Diuinum profectò verſum,
Effuge, qui lata pandit veſtigia planta:
Mollis in officio, ſiccis ego dura lacertis
Crura velim, & ſolidos hæc in certamina calces.

Avrelivs autem Nemeſianus hæc,

-ſit cruribus altis,

Sit rigidis:multamq́ gerat ſub pectore lato
Coſtarum ſub fine decenter prona carinam:
Quæ ſenſim rurſus ſicca ſe colligat aluo.
Renibus ampla ſatis validis diductaq́ coxas.
Cuiq́ nimis molles fluitent in curſibus aures.

Quibus è locis haud paruum capias impetũ ad imitationem,atque exercitationem.

Ex Arato quoque & Nicandro fortaſſe educi poſſint aliqua:ſed hæc impræſentia ſint ſatis. Quòd ſi quæras adhuc alia:conferre poſsis Vulcani caſum,qui & ab Homero & à Flacco deſcriptus fuit. Sunt in I,Iliados,

Ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μεμαῶτα
Ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
Πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην,ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Κάππεσον ἐν Λήμνῳ:ὀλίγος δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν.
Ἔνθα με Σίντιες ἄνδρες ἄφαρ κομίσαντο πεσόντα.

In II,Argonauticôn,

Mox etiam pauidæ tentantem vincula matris
Soluere,prærupti Vulcanum vertice cæli
Deuoluit.ruit ille polo noctemq́ diemq́,
Turbinis in morem:Lemni cùm littore tandem
Inſonuit, vox inde repens vt perculit vrbem:
Acclinem ſcopulo inueniunt: miſerentq́, fouentq́
Alternos ægro cunctantem poplite greſſus.

LATINI CVM LATINIS COMPARANTVR,
CAPVT X.

NEque paucis,neque plebeis exemplis comparatum nobis puto,vt inire poſſimus rationem rerum naturas exprimendi. Neque enim alio modo imitamur quę dixerint priores:quàm illi res ipſas imitati ſunt. Vbi haud parum dubitandum eſt, vtrum potius eueniat nobis, Iuuemur ne aliorum inuentione: videmus enim & quæ viderũt illi:& quæ nobis,non viſa ſibi , vidẽda reliquerunt.An premamur iniquius: quippe præuenti, rarò meliora poſſumus addere bonis.Nam poſteaquam liberum laxúmque dicendi genus ex Homero caſtigauit diuinus Maro : poſteriores poetę,quid quóue modo dicerent,vix inuenere: quare Latinorum quoque ingenia ſunt inter ſe conferenda:quòrum indicio noſtri operis apparatus fiat luculentior. Primùm igitur certis materiis quaſi capita quædam ſtatuantur. deinde, ſi quid præterea fecerit ad rem:vt ſeſe illa dabũt, excipientur. A' peſtilentia placuit incipere, quæ in III,limatiſsimi operis vicit omnium mortalium vel laudem vel obtrectationem.

PESTILENTIA,
CAPVT XI.

HIc quondam cæli vitio miſerãda coorta eſt
Tempeſtas,totóque Autumni incanduit æſtu:
Et genus omne neci pecudum dedit , omne ferarum:
Corrupítque lacus,infecit pabula tabo.

LVCRETIVS in VI,ex Thucydide,
-mortifer æſtus

A Finibus in Cecropis funeſtos reddidit agros:
Vaſtauítque vias: exhauſit ciuibus vrbem.

OVIDIVS in VII,

Dira lues populis, odio Iunonis iniquæ
Incidit:exoſæ dictas à pellice terras.
Principiò cælum ſpiſſa caligine terras
Preſsit,& ignauos incluſit protinus Auſtros.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe,lacúſque.

VIRGILIVS,

Nec via mortis erat ſimplex:ſed vbi ignea venis
Omnibus acta ſitis miſeros adduxerât artus,
Rurſus abũdabat fluidus liquor:omniáq; in ſe
Oſſa minutatim morbo collapſa trahebat.

B LVCRETIVS,

Nec nimio cuiquam poſſes ardore tueri
Corporis in ſummo ſummam ferueſcere partẽ:
Sed potius tepidum manibus proponere tactũ.
Intima pars hominum verò flagrabat ad oſſa.
Inciderunt ipſo venientes ore patente:
Inſedabiliter ſitis arida corpora merſans
Æquabat multum paruis humoribus imbrem.

VIRGILIVS,

Quæſitæque nocent artes : ceſſere magiſtri
Phyllirides Chiron , Amithaoniúſq; Melãpus.

LVCRETIVS

Nec requies erat vlla:mali defeſſa iacebant
Corpora:muſſabat tacito medicina timore.

OVIDIVS,

C Dum viſum eſt mortale malũ,tantæque latebat
Cauſa nocens cladis,pugnatũ eſt arte medendi:
Exitium ſuperabat opes,victæque iacebant.

SANE` cauſa efficacior apud Ouidiũ,propter quam nullo vſui eſſent artes. quippe morbus non erat à vitio elementorum tantùm, ſed etiã ab ira deorum . quare non ſolùm pro aliis fruſtra medici,ſed pro ſe temerè : nempe,

-ínque ipſos ſæua medentes
Erumpit clades:obſúntque authoribus artes.

SILIVS in XIIII,

Succubuit medicina malis:cumulantur acerui
Labentum,& magno cineres ſeſe aggere tollũt.

VIRGILIVS,

Sæpe in honore deûm medio ſtans hoſtia ad aram,
D Lanea dum niuea circundatur infula vitta,
Inter cunctantes cecidit moribunda miniſtros:
Aut ſi quam ferro mactauerat ante ſacerdos,
Inde neque impoſitis ardent altaria fibris,
Nec reſponſa poteſt conſultus reddere vates:
Ac vix ſuppoſiti tinguntur ſanguine cultri.
Summáque ieiuna ſanie infuſcatur arena.

OVIDIVS,

Admoti quoties templis:dum vota ſacerdos
Concipit,& fundit purum inter cornua vinum:
Haud expectato ciciderunt vulnere tauri.

ET MOX more ſuo iterum,

-mugitus victima diros
Edidit,& ſubitò collapſa ſine ictibus vllis
Exiguo tinxit ſubiectos ſanguine cultros.

VBI eſt plena Virgilianorum imitatio.

Fibra quoq; ægra notas veri , monitúſq; deorũ

Perdiderat.

Haec quoq; illa referunt ſuperiora.

VIRGILIVS,

Hinc lætis vituli vulgò moriuntur in herbis,
Et dulces animas plena ad præſepia reddunt.
Hinc canib⁹ blãdis rabies venit: & quatit ægros
Tuſsis anhela ſues,ac ſaucibus angit obeſis.

SILII quoque conatus attendere poteris: ſic enim in XIIII,

Criniger aſtriferis Titan feruoribus auras,
Et patulam Cyanen,latéque paluſtribus vndis
Stagnantem,Stygio Cocyti oppleuit odore;
Temporáque Autumni latis florentia donis
Fœdauit,rapidóque accendit fulminis igni.
Fumabat craſſus nebulis caliginis aer:
Squallebat tellus vitiato feruida dorſo,
Nec victũ dabat,aut vllas languẽtibus vmbras:
Atque ater piceam vapor expirabat in æthram.

HINC Homerum ſequitur,

Vim primi ſenſere canes:mox nubibus atris
Fluxit deficiens penna labente volucris:
Inde feræ ſyluis ſterni.

IN quos verſus cùm à ſuperioribus incidas, videaris balbutiẽtem ſcholaſticum audire. quare noſtros quoque verſus qui in Rochi hymno ſimile tractant argumentum, hiſce adſcribere cepit impetus:& feciſſem,niſi putaſſem inuidioſum. ceſsimus itaque pudori.

LVCRETIVS,

-cumprimis fida canum vis
Strata viis,animam ponebat in omnibus ęgram,
Extorquebat enim vitam vis morbida mẽbris.

OVIDIVS,

Strage canum primò, volucrúmq;,auiúmque, boúmque:
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.

VIRGILIVS,

Labitur infelix ſtudiorũ,atque immemor herbæ
Victor equus,fontéſque auertitur,& pede terrã
Crebra ferit:demiſſæ aures,incertus ibidem
Sudor,& ille quidem morituris frigidus aret:
Pellis & ad tactum tractanti dura reſiſtit.

OVIDIVS,

Acer equus quõdam,magnæq; in puluere famæ
Degenerat,palmæ veterúmque oblitus honorũ
Ad præſepe gemit morbo moriturus inerti.

SILIVS,

Heu dolor! inſignis notis bellator in armis
Ignauo rapitur letho.

DEinceps proſequitur Maro in armẽtis morbi ſigna & mortis, ac remedia diuinitus: quippe tum caſtiſsimè,tum luculentiſsimé. mox verò illa verè Apolline digna,

Ecce autem duro fumans ſub vomere taurus
Concidit,& miſtum ſpumis vomit ore cruorem,
Extremóſque ciet gemitus.it triſtis arator
Mœrentem abiungens fraterna morte iuuencũ,
Atque opere in medio defixa reliquit aratra.

TVM illa cælo ipſo profectò delapſa,

Non vmbræ altorum nemorũ,nõ mollia poſſũt
A Prata mouere animum:nõ qui per ſaxa volutus
Purior electro campum petit amnis.at ima
Soluuntur latera,atque oculos ſtupor vrget inertes,
Ad terramque fluit deuexo pondere ceruix.

SATIS hæc erant ad deterrendũ animos ſapientum ab imitatione : verùm ea his addidit, quæ etiam obtererent audaciam,

Quid labor,aut benefacta iuuant? quid vomere terras
Inuertiſſe graues?atqui non Maſsica Bacchi
Munera,non illis epulæ nocuêre repoſtæ.
Pocula ſunt fontes liquidi,atque exercita curſu
Flumina,nec ſomnos abrumpit cura ſalubres.

QVAE equidẽ malim à me excogitata atque confecta, quàm vel Crœſum vel Cyrum ipſum
B dicto habere audientem.

OVIDIVS autem properat:nullũ enim ſpatium reliquit ille,in quo veſtigiũ poſset ponere,

Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medióque recumbere ſulco.

VIRGILIVS,

Non lupus inſidias meditatur ouilia circum,
Nec gregibus nocturnus obambulat: acrior illũ
Cura domat.timidi damæ ceruíque fugaces
Nunc intérque canes,& circum tecta vagantur.

OVIDIVS,

Non aper iraſci meminit:nec fidere curſu
Cerua,nec armentis incurrere fortibus vrſi.
C Omnia languor habet.Syluíſque,agríſq;,viíſq;
Corpora fœda iacent: vitiantur odoribus auræ.

VIRGILIVS poſt hæc ſerpẽtum clades canit:ab illis nulla.de auibus verò,

Ipſis eſt aer auibus non æquus:& illæ
Alta præcipitem vitam ſub nube relinquunt.

LVCRETIVS ſimpliciter,

Nec tamen omnino temerè illis ſedibus vlla
Comparebat auis.

VERVM quæ ſequũtur non ſolùm narrationi,ſed etiam cuiuis expectationi finem imponere poterunt,

Balatu pecorum,& crebris mugitibus amnes
Arentéſque ſonant ripæ,colléſque ſupini.
Iámque cateruatim dat ſtragem : atque aggerat ipſis
D In ſtabulis turpi dilapſa cadauera tabo:
Donec humi tegere,ac foliis abſcondere diſcũt.
Nam neque erat coriis vſus: neque viſcera quiſquam
Aut vndis abolere poteſt,aut vincere flamma:
Nec tondere quidem morbo illuuiéque pereſa
Vellera,nec telas poſſunt attingere puttes.
Verùm etiam inuiſos ſi quis tentarat amictus:
Ardentes papulæ,atque immũdus olẽtia ſudor
Membra ſequebatur,nec longo deinde moranti
Tempore contractos artus ſacer ignis edebat.

LVCRETIVS,

Multáque humi cùm inhumata iacerẽt corpora ſupra
Corporibus:tamen alituũ genus atque ferarum
Aut procul abſiliebat, ne acrem exciret odorẽ:

Aut

Aut vbi guſtabat, languebat morte propinqua.

VIRGILIVS,

Præterea nec iam mutari pabula refert.

LVCRETIVS,

Nec refert, vtrum nos in loca deueniamus
Nobis diuerſa, & cæli mutemus amictum:
An cælum nobis naturam intro corruptam
Deferat.

MVLTA præterea, quæ prolixius proſequitur Thucydides, omiſit diuinus Poeta duabus de cauſis. nánque & faſtidiũ ſemper fugit: quæ virtus habenarum laxatores iſtos defecit: Lucanum dico, Statium atque alios. & de gregibus cùm ſcriberet, particulatim humanos interitus deſcribẽdos aliis permiſit iudiciis: ipſe ſuo eſt vſus. Lucretius autem, qui rerum naturam canit, iure minutiora perſecutus eſt: nec minore Ouidius ratione: quippe in Pelei perſona abſumptũ narrat populum. Non ſunt igitur contemnenda ſi qua conueniant apud vtrumque. Spectemus igitur quid ad Lucretii puritatem addiderit Ouidius,

LVCRETIVS,

Principiò caput incenſum feruore gerebant,
Et duplices oculos ſuffuſa luce rubentes.
Sudabant etiam fauces intrinſecus atro
Sanguine, & vlceribus vocis via ſepta coibat,
Atque animi interpres manabat lingua cruore,
Debilitata malis, motu grauis, aſpera tactu.
Inde vbi per fauces pectus complerat, & ipſum
Morbida vis in cor mœſtum confluxerat ægris:
Omnia tum verò vitai clauſtra lababant,
Spiritus ore foras tetrum voluebat odorem:
Rancida quo perolent proiecta cadauera ritu.

OVIDIVS,

Viſcerà torrentur primò, flammíſque fathiſcũt.
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet, tepidíſque arentia ventis
Ora patent, auræque graues captantur hiatu.
Non ſtratum, nõ vlla pati medicamina poſſunt.

SILIVS quoque aliquid, tanquam cornicula meditatus eſt,

Arebat lingua: & gelidus per viſcera ſudor
Corpore manabat tremulo. deſcendere fauces
Abnuerant ſiccæ iuſſorum alimenta ciborum.
Aſpera pulmonem tuſsis quatit: & per anhela
Igneus efflatur ſitientum ſpiritus ora.
Lumina ferre grauem vix ſufficientia lucem.
Vnca nare iacent, saniéſque immiſta cruore
Expuitur: membríſque cutis tegit oſſa pereſis.

LVCRETIVS,

Multi præcipites lymphis putealibus altè
In fluuios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant, nudi iaciẽtes corpus in vndas.
Inciderunt ipſo venientes ore patente.
Inſedabiliter ſitis arida corpora merſans
Æquabat multum paruis humoribus imbrem.

OVIDIVS,

-paſsim, poſitóque pudore
Fontibus, & fluuiis, puteíſque capacibus hærẽt:
Nec ſitis eſt extincta prius quàm vita bibendo.

LVCRETIVS,

A Necè requies erat vlla mali: defeſſa iacebant
Corpora.

OVIDIVS,

Inde graues morbo nequeunt cõſurgere: & ipſis
Immoriuntur aquis.

SED repetit Lucretius mox hoc idem,

Multa ſiti proſtrata viam per, próque voluta
Corpora: ſic amnes ad aquarum ſtrata iacebant,
Intercluſa anima nimia dulcedine aquarum.

DE funeribus autem,

Omnia denique ſancta deûm delubra replerat
Corporibus mors exanimis: oneratáque paſsim
Cuncta cadaueribus cæleſtum templa manebãt
Hoſpitibus loca, quæ complerant ędituentes.
B Nec iam relligio diuûm: nec numina magni
Pendebant: etenim præſens dolor exuperabat.
Nec mos ille ſepulturæ remanebat in vrbe,
Vt pius hic populus ſemper conſuerat humari.
Perturbatus enim totus trepidabat, & vnus
Quiſque ſuum pro re conſortem mœſtus humabat.
Multáq; vis ſubita, & paupertas horrida ſuaſit:
Nánque ſuos conſanguineos aliena rogorum
Inſuper extructa ingenti clamore locabant.
Subdebántque faces, multo cum ſanguine ſępe
Rixantes potius, quàm corpora deſererentur.

OVIDIVS,

Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ:
Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos
Indotata rogos, & iam reuerentia nulla eſt.
Deq; rogis pugnant, alieniſq; ignibus ardent.
Qui lacryment, deſunt, indefletaq; vagantur
C *Natorum matrumq; animæ, iuuenumq; ſenumq;:*
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.

SILIVS,

Paſsim etiam deſerta iacent, inhumataq; latè
Corpora, peſtiferos tetigiſſe timentibus artus.

LVCANVS igitur cùm vidiſſet communes hoſce locos occupatos, materiæ ſummã ſatis habuit percurrere. Sunt autem in VI,

Corpora tum ſoluit tabes, & digerit artus,
Traxit iners cælum fluidæ contagia peſtis
Obſcuram in nubem. tali ſpiramine Neſſus
Emittit ſtygium nebuloſis aera ſaxis:
Antráque lethiferi rabiem Typhonis anhelant.
Inde labant populi. cælóque paratior vnda
Omne pati virus, durauit viſcera cœno.
Iam riget atra cutis, diſtentáq; lumina rumpit:
Igneaque in vultus & ſacro feruida morbo
D Peſtis abit, feſſúmque caput ſe ferre recuſat.
Iam magis atque magis pręceps agit omnia fatũ:
Nec medii dirimunt morbi vitámque necémq;,
Sed languor cum morte venit: turbáque cadẽtũ
Aucta lues, dum miſta iacent incondita viuis
Corpora. nam miſeros vltra tentoria ciues
Spargere, funus erat.

TEMPESTAS,

CAPVT XII.

NOn minor affectatio ad poeticã gloriam erexit ingenia in deſcribenda tẽpeſtate. cuius magnitudinem ex diuini viri numeris primo loco explicem*.

Incubuere mari: totúmque à ſedibus imis
Vnà Eurúſque Notúſque ruunt, crebérq; procellis
Africus & vaſtos voluunt ad littora fluctus.
Inſequitur clamórque virûm, ſtridórq; rudẽtũ.
Eripiunt ſubitò nubes cælúmque diémque
Teucrorum ex oculis. ponto nox incubat atra.
Intonuere poli, & crebris micat ignibus æther:
Præſentémque viris intentant omnia mortem.

PRofectò horror ex apparatu minaciſsimæ tempeſtatis hic eſt pictus, potius quàm dictus.

OVIDIVS autem,

Cùm mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus, & præceps ſpirare valentius Eurus.

HACTENVS efficacia nulla. & tamen

Ardua iamdudum demittite cornua rector
Clamat, & antennis totum ſubducite malum,
Hic iubet. nimis properè illa: *impediunt aduerſa iuſſa procellæ,*
Nec ſinit audiri vocem fragor æquoris vllam.

AT enimuerò nautas ita repẽtè facere amẽtes minimè decuit. nondum enim re deſperata,

Hic rapit antennas: quæ dum ſine lege geruntur
Aſpera creſcit hyems. & mox,
Ipſe pauet: nec ſe qui ſit ſtatus ipſe fatetur
Scire ratis rector, nec quid iubeátue, velítue.

DE ventis autem & fluctibus illa,

Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Vndarũ incurſu grauis vnda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cælúmque æquare videtur
Pontus, & inductas aſpergine tangere nubes
Et modò cùm fuluas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis: ſtygia modò nigrior vnda,
Sternitur interdũ, ſpumíſque ſonantibus albet.

LVCANVS in V,

Primus ab Oceano caput exeris Atlanteo
Core mouens æſtus: iam te tollente furebat
Pontus, & in ſcopulos totas erexerat vndas.
Occurrit gelidus Boreas, pelagúſque retundit:
Et dubium pendet, vento cui pareat æquor.
Sed Scythici vicit rabies Aquilonis, & vndas
Torſit, & abſtruſas penitus vada fecit arenas.
Nec perfert pontum Boreas ad ſaxa: ſuúmque
In fluctus Cori frangit mare: motáque poſſunt
Æquora ſubductis etiam concurrere ventis.
Non Euri ceſſaſſe minas: non imbribus atrum
Æolii iacuiſſe Notum ſub carcere ſaxi
Crediderim: cunctos ſolita de parte ruentes
Defendiſſe ſuas violento turbine terras.
Sic pelagus manſiſſe loco. nam parua procellis
Æquora rapta ferunt. Ægęas tranſit in vndas
Tyrrhenum: ſonat Ionio vagus Adria ponto.

PRAETER has hyperbolas, illa ridicula,

Ah quoties fruſtra pulſatos æquore montes
Obruit illa dies: quàm celſa cacumina peſſum
Tellus victa dedit! non vllo littore ſurgunt
Tam validi fluctus: alióque ex orbe voluti
A À magno venêre mari, mundúmque coercens
Monſtriferos agit vnda ſinus. ſic rector Olympi
Cuſpide fraterna laſſatum in ſecula fulmen
Adiuuit, regnóque acceſsit terra ſecundo.
Cùm mare conuoluit gẽtes, cùm littora Tethys
Noluit vlla pati, cælo contenta teneri.
Tunc quoq; tãta maris moles creuiſſet in aſtra.
Ni ſuperûm rector preſsiſſet nubibus vndas.

VIDES quas inanitates. Quónam tempore factum eſt, vt durius à molliori coerceatur? Vaſta omnia, & inſani potius, quàm poetæ: ita iſti ea quæ reliquit Virgilius, tanquam minimè proba, dum quaſi omiſſa & ignota illi,
B perſequuntur: acquirũt damna nominis ſui importuna ſedulitate, quę ille modeſtia ſua ſubterfugit. Quare eodem filo & hæc texuit,

Non cæli nox illa fuit. latet obſitus aer
Infernæ pallore domus: nimbíſq; grauatus
Deprimitur: fluctuſq́; in nubibus accipit imbrem.
Lux etiam metuenda perit: nec fulgura currunt
Clara, ſed obſcurum nimboſus diſſilit aer.
Tunc ſuperûm conuexa tremunt, atq; arduus axis
Inſonuit, motaq́; poli compage laborant.

DVM ambit plauſum admirantium, hæc mõſtra edidit. Itaq; effertur ſine habenis more ſuo, ita vt prudentioribus etiã verò ſurere videatur.

Extimuit natura chaos: rupiſſe videntur
Concordes elementa moras: rurſúſque redire.
C Nox manes miſtura deis: ſpes vna ſalutis:
Quod tanta mundi nondum periere ruina.
Quantum Leucadio placidus de vertice pontus
Deſpicitur: tantum nautæ videre trementes
Fluctibus è ſummis præceps mare, cúmque tumentes
Rurſus hiant vndæ, vix eminet æquore malus.
Nubila tanguntur velis, & terra carina.
Nam pelagus, qua parte ſedet, non celat arenã,
Exhauſtum in cumulos: omníſque in fluctibus vnda eſt.

POST hæc, qualia Ouidii poſtrema,

Artis opem vicere metus, neſcitq́; magiſter
Quam frangat, cui cedat aqua. diſcordia ponti
Succurrit miſeris, fluctusq́; euertere puppim
Non valet in fluctus. victum latus vnda repellens
D *Erigit, atq; omni ſurgit ratis ardua vento.*

Illud etiam præter ineptias, animaduertes ab eo peccatum, vbi Corum opponit Boreæ. nam cũ excitat ab Oceano Atlantico, potuit excuſari, ſi id appellationis etiam cum Callaico, aut Britannico facias communem: tametſi pro errore potius notari poteſt. Cæterùm detexit inſcitiã ſuã cùm ait, à Coro motum pelagus à Borea retũdi. Sanè vtérque Septentrionis comes, atque ſtipator eſt. Corus ab Occidẽti latere, Boreas ab Orienti. Quamobrem ab eorum vtrouis impulſus fluctus, ab altero repelli non poteſt: ſed vtriuſque vi in Auſtrum directà impingere. Prætere a cùm dixerit: mare accipere in nubib* imbrẽ, id eſt, eò vſque attolli, vt ſubeat nubes ipſas, in quibus hauriat pluuias antè, quàm demittãtur: quare nũc addit, *nubila tanguntur velis*, ſané hoc

minus

minus eſt. at alia ſummi viri maieſtas illa inculpata, *Hi ſummo in fluctu pendent, his vnda dehiſcens,*
Terram inter fluctus aperit, furit æſtus arenis.

QVAE OVIDIVS,

Et nunc ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imúmq; Acheronta videtur.
Nunc vbi demiſſum curuum circũſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cælum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec leuius pulſata ſonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries baliſtáue concutit arces.

SVMMA quædam hæc tempeſtatis: particulatim verò illa,

Vnam, quæ Lycios fidumq; vehebat Orontem
Ipſius ante oculos ingens à vertice pontus
In puppim ferit. Excutitur, pronusq; magiſter
Voluitur in caput. aſt illam ter fluctus ibidem
Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vortex.

OVIDIVS,

Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbor:
Frãgitur & regimẽ: ſpoliiſq; animoſa ſuperbit
Vnda velut victrix, ſinuatáque deſpicit vndas.

LVCANI illud luculentum: Virgilii enim, *-intentant omnia mortem,* ſic *-totidemq; videntur,*
Quot veniunt fluctus, ruere atq; irrumpere mortes.

ILLA verò,

Talia iactanti ſtridens Aquilone procella
Velum aduerſa ferit, fluctúſque ad ſidera tollit.
Franguntur remi: tum prora auertit, & vndis
Dat latus, inſequitur cumulo præruptus aquæ mons:

QVANTO ſunt hiſce meliora quæ Lucanus anhelauit? -non plura loquuto
Auulſit laceros percuſſa puppe rudentes
Turbo rapax: fragilémque ſuperuolitãtia malũ
Vela tulit. ſonuit victis compagibus alnus.

AC ſanè haud ſcio an modica nauicula, quã ta ab vnico nauta regi poteſt, ſi pes qui velum imum cohibet dirumpatur, ita vt velũ ſupra malum tollatur, vitare poſsit ſubmerſionem.

QVANTO propius verò,

Iam validam Ilionei nauem, iam fortis Achatæ
Vicit hyems. laxis laterum compagibus omnes
Accipiunt inimicũ imbrẽ, rimiſque fatiſcũt.

NON enim ſtrepitu quæſiuit gloriam carminis: ſed ſplendore ac luce veritatis. Ouidius quoque parcè & ſobriè: ſed tanquam interpres, aut diſcipulus à dictante,

Iámque labant cunei: ſpoliatáque tegmine ceræ
Rima patet: præbétque viam lethalibus vndis.

ILLA autem,

O *terq; quaterq; beati,* & cætera. longè fuſius,
Non tenet hic lacrymas, ſtupet hic, vocat ille beatos
Funera quos maneant: hic votis numen adorat,
Brachiáq; ad cælũ, quod non videt, irrita tollẽs
Poſcit opem: ſubeũt illi matérque, patérque:
Huic cũ pignoribus domus, & quod cuiq; relictum eſt.

TVM verò noctem repetit ac tenebras: nec ſemel, *Omne latet cœlum, duplicatáq; noctis imago eſt.*

A ET ſuprà, *-caret ignibus æther:*
Cæcaq; nox premitur tenebris hyemiſque, ſuiſq;.

Illud obſeruabis, *cuneos* ab Ouidio dictos, non clauos ligneos: æreis enim olim, nunc ferreis pangunt naues: ſed eas, quas Pacuuius illo verſu ſubſcudes vocat,

Nec vlla ſubſcus cohibet compagem.

Tabellas ait eſſe Feſtus, quibus ligna coaxãtur. apud Vitruuium non ſemel inuenies. earum figura eſt, quaſi cùm duos cuneos obtuſi mucronis componas. Iccirco Italicum vulgus fabrorum, *caudas picæ* nominant. His etiamnunc Vaſconicæ Britannicæque naues commiſſorũ aſſerum firmãt cohæſiones. Simile officiũ præſtant anſæ ferreæ in lapidibus ad latera pontiũ & ſcalarum. Pictor igitur apud Vitruuium, vbi
B loquitur de parietum farctura, ſubſcudem pro anſa deſignauit. Nec minus illud obſeruandũ, Decimum fluctum ab omnibus ferè poetis Latinis decantatum eſſe, pro maximo. verùm de his in Originibus,

OVIDIVS quoque tum alios, tum ſeipſum in 1. Triſtium imitatus eſt,

Me miſerum, quanti montes voluuntur aquarum:
Iamiam tacturos ſidera ſumma putes.
Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles:
Iamiam tacturas tartara nigra putes.
Quocunque aſpicio nihil eſt, niſi pontus & aer:
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
C *Inter vtrumque fremunt immani murmure venti:*
Neſcit cui domino pareat vnda maris.

DEINDE cùm enumerauit ventos, ſubdit illa optima, *Rector in incerto, nec quid fugiátue petátue*
Inuenit: ambiguis ars ſtupet ipſa malis.

ET infrà.

Nec leuius laterum tabulæ feriuntur ab vndis,
Quàm graue baliſtæ mœnia pulſat onus.

ATQVE illa de Decumano,

Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes,
Poſterior nono eſt, vndecimoq; prior.

STATIVS autem modicis verſibus hanc perſtrinxit materiam: propterea quod in Hypſipyles perſona deduxit narrationẽ, in quinto Thebaidos,

Iámque aderãt terræ, quantũ Gortynia currũt
D Spicula: cæruleo grauidam cùm Iuppiter imbri
Ipſa ſuper nubem ratis armamenta Pelaſgæ
Siſtit agẽs. Inde horror aquis: & raptus ab omni
Sole dies, miſcet tenebras: queis protinus vmbra
Concolor. obnixi lacerant caua nubila venti.
Diripiúntq; fretum. nigris redit humida tellus
Verticibus. totúmque notis portantibus æquor
Pendet, & æquato iamiam prope ſidera dorſo
Frangitur: incertæ nec iam prior impetus alno,
Sed labat. extãtem roſtris modò gurgite in imo,
Nunc cælo Tritona ferens. nec robora proſunt
Semideûm Heroũ, puppémque inſana flagellat
Arbor, & inſtabili procumbens pondere curuas
Raptat aquas: remíque cadũt in pectus inanes.

VBI inſano epitheto inſanam arborem appellauit: neque probè vſus eſt verbo, *flagellat,* de

re vaſta ac ſolida.

Hæc intuenti, non quid aliud præterea, ſed quónam alio modo hæc eadem dici poſsint, cõtemplandũ eſt. Quapropter quid item cecinerit Valerius Flaccus vt queat cognoſci, verſus eius ex Argonauticôn 1, ſubiiciamus,

-fundunt ſe carcere læti
Thraces equi, Zephyruſq́; & nocti concolor alis
Nimborum cum prole Notus, crinemq́; procellis
Hiſpidus, & multa flauus caput Eurus arena.
Induxere hyemem, raucoq́; ad littora tractu
Vnanimi freta curua ferunt.

Iam primũ falſum hoc eſt. ſi enim quatuor ſpirant venti, ad litus nũquam impellent mare. Sequitur:

-nec ſola tridentis
Regna mouent, vaſto pariter ruit igneus æther
Cum tonitru, piceoq́; premit nox omnia cælo.
Excuſsi manibus remi.

Qvod Virgilius,

Excuſsi manibus radii. conuerſáque frontem
Puppis in obliquum reſonos latus excipit ictus,
Vela ſuper tremulum ſubitus volitantia malũ
Turbo rapit.

Et mox: tota cũ protinus alnus:

Avdis inſuauem numerum:

Soluitur, & vaſto puppis mare ſorbet hiatu.
Illã huc atq; illuc nunc torquẽs verberat Eurus,
Nũc ſtridens Zephyrus, aufert Notus: vndique feruent
Æquora, cùm ſubitus trifida Neptunus in haſta
Cæruleũ fundo caput extulit, &c.

in quibus ſeſe ille ad Maronis imitationem totũ cõparauit.

DIRÆ. Capvt XIII.

Ab his poteris præliorum apparatus, atque ſingulas congreſsiones, varias plagas, euectus, mortes diuerſis ex poetis conferre. quibus nos ſuperſedendum rati ſumus, ne authores ipſi integri deſcriberentur. quocirca nunc ad alia: atque imprimis ad Diras. eſt enim carmen, quo mala hoſtibus imprecabantur. priſcum illud quidem atque in ſcenis primùm agitatum: mox ad recẽtiorum animos accommodatũ, quemadmodum ſuo loco dictum eſt. Ouidius Ibin ſuam variis fabularũ adornauit ambagibus. argumentum tamen eſt idem. Maronianæ quoque rudimenta muſæ ſũt in carmine ad Battarum. quæ politiore iudicio redegit ad pauca in Bucolicis, ſub Damonis perſona. Ac quanquam ſuperiore libro diras Polyphemi cũ Eliſæ imprecationibus cõparabamus: tamen vt felicius abſoluantur iudicia, hic quoque deſcribenda ſunt: præſertim cùm ex nono quoque Iliad. quæ ibi nõ poſuimus, afferamus. Polyphemus igitur hæc,

Κλῦθι ποσειδάων, γαιήοχε, κυανοχαῖτα,
Εἰ ἐτεόν γε σός εἰμι, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεαι εἶν:
Δὸς μὴ ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ' ἱκέσθαι
Υἱὸν λαέρτεω, ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον, καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ὀψὲ κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, εὕροι δ' ἐν πήματα οἴκῳ.

Phœnix patris diras recitat,

A -Πατὴρ δ' ἐμὸς αὐτίκ' ὀϊσθεὶς
Πολλὰ κατηρᾶτο, στυγερὰς δ' ἐπεκέκλετ' ἐριννῦς.
Μήποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα. θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς,
Ζεύς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινὴ περσεφόνεια.

Dido ſic, -ſi tangere portus
Infandum caput, ac terris adnare neceſſe eſt:
Et ſi fata Iouis poſcunt: hic terminus hæret.
At bello audacis populi vexatus, & armis,
Finibus extorris, complexu auulſus Iuli,
Auxilium imploret: videátque indigna ſuorum
Funera: nec, cùm ſe ſub leges pacis iniquæ
Tradiderit, regno aut optata luce fruatur:
B Sed cadat ante diẽ, mediaq; inhumatus arena.
Hęc precor, hãc vocẽ extremã cũ ſanguine fũdo.
Tum vos ô Tyrii, ſtirpẽ & genus omne futurũ
Exercete odiis: cinerſque hæc mittite noſtro
Munera: nullus amor populis, nec fœdera ſũto.
Exoriare aliquis noſtris ex oſsibus vltor,
Qui face Dardanios, ferróque ſequare colonos,
Nunc, olim, quocunque dabunt ſe tẽpore vires.
Littora littoribus contraria, fluctibus vndas
Imprecor: arma armis pugnent.

Damon autem poſtquam narrauit ea quæ ſuaderent mortem, ſubdit ſecundo loco rerum miracula. Poſtremo verò,

Omnia vel medium fiat mare. viuite ſyluæ.
Præceps aerii ſpecula de montis in vndas
Deferar: extremum hoc munus morientis habeto.

Horatianus autem puer in Epodo,

Diris agam vos: dira deteſtatio
Nulla expiatur victima.
Quin vbi perire iuſſus expirauero:
C Nocturnus occurram furor:
Petámque vultus vmbra curuis vnguibus:
Quæ vis deorum eſt manium:
Et inquietis aſsidens præcordiis
Pauore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc, & hinc ſaxis petens
Contundet obſcœnas anus.
Pòſt, inſepulta membra different lupi,
Et exquilinæ alites.

Hic, quæ alii vt eueniant imprecantur, minatur ſe effecturum. Quomodo etiam irata Iuno Virgil. *Sanguine Troiano & Rutulo dotabere virgo:* propterea quod ipſa eſt author malorum. neque enim deorum reginam vota facere decet ipſam, ſed aliis rata facere. Itaque etiã apud Senecam in Hercule furente,

D *Non ſic abibunt odia, viuaceſq́; aget*
Violentus iras animus, & ſæuus dolor
Æterna bella pace ſublata geret.
Quæ bella? quicquid pontus aut aer tulit
Terribile, dirum, peſtilens, atrox, ferum,
Fractum atq́; domitum eſt: ſuperat, & creſcit malis,
Iraq́; noſtra fruitur: in laudes ſuas
Mea vertit odia.

Quemadmodum Virgilius,

-quæ memet in omnia verti.
Minorq́; labor eſt Herculis iuſſa exequi,
Quàm mihi iubere.

vt illic adit furias: ſic & hic,

Adſint ab imo Tartari fundo excitæ

Eumenides

Eumenides,ignem flammea ſpargant comas.
Viperea ſæua verbera incutiant manus.
& amplificat, *Veniat inuiſum ſcelus,*
Suumꝗ lambens ſanguinem impietas ferox,
Errorꝗ,& in ſe ſemper armatus furor,
Hoc hac miniſtro noſter vtatur dolor.
Per eadem veſtigia OVIDIVS in IIII,
Non tulit & ſecum. Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios,pelagoꝗ immergere nautas,
Et lacerandæ ſuæ nati dare viſcera matri:
Et triplices operire nouis Mineides alis:
Nil poterit Iuno,niſi inultos flere dolores?
Idꝗ mihi ſatis eſt.hæc vna potentia noſtra eſt.
Ipſe docet,quid agam.fas eſt & ab hoſte doceri.
Maluiſſem dicere lucrum eſt.
Quidꝗ furor valeat,Pentheia cæde ſatisꝗ,
Ac ſuper oſtendit.cur non ſtimuletur,eatꝗ
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
mox vt apud SENECAM,furiæ comites,
-luctus comitatur euntem,
Et pauor,& terror,trepidoꝗ inſania vultu.
CLAVDIANVS autē eundē furiarū apparatū luculentis in Ruffinum verſibus explicauit,
-glomerantur in vnum
Innumeræ peſtes Erebi:quaſcunque ſiniſtro
Nox genuit fœtu,nutrix Diſcordia belli,
Imperioſa Fames,letho vicina Senectus,
Impatiénſque ſui Morbus, Liuórque ſecundis
Anxius,& ſciſſo mœrens velamine luctus,
Et Timor,& cæco præceps Audacia vultu,
Et Luxus populator opum,cui ſemper adhærēs
Infelix humili greſſu comitatur Egeſtas,
Fœdáque Auaritiæ complexæ pectora matris
Inſomnes longo veniunt examine curæ.
OMNIA pulchrè,ſed omnia à cæleſti fonte illo,
Veſtibulū ante ipſum,primíſque in faucib' orci
Luctus,& vltrices poſuere cubilia curæ:
Pallentéſque habitāt Morbi, triſtíſq; Senectus,
Et Metus,& maleſuada Fames,& turpis Egeſtas,
Terribiles viſu formæ,Lethúmque, Labórque,
Tum conſanguineus Lethi Sopor,& mala mētis
Gaudia,mortiferúmq; aduerſo in limine bellū,
Ferreíq; Eumenidū thalami,& diſcordia demēs
Vipereum crinē vittis innexa cruentis.
OVIDIANAE autem Hypſipyles clara admodum imprecatio eſt, -Quod ſi quis ab alto
Iuſtus adeſt precibus Iuppiter ipſe meis:
Quod gemit Hypſipyle,lecti quoque ſuccuba
Mœreat,& leges ſentiat ipſa ſuas. (noſtri
Vtque ego deſtituor cōiunx, matérq; duorum,
A' totidem natis orba ſit atque viro.
Nec maleparta diu teneat,peiúſque relinquat:
Exulet,& toto quærat in orbe fugam.
Quam fratri germana fuit,miſeróque parenti
Filia,tam natis,tam ſit acerba viro,
Cùm mare,cùm terras contempſerit, aera tētet:
Erret inops,expes,cæde cruenta tua.
Hæc ego coniugio fraudata Thoantias oro.
Viuite deuoto nuptáque, viŕque toro.
QVAE neque tumida,neque vulgaria,ac tā rotunda,vt tam breui gyro, tam compoſita apud
A multos etiam excellentes poſsimus deſiderare.
CATVLLI verò Ariadna hæc,
Quare facta virûm multantes vindice pœna
Eumenides,quibus anguineo redimita capillo
Frons expirantes præportat pectoris iras,
Huc huc aduentate:meas audite querelas:
Quas ego nūc miſera extremis ꝓferre medullis
Cogor,inops,ardens,amenti cæca furore.
Quæ quoniam veræ naſcuntur pectore ab imo:
Vos nolite pati noſtrum vaneſcere luctum.
Sed quali ſolam Theſeus me mente reliquit:
Tali mente, deæ,funeſtet,ſéque,ſuóſque.
SINGVLA euenta deſignatius exequitur
B Valerius Flaccus in I, -tu nuncia ſontum
Virgo Ioui: terras oculis quæ proſpicis æquis:
Vltricéſque deæ: fáſque,& grandæua furorum
Pœna parens,meritis regis ſuccedite tectis,
Et ſæuas inferte faces.ſacer effera raptet
Corda pauor:nec ſola mei grauia aſſore nati
Arma ratémq; putet:claſſéſq, & pontica ſigna
Atque indignatos temerato littore Reges
Mente agitet:ſempérq; metu deducat ad vndas
Arma ciens.Mors ſera viam,tentatáq; claudat
Effugia:& noſtras nequeat præcurrere diras.
Sed reduces iam iámque viros, auróq; coruſcū
Cernat iter,ſtabo inſultans,& ouantia contra
Ora,manúſque feram, tum vobis ſiquid inauſū,
Arcanúmqne nefas,& adhuc incognita lethi
Sors ſupereſt:date fallaci pudibunda ſenectæ
Exitia,indecoréſque obitus.nō marte nec armis
Aut nati,precor,ille mei dignatus vt vnquam
Enſe cadat.quem fida manus, quē cura ſuorum
Diripiat,lacerétque ſenē:nec membra ſepulcro
C Contegat. Hæc noſter de rege piacula ſanguis
Sumat,& heu cūctę,quas miſit in æquora gētes.
VIDEMVS igitur vbíque inuocationes tetrorū numinū ad vltionē, atque exitiū.quæ ſunt apud diuinū Poetā excellētiſsimè in codē IIII,
Sol,qui terrarum flammis opera omnia luſtras,
Tuꝗ harum interpres curarum, & conſcia Iuno,
Nocturniſꝗ Hecate triuijs vlulata per vrbes,
Et diræ vltrices,& dij morientis Eliſæ,
Accipite hæc,meritumꝗ malis aduertite numen:
Et noſtras audite preces. Cuius luce aſperſit ſua STATIVS in I, Thebaid.
Dij,ſontes animas,anguſtaꝗ tartara pœnis
Qui regitis,tuꝗ vmbrifero Styx liuida fundo
Quam video,multumꝗ mihi conſueta vocari
Annue Tiſiphone,peruerſaꝗ vota ſecūda. & mox,
D Exaudi,ſi digna precor,quæque ipſa furenti
Subiiceres.orbum viſu, regníſque carentem
Non regere,aut dictis mœrētem flectere adorti,
Quos genui quocunque toro.quin ecce ſuperbi
Prô dolor!& noſtro iandudum in funere reges
Inſultant tenebris,gemitúſque odere paternos.
Híſne etiam funeſtus ego?(Sequūtur verè dira)
-& videt iſta deorum
Ignauus genitor? tu ſaltem debita vindex
Huc ades & totos in pœnam ordire penates.
Indue quod madidum tabo diadema cruentis
Vnguibus arripui:votíſque inſtincta paternis
A.

I,media in fratres generis conſortia ferro
Diſsideant.da tartarei regina barathri,
Quod cupiam,vidiſſe nefas.nec tarda ſequetur
Mens iuuenum:modò digna veni:mea pignora
noſces. Alivs modus apud Senec. in OEdipo,ac ſimilior Horatianis minis,miſta tamen.

Te te cruenta ſceptra qui dextra geris,
Te pater inultus vrbe cum tota petam:
Et mecum Erinnes pronubas thalami traham,
Traham ſonantes verbera.inceſtam domum
Vertam,& penates impio marte obteram.
Proinde pulſum finibus regum ocyus
Agite exulem.Quodcunque funeſto gradu
Solum relinquet,vere florifero virens
Reparabit herbas:ſpiritus puros dabit
Vitalis aura:veniet & ſyluis decor.
Lethum,luéſque,mors,labor,tabes,dolor,
Comitatus illo dignus,excedent ſimul.
Et ipſe rapidis greſsibus ſedes volet
Effugere noſtras,ſed graues pedibus moras
Addam,& tenebo.Reptet incertus viæ
Baculo ſenili triſte pertentans iter,
Præripite terras,auferam cælum pater.

Qvo loco defecit à legibus imprecationũ poeticarum.Hoc enim agimus,vt quæ ex hiſtoriis cognouimus eueniſſe, id in vota imprecantium inſeramus. At Polynices nunquam ad ſeniũ perueniſſe dictus eſt. Longè melius mutuas clades prædixiſſet,& in ipſis rogis flammæ diſsipationem. Euripidæ OEdipo in exilium abeũti hoc addidit Seneca. Sophoclis autem OEdipus in Colono bis.ſemel voto,iterum diris,

Ἀλλ' οἱ θεοί σφι μήτε τὴν πεπρωμένην
Ἔριν κατασβέσειαν, ἐν δ' ἐμοὶ τέλος
Αὐτοῖν γένοιτο τῆσδε τῆς μάχης πέρι,
Ἧς νῦν ἔχονται, κἀπαναιροῦνται δόρυ.
Ὡς οὔτ' ἂν ὃς νῦν σκῆπτρα καὶ θρόνους ἔχει
Μείνειεν, οὔτ' ἂν οὑξεληλυθὼς πάλιν
Ἔλθοι ποτ' αὖθις. Hoc votum,hæ diræ,
Σὺ δ' ἔρρ' ἀπόπτυστός τε, κἀπάτωρ ἐμοῦ
Κακῶν κάκιστε, τάσδε συλλαβὼν ἀράς,
Ἅς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι, καὶ καλῶ τὸ Ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος, ὥς σ' ἀποικίσῃ.
Καλῶ δὲ τάσδε δαίμονας, καλῶ δ' Ἄρη
Τὸν σφῷν τὸ δεινὸν μῖσος ἐμβεβληκότα.
Καὶ ταῦτ' ἀκούσας στεῖχε, κἀξάγγελλ' ἰὼν
Καὶ πᾶσι Καδμείοισι, τοῖς σαυτοῦ θ' ἅμα
Πιστοῖσι συμμάχοισιν, οὕνεκ' Οἰδίπους
Τοιαῦτ' ἔνειμε παισὶ τοῖς αὑτοῦ γέρα.

Eſt & apud Martial. epigrãma nõ abſimile diris.

COMPARATIONES,

Capvt XIIII.

IN comparationibus autem deprehẽdemus manifeſtam vel felicitatẽ, vel curam,vel anxietatem,vel exuberãtiam,vel meticuloſam ſuperſtitionẽ. Sunt autem frequentiores de leone:quarum va-
A rietatem in hiſce ſpectare licet.

LEO.

Silivs in XI:

Illatus velut armentis ſuper ardua colla
Cùm ſeſe impoſuit,victorq; immane ſub ira
Infremuit leo,& immerſis grauis vnguibus hæſit:
Mandit anhelantem pendens ceruice iuuencum.

Nares potius occupat verbum languidum, *illatus*:& languidius *impoſuit*.In v,autem efficacior & quæ agnoſcat veſtigia Virgiliana,

Haud ſecus è ſpecula præceps delatus opaca
Subſidens campo,ſummiſſos contrahit artus,
Cùm vicina trucis conſpexit cornua tauri,
Quamuis longa fames ſtimulet,leo, nunc ferus alta
Surgentes ceruice toros,nunc torua ſub hirta
Lumina miratur fronte, ac iam ſigna mouentem,
B *Et ſparſa ad pugnas meditantem ſpectat arena.*

Penè omnia ex Marone. De leunculis autem idem in x,propria,ac ſatis leui inuentione,

Haud ſecus,ac Libyca fœta tellure leæna,
Inuadunt rapidi iandudum,& inania tentant
Nondum ſat firmo catuli certamina dente.

Maiore ſono Lucani deſcriptio,atque operoſior in I,atque etiam propius accedens ad beſtię naturam. fremit enim ante aggreſsionem. Addit autẽ in extrema deſperatione feram cõſtantiã.

Æſtifera Libyes viſo leo comminus hoſte,
Subſedit dubius,totam dum colligit iram:

Eadem ſanè delineamẽta quæ & Silio,ſed addit
C ex ea,quam vulgò iactant,natura,

Mox,vbi ſe ſæua ſtimulauit verbere cauda,
Erexitq; iubas vaſto & graue murmur hiatu
Infremuit.tum torta leuis ſi lancea Mauri
Hæreat,aut latum ſubeant venabula pectus,
Per ferrum tanti ſecurus vulneris exit.

Fruſtratum autem præda non ignobili carmine Claudianus libr.II,in Ruffinum,

-vacuo qualis diſcedit hiatu
Impatiens remeare leo:quem plurima cuſpis,
Et paſtorales pepulerunt igne cateruæ:
Inclinátque iubas,demiſsáque lumina velat:
Et trepidas mœſto rimatur murmure ſyluas.

Qvae tamen in II,de raptu Proſerpinæ eſt,exprimit idẽ argumẽtũ,quod ſuperiores:

Ille velut ſtabuli decus, armentíque iuuencam
D Cùm leo poſſedit:nudataque viſcera fodit
Vnguibus:& rabiem totos erexit in armos.
Stat craſſa turpis ſanie:nodóſque iubarum
Excutit,& viles paſtorum deſpicit iras.

Ex iis autem,quas ſex poſuit Papinivs diuerſis locis,quænam ſit excellentior,videamus. in VI,Thebaidos hæc,

Qualis vbi primam leo mane cubilibus atris
Erexit rabiem(verba eadẽ quę Claudiani)*& ſæuo ſpeculatur ab antro:*ſic Silius *opacam ſpeculam:*
Aut ceruum,aut nondum bellantem fronte iuuencum,
It fremitu gaudens,licet arma gregeſq; laceſſant
Venantum:prædam videt , & ſua vulnera neſcit.

Sic Lucanus,*ſecurus vulneris,*

In eodem libro leonis nobilitatem,

Vt leo,Maſſyli cùm lux ſtetit obuia ferri.

Tunc iras, tunc arma ciet. ſi decidat hoſtis,
Ire ſuper ſatis eſt, vitamq́; relinquere victo.
In nono autem quæ deſcribitur, & quæ ſuprà ex SILII X, recitabatur, haud abſimilis,
Vt leo, cui paruo mater Getula cruentos
Suggerit ipſa cibos. cùm primùm creſcere ſenſit
Colla iubis, toruúſq; nouos reſpexit ad vngues:
Indignatur ali: tandémque effuſus apertos
Liber amat campos, & neſcit in antra reuerti.

ALIAS iras, aliúſque modi animum generoſum, in XI,
-indomitos vt cùm Maſſyla per arua
Armenti reges magno leo frangit hiatu,
Et contentus abit: rauci tunc comminus vrſi,
Tunc auidi venêre lupi, rabiéque remiſſa
Lambunt degeneres alienæ vulnera prædæ.

SATIATVS enim leo abit, relinquens quod ſupereſt ignobilioribus beſtiis. Tametſi à phyſicis dictum eſt halare eum tetros odores in prędæ reliquias, qua fœditate ab iis abhorreāt feræ.

SEQVVNTVR duæ, altera effœti iam, atque viribus deſtituti: altera cicurati. prior eſt in eodem,
-qualis leo rupe ſub alta,
Quē viridē quondā ſyluæ, mōtéſque tremebāt:
Iam piger & longo iacet exarmatus ab æuo.
Magna tamen facies, & non adeunda ſenectus.
Et, ſi dimiſſus veniat mugitus ad aures,
Erigitur, meminítque ſui, viréſque peractas
Ingemit, & campis alios regnare leones.

ALTERA in I, Thebaidos,
Vt leo materno cùm raptus ab vbere, mores
Accepit: pectíque iubas, hominémque vereri
Edidicit: nulláſque ruit, niſi iuſſus in iras.
Si ſemel aduerſo radiauit lumine ferrum:
It iurata fides: domitórque inimicus.

SIMILLIMA Lucani in IIII,
Sic vbi deſuetæ ſyluis, in carcere clauſæ
Manſueuere feræ, & vultus poſuere minaces,
Atq; hominem didicêre pati: iam non à ferro, ſed guſtatu ſanguinis efferari: *-ſi torrida paruꝰ*
Venit in ora cruor: redeunt rabieſq́; furorq́;:
Admonitæq́; tument guſtato ſanguine fauces.
Feruet, & à trepido vix abſtinet ora magiſtro.
Sic etiā tradit cū cæteris Plinius: cicurē leonē lambētem nihil noui moliri: attenuata demum cute vbi ad ſanguinis guſtum deuentum ſit, feritatem priſtinam renouari.

Leæna DE Leæna quoque, & eius amore erga catulos luculentè cecinit in X, PAPINIVS,
Vt Lea, quam ſæuo fœtam preſſere cubili
Venantes Numidæ: natos erecta ſuperſtat
Mente ſub incerta, toruū, ac miſerabile frēdēs.
Illa quidem turbare globos, & frangere morſu
Tela queat, ſed prolis amor crudelia vincit
Pectora, & in media catulos circunſpicit ira.

CVI placuit adiungere eiuſdem Tigrin ex eodem,
Tigris *-ſic aſpera Tigris*
Fœtibus abreptis, Scythico deſerta ſub antro
Accubat: & tepidis lambit veſtigia ſaxi.

A *Nuſquam ira: ſilet, & rabies, feritaſq́; fameſq́;*
Oris- fames oris, duriuſculum,
-eunt præter ſecura armenta, gregeſq́;
at armenta nulla paſcuntur illis locis.
Aſpicit illa iacens, vbi enim quibus vbera paſcat
minus quadrat paſcere vbera.
Aut quos ingenti premat expectata rapina.
at nō premit catulos præda, ſed iuuat appoſita.

VRSÆ,

Proxima leonis generoſitati vrſæ feritas eſt: quapropter è VI, Pharſaliæ Pannonicam feram, & aſſuetum Numidicis venatorem videamus,
Pannonis haud aliter poſt ictum ſæuior vrſa:
B *Cùm iaculum parua Libys amentauit habena:*
Se rotat in vulnus, telúmque irata receptum
Impetit, & ſecum fugientem circuit haſtam.
Non potuit planius depingi & fuga & conuerſio beſtiæ in vulnus ſimul. Hoc enim vidimus nos. Quippe hoc habent vrſi noſtrates. non rarò ſanè interfuimus venationi: vt telo potius, ac prius iraſcantur, quàm percuſſori. Contrà de leone proditum eſt.

TAVRI

Neque ſemper leoni cedit taurus. cicurem nánque leonem à tauro victum ſępe audiuimus, ſemel vidimus. Mutua igitur eorum prælia recitabo primùm ex Idea poetarum: i. Georgic. III, deinde ex aliis. In libr. Ariſtotelis, atque in Ori-
C ginibus dictum eſt quid eſſet ἀπομαγλεῖν. Id ex hac narratione facilè declaratur,
Illi alternantes multa vi prælia miſcent
Vulneribus crebris, lauit ater corpora ſanguis:
Verſaq́; in obnixos vrgentur cornua: vaſto
Cum gemitu reboant, ſyluęq́;, & magnus Olympꝰ.
Placet etiam addere diuina illa ex hiſtoriis naturalibus,
Nec mos bellantes vnà ſtabulare: ſed alter
Victus abit, longéque ignotis exulat oris:
Multa gemens, ignominiam plagáſque ſuperbi
Victoris, tum quos amiſit inultus, amores.
Et ſtabula aſpectans regnis exceſsit auitis.

PROSEQVENDVS ergo ad reditū vſque,
Ergo omni cura vires exercet, & inter
Dura iacet pernox inſtrato ſaxa cubili,
D Frondibus hirſutis, & carice paſtus acuta.

POST hæc arguta illa & rotunda,
Et tentat ſeſe, atque iraſci in cornua diſcit,
Arboris obnixus trunco, ventoſq́; laceſſit
Ictibus, & ſparſa ad pugnam proludit arena.

HAEC exercitatio, hic reditus,
Poſt vbi collectum robur, vireſq́; receptæ:
Signa mouet, præcepſq́; oblitum fertur in hoſtem.
Deinde eam apponit comparationem, qua & alios omnes ſuperat, & ſeipſum prouocat. quippe ex VII, diuini operis ſuprà poſuimus hanc,
Fluctus vtì primo cœpit cum albeſcere vento
Paulatim ſeſe tollit mare, & altius vndas
Erigit, inde imo conſurgit ad æthera fundo.
Hic verò hanc,
Fluctus vt in medio cœpit cùm albeſcere ponto
Longius, ex altóque ſinum trahit, vtque volutus

Ad terras, immane ſonat per ſaxa, nec ipſo
Monte minor procumbit: at ima exęſtuat vnda
Vorticibus, nigrámque altè ſubiectat arenam.

Lvcanvs autem in II, ſine metaphora regnorum & ſignorum,

Pulſus vt armentis primo certamine taurus,
Syluarum ſecreta petit: vacuóſque per agros
Exul in aduerſis explorat cornua truncis:

Qvanto viuidiora illa Maronis?

Nec redit in paſtus, niſi cùm ceruice recepta
Excuſſi placuere tori: mox reddita victor
Quoſlibet in ſaltus comitantibus agmina tauris
Inuito paſtore trahit. Conſiderabis an tauri comitentur nouum victorem.

Statius in II, Thebaidos vtitur Lucani verbis quibuſdam,

-veluti dux taurus amata
Valle carens. pulſum ſolito quẽ gramine victor
Iuſsit ab erepta longè mugire iuuenca:
Cùm profugo placuere tori, ceruíxque recepto
Sanguine magna redit, fractæq; in pectore vires
Bella cupit, ſaltúſque & capta armẽta repoſcit,
Iam pede, iã cornu melior. pauet ille reuerſum
Victor: & attoniti vix agnouere magiſtri.

In III, autẽ victorem taurum optimis deſcribit verſibus,

-ſic nota in paſcua taurus
Bellator redit: aduerſo cui colla, ſuóque
Sanguine proſciſsíque natant palearibus armi.
Tunc quoque laſſa tumet virtus: multúmque ſuperbit
Pectore deſpecto. vacua iacet hoſtis arena
Turpe gemens, crudóſque vetat ſentire dolores.

De eodem in IIII,

Vt poſſeſſa diu taurus meat arduus inter
Paſcua, iam laſſa ceruice, & inanibus armis:
Dux tamen. haud illum bello attentare iuuencis
Sunt animi. Nã trunca vident de vulnere multo
Cornua, & ingẽtes plagarum in pectore nodos.

Flaccvs autem in II, Argonauticôn,

-qualis per paſcua victor
Ingreditur, tum colla tumens, tum celſior armis
Taurus: vbi aſſueti pecoris ſtabula alta reuiſit,
Et patrium nemus, & bello quos vltus, amores.

Tantvm verò pugnacis naturæ in hoc animali ab hoc poeta compertum eſt, vt etiam aliis duobus locis eius comparationibus ingenium ſuum exornarit. In VI,

Non ſic ductores gemini gregis horrida tauri
Bella mouent: medio coniunx ſtat candida prato
Victorem expectans: rumpunt obnixa ferentes
Pectora: ſubdit amor ſtimulos ac vulnera ſanat.

Neque de nihilo eſt, cùm candor additur iuuencæ. nam & nos equos habuimus, qui in cãdidas eſſent feruidiores: & nũc mulus eſt nobis, qui equabus candidis plus mouetur. Quod autẽ ſuprà modeſtè dixit, victoriam minuere ſenſum doloris: hic audacius ait, amorẽ vulnera ſanare. non enim ſanat, ſed prohibet acerbitatẽ. In XI,

Sic vbi regnator poſt exulis otia tauri
Mugitum hoſtilem ſumma tulit aure iuuẽcus,
A Agnouítque minas: magna ſtat feruidus ira
Ante gregẽ, ſpumíſq; animos ardẽtibus offert:
Nũc pede toruus humũ, nũc cornib' aera findẽs.
Horret ager, trepidæque expectãt prælia vaccę.

APER.

Aper his proximum occupabit locum: cuius cõparatio eſt apud Statium in XI,

Fulmineos veluti præceps cùm comminus egit
Ira ſues. deinde mutat numerum: quemadmodum apud Ariſtotelem, Theophraſtum, Terentium ſuis locis obſeruatũ eſt à nobis:

-ſtrictiſq; erexit pectora ſetis:
Igne tremunt oculi. poſuit: *tremunt*, pro ſcintil-
B lant. nam ſanè ſunt ἀτενεῖς: intenti ſcilicet. qui eſt impetus & conſtantia, vt apud Plinium.

-lunataq; dentibus vncis
Ora ſonant, ſpectat pugnas de rupe propinqua
Venator pallens: imo ardẽs, & bonæ ſpei plenus: *canibuſq; ſilentia ſuadet.*

Silivs autem in I.

Fulmineus, ceu Spartanis latratibus actus:
Cùm ſyluam occurſu venantum perdidit, hirto
Horreſcit ſæuus dorſo, & poſtrema capeſſit
Prælia, candentem mandens aper ore cruorem,
Iamq; gemens geminum contra venabula torquet.

non eſt gemitus: quippe is affectus ex mœrore, quoties incluſi in corde ſpiritus erumpunt. At in apro hoc eſt quod in lignatore: qui conatus adiuuat aſpiratione in ictibus. ſi hiſce poetis notum fuiſſet, quantum ignis eo in furore concipiũt dentes: nõ reticuiſſent. Hæc autem cũ Virgilianis comparata lucem amittẽt, quam poſſũt illorum abſentia impetrare. eſſent enim optima
C ſi illa non fuiſſent.

LVPI.

Nunc lupi audaciam, verſutiam, inſidias ſpectemus in aliis poetis poſt Virgilium.

Silivs in VII, -ceu nocte ſub atra
Munitis paſtor ſtabulis, per ouilia clauſum
Impauidus ſomni ſeruat pecus: effera ſæuit,
Atque impaſta truces vlulatus turba luporum
Exercet, morſúque quatit reſtantia clauſtra.

Avdacia hæc inconſulta: aperit enim paſtori aggreſsiones ſuas. Statius autem in quarto propius imitatur circunſpectionẽ Virg.

Ille velut pecoris lupus expugnator opimi,
Pectora tabenti ſanie grauis, hirtáque ſetis
Ora cruentata deformis hiantia lana:
Decedit ſtabulis, huc illuc turbida verſans
D Lumina: ſi duri comperta clade ſequantur
Paſtores, magníſque fugit non inſcius auſi.

Ad illam verò Maronis: quæ eſt in II, diuini operis, in V, Thebaidos inuenies eam aſpirare quam de Leæna ſcribit Statius,

-non aliter Scythicos armenta per agros
Hyrcanæ clauſere Leæ, quas exigit ortu
Prima fames, auidiq; implorant vbera nati.

Non minore ſtudio in hac quoque eandem imitatus eſt,

-rabidi ſub agmine mixto
Sub noctem coiere lupi, quos omnibus agris,

Nil non

Nil non auſa fames, longo tenuauit hiatu.
Credo ita voluit: Attenuatos exercuit omnibus agris. Neque enim potuit fames omnibus locis attenuare. perpetua enim fuiſſet,

Iam ſtabula ipſa premūt, torquet ſpes irrita fauces
Balatuſq; tremens, pingueſq; ab ouilibus agnæ.

Melius pauidæ: aut ſic,

Balatuſq; frequens trepidis ab ouilibus.

Sequuntur ſimilia illis Silii,

Quod ſupereſt, duris aſtringunt poſtibus vngues,

Languida vox, & iners hic, *aſtringunt.*

Pectoraq; & ſiccos minuunt in limine dentes.

Aſtum verò in I, Achilleidos,

-ceu fœdere iuncto
Hyberna ſub nocte lupi: licet & ſua pulſet
Natorúmque fames: penitus rabiémq; minásq;
Diſsimulāt, humiléſque meāt: ne nūciet hoſtes
Cura canum, & trepidos moneat vigilare magiſtros.

Ad lupos quoque referas ſimul & ad ceruas aliorum, quę idē poeta poſuit in V, Thebaidos,

-qualis cùm cerua cruentis
Circunuenta lupis: nullum cui pectore molli
Robur, & in volucri tenuis fiducia curſu:
Præcipitat ſuſpenſa fugam: iam iámque teneri
Credit, & cluſos audit concurrere morſus.

LONGE alia à cerua illa Virgiliana.

EQVVS.

Brutorum nobiliſsimū pulcherrimúmque iā ex poetis pictum exhibeamus. Multa promes diuina ex III, conſummati operis apud Poetā. Silius in X, de certatore,

Sic vbi proſiluit Piſæo carcere præceps,
Ante ſuos it victor equus, curritq; per auras
Non ſolùm ante alios, ſed enim (mirabile dictu)
Haud vlli durant viſus æquare volantem.

At neque volant numeri: neque nō durum verbum, *durant*: Quid enim eſt? oculus non *durat æquare* currentem.

LONGE felicius CLAVDIANVS in nuptiis Honorii, ad normam Virgilianam,

Nobilis haud aliter ſonipes, quē primus amoris
Sollicitauit odor, tumidus, quatiénſq; decoras
Curuata ceruice iubas, Pharſalia rura
Peruolat, & notos hinnitu flagitat amnes
Naribus accenſis. mulcet fœcunda magiſtros
Spes gregis. & pulchro gaudent armēta marito.

PRIORI comparationi ſimilior ea quæ in I, Pharſaliæ, *-quantum clamore iuuatur*

Eleus ſonipes, quamuis iam carcere clauſo
Immineat foribus, pronuſq; repagula laxet.

Quæ verò in IIII, de equo ſcribuntur, non iam deſignant comparationem. poteris tamen inde petere: eſt enim narratio feſſum equum longè latéque declarans. tu eligito meliora,

Quippe vbi non ſonipes motus clāgore tubarū
Saxa quatit pulſu, rigidos vexantia frenos
Ora tenens: ſpargítque iubas, & ſurrigit aures:
Incertóque pedum pugnat non ſtare tumultu.

AVDIS quandam peregrinitatem,

Feſſa iacet ceruix, fumant ſudoribus artus:
A Oráque proiecta ſquallent arentia lingua:
Pectora rauca gemūt, quæ creber anhelit' vrget:
Et defecta grauis longè trahit ilia pulſus.
Siccáque ſanguineis dureſcit ſpuma lupatis.
(Malim, *Raraq; ſanguineis areſcit*)
Iámque gradū neq; verberib', ſtimuliſq; coacti
Nec quanuis crebris iuſsi calcaribus addunt.

Longè mollius poſſunt hæc & magnificentius,

Iam neq; lenta gradū languentibus addere poſſunt
Verbera, fruſtratiſq; latus calcaribus vrgent:

vel ſic: *nec foſſi parent calcaribus armi.*

Tametſi hoc eſt maximum præceptum noſtris imitatoribus proponendum. ne potius dicant, quæ alii dixerunt, quàm quæ non dixerunt: niſi lucem, numeros, venerem adiungere ſeſe poſſe ſperant, quæ Flacco, Lucano, Silio ſæpe deſunt.

B QVAMQVAM verò Latinorum comparationibus locus hic deſignatus eſt: libet tamē Oppiani abſolutiſsimi Græcorum apponere quæ de equo in V, poſuit Piſcationum. -ὥστε τὶς ἵππος

Ἰδρῶτ᾽ ἐξαρύων κεματώδεα, τέρμα τὸ ἄκρον
Ἀφρὸν ὑφ᾽ αἱματόεντα φέρει στομίοισι χαλινοῖς
Ἐμπνείει: θερμὸν δὲ ἔξω στόμα πίδυε τοῦ ἄσθμα.

SERPENTIS.

Ad alia tranſeundū animalia. Serpentis comparationem habes in II, Æneid. quam ſuprà poſuimus: nunc aliorū ingenia experiamur. Silius in XVII, *Qualis in æſtiferis Garamantum fœta veneno Attollit campis feruenti paſtus arena*

C *Colla Paretonius ſerpens, lateq; per auras*
Vndantem torquet perfundens nubila tabem.

Cęterum vt locupletius queas aliquid explicare, cōſtituenda ſunt hic trium poetarum carmina, quibus ſerpentum narrationes luculentæ ſunt. Silii in VI, cæteris impar,

-ſerpens centum porrectus in vlnas
Lethalem ripam, & lucos habitabat Auernos.
Ingluuiē immenſi vētris, grauidámque venenis
Aluum deprenſi ſatiabant fonte leones,
Aut acta ad fluuium torrenti lampade Solis
Armenta, & tractæ fœda grauitate per auras
Ac tabe afflatæ volucres: ſemeſa iacebant
Oſſa ſolo informi, latéque repletus, & aſper
Vaſtatis gregibus, nigro ructabat in antro.
Iſque, vbi feruenti concepta incendia paſtu
D Gurgite mulcebat rapido & ſpumātibus vndis,
Nondum etiā toto demerſus corpore in amnē,
Iam caput aduerſæ ponebat margine ripæ.

LONGE melioribus numeris Papinius in V,

Terrigena exoritur ſerpens: tractuq; ſoluto
Immanem ſeſe vehit, ac poſt terga relinquit.

Quia motus reptilium fluctuabundus eſt. cōſtat enim ex pulſu primo, mox tractu: quemadmodū in cæteris quoque animalib'. Iccirco ſe relinquit poſt terga: eam partem quam tracturus eſt, poſt impulſionem antecedentis. Sequitur, *Liuida fax oculis.* maluit liuidam lucē attribuere, quàm puram igneam: cuiuſmodi ſanè magis placet mihi,

-tumidis ſtat more veneni
Spuma virens, ter lingua vibrat: terna agmina adūci
Dentis, & aurata crudelis gloria frontis

Prominet. Agnoſcas quantum & euiuſmodi, ex A iis quæ facit, *-miſeræ nunc robora ſyluæ*
Atterit, & vaſtos tenuat complexibus ornos.
Sæpe ſuper fluuios geminæ iacet aggere ripæ
Continuus, ſquammiſq́; incīſus adæſtuat amnis.
& mox de ſiticuloſo,
Sæuior anfractu laterum ſinuoſa retorquens
Terga ſolo, ſiccíſque nocens furit igne veneni:
Voluitur, & vacuis fluuiorum in vallibus errat.
Incertúſque ſui, liquidum nunc aera lambit
Ore ſupinato: nunc arua gementia radens
Pronus adhæret humo, ſi quid viridâtia ſudent
Gramina: percuſſæ calidis afflatibus herbæ
Qua tulit ora cadũt, moritúrq; ad ſibila câpus. B

Deinde ponit comparationem. aſtque tãtum eſſe, quãtus anguis cæleſtis, qui inter vtrãque vrſam tenditur: ſicut Silius in III. Ouidius horum multa, minore tamen ſono, in III, transformationum,
Martius anguis erat, criſtis præſignis, & auro.
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno.
Treſq́; micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
& mox, *-longo caput extulit antro*
Cæruleus ſerpens, horrendaq́; ſibila miſit. nec multò pòſt, *Ille volubilibus ſquammoſos nexibus orbes*
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcum.
At media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoq́; eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos. C

Quemadmodum apud Statium, ſic facit ille iactum lapidis in prima aggreſsione. Sic Ouidius denique,
-plenis tumuerunt guttura venis.
Spumáque peſtiferos circunfluit albida rictus.
Terráq; raſa ſonat ſquãmis: quíque halitus exit
Ore niger, ſtygio vitiatas inficit herbas.

Post hæc indulget ingenio,
Ipſe modò immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior extat:
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis
Fertur, & obſtantes perturbat pectore ſyluas.

Habes multam lucem in hiſce, multos receſſus. verùm tot, tanta, tam bona, cum illis paucis cõparare non equidem auſim,
Ecce autẽ gemini à Tenedo tranquilla per alta, D
Horreſco referens, immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, paritérque ad litora tẽdũt:
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæque
Sanguineæ exuperant vndas, pars cætera põtũ
Ponè legit, ſinuátque immẽſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo: iámq; arua tenebãt:
Ardentéſque oculos ſuffecti ſanguine & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Illa verò ſplendidiſsima, numeroſiſsima, rotũdiſsima, ex III, perfectiſsimi operis præterire mihi religio eſt,
Tollentemq́; minas, & ſibila colla tumentem
Deiice. iámque fuga timidum caput abdidit altè
Cùm medij nexus, extremæq́; agmina caudæ
Soluuntur, tardoſq́; trahit ſinus vltimus orbes.

Addamus & illa Apollineis non inferiora, A
Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis
Squammea conuoluens ſublato pectore terga,
Atque notis longam maculoſus grãdibus aluũ.
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus, & dũ
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus Auſtris,
Stagna colit, ripíſque habitãs, hic piſcibus atrã
Improbus ingluuiẽ, raníſq; loquacibus explet.
Poſtquam exhauſta palus, terræque ardore dehiſcunt:
Exilit in ſiccũ, & flãmantia lumina torquens
Sæuit agris, aſpérq; ſiti, atque exterritus æſtu.

AQVILÆ AC SERPENTIS,

Serpentis autẽ atque aquilæ comparationem B ſuprà poſuimus ex Marone: hîc ex aliis. Pugnat pro pullis apud Silium lib. XII,
Haud ſecus occuluit ſaxi quos vertice fœtus
Ales fulua Iouis, tacito ſi ad culmina niſu
Euaſit ſerpens, terretq́; propinquus hiatu:
Illa hoſtem roſtro, atq; aſſuetis fulmina ferre
Vnguibus inceſſens, nidi circumuolat orbem.

Virgilius, quemadmodum ſuprà poſuimus, pugnam tanquam inter hoſtes. At Oppianus in v, Piſcationum, quod hic de Aquila, ipſe de hirundine: alio tamen euentu,
Ὡς δ' ὁπότ' ὀρταλίχοισι χελιδόσι νηπιάχοισι
Νήπιον ἐξ ὀρόφοιο τυχὼν ὄφις ἄγχι πελάσσῃ, &c.
Nam ſuprà poſuimus in comparatione Maronianæ luſciniæ.

C Simillima in v, Thebaidos,
Ac velut aligeræ ſedem fœtuſq́; parentis
Cùm piger vmbroſa populatus in ilice ſerpens:
Illa redit, querulæq́; domus mirata quietem
Stat ſuper impendens, aduectoſq́; horrida mæſtos
Excutit ore cibos, cùm ſolus in arbore chara
Sanguis, & errantes per capta cubilia plumæ.

Virgilii autem filo texuit augurium ſuum Claudianus in bello Gildonico, *-fuluuſq́; tonantis*
Armiger ad liquidam cunctis ſpectantibꝰ æthram
Correptum pedibus curuis innexuit hydrum.
Dumq́; reluctantem morſu partitur obunco.
Hæſit in vngue caput, truncatus decidit anguis.

Aquilæ verò naturam in exploranda pullorum generoſitate, deſcribit idem in præfatione quam dixit in tertium Honorii conſulatum,
D Paruos non aquilis, fas eſt, educere fœtus,
Ante fidem Solis, iudiciúmque poli.
Nam pater, excuſſo ſaliit cùm germine proles,
Ouáque maternus rupit hiulca tepor,
Protinus implumes conuertit ad æthera nidos,
Et recto flammas imperat ore pati.
Conſulit ardentes radios, & luce magiſtra,
Naturam, vires, ingeniúmque probat.
Degeneres refugo torſit qui lumine viſus:
Vnguibus hunc ſæuis ira paterna ferit.
Exploratores oculis qui pertulit ignes,
Suſtinuítque acie nobiliore diem,
Nutritur: volucrúmq; potens, & fulminis hæres
Geſturus ſummo tela triſulca Ioui.

Quae ſatis leuia Lucanꝰ inclufit pulcherrima cõparatione: ſic enim ſcribit in IX, vnde videtur ille ſua deformaſſe,

Vtq; Ionis volucer calido dum protulit ouo
Implumes natos, ſolis conuertit ad ortus.
Qui potuere pati radios, & lumine recto
Suſtinuere diem, cæli ſeruantur in vſus.
Qui Phœbo ceſſere, iacent.

PHOENIX.

In ſecundo de laudibus Stiliconis, pulchra Phœnicis comparatio apud Claudianum,

Sic vbi fœcunda reparauit morte iuuentam:
Et patrios idem cineres, collectaq; portat
Vnguibus oſſa pijs: Niliq; ad littora tandem
Vnicus extremo Phœnix procedit ab Euro.

Ad quem locum attuliſſem ſimiles ſententias ex luculẽtiſsimo poematio eiuſdem poetæ. verùm ea opera in ſequentem librum dilata eſt: vbi certa loca cum Lactantii locis conferuntur.

DELPHINI.

B Ex quinto libro diuini operis, Delphînorum comparationem ſuprà deſcribebamus. cum qua quid cõueniat illi quæ in nono Thebaidos poſita eſt, iudicare poteris,

Qualis cæruleis tumido ſub gurgite terror
Piſcibus: arcani quoties deuexa profundi

(Epitheton, *arcani*, importunum hîc)

Scrutantem delphina vident: fugit omnis in imos
Turba lacus: viridesq; metu ſtipantur in algas.
Nec prius emerſi, quàm ſumma per æquora flexus
Emicet: & viſis malit certare carinis.

FERA IN CAVEA.

Inter leones ex Lucano feræ cicuratæ poſuimus cõparationem: cui addẽdum eſt quod fecit Claudianus: aliò nánque ſpectat. Illa manſueta C efferaſcit: hæc ferox ſtupet,

Vt fera quæ montes nuper dimiſit auitos,
Altorumq; exul nemorum damnatur arenæ:

Notabis eloquutionem,

Muneribus commota ruit. Vir murmure contrà
Hortatur, nixusq; genu venabula tendit.
Illa pauet ſtrepitus: cuneosq; erecta theatri
Deſpicit: & tanti miratur ſibila vulgi.

Non *deſpicit*, ſed ſuſpicit: neque verò contemnit, ſi *pauet*. Neque ſatisfacit, *tanti*: aliud mallem.

Verè cicurem Statius dat in quinto Thebaidos,

Vt fera, quæ placido rabiem deſueta magiſtro,
Tardius arma mouet: ſtimulisq; & verbere crebro
In mores negat ire ſuos.

GRVES.

Ex eodẽ Lucano Grues in ſuperioribus iudiciis recenſebantur. nunc è Statio afferamus. Ille nánque Thebaidos quinto ſic,

Qualia trans pontum Pharijs defenſa ſerenis
Rauca Parætonio decedunt agmina Nilo,
Quum fera ponit hyems: illæ clangore fugaci
Vmbra fretis, aruisq; volant: ſonat auius æther.
Iam Borean, imbresq; pati: iam nare ſolutis
Amnibus, & nudo iuuat æſtiuare ſub Hæmo.

Non ſatisfacit, quum ait, *iuuat pati Borean*: imò, A frui: neque enim gelidus eſt. Neque intelligo quid conferat gruibus natatio. nam *ſub Hæmo* non ponẽte hyeme: ſed, quanquã tunc vix quoque, ſub cancro natatur.

APES.

Quid, quóque modo de Apibus ſtatuas ſcribere, non potes aliunde melius capere cõſilium, quàm ex deo poetarum. Neque id ſolùm eo in libro, qui omnem humanam diligentiam ſuperauit: quartũ dico Georgicôn: ſed etiam in primo diuini operis. quæ quoniam ſuprà notauimus, non hîc repetentur. Sed conferantur illa Claudiani in Ruffinum,

-veluti paſtoris in ora
Commotæ glomerantur apes: qui dulcia raptu
Mella trahit, bellaq; cient, & ſpicula tendunt:
B *Et tenuis ſaxi per propugnacula cuncta*
Rimoſam patriam, dilectaq; pumicis antra
Defendunt: pronoq; fauos examine velant.

Ad lucem Virgilianam directis metaphoris. Alia ratio fugitiuarum apud eundem in primo, de ſexto Honorii conſulatu,

-qualis Cybeleia quaſſans
Hyblæus procul æra ſenex, reuocare fugaces
Tinnitu conatur apes: quæ ſponte relictis
Deſciuere fauis, ſonituq; exhauſtus inani,
Raptas mellis opes, ſolitaq; oblita latebræ,
Perfida deplorat vacuis examina ceris.

Poſt operam diurnam Silius reuerſionem canit in ſecundo, aut imminente tempeſtate,

Aut vbi Cecropius formidine nubis aquoſæ
Sparſa ſuper flores examina tollit Hymettos:
C *Ad dulces ceras, & odori corticis antra:*

Audis quàm hæret verſus, nec properant, vt vult hîc,

Mellis apes grauidæ properant: denſoq; volatu
Raucum conuexæ glomerant ad limina murmur.

Neque dicam Glomerare murmur.

Vicit Statius Claudianum in x, Thebaidos,

Sic, vbi puniceo paſtor rapturus ab antro
Armatas erexit apes, fremit aſpera nubes,
Inq; vicem ſeſe ſtridore hortantur: & omnes
Hoſtis in ora volant. Mox deficientibus alis
Amplexæ, paruamq; domum, captiuaq; plangunt
Mella: laborantesq; premunt ad pectora ceras.

D Altera verò Claudiani ſimilior eſt ei, quam ponit Lucanus in nono,

-ſimul effœtas linquunt examina ceras:
Atque oblita faui non miſcent nexibus alas:
Sed ſibi quæque volat, nec iã deguſtat amarum
Deſidioſa thymum: Phrygii ſonus increpat æris:
Attonitæ poſuere fugam, ſtudiúmque laboris
Florilegi repetunt, & ſacri mellis amorem.
Gaudet in Hyblæo ſecurus gramine paſtor
Diuitias ſeruaſſe caſæ.

Sedulitatem Claudianus in ſecundo de raptu,

-credas examina fundi
Hyblæum raptura thymum: quum cerea reges
Caſtra mouent: fagiq; cauo demiſſus ab alueo
Mellifer electis exercitus obſtrepit herbis.

MARTIS.

Ex Marone deducebamus Martis deſcriptionem: quãto ſit ea Silius inferior, ex primo libro coniectari potes,

Quantus Biſtoniis latè Gradiuus in oris
Belligero rapitur curru, telumq́ coruſcans,
Titanum quo pulſa cohors, flagrantia bella
Cornipedum afflatu domat, & ſtridoribus axis.

Imò accendit bella, non *domat*. & in *afflatu* equorũ plus flatus eſt: atque in ſtridore axis plus ſtrepitus quàm rei.

Breuius, ſed non mollius Claudianus in Eutropium,

Ecce autem flauis Gradiuus ab vſque Gelonis
Arua cruentato repetebat Thracia curru:
Subſidunt Pangæa rotis, alteq́ ſonoro
Stridunt axe niues.

B Magna Papinii prudentia, qui quum illa Virgiliana ſeſe poſſe aſſequi deſperaret: ſtilum cõuertit ad illius ſedes deſcribendas,

-vbi mille furoribus illi (mo,
Cingitur aduerſo domus immanſueta ſub Hæ-
Ferrea compago laterum. ferro arcta teruntur
Limina: ferratis incumbunt tecta columnis.
Læditur aduerſum Phœbi iubar: ipſáque ſedem
Lux timet, & durus contriſtat ſidera fulgor.
Digna loco ſtatio.

Explicat comitatum Virgilianum,

-primis ſalit Impetus amens
E' foribus, cæcúmque Nefas, Iræque rubentes,
Exanguéſque Metus: occultíſque enſibus aſtant
Inſidiæ, geminúmque tenens Diſcordia ferrum. C
Innumeris ſtrepit aula Minis. triſtiſsima Virtus
Stat medio, lætúſque Furor: vultúque cruento
Mors armata ſedet. Bellorum ſolus in aris
Sanguis, & incenſis qui raptus ab vrbibus Ignis,
Et rerum Exuuiæ. circum & faſtigia templi
Captæ inſignibant gentes, cælatáque ferro
Fragmina portarum, bellatricéſque carinæ,
Et vacui currus, protritáque curribus ora.
Pœnæ etiã, Gemitúſq; adeò vis omnis, & omne
Vulnus vbique ipſum, ſed nõ vſquã ore remiſſo
Cernere erat.

CERERIS.

In duodecimo Thebaidos luculenta eſt ad- D modum Cereris comparatio,

Qualis ab Ætnæis accenſa lampade ſaxis
Orba Ceres magnæ variabat imagine flammæ
Auſonium Siculúmque latus, veſtigia nigri
Raptoris, vaſtóſque legens in puluere ſulcos.
Illius inſanis vlulatibus ipſe remugit
Enceladus, ruptóque vias illuminat igni.
Perſephonen amnes, ſyluæ, freta, nubila clamãt,
Perſephonen: Stygii tantùm tacet aula mariti.

Clavdianvs autem non iam ad cõparandum deduxit verſus ſuos, ſed ad iuſtam narrationem. Sic enim ſcriptũ eſt in tertio de raptu,

-retroq́ ſolutis
Crinibus, aſcendit faſtigia montis anheli:
Exuperatq́ æſtus, & nulli peruia ſaxa:
A *Atque indignantes veſtigia calcat arenas.*

Haud ita multò pòſt,

Exitiiq́ reos flores, ipſumq́ rapinæ
Deteſtata locum, ſequitur diſperſa viarum
Indicia: & pleno rimatur lumine campos:
Inclinatq́ faces. Omnis madet orbita fletu,
Omnibus adiungit: quocunque it, æquore fuluis

(Non ſemel fuluas vndas appellat)

Adnatat vmbra fretis, externaq́ lucis imago.
Italiam Libyamq́ ferit: clareſcit Hetruſcum
Littus, & accenſo reſplendent æquore Syrtes.

Ouidius in quinto Transformationum,

-illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Ætna:
Perq́ pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus vbi alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ab occaſu, Solis quærebat ad ortus.

B Pauca item ex Callimachi hymno in Cererem.

DIANAE.

Dianam poſt Virgilii comparationem, apud alios videamus. Eam deſcribit cum Phœbo ſub Latonæ cura Claudianus, in Probini conſulatu,

Qualis purpureas præbebat candida veſtes
Numinibus Latona ſuis quum ſacra redirent
Ad loca nutricis iam non errantia Deli:
Illa ferox ſaltus, & deſolata relinquens
Mænala, laſſato Cretæ venatibus arcu:
Phœbus adhuc nigris rorantia tela venenis,
Extincto Pythone ferens. Tunc inſula notos
Lambit amica pedes: ridétque Ægæus alumnis
Lenior, & blando teſtatur gaudia fluctu.

C Statius in primo Achilleidos cum ipſis Nymphis & Pallade breuiſsimè,

-quales Sicula ſub rupibus Ætnæ
Naides Ennaeas inter Diana, feroxq́
Pallas.

AMAZONVM.

Dianam igitur Palladémque ſequatur Amazonum pictura. Claudianus exarmatas ſtatuit in ſecundo de raptu,

Qualis Amazonidum peltis exultat ademptis

(Mallem poſitis, quàm *ademptis*: hoc enim vim deſignat.)

Pulchra cohors: quoties arcton populata virago
D *Hippolyte, niueas ducit poſt prælia turmas.*
Seu flauos ſtrauere Getas: ſeu fortè rigentem
Thermodontiaca Tanaim fregere ſecuri.

Neſcio quare frangunt glaciem: quæ quò ſolidior atque cõſtantior, eò tutiorem munit viam tranſituris. Placet autem, quæ huic iuncta eſt, ſubdere comparationem. eſt enim valde bona,

Aut quales referunt Baccho ſolennia nymphæ
Mæoniæ, quas Hermus alit: ripasq́ paternas
Percurrunt auro madidæ. Lætatur in antro
Amnis, & vndantem declinat prodigus vrnam.

Armatas Silius in ſecundo, & Maronianis ſimiliores,

Quales Threiciæ Rhodopen, Pãgæáque luſtrãt
Saxoſis nemora alta iugis: curſúque fatigant
Hebrũ, innupta man⁹: ſpreti Ciconéſq; Getæq;,

Et Rheſi domus,& lunatis Biſthones armis.

STATIVS in primo Achilleidos breuē, ſed lueulentam, -quales Mæotide ripa
Quū Scythicas rapuere domos,& capta Getarū
Mœnia ſuppoſitus epulantur Amazones armis.

QVAS eum Virgilianis vt compares, hîc apponentur,

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Pentheſilea furens, mediíſque in millibus ardet:
Aurea ſubnectens exertæ cingula mammæ,
Bellatrix: audétque viris concurrere virgo.

HAEC in primo: in decimo hæc.

Quales Threiciæ quū flumina Thermodoontis
Pulſant,& pictis bellantur Amazones armis:
Seu circū Hippolyten,ſeu quū ſe martia curru
Pentheſilea refert: magnóque vlulante, tumultu
Fœminea exultant lunatis agmina peltis.

ETIAM ex illis harum ſpectes imaginem,

B At medias inter cædes exultat Amazon,
Vnum exerta latus pugnæ pharetrata Camilla.
Et nunc lenta manu ſpargens haſtilia denſat:
Nunc validam dextra rapit indefeſſa bipēnem.
Aureus ex humero ſonat arcus, & arma Dianæ.

ENCELADI.

Quæ de Encelado cecinerit poſt Virgilium Claudianus, ſatis eſt ſuprà declaratum. STATIVS in tertio Thebaidos ad illius normam,& penè iiſdem verbis,

Quantus Thyrreni gemitus ſalis: aut vbi tentat
Enceladus mutare latus: procul igneus antris
Mons tonat: exundant apices: fluctuśq; Pelorus
Contrahit: & ſperat tellus abrupta reuerti.

C LVCANVS in ſexto nihil attulit noui aut acuti contra morem ſuum,

Non ſic Ætnæis habitans in vallibus horret
Encelado ſpirante Notum: quum tota cauernas

(languidum epitheton, *tota.*)

Egerit, & torrens in campos defluit Ætna.

Ex Flacci ſecundo notabamus in proximis animaduerſionibus, Typhoeū nō Inarime,vt apud Virgilium, ſed Sicilia premi. Id quod ab Ouidio quoque in quinto Transformationum ſcribitur hiſce verſibus, quorum repræſentatio in hoc loco eſt opportuna,

Vaſta Gigantæis iniecta eſt inſula membris
D Trinacris,& magnis ſubiectum molibus vrget
Æthereas auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, tentátque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubiecta Peloro:
Læua Pachyne tibi: Lilybęo crura premuntur:
Degrauat Ætna caput, ſub qua reſupinus arenas
Eiectat, flāmámque fero vomit ore Typhoeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Oppidáq;,& magnos deuoluere corpore mōtes.
Inde tremit tellus,& rex pauet ipſe ſilentum
Ne pateat, latéque ſolum retegatur hiatu,
Immiſſúſque dies trepidantes terreat vmbras.

QVAE vides rudia, atque inchoata ſimplicitare, quaſi formulam quandam ſiue Ichnographiam picturæ plenioris.

A

PESTILENTIAE.

Et quoniam multis verſibus à nobis deſcripta eſt variis ex Poetis peſtilētia, Claudiani breuitas ad ſimile argumentum adducenda eſt ex primo in Ruffinum,

Ac velut infecto morbus crudeſcere cælo
Incipiens: primò pecudum depaſcitur artus:
Mox populos vrbeśq; rapit: ventiśq; peruſtis
Corruptos Stygiam peſtem diffundit in amnes.

FRONDIVM CASVS.

Animarum frequentia in ſexto diuini operis: quam in ſecundo de raptu Claudianus imitatus eſt,

Quàm multa in ſyluis Autumni frigore pri-(mo
Lapſa cadūt folia: aut ad terram gurgite ab alto
Quàm multæ glomerātur aues, vbi frigid' ann'
B Trans pontum fugat, & terris immittit apricis.

ILLE verò ſic,

Conueniunt animæ: quantas violentior Auſter
Decutit arboribus frondes, aut nubibus imbres
Colligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas.

SANE eſt admodum illuſtris.

COMETAE.

Cometam diuini Poetæ iam deſcripſimus, nunc aliorum alii recitandi ſunt. Claudianus in primo eiuſdē, ex illius verbis: ſed cum præſagiis,
-qualis larurus in orbem
Præceps ſanguineo delabitur igne Cometes

(NON eſt *præceps*, neque *delabitur.*)

Prodigiale rubens. Non illum nauita tutò,
Non impune vident populi: ſed crine minaci
C Nunciat aut ratibus ventos, aut vrbibus hoſtes.

IN iiſdem veſtigiis hæret Silius Punicorum primo,

Crine vt flāmifero terret fera regna Cometes
Sanguineū ſpargens ignem: vomit atra rubentes
Fax cælo radios,& ſæua luce coruſcum
Scintillat ſidus, terríſque extrema minatur.

NVMEROSIVS fuiſſet, *Sanguineam ſpargens aciem.*

LVCANVS extra comparationem ſimplici narratione, in primo,

Ardentémque polū flammis, cælóque volātes
Obliquas per inane faces, crinémque timendi
D Sideris,& terris mutantem regna Cometen.

ITA etiam inuoluit *τὸ διάστροφον*.

TEMPESTATIS.

Quemadmodum adduximus peſtilentiam in comparationes, ex eodem Poeta deducamus & tempeſtatem. ea eſt in Poematio de bello Gildonico, haud ſatis magna cum re,

Sic quum præcipites artem vicere procellæ,
Aſsiduóque gemens vndarum verbere nutat
Deſcenſura ratis: cæca ſub nocte vocati
Naufraga Ledæi ſuſtentant vela Lacones.

MARIS.

Maris autem, ſiue æſtū, ſiue ſonum, ſiue impetum, ſiue agitationem velis, ex his poteris co-

gnoſcere. Sonus apud eundem in Ruffinum primo, longè felicius, A

-ceu murmurat alti
Impacata quies pelagi: cum flamine fracto
Durat adhuc, ſæuitq́; tumor: dubiumq́; per æſtum
Laſſa recedentis fluitant veſtigia venti.

Æſtum ex Virgilio, aut alluuionem ſuprà declarauimus. Cæterùm tanta eſt in illis numeris diuinitas, vt pudeat potius reliquiſſe, quàm ponere pigeat. ea eſt in vndecimo diuini Poematis,

Qualis vbi alterno procurrēs gurgite pontus,
Nūc ruit ad terras, ſcopulóſq; ſuperiaeit vndam
Spumeus, extremámque ſinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retro, atq; æſtu reuoluta reſorbēs
Saxa fugit, littúſque vado labente relinquit.

STATIVS in vndecimo materiam addidit, non auxit,

Ceu redeūt nubes, ceu circunflātibus auſtris
Alternus procumbit ager, ceu gurgite cano
Nunc tetegit bibulas, nūc obruit æſtus arenas.

IMPETVM Lucanus in ſexto,

Quum mare laſſatur, quum ſe tollentibus Euris
Frangentem fluctus ſcopulū ferit: aut latus alti
Montis adeſt, ſerámque ſibi parat vnda ruinam.

VENTORVM.

Iure locum hunc ſibi depoſcunt venti. Silius in quarto admodum inſuauis,

Ceu gelidus Boreas, totum quū ſuſtulit imo
Icarium fundo victor mare: nauita vaſto
Iactatur ſparſus, lacerata claſſe, profundo:
Cunctáq; canenti perfunditur æquore Cyclas.

NIHILO venuſtius in quartodecimo,

Non aliter Boreas Rhodopes à vertice præceps
Quū ſeſe immiſit, decimóque volumine pōtum
Expulit in terras: ſequitur cū murmure molem
Eiecti maris, & ſtridentibus affremit alis.

LONGE numeroſior illa Statii ex vndecimo,

Vt Notus & Boreas, gemino de cardine mundi,
Hic Riphæa niue, Libycis hic paſtus arenis:
(NON placet, *paſtus*.)
Bella cient. clamant amnes, freta, nubila, ſyluæ:
(DECRESCIT oratio ad faciliora.)
Iámque patēt ſtrages. lugent ſua damna coloni.
Et tamē oppreſſos miſeratur in æquore nautas.

LVCANVS in ſecundo,

-vt quum mare poſsidet Auſter
Flatibus horriſonis: hūc æquora tota ſequūtur,
Si rurſus tellus pulſu laxata tridentis
Æolii tumidis immittat fluctibus Eurum:
Quanuis icta nouo ventum tenuere priorem
Æquora, nubiferóque polus conceſſerit Euro:
Vindicat vnda Notum.

NIVIS.

Poſt ventos habes imbres, grādines, niues. de illis ſuprà. de niuibus idem in quinto,

Talis hyperborea virides niue verberat agros
Iuppiter. obruitur campis genus omne ferarum,
Deprenſæq́; cadunt volucres (Nunquam niue cadunt) *-& meſsis amaro*
Strata gelu. Nuſquam tam altæ ſunt ſegetes, quum ingruit nix, vt ſternantur. Neque *meſſis*, hic proba vox. non enim dicitur niſi de matura ſegete. nam illud, *-tibi meſsis in herba eſt*, ſignificat ſpem meram eſſe, & falſam opinionem. Sequitur, *-fragor inde iugis: inde amnibus iræ.* neque hoc ſatisfacit. non enim ex niue fit fragor. neque dum ningit, amnes tumeſcūt: ſed ſolutis niuibus. *Meſſis*

In fine primi Piſcationum Oppianus ſine ſtrepitu rē ſubiicit oculis nitidiſsimo carmine,

Ὡς δ' ὅτ' ἀθρόα ... νιφάδεσσιν ἀολλὴ
Ἐκ νεφέων ζεφύροιο δυὸν ῥέῃ ... γαίης
Κυανέας ἰδέειν ... ἀλλ' ἄρα πᾶσα
Λευκὴ χιόνεσσιν ... κατάλυσσα.

Non ignobilia ſanè vbi non extent Maroniana. At verò illa vbi ſeſe eduxerint è tertio nūquam B ſatis laudati operis, oportet omnia ſilere. Obruuntur enim illius niuibus, *-neq; vlla*

Aut herbæ campo apparent, aut arbore frondes:
Sed iacet aggeribus niueis informis, & alto
Terra gelu latè, ſeptemq́; aſſurgit in vlnas.
Semper hyems, ſemper ſpirantes frigora Cauri.

Mox de glacie: tum de niue,

Interea toto non ſecius aere ningit.
Intereunt pecudes. ſtant circumfuſa pruinis
Corpora magna boum, confertoq́; agmine cerui
Torpent mole noua, ac ſummis vix cornib' extant.

Poſt hæc ea proſequitur ad quæ nemo ſapiens auſit aſpirare.

In octauo Thebaidos niues & imbres ſimul,

-non tanta cadentibus hœdis
Aeriam Rhodopem ſolida niue verberat Arctos:
C *Nec fragor Auſoniæ tantus, quum Iuppiter omni*
Arce tonat. tanta quatitur nec grandine Syrtis
Quum Libycæ Boreas Italos niger attulit imbres.

Vbi, quare Auſoniæ fragorem poſuit, potius quàm alius loci, neſcio. Sanè opportuit loci nomen certum aponere, vnde tonitrua ingruerent. Itaque ſic mallem, *-quum Veſulus alta Arce tonat.*

FLVVIORVM.

Poetarum princeps fluuiorum comparationes aliquot fecit, quas ſuis diſpoſuimus locis. Ex primo eiuſdem operis pauca extra comparationem, ſed ſuo more, id eſt diuina,

D *Proluit inſano contorquens vertice ſyluas*
Fluuiorum rex Eridanus, campoſq́; per omnes
Cum ſtabulis armenta tulit.

Adeò exūdans eſt Lucanus, vt & ipſum furentem ſuperet Padum,

Sic pleno Padus ore tumens (iam duro ore os attribuit) *-ſuper aggere tutas*
Excurrit ripas, & totos concutit agros:
Succubuit ſi quà tellus, cumuloq́; furentem
Vndarum non paſſa ruit: tum flumine toto
Tranſit, & ignotos aperit ſibi gurgite campos:
Illos terra fugit dominos. non fugit: ſed aufertur: *-his rura colonis Accedunt donante Pado.*

Torrētem quoque ad rerum ſimilitudinem adduxit idem Maro: quemadmodum ſuperioribus

ribus commentationibus eſt animaduerſum. Silius autem in quarto ad illorum regulam,

Vt torrens celſi praeceps è vertice Pindi
Cum ſonitu ruit in campos: magnoq́, fragore
Auulſum montis voluit latus: obuia paſſim
Armenta, immaneſq́, feræ, ſyluæq́, trahuntur.
Spumea ſaxoſis clamat conuallibus vnda.

SAXVM AVVLSVM.

Auulſum ergo ſaxum in ſeptimo Thebaidos præcipiti ruina contemplemur in verſibus nobiliſsimis,

Sic vbi nubiferum montis latus, aut noua ventis
Soluit hyems: aut victa ſitu non pertulit ætas:
Desilit horrendus campo timor: arma, viroſq́,
Limite non vno, longæuaq́, robora ſecum
Præcipitans: tandemq́, exhauſtus turbine feſſo
Aut vallem cauat, aut medios intercipit amnes.

PILAE SAXEAE.

Haud longè abſimilis pilæ Virgilianæ caſus in nono diuini Poematis,

Qualis in Euboico Baiarum littore quondam
Saxea pila cadit: magnis quam molibus antè
Conſtructam iaciunt ponto. Sic illa ruinam
Prona trahit, penituſq́, vadis illiſa recumbit.
Miſcent ſe maria, & nigræ attolluntur arenæ.
Tum ſonitu Prochyta alta tremit, durumq́, cubile
Inarime, Iouis imperijs impoſta Typhoeo.

Quemadmodum id fiat, non dixere Grammatici. Quare petenda erit eius ratio ex Vitruuio. Eius autem Poetæ Simia in quarto,

Haud aliter ſtructo Tyrrhena ad littora ſaxo
Pugnatura fretis ſubter, cæciſq́, procellis
Pila immane ſonans, impingitur ardua ponto.

Epiphonema frigidum,

Immugit Nereus: diuiſaq́, cærula pulſu
Illiſum accipiunt irata ſub æquora montem.

QVERCVS.

Sic cadit quercus in nono Thebaidos.

-*Getico qualis procumbit in Hæmo*
Seu Boreæ furiis, putri ſeu robore quercus,
Cælo miſta comas, ingentémque aera laxat.
Illam nutantem nemus, & mons ipſe tremiſcit
Qua tellure cadat, quas obruat ordine ſyluas.

In primo Pharſaliæ,

Qualis frugifero quercus ſublimis in agro
Exuuias veteres populi, ſacrataque geſtans
Dona ducum: nec iam validis radicibus hærens,
Pondere fixa ſuo eſt: nudóſque per aera ramos
Effundés, trunco non frondibus efficit vmbram.
Sed quamuis primo nutet caſura ſub Euro,
Tot circum ſyluæ firmo ſe robore tollant,
Sola tamen colitur.

At in quarto diuini operis etiam oppugnata quauis eſt iniuria potior,

Ac velut annoſam valido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant. It ſtridor, & altè
Conſternunt terram concuſſo ſtipite frondes:
Ipſa hæret ſcopulis, & quantum vertice ad auras

A *Æthereas, tantum radice in Tartara tendit.*

Hactenus, quas memoria potuimus complecti, deſcribendas curauimus comparationes. Neque ſum neſcius alias quoque adduci potuiſſe. Etomiſſæ ſunt à nobis aliquæ minus dignæ viſæ, quas perſequeremur. Cæterùm antequã locum hunc claudamus, bene collocatum iri operam noſtram puto, ſi quibus ſententiis in ſerpentum natura conueniat eum Nicandro Lucanus, videamus.

LVCANI CVM NICANDRO. CAPVT XV.

Non ſine magno vſu duo hi poetæ comparabuntur: neuter enim vulgaris. Lucanus ſentẽtiis anxius: Nicander verbis atque numeris accuratus.

B Vix inuenias apud Græcos Poetam politiorem: magna ei cura ne quid ineptum, aut ineptè dicat. Itaque nitidiſsimè ſuos deſcribit ſerpentes: quo nitore, atque elegantia tantum acquiſiuit gloriæ in Georgicis Maro. Lucanus autem ſuo more omnia ponit in exceſſu. Nam cùm Grӕcus illa ſatis habuerit ita dicere de Hæmorrhoide,

Τῆς ϗ ὀδὰξ ἐμφύντος, πέρι μὲν ἀθρόα πίμπραται οὖλα
Ῥιζόθεν. ἐξ ὀνύχων δὲ κατείβεται ἀσταγὲς αἷμα,
Οἱ δὲ φόνῳ μυδόωντες ἀναφλοίουσιν ὀδόντες:

Noſter arrepta ſemel erumpentis ſanguinis deſcribendi occaſione, largius effunditur, atque ipſe cruor,

Vtq́, ſolet pariter totis effundere ſignis
Corycij preſſura croci: ſic omnia membra

C *Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus.*

Particulatim deinde aſſurgit,

Sanguis erant lacrymæ. Quæcunq́, foramina nouit
Humor, ab ijs largus manat cruor: ora redundant,
Et patulæ nares. maius autem à minuſculis venarum otis. -*ſudor rubet: omnia plenis*
Membra fluunt venis. Repetit ergo eandem ſententiam alia ſententia. Sed & aſſurgit ad hyperbolem admodum excellentem,

-*totum eſt pro vulnere corpus.*

Dipſadem alibi, Sitiam Latinè ſumus interpretati. Eius è morſu nocumenta Nicander,

Δάγματι δ' ἐμφλέγεται κραδίη πρόπαν. ἀμφὶ δὲ καύσῳ
Χεῖλε' ὑπ' ἀζαλέης ἀζαίνεται ἄβροχα δίψης.

D Comparatio deinde,

Αὐτὰρ ὅγ' ἠΰτε ταῦρος ὑπὲρ ποταμοῖο νενευκὼς,
Χανδὸν ἀμέτρητον δέχεται ποτὸν, εἰσόκε νηδὺς
Ὀμφαλὸν ἐκρήξεις, χέῃ δ' ὑπεραχθέα φόρτον.

Lucanus autem ardentior ipſa ſiti,

Vix dolor, aut ſenſus dentis fuit: ipſaq́, lethi
Frons caret inuidia: nec quicquam plaga minatur.
Ecce ſubit virus tacitum, carpitq́, medullas
Ignis edax, calidaq́, incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum
Peſtis: & in ſicco linguam torrere palato
Cœpit. defeſſos iret qui ſudor in artus
Non fuit: atque oculos lacrymarum vena refugit.

Quiſciebat hoc? non enim lacrymamur in doloribus, aut vulneribus, viri præſertim militares. Animi affectus proſequitur mirificè,

Non decus imperij, non mœſti iura Catonis
Ardentem tenuere virum, quin ſpargere ſigna
Auderet, totiſq́; furens exquireret agris,
Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum.

Addit deinde animi excurſionem. mox ſubdit,

Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore:
Æquoreuſq́; placet, ſed non ſibi ſufficit humor.
Nec ſentit fatiq́; genus, mortemq́; veneni:
Sed putat eſſe ſitim.

Addit deinde miſeram ac tragicam audaciam,

-ferroq́; aperire tumentes
Suſtinuit venas, atque os implere cruore.

Aſpidem autem vterque breuiſsimè: accuratius Nicander,

Σαρκὶ γὰρ οὔτε τι δῆγμα φαείνεται, οὔτε δυσαλθὲς
Οἶδος ἐπιφλέγεται. χαμάτου δ' ἄτερ ὄλλυται ἀνήρ.
Ὑπναλέον δ' ἐπὶ νωχερ ἄγει βιότοιο τελευτήν.

-nulloq́; dolore
Accipit: & Stygias ſomno deſcendit ad vmbras.

Ex morſu Baſiliſci, Nicander multo plura,

Τύμματι δ' ἰσφόδην φωτὸς δέμας. αἱ δ' ἀπὸ γυίων
Σάρκες ἀποῤῥαίονται πελιδναί τε ζοφοραί τε.
Οὐδέ τις οὐδ' οἰωνὸς ὑπὲρ νέκυν ἴχνια τείνει,
Αἰγυπιοί, γῦπές τε, κόρακές τ' ὀμβρόφορα κρώζων.
Οὐδὲ μὲν ὅσσα τε φῦλ' ὀνομάζεται οὔρεσι θηρῶν
Δαίνυνται, τοῖόν περ ἀϋτμένα δεινὸν ἐφείη.
Εἰ δ' ὀλοὴ βούβρωστις ἀιδρείῃσι πελάσσῃ
Αὐτοῦ οἱ θάνατός τε καὶ ὠκέα μοῖρα τέτυκται.

Lucanus, ſicut de Torpedine

-velox currit per tela venenum,
Inuaditq́; manum: quam protinus ille retecto
Enſe ferit, totoq́; ſimul demittit ab armo.

Σῆπα, & σηπεδόνα vocant Græci ſerpẽtis ſpeciem, cuius morſu diffluunt membra omnia. Tabiam Latinè diximus ſuo loco. In eius hiſtoria parcus & ſimplex Nicander: Lucanus adeò incitatus, vt ſeipſum antecedat,

Τῆς δ' ἤτοι ὀλοὸν καὶ ὑπώδυνον ἔπλετο ἕλκος
Σηπεδόνος· νέμεται δὲ μέλας ὀλοφώϊος ἰὸς
Πᾶν δέμας· αὐαλέη δὲ περὶ χροῒ καρφομένη θρὶξ
Σκίδναται, ὡς γήρεια κατεψηχθέντος ἀκάνθης.
Ἐκ μὲν γὰρ κεφαλῆς τε καὶ ὀφρύος ἀνδρὶ τυπέντι
Ῥέονται. βλεφάρων δὲ μέλαιν' ἐξίφθιτο λάχνη.
Ἄψεα δὲ ῥυσέεσσι ἐπισίζουσι καὶ ἀλφοί,
Λευκαί τ' ἀγχιέσσιν ἐπιπνείοντι ἔφηλιν.

-nam plaga proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq́; ora retexit:

Vide quid præterea,

Iamq́; ſinu laxo nudum eſt ſine corpore vulnus.
Membra natant ſanie: ſuræ fluxere: ſine vllo
Tegmine poples erat: femorum quoque muſculus o-
Liquitur: & nigra diſtillant inguina tabe. (mnis

Sic omnia minuatim,

Diſsiluit ſtringens vterum membrana: fluuntq́;
Viſcera.

ſed & illa mira,

-nec quantum de corpore debet,
Effluit in terras: ſæuum ſed membra venenum
Decoquit: in minimum mors contrahit omnia vir⁹.

tum nimius,

Vincula neruorum, & laterum textura, cauumq́;
Pectus, & abſtruſum fibris vitalibus omne,
Quicquid homo eſt, aperit peſtis.

declamare putes.

-natura profana Morte patet.

Redit inſolens ad ea, quæ iam tetigit.

-manant humeri, fortesq́; lacerti:
Colla, caputq́; fluunt. calido non ocyus auſtro
Nix reſoluta cadit.

Hoc præter Nicandri ſententiam, qui morti ſpatium dat adeò, vt etiam vitiligines euenire canat.

-nec ſolem cera ſequetur. Non *ſequetur*, ſed abſcedit. Auget tamen amplificatione minimè vulgari,

Parua loquor, corpus ſanie ſtillaſſe peruſtum.

Imò ambuſtum. nam *peruſtum* non ſtillat.

Hoc & flamma poteſt. ſed quis rogus abſtulit oſſa?
Hæc quoque diſcedunt: putresq́; ſecuta medullas
Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia fati.

Concluſio autem argutiſsima,

Cinyphias inter peſtes tibi palma nocendi:
Eripiunt omnes animam, tu ſola cadauer.

COMPARATIONES CAETERORVM LOCORVM variæ. CAPVT XVI.

SPero me aliquid attuliſſe momenti ad imitationis rationem. Quæ vt abſolutior ſit, expedienda ſunt nobis cætera quoque loca: in quibus illuſtres iſti viri, vel naturam omnes, vel alium alius expreſſere. Libet verò à Torpedine auſpicari: in qua, quemadmodum in cæteris, Græcos à Latinis ſuperatos oſtendamus. Sunt igitur Oppiani hæc, Poetæ ſanè maximi, atque elegantiſsimi,

Οἷον καὶ νάρκη πυκινόχροϊ φάρμακον ἀλκῆς
Ἕσπεται αὐτοδίδακτον, ἐν ἰξυίοις μαλέεσσιν.
Ἡ μὲν γὰρ μαλακή τε δέμας, καὶ πᾶσ' ἀβοληχρή,
Νωθής τε βραδυτῆτι βαρύνεται· οὐδέ κε φαίης
Νηχομένην ὁρᾶαν. μάλα γὰρ δύσφραστα κέλευθα
Εἱλεῖται, παλίνῳ δ' ὕδατος ἐρπύζουσα.
Ἀλλά οἱ ἐν λαγόνεσσιν ἀεικέος ἔπλετο ἀλκὴ
Κερκίδες ἐμπεφύασιν ὑπὲρ πλευρῶν ἑκάτερθεν
Ἀμφίδυμοι. τῶν εἴ τις ἐπιψαύσειε πελάσσας,
Αὐτίκα οἱ μελέων ἀδρανὴς ἔσβεσεν. ἐν δέ οἱ αἷμα
Πήγνυται, οὐδ' ἔτι γυῖα φέρειν δύνατ', ἀλλά οἱ ἀλκὴ
Ἥ κε ματαιομένοιο σπεῖται ἀφεγγέι νάρκῃ.
Ἡ δ' οὐ γιγνώσκουσα θεοῦ γέρας, οἷον ἔδεκτο,
Ὑπνοῦν ἀβεκλίνασα μένει δέμας ἐν ψαμάθοισι.
Κεῖται δ' ἀσπαίρουσ' ἅτε νέκυς. ὃς δέ κεν ἰχθῦς
Ἐγχρίμψῃ λαγόνεσσιν, ὁ μὲν λίπε, κάππεσε δ' αὔτως
Ἀδρανέης, βαρὺς ὕπνῳ ἀμηχανίῃσι πεδηθείς.
Ἡ δὲ θοῶς ἀνόρουσε, καὶ οὐ κρατερῶς ἐνὶ ὄνου
Γηθοσύνῃ, ζωὸν δὲ κατέδει, ἶσα θανόντι.

Deinde auget hæc eadem etiam quaſi afflatu,

Πολλάκι καὶ κατὰ λαῖτμα μετ' ἰχθύσιν αἰτίζουσα
Νηχομένοις, κραιπνὴν μὲν ἐπειγομένων σβέσεν ὁρμὴν
Ἐγγὺς ἐπιψαύουσα, καὶ ἰσχομένοις ἐπέδησεν.
Ἔστη δ' ἀναλκείῃ, καὶ ἀμήχανοι, οὔτε κελεύθου
Δύσμορον, οὔτε φυγῆς μεμνημένοι. ἡ δὲ μένουσα
Οὐδὲν ἀμυνομένους κατέδαψεν ἐδ' αἰόντας.

Sic in primo: ſic in tertio,

Ναὶ μὲν καὶ νάρκη σφετέρην νόον ἐκτελέουσα
Πληγῇ ἀϊάζουσα, πεπτηυῖα δ' ὀδύνησιν
Ὁρμῇ λαγόνας σφετέρας στρέφεται. ἄψα δὲ χαίτης

Ἰαπτίνης

Γ'ωπίως, ὅ βραχύ τι διδρασκέμεν, ἐς δ' ἁλιῆ@
Δεξιτερὴν ἐσιοῦσα φρεγνῦμαι ἐκ δύ@ ἄλγος.
Πολλάκι δ' ἐκ παλάμης χάλασεν δόνακ', ὅπλα δ' ὀδὶ-
Τοῖος γὰρ κρύσταλλος ἐπιζεται αὐτίκα χειρί. (pus.

Sine quibus non videtur Poematium illud feciſſe Claudianus. in quo vtrumque coniungit,

Quis non indomitam diræ Torpedinis artem
Audijt, & merito ſignatas nomine vires?

hoc enim eſt illius, φρεγνῦμαι.

Illa quidem mollis, ſegniq́; obnoxia tractu
Reptat: & attritis vix languida ſerpit arenis.

Omnia penè illius, ſicut & illa,

Sed latus armauit gelido natura veneno,
Et frigus, quo cuncta rigent animata, medullis

(imò κιρκίον, quæ medulla carent)

Miſcuit: & proprias hyemes per viſcera duxit.

Hoc eſt illius κρύσταλλος.

Naturam iuuat ipſa dolis. hoc eſt, αὐτοδίδακτον.
B *-& conſcia fortis*

Vtitur ingenio: longeq́; extenta per algas
Tactu fiſa ſuo, ſucceſſu læta reſurgit,
Et viuos impunè ferox depaſcitur artus.

Melius, ſopitos quàm *viuos*.

Nunc tranſit ad ea quæ ille de eius ingenio in venatione,

Si quando veſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curuis frenatos ſenſerit hamis:
Non fugit: aut vano conatur vellere morſu:
Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ:
Et meminit captiua ſui: longeq́; per vndas
Pigra venenatos effundit flamina venis.
Per ſetam vis alta meat: fluctuſq́; relinquit
Abſentem vinctura virum.

inſcitiâ Philoſophiæ dixit hoc. continuatur enim vis: ſed hæc alibi. Sequitur,

-metuendus ab imis
Emicat horror aquis: & pendula fila ſequutus
Tranſit arundineos arcano frigore nodos:

Quod ille πήγνυται.

Victricemq́; ligat concreto ſanguine dextram.
Damnoſum piſcator onus, prædamq́; rebellem
Iactat: & amiſſa redit exarmatus auena.

Quod ille, ὅπλα τε δίψας.

Currus Cereris. Cereris currum tam CLAVDIANVS quàm OVIDIVS deſcripſere. verùm hic leuiſsimè, nec ſuo more, perſtrinxit in quinto Metamorphoſeôn,

-geminos dea fertilis angues
Curribus admouit: frenīſque coercuit ora.

ILLE ambitioſius in primo de Raptu,

-ſinuoſa draconum
Mēbra regēs: volucríque per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frena venenis.
Frontem criſta tegit: pingunt maculoſa virentes
Terga notæ: rutilū ſquāmis intermicat aurum.
Nunc ſpiris Zephyros tranāt: nunc arua volatu
Inferiore ſecant. cano rota puluere labens
Sulcatam fœcundat humum. flaueſcit ariſtis
Orbita: ſurgentes ſcindunt veſtigia fruges.
Veſtit iter comitata ſeges.

Sirenes. IDEM Sirenes quoque deſcripſere. Sed A OVIDIVS figuram tantùm, eodem libro,

-vobis Acheloides vnde
Pluma, pedeſq́; auium: cùm virginis ora geratis?

At CLAVDIANVS etiam naturam, illo puſillo poematio, leui quidem, ſed non ineleganti,

Dulce malū pelago Siren, volucréſq́; puellæ,
Scyllæos inter fremit⁹, auidámque Charybdin,
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra.
Blāda pericla maris, terror quoque gratus in vn
Delatus. licet huc incumberet aura carinis: (dis

FORTASSE legendum, *hinc*.

Impleſſentque ſinus venti de puppe ferentes:
Figebat vox vna ratem, nec tendere certum
Delectabat iter reditus: odiúmque iuuabat:
Nec dolor vllus erat. mortē dabat ipſa voluptas.

INTER Maronis opuſcula eſt etiam quod legas de Sirenibus: quæ non appoſuiſſem, niſi eius iudicium maiore opera deprehendi poſſet,

SIRenes varios cantus, Acheloia proles,
Et ſolitæ miſeros ore ciere modos:
Illarum voces, illarum Muſa mouebat
Omnia, quæ Thymele carmina dulcis amat.
Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca que-
Quódq; foraminib⁹ tibia mille ſonat. (rūtur:
Quódq; leues calami, quod ſuauis cātat Aedō:
Quod lyra, quod citharæ, quod moribundus olor.

NAM in ſexto neque tam multa licere, neque tam humilia dicere cenſuit,

Iamq́; adeò ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat,
Difficiles quondam, multorumq́; oſsibus albos.

Quod de pyra diximus, déque funere Pallantis
C Virgiliani: hoc idem apud Papinium quærendum in ſexto Thebaidos ad Archemori funus.

Sternitur extemplo veteres incædua ferro
Sylua comas: larga qua non opulentior vmbræ
Argolicos inter, ſaltuſq́; educta Lycæos,
Extulerat ſuper aſtra caput. Nimius & ambitioſus. *-ſtat ſacra ſenecta*
Numine: nec ſolos hominum tranſgreſſa veterno
Fertur auos: nymphas etiam mutaſſe ſuperſtes,
Faunorumq́; greges.

Opinio eorum, qui putant dæmones interire.

-aderat miſerabile luco
Excidium: fugere feræ, nidoſq́; tepentes
Abſiliunt (metus vrget) aues. aut mendum, aut
D ſolœciſmus. *-cadit ardua fagus,*
Chaoniumq́; nemus, brumæq́; illæſa cupreſſus.

Epitheton commune alijs. aliud afferendum,

Procumbunt piceæ flammis alimenta ſupremis,
Orniq́; iliceæq́; trabes, metuendaq́; ſucco
Taxus, & infandos belli potura cruores
Fraxinus, atque ſitu non expugnabile robur.

Diſtinxit à quercu: quā ſuprà *Chaonium nemus*.

Hinc audax rabies, & odoro vulnere pinus
Scinditur. acclinant intonſa cacumina terræ,
Alnus amica fretis, nec inhoſpita vitibus vlmus.
Dat gemitum tellus.

In Callimachi Sylua Cereri dicata ſatis animaduerſum à nobis eſt: nullam eſſe tellurem, quæ vno in nemore tot alat arbores tam diuerſas.

Addit deinde comparationem,

-non ſic euerſa feruntur
I ſmara, quum fracto Boreas caput extulit antro.

Durum nimis, *fracto.*

Non graſſante Noto citius nocturna peredit
Flamma nemus. Linquunt flentes dilecta locorum
Otia cana Pales, Syluanusq́, arbiter vmbræ,
Semideumq́, pecus.

Pulchros deos qui pelluntur finibus ſuis à mortalibus. omnia verò ex ingenio ſuo Idylliis, & Syluis aptiori.

-migrantibus aggemit illis
Sylua: nec amplexæ dimittunt robora Nymphæ.

Deinde addit ritum ex eruditione,

Quum ſignum luctus cornu graue mugit obunco
Tibia.

Valde mutila loquutio.

-cui teneros ſuetum producere manes
Lege Phrygum mœſta.

Satis in aliis quid eſſet *νόμος* in Numeris dictum. Hæc igitur omnia ſi cum Virgilianis conferãtur, indicabunt, quicquid illis additũ ſit, oſtẽtationis eſſe, non operę.

Turni clypeus in ſeptimo eſt diuini operis,

At læuem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, iam ſetis obſita, iam bos,
Argumentum ingens, & cuſtos virginis Argus,
Cælatáq́, amnem fundens pater Inachus vrna.

In Thebaidos ſexto,

-pater ordine iuncto
Lanus, arundineæ recubansq́, ſub aggere ripæ
Cernitur, emiſſæq́, indulgens Inachus vrnæ.
Io poſt tergum, iam prona, doloreq́, parentis
Spectat in occiduis ſtellatum viſibus Argum.

A' *πο*... deinde nihilo melior.

Valerivs autem Flaccus in quarto cum Ouidio videtur certaſſe ex Metamorphoſeos I. quæ quia multa ſunt, & nimia, lectorem eò remiſimus.

In eodem libro, quod Latinis in quinto Virgilivs de Entello, breuiſsimè de Hippomedonte dixit,

-ni ſe
Arduus Hippomedon Caueâ ſtimulante tuliſſet
In medios.

Caueæ igitur adhortationibus & plauſibus: Entellus Aceſtæ caſtigatione. Eodem modo Capaneus Daretis iactantiæ ſimilis. Quẽ locum etiam cum ſuperioribus, quos poſuimus, conferes. vbi breuiſsimam efficaciſsimámque animaduertes comparationem,

-vt præceps cumulo ſalit vnda minantes
In ſcopulos: & fracta redit.

De Antæo ibidem Statius in comparatione,

-Herculeis prenſum ſic fama lacertis
Terrigenam ſudaſſe Libyn: cùm fraude reperta
Raptus in excelſum: nec iam ſpes vlla cadendi:
Nec licet extrema matrem contingere planta.

Melius, *Nec matrem licet,* &c.

Lvcanvs in quarto poſt longã luctæ narrationem,

-ſic fatus ſuſtulit altè
Nitentem in terras iuuenem: morientis in artus
Non potuit nati tellus ſummittere vires.
Alcides medium tenuit: iam pectora pigro
Stricta gelu: terríſque diu non credidit hoſtem.

Tempestatis autem ſigna imminentis quum & Aratvs, & Virgilivs in primo

A perfecti operis, & Valerivs Flaccus in primo Argonauticôn, & Lvcanvs in quinto: illi quidem duo exigente id rei argumento: hi immodicè, nec ſine oſtentatione recenſeant: nolui facere, vt penè iuſti operis implerem hic aures ſatietate.

Medeæ quoque veneficia apud eũdem Flaccum in ſeptimo componere potes cum iiſdẽ artibus quæ in ſeptimo Metamorphoſeôn, tametſi alium ad finem explicantur: Incantationes verò ex iiſdem Trãsformationibus cum Virgilianis,

Quorũ ope quum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos: cõcuſſáque ſiſto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubiláque induco: vẽtóſque abigóque, vocóq;
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
B Viuáque ſaxa ſua, conuulſáque robora terra,
Et ſyluas moueo: iubeóque tremiſcere montes,
Et mugire ſolum, manéſque exire ſepulcris.
Te quoq; Luna traho: quãuis temerata labores
Æra tuos minuant. currus quoque carmine noſtro
Pallent: ac pallet noſtris Aurora venenis.

In IIII, autẽ diuini operis, tanquã magiſtri,

Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas velit: aſt aliis duras immittere curas:
Siſtere aquam fluuiis, & vertere flumina retro.
Nocturnóſque ciet manes. mugire videbis
Sub pedibus terrã, & deſcẽdere mõtibus ornos.

In Rufiinũ primo eadẽ apud Claudianum,

-noui quo Theſſala cantu
Eripiat lunare iubar: quid ſigna ſagacis
C Ægypti valeant: qua gens Chaldæa vocatis
Imperet arte deis. Nec me latuere fluentes
Arboribus ſucci, funeſtarúmque poteſtas
Herbarum: quicquid lethali germine pollet
Caucaſus: & Scythicæ vernãt in gramine rupes.
Quas legit Medea ferox, & callida Circe.
Sæpius horrendos manes, ſacriſque litaui
Nocturnis Hecaten: & condita funera traxi
Carminibus victura meis. multóſque canendo,
Quamuis reſtarent Parcarum fila, peremi.
Ire vagas quercus, & flumina ſtare coegi:
Verſáque non prono curuaui flumina lapſu
In fontes reditura ſuos.

Eadem potentia apud Lucanum in ſexto,
D iiſdem ſententiis,

Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit
Non fatis adductus amor.

Melius, *conceſſus.*

-flammiſq́, ſeueri
Illicitis arſere ſenes:

Si ponas *conceſſus,* hîc dices, *Ignotis.*

-nec noxia tantum
Pocula proficiunt. aut quum turgentia ſucco
Frontis amaturæ ſubducunt pignora fœtæ.
Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,
Excantata perit. Quos non concordia miſti
Alligat vlla tori, blandæq́, potentia formæ,
Traxerunt torti magica vertigine fili.

Plura, ac maiora, & immodica,

Ceſſauere vices rerum, dilataq́, longa
Hæſit nocte dies. legi non paruit æther.
Torpuit & præceps audito carmine mundus.

Axibus

Axibus & rapidis impulſos Iuppiter vrgens:
At axes neutiquam mouētur,nec poli quidem.
Miratur non ire polos. Nunc omnia complens
Imbribus, & calido producunt nubila Phœbo.
quod ſequitur acutiſsimum eſt,

Et tonat ignaro cælum Ioue: vocibus iiſdem
Humentes latè nebulas,nimbóſque ſolutis
Excuſſere comis.ventis ceſſantibus æquor
Intumuit.rurſus vetitum ſentire procellas
Conticuit turbante Noto. puppímque ferentes
In ventum tenuere ſinus.de rupe pependit
Abſciſſa fixus torrens·amníſque cucurrit
Quâ non pronus erat. Nilum non extulit æſtas.
Mæander direxit aquas. Rodanúſque morantem
Præcipitauit Arar.ſummiſſo vertice montes
Explicuere iugum.nubes ſuſpexit Olympus.
B Solibus & nullis Scythicæ,quum bruma rigeret,
Dimaduere niues.impulſam ſidere Tethyn
Reppulit Æmonidum defenſo littore carmen.
Terra quoque immoti concuſsit pōderis axem:
Et medium vergens titubauit niſus in orbem.
Tantæ molis onus percuſſum voce receſsit:
Proſpectúmque dedit circumlabentis Olympi.

Nec hiſce contentus,

Omne potēs animal lethi, genitúmque nocere,
Et pauet Æmonias,& mortibus inſtruit artes.
Has auidæ tigres,& nobilis ira leonum
Ore fouent blando.gelidos his explicat orbes,
Inque pruinoſo coluber diſtenditur aruo.
Viperei coeunt abrupto corpore nodi:
Humanóque cadit ſerpens afflata veneno.

Vix reſpiraui. ſanè videor audire vnum quēpiam ex iis circulatorib⁹, qui vicatim pharmaca venditant ſua. Ne tibi Muſæ talem dederint mentem, vt inſanus, non vates videare. Igitur ad alia,

In ſexto Sibylla diuini viri,

At Phœbi nondum patiens, immanis in antro
Bacchatur vates: magnum ſi pectore poſsit
Excuſsiſſe deum. tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitq́ premendo.

Non hoc ſono contētus Lucanus, in quinto addidit etiam vlulatus qui nuſquam leguntur,

Spumea tunc primùm rabies veſana per ora
Effluit, & gemitus, & anhelo clara meatu
Murmura, tunc mæſtus vaſtis vlulatus in antris,
Extremaq́ ſonant domita iam virgine voces.

In quarto diuini operis deſcribitur
Fama, malum quo non aliud velocius vllum
Mobilitate viget: viréſque acquirit eundo.
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras:
Ingreditúrque ſolo, & caput inter nubila cōdit.
Illam terra parens, ira irritata deorum,
Extremam (vt perhibent) Cæo, Enceladóque ſororem
Progenuit, pedibus celerem & pernicibus alis:
Monſtrum horrendū, ingens: cui quot ſunt corpore plumæ,
Tot vigiles oculi ſubter (mirabile dictu) (res.
Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſurrigit au-
Nocte volat cæli medio, terræque per vmbram
A Stridens, nec dulci declinat lumina ſomno.
Luce ſedet cuſtos, aut ſummi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat vrbes.
Tam ficti prauíque tenax, quàm nuncia veri.

Qvae ſequūtur etiam pertinent ad deſcriptionem,

Hæc tum multiplici populos ſermone replebat,
Gaudens: & pariter facta atque infecta canebat.

Ab hiſce deduxit ſua Flaccus in II, (*nentem,*

Quam Pater omnipotens digna atq́ indigna ca-
Spargentemq́ metus, placidis regionibus arcet
Ætheris. illa fremens habitat ſub nubibus imis,
Non Erebi, non diua Poli: terrasq́ fatigat,
Quas datur. Audentem primi faciuntq́, fouentq́:
Mox omnes agit, & montes quatit immida linguis.

Statius Martis currum dixit eam mouere, in tertio Thebaidos,

—at vigil omni
Fama ſono, varios rerum ſuccincta tumultus:

Melius: *rerum varios accincta.*

Anteuolat currum: flatuq́ impulſa gementum
Alipedum trepidas denſo cum murmure plumas
Excutit. vrget enim ſtimulis auriga cruentis
Facta, infecta loqui. Bellica Marte ſtimulatur,
—currúq́ infectus ab alto
Terga comasq́ deæ Scythica pater increpat haſta.

Neſcio quare *comas.*

In eundem librum totum belli apparatum trāſtulit ex optimo præceptore: à quo pro ſumma laude atque gloria duxit, ſuperari poſſe. quis enim omnium mortalium ad illa aſpiret?

Ardet inexcita Auſonia, atq; immobilis antè
C Pars pedes ire parat campis: pars arduus altis
Puluerulētus equis furit: omnes arma requirūt.
Pars læues clypeos, & ſpicula lucida tergunt
Aruina pingui: ſubigúntque in cote ſecures.
Signáque ferre iuuat, ſonitúſq; audire tubarū.
Quinque adeò magnæ poſitis incudibus vrbes
Tela nouant: Atina potens, Tybúrque ſuperbū,
Ardea, Cruſtumeríque, & turrigeræ Antemnæ.
Tegmina tuta cauant capitū: flectūtque ſalignas
Vmbonum crates. alii thoracas ahenos,
Aut læues ocreas lento ducunt argento.
Vomeris huc & falcis honos, huc omnis aratri
D Ceſsit amor: recoquunt patrios fornacib⁹ enſes.
Claſsica iánque ſonant. it bello teſſera ſignum.

Tvm illa verè militaria, quaſi quum ad arma conclamatur. videor enim hoc ipſum agere,

Hic galeam tectis trepidus rapit: ille frementes
Ad iuga cogit equos: clypeumq́, auroq́ trilicem
Loricam induitur fidoq́ accingitur enſe.

Nec imbellia illa Papiniana, ſed optima,

—liquere domos, dilectaq́ læti
Connubia, & primo plorantes limine natos:

Melius, *primo flentes in limine.*

Tantus in attonitos cecidit deus. Arma paternis
Poſtibus, & fixos ſuperûm ad penetralia currus
Vellere amor. tunc feſſa putri rubigine tela:

Nimis audax epitheton, *feſſa.*

Hærentesq́ ſitu gladios in ſæua recuruant
Vulnera: & attrito cogunt iuueneſcere ſaxo.

Hi teretes galeas,magnorumq́ ærea ſuta
Non ſunt *teretes* galeæ. Teretia ſunt longa.
Thoracum, & tunicas chalybũ ſquallore crepantes
Pectoribus aptare ſuis. Gortynia lentant
Imò lenta & retenta, tendunt aut curuantur.
Cornua. Iam falces, auidis & aratra caminis
Raſtraq́,& incurui ſæuum rubuere ligones.
Cædere nec validas ſanctis è ſtirpibus haſtas:
Mallem *ſacris*, quàm *ſanctis*.
Nec pudor emerito clypeum veſtiſſe iuuenco.
Irrupere Argos: mæſtiq́ ad limina Regis
Bella animis, bella ore fremunt.
Sed etiam quod Alecto Maronis facit, hoc huius Bellona,
Prima manu rutilam de vertice Lariſſæo
Oſtendit Bellona facem: dextraq́ trabalem
Haſtam intorſit agens: liquido quæ ſtridula cælo
Fugit: & aduerſæ celſo ſtetit aggere Dirces.
Mox & caſtra ſubit: ferroq́,auroq́ coruſcis
Miſta viris turmale fremit: dat euntibus enſes:
Plaudit equos: vocat ad portas: hortamina fortes
Non placet vox, *hortamen*, in Heroico.
Præueniunt: timidisq́ etiam breuis addita virtus.
Dixerat enim ille,
At ſæua è ſpeculis tempus dea nacta nocendi,
Ardua tecta petit: ſtabuli & de culmine ſummo
Paſtorale canit ſignum: cornuq́ recuruo
Tartaream intendit vocem: qua protinus omne
Contremuit nemus, & ſyluæ intonuere profundæ.
Audijt & Triuiæ longè lacus: audijt amnis
Sulphurea Nar albus aqua, fonteſq́ Velini:
Et trepidæ matres preſſere ad pectora natos
Tum verò ad vocem celeres, qua buccina ſignum
Dira dedit, raptis concurrunt vndique telis
Indomiti agricolæ.
Elyſii campi Transeamus ad amœnitatem quampiam. Elyſium ſuum Claudianus in ſecundo de Raptu,
Amiſſum ne crede diem. ſunt altera nobis
Sidera: ſunt orbes alij: lumenq́ videbis
Purius: Elyſiumq́ magis mirabere ſolem,
Cultoreſq́ pios. illic precioſior ætas
Aurea progenies habitat: ſemperq́ tenemus,
Quod ſuperi meruere ſemel. Acutè dictum,
-nec mollia deſunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores: quos non tua protulit Ætna.
Eſt etiam lucis arbor prædiues opacis,
Fulgentes viridi ramos curuata metallo:
Hæc tibi ſacra datur: fortunatumq́ tenebis
Autumnum: & fuluis ſemper ditabere pomis.
Ex Muſæi dictis in ſexto,
Nulli certa domus: lucis habitamus opacis
Riparumq́ toros, & prata recentia riuis
Incolimus. Quorũ deſcriptio paulò ſuperius,
Deuenere locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedeſq́ beatas.
Largior hic campos æther & lumine veſtit
Purpureo: ſolemq́ ſuum: ſua ſidera norunt.
Neque otium iners ac veternoſum: ſed
Pars in gramineis exercent membra palæſtris:
Contendunt ludo: & fulua luctantur arena
A *Pars pedib⁹ plaudunt choreas, & carmina dicunt.*
Et mox,
Arma procul, curruſq́ virûm miratur inanes.
Stant terra defixæ haſtæ. nihil citius aut magis deprauat haſtas. *-paſſimq́ ſoluti*
Per campos paſcuntur equi. Quæ gratia currûm
Armorumq́ fuit viuis: quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.
Quinetiam,
Conſpicit ecce alios dextra læuaq́ per herbam
Veſcentes, lætumq́ choro Pæana canentes
Inter odoratum lauri nemus. vnde supernè
Plurimus Eridani per ſyluam voluitur amnis.
Quin & illorũ collatio locorum ex duobus magnis poetis illuſtris erit. STATII nánque Tireſias in quarto ciet Erebum,
Tartareæ ſedes, & formidabile regnum
B Mortis inexpletæ: túque ô ſæuiſsime fratrum,
Cui ſeruire dati manes, æternáque ſontum
Supplicia, atque imi famulantur regia mundi:
Soluite pulſanti loca muta, & inane ſeueræ
Perſephones: vulgúſque caua ſub nocte repoſtũ
Elicite: & plena redeat ſtyga portitor alno.
Ferte ſimul greſſus, nec ſimplex manibus eſto
In lucem remeare modus. tu ſepare cœtu
Elyſios Perſæe pios, virgáque potenti
Nubilus Arcas agat. contrà per crimina functis,
Qui plures Erebo, pluréſque è ſanguine Cadmi
Angue ter excuſſo, & flagranti præuia taxo
Tiſiphone dux pande diem: nec lucis egentes
Cerberus occurſu capitum detorqueat vmbras.
Erichtho verò LVCANI in VI, lõge atrocior,
C Eumenides, Stygiũque nefas, pœnæq; nocentũ,
Et Chaos innumeros auidũ confundere mũdos,
Et rector terræ: quem longa in ſecula torquet
Mors dilata deum: Styx, & quos nulla meretur
Theſſalis Elyſios. Cælũ, matrẽmq; peroſa (quã
Perſephone, noſtræque Hecates pars vltima: per
Manib⁹, & mihi ſunt tacitæ commercia linguæ:
Ianitor & ſedis laxæ: qui viſcera ſæuo
Spargis noſtra cani: repetitáque fila ſorores
Fracturæ: túque ô flagrantis portitor vndæ,
Iam laſſate ſenex ad me redeuntibus vmbris
Exaudite preces: ſi vos ſatis ore nefando,
Pollutóque voco: ſi nũquã hæc carmina fibris
Humanis ieiuna cano: ſi pectora plena
D Sæpe dedi, & laui calido proſecta cerebro:
Siquis, qui veſtris caput extáque lãcibus infans
Impoſuit, victurus erat: parete precanti.
QVVM autem vel ad preces vel ad imperia cunctarentur manes: in vtroque poeta eſt mox obteſtãtium minitantiúmque Necyomagorum modus. Hic enim,
Tiſiphone, vocíſque meæ ſecura Megæra,
Non agitis ſæuis Erebi per inane flagellis
Infelicem animam? iam vos ego nomine vero
Eliciam: Stygiáſque canes in luce ſuperna
Deſtituam. per buſta ſequar. per funera cuſtos
Expellam tumulis. abigam vos omnibus vrnis.
Teque deis, ad quos alio procedere vultu
Ficta ſoles, Hecate pallenti tabida forma
Oſten-

Oſtendam,faciémque Erebi mutare vetabo.
Eloquar immenſo terræ ſub pondere:quæ te
Contineant Ennea dapes:quo fœdere mœſtum
Regem noctis ames,quæ te contagia paſſam
Noluerit reuocare Ceres. Tibi peſsime mundi
Arbiter,immittam ruptis Titana cauernis:
Et ſubito feriere die. Paretis?at ille
Compellendus erit,quo nunquam terra vocato
Non excuſſa tremit:qui Gorgona cernit apertã,
Verberibúſque ſuis trepidam caſtigat Erinnyn.
Indeſpecta tenet vobis qui Tartara -
(MELIVS, Vobis indeſpecta tenet) —cuius
Vos eſtis ſuperi: Stygias qui peierat vndas.

TIRESIAS autem,

Teſtor,ait,diuos,quibus hunc ſacrauimus ignẽ,
Læuáque conuulſæ dedimus carcheſia terræ,
B Iam nequeo tolerare moram. Caſſúſne ſacerdos
Audior?an rabido iubeat ſi Theſſala cantu
Ibitis?& Scythicis quoties armata venenis
Colchis aget:trepido pallebunt Tartara motu?
Noſtri cura minor ſi non attollere buſtis
Corpora,nec plenas antiquis oſsibus vrnas
Egerere,& miſtos cælíque,Erebíque ſub vnum
Funeſtare deos libet?aut exanguia ferro
Ora ſequi,atq; ægras functorum carpere fibras?
Ne tenues annos,nubémque hanc frõtis opacæ
Spernite ne,moneo. Et nobis ſæuire facultas.

TVM ad minas,

Scimus enim,& quicquid dici,noſcíque timetis.
Et turbare Hecaten:ni te Thymbræe vererer.
Et triplicis mundi ſummũ quem ſcire nefaſtum
C Illum:ſed taceo,prohibet tranquilla ſenectus.

PENTHEI miſeriam ex matris inſania breuiſsimè perſtrinxit Maro. Claudianus adduxit ad comparationem in Eutropium,

Quales Aonio Thebas de monte reuerſæ
Mænades infectis Pentheo ſanguine thyrſis:
Quum patuit venatus atrox:matrìq; rotatum
Conſpexere caput:greſſus caligine figunt:
Et rabiem deſiſſe dolent.

OVIDIVS in tertio rem ipſam luculẽtè narrat,

Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt:prima eſt inſano concita curſu:
Prima ſuum miſſo violauit Penthea thyrſo
Mater:&,ô geminæ,clamauit,adeſte ſorores.
Ille aper,in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in vnum
Turba furens:cũctæ coeũt:trepidũq; ſequuntur,
Iã trepidũ,iam verba minus violenta loquẽtem,
Iam ſe damnantem,iam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen,fer opem matertera,dixit,
Autonoe:moueant animos Actæonis vmbræ.
Illa,quis Actæon,neſcit:dextramq; precantis
Abſtulit:Inoo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix,quæ matri brachia tendat:
Trunca ſed oſtendẽs deiectis vulnera membris,
Aſpice mater,ait. viſis vlulauit Agaue:
Colláque iactauit:crinémque per aera mouit:
Auulſumque caput digitis complexa cruentis
Clamat:iò comites,opus hoc,victoria noſtra eſt.

INTER Idyllia Theocriti recenſetur illud,
A in quo hæc ſcripta ſunt,

Πενθεὺς δ' ἀλιβάτω πέτρας ἄπο πάντ' ἐθεώρει,
Σχῖνον ἐς ἀρχαίαν καταδὺς, ἐπιχώριον ἔρνος.
Αὐτονόα πρᾶτα νιν ἀνέκραγε δεινὸν ἰδοῖσα,
Σὺν δ' ἐτάραξε ποσὶ μανιώδεος ὄργια Βάκχου,
Ἐξαπίνας ἐπιοῖσα, τὰ δ' οὐχ' ὁρέοντι βέβηλοι.
Μαίνετο μὲν θ' αὐτὰ, μαίνοντο δ' ἄρ' εὐθὺ καὶ ἄλλαι.
Πενθεὺς μὲν φεῦγεν πεφοβημένος, αἱ δ' ἐδίωκον,
Πέπλως ἐκ ζωστῆρος ἐς ἰγνύαν ἐρύσασαι.
Πενθεὺς μὲν τόδ' ἔειπε, τίνος κέχρησθε γυναῖκες;
Αὐτονόα τόδ' ἔειπε, τάχα γνώσῃ πρὶν ἀκοῦσαι.
Μάτηρ μὲν κεφαλὰν μυκήσατο, παιδὸς ἑλοῖσα,
Ὅσσον περ τοκάδος τελέθει μύκημα λεαίνας.
Ἰνὼ δ' ἐξέρρηξε σὺν ὠμοπλάτᾳ μέγαν ὦμον,
Λὰξ ἐπὶ γαστέρα βᾶσα· καὶ Αὐτονόας ῥυθμὸς αὐτός.
Αἱ δ' ἄλλαι τὰ περισσὰ κρεανομέοντο γυναῖκες.
B Ἐς Θήβας δ' ἀφίκοντο πεφυρμέναι αἵματι πᾶσαι,
Ἐξ ὄρεος πένθημα, καὶ οὐ Πενθῆα φέρουσαι.

In quibus,vt in cæteris penè omnibus,lõgè minorem ſpiritum poeticum inuenies in Græcis, quàm in Latinis. In vtriſque autem audaciam mendacißimam. Vix ſex homines brachium auellere queant.

IN primo Argonauticôn vota concepit pro filio Peleus,

Hoc ſuperi ſeruate caput. tu cætera Chiron
Da mihi. te paruus lituos,& bella loquentem
Miretur:ſub te puerilia tela magiſtro
Venator ferat:& noſtram feſtinet ad haſtam.

Haud abſimilia in tertio Honorii conſulatu apud Claudianum, *-Rex ô ſtellantis Olympi,*

C *Talis perdomito redeat mihi filius hoſte,*
Hyrcanas populatus opes,aut cæde ſuperbus
Aſſyria,ſic enſe rubens: nimis coacta ſynecdoche: *-ſic flamine crebro*
Turbidus,& grato reſperſus puluere belli:
Armaq; gauiſo referat captiua parenti.

Gauiſo,plebeium: *gaudenti*,non eſt auſus: *læto*,non explet numerum.

TALIA & Annibal SILII ad filiolum,in III,

-ſpes ô Carthaginis altæ
Nate,nec Æneadum leuior metus: amplior,oro,
Sis patrio decore:& factis tibi nomina condas:
Qui ſuperes bellator auũ: ianque ægra timoris
Roma tuos numeret lacrymãdos matribus an-
D Ni præſaga meos ludãt præcordia ſenſus: (nos.
Ingens hic terris creſcit labor:ora parentis
Agnoſco,toruáque oculos ſub fronte minaces,
Vagitúque grauẽ, atque irarum elemẽta mearũ.
Siquis fortè deus tantos inciderit actus,
Vt noſtro abrumpat letho primordia rerum:
Hoc pignus belli coniunx ſeruare labora.
Cúmque datum fari:duc per cunabula noſtra.
Tangat Eliſæas palmis puerilibus aras:
Et cineri iuret patrio Laurentia bella.
Inde vbi flore nouo pubeſcet firmior ætas:
Emicet in Martem:& calcato fœdere victor
In Capitolina tumulum mihi vindicet arce.

AIACIS quoque Sophoclæi affectus idem,

Ὦ παῖ γένοιο πατρὸς εὐτυχέστερος,
Τὰ δ' ἄλλ' ὁμοῖος, καὶ γένοι' ἂν οὐ κακός.

Et paulò pôſt, –δεῖ σ' ὅπως πατρὸς
Δείξεις ἐν ἐχθροῖς, οἷος ἐξ οἵου 'τράφης:

Sed & Hector in ſexto Iliados ea precatur, quæ nos quoque nobis euenire cupiamus,

Ζεῦ, ἄλλοι τε θεοὶ, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι
Παῖδ' ἐμὸν, ὡς καὶ ἐγώ περ, ἀριπρεπέα Τρώεσσιν,
Ὧδε βίην τ' ἀγαθὸν, καὶ Ἰλίου ἶφι ἀνάσσειν.
Καί ποτε τὶς εἴπησι πατρὸς δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων.
Ἐκ πολέμου ἀνιόντα, φέρει δ' ἔναρα βροτόεντα,
Κτείνας δήϊον ἄνδρα χαρείη δὲ φρένα μήτηρ.

Claudianus in Proſerpinæ tela cũ Ouidio certat de rerum ſedibus poſt primam cõfuſionem. vter igitur vincat, ex his manifeſtum erit,

Hic elementorum ſeries, ſedéſque paternas
Inſignibat acu. veterem qua lege tumultum
Diſcreuit natura parens: & ſemina iuſtis
Diſceſſere locis. Quicquid leue fertur in altum.
In medium grauiora cadunt. incanduit Æther.
Egit flamma polum. fluxit mare. terra pependit.

NIHIL minus, ſed cum vulgo loquutus eſt.

IN primo Metamorphoſeôn,

Hanc Deus, & melior litem Natura diremit.
Nam cælo terras, & terris abſcidit vndas:
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aere cælum.
Quæ poſtquã euoluit, cæcóque exemit aceruo:
Diſſociata locis concordi pace ligauit.
Ignea conuexi vis & ſine pondere cæli
Emicuit: ſummáque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aer illi leuitate, locóque.
Denſior his tellus, elementáque grandia traxit,
Et preſſa eſt grauitate ſui. circunfluus humor
Vltima poſſedit: ſolidúmque coercuit orbem.

SED & zonas paulò pôſt ad hunc modum digerit,

Vtque duæ dextra cælum, totidémque ſini-
Parte ſecãt zonæ: quinta eſt ardentior illis: (ſtra
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura dei: totidémque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media eſt, nõ eſt habitabilis æſtu.
Nix tegit alta duas. totidem inter vtrámque lo-
Tẽperiẽq; dedit, miſta cũ frigore flãma. (cauit:

SIC & ille, (bro

Addit quinque plagas: mediam ſubtegmine ru-
Obſeſſam feruore notat. ſquallebat aduſtus
Limes: & aſsiduo ſitiebant ſtamina ſole.
Vitales vtrinque duas: quas mitis oberrat
Temperies habitanda viris. cum fine ſupremo
Torpentes traxit geminas: brumáque perenni
Fœdat, & æterno conſtringit frigore telas.

IN primo perfecti operis,

Quinque tenent cælum zonæ: quarum vna coruſco
Semper ſole rubens, & torrida ſemper ab igni:
Quam circum extremæ dextra, læuaq; trahuntur
Cærulea glacie concretæ, atque imbribus atris.
Has inter, mediamq; duæ mortalibus ægris
Munere conceſſæ diuûm.

DEORVM concilium Ouidius in eodem,

Eſt via ſublimis cælo manifeſta ſereno:
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta Tonantis,
Regalémque domum. dextra, læuáque deorum
A Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuerſa locis. à fronte potentes
Cælicolæ, claríſque ſuos poſuere Penates.
Hic locus eſt, quem ſi verbis audacia detur:
Haud timeam magni dixiſſe Palatia cæli.
Ergo vbi marmoreo Superi ſedere receſſu:
Celſior ipſe loco, ſceptróque innixus eburno
Terrificam capitis concuſsit térque quaterque
Cæſariem: cum qua terram, mare, ſidera mouit.

CLAVDIANVS in tertio de Raptu, Iouis iuſſu Irim de cælo deducit,

Illa colorato Zephyros tranſgreſſa volatu
Numina cõclamat pelagi: Nympháſq; morãtes
Increpat. & fluúios humentibus euocat antris.

SPECIOSIORA quàm Ouidiana illa. tum autem ciuilia,

B Ancipites, trepidíque ruunt. quæ cauſa quietos
Excierit: tanto quæ res agitanda tumultu?
Vt patuit ſtellata domus: conſidere iuſsi.
Nec confuſus honor. Cæleſtibus ordine ſedes.
Prima datur. tractũ proceres tenuere ſecundum
Æquorei, placidus Nereus, & lucida Phorci
Canicies: Glaucum ſeries extrema biformem
Accipit, & certo manſurum Protea vultu.
Nec non & ſenibus fluuiis conceſſa ſedendi
Gloria: plebeio ſtat cætera more iuuentus.
Mille amnes: liquidis incumbunt patribus vdæ
Naides: & taciti mirantur ſidera Fauni.

STATIVS in primo Thebaidos quamproximè ad palmam,

At Iouis imperio rapidi ſuper atria cæli
Lectus concilio diuûm conuenerat ordo
Interiore polo. ſpatiis hinc omnia iuſta
C Primæque, occiduæque domus: effuſa ſub omni
Terra, atque vnda die. Medius ſeſe arduus infert
Ipſe deis, placido quatiens tamen omnia vultu:
Stellantíque locat ſolio. Nec protinus auſi
Cælicolæ: veniam donec pater ipſe ſedendi
Tranquilla iubet eſſe manu: mox turba vagorũ
Semideûm, & ſummis cognati nubibus amnes:
Et compreſſa metu ſeruantes murmura venti,
Aurea templa replent miſti. conuexa deorum
Maieſtate tremunt. Radiant maiore ſereno
Culmina, & arcano florentes lumine poſtes. (rũ,

MARONIS maieſtas ſuis cõtenta, nihil ho-

Panditur interea domus omnipotẽtis Olympi,
D Conciliúmque vocat diuûm pater, atque hominum rex
Sideream in ſedem: terras vnde arduus omnes,
Caſtráque Dardanidum aſpectat, populóſque
Conſidunt tectis biparentibus, (Latinos

OVIDIANVM Chaos aliis numeris proſequutus eſt Lucanus in primo,

–ſic cum compage ſoluta
Secula tot mundi ſuprema coegerit hora,
Antiquum repetẽs iterum Chaos: omnia miſtis
Sidera ſideribus concurrent. ignea pontum
Aſtra petent. tellus extendere littora nolet:
Excutiétque fretum. fratri contraria Phœbe
Ibit: & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi: totáque diſcors

Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.
PINGVIS ſanè excurſus,& oſtẽtationis pleniſſimus. nam Ouidius,quod aggreſſus eſt profiteri,iure narrat,

Vnus erat toto terrarum vultus in orbe:
Quem dixêre Chaos,rudis indigeſtáque moles.
Nec quicquã,niſi põdus iners,cõgeſtáque eodẽ
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.

ET interiectis carminibus de confuſione tandem,

Frigida pugnabant calidis,humentia ſiccis,
Mollia cum duris,ſine pondere habentia pondus.

Caci repræſentatio. Virgilianum Cacum duo poetæ diuerſis hiſtoriis repræſentarunt. Apud Flaccũ igitur in IIII, B agnoſces illũ ex Amyci immanitate. apud PAPINIVM in I, Thebaidos ex Adraſti narratione,quã de vaſtatore monſtro inſtituit. In VIII,

Hic ſpelunca fuit vaſto ſummota receſſu,
Semihominis Caci facies quam dira tegebat,
Solis inacceſſam radiis: ſempérque recenti
Cæde tepebat humus: foribúſq; affixa ſuperbis
Ora virûm triſti pendebant pallida tabo.

AMYCI autem,

Littore in extremo ſpelunca apparuit ingens
Arboribus ſuper,& dorſo contecta minanti:
Nõ quæ dona deûm, non quæ trahat ætheris ignem:
Infelix domus,& ſonitu tremebunda profundi.
Vt varii pro rupe metus. hic trunca rotatis
Brachia rapta viris,ſtrictóque immortua ceſtu:
Oſſáque tetra ſitu: capitum mœſtiſſimus ordo.

AT quemadmodum Euander de Caco: ſic Adraſtus de mõſtro verba facit inter ipſa ſacrificia. Illum interficit Hercules: hoc Corœbus: operepręcium eius videre faciem viuentis,& vt ille Vulcano ſatus: ſic hoc,

-monſtrum infandis Acheronte ſub imo
Conceptũ Eumenidũ thalamis: cui virginis ora
Pectoráque,æternum ſtridens à vertice ſurgit:
Et ferrugineam frontem diſcriminat anguis.

ILLIVS quoque,

-nequeunt expleri corda tuendo
Terribiles oculos,vultum, villoſaq; ſetis
Pectora ſemiferi,atq; extinctos faucibus ignes.

Ita & huius,

-iuuat ire,& viſere iuſta
Liuentes in morte oculos,vteriq; nefandam
Proluuiem,& craſſo ſquallentia pectora tabo.

Nihil *ſquallet tabo*. ſed ſquallor eſt ἀυχμός. ab aſperitate τῶν φολιδωτῶν. vt diximus in Originibus & in hiſtoriis Ariſtoteles.

Noctis & Somni. NOCTIS,& Somni deſcriptionem animaduertimus apud multos. Virgilius in V, ſimpliciſſimè,

Ecce deus ramum Lethæo rore madentem,
Viq; ſoporatum Stygia,ſuper vtraque quaſſat
Tempora, cunctantiq; natantia lumina ſoluit.

Somni verò tempus & noctis diuinitus,in IIII, quod & alibi poſuimus: cæterùm decies repetitum placebit,

Nox erat: & placidum carpebant feſſa ſoporem
A Corpora per terras: ſyluæque, & ſæua quierant
Æquora: cùm medio voluuntur ſidera lapſu:
Cùm tacet omnis ager, pecudes,pictęq; volucres
Quæq; lacus latè liquidos,quæq; aſpera dumis
Rura tenent,ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Lenibant curas, & corda oblita laborum.

CVIVS lucis vmbra quædam eſt in VII, Punicorum,

Cuncta per & terras,& lati ſtagna profundi
Condiderat ſomnus,poſitoq; labore dierum
Pacem nocte datam mortalibus orbis agebat.

Ac quemadmodum ibi,

At non infelix animi Phœniſſa, nec vnquam
B *Soluitur in ſomnos,oculiſue aut pectore noctem*
Accipit. SIC apud SILIVM iiſdem verborum momentis,

At non Sidonium curis flagrantia corda
Ductorem,vigileſq; metus haurire ſinebant
Dona ſoporiferæ noctis.

IN V, Syluarũ PAPINIVS floridiſſima, atque amœniſſima. poſtquam enim deorum placidiſſimum appellauit,ſubdit,

Tacet omne pecus,volucréſque,feræque:
Et ſimulant feſſos curuata cacumina ſomnos:
Nec trucibus fluuiis idem ſonus: occidit horror
Æquoris,& terris maria inclinata quieſcunt.

IN I, Achilleidos breuius,

-totis vbi ſomnus inertior alis
C Defluit in terras,mutúmque amplectitur orbẽ.

AT in X, Thebaidos ſomni ſedem ingenioſè admodum,& Ouidianè,

Stat ſuper occiduæ nebuloſa cubilia noctis
Æthiopáſque alios,nulli penetrabilis aſtro
Lucus iners: ſubtérq; cauis graue rupibus antrũ
It vacuum in montem,quà deſidis atria ſomni
Securumq; larem ſegnis natura locauit.

IMO ſolers,ac vegeta ſegnem, nõ ipſa ſegnis,

Limen opaca quies,& pigra obliuia ſeruant,
Et nunquam vigili torpens ignauia vultu.
Otia veſtibulo,preſſiſq; ſilentia pennis
Muta ſedent,abiguntq; truces à culmine ventos.

non ſunt igitur *otia*, nullum enim negotioſius negotium,quàm *ventos* arcere,

Et ramos errare vetant, neque ramorum mo-
D tum errorem dixerim, *-& murmura demunt.*

Alitibus: non hîc pelagi,licet omnia clament
Littora,non illic cæli fragor, -non rectè poſuit de vno loco,*hîc*,& *illic*. *-ipſe profundis*
Vallibus effugiens,ſpelunca proximus amnis.

Non placet currens fluuius,ſed ſtagnum,

Saxo inter,ſcopuloſq; tacet. nigrantia circum
Armenta. omne ſolo recubat pec⁹ & noua marcent
Gramina: terrarumq; inclinat ſpiritus herbas.

Ipſe autem vacuus curis humentia ſubter
Antra ſoporifero ſtipatus flore tapetis
Incubat. exhalant veſtes: & corpore pigro
Strata calent. ſupráque torũ niger efflat anhelo
Ore vapor. manus hæc fuſos à tempore læuo
Suſtentat crines,hæc cornu oblita remiſit.

IGITVR OVIDIVM, qui hæc omnia penè dixit,aut imitatus: aut adhibito iudicio,qui-

Prominet. Agnoſcas quantum & cuiuſmodi, ex iis quæ facit, *-miſeræ nunc robora ſyluæ*

Atterit, & vaſtos tenuat complexibus ornos.
Sæpe ſuper fluuios geminæ iacet aggere ripæ
Continuus, ſquammiſq; inciſus adaſtuat amnis.

& mox de ſiticuloſo,

Sæuior anfractu laterum ſinuoſa retorquens
Terga ſolo, ſiccéique nocens furit igne veneni:
Voluitur, & vacuis fluuiorum in vallibus errat.
Incertúſque ſui, liquidum nunc aera lambit
Ore ſupinato: nunc arua gementia radens
Pronus adhæret humo, ſi quid viridãtia ſudent
Gramina: percuſſæ calidis afflatibus herbæ
Qua tulit ora cadũt, moritúrq; ad ſibila cãpus.

Deinde ponit comparationem. aſtque tãtum eſſe, quãtus anguis cæleſtis, qui inter vtrãque vrſam tenditur: ſicut Silius in III. Ouidius horum multa, minore tamen ſono, in III, transformationum,

Martius anguis erat, criſtis præſignis, & auro.
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno.
Treſq; micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.

& mox, *-longo caput extulit antro*

Cæruleus ſerpens, horrendaq; ſibila miſit. nec multò pòſt, *Ille volubilibus ſquammoſos nexibus orbes*

Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcum.
At media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoq; eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.

Quemadmodum apud Statium, ſic facit ille iactum lapidis in prima aggreſsione. Sic Ouidius denique,

-plenis tumuerunt guttura venis.
Spumáque peſtiferos circunfluit albida rictus.
Terráq; raſa ſonat ſquãmis: quíque halitus exit
Ore niger, ſtygio vitiatas inficit herbas.

Post hæc indulget ingenio,

Ipſe modò immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior extat:
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis
Fertur, & obſtantes perturbat pectore ſyluas.

Habes multam lucem in hiſce, multos receſſus. verùm tot, tanta, tam bona, cum illis paucis cõparare non equidem auſim,

Ecce autẽ gemini à Tenedo tranquilla per alta,
Horreſco referens, immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad littora tẽdũt:
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæque
Sanguineæ exuperant vndas, pars cætera pontũ
Ponè legit, ſinuátque immẽſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo: iámq; arua tenebãt:
Ardentéſque oculos ſuffecti ſanguine & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Illa verò ſplendidiſsima, numeroſiſsima, rotũdiſsima, ex II, perfectiſsimi operis præterire mihi religio eſt,

Tollentemq; minas, & ſibila colla tumentem
Deiice. iámque fuga timidum caput abdidit altè
Cùm medij nexus, extremæq; agmina caudæ
Soluuntur, tardóſq; trahit ſinus vltimus orbes.

Addamus & illa Apollineis non inferiora,

A Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis
Squammea conuoluens ſublato pectore terga,
Atque notis longam maculoſus grãdibus aluũ.
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus, & dũ
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus Auſtris,
Stagna colit, ripíſque habitãs, hic piſcibus atrã
Improbus ingluuiẽ, raníſq; loquacibus explet.
Poſtquam exhauſta palus, terræque ardore dehiſcunt:
Exilit in ſiccũ, & flãmantia lumina torquens
Sæuit agris, aſpérq; ſiti, atque exterritus æſtu.

AQVILÆ AC SERPENTIS,

Serpentis autẽ atque aquilæ comparationem B ſuprà poſuimus ex Marone: hîc ex aliis. Pugnat pro pullis apud Silium lib. XII,

Haud ſecus occuluit ſaxi quos vertice fœtus
Ales fulua Iouis, tacito ſi ad culmina niſu
Euaſit ſerpens, terretq; propinquus hiatu:
Illa hoſtem roſtro, atq; aſſuetis fulmina ferre
Vnguibus inceſſens, nidi circumuolat orbem.

Virgilius, quemadmodum ſuprà poſuimus, pugnam tanquam inter hoſtes. At Oppianus in V, Piſcationum, quod hic de Aquila, ipſe de hirundine: alio tamen euentu,

Ὡς δ' ὁπότ' ὀρταλίχοισι χελιδόσι νηπιάχοισι
Νήριτον ὑψ' ὀρόφοιο τυχὼν ὄφις ἄγχι πελάσῃ, &c.

Nam ſuprà poſuimus in comparatione Maronianæ luſciniæ.

C Simillima in V, Thebaidos,

Ac velut aligeræ ſedem fœtuſq; parentis
Cùm piger vmbroſa populatus in ilice ſerpens:
Illa redit, querulæq; domus mirata quietem
Stat ſuper impendens, aduectoſq; horrida mœſtos
Excutit ore cibos, cùm ſolus in arbore chara
Sanguis, & errantes per capta cubilia plumæ.

Virgilii autem filo texuit augurium ſuum Claudianus in bello Gildonico, *-fuluuſq; tonantis*

Armiger ad liquidam cunctis ſpectantib' æthram
Correptum pedibus curuis innexuit hydrum.
Dumq; reluctantem morſu partitur obunco.
Hæſit in vngue caput, truncatus decidit anguis.

Aquilæ verò naturam in exploranda pullorum generoſitate, deſcribit idem in præfatione quam dixit in tertium Honorii conſulatum,

D Paruos non aquilis, fas eſt, educere fœtus,
Ante fidem Solis, iudiciúmque poli.
Nam pater, excuſſo ſaliit cùm germine proles,
Ouáque maternus rupit hiulca tepor,
Protinus implumes conuertit ad æthera nidos,
Et recto flammas imperat ore pati.
Conſulit ardentes radios, & luce magiſtra,
Naturam, vires, ingeniúmque probat.
Degeneres refugo torſit qui lumine viſus:
Vnguibus hunc ſæuis ira paterna ferit.
Exploratores oculis qui pertulit ignes,
Suſtinuítque acie nobiliore diem,
Nutritur: volucrúmq; potens, & fulminis hæres
Geſturus ſummo tela triſulca Ioui.

Qvae ſatis leuia Lucan' incluſit pulcherrima cõparatione: ſic enim ſcribit in IX, vnde videtur ille ſua deformaſſe,

Vtque

Vtq́, Ionꝭ volucer calido dum protulit ouo
Implumes natos, ſolis conuertit ad ortus.
Qui potuere pati radios, & lumine recto
Suſtinuere diem, cæli ſeruantur in vſus.
Qui Phœbo ceſſere, iacent.

PHOENIX.

In ſecundo de laudibus Stiliconis, pulchra Phœnicis comparatio apud Claudianum,

Sic vbi fœcunda reparauit morte iuuentam:
Et patrios idem cineres, collectaq́, portat
Vnguibus oſſa pijs: Niliq́, ad littora tandem
Vnicus extremo Phœnix procedit ab Euro.

Ad quem locum attuliſſem ſimiles ſententias ex luculẽtiſsimo poematio eiuſdem poetæ. verùm ea opera in ſequentem librum dilata eſt: vbi certa loca cum Lactantii locis conferuntur.

DELPHINI.

Ex quinto libro diuini operis, Delphînorum comparationem ſuprà deſcribebamus. cum qua quid cõueniat illi quæ in nono Thebaidos poſita eſt, iudicare poteris,

Qualis cæruleus tumido ſub gurgite terror
Piſcibus: arcani quoties deuexa profundi

(Epitheton, *arcani*, importunum hîc)

Scrutantem delphina vident: fugit omnis in imos
Turba lacus: viridesq́, metu ſtipantur in algas.
Nec prius emerſi, quàm ſumma per æquora flexus
Emicet: & viſis malit certare carinis.

FERA IN CAVEA.

Inter leones ex Lucano feræ cicuratæ poſuimus cõparationem: cui addẽdum eſt quod fecit Claudianus: aliò nánque ſpectat. Illa manſueta efferaſcit: hæc ferox ſtupet,

Vt fera quæ montes nuper dimiſit auitos,
Altorumq́, exul nemorum damnatur arenæ:

Notabis eloquutionem,

Muneribus commota ruit. Vir murmure contrà
Hortatur, nixusq́, genu venabula tendit.
Illa pauet ſtrepitus: cuneosq́, erecta theatri
Deſpicit: & tanti miratur ſibila vulgi.

Non *deſpicit*, ſed ſuſpicit: neque verò contemnit, ſi *pauet*. Neque ſatisfacit, *tanti*: aliud mallem.

Verè cicurem Statius dat in quinto Thebaidos,

Vt fera, quæ placido rabiem deſueta magiſtro,
Tardius arma mouet: ſtimulisq́, & verbere crebro
In mores negat ire ſuos.

GRVES.

Ex eodẽ Lucano Grues in ſuperioribus iudiciis recenſebantur. nunc è Statio afferamus. Ille nánque Thebaidos quinto ſic,

Qualia trans pontum Pharijs defenſa ſerenis
Rauca Paretonio decedunt agmina Nilo,
Quum fera ponit hyems: illæ clangore fugaci
Vmbra fretis, aruisq́, volant: ſonat auius æther.
Iam Borean, imbresq́, pati: iam nare ſolutis
Amnibus, & nudo iuuat æſtiuare ſub Hæmo.

Non ſatisfacit, quum ait, *iuuat pati Borean*: imò,

A frui: neque enim gelidus eſt. Neque intelligo quid conferat gruibus natatio. nam *ſub Hæmo* non ponẽte hyeme: ſed, quanquã tunc vix quoque, ſub cancro natatur.

APES.

Quid, quóque modo de Apibus ſtatuas ſcribere, non potes aliunde melius capere cõſilium, quàm ex deo poetarum. Neque id ſolùm eo in libro, qui omnem humanam diligentiam ſuperauit: quartũ dico Georgieôn: ſed etiam in primo diuini operis. quæ quoniam ſuprà notauimus, non hîc repetentur. Sed conferantur illa Claudiani in Ruffinum,

-veluti paſtoris in ora
Commotæ glomerantur apes qui dulcia raptu
Mella trahit, bellaq́, cient, & ſpicula tendunt:
B *Et tenuis ſaxi per propugnacula cuncta*
Rimoſam patriam, dilectaq́, pumicis antra
Defendunt: pronoq́, fauos examine velant.

Ad lucem Virgilianam directis metaphoris. Alia ratio fugitiuarum apud eundem in primo, de ſexto Honorii conſulatu,

-qualis Cybeleia quaſſans
Hyblæus procul æra ſenex, reuocare fugaces
Tinnitu conatur apes: quæ ſponte relictis
Deſciuere fauis, ſonituq́, exhauſtus inani,
Raptas mellis opes, ſolitæq́, oblita latebræ,
Perfida deplorat vacuis examina ceris.

Poſt operam diurnam Silius reuerſionem canit in ſecundo, aut imminente tempeſtate,

Aut vbi Cecropius formidine nubis aquoſæ
Sparſa ſuper flores examina tollit Hymettos:
C *Ad dulces ceras, & odori corticis antra:*

Audis quàm hæret verſus, nec properant, vt vult hîc,

Mellis apes grauidæ properant: denſoq́, volatu
Raucum connexæ glomerant ad limina murmur.

Neque dicam Glomerare murmur.

Vicit Statius Claudianum in x, Thebaidos,

Sic, vbi puniceo paſtor rapturus ab antro
Armatas erexit apes. fremit aſpera nubes,
Inq́, vicem ſeſe ſtridore hortantur: & omnes
Hoſtis in ora volant. Mox deficientibus alis
Amplexæ, paruamq́, domum, captiuaq́, plangunt
Mella: laborantesq́, premunt ad pectora ceras.

D Altera verò Claudiani ſimilior eſt ei, quam ponit Lucanus in nono,

-ſimul effœtas linquunt examina ceras:
Atque oblita faui non miſcent nexibus alas:
Sed ſibi quæque volat, nec iã deguſtat amarũ
Deſidioſa thymum: Phrygii ſonus increpat æris:
Attonitæ poſuere fugam, ſtudiúmque laboris
Florilegi repetunt, & ſacri mellis amorem:
Gaudet in Hyblæo ſecurus gramine paſtor
Diuitias ſeruaſſe caſæ.

SEDVLITATEM Claudianus in ſecundo de raptu, *-credas examina fundi*
Hyblæum raptura thymum: quum cerea reges
Caſtra mouent: fagiq́, cauo demiſſus ab alueo
Mellifer electis exercitus obſtrepit herbis.

MARTIS.

Ex Marone deducebamus Martis deſcriptionem: quãto ſit ea Silius inferior, ex primo libro coniectari potes,

Quantus Biſtoniis latè Gradiuus in oris
Belligero rapitur curru, telumq́ coruſcans,
Titanum quo pulſa cohors, flagrantia bella
Cornipedum afflatu domat, & ſtridoribus axis.

Imò accendit bella, non *domat*. & in *afflatu* equorũ plus flatus eſt: atque in ſtridore axis plus ſtrepitus quàm rei.

Breuius, ſed non mollius Claudianus in Eutropium,

Ecce autem flauis Gradiuus ab vſque Gelonis
Arma cruentato repetebat Thracia curru:
Subſidunt Pangæa rotis, alteq́ ſonoro
Stridunt axe niues.

Magna Papinii prudentia, qui quum illa Virgiliana ſeſe poſſe aſſequi deſperaret: ſtilum cõuertit ad illius ſedes deſcribendas,

-vbi mille furoribus illi (mo,
Cingitur aduerſo domus immanſueta ſub Hæ-
Ferrea compago laterum: ferro arcta teruntur
Limina: ferratis incumbunt tecta columnis.
Læditur aduerſum Phœbi iubar: ipſáque ſedem
Lux timet, & durus contriſtat ſidera fulgor.
Digna loco ſtatio.

Explicat comitatum Virgilianum,

-primis ſalit Impetus amens
E' foribus, cæcúmque Nefas, Iræque rubentes,
Exanguéſque Metus: occultíſque enſibus aſtant
Inſidiæ, geminúmque tenens Diſcordia ferrum.
Innumeris ſtrepit aula Minis. triſtiſsima Virtus
Stat medio, lætúſque Furor: vultúque cruento
Mors armata ſedet. Bellorum ſolus in aris
Sanguis, & incenſis qui raptus ab vrbibus Ignis,
Et rerum Exuuiæ. circum & faſtigia templi
Captæ inſignibant gentes, cælatáque ferro
Fragmina portarum, bellatricéſque carinæ,
Et vacui currus, protritáque curribus ora.
Pœnæ etiã, Gemitúſq; adeò vis omnis, & omne
Vulnus vbique ipſum, ſed nõ vſquã ore remiſſo
Cernere erat.

CERERIS.

In duodecimo Thebaidos luculenta eſt admodum Cereris comparatio,

Qualis ab Ætnæis accenſa lampade ſaxis
Orba Ceres magnæ variabat imagine flammæ
Auſonium Siculúmque latus, veſtigia nigri
Raptoris, vaſtóſque legens in puluere ſulcos.
Illius inſanis vlulatibus ipſe remugit
Enceladus, ruptóque vias illuminat igni.
Perſephonen amnes, ſyluæ, freta, nubila clamãt,
Perſephonen: Stygii tantùm tacet aula mariti.

Clavdianvs autem non iam ad cõparandum deduxit verſus ſuos, ſed ad iuſtam narrationem. Sic enim ſcriptũ eſt in tertio de raptu,

-retroq́ ſolutis
Crinibus, aſcendit faſtigia montis anheli:
Exuperatq́ aſtus, & nulli peruia ſaxa:
A *Atque indignantes veſtigia calcat Athenas.*

Haud ita multò pòſt,

Exitiiq́ reos flores, ipſumq́ rapinæ
Deteſtata locum, ſequitur diſperſa viarum
Indicia: & pleno rimatur lumine campos:
Inclinatq́ faces. Omnis madet orbita fletu,
Omnibus adiungit: quocunque it, æquore fuluis

(Non ſemel fuluas vndas appellat)

Adnatat vmbra fretis, externaq́ lucis imago.
Italiam Libyamq́ ferit: clareſcit Hetruſcum
Littus, & accenſo reſplendent æquore Syrtes.

Ouidius in quinto Transformationum,

-illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Ætna:
Perq́ pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus vbi alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ab occaſu, Solis quærebat ad ortus.

B Pauca item ex Callimachi hymno in Cererem.

DIANAE.

Dianam poſt Virgilii comparationem, apud alios videamus. Eam deſcribit cum Phœbo ſub Latonæ cura Claudianus, in Probini conſulatu,

Qualis purpureas præbebat candida veſtes
Numinibus Latona ſuis quum ſacra redirent
Ad loca nutricis iam non errantia Deli:
Illa ferox ſaltus, & deſolata relinquens
Mænala, laſſato Cretæ venatibus arcu:
Phœbus adhuc nigris rorantia tela venenis,
Extincto Pythone ferens. Tunc inſula notos
Lambit amica pedes: ridétque Ægæus alumnis
Lenior, & blando teſtatur gaudia fluctu.

C Statius in primo Achilleidos cum ipſis Nymphis & Pallade breuiſsimè,

-quales Siculæ ſub rupibus Ætnæ
Naides Ennaeas inter Diana, feroxq́
Pallas.

AMAZONVM.

Dianam igitur Pallademque ſequatur Amazonum pictura. Claudianus exarmatas ſtatuit in ſecundo de raptu,

Qualis Amazonidum peltis exultat ademptis

(Mallem poſitis, quàm *ademptis*: hoc enim vim deſignat.)

D *Pulchra cohors: quoties arcton populata virago*
Hippolyte, niueas ducit poſt prælia turmas.
Seu flauos ſtrauere Getas: ſeu fortè rigentem
Thermodontiaca Tanaim fregere ſecuri.

Neſcio quare frangunt glaciem: quæ quò ſolidior atque cõſtantior, eò tutiorem munit viam tranſituris. Placet autem, quæ huic iuncta eſt, ſubdere comparationem. eſt enim valde bona,

Aut quales referunt Baccho ſolennia nymphæ
Mæoniæ, quas Hermus alit: ripaſq́ paternas
Percurrunt auro madidæ. Lætatur in antro
Amnis, & vndantem declinat prodigus vrnam.

Armatas Silius in ſecundo, & Maronianis ſimiliores,

Quales Threiciæ Rhodopen, Pãgæáque luſtrãt
Saxoſis nemora alta iugis: curſúque fatigant
Hebrũ, innupta man⁹: ſpreti Ciconéſq; Getæq;,

Et

Et Rheſi domus,& lunatis Biſthones armis.

STATIVS in primo Achilleidos breuẽ, ſed luculentam, -quales Mæotide ripa
Quũ Scythicas rapuere domos,& capta Getarũ
Mœnia ſuppoſitis epulantur Amazones armis.

QVAS cum Virgilianis vt compares, hîc apponentur,

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Pentheſilea furens, mediſque in millibus ardet:
Aurea ſubnectens exertæ cingula mammæ,
Bellatrix:audétque viris concurrere virgo.

HAEC in primo: in decimo hæc.

Quales Threiciæ quũ flumina Thermodoontis
Pulſant,& pictis bellantur Amazones armis:
Seu circũ Hippolyten,ſeu quũ ſe martia curru
Pentheſilea refert:magnóque vlulante, tumultu
Fœminea exultant lunatis agmina peltis.

ETIAM ex illis harum ſpecies imaginem,
At medias inter cædes exultat Amazon,
Vnum exerta latus pugnæ pharetrata Camilla.
Et nunc lenta manu ſpargens haſtilia denſat:
Nunc validam dextra rapit indefeſſa bipẽnem.
Aureus ex humero ſonat arcus,& arma Dianæ.

ENCELADI.

Quæ de Encelado cecinerit poſt Virgilium Claudianus, ſatis eſt ſuprà declaratum. STATIVS in tertio Thebaidos ad illius normam,& penè iiſdem verbis,

Quantus Thyrreni gemitus ſalis: aut vbi tentat
Enceladus mutare latus: procul igneus antris
Mons tonat: exundant apices: fluctuſq́; Pelorus
Contrahit: & ſperat tellus abrupta reuerti.

LVCANVS in ſexto nihil attulit noui aut acuti contra morem ſuum,

Non ſic Ætnæis habitans in vallibus horret
Enceladoſpirante Notum: quum tota cauernas
(languidum epitheton, *tota.*)
Egerit, & torrens in campos defluit Ætna.

Ex Flacci ſecundo notabamus in proximis animaduerſionibus, Typhoeũ nõ Inarime, vt apud Virgilium, ſed Sicilia premi. Id quod ab Ouidio quoque in quinto Transformationum ſcribitur hiſce verſibus, quorum repræſentatio in hoc loco eſt opportuna,

Vaſta Gigantæis iniecta eſt inſula membris
Trinacris,& magnis ſubiectum molibus vrget
Æthereas auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem,tentátque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubiecta Peloro:
Læua Pachyne tibi: Lilybęo crura premuntur:
Degrauat Ætna caput,ſub qua reſupinus arenas
Eiectat,flãmámque fero vomit ore Typhoeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Oppidáq;,& magnos deuoluere corpore mõtes.
Inde tremit tellus,& rex pauet ipſe ſilentum
Ne pateat,latéque ſolum retegatur hiatu,
Immiſſúſque dies trepidantes terreat vmbras.

QVAE vides rudia, atque inchoata ſimplicitate, quaſi formulam quandam ſiue Ichnographiam picturæ plenioris.

A

PESTILENTIAE.

Et quoniam multis verſibus à nobis deſcripta eſt variis ex Poetis peſtilẽtia, Claudiani breuitas ad ſimile argumentum adducenda eſt ex primo in Ruffinum,

Ac velut infecto morbus crudeſcere cælo
Incipiens: primò pecudum depaſcitur artus:
Mox populos vrbeſq́; rapit: ventiſq́; peruſtis
Corruptos Stygiam peſtem diffundit in amnes.

FRONDIVM CASVS.

Animarum frequentia in ſexto diuini operis: quam in ſecundo de raptu Claudianus imitatus eſt, (mo

Quàm multa in ſyluis Autumni frigore primo
Lapſa cadũt folia: aut ad terram gurgite ab alto
Quàm multæ glomerãtur aues,vbi frigid' ann'
B Trans pontum fugat, & terris immittit apricis.

ILLE verò ſic,

Conueniunt animæ: quantas violentior Auſter
Decutit arboribus frondes,aut nubibus imbres
Colligit,aut frangit fluctus,aut torquet arenas.

SANE eſt admodum illuſtris.

COMETAE.

Cometam diuini Poetæ iam deſcripſimus, nunc aliorum alii recitandi ſunt. Claudianus in primo eiuſdẽ,ex illius verbis: ſed cum præſagiis,

-qualis laturus in orbem
Præceps ſanguineo delabitur igne Cometes
(NON eſt *præceps*, neque *delabitur.*)
Prodigiale rubens. Non illum nauita tutò,
C Non impune vident populi: ſed crine minaci
Nunciat aut ratibus ventos,aut vrbibus hoſtes.

IN iiſdem veſtigiis hæret Silius Punicorum primo,

Crine vt flãmifero terret fera regna Cometes
Sanguineũ ſpargens ignem: vomit atra rubentes
Fax cælo radios,& ſæua luce coruſcum
Scintillat ſidus,terríſque extrema minatur.

NVMEROSIVS fuiſſet, *Sanguineam ſpargens aciem.*

LVCANVS extra comparationem ſimplici narratione,in primo,

Ardentémque polũ flammis,cælóque volãtes
Obliquas per inane faces,crinémque timendi
D Sideris,& terris mutantem regna Cometen.

ITA etiam inuoluit τὸ διάθετον.

TEMPESTATIS.

Quemadmodum adduximus peſtilentiam in comparationes, ex eodem Poeta deduceamus & tempeſtatem. ea eſt in Poematio de bello Gildonico, haud ſatis magna cum re,

Sic quum præcipites artem vicere procellæ,
Aſſiduóque gemens vndarum verbere nutat
Deſcenſura ratis: cæca ſub nocte vocati
Naufraga Ledæi ſuſtentant vela Lacones.

MARIS.

Maris autem, ſiue æſtũ, ſiue ſonum, ſiue impetum, ſiue agitationem velis, ex his poteris co-

gnoſcere. Sonus apud eundem in Ruffinum primo, longè felicius,

-ceu murmurat alti
Impacatа quies pelagi: cum flamine fracto
Durat adhuc, ſaeuitq́ue tumor: dubiumq́ue per æſtum
Laſſa recedentis fluitant veſtigia venti.

Æſtum ex Virgilio, aut alluuionem ſuprà declarauimus. Cæterùm tanta eſt in illis numeris diuinitas, vt pudeat potius reliquiſſe, quàm ponere pigeat. ea eſt in vndecimo diuini Poematis,

Qualis vbi alterno procurrēs gurgite pontus,
Nūc ruit ad terras, ſcopulóſque ſuperiacit vndam
Spumeus, extremámque ſinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retro, atque æſtu reuoluta reſorbēs
Saxa fugit, littúſque vado labente relinquit.

STATIVS in vndecimo materiam addidit, non auxit,

Ceu redeūt nubes, ceu circunflātibus auſtris
Alternus procumbit ager, ceu gurgite cano
Nunc retegit bibulas, nūc obruit æſtus arenas.

IMPETVM Lucanus in ſexto,

Quum mare laſſatur, quum ſe tollentibus Euris
Frangentem fluctus ſcopulū ferit: aut latus alti
Montis adeſt, ſerámque ſibi parat vnda ruinam.

VENTORVM.

Iure locum hunc ſibi depoſcunt venti. Silius in quarto admodum inſuauis,

Ceu gelidus Boreas, totum quū ſuſtulit imo
Icarium fundo victor mare: nauita vaſto
Iactatur ſparſus, lacerata claſſe, profundo:
Cunctáque canenti perfunditur æquore Cyclas.

NIHILO venuſtius in quartodecimo,

Non aliter Boreas Rhodopes à vertice præceps
Quū ſeſe immiſit, decimóque volumine pōtum
Expulit in terras: ſequitur cū murmure molem
Eiecti maris, & ſtridentibus affremit alis.

LONGE numeroſior illa Statii ex vndecimo,

Vt Notus & Boreas, gemino de cardine mundi,
Hic Riphæa niue, Libycis hic paſtus arenis:
(NON placet, *paſtus*.)
Bella cient. clamant amnes, freta, nubila, ſyluæ:
(DECRESCIT oratio ad faciliora.)
Iámque patēt ſtrages. lugent ſua damna coloni:
Et tamē oppreſſos miſerātur in æquore nautas.

LVCANVS in ſecundo,

-vt quum mare poſsidet Auſter
Flatibus horriſonis: hūc æquora tota ſequūtur,
Si rurſus tellus pulſu laxata tridentis
Æolii tumidis immittat fluctibus Eurum:
Quanuis icta nouo ventum tenuere priorem
Æquora, nubiferóque polus conceſſerit Euro:
Vindicat vnda Notum.

NIVIS.

Poſt ventos habes imbres, grādines, niues. de illis ſuprà. de niuibus idem in quinto,

Talis hyperborea virides niue verberat agros
Iuppiter. obruitur campis genus omne ferarum,
Depreнſaq́ue cadunt volucres (Nunquam niue cadunt) *-& meſsis amaro*
Strata gelu. Nuſquam tam altæ ſunt ſegetes, quum ingruit nix, vt ſternantur. Neque *meſsis*, hic proba vox. non enim dicitur niſi de matura ſegete. nam illud, *-tibi meſsis in herba eſt*, ſignificat ſpem meram eſſe, & falſam opinionem. Sequitur, *-fragor inde iugis: inde amnibus iræ.* neque hoc ſatisfacit. non enim ex niue fit fragor. neque dum ningit, amnes tumeſcūt: ſed ſolutis niuibus. *Meſsis*

In fine primi Piſcationum Oppianus ſine ſtrepitu rē ſubiicit oculis nitidiſsimo carmine,

Ὡς δ' ὁπότ' ἀθρόον ἄσπετον ἐπὶ νιφάδεσσιν ἀολλὴ
Εἰαρινὴν ζεφύροιο δίον ῥόον· οὐδέ τι γαίης
Κυανέης ἴδεσθαι ἐπαρχαίνεται, ἀλλ' ἄρα πᾶσα
Ἀργυφέῃ χιόνεσσιν ἐπιστίβεται καλύπτρῃ.

Non ignobilia ſanè vbi non extent Maroniana. At verò illa vbi ſeſe eduxerint è tertio nūquam ſatis laudati operis, oportet omnia ſilere. Obruuntur enim illius niuibus, *-neque vlla*

Aut herba campo apparent, aut arbore frondes:
Sed iacet aggeribus niueis informis, & alto
Terra gelu latè, ſeptemq́ue aſſurgit in vlnas.
Semper hyems, ſemper ſpirantes frigora Cauri.

Mox de glacie: tum de niue,

Interea toto non ſecius aere ningit.
Intereunt pecudes. ſtant circumfuſa pruinis
Corpora magna boum, conſertoq́ue agmine cerui
Torpent mole noua, ac ſummis vix cornib' extant.

Poſt hæc ea proſequitur ad quæ nemo ſapiens auſit aſpirare.

In octauo Thebaidos niues & imbres ſimul,

-non tanta cadentibus hœdis
Aeriam Rhodopem ſolida niue verberat Arctos:
Nec fragor Auſoniæ tantus, quum Iuppiter omni
Arce tonat. tanta quatitur nec grandine Syrtis
Quum Libyæ Boreas Italos niger attulit imbres.

Vbi, quare Auſoniæ fragorem poſuit, potius quàm alius loci, neſcio. Sanè opportuit loci nomen certum apponere, vnde tonitrua ingruerent. Itaque ſic mallem, *-quum Veſulus alta Arce tonat.*

FLVVIORVM.

Poetarum princeps fluuiorum comparationes aliquot fecit, quas ſuis diſpoſuimus locis. Ex primo eiuſdem operis pauca extra comparationem, ſed ſuo more, id eſt diuina,

Proluit inſano contorquens vertice ſyluas
Fluuiorum rex Eridanus, camposq́ue per omnes
Cum ſtabulis armenta tulit.

Adeò exūdans eſt Lucanus, vt & ipſum furentem ſuperet Padum,

Sic pleno Padus ore tumens (iam duro ore os attribuit) *-ſuper aggere tutas*
Excurrit ripas, & totos concutit agros:
Succubuit ſi qua tellus, cumulumq́ue furentem
Vndarum non paſſa ruit: tum flumine toto
Tranſit, & ignotos aperit ſibi gurgite campos:
Illos terra fugit dominos. non fugit: ſed aufertur: *-his rura colonis* *Accedunt donante Pado.*

Torrētem quoque ad rerum ſimilitudinem adduxit idem Maro: quemadmodum ſuperioribus

ribus commentationibus eſt animaduerſum. Silius autem in quarto ad illorum regulam,

Vt torrens celſi præceps è vertice Pindi
Cum ſonitu ruit in campos: magnoq; fragore
Auulſum montis voluit latus, obuia paſſim
Armenta, immaneſq; feræ, ſyluæq; trahuntur.
Spumea ſaxoſis clamat conuallibus vnda.

SAXVM AVVLSVM.

Auulſum ergo ſaxum in ſeptimo Thebaidos præcipiti ruina contemplemur in verſibus nobiliſsimis,

Sic vbi nubiferum montis latus, aut noua ventis
Soluit hyems: aut victa ſitu non pertulit ætas:
Deſilit horrendus campo timor: arma, viroſq;
Limite non vno, longæuaq; robora ſecum
Præcipitans: tandemq; exhauſtus turbine feſſo
Aut vallem cauat, aut medios intercipit amnes.

PILAE SAXEAE.

Haud longè abſimilis pilæ Virgilianæ caſus in nono diuini Poematis,

Qualis in Euboico Baiarum littore quondam
Saxea pila cadit: magnis quam molibus antè
Conſtructam iaciunt ponto. Sic illa ruinam
Prona trahit, penituſq; vadis illiſa recumbit.
Miſcent ſe maria, & nigræ attolluntur arenæ.
Tum ſonitu Prochyta alta tremit, durumq; cubile
Inarime, Iouis imperijs impoſta Typhoeo.

Quemadmodum id fiat, non dixere Grammatici. Quare petenda erit eius ratio ex Vitruuio. Eius autem Poetæ Simia in quarto,

Haud aliter structo Tyrrhena ad littora ſaxo
Pugnatura fretis ſubter, cæciſq; procellis
Pila immane ſonans, impingitur ardua ponto.

Epiphonema frigidum,

Immugit Nereus: diuiſaq; cerula pulſu
Illiſum accipiunt irata ſub æquora montem.

QVERCVS.

Sic cadit quercus in nono Thebaidos.

-Getico qualis procumbit in Hæmo
Seu Boreæ furiis, putri ſeu robore quercus
Cælo miſta comas, ingentémque aera laxat.
Illam nutantem nemus, & mons ipſe tremiſcit
Qua tellure cadat, quas obruat ordine ſyluas.

In primo Pharſaliæ,

Qualis frugifero quercus ſublimis in agro
Exuuias veteres populi, ſacrataque geſtans
Dona ducum: nec iam validis radicibus hærens,
Pondere fixa ſuo eſt: nudóſque per aera ramos
Effundés, trunco non frondibus efficit vmbram.
Sed quamuis primo nutet caſura ſub Euro,
Tot circum ſyluæ firmo ſe robore tollant,
Sola tamen colitur.

At in quarto diuini operis etiam oppugnata quauis eſt iniuria potior,

Ac velut annoſam valido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant. It ſtridor, & altè
Conſternunt terram concuſſo ſtipite frondes.
Ipſa hæret ſcopulis, & quantum vertice ad auras

A *Ætherias, tantum radice in Tartara tendit.*

Hactenus, quas memoria potuimus complecti, deſcribendas curauimus comparationes. Neque ſum neſcius alias quoque adduci potuiſſe. Et omiſſæ ſunt à nobis aliquæ minus dignæ viſæ, quas perſequeremur. Cæterùm antequã locum hunc claudamus, bene collocatum iri operam noſtram puto, ſi quibus ſententiis in ſerpentum natura conueniat cum Nicandro Lucanus, videamus.

LVCANI CVM NICANDRO. CAPVT XV.

Non ſine magno vſu duo hi poetæ comparabuntur: neuter enim vulgaris. Lucanus ſentẽtiis anxius: Nicander verbis atque numeris accuratus.

B Vix inuenias apud Græcos Poetam politiorem: magna ei cura ne quid ineptum, aut ineptè dicat. Itaque nitidiſsimè ſuos deſcribit ſerpentes: quo nitore, atque elegantia tantum acquiſiuit gloriæ in Georgicis Maro. Lucanus autem ſuo more omnia ponit in exceſſu. Nam cùm Græcus illa ſatis habuerit ita dicere de Hæmorrhoide,

Τῆς γὰρ ὀδὰξ χαλδύνας, τὰ μὲν ἀθρόα πίμπραται οὖλα
Ῥιζόθεν. ἐξ ὀνύχων δὲ κατείβεται ἀσταγὲς αἷμα,
Οἱ δὲ φόνῳ μυδόωντες ἀναπρίουσιν ὀδόντες:

Noſter arrepta ſemel erumpentis ſanguinis deſcribendi occaſione, largius effunditur, atque ipſe cruor,

Vtq; ſolet pariter totis effundere ſignis
Corycij preſſura croci: ſic omnia membra

C *Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus.*

Particulatim deinde aſſurgit,

Sanguis erant lacrymæ. Quæcunq; foramina nouit
Humor, ab ijs largus manat cruor: ora redundant,
Et patulæ nares. maius autem à minuſculis venarum oris. *-ſudor rubet: omnia plenis*
Membra fluunt venis. Repetit ergo eandem ſententiam alia ſententia. Sed & aſſurgit ad hyperbolem admodum excellentem,

-totum eſt pro vulnere corpus.

Dipſadem alibi, Sitiam Latinè ſumus interpretati. Eius è morſu nocumenta Nicander,

Δάγματι δ' ἐμφλέγεται κραδίη πρόπαν. ἀμφὶ δὲ καύσῳ
Χείλη ὑπ' ἀζαλέης αὐαίνεται ἄβροχα δίψης.

D Comparatio deinde,

Αὐτὰρ ὅγ' ἠΰτε ταῦρος ὑπὲρ ποταμοῖο νενευκὼς,
Χανδὸν ἀμέτρητον δέχεται ποτὸν, εἰσόκε νηδὺς
Ὀμφαλὸν ἐκρήξειε, χέῃ δ' ὑπεραχθέα φόρτον.

Lucanus autem ardentior ipſa ſiti,

Vix dolor, aut ſenſus dentis fuit: ipſaq; lethi
Frons caret inuidia: nec quicquam plaga minatur.
Ecce ſubit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax, calidaq; incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum
Peſtis: & in ſicco linguam torrere palato
Cœpit. defeſſos iret qui ſudor in artus
Non fuit atque oculos lacrymarum vena refugit.

Quis ſciebat hoc? non enim lacrymamur in doloribus, aut vulneribus, viri præſertim militares. Animi affectus proſequitur mirificè,

Non decus imperij, non mœſti iura Catonis
Ardentem tenuere virum, quin ſpargere ſigna
Auderet, totisq́ue furens exquireret agris,
Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum.

Addit deinde animi excurſionem. mox ſubdit,

Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore:
Æquoreusq́ue placet, ſed non ſibi ſufficit humor.
Nec ſentit fatiq́ue genus, mortemq́ue veneni:
Sed putat eſſe ſitim.

Addit deinde miſeram ac tragicam audaciam, *-ferroq́ue aperire tumentes*
Suſtinuit venas, atque os implere cruore.

Aſpidem autem vterque breuiſsimè: accuratius Nicander,

Σαρκὶ γὰρ οὔτε τι δῆγμα φαείνεται, οὔτε δυσαλθὲς
Οἶδος ἐπιφλέγεται. χαμάτου δ' ἄτερ ὄλλυται ἀνήρ.
Ὑπναλέος δ' ἐπὶ νῶκαρ ἄγει βιότοιο τελευτήν.

-nulloq́ue dolore
Accipit: & Stygias ſomno deſcendis ad vmbras. B

Ex morſu Baſiliſci, Nicander multo plura,

Τύμματι δ' ἐμπρήθει φωτὸς δέμας. αἱ δ' ἀπὸ γυίων
Σάρκες ἀποῤῥαίονται πελιδναί τε ζοφοεῖσαι.
Οὐδέ τις οὐδ' οἰωνὸς ὑπὲρ νέκυν ἴχνια τείνει,
Αἰγυπιοί, γῦπές τε, κόρακές τ' ὀμβρήρεα κρώζων.
Οὐδὲ μὲν ὅσσα τε φῦλ' ὀνομάζεται οὔρεσι θηρῶν
Δαίνυνται, τοῖόν περ ἀϋτμένα δεινὸν ἰάφει.
Εἰ δ' ὀλοῇ βουβρωστις ἀιδρείῃσι πελάσσῃ,
Αὐτοῦ οἱ θάνατός τε καὶ ὠκέα μοῖρα τέτυκται.

Lucanus, ſicut de Torpedine

-velox currit per tela venenum,
Inuaditq́ue manum: quam protinus ille retecto
Enſe ferit, totoq́ue ſimul demittit ab armo.

Σῆπα, & σηπεδόνα vocant Græci ſerpẽtis ſpeciem, cuius morſu diffluunt membra omnia. Tabiam C Latinè diximus ſuo loco. In eius hiſtoria parcus & ſimplex Nicander: Lucanus adeò incitatus, vt ſeipſum antecedat,

Τῆς δ' ἤτοι ὀλοὸν καὶ ἐπώδυνον ἐμπελάτει καὶ
Σηπεδών· νέμεται δὲ μάλ' ὃν ὀλοφώϊος ἰὸς
Πᾶν δέμας· ἀζαλέη δὲ περὶ χροῒ καρφομένη θρὶξ
Σκίδναται, ὡς γήρεια καταψηχθέντος ἀκάνθης.
Ἐκ μὲν γὰρ κεφαλῆς τε καὶ ὀφρύος ἀνδρὶ τυπέντι
Ῥέονται. βλεφάρων δὲ μέλαιν' ὀξίφθιτο λάχνη.
Ἄψεα δ' ἐγχέοντες ἐπιστίζουσι καὶ ἄλφοι,
Λεῦκαί τ' ἀργινόεσσαι ἐπιθύουσι ἴφολοι.

-nam plaga proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq́ue ora retexit: D

Vide quid præterea,

Iamq́ue ſinu laxo nudum eſt ſine corpore vulnus.
Membra natant ſanie: ſuræ fluxere: ſine vllo
Tegmine poples erat: femorum quoque muſculus o-
Liquitur: & nigra diſtillant inguina tabe. (mnis

Sic omnia minuatim,

Diſsiluit ſtringens vterum membrana: fluuntq́ue
Viſcera.

ſed & illa mira,

-nec quantum de corpore debet,
Effluit in terras: ſæuum ſed membra venenum
Decoquit: in minimum mors contrahit omnia vir⁹.

tum nimius,

Vincula neruorum, & laterum textura, cauumq́ue
Pectus, & abſtruſum fibris vitalibus omne,
Quicquid homo eſt, aperit peſtis.

declamare A putes. *-natura profana Morte patet.*

Redit inſolens ad ea, quæ iam tetigit.

-manant humeri, fortesq́ue lacerti:
Colla, caputq́ue, fluunt. calido non ocyus auſtro
Nix reſoluta cadit.

Hoc præter Nicandri ſen tẽtiam, qui morti ſpatium dat adeò, vt etiam vitiligines euenire canat. *-nec ſolem cera ſequetur.* Non *ſequitur*, ſed abſcedit. Auget tamen amplificatione minimè vulgari,

Paruæ loquor, corpus ſanie ſtillaſſe peruſtum.

Imò ambuſtum. nam *peruſtum* non ſtillat.

Hoc & flamma poteſt. ſed quis rogus abſtulit oſſa?
Hæc quoque diſcedunt: putresq́ue ſecuta medullas
Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia fati.

Concluſio autem argutiſsima,

Cinyphias inter peſtes tibi palma nocendi:
Eripiunt omnes animam, tu ſola cadauer. B

COMPARATIONES

CAETERORVM LOCORVM variæ. CAPVT XVI.

SPero me aliquid attuliſſe momenti ad imitationis rationem. Quæ vt abſolutior ſit, expedienda ſunt nobis cætera quoque loca: in quibus illuſtres iſti viri, vel naturam omnes, vel alium alius expreſſere. Libet verò à Torpedine auſpicari: in qua, quemadmodum in cæteris, Græcos à Latinis ſuperatos oſtendamus. Sunt igitur Oppiani hæc, Poetæ ſanè maximi, atque elegantiſsimi,

Οἷον καὶ νάρκη πυκινόχροα φάρμακον ἀλκῆς
C Ἔπλετο αὐτοδίδακτον, ἐν οἰκείοις μελέεσσιν.
Ἡ μὲν γὰρ μαλακόν τι δέμας, καὶ πᾶσ' ἀμυδρή,
Νωθής τε βραδυτῆτι βαρύνεται· οὐδέ κε φαίης
Νηχομένην ὁρᾶαν. μάλα γὰρ δυσόρεκτα κεν ἄλλα
Εἱλεῖται, πολιοῦ δ' ὕδατος ἑρπύζουσα.
Ἀλλά οἱ ἐν λαγόνεσσιν ἀεθλεύει δόλος ἀλκή
Κερκίδες ἐμπεφύασι παρὰ πλευρὴν ἑκάτερθεν
Ἀμφίδυμοι. τῶν εἴ τις ἐπιψαύσειε πελάσσας,
Αὐτίκα οἱ μαλερὸν σθένος ἔσβεσεν. ἐν δέ οἱ αἷμα
Πήγνυται, οὐδέ τι γυῖα φέρειν δύναται, ἀλλά οἱ ἀλκὴ
Ἧκα μάλ' ἀστεμφὴς παρείεται ἄφρονι νάρκῃ.
Ἣ δ' εὖ γιγνώσκουσα θοὸν γέρας, ἔνθεν ἔδεικτο,
Ὕπτιον ἀσκελέεσσι μένει δέμας ἐν ψαμάθοισι.
D Κεῖται δ' ἀστεμφὴς οἷα νέκυς. ὃς δέ κεν ἰχθὺς
Ἐγχρίμψῃ λαγόνεσσιν, ὁ μὲν λύτο, κάππεσε δ' αὔτως
Ἀδρανὴς, βριθύς θ' ὕπνῳ ἀμηχανίῃσι πεδηθείς.
Ἡ δὲ θοῶς ἀνόρουσε, καὶ οὐ κραιπνοῖσιν ἴχνεσι
Γηθοσύνη, ζωὸν δὲ κατεσθίει, ἶσα θανόντι.

Deinde auget hæc eadem etiam quaſi afflatu,

Πολλάκι καὶ κατὰ λαῖτμα μετ' ἰχθύσιν αἰτίζουσα
Νηχομένοις. κραιπνῶν μὲν ἐπιγνάμψειε σθένος ὁρμὴν
Ἐγγὺς ἐπιψαύουσα, καὶ ἰσομένοις ἐπίδησεν.
Ἔστ' ἂν δ' ἀναλκεῖς, καὶ ἀμήχανοι, οὔτι κελεύθου
Δύσμοροι, οὔτι φυγῆς μεμνημένοι. ἡ δὲ μένουσα
Οὐδὲν ἀμυνομένους κατεδαίνυται ὡς δ' ἀΐοντας.

Sic in primo: ſic in tertio,

Ναὶ μὴν καὶ νάρκη σφετέρην νόον οὐκ ἀπολείπει
Πληγῇ ἀϊάζουσα, τιτυσκομένη δ' ὀδύνησιν
Ὁρμῇ λαγόνας περὶ κλίνεται. αὐτὰρ δὲ χαίτης

Γυμνὸς, ἀδρανέες τε διέδραμον, ἐς δ' ἁλὶ ἴνα
Δεξιτερὴν ἴσχουσι στερόμενοι ἐχ δύο ἄλγος.
Πολλάκι δ' ἐν παλάμαις κέλαμος πίσυν, ὄντα τ' δύ-
Τοῖος γὰρ κρύσταλλος ἐπιζέται αὐτίκα χειρί. (pus.

Sine quibus non videtur Poematium illud fecisse Claudianus. in quo vtrumque coniungit,

Quis non indomitam diræ Torpedinis artem
Audiit, & merito ſignatas nomine vires?

hoc enim eſt illius, *στερόμενοι.*

Illa quidem mollis, ſegniſq; obnoxia tractu
Reptat: & attritis vix languida ſerpit arenis.

Omnia penè illius, ſicut & illa,

Sed latus armauit gelido natura veneno,
Et frigus, quo cuncta rigent animata, medullis

(imò *καρχίοι*, quæ medulla carent)

Miſcuit: & proprias hyemes per viſcera duxit.

Hoc eſt illius *κρύσταλλοι.*

Naturam iuuat ipſa dolis. hoc eſt, *αὐτοδίδακτον.*
-& conſcia fortis

B *Vtitur ingenio: longeq; extenta per algas*
Tactu fiſa ſuo, ſucceſſu læta reſurgit,
Et viuos impunè ferox depaſcitur artus.

Melius, ſopitos quàm *viuos.*

Nunc tranſit ad ea quæ ille de eius ingenio in venatione,

Si quando veſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curuis frenatos ſenſerit hamis:
Non fugit: aut vano conatur vellere morſu:
Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ
Et meminit captiua ſui: longeq; per vndas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per ſetam vis alta meat: fluctuſq; relinquit
Abſentem vinctura virum.

inſcitiâ Philoſophiæ dixit hoc. continuatur enim vis: ſed hæc alibi. Sequitur,

-metuendus ab imis
Emicat horror aquis: & pendula fila ſequuntur
Tranſit arundineos arcano frigore nodos:

Quod ille *πήγνυται.*

Victriceмq; ligat concreto ſanguine dextram.
Damnoſum piſcator onus, prædamq; rebellem
Iactat: & amiſſa redit exarmatus auena.

Quod ille, *ὅπλα τε θήρης.*

Currus Cereris. Cereris currum tam CLAVDIANVS quàm OVIDIVS deſcripſere. verùm hic leuiſsimè, nec ſuo more, perſtrinxit in quinto Metamorphoſeôn,

-geminos dea fertilis angues
Curribus admouit: frenîſque coercuit ora.

ILLE ambitioſius in primo de Raptu,

-ſinuoſa draconum
Mẽbra regẽs: volucrîque per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frena venenis.
Frontem criſta tegit: pingunt maculoſa virentes
Terga notæ: rutilũ ſquãmis intermicat aurum.
Nunc ſpiris Zephyros tranãt: nunc arua volatu
Inferiore ſecant. cano rota puluere labens
Sulcatam fœcundat humum. flaueſcit ariſtis
Orbita: ſurgentes ſcindunt veſtigia fruges.
Veſtit iter comitata ſeges.

Sirenes. IDEM Sirenes quoque deſcripſere. Sed O-

A VIDIVS figuram tantùm, eodem libro,

-vobis Acheloides vnde
Pluma, pedeſq; auium: cum virginis ora geratis?

At CLAVDIANVS etiam naturam, illo puſillo poematio, leui quidem, ſed non ineleganti,

Dulce malũ pelago Siren, volucréſq; puellæ,
Scyllæos inter fremit[*], auidámque Charybdin,
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra.
Blãda pericla maris, terror quoque gratus in vn
Delatus. licet huc incumberet aura carinis: (dis

FORTASSE legendum, *hinc.*

Impleſſéntque ſinus venti de puppe ferentes:
Figebat vox vna ratem, nec tendere certum
Delectabat iter reditus: odiúmque iuuabat:
Nec dolor vllus erat. mortẽ dabat ipſa voluptas.

INTER Maronis opuſcula eſt etiam quod legas de Sirenibus[*]: quæ non appoſuiſſem, niſi eius iudicium maiore opera deprehendi poſſet,

B SIRENES varios cantus, Acheloia proles,
Et ſolitæ miſeros ore ciere modos:
Illarum voces, illarum Muſa mouebat
Omnia, quæ Thymele carmina dulcis amat.
Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca que-
Quódq; foraminib' tibia mille ſonat. (rũtur:
Quódq; leues calami, quod ſuauis cãtat Aedõ:
Quod lyra, quod citharæ, quod moribundus olor.

NAM in ſexto neque tam multa licere, neque tam humilia dicere cenſuit,

Iamq; adeò ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat,
Difficiles quondam, multorumq; oſſibus albos.

Quod de pyra diximus, déque funere Pallantis

C Virgiliani: hoc idem apud Papinium quærendum in ſexto Thebaidos ad Archemori funus.

Sternitur extemplo veteres incædua ferro
Sylua comas: larga qua non opulentior vmbra
Argolicos inter, ſaltuſq; educta Lycæos,
Extulerat ſuper aſtra caput. Nimius & ambitioſius. *-Stat ſacra ſenecta*
Numine: nec ſolos hominum tranſgreſſa veterno
Fertur auos: nymphas etiam mutaſſe ſuperſtes,
Faunorumq; greges.

Opinio eorum, qui putant dæmones interire.

-aderat miſerabile luco
Excidium: fugere feræ, nidoſq; tepentes
Abſiliunt (metus vrget) aues. aut mendum, aut

D ſolœciſmus. *-cadit ardua fagus,*
Chaoniumq; nemus, brumæq; illæſa cupreſſus.

Epitheton commune aliis. aliud afferendum,

Procumbunt piceæ flammis alimenta ſupremis,
Orniq; iliceæq; trabes, metuendaq; ſucco
Taxus, & infandos belli potura cruores
Fraxinus, atque ſitu non expugnabile robur.

Diſtinxit à quercu: quã ſuprà *Chaonium nemus.*

Hinc audax abies, & odoro vulnere pinus
Scinditur. acclinant intonſa cacumina terræ,
Alnus amica fretis, nec inhoſpita vitibus vlmus.
Dat gemitum tellus.

In Callimachi Sylua Cereri dicata ſatis animaduerſum à nobis eſt: nullam eſſe tellurem, quæ vno in nemore tot alat arbores tam diuerſas.

Addit deinde comparationem,

-non ſic euerſa feruntur
Iſmara, quum fracto Boreas caput extulit antro.

Durum nimis, *fracto.*

Non graſſante Noto citius nocturna peredit
Flamma nemus. Linquunt flentes dilecta locorum
Otia cana Pales, Syluanuſq́; arbiter vmbræ,
Semideumq́; pecus.

Pulchros deos! qui pelluntur finibus ſuis à mortalibus. omnia verò ex ingenio ſuo Idylliis, & Syluis aptiori.

-migrantibus aggemit illis
Sylua: nec amplexæ dimittunt robora Nymphæ.

Deinde addit ritum ex eruditione,

Quum ſignum luctus cornu graue mugit obunco
Tibia.

Valde mutila loquutio.

-cui teneros ſuetum producere manes
Lege Phrygum mæſtis.

Satis in aliis quid eſ- B ſet νόμος in Numeris dictum. Hæc igitur omnia ſi cum Virgilianis conferãtur, indicabunt, quicquid illis additũ ſit, oſtẽtationis eſſe, non operę.

Turni clypeus in ſeptimo eſt diuini operis,

At leuem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, iam ſetis obſita, iam bos,
Argumentum ingens, & cuſtos virginis Argus,
Cælataq́; amnem fundens pater Inachus vrna.

In Thebaidos ſexto,

-pater ordine iuncto
Lauus, arundineæ recubanſq́; ſub aggere ripæ
Cernitur, emiſſæq́; indulgens Inachus vrnæ.
Io poſt tergum iam prona, doloręq́; parentis
Spectat in occiduis ſtellatum viſibus Argum.

Amphiaraus deinde nihilo melior.

VALERIVS autem Flaccus in quarto cum C Ouidio videtur certaſſe ex Metamorphoſeos 1. quæ quia multa ſunt, & nimia, lectorem eò remiſimus.

In eodem libro, quod Latinis in quinto VIRGILIVS de Entello, breuiſsimè de Hippomedonte dixit,

-ni ſe
Arduus Hippomedon Cauea ſtimulante tuliſſet
In medios.

Caueæ igitur adhortationibus & plauſibus: Entellus Aceſtæ caſtigatione. Eodem modo Capaneus Daretis iactantiæ ſimilis. Quẽ locum etiam cum ſuperioribus, quos poſuimus, conferes. vbi breuiſsimam efficaciſsimámque animaduertes comparationem,

-vt præceps cumulo ſalit vnda minantes
In ſcopulos: & fracta redit.

De Antæo ibidem STATIVS in comparatione,

-Herculeis prenſum ſic fama lacertis
Terrigenam ſudaſſe Libyn: cùm fraude reperta
Raptus in excelſum: nec iam ſpes vlla cadendi:
Nec licet extrema matrem contingere planta.

Melius, *Nec matrem licet*, &c.

LVCANVS in quarto poſt longã luctæ narrationem,

-ſic fatus ſuſtulit altè
Nitentem in terras iuuenem: morientis in artus
Non potuit nati tellus ſummittere vires.
Alcides medium tenuit: iam pectora pigro
Stricta gelu: terríſque diu non credidit hoſtem.

TEMPESTATIS autem ſigna imminentis quum & ARATVS, & VIRGILIVS in primo A perfecti operis, & VALERIVS Flaccus in primo Argonauticôn, & LVCANVS in quinto: illi quidem duo exigente id rei argumento: hi immodicè, nec ſine oſtentatione recenſeant: nolui facere, vt penè iuſti operis implerem hic aures ſatietate.

Medeæ quoque veneficia apud eũdem Flaccum in ſeptimo componere potes cum iiſdẽ artibus quæ in ſeptimo Metamorphoſeôn, tametſi alium ad finem explicantur: Incantationes verò ex iiſdem Trãsformationibus cum Virgilianis,

Quorũ ope quum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos: cõcuſſáque ſiſto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubiláque induco: vẽtóſque abigóque, vocóq;
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
B Viuáque ſaxa ſua, conuulſáque robora terra,
Et ſyluas moueo: iubeóque tremiſcere montes,
Et mugire ſolum, manéſque exire ſepulcris.
Te quoq; Luna traho: quãuis temerata labores
Æra tuos minuant. currus quoque carmine noſtro
Pallent: ac pallet noſtris Aurora venenis.

IN IIII, autẽ diuini operis, tanquã magiſtri,

Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas velit: aſt aliis duras immittere curas:
Siſtere aquam fluuiis, & vertere flumina retro.
Nocturnóſque ciet manes. mugire videbis
Sub pedibus terrã, & deſcẽdere mõtibus ornos.

IN Rufinũ primo eadẽ apud Claudianum,

-noui quo Theſſala cantu
Eripiat lunare iubar: quid ſigna ſagacis
C Ægypti valeant: qua gens Chaldæa vocatis
Imperet arte deis. Nec me latuere fluentes
Arboribus ſucci, funeſtarúmque poteſtas
Herbarum: quicquid lethali germine pollet
Caucaſus: & Scythicæ vernãt in gramine rupes.
Quas legit Medea ferox, & callida Circe.
Sæpius horrendos manes, ſacríſque litaui
Nocturnis Hecaten: & condita funera traxi
Carminibus victura meis. multóſque canendo,
Quamuis reſtarent Parcarum fila, peremi.
Ire vagas quercus, & flumina ſtare coegi:
Verſáque non prono curuaui flumina lapſu
In fontes reditura ſuos.

EADEM potentia apud Lucanum in ſexto, D iiſdem ſententiis,

Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit
Non fatis adductus amor.

Melius, *conceſſus.*

-flammisq́; ſeueri
Illicitis arſere ſenes:

Si ponas *conceſſus*, hic dices, *Ignotis.*

-nec noxia tantum
Pocula proficiunt. aut quum turgentia ſucco
Frontis amaturæ ſubducunt pignora fœtæ.
Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,
Excantata perit. Quos non concordia miſti
Alligat vlla tori, blandæq́; potentia formæ,
Traxerunt torti magica vertigine fili.

Plura, ac maiora, & immodica,

Ceſſauere vices rerum, dilataq́; longa
Hæſit nocte dies. legi non paruit æther.
Torpuit & præceps audito carmine mundus.

Axibus

Axibus & rapidis impulſos Iuppiter vrgens:
At axes neutiquam mouētur, nec poli quidem.
Miratur non ire polos. Nunc omnia complent
Imbribus, & calido producunt nubila Phœbo.
quod ſequitur acutiſsimum eſt,
Et tonat ignaro cælum Ioue: vocibus iiſdem
Humentes latè nebulas, nimbóſque ſolutis
Excuſſere comis. ventis ceſſantibus æquor
Intumuit. rurſus vetitum ſentire procellas
Conticuit turbante Noto. puppiſmque ferentes
In ventum tenuere ſinus. de rupe pependit
Abſciſſa fixus torrens: amniſque cucurrit
Quâ non pronus erat. Nilum non extulit æſtas.
Mæander direxit aquas. Rodanúque morantem
Præcipitauit Arar. ſummiſſo vertice montes
Explicuere iugum. nubes ſuſpexit Olympus.
Solibus & nullis Scythicæ, quum bruma rigeret,
Dimaduere niues. impulſam ſidere Tethyn
Reppulit Æmonidum defenſo littore carmen.
Terra quoque immoti concuſsit pōderis axem:
Et medium vergens titubauit niſus in orbem.
Tantæ molis onus percuſſum voce receſsit:
Proſpectúmque dedit circumlabentis Olympi.
Nec hiſce contentus,
Omne potēs animal lethi, genitúmque nocere,
Et pauet Æmonias, & mortibus inſtruit artes.
Has auidæ tigres, & nobilis ira leonum
Ore fouent blando. gelidos his explicat orbes,
Inque pruinoſo coluber diſtenditur aruo.
Viperei coeunt abrupto corpore nodi:
Humanóque cadit ſerpens afflata veneno.

Vix reſpiraui. ſanè videor audire vnum quēpiam ex iis circulatorib', qui vicatim pharmaca venditant ſua. Ne tibi Muſæ talem dederint mentem, vt inſanus, non vates videare. Igitur ad alia,

In ſexto Sibylla diuini viri,
At Phœbi nondum patiens, immanis in antro
Bacchatur vates: magnum ſi pectore poſsit
Excuſsiſſe deum. tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitq́; premendo.
Non hoc ſono contētus Lucanus, in quinto addidit etiam vlulatus qui nuſquam leguntur,
Spumea tunc primùm rabies veſana per ora
Effluit, & gemitus, & anhelo clara meatu
Murmura, tunc mæſtus vaſtis vlulatus in antris,
Extremaq́; ſonant domita iam virgine voces.
In quarto diuini operis deſcribitur
Fama, malum quo non aliud velocius vllum
Mobilitate viget: viréſque acquirit eundo.
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras:
Ingreditúrque ſolo, & caput inter nubila cōdit.
Illam terra parens, ira irritata deorum,
Extremam (vt perhibent) Cæo, Enceladóque ſororem
Progenuit, pedibus celerem & pernicibus alis:
Monſtrum horrendū, ingens: cui quot ſunt corpore plumæ,
Tot vigiles oculi ſubter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſurrigit aures.
Nocte volat cæli medio, terræque per vmbram
A Stridens, nec dulci declinat lumina ſomno.
Luce ſedet cuſtos, aut ſummi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat vrbes.
Tam ficti prauíque tenax, quàm nuncia veri.

Quae ſequūtur etiam pertinent ad deſcriptionem,
Hæc tum multiplici populos ſermone replebat,
Gaudens: & pariter facta atque infecta canebat.
Ab hiſce deduxit ſua Flaccus in 11,
Quam Pater omnipotens digna atq; indigna canentem,
Spargentemq́; metus, placidis regionibus arcet
Ætheris. illa fremens habitat ſub nubibus imis,
Non Erebi, non diua Poli: terraſq́; fatigat,
Quas datur. Audentem primi faciuntq́; fouentq́;:
Mox omnes agit, & montes quatit improba linguis.
Statius Martis currum dixit eam mouere, in tertio Thebaidos,
B *-at vigil omni*
Fama ſono, varios rerum ſuccincta tumultus:
Melius: *rerum varios accincta.*
Antevolat currum: flatuq́; impulſa gementum
Alipedum trepidas denſo cum murmure plumas
Excutit. vrget enim ſtimulis auriga cruentis
Facta, infecta loqui. Bellica Marte ſtimulatur,
-curruq́; infeſtus ab alto
Terga comasq́; deæ Scythica pater increpat haſta.
Neſcio quare *comas.*

In eundem librum totum belli apparatum trāſtulit ex optimo præceptore: à quo pro ſumma laude atque gloria duxit, ſuperari poſſe. quis enim omnium mortalium ad illa aſpiret?

Ardet inexcita Auſonia, atq; immobilis antè:
Pars pedes ire parat campis: pars arduus altis
C Puluerulētus equis furit: omnes arma requirūt.
Pars læues clypeos, & ſpicula lucida tergunt
Aruina pingui: ſubigúntque in cote ſecures.
Signáque ferre iuuat, ſonitúſq; audire tubarū.
Quinque adeò magnæ poſitis incudibus vrbes
Tela nouant: Atina potens, Tybúrque ſuperbū,
Ardea, Cruſtumeríque, & turrigeræ Antemnæ.
Tegmina tuta cauant capitū: flectūtque ſalignas
Vmbonum crates. alii thoracas ahenos,
Aut læues ocreas lento ducunt argento.
Vomeris huc & falcis honos, huc omnis aratri
D Ceſsit amor: recoquunt patrios fornacib' enſes.
Claſsica iánque ſonant. it bello teſſera ſignum.

Tum illa verè militaria, quaſi quum ad arma conclamatur. videor enim hoc ipſum agere,
Hic galeam tectis trepidus rapit: ille frementes
Ad iuga cogit equos: clypeumq́; auroq́; trilicem
Loricam induitur fidoq́; accingitur enſe.
Nec imbellia illa Papiniana, ſed optima,
-liquere domos, dilectaq́; læti
Connubia, & primo plorantes limine natos:
Melius, *primo flentes in limine.*
Tantus in attonitos cecidit deus. Arma paternis
Poſtibus, & fixos ſuperûm ad penetralia currus
Vellere amor. tunc feſſa putri rubigine tela:
Nimis audax epitheton, *feſſa.*
Hærenteſq́; ſitu gladios in ſana recuruant
Vulnera: & attrito cogunt iuueneſcere ſaxo.

Hi tereteſ galeas,magnorumq́; aerea ſuta
Non ſunt *tereteſ* galeæ. Teretia ſunt longa.
Thoracum, & tunicas chalybũ ſqualllore crepantes
Pectoribus aptare ſuis. Gortynia lentant
Imò lenta & retenta,tendunt aut curuantur.
Cornua. Iam falces,auidis & aratra caminis
Raſtraq́;,& incurui ſæuum rubuere ligones.
Cædere nec validas ſanctis è ſtirpibus haſtas:
Mallem ſacris,quàm *ſanctis.*
Nec pudor emerito clypeum veſtiſſe iuuenco.
Irrupere Argos:mœſtiq́; ad limina Regis
Bella animis,bella ore fremunt.
Sed etiam quod Alecto Maronis facit, hoc huius Bellona,
Prima manu rutilam de vertice Lariſſæo
Oſtendit Bellona facem:dextraq́; trabalem
Haſtam intorſit agens:liquido quæ ſtridula cælo
Fugit: & aduerſa celſo ſtetit aggere Dirces.
Mox & caſtra ſubit:ferroq́;,auroq́; coruſcis
Miſta viris turmale fremit:dat euntibus enſes:
Plaudit equos:vocat ad portas:hortamina fortes
Non placet vox,*hortamen*,in Heroico.
Præueniunt:timidisq́; etiam breuis addita virtus.
Dixerat enim ille,
At ſæua è ſpeculis tempus dea nacta nocendi,
Ardua tecta petit:ſtabuli & de culmine ſummo
Paſtorale canit ſignum:cornuq́; recuruo
Tartaream intendit vocem:qua protinus omne
Contremuit nemus,& ſyluæ intonuere profundæ.
Audijt & Triuiæ longè lacus:audijt amnis
Sulphurea Nar albus aqua,fonteſq́; Velini:
Et trepidæ matres preſſere ad pectora natos
Tum verò ad vocem celeres,qua buccina ſignum
Dira dedit,raptis concurrunt vndique telis
Indomiti agricolæ.
Elyſii campi Tranſeamus ad amœnitatem quampiam. Elyſium ſuum Claudianus in ſecundo de Raptu,
Amiſſum ne crede diem.ſunt altera nobis
Sidera:ſunt orbes alij:lumenq́; videbis
Purius:Elyſiumq́; magis mirabere ſolem,
Cultoreſq́; pios.illic precioſior ætas
Aurea progenies habitat:ſemperq́; tenemus,
Quod ſuperi meruere ſemel. Acutè dictum,
-nec mollia deſunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores:quos non tua protulit Ætna.
Eſt etiam lucis arbor prædiues opacis,
Fulgentes viridi ramos curuata metallo:
Hæc tibi ſacra datur:fortunatumq́; tenebis
Autumnum:& fuluis ſemper ditabere pomis.
Ex Muſæi dictis in ſexto,
Nulli certa domus:lucis habitamus opacis
Riparumq́; toros,& prata recentia riuis
Incolimus. Quorũ deſcriptio pauló ſuperius,
Deuenere locos lætos,& amœna vireta
Fortunatorum nemorum,ſedeſq́; beatas.
Largior hîc campos æther & lumine veſtit
Purpureo:ſolemq́; ſuum:ſua ſidera norunt.
Neque otium iners ac veternoſum:ſed
Pars in gramineis exercent membra palæſtris:
Contendunt ludo:& fulua luctantur arena
A *Pars pedib⁹ plaudunt choreas, & carmina dicunt.*
Et mox,
Arma procul,curruſq́; virûm miratur inanes.
Stant terra defixæ haſtæ. nihil citius aut magis deprauat haſtas. *-paſſimq́; ſoluti*
Per campos paſcuntur equi. Quæ gratia currûm
Armorumq́; fuit viuis:quæ cura nitentes
Paſcere equos,eadem ſequitur tellure repoſtos.
Quinetiam,
Conſpicit ecce alios dextra læuaq́; per herbam
Veſcentes,lætumq́; choro Pæana canentes
Inter odoratum lauri nemus.vnde supernè
Plurimus Eridani per ſyluam voluitur amnis.
Quin & illorũ collatio locorum ex duobus magnis poetis illuſtris erit. Statii nánque Tireſias in quarto ciet Erebum,
Tartareæ ſedes,& formidabile regnum
B Mortis inexpletæ:túque ô ſæuiſsime fratrum,
Cui ſeruire dati manes,æternáque ſontum
Supplicia,atque imi famulantur regia mundi:
Soluite pulſanti loca muta,& inane ſeueræ
Perſephones:vulgúſque caua ſub nocte repoſtũ
Elicite:& plena redeat ſtyga portitor alno.
Ferte ſimul greſſus,nec ſimplex manibus eſto
In lucem remeare modus.tu ſepare cœtu
Elyſios Perſææ pios,virgáque potenti
Nubilus Arcas agat.contrà per crimina functis,
Qui plures Erebo,pluréſque è ſanguine Cadmi
Angue ter excuſſo,& flagranti præuia taxo
Tiſiphone dux pande diem:nec lucis egentes
Cerberus occurſu capitum detorqueat vmbras.
Erichtho verò Lvcani in vi,lõge atrocior,
C Eumenides,Stygiũque nefas,pœnęq; nocentũ,
Et Chaos innumeros auidũ confundere mũdos,
Et rector terræ:quem longa in ſecula torquet
Mors dilata deum: Styx,& quos nulla meretur
Theſſalis Elyſios. Cælũ,matrémq; peroſa (quã
Perſephone,noſtræque Hecates pars vltima: per
Manib⁹,& mihi ſunt tacitæ commercia linguæ:
Ianitor & ſedis laxæ:qui viſcera ſæuo
Spargis noſtra cani:repetitáque fila ſorores
Fracturæ:túque ô flagrantis portitor vndæ,
Iam laſſate ſenex ad me redeuntibus vmbris
Exaudite preces:ſi vos ſatis ore nefando,
Pollutóque voco:ſi nũquã hæc carmina fibris
Humanis ieiuna cano:ſi pectora plena
D Sæpe dedi,& laui calido proſecta cerebro:
Siquis,qui veſtris caput extáque lãcibus infans
Impoſuit,victurus erat:parete precanti.
Qvvm autem vel ad preces vel ad imperia cunctarentur manes: in vtroque poeta eſt mox obteſtãtium minitantiúmque Necyomagorum modus. Hic enim,
Tiſiphone,vocíſque meæ ſecura Megæra,
Non agitis ſæuis Erebi per inane flagellis
Infelicem animam?iam vos ego nomine vero
Eliciam:Stygiáſque canes in luce ſuperna
Deſtituam.per buſta ſequar.per funera cuſtos
Expellam tumulis.abigam vos omnibus vrnis.
Teque deis,ad quos alio procedere vultu
Ficta ſoles,Hecate pallenti tabida forma

Oſten-

Oſtendam, faciémque Erebi mutare vetabo.
Eloquar immenſo terræ ſub pondere: quæ te
Contineant Ennea dapes: quo fœdere mœſtum
Regem noctis ames, quæ te contagia paſſam
Noluerit reuocare Ceres. Tibi peſsime mundi
Arbiter, immittam ruptis Titana cauernis:
Et ſubito feriere die. Paretis? at ille
Compellendus erit, quo nunquam terra vocato
Non excuſſa tremit: qui Gorgona cernit apertã,
Verberibúſque ſuis trepidam caſtigat Erinnyn.
Indeſpecta tenet vobis qui Tartara -
(MELIVS, Vobis indeſpecta tenet) —cuius
Vos eſtis ſuperi: Stygias qui peierat vndas.

TIRESIAS autem,

Teſtor, ait, diuos, quibus hunc ſacrauimus ignẽ,
Læuáque conuulſæ dedimus carcheſia terræ,
Iam nequeo tolerare moram. Caſſúſne ſacerdos B
Audior? an rabido iubeat ſi Theſſala cantu
Ibitis? & Scythicis quoties armata venenis
Colchis aget: trepido pallebunt Tartara motu?
Noſtri cura minor ſi non attollere buſtis
Corpora, nec plenas antiquis oſsibus vrnas
Egerere, & miſtos cælíque, Erebíque ſub vnum
Funeſtare deos libet? aut exanguia ferro
Ora ſequi, atq; ægras functorum carpere fibras?
Ne tenues annos, nubémque hanc frõtis opacæ
Spernite ne, moneo. Et nobis ſæuire facultas.

TVM ad minas,

Scimus enim, & quicquid diei, noſcíque timetis.
Et turbare Hecaten: ni te Thymbræe vererer.
Et triplicis mundi ſummũ quem ſcire nefaſtum
Illum: ſed taceo. prohibet tranquilla ſenectus.

PENTHEI miſeriam ex matris inſania breuiſsimè perſtrinxit Maro. Claudianus adduxit ad comparationem in Eutropium,

Quales Aonio Thebas de monte reuerſæ
Mænades infectis Pentheo ſanguine thyrſis:
Quum patuit venatus atrox: matrióq́; rotatum
Conſpexere caput: greſſus caligine figunt:
Et rabiem deſiſſe dolent.

OVIDIVS in tertio rem ipſam luculẽtè narrat,

Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt: prima eſt inſano concita curſu:
Prima ſuum miſſo violauit Penthea thyrſo
Mater: &, ô geminæ, clamauit, adeſte ſorores.
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in vnum
Turba furens: cũctæ coeũt: trepidũq; ſequuntur,
Iã trepidũ, iam verba minus violenta loquẽtem,
Iam ſe damnantem, iam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, fer opem matertera, dixit,
Autonoe: moueant animos Actæonis vmbræ.
Illa, quis Actæon, neſcit: dextramq; precantis
Abſtulit: Inoo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix, quæ matri brachia tendat:
Trunca ſed oſtendẽs deiectis vulnera membris,
Aſpice mater, ait. viſis vlulauit Agaue:
Colláque iactauit: crinémque per aera mouit:
Auulſumque caput digitis complexa cruentis
Clamat: iò comites, opus hoc, victoria noſtra eſt.

INTER Idyllia Theocriti recenſetur illud,

A in quo hæc ſcripta ſunt,

Πενθεὺς δ' ἀλιβάτω πέτρας ἄπο πάντ' ἐθεώρει,
Σχῖνον ἐς ἀρχαίαν καταδὺς, ἐπιχώριον ἔρνος.
Αὐτονόα πρᾶτα νιν ἀνέκραγε δεινὸν ἰδοῖσα,
Σὺν δ' ἐτάραξε ποσὶ μανιώδεος ὄργια Βάκχου,
Ἐξαπίνας ἐπιοῖσα, τὰ δ' οὐχ ὁρέοντι βέβηλοι.
Μαίνετο μέν θ' αὐτὰ, μαίνοντο δ' ἄρ' εὐθὺ καὶ ἄλλαι.
Πενθεὺς μὲν φεῦγεν πεφοβημένος, αἱ δ' ἐδίωκον,
Πέπλως ἐκ ζωστῆρος ἐς ἰγνύαν ἐρύσαισαι.
Πενθεὺς μὲν τόδ' ἔειπε, τίνος κέχρηθε γυναῖκες;
Αὐτονόα τόδ' ἔειπε, τάχα γνώσῃ πρὶν ἀκούσῃς.
Μάτηρ μὲν κεφαλὰν, μυκήσατο, παιδὸς ἑλοῖσα,
Ὅσον περ τοκάδος τελέθει μύκημα λεαίνας.
Ἰνὼ δ' ἐξέρρηξε σὺν ὠμοπλάτᾳ μέγαν ὦμον,
Λὰξ ἐπὶ γαστέρα βᾶσα· καὶ αὐτονόας ῥυθμὸς αὐτός.
Αἱ δ' ἄλλαι τὰ περισσὰ κρέα νομέοντο γυναῖκες.
Ἐς Θήβας δ' ἀφίκοντο πεφυρμέναι αἵματι πᾶσαι,
Ἐξ ὄρεος πένθημα, καὶ οὐ Πενθῆα φέρουσαι.

In quibus, vt in cæteris penè omnibus, lõgè minorem ſpiritum poeticum inuenies in Græcis, quàm in Latinis. In vtriſque autem audaciam mendaciſsimam. Vix ſex homines brachium auellere queant.

IN primo Argonauticôn vota concepit pro filio Peleus,

Hoc ſuperi ſeruate caput. in cætera Chiron
Da mihi. te paruus lituos, & bella loquentem
Miretur: ſub te puerilia tela magiſtro
Venator ferat: & noſtram feſtinet ad haſtam.

Haud abſimilia in tertio Honorii conſulatu apud Claudianum, *-Rex ô ſtellantis Olympi,*

C *Talis perdomito redeat mihi filius hoſte,*
Hyrcanas populatus opes, aut cæde ſuperbus
Aſſyria, ſic enſe rubens: nimis coacta ſynecdoche: *-ſic flamine crebro*
Turbidus, & grato reſperſus puluere belli:
Armaq́; gauiſo referat captiua parenti.

Gauiſo, plebeium: *gaudenti*, non eſt auſus: *læto*, non explet numerum.

TALIA & Annibal SILII ad filiolum, in III,
-ſpes ô Carthaginis altæ
Nate, nec Æneadum leuior metus: amplior, oro,
Sis patrio decore: & factis tibi nomina condas:
Qui ſuperes bellator auũ: ianque ægra timoris
Roma tuos numeret lacrymãdos matribus an-
D Ni præſaga meos ludãt præcordia ſenſus: (nos.
Ingens huc terris creſcit labor: ora parentis
Agnoſco, toruáque oculos ſub fronte minaces,
Vagitúſque grauẽ, atque irarum elemẽta mearũ.
Siquis forte deus tantos inciderit actus,
Vt noſtro abrumpat letho primordia rerum:
Hoc pignus belli coniunx ſeruare labora.
Cúmque datum fari: duc per cunabula noſtra.
Tangat Eliſæas palmis puerilibus aras:
Et cineri iuret patrio Laurentia bella.
Inde vbi flore nouo pubeſcet firmior ætas:
Emicet in Martem: & calcato fœdere victor
In Capitolina tumulum mihi vindicet arce.

Aiacis quoque Sophoclæi affectus iidem,

Ὦ παῖ γένοιο πατρὸς εὐτυχέστερος,
Τὰ δ' ἄλλ' ὁμοῖος· καὶ γένοι' ἂν οὐ κακός.

Et paulò pòſt, –δεῖ σ' ὅπως πατρὸς

Δείξεις ἐν ἐχθροῖς, οἷος ἐξ οἵου 'τράφης.

Sed & Hector in ſexto Iliados ea precatur, quæ nos quoque nobis euenire cupiamus,

Ζεῦ, ἄλλοι τε θεοὶ, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι
Παῖδ' ἐμὸν, ὡς καὶ ἐγώ περ, ἀριπρεπέα Τρώεσσιν,
Ὧδε βίην τ' ἀγαθὸν, καὶ Ἰλίου ἶφι ἀνάσσειν.
Καί ποτέ τις εἴπῃσι πατρός δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων.
Ἐκ πολέμου ἀνιόντα, φέροι δ' ἔναρα βροτόεντα,
Κτείνας δήϊον ἄνδρα, χαρείη δὲ φρένα μήτηρ.

Claudianus in Proſerpinæ tela cũ Ouidio certat de rerum ſedibus poſt primam cõfuſionem. vter igitur vincat, ex his manifeſtum erit,

Hic elementorum ſeries, ſedéſque paternas
Inſignibat acu. veterem qua lege tumultum
Diſcreuit natura parens: & ſemina iuſtis
Diſceſſere locis. Quicquid leue fertur in altum.
In medium grauiora cadunt. incanduit Æther.
Egit flamma polum. fluxit mare. terra pependit.

NIHIL minus, ſed cum vulgo loquutus eſt.

IN primo Metamorphoſeôn,

Hanc Deus, & melior litem Natura diremit.
Nam cælo terras, & terris abſcidit vndas:
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aere cælum.
Quæ poſtquã euoluit, cæcóque exemit aceruo:
Diſſociata locis concordi pace ligauit.
Ignea conuexi vis & ſine pondere cæli
Emicuit: ſummáque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aer illi leuitate, locóque.
Denſior his tellus, elementáque grandia traxit,
Et preſſa eſt grauitate ſui. circunfluus humor
Vltima poſſedit: ſolidúmque coercuit orbem.

SED & zonas paulò pòſt ad hunc modum digerit,

Vtque duæ dextra cælum, totidémque ſiniſtra
Parte ſecãt zonæ: quinta eſt ardentior illis: (ſtra
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura dei: totidémque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media eſt, nõ eſt habitabilis æſtu.
Nix tegit alta duas. totidem inter vtrámque lo-
Têperieq̃; dedit, miſta cũ frigore flãma. (cauit:

SIC & ille, (bro

Addit quinque plagas: mediam ſub tegmine ru-
Obſeſſam feruore notat, ſquallebat aduſtus
Limes: & aſsiduo ſitiebant ſtamina ſole.
Vitales vtrinque duas: quas mitis oberrat
Temperies habitanda viris. cum fine ſupremo
Torpentes traxit geminas: brumáque perenni
Fœdat, & æterno conſtringit frigore telas.

IN primo perfecti operis,

Quinque tenent cælum zonæ: quarum vna coruſco
Semper ſole rubens, & torrida ſemper ab igni:
Quam circum extremæ dextra, læuaq́; trahuntur
Cærulea glacie concretæ, atque imbribus atris.
Has inter, mediamq́; duæ mortalibus ægris
Munere conceſſæ diuûm.

DEORVM concilium Ouidius in eodem,

Eſt via ſublimis cælo manifeſta ſereno:
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta Tonantis,
Regalémque domum. dextra, læuáque deorum
A Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuerſa locis. à fronte potentes
Cælicolæ, clarſque ſuos poſuere Penates.
Hic locus eſt, quem ſi verbis audacia detur:
Haud timeam magni dixiſſe Palatia cæli.
Ergo vbi marmoreo Superi ſedere receſſu:
Celſior ipſe loco, ſceptróque innixus eburno
Terrificam capitis concuſsit térque quaterque
Cæſariem: cum qua terram, mare, ſidera mouit.

CLAVDIANVS in tertio de Raptu, Iouis iuſſu Irim de cælo deducit,

Illa colorato Zephyros tranſgreſſa volatu
Numina cõclamat pelagi: Nympháſq; morãtes
Increpat: & fluuios humentibus euocat antris.

SPECIOSIORA quàm Ouidiana illa. tum autem ciuilia,

B Ancipites, trepidíque ruunt. quæ cauſa quietos
Exciet it: tanto quæ res agitanda tumultu?
Vt patuit ſtellata domus: conſidere iuſsi.
Nec confuſus honor. Cæleſtibus ordine ſedes.
Prima datur. tractũ proceres tenuere ſecundum
Æquorei, placidus Nereus, & lucida Phorci
Canicies: Glaucum ſeries extrema biformem
Accipit, & certo manſurum Protea vultu.
Nec non & ſenibus fluuiis conceſſa ſedendi
Gloria: plebeio ſtat cætera more iuuentus.
Mille amnes, liquidis incumbunt patribus vdæ
Naides: & taciti mirantur ſidera Fauni.

STATIVS in primo Thebaidos quamproximè ad palmam,

At Iouis imperio rapidi ſuper atria cæli
Lectus concilio diuûm conuenerat ordo
C Interiore polo. ſpatiis hinc omnia iuſta
Primæque, occiduæque domus: effuſa ſub omni
Terra, atque vnda die. Mediis ſeſe arduus infert
Ipſe deis, placido quatiens tamen omnia vultu:
Stellantíque locat ſolio. Nec protinus auſi
Cælicolæ: veniam donec pater ipſe ſedendi
Tranquilla iubet eſſe manu: mox turba vagorũ
Semideũm, & ſummis cognati nubibus amnes:
Et compreſſa metu ſeruantes murmura venti,
Aurea templa replent miſti. conuexa deorum
Maieſtate tremunt. Radiant maiore ſereno
Culmina, & arcano florentes lumine poſtes. (rũ,

MARONIS maieſtas ſuis cõtenta, nihil ho-

Panditur interea domus omnipotẽtis Olympi,
D Conciliúmque vocat diuûm pater, atque hominum rex
Sideream in ſedem: terras vnde arduus omnes,
Caſtráque Dardanidum aſpectat, populóſque
Conſidunt tectis bipatentibus, (Latinos

OVIDIANVM Chaos aliis numeris proſequutus eſt Lucanus in primo,

–ſic cum compage ſoluta
Secula tot mundi ſuprema coegerit hora,
Antiquum repetẽs iterum Chaos: omnia miſtis
Sidera ſideribus concurrent. ignea pontum
Aſtra petent. tellus extendere littora nolet:
Excutiétque fretum. fratri contraria Phœbe
Ibit: & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi: totáque diſcors
Machina

Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.

PINGVIS ſanè excurſus, & oſtētationis pleniſſimus. nam Ouidius, quod aggreſſus eſt profiteri, iure narrat,

Vnus erat toto terrarum vultus in orbe:
Quem dixêre Chaos, rudis indigeſtáque moles.
Nec quicquā, niſi pōdus iners, cōgeſtáque eodē
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.

ET interiectis carminibus de confuſione tandem,

Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.

Caci repræſentatio.

Virgilianum Cacum duo poetæ diuerſis hiſtoriis repræſentarunt. Apud Flaccū igitur in IIII, agnoſces illū ex Amyci immanitate. apud PAPINIVM in I, Thebaidos ex Adraſti narratione, quā de vaſtatore monſtro inſtituit. In VIII,

Hic ſpelunca fuit vaſto ſummota receſſu,
Semihominis Caci facies quam dira tegebat,
Solis inacceſſam radiis: ſempérque recenti
Cæde tepebat humus: foribúſq; affixa ſuperbis.
Ora virûm triſti pendebant pallida tabo.

AMYCI autem,

Littore in extremo ſpelunca apparuit ingens
Arboribus ſuper, & dorſo contecta minanti:
Nō quæ dona deûm, non quæ trahat ætheris ignem:
Infelix domus, & ſonitu tremebunda profundi.
Vt varii pro rupe metus. hic trunca rotatis
Brachia rapta viris, ſtrictóque immortua ceſtu:
Oſſáque tetra ſitu: capitum mœſtiſsimus ordo.

AT quemadmodum Euander de Caco: ſic Adraſtus de mōſtro verba facit inter ipſa ſacrificia. Illum interficit Hercules: hoc Corœbus: operepretium eius videre faciem viuentis, & vt ille Vulcano ſatus: ſic hoc,

-monſtrum infandis Acheronte ſub imo
Conceptū Eumenidū thalamis: cui virginis ora
Pectoráque, æternum ſtridens à vertice ſurgit:
Et ferrugineam frontem diſcriminat anguis.

ILLIVS quoque,

-nequeunt expleri corda tuendo
Terribiles oculos, vultum, villoſaq; ſetis
Pectora ſemiferi, atq; extinctos faucibus ignes.

Ita & huius,

-iuuat ire, & viſere iuſta
Liuentes in morte oculos, vteriq; nefandam
Proluuiem, & craſſo ſquallentia pectora tabo.

Nihil *ſquallet tabo*. ſed ſquallor eſt αὐχμός. ab aſperitate τῶν φολιδωτῶν. vt diximus in Originibus & in hiſtoriis Ariſtoteles.

Noctis & Somni.

NOCTIS, & Somni deſcriptionem animaduertimus apud multos. Virgilius in V, ſimpliciſſimè,

Ecce deus ramum Lethæo rore madentem,
Viq; ſoporatum Stygia, ſuper vtraque quaſſat
Tempora, cunctantiq; natantia lumina ſoluit.

Somni verò tempus & noctis diuinitus, in IIII, quod & alibi poſuimus: cæterùm decies repetitum placebit,

Nox erat: & placidum carpebant feſſa ſoporem
A Corpora per terras: ſyluæque, & ſæua quierant
Æquora: cùm medio voluuntur ſidera lapſu:
Cùm tacet omnis ager, pecudes, pictęq; volucres
Quæq; lacus latè liquidos, quæq; aſpera dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Lenibant curas, & corda oblita laborum.

CVIVS lucis vmbra quædam eſt in VII, Punicorum,

Cuncta per & terras, & lati ſtagna profundi
Condiderat ſomnus, poſitoq; labore dierum
Pacem nocte datam mortalibus orbis agebat.

Ac quemadmodum ibi,

At non infelix animi Phœniſſa, nec vnquam
B *Soluitur in ſomnos, oculíſue aut pectore noctem*
Accipit. SIC apud SILIVM iiſdem verborum momentis,

At non Sidonium curis flagrantia corda
Ductorem, vigileſq; metus haurire ſinebant
Dona ſoporiferæ noctis.

IN V, Syluarū PAPINIVS floridiſsima, atque amœniſsima. poſtquam enim deorum placidiſſimum appellauit, ſubdit,

Tacet omne pecus, volucréſque, feræque:
Et ſimulant feſſos curuata cacumina ſomnos:
Nec trucibus fluuiis idem ſonus: occidit horror
Æquoris, & terris maria inclinata quieſcunt.

IN I, Achilleidos breuius,

-totis vbi ſomnus inertior alis
C Defluit in terras, mutúmque amplectitur orbē.

AT in X, Thebaidos ſomni ſedem ingenioſè admodum, & Ouidianè,

Stat ſuper occiduæ nebuloſa cubilia noctis
Æthiopáſque alios, nulli penetrabilis aſtro
Lucus iners: ſubtérq; cauis graue rupibus antrū
It vacuum in montem, quà deſidis atria ſomni
Securumq; larem ſegnis natura locauit.

IMO ſolers, ac vegeta ſegnem, nō ipſa ſegnis,

Limen opaca quies, & pigra obliuia ſeruant,
Et nunquam vigili torpens ignauia vultu.
Otia veſtibulo, preſſiſq; ſilentia pennis
Muta ſedent, abiguntq; truces à culmine ventos.

non ſunt igitur *otia*, nullum enim negotioſius negotium, quàm *ventos* arcere,

Et ramos errare vetant, neque ramorum mo-
D tum errorem dixerim, *-& murmura demunt.*

Alitibus: non hîc pelagi, licet omnia clament
Littora, non illic cæli fragor, -non rectè poſuit de vno loco, *hîc*, & *illic*. *-ipſe profundis*
Vallibus effugiens, ſpeluncæ proximus amnis.

Non placet currens fluuius, ſed ſtagnum,

Saxa inter, ſcopuloſq; tacet. nigrantia circum
Armenta. omne ſolo recubat pec⁹ & noua marcent
Gramina: terrarumq; inclinat ſpiritus herbas.

Ipſe autem vacuus curis humentia ſubter
Antra ſoporifero ſtipatus flore tapetis
Incubat. exhalant veſtes: & corpore pigro
Strata calent. ſupráque torū niger efflat anhelo
Ore vapor. manus hæc fuſos à tempore læuo
Suſtentat crines, hæc cornu oblita remiſit.

IGITVR OVIDIVM, qui hæc omnia penè dixit, aut imitatus: aut adhibito iudicio, qui-

buſdam vltro omiſsis ſuperare conatus eſt. Ille A nánque in XI,

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu:

Melius ad polum, quàm ad Occidẽtem, vt STATIVS. Nulla enim in parte occidens eſt, quin ibidem oriens quoque ſit. Quare non eſt noctis locus, aut ſomni potiꝰ, quàm diei ac vigiliç. ſub polo autẽ ſita loca procul à luce ſunt & à calore.

Mons cauus, ignaui domus, & penetralia Somni.

Rectè *penetralia*: quia & receſſum, & longè abductũ dicebat: cætera ſunt, è quibꝰ ſua STATIVS.

Quò nunquã radiis oriens, mediúſue, cadénſue
Phœbus adire poteſt, nebulæ caligine miſtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Euocat auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitíue canes, canibúſue ſagacior anſer,
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami.

CASTIGATIVS quàm PAPINIVS,

Humanæue ſonum reddunt conuicia linguæ
Tuta quies habitat. ſaxo tamen exit ab imo
Riuus aqua Lethes, per quem cũ murmure labens
Inuitat ſomnos crepitantibus vnda lapillis.

Prudentius, quàm ille, non dedit fluuium aliunde, quàm à Lethe. Neque motum dedit ei ſine murmure ob ſomni conciliationem. Animaduerte tamen loquendi modum: *vnda labens per aquæ riuum.*

Ante fores antri fœcunda papauera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem, C
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Ianua, ne verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota: cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt Ebeno ſublimis in antro
Plumeus, vnicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipſe deus membris languore ſolutis.
Hunc circa paſsim varias imitantia formas
Somnia vana iacent.

APPONIT deinde numerum.

Protei formas varias canit in IIII, perfecti operis vir diuinus,

Tum variæ illudent ſpecies, atque ora ferarum.
Fiet enim ſubitò ſus horridus, atráque Tigris,
Squammoſúſq; Draco, & fulua ceruice Leæna.
Aut acrem flammę ſonitũ dabit: atq; ita vinclis
Excidet: aut in aquas tenues dilapſus abibit. D

SILIVS in VII,

Per varias luſit formas, & terruit atri
Serpentis ſquammis: horrendaq́; ſibila torſit:
Et fremuit toruo mutatus membra leone.

Et quemadmodum ad Ariſtæum,

Nam quis te iuuenum confidentiſsime, noſtras
Iuſsit adire domos, quídue hinc petis?

Sic ille,

Dicite, ait, quæ cauſa viæ? quíſue ora repente
Peruaſit pallor? cur ſcire futura libido? & ibi,
Scis Proteu, ſcis ipſe: nec eſt te fallere cuiquam.

& hic, *-noſtri noſtros præſage timores.*

Ouidius in VIII,

Nam modò te iuuenem, modò te videre leonẽ.
Nũc violẽtus aper: modò quẽ tetigiſſe timerẽt,
A Anguis eras: modò te faciebãt cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri.
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarũ,
Flumen eras: interdum vndis contrarius ignis.

IN XI, de Thetide penè eadem.

IN XXI, Iliados Xanthus, vt Achillem à Troianorum cæde arceat, magnis vndis, atque vorticibus intumeſcit. fluuii verò impetum reprimit Vulcanus. Sic Punicorum IIII, aduerſus Scipionem turget Trebia: cuius inſolentiam comprimit idem Vulcanus. Idem argumentum in IX Thebaidos, de Iſmeno atque Hippomedonte.

Δεινὸν δ᾽ ἀμφ᾽ ἀχιλῆα κυκώμενον ἵστατο κῦμα.
Ὤθει δ᾽ ἐν σάκεϊ πίπτων ῥόος. SILIVS,

-conſurgens aggere aquarum
B Impulit: atq; humeros curuato gurgite preſsit.
Arduus aduerſa mole irrumpentibus vndis
Stat ductor, clypeóq; ruẽtem ſuſtinet amnem.

PAPINIVS in ipſis incremẽtis diutius moratur. diluuium quoq; ipſum adauget alia materia ad opprimendum bellatorem:

-nec mole liquenti
Contentus, carpit putres ſeruantia ripas
Arbuſta, annoſaſq́; trabes, eiectaq́; fundo
Saxa rotat. Sed & vt illi,
-& obiecta diſpellit flumina parma.

Poſt multam denique pugnã, ſedat Iupiter fluminis furorem.

C Punicorum V, Flamminii galea inſignis ſcylla: Turni, verò chimærà,

Cui triplici crinita iuba galea alta chimæram
Suſtinet Ætnęos efflantem naribus ignes.
Tam magis illa fremẽs, & triſtibus effera flãmis,
Quàm magis effuſo crudeſcũt ſanguine pugnę.

SILIVS,

Ære, atque æquorei tergo flauente iuuenci
Caſsis erat munita viro: cui vertice ſurgens
Triplex criſta iubas effundit crine Sueuo.
Scylla ſuper fracti contorquens pondera remi
Inſtabat, ſæuóſque canum pandebat hiatus.

SIC Turni clypeus: quos verſus adduxi ſuprà alia de cauſa,

At leuem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, iam ſetis obſita, iam bos:
D *Argumentum ingens, & cuſtos virginis Argus,*
Cælataq́; amnem fundens pater Inachus vrna.

Sic Flaminii,

Tum clypeum quatit, aſperſum quem cædibus olim
Celticus ornarat cruor: humentiq́; ſub antro
Cen fœtum lupa permulcens puerilia membra,
Ingentem Aſſaraci calo nutribat alumnum.

Ad imaginem autem diuini clypei ſuum Silius pro Annibale fabricatus eſt in II: in quo cùm cętera, tum hæc quoque de opulentiſsimo præceptore mutuatus eſt,

Condebat prima Dido Carthaginis arces:
Inſtabatq́; operi ſubducta claſſe iuuentus.
Molibus hi claudunt portus: his tecta, domusq́;
Partiris iuſtẽ, Bitia veneranda ſenecta:
Inſtant ardentes Tyrij. pars ducere muros:

molirique

Moliriq́; arcem:& manibus ſubuoluere ſaxa.
Pars optare locum tecto,& concludere ſulco.

Serpentum cauſa in Aftica ab OVIDIO in IIII, Metamorphoſeôn.

Cúmque ſuper Libycas victor penderet arenas:
Gorgonei capitis guttæ cecidêre cruentæ:
Quas humus exceptas varios animauit in angues.
Vnde frequẽs illa eſt, infeſtáque terra colubris.

SILIVS in III, breuiſsimè,

Fama docet, cæſa rapuit cùm Gorgonis ora
Perſeus in Libya dirum efflux iſſe cruorem.
Inde Meduſæis terram exundaſſe chelydris.

At nõ paucis in IX, LVCANVS. Perſei nánq; fabulam totam inſerit, tandem verò,

-fœcundaq́; nulli
Arua bono virus ſtillantis tabe Meduſæ
Concipiunt, diroſq́; fero de ſanguine rores
Quos calor adiuuit, putriq́; incoxit arena.

Inferorum regnum prolixa narratione deſcribit in XIII, SILIVS: quem locũ, qui volet, conferet cum iis quæ in VI, diuini operis dicuntur: quæque in Orphei fabula ſcribit OVIDIVS. In XVI, quoque ludos edit idẽ SILIVS: queẽadmodum PAPINIVS in VI, longis vterque ambagibus, neque ſine ineptiis interdum. cui erit otium, inter eos quid interſit, quid conueniat, iudicare poterit:

Quæ porricit Anchiſes in III, libamenta,
Tum pater Anchiſes magnum cratera corona
Induit, impleuitque mero: diuóſque vocauit
Stans celſa in puppi,
Dii maris & terræ, tempeſtatúmque potentes,
Ferte viam facilem vento, & ſpirate ſecundi.

IN I, FLACCVS poſtquã de patera multa, Iaſonem eadem porricientem facit,

Hac pelago libat latices, & talibus infit:
Dii, quibus vndarum, tempeſtatíſque ſonoræ
Imperium, & magno penitus par regia cælo:
Túque fretũ, diuóſque pater ſortite biformes,
& quæ ſequuntur,

Dædali fuga in VI, diuini operis,

Dædalus (vt fama eſt) fugiens Minoia regna
Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo
Inſuetum per iter, gelidas enauit ad Arctos.

SILIVS in XII, tanquam puer excipiens nutricis verba,

-ætherias aliena tollere in auras
Auſus ſe penna, atq; homini monſtrare volatus:
Suſpẽſum hic librãs media inter nubila corpus
Enauit: ſuperóſque nouus conterruit ales.
Natum etiam docuit falſæ ſub imagine plumæ
Attentare vias volucrum, lapſúmque ſolutis
Pennarum remis: &c.

HOC idem in VII, Metamorphoſ. deprehendes: vbi etiam remigii mentio fit: ſicut & apud Virgilium. Quod SILIVS, *pennarum remis.*

Hypſipyles autem & Iaſonis conuiuium in II, Argonauticôn, totum eductũ eſt ex I, diuini operis.

Cimmerios ex Homericæ Vlyſſeæ XI, Stra-

A bo agnouit in I. Aiunt tamen Geographi eos eſſe Scythis affines. Quare non erũt vt ſcribit ille,

Ἡ δ' εἰς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο
Ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε,
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅταν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται.
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Hæc maximo cum diſpendio veritatis: vt nõ ſine magna cauſa Plato vetuerit poetas ingredi ſuam ciuitatem. Quæ nánque tandem terrarum pars tam extra Solis radios eſt, vt nunquam eis
B illuſtretur? Quin & Latinorum quoſdam eiuſdem temeritatis populares inuenias. Nam quis Feſtum ferat ſcribentẽ, Cimmerios eſſe populos perpetuis frigoribus occupatos: qui inter Baias & Cumas habitarũt? ſaltem debuit eum pudere mẽdacii: cùm videret homo nominis Romani loca illa interdum etiam non ferẽdis æſtibus exuri. Inter Scythas collocari vidẽtur à Flacco in VI, Argonauticôn. In III, verò quãto clarius numeris, tãto obſcurius finium deſignatione. Ex Homeri tamen filis videtur illa texuiſſe,

Eſt procul ad Stygiæ deuexa ſilentia noctis
Cimmeriûm domus, & ſuperis incognita tellus,
Cæruleo tenebroſa ſitu, quo flammea nunquam
Sol iuga, ſidereos nec mittit Iuppiter annos.
Stant tacitæ frondes: immotaq́; ſylua comanti
Horret verna iugo. ſpecus, vmbrarumq́; meatus
Subter, & Oceani præceps fragor, aruaq́; nigro
Vaſta metu, & ſubita poſt longa ſilentia voces.

Quæ à trinis promontoriis, incolarum Græco-
C rum lingua, Trinacria appellata eſt: eam cùm eſſet Italiæ continẽs atque perpetua, maris vi diſiectam, atque iccirco Siciliam dictam prodidere. Hoc enim eſt ἰκίν, & ſecare: quemadmodum in Originibus ſcriptum eſt. Icicirco in III, diuini operis,

Hæc loca vi quondam, & vaſta conuulſa ruina
(Tantum æui longinqua valet mutare vetuſtas)
Diſsiluiſſe ferunt, cùm protinus vtraq; tellus
Vna foret. venit medio vi pontus: & vndis
Heſperium Siculo latus abſcidit, aruaq́; & vrbes
Littore deductas anguſto interluit æſtu.

Figura, Conuerſio. potius enim abſcidit ab Heſperio Siculũ, vt à toto partẽ. CLAVDIANVS in I, de raptu eadem, ſed inferiore opera delineauit, *-Trinacria quondam*
D *Italiæ pars vna fuit, ſed pontus & æſtus*
Mutauere ſitum. nequaquam *æſtus.* ſed *æſtu,* poſt mutatum à maris vi ſitum, vt dicebat ille, *interluit.* *-rupit confinia Nereus*
Victor, & abſciſſos interluit æquore montes:

Illud bonum,

Paruaq́; cognatas prohibent diſcrimina terras.

Pingitur in IIII, Mercurius à diuino Poeta: ex quo ſuum deprõpſit STATIVS in I, Thebaid.

Summa pedum properè plantaribus illigat alas:
Obnubitq́; comas, & temperat aſtra galero.
Tum dextræ virgam inſeruit: qua pellere dulces

Aut ſuadere iterum ſomnos, qua nigra ſubire
Tartara, & exangues animare aſſueuerat vmbras:

A

Omnia ex illo: quippe verba ipſa quoque veluti in eo verſu qui hoſce antecedit,

Paret Atlantiades dictis genitoris. nam ſummus Poeta dixerat, *Ille patris magni parere parabat*
Imperio, melius *parabat* quàm *paret*.

Apparatum nánque profectionis oſtendit in ipſa talarium adaptatione,

-& primum pedibus talaria nectit
Aurea, quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra
Seu terram rapido pariter cum flamine portãt.
Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco
Pallentes: alias ſub triſtia tartara mittit:
Dat ſomnos, adimítq; & lumina morte reſignat.
Illa fretus agit ventos, (Non ſolùm agitur vẽtis)
-& turbida tranat Nubila.

Qvae Ouidius in I, non auſus eſt, vt ille, interpolare· ſed admiratus tantùm quaſi digito indicauit,

Parua mora eſt, alas pedibus, virgamq́; potentem
Somniferam ſumpſiſſe manu, tegimenq́; capillis.

Galerum omiſit Maro.

Baccharum impetus atque diſcurſus multis in locis legitur apud Ovidivm, Maronem, Papinivm. In VII, diuini operis latè. in III, Trãsformationum. in IIII, Virgilius attulit ad comparationem,

-qualis commotis excita ſacris
Thyas vbi audito ſtimulant Trieterica Baccho
Orgia: nocturnusq́; vocat clamore Citheron.

In V, Papinivs penè eadem,

-inſano veluti Theumeſia Thyas
Rapta deo: cùm ſacra vocant, Idæaq́; ſuadet
Buxus, & à ſummis auditus montibus Euan.

Lemniadum audaciam atque impietatem deſcripſere: Flaccvs ex Apollonio in II. Stativs in V, Inter quos exercere poterit ſuũ quiſque ingenium. Iuſti nánque operis inſtar ſunt: neque hîc inſerenda.

In Adraſti ſacris, Phœbi laudes canuntur apud Papinium, quemadmodũ ab Euãdro Herculis Pæan. Vtrobíque poſt cędem ibi monſtri, hîc Caci: de quibus ſuprà dictum eſt.

Eadem veneratione ſummum virum imitatur in IIII, Stativs: vbi Adraſtũ ad Æneæ, Hypſipylen ad Veneris Ideam formauit,

Sic Silivs in VIII, Æneæ atque Eliſæ hiſtoriam, ex Marone totam: itémque ex verbis verba ab illo, tanquam à dictatore, non ſolùm à dictante pendens.

Papinivs in X, Niſi atque Euryali tum cædes, tum interitum repræſentauit in Hopleo & Dymante. Si Idæ lamentationes comparabis cum luctu matris Euryali, in III, diuini operis,

-Alpheum, fama eſt, huc Elidis amnem
Occultas egiſſe vias ſubter mare, qui nunc
Ore Arethuſa tuo Siculis confunditur vndis.

Stativs in IIII,

Qui te flaue natant, terris Alphae Sicanis
Aduena, tam longo non vnquam infecte profundo.

Pyrrhum angui Virgilivs in II, ille Tydeum in IIII,

Qualis vbi in lucẽ coluber mala gramina paſtus
Frigida ſub terra tumidum quẽ bruma tegebat,
Nunc poſitis nouus exuuiis, nitidúſq; iuuenta,
Lubrica conuoluit ſublato pectore terga,
Arduus ad Solem: & linguis micat ore triſulcis.
-ceu lubricus alta
Anguis humo verni blanda ad ſpiramina Solis:

Non placent *ſpiramina Solis.*

Erigitur liber ſenio & ſquallentibus annis
Exutus: lætíſque minax intermicat herbis.
Ah miſer, agreſtum ſi quis per gramen hianti
Obuius: & primo ſiccauerit ora veneno.

B

Ivre optimo vtriuſque poetæ ponentur loca illa: in quibus apud Maronem Turnus, apud Statium Tydeus, edita luculenta pugna defatigati deſcribuntur. Sunt hæc è II, Thebaidos,

-at tamen illi
Membra negant, laſſusq́; ferit præcordia ſanguis.

quomodo *ferit laſſus*?

Iam ſublata manus caſſos defertur in ictus,
Tardatiq́; gradus, clypeum non ſuſtinet vmbo,
Mutatum ſpoliis. gelidus cadit imber anhelo
Pectore. tum crines, ardentiaq́; ora cruentis
Roribus, & tetra morientum aſpergine manant.

In IX diuini operis hæc,

Ergo nec clypeo iuuenis ſubſiſtere tantum,
Nec dextra valet: iniectis ſic vndique telis

C

Obruitur. ſtrepit aſsiduo caua tempora circum
Tinnitu galea: & ſaxis ſolida æra fatiſcunt.
Diſcuſſæque iubæ capiti: nec ſufficit vmbo
Ictibus. ingeminant haſtis & Troes, & ipſe
Fulmineus Mneſtheus. tum toto corpore ſudor
Liquitur: & piceum (nec reſpirare poteſtas)
Flumen agit: feſſos quatit æger anhelitus artus.

Deinde vterque adiungit leonis comparationes: quæ ſuis poſitæ ſunt locis.

Locum etiam quem caneret aptum inſidiis, accepit idem ex XI,

Eſt curuo anfractu vallis, accommoda fraudi,
Armorumq́; dolis, quam denſis frondibus atrum
Vrget vtrinq; latus, tenuis qua ſemita ducit,
Anguſtæq; ferunt fauces, aditusq́; maligni.

D

Et poſuit in II,

-gemini procul vrbe maligni
Faucibus vrgentur colles: quos vmbra ſuperni
Montis, & incuruis claudunt iuga frõdea ſyluis
Inſidias natura loco, cæcámque latendi
Struxit opẽ: mediáſque arctè ſecat aſpera rupes
Semita: quam ſubter campi, deuexáque latis
Arua iacent ſpatiis.

Divinvm eſt elogium ſummi Poetæ, in IX,

Fortunati ambo, ſi quid mea carmina poſſunt:
Nulla dies vnquam memori vos eximet æuo.
Dum domus Æneæ Capitoli immobile ſaxum
Accolet, imperiumq́; pater Romanus habebit.

Huic hæſit Flaccvs in II,

Sed tibi nunc quæ digna tuis ingentibus auſis,
Orſa feram, decus, & patriæ laus vna ruentis
Hypſipyle? Non vlla meo te carmine dictam

Abſtu-

Abſtulerint,durent Latiis modò ſecula faſtis,
Iliacíque lares,tantíque palatia regni.

Fuſius PAPINIVS Thebaidos III,

Tu tamen egregius fati, mentíſq; nec vnquam
(Sic dignum)paſſure ſitum: qui cominus auſus
Vadere contẽptũ regis:quanquã ampla veniret
Libertas ſancire viam:quo carmine dignam
Quo ſatis ore tuis famam virtutibus addam,
Augur amate deis? TVM tãquam in ſuis ſyluis vagus, -non te cæleſtia fruſtra
Edocuit,lauróque ſua eſt dignatus Apollo:
Et nemorum Dodona potens. Cirrhæáq; virgo
Audebit tacito populos ſuſpendere Phœbo.
Nunc quoque tartareo multũ diuiſus Auerno
Elyſias,i,carpe vias.

LVCANVS autem in IIII,de Curione,

At tibi nos,quando non proderit iſta ſilere,
A' quibus omne æui ſenium ſua fama repellit,
Digna damus iuuenis meritæ præconia vitæ.
Haud alium tanta ciuem tulit indole Roma:
Aut cui plus leges deberent recta ſequenti.

ALIBI ex IIII,diuini operis Atlantis poſuimus deſcriptionem:quam,quia eſt apud Ouidium,hic reponere libitum eſt,

Atlantis duri,cælum qui vertice fulcit.
Atlantis cinctum aſsiduè cui nubibus atris
Piniferum caput,& vento pulſatur & imbri.
Nix humeros infuſa tegit.tum flumina mento
Præcipitant ſenis:& glacie riget horrida barba.

ILLE autem Metamorphoſ. libro IIII,

Quantus erat,mons factus Atlas:nam barba comæque
In ſyluas abeunt:iuga ſunt humeríq;,manúſq;.
Quod caput antè fuit ,ſummo eſt in monte cacumen.
Oſſa lapis fiunt,tum partes altus in omnes
Creuit in immenſum.

TRIA ſunt Epithalamia Claudiani valdè bona:Catulli duo:vnum Papinii. Feſtiuitas in Catullianis multa, & pura Venus è vero Latio: Erectior Papinius:Claudianus neque numeris, neque inuentionibus cedit illis.

Multa præterea loca ſunt minutiora:eáque tot,vt vel pertinaciſsimum fatigare queãt obſeruatorem:ſuo fretus ingenio, rariora mutuatur è Virgilio Lucanus.cæterorum penè nullus ſibi parcit.ponam igitur aliqua,vt nobis in mẽtem venerint. VIRGILIVS in VI,

Quàm ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.

STATIVS in V,

Illa velut rupes immoto ſaxea viſu Hæret.

VIRGILIVS in V,

Olli ſerua datur,operum haud ignara Mineruæ,
Creſſa genus Pholoe,geminíq́; ſub vbere nati.

STATIVS in VI,

-& generum famula ſolatur Achæa.

In iiſdem veſtigiis. nam VIRGILIVS,

-calcemq́; terit,iam calce Diores,
Incumbens humeris. STATIVS autem,
-quem deinde gradu premit horridus Idas
Inſpiratq́; humero, flatuq́; & pectoris vmbra

A *Terga premit.* Quibus in locis etiam eſt illorum imitatio,

Tutatur fauor Euryalum,lacrymæq́; decoræ:
Gratior & pulchro veniens in corpore virtus.

Que STATIVS in anguſtum,

-acceſsit lacrymarum gratia formæ.

Illa quoque ſummi Poetæ,quemadmodum & alia quamplurima retulit in ſua idem. Nam quod ſuprà recitabamus,

-hæret pede pes,denſuſq́; viro vir:

STATIVS in VIII,

Iam clypeus clypeis,vmbone repellitur vmbo,
Enſe minax enſis,pede pes,& cuſpide cuſpis.

SIC, *Ad quem ſubridens miſta Mezentius ira:*
Ille de Tydeo in eodem,*-& formidabile ridens.*

Longè ſanè feliciſsimé. vterque melius quàm
B Homericus riſus Sardonius.

SILIVS verò illa,

Non mihi ſi linguæ centum ſint,oraq́; centum
Ferrea vox: ſic in IIII,
Non mihi Mæoniæ redeat ſi gloria linguæ
Centenaſq́; pater det Phœbus rumpere voces.

STATIVS autem illa,

Non Diomedis equos,non currum cernis Achillis:

in XII.

Non cum peltiferis eſt hæc tibi pugna puellis:
Virgineas nec crede manus.hîc cruda virorum
Prælia. ILLA verò ſuauiſsima ex XII,diuini operis,

C *Indum ſanguineo veluti violauerit oſtro*
Si quis ebur:vel miſta rubent vbi lilia multa
Alba roſa. Adeò ſunt admirati duo maximi poetæ,vt in ſua tranſtulerint.STATIVS, enim in I,Achilleidos,

Lactea Maſſagetæ veluti cùm pocula fuſcant
Sanguine puniceo,vel ebur corrumpitur oſtro.

CLAVDIANVS in I,de Raptu,

-non ſic decus ardet eburnum,
Lydia Sidonio quod fœmina tinxerit oſtro.

Duobus tantùm verbulis idem STATIVS in V,

-rapit ingenti conamine ſaxum
Quo diſcretus ager. illa diuina ex eodem,
-ſaxum circumſpicit ingens,
Saxum antiquum,ingens,campo qui fortè iacebat
Limes agro poſitus,litem vt diſcerneret aruis.

D NEC minore cura in eodem,

Illum & cognatæ ſtagna indignantia Lernæ,
Floribus & vernis aſſuetæ ſpargere Nymphæ,
Ac Nemees reptatus ager,lucóſque per omnes
Syluicolæ fracta gemuiſtis arundine Fauni,

SEQVVTVS eſt illa ex VII, quæ ſimpliciſſima condimentis affecit hiſce,

Te nemus Angitiæ,vitrea te Fucinus vnda,
Te liquidi fleuere lacus.

In eodem Iunonis verba ad furiam,

-fœcundum concute pectus, STATIVS in II,Achilleidos, *-fœcundumq́; erige pectus.*

SILIVS in II,deduxit lineas ſuas ex momentis Virgilianis in III,elaborati operis,

It liber campis paſtor,cui ſine ſine vllo
Inuetitum ſaltus penetrat pecus : omnia Poenſi

Armenti vigilem patrio de more ſequuntur,
Geſáque, latrator Cydon, tectúmque focique
In ſilicis venis, & fiſtula nota iuuencis:

quæ adeò hærent diuinis illis, vt Paraphraſis eſſe quæpiam videatur. Ergo hæc, quibus ne Apollo quidem melius,

Sæpe diē, noctémq;, & totū ex ordine mēſem
Paſcitur: ítque pecus longa in deſerta ſine vllis
Hoſpitiis: tantum campi iacet. Omnia ſecum
Armentarius Afer agit, tectúmque, larémque,
Armáq;, Amyclæúmq, canē, Creſſámq; pharetram.

Ex VIII, diuini operis,

Heu quantæ miſeris cædes Laurentibus inſtāt!
Quas pœnas mihi Turne dabis! quàm multa ſub vndis
Scuta virûm, galeáſq;, & fortia corpora volues
Tybri pater!

E'II, Punicorum tanquam diſcipuli,

Heu quantùm Auſonio ſudabitis arma cruore!
Quas belli vindex pœnas mihi curta pendes!

Arborum altitudo. Arborum ſimplicem altitudinē deſcripſit LVCANVS in III,

Æthera tangentes ſyluas liquere Coaſtræ.

At MARO in II, perfecti operis addidit mēſuram ex conatu ſagittariorum,

—vbi aera vincere ſummum
Arboris haud vllæ iactu potuere ſagittę.
Et gens illa quidem ſumptis non tarda pharetris.

Vbi & loquutionem attendes, *vincere ſummum arboris aerem.* plebeius poeta dixiſſet ſimpliciter *arboris cacumen.* De Hylæa Scythiæ regione idē canit FLACCVS in VI,

Denſior haud vſquam, nec celſior extulit vllas
Sylua trabes. feſſæque prius rediere ſagittæ,
Arboris ad ſummum quàm peruenere cacumē.

Eſt in XV, Transformationum,

Coralium. Sic & Coralium, quo primùm contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub vndis:

CLAVDIANVS in nuptiis Honorii,

—vellit́q; coralia Letho
Vimen erat, dum ſtagna ſubit: proceſſerat vndis,
Gemma fuit.

Videamus quantum ad illa quæ ſunt in V, diuini operis,

Intextúſque puer frondoſa regius Ida
Veloces iaculo ceruos, curſúque fatigat,
Acer, anhelanti ſimilis: quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.
Longæui palmas nequicquam ad ſidera tendūt
Cuſtodes: ſæuítque canum latratus ad auras.

ACCEDANT ea quæ ſunt in I, Thebaidos,

D Hinc Phrygius fuluis venator tollitur alis.
Gargara deſidunt ſurgenti, ac Troia recedit.
Stant mœſti comites, fruſtráque ſonantia laſſāt
Ora canes, vmbrámque petūt, & nubila latrāt.

ILLVD verò conuiuium totum pendet ex Marone. quemadmodum,

—nec ſic auerſum fama Mycenis
Voluit iter:

imago illorum quædam eſt,

Nec tam auerſus equos Tyria Sol iungit ab vrbe,

& alia penè innumera: ſicut apud Claudianum in I, de Raptu,

A *Iam vicina toro plenis adoleuerat annis.* ex illo Poetæ, *Iam matura viro, iam plenis nubilis annis.*

LVCANVS autem, quemadmodum dicebamus rarior. In III, tamen penè ad literam illa retulit, quæ ſunt in X, diuini operis,

Vos etiam gemini Rutulis cecidiſtis in aruis
Daucia Laride, Thymbérque ſimillima proles
Indiſcreta ſuis, gratúſque parentibus error,
At nunc dura dedit vobis diſcrimina Pallas.
Nā tibi Thymbre caput Euādrius abſtulit enſis
Te deciſa ſuum Laride dextera quærit:
Semianiméſq; micāt digiti, ferrúmq; retractāt.

ILLE autē rudia, & quaſi proponens theſin declamationis,

Stant gemini fratres fœcundæ gloria matris:
B *Quos eadem variis genuerunt viſcera fatis.*
Diſcreuit mors ſæua viros: vnuḿq; relictum
Agnorunt miſeri ſublato errore parentes,
Æternis cauſam lacrymis.

Sic & illa ex X,

—non me quicunq; es inulto
Victor, nec longum lætabere: te quoque fata
Proſpectant paria, atq; eadem mox arua tenebis.

His ſic in VII,

—Stygias magno duce liber ad vndas,
Et ſecurus eo. te ſæuo Marte ſubactum
Pompeióq; graues pœnas, vobiſq; daturum,
Cùm morior, ſperare licet.

Sic etiam ex I, inculpati operis,

Libra die, ſomnı́q; pares vbi fecerit horas:
Et medium luci, atq; vmbris iam diuidit orbem.

In VIII, æmulatus eſt,

Tempus erat, quo libra pares examinat horas
Non vna plus æqua die.

C In iiſdem locis, quæ ſuprà commemorabamus, ſunt eorundem authorum verſus, tanquam diſcipuli ac præceptoris. CLAVDIANVS,

—niueos infecit purpura vultus,
Per liquidas ſuccenſa genas, caſtı́q; pudoris
Illuxere faces.

Ille de Lauinia,

Flagrantes perfuſa genas, cui plurimus ignem
Subiecit rubor, & calefacta per oſſa cucurrit.

Siliana illa in XV,

Contrà Sidonius, Letho non terreor vllo:
Vtere Marte tuo:

ex Maronis Turno,

—non me tua feruida terrent
Dicta ferox. & mox, *Vtere ſorte tua.*

Itē Eliſæ,

Stat ſonipes, & frena ferox ſpumantia mandit.

& Flamminii,

Stat ſonipes, vexatq́; ferox humentia frena.

D Sanè Silii huc adducere omnia loca, quęcunq; ſibi comparauit ad effingendam Virgilii maieſtatem, Grammatici potius intererit ad diligentiam oſtentandam, quàm illius qui ſuo iudicio Poeſeos virtutes ſeſe perſequi profiteatur. Proinde qui eo volet animum aduertere, ſingularē ponet operam. Nunc paucula, quæ ſuperſunt, videamus,

Idem tractat argumentum GRATIVS, & NEMESIANVS apud nos: Græcis OPPIANVS. Magnus hic poeta, ſicuti ſæpe à nobis dictū eſt. quicum Græcorum neminem auſim compararare

rare

re. Quamobrem noſtros quoque duos hoſce A ab illo puto longè ſuperatos. quippe cuius vnius ſpiritu Virgilianam diuinitatem repręſentatam ſemper iudicaui. tantum abeſt vt cum huius numeris illorum verſus conferri poſſe rear. Atque eos quidem ambos cùm plebeios iudicē: Gratii puritatem atque rotunditatem: denique inuentionem & ordinem antepono. Id quod ſigillatim perpendenti omnia, ſatis patebit. Cęterùm in ſequenti libro nō inutilia quædam huic iudicio addita ſunt. quare ad reliqua trāſeamus.

Ex Proſerpinæ Raptu loca decerpta ſunt nobis aliquot ſanè illuſtria: inter quę illa imprimis nobilia ſunt, quæ cū Ouidianis conferre queas,

Quaq; volat, vernus ſequitur color: omnis in herbas
Turget humus: medioq; patent conuexa ſereno.
Sanguineo ſplendore roſas: vacinia nigro
Induit: & dulci violas ferrugine pingit.

Et mox, -hæc lilia fuſcis
Intexit violis: hanc mollis Amaracus ornat:
Hæc graditur ſtellata roſis: hæc alba Liguſtris.
Te quoq; flebilibus mœrēs Hyacinthe figuris,
Narciſſúmq; metūt, nūc inclyta gramina veris
Præſtantes olim pueros. Tu natus Amyclis:
Hunc Helicon genuit. te diſci perculit error:
Hūc fontis decepit amor. te fronte retuſa
Delius: hunc fracta Cephiſus arundine luget.
Æſtuat ante alias auido feruore legendi
Frugiferæ ſpes vna deæ. Nunc vimine textos
Ridentes calathos foliis agreſtibus implet:
Nunc ſociat flores.

Ovidius autem in v, Metamorphoſeôn,

-& aut violas, aut candida lilia carpit.
Dumq; puellari ſtudio calathoſq; ſinumq;
Implet. & in IIII, Faſtorum,
Hæc implet calathos lento de vimine nexos:
Hæc gremium: laxos degrauat illa ſinus.
Illa legit calthas: huic ſunt violaria curæ:
Illa papauereas ſubſecat vngue comas.
Has Hyacinthe tenes: illas Amarante moraris:
Pars Thyma, pars Rorem, pars Meliloton habet.
Plurima lecta roſa eſt: ſunt & ſine nomine flores:
Ipſa crocos tenues, liliaq; alba legit.

Ita laxior Ovidius: compoſitior Clavdianvs. neque enim ſolùm prata floribus, ſed etiam flores ipſos pingit coloribus fabularū. Itaque & in illis pictior phraſis: quippe eius primarium argumentum eſt,

Forma loci ſuperat flores. curuata tumore
Paruo planicies, & mollibus edita cliuis,
Creuerat in collem. niueo de pumice fontes
Roſcida mobilibus lambebant gramina riuis.
Syluáque torrentes ramorum frigore Soles
Temperat & modico brumā ſibi vindicat æſtu.
Apta fretis abies. &c. quæ alibi recitauimus.

Simplicius in v, Transformationum,

Sylua coronat aquas, cingens latus omne, ſuiſq;
Frondibus, vt velo, Phœbæos ſubmouet ignes.
Frigora dant rami. varios humus humida flores.
Perpetuum Ver eſt. & in IIII, Faſtorum,
Valle ſub vmbroſa locus eſt aſpergine multa
Humidus, ex alto deſilientis aquæ.

A *Tot fuerant illic, quot habet natura colores,*
Pictaq; diſſimili flore nitebat humus.

CONFERVNTVR PRINCIPIA ET FINES. CAPVT XVII.

HÆc ad hunc modum. Principia verò & Fines operū quibus legibus tanti viri aggreſsi ſint, vbi declaratū fuerit: nihil iam huiuſce operæ ſupererit nobis. Ac Græci quidem ſtatim inuocant: ſimul inuocationi admiſcent argumēti propoſitionē. Noſtri hanc primo loco: deinde implorāt opem: haud ſine magna, quod alibi dicebamus, ratione. Cùm enim etiam rerum abditarum, etiam animorum momēta atque diſcurſus canere inſtituant: veriſimile eſt non niſi deorum immor B talium ſpiritu afflatos ea conſequi poſſe. Alii igitur Muſas, alii Phœbum, nōnulli vnum quempiam ex cæteris diis inuocarunt. Venerem Lvcretivs aptiſsimè: quæ ſit author Romani generis: cuius lingua ſcripturus ſit. tum autem princeps generationis: cuius principia, cauſas, elementa profitetur. Sic enim, vt aiūt, ſuos libros auſpicatus eſt, *Ætheris & terræ genitabile quærere tempus.* Alii poetæ cùm viris illuſtribus libros ſuos dedicarent: quaſi pro numine haberēt ipſos, auſi ſunt ab eis petere carminum ſuorum præſidium. Sic poetarum princeps ad Octauiū conuertit vota ſua: ſic ad Neronem Lvcanvs, ad Veſpaſianum Flaccvs, Statives ad Domitianum, Ovidivs ad Germanicum. Atque hic quidem leuiter. quippe ſpecioſiſsima verba illa, *timidæ dirige nauis iter.* At maximus poetarū effudit diuinitatem ſuam, vt deum faceret vnū C ex tribus carnificibus: Auguſtum dico, tum Lepidi tum Antonii prædem immanitatis. Quem fac innocentiæ plenum, à qua longè fuit alienus: quare optimum poetam, nobiliorē ſe ciuem relegat Ouidium, propter ſuæ filiæ impudicitiā. Quid igitur ille cæli afficit honoribus, qui ne terra quidem fuit dignus? Sic enim eſt in exordio perfecti operis,

Tuq; adeò, quem mox quæ ſint habitura deorum
Concilia, incertum eſt, vrbéſne inuiſere Cæſar
Terrarumq; velis curam: & te maximus orbis
Authorem frugum, tempeſtatumq; potentem
Accipiat, cingens materna tempora Myrto:
An deus immenſi venias maris, ac tua nautæ
Numina ſola colant, tibi ſeruiat vltima Thule.
Teq; ſibi generum Tethys emat omnibus vndis.

Poſt tot tantáque, etiam illud excogitauit,

D *Anne nouum tardis ſidus te menſibus addas:*
Quà locus Erigonen inter, Chelaſq; ſequentes
Panditur? Ipſe tibi iam brachia contrahit ardens
Scorpius, ac cæli iuſta plus parte relinquit.
Quicquid eris (nam te nec ſperent tartara regem:
Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido:
Quamuis Elyſios miretur Græcia campos:
Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem)
Da facilem curſum, atq; audacibus annue cœptis,
Ignaroſq; viæ mecum miſeratus agreſtes
Ingredere, & votis iam nunc aſſueſce vocari.

Quod conſiliū diuino in opere cū repudiaſſet:

A nihil enim horum quicquã ille, tametſi dicitur id opus Auguſti iuſſu aut gratia conſcripſiſſe: admonere potuit caſtigatæ eiuſcemodi abſtinẽtiæ cũ reliquis STATIVM: qui per initia Thebaidos ad eandem miſeriam ita ſe compoſuit,

-tuq́, ô Latiæ decus addite famæ:
Quem noua maturi ſubeuntem exorſa parentis
Æternum ſibi Roma cupit. Tum illa, nihil niſi ſuperiora, *-licet arctior omnes*
Limes agat ſtellas: & te plaga lucida Cæli
Pleiadum, Boreæq́, & hiulci fulminis expers
Sollicitet, licet ignipedum frenator equorum
Ipſe tuis altè radiantem crinibus arcum
Imprimat, aut magni cedat tibi Iuppiter æqua
Parte poli: maneas hominum contentus habenis,
Vndarum terræq́, potens, & ſidera dones.
Tempus erit, cùm lanigero tua fortior œſtro
(durum hoc œſtrum lanigerum)
Facta canam. Id quod etiam Flacco placuit: ſic enim ſcribit, *-tuq́, ô pelagi cui maior aperti*
Fama, Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos:
Eripe me populis, & habenti nubila terræ,
Sancte pater, veterumq́, fane veneranda canenti
Facta virûm. verſam proles tua pandit Idumen.

Videntur aliqua deeſſe,

Nanq́, potens Solymo nigrantem puluere fratrem
Spargentemq́, faces, & in omni turre furentem,
Ille tibi cultusq́, deûm, delubraq́, genti
Inſtituet: cùm iam genitor lucebis ab omni
Parte poli. neq́, enim Tyrias Cynoſura carinas
Certior, aut Graiis Elice ſeruanda magiſtris:
Seu tu ſigna dabis, ſeu te duce Græcia mittet,
Et Sidon, Niluſq́, rates: nunc noſtra ſerenus
Orſa iuues, hæc vt Latias vox impleat vrbes.

Licuit fortaſſe his Virgilium ſequi. at Lucano qui licuit? quippe ita eſt memoriæ proditum: Romæ quiddam recitaturũ, in præfatione (ſic enim cõſueuerãt tũ ad attentionẽ comparãdam tũ ad poematis cõmendationẽ) auſum eſſe ſeſe cum Virgilio ita cõparare, vt etiam anteferri geſtiret. illiꝰ enim hęc, *Ecquantum mihi reſtat ad culicem.* Quid igitur illius ita verba excipit, vt faciat ſua? Tum autem qui Iuliorum familiã vniuerſam Hiſpanico ac plebeio odio proſequeretur: quibus numeris monſtro illi (Neronem dico) potuit adulari? Audiamus igitur non iã Põpeii, ſed ſui transfugam, D

.-te cùm ſtatione peracta
Aſtra petes ſerus, prælati Regia cæli
Excipiet gaudente polo, ſeu ſceptra tenere,
Seu te flammiferos Phœbi tranſcendere currus,
Tellurēmq́, nihil mutato Sole timentem
Igne vago luſtrare iuuat. Tibi numine ab omni
Cedatur: iuriq́, tuo natura relinquet,
Quis deus eſſe velis: vbi regnum ponere mundi.

Cum iis quæ ſequuntur. STATIVS ad vnguẽ, *Sed neq́, in Arctoo ſedem tibi legeris orbe.*
Nec polus aduerſi calidus qua vergitur Auſtri:
Vnde tuam videas obliquo ſidere Romam.
Ætheris immenſi partem ſi preſſeris vnam:
Sentiet axis onus. libranti pondera cæli
Orbe tene medio. Pars ætheris illa sereni
Tota vacet: nullæq́, obſtent à Cæſare nubes.

Ab hoc excurſu temperauerunt SILIVS & OVIDIVS. quorum iudicium ex Æneide ſumptũ ego quoque ſequendum puto. Opera verò ſua ſic item penè omnes elauerunt: Modeſtè VIRGILIVS ac more ſuo,

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, ſtudiis florentem ignobilis otii:
Carmina qui luſi paſtorum, audaxq́, iuuenta
Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi.

Veritus enim plagiariorum temeritatem tũ hîc nomen poſuit ſuum: tum pudẽter innuit initiò
B diuini operis,

Ille ego, qui quondam gracili modulatus auena
Carmen, & egreſſus ſyluis: vicina coegi,
Vt quamuis auido parerent arua colono,
Gratum opus agricolis: at nunc horrentia Martis,
Arma virumq́, cano. Quæ qui abſtulere, ſuam faciunt Æneidem, non Maronis. Et erat apud priſcos in more poſitum, vt non titulis ſolùm aſcriberẽt nomẽ, ſed operis ſtatim principiis apponerent. Sic omnes Arabes, & Chaldæi, ac Prophetæ veteres: Viſio Azahelis. Iudicium Abdię. Dixit Auenzabri. Sermo filii Zacuth. Propoſitiones Barthecuai. Sic Herodotus, ſic Thucydi
C des. HORATIVS inflatior in operis ſui cõmendatione. Nã cùm pudentiſsimè diuinus Parthenias, *Hæc ſuper aruorum cultu, pecorumq́, canebam,*
Et ſuper arboribus: Ille,

Exegi monumentum ære perennius,
Regalíque ſitu Pyramidum altius:
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſsit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum. &c.

Haud multum abſimilis OVIDIVS: modeſtior tamen,

Iamq́, opus exegi: quod nec Iouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
(aboleuit Faſtorum tamen libros ſex.)
Cum volet illa dies: quæ nil, niſi corporis huius
Ius habet: incerti ſpatium mihi finiat æui.
Parte tamen meliore mei, ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenq́, erit indelebile noſtrum.

Modeſtiſsimè etiam STATIVS,

O mihi biſſenos multum vigilata per annos
Thebai. Iam certè præſens tibi fama benignũ
Strauit iter: &c.

LVCANVS autem quaſi verus Vates præuenit exitium ſuum his verſibus, qui nõ in fine operis, quippe imperfecti, ſed in nono ſunt,

Nam ſi quid Latiis fas eſt promittere Muſis
Quantum Smyrnæi durabunt vatis honores, &c.

Hi fines igitur poematum, cum quibus nos quoque tam longo támque pertinaci labori finẽ faciamus.

LIBRI QVINTI FINIS.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI POETICES LIBER SEXTVS, QVI ET HYPERCRITICVS.

IVDICIVM DE ÆTATIBVS POESEOS LATINÆ. CAPVT PRIMVM,

Seculum unde.

LATINÆ Poeſeos ætates quinque in præſẽtia ſtatuo: non quemadmodum quatuor mundi ſecula poetæ priſci: neque ſimiles quatuor vitę ſpatiis, quæ à Philoſophis in animalib⁹ agnoſcũtur. motus enim, tractus ille qui certis temporum præſcriptionibus ſecatur in partes, ac propterea ſeculi conſecutus eſt appellationẽ, celebratus eſt in primordiis ipſis à pacatis elemẽtorum conſenſionibus: à qua perenni perpetuáque concordia incorruptiſsimi metalli, hoc eſt auri, formam ei deſignarunt. Ergo, vt res ſeſe mortales habent, cùm in eo cõſiſtere nõ poſſet, neque fas eſſet ad meliora promouere: neceſſe fuit à deterioribus excipi. Vnde per argentum primùm, deinde per æs ad hoc vſque ferrum, quo nunc æuum miſerrimè tranſigimus, deducti ſumus. Vitæ verò noſtræ curriculum longè alia dimenſione ab infantia inchoatum, ſtatáque ętate perfectum, declinat eò vſque dum rurſus exoleſcat. At ipſam poeſim multò diuerſa metimur ratione. nánque rudimenta quædam primi illius exortus agnoſcimus: flexũque ætatis tãquã per adoleſcentiã, à Liuio atq; Ennio, per Accium, Næuium, Plautũ ad cõſumatum florénſque tranſmiſſum robur: quod in Terentio, Catullo, Tibullo, Horatio viget, in Virgilio etiam luculẽtè ſplẽdet: à quo ad Martialem, Iuuenalem, Silium, Statium deuergens, paulatim effloreſcit. Tum autem quarto veluti decurſo ſpatio, hęſit in ſenii veſtigiis cum Sereno, Sidonio, Seuerino, Auſonio. Atque hæc quidem præ ſe ferre videbantur hactenus imaginem quãpiam inæqualis vitæ noſtræ. verùm longo poſt hoſce tẽpore, non ſecus atque intermortua, tandem penè derepẽtè ſatis magna, veluti Tages alter, extitit. Nam tametſi de integro rediuiua nouam ſub Petrarcha pueritiam inchoaſſe, atque inde Philelphi ſtudio clara admodũ incrementa cepiſſe viſa eſt: haud exiguam tamẽ illam tum fuiſſe puto, quam conſtat penè illico multorũ illuſtriſsimis ingeniis cõfirmatã, cum antiqua illa optima certare potuiſſe. Etenim ſi vnum modò Virgilium excipias (is enim non ſolùm humana ſuperauit ingenia, verumetiã ſeſe quaſi parem extulit naturæ) Palingeniũ, Aonium, Politianum, Cerratum, Vidã, Pontanũ, Sanazarum, Fracaſtorium habes, quos cum quiuis veterum compares, multis, ſed non ignobilibus anteponas. Quam rem vt cõmodius ac propius cognoſcamus, ab iis quorum opera ſunt nota nobis (multa enim latent nos in hac barbaria atque vaſtitate literarũ: ac raris, longinquis, difficilibus, & vix & ſerò commeatibus ſubuehuntur) auſpicatus, iudicium noſtrum ad ea vſque tempora deducere conſtitui, quæ ſua fulta authoritate, reprehenſionibus atque cenſuris carere videbantur. Tentandum nánque nobis eſt, perinde atque nobilium ac ſublimium rerũ vel indagatoribus vel etiam vindicibus, an illa quæ ab ipſis dicta ſunt, acutius, concinnius, rotundius, accuratius potuerint dici. Quæ fuit cauſa, vt ab iis, qui etiamnunc monimentis ſuis ſuperſtites ſunt, duxerimus temperandum. ſimul vt & odium in caſtigando, & adulationis ſuſpicionem in laudando vitaremus. Tum autem qui non omnium aut indolem, aut facta cognoſceremus: ſi qui fortè propterea præteriti fuiſſent, ne id à nobis vel temerè, vel ignauè, vel etiã malignè factum putaretur.

IVDICIVM DE POETIS, CAPVT II.

AC quanquam à Quintiliano, ſummo eſt factũ iudicio, vt qualis quiſque eſſet poetarum, cognoſceremus: & iam ſuperioribus libris non

pauca ſunt à nobis commemorata: nonnihil tamen hic quoque dicendum eſt, quod ad imitãdi ſtudium rationémque nos excitare queat. Vt igitur à vetuſtioribus initiũ faciamus: ſunt qui Plauto Terentiũ anteponant · non deſunt qui è contrario huic illum. quarum partium iudicium ſi quibus rationibus fulciatur, intelligamus, facilè vter vtri præſtet, notum erit. Illud igitur imprimis, quod & alibi dicebamus, conſiderandum eſt: Vtriuſque idem ſtudium fuiſſe in Comœdia. Quod poematis genus cùm ad animos laxandos fuerit excogitatum: quæ propius accederent ad hilaritatem, ea ſunt à populo, populariſque auræ ſtudioſis expetita. quæ fuit cauſa vt Volcatius ſecundum à Cæcilio Plautum ſtatuerit: Terentiũ in poſtremis. Quando verò res eò perducta eſt, vt nos in lingua patria, hoc eſt Latina, ſimus peregrini: quam ex nitidiſsimi cuiuſq; authoris operibus emendicatam, ad ea quæ ſentimus, applicaremus: atque in ea Terẽtianæ munditiæ potiores eſſent ſalibus Plautinis: quantum propter animi voluptatem tribuerent Plauto priſci, tantum ætas noſtra ob linguæ cultum Terentio. Ille igitur illorum ſecunda fortuna commẽdatus: hic noſtra miſeria magnus factus eſt. Nam equidem Plautum vt Comicum, Terentium vt loquutorem admirabor. quanquam ne Plauto quidẽ quicquã eſt quod obiicias, præter antiquitatem. Sui nánque temporis hominibus fabulas dedit ille: Terẽtius verò ne abſcederet ab illa quã affectauit, puritate: diſceſsit ab ea quã præſtare oportuit, comitate. vt rebus verba Plautus, hic res verbis accommodaſſe videatur. Quæ tamẽ in horum Comœdiis meli' aut fieri aut dici potuerint, videamus.

PLAVTVS, TERENTIVS.

CAPVT III,

QVemadmodum igitur Plautus quibuſdam Comœdiarũ inſcriptionibus minus ſatisfecerit nobis: ſuo loco dictum eſt. nam neque Rudens explet indicationem argumenti eius fabulæ, cui id nomen fecit: neque in tota Trinummo, verbum hoc eſt niſi ſemel: & Truculẽtus ſonum potius dat, atque expectationem ſuſtinet, quàm rẽ præſtet. longè commodius feciſſet ſi pro Rudẽte, Tẽpeſtatem: pro Truculento, Ruſticum: pro Trinummo, Theſaurum inſcripſiſſet. Priuatim verò errauit in Amphitruone: cùm in ea noctẽ longã illam decãtatam ſcripſit, in qua Hercules conceptus fuit. nã ſanè in iſta ipſa naſcitur, non concipitur. In Curgulione verò, quibus artibus potuit paraſitus annulum militi ſuffurari, quẽ ſecum ſemper ſoror eius habuiſſet, poſtquã cũ illo perierat? Sic enim ait Planeſium,

Verùm hunc ſeruaui ſemper mecum vnà annulum,
Cum hoc olim perij.

Neque verò placet quod fingitur in Ciſtellaria: Alceſimarchus adoleſcens ſtatuitur cũ ferro in ſcena, tanquam ſeipſum interfecturus. hoc enim tragicum, atque adeò atrox nimis. In eadẽ A præterea idem adoleſcens cùm deos ſuorum dictorum teſtes faceret, ita iurat, *Itáne dij magni, minutiq́, & patellarij*. Hoc vt riſum excuteret: nõ ex decoro vel rei vel perſonæ. id quod committit ſæpe. verùm res eſſe oportet etiã ipſis in Comœdiis admodum veriſimiles: vt, tametſi ficta, repræſentari potius quàm fingi videantur. Solũ illud licere liceat (libet enim quaſi Comicè ludere) cùm duæ in ſcenis proximæ perſonæ, quaſi in maximis interuallis ita loquũtur, vt à populo procul audiãtur: illi inter ſe nõ exaudiant. hoc igitur vſu poetarũ, theatrorũ cõſenſu datũ acceptúmq; ſit. Cætera omnia oportet quamproximè accedere ad veritatem. Itaque ne illud quidẽ vnquã eſt à me probatũ, cùm in captiuis & abit B Philocrates, & redit Philopolem' ab Ætolis Alidem perpauxillis horis. non minore culpa tragici Græci, apud quos Athenis Thebas Theſeus momento temporis, etiam cum exercitu, etiã prælium fit, etiam poſt victoriam nũcius. Ridiculus potius in Mercatore Charinus quàm facetus aut vrbanus, cùm furit: neque minus ineptus tum ipſe tum pater, dum mutuis contentionibus licẽtur. vt omittã loca aliquot in quibus, ſicuti dicebamus, antiquã exercet Comœdiam. quemadmodum & in Bacchidibus,

Etiam Epidicum, quam ego fabulam æquè ac meipſum amo,
Nullam æquè inuitus ſpecto: ſi eam agit Pelio.

Hæc igitur inter alia, quæ quaſi melius fieri potuerint, viſa ſunt recenſenda. Nã ſanè dictionis genus non eſt noſtrum emendare: qui illi ſanè barbari ſumus: aut ſi Latini, Latini pro- C fectò illius beneficio. Numeros nõ deſideram'. Verſus aliquot in v i i, libr. perpenſi ſunt. Antiquas dicendi figuras non niſi inepti carpere auſint: cuiuſmodi ſunt ex Aulularia, *Pici diuitias qui aureos montes colunt, Ego ſolus ſupero*: & ex Amphitruone, *Naucratem quem volui conuenire, in naui non erat*. Erant enim Romę tũ Atticiſmi, quos curioſius ſeculum poſtea eſt aſpernatum.

Terẽtii verò quod immutemus, ſanè habem' nihil: ſumma enim ille arte omnia, accuratáq; imprimis niteſcit oratione. nã quę tria reprehendunt in ipſo viri docti, illis potius quàm ei ſunt oneri. Primũ eſt · In Prologo Heautontim. ita ſcriptũ eſt, *Ne cui ſit veſtrûm mirum cur partes ſeni Poeta dederit quæ ſunt adoleſcentium, Id primùm dicam: deinde quod veni eloquar*. Aiunt aliter D proponere, aliter exequi. Itaque ſuo quiſque arbitratu inuertit. Mihi verò ad vnguẽ diſtribuere quæ ſtatuerit, videtur. nã primũ reddit rationem, tametſi leuẽ. Menãder enim eũm ita inſcripſerit: ſatis habuit Poeta illius ſequi iudiciũ. ait igitur hæc per illa, *Ex integra Græca, integram Comœdiam Hodie ſum acturus, Heautontimorumenon.* deinde ait, *Nouam eſſe oſtendi, & quæ eſſet: nunc qui ſcripſerit, Et cuia Græca ſit, ni partem maximam Exiſtimarem ſcire veſtrûm, id dicerem.*

Deinde declarat quare ita prodierit in ſcenam. Ratio ergo ab ipſo hæc adducta eſt,

à Menandri

à Menãdri authoritate. Quanquã ego arbitror, non omnis Comœdiæ partes eſſe adoleſcẽtum: ſed eius perſonæ quę in fabula aut inſignior, aut frequentior. Eſt autẽ maximè inſignis in ea Menedemus, tum quia eius cauſa abfuit Clinia, tũ quia etiam cùm præſens eſt, abeſt. agũtur enim omnia penè in ædibus Chremetis: tum quòd cõpilatur ſenex. Poſtremò quia fabulæ hilaritas in Cataſtrophe, tota pertinet ad ſenis miſeriam diluendam. Hoc primùm obiiciebant: alterũ hoc, Vaſta, inquiunt, & hians, atque inanis Comœdia eſt. tota nánque intercedit nox. Nam per initia cœnam curant. poſtea Chremes ait, *luceſcit*. Sanè igitur abiit nox. Hæc eſt illorum obiectio: quam ſic diluimus, Datam actámque fabulã ludis Megalenſibus. itaque dimidium fabulæ actum veſperi: noctem tranſactam ludis. alterum dimidiũ reliquum ſub lucem. vnã igitur quaſi duas. Id quod cùm eſſet per præconem pronuntiatũ iuſſu Ædilium, pollicitus eſt ipſe quoque Poeta in Prologo, verſu illo, *Duplex quæ ex argumento facta eſt ſimplici*. Tertia hæc animaduerſio eſt in Andria: Introducitur enim Glycerium parturiẽs cũ hiſce verbis, *Iuno Lucina fer opem*. At, inquiunt, cùm hæc Comœdia palliata ſit, non erant inſerenda nomina Romana. Lucinæ enim nomen quomodo notũ Glycerio, quæ Græca perſona eſt? Reſpondemus, Prolepſis poetica eſt: ex poetæ ſanè perſona perſonis attribuuntur multa: quemadmodum ſuo loco dictum eſt de Lauinis litoribus & de Velino portu apud Maronem. & Romanis cùm recitarentur, Romanas voces interponere licuit. Id quod ab aliis quoq; factũ eſſe cõſtat ex Plautinis fabulis. Ille enim Thebis cùm ageret, Amphitruonem ita facit narrãtem Soſiã,

Prolepſis poetica.

Quid faciam nunc ſi tres viri me in carcerem compegerint? Sic in Captiuis nominat *Subbaſilicanos*, cùm in Ætolia eſſet: item *velabrum*. cæterùm ne multis aliis excutiẽdis locis oſtẽtem diligentiã, legatur Choragi ecbaſis in Curculione: ea eſt,

Qui periurum hominem volt conuenire eat in Comitium: Qui mendacem, & glorioſum, apud Cluacinę ſacrum: Dites damnoſos maritos ſub Baſilica quęrito. Pręterea *forum infimum, forum medium, Canalem, Lacum, Thuſcũ vicum*: quæ omnia quũ Romæ ſint, atque ea fabula in oppido Epidauri agatur: palàm eſt, hoc veteribus poetis licuiſſe, quod nouellis Grãmaticis carpere non liceat.

RECENTIORES.

CAPVT IIII, MARVLLVS.

POſteaquam ex priſcis illis expediuimus nos, à noſtro ſeculo auſpicari libet: vnde per proximam ętatem ad ſuperiorem facto gradu, tandem in vltima illa optima atq; eius optimo principe Virgilio quieſcamus. Primus, quod equidem ſciam, PETRARCHA ex lutulenta barbarie os cælo attollere auſus eſt. Cuius, quemadmodum diximus alibi, quòd nihil videre licuerit: eius viri caſtigationes, ſicut & alia multa, relinquam ſtudioſis. Simile fatum PHILELPHI quoque: ſanè quod ad nos attinet. quare ad alios tranſeamus,

MARVLLVS totus durus, moroſus, aliorũ obtrectator, ſui admirator ſimul, & diffidẽs. Anxius enim quo dicat modo, hæret negotioſus, omnino inuenuſtus. Quem cùm Crinitus tantoperè commendarit: accuratius perſpiciendum eſt vtra potior fuerit: amicitiáne apud illũ, an apud nos veritas. Iam primùm ad Neęram Epigrãma, quod maximè videtur delitias facere, id verò maximè eſt inſuaue. neque poteſt animus meus ei acquieſcere orationi, quæ fœminam vocet Paſſerem aut turturem. Nam tametſi ſexus eſt ſub vno articulo vterque: tametſi non ſunt acceptæ voces illæ pro epithetis: tamẽ aures eruditæ, veréque poeticæ aliud requirunt. Præterea cùm proponeret tria, regna, aurum, meſſes Arabum: tria concluſit, ſed non eadem. ſic enim dixit,

O prius peream ipſe, regna, & aurum.

Dices non eſſe philoſophum, ſed poetam: at verus poeta dicat, ſe in Epigrãmate oportere eſſe philoſophum. accedit enim bonum Epigramma ad virtutes Epicherematis. Ad hæc decreſcit oratio. pluris enim erat eum perire, quàm regna: pluris regna, quàm aurum. quare aut ita, aut melius dixerit alius, *Ah prius peramus, omnia vnà Arabum bona, regna, & aurum, & ipſe.* vt tribus, quæ dicebat, repetitis, etiam ſeipſum addiderit. Quanquam etiam exercitationis gratia molliuſculè illi futurum fuiſſe ſic putamus,

Salue nequitiæ meæ Neęra,
Pluſquam nequitiæ tui Marulli.
Meum mel, mea ſuauitas, meum cor,
Meum ſuauiolum, mei lepores,
Te ne ego ſine regna? te ſine aurum?
Aut meſſes Arabum velim beatas?
Te ne viuere ego queam relicta?
Ah prius peteamus: omnia: ite hinc
Arabum bona, regna, & aurum, & ipſe,
Qui meipſum in domina mea reliqui.

SVBDIDIMVS verſiculum duobus, quibus anteibat. Plus enim eſt id quod poſitũ eſt in hac interrogatione. plus, inquã, nõ poſſe *viuere* ſine ea, quàm poſſe regno carere. Et magni affectus eſt verbi numerus ille, *peramus*. & quod ſubditur: *omnia*. Deinde Gorgotes cum contemptu: *ite hinc*. tandem cùm ſeipſum expellit. Poſtremò, indignum ſeipſo, quem reliquerit in *relicta*. Etiam poſsis acuere appoſito contrario ad hũc modum,

Ah prius peramus: omnia, ite hinc
Rerum ſomnia, regna, & aurum, & ipſe.
Quin nihil pereat, nec hac, nec illa.
Quum meipſum in domina mea reliqui.

Quòd ſi quis hoc facile factu putat: vt aliena corrigãtur, periculũ faciat. Citius & cõmodius mille de ſuo fabricatus fuerit, quàm aliena decẽ vel praua direxerit, vel ſquallẽtia nitore affecerit. ſed ad alia.

Alterũ quoq; Epigrãma ſanè multis arriſit. Inuentio tamen adeò vulgò iactata, adeò protrita eſt, vt Gręca, Latina, Thuſca lingua iampridẽ circunferatur. Metiamur verò tum illius tractũ vniuerſũ, tũ partes ſingulas: poſtremò verò cõclu-

ſionem. Primùm dicit ſtupefactum, deinde coniectum in fugam: inde ſpoliatum: Neæram potitam telis deos figere: illum errare inermem. Languidior igitur eſt concluſio. minus enim eſt Amorem eſſe inermem, quàm à fœmina deos vulnerari. Cùm igitur ſic dicat,

Induiturq́ humerum: pariterq́ homineſq́ deoſq́
Vna ferit: victus errat inermis Amor:

malim equidem hunc ad modum,

Ergo infeſta ferit pariterq́ homineſq́ deoſq́,
Atq́ nouus telis facta triumphat Amor.

Quanquam argutius ita finxeris: Ille ſic dicit,

Sed dum fortè fugit, plenę cecidere pharetrę,
Deuicti ſpolium quas tulit illa dei.

Deinde ſequitur illa concluſio. Tu ſic,

Dumq́ fugit cecidere faces, arcusq́, pharetraq́,
At trepidi ſpolium non tulit illa dei.
Atque ait, His puer, i, ferias homineſq́ deoſq́:
Sat mihi ſunt oculi, non tua tela, mei.

Vt omittam, minus placere mihi vocem illam *pharetra*, in numero plurali: verſus enim gratia factum videtur. Primi quoque duo verſus non ſatisfaciunt.

Inuenta nuper neruum cùm tenderet acrem,
Obſtupuit viſa victus Amor domina.

Voluit dicere, arcum tendenti Neæram superueniſſe. nam quomodo inuenerit eam, ſi nō vidit? quare poſt *inuēta* addidit *viſa*? melius igitur ne fugiat: ſed adeò incēdatur ab illa, vt primùm obſtupeſcat, mox ſpolietur. melius, inquam, nō fugere à tam bella puella, ſed rara neque amplius viſa ſpecie capi.

Inuenta rerum dominum cum tenderet arcum
Obſtupuit dominæ luce retuſus Amor.
Obſtupuit: ſpatiíſque immobilis hæſit in iiſdē,
His iiſdem in ſpatiis, in quibus antè fuit.
Illa grauē telis pharetrámque arcúmq; ſonantē
Suſtulit: at flenti reddidit inde deo.
Atque ait, His puer, i, ferias hominéſq; deóſque:
Sat mihi ſunt oculi, non tua tela, mei.

QVAE verò ad Falconem ſcribit, iis languidulas illas Catulli concluſiones imitatus eſt. Totus quoque tractus Epigrammatis ad illius Ideā deductus eſt. Multa tamen videntur reprehendi poſſe. Primùm vniuerſus ductus orationis. malim enim caſtigare Falconem atque incuſare, quàm inſectari maledictis. Neque enim ingratū poteſt eum appellare, qui ſeſe vindicat in libertatem ex eius heri ſeruitio, cuius nutu multum pēſi exhauriendū habeat in opere quotidiano, parum demenſi: propterea quòd ex ea famis cōparatione voluptas multa domino ſit euētura. tātomin[9] Inſulſum aut ineptū appellare queat. tū autē ineptiat is qui illū vocet perfidū. captus enī forte, inuitus, in nexu aut neruo, nullā Tyrāno dedit aut debet fidē. Ignauū verò quis dicat Falconem: qui ab quotidiano certóque cibo transferat ſeſe ad fortuitas dapes, nec niſi multa opera conſequēdas? nam hanc ſpiritus libertatem atque magnanimitatē pro impietate agnoſcere, planè dementia eſt. Quare alia dicendi cō-

A ſtitutione, quā ductum vocant, agendū fuit ſic.

Præpes volantūm verè ſplendor alitum
Magnanime Falco: ſiue quæ terræ ſola
Præter remiſſo preſſa radunt impetu:
Seu quæ ſupremum fulminis ritu ætherem
Findunt coruſcæ: te ne Regis optimi
Olim miniſtrum, operíſque conſortem ardui,
Victoriarum marte partarum tuo
Laudem impudenti prodidiſſe nunc fuga?
Cúmque obſoletæ ſordibus vitæ vltimis
Tam ſplendidam mutaſſe fortunam: vt tui
Sis transfuga? Nam clarus olim qui fores
Cum Rege Rex, nunc beſtia es cum beſtiis.

B ORATIO igitur neque Falconi conuenit, vti diximus, neque Regi, vt dicemus. quippe cuius amorem erga Falconem comparat puellari ac fatuo amori. Qua comparatione cùm vellet dictionem ſuam facere molliuſculā, Regis maieſtatem non effœminauit ſolùm in ſexu, ſed in ætate quoque infatuauit. Præterea duo addit, quorum alterum neutiquam Regē deceat, alterum ne virum quidem. nam neque Rex fugitiuā auem perſequatur aut captet, neque vir laſſus ſit vnius diei opera, ídque in equo ſedens. Auxit autem ignauiam, cum addidit, *vix*. Ad illud inuitus venio, quando ne literatoria quidē Latinitas conſtare videatur. Quis enim non animaduertat illa minimè cohærere? *quaſcunque* &

C *ſolæ*. ſic enim ſcribit,

Ingrate Falco, & crimen alitum omnium
Quaſcunque mollis aura ſubleuat ſolo:
Cælumq́ pennis, nubila & tranant ſuis.

& ſtatim ab eodem relatiuo,

Ac regna ſola cælitum & vident domos. Eſt igitur ſic: *quaſcunque aura leuat. & quæcunque ſola vident regna cælitum*. Præterea cùm *cælum* dixit, quare addidit *nubila*? An accepit *cælum* non pro aere (quod tamen putandum eſt) ſed pro quinto corpore naturali? ait enim ſolas aues videre *cælitum domos*: ridiculè ſanè.

AD hanc dicendi caſtitatem permulta illius viri poſsis redigere: ne ſupinum hoc ſeculum iſta leuia atque incondita miretur oſcitanter. nā pleráque talia ſunt: plurima plebeia & ſordida.

D multa ex aliena inuentione: Græca ſcilicet, aut Latina. Eſt enim Auſonii inuentio illa qua vtitur ad Antonium principem Salernitanum,

Quærite Mæonidem Muſæ, redit alter Achilles,
Quærite Pelidem, Mæonides remeat.

E' Græcis verò quæ ſumpſit, vt in gemma Dido deſcriberetur, haud valdè vegeta ſūt: Si, inquit, de pudica fœmina mentiuntur poetę, ita vt impudicam ſcribant: quídnam ſcribent de impudica? De qua propterea quòd in noſtris Heroinis extat Epigrāma: hic nullum ponam nouū. vnum tantū hic dicam: me non intelligere verſum illū, *Vera hac effigies, nec vera eſt, hoſpes Eliſa.* quid enim? Etiámne ibi præſens erat Æneas inſculptus? at nō aderat cùm ſe interimeret. quod ſi, *hoſpes* eſt ξένι, Helleniſmus eſt: viatorē Latini Hoſpitem vocant nuſquam.

Ad Neæræ cũ ſcribit,ſe niſi vratur, fore vt in lacrymas ſoluatur.niſi lacrymis madeat,vſtũ iri: lepidiſsimè ac rotundiſsimè deducit. Quum igitur quot verſiculis narrauerat vſtionem,totidem lacrymas tanquam recurrẽdo renarret:addidit illum,

O vitam miſeram,& citò caducam!

Non verum eſt. imò ſanè temperatam vitam.& elegantius finiatur Epigramma illa rotunditate. Verùm ne curioſa ſedulitate efficiamus operam noſtram viliorem : vileſcit enim ſingulis aut recenſendis aut corrigendis:quum ex hiſce patuit aditus huiuſce caſtigationis ſtudioſis. relinquamus ipſis quantum eſt reliquum : atque ad Hymnorum iudicia conuertamus orationem noſtram.

Hymnorum iudicia.

Quos Hymnos tanto impenſius à nobis eſſe tractandos exiſtimamus, quò fuerunt ignauius à ſeculo noſtro cõſiderati. B neque enim defuerũt qui ita ſcripſerint, Principes Latinæ linguæ viros à Marullo ſuperatos. Quocirca permultùm intereſſe videtur reipublicę literarię,vt & ipſi Marullo,& cæteris optimis viris ſua cuiq; laus ac dignitas aut attribuatur, aut retineatur. Quum igitur Poeſis, vti dicebamus, ex rebus ac verbis, quemadmodum omnis quoque oratio,conſtituta ſit: in vtriſque confuſam operam Marullus poſuiſſe videtur.

Marull⁹ reprehenditur.

nam quod ad res attinet,ea quæ ſupra naturam ſunt,cæleſti ſpiritu de eis fidem faciente: quãdo neque ſenſuum captu, neque mentis agitatu comprehẽdi queunt, vnà cũ hac ipſa rerũ inferiorũ humilitate commiſcuit:ac ſi quando ſeorſum tractauit ſeparata, in alteris altera promiſcuè repetiit. C quinetiam quod minus tolerabile fuit, Græcanicis fabellarum mendaciis conſpurcauit. Quod verè ſpectat ad ipſum filum orationis: profectò nihilò conſtantius tumores Statianos ad humillimum ac maximè plebeiũ dicendi genus infeliciter demiſit. Hoc enim viri illius ingenio maximo atque præclariſsimo vitium fuit peculiare,vt magnifico ſpiritu ſcribere aggreſſus, elangueſceret in orationis tractu feruor ille: egregióſque primos illos impetus iudicium deinceps deſtitueret,aut voluntas. Nam quibus in poematiis ſeſe voluit nauiter exercere, verus ſanè poeta eſt, ac D diuinus. velut in Elegia de exilio ſuo. recta enim eſt, & plena, efficax, rotunda. Maius etiam numen afflauit illum in Martis Hymno. longè excellentius atque auguſtius in Æternitatis explicatione ſpirat. penè enim ſolum poema illud vniuerſas illius famæ rationes ſuſtinere poteſt. Cæterùm vt quod de rebus ipſis dicebamus, eluceat : quis non videt primum Hymnum non conuenire propoſitæ inſcriptioni? Titulus enim quum ſit is, Hymni naturales : & Natura nihil aliud ſit, quàm vis mutationis atque conſeruationis: & mutatio non ſit niſi rei exiſtentis,vt id quod non eſt, aut ſimpliciter aut tale ſit: hæ ſanè leges his circunſcriptæ limitibus, nullam queunt habere neceſsitudinem communionis aut proportionis cũ Creatoris infinitate.

Natura quid ſit.

Solus A enim creat infinitus: eiúſque actionis principiũ nullum eſt, ex quo fiat quod creatur, ſed vnde tantùm,efficiens ſcilicet ipſe. Nam quæ Natura capere poteſt in Diuinis, trium perſonarum in infinita ſubſtantia vnitatem, quam hic canit ille? Quare quid ei cum Iouis appellatione,quam communem cum Planeta mox faceret? Aut quem hic Dei filium agnoſcit : vt in Pallade poſtea proſtituat colubris & Meduſæ? Quid ibi facit Inachus? Quid verſus illi?

Siue in remotis optimis regnis patris,
Dignata mortales parum.

Nonne dominus Ieſus non ſolùm regno Patris in cælo, ſed etiam ſuo ſanguine nos in terris dignatus eſt? Nõne quotidiana præſentia dignatur:qui nos inter affuturũ ſeſe pollicitus eſt,quibuſcunque terrarum locis eius nomine conuentus indicetur? Quid eam cum veterum nugaciſſimis figmentis equeſtrem facit in Gigantum pugna? at Dei Sapientia non eget vehiculo,non auxilio, non ſupplemento : quis enim addiderit infinito? Vniuerſa verò materia rotundius omnino dici potuit. Vt autem ad primum hymnum illum redeamus, eius inæqualitatem, quæ in hymno quoque Solis deprehenditur, videamus. Quid enim grauius illo, aut ſonorũ magis?

Ipſe animum vati, mentem ipſe miniſtra
Sancte Pater, ſiue æthereo delapſus Olympo
Enthea diuino præcordia concutis æſtro:
Ignotaſq; viaſ aperis: teq; ipſe recludis.

Quid illis obſcurius?

Siue iubes cinctum Solis caput igne tuentem
C *Ingenio, mentiſq; oculis per inane leuatis*
Eminus informe quæſitum oſtendere in vmbra.

Quid illis plebeium magis?

Ipſi inter facies, ſimulacraq; mille ferarum
Impia Circææ depaſti pocula menſæ,
Obſcœnis ſtabulamur haris: nec tecta paterna
Reſpicimus: dulcemq; Ithaco de culmine fumum:
Iampridem in fœdas dociles tranſire figuras.
Sed te Moly tamen nobis tribuente beatum,
Securi Dominæ atq; dapis: quo numina monſtrant,
Nitimur immenſum venerari carmine puro.

Vt ad Satyræ tabernas quamproximè accedũt: D neque ex Chriſtiana veritate ſcripta ſunt illa,

Nam quum tota graui torperet machina aceruo.

Ex nihilo nánque creata ſunt,non autem ex decantata illa congerie atque confuſione vel exempta,vel digeſta omnia. Exulet igitur à Theologiæ libris aceruus ille: à Philoſophiæ verò monumentis *vacuum*,quod ſe iactat in illo verſu,

Et vacuum ſola inane teneret.

Nam quum ſcribitur in ſacris libris, Terra erat inanis & vacua,ſignificatur id quod ἀργὸν dicũt Græci, id eſt iners, & ceſſans ab opere: non autem τὸ κενὸν : quod omnino nuſquam eſt in natura ſine corpore: nuſquam vel in natura,vel extra naturam ſine Deo. Hoc autem non ſatis habuit *vacuum* dicere, niſi etiam verboſa palilogia ſubderet *inane*. Sed & mala vſus eſt loquendi ratione,quum dicit,

A *Aridaq́ oſtentas mediis ſola prodiga in vndis.*
nam *prodiga* ſunt effuſa: at terrarum aſpectus tollitur ab aquis. occulitur enim. ergo vel coercetur, vel caſtigatur. Non igitur prorſum ſe adigit: ſed quominus agas cohibetur. Poſtea verò quàm dixit hoc, quare addidit?

Apparent ſubito, dictu mirabile, terræ.
Quanquam ne hoc quidem verum eſt, terram prius Oceano tectam, poſtea extitiſſe. Illa deinde luxuriant,

Diuitiiſq́ ſuis capitur iuſtiſſima tellus.
Nullus enim telluri ſenſus, ſed ſola vel materia vel locus eſt eorum quæ in ea generãtur. Aliunde nánque formas capiunt. Quapropter inconſultam continuat ambitionem,

Atque animum facies mouet, & variantia rerum.
B Nam ſi hoc ſtuduit, vt faceret: non mouetur animus poſt generationem: poſtquam enim recepta eſt in materiam forma, ceſſant affectus: ſed ante generationem mouetur efficiens ab Idea quam in ſe habet. Quòd ſi quis è triuiis obſtrepat, hæc eſſe ſophiſmata, & à Muſarum leporibus aliena: neque verum dixerit. nihil enim ſolidioris eruditionis à Muſarum ſacrariis alienum eſt: & vnico eóque leuiſsimo verbo reſpondeatur: Non igitur hymnos eſſe naturales. neque vera canit illis,

Solida eruditio nequaquam à Muſis aliena

Cælumq́ profundum erigis.
Caue ſanè dixeris, in imo cum elementis confuſum fuiſſe cælum. Quòd ſi cælum aquæ ſunt, quas ab aquis noſtris ſeparauit Deus (Hebræis enim Cæli nomen aquam & ignem cõtinet) quî ſtet verſus ille?

Cælum.

C *Æquoreasq́ iubes diſcludere moles.*
Si cælum, inquam, eſt aqua: noſtras aquas ab aquis cælum quo diſcludat modo? Et quum dicere voluit, præfeciſſe diei ſolem, ſic ſcripſit,

Portantem Auroræ præponis lumina Solem.
non enim antepoſuit *Auroræ*, ſed poſtpoſuit. Quòd ſi potius intellexit, portare lumen Auroræ: verbum illud fruſtra ſit. Cui nánque præpoſuerit? Illud autem priſcorum delirium temerè nimis arriſit ei,

Solem ſidereæ moderantem frena choreæ.
D Si enim cæterorum curſus aſtrorum penderent à vi nutúq; Solis, Sol eſſet ipſe Deus, aut prima Mens. Quin ne Mẽs ipſa quidẽ prima temperat ſubiectas ſibi rotationes: ſed diurna ſola rapiẽs, ſuã nihilo ſecius cuique permittit. Nã quî reliquos cælos regat Sol, quos ne tangit quidẽ, quibus non aſsidet? Sed de his ſuo loco. nã hîc vel ſatis, vel etiam nimis. Scilicet etiam deformes buccæ ſuos habent baſiatores. quarum fœditates apertius vt pateant, arceſſenda ſunt huc quæ cõgeſsit mox in Iouis hymnum. Sub eo nánque nomine ſi verum ſummúmque Deũ canit, non bono conſilio repetit ex primo: temeréque Falciferum malignum ſidus ei patrem dat. ſin Iouem celebrat planetam: quibus legibus terrarum & æquoris patrem nuncupat? Tum autem nihil frigidius Ioue fulguratore. vbi ſecutus patrias

A nugas, eundem facit Hyperionem & Saturnum, qui fecit Hyperionem Solis patrem: vt idem ſit Sol & Iupiter, aut Iupiter Solis frater, Titanis filius, qui Titanas tamẽ interfecit: Nugæ. Multi autem ibi verſus infelices: totus tractus poematis vulgaris. ſicut & quod Terræ dixit. Nihil ibi generoſi, nihil præter humilẽ allegoriam poſitam in parabola ſobolis & parentum. Inuenuſtus etiam in Venerem: quem decuit eſſe lepidiſsimũ. Sic & in Lunam, quum multa poſſet, nihil eruditum: durum ferè quodcunque canit, & inſuaue. denique totum multò elegãtius dici poterat. Sex primores excipio verſus: ſunt enim belluli. Illi verò,

Ego ne relictis, heu miſer, vobis queam
Exilia perpeti altera:

B vt ſunt duriuſculi, an ſic poſsint emolliri?

Vobis relictis exilio exilium prius
Mutare cogar altero? Ibi etiam,
Vel tu virorum fortium, aut laudes deûm:

neſcio cur coniunxerit *vel* cum *aut*. &,

Proinde gratis hinc & inde cantibus:

melius quàm ſermonibus: & efficacius quàm amicis: Et, *Via leuanda tædia*, mollius quàm incommoda. Aut (quippe ſuis numeris duriuſculis) *Vel longum iter fiet breue.* Et vieta illa putríſque Græcorum licentia diſcerpendi voces, tanquam Abſyrtum aut Pentheum, atque in diſiectos verſus diſtrahendi, omnino antiquanda eſt: qua ille frequẽter abutitur. Illi quoque in Martem numeri minus placent,

C *Adhuc ſuetus Leones*
Comminus exagitare, aprosq́

An ſic numeroſius?

Suetus leonis, ſuetus apri
Siſtere fulmineos furores. aut, *Fulmineas domitare flammas.* Igneſcit enim dens. Languidum eſt epitheton ibi,

Sereno iam propior, propiorq́ cælo:
Melius, timenti, aut pauenti. Sic,

Etiam profanæ verſæ acies retro.
Acrius, *Et iam minaces.* aut etiam viuidius,

Tingit minacem iamq́ aciem metus. aut, *tentat.* Et, loco, metus, fuga. Et illa malè ordinantur,

Et procelloſæ per aperta vitæ Flectere greſſum:

D Concinnius, *per aperta greſſum Flectere vitæ.* neque bonum illud,

Siue mutato iaculis veneno: Mutatur enim iaculum veneno, non iaculo venenum. Sed nec felicior hymnus in Mercuriũ, *Neque mollior Cælitibus.* Cælo, miſerrimi anapæſti: quíſque ex aliquo monotarum cœtu erupiſſe videri queant. In eo illud conſiderandum: cùm dicit de Mũdo,

Qui par nulli, ſimilis vni,
In te totus, tuus es totus. Potius, *Cui par nihil.*
Nam tametſi in affirmatiua relatione parilitatis mutuus eſt reſpõſus: tamen in negatione cùm fiat diſparis comparatio: minor ſemper ad maiorẽ debet referri. itaque dicimus, Nihil Deo par, non autem, Deus nulli par. Et peſsimè dixit, Mundum deorum patrẽ. Hymnus in Saturnum bonus

bonus eſt, & candidus. nihil tamen abditi, quum & multa forent ad manus, & ipſe profiteretur illis verbis, *Nihil inſigne niſi inuſit, indictumq́*. Pulchre quoque ſtellas canit. at ille verſus,

Hinc omne principium omnibus, hinc modus:

Commodius, *Hinc omne cunctis principium*. Quo verò Pana celebrat, multas habet bonas partes. Eſt autem illuſtre argumentum Vniuerſitatis. Quocirca minus rectè deorum patrem dicit. Eſt enim Pan mundus ipſe, aut cũm diis, aut à diis, vnũ. Itaque imæ partes brutæ, ipſius terræ ſunt ſymbola: aquæ inguina: ſemen enim aqua. Et aqua byle Chaldæis ac Syris. ὕλη Græcis materia. Tum eſt aer in pectore, ignis apparitor, id eſt cordis. Caput cælum eſt cum oculis, id eſt ſideribus. Cornibus deſignatur vis Æternitatis, quæ & præter & ſupra omnia eſt, & in ſe reflexa, ſeſeque reſpiciens. Fiſtula totius eſt conſenſio in concentu, & conſona diſſonãtia, atque inæqualis æqualitas. At in Ætheris hymno quamobrem ſe dicturum pollicetur Magnum, nec vlli auditum opus antehac? nam de cõfuſarum in Chao rerum digeſtione iam bis antea: in primo ſcilicet ſemel, iterum ad Palladem. & ante ipſum quis non? Tum de Ætheris in omnia verſione. hoc enim Heracliti fuit. Sed & veteres euertit allegorias. nã qui fecerit Muſas innubas? Quippe & aduerſatur hiſtoriis, quæ filios aliquot illarum narrant: & Naturæ ipſi. Fœcundiſsimá nánque oportet eſſe numina. ſemper enim aliquid & parturiunt & pariunt. Non minore incuria priſcis fabulatoribus aſſenſus eſt: vbi dicit, Iunonem decreuiſſe perpetuam virginitatem. Sanè ſi Iuno aer eſt, coniunctiſsima eſſe diſcupit Ætheri, qui profectò Iupiter. Elementa verò quod ſemel appetunt, ſemper appetunt, neque appetere nequeunt. quæ ſi ipſe, ipſiúſque fautores ignorabant, diſcant: ſin habuere nota, iam culpa fit ex errore: qua quum poſſet carere, maluit deprecari. Hymnus in Oceanum, vt plerique alii, ſanè quàm immodicus. Eruditio illa de Charybdi etiam eſt apud Ariſtotelem in Æſopi Æno. Cæterùm ſatis ridiculé, ſub terris eſſe locum vacuũ, quo vniuerſus humor capi queat. tum autem quid metueret Oceanus? Ibi nánque futurus erat, ſdque totus, nõ autem diſcerptus terrarum ſinubus. neque Solis radiis obnoxius: quibus & quotidie carpitur, & ſalſuginis vitio fit inſuauior. Quemadmodum verò poetices elegantiæ fuit aliquando parum ſtudioſus: ita ẽi nimis addictus interdum. quum enim legiſſet apud Poetam, *illuſas auro veſtes*, auſus eſt idem orationis lenocinium attribuere veſtibus Æternitatis. vafrum ſane aurum, & miſeram Æternitatẽ, ſi ab illo illudatur! Sic excedit pudentem rotunditatem, quum dicit in Hymno Cælitum: *maſcula firmitate*. Ariſtoteli ἀνδρικόν, robuſtũ. Quæ verò cecinit Amori, ad Dei Spiritum ſanctum niſi dirigantur, tota impia ſunt: ſi dirigantur, ridicula. Nam Cupidinem geminum ex matre gemina eũ Platonicis agnoſcit. at Amor

A in diuinis eum hoc noſtrate haud vnus eſt. Et facit Patrem ab eo vulnerari. neſanda profectò Atheologia! Non mouetur à Spiritu Pater, ſed ipſum producit. Inter Græcorum errores fuit is: vt geminum crederent Spiritum ſanctum. Et turpiter admiſcet Ananeem antiquorum, qua cohiberetur Chaos. Nullum numen præter Deum. Nulla neceſsitas potuit Mũdi partes diſtinere: quominus ſuo quæque loco potiretur. nam ſicuius elementi portio continetur extra ſedem ſuam, ab alio vim patitur elemento, non ab vllo Neceſsitatis imperio, quod in omnia exerceatur. Eſſet profectò deus is alius, & contrarius quidem vero atque vni Deo. In Hymni extremo quum precatur Amorem, vt ſeſe curis eximat prophanis: & Amor is ei ſit geminus: alter purus, alter idoneus & voluptatibus & inanibus B curis: vtri fecerit eiuſmodi vota, diſceptato opus fuit.

Græcorũ error de gemino Spiritu ſancto.

Solis hymnus initiò tumidus, & Statium ſpirans: ſed in ſaltibus, nedum in ſyluis, id eſt horridus: mox concidit. Ille tumor vulgaris. *Mens fremit*: *Procul eſte prophani*. *Mens remugit*: Oeſtro. Bacchantum rabies ſanè hic importuna, atque adeò ridicula. Et, *agitatu anhelo*. ibi ſonus deficit. &, *longum interprete caſſa*, & alia innumera. Peſſimè Solem vocat Regem hominum ac deorũ. Quare ineptè dat eius natalia ad Acheloum. Nõ rege natus quomodo rex eſt? In terris natus quomodo cæleſtium rex? Sed &, quemadmodum imperitè Solem ſub Mercurio collocauit, ita falſò ſcribit, eum eſſe in medio lucis & vm- C bræ. Nulla ſub ipſo, nulla ſuper ipſum eſt vmbra. Ipſe in medio ſuæ lucis agitat. Vmbra eſt aeris affectus luce priuati, terræ opacæ obiectu contingens. Et illa procul à veritate, Ab eo fugere cætera ſidera. Nam & alia ſuo quæque circuitu congreſſus appetunt: & Luna menſtruo curſu. Ac quanquam combuſti Planetæ fiunt infirmiores, nõ tamen omnes: nõ enim Venus. Quin eodem in puncto qui cum illo iunguntur: ii tum pollent maximé. Nolo alia pene innumera perſequi. non enim obtrectamus optimo ac fortiſsimo viro, cuius fati atque fortunarum, fatum meum atque fortunæ ſunt ſimillimæ: ſed pro- D poſitis quæſitæ perfectionis in re poetica præceptis, monemus huiuſce ſpiritꝰ iuuenes ſtudioſos: vt à plebeiis atque factioſis caueant iudiciis.

Vmbra quid ſit.

Reſtabat Hymnus in Bacchum. qui propterea quòd eſt operoſiſsimo carmine conſcriptus: nolui ſigillatim caſtigare licentiam quam exercuit authoritate nunquã ſatis laudati poematis Catulliani. Cæterùm vt videant Muſarũ candidati quid præſtare potuerit, ſi animum ad ſimilem diligentiam appuliſſet: aſcripſimus noſtrum integrum. Qui ſi minus probabitur: at excuſabunt horæ vix duæ, quibus inter infinitas occupationes effuſus eſt:

Teneræ patrem quietis, genitore Ioue ſatum,
Iubet alta mens Cybeles tereti pede canere:
Sacra iuncta quos ouantes ſimul abdita decorãt.

Age Thyrſiger, Bicornis, Dionyſe, Bigenite,
Eleleu, euœ Bimater, Semeleſemorigena,
Animi mei tumentis furiata loca ſubi.
Laticis deæ potentes, virides hyalicubæ,
Vaga Nais amnicultrix, ſoror & pelagidoma,
Rigidóq; tecta querc' pigra cortice Hamadryas:
Simul Euas Hippa pictis redimita nebridibus,
Refer has preces alumno: paret ara propitium.
Phrygios relinque campos dea: Tmolus initiò
Vbi vagienti Opteria tinnula dederat.
Ioue patre digna proles, Barycty periabro-
Reparator alme feſſi venerabilis animi, (mie,
Quid erit prius canenti, quid poſterius?
An vt artibus doloſis ſoror aeria Iouis
Semele necem ſuaſit, rata pignora memorans,
Rata fulgurantis ignitona pignora thalami?
Furibunda flamma plenū cineri dedit vterum:
Nihil illa læſit alto ſacra membra Ioue ſati.
Famulatur ignis igni, coma fulminea tuæ:
Noua flāma iuncta flammæ duplicata tibi furit:
Tibi ſpirat hiſce puris tonitruſona numeris.
An vt inde ſemicretum aſſuerit ſibi femori
Pater arbiter ſereni, pluuiæque dator aquæ:
Quòd integrum deo ſera dies daret habitum.
Viden' hinc choros Euantum: viden' agmi-
na propera?
Sacra tecta fronde, plexis ſacra condita caneis?
Viget hinc tenellus infans: puerū́q; video mox.
Barymeni, Baſſareu, Euie, Gegeneophone,
Age ſolue viperini fera cingula catuli:
Et eo recinge flagrum: face verbera tumeant.
Date, dura terra, nubes: date vos nemora locū.
Mora nulla, nec quieti modus vllus adorere,
Quate, pelle, cæde, Penthei memor, & memor
Acati,
Sola quo ſecante ponti latro dux Lydius erat.
Modò ſalſa adunci roſtro vada corpore varians.
Supere, Infere, omnia vnus, Lye, Lyſie, No-
mie,
Nihil eſt tibi quod obſtat: nihil eſt tibi quod
obeſt:
Colubérve dirus æſtu, Libycæve iuba Leæ,
Rigidúsve mōtis aſpri, nemorúmve ferus apex,
Fluuiúsve curuicurſor, Thetis aut reciprocipes,
Notus aut periculoſus, Boreásve maritimis,
Zephyrúsve dona Veris genitabilia ciens.
Tua lege ſenſit acri iuga decolor Oriens:
Tua prima Dithyrambi nota, clamor Io, io:
Tua prima ſunt Triūphi noua ſtēmata titulis:
Acies tuis vt armis truculenta, gigas obiit:
Rabies reflexit in ſeipſa bipennifera cadens.
Canimus, tot atque tantos domitare ſacrilegos:
Male pœnitere Mineidas artis & operæ:
Temerarios tumultus vbi ſancta celebritas
Simul hauſit: & ſimul tum fuit vlta facinora.
Peregrine, Semitalis, Myrionyme, Xenie,
Hyperemeroclophypne, Ploinerterobathypne,
Geminúſque, & vnus idem: varius, ſimilis item:
Nomius, Thyonieus, Myctilieus, Oreodromus:
Tua lympha pura fontis: tua munera laticis
Salientis è rotundis ſinubus grauis acini.

A Tibi prima mella pingues dederūt liquida faui.
Neque ſoli aratra iactat ſibi ſulciſeca Ceres:
Neque Veſta mater auctos ſibi montipera lares:
Neque iura ſancta ſummo Themis ardua ſolio:
Neque ſceptra Iuppiter vindicat aurea ſine te.
Animantibus repletur tibi terra, tibi mare:
Comes eſt recens Iuuentas ſtata, neſcia tenebræ,
Bona ſempiterna vitæ vegetantia cumulans.
Duce te ſuper ſupremi ferimur ſpatia poli:
Fruimúrque Cælitū vi, fruimúrque dape deûm.
Sine te deus fatigat temerè pius Helicon:
Temerè impedita languet pigra vena, cita prius.
Mihi Tauriformis Euan, mihi Merotrophe
Modò lenta ſiſte veſtigia munere ferulæ: (veni.
Modò ſuſtine, profanis fera pectora feriens.
Genitus bis ex eodem, ſemel antè ſatus eras.
Pater, obſtetrix, & idem fuit ille, pia parens.
B Toties ſatus, biformis, modò fœmina, modò vir:
Temeſa idē, Iacchus idē: dubius, neque dubius.
Igitur ſi Eleuſin aris Cerealibus agitas:
Erycina ſiue Cypro Cytherea Venus alit:
Vel amas Oſiris vndas colocaſiopatulas:
Tibi temporum reponunt variante pede vices:
Saturas hyéms quietes, aliæque viridia
Modò ſerta flore picto, modò fructibus obita.
Comes vda cymbaliſq;, crotaliſq; fit Hecate
Hera, mutuata puri tua lumina radii,
Vlulata noctilucis per inania triuiis,
Facies triplex in vna, triplici vnica facie. (nes,
Ades ô Nyſæe, ades Carpine, Botrypyrige-
Fremie, Agriota, Leneie, Manice, Hymenie,
Opulentitatis altor Genius triticiferæ:
Tibi ſpica ventilatis aceroſa reliquiis
C Opera tua, atque vanni officio liquida nitet.
Dator alme Bacche pacis, dator alme reme-
Iuga ſiqua ſeruitutis mala blanditia parat. (dii:
Metus ipſe tu deorum, neque lætitia minor:
Prout explicata cordis cita ſeminia ſipas:
Tua ſiqua vis ligarit: tua ſoluerit eadem.
Reliquum, quod eſt in orbe hoc, nihil eſt ad ea
labor.
Cryphomiſta, Die, Licnita, Sabazie, Chtho-
Abige incubantis immania tædia ſenii, (nie,
Referens retrò fugacē ambroſiæ latice diē. (tit?
D Subitus ſed vnde mi corda furor trepida qua
Feror, auferor, fatigor: vacua in ſpecua rapit.
Comitatus iſte, quiſnā? quis ad hoc iter adigit?
Thyas hinc, & hinc Edonis trieterias vlulat:
Vbi tibias Mimallon bifores meribibula,
Vbi rapta mugienti ſua funera vitulo
Tremibōboraucus inflat duo cornua capripes.
Rubicūda bucca turget: rubidus tumet oculus.
Nigra flexicrus corymbi comat orbibus hedera.
Manus inquieta thyrſum colubrigerula rotat,
Latitantium ferarum populans domicilia.
Fremit orba ſolitudo, nemora auia reboant.
Sed vbi leuē relinquo Saltū caprifeniorem,
Calamicinē Lupercū, ſubidum, choretiſequam,
Sibi Pana flantem acutis noua ſibila tubulis.
Sonat ille ſic nouenis ab arundinibus Herum.
Thiaſota blande pando reſidēs pecore ſenex,
Tity-

Tityriſca vis vocat te, teretiſmata titubans,
Crepericrepante criſpans caua tympana digito.
Ita torquemuſta ſpument tibi præla,tibi veheſ:
Ita vinolenta Mænas tremulum regat equitem:
Neque canthari fideles ſitis attenuet opes:
Sed onuſtior perennis fluat agmine ſcatebra:
Adhibe me alumni ad almi ſacra myſtica ſociũ:
Mala cuius Ata fruſtra cupit eſſe familiæ,
Stygis Ata facta diræ famula obruta ſcelere.
Hagne, Liber,Orgiaſtes, Nooorme, Vitulifrons,
Holodeſme, Braſmocrator,Pericionie vigor,
Aperi parata ſolis mihi crypta loca piis,
Procul artibus profani popularis humilibus.

H AEC ſunt in quibus potes diligentiã, eruditionem,ſpiritum comparare. Nam quum ſint verſus operoſiſsimi: ſi antipodiarũ laxitates admittantur,æquè faciles fiunt & populares,atque ipſi Ariſtophanei anapæſtici: qui nihilo differunt à præciſionibus ſolutæ orationis. vt omittam etiam Choreos apud Catullum. nã ille planè ſenarius anapæſticus eſt,

Dirrellit lactes ſibi acuti pondere ſilicis.

Ad eruditionem verò pertinet tum id, quũ docuimus quare liceret nobis in Bacchi celebritatibus vti Galliambicis. Nam Callimachus Baccho poema fecit verſibus, in quibus Choriambos quatuor claudit Bacchius. tũ præter vulgatas nuncupationes,aliæ permultæ ex antiquis erutæ monumentis. Ad hæc Hippa, Temeſa, Tityri, teretiſmata, Dithyrãbus, vnde etiã triumphus. Nam quemadmodum Protothyræa priſcis myſteriis Latina Lucina eſt: ſic à duplici natali dictus Bacchus, ὅτι δίθυραιος ἀνέβιω.

VEGIVS, BIGVS, AVGVRELLVS, ANGERIANVS.

BIGI nihil quicquam peruenit ad nos,ac vix nomen ipſum. AVGVRELLI multa vidimus,Lyrica,Sermones,Chryſopœiam,Iambica. Sanè præ ſe fert egregiam animi æquabilitatem. parum poteſt,parum præſtat,parum conatur. In Lyricis vix ferẽdus. Vult genus id poematis ingenium vegetum, voluptatem accuratam, acre iudicium, politam dictionem, candidam,efficacem, numeroſam. ille quauis humilitate humilior, exanguis, ſine colore & anima. Sermones verò nihil aliud ſanè quàm ſermones. Nitor abeſt. omnia plebeia, ne dicam ſordida. aceti aut ſalis nihil. Elaboratior ipſius Chryſopœia. cæterùm vix adeò ſpirat:ita languida omnia,ac penè emortua. trepidationis potius quàm limæ agnoſcas veſtigia. Iambicis multã dedit operam. Quæ Lyricis admiſta ſunt,minus feliciter fluũt: illa præſertim quæ ſolis ex Iambis conſtant. ea nánque hærent,neque cohærent. Iuncturæ enim numeríque diſsiti diſiectíve. Poſteriora non ſunt contemnenda: in quibus vnũ poematium inter cætera nobilius: cuius arbitror (neque enim nunc penes me ſunt libri illi) initium eſt,

Amœna Petre quæ vides vagus loca,
Putato vana te videre ſomnia.

A Sanè faceta & luculenta. Verùm, niſi memoria me fallit, ne in eo quidem ſibi conſtitit. Nam quũ per multos admodum verſus ſolis Iambis deduxerit ſuas ſententias,neque alias quas in animo habebat iiſdem legibus conſequi poſſet:alios admiſcuit pedes. qua inconſtantia nihil eſſe potuit turpius.

MAPHAEVS Vegius grandis profectò poeta eſt,nec indignus gratia doctiorũ. Tãtus eo ſeculo extitit, in quo nihil penè bonarum literarum vigeret. Cuius, quoniam à præceptoribus meis optimis atque doctiſsimis contemnebatur, ponam verſus aliquot illuſtres ex illius acceſsione; quam adiunxit Virgilianæ diuinitati,

Turnus vt extremo deuictus Marte profudit
Effugientem animam:mediiſq́ſub agmine victor
B *Magnanimus ſtetit Æneas, Mauortius Heros:*
O'ſtupuere omnes:gemitumq́ dedere Latini.
Et durum ex alto reuomentes corde dolorem
Concuſsis cecidere animis.

In quibus Virgilianæ lucis veſtigia inuenias: Tolle enim vocẽ illam, *reuomentes*, cætera omnia optimi poetę opinione digna ſunt. Nec minoris aut operæ aut gratiæ ſexdecim proximi verſus qui ſequuntur. in quibus duæ illæ comparationes longæ optimæ: neque iis inferiores quæ in Luciani atque Statii libris poſitæ ſunt: ac fortaſſe etiam meliores. Oratio deinde Æneæ frigida. nec multo meliora quæ deinde ponit. nec plenior aut felicior oratio Latini. Comparationes quoque priorum duarum gloriam auferunt.
C In Dauni Epicedio multa ſunt quæ tolli velis: illa tamen haud penitus aſpernanda,

Nate,vbi forma nitens?niueaq́ in fronte ſerenus
Ille decor,dulciſq́ oculorum aſpectus,& alta
Sidereus ceruicis honos?his gloria Martis
Contigit auſpiciis?talin' rediture paratu
Diſcedens,voluiſti auidis te credere bellis?

Et mox, *—felix tam grato cadis Amata*
Succeſſu lætare tuæ:quæ tanta dolorum
Fugiſti monumenta,grauiſq́ immania caſus
Pondera. Quid miſero genitori plura paratis,
O Superi? Et haud multò pòſt,
Deerat adhuc ſors iſta patris ſuprema ſenectæ.

Et illa non ignobilia,

D *Interea ipſe vrbem labefactam,& vulgus inerme*
Componit:ſolidatq́ animos:requiemq́ futuram
Spondet,& æternam ventura in ſecula pacem.

Neque illa diſplicent,

—vnanimes vt fronte ſerena
Occurrant genero venienti:& pectore toto
Excipiant gentem Iliacam:magniſq́ receptent
Plauſibus:optataq́ effundant pacis amores.

Illa verò comparatio valde bona eſt,

— ceu quando longus & ingens
Agricolas tenuit reſolutis nubibus imber
Suſpenſos:curuumq́ diu requieuit aratrum:
Tum ſi clarus equos ſpatioſo limine Titan
Laxet,& aurato cælum ſplendore ſerenet:
Lætitia exundant,& ſe exhortantur agreſtes.

Nuptiæ verò, & conuiuium non ſine ineptiis:

A neque cætera meliora ad finem vſque: qui ſanè non eſt ignobilis,

Tum corpus aɾti abluere,& d.ferre ſub vndas
Quicquid erat mortale iubet. dehinc læta recẽtem
Felicemq́; animam ſecum ſuper Æthera duxit:
Immiſitq́; Æneam aſtris:quem Iulia proles
Indigetem appellat:templisq́; imponit honores.

Angerianvs arguta multa, ſed parum argutè. neque enim ſatis eſt ſententias pedibus cõcluſiſſe. Romanis dico:nam Græci modò dicant, quo dicant modo nihil penſi habent. Græcè igitur ea ſi eſſent ſcripta, pro diuinis haberentur. nunc autem Latina puritas alias leges poſtulat. Eius igitur honoris gratia vnum ponam illius Epigramma: ſapidum illud quidem, atque argutum:ſed impolitum,& carens cultu,

Floribus intextam diuerſis mitto corollam:
Quam feci manibus nunc tibi Vita mea.
B *Vt cingat flauos crines,& tempora circum*
Fulgeſcat,tepidi munera veris habes.
Sunt hìc,ecce vide,ridentia lilia,pulchrè
Narciſſe,atque tuæ pulchre Hyacinthe comæ:
Necnon Idalio maculati ſanguine flores:
Atque alij,Tellus quos modo fœta tulit.
Si quæris,donum quid vult ſibi tale:Corolla
Vt viret hæc,paruo tempore forma viret.

Primus verſus plebeius eſt: alter mollicellus, & Elegiam,& Epigramma ſapit amatorium. Sic quarti pars,bona. quæ inter ea ſunt, vulgaria. Si ſeuerius agamus: ne apoſtrophe quidem probabitur. nam qui Cæliam alloquitur: quare ad alium conuerſam interſerit orationem? Pulcherrimus verſus ſeptimus, & octauus bonus. Concluſio elegans,& ab alijs quoque iactata. Videamus exercitatio quid valeat: & an hæc fieri C potuerint meliora,

Aſpice conſpicuos cæli vernantis honores:
Quum facit hos:in te,quos imitetur,habet.
Hos tibi ver,Venus ipſa ſuos finxere labores:
Cui totum ſimili tempore ſeruit opus.
Candida luteolis arrident lilia Calthis:
Luteola at Violis Calthula pallidulis.
Vis & Acidalio lucentes ſanguine flores
Ipſa videre tuas luce referre genas?
Quidnam opus eſt, quæ flos florum es, tibi mittere (flores?
Vt videas,quanto tempore forma viget.

quanquam melius, *Quàm paruo vt videas tempore.*

Fiera, Mycillvs, Qvintianvs, Mantvanvs, Dampetrvs.

Baptista Fiera doctus valde, valde accuratus,ſed durus. Eius popularis Carmelita longè diuerſiſsimus: mollis,lãguidus,fluxus,incõpoſitus,ſine numeris,plebeius:non ſine ingenio,ſed ſine arte. dummodo ſcribat quod in mentem venerit, edat quod ſcripſerit, ſúſque déq; habet. Hoc propterea dico, quia in noſtro tyrocinio literarũ triuiales quidã pædagogi etiam Virgilianis paſtoribus,huius hircos prætulere. adeò ſui quiſque ſequitur Ideam ingenii. Nã quòd verſus illi ita erãt ruri nati,vt nihil vrbanũ ſaperẽt,eos ruſtica ingenia vrbana ruſticitate potiores arbitrata ſunt. Nõ meminerũt Agaſones iſti, nobiles homines, etiam quũ ruſticantur,animos à nobilitate remittere,non amittere. Ita condiendam vrbanam ſeueritatem agrorum amœnitatibus, vt ſyluis accedat decor: non vt aruorum præſentia,ſplendor abſit ciuilitatis. Denique hoc ita cenſendum eſt: Agros ſine vrbanis delitiis feros eſſe aut ſordidos. Idcirco dixit acerrimus harum rerum iudex Horatius,

-molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure camœnæ.

Pro quibus,de Carmelita poſsis ita dicere,

-putri atque caduco
Carmelum imbuerunt ſordentes rure cicadæ.

Quòd ſi verſus immodicos, illotos, ſcabioſos huc afferre aggrediar,tẽpus ſimul cũ viribus me defecerit. Animi tamen gratia,duo deſcribẽtur,

B *Impiger Orlandus vires dabat omnibus:omnes*
Calones,lixas,fortes reddebat Achilles.

Mycillvs Ouidio ſimilior, eodem in poemate ſui diſsimilis: vt exiſtimem fuiſſe eum ingenio tam alieno,quàm ſuo.

Qvintiani aſperitatem atque amentiam in proſa oratione caſtigarunt pedes. Itaque in Poemate videtur cura ac iudicium, quod eſt in ſoluta dictione exultantia quædam ſpiritus: ſic enim de illo libet loqui. Quippe Beroaldos, ac Pium ſequutus, eorũ vitia auxit ingenii ſui magnitudine. Periochæ Ouidianarum fabularum ſatis oſtendunt, nihil ei præter iudicium defuiſſe. quam tamen culpam diluit Tragœdia ſua. neque enim eſt contemnenda. Vt eſt argumen- C tum maximè difficile quod venuſta componas oratione, ita ſunt optimi verſus:quaſi in materia volenti quæſita,non oblata detrectanti.

Dampetri Poematia vidimus aliqua, in quibus(quod in primis arduum atque perrarum eſt) nullum clauſtrum, nullã inuenias cucullam. tanta eſt dictionis facilitas, vix vt admittere numeros:tantum numerorum, vix vt lenitatem vllam poſſe admittere videantur. Sententiarum verò plena omnia: ſed earum quæ auditorem ducant, non angant: ſaturent, non afficiant faſtidio: alliciant, non rapiant: denique ſuum faciant volentem,non inuitum.

D Accivs, Rogerivs, Vvlteivs, Cordvs, Molossvs, Amasevs, Alexander, Gaidanvs, Mombritivs, Rhodophilvs, Doletvs.

Accivs is, quem faciunt Æſopicarum authorẽ fabularum, ſiquis alius, tum accuratus,tum argutus poeta eſt. Illud obſeruarãt præceptores noſtri: ab eo nuſquam Ecthlipſin vllam factam in carmine ſyllabarum. videmur tamen nos alicubi vnam aut alteram deprehendiſſe. De ipſo verò ita iudico: quæ dixit, à me nullo modo melius dici poſſe. quare eum poetis nouitiis non ſolùm ediſcendum ob fabularum vtilitatem, ſed etiam propter verſuũ munditias

ditias imitandum. Parcius tamen concludendum ſententias arctiſsimis illis gyris moneo. quod vnum ſanè illi poteſt obiici: cuiuſmodi eſt illa vocum alluſio,

Aſſuitur muro reptile muris onus.

Neque enim eiuſce generis agnominationes niſi in argutiis Epigrammatum commẽdantur. Talis apud nos in Epigrammate de Roma,

Orbem, non vrbem. Hic verò *murum* & *murem* ſimul compoſuit.

R o g e r i v m puto fuiſſe Aurelianum. Eius Hendecaſyllabos vidimus aliquot valde bonos. Hanc enim, quam iſti tabernarii commendant, fluiditatem compeſcuit numeris admodum & facetis & decoris. Sententiarum quoque connexiones curauit vt eſſent concinnæ. quódque ab iis qui viuunt neglectum eſt, breuis fuit: & aculeum in cauda reliquit.

V v l t e i v s ad omnia pronus argumenta, quaſi fœmina impudica. id quod maximè ab illuſtri poeta fugiendum eſt. Selecta eſſe oportet quæ proponas tanto theatro, quantus eſt ambitus vniuerſæ linguæ Latinæ: tractus ætatis orbis vniuerſæ. maiorem laudem cõſequuturus ex gloria vulgari, quam contempſerit: quàm famam bonam ex opinione, quam affectarit. neque enim poeticæ diuitiæ in copia, ſed in electis opibus conſiſtunt.

C o r d i ingenium varium, nec vulgare: cæterùm tantum ſibi placens, quantum aliis hærere velit. Eius itaque laudatio, vel vituperatio aliorum eſt.

M o l o s s i ſpiritus ingens, nihil ſonans plebeium: multa bona in eo poematio, quo duorum certamen quoddam ſcripſit. malim tamen aliqua non potuiſſe. Hoc plerique vitio laboramus: vt libros grãdiores atque offertiores noſtros eſſe velimus.

Minor in numeris A m a s e v s, atque liberior: purus tamen & candidus: tum autem verſus non vulgares: tametſi argumentum non admodum felix ad tanti ingenii exercitationem.

Cõtrà T. A l e x a n d r o fortuna gratiam fecit. Quid enim quiuit ille maius, quod tunc caneret, excogitare: quàm illius Regis laudes, quæ maximorum poetarum voluntates ſolicitare, ingenia explere facilè potuerunt? quare in tam ſpatioſo campo ira curſum exercer illc, vt etiam in maximis viribus, magnam temperationem intelligas.

G a i d a n v s paulò humilior eſt. M o m b r i t i v s generoſioribus vtitur dicendi legibus. & quum multa admittit, conſtat ſibi tamen: neque deiicitur de animi contentione.

Duæ ſunt præterea poeſeos febres, R h o d o p h i l v s, & D o l e t v s. Extat enim illius comœdia: qua nihil auerſum magis à comitate. adeò enim inſulſa eſt, vt miſericordiam potius quàm riſum excitet. Quem non nominaſſem: niſi ſeſe ſub poetæ nomine obtuliſſet nobis, qui ita conſtituimus: Eorum, ſicuti ſuprà dicebamus, qui vita functi ſunt: nullum (modò eius ſcripta extent hîc) prætereundum.

D o l e t v s verò etiam Muſarum carcinoma aut vomica dici poteſt. nam præter quàm quòd in eo tam grandi corpore (vt ait Catullus) ne mica ſalis quidem: vult, inſanus agere Tyrannum in Poeſi. ita ſuo arbitratu Virgilianas gemmas ſuæ inſerit pici, vt videri velit ſua. Ignauus loquutuleius, qui ex teſſellis Ciceronis febriculoſas quaſdam conferruminauit (vt ipſe vocat) orationes: vt docti iudicant, latrationes: putauit tantundem licere ſibi in diuinis opibus Virgilianis. Ita dum optimi atque maximi Regis Franciſci fata canit: eius nomen ſuo malo fato functum eſt. quódque tum illi, tum illius verſibus debebatur, ſolus paſſus eſt Atheos flammæ ſupplicium. flamma tamen eum puriorem non effecit: ipſe flammam potius effecit impuriorem. In Epigrammatum verò colluuionibus atque latrinis illis, quid eius tibi ſordes dicam? Languida, frigida, inſulſa, pleniſsima illius vecordiæ, quæ ſumma armata impudentia ne Deum quidem eſſe profeſſa eſt. Quapropter quemadmodum ſummus philoſophus Ariſtoteles in Natura animalium fecit: vt poſt enarratas partes quibus conſtituuntur, etiam excrementorum facit mentionem: hîc ita eius legatur nomen, non tanquam poetæ, ſed tanquam poetici excrementi.

V e r i n v s, E g n a t i v s, S t r o z z i, M v t i v s, P a l i n g e n i v s, P i e r i v s, C o t t a, A o n i v s, B e a t i a n v s, N a v g e r i v s, C o l l a t i v s, A l c i a t v s, C a s t i l i o n e v s, F a v s t v s, B o n i n c o n t r v s, L a n c i n v s, E r a s m v s, A l t i l i v s, M e l a n c h t h o n, G e r m a n i.

Circunferuntur M i c h a e l i s V e r i n i adoleſcentis quædam carmina maturo digna viro. quibus ob illius probitatẽ, ob ipſorum grauitatem nõ ſolùm à me nulla caſtigatio, ſed etiam ab omnibus poetis debetur ſumma laus.

E g n a t i i nihil ad nos peruenit. Memini tamen illum cum Venetis legatis poſt Helueticum triumphum Regi optimo maximo Franciſco dediſſe quædam carmina, præſentibus nobis: quæ poſtea quum eſſemus Bononiæ, diu quæſita, non ſine magno ſpiritu, multáque luce Virgiliana facta, viſa ſunt nobis tunc. agitur nunc annus circiter triceſimus ſextus. quare quid in illis fuerit, haud ſanè nunc diuinare licet.

De S t r o z z i s quid dicam? Patre melior poeta filius videtur. Hymni tamen inferiores ſunt illius ingenio. vterque enim maximè voluit à vulgo abeſſe poetarum: ídque multis in locis præſtitere.

Vicinus hiſce M v t i v s A v r e l i v s & natali ſolo, & dictione. Mantuanum enim fuiſſe arbitror: illos ſcio Ferrarienſes. Multò tamen

maiora ſpirat is. Numerorum diligentiſsimus non obſeruator modò, verùm captator quoque. ſpecioſorum verborum iudex, elector, collocator. nihil non cultum, rotundum, molitus exit in ſententias aut ſuas penitus, aut quæ ex aliis acceptas accurrato genere dicendi fecit ſuas. Multa eius olim vidimus, quæ à doctiſsimis viris valde probabantur. nunc Elegia ſola nobis eſt ad Leonem Papam, ſanè bona. In ea enim cùm & ſuam fleat, & vniuerſam damnet paupertatem: tota pigmenta excuſsit ex arculis Catullianis: ſed ita vt ne Catullum quidem ipſum meliora audere poſſe iudicem, ſi nunc viueret. quin quum æquè vrbanus, æquè elegans ſit: longè eſt illo compoſitior. Principium ſanè grandem oſtendit poetam: finis argutum: totus tractus candidum ac politum. quid enim illo grandius?

Dum tu orbem immenſum paribus compeſcis habenis,
Atq; animo terras proſpicis & maria.

Quid illis argutius?

Me neq; tantillum quantum eſt, ſeruare deorum
Iam poterit: non ſi mox velit ipſa ſalus.

Quid illis politius?

Quare quid mirum eſt, ſi aurum quoque iudicibus dijs
Vulgus amat: largas diuitiasq; probat?
Vt quæ vna valeant facere & ſeruare beatos:
Et dare compoſiti lætitias animi.

Palingenii poema totũ Satyra eſt: ſed ſobria, non inſana, non fœda. eius dictio pura. verſus ac ſtilus in imo genere dicẽdi. quare ſi noluit melius: ne à nobis quidem id tentãdum eſt. Non placet tamen cõſilium inſcriptionis. etenim cùm Humanæ vitæ Zodiacũ profiteretur: aut ſecundum ſignorum ſimilitudinem, aut ex eorum vi deducere debuit argumenta ad vitam noſtram explicandam. at ille in Ariete de Bono diſputat. Quòd ſi ita inſtituit, quia pro ſignorum principio cenſetur Aries (enimuero Bonum, hominis finis eſt vltimus: Beatitudo nánque, vt ſuo loco declarauimus, fruitio Boni eſt:) hic ego Infantiam hominis poſuiſſem, atque eius inſtitutionem: in Tauro Pueritiam: in Geminis Adoleſcentiam: in Cancro principiũ Iuuẽtutis: in Leone Iuuentutis ſiue ſtatum, ſiue maturitatem, ſiue vigorem voces, idem eſt: in Virgine Statam ætatem, quam virilem vocant: in Libra eius conſilia, apparatum ad opes ac potentiam: in Scorpio animi perturbationes: in Sagittario opera & artes: in Capricorno initia ſenectutis: in Aquario Senium: in Piſcibus vitæ finẽ. Ita in Infantia ſenſus: in Adoleſcentia perturbationes: in Iuuentute affectuum opera, Iram, Odium, Amorem, Bella. in Matura ætate Virtutes: in Senectute Iudicia, vitiorum inſectationes: in Senio Moroſitates. hæc itaque aut his ſimilia. Quæ ſi cum Zodiaco non conueniant: ne faciundum quidem, vt Zodiaci afficiantur appellatione ipſa poemata. At ſanè quid Tauro cum vitiorum inſectatione? quippe in eo libro etiam Venereas libidines rectiſsime inſectetur, in Veneris regno (hoc enim

Zodiacus humanæ vitæ

A Taurus habet) temerè agitat. Sic ne cætera quidem reſpondent: non enim quicquam Geminis cum diſputatione illa Epicuri aut Aretes In Cancro etiam Lunæ oportuit ſupplicatum, Soli autem in Leone: at hìc de Amore maximè ſanè alieno loco. at in Leone de Felicitate. vbi etiam multa miſcet ridicula. quippe de ſeruanda vxoris pudicitia ea canit, quæ de media plebe quotidie audimus. In Virgine, quid attinet de morte contemnenda diſputare? nam neque ad hoc ſignũ pertinẽt ea, nec cohærent cum ſuperioribus. Quare quum quintus liber pendeat à quarto: ſextus ſuus totus eſt. nihilominus ſeptimus ab illis omnibus ſeparatus. quippe in quo de Deo, ac de Anima dicuntur omnia. at hæc pertinent non ad vnum authorem. ſanè Deus ad Metaphyſicum:

B naturalis animam conſiderat. quorũ opera cum Libræ ſigno nuſquam conueniunt. Quare autem Scorpio tribuerit Fati cognitionem, profectò neſcio. huius tamen libri finis admodum luculentus eſt. De moribus quoque quum differit in Sagittario, materiam repetit quam reliquerat in quinto. Capricorni etiam initiũ à Satyra conſtituit, illa quidem & lepidiſsima & veriſsima: cæterùm longè diuerſa ab iis quæ ſequuntur. Quare hominem non ignarum bonarum literarũ arbitratus ſum: ſed leuis ingenii. & pluſquam poetam fuiſſe ſuſpicor: quíque extra omnem Zodiaci ambitum millies in hora auferri rapíque ſolitus fuerit. Iam verò docet hic, quònam modo quis fieri poſsit Sapiens: at ſuprà quomodo

C Beatus eſſe. Sapientię autem finis Beatitudo. aut igitur antè debuit hoc ſtatui, aut continuò ſequi. Aquarius quoque traxit ipſum ad cælorum deſcriptionem: quæ ſtatim cum ipſo Deo coniungi oportebat. Ac ruditer quidem pingit ea quæ à Græcis authoribus Phænomena dicuntur: non veritus hic illa ſtridere, quæ tres Maximi poetæ luculentiſsimè deſcripſere, Germanicus, Manilius, & Pontanus. hæc temeritas: ibi error. Hæc enim quum ſcripſit: diſputat de ſubſtantia cæli. at quid cælum eſt, primò quæritur: mox quale aut quantum vtraque quantitate. tum apponitur cauſa, quam Finalem vocant Philoſophi. Ordinem quoque inuertit. nam quum de Deo ſcri-

D pſiſſet ab hominibus diſcedens, ſubiecit de anima. Poſthæc de ſapientia, cùm antea de vitiis diſputaſſet. deinceps de numero partibúſque cælorum. Hinc de ſubſtantia cæli. deinde de Meteoris. Quod conſilium qui probarit: viam ac rationem ſciẽdi ſeſe neſcire fateatur, neceſſe eſt. Veniamus ad vltimum librum: in quo, ab imperfectiſsimis miſtis quũ diſceſsit, cælos tranſcendit ipſos: vltra quos de ſubſtantiarũ diſputat infinitate. Ita in Piſcibus: qui in natura ima hebetes, manci, muti, bruti, in cælo vim habent ad efficiendos homines bardos: maximè vocalis factus eſt. nã & ea tãgit quæ potiſsimũ ſpectãt ad ingenia ſupranaturalia, & ea affert argumẽta, quę quũ videntur acutiſsima, tum ſunt remotiſsima à veritate. Ait enim ſic, Finitum quidem cæli corpus vltimi: infinitam

finitam autem vltra illum rem quandam. Huius probatio propoſitionis duplex. Deus infinitus: rectè. Altera, Infinitus non poteſt non infinita facere: non rectè. Tertia additur longè peior: Deus quodcunque potuit, & quantum potuit, fecit: potuit autem infinitum. Hîc tametſi non eſt tam arduæ rei definiendæ locus, & iam in noſtris libris ſupranaturalibus à nobis accuratiſsimè refutata: tamen nequid ille officiat ſtudioſis, hac quoque in parte frenandus eſt. Falſiſsima illa: Quantum potuit Deus, fecit. nam antequá mundum conderet: poterat, neque faciebat. & ſi Ariſtoteles illud diceret: tamen ei aduerſaretur ratio par. nunc enim non agit Deus quantum poteſt. Neque detrahitur hac oratione Deo quicquam: Non agit, quia non vult poſſe: Poſſe nanque & velle in illo vnum. Non vult, quia non optimum. non enim eſt optimum illi quicquam ſibi creare par Lucem ait Palingenius eſſe rem illam, quæ ſupra cælos infinita ſit: eámque à Deo procedere. quæro, Lux iſta aut eſt ſubſtantia, aut accidens: non accidens, ſi à Deo & in Deo. Si ſubſtátia: ergo idem cum Deo: non eſt igitur creata res. Sed de his nimis. Illud, quod ad caſtigationes poeticas adduci poteſt, obſeruemus: multa millia verſuum auferri poſſe ex hiſce libris. nam ſiquid ſemel arripuit ad dicendum, omnes illius rei vicinias, omnes excutit affinitates. neque prius quieſcit aut abſtinet, quàm exhauſerit omnia, vel minima quæque. vt omittá eſſe etiam quæ Grámaticus iure obiicere: quæ ſyllabarum obſeruator meritò poſsit.

Olim PIERII non pauca vidimus: quæ propter tẽporis longinquitatẽ nunc excidêre nobis. etiam neſcio quid de Carpione & Catullo. Verùm earum ſcriptionum nihil extat apud nos impræſentia. Fortè inter alias librorum congeries alius, Ioathas repertus eſt à me. quare de ipſo aliquid etiam dicendum arbitror. Quem equidem huic ſubiunxi: quòd vterque longè abhorrebat à profanis atque impudicis argumentis. Ille vitia inſectando, præmia bonis proponendo: hic exemplo diuini illius viri, qui pro IESV nomine mortem cum vita cõmutare minimè dubitauit. Præſertim cùm affixa Poemati epiſtola & viri Chriſtiani ſapiat animum, & eadem dicat quæ Palingenius: ſed talibus adornata numeris ac figuris orationis, vt non ſolùm ſapiens, vt ille: ſed etiam poeta, non verſificator (quod neglexit ille) appellari mereatur. In opere autem ipſo cùm materia tenuis eſt & ieiuna, tum vulgaris. quare vix capere poteſt poeticæ corpus eloquentiæ. Ille autem contrà nititur multis conatibus obruere ſplendore orationis, nihílque omittere quod cũ ſimplici Chriſtiana veritate inoffenſum poetæ ſtudium coniungere valeat.

Ioathas Pierij.

COTTA quum ſeſe ad Catulli mollitiẽ totum effinxiſſet: tantam numerorum nequitiam addidit, vt etiam affectaſſe palàm ſit. Epigrãmata igitur duo, verſibus hendecaſyllabis cõſcripta, & illius exprimunt, & Catullianorũ explent animum. quare in illis quod mutẽ non habeo. At eiuſdem Lyricũ de Liuiano indignum ſanè quod legatur. nanque & durũ eſt, & laxũ. Elegiacum Epigramma ad Lycorin adeò molle eſt, vt vel conatũ, vel etiá vota ſuperarit. Tantũ enim habet amatoriarũ gratiarũ: vt nihil addi, nihil demi, nihil mutari eo in genere dicendi poſsit. Scazontẽ cõtrà auerſis Muſis, & *Apolline* (vt ille ait) *nullo ſuſum*, potius quàm ſabricatũ, fugito. nihil enim inſuauius.

AONII materia illuſtris, eadémque difficilis: quare ſtilũ quoque ſuiipſius diſsimilẽ fuiſſe par eſt. Aſſurgit ergo interdũ, neq; negligit figuras: aliàs ſerpit humi, docere contẽtus. Adeò verò fuit ſuperſtitioſus, vt etiá hemiſtichia quædã reliquerit imperfecta. quæ quia neglexit ipſe ſacere integra: ne nobis quidem in hiſce eſt iatagendum. ac neque in cæteris: quum ipſum conſtet ad Lucretii amuſsim omne opus ſuum direxiſſe.

AVGVSTINI BEATIANI extat epiſtola ad Clementẽ Papam ſine arte, ſententiis & numeris vulgaribus: vt in ea neque puritas ſit epiſtolæ, neque maieſtas Heroici. Epigrammata prætere a nonnulla haud magna eum re: vnum excipio, cuius rotunditas fecit vt hic adſcriberetur,

Quam debere putem tibi, ſi Giberte requiris:
Quantum animo, atq; anima me dare poſſe datur.
Verùm animo atque anima, quando tibi reddere
Debeo, non vllo tempore poſſe puto: (quantum
Saltem aliqua vt meritis referatur gratia tantis,
Hunc tu iure tuo ſume animum atque animam.

NAVGERII ſtilus generoſus totus: ſemper enim aliquid vult quantum poteſt. Ecloga tamen ad Iulium Pontificem minus ſuauis eſt: nihil enim affert noui, quod excitet.

ALCIATI, præter Emblemata, nihil mihi videre cõtigit. ea verò talia ſunt, vt cum quouis ingenio certare poſsint. Dulcia ſunt, pura ſunt, elegantia ſunt: ſed non ſine neruis. ſententiæ verò tales, vt etiam ad vſum ciuilis vitæ conferant.

Longè excellentiſsimus in poeſi ſpiritus BALTHASSARIS CASTILIONEI, nihil dulcius Elegia, nihil elegantius, terſius, lepidius. Profectò eam mihi vnam malim, quàm magnũ numerum Propertianarum. Illius verò Cleopatra, non vt illa viuens Reges tantùm ac dictatores capere poſſit: ſed omnes animos, quorũ intereſt vacare muſis. Eſt in ea faſtigium illud ſummum in acrimonia ſententiarum, quod tantopere eſt quæſitum à Lucano. Cæterùm Maroniana ſuauitate adeò tẽperatur: vt quantum abſterreris aſperitate Lucani, tantum huius lenitate alliciaris. Igitur capitur animus antè quàm cõgrediatur. Qui ſi omnia ſic ſcripſit: nulli poſt Virgiliũ ſecundus, illius comes haberi meretur. Lãcinauit ille fortaſsis aures pædagogorũ illo verſu: *Neu longæua vetuſtas facti famam aboleret*: poterat enim, *Neu famam poſſet longæua abolere vetuſtas*: ſed quæſiuit inter tam delicatas epulas ex embãmate varietatem. Itaque aures atq; animus in eo tractu hærens, ſequẽti mollitia facilè delinitur, *Aut ſeris mea ſors ignota nepotib' eſſet.*

APOLLONIVS COLLATIVS Faſtos edi-

dit:in quib' pietatẽ laudes. Frigidiuſculus tamen poeta eſt:& quũ diſcedit ab Elegiaeo,etiã infelix.

Lancini Cvrtii animus idẽ:nec melior fortuna. Neque enim dat poeſi ſacra Myſteria meditanda: ſed poeſin vincit compedibus diuinarum hiſtoriarum. Equidem aut aliter dicta, aut tudi oratione ſoluta maluerim legere. quemadmodum piget illorum operæ, qui Dauid Pſalmos ſuis calamiſtris inuſtos ſperarant efficere plauſibiliores. Mihi Spiritus diuinus eius modi placet, quo ſeipſum ingeſsit à Patre: non quemadmodum ab hominibus diſtortus eſt. neque Dauid illa cantica admirabilia ſunt mihi, niſi quibus legibus ab illo dicta ſint, hauriantur.

Favsti facilitas viuentis in ſcribẽdo ſecundo plauſu excepta eſt. ſcholas tamen ſapit illa iuniorũ à qua nihil aliud quàm hoc ipſum expectes.

Erasmi in vertendis Græcis felicitas multa fuit. ergo ex illorum ingeniis poeta,ex ſuo verſificator fuerit. Neque ſanè puto ambiiſſe illũ laudẽ hanc:quanquã non defuerit ei animus ad eam omnẽ gloriolam in literis affectandã ſibi,quam in aliis,cùm ſe inferiorẽ animaduerteret,irrideret.

Rerum cæleſtium Lavrentivs Bonincontrvs edidit libros tres: quorũ argumento ſtilus eſt longè inferior. non pauca tamen attentius legenti placere poſſunt.

Gabriel Altilivs Epithalamium cecinit longè optimum: excellentiſsimum verò futurum, ſi ſibi ille temperaſſet. dum enim vult omnia dicere, afficit auditorem aliquando faſtidio tanto,quanta in aliis voluptate. eſt enim nimius. Quod vitiũ illi gẽti eſt peculiare. eſt enim totis illis Italiæ tractib' perpetua loquẽdi fames.

Ne Melanchthon quidem abhorruit ab ea laude,quæ ex poeticis artibus comparatur. Tametſi nõnulli eius populares inſanis quibuſdam præceptionibus è Chriſtiana republica poetas exigendos exclamarunt. quorũ barbariſsimã amentiam non verbis: neque enim nugis aut clamoribus vinci queunt:ſed contrariis effectionibus doctiſsimus quiſq; damnauit. Illius igitur ingenium magnum,atque ad omnia comparatum intelligemus ex iis poematiis, quibus Solis Lunæq; defectiones cecinit. Nam & tẽpora variè deſcribit eadem verſibus luculẽtis: & eodem nitore præſagia ſtatuit. cuius veſtigia ſequuti ſunt non ignobili ingenio Germani aliquot: Stigelivs, Æmilivs, Acontivs, Volfivs, Camerarivs. Idem Philippus in Epigrammate iucundus atque feſtiuus. nam aliorum ingenia Germanorum rarò quicquã ſcribunt, quin iocorum aliquid agãt. quò fit vt riſus è vulgo,non admiratio à ſapiẽtibus ſequatur. Quæ tamen verterũt Græca(iis enim gens illa dedita eſt imprimis) non inuita Minerua faciunt. ſed hîc illis recẽſendis non eſt locus. Dicendi nánque facilitas,bene dicendi affert difficultatem.

Cerratvs, Bembvs, Politianvs,
Vida, Pontanvs, Sannazarvs,
Fracastorivs.

A Maiore apparatu conſtituẽdum eſt iudicium de ſeptẽ,qui reliqui ſunt, poetis: Cerratum dico, Bembum,Politianum, Vidam, Pontanum, Sannazarum,Fracaſtorium. Tales enim tãtíque extitere:vt iis qui nunc degunt,magnam reliquerint difficultatem ad certandum de primo loco. nam vt à Cerrato incipiã, magniloquo atq; illuſtri dicendi genere vſus eſt. Non, ille muſcam ſi deſcribat, demittere poſsit animũ ad plebeiam orationẽ. Breuis eſt,ſplendidus,innumeroſus,plenus,candidus. quẽ perpaucis in locis cupias aliter dixiſſe. quanquam principium magis probarem: ſi pronomine abſtinuiſſet. ait enim,

Virgineum decus ipſe cano memorabile terris,
Et cælo. Sic igitur fortaſſe,
Virgineum decus,& ſuperûm memoranda deorum
Dona cano. aut, *-& magni memoranda Tonantis.*

B Quæ quum dico, ita dico vt illius admirator. quum enim quatuor animæ ſint Poëſeos, neruus,numerus, candor,venuſtas: nihil huic præter horum vltimum deeſſe arbitror. Id quod ei non euenit ingenii aut iudicii vitio, ſed argumenti. eſt enim ſeuerum, ne dicã aſperiuſculum: quódque ægrè admittat colores illos, quib' lucis amœnitas cõparatur. Vnum adducam verſum,in quo illius iudiciũ,tanquã ex vngue leonẽ,agnoueris,

Et ni continuo ſe mœnibus inferat altis.

Non oblitus Virgilianæ artis,quæ in illo eſſet,

Et ni docta comes tenues ſine corpore vitas

Tantùm valent veri poetæ aures: vt curtam maluerint vocem, quàm illam vſitatam, *Niſi*. Quod arriſiſſet inerti cuipiam dactylorum capratori.
C Vbi tamen dixit, *-& tergora calce fatigant.* maluiſſem, *-veſtigia calce fatigant*. Neque verò placet Virginitatis comitem Pacẽ myrto coronari: nam neque Pacis ſignum myrtus eſt,ſed oliuà:& Veneri dicata fuit: Dianæ penitus odio digna,ſi memineris quæ de Dictynna dicuntur à Callimacho. Præterea quum deſcribit Virginitatem, imprudenter,vt mihi quidem videtur,illa poſuit,

-partem obſcœnam velabat amictus.

Nihil enim in virgine obſcœnum. dixiſſem ego, *partes tacitas*: vt etiam duriuſcula metaphora auerteret auditoris cogitationem. Neque ſanè aſpernanda illa tranſlatio. expertes enim operæ ſunt, & re & voluntate. Satis igitur erat poetæ
D verbis velatas eas partes, quàm amictu quem apponit. Feliciſsimè verò vbique diuinum Maronem ſimili ſpiritu imitatur: quemadmodũ & ibi,

-& ingentem fruſtra ſpectabis Olympum.

Dixerat enim ille,

Ingentem alterius fruſtra ſpectabis aceruum.

Ponam etiam eius verſum longè tum ſententia diuina,tum numeris optimum: itémque noſtrum non tam numeroſum, ſed figuratius: vt ex his intelligas quouſque tandem ingenio tuo vti poſsis. Ille, *Inq; necem fratrum ne te manus effera obarmet.* Nos, *-ne te manus efferet armis.* nam & plenius, & numeroſius, *obarmet*: noſtrum pictius.

Bembo quæ probitas atque æquabilitas animi puram ſuppeditauit orationem: ea ſuſtulit

lit magnitudinem. Quum enim cãdorem eſſet multa opera aſſequutus, etiã numeros quæreret atque inueniret: venuſtate ſæpe, neruis ferè ſemper deſtituitur. Duo tantùm eius apud me ſunt poematia: Hymnus in diuum Stephanum, & Benacus. in hymno tam parũ ſuauitatis: vt nuſquam minus. Cogor hîc efferre quæ diu concepit animus: Malo noſtro fato comparatum fuit, vt in lingua patria partim peregrini, partim etiã barbari & videremur & eſſemus. Maxima igitur pars noſtrûm, vt aliquid egregii dicere videretur: ſumptis dicendi formulis quibuſdam è Cicerone, ad eas animos noſtros, etiam importunis acceritiſque temerè argumentis, applicamus. Sed & illud lõgè miſerius contigit: vt, quò eruditiores videamur, quod ſemel excidiſſet Ciceroni, noſtras in orationes tranſferamus. Id quod, quum multi ambiant eandẽ gloriam, eodem periculo multis euenire neceſſe eſt. Icccirco toties inuenias Dilaudare, Facere medicinam, Trãſmittere tempus, Eſt in more poſitum, Res friget, Romam cogito, & alia eiuſmodi. Quo ex vitio maximis incommodis ſæpe affectus ſum. quippe cùm tales dicendi formulas materia quam tractaremus requireret, non raro ſunt à me prætermiſſæ. Idem obtigit ſorte eadẽ poetis noſtris. quibus enim dicendi modis à vulgo ſegregari poſſe arbitrarentur: eos maximè ſunt ſequuti. iccirco nemo eſt qui non aliquid de Echo. In Hendecaſyllabis, elegantiarum, facetiarũ, leporũ: in Epitaphiis, Charites, Veneres, Cupidines, Lilia, & eiuſmodi. Quoties legis Macte? Apud quot illorum verſum illum? *-magnum decus addite diuis.* &, *-magnum Iouis incrementum.* Quæ & alia eiuſmodi tandem aliquando toties ingerere, iam fit aliquis pudor: qui ſanè in illo hymno fugit Bembũ, in quo tamen multi ſunt verſus optimi. Idem etiam cùm Dominum Ieſum Heroa vocat, valde me cõmouit ſanè vox impia & vtroque indigna. ne argutetur quiſpiam Heroem è ſemiſſe Deum, ex altero ſemiſſe hominem. non poſſunt monſtrorum figmenta vero Deo noſtro cõuenire. nam qui ei magnanimi quoque adiecit epithetũ: aut Ariſtotelem, aut ipſum Ieſum ludere dicetur. Benacus verò quum ad Catulli lucernam vigilatus videatur, profectò illius exhibet tenuitatem: à lepore longè abeſt. quare non eſt animus eius articulos particulatim perſequi. Vnum tamen vehementer miror. vbi nánque Gibertum illum ſuum, tanquam Platonicam Ideam è Cælo deduxiſſet in valles Apœnini: ſanè viatorem, & quod aiũt, nuncium Papalem ita deſcribit,

Ciceronis ſimia.

Sæpe illum abruptis in vallibus Apœnini
Verſantem, luctantis equi quum frangeret armos,
Præcipitanſq; viam obſtrueret torrentib' imber.

Vt illa diceret ſpecioſa, non eſt veritus tãta verborum mole decantare cantherium, quo ſtationario vtũtur curſores ad certa ſpatia magnis itineribus cõficienda. Iſtos equidẽ equos, etiã ſubſeſſoribus principibus, vidi nunquam non aut

A ephippio, aut calcaribus viceratos. tantum verò abeſt vt luctentur confoſsi, vt notiſsimas vias etiã ſponte trãſuolent, modò feſsi ne ſint. ſin fracti laboribus detrectent curſum: non id animo declarẽt, ſed ignauia. Quid quòd quum ab Echo tẽperare non poſſet, eã fecit reſpondere vocibus oratoris, qui apud reges Galliæ atque Hiſpaniæ verba faceret? Sanè verò bellũ Ciceronem, cuius vox atque latera tanta ſunt, vt etiam ex baſilica ripas reſonare faciant. ſic enim ſcribit,

Hæ nam te inſolitè orantem, auerſaſq; ſuorum
Flectentem regum mentes Giberte videbant:
Acceptos conuerſa ſonos quum vocis imago
Redderet, & dociles iterarent nomina ripæ.

Extat & ara Corycia, quam tuetur author, non authorem ipſa.

B Politianvm traxit ardor eruditionis ad ſtilum Syluarũ. Itaque & lectionis variæ conditurus, & impetu excurſúque Statio propior ac ſimilior. Quare neque candorẽ quæſiuit, & amiſit venerẽ: numeros verò etiã contẽpſit. In Nutritiis modò oſtentet ſe multa aut recondita nota habere, ſatis habet. in quibus ſuũ aperuit ingenium, quod laudaret in Lucano. Longè tamen & illo & ipſo Statio inferior. nihil enim ad illorũ acutè dicta. In Ruſtico vena par, idem cõſilium: ſuauiuſculus tamen vt ſit, argumentũ ipſum facit. Manto ſua inſcriptione primùm, mox etiam propoſitione vehementer mouit. apparaueram enim totum animũ ad illius viri laudes ab ingenioſiſsimo poeta audiẽdas: cuius vnius viri ima- C ginẽ cũ vnius imagine Ariſtotelis in muſarum mearũ ſacrario veneror. & merebantur tãti carminis auſpicia non vulgarem attentionem. At enimuero haud ita diu nos tenuit illa ſpes: qua mox in ipſa ſtatim progreſsione fruſtrati ſumus. ille enim pro laudib' texit cõpendium operum Virgilianorũ. Ingenuè mihi huiuſce fruſtrationis atq; doloris apud poſteros memoria hæc literis mandanda fuit. Longè cõſultius in Ambra. nánque & poetica eſt inuẽtio in Homeri natalibus: & laudes illius in fine multæ ac maximæ poſt Epitomẽ illi ſimilẽ Maronianę: ſtilus quoq; paulo rotũdior. Elegia pro epicedio valde bona eſt, ingenioſa, plena, numeroſa, candida, arguta, D efficax: planè digna tanto viro: & quã equidem ſcripſiſſe malim, quàm quæ dicitur ab Ouidio in morte Druſi miſſa ad Liuiam. Epigrammata ſibi quiſque examinet. nã Elegidium ad Lalagen optimum eſt. ipſæ quoque Violæ ſuauiſsimæ. Græcis verò quæ puerũ ſe conſcripſiſſe dicit: ætatem minus prudenter appoſuit ſuam. tam enim bona ſunt, vt ne virum quidem Latina æquè bene ſcripſiſſe putem.

Surgit deinceps opus nobis: quóque progredimur magis, plus itineris video conficiendũ. M. Hieronymvs Vida, etiã dum viueret magni fuit nominis. nũc illũ audio à pleriſq; ſtatui noſtri temporis principem poetarum. quo nobis acrius laborandum eſt, vt quæ illius ſint tot tantæque virtutes cognoſcamus. Ab eius igitur

poetica initium ſumere placet. Eſt enim præclarum poema: quódque deceat gaudere hac tanquã prærogatiua militari: quippe hanc eandem, quam nos hiſce in libris, materiam tractat. Præterea tãto maiore laude, quàm Horatius dignus eſt: quãto artificioſius de arte agit hic quàm ille. Verùm eam quoque Horatii operã ſuo loco agnoſcemus. nunc verò hoc ſic aggrediendũ eſt: Latini veteres quum Græcos poetas ſuorum ingeniorum haberent authores, non tamen commiſere, quin quæ melius dicturos ſeſe ſperarent, incaſtigata relinquerent. Ad hũc enim modum ita creſcunt artes, vt ex poſteriorũ iudicio prioribus fiat acceſsio commendationis. quare illi quum in exordiis poematum ſimul & proponerent & inuocarent: conſultius noſtri eas partes ita ſegregauere, vt opus ſuum primo loco profiterentur: deinde auxilium ad exequẽdum implorarent. Id quod quum in vnum iam vel maximè obſeruandum artis huius præceptum ac legẽ potius trãſiecerit: mirũ quibus artibus ſe tueri poſsit hic, qui in ipſo artis veſtibulo vtrunque cõfudit. ſic enim ſcribit cũ venia & inuocatione,

Sit fas veſtra mihi vulgare arcana per orbem
Pierides, penitusq́; ſacros recludere fontes: & quæ ſequuntur, ſanè ad Syluæ ſonum propius, quàm ad iuſti poematis formam accedentia: quam Ideam etiam in illis continuat,

Ecquis erit iuuenum, ſegni qui plebe relicta
Sub pedibus, pulchræ laudis ſuccenſus amore
Auſit inacceſſæ mecum ſe credere rupi.

Pulchra ſanè carmina. malim tamen *raræ*, quàm *pulchræ*. Neque placet is qui iuuenum animos à labore alienos, prius deterruerit quàm illexerit, propoſita opera adeũdæ rupis, quæ inacceſſa eſt. Illa verò quæ ſequuntur, pertinent ad loci commendationem. Quid tamen præmii eſt pro tantis laboribus? Illa ſanè friuola,

Lætæ vbi Pierides: cithara dum pulcher Apollo
Perſonat: indulgent choreis, & carmina dicunt.

Maiora itaque proponenda ſunt, quæ leuent opinionem aſperitatis illius. Et valde ſunt humilia, quibus tã magnũ Heroa ad poeticen inuitet:

Primus ades Franciſce: ſacras ne deſpice Muſas:
Regia progenies: cui Regum debita ſceptra
Gallorum, cùm firma annis acceſſerit ætas.

nec explet aures clauſura illius verſus,

Hæc tibi parua ferunt iam nunc ſolatia dulces.

Languet enim hoc loco epithetum illud. neque rectè dicit, *procul à patria raptum*. onerat nanque inuidia diuinum virum patrem: pro cuius affectione datus fuit obſes. Et quare deiicit eius animum, quem nos ſemper excelſum & agnouimus & iudicauimus? Deiicit autem fœda illa oratione, *Parce tamen puer ô lacrymis.* Volens nanque atque etiam libens pro patris libertate ſubiit illius fortunæ vices. quin ſi fleuiſſet, poetæ intererat affectum illum puerilem aut ſilentio, aut verbis tegere. Quantò ille conſultius de puero altero regio,

Ante annos animumq́; gerens, curamq́; virilem.

A Et nimis vel vulgata vel nuda ſunt, quæ deinceps dicit de poſtliminio. quare longè alia ratione ingreſſus eſſem. Iaciatur igitur alea. pro illis ergo: *Lætæ vbi Pierides* &c. ſic dixerim, *(multis*

Magnum opus, atq; animis quod ſe intractabile
Obtulit. At iam nobilibus niſi degener auſis
Abſtiterit: deus ecce deus dux noſter, & ingens
Gloria, nec longa hinc peritura in ſecula fama.

Pro illis, *Primus ades:*

Ergo ſibi comitesq́; viæ blandiq́; laboris
Dum legit, ipſe quibus cœlum det magnus Apollo:
Te primum Franciſce vocat: cui Regia ſceptra
Debita perpetuus regnorum deſtinat ordo.

Et quia ad Regem ſcribit, tanquam illum inſtituat: alio conſilio deducenda ſunt. Igitur pro illis, *Hæc tibi parua ferunt:*

Hęc tibi dum procul à patriis, amplexuq́; parentis:
B *Cuius amore vices rerum has, fatumq́; tuliſti:*
Non ingrata dabunt tanti ſolatia caſus.
At te olim in regno reducem, ſceptrisq́; futuris,
Mox vbi ſollicitis onerantes Æthera votis
Excipient matrumq́; manus, procerumq́; cateruæ:
Ipſe tibi maiora dabis noſtro auſpice Phœbo.
Nam te ne pudeat poſitis Puer aureę ſceptris,
Sumere plectra manu, Muſasq́; adiungere Marti.
Regum opus hoc. ſeu magnanimum miraris Achil-
Siue Palæſtini capiunt te oracula vatis. (lem:
Ipſe etiam in patriis numeris Pater, aſpice, quan-
Aſſurgat, nulli ſceptris aut Marte ſecundus. (tum

Quæ ſiquis minora illis putet: ſunt enim extemporanea, in æſtu, in ſtrepitu familiarium: ſanè non repugno, & aſſentior potius. Cæterùm ſi illa aut bona aut bene dicta putat: non aſſentior. C quare aliis hanc eandem prouinciam tum in iis, tum in cæteris relinquo. Nam ſi omnia quæcunq; mihi minus ſatisfaciunt, concinnare contendã, ætas me ſimul atque vires deficient. Perſequamur tamen aliquot alia loca: Non vera dixit, vbi ait verſus ad ſacra deorum tantùm inuentos. nam in agreſti vita apud Paſtores extitiſſe verſus primos diximus in noſtro Hiſtorico. Id verò quod ait, Apollinis nullum oraculum alio carminis genere, quàm Heroico editum, eſt communi cum aliis errore falſum, ſi illud ve-
D rum eſt quod aiunt à Pythia reſponſum,

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Et ſæpe in hiſtoriis ſoluta oratione legimus reſpondiſſe: & elegiaco, vt alibi dictum eſt. Verùm de eius vi atque arte in poetica, non de eruditione nunc agimus. Animaduertimus igitur, vniuerſum pene opus hoc eſſe quaſi parodiam ſumptam atque formatam è Virgilianis. non eas dico partes, in quibus apponit exempla: ſed illa, quibus ſua ipſe præcepta dat, ac leges ſancit. Ac profectò is imitationis modus, vt eſt omnibus bonis poetis peculiare: id quod ſuperiore libro ſatis à nobis oſtenſum eſt: oportet eum tamen verum eſſe modum, id eſt cum modo, non immodicum. In hoc autem libro tanta eſt talium frequentia locorum: vt cẽto quaſi quidam iudicari poſsit. Multa nihilominus diuina ſunt,

atque omni maiora obtrectatione. nam qualia illa, quæ de emendatione?

Carmina, quæ tantum antè recens confecta placebant,
Miratur tacitus: nec ſe cognoſcit in illis,
Immemor: atq; operum piget, ac ſeſe increpat vltro.
Tum retractat opus, commiſſa piacula doctæ
Palladis arte luens. nunc hæc, nunc reiicit illa,
Omnia tuta timens: melioraq; ſufficit illis:
Attonderq; comas ſtringens: ſyluamq; fluentem,
Luxuriemq; minutatim depaſcit inanem,
Exercens durum imperium: dum funditus omnem,
Nocturnis inſtans operis, operiſq; diurnis,
Verſibus eluerit labem, & commiſſa piarit.

Quæ deinde ſequuntur, tãto ſtudio Virgilium imitandi perfecta ſunt, vt propè parem felicitatem aſſequuta eſſe videantur. nec deteriora Lucretianis, quorum ſpeciem ambiunt,

B

Atq; ideo ex priſcis ſemper quo more loquamur
Diſcendum, quorum depaſcimur aurea dicta,
Præcipuumq; auidi rerum populamus honorem.

Et illa non inferiora,

Nanq; aliqui exercent vim duram, & reb⁹ iniqui
Natiuam eripiunt formam indignantibus ipſis:
Inuitaſq; iubent alienos ſumere vultus.

Quare facetus aliquis iocari poſsit: eum ſuas ſequutum leges, ſuis principiis ea quæ ſequerẽtur dediſſe meliora. id quod nequis obiicere poſſet nobis, fortè his ita conſtitutis, curare tentauim⁹ pro illis: *Sit fas veſtra,* &c.

Quæ rerum in numeris facies, quis cult⁹ habendis:
Magnanimiſq; adeò quis ſpiritus additus apis:
Seu lectus ſit iudicio, ſeu ductus ab aſtris

(Vel *Seu partus ſit.* vel *Siue datus ſit iudicio.*)

C

Dicam aliis: tu diua mihi: quæ mentis anhelæ
Magna agitas molem, & placido te lumine miſces.

Deinde Franciſcum appellaret. tum autẽ principium inſtitueret alia quàm fecit, ratione. neque enim à verſuum diuiſione auſpicandum illi fuerat: qui hoc primo libro nihil niſi ætatem primam curat. quòd ſi propterea fecit, quia Heroicum imprimis commendaret: alio conſilio aggrediendum fuit ei propoſitum opus. quippe non carmina, ſed poematum genera fuerunt inter ſe comparanda. neque Heroicũ poema à carmine, ſed à poemate carmen deducere. iccirco ad hunc, opinor, modum conſultius cœpiſſet,

D

Principiò teneris multum quæſitus ab annis,
Delectuſq; puer: ſeſeq; ipſa indole maior,
Ipſe petatq; acuatq; animum curamq; magiſtri.

& alia quæ ponere poſſem: ſed ſit modus.

Nunc ad Scachiam tranſeamus. Inuẽtio nõ inepta: iuuenilis tamen, & quæ interdum officiat decoro. Rerum verò *ἐμφάνεια* feliciſsimi ingenii eſt. Stilus in parodia Virgiliana. Bombyx caſtigatior atque elaboratior, propiúſque accedẽs ad curam poetices. Is enim liber rex eſt librorũ Vidæ. nam Hymni & Eclogæ puerilia ſunt aut plebeia. Catulli venerẽ dum vult aſſequi, delicias lenociniis plebeias fecit. Chriſtias verò meretur ſummã laudẽ. nõ enim niſi à viro pio atq; etiã optimo ꝑficiſci illa potuere. Dicat aliquis,

A Nõ hoc quærimus, poetã quærim⁹, quẽ hic profiteris. Mihi videtur, quanquã hoc quoq; nõ caruit obtrectatoribus, in legibus diſponendi materiam, non poſſe quenquam meliorem operam poſuiſſe. de ſtilo autem iſta cenſeo: Eſſe ſui diſſimillimum. Lectiſsimæ quidem inuẽtiones ad cõparationes: quibus præter Oppianum nemo omnium frequentius vſus eſt. in eis verò eſt & venuſtas; & robur, & cãdor, & efficacia. Tametſi nollem Ieſum Eridano comparare, ita vt ille fecit, auctum aliorum fluuiorum acceſsione: de comitatu verum eſt, de Chriſto impium. nam & grauiora multa ſunt, quæ deprehẽdas atque reprehendas, tanquam nebulas, ac potius maculas & ſimplicis illius veritatis, quã ſpirare debet author eiuſmodi narrationis, & diuinitatis: quod vocant religioſi noſtri, *[illegible]*. vix enim hæc ſine labe aliqua tractata ſunt ab iſtis omnibus: Dum ſplendorem addunt à ſuis Muſarum legibus, adimunt cæleſtẽ lucem. Diſsimilis verò character eſt hunc ad modum. Catulli, Virgilii, Lucretii commiſcuit imitationes. itaque ſæpe diſcinctus eſt: interdum *[illegible]*. penè ſemper properat, vbi hæret Lucretio. Non aſperſit næuos, veluti pictor exeſas rupes, diruta palatia, columnas dimidiatas, nutãtia faſtigia, pyramides trũcas: ſed referſit ita, vt vlcera quaſi quædam facta ſint. multi tamen inter alios extant illuſtriſsimi verſus, multi ingenioſiſsimi: vt ille,

Nec ſine Sole ſuo lux, nec ſine luce ſua Sol.

Sequitur PONTANVS: qui cũ illa quatuor cõplecti ſumma cura conatus ſit: Neruum dico, numeros, cãdorem, venuſtatem: profectò eſt omnia conſequutus. quintum autem illud, quod eſt horum omnium vita veluti quædam: modũ intelligo: penitus ignorauit. Aiunt Virgiliũ cùm multos verſus matutino calore effudiſſet, pomeridianis horis nouo iudicio ſolitum ad paucorũ numerum reuocare. Contrà quidem Pontano eueniſſe arbitror. quæ prima quáque inuẽtione arriſiſſent: iis plura poſtea, dum recognoſceret addita: atque ipſis potius carminibus, quàm ſibi pepercisſe. Itaq; candidus ille, amœnus, venuſtus, neruos numeris vbi quæſiuit, longis ambagibus eorum amiſit contentionem. Ergo effuſus, exuberans, exultans, ita ſibi ipſe inſtans, vt in ſe recurrat: à quo vitio ſit reuocandus, facilè oſtendit. Ac ſanè in Vraniæ propoſitione ſtatim oſtendit ingenium,

Qui cælo radient ignes (profectò ſunt ſtellæ) *quæ ſidera mundo*
Labantur tacito (profectò ſunt ignes) *Stellis quibus emicet ardens*
Signifer: profectò ſunt ſidera. & cum dixit, *ſidera*: interponit *ſtellas*: deinde dicit, *errantia*. nõne idem eſt, in *cælo ignes* eſſe: in *mundo labi ſidera*? Præterea cùm proponat ſtellas ſigniferi, & planetarum curſum ſecundo loco: tertio verò, vnde hominum genus, & Telluris varios fœtus: de Zodiaci ſtellis ſecundo loco, de cælo ſubiectis terris tertio, de planetarũ motu primo ſtatim.

Caſtius ſic,

Qui cælo radient ignes: quę ſidera terris
Dona ferant: homini quę ſit fatalis origo. aut ſic,
Qui cælo radient ignes: quibus explicet orbes
Verticibus: quæ fata ferat vi luminis Æther,
Dic dea, quę nomen cognato ducis Olympo.

Sic ſtellas dicet cum ſuis orbibus: ſic ſtellis ſubiectas terras: ſic à ſtellis varia hominum vel ingenia in terris, vel fortunas. neque omnium omnibus in angulis poematum proſtitutam illam Echo abducat huc ab luſibus paſtorum ad tā ſeriam ac diuinam materiam: quo fatalis laſciuię tenore ſemper admiſcet Charites, Dryades, Napæas,

Ipſe canit: teneræ cantus riſere Napææ.

Neque Heroicus aut Vranicus poeta carmē illud dicat, *Miſcuit & femori femur.*

Alius Maronis, quē ſequitur, pudor: alius Claudiani: cùm Veneris pompam deſcribit hic, ille Eliſæ conſuetudinem, Vulcaníq; delitias. Imprudenter quoque nimis indulſit ſibi. dei ſedē ſtatuit in medio: à dextris Sapientiam, Amorem à ſiniſtris: diuinitus. Sub pedibus Naturam, Tempus, Locum, Fortunam. nihil exactius. tum Saturnum, Iouem, Martem, alios rectè. His autem in concilio cùm aſsignat pro ſedibus ſua cuíque ſigna quæ inſunt in Zodiaco: quo modo Arietem & Scorpium Marti: Geminos & Virginem Mercurio: Veneri Taurum & Libram: tam longè diſsita? nam ſi in Sagittario & Piſcibus ſedeat Iupiter: in Capricorno & Aquario ſedentis Saturni humeris inſidebit. inter Veneris crura erunt Mercurius, Luna, Sol. at ea debet poeta comminiſci, quæ à pueris puerilia irrideri non poſsint. Iam quæ ingenii luxuria multis in locis? animaduerte adiurationes in ſecundo Vraniæ ad Auroram, in Meteoris ad Vraniā. ſemel tantùm Virgilius, & duobus penè verbis,

Sic tibi cùm fluctus ſubterlabere Sicanos
Doris amara ſuam non intermiſceat vndam.

In Meteoris itaque riſum mouit mihi: cùm de Vrania ſic, *– nec multa loqui, nec garrula curat.* Sanè verò igitur ille non ex illius ore loquitur. Sic toties Nymphas admiſcet: vt videar nuptialibus ludis iocíſq; intereſſe. Sic ab earundē Nympharum inuocatione auſpicatur Hortos ſuos. Sic in eorum fine centum circiter in eaſdē inſumit verſus. Lepidinę initia lepida ſanè, ſuauia, & compoſita. cæterùm ſi pompas illas deducas omnes: profectò lactis obba illa, antequā abſoluerentur, bibenda fuit Lepidinæ. Sunt autem innumera quę reprehendas: niſi aliorum operum tueatur authorem magnitudo. Verſiculi illi duo lepiduli,

Tunc Orcus ſi nos vnà rapuiſſet: amantum
Vna futura anima: vna etiam ſimul vmbra futura.

quanquam malim ego, *ſimul vmbra fuiſſet.*

Mammas autem cùm voluit laudare, ait,

Nec liquido cedunt argento, aut pondere plumbo.

De duritia voluit: de pondere falſus eſt, pōdere enim omnia deorſum vergunt: vnde & pēde-

A re. quæ verò maior mammis turpitudo aut fœditas? Quare nihilo felicius in Lyricis,

Fluitantéq; nuda æquore mammæ.

At quis velit puellæ ſuæ mammas æquè atque capillos fluitare? In libris Amorum feſtiuiſsimè imprecatur Somno vigilias. nihilo ſecius atq; ſi ei imprecareris orationis temperationem. Sūt ſanè venuſtiſsima,

At tibi Somne tuis ſemper ſopor abſit ocellis,
Imprecor: & ſemper lumina aperta geras.
Quæq; papauereis tecum fers pocula ſuccis,
Rupta cadant. Hactenus ſcitè ac lepidè: at cùm ſubdit, *– & ſis peruigil ipſe diu:*

ludit imprudens ſeipſum. Precabatur prius vt ſempiternis vigiliis angeretur: nunc ſatis habuit ſi diu vigilet. Obſeruatione dignum illud, Eum

B in librum quæcunque vnquā ſcripſerit, omnia congeſsiſſe. quare cunctanter & cum iudicio illa tibi legenda ſunt. Vel Scazōtem ſpecta de amantum qualitate: quo carmine nihil eſſe quit inſuaui⁹. ſine cura multa: vt in Hendecaſyllabo,

Si non ſunt ſatis hæ oſculationes. dicerem poti⁹, *Si hæ non ſunt*. & ibi *bracas* poſuit pro ſubligaribus, ex vſu vulgi. Iambos verò tractauit vel infeliciſsimè. igitur penè omnia inuertenda. ſaltem ad illius normam,

Sumus hîc tot inferi, quot homines viuimus. ſic cō modius, *Tot inferi ſumus, quot homines viuimus*. vel ſic, *Quot viuimus, tot inferi miſeri ſumus,*

C Libros duos de Amore cōiugali cùm inſcripſiſſet: primum quidem expleuit ęquali argumēto: alterum verò longè diuerſa materia diuulſit, amore laſciuo puellarum, militia, rure, næniis. In ſexta Nænia memini aliter ſcriptum olim in Aldinis exemplaribus,

I citus hinc alias: i pue, quære alias:

pro *puer*. qui nunc ita legitur,

I puer hinc alias: i male, quęre alias.

Equidem non mutaſſem. licuit enim è nutriculatum balbutientium blandimentis lepores fingere etiam in medio Latio. Tumulorū libri penè conſtant vniuerſi verbis hiſce: Roſæ, Violæ, Lilia, Hyacinthi, Blanditiæ, Nequitiæ, Luſus, Ioci, Decor, Nardus, Ver, Corolla, Thus, Mars, Pallas, Venus, Charis, Crocum, Laurus, Myrtus,

D Vnguēta, Coſtū, Lacrymę, Myrrha, Muſę, Clio, Aganippe, Aon, Pieris: *Spiret ver*: *Floreat vrna*: *Fregit Amor pharetram*: *Ambroſius liquor*. qui odores toties iterati fœtent, ſordent munditiæ. Ver fit Hyems, Muſæ raueſcunt, Amor odium fit. Adeò placuit ille ſibi: vt quicquid commentaretur, poſteritatis auribus dignū eſſe iudicaret. Contrà equidem, ſi poetę nomen mihi quęrere ſtatuiſſem, malim ex perpauxillis meliorum opinionem mihi comparare. at ille nūquā quicquam detraxit ſibi. In tumulo mendici,

Nudus eram viuus, mortuus ipſe tegor.

Quid eſt illud *ipſe*? meli⁹ *ecce*. Vbi de Inſcriptionibus à nobis actum eſt, inde colligi poteſt, non eſſe ab eo rectè inſcriptum librum, De laudibus diuinis, ſed Laudes diuinæ. nihilo melius quàm

ſi inſcribas De hymnis, potius quàm, Hymni. nõ enim quibus modis laudandus ſit Deus, docet ibi: ſed laudes ipſas canit. Maiore culpa recentiores, cùm Hymnorũ libros inſcripſerint, immiſcuere laudes hominum priuatorũ: quibus non veniſſet in mentem, quantum intereſſet inter *ὑμνεῖν καὶ αἰνεῖν*, aut *ἐγκωμιάζειν*: ſed de his alibi. nam in illis iiſdem libris etiam Feſceninum inſeruere. Sic ſub titulo Epithalamiorum, Elegidia, Epicedia, de Aula atque curis familiaribus. cæterùm parcamus viuis: qui etiam defunctorũ poetarũ manes veneramur. Eſt ex hymnis Pontani,

Chriſtus, cui parent ſidera, terra, fretum.

Non poteſt hic reprehendi: qui Ouidium quoque authorem habet, quem ſequatur. Ille enim in pentametri fine ponit *fretum*. Mihi videntur duæ illæ conſonantes tãtum flatus habere: altera verò tantum etiam, cùm priori adiũgitur, vibrationis: vt antecedẽtem dactyli ſyllabam auribus quidem meis remoretur. Itáque eius loco vbique libens repoſuerim *mare*, aut *ſalum*. Sunt & illa,

Inuideat latiis audax Germania terris,
Diues aquis, populis diues & ipſa ſuis.

Sic malem,

Inuideat populoſa ſuis Germania terris,
Vi populi diues, vi quoq; diues opum. vel
Munere aquæ diues, munere diues opum.

Baiana carmina elegantia & laſciuia, prouocant ipſa Catulliana. ſunt enim quædam ſupra illius aleam. planè accommodata illius ingenio redũdanti. dictionem tamen rotundiorem cura tua poſsis efficere. Exempla igitur aliquot proponã ad exercitationem,

Et crinem lauis, & comam repectis.

Verbum coactum. quod vt facias genuinum ac requiſitum, ſic dixeris,

Depectis torulos, comam repectis. oportet enim vt *pectere* antecedat. Itaque etiam ſic,

Crinem ſedula pectis & repectis.

Etiam diminutiua cauendum, ne pedum cauſa poſita eſſe videantur, ſed cum ipſis orta ſententiis: vt in illo,

Laſsi, languiduliq;, feſſuliq;. Geminatio enim illa fouet ipſam diminutionem. quare minus accuratè in illo altero,

Huc deferte minutuli citiq;. Malim: *Huc deferte minutuli, puſilli.* Aliud,

Quod vos ea precium, aut manet voluptas? melius:
Nam quod vos precium. adhuc,
Nam quod vos teneros minutuloſq;,
Precium manet, aut manet voluptas? Poſita enim particula, & voce præcedenti repetita, fiũt molliſsimi. *Manet, aut manet.* Sic ipſe alibi,

Et ludunt ſimul, & ſimul lauantur.

Noſtrum extat natum ſine arte tale: at quouis artificioſiſsimo operoſius,

Nox breuis nimis, ah nimis breuis nox. Vtrinque enim & tantundẽ verborum, & eadem. Aliud,

Quot ſuſpiria, murmura, & cachinnos. Infelix cõiunctio: cuius vſus apud illum tam frequens, vel

A geminatæ, vel repetitæ, vel inconcinnæ poſtpoſitæ, vt iam ferulã poſcat. nolo citare loca, quæ legendo tantum mihi negotii faceſſunt, vt etiã faciant abhorrere. Quid enim inſuauius?

Tarpeia pro rupe, canit tuba & anea martem.

Semel aut iterum apud Virgilium inuenias, ſed varietatis cauſa: tollendíque, non vt hic pariendi faſtidii. eſt enim plus mille locis. Quin etiam in ſoluta oratione geminata, prodit hominis aut incuriam aut obliuionem. nam iudicium non eſt quod accuſemus: fuit enim ille vel acerrimo. & illud, *nudo pectore te ne deambulare*: dixiſſem, *te deambulare*. Sic illud minus placet,

Verno paſſere, & albulis columbis. Diminutiuũ enim adiectiuo p[illegible]dederim: niſi & eodẽ flexu B afficiatur ſubſtantiuum. Melius dicam albũ columbulum, quàm albulum columbum: aut vtrunque, vt Catullus,

Vt albulus columbulus Dionaus. Dicam igitur,

Verno paſſere, candidis columbis. Vt in his odi illas intẽpeſtiuas copulatiuas: ita in illo deſiderabã, *Quem cultæ fugiunt nurus amorq;*, dic, *nuruſq; amorq;*. Quæ verò præter hæc ſunt animaduerſione digna, penè infinita deprehendes. quare cùm & ingenii rapiditate auferatur auius ab ea moderatione, quæ mens eſt poeſeos: & frequẽti incuria, aut amore ſui, ſordidus etiam alicubi aut malè cultus videatur: ne ipſe quidẽ poetarum noſtri temporis ſibi vindicet principatum.

Actius Sincerus Reliqui duo ſunt: Actius Sincerus Sannazarus, & Hieronymus Fracaſtorius. quorum vterq; cùm præter illa quatuor à nobis toties decantata, etiam caſtigatiſsima fluat vena, atq; mo- *Fracaſtorius*
C deratiſsimæ: non poteſt committi quin aut alter aut ambo pari æqualíque gloria nomen ſuũ tueantur. De SINCERO igitur prius:

Qua tempeſtate melioris vitæ officia Bononiæ auſpicatus ſum: habui ſtudiorum ſociũ Pacium Aquilium ciuem Romanum, qui antea militiæ quoque fuerat contubernalis. *Pacius Aquilius* E' Calabria igitur commeatus gratia Neapolim cùm veniſſet, decedens inde, ſecum attulit Eclogam Sannazari, cui titulus eſt, Lycõ, ac præter eã ex Chriſteide (ſic enim appellabat) aliquot carmina ſanè quàm luculenta. quorum mihi nunc cùm in mẽtem venit: non poſſum non didiciſſe ex iudicio tanti viri, qui opus diuinum illud ſuum mutato cõſilio poſtea non Chriſteidẽ, ſed De partu Virginis inſcriptum maluit. Quare verò prioris in-
D ſcriptionis titulum repudiarit, cognoſcere, ſatis in promptu eſt. Etenim vitam actáque Chriſti cùm in eo neutiquã narret, ſed natalia tantùm canat: ſimpliciſsimè profectò Latinis verbis expreſsit operam ſuam. Inſuaue fuiſſet, Parthenotocia, & Theotocia. Atque vt hæc valdè probamus: ita minus illud placet, cùm & per initia dicit in numero plurali, *Virginei partus*: & in fine operis, *partuſq; verendos*. Omnino, inquã, diſplicet mihi, neque acquieſcam diluere conanti iudicium hoc. Et maluiſſem, *ſummo parenti*, quàm *magno*. non enim deſignat Deum vox illa, *ma-*

gno:ſed altera. Præterea plus ſatisfacit, *verum parenti*. neque numerus arridet, *qua æquæua*. ſed ſic, *& ſummo æquæua parenti*. & malim, *ſub auras*, quàm *per auras*. numerus enim compoſitior, & ſententia efficacior. Pręterea Muſas quid attinet admiſcere? nam & numina Ethnica ſunt, & ficta, atque etiam à poetis proſtituta. Ipſe in ſecundo negat Muſis notũ antrũ rectè illo verſu, A

Nunc age Caſtalijs quæ nunquam audita ſub antris.
Muſarúmve choris celebrata, aut cognita Phœbo.

at hîc notũ ait. quos verò fontes optat, aut quas rupes? vnus fons Ieſus: vna rupes crux. à quibus deducere debuit venam ſuã. Ad hæc, quæ connexio illorum eſſe queat?

Veſtras nemora ardua rupe[illegible]am neque rupes nemora, neque nemora rupes noſtrates ſunt. cõſultius Angelos aduocaret, qui conſcii fuerunt B omnium myſteriorum. Ridiculum verò: poetã vnius Dei concentorem appoſuiſſe illa, *ſpes fida deorum*. nam quorum deorum ſpes fida eſt ſemper Virgo? Neque placet *mille acies*, & *mille currus*: vt in ſingulas acies, ſinguli tantũ currus ſint diſtributi. Impræſentia ſic venit in mentem,

–quam mille acies, tota Ætheris alti
Militia, igniti currus. Et quia maximè omniũ cultui ſtuduit, illum verſum,

Informeſq́; domos, obſcuraq́; regna ſubire:

ita corrigerem, vt in illud infinitiuum ne deſineret: ſed ſic,

Informeſq́; domos tentare, obſcuraq́; regna. Si nõ placet verbum *tentare*, aliud ſubſtituito. Neque verò ſi eiuſmodi tractem argumentum, adeò admirer Virgilium: vt quos ventos Mercurio C attribuit adiutores, eoſdem Gabrieli. Maro,

Vade age nate, voca Zephyros. quapropter & ipſe, *Ille altum Zephyris per inane vocatis*. Neq; prudenter poſuit in Virginis manibus libros Sibyllinos. potius Iſaiæ. Cætera ibi diuina omnia: vt verſus ipſos è cælo deduxiſſe videatur. intèr quos illum admirere,

Nec ſceptri iam finis erit, nec terminus æui.

Potuiſſet etiam, *Imperij nec finis erit*. Quæſitam verò ſeruatámque vbíque orationis moderationem contaminauit inſolita luxuria,

–aduerſo qui carceris antro
Excubat inſomnis ſemper: rictuq́; triſauci
Horrendum ſtimulante fame, ſub nocte profunda D
Perſonat, & morſu venientes appetit vmbras.

Tolle, *ſtimulantem famem*, & *noctem profundam*, quæ hîc nihil præter ſonum quærunt. Confer cũ Cerbero illo Virgiliano: & acquieſces iudicio noſtro. habuit enim ſatis ille, ſi terreret vmbras, non autem deuoraret. Iſte verò, ſi deuorat, etiã per aluum demittat: quod eſt admodum puerile. Quòd ſi dicas non eſſe verbum hoc odioſum, Deuorare: ſed, Appetere. At ô bone: nullum, quod fame affici poteſt, aliquando non comedet. verum profectò monſtrum. Mihi verò tametſi quæ ponam non admodum placent: minus tamen quàm illa diſplicent:

–aduerſo carceris antro,
Excubat, æternum latrans, rictuq́; triſauci
Turbam infelicem trepidantes territat vmbras.

Neque Dauidem cùm facit canentem, faciat oculos intorquere inſanorum more, qui malo afflantur ſpiritu. Ex Æthiopia Magos ait venturos: nihil minus. ex Oriente nánque venerunt. Nec de ſapientiſsimæ Virginis modeſtia, atque diuinorum factorum aſſenſione detraxerit tãtũ maternus amor, vt ei attribuas è medio plebeiorum affectuum vlulatum. Nimis arriſit ſonitus ille verborum,

–tum luctiſono vlulatu
Cuncta replens. Equidem ne clamaſſe quidem eam vnquam putauerim: quam ſimul cũ eo munere quo Dei mater appellaretur, illis quoque affectibus temperauit Deus: quibus eius anim⁹ eſſet Deo, quem geſsiſſet, ſimillimus. non enim vnquam locus locati diſsimilis eſt. Neque decorum ſeruat illa metaphora,

–quis te mihi fluctus ademit? nec dixerit,
Stygias tecum duc nate ſub vmbras. quippe ſciebat reuerſurum, ſi ſciebat eò deſcendiſſe. deſcẽdiſſe enim, vt cum captiuis liberali cauſa manu aſſertis reuerteretur: quos decuit expectare, atque beneominatis vocibus proſequi in cęlum abeuntes. Non igitur deterius ſaperet quàm latro: cuius verba illa fidei plena & ſapiẽtiæ: Memento mei Domine, cùm veneris in regnum tuum. Igitur ſi (vt ſubdit) ſperat *Erebum* eius opera euerſum iri: quem parat *comitatum*, quem *ſudorem* pollicetur abſterſuram? Prorſus pulchra carmina: ſed quæ alii conueniant perſonæ: qualem aiunt Lyſiæ pro Socrate orationem. Sic in illis quoque illius modeſtię minus conſultũ eſt, cùm ſcribit, *Crudelia dicit ſidera*. Nónne hæc eſt cui arcana omnia aperta ſunt de Filio Dei? nónne eſt hæc ancilla Dei? Rapuit bonum virũ ardor imitationis: ait enim Virgilius,

Atq; deos, atq; aſtra vocat crudelia mater.

Quid item futuri nunciam iudicii tubam vocat, *martiam*? A' ſomniis quoque Briarei, & Cẽtaurorum, & Gorgonum, & Scyllæ, & Sphingis, & Chimęræ, & Hydræ, & Harpyiarum abſtinẽdum fuit. nec dignam duxerim Orgiorum vocem, quam intererérem veris Dei rebus,

Longaq́; perpetuis indicimus Orgia faſtis.

Et quid eſt, *longa*? præſertim cùm addatur perpetuitas. Mitigauerit tamen profanæ vocis aſperitatem ſi dicat, *Et noua perpetuis*. In tertio eſt oratio Dei patris ad Angelorum choros,

Ac primùm duris parui ſub cautibus antri
Gramineos luſtrate toros: luſtrate beatam
Pauperibus ſedem calamis: cunctiq; recentes
Summiſſi cunas accedite. At quis putarit, non tantò antè Dei optimi maximi natalibus choros omnes Angelorum aſtitiſſe? Quare ipſe quoque in 11, *Miratur lucem inſolitam, miratur ouantes*
Cælicolum cantus ſenior. & paulò ſuprà, *ſuperum cingente caterua Aligera*. & ante hæc,

Ecce autem nitor ex alto nouus emicat: omnemq;
Exuperat veniens atræ caliginis vmbram:

Auditiq;

A *Auditiq́, chori ſuperum, & cæleſtia curuas*
Agmina pulſantûm cytharas, ac voce canentûm.

In fine orationis hæc ſunt,

Procumbit pecus, ac domini veſtigia lambens
Perugilat longos fundit dum tibia cantus.

atqui nondũ paſtores aduenere. Iordanes quoq; fluuius ſcitiſsimè introductus eſt ad acta Domini prædicenda. cæterùm nemo ſanus eiuſce prædictionis Proteum fecerit authorem. Quot Prophetæ in illius fluminis ripis extitere, quib' ea pars diuinorum officiorum attribuenda fuerat? In verbis ac numeris quid ſequi probaréve poſsis, tu ipſe adnimaduertes, veluti cum Cellam, Virginis cubiculum vocat. & cùm dicit,

Interea terra parta iam pace. primum eſt *terea terra.* deinde vocalis illa vaſta nimis frequẽs hîc. malim, *At parta interea terris iam pace.*
B Prȩterea quatuor penè cõtiguis verſibus videas eodẽ modo ac filo differri verbum in proximi carminis initium,

-Letitiam choreis tum fortè vacantem
Aduocat,
-hæc magni motusq́, animosq́, Tonantis
Temperat.
-qua Cælicolum per limina ſemper
Diſcurſat.
-lacrymaſq́, exoſa virago
Exultat. & cùm dixit,
-Spinasq́, clauoſq́,: vix ſeptimo verſu abſtinuit,
-lunamq́, ſtellasq́,. quam ambitionem in ſola

C poetica Vidæ plus decies animaduertas: Ludit verò nos SINCERVS, cùm Iudæum paſtorem vocat Ægonem: quíque *Maſſylis paſcuis* adeò fuerit diues: vt centenos habuerit greges. Atqui à Iudæa in Maſſylorum terram tam facile eſt tranſmittere, quàm è Gallia in Epyrum. Idem primus Epigramma cultum dediſſe creditur à nobis: primúſque argutias terſas oſtendiſſe. In carmine quoque paſtorali ſolus legi dignus omnium qui poſt Virgilium ſcripſere. Memineris illud oraculum noſtrum: Pauca licere perfecto poetæ. Non quoduis argumentum, non quæuis vox, non quæuis iunctura vel vocum, vel numerorum inter genuinas legitimáſque referri debet. hoc ille, ſi quiſpiam alius, præ oculis habuit. *Actius Sincer'.*

D In Phyllide tamen quare dixerit *leues Thynnos*, me quidem fugit ratio. Sunt enim grandes, graues, atque inter Cetacea: vt diximus in Hiſtoriis. Melior verſus & doctior,

Præcipitem lenta expectans ad retia Thynnum.

Exime illud carmen ex optimis,

Quis mihi, quis tete rapuit dulciſsima Phyllis.

Ecloga verò Galatea longè optima eſt. eam antè etiam quàm ederetur, manu noſtra deſcriptã habuimus. non igitur operam perdidi. quod enim nunc legitur,

Æquora colluſtrant flammis: ita ſcriptum fuit,
Æquora rimantur flammis: vt intelligas magni viri iudicium. Item,
-plures Neſis mihi ſeruat Echinos: legebatur,
-totidem virides mihi Neſis Echinos

A *Seruat adhuc.* Quæ ſequebantur in memoria non habeo. reſtant veſtigia tamen iudicii caſtigati: cùm redegit ad pauciora. Atque vt hæc optima, ita Salices peſsima. tametſi eam ſcio placuiſſe ei, cui meum iudicium non diſplicebat.

Ad HIERONYMVM FRACASTORIVM tandem aliquando deuentum eſt: in quo cũ nihil ſoleam deſiderare, admirationi potius erit locus, quàm caſtigationi. Quanquam ne ſuperiores quidem operæ tanquam cenſoris accipiendȩ ſunt: ſed quaſi veſtigatoris. Hoc vnum agimus, vt Poeta noſter ad maxima quæque ſeſe accingat. quæ ſi ego in aliorum animaduerſionibus non ſum aſſequutus: at excitarim ſaltem nobiles animos ad expetitam illam perfectionẽ. Diuinum igitur poema cùm ſit eius Syphilis: *Fracaſtorius.*

B quid agendum ſit nobis, ſi ab ſua ipſe magnitudine diſceſsiſſe credi poteſt aliquando? Eſt igitur quod in rebus ipſis: eſt quod in legib' poeſeos animaduertamus. Non acceſſerim ad eam ſententiam, quæ illo verſu continetur, tametſi vetus eſt apud Laertium,

Aer quippe pater rerum eſt, & originis author.

Quis enim ſtatuat Aerẽ vel principium ſolùm materiale, vel, quod eſt tam nouum quàm falſum, cauſam effectricem? hoc enim eſt patrem eſſe. Neſcio verò quemadmodum tantus aſtrologus (fuit enim ſummus) apſidem, quã Arabes Augem vocãt: oblitus fuerit ſub Cancro eſſe. de *Apſis ſub Cancro.*

C Sole enim ſic ſcribit,

Idem vbi nos Cancro propior ſpectauit ab alto.

ſed tuendus eſt. dixit *propiorem*, propter radiorum directionem. dixit *altum*, propter apſidẽ. Illud præter animi moderationem,

-Sol ipſe nouum (quis credere poſſet?)

Curret iter. Cùm verò negat animalia cȩtera prȩter hominem, morbo Gallico tentari: cũ multis quidem facit. nos tamen vidimus canem ea lue captum: qui heri ſui emplaſtra linxiſſet. at quòd ait morbũ hunc extinctũ iri: ac certis poſtea ſeculis fore vt denuò renaſcatur: atque iccirco ſeſe parare ſuo carmine remedia quæ tum vſui futura ſint: non intellexit eum qui itá ſentiat, illud quoque ſentire neceſſariò, vt & eius tã præclarum intereat poema: & aliquando tam poe- *Canis morbo Gallico corrept'.*

D ma, quàm poematis author idem renaſcatur. Id quod non min' abſurdè deducitur ex mũdi æternitate: quàm ex mundi creatione mutatio in Deo. Neque poteſt defendi in illis verbis,

-lux alma diei
Ceſſerat, & noctis triſtes adduxerat vmbras.

Nemo enim dicat, à die recedẽte adduci noctẽ. ſed eius deceſsione ſubire noctem. nec prudentis medici fungitur officio, cùm dat Erucã Gallicano. acuit enim muccos illos ita vt vrant: neque Crithmum: præſertim cùm ipſum ibi ſalſũ vocet. Turbith Arabum putauit è lib. Serapionis eſſe Dioſcoridȩ Tripolium. qui error quãtus ſit, ſuo loco eſt diſputatum. Illud quoque,

Quorum ſuffitu pertingunt corpus acerbo.

Ex vſu vulgi dictum eſt. at philoſophi, medicíq;

A intereſt acerbum vel ſaporem vel odorem (ſic enim ſuo loco diſputatū eſt) ab acri diſtinguere. de Cinnabari, Stibio, Minio igitur cùm loquatur: hunc non illum debuit attribuere. De eruditione hæc: de poeſi quæ ſequuntur. Primū illud ſeſe offert in inuocatione. cùm enim dixit *Dic dea*, ſubdit ſuam ipſe, non Muſæ narrationē more aliorum Poetarum. ait enim per interrogationem,

-num tempore ab illo, &c. poſt quæ ipſemet iudicium facit ſic.

At verò ſi ritè fidem obſeruata merentur
Non ita cenſendum. De elemētis quoque cùm loquitur: minus probarim epithetum,

Sic elementa modis varijs ſe grandia vertunt.

B Sonus eſt in voce: at malim, *mutua*. quid enim eſt *grande elementum*? Eſt etiam ſic ſcriptum,

Aſpice candentes magni qua Cancer Olympi
Excubat ante fores, & brachia tendit aperta.

Malim tamen *ſummi*, quàm *magni*: quibus locum declararem. neque *fores* ibi cæli: ſed arx potius. in Ariete verò aut Capricorno fores: hinc enim redux annus. Tum *Cancer* pro excubitore ineptus eſt. accommodatior Scorpius: atque hoc ipſo Leo. Præterea ignaua illa, *brachia pandit aperta*, aut *otioſa*. In illis autem præter loquutionem neſcio quam, dicat quare *prælia* cùm poſuit, *arma* addidit. ſic enim ſcribit,

Bellipotens Mauors: animis cui prælia & arma,
Vindictaq́; manent. Sanè in præliis arma ſunt: loquutio verò eſt, vt illa Homerica,

Ἀλλ᾽ οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ.

Sic exuberat *ſopor* poſt *ſomnum*,

Interea dulces ſomnos, noctisq́; ſoporem
Omnia per terras animalia feſſa trahebant.

Neſcio an alius dixerit, *trahere ſoporem*. & *cætera*, non *omnia* dicendum: ipſi enim quoque erant animalia. In illis autem decreſcit oratio,

-ſummisq́; voluti montibus amnes,
Præcipites ſecum ſyluas, ſecum aſpera ſaxa,
Secum armenta trahunt. Minore enim opera trahetur armentum quàm ſylua. Sic depreſſiores ſunt domus quàm ſyluæ. ille tamen dixit,

-ſuper & nemora alta domosq;
Turbidus. Neque probes modorum mutationem: pauperis enim ingenii eſt, aut negligentis, aut confidentis,

Qui ſtatus illorum fuerit, quæ ſigna dedere
Sidera, quid noſtris cælum portenderit annis.

Etiam illa, *-Stygiaq́; ab ſede laborem,*
Peſtemq́; horribilemq́; famem, bellumq́; necemq́;:
aliter dicerem, *-Stygiaq́; ab ſede furorem,*
Peſtemq́; horribilemq́; famem, belliq́; labores.

Neque illud vllo modo placet,

En etiam ceu nos agerent crudelia nulla.

Neque de ceruo vno, *capita* in numero plurali,

Cui nuper ramoſa ferens ego cornua cerui
Aeria victor fixi capita ardua quercu.

Neque enim ſic dicam vt *pectora*. vſus enim hoc extorſit: illud non admiſit.

Hîc dea vicino quæ ſeſe fonte lauabat
Callirœ, liquido ex antro per lubrica muſco
Saxa fluens. Quomodo dea fluens? Quomodo fluens lauet ſe fonte? Multis hoc euenit ſummis viris: vt cùm quædam mutent, ea relinquant quæ cùm inductis non cohæreant. Ibi quoque exundat,

Qui ſolis violatis aues, ſacrasq́; volantes
Heſperij. Sed & quod oblitus fueram dicere: valde abſcedit à vera philoſophia,

-Naſcuntur pecudesq́; feræq́;
Sponte ſua. Qui hoc dicat, poſſit in hac ſcientia facere progreſſus ad hominis vſq; fortuitam generationem. Quod verò attinet ad numeros, verſus ille minus placet,

Et faciles ortus habet, & primordia præſto.

B Neque, ſi cauſam quæras, vllam imprompta habeo quam dicam: ſolùm id profiteri poſſum, degenerem mihi videri. neque næuum eſſe in tam bello poemate, ſed luxationem. ille verò diuinus eſt,

Nec monumenta patrum ſeri vidêre nepotes.

Malim tamen *ſenſêre* quàm *vidêre*. Iudiciū quoque tanti viri in illo conſiderandum,

Omnis & euentus tanti via prima pateſcet:
potius quàm *patebit*. at ille minus ſatisfacit,

-æquabit pelago freta lata ſonante. plus arridet, *-vaſtis freta lata ruinis.* Sic ne ille quidem aut animum aut aures explet,

Sidere ſub certo fieri, & per ſecula longa. malim, *& per ſecula gigni.* Sed & quod per initia poſitū eſt, vellicat acrem auditorem,

C *Europam, partimq́; Aſiæ, Libyæq́; per vrbes.*

Offendit enim prima ſyllaba ſecundæ vocis, ſequens ſibi ſimilem vltimam prioris. Præterea vt non per totam *Europam*: ita aduerbium *partim* minus conſultò attribuitur *Aſiæ*. melius videtur *Diteſq́; Aſiæ*. Sic illū pauci, quanti ſit, deſignabūt,

Quarta luce frequens fato perdebat acerbo.

Nam neque epithetum hîc hoc placet, & ſyllabæ poſtremæ vtriuſque vocis eādem habent cōſonantem. denique verſus mihi plebeius videtur. cui quē volui ſubſiſtere, longè fuit deterior,

Fato inſtructa fero, paucis lux quarta pepercit.

Poſui verò ingenuè, vt intelligeres quàm parū mihi plaudā: & quàm rarò bene cadat, bene ſcribere. Hunc verò nequeam mutare, niſi etiam ſuperiores, qui optimi ſunt, inuertantur. Illa autē faciliorem admittunt cenſuram,

D *Ecce aliquam tuſſis ſubitò irrequieta tenebat:*
Nec longè mora mortis erat. namq́; acta repente
Circum præcipiti lapſu, reuomensq́; ſupremam
Ore animam, ſocias inter moribunda cadebat.

Huius vltimi verbi ſonus non placet. neque ſcio quid ſit, extrema anima. & nō cohęrēt illa duo, aduerbium *ſubitò*, & verbum *tenebat*. Hoc enim eſt τόνω: ſubitum autem, tenorem habet nullū. neque neges fuiſſe mortis moram *longè*. profectò prope quem mors eſt, procul ab eo eſt *mora mortis*. Ita ſcriptum eſt in duabus editionibus: cæterùm quia deſcriptores iſti deformant optima quæque: fortaſſe *longa* fuit epithetum,

non

non aduerbium. Fauendum eſt enim ciui optimo, præſtantiſsimo poſt Virgilium, poetarum. Ne ſic quidem tamen carebit calumnia. nemo enim dicat, longã mortẽ. ſic igitur olim cõmentus fuerã, *Ecce grauis motu correptam tuſsis acuto:*

Nec certa mora mortis erat, agitata repentè

Pulſo pectore corda quatit, renomenſq́; ſupremam: vel, *fundénſq́; ruẽtem Ore animam, ſocias inter moribunda reliquit*. ſicut eſt apud Virgilium,

-vitamq́; reliquit in aſtris. Videtur autem poſuiſſe animæ vomitum propter tuſsim. at vomitus à vẽtriculo: tuſsis à pulmone. quare illa quoque auſus ſum, *Ecce autem ſubitò tuſsis quaſſata tumultu*, aut *concuſſa*: *Præcipitiq́; grauis lapſu circumacta repentè Corruit infelix, animamq́; reliquit in aruis*. Secundi libri initiò,

Nunc age, quæ vitæ ratio, quæ cura adhibenda: maluit, quàm *petenda*. quod admonui, vt maximi poetæ iudicium ne te præteriret. Ille ſonus infelix, *Ille ſubit magnos terræ miratus hiatus*. & verbi tempus pręſens, quàm præteriti participiũ magis conuenit. malim ſic,

Ille autem vaſtos terræ miratur hiatus. aut, *Ille autem ſubiens*. PONTANVS coniunctioni non pepercisset, *-ſubit magnos terræ & miratur*.

QVARTA AETAS. CAPVT V.

HActenus non ſolùm cum opinione hominum, verumetiam cum inuidia fluctati ſumus. quorum alterum iudicio noſtro maximum negotium facellere poteſt: alterum etiam boni viri nomen labefactare. veterum enim poetarum opera examinare nulli vitio datum eſt: nos verò qui non paucis monumentis eandem quęſiuimus gloriã, cuius aditus tot tantíſque ætatis noſtræ viris patuit: non defuturi ſint, qui putẽt illorum depreſsione ac ruinis extollere noſtra velle, atque aliis anteferre. quorum ego animos neque caſtigo, neque mihi potius quàm meum cenſeo reſpiciendos, quem ſcio candidiſsimum atque humaniſsimum, non tam ſibi velle comparare principarum, quàm aliis oſtendere. In noſtris etiam poematiis, id quod multis aliis in locis quoque profeſsi ſumus, ſi quis ſuum dignetur exercere iudicium, magnam à me is inibit gratiam: cuius opera noſtri labores meliorẽ ſpeciem conſequãtur. Sciat ille tamen, quod in alienis fecimus, in noſtris item facere potuiſſe. cæterùm vel alia ſtudiorum genera, vel negotia, vel ipſum otium quoque obruiſſe non ignauam voluntatẽ. Nũc ad proximam nobis ætatem tranſeamus,

MACER, SERENVS, SIDONIVS, CALPHVRNIVS, NEMESIANVS, BOETIVS, AVSONIVS, PAVLINVS, CLAVDIANVS.

MACRVM, qui Auguſti fuit tẽpore, nõ hũc eſſe cuius de herbis circũfertur poema, ſatis conſtat tũ ex quibuſdã barbaris nominibus, tũ ex Plinii ætate: cuius authoritatẽ cũ ille ſuis verſibus interponit, quánã ratione ab Ouidio inter æquales ſuos recẽſeatur? Is igitur cui' opus in manibus habemus, neq; poeta fuit, neque bo-

A nus medicus, neque ſincerus verſificator.

Paulò mundior SERENVS SAMMONICVS: verùm adeò tenuis, vt nullum vnquam æquè meminerim. vtitur tamen vocibus valde bonis. vt, *Porrigo*, *Oſcedo*: & poeticis. vt *ſaneſcere*. auſus & cõponere *dulcacidus*, quæ Africani vocant *Muzi*. verùm, vt tumor dicitur: ita ab eodẽ, *duror*. Paucíſsimis figuris vtitur:

Seu Salamandra potens, nullisq́; obnoxia flammis

Eximium capitis tactu deiecit honorem.

SIDONIVS accuratus: aliquãdo etiam anxius: plenus electorum verborum & ſententiarũ, quas acutas breui concludit gyro.

CALPHVRNIO qui poſt Maronem primas deferant, inueni. Quod iudicium neutiquã

B probatur mihi: laxus enim & tumidus eſt. Is tamen cùm verſus ſæpe fundat non contemnendos, permittit me legentem dormitare. nuſquã acuit, nuſquam tenet: aueóque frequenter abſoluere quæ vixdum occœpi videre. primam igitur Eclogam ad Pollionis Virgilianæ normã cùm elaborarit, diuinitatem illam planè ruſticam fecit. nec minus in ſecũda Muſam Damonis & Alpheſibœi: in qua etiã cùm paſtoralium cantionum admiratores faciat Satyros & Faunos, iudicem conſtituit Thyrſin, non illorum quenquam. neque cùm illo dicas,

Et mea frondenti circumdat tempora teda.

Teda enim nullo modo frondet: nullis argumẽtis humanis inclinari poteſt ad plicationes. quare igitur non dixit, *Pinu*?

Teda

C De teda quid ſit, ſatis eſt à nobis dictum apud Theophraſtum. Tum autem quid eſt, *matura Pomona*? poſt tot ſecula iam ſit omnibus matura. Qui ſequũtur verſus ſexdecim, nõ ſunt aſpernandi: cæteri parum ſapiunt. Tertia pueriliſ. & illo verſu agnoſcas illius ambitionem,

Et matutinas reuocat palearibus herbas.

quod enim taurorũ genus ruminat *palearibus*? Par cura cùm in eadem, *acerbam* dicit noctem. Lycidę quoque carmen totum nihil niſi rus eſt: ſed illud Catullianum: ſcilicet infacetum. Quarta verò, propterea quod immodica eſt: placuit ad hæc pauca reducere,

Dũ medio ſomnus tacitũ pecus obſidet æſtu:
Nos quoq; lęta ſinu gelido iuuet vmbra canẽtes
Murmure dũ certat cantantibus humida rauco
Ripa; leuátque diem vicini ſpiritus amnis.
D Ab Ioue principiũ, ſi quis canit Æthera: ſed qui
Carmina Cęſareas trepidus meditatur ad aras:
Vota ſui cantus, & ſemina ſumat ab aris.
Ipſe mihi, qui nunc præſenti numine terras
Perpetuámq; fouet cæleſti pectore pacem,
Pierium decus auguſto ſpirabit ab ore.
Huc ades ô, nec ſperne feros mitiſsime montes,
Sacra triumphales vbi paſcit laurus honores:
Ecce pater patrium qui altè tibi tẽperat orbẽ
Iuppiter, imperio furtim digreſſus ab alto,
Creſsia rura petit facilis: curiſque ſolutus
Carmina dictæis audit Curetia ſyluis.
Aſpice, vocales audito vt Cæſare ſyluæ
Excipiant cantum faciles, notóque fruantur

Numine:& eductus cælo vigor excitet agnos?
Proximus ille deo eſt ,deus eſt vt proximus illi.
Cuius ad auditi cæleſtem nominis auram
Iam diſtenta magis demittunt vbera matres,
Prata virent,rident horti,fœcunda grauantur
Arbuta:pigra prius,non noto ſemine tellus
Incaluit,vernatque frequens hyemalibus aruis:
Faſeinus exul abeſt,nec ſucco exhauſta malignis
Meſsis hebet loliis,nec inertibus albet auenis.
Iam poſitos feſſus poterit ſpectare ligones
Foſſor,& inuento lætus requieſcet in auro.
Dii precor hunc iuuenem:quem vos(nec fallor) ab ipſo
Æthere demiſſum,voluiſtis condere terras:
Vincere longæuum famulantia ſæcla iubete:
Et date perpetuo cæleſtia fila metallo.
Sit deus hic:nolit mutare palatia cælo.

VERVM nimis in hoc laborauimus, NEMESIANVS enim vocat nos, longè hoc caſtigatior. Ad quem Flauius Vopiſcus eùm ſcribit miſſas Eclogas à Calphurnio: iudicandum relinquo vter alteri furatus ſit verſus illos

CALPHVRNIVS,

Te ſine,væ miſero mihi,lilia nigra videntur,
Nec ſapiunt fontes,& aceſcunt vina bibenti:
At tu ſi venias,& candida lilia fiunt,
Et ſapient fontes,& dulcia vina bibentur.

OLYMPIVS,

Te ſine,væ miſero mihi,lilia nigra videntur,
Pallenteſq; roſæ,nec dulce rubens hyacinthus:
Nullos nec myrthus,laurus nec ſpirat odores.
At tu ſi venias,& candida lilia fient,
Purpureæq; roſæ,tum dulce rubens Hyacinthus:
Tum mihi cum myrtho laurus ſpirabit odores.

IDEM,

Idas ille ego ſum Donace,cui ſæpe dediſti
Oſcula,nec medios dubitaſti rumpere cantus:
Atque inter calamos errantia labra petiſti.

CALPHVRNIVS,

Ille ego ſum Lycida,quo te cantante ſolebas
Dicere felicem:cui dulcia ſæpe dediſti
Oſcula. atque illa eadem.

CALPHVRNIVS,

Vt Lycidas domina ſine Phyllide turbidus erro.

NEMESIANVS,

Pallidior buxo,violæq; ſimillimus erro.

Idem verò De venatione librũ edidit valde bonum,valdéque luculentum : de quo nunc nihil. Cum Gratio nánque in optima poeſeos ætate comparauimus.

BOETII SEVERINI ingenium ,eruditio, ars,ſapientia facilè prouocat omnes authores: ſiue illi Græci ſint,ſiue Latini. Seculi barbaria eius oratio ſoluta deterior inuenitur : at quæ libuit ludere in poeſi,diuina ſanè ſunt. nihil illis cultius,nihil grauius. neque denſitas ſententiarum venerem,neque acumen abſtulit candorẽ. Equidem cenſeo paucos cum illo comparari poſſe. Valla docet eum Latinè loqui:at Vallã BOETIVS bene ſapere.

IAM verò cum PAVLINO ſuo ſeſe offert

A AVSONIVS. Paulini igitur probitatem legis in ipſius epiſtolis. neque ſolùm hoc,ſed etiam animi æquabilitatem,quam cum ſuo ſtilo communicauit. Ferè enim quibus quiſque morib⁹ præditus eſt,eos etiam transfundit in ſuam dictionem. id quod & in Meſſala notauit,& in Cæſare Quintilianus. Auſonii verò ingeniũ magnũ, acutũ ; ſtilus duriuſculus. Multa ſcripſit,nõ ſolùm varia,ſed etiam varié. quare quid facere potuerit,non quid fecerit potius iudicandum. Vtinam Epigrammata ne ſcripſiſſet. nam & inculta ſunt penè omnia , & omnia dura: quædam etiam inepta,aut frigida,aut friuola: vt è Græcis ſatis habuit quæ exprimeret. nonnulla verò adeò fœda atque deteſtanda , vt neque ſcriptore, neque auditore digna,non in ſpongiam incum- *Pontius Paulin⁹.*
B bere merita ſint, ſed ſolis flammis expiari poſſe videantur . Sanè ſibi multùm placuiſſe cõſtat ex incuria ſcriptionum,futurorum ſeculorum ſecurum,cùm ſibi videretur ſui eſſe princeps. cum verò piguiſſe caſtigationis videmus in ipſis Iambis:quos cum puriores inchoaſſet, lutulentos fieri permiſit. Nonne potuit?

Contentus eſto Paule mi
Ludente Paule pagina. At maluit Spondæo cõtaminare, *Laſciua ô Paule pagina.* Sic,

Declinas,vt Lucas boues. potuit purius, *Horreſcis.* Ad eundem modum,cùm tamen longè concinniora poſſet,neglexit curam in ludo ſeptem
C Sapientum. ponemus igitur ad iuniorum vtilitatem,quæ voluit & quæ potuiſſet,

Septem Sapientes,nomen quibus iſtud dedit,
Septem Sapientes,nomen hoc quibus dedit.

Quid erubeſcis,tu togate Romule? O togate Romule.

Scenam quod introibunt tam clari viri, Scenam tuam introire.

Campus comitijs,vt conſcriptis curia, Campus comitii eſt,vt Senatus curia.

Ædilis olim ſcenam tabulatam dabat, Ædilibus olim ſcena tabulata extitit.

Subitò excitatam nulla mole ſaxea, Subitò excitata mole nulla ſaxea.

O.Tanianus,concertantes ſumptibus, Æmulantes ſumptibus.

D *Sed quid ego iſthæc?non hac cauſa huc prodij,*
Verùm quid ego hæc?non hacce cauſa.
Quis condidiſſet primas partes mœnium,
Prima ſepta mœnium.
Scitis profectò quæ ſint,ſed ſi memoria,
Scitis profectò quæ,ſed hic ſi memoria.
Rebus vetuſtis claudit,veniet Ludius,
Ecce Ludius.

Finem intueri longæ vitæ , quo iubes, Longæ intueri terminum vitæ iubes.

Καιρὸν γνῶθι,quod,tempus vt noris iubet, Καιρὸν γίγνωσκε. aut ſi vis id ſeruare,

Cognoſce tempus , γνῶθι καιρὸν eſt idem, aut, Quod noſce tempus,

Sed καιρὸς iſte tempeſtiuum tempus eſt. quãquã veteres comici etiã ſuis in carminibus ita pronunciarunt,

nũciarunt,vt ne conſonantiũ quidẽ poſitione ef- A
ficeretur quominus ſyllaba breuis,breuis eſſet: alii tamen nulli poetarum licuit. illi enim ſoli quaſi quotidiano ſermone vtebantur. Itaque vox hæc *tempeſtiuum* vbi libuiſſet, media priore correpta enunciabãt:id quod etiam hoc in verſu Auſonius facere poterat. quippe vt *temporis* media breuis,ita & eius compar in deducto. At verò caſtior lex in hiſce verſibus. quare & feſtiuius,

Sed καιρὸς iſte,tempus ipſum eſt temporis.

Sanè peracutè,

Quod eſt Latinè, plures hominum ſunt mali: imò,*plurimi*.ſic & verius purior erit,& Græcum expreſsius,*οἱ πλεῖστοι*.

Ἄριστον μέτρον eſſe dicit Lindius, Ἄριστον eſſe *μέτρον*, B
inquit Lindius.

Neque eſſe me primum,vnum veſtrûm exiſtimo,
Neque me eſſe primum,veſtrum at vnum.
Quærentem,quí'nam primus Sapientum foret
Vt in orbe tereti nomen inſertum incideret.

& mutila eſt oratio,& verſus non boni.

Nam ſciſcitanti ritè cui primas daret
Sapientiæ:imperauit vt ille omnium
In orbe tereti nomina ipſa incideret,
Vt quod dixiſſe Crœſo regi exiſtimor.
Vt me quod vni dixi Crœſo exiſtimant.
Rogat beatum prodam,ſi quem nouerim.

Iiſdem verbis alia collocatione ſatisfacias,

Prodam beatum,nouerim ſi quem rogat.

Sic & illo,*Telena dico ciuem non ignobilem*,
Ciuem Telena dico.

Pro patria pugnans iſte vitam obiecerat. C
Pro patria,cui pugna vitam dempſerat.
Fines agelli proprij nunquam exceſſerat,
Fines agelli exceſſerat nunquam ſui.

At ille ridens, Quo deinde me ponis loco? Aufer *ridens*,vel

Ridens,at ille,Me ergo quo ponis loco?

Beatus orbe toto qui ſolus vocor, Toto beatus orbe.

Relinquo regem,bellum ille in Perſas parat,
Exercitum in Perſas parat.

Profectus,& deuictus,& regi deditus,
Profectus,atque victus,atque captus eſt:

non enim deditionẽ fecit, ſed proditus fuit, vt ait Herodotus in 1.

Per miniſtrorum ducitur lectam domum. Puto D
eſſe mendum,Eo per miniſtrum: vt ſit genitiuus conciſus,vt apud Terentium *Æquûm & iniquûm*.

Reliquum quod eſſet vitæ totum degeret,Id omne degeret,

Ego duorum regum teſtimonio
Laudatus,& probatus ambobus fui.

concinnabimus & verſum & ſententiam. nam quiſenſus hic, Teſtimonio Crœſi & Cyri, laudatus fui Crœſo & Cyro? etenim iudex laudat, aut vituperat ex teſtimonio. eſt autem iudex aliud à teſtibus. quare ſic accipiendum eſt: Ab vtroque vtriuſque teſtimonio probatus fui. at hoc ea verba non ſonãt.ſic igitur dixerim, Ego regis vtriuſque teſtimonio.

Quodq́; vni dictum eſt, quiſque ſibi dictum putet, Vniſque dictum quiſque,

Ego iam peregi qua de cauſa huc prodij, Cuius ergò huc prodii.

Lumbi ſedendo,oculi ſpectando dolent. non immutabimus, quia Plauti eſt. quare non rectè addiderunt copulatiuam, *oculiq́;*.

Manendo Solonem,quoad ſeſe recipiat. inſuauis verſus.& vox illa, *manendo*, aliud quærit quod doleat:ſicuti *oculi ſpectando,lumbi ſedendo*. Quid igitur *manendo*? quare ſic dixerim,Vtrique manendo,Solon quoad ſe recipiat.

Breuitate nota,qua Lacones vſi ſunt. auſim dicere ſcriptum à poeta,Vtimur.

Dixi. Valete memores,plauſum non moror,Memores valete.

Cleobulus ego ſum paruæ ciuis inſulæ, Ciuis exiguæ inſulæ,

Ἄριστον μέτρον, quem dixiſſe exiſtimant, Quem *μέτρον ἄριστον* protuliſſe exiſtimant.

Interpretare tu,qui orcheſtræ maximus
Gradibus propinquis in quatuordecim ſedes:
Ἄριστον μέτρον,an ſit optimus modus.

voluit Plautiſſare,

Interpretare tu,qui ad orcheſtræ latus
Gradibus in iſtis quatuordecim ſedes:
An *μέτρον ἄριστον* optimus ſiet modus.
Per ordinem dixiſſe ex iſto loco
Afer poeta videtur,Nequid nimis.
Per ordinem videtur ex iſto loco
Sumpſiſſe Afer poeta ſuum,Nequid nimis.

Rebus creandis dixi,vt vates Pindarus, Vt ex me Pindarus.

Dedêre piſcatores extractum mari.

hic videntur deeſſe aliqua, neque cohærẽt quæ ſequuntur,

Namq́; hi iubente Delio me legerant.
Cuiq́; munus hoc ſapienti miſerant. Quomodo ſi legerant Thaletem, miſerant cæteris aliis? quare non rectè inferret,

Ego recuſans,non recepi,ſed dedi
Ferendum ad alios,& quæ ſequuntur. quare ſi dixiſſem,

Tripodem ex profundo retibus tractum mari
Apolline id iubente,tanquam principi,
Septem ſapientum dedêre piſcantes mihi:
Ego recuſans non recepi,&c.

Is, qui ego ſum. cauſa ſed in ſcenam fuit, Dixi, Quis ego ſim,

Ἐγγύα πάρα δ' ἄτα,ecce dicimus.
Latinum id eſt,Sponde:noxa præſto eſt tibi.

melius

Sententia mea eſt,ἐγγύα πάρα δ' ἄτα.
Latina,Sponde:noxa præſto ſit tibi.
Gratum hoc officium maneat ambobus tamen.
Pars plaudite ergo:pars offenſi explaudite.

inuerte priorem,

Gratum maneat officium hoc ambobus tamen.
Pars plaudite ergo: offenſa pars explaudite.

Bias Prieneus dixi, οἱ πλεῖστοι κακοί. non collidit, *Latinè dictum,* dictum Latinè.

Malos ſed imperitos dixi, & barbaros, Malos ſed accipe imperitos.

Qui ius, & æquum, & ſacros mores negligunt, Et ſacra morum.

Iam fugit illum inuiſum nomen mali, Iam fugit illum hoc nomen inuiſum.

Et eſſe καιρὸν tempeſtiuum quod vocant, Eſt καιρὸς is quem temporis articulum vocant.

Romana ſic eſt vox, Veni in tempore, Romana quoque vox illa, Veni.

Reputate cuncti, quo ius offenſam incidat, Reputate nunc cuiuſmodi offenſam,

Μελέτη τὸ πᾶν, qui dixi, & dictum probo, Qui dixerim, dictum probo.

Locare ſedes, bellum gerere, aut ponere, Gerere bellum.

Agere volentem ſemper meditari decet, Semper volentes agere.

Nam ſegniores omnes inceptis nouis, Nã ſegnior fit omnis.

Incogitantes fors, non conſilium regit, Incogitãtes fortè, non conſultò agunt.

Sed ego me ad patres iam recipio. Plaudite,
Meditari vt veſtram rem curetis publicam.
Sed ego domum iam me recipio. Plaudite,
Veſtram meditari rem ſtudeatis publicam.

Hæc ita ſunt ex illius viri ludo Sapientũ. In quibus maiore ſcribendi, quàm commentandi labore affecti ſumus. Non vt bonum poetam laceſſeremus: illius enim adeò fuimus ſtudioſi, vt præter vulgatas emendationes, amplius quadraginta loca, ſed illuſtria, reſtituerimus. Nihil verò magis excitare poſſit ingenia ſtudioſorũ, quàm hæc iudiciorum concertatio. Proinde in hiſce nos exercitatos ſciant poeſeos candidati: vt procul ab ignauia nihil incultum, nihil plebeium aut cogitemus, aut excogitatum foueamus. contrà enim nobis atque Iuriſconſulti ſanxere faciendum eſt: illis enim ita videtur, Præclarius cõſuli rebus humanis, ſi decem ſontes abſoluãtur, quàm ſi vnus innocens damnetur. At enimuerò poetæ id agendum eſt, vt potius centum bonos verſus iugulet, quàm vnum plebeiũ relinquat. Ac nuper extitere quidam verſileguli, qui ſine numeris, ſine ſale miſerrima quędã Epigrãmata edidere. atq; ipſis cõmentum placet. quos tantũ abeſt vt probem: vt eos cum Megarenſibus neque ſecundos, neque tertios: ſed neque in numero poetarum, at enimuerò ne in vmbra quidem numeri exiſtimem. verùm ad Auſonium. intereſt & illud poeticæ Reipub. vt quid illis ſenſerit verſibus, videamus.

Sententia Iuriſconſultorum.

Qua caret Æthiopum plaga peruigil, irrequies gẽs.
Semper vbi æterna vertigine clara nitet lux.

Siqua enim gens minimo die vtitur, & æquè minima nocte, ipſi ſunt Æthiopes: ſiue qui ſub

A Ægypto ſunt: ſiue qui in extremis Africæ partibus agitant. Longo enim interuallo ſupra Lunę orbem habitent neceſſe eſt, qui extra terræ vmbram perpetua luce vti volent. Inter cætera verò eius poematia ſunt quæ ipſe partim εἰδύλλια, vt Gryphum de numero ternario: partim vocat Eclogas. ſic enim inſcribitur ea quæ vitæ noſtræ miſerias deſcribit: valde ſanè bona, & quouis magno poeta digna. ſed longè illuſtrior illa in qua Cupido cruciatur. Eſt enim docta, cãdida, neque carens numeris. velut illis verſibus, in quibus eſt tergemina diſtributio,

Parte truces alia ſtrictis mucronibus omnes
Et Thisbe, & Canace, & Sidonis horret Eliſa.
Coniugis hæc, hæc patris, & hæc gerit hoſpitis enſem.

B quanquam etiam melius puto,

Coniugis hæc, patris hæc, aſt hæc gerit.

In illo Epigrammate ſibi contradicit,

Non eſt diues opum, diues: nec pauper, inopsq́;
Infelix: alio nec magis alter eget.
Diues eget nummis, cereali munere pauper:
Sic cùm egeant ambo, pauper egens minus eſt.

In ſecundo verſu negat alterum altero egẽtiorem: in quarto affirmat diuitẽ plus egere. quod ſic poteris caſtigare. *Si plus alter eget: pauper egens minus eſt.* memini olim à nobis breuiore congeſtum gyro hunc ad modum,

Non eſt diues, opum diues, ſi diſcupit vltrà:
Diues erit ſolo nomine, quiſquis eget.

In illis verò videtur abieciſſe ſpem ſeruandi modum. etenim in Epigrammate de fratrum falſis nominibus, pro elegiaco pentametro ſenarium poſuit,

C

Falſum nomen vtrique, ſed vt verum ſit vtrique.

Ego verò etiam à tyrunculis poeticæ puto poſſe ſubſtitui quinarium: cuiuſmodi fuerit ille,

Falſa ita, verùm ita tu nomina vera dabis.

Etiam acutius de ſtatua Ruffi ſic,

Hæc Ruffi ſtatua eſt, immò ſi ſaxea Ruffus
Ipſemet, vnde id ais? ſaxeus ille fuit.

Operam verò totam in illo perdidit, cuius argumentum lepus eſt à cane marino captus: nánque & pelagius piſcis eſt canis: & lepus aquas odit. Potus autem gratia non petet mare: ſed & tres caniculas auferat è mari fuga ſua lepus, ſi ab illis pede mordicus corripiatur. Heroicum quod initium libri facit, non eſt contemnendũ. meretur enim laudem tum argutia, tum numeris. Multa nánque in eo bona ſunt, & magno poeta digna. quare verò mihi non penitus ſatisfaciat declarandum eſt: Ponit in Imperatore virtutes duas, belli & eloquentiæ poeticæ. Concludit tamen vnum tantùm: de poetica ſcilicet,

D

Exulta Æacide, celebraris vate ſuperbo
Rurſum, Romanusq́; tibi contingit Homerus.

At in principio duplicem petebat coronam: hîc vnam dat à poeſi. Nobis commodius videbatur ſi nõ Homerum ſolum, ſed & Achillem faceret: neque ſic languidè, ſed hac argutia, vt Auguſtus eſſet Achilles Homero, Achilli autem Homerus,

Ingentem

Ingentem Æacidem celebras Romanus Homerus.
Idem Mæonio vati celebrandus Achilles,

Qui verò verſus poſiti ſunt in præfatione, pleni ſunt ingenio, candore, venuſtate. In illis tamen duobus verſibus non deeſt quod offendat,

Inſanum quamuis hyemet mare, crudaq; tellus
Seminibus, bello nec ſit aperta manus.

haud enim ſcio an dicas manum apertam bello. Pręterea ſecundum membrũ illud, *crudaq; tellus Seminibus*, caret verbo. neque ei accommodare poſsis aut præcedens, *hyemet*: aut ſequens, *nec ſit*. negat enim. Quare vt hoc reddi queat: potius dicam *coctaq; tellus*: ſcilicet, *non ſit*. *-coctaq; tellus,*

Seminio, aut bello non ſit aperta manus.

& quia *cruda* epithetum arridet, ſic etiam liceat,

-crudaq; tellus
Arua neget: id eſt, arationem. excogitaueram

B etiam illud, *ſit ſegeti*. cæterùm vt & quod ſequitur cõponas meliorem in modum, ita dixerim,

Seminio, & bello ſit minus apta manus.

Quod ſi refugis vocum illarum alluſiones, *minus, manus*: ſic agas, *nulla ſit apta manus*. Moſellã adeò excoluit, vt ea ſola magni poetæ nomẽ ſibi comparare potuerit. eſt enim in ea multa ars tum diſpoſitionis, tum eloquutionis. Multa lumina figurarum, multum ingenii deprehendas. Candidè ſimul atque acutè dicta multa, quę ad iudiciorum exercitationem ſubiecimus,

-luceta; latétq; *Calculus.*
Vibratas patimitur aquas.
-viciniq; timent decreſcere montes.
ſcus
Tota natant criſpis iuga motibus, & tremit abſens
Pampinus.

Nonnulla tamen loca ſunt, in quibus acquieuiſſe videtur fiduciæ ſuæ. Contẽtus enim fuit tum vocabulis, tum numeris minus exquiſitis: qualia ſunt, *ſimulamine*, *decoramine*, *alius flexus*, *ſolamen*, *luctamen*: ſic, *triboria*: quo & alibi vtitur. Etiam cum dixit,

Subterlabentis tacito rumore Moſellę,

videtur poſuiſſe *rumorem* pro ſtrepitu. ſed & verbum *fluitare* non auſim ſtatuere pro natare. neque dixerim piſces fluitare, qui natant: ſed cùm mortui ſunt, & ſalo agitantur. ſic fluitant ligna, quæ fluore temerè feruntur. at ille de Glauco dixit,

Inter captiuas fluitauit prædo cateruas.

quo in verſu etiam animaduertas, non nataſſe Glaucum inter captiuos piſces. Quos enim nõ teneret: quónam modo diceret *captiuos*? niſi intelligas eos qui antea capti, ſaltu libertatẽ vindicarant. Omnino autem *fluitare* eſt quod Græci ἐπιπλάζειν. Sed & eundem Glaucum iam piſcem factum, cùm appellat nouum ponti accolã: abutitur Latina puritate. antè enim quàm piſcis fieret, accola maris erat: piſcis verò factus, incola. Villas quoque ac prætoria vbi deſcribit: alia in rupibus, alia in collibus, alia in receſſu, poſita ſemel ea quæ in pratis ſunt, repetit iterum. Vſurpat etiam vocem hanc, *fluores*, pro fluentis, haud ſatis accuratè. ſed & fluuiorum nomina

A fœminini fecit generis,

Nanq; & Pronea, Nemeſaq; adiuta meatu
Sura, tuas properat non degener ire per vndas.
Sura interceptis tibi gratificata fluentis:
Nobilius permiſta tuo ſub nomine, quàm ſi
Ignoranda patri confunderet oſtia ponto.

Numeros autem valdè obſcurant duæ, præter cæteras, voces: *natatu* & *meatu*. nãq; alium audis in illis ſonum: *-fruſtrata vocatus Haſta meos.* atque huius quidem tanta frequentia eſt, ac potius inculcatio: vt vellicet aures auditoris. Itaq; iniuriam fecit ſententiæ generoſæ illius verſus cauda,

Et ſulcata leni criſpatur arena meatu.

Malim ſic,

Quod ſublata leni flexu criſpatur arenę.

B Inſuauis & ille,

Tu mihi flumineis habitatrix Nais in oris.

Nouies enim exilis illa vocalis poſita eſt.

Tu mihi cæruleis ludens laſciua ſub vndis,
Lubrica fluminea Nais vetus accola ripa
Squammigeri gregis ede choros: patrioq; ſub alueo
Diſsere perpetuo florentes amne cateruas.

Mutabis & illa,

Sic viret Iſmarius ſuper æquora Thracia collis:
Sic mea flauentem pingunt vineta Garumnam:

ad hunc modum,

Sic viret Iſmarius latè ſuper æquora collis
Thracia: ſic celerem pingunt vineta Garumnam.

C neque enim flauus vnquam Garumna eſt, niſi cùm Tarnem excipit turbidum è Rutenis. & cùm dixit,

-Pangęa Lyęo: quinto ab eo verſu,

Conſeritur viridi fluuialis margo Lyæo:

non poteſt inſuauius diſponi *margo Lyæo*. concinnius *ripa* quàm *margo*. quam vocem ſi retinere velis, ita digeras,

Conſeritur viridi margo fluuialis Iaccho.

Par ſuperiori numerus exilis vocalis.

Summis quippe iugis tendentis in vltima cliui.

malim,

Quippe iugis pronus quà tendit in vltima cliuus: vel

Quippe iugis quà deuexus petit vltima cliuus
Pingitur amnicola margo fluuialis Iaccho.

D Verùm ſatis hæc futura ſpero ad acuẽdam eius quem formamus poetæ diligentiam. Permulta nánque ſunt in quibus vel vim, vel venuſtatem, vel denique cultum deſideres. Cæterùm tanta ſunt merita cæterorum locorum, vt gratia ſua facilè obruere poſsint animos perfectionis ſtudioſos. nunc ad Claudianum tranſeamus,

Maximus poeta CLAVDIANVS, ſolo argumẽto ignobiliore oppreſſus, addit de ingenio quãtum deeſt materiæ. Felix in eo calor, cultus non inuiſus, temperatum iudicium, dictio candida, numeri non affectati, acutè dicta multa ſine ambitione: quorum aliqua poſui,

Diſſenſuq; alitur rumor. vbi *rumor* non procul abeſt ab eo ſignificatu, quem ſuprà notabamus apud Auſonium. & illud,

-ſpatium non inuenit ira: Nec locus eſt odijs.
-& puluere raro
Per partes tegitur:nuſquam totieſq́; ſepultus.
Iret adhuc in verba dolor.

Reſtitis in ſpeculis fati. Idem de eunucho Eutropio conſule,

-titulumq́; effœminat anni. De eodem,
-nubas ducáſve licebit: Nunquam mater erit, nunquam pater.
-& pax à fonte profecta Cum Reni creſcebat aquis.

Et illud,

Atq; illic domitus,vix tandem interprete caſu,
Agnouit dubijs illuſa vocabula fatis. &,
Plus error docuit: de cultu & comptu Veneris.

De Phœnice,

Componit buſtumq́; ſibi partumq́; futurum.

Et illa de eodem,

O ſenium poſiture rogo,falſisq́; ſepulcris
Natales habiture vices.qui ſæpe renaſci
Exitio,proprioq́; ſoles pubeſcere letho.

Et elogium de eodem,

O felix,hæresq́; tui. &,
-moritur te non pereunte ſenectus.

Item illud Maronis, *Rimanti telum ira facit:*

In iaculum,quodcunq; gerit,dementia mutat:

& quæ ſequuntur. De Apono,

Admiſitq́; oculos,quò vetat ire calor.

Cuiuſmodi argutias tam ex hoc quàm ex aliis, operæpretium eſt ſubiicere oculis poetæ noſtri. excitant enim languentes animos ad non vulgares inuentiones: multúmque conferunt ad Epigrammatum concluſiones. Quærunt autem doctiores, recténe factum ſit à Claudiano, cùm maximæ ſuorum librorum parti affixerit præfationes. nam quod apud alios nõ inueniatur, apud illum vitium putant. primus, quod equidẽ ſciam, & ſolus veterũ fecit id Perſius. Arbitror ego, cùm recitaturus eſſet ſua poemata Claudianus, citharœdorum more verſiculos illos præluſiſſe. Licuit verò, quia libuit. quę ſi quẽ offendant, iis omiſsis illico iuſtum opus aggredi ius eſto. Ac quanquam libri de Raptu Proſerpinæ ſunt candidi, culti, terſi, numeroſi: nonnulla tamen animaduerſa ſunt à nobis, è quorum caſtigatione multum fructus capere poſsimus. Iamprimum non placet illud,

D *Mens congeſta iubet.* Quid enim eſt, *mens congeſta*? nonniſi multa congeruntur: ac ferè congeries ſine ordine. Quod aliis dictum eſt, *procul procul eſte profani:* ipſe dixit, *greſſus remouete profani.* eſt autem Syluę propior impetus, quàm iuſti operis aggreſsio: ſimiliſque Callimachi Hymno quem Apollini nuncupauit. & illa,

Angues Triptolemi ſtrident: melius, *Triptolemi ſtrident angues.* & malim *rutilas criſtas,* quàm *roſeas.* nimis enim delicatum epithetum. quare verò adiunxerit Bacchum Hecatæ, non cuiuſuis eſt explicare. Sanè τὰ σαβάζια nocturna ſacra Libero, cum Hecatæis concelebrari ſolita erant. habes apud Oppianum. apud Demoſthenem σαβοῖ, vt εὐοῖ. Ego verò ferocem Proſerpinam neu-

A tiquam dicerem, cùm rapta fuit: quippe virgo ſimpliciſsima, ac leniſsimæ deæ filia, ac Iouis opulenti. non damnabo quod ponam, ſed conferam cum pari, quod videbimus an ſit melius,

-& dira riget inclementia forma. ſanè bene præponitur epithetum: non tamen ſæpe optimé. Iam vidimus illud Maronis,

-& vinclis innaret Clœlia ruptis: ſic puto accuratius futurum fuiſſe,

-& forma riget inclementia dira. Nam ſuſpẽſus animus in forma, expectat cuiuſmodi futura ſit. & diritas eſt in ipſa voce, *dira:* qui ſonus explet animum in fine orationis.

-ſi nobis noxia vires
Cum cælo fortuna tulit:non robur & arma
Perdidimus. Fugit me ratio, quare *vires* à robore

B disiunxerit. Dixerim,

-ſi nobis noxia ſedem
Cum cælo fors eripuit. Neque ambiguo vteris. verbum nánque *tulit:* & attulit eſt, & abſtulit. Importunè autem cauſam quærit incendiorum Ætnæ ex perſona ſua. quid enim nũc agat Phyſicum? Si quem hęc narrantem introduxiſſet, pateremur: nunc excurrit ipſe ſuo relicto argumẽto. Ad ſolicitandum Proſerpinæ ſatum in futuras nuptias, iuſſu Iouis agit in Siciliam Venerẽ. ſanè rectè. Palladem addit: ſanè non rectè. Dianam verò etiam ridiculè: vtranque virginẽ: hanc verò etiam vindicem virginitatis. id quod cùm mirarer: atque reputarem à viro doctiſsimo nequaquam temerè factum: inueni apud Diodorũ in v, fabulam: Dianam, Mineruam, Proſerpinã

C ſocias in Sicilia flores legiſſe, atque ex eis veſtẽ Ioui confeciſſe. Quibus nunc poeta Venerem adiunxit ob futuras nuptias. De equis Ditis,

Craſtina ventura ſpectantes gaudia prædæ.

At vnde id ſciebant equi? Ne verò verſum illum repoſueris inter inculpatos,

Qualis Amazonidum peltis exultat ademptis. ſed ſic, *Qualis Amazonidum poſitis agit agmina peltis,*
Cum gelidam ſocijs Arcton populata virago.

Non placet: & puto eſſe mendum,

-ille nouo madidantes nectare pennas: reponerẽ *manantes.* Suppudebat penè mouere de ſtatu ſuo initium libri tertii. eſt enim magnificum, & elegans, & politum. ſic tamen plus arrideat nobis,

Iuppiter interea varijs Thaumantida nimbis
Præcinctam ire iubet,totoq́; arceſſere mundo
Numina.quaq́; polum radiantibus incita flammis
Quaq́; orbis medias ſedes,inſanaq́; ponti
Murmura,& immota moderantur pondera terræ.

-& placidi mirantur numina Fauni. melius *ſtupidi.* Ibi autem epithetum ignauum eſt,

-heu fuluas animo tranſgreſſa leænas.

Homericum eſt, otioſa accidẽtia apponere ſubſtantiuis. quid enim eſt fuluo & diro cõmune? *Sæuas* igitur dicas. Neque aſsimilatio proba eſt. nõ enim *crudelis Ceres* quę nihil ſcit. Quod autẽ in Auſonio notabamus, in hoc quoque obſeruãdum eſt: In fine carminũ *volatu* & *natatu* nobis non placere. Poſuit etiam *datur* pro dicitur: ſicu

ti

ſicuti *ds* pro dic. verſus eſt in tertio,

Ægidæ,captiuamq́, pater poſt prælia prædam
Aduexiſſe datur. Quo nihil inſuauius remótiúſve à caſtitate Latinæ loquutionis. Illud quoque minus conuenit naturæ rei,

Et rigidæ multo ſuſpirant fulmine pelles.

Tument enim pelles, aut diſtenduntur, aut criſpantur: non autem *ſuſpirant.* Malim,

Exhauſtæq́, rigent infeſto fulmine pelles.

Quam naturam æquè infeliciter interpretatus eſt in Cupreſſo: ex qua faces attribuit Cereri. neque enim cupreſſus tedam habet, vnde fiebant olim faces: & nunc etiam in vicinis noſtris mõtanis fiunt è picea. quòd ſi à Græcis deſumpſit: malim caſtigare quàm ſequi.

TERTIA ÆTAS. CAPVT VI.

ASCendẽdum eſt ad tertiam ætatem, quæ poſt Auguſtum ad externos vſque Imperatores demiſſa (Neruam dico, & alios) certum ſuúmque genus poeſeos comprehendit. Quum enim à ſuperioribus, vnóque Virgilio exhauſta eſſent argumenta omnia, ipſæ dicendi leges, omnes excuſſæ veneres: coacti ſunt nouè eadem dicere, ne idem dicere viderentur. quare neceſſe fuit, vt illa gratia ſimul periret cum ipſa ſimplicitate. Quum tamen eſſent grandes & pleni: id quod prætuliſſent ei, quàm pauci cõſequuti ſunt, ſuauitati. Eos igitur aggrediamur:

MARTIALIS, VALERIVS FLACCVS, STATIVS, IVVENALIS, PERSIVS, SENECA, SILIVS, SVLPITIA, LVCANVS.

A Fœmina incipiendum eſt. Aiunt enim SVLPITIAM fuiſſe temporibus Domitiani. eius Satyra falſò Auſonio attributa fuit: ſatis enim patet à fœmina factos verſus, in quibus Muſa cultricem appellat ſuam: quæque ait ſeſe primam docuiſſe Romanas mulieres poſſe cum Græcis poetriis comparari,

Primaq́, Romanas docui contendere Graiis.

In ea multum dexteritatis, ad Satyricam amarulentiam aſpirantis. Numeri verò, vt in eo genere poematis, non contemnendi. Igitur vt tam laudabilis Heroinæ ratio habeatur: non auſim obiicere ei iudicii ſeueritatem.

PERSII verò ſtilus, moroſus: & ille ineptus. qui quũ legi vellet quæ ſcripſiſſet, intelligi noluit quæ legerentur. quanquam nunc à nobis omnia intelliguntur. at fuit tempus, cùm inter ignota haberetur. illum igitur mittamus.

IVVENALIS autem candidus: ac Satyrorum facilè princeps. nam eius verſus longè meliores quàm Horatiani: ſententiæ acriores: phraſis apertior. Hos autem omnes hoc in genere dicendi miſſos faciamus. quippe Horatius modò purè diceret, nihil penſi habuit. de his mox. PERSIVS oſtẽtator febriculoſæ eruditionis cætera neglexit: Iuuenalis paulò cultior, hac ipſa diligentia cenſuram noſtrã meritò deprecatur.

A Ne MARTIALEM quidem trãsferre libet ad meliora. De illius libris alibi ſatis à nobis dictum eſt. Multa ſunt eius Epigrammata diuina: in quibus & ſermonis caſtitas, & argumenti ſpecies luculenta eſt. verſus verò candidi, numeroſi, pleni, denique optimi. Alia fœda ne legerim quidem, tantùm abeſt vt ad cenſuram vocem.

Quatuor ſuperſunt maximi poetæ, (nã SILIVM his annumerare, ſanè religio eſt) quorum SENECA ſeorſum ſuas tuetur partes, quem nullo Græcorum maieſtate inferiorẽ exiſtimo: cultu verò ac nitore etiam Euripide maiorem. Inuentiones ſanè illorum ſunt: at maieſtas carminis, ſonus, ſpiritus ipſius. In quibus Sophoclis ſe eſſe voluit ſimiliorem, fruſtra fuit.
B quare ipſum quoque intactum relinquamus. non quòd omnino deſperemus quædam melius dici poſſe: ſed quia ex aliis tribus ſatis erit nobis ſuppeditatum, vnde poeta noſter quid fugiat, quid ſequatur intelligere queat.

Eſt igitur VALERIVS FLACCVS excuſatione dignus. Cuius cùm eſſet ingenium felix, iudicium magnum, diligentia non vulgaris: immatura morte prçuentus, acerbum item poema ſuum nobis reliquit. Eſt autem omnino duriuſculus: penitus verò nudus gratiarum comitate. Principium verò, quod (vt ait Pindarus) illuſtre oportet eſſe atque lucul ẽtum, maximè eſt inſuaue,

Prima Deum magnis canimus freta peruia nautis;
Fatidicamq́, ratem: Scythici quæ Phaſidis oras
C *Auſa ſequi, medioq́, inter iuga concita curſus*
Rumpere, flammifero tandem conſedit Olympo.

Sonus carminis multus: & ipſe artifex non vulgaris. nam quum verſus magnitudo conſtet aut accẽtuum frequentia, aut longorum verborum tractu: illo muniuit initium diuini operis Maro. octo enim voces diſpoſuit. STATIVS autem hoc probauit magis: quatuor enim tã longas poſuit, vt pronuntiãtis exhauriant anhelitũ.

Magnanimum Æacidem, formidatamq́, tonanti.

Quatuor inquam hic, ibi octo accentus numero: nam copula præcedentem ſequitur. ſic Do-
D natus in Adelphis, ait à Terentio octoſyllabam vocem poſitam: ea verò eſt, *immiſericorditerq́,* quæ duo niſi vnum cenſeas, nõ fit octo ſyllabarum. Flaccus igitur qui harum legum ignarus non eſſet: ſeptem dictionibus expleuit verſum, ſonorum ſanè, ſed quod mihi nulla ratione ſatisfaciat. non quòd ibi quicquã vitioſum ſit: ſed quia venuſtas abſit. neq; illi fuerũt nautæ deorũ, qui aduerſis fatis toties afflicti ſunt: pars etiã eorum ipſa in nauigatione interière. ſola Pallas dicitur nauis author fuiſſe: nauigationis non item. Quónam verò modo hîc dicantur *prima freta peruia,* quum ipſemet in primo canat *Pharias, Tyriasq́, carinas?* APOLLONIVS autem naues Iaſoni obuias in ponto ſcribit. Præterea claſsis apparatum Æetæ vterque commemorat: Catullus quoque, qui dixit,

Illa rudem curſu prima imbuit Amphitriten:

qua ratione pingit in ea nauigatione veſtem Thetidis eum Theſei naui? vt omittã Dionyſii authoritatem, cuius hi verſus,

Τῶν δ' αἰδρῶν πρώτας μὲν ἐπὶ δραμεῖν γεγάασιν.
Οἱ πρῶτοι νήεσσιν ἐπεπλώσαντο θαλάσσης.
Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο.

Et durum eſt illud, *Oras auſa ſequi*. neque enim præibant oræ. niſi dicas vt *ſecare viam*: quia *ſequi* & *ſecare* indidem ſint. Quòd autem dicit, *fatidicam*, neque extet in toto opere: id factum eſt fati culpa. etenim morte affectus, non expleuit fabulã. at loquitur apud Apollonium. Nos in gratiam ſtudioſorum hiſce ingenium exercitauimus, vt ipſi quoque audeant,

Æquora fatidicæ primùm ſulcata carinæ,
Cognatumq́; cano fulgentis tergoris aurum.
Item,
Prima rudem quæ ferre nouo diſcrimine pontum
Auſa, grauem canimus fulgenti vellere puppim.
Proditaq́; hoſpitibus placito connubia furto.
Etiam ſic,
Intentata prius fidentibus æquora nautis,
Fatidicamq́; cano concepto numine puppim:
Diuæ opus, æerias celſis in montibus arces
Quæ colit, & patrios iaculatur cælitus ignes.

Quòd ſi eam deſideras propoſitionis partẽ quæ in cælo nauẽ illã collocat, valde placet. cæterùm omnino velleris ipſius mentionem fieri decet. poſt igitur noſtros binos verſus, collocabis hos,

Diuæ opus. illa feras Scythici quæ Phaſidis oras,

& quæ ſequuntur. In reliquo operis tractu permulta ſunt maiore cura legenda, quàm quanta ſcripta fuerint. Neſcio an ſint per metaphoram illa dicta, *Ignis crinem*, *ignis linguam*: an verò ſint eruta è libris Aruſpicum. Neque illud placet,

—& fictis dat vultum, & pondera dictis.

melius *verbis*. Achillem ante eam nauigationem natum canit Flaccus: Catullus in eo matris illius celebrat nuptias. Non decet Boream iraſci naui in qua eius eſſent filii, Zethus & Calais. quare alium expediret ventum ad eam tempeſtatem. neque ſibi conſtat illis verſibus,

—tota quum protinus alnus
Soluitur: & vaſto puppis mare ſorbet hiatu.

Etenim ſi tota ſoluitur: quo modo poteſt deinde præſtare quin nulla ſit? & vaſtos hiatus nequeunt ſarcire nautæ. Illi verò plebeii, in 11,

Iam non dura toris, Veneri nec iniqua reuerſæ.
& *Inuidiſſe Deum tantum maris æquor adortis.*

cuiuſmodi multos inuenias. In quinto autem abſtinuiſſe ab illo participio,

—ante omnes ſecum dequeſta labores.

Et in illo malus ſonus,

Rex Hyperionide, quem per freta tanta petendum.

Antequam Statium aggrediamur, SILIVM expediamus. quẽ equidem poſtremũ bonorum poetarum exiſtimo: quin ne poetam quidẽ. Non neruos, non numeros, non ſpiritum habet. ideò verò ab omni venere alienus eſt, vt nullus A inuenuſtior ſit. Totus hæret, trepidat, vacillat: vbi audet, cadit. Acutè dictum vnum modò inueni,

—in magno præcedens agmine ductor
Imperium perferre ſuum.

Comparatio quoque calculi in aqua circulos efficientis, non illepida eſt. Etiam vehemẽter miror quemadmodum ſolum Boream ad Monœcum regnare ſcribat. quóque modo Borea flante ait, *—inſecto conduntur gurgite montes.*

Imò verò illius flatu abducitur fluctus, & montis vadorúmque ima nudantur. Quum verò dicat Veronam Atheſi circũfluam: neſcio an credam ita fuiſſe. nunc enim contrà eſt: clauditur nanque ab vrbe fluuius. Cæterùm relinquamus ipſum ſcolaſticis declamatoribus. ad meliora tranſeamus.

B De STATIO doctiores ita iudicant: Meliores eſſe Syluas Thebaide atque Achilleide. cura igitur & cultu detractum vel robur orationi, vel numeros verſibus, vel gratiam vtriſque. at ego contrà ſentio: Magnum in vtriſque: maiorem vbi ille eſſe conatus eſt. Græculi quidã eum tanquam tumidum damnarunt. ſanè quem tumorem dicant neſcio. nam neque metaphoris ferreis vtitur è Pindaro, quem illi gentilẽ ſuum non audent iudicare: & ſonum ſi ſpectes in carmine, id verò tumidum non eſt. alioqui tumidus etiam fuerit Maro. Sed neque viuidam orationem tumidam voces: hoc enim de Salluſtio dixeris. Denique quis tumor eſt in principio Thebaidos? mihi verò videtur admodum ſe- C datum atque compoſitum,

Fraternas acies, alternaq́; regna profanis
Decertata odijs.

Nihil ſimplicius. An verò tumor eſt, quum Achillem vocat *magnanimum*? quum *Æacidem*? at Virgilius quoque Æneam ſic. An quum ait, *formidatam Ioui progeniem*? nonne hoc Themis dixit? & vulgatum eſt. Sanè illi neſciũt quid ſit tumor in oratione. eſt enim tumor nõ in ſono tantùm, ſed in ſentẽtiis abditis, & figuris inuſitatis. Qui verò Syluas præponunt, nugãtur: delectati calore illo vago, cuius impetu quaſi per ſaltus omnia carpat oratio. quare deſultoriũ poema Syluas ipſas appellare ſolitus ſum. Multa tamen aut D aliter dicta, aut non dicta ab eo vellem. nam quæ fuit illius audacia, quũ in ludis funebribus curſus certamen ſcribit poſt Virgilium? quare puerilia addidit. quis enim curſorem ferat, qui præcurrentem crine retractum, ab ſe victum atque præteritum dicat? hoc tamen ille de Ida & Parthenopæo ſcribit. Alpinam verò Cupreſſum vbi inuenerit, neſcio. vniuerſas penè alpes peragrauimus nos: at nulla cupreſſus viſa eſt. Cæterùm maximus ille, vt dicebamus, poeta. cuius nomen haud quaquam tam friuolis receſsibus obſcurari decuit. Multis profectò locis nulli poetarum ſecundus. Acutè dicta penè innumera. Ex quinto Syluarum,

Obtuſæq́; aures: niſi quum vox ſola mariti
Noſcitur. In primo Thebaidos,

-anguſtaq; tartara pœnis
Qui regitis. In ſecundo,
-& magna lacrymas incluſerat ira.
-iam ſocium cœptis iam pectore fido
Æquantem curas. Fortaſſe illud paulò tumidius de Apro, *-& adunca fulmine mala.*
Illud luculentum de anguſtiis loci,
Inſidias natura loci, cæcamq; latendi
Struxit opem. Illud molle ex tertio,
Non ſecus ac longa ventorum pace ſolutum
Æquor. at ſequitur tumidum,
-& imbelli recubant vbi littora ſomno.
De fera manſueta, *In mores negat ire ſuos.*
In eodem quinto, *-donec laſſauit euntes*
Lux oculos. In ſexto,
-ſic omnia caſum
Fecimus: & vires auxit fortuna nocendi.
In octauo, *-Stygiuſq; emiſſa tenebris*
B *Mors fruitur cælo.* Rotundiſsimum illud in eodem,
Cultor Ion Piſæ cultorem Daphnea Cirrhæ.
Illud magnificum,
-neque enim mihi cura ſupremi
Funeris. odi artus, fragilemq; corporis vſum
Deſertorem animi. Pulchrum illud in decimo,
Condiderant iam vota diem: nox addita curas
Iungit. In eodem,
Par operis iactura lucro. Illa verò diuina,
-feruent diſcurſibus arces:
Miſcentur clamore viæ. ferrum vndiq; & ignes
Mente vident, ſanas mente accepere catenas.
Conſumpſit ventura timor. iam tecta replerant,
Templaq; & ingrata vallantur planctibus aræ. C
Vna omnes eademq; ſubit formido per annos.
Poſcunt fata ſenes: ardet, palletq; iuuentus.
Atria fœmineis trepidant vlulata querelis.
Flent pueri: & flendi nequeunt agnoſcere cauſas,
Attoniti, & tantùm matrum lamenta timentes.
Illas cogit amor. Melius, *vrget.*
-nec habent extrema pudorem.
Ipſa tela viris, ipſa iram animoſq; miniſtrant:
Hortanturq; vnaq; ruunt: nec auita gementes
Limina, nec paruos ceſſant oſtendere natos.

Deinde ſequitur nobiliſsima comparatio. quæ ſola ſatis eſſe poſſunt ad ineundā rationem contemplandi cultiſsimi poetæ atque ingenioſiſsimi artificium. neque enim vllus veterū aut recentiorum propius ad Virgilianam maieſtatem accedere valuit. etiam propinquior futurus, ſi tam propè eſſe noluiſſet. Siquidem natura ſua elatus, ſicubi excellere conatus eſt, excreuit in tumorem. At profectò Heroicorum poetarum, ſi phœnicem illum noſtrum eximas, tum Latinorum, tum etiam Græcorum facilè princeps. nā & meliores verſus facit quàm Homerus: & figuris frequētior, & officiorum, habitudinum, animorum prudētior diſtributor, & caſtigatiorum author ſententiarum. Nunc ad Lucanum tranſeamus.

LVCANVM igitur, ſi diis placet, etiam Maroni parem facere auſi ſunt. qui non tam illius

A magnitudinem, quàm ſuam inſolentiam iis ineptiis prodidere. Fatemur in illo ingenium magnum. equidem etiam pluſquā poeticum condonabo. Effrenis mens, ſui inops, ſerua impetus, atque iccirco immodica, raptáque calore ſimul & calorem ipſum rapiens, hoſtem maximum eius temperamenti, quod in vno omnino Marone & admirabile eſt & diuinum. Proinde vt nimis fortaſſe liberè dicam, interdum mihi latrare, non canere videtur. Non igitur perdemus operā, ſi paulìſper in eius Pharſalia immoremur.

Principiò, quod & alibi monuimus, peſsimo conſilio inſcripſit Pharſaliam. quippe ne tantilla quidem operis pars illius ea regio, eáve in regione bellum factum fuit. ſic enim Thebais, Ilias, & eiuſmodi: ad quas, aut propter quas vrbes omnia quæcunque in illis libris continentur, geſta ſunt. Multa tamen in eo opere acutè dicta: ac neſcio an nimis multa. qualia,
Iuſq; datum ſceleri. & in ſecundo,
-æquataq; vulnera membris.
& de Scæua, *-ſeq; ipſe minatur.*
& *-nondum compage ſoluta*
Naufragium ſibi quiſq; facit. At verò quid dicemus de illa loquutione, quæ in nono eſt?
Quid prodeſt miſeri Baſiliſcus cuſpide Murri
Tranſactus? Latinè aliter dicimus, Quid prodeſt baſiliſcū tranſactum cuſpide fuiſſe? nam baſiliſcus neque viuus neque mortuus prodeſt: ſed factum ipſum, id eſt, totum hoc: baſiliſcum eſſe transfixum. Par fides loquutionis in illis,
Iuſtitium latuit: imò *patuit*. Ius enim latet in
C Iuſtitio: quippe in bello. Verſus plebeius,
Crinibus effuſis toti prælate Comatæ.
Etiam dubitandum an purè loquatur, qui Veneris comam cæſariem appellat: id quod fecit Claudianus. ſic & Lucanus in primo, *Liquidam palæſtram* nimis ambitioſè dixit. Multos excurſus captauit: vel quum Pompeius rebus accìſis extremo & in metu & in periculo otioſè tanquam Græculus nugatur, aut nugantem audit de rerum Natura & nauiculatoria. Quem virum quum laudandū ſuſcepiſſet: eiúſque partes ambitioſè foueret, deformat tamen mirum quantum. Introducit enim ſic: ſcire ſeſe quanti eſſe
D queat iugulum ſuum apud Cæſarem: quippe quantum ipſe pro Cæſaris ceruice daret. Sed & pauitātem ignauo animo eundem facit in principio octaui, ſanè verſibus pudendis atque indignis viro. Et quis eum ferat exciētem Iuliæ vmbram: quam ab Elyſiis exactam ſcribat, ob culpam criménque viuētium? neque verū eſt quod ait, Timauum eſſe vbi eſt Aponus. nam & fluuius Medoacus haud parum diſtat ab Apono: & Timauus Virgilianus, *-per ora nouem vaſto cum murmure montis It mare præruptum*. at in toto agro Patauino nihil eiuſmodi. Par error quum dicit,
Fundat ab extremo flauos Aquilone Sueuos
Albis. nam Sueui Reno propiores. Extremi nánque eam ad partem Germanorum ſunt.

Albim verò mediam ſecare Germaniam & ſcriptum eſt ab authoribus, & nomen ipſum id indicat. quippe ea vox Medium ſignificat. De Pado verò nugatur,

Non minor hic Nilo: ſi non per plana iacentes
Ægypti Libycas Nilus ſtagnaret arenas.

Quid eſt hoc, *Non minor Nilo*, niſi Nilus maior eſſet? Nam quod ait per plana decurrere, falſum eſt: hoc enim vtrique commune & Nilo in Ægypto, & Pado ad Ferrariam. Quanquam maiores aquas colligi par eſt in alueis conuallium, quàm in campis patentibus. Inſanit verò in alia collatione,

Non minor hic Iſtro: niſi quod dum permeat orbem
Iſter, caſuros in qualibet æquora fontes
Accipit, & Scythicas exit non ſolus in vndas.

Iſter & Padus.

Nam qui vtrunque flumen norit, nequaquam hæc æquo animo ferre queat. Primùm hoc ipſo fluuiorum regem potuit appellare Maro, cui tot clari fluuii ſeruiāt. deinde quis non videt longè pauciores amnes in Iſtrum ferri, quàm in Padum? Sanè totidem ſunto. neque enim riuos omnes habemus innumeratò. Verùm tanti ſunt illi qui in Danubium erumpunt, vt etiam non minores ſint Pado ipſo. quippe quorū aliquot vidimus. inter quos Vag permagnus eſt. maior Saua: Tibiſcus verò atque Draua lōgè maximi. Padus autem, niſi alienas acciperet aquas, quid eſſet ille tandem? puſillo nánque atque ignobili de fonte exit, adeò humilis, vt ne ripas quidem vllas habeat. vix primorum articulorum veſtigia equi noſtri in eo tingebant. Mox ex iiſdem vnde ille fertur Alpibus, populares ſuas populatur aquas: tot numero vt ne deſcribere quidem vacet. quippe inter Pœninum, & Vindelicos, atque Noricos montes depreſſo ſinu colligit omnia. Quid Sebinum memorem, quum preſto ſit Larius & Verbanus quaſi vaſta quædam maria: orbíſque delitiæ Benacus noſter, qui innumeras riuorum ſcatebras in ipſum refundit Padum? ſed iam ſit modus, ne declamare videamur.

Benacus

Neque vero Lucani affinis Seneca, Montanum appellet Ouidium oratorum: propterea quòd idem bis aut ter dicat. Hoc enim vitium tam eſt Lucano peculiare: vt penè ſibi proprium fecerit. nam quid aliud eſt quàm Cometes?

Repetitio peculiare Lucani vitium.

-crinemq́; timendi
Sideris, & terris mutantem regna Cometen.

De excurſibus dicere occœperamus: quos ille tam ambitioſè quęſiuit, quàm ineptè perſequutus eſt. Figuli igitur commentatio tota, in primo libro tota frigida, nec Matheſeos vmbra digna. Sed & fabula Perſei nihil intempeſtiuius. ſatis erat perſtrinxiſſe. Titus Liuius damnat huiuſcemodi diuerticula: quæ tātopere videtur Herodotus appetiſſe. at iſte vulgaris aut falſæ oſtētator eruditionis, inſcitiam ſuam prodidit non ſemel. nam quid illa ſunt?

-Sol tempora diuidit æui.
Mutat nocte diem, radijsq́; potentibus aſtra
Ire vetat, curſusq́; vagos ſtatione moratur.

Sunt hæc ſcutica digna. quis enim dicat ἐποχὰς Planetarum fieri à Solis curſu? quanto minus à radiis? In illis verò quid dicat, neſcit. de Ebeno enim ſic ſcribit,

-quæ quamuis arbore multa
Frondeat, æſtatem nulla ſibi mitigat vmbra.
Linea tam rectum mundi ferit illa Leonem.

Sanè verò bellum hominem. quaſi verò tota æſtate nihil aliud ſit quàm meridies. At poſt & ante meridiem profectò vbique terrarum vmbra eſt. In tertio quoque de vmbris Arabum nugatur,

Ignotum vobis Arabes veniſtis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Atqui dextrum & ſiniſtrum non eſt, niſi animalium ratione. quare dextra erit vmbra arboris, quæ fuit ſiniſtra: nec alia fiet. Quid quòd Pythagoras, & Ariſtoteles dextrum mundi & ſiniſtrum non ad Auſtrum aut Aquilonem refert, ſed ad Orientem & Occidetem. Neque veriſimile eſt ex Arabia felici, quæ ſola vltra circulum Solſtitialem protenditur, adueniſſe in Theſſaliam. neque enim militant illi: ſed ex Petræa, & deſerta latrunculi nomades. verùm vt hoc hic diceret, huc eos adduxit ille. Nequeo verò ſatis mirari, quid ei venerit in mentem quum dixit,

Æthiopumq́; ſolum, quod non premeretur ab vlla
Signiferi regione poli: niſi poplite lapſo
Vltima curuati præcederet vngula Tauri.

Duo hic errores: alter ab eruditis ſolis caſtigandus: alter vel à pueris Aſtrologorum irridēdus. Primùm igitur animaduertendum eſt, extra Signiferi latitudinem curuare genu Taurum. at non minus eius contrarium Scorpionem penè totum exire ſpatium illud. Deinde quis ignorat, ſi Tauri vngula dirigitur quaſi μεσουράνημα ſiue Zenith ad Æthiopum regionem, neceſſe eſſe regionem illam tegi aliis ſignis: quippe Geminis, Cancro, Leonéue: quorum inclinationes ei reſpondeāt parallelo qui Tauri ſecat vngulam? Quàm verò fuerit ſciēs orbis terrarum, etiam illis oſtendit,

Quà colitur Ganges: toto qui ſolus in orbe
Oſtia naſcenti contraria ſoluere Phœbo
Audet, & aduerſum fluctus impellit in Eurum.

Nonne Padus, nonne Iſter in Orientem fluunt? Quòd ſi vult dicere è directo Solis orientis: hoc quoque falſum eſt. Gāges enim in Auſtrum exit. at Raptus fluuius Æthiopiæ rectà in Orientem ſub mari rubro: rectà Doamas fluuius nobilis in eandem partem actus, excipitur à ſinu Indico, cui Magno cognomen eſt. Poſſet etiam illud à Criticis exagitari, quod ſcribitur in v,

Primus ab Oceano caput exeris Atlantæo
Core, mouens æſtus.

Neque enim Atlantico è mari ſpirat, ſed Britanico. Hoc tamen ferri poteſt. at quod ſequitur, etiā alibi caſtigauim⁹,

Occurrit gelidus Boreas: pelagusq́; retundit.

Non poteſt ferri. nam neque *occurrit Boreas*: ſed vterque ad angulum eundem trigonum efficiunt: neque *retundit pelagus*: ſed cum Cauro ſimul propellit rectà in Auſtrum: quemadmodum

dum Tigris & Euphrates, vbi in vnum conuenere. Lucanus Europæ Libyam eſſe partem: eius ratio eſt, tantundẽ abeſſe ab extremo litore Occidentali ad mare Rubrum atque ad Tanaim. at Silius contrà,

Æſtifero Libya torquetur ſubdita Cancro,
Aut ingens Aſiæ latus, aut pars tertia terris.

profectò meliore conſilio. Continens enim eſt Aſia atque Africa: cum Europa nihil habet Africa commune. Quòd ſi per ſegmẽta, quos Meridianos circulos vocãt recẽtiores, partitur terras, earúmque terminos aut coniunctiones deſignat: nequaquam decuit tam inæquales facere portiones. vix enim eſt quinta pars reliquæ terræ ne quid exactius dicamus. Eſt enim verſus in primo non negligendæ cenſuræ,

Dum terra fretum, terramq́ue leuabit Aer.

Neutrum enim verum eſt. ſiquidem vnicuique elementorum ſuus eſt attributus locus. neque ſi terra deficiat, eius in locum non deſcendet aer ita vt cadat: ſed ne detur vacuum. Hoc autem in nobiliore ſcientia declaratũ eſt. Præterea ſi terra ſuſtinet mare: mare eadẽ ratione ſuſtinebit aerem: non autem ab aere ſuſtinebitur. Sic Iarchas Apollonio reſpondit in tertio apud Philoſtratum: Terram ab aqua ferri. quod quemadmodum fieri poſſit, ſanè me latet. Eius verba ſunt, *Εἰ μὲν πρὸς τὴν θάλατταν ἡ γῆ ἐξητάζετο, μείζων ἦν· τὴν γὰρ θάλατταν αὐτὴ ἔχει. εἰ δὲ πρὸς πᾶσαν τὴν ὑγρὰν οὐσίαν διῃρεῖτο, ὅτι τὴν γῆν ἀποφαινόμεθα αὖ: καὶ γὰρ ἱκανὴν τὸ ὕδωρ φέρει.* Hanc quoque quæſtionem maioribus operis ſuo excuſsimus loco.

Cæterùm vt ſtudiorum meorum ratio conſtet poſteritati: nos enim nullum laboris genus deterruiſſe, quominus poeticæ perfectioni conſuleretur: auſi ſumus Antæi fabulam, quæ in quarto eſt, reducere ad illud temperamentum, quod in huius viri impetu atque licentia deſideratur. Quam fabulam quum totam neque probaremus neque damnaremus, effuſum calorem illum ad certas leges redegimus æquabilitatis. Receiſa nánque ſunt à nobis ſuperflua, quaſi Syluã declamantis de Briareo & aliis. præterea ſublata ſunt quæ non conſtabant. Ait enim Antæum ſeſe arenis cõſperſiſſe: vt ex eiuſmodi terræ contactu perpetuas vires conſequeretur. nequaquam igitur ab Hercule tunc fuiſſet victus: quippe qui terram ſemper tetigiſſet. Ad hæc in ipſa lucta ſcribit Antæi crura ab Hercule percuſſa manu. hoc igitur qui poteſt? quare nos genu, non manum poſuimus ibi. Illud quærẽdum ab antiquis: quum ſtaret Antæus in lucta, terram pedibus cõtigiſſe. quemadmodum ergo vel deiici vel tolli potuit: ſi parentis contactu dicitur inuictus fuiſſe? ſelegimus autem quę eſſent optima: noſtráque adiunximus, quaſi ſemicentonem: ſed ſuo ſtilo. noſtro enim longè alios numeros addidiſſemus.

Terra parẽs, nec poſt genitos effœta gigãtes;
Sed quaſi collectis vteri conatibus vni,
Extulit Antæum, tanta ſe mole ferentem,
A Vt vetus hoc ſolo ſteterit tum gloria fratrum.
Illi etiam, ne fortè foret ſuperabilis vllis
Viribus, hoc dederat munus ſæuiſsima mater,
Quàm materna diu contingere tergora poſſet
Infractus, ſeipſo & melior, reparabilis eſſet.
Ille igitur hominũque met᷑, terrórque leonum,
Omnia vaſta dabat. cæſis cultoribus agri,
Et ſaltus paſtore vacant, & littora nautis.
Fama mali terras monſtris æquórque leuantem
Magnanimum Alcidẽ Libycas excitat in oras.
Ille Cleonæi proiecit terga Leonis
Antæus Libyci. tum duro brachia nexu,
Immotúmque caput rigida ceruice tenetur.
Mirantúrque habuiſſe parem. Certamine primo
Noluit Alcides effuſis viribus vti:
Pòſt, vbi colla diu fruſtra tentata lacertis:
B Exarſit pudor: incũbítque, trahítque, quatítq́ue,
Exhaurítque virum. tum creber anhelitus olli
Arida corda quatit: gelidus fluit vndique ſudor.
Tum ceruix excuſſa premi, tum pectore pectus
Vrgeri, tum curuato percuſſa labare
Crura genu. iam terga viri cedentia victor
Duplicat: & medium compreſsis ilibus arctat,
Inguináque infertis genibus diſrũpit. ibi omnẽ
Explicuit ſine lege virum: tremit excita tellus
Pondere. vix preſſus tetigit grauis arua, repentè
Intumuere tori, vacuóſque induruit artus:
Et ſtetit: & viſus melior quàm cœperat antè.
Rurſus inexpletæ repetunt certamina pugnæ:
Rurſus opes reparant: telluris viribus ille,
Ille ſuis. plus miratur Ioue natus, ab illo
C Quàm patitur: quoties defeſſum deiicit hoſtem,
Surrexiſſe nouum: poſtquam victoria damno
Conſtitit: & toties victor, dum vincitur, exit.
Conſilium ſubit Alcides: tactæque parentis
Sẽſit opem. Stãdum eſt ergo mihi, dixit: & vltrà
Non credère ſolo: miſeróve iuuabere caſu.
In me Antæe cades. Sic fatus ſuſtulit altè
Luctantem in pectus iuuenem. moriẽtis in artus
Non potuit nati tellus ſummittere vires.

Sed iam nos ad feliciſsimam ætatem conferamus.

SECVNDA ÆTAS.

CAPVT VII.

D QVum virtutes alii aliæ ætati datæ ſint à natura: cunctæ ſimul inuentæ ſunt in ſecunda. Cæterùm candor ei venuſtáſque peculiaris. ac ne vnum quidem affectatæ dictionis inuenias authorem, ſingulos igitur adeamus.

GRATIVS, CORNELIVS GALLVS, QVINTILIVS VARVS, SABINVS, PROPERTIVS, OVIDIVS, TIBVLLVS, CATVLLVS, HORATIVS.

CVm duo elegantes poetæ venationis præcepta poemate tractarint, GRATIVS & NEMESIANVS: de hoc ſuo loco nõ diximus: quem in animo haberemus cum Gratio comparare. Tolletur enim labor noſter, aut leuabitur ſaltem. neque enim noſtri verſus ſupponen-

tur illis:ſed alter alterius aut lima aut cẽſor eſſe poterit. Igitur Nemeſiani ſtilus candidus, nec vulgare ſonans. minus tamen prudenter in operis principio numerum mutauit. vbi nánque dixit *cano*, ſubdit *pandimus*.

Venandi cano mille vias, hilareſq́; labores:
Diſcurſuſq́; citos, ſecuri prælia ruris
Pandimus. Præterea Syluæ propior, atque effuſus. GRATIVS caſtigatior. ſolo enim verſu proponit, & ſemiuerſu inuocat. tum narrat candidiſsimè,

Dona cano diuûm, lætas venantibus artes,
Auſpicio Diana tuo. Malim tamen aliud quàm *lætas*: ſiue *placidas*, ſiue aliud melius excogites. Nemeſianus autẽ falſam ſibi vindicat gloriam, quum ait,

-ducitq́; per auia, qua ſola nunquam
Trita rotis. nam ante illum Gratius. Multa quoque faciunt mihi negotium,

-& latè campos metatur apertos. Equidem metam nullam ponerem: ſed potius *oſtentat*, quàm *metatur*. & quid opus habet *curru* venator? *-iuuat aurato procedere curru.* nec muſcus ineſt pratis,

-intacto premimus veſtigia muſco. & loquutio dura, *-qua ſola nunquam Trita rotis*. *Nullis* potius quàm *nunquam*. Et illa dura, & partim plebeia, partim affectata,

Obuia Calliope facies inſiſtere prato
Complacito. rude hoc. illud affectatum,

-rudibus qua luceat orbita ſulcis. Quomodo lucet ſi nõ eſt *trita*? quomodo, ſi *nunquam* ſulcos habet à *rotis*? hoc enim eſt *orbita*. Nimis quoque immoratur in fabulis recenſendis. ad ſeptuaginta verſus impendit, extra materiam expatiatus, antequam venationem aggrediatur. Quod pudentiſsimus omnium poetarum Maro pauciſsimis abſoluit,

-quis aut Euryſthea durum: & quæ ſequuntur. Ille quoque verſus è triuio,

Sit chlamys aurato multum ſubtegmine luſa.

Et ille,

Fœcundos aperit partus matura grauedo.

& peſsimus numerus, & abuſus eſt Romana vo-
Grauedo ce. *Grauedo* enim pectoris tãtùm morbus eſt. De canibus vterque longè elegantiſsimè. Hoc errat Nemeſianus, quòd in principio quum partitus ſit canũ genera in Lacedæmonium, Moloſſum, Britanum, Hiſpanum, Pannonicum, Libycum, ac mox faciem, quæ optima eſſet, deſcripſerit, deinde exercuerit ad tentamẽta venationis, tum morbos leuiter attigerit: redit ad canum patrias,

Quin & Thuſcorum non eſt extrema voluptas.

Longè exactius ille ſimul cum natalibus ipſis deſignat mores, animos, vires, celeritatem, ſagacitatem, faciem. & ſanè diuini verſus multi: velut ille,

Sed premit inuentas, non inuentura latentes
Illa feras. Sed & feſtiuus. nam quum Geloni populi ſint ad prælia acerrimi: canes ait illorum martem detrectare: contrà Acarnanes tam
A viri quàm canes ſimiles,

Sic & Acarnanes ſubierunt prælia furto:
Sic canis illa ſuos taciturna ſuperuenit hoſtes.

Quæ verò vtrobique deſcribuntur ſpecies, poterunt inter ſe comparari. Illud vulgare epithetum ſimul & inſuaue,

Verùm vbi Caurino perſtrinxit frigore veſper.

Vbi verò canum tum morbos tum remedia deſcribit Gratius, ſatis oſtendit ætatis ſuæ felicitatem. ſunt enim luculentiſsima. Omnino verò ei Nemeſianus impar: atque etiam lõgè minor,

CORNELIVS GALLVS durior. ſentẽtiarum tamen lepore ac feſtiuitate condiuit aſperitatem numerorum. Quod Lyricum inſcribitur, illius ſanè non eſt, ſed inepti cuiuſpiam. ea verò Elegia, in qua canitur Aquilina, quãquam habet ſententias elegiacas, tamen hominis eſt
B Græcæ literaturæ ignari, & quem ratio fugerit ſyllabarum. In ſequenti,

Atque ſub exhauſto pectore pingue femur.

Non eſt *femur* ſub *pectore*. neque pectus exhauſtum probaueris, quaſi Phthoe laboret. melius Ouidius,

Et caſtigato ſuberat ſub pectore venter. Oportet ventrem caſtigatum eſſe, femur pingue, plenum, tumidum, teretibus toris firmum. Pectus ſemiplenum, preſſum, cõſtans: non laxum, non tumidum, non ſiccum.

Ætna tanta eſt: vt non penitus temerè Virgilio attributa eſſe videatur. Quidã tamen Quintilii Vari autumãt: quibus nos quoque interea facilè aſſentimur. nam Maronis non eſſe maxi-
C mum eſt argumentum, quòd nuſquam ei ſimilis eſt. id quod in Diris, & in Ciri planè animaduertimus. nam ne culicis quidem ita ſpreuit omnia, quin ſeipſum ſit imitatus. quod enim fuit in Culice rude,

O bona paſtoris: ſiquis non pauperis vſum
Mente prius docta faſtidiat, & probet illi
Omnia luxuriæ precijs incognita, curis
Quæ lacerant auidas inimico pectore mentes.
Si non Aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera: ſi nitor auri
Sublaqueare domos animum non angit auarum,

& quæ ſequuntur: miris verſibus excoluit in ſe-
D cundo perfectiſsimi operis,

O fortunatos nimium, ſua ſi bona norint,
Agricolas: quibus ipſa, procul diſcordibus armis,
Fundit humo facilem victum iuſtiſsima tellus.
Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantûm totis vomit ædibus vndam:
Nec varios inhiant pulchra teſtudine poſtes,
Illuſaſq́; auro veſtes, Ephyreiaq́; æra:

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno, & quæ ſequuntur: tum iccirco huc adducta, vt oſtenderem quod dicebam, ſeipſum imitatum eſſe Maronem, expolitis verſibus atque ſententiis quas in primoribus ſtudiis excuſsiſſet: tum vt cognoſceret leges modóſque poeta noſter, quibus commodiores nobis ipſis eſſe poſsimus. Quare & alios videamus. & in eodem poematio, de quer-

cubus loquens, ait,

Illas Triptolemi mutauit ſulcus ariſtis.

In primo Georgicôn,

Chaoniam pingui glandem mutaſtis ariſta:

Item,

Et piger aurato procedit Veſper ab Oeta.

Damon ait, *-tibi deſerit Heſperus Oetam.*

At eorum omnium quæ in Ætna legũtur, ne vllum quidem in tribus operibus extat veſtigium. Quin idem argumẽtum vbi tractatur, tam ſunt diuerſæ phraſis, numeri, ſpiritus, vt nihil aliud ad teſtimonium opus ſit. Toto quidem poemate canitur Ætna: at priuatim illa quâtum diſtant à Virgilianis?

Pellitur exuſtæ glomeratus nimbus arenæ:
Flagrantes properant moles: voluuntur ab imo
Fundamenta: fragor tota nunc rumpitur Ætna:

B Grandis igitur poeta Quintilius: nec temerè ab antiquis dilaudatus. Splendida ſanè oratio, & non vulgaris. etiam ſententias quærens & inſerens. nihil tamen quod nos detineat.

Sabinvs autẽ adeò tenuis vt verè ſit vmbra Ouidii, & quaſi eius ἀντιτεχνίτις. neque dignus in cuius cenſura multũ operæ ponamus.

Propertivs facilis, candidus, verè elegiacus: terſior tamẽ quàm exiſtimatus eſt à Criticis. nam & amat quædam quæ minimè ſunt vulgaria: & quibuſdam locis paucorũ iudicium ſequutus videtur. nam & principiũ operis tum elegans eſt, tum compoſitum. In primo tamen libro apparet ambitio quædam claudendi pentametrum vocabulis multiſyllabis. qui numerus mollior iudicatus eſt etiam in Iambicis. C Penè igitur côquiſiſſe atque corrogaſſe voces exiſtimatur, quibus obnoxias efficeret ſententias. id quod manifeſtius deprehẽditur ad calumniã conſtituendam, quòd in ſequentibus libris aliter inſtituit: quaſi defecerit eum ſimilis materia. aut fortè caſtigatus vel ab amico, vel à ſeculi iudicio elimatiore: quod iam probarat & Ouidium & Tibullum, frequentius alterum vtentem biſyllabis, alterũ longis illis penè nunquam. Sequutus verò Corinnæ conſilium eſt, quod illa Pindaro dederat, ne ſine fabulis poemata conderentur: eſſe nánque eas illorum animam. D inculcat igitur quantum poteſt. Cæterùm cùm ea omnia iam ſint vulgata, noſtrum poetam vehementer tum ab ipſis, tum ab ignotis abſtinete iubeo. nam quemadmodum in illis nulla gratia, ita in his etiam odium ſubeſſe arbitror. Pro his igitur ſententiæ ſunto dulces, luculẽtæ, non languidæ, non affectatæ, non nimis frequentes.

Iam verò ad eum peruenimus locum, in quo & ingenii magnitudo, & acumen iudicii exercenda ſunt. Quis enim de Ovidio ſatis dignè dicere poſsit: nedum vt eum audeat reprehendere? Dicendum tamen non obtrectationis cauſa: ſed vt illius magnitudine nos quoque creſcere valeamus. Incipiamus igitur ab eo loco, in quo ſuam accuſat negligentiam. neque enim quæ ibi dicũtur, inter ſe videntur conue-A nire. ait enim,

Corrigere aſt tantò res eſt magis ardua, quantò
Maior Ariſtarcho magnus Homerus erat.

Qui ſi id vult, vt emendandi vel ſtudium, vel opera, vel labor longè ſit difficilior quàm calor ille componendi: quónam pacto hiſce carminibus maiorem facit authorem compoſitionis, id eſt Homerum, quàm caſtigatorem, hoc eſt Ariſtarchum?

Faſtorum ſtilus facilis, candidus: eruditio priſca & multa. ac tametſi materia non ſemper admittat cultum, ingenium autem viri non ſæpe: multis tamen in locis ſeipſo limatior atque terſior eſt. Quòd ſiquis nolit eius vel laſciuiam vel licentiam tolerare, aliis numeris penè omnia illius poemata poterit interpolare. hoc tamen vetat pudor animos nobiliores: qui non B inſectando, ſed admirando antiquitatem, ineunt gratiam à poſteritate. Paucula igitur ex propemodum infinitis,

Edidit hos nobis ore priore ſonos.

Concinnius, *voce priore*. vox enim ſoni ſpecies eſt. & ſequens pentameter ſic ſtaret,

Quod petis: & mentem concipe mente meam.

Quæ verò aut in hiſce, aut alibi acutè dixerit, penè ſunt infinita: velut illa,

In precio precium nunc eſt.

-mille animas vna necata dedit.

Et illud in Epiſtola,

Medea Medea forem. Verſus autem ille diuinæ eſt rotunditatis,

Cedere iuſſit aquam: iuſſa receſſit aqua.

C & in epiſtola Deianiræ,

Speq́; timor dubia, ſpesq́; timore cadit.

Et Hypermeſtra,

Quæ bos ex homine eſt, ex boue facta dea.

Tanto minus laborati libri triſtes. nam de Triſtibus malè inſcriptos ſuprà declaratum eſt: quemadmodum & de Ponto, nihilo maiore cura commendandi. Epiſtolæ omnium illius librorum politiſsimæ. nam & ſententiæ ſunt illuſtres, & facilitas compoſita, & numeri poetici. Quæſitus quoque ſplendor ex imitatione ſimulatæ veteris ſimplicitatis: velut,

Caſtori Amyclæo, & Amyclæo Polluci.

D Non placet tamen,

Nil mihi reſcribas, attamen ipſe veni.

quid enim aduerſatiua? *Ocyus ipſe veni.*

Hanc tua Penelope (an memori?) tibi mittit Vlyſſes.
Scribendi periit tempus: at ipſe veni.

Et ſolœcon eſt,

Denique quiſquis erat caſtris iugulatus Achiuis:
Frigidius glacie pectus amantis erat.

Quid enim facit illud, *Quiſquis*?

Victa ſuis Troica fata canunt.

Non erant *victa fata*: imò Troianum fatum vicit. vicit enim Troianorum vota: quia in fatis erat Troiam capi.

Omnia namq́; tuo ſenior te quærere miſſo
Retulerat nato Neſtor.

Neque hìc vlla cauſa reddẽda eſt. Igitur illud

nanq́, diſpungendum. non enim relatio Tele- A
machi efficiebat, vt Græci prælia pingerent v-
xoribus. Durum eſt,

-murus, quod fuit antè ſolum.

Murus enim nunquam *fuit ſolum*. Itaque melius
in Faſtis,

Hic vbi nunc Vrbs eſt, tunc locus Vrbis erat.

In Epiſtola Briſeidis,

Auxerunt blanda grandia dona prece.

Vide an melius, *blandæ preces.*

Iuro: fallentem deſeruiſſe velis.

Inſuauis & languida oratio. malim ſic,

Iuro: ſi fallam, deſere. pœna decet: aut *placet.*
Nec tibi magnificum: fœmina iuſſa mori.

Melius per interrogationem, *An tibi?*

Eſt mihi qui foſſo pectore ſanguis eat.

Magis placet, *Vt tibi dilecto pectore.* B

In Phædræ epiſtola peſsimè cõſuluit perſuaſio-
ni, illo verſu,

Et pariter noſtrûm fiet vterque nocens.

Omnino eum ſuſtulerim, atque hunc aut huic
ſimilem ſubſtituerim,

Quæ mihi amor certus, quæ tibi fata parant.

In Oenones, verſus leoninus,

Vim licet appelles, & culpam nomine veles.

Sicut & in Hermiones,

Vir precor vxori, frater ſuccurre ſorori.

Itaque malim, *Vim licet hanc dicas.*

Alterũ haud facile mutare eſt. oportet enim to-
ta illa ſtare, *auxilium fratris, mariti, ſorori, vxori.*
impræſentia illud excogitaui,

Fratrem orat ſoror, vt pugnet pro coniuge cõiunx. C

Illud ſimplicius,

Vxorem tibi vir, frater defende ſororem.

Illud coactius,

Ecce ſoror fratrem expecto, coniunxq́; maritum.

Illud rectius,

Fratris opem ſoror imploro, coniunxq́; mariti.

Multa aliter poſsim, quæ nolo. ac ne hæc quidem
à me eſſent poſita, niſi neceſſe fuiſſet oſtendere
quantum vir ille ſibi pepercerit, quum meliora
multò poſſet. Inter Heroidas Dido artificioſiſ-
ſimè, cõpoſitiſsimè, ſcitiſsimè, elegantiſsimè lo-
quitur. Muta illud,

Oppoſitæ frondes, vellera & alba tegunt.

Iam alibi monuimus, non minus feliciter con- D
iunctionem illam poſtponi. Sane commodius,
-velleraq́; alba.

Nota mihi freta ſunt Afrum tangentia littus.

In aliis codicibus, *frangentia.* & ſanè accedit ad
maris naturam ſonus numerorum, *Frum, Fran.*
mihi tamen plus placeat, ſi dicat *mutantia*. ni-
hil enim melius exprimat Syrtium naturã: qua-
rum infida ſede litus Africæ modò propius ſit
certam pelagi profunditatẽ, modò longinquius.
Hermione,

Hæc tibi ſub domino eſt Pyrrhe puella ſuo.

plus ſapiat,

Hæc tibi de domino Pyrrhe petenda truci.
Aſpera pro charo bella tuliſſe toro.

etiam potuit *vacuo.* Deianira,

Se tibi pars terræ, tibi ſe tota æquora debent.

Si intelligas ob monſtrum Heſiones pacata ma-
ria: non erunt tota. quare ita dicendum,

Se tibi terra omnis, tibi ſe multum æquora debent.

quòd ſi illud malis, intellige tota æquora ob
Oceanum admiſſum in Mediterranea, & in O-
ceanũ emiſſum Mediterraneũ: vt peſsimi Græ-
ci pluſquam fabulantur,

Si cumulas ſtupri facta priora nota.

plenius *notis*. nam tametſi vnum erat crimen,
tamen ſic dixit Cicero, Notas inurere: multis
enim notis vnum deſcribitur nomen. Deni-
que poetis licet numerum alterum alteri ſuppo-
nere. ſic pectora & corda de vno tantùm. ſic ipſe
in epiſtola Medeæ, Abſyrti corpus, *corpora* di-
cit. à quo tamen abſtinere malim. Illa verò pla-
nè Ouidiana, id eſt arguta, ac digna quouis E-
pigrammate,

Falleris & neſcis, non ſunt ſpolia iſta leonis,
Sed tua: tuq́; feræ victor es, illa tui.

Videamus Medea quibus verſibus aggreditur
accuſationem ſuam,

Vt tibi Colchorum, memini, Regina vacaui:
Ars mea, quum peteres, vt tibi ferret opem.

Profectò neque ſtructura, neque numerus lau-
dabilis. quid enim eſt hîc, *memini*? aut quo pacto
Regina, viuo patre, viuente ſucceſſore? An verò
audeamus ſic reformare,

Quum te prætuleram demens, patria atq́; parenti:
Vt fieres noſtra perfide victor ope. aut,
Quum te præferrem Colchorum perfide regnis:
Et potui puras conſcelerare manus.

Quid illa?

Iſſet anhelantes non præmeditatus in ignes,
Immemor Æſonides, oraq́; adunca boum.

Immemor hîc nihil eſt, niſi addas beneficij aut
mei, aut promiſſorum. neque *boum ora* fuerunt
adunca: ſed cornua.

Iuiſſet meritos non præmeditatus in ignes
Et ferro æripedum cornua torua boum.

vel loco huius pentametri illum poneres,

Texiſſet dubiam tunc mihi morte fidem.

aut illum,

Præueniens fractam nunc mihi morte fidem.
Tunc ego te vidi, tunc cœpi ſcire quis eſſes.

argutius, *-nec cœpi ſcire quid eſſes.*

In Paridis epiſtola mutilus ille locus eſt,

Forma, vigorq́; animi, quamuis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erant.

neque enim cohærent cum ſuperioribus. Itaque
aliquot verſus deſiderari videntur: quibus de-
clararetur quemadmodũ paſtoribus datus fuiſ-
ſet ad alendum. quo facto fatum vitaretur. Sicut
ergo deſunt hîc, ita ibi redundant,

Quum Venus, & Iuno, Pallaſq́; in vallibus Idæ
Corpora iudicio ſuppoſuere meo.

Cuius rei duo ſunt argumenta: primum, quod
in verſu præcedẽte nomen eſt Palladis: ait enim,

Contempta eſt virtus, Pallade dante mihi.

Hæc infãtia lõgè abeſt ab ingenioſiſsimo poeta.
Alterũ, quod ſuprà latius omnia narrauit. quod
iudicium

iudicium noſtrum eſt illis contrarium, qui ſuperiora tollenda putant, non autem hæc. ſunt enim illa Ouidii nitida & luculenta, non dura, vt illis videbantur. tum verò in reſponſione repetitur eorum ſententia,

Vnaq́ quum regnum, belli daret altera iandem:
Tyndaridis coniunx, tertia dixit, eris.

Quam Helenæ reſponſionem fruſtra ſimul ac temerè amouerunt ab Ouidianarum cẽſu Critici. nam & ea ſpirat vigétque illius ingenium: & ſtilus idem, ac neſcio an maior in hac ſit ars. etenim per initia tractat cauſam tanquam iniquam: deinde quaſi dubiã: poſtremò cedit. Sententiæ verò in illa diuinæ: quantas qualéſque materia illa pati poteſt. Ponam igitur aliquas, in quibus elucet vis illius ingenii ſimilis ſui,

Eſſet vt officij merces, iniuria, tanti?
Qui ſic intrabas: hoſpes an hoſtis eras?

Similis enim in Laodamiæ, de eodem Paride,

Tam ſis hoſtis iners, quàm malus hoſpes eras.

Et nonne illud verè Ouidianum?

An quia vim nobis Neptunius attulit Heros:
Rapta ſemel, videor bis quoque digna rapi?
Crimen erat noſtrum, ſi delinita fuiſſem.
Quum ſim rapta: meum quid, niſi nolle, fuit?

In illis expreſſus Ouidius,

Nec tamen iraſcor: quis enim ſuccenſet amanti?
Si modò, quem præfers, non ſimulatur amor.

& quæ ſequuntur omnia: vt,

Quòd tam per longas, ſpes tua venit aquas.
Hei mihi iam didici, ſic quoque poſſe loqui.
Non tu plus cernis: ſed plus temerarius audes.

Illis ſeipſum imitatur in Oenones,

Quid bibulum curuo proſcindere littus aratro?
- quid arenæ ſemina mandas?
At tu diſſimula, niſi ſi deſiſtere mauis:
Sed cur deſiſtas? diſſimulare potes. &,
De facie metuit: vita confidit. & illum
Securum probitas, vita timere facit.

& illud igneum ex Ouidiana fornace,

Quod malè perſuades, vtinam bene cogere poſſes:
Sic mea ruſticitas excutienda foret. &,
Certus in hoſpitibus non eſt amor: erras, vt ipſi.

Quis neget illud Ouidii?

- cum ventis noſter abibit amor. ſic,
Demophoon ventis & verba & vela dediſti.

ſed & illa prorſus,

Tu quoque quà poteris fore me ſperare fidelem:
Et non exemplis anxius eſſe tuis?

Etiam illo ſe imitatur,

Is tibi ſoliciti cauſa timoris erit. Penelope,
Res eſt ſoliciti plena timoris amor. &,
Oblitus noſtro crimen ineſſe tuum.

& quod alibi toties, *Da veniam faſſæ.*

& alia multa penitus ex eadem officina. Quòd ſiqua præterea videntur curioſis meliore cura perfici potuiſſe: iidem meminerint hoc quoque cæteris Epiſtolis obiici poſſe. nã ſanè verſus hic in illa pluſquam monachalis eſt,

Si te vidiſſem primus de mille fuiſſes.

verùm ad alia. Acontii epiſtola tenuis admo-
A dum & laſciua: neque ſatisfacit. quæ iccirco aliquãdo penè perſuaſit mihi, ſe non eſſe Ouidii. Reſponſio verò duriuſcula, quanquã arguta, facit etiam plus dubitare. Tres epiſtolæ, Vlyſsis, Demophoontis, Paridis ad OEnonen, ſanè parui ſunt momenti. quas propterea qui negãt Sabini eſſe: ſi Sabinus quantus fuerit neſciunt, quónã pacto negare audeãt? non meminere illo quoque ſeculo extitiſſe Marſos, Suffenos, Voluſios, Bauios, Meuios, Anſeres. Caſsii quoque Parmenſis ſcripta minus accurata fuiſſe prodiderunt. ſed de Epiſtolis ſatis.

Amores ipſe ſuos olim caſtigauit. Libros enim quinque ad trium redegit compendium. Multa arguta, multa culta, multa laſciua, luxuriantia, effuſa: multa in quibus omnia præter li-
B centiam à nobis deſiderantur. noluimus tamen laborare, quum pigeret libelli. Lõgè verò magis leſit animum ars illa amatoria. nihil enim aliud quàm nugæ. Illud animi gratia paulò attentius cognoſcendum eſt. In vndecima Elegia ſecundi amorum videtur fuiſſe verſus ille, quem ſcribit Seneca Criticorũ animaduerſionibus eſſe ſublatum. cæterùm in libris Senecæ mendum eſt: ſic enim legitur,

Gelidum Borean, gelidum nomen. hoc enim nihil eſt. Ego puto ſic ſcriptum,

Egelidum Borean, egelidumq́ Notum.

Argutia eſt in ambiguo ſignificato eiuſdem vocis, attributæ duabus contrariis vẽtorum naturis. quippe *egelidus* eſt vt enodis: item *egelidus* vt edurus. Arbitror igitur fuiſſe in prima quinque
C librorum editione illum: qui quum Criticis non placuiſſet, mutatum eſſe à poeta in ſecunda editione: vbi ſic nunc legitur,

Et gelidum Borean, præcipitemq́ Notum.

Verùm ſanè Auſter minimè præceps eſt. non enim ab excelſo, ſed ab imo loco flare dicitur. ſic igitur potius,

Præcipitem Borean, egelidumq́ Notum.

Hoc quoque non eſt contemnendum, quod de principiorum ſplẽdore diximus alibi: atque hic conſiderandum eſt. non enim probantur quæ inſuauia & coacta ſunt. quale illud,

D *Siquis in hoc artem populo non nouit amandi.*

Quis non videt coactum à verſu diſiecíſſe membra, quæ ſua cohærent natura? Alius dixiſſet,

Siquis in hoc populo leges non nouit. aut *morem.*

Denique potius ſic, *Artem ſiquis in hoc*, &c. De Metamorphoſeôn verò libris quid ſentiamus, declarandũ eſt. Sanè digni quos felicior fortuna ſequuta eſſet, vt eſſent emendatiores. id quod & ipſe cõqueritur verſibus lucul ẽtis: inter quos ille diuinus,

Sed quaſi de domini funere rapta ſui. Quãobrẽ tot locis reformari poſſũt: vt propior iniuriæ caſtigatio eſſe videatur. Sunt tamẽ in ipſis penè infinita, quæ alius viri ingenio nunquã meliora effici poſſe putẽ. neq; verũ eſt quod aiebat ille, Ouidiũ nullo alio duce quàm ſeipſo militaſſe. nãq; & totũ Trãsformationũ argumentũ trã-

ſtulit è Græcis. quippe tum Parthenius, tum alii eandem materiam tractauere: & multa ſunt quę ex antiquis Latinis, ex Græcis ipſis Tragœdus expedire in promptu fuit: Medeæ, Myrrhæ, Penthei, & aliorum: qualia ſunt quæ ad Io, quæ ad Ino pertinent. Armorum quoque iudicium, quod propter ſummum ac rarum artificium eſt admirabile, ex Accii fabula potuit illi repręſentari. Igitur quum multa liceret nobis aut reprehendere, aut tollere, aut addere, aut caſtigare, aut immutare: paucis erimus contenti, ne penitus eum contempſiſſe videamur. Ergo principium operis admodum infelix cenſeri poteſt,

In noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora. dii cœptis: nam vos mutaſtis & illas:
Aſpirate meis. Sanè breuitas pura & ſcita: at numerus non bonus, *animus mutatas.* ſyllabæ nánque iiſdem concurrunt elementis. Præterea non eſt vſitata illa dicendi ratio, *formas mutatas in corpora.* non enim ſic loquar, Æneas mutatus eſt in nouas ſedes: ſed, mutauit ſedes. Philoſophi quoque mutant corpora ſub formis. materia enim per formam fit hoc. Accepit igitur *mutatas*, pro eo quod eſt trãſlatas: aut *formas* pro figuris. Pręterea quid eſt, *& illas*? & illas: & quid aliud? Iccirco ſic auſi ſumus,

Quas mutata nouas immotis corpora formis
Induerint facies: ſe vt mirarentur in illis:
Tecta fide veterum canimus miracula vatum.
Dii, quibus imperium hoc, rerum variare figuras:
Et fluxo reparare orbi ſua ſemina: cœptis
Aſpirate meis. Malè quoque ſibi conſtat. negat fuiſſe mare ac terras. ait enim, *Ante mare & terras.* tum autem, *Quaq; erat & tellus, illic & pontus & aer.* nam qui poterant eſſe, ſi non erãt? Præterea non poterãt, ſi erant, eſſe in eodem loco, voluit ſic: Ante terrã, ſcilicet, in ſuum reductam globum. Ad hæc, ſi erant habentia pondus & carentia pondere: ſatis manifeſtum eſt non potuiſſe pugnare quin per ſeipſa vincerent. ex lite enim fit amicitia: ita vt quod ſuccumbit, velit ſuccũbere. verùm hæc ſupra poetæ crepidam. Quo verò modo dixit illud? *-circumfluus humor Vltima poſſedit.* neque enim aqua vltima eſt. Duæ ſunt Philoſophorũ veterũ opiniones. quidam aiebant mare eſſe quaſi lacum in terra: ambiri enim ab ea, atque in ſinu contineri, circunjectis quaſi ripis. alii è contrario, Terram vniuerſam eſſe inſulam. id quod ſanè verum eſt. nullum enim mare eſt, præter Caſpium, quod non continenti tractu cum alio mari coniungatur atque perpetuetur. Illud,

Tota terra eſt inſula.

Et ſubiecta tegunt curua vineta carinæ:
ſic efficies efficacius,
Et curua ſulcata tegunt vineta. In ſecundo autẽ ratio reddenda eſt Phaethõteæ aurigationis. Perducit enim ipſum per totũ Zodiacũ eadem die: quod ſpatiũ annuo labore exhauritur à Sole. idq; non ab Oriẽte vulgato in Occidentem: ſed à ſuo oriente, qui orienti diurno contrarius eſt. ac de his ſatis.

A Facilius è TIBVLLI locis expediemus cenſurã noſtram. Vniformis ille penè totus eſt: vixque diſcedens ab ſeipſo, eodem penè gyro concluditur. audis enim caſas, focos, rura, nemora, prela, ſpicas, ſacra tum ſæpe, tum multùm. Omnium verò cultiſsimus, nec redundãs in Elegia. In fine quarti Epigrammata ſunt & dura, & languida, & inſuauia. Elegiam quoque ad Iunonem non optimo conſilio confectam iudices. orat enim eã pro impudicitia ſuæ puellæ: quod eſſet numen matronalis caſtitatis. Quod verò etiam apud Ouidiũ deſignari potuit, in hoc authore tam frequens non placet vſus infinitiuorum illorum, Cõtinuiſſe, diſcubuiſſe, increpuiſſe, pertimuiſſe, & alia vſque ad faſtidium: etiam perſoluiſſe: quorum tum flexus; tum crebritas arguit hominem vel ignauum, vel inopem B conſilii in verbis eorúmque ſonis tum inueniendis, tum collocandis. Laxior etiam eſt aliquando, quàm quantum ab eruditiorum auribus ferri debeat: vt in illis,

Tunc tibi lena precor diras. ſatis anxia viuas:
Mouerit è votis pars quotacunque deos.
& ſatis plebeium eſt tertii principium,
Martis Romani feſtæ venere calendæ.
Tot ſpondæi, tantus eiuſdem penè vocalis ſonus. ſaltem ita diſponeret,
Romani feſtæ Martis. nec illud politius,
Sed primùm Nympham longa donate ſalute.
quid ſi ſic?
Sed teneram facili donate ſalute puellam.
Sed dominam rara primùm donate ſalute.
C Quinetiam copulatiua verbo addita vehementer apud me malè audit: vt in illo,
Fœmina præfractas conqueriturq; fores.
quod tametſi & à magnis poetis, & à nobis quoque factum eſt olim: nunquam tamen, ac ne tunc quidem quum facerem, probaui. Poematium quo laudat Meſſalam, adeò laxum eſt, adeò vacuum numeris: vt primo effuſum calore, nunquam caſtigatum: prius penè editum, quàm abſolutum fuiſſe videatur. modò nánque dicat aliquid, parũ quo dicat modo curat. Quẽ cùm, vt ipſe profitetur, maximum canat Heroem: ſplendida oratione, compoſitis numeris dicere de D cuit. nunc verò humi repit: atque ita repit, vix vt vſquam ſeſe attollere audeat. nam qualia?
Quiſque tibi maiora gerit caſtriſve foróve. &,
Nec tamen hinc, atque hinc tibi laus maiórve minórve. Vlyſſeam verò, quippe rem vulgatam, ineptè excutit, vt interſerat. tandem verò quum Vlyſsis errores percurrit, ait,
Sit labor illius, tua dum facundia maior.
Præfert Meſſalæ facundiam Vlyſsi. infert tamen non aptè,
Nam te non alius belli tenet aptius artes.
Particula *nam*, non reddit facundiæ cauſam: ſed tranſit ad bella.
In illis autem mala connexio,
Aut quis equum celerémve arcto compeſcere freno
Poſſit: & effuſas tardo permittere habenas?

vacat

vacat enim *ve.* & illa non cohærent, *permittere habenas tardo:* imò *auido.*

Quadrupedemq́; arcto celerem compeſcere freno.
aut, *Quadrupedem luctantem arctis componere fre-*
Poſſit: & vndates auido permittere habenas. (*nis*

E` triuio inde carmina,

Inſtant: compertum eſt veracibus vt mihi ſignis.
Fortuna, vt mos eſt illi, me aduerſa fatiget.
Solus vtroque idem diceris magnus in orbe,

& alia permulta: in quibus quũ ſint errores non pauci, abſtinui à caſtigationibus. Cæterùm illa non meliora,

Teq́; interiecto mundi pars altera Sole.
Et nulla incœpto perlabitur vnda liquore.

Dixeris,

Lubrica nec facili tractu perlabitur vnda.

Illud bonum,

Denſa riget glacie, faciemq́; induta niualem.

B Recentiorũ tamen ambitio aliquorum ad hanc ideam fortaſſe detorſiſſet,

Denſa rigens duram in faciem niuis aut cryſtalli:
vel, *Sed ſtupet in faciem niuis, & rigidæ cryſtalli.*

In illo,

Cui fuerant flaui ditantes ordine ſulci:

ſi non placet *ditantes* pro diuites, da illum,

Vndanteſq́; nouo Cereales ordine ſulci.

Importunè quoque coactus à numeris, mutat tempora. quod ſiquis alius fecit: vt ſanè fecit: fecit mollius. Sunt autem hæc,

Quin rapidum placidis etiam mare conſtitit vn-
Vlla nec aerias volucris perlabitur auras: (*dis*
Nec quadrupes denſas depaſcitur aſpera ſyluas.

C Ad hæc in die feſta magis probarim volantium cantillantiúmque auicularum laſciuiam. è quibus non ſolùm voluptatem, ſed etiam capias auguria. hinc enim eſt & præpes & oſcen. Neque epithetum *aſpera*, placet. nam ſi agro ſunt otia & impunitas herbis: etiam mites abſiſtere par eſt, non ſolùm feras. Quanto purius noſter Imperator, *-nulla neque amnem*

Guſtauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.

CATVLLO docti nomen quare ſit ab antiquis attributum, neque apud alios comperi: nequedum in mentem venit mihi. nihil enim non vulgare eſt in eius libris. eius autem ſyllabæ cùm duræ ſunt, tum ipſe non raró durus: D aliquando verò adeò mollis, vt fluat, neque conſiſtat. Multa impudica, quorum pudet: multa languida, quorum miſeret: multa coacta, quorum piget. nam inuitum tractum eſſe, & multùm & ſæpe conſtat, à ſuis verſibus. Cur enim aliter ſentiam, quandiu in memoria habeo tot ſpondæos in Hendecaſyllabis dactylorum expulſores? & ibi deeſt pronomen,

Ait fuiſſe nauium celerrimum.

& toties productam breuem finalem à ſubſequenti, *Propontida trucemq́; ponticum ſinum:* vbi maluit quàm *Propontidem*, propter *trucem* ob ſoni ſimilitudinem. quæ fuit ratio vt etiam dixerit,

Arida modò pumice expolitum: non *arido*. quæ

A vocalis bis erat in ſequenti aduerbio.

Et inde tot per impotentia freta.
Nec deprecor iam ſi neſaria ſcripta.
Nulla fugæ ratio, nulla ſpes.

Neque curat elidere vocales,

At tu Catulle obſtinatus obdura.

quod ſemel Cicero ab ſe factum excuſat ibi,

Qui Eteſiæ eſſe feruntur:

at ille etiam atque etiam,

Deferri manè inquio puellæ.
Malè eſt me Hercule, & laborioſè.
Vno in lectulo erudituli ambo.
Te in circo, te in omnibus labellis.

& diſſitas dictionum ſyllabas transferre,

Qui illius culpa cecidit, velut prati.
Quænam te mala mens miſelle Rauide.
Saltumq́; reconditorum.
Gallicum Renum, horribileſq́; vltimoſq́;.

vbi etiam redundat copula. Nec tibi ſine iudicio prætereundæ ſunt voces quædam, aut venuſtæ, aut poeticæ, aut peregrinæ, aut alio flexu, quàm vſa ſint ſecula politiora. *Gaza, Ploxenum, Carbatinæ, Myrmice, Anilitas, Creui, Depoſiuit,* & alia talia. Galiambicum carmen diuinum eſt, fruſtráque à nobis ſæpe tẽtatum. Argonauta quem inſcripſit librũ, falſò inſcripſit, quemadmodum alibi quoque dictum eſt: argumentum enim eſt, Achillis natalia. cæterùm Ariadna maximam item partẽ agit. Depicta verò veſtis illa fuit Græcorum imitatione, qui clypeos etiam intulerunt in ſua poematia tales tantóſque, vt vniuerſa opera occuparint. cuiuſmodi Heſiodo quoque aſcribitur. Stilus mollis, terſus, rotundus: qualem alibi diximus in Ciri Virgiliana. verus ſanè aditus, gradúſque ad Æneidis diuinitatẽ. Profectò mediocre hoc dicẽdi genus Criticorũ aut ſuperat, aut etiã eludit diligẽtiam. Admiſit verò hoc in opere ſpondaicos tam frequentes, vt vltro eos ad elegantiam quæſiſſe videatur. Amauit etiam nonnulla ſuo arbitratu dicere: vt *pergignunt* quàm progignunt, *gnate* quàm nate. *Rectas* quoque *lauros* inuenit, prodidítque ille vnus omnium. nullam equidem vnquã recto ſtipite à nobis viſam memini. Paucula ſunt præterea, neque magni momenti, quæ animaduertas,

Putridaq́; infirmis variabunt pectora palmis.

Non conuenit *putrida*: potius,

Et tenera infeſtis. Mœſtáque luctiſonis.

Quum teres excelſo coaceruatum aggere buſtum.

potius,

Funereum celſo congeſtũ ex aggere buſtum.

Nam ſimulac feſſis dederit fors copiam Achiuis.

commodius,

Nam ſimulac dederit feſſis fortuna Pelaſgis.
Nam ſimul annuerit feſſis fors obuia Graiis.

Proijciet truncum ſummiſſo poplite corpus.

Si *corpus truncum* eſt, quomodo ipſum illa *proijciet*? neque placet omen virgineæ cædis in Epithalamio. In carmine ad Ortalum, tantum eſt hyperbaton, vt quatuordecim verſus

exhauriat. excuſabitur, quòd fratris pathos ad A eum vſque locum abſtulerit orationem.

Hactenus multo labore, nō ſine maximis periculis defuncti ſum'. Cæterùm hîc nobis cùm haud liceat conquieſcere: id ſupereſt conficiendum, vt penè nihil egiſſe mihi videar. quis enim HORATII ſtilo putet vllam cenſurā eſſe potiorem? Eſt enim omnium Latinorum Græcorúmque poetarum elaboratiſsimus. nam in Lyricis quem ſonum, quos numeros, quam maieſtatem quæſiuit, obtinuit: quæ omnia quum in aliis neglexit operibus, omiſit ſine gloriæ diſpendio. quam puritatem, elegantiam, venuſtatem in vtriſque appetiit, cōſequutus eſt. Duritia tamē quæ in Lyricis tegitur, in dactylicis offendit. nam ſi quis arbitratur ſatis eſſe, verſum pedibus ſenis concludere, haud mecum ſentit. Voluit purè loqui: eſto. at ea puritas quominus of- B ficiat dictionis lenitati, danda opera eſt. Lutulētum ait fluere Lucilium: at ego ipſum ne fluentē quidem dico. Et quoniam quidam ſtolidi ita eum ſunt admirati, vt ſolum ſciſſe Satyram ſcribere iactitarent: Iuuenalem verò non Satyrum, ſed declamatorē exiſtimandū: perpendendum eſt acrius quis ſit Satyræ finis. Ac Satyram quidem eſſe à tragicis introductam ad diluendam ſæueriorum dramatum atrocitatem: ſatis eſt ſuo loco dictum. quum verò riſus captaretur, iſque duceretur vel à ridiculis euentis, vel à dicacitate qua populū perſtringerent: interdum vtrunque, nonnūquam alterutrū deducebāt in ſcenā. Poſtea verò quàm etiā Mimi ſunt introducti: ſolis iis iocularia reliquerunt Satyri, ſibi C maledicentiam reſeruarunt. quod inſtitutum ſequutus LVCILIVS, eò acrimoniæ progreſſus eſt, vt meritus ſit à Iuuenale ſic deſcribi,

Satyra à Tragicis introducta

Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens
Infremuit: rubet auditor, cui frigida mens eſt
Criminibus: tacita ſudant præcordia culpa.
Inde iræ & lacrymæ. Igitur non ſemper quæritur riſus: hoc enim vecordiæ potius atque amentiæ: ſed obiurgatio, quæ eſt altera pars ſapientiæ. quippe quum primum eius officium ſit, eiuſmodi præcepta dare, quæ ad bene beatéque viuendum noſtros animos comparare poſ- D ſunt: quod reliquum eſt, auerſa ingenia reprehendat. Quòd ſi hanc partem concedunt nobis, riſum ſibi vendicāt: videamus quemadmodum ne hac quidem profeſsione ſimus inferiores. quod antequam aggrediamur, recenſenda ſunt in Iuuenale nōnulla, quæ adeò ſunt acutè dicta, vt vix vni aut alteri par ſit Horatius,

Iuuenalis

Exul ab octaua Marius bibit, & fruitur dijs
Iratis: at tu victrix prouincia ploras.

Quid enim argutius dici queat, quàm nos fructum capere ex ira deorum: vt quod obeſt, iuuet? quid tam diſsimile, quàm victorem plorare? At quomodo ſcribit ſumptus inanes?

Qui bona donauit præſepibus.

Quid de ſceleſtis, qui per mala facinora ſunt locupletati?

Criminibus debent hortos, prætoria menſas.

quúmque adoraretur pecunia, admirabile id,

-nullas nummorum ereximus aras.

Et illud deſperatorum,

-votaq́; deponunt.

Et de ſumma ſcelerum,

Omne in præcipiti vitium ſtetit.

De ſimulatore,

Frontis nulla fides.

Feſtiuiſsima figura de vitæ reſiduo,

Et ſupereſt Lacheſi quod torqueat.

Adulatorem,

Nocte dieq́; poteſt alienum ſumere vultum.

Diminutio oratoria,

Hoc precium ſquammæ? Potuit fortaſſe minoris
Piſcator quàm piſcis emi.

Auarum quàm rotundè,

-diues tibi, pauper amicis.

Sed illud valde feſtiuum,

Anſeris ante ipſum magni iecur, anſeribus par.

Acutè & hoc,

Et melior fatis donaret homuncio.

Sanè nihilò minus,

Virro ſibi & reliquis Virronibus.

Et alius modus attributionis,

-& cum tota Carthagine migra:

quia Carthaginem victam in ore haberet.
Connexio quoque cōtrariorum iucundiſsima,

-illum quam laudibus effert,
Horreat, & modus dicendi feſtiuus,
-quam ſextus & octogeſimus annus
Pulſat: Sicut & illud de fœmina ſatagente, *Quæ fugit à ſexu.*

Notatio rhetorica de ingenio muliebri,

-iram atque animos à crimine ſumunt.

Nihil illo ſalſius,

-ſed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes? Nihil illis acrius,
Tune duos vna ſæuiſsima vipera cœna?
Tune duos? ſeptem, ſeptem ſi fortè fuiſſent.

Hoc acceptum eſt fortaſſe de Ciri Virgiliana: ſic enim ibi,

Téne ego plus patrio dilexi perdita regno?
Téne ego? Sed & id vrbanum,
Tunc par ingenio precium.

Illud diuinum,

Summum crede nefas, animam præferre pudori:
Et propter vitam viuendi perdere cauſas.

De periculis, *-quanti ſua funera vendant.*

Quàm generoſum illud?

Ergo ignominiam grauiorem pertulit omni
Vulnere.

Multa tegūtur illis verbis: & efficaci indicatione oſtenditur fœcunditas,

-dedimus quod famæ opponere poſsis.

Hoc acutum & feſtiuum ſimul,

-madidiq́; infantia naſi.

Illud ex opinione vulgi ſtolidiſsimi: præſertim in Gallia, *A cenſu famam trahit.*

Non potuit illis clarius deſcribi anxietas habendi, *-propter patrimonia viuunt.*

Erepti

Erepti è naufragio,

-ſatumq; valentius Euro. &,

Spes vitæ cum Sole redit. Illo verò non poteſt quicquam ſalſius aut amarulentius,

-ſi curant cunctos punire nocentes:

Quando ad me venient? Hæc è multis pauca, quę ſcita, nõ plebeia dicẽdi ratione poſita ſunt ab illo. ne adducam ſententias ita crebras, vt ne tamen conquiſitæ ſint. De riſu autẽ ita cenſeo, neque in hoc, neque apud Horatium quippiam ridiculum eſſe, qualia fabricatus eſt Ariſtophanes. Cæterùm vrbana & ſalſa multò plura Iuuenali attribuas, quàm excipias ab Horatio. ſunt autem multa loca tanquam fundamenta quædam feſtiuitatis. Ab irriſione,

Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat. B

A notatione,

-veniat lectica Mathonis

Plena ipſo. Cum indignatione,

Partes quiſque ſuas ad mentuiam inguinis hæres.

&, *-ſi Laurenti cuſtodit in agro*

Conductas Coruinus oues. &,

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

&, *-ſpeculum ciuilis ſarcina belli.* Ex ambitione,

Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram.

Ex nequitia diſſimulata,

Doctius & ad calcem vigilanti ſtertere naſo.

Ex illuſione de malo verſu,

Qualemcunq; poteſt: quales ego, vel Cluuienus.

Ex importuno,

-& Auguſto recitantes menſe poetæ.

Ex deſpectu & vilitate notatio,

Iudæis, quorum cophinus fœnumq; ſupellex. &, C

-ſequitur ſua quemque culina. &,

Propter quod Romæ cum boccare nemo lauatur.

Notationes præterea multæ,

Lectus erat Codro Procula minor. & quæ ſequũtur, vſque ad illum verſum,

Nil habuit Codrus, quis enim negat? & tamen illud

Perdidit infelix totum nil. &,

-ſtantis conuicia mandræ

Eripiunt ſomnum Druſo, vitulisq; marinis. &,

Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, & quæ ſequuntur omnia feſtiua. Ex tenuitate,

Me, quem Luna ſoles deducere.

Ex impotenti auiditate,

Sic inde huc omnes tanquam ad vinaria currunt. D

Ex definitione,

Si rixa eſt: vbi tu pulſas, ego vapulo tantùm, & quæ ſequuntur: vt,

-libertas pauperis hæc eſt:

Pulſatus rogat, & pugnis conciſus adorat:

Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.

Quid illo magis expreſſum?

-hoc tu ſuccinctus patria quondam

Criſpine papyro. Illuſio ex contrario,

-iam quartanam ſperantibus ægris, pulchram ſanè ſpem. Ex calumnia valde ſapidum,

Non dubitaturi fugitiuum dicere piſcem.

Et de eodem adulatio feſtiua.

Ipſe capi voluit. Ex comparatione, ſiue col-

A latione,

Quantum vix redolent duo funera. Apparatus verò concilii, & quaſi S. C. de Rhombo adeò eſt elegãs & vrbana, vt nihil ſuprà. Ab amentia,

Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ.

Attributio ex hiſtoria: vt ibi de figulo,

-ſubitusq; Prometheus. Adulatio in re inepta & abſurda, *-ſed ex hoc*

Tempore iam Cæſar figuli tua caſtra ſequantur.

Ab impuritate,

Vnus Iberinæ vir ſufficit. Ocyus illud

Extorquebis, vt hæc oculo contenta ſit vno.

Ex ritu,

Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

Qua vrbanitate vſus quoq; Auguſtus eſt: cùm dixit, Malle ſe eſſe Herodæ porcum, quàm filiũ.

Ex ridiculo,

-citharœdi cauda magiſtri. quis enim non rideat hoc? Ex decoro,

In Corum atque Eurum ſolitus ſæuire flagellis,

Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere paſſos.

Acumen eſt in ſeruitute ventorum apud Æolũ, quæ deſignatur per vocem illam *carcere.*

Ex indignitate, *-audis*

Iuppiter hæc, nec labra moues cùm mittere vocem

Debueras vel marmoreus? maluiſſem, *fulmen* quàm *vocem.* Illa etiam ſalſiora ex veritate,

-vt video: nullum diſcrimen habendum

Effigies inter veſtras, ſtatuamq; Bathylli.

Illud ex eruditione profectò feſtiuum,

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit,

A Cynicis tunica diſtantia. ſeueram ſanè dif-

C ferentiam, ſi *tunica* tantùm diſtant.

Illo verò nihil ſalſius, de Claudio,

-tremulumq; caput deſcendere iuſſit

In cælum. quia inter diuos relatus, in Orchũ raptus fuit. Sanè valet facetum illum titulũ: ἀποκολοκύντωσιν dico, quem ἀντὶ τῆς ἀποθεώσεως poſuit ad irriſionem,

HORATIVS autem pauca horum ſimilia. Fabellas quidem & Apologos interſerit ſuauiſſimos: ſed quibus nullo modo riſus moueatur. Horati°.

Acutè dixit illud,

-quàm ſibi non ſit amicus. &,

-famæ ſeruit ineptus. &,

Inuidiam placare paras virtute relicta. &,

Non horam tecum eſſe potes. &,

Teq; ipſum vitas fugitiuus. &,

Ad ſtrepitum citharæ ceſſatum ducere curam.

Riſus ex dicto feſtiuo in hoc,

-equi ſignato eſt auris in ore.

Simile eſt vrbanis definitionibus noſtris, Quid eſt vxor? ſcabies animi mariti. Quid eſt popul⁹? mare ſeipſum mouens. Et ex Publii Mimis multa eiuſmodi,

Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Ex facto ridiculo, in quinta Satyra ſecundi, de anicula vncta. ſed illud præter expectationem omnes ſuperat vrbanitates,

O Laertiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.

Quod deprauant Grammatici.

Hæc igitur cùm ita ſint:non eſt à Satyris ex- A
cludendus temerè Iuuenalis: ſed eum tantò an-
teponere docet Horatio,quantò melior Hora-
tius Lucilio iudicatur. Si neque argumentorũ
varietate par eſt illi Horatius,neque dexterita-
te tractandi,neque vbertate inuentionis, neque
crebritate ſententiarum,neq; acrimonia repre-
henſionis, neque acumine dicendi,neque face-
tiis aut vrbanitate: iſtorum Criticorũ vel ine-
ptum, vel malignum, vel factioſum iudiciũ de-
prehendetur. Age verò quandò non ſolùm Sa-
tyra ipſa,verùm etiam quoduis opus ſcripturá-
que ſimplex eſſe debet & vnum:neque in Saty-
ris,neque in Epiſtolis,át ne in Poetica quidem,
in qua hoc ipſum præcipit, obſeruauit. quippe
qualencunque materiam aggreſſus fuerit, illico
erumpit in Satyricas reprehenſiones. credo ad B
id rapiente ingenio ſuo. id quod vt clarius pa-
teat, non pauca loca nobis adducenda ſunt. In
prima ſtatim Ode mortaliũ ſtudia excutit,quẽ-
admodum in I, Satyra. In II,

Audiet cines acuiſſe ferrum,&c. In III, tum
alia tum illa, *-ſi tamen inpia*
Non tangenda rates tranſiliunt vada.

In ſequenti,

Iam te premet nox,fabulaeq́, manes.

In ſequenti,

Miſeri quibus intentata nites.

Illa eſt tota reprehenſio,

Lydia dic per omnes,
Te deos oro,Sibarim cur properes amando,
Perdere? ſicut & XI.

De quartadecima, nihil dicendum: ſeipſam
enim prodit: nec minus ea quæ ſequitur. non
parum duodeviceſima,& viceſima quinta. Item
altera ab hac,& vndetriceſima. ſed & idem ſapit
triceſima tertia & quarta, & quinta, & octaua.
Qua diligentia ſi in cæteris quoque vtaris, eun-
dem ſpiritum deprehendes. Iam verò Epodos
præter paucula,nihil aliud ſpirat. hos enim Pa-
rios Iambos Romanos ab ſe primo factos teme-
rè gloriatur. quis enim neſcit à Catullo id an-
tea feliciſsimè factitatum? nam cuiuſmodi ſint
Horatiani,mox videbimus. Verùm vt ad id vn-
de digreſsi ſumus redeamus. non ſemper quod
ſemel orditus eſt detexit. quippe tertiam Saty- D
ram cùm ita incœpit,vt in Tigellio damnaret ho
mines inæquales: oportuit hoc proſequi. at ille
tranſilit ad malignos animos, qui peruerſè om-
nia interpretantur. poſtremò diuertit ad diſpu-
tandum contra Stoicos: quòd peccata paria nõ
ſunt. at quæ diſputatio? nempe quæ id conclu
dat: Stoicum neque eſſe regem, neque ſapientẽ.
In ſecunda Satyra cùm proponat extrema eſſe
vitioſa,ac propterea medium eligendum: iubet
abſtinere à matrona:rectè ſané. narrat incõmo-
da atq; pericula illis, *Hic ſe præcipitem dedit*,&c.
Nec puduit eadem in fine repetere ibi, *- ne vir
rure recurrat*. Quod loquacitatis, & obliuionis,
aut negligentiæ vitium non prætereũdum. hic
primus error. alter ille: cùm deletis præceptis
modò poſitis, laudat concubitus meretricios.
Quinta Satyra tota frigida: à qua nihil doceri
queas. Eam quam poſuit Meſsi atque Sarmenti
altercationem,puto eſſe omnium inſulſiſsimam:
niſi huic anteponas cœnam Naſidieni,aut Ru-
pili cum rege ineptiſsimam controuerſiam. in
qua etiam plus octo verſuum hyperbaton ani-
maduertendum eſt. Cùm verò Vlyſſem ita lo-
quentem inducit,

Viſne tegam ſpurii Damæ latus: etiam atque e-
tiam videndum eſt, an per poeticam prolepſim
defendi queat. alias debuit introducere perſo-
nas. non enim cogitur ab hiſtoria. ſicut & id
dubitare poſſumus: vbi gentium inulas inuenè-
rit acidas. Quibus è locis neque temerè, neque
fruſtra contendemus, Iuuenalem longè accura-
tioris Satyræ authorem eſſe. Sanè prima adeò
pulchra eſt,adeò rotũda: vt nihil extet. Sexta di
uina tota,& quæ grandem ſpiret poetam. Deci-
ma quoque optima eſt. Quod ſi damnant in Iu-
uenali copiam exemplorũ, atque propterea per
conuicium declamatòrem vocant: eadem ratio-
ne philoſophi nomen à Cicerone tollant, decla
matoris attribuant. quis enim eo copioſior, ſi-
ue legas quæſtiones Tuſculanas: ſiue libros tum
de Fato,tum de Diuinatione? Ariſtotelis quoq;
liber ſecũdus Oeconomicôn, poſt aliquot præ-
cepta totus abſoluitur exẽplis hiſtoriarũ. quid?
ſoli oratori licebit vti ad ſubſellia exaggeratio-
C ne? diſtributione? Nonne vel communium rerũ
exemplis,vel priuatis tum fabellis tum hiſtoriis
addenda eſt anima ſcriptis noſtris: ſine quibus
tota poeſis mortua eſt? quid? nonne idem ab Ho
ratio factitatum eſt? nam quot quantáque de
Auaro in prima Satyra? Primùm enim defodit
aurum. deinde de aceruo. tum de iugeribus. po-
ſtremò conferuntur vel commoda vel volupta-
tes haurientium hinc è flumine,inde ex vrna. ad
hęc exempla duo, Athenięſis cuiuſdam,& Tan-
tali: ac mox de Vuidio. In ſecunda de mœchis
exempla vſque ad faſtidium. Secunda pars ter-
tiæ pura eſt declamatio. Idem poteſt obiici ex
illis quartæ,

Hic nuptarum inſanit amoribus, & aliis quæ ſe-
quuntur. Obſeruabis etiã quæ ex prima & ter-
D tia ſecundi afferre queas. Eadem verò argumẽ-
ta ſi vtrinque conferantur, nunquam inuenies
Iuuenalem inferiorem: ſæpe etiam præſtantio-
rem. Octaua enim longè eſt excellentior quàm
ſexta Horatii. Etenim perpauxilla de virtute, cũ
qua comparat vulgarem nobilitatem: multa de
ſeipſo. vbi non eum pudet ignauam commen-
dare vitam,nulliſque ciuilibus officiis luculen-
tam: vt natalia ſua libertina verè prodat. Deci-
ma quoque Iuuenalis cum prima Horatii com-
paretur, de votis ſtudiiſque mortalium: ſanè ille
tibi poeta videbitur, hic ieiuni cuiuſpiam the-
ſeos tenuis tentator. Multis etiam locis aſtri-
ctior, & caſtigatior Iuuenalis eſt: veluti de for-
mica in ſexta,

Tamen vtile quod ſit

Proſpiciunt aliquando viri: frigusq́, famemq́,
Formica tandem quidam expauere magiſtra.

at HORATIVS multo tractu orationis,

Paruula nam exemplo eſt magni formica laboris.
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit aceruo
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.

Ampullatur deinde ſupra Satyram,

Quæ ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum,
Non vſquam prorepit: & illis vtitur antè
Quæſitis, patiens. tum autem quid eſt *patiens*? nam profectò nihil tum patitur: non igitur *patiens*, ſed genialiter gaudens. In verborum quoque collocatione non ſemper optimus obſeruator. coactus enim truditur aut ad aſperitatem aut ad licẽtiam: veluti cùm poſtponit quæ ex vſu præponi conſueuere. quemadmodum fecit ibi, *Aulæa ruunt ſi.* quam temeritatem caſtigauit atque irriſit olim Ariphrades, comœdiæ veteris author: cùm illuderet Tragicis qui dicerẽt, δωμάτων ἄπ. verùm hæc labes allata fuerat antea ab ipſo Homero, non ſine maximo flagitio decoris atque ſuauitatis, οὐρανόθι πρό: cælitus ad. tantum potuit verſus vis, & authorum ignara ſecuritas, contemptúſque poſteritatis. Sic,

Et qui nocturnus ſacra diuûm legerit. melius, *diuûm ſacra.* & inconcinna illa,

Penè macros arſit, dum turdos verſat in igne:

neque in igne verſabat,

Pene arſit macros turdos, dum verſat ad ignem.

Etiam in illis dubito,

Flere vt ſi filius immaturus obiſſet:

mihi videtur adultus magis lugendus.

Nõ omnibus placet Dauꝰ illius, cùm philoſophatur. nã tametſi adducit ea tanquã audiuerit de Criſpini ianitore: tamen multa memini me audire à philoſophis diſputata, quorum ne nũc quidem auſim me idoneum recitatorem profiteri. Sic & inepti profligatíque & pudoris & iudicii barbari, ſuis in colloquiis Lanium ac Salgamarium de rebus diuinis tanquam theologos faciunt diſputare. De Satyris hæc: de Epiſtolis deinceps videamus.

Eraſmi colloquia

Eiuſdem ſtili Epiſtolæ, ſed nitidioris. harum verò argumenta cùm varia ſint, ſuo quæque iudicio metienda ac perpendenda erit. Quædam enim ſunt familiares, haud magna (vt ille ait) cũre. tertia pura eſt admodum, miniméque ambitioſa. quartam auxit præceptionibus bene viuẽdi. quinta quoque valde familiaris eſt: exit tamen ad loquendum de ebrietate, præter propoſitum. Aliæ ſunt commendatitiæ, vt nona: nihilo vtilioris operæ. aliæ conatus habent philoſophi ad frugalitatem & libertatem: vt decima. de temperantia, vt duodecima. Cæterùm in ſextadecima, vbi rus deſcripſit, exilit temerè ad diſcutienda præcepta ſapientiæ. Sic in duodeuiceſima, ingreſſus eam diſputationem qua reducit virtutem ad medium ab extremis: ſaltuatim agitur per præcepta diuerſa, quæque inter ſe nulla cohærent affinitate. Septima adeò elegans eſt, adeò vrbana, vt ad eas virtutes nihil addi poſſe

A videatur. at ſexta nugatrix de beatitudine: vtitur autem verbo *admirari* ambiguè. nam admiratio in Philoſopho eſt impreſſio rei nouæ ad cauſam diſquirendam. quæ ſola via fuit prima tum ad virtutem, tum ad ſcientiam: atque ex hiſce porrò ad beatitudinem. at hic ait nil admirari creare felicitatem. intelligit percelli rerũ æſtimatione. Harum autem, vt ita dicam, ſapientium Epiſtolarum ratio atque natura, neutiquam differt à Satyra. nam quemadmodũ medicina aut præſeruat à morbis, aut eos tollit: ita Epiſtolæ proponũt ea quibus à vitio abſtineamus: Satyra illis pugnat quibus vitia extirpentur. quamobrem qui verſus in Satyra ſeptima, idem in Epiſtola prima,

B *Leuo ſuſpenſi loculos tabulamq́, lacerto.*

Maxima pars primæ Satyra eſt, & ſecundæ, & quintædecimæ. tota vndeuiceſima lacerat imitatores: ad Auguſtũ, veteres poetas & populi iudicium. In vltima verò poſtquã de poetis ſcribere cœpit, proripit ſe ad inſectationem auiditatis: ſecunda verò adeò ineptus eſt, vt ab eruditioribus nequeat tolerari. quis enim dicat Homeri nugas eſſe potiores præceptis philoſophorum? An rectè facit Agamemnon, cùm petenti patri negat ſe daturum virginem? hoc ſequeris tu? Nam quare cœtus vniuerſus non diremit litem? non erat rex Agamemnon populi, nõ procerum, cuius libidine exercitus morbo periclitaretur: ſed imperator ad bellum tantùm. Non rapit ei Chryſeidem Achilles, ſed reddit patri,
C donat deo, mutat pro ſalute populi. Quare pro Paride ſuſtinet bellum Priamus? bellum! imò interitum filiorum. quare pro mœcha? Quare deos adulteros, ignauos, ſeditioſos, factioſos facit? Quæ Vlyſſis ſapientia, cùm iret ad Polyphemũ ignotum? cùm ad Antiphaten? illius vafritiam anteponit Crãtoris & Chryſippi ſapientiæ. Nolo impræſentia cum Homeri puerilibus ineptiis ineptire. Satis oſtendit Plato quanti eum faceret, quando interdixit ſua Republ. Prima verò Epiſtola quouis melle dulcior eſt. Sẽtentiæ appoſitæ, dictio caſta, rotunda, ſuauis. quapropter arbitror poſtremam omnium factam, primã poſitam ob luculentam raritatem. Itaque dicit,

Nunc igitur verſus, & cætera ludicra pono.

Quare etiam Epiſtolarũ librum Satyris poſtponendum cenſeo. Id quod cùm in vetuſtis ex-
D emplaribus videamus: neſcio quid cõſilii in mẽtem venerit iis qui inuẽtum ordinem ſubuertêre. Grammatico nihil infelicius. credo quod viderent verſum illum, - *ſumma dicende camœna*: quaſi verò non hanc ipſam poſtremam intelligeret. Sunt in ea quoque ad inſtitutionem ſapientiæ præceptiones. verùm vbi ait,

Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor:

quomodo res ſibi, non ſe rebus ſummittat? nãque Ariſtippum, vt ipſe ait, omnis decuit & ſtatus & res. quippe omni & loco, & tẽpori, & perſonæ non ſolùm cedebat, verumetiam ſeruiebat. Haud ita Diogenes, qui ne Polypo quidẽ cru-

do ſeſe voluit ſummittere. Hæc de Epiſtolis in-A uniuerſum: illa priuatim, Multi verſus frigidi aut incompti. quid enim ineptius illo?

Viribus vteris, per riuos, flumina, lamas.

Verùm vbi oues furto, morbo periêre capellæ.

Apud nos quidem ouis pecus morboſius: quanquam in libris paſtionum aliter ſcriptum eſt. Etiam eſt animaduertendum quo vſu Penelopes procos appellat Sponſos. Quis eos ſpopõdit, aut deſpondit? Præterea ne illud quidem prætereũdum: ait enim ſe *ponere verſus, & cętera ludicra*. at verò qui ſibi conſtat, tot poſtea verſibus compoſitis, non depoſitis?

De arte quæres quid ſentiam. Quid? equidem quod de arte ſine arte tradita. nam quod principium? nempe Satyræ. Summa tot verſuũ B hæc: Ea ſcribere quæ inter ſe conueniant. tum ſtatim de modo inter breuitatem & laxitatem: & quantũ ibi Satyræ rurſus? Tertio loco, quod in primo eſſe decuit: deliberatio de materia eligẽda. Quarto de ordine: quem ſanè mutilè docet. In quinto iã de partibus eloquutionis. quod præceptum trahit cauda ſententiarum: at interea poeta ſuſpenſus nihil diſcit. Sexto de accommodatione verſuum ad materiam. Septimo de venuſtate. hoc tamen pertinet ad vim legéſque eloquutionis: ſimul de efficacia. Octauo de perſonis, earúmque oratione atque moribus. Nono de imitatione. Decimo de prudentia in ſcripturæ modo. Vndecimo de modo rei ipſius, hoc eſt argumenti. Duodecimo redit ad perſonarũ mores ab ætatibus. Tertiodecimo de repræſentatione fabularũ. Quartodecimo de chori officio C & apparatu. Quintodecimo de Satyrarum tum argumentis tum phraſi. Sextodecimo de pedibus. Septimodecimo de prudentia ad edendũ, ſimul & exhortatio ad imitandum. eùm tamen alibi vocet imitatores, *ſeruum pecus*. Decimooctauo inſectatur veterum iudicium. Decimonono de Tragœdiæ inuentione. Viceſimo caſtigat præcipitatam editionem. Viceſimoprimo Satyram exercet aduerſus poetas. Viceſimoſecundo oſtendit vnde peti poſsit materia rectè ſcribendi. Viceſimotertio redit ad Græcorum commendationem. Viceſimoquarto Satyra eſt aduerſus ſtudia illiberalia Romanorum. Viceſimoquinto ſtatuit virtutes duas poeſeos: docẽdi, delectandi. D Viceſimoſexto repetit modũ ſcriptionis. Viceſimoſeptimo materiæ rationem. rurſus repetit virtutes ſupradictas. Viceſimooctauo dat leges excuſationum. Viceſimonono examinat poematum naturas. Triceſimo ſtatuit poeſeos excellentiam. Triceſimoprimo quod primò admonuerat repetit, Ex ingenio ſuo cuiq; laborãdum. Triceſimoſecundo hortatur ad iudicia & caſtigationes. Triceſimotertio poeſeos ortum atque honorem. Triceſimoquarto diſputat ad poeſim vtrum plus conferat, ingenium an ars. Triceſimoquinto informat poetæ futuri vitam. Triceſimoſexto Satyra contra recitatores, quam vſque ad finem deducit. Hæc eſt Horatii ars: quam ſi præceptores noſtri nobis olim ad hunc modum partiti eſſent, eius ſanè facies nota fuiſſet, ita vt aliunde auxiliũ petendũ eſſe intelligerem'. tũc autẽ admirãda erat ſimplicitati noſtræ: propterea quòd vbi illã prælegeramus, nihil incremẽti cepiſſe animos noſtros ſatis cõſtabat, vel ad inueniendũ, vel ad inuenta eloquendum. tibi verò opera ac diligentia noſtra, & vniuerſum propoſitũ, & partes, & ordo qualis eſt, manifeſtè patet. Nunc ad politiſsima eius carmina contemplanda tranſeamus. in quibus conſiderandis maior laudis atq; admirationis, quàm caſtigationis apparatus erit.

Carminum igitur libri. vel iucunda inuentione, vel puritate ſermonis, vel figurarum tum nouitate tum varietate, maiores ſunt omni non B ſolùm vituperatione, ſed etiam laude: neque ſolo dicendi genere humili, quemadmodum ſcripſit Quintilianus, contenti: verumetiam ſublimi maximè commendandi. quid enim altius aut præclarius illis?

Poſt ignem æthereã domo
Subductum, macies & noua febrium
Terris incubuit cohors:
Semotiq; prius tarda neceſsitas
Leti corripuit gradum. &,
Scriberis Vario fortis, & hoſtium
Victor Mæonij carminis alite. &,
Quis martem tunica tectum Adamantina
Digne ſcripſerit? & quæ ſequuntur. &,
Sub lacrymoſa Troia
Mœnia ne virilis C
Cultus in cædem, & Lycias proriperet cateruas
&, *Permitte diuis cætera: qui ſimul*
Strauêre ventos æquore feruido
Depræliantes, nec cupreſsi,
Nec veteres agitantur orni.

Hæc & alia per portiunculas. At tota illa,

Quem virũm, aut Heroa lyra vel acri, & quæ ſequuntur. Item XIIII, & XV. quarta & viceſima. Triceſima verò prima adeò aſſurgit, vt facilè probet iudicium noſtrum. nec inferior triceſima quinta. Prima quoque ſecundi eſt altiloqua: ſicut & quintadecima. Par ſpiritus in vndeuiceſima, & in ſequenti. ſed & prima tertii magnifico dicendi genere ſtructa eſt, & ſecũda. tertia verò grauiſsima. D Quarta nec Pindaro cedit, ac ne quinta quidem. quin ſexta quoque altiſſimè ſonat: haud paulò minor ſextadecima. at viceſimanona incipit leniſsimè. tum verò ſemper aſſurgit eo vſque, quò nemo aliorum peruenire poſsit. Vltima eiuſdem libri miſcuit etiam faſtum cum maieſtate. Quarta verò quarti, profectò aliarũ nulli cedit magniloquẽtia. quã quæ ſequitur, tametſi eò non aſpirat, in eadem tamẽ luce verſatur: ſicut & ſexta, quæ ſimul nitore quodam venuſtatis perfuſa eſt. Nona altior eſt, & ſeuerior. qualis & quarta decima: nec minor eam ſequens. Quæ recenſere coactus ſum, vt virum maximum, atque etiam cum ipſo Pindaro in hiſce conferendum, à calumnia vindicarem.

Nam

Nam & Pindaro accuratior eſt, & ſententiis crebrior, neque ſibi, vt ille indulgens: ſed nō ſine auditoris reuerentia, audax ad eam præſtandam magnitudinem, quæ neque illi oneri, vt nobis miraculo ſit. In eo nihil laxum eſt, nihil hiat. omnia cohærent, ita vt vnum tota illa eſſe videantur. Cæterę cantiones partim in humili dicēdi ſtilo, vt,

Vitas hinnuleo me ſimilis Chloe. &,

Ne ſit ancillæ tibi amor pudori: atque aliæ, partim in medioeri, vt illæ,

Mecœnas atauis edite regibus. &,

Otium diuos rogat in patenti: atq; aliæ. Omnes inquam tantæ ſunt venuſtatis: vt & mihi & aliis prudentioribus omnem ademerint ſpem taliū ſtudiorum. Inter cæteras verò, duas animaduerti quibus ne ambroſiam quidem aut nectar dulciora putem. Altera eſt, tertia quarti libri,

Quem tu Melpomene ſemel

Naſcentem placido lumine videris:

Altera, nona ex tertio,

Donec gratus eram tibi.

Quarum ſimiles malim à me compoſitas, quàm Pythionicarum multas Pindari, & Nemeonicarum. quarum ſimiles malim compoſuiſſe, quàm eſſe totius Tarraconenſis rex,

Igitur tametſi tam magnificè de Horatii carminibus ſentio: tamen dabunt ingenuo nobilíque pudori noſtro veniam ſtudioſi, ſicubi etiam optauimus potiora.

Principiò nos offendit idem argumentum tot locis tractatum. nam vt omittam quæ in Satyris atque Epiſtolis ad hanc eādem tractantur rationem: vide nihil differre materiā primæ cātionis primi, & primæ tertii. Eædem ſententiæ decimæ, & ſextædecimæ ſecundi. multis quoq; aliis in locis aut eadem, aut ſimilia repetuntur. Quod verò ad dictionem attinet, ſanè duriuſculus eſt in prima. neque placet illud. ait enim, Si quis ambiat honores & magiſtratus: aut, Si quis horreo condidit vniuerſum Libyæ frumentum: horum neutrum moueri poſſe vt fiat pauidus nauta. Quid mirum? Potius diceret, ambitioſum illum non poſſe allici ad agriculturam, etiā propoſitis diuitiis ex Libya vniuerſa. Malim etiam legere,

Sublimi feriam vertice ſidera, quàm *ſidera vertice*. In ſequenti verò non pauciora ſunt diſpiciēda. Primùm, non eſt portentum niuis copia, ſicut grandinis. neque nocet nix. deinde haud ſatis intelligo quamobrem conqueratur Ilia. neq; enim ſi doleat Romanorum vices ex ſeditionibus, adiungat etiam à fluuio diluuii calamitatem. neque Iliæ potius quàm Romuli intereſt. Neque finis reſpondet principio. & illud nimis laxum,

Omne cùm Proteus pecus egit altos

Viſere montes. Neque enim omnes egit piſces: & verbum *viſere* non ſatisfacit. Pręterea quamobrem Regis monumentum, aut Veſtæ templū diruit fluuius ob ciuile bellum? num Veſtæ au-

A det Ilia incommodare? Denique ſi omnia fato fiunt: quare non probat Iupiter? aut ſi Iupiter non probat, cur aduerſus fatum Tyberis ruit? Siue vult Cæſaris vltor eſſe: quid igitur Romæ pulcherrima ac religioſiſsima quęq; demolitur, cùm Romam ipſam Cæſaris nepotibus promiſerunt fata? Ait item ſummas vlmos fuiſſe colūbarum ſedem. vix hoc perſuadeas rerum Naturæ conſultis: niſi columbas accipias pro palūbis.

In III, Ode ait, Auſtrum præter cæteros ventos ſummum habere imperium in mare Adriaticum. quod eſſe falſum intelliget, qui ſciet Adriaticum rectà excurrere in Vulturnum. cuius impetu etiam creſcit Ionio ſubinuecto Adriaticum. Boreæ quoque ſubiectū eſt, qui ex alto ſpirat: quamobrem miræ vaſtitatis fluctus

B excitantur. premit enim: itaque etiam ſuſtollit. Hoc enim aquæ proprium eſt, vt quæ pars deprimitur, ſubeat in proximam: atque ita tollat ad curuationem. Auſter autē ex deuexiore parte flans, frangitur Apœnino. quamobrem non ſubruit, ſed radit. Iccirco quod notauit Gellius, etiam poſtquam ceſſauit, mare adhuc eſt fluctuabundum. Præterea non eſt verum ab Auſtro Adriaticum aut aliud pelagus trāquillari: quare igitur dixit *ponere*? & commodius præpoſuiſſet hoc illi: *Ponere ſeu tollere*: creſcere nanque oportet orationem. Atqui maiore vi opus eſt ad ciendas tempeſtates, quàm ſi permittas mare ſuo tantùm motu ferri.

C In quarta, *Vulcanus ardens vrit officinas.* Non vrit caminos: deficerent enim. at non deficiunt. Et quænam *machinæ carinas ſiccas trahunt?* in aqua ſanè fluitant. Quòd ſi dicas hyeme ſubductas, deduci in mare: neutiquam id machinis aut tractu fit: ſed pulſu, phalis ſubiectis. nec placet epithetum officinarum, *graues*. neque cohæret tota ea pars parti cui ſubeſt. Quid enim Gratiis choros ductantibus cum marculis Cyclopum? an excuſabis eò quòd *χάρις* eſt apud Homerum vxor Vulcani? oportet enim commento quopiam ſubuenire, ac referre gratiam magnis viris. Melius, *vrget officinas*. quippe magiſtri eſt operas vrgere. Nec prudenter appellauit, *exilem Plutoniam domum*. nihil quippe capacius. quid enim non potuit recipere? aut quid ſatur remi-

D ſit, quod grauaret regnum?

In quinta, quæ merum nectar eſt, verbum poſuit paulò languidiuſculum, *emirabitur*. neq; enim explet ambitum animi amatoris. quippe merus verúſque furor eſt. Equidem probarim *deteſtabitur*: dixit enim *flebit*. nō tamen damno: nempe ſtuporem voluit intelligere.

In ſexta, *Imbelliſq́; lyra Muſa vetat potens*: arrideat magis, *Muſa potens vetat*.

In octaua, quæ pulcherrima & mundiſsima eſt, *Quid latet, vt marinæ*

Filium dicunt Thetidis ſub lacrymoſa Troiæ

Funera? Non ſanè conuenit, Latet Achilles in Scyro ſub Troiæ funera.

In nona, *nec dulces amores*

Sperne puer, neque tu choreas. Verſus coegiſſe videtur eum, vt pronomen interponeret.

In decima, *Voce formaſti catus & decora*

More palæſtræ. melius, *lege palæſtræ*. reſonatio nánque illa inſuauis, *decora More*. neque eſt ſicut in Satyra,

-quarta vix demum exponimur hora.

Ora manusq́; tua lauimus Feronia lympha.

Sicut alibi notauimus ex Homero, [illegible]. Præterea minus ſatisfacit epithetum *decora*: ſicut neque illud,

Ilio diues Priamus relicto. Quid enim hic *diues*, qui eſſet omnium miſerrimus mortalium? orbus penè liberis omnibus: vniuerſo penè regno ſpoliatus. Potius *mærens* aut *infelix*,

Vndecima ſi à noſtri temporis poeta quopiam ſcripta eſſet, nequaquam inter probas admitteretur.

In duodecima, *cuius recinit iocoſa*

Nomen imago: Echo interpretamur. potius dato quàm accepto indicio ſignificatus. eſt enim vocis imago. quam vocẽ niſi addideris, nihil ſonat. Malim de vera imagine, *cuius referat vetuſta Nomen imago*. Quo in poematio nobiliſsimo notabis numerum in illis,

-temerè inſecutæ: non autem ſimpliciter, *ſequutæ*: duabus de cauſis. Primùm idem ſonus quinquies repeteretur: quater ſanè, & ſimilis in diphthõgo. deinde quòd eliſio auget numeri magnitudinem,

Cæſaris fatis data: melius, *fato*

In tertiadecima nõ conuenit roſea ceruix: ſed lactea. Et cùm dixit, *roſeam ceruicem, cerea brachia*: colorem quoque indicare ſuſpicabimur. ſicut apud poetam, *Cerea pruna*: profectò plus ſapiat, *lactea*, vt in Epigrammate Græco, [illegible], aut lygdina.

In quartadecima, animaduertẽdum eſt quibus legibus de vna modò naui dixit, *carinas* in numero plurali,

Nil pictis timidus nauita puppibus,

Fidit: imò fidebat Brutus, neque timidus erat. quare *tumidus*, non *timidus*: & *fidat*, non *fidit*.

In quintadecima, duo conſideranda. Primũ,

Sublimi fugies mollis anhelitu.

non intelligo ex toto Galeno quid ſit ſublimis anhelitus. dixerim,

Pulſanti fugies preſſus anhelitu: etiam *quaſſus* plus habet efficaciæ. Alterum, cùm ait Achillis claſſem prolaturã diẽ Ilio. non enim fuit claſſis: ſed ipſe.

In ſextadecima, *-nec tremendo*

Iuppiter ipſe ruens tumultu. quanquam pronomen emphaticon eſt. tamẽ ne verſus id perſuaſiſſe videretur, maluerim abſtinere, & in hæc mutare ac meliora, *Iuppiter horriſonus tumultu*, vel, *nec tremenda Fulminis horriſoni ruina*. nec cum ipſo dixerim, bilem ſtomacho appoſitam. neque boni Philoſophi intereſt, exiſtimare partes noſtras exceptas eſſe ex aliorum natura animalium

A quibus nos conſtitueremur. neque Prometheus coactus fuit, aut coactus fecit. Et quid eſt, cor è limo facere, bilem de Leone mutuari? neque rectè dicas, *maris aratrum* impreſſum: ſed murorum loco deiectorũ. & Ariſtoteles & alii apud Laertium philoſophi, hominem rerum naturalium regulam dixêre.

In decimaſeptima metiendus ille tibi verſus eſt non incautè,

Nec Martiales hædilia lupos. etenim vox *hædilia* ex Spondæo & Pyrrichio conſtat. vnde neq; integer dactylus ex prioribus, neque ex vltima ſyllaba dactyli principium cõſtitui poteſt: ex vtroque tamen duo dactyli. quod ſuſpicor ad Græcorum exemplum factum.

B Duodeuiceſima tota inſuauis, coactiſq; numeris quæſita, potius quàm oblata.

Viceſimaquinta in humili genere dicendi eſt. Illa duo membra ſine copula non cohærent.

-audis minus, & minus iam:

Me tuo longas pereunte noctes

Lydia dormis. Neque ſatis mollis illa loquutio, *Flebis mœchos arrogantes*: niſi addas effectos. Leuem autem pro nuda videtur poſuiſſe, ſatis duré. Illa quoque omnia, *-bacchante magis ſub interlunia vento*, videntur eſſe vnum epithetum Boreæ: alioqui ipſo Borea frigidiora ſint. Neque *vlceroſum* ſeruit potius iecori indicando, quàm metro ſuſtinendo. Illa verò,

Læta quod pubes hedera virenti

Gaudeat, ſatis intelligo. at illa, *pulla magis, atque*

C *myrto*, malè diſpoſita. Illa verò,

Aridas frondes hyemis ſodali,

Dedicet Euro: potius *dedicet igni*.

Viceſima quoque octaua nihilo altius ſurgit. ſingultim tamen membra interrupta ſunt: nec abſimilis ab Satyra tractus totus. Numeri quoque ipſi adhæreſcunt. laborauit enim hac infelicitate in ſenariis dactylicis Horat. Quid quod ſibi contradicit? etenim quid rogat nautam, vti terram ſibi puſillam iniiciat inhumato: quem ipſo ſtatim Odes initio puluere tectũ ait? *Menſorem cohibent prope littus parua Matinum munera pulueris exigui*. ſatis enim erat vel minima terra partem quampiam corporis tegi.

In triceſimatertia, *Inſignem tenui fronte Lycorida*. nunquam vel in viro vel in fœmina laudarim tenuem frontem, neque ad decorem, neque

D ad venuſtatem.

In prima ſecundi, ſtilum vertit à laudibus Pollionis ad deplorandas clades ciuiles. id quod ex propoſito fecerat in ſecunda primi, & in triceſimaquinta præter propoſitum, ſicut & hic.

In ſecunda non placent illa,

Nullus argento color eſt auaris

Abdito terris. ſanè color nunquã abſcedit, ſed nitor. Neque ſatisfacit illud, *inimice lamnæ*. nam ſi eſt auaritiæ hoſtis Salluſtius: quare docet eũ Horatius hoc? quid igitur ait?

Latius regnes auidum domando

Spiritum. Neque ſeruant tenorem propoſitæ

ſententię

ſententiæ verba illa, *& aquoſus albo Corpore languor.* non enim languor cauſa ſitis eſt in Leucophlegmatia: quem deſignat hîc.

Tertiæ argumentũ tractauit iã in quarta primi, & repetiit in viceſima octaua. vbi verò ait, *& ſororum Fila trium patiuntur atra*: abſcedit à rei natura. vitæ nánque fila ſunt: at vita, aut lux aut lucis. etiam in XIIII tertii, & XVIII, & II tertii.

In quarta non placet illud verbum, *& ademptus Hector tradidit pergama feſſis Grais leniora tolli.* Duriſſimum, inquam, verbũ *tradidit*. quomodo Hector adéptus queat tradere? neq; verbum, *mæret*, poteſt vtrique membro ſeruire in illis, *Regium certè genus & penates Mæret iniquos.* nam quos intelligit *penates*, non ſuos, ſed hoſticos eſſe oportet. Quid enim *iniquos* appellaret? Mœret igitur captiuitatem. at non eodem vſu ſignificandi dicas, *Mæret regium genus ſuum.* Hæc vt concinnes, addes verbũ ſubſtãtiuum, *regium genus eſt,*

In quinta quoque durum illud. *& illi quos tibi dempſerit Apponet annos.* nõ *annos* ſanè, ſed vires, aut calorẽ ab annis. ſic erat ſententia ſi verſus pateretur: *Illi quod tibi dempſerint, apponent anni.*

In ſexta, neſcio quemadmodum tam diuerſas terras eſſet aditurus. Quantum enim diſtat Cantaber à Syrtibus? an ſeruiuit varietati? prçterea tanquam qui maximè placeret, optat locũ & ſedem ſenectutis Tibur. quónam igitur modo, ſi fatorum vi ab eo prohibetur, quod reliquũ eſt Tarenti degere appetat, ita vt dicat illum angulum ſibi præter omnes arridere? hũnc igitur primum pro ſede exoptauerit, non Tybur.

In ſeptima, *Cùm fracta virtus & minaces*
Turpe ſolum tetigere mento. Quod ex Homero, ὀδὰξ, voluit dicere. & verbum *tetigere* languidius eſt, quàm rei atrocitas exigit. & mallem, *minaci mento*, quàm *minaces*. multis itaque modis mutare, aut ſubſtituere potes:

Cûm fracta virtus inſolenti, aut *obſtinato*
Cedere non verita eſt furori.
Oblita virtus cûm vetuſtum
Perdere non timuit pudorem.

Quæ ſi non ſunt illis meliora: at pro exemplo atque exercitatione admittãtur ad imitationẽ. Animaduertes flexum illarum vocum hîc bis, alibi frequentem: Æſtuoſis, obliuioſo, periculoſæ, libidinoſus, otioſo, luctuoſæ, precioſus, damnoſa, vitioſus, ſumptuoſa, ſtudioſa, ſpecioſa, caliginoſa, maculoſum, belluoſus, ſiticuloſæ, imperioſum, vlceroſum, generoſum, cerebroſus, plagoſum, laborioſi, iniurioſis, formidoloſus, doloſo, tumultuoſum, faſtidioſus, operoſa, vmbroſam, famoſus, bellicoſis, iocoſæ, animoſus, fabuloſo, ventoſum, probroſis.

In octaua ille Adonius monachalis eſt. *Sæpe minati*, &, *miſeraq; nuper,*

Virgines nuptæ tua ne retardet
Aura maritos. ſi iam nuptæ ſunt, ductæ ſunt, domi ſunt, non retardabuntur: melius, *tuáne reflectat*, redundat, repellat, aut quid melius.

A In vndecima, *Adria Diuiſus*. Memineris quoties ea voce claudat verſum. quot locis naues, litus, ventos, maria, & eiuſmodi: vt Myrtoũ, Creticum, Caſpium, Boſphorum, Tybur, Geloni, Britanni, Medus, Ponticum, Getç, Carpathium.

In tertiadecima ait, ex Alcæi ſono Prometheum pœnæ, Orionẽ venationis obliuiſci. nõdum apud inferos hæc inueni.

In quartadecima perſpiciendum quo conſilio merum ſuperbum dixit.

Vndeuiceſimæ finis admodum languidus, & *recedentis trilingui*
Ore pedes, tetigitq; crura.
Videntur hæc inopis poetæ, non diuini, qualis ipſe eſt.

B Vltima ſanè magni ſpiritus eſt, & digna tãto ingenio. Illa tamen non conueniunt loco, *non ego, quem vocas,*
Dilecte Mecænas obibo. Quid enim? quod *vides*? Imò nihil mirum: poetam qui placeat Mecœnati, interire.

In prima tertii, *carmina non prius*
Audita Muſarum ſacerdos
Virginibus puerisq; canto.
Quid? quæ ſequuntur carmina plena ſapientiæ, numeroſa, ardua, virginúmne ac puerorum auditione ſeipſis minora fient?

In viceſimanona, *Sole dies referente ſiccos.* haud ſemel monui, epitheta quæ in fine verſuum exiſtunt, ſæpe eſſe argumento coactç loquutionis, quaſi ſint carminis ſupplementa. Iccirco malim

C hîc, *Sole graues referente luces.*

In ſecunda quarti,
Concines maiore poeta plectro
Cæſarem: quandoq; trahet feroces. poſuiſſe videtur, *quandoque*, pro quandocunque.
Plenius maior reſonante plectro
Cæſarem dices: trahet vt feroces.

In quarta ita loquitur de pullo aquilæ,
Olim iuuentas & patrius vigor
Nido, laborum protulit inſcium:
Vernique iam nimbis remotis:
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem.

Iam adultum pullum deſcribit, cùm attribuit ei iuuentutem. præterea cùm demittit in agnos & in dracones. Quare non poteſt hîc veris facere mentionem. nam primo ineunte vere parit.

D incubat tricenis diebus. vix ſexto menſe ad venationem apti ſunt pulli. quippe Septembri etiã ſunt inualidiuſculi. *Fama deos habuere rectos.* Olim diſplicebat nobis carmẽ hoc. cúmq; multos in modos vertiſſemus, nullus placuit: quamobrem ne hîc quidem ponam. tota verò cantione hac & ſeipſum, & omnẽ Græciam ſuperauit.

In ſexta, *Diua quem proles Niobæa magnæ*
Vindicem linguæ ſenſit. Nolim à me Niobes iactantiam attribui magnitudini. neque enim eſt vitium magnitudo. Fuit ſtulta vecordia Niobes, non magniloquentia, *Lyncas & ceruos cohibes arcu.* verbo *cohibere* fortaſſe duriuſculè vſus fuit. nodo faſces cohibemus, carcere, & clauſtris:

Non autem ſagitta ceruum, quem interficimus.

Septima Ode tota eſt quarta primi: tantùm differt ſecundis verſibus. Sic animaduertes Horatium conſiſtere intra gyrum ingenii ſui: ſæpéq; multíſq; in locis circa idem verſari argumẽtum, Maris pericula, vina, excuſationem Lyricorum à grauioribus modis, commendationem mediocritatis, poeſeos vis & laus, propoſitio fatorum ante oculos, amores, atque eiuſmodi. quę loca ſi inter ſe comparentur, magnopere faciant ad cultũ animorum noſtrorum, atque ad leges imitationis.

In quintadecima, *Lydis remiſto carmine tibijs.* offendit carmen Remiſtum, quod antea nõ fuerit miſtum. Muta omnino in quoduis aliud audacter, *Suffulta Lydis carmina tibijs,* ſcilicet canemus, *Et Troiam,* &c. Epodi verſus Iambici à nobis non ſemel duri diſsipatíque animaduerſi ſunt. nolim tamen omnia excutere. Illa ſunto ad exemplum: *Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite Iucunda.* longè concinnius, *Quibus iucunda te ſuperſtite Sit vita.*

-decet Quem ferre non molles viros. melius, *-viros Quem ferre non molles decet.*

Vt aſsidens implumibus pullis auis
Serpentium allapſus timet

Magis relictis. Comparatio contrarii: *Si auis* præſens plus timet quàm abſens relictis: contrà eſt quàm dicebat, *Comes minore ſum futurus in metu.* Quòd ſi tueri voles optimum poetam, coniunges illa duo in vnum membrum: *Magis relictis.* minus timet aſsidens, plus autem relictis. Tunc vides hiantem orationem, neque poteſt aſsidens reliquiſſe.

In ſecunda, quæ ſanè longè pulcherrima eſt, vides quem ambitum orationis. nánque ab eo verſ. *Quod ſi pudica mulier in partem iuuet Domum:* vſque ad illud, *Vel hædus ereptus lupo.* quo in tractu verſus continentur (vt puto) duo & viginti. *Vel agna feſtis cæſa terminalibus.* Et numeri cõcinnitas, & elegãtia diſpoſitionis magis probabit id, *Et cæſa feſtis agna.*

Diſiunctio quoque duorum verſuum poſtremorum odioſa eſt, *Omnem relegit Idibus pecuniam, Quærit calendis ponere.* quia verſus non patiebatur *relectam.* Sic tamen poſſumus mederi huic næuo, *Omnem vt redegit.* Verùm huic vitio non raro eſt obnoxius: nõ ſolùm in carminibus, verumetiam in aliis poematum generibus. is dicitur à nobis, Hiatus.

In tertia, non eſt illud ſupino aut oſcitanti iudicio admittẽdum, quippe ait Iaſonem à Medea perunctum allio, ſcilicet vt eo medicamento eſſet à tauris tutus: at enimuerò eadem quo modo vnxit veſtem qua Creuſa flagraret?

In quarta illud quoque conſiderandum. *Lupis, & agnis quanta ſortitò obtigit.* Si Sors & Fors vnum eſt: quare *ſortitò* hic naturam dicit. fortuitũ autẽ non naturam, ſed aut caſum, aut caſus ſimilem euentum. ſiquidẽ Ariſtoteles à caſu fortunam diſtinguit. An igitur Sors eſt εἱμαρμένη, Fors autem τύχη? ſic enim videtur hic. an bene alibi diximus, *Othone contempto ſedet.* Quomodo cõtemnebat Othonis legem: quæ permittebat habenti quadringenta millia, ſedere in quatuordecim? Præterea neſcio an ora dicamus nauium rectè, quia & roſtrum. nam ſanè roſtrum triremibus eſt: os non eſt.

In quinta ſunt aliquot loca minus ingenua: anxia dico, neque libero ſpiritu edita. qualis ille verſus, *Herbaſq; quas & Colchos atq; Iberia Mittit venenorum ferax.* Ex coniunctiones inter ſe non reſpondent. & eſt ſonus inſuauis, *que quas.* *Quæ terra plantas Theſſala atq; Iberia.* Neque Colchos repetes vt ipſe, qui mox,

Flammis aduri Colchicis. ita inde ſtirpes, hinc flãmas appones. & ille verſus obſcurę dignitatis, *Abacta nulla Veia conſcientia:* imò *multa conſcientia,* multorum ſibi facinorum cõſcia. ſed intelligendum eſt non fuiſſe abactam, i. diſtractã à malis facinoribus. Omnino durũ eſt: & ſonus quanquã diſpar tẽporibus, tamẽ idem plebeius. neque intelligo quid ſit, *quantum extant aqua Suſpenſa mento corpora.* quænam in patibulo ſuſpẽſa extant ab aqua? Et illa ignota mihi,

Interminato cùm ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ. imò *terminato.* nam Interminatus eſt infinitum: at ille finitum oſtendit, cùm dixit, bis térue mutatã dapẽ. Et qua natura doctus ſcripſit fixas eſſe pupulas ab inedia? *Senem quòd omnes rideant adulterum.* poſuit, *quòd,* pro *vt.* *Quid accidit? cur dira barbaræ minus Venena Medeæ valent?* Hæc diligentius inſpicienda. nánque accipit hic ſua venena, quæ ait efficacia fuiſſe Medeæ, ſibi minus valere. at quę venena? quibus cremauit pellicem. at ea non exercuit aduerſus Varum: ſed philtris tantùm egit. Itaq; ait hic, amoris eſſe poculũ: &, *Non vſitatis Vare potionibus Ad me recurres.* ego potius dicerem: *cur dira barbaræ magis Venena Medeæ valent:* ſcilicet, quàm noſtra. *Indormit vnctis omnium cubilibus Obliuione pellicum.* Neque ſtructura placet: & hæc hiant, diſiuncta à ſuperioribus. & verbum *indormit* inſuaue eſt.

Ad me redibis: nec vocata mens tua Marſis redibit vocibus. Si fiet amens, quomodo faſtidiat poculum quod mox minatur? & omnino illa ſũt duriſsima, *Venena, magnum fas nefasq; non valent Conuertere humanam vicem.* Profectò ſi iam lapidibus inſectata eſt plebs, ſi interemptæ anus, ſi inſepultæ à lupis, & auibus laceratæ: quid addit, *Neque hoc parentes, heu mihi, ſuperſtites Effugerit ſpectaculum.* quid enim agant parentes tunc? Animaduerte vocem hanc, *alites,* multis in locis ab Horatio repetitam: quam adeò amauit, vt maluerit hic, quàm quod potuit, *Vultures.* & fugiſſet licentiam neglectæ colliſionis.

In ſexta diſpoſitionis quoque paruam curam habuit, *Inultus vt flebo puer?* nunquam ſic loquor. quaſi non potuerit tũ commodius tum ſimplicius, *Inultus vt puer fleam?*

In ſeptima, nec capio illũ loquẽdi modũ: *Neq; hic lupis mos, nec fuit leonibus, Vnquam niſi in diſpar feris.* Non enim vſquam apud quempiam inueni. An

ni. An eſt *in diſpar mos* ? an *diſpar feris*, pro diſparibus. miſerè concinnant. *in diſpar* addunt, genus. Neque verum eſt Britannum fuiſſe intactum. vel lege Cæſaris Commentarios.

Octauam & duodecimam nebulonis ac nequam eſſe oportuit, non Horatii.

In nona minus bene appellatur Antonius, *dux Neptunius*. Eſt & illud molle ac languidũ, *actus freto*. victus, pulſus, aut tale quid. ſed pes repugnabat, *Vt nuper actum dura cùm ducem fuga*

Seruauit vſtis nauibus

Vrbi minatum vincla.

Illa verò ferre nequeo,

Ad hunc frementes verterunt bis mille equos

Galli canentes Cæſarem.

nam & inſuauia ſunt: neque conueniunt pugnæ nauali. Sed & illi duo verſus odioſi,

Hoſtiliumq́; nauium portu latent

Puppes ſiniſtrorſum citæ.

Quid *citæ*, ſi *latent*? aut ſi *latent puppes*, proræ nõ latent. Neque enim circunloquutio eſt, *puppes nauium*, id eſt, naues. Quid illa?

Curam metumq́; Cæſaris rerum iuuat

Dulci Lyæo ſoluere.

nam quomodo parta victoria poſsit eſſe in metu, quem vino ſoluat?

Vndecima aſpera eſt & inſuauis, neque digna legi.

Tertiadecima ſimilis eſt aliarum. inuitat enim ad vinum ex temporum occaſione. Quod hîc de Achille, idem in ſeptima primi Teucer. Sic bibit ille & vere, & æſtate, & hyeme, & ſemper, & vbique, & multum.

In quintadecima cùm ſcribit de inertia, inſeruit amores Mecœnatis. Neque verò excuſetur, quòd illos cum ſuis comparet. non enim iidem ſunt, inertia quæ prohibet ſcribere, & amor qui iubet.

Sextadecima elaborata eſt, alternis iambicis puris. Iccirco & factu difficilis, & emendatu. Duriſsima ſanè multis in locis, & quaſi inuitas quaſdam partes habens. tota igitur inepta eſt. Quis enim paululum modò pudens auſit hortari trecenta millia ciuium Romanorum ad vrbẽ deſerendam: præſertim cùm in bello ciuili neceſſe ſit alteram partium vincere? Durum epithetum, *Cærulea Germania*: ab oculis opinor: ſanè inepté. Antiquè nimis vſus eſt verbo *carent*.

Quæq́; carent ventis & ſolibus oſſa Quirini.

Sicut Plautus ad Ianuam, *Caruit ne te febris heri*? At Cicero in Tuſculanis aliter docet nos. nõ enim egent ventis oſſa Romuli: non igitur carent, vbi non habent. Sic mox, *carere laboribus*. quia & apud idoneos authores inuenimus dictum, *carere moleſtia*. Qui ſequitur verſus profectò à me non intelligitur,

Forte quid expediat communiter aut melior pars

Malis carere quæritis laboribus? Niſi dicas, *quæritis communiter*, i. omnes, *quid expediat. aut melior pars quæritis carere laboribus*. at idem eſt. vides verò quantam duritiem. & quæ ſequuntur

A etiã aſperiora, Hęc ſit optima ſentẽtia: ire quocunque fors tulerit. velut profugit Phocẽſium ciuitas. Verùm deeſt relatiuum: quæ, ſcilicet, *reliquit agros*, &c. Mancus ſanè ſæpe eſt Horatius ad hunc modum. & illa plebeia, *ſimul imis ſaxa renarint Vadis leuata*. & quod ſequitur, *pigeat*, melius liceat. ſic reſpondebit, *ne ſit nefas*.

Ametq́; ſalſa leuis hircus æquora.

vbi reperit hircum, quem hîc poneret abhorrẽtem à mari? nam nullum eſt animalium quod magis amet ſal: quare non aut ſimiam, aut felẽ dixit potius, quib⁹ beſtiis nulla peius odit aquas?

At pars indocili melior grege mellis, & expes

Inominata perprimat cubilia. ſic lego *at*, nõ *aut*: vult enim illos qui in iſta iurarint, abire: alios

B verò remanere domi. Illos igitur abire, quemadmodum apes abeunt: hos autem non. Icciro dixit eos meliores *grege mellis indocili*. qui nequit doceri, ne deſerat lares ſuos. Cæterùm vox illa *melior*, non conuenit ſententiæ. nam ſi ſunt meliores apibus, ergo & iis qui apes imitãtur. igitur ſententia tua non optima, qua ſuades fugam. Hos igitur qui malint frui malis præſentibus quàm ſperare commodiora, ait malominatis incubaturos cubilibus, i. manſuros Romę: vbi coniugia à fatis damnata ſunt bellorum ciuilium infelicitate. Verùm illud verbum *perprimat*, fœtet auribus puris. quod autem ſubſtituã, haud ſanè nunc in mentem venit: *Sordidet* ta-

C men, non diſplicet. quo etiam augeatur contemptus puſillanimorum. Quid verò dicam de vinea, quæ ſemper floret? puto eam nullum vnquã fructum laturam. ait tamen,

Et imputata floret vſq; vinea. poſuiſſem, *turget*, aut *fundit*, aut aliud melius: vt *fœtat*. omnia hæc miracula quæ incitent peregrinum ad iter inſtituendum patria relicta. Illud vulgare, atq; hic otioſum,

Leuis crepante lympha deſilit pede. neque conuenit *leuis* epithetũ deſilienti. *deſilit* enim quia grauis. Tuearis tamen ex Hippocrate & aliis, leues aquas ſalubriores. Multis modis mutari poſsit, *crepante pura*, & alia. cùm dixit capellas venire ad mulctra, quid addidit?

Refertq́; tenta grex amicus vbera. & appoſitio illa *amicus*, languida, ac pedi potius quàm ſententiæ ſeruiens. non auſim reponere *beatus*: non re-

D pugno tamẽ: *Saturq́; tenta grex reportat vbera*. verbum verò *circumgemit*, non conuenit vrſo irato. ſed circumfremit. Ad hæc, qui ita cecinit,

Reddit vbi cererem tellus inarata quotannis: quid potuit mox ſubdere? *pinguia nec ſiccis vrantur ſemina glebis*. id quod Iouis aſsignat benignitati, qui temperati aeris beneficio affecerit illas inſulas.

Carmen in Canidiam nõ eſt palinodia, vt ſcripſere: ſed diſsimulata recantatio: nec tam diſsimulata, quin appareant opprobria manifeſta,

O nec paternis obſoleta ſordibus, &c. ſed & apertius, *Amata nautis multum, & inſtitoribus*, & quæ ſequũtur. Itaq; eadẽ eſt tũ materia tũ finis, quæ & in iis poematiis quib⁹ illã inſectatur, oratio-

nis autē, quem Greci rethores Ductum vocant, alius. nihilo felicius in hoc fluit, atque in aliis. Reſponſio quoque haud multò illuſtrior. Iam illud nequaquam verum eſt,

Luxere matres Ilia addictum feris
Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem:
Poſtquam relictis manibus rex procidit
Heu pernicacis ad pedes Achillei.

Neque enim fuit Hector addictus auibus, poſtquam Priamus eius cadauer impetrauit ab Achille: ſed à patre ſepultura affectus fuit. niſi dicas, prius expoſitū feris, poſtea redemptum eas luxiſſe. Illa verò nō cohærent,

Dedi ſatis ſuperq́, pœnarum tibi.

Quid tum poſtea? ſequitur quod non conſequitur, *Fugit iuuentas.* Quinetiam ruborem iuuenilem in Veneſica, minus prudenter appellauit verecundum. Res ita eſt: at communicatio ſignificatus non eſt ex decoro. Præterea quis dicat, colorem reliquiſſe oſſa? non igitur debuit dicere *oſſa amicta pelle*: ſed reliquiſſe pellem amicientem oſſa. Par diſſolutio & in illo,

Tuis capillus albus eſt odoribus:

quid enim ſit, neſcio. præſertim cùm & quod ſequitur, æque diſparatum ſit,

Nullum à labore me reclinat otium.

vt videantur ab alio illa tota interpoſita,

Amata nautis multum, & inſtitoribus
Fugit iuuentas: & verecundus color
Reliquit oſſa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus eſt odoribus.

Nec conueniunt comparationes. Ardeo vt Hercules. rectè. Ardeo vt flamma. non rectè: ſed vt Ætna. non autem flamma in Ætna. Malam quoque ineat gratiam ab ea voce, *prudens*: quā tam ſcelerato loco ſtatuit,

Nec in ſepulcris pauperum prudens anus
Nouendiales diſſipare pulueres.

Et vltimus verſus, quemadmodum alios tum ſuprà tum alibi deſignauimus, diſſitus à proximo, & inconcinnus: quid enim eſt,

Vtcunq́, fortis exilis puerpera?

In reſponſione poſuit nautas nudos in hyeme,

Non ſaxa nudis ſurdiora nauitis.
Neptunus alto tundit hybernus ſalo.

Sed ſit ſatis. ne omnia excutiam, quorum ſanè tædet.

Seculare carmen, doctum, plenum, terſum, laboratum, felix. Argumentum ex formula & D præſcripto à Pontificibus per libros Sibyllinos conſtituto, non potuit lenius tractari quàm factum eſt. Vides enim temperaturam pedum duriuſculam. id quod in hoc ſolo poematio frequentius euenit, quàm in libris carminum quatuor. Hoc autem contingit, quoties duæ ſyllabæ dactyli priores in eadem voce ſunt, quod & in quarto monuimus: veluti,

Lenis Ilithyia tuere matres.

Sic fit in ſequentibus, Lucina, decreta, regina, mutare, muniuit, bellante, reſponſa, neglecta, fulgente, Diana, ſentire. Quod ſi, vt ex Donato

A docuimus, vnam facias vocem cum copulatiua, adiunges his, certámque, acceptíſque, apparétque, Albanáſque, terráque, proliſq; , ſyluarúmque. ita fiet vt paulò minus quarta parte iis numeris tam bonum poema fiat inſuaue.

Quæ verò aut nouè aut acutè dixit in carminibus, hæc ſunt & eiuſmodi,

Nec partem ſolido demere de die.

Sic te diua potens Cypri, i. domina: quod Homerus, πότνια Κύπρου ἀνάσσεις.

Africum decertantem Aquilonibus, omiſſa præpoſitione.

Semotiq́, prius tarda neceſſitas lethi corripuit gradum.

Simplex munditijs.

B *Mæonij carminis alite*: i. auſpiciis.

Ambiguam tellure noua Salamina futuram,

id eſt alteram Salamina: quare nomen ambiguū futurū eſt: verius fuerit.

Sanguine viperino cautius vitat. Sic alibi, *cane peius & angue.*

Auritas quercus, audientes Orpheum,

Animaq́, magnæ prodigum Paulum.

Ventis debes ludibrium: ſicut alibi, *debetur gratia*: è Græco.

Coniurata tuas rumpere nuptias.

Mille locis vtitur his infinitiuis: vt mox,

Furit te reperire.

Defendit æſtatem capellis. ſic Virgilius,

Solſtitium pecori defendite. quare non oportuit Gellium tam laborare. Et vtitur hîc, *vtcunque*, pro quandocunque.

C *Nullam Vare ſacram vite prius ſeueris arborem.* pro potius aut melius: ex Græco, vt mox docebimus,

Quis deſiderio ſit pudor, aut modus.

Quę Liris quieta mordet aqua taciturnus amnis.

Inſanientis dum ſapientiæ conſultus erro.

Bruta tellus

Ferre iugum pariter doloſi

Fortunaq́, dulci ebria.

Sic Anacreon, ἔρων μεθύων. durius apud Theocritum de Amyco, ἦν δὲ πυγμαῖς μεθύων.

Quo locorum, quo loco, vbi locorum.

Obliquo laborat lympha fugax trepidare riuo.

Cuius octauum trepidauit ætas claudere luſtrum.

Deſine mollium querelarum.

Periculum fulgens contremuit domus: tranſitiuè.

Ille dies vtranq́, ducet ruinam.

Non Siculæ dapes dulcem elaborarunt ſaporem.

Flagitio additis damnum,

Dedecorum pretioſus emptor.

Conuerſo in pretium deo.

Languidiora vina, craſſa vetuſtate, aut dulcedine

Sollicitam explicuere frontem.

Qua notam duxit niueis videri.

Denſum humeris bibit aure vulgus

Dilapſam in cineres facem: quia iuuenis meretrix, fax: anus, cinis.

Integer vitæ (vt integer æui) *& ſceleris purus.*

Horatium verò magnis operibus ſeſe ad Græco-

Græcorum lyricorum imitationem comparaſſe, multáque ex illis expreſſiſſe, alibi dictum eſt à nobis. Quorum libri ſi extarent, vehementer conferret ad efformandos animos noſtros iis legibus, quæ nos docent quomodo ponendi ſint pedes in veſtigiis antiquorum. Cùm igitur alibi quædam loca deſignata ſunt à nobis, tum ex Alcæo quæ deſcripſit Athenæus, hęc ſunt. Direxit igitur illa, *Vides vt alta ſtet niue candidum Soracte*, ad iſtorum normam:

* ὠρανῶ

Ὕει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' * ἀρανῶ μέγας
Χειμὼν, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαί.
Κάββαλλε τὸν χειμῶν', ἐπὶ μὲν τιθεὶς
Πῦρ, ἐν δὲ κιρνὰς οἶνον ἀφειδέως
Μελιχρὸν, αὐτὰρ ἀμφὶ κόρσῃ
Μαλθακὸν ἀμφίβαλον γνόφαλλον.

Et illa, *Nunc eſt bibendum, nunc pede libero*, &c. ad hæc,

Νῦν χρὴ μεθύσκειν, καί τινα πρὸς βίαν
Πιῆν, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος.

Et illa ad verbum, quod & alibi monſtrauimus,

* ſacra

*Nullam Vare * ſacram*, &c.
Μηδὲν ἄλλο φυτεύσης πρότερον δένδρον ἀμπέλω.

Et illa, *Vitas hinnuleo me ſimilis*: ex Anacreontis illis ſuauiſſimis,

Οἷα τε νεβρὸν νεοθηλέα,
Γαλαθηνὸν, ὅς τ' ἐν ὕλῃ

κεροέσσης

* Κερόεσς ἀπολειφθεὶς
Ἀπὸ μητρὸς ἐπτοήθη.

Illa etiam, *Natis in vſum lætitiæ ſcyphis*, tranſtulit ex Anacreontis illis,

* δὖτε

Ἄγε * δὴ τε μηδ' οὕτω
Πατάγῳ τε, κἀλαλητῷ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ
Μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
Ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις.

ARÆ P. VIRGILI MARONIS.

QVÆ nobis videbantur ad imitationis commoda conferre poſſe, duobus libris ita explicata ſunt. vt vel nobis ipſis, vel etiam optimo cuique poetarum negotium facere auſi ſimus, non calumniæ authores, à qua longè ſemper nobilitatis vis abhorrere fecit: non gloriæ cupidi, quam ſi affectemus, multò maioribus operibus in vniuerſa philoſophia ſatis mihi ſupérque paratam puto: ſed more noſtro, ne quid acrioris perfectioriſque iudicii in libris noſtris deſideraretur. Quam diligentiam veritus ne quis expectaret à nobis in diuinitate Virgiliana: illam vt par eſt, perinde atque faſtigium quouis humano ingenio altius admirati, hic ei Aras ſtatuimus: quæ ex ſuo modo finem imponat progreſſibus noſtris.

LIBRI SEXTI

QVI ET HYPERCRITICVS INSCRIPTVS,

FINIS.

Epinomis

IVLII CÆSARIS SCALIGERI

POETICES LIBER SEPTIMVS,

QVI ET

EPINOMIS,

RATIO RECENSIONVM,

CAPVT I, PARTIS PRIMAE.

IAM hinc ad ſperatum (ſpectabat finem tot) vt ſibi quidem videbatur) laboribus defunctus animus noſter: cùm ei ſeſe eiuſmodi obtulerunt impedimenta, quibus animaduerteret, in tã ſecura ſui opinione minimè licere ſibi conquieſcere. retrò nánque legens veſtigia progreſſuum ſuorum, multas inueniebat quaſi per ſtationes diſpoſitas difficultates: quas (ne commentationum curſum retardarent) omiſſas, illis abſolutis expediendas ſibi eſſe exiſtimabat. commodiore ſanè loco tractari poſſe, ipſo quaſi corpore Poeſeos cõſtituto, quàm ſi per initia nondũ cõformatos auditores diduceret ad diſceptationes. Cùm igitur eius leges & inuentæ feliciter, & prudenter digeſtæ, & ſubtiliter eſſent examinatæ, accuratiore opera de iſtis ipſis iudiciis rurſũ noua facere iudicia non dubitaui. vt neque aliis temerè obſecũdarem, neque mihi inſolentius aut parcerem, aut etiam placerem. id quod cùm affert multas maximáſque labes ciuilibus officiis, tum in ipſa rerum naturæ cognitione nihil eſſe videtur peſtilentius. Quamobrem cùm in iis quæ ad formam ac finem Poeſeos pertinent, quæque eius complectuntur materiam, multa ex hominum opinionibus faceſſere nobis negotiũ conſueuerint: de nobilioribus primo quoq; loco diſceptandum eſt. quod vt plenius atque explicatius fieri poſsit, altius ordiendum cenſeo.

RERVM DIVISIO.

CAPVT II,

OMne quod eſt, Rei appellatione demonſtratur. at harum rerũ quædã primariæ ſunt, quædam illarum ſunt imagines. Primarię, bos, homo, quercus: horũ imagines, picturę aut aliuſmodi expreſſiones. Subtilius atque acrius intuenti, harum imaginum aliæ ſunt ab arte tota: alias totas ſibi Natura vindicat: nonnullæ miſtæ ſunt, in quibus ars addidit aliquid Naturę. exempli gratiâ; Quæ imitationes ſunt immateriales, eæ ſolę cõſtant arte: veluti ſaltationes. quoniam ſolo corporis habitu motúque conficiuntur. his nullam ſuppeditat Natura materiam: ſimia tota eſt in Naturæ cenſu. hominis enim ibi efficta forma eſt. Miſtæ verò ſunt: quarum materias à Natura mutuatas, impoſita facie quapiam, ſuas facit ars. hoc multis adeò modis fit. ac quædam ſanè manifeſtę ſunt, vt pictura, plaſtæ, marmoraria, fuſoria. quædã vulgo obſcuriora, non tamẽ latuere ſapiẽtes. nã ſi equus ad geſtationẽ ſuit à Natura comparatus, equum profectò trituratores imitãtur, vbi phalangibus paleas gerunt ad fœnilia. Quinetiam domus imago quæpiam videtur antri. Vacuas natura ſpecus vbi primi mortales animaduertiſſent, earúmq; commoditatibus vſi eſſent: principiò ipſi quoque rupes excauarũt ſibi: mox etiam contignationes excogitarunt. Maxima ergo artium pars imitatio eſt: quippe etiam Cerdonica ex corticum fortuitis vtilitatibus, ſpectatis in animalium genere munimentis vngularum, ſeſe comparauit ad perones & carbatinas conficiendas: quarum rudimẽtis adiunxerunt facies elegantiores pòſt ingenia commodiora. Sutrina quoque frõdium expreſsit operiméta. Textrina ab aranearum operis tum fila, tum interconnexiones meditata eſt. cæterùm huiuſcemodi inuentorum rationes alibi tractãdæ ſunt. Quod verò ad Rem pertinet: illud imprimis conſiderandum, omnẽ imitationẽ cuiuſpiam finis cauſa inſtitui. Nánque honoris ergò ſtatuæ poſitæ ſunt ab antiquis ad eorum memoriam qui præclarè geſsiſſent rem: vt talibus exẽplis ipſi quoque poſteri ad paria edenda facinora inflammarentur. Nulla igitur imitatio propter ſe. nempe ars omnis extra ſe proſpectat quod alicui conducibile ſit. non enim enſis ſui cauſa fabricatus eſt, ſed propter domini tuitionẽ. His ita conſtitutis, ſatis patet omnẽ ſermonẽ noſtrũ nihil aliud eſſe quàm imaginẽ. Rerũ nãq; ſunt notiones ipſa nomina. vnde etiã ducta eſt appella-

Primariæ res.

Cerdonica.

Sutrina.

Textrina.

appellatio. Eſt autem res omnis (prçter Deũ) aut A ſubſtantia, aut in ſubſtãtia, aut à ſubſtãtia, aut ad ſubſtantiã (nam Deus neque ſubſtãtia eſt, neque accidẽs: ſed ipſe) In ſubſtantia ſunt accidentia: à ſubſtantia ſunt actiones per qualitates, aut ſine medio: ad ſubſtantiam ſunt generationes, quas quũ Philoſophus dixit eſſe medias inter eſſe & non eſſe, imitatus eſt ſeipſum: vbi itẽ dixit, dormientem eſſe medium inter viuentem & non viuentem. hæc autem dicta ſunt [illegible]. Ergo quodcunque eſt, eſt aut hoc, aut ſic. verba igitur nuda ac ſingularia ſignificant hoc, id eſt, quod quidque eſt: vt hominem aut album. compoſita verò ſignificant ſic: vt homo albus. Quarum igitur artium inſtrumẽtum oratio eſt, eæ omnes imitatione conſtituuntur. at imitatio non vno modo: quando ne res quidem. alia nánq; eſt ſimplex deſignatio, vt Æneas pugnat: B alia modos addit atque circunſtantias. verbi gratia: Enſe, armatus, in equo, iratus. iam hîc eſt pugnantis etiam facies, non ſolùm actio. Ita adiunctæ circunſtantiæ; loci, affectus, occaſionis, temporis, orationis, euentus, pleniorem adhuc atque toroſiorem efficiunt imitationem: qua oritur, præter æquabilitatem atque tenuitatem delineationis, vmbra, lux, receſſus, partium promotio, vigor, efficacia. Hæc igitur omnia quum poetæ opera effingantur: eius finem totum fecit Ariſtoteles imitationem, quam omnium animantium ſoli homini attribuit tanquam peculiarem. Eiuſmodi verò ſententiam quum ſemel poſitam, ſæpe repetitam perpetuò foueret: in duas nos abduxit abſurditates. Altera eſt, vbi non ſolùm poeſim in genere: ſed ipſam quoque C ſpeciem Epopœiam cõmunem fecit & Sophronis mimis, & Alexamenis Teii dialogis, ſoluta conſcriptis oratione, de Philoſophia. Altera, quum ait, Herodoti hiſtoriam, ſi pedum legibus aſtringatur, nihilo ſecius hiſtoriam futuram. quorũ primum adeò eſt abſurdum, vt ἔπος fecerit genus ſolutæ orationis. De hiſtoria verò haud ita eſt. erit enim non hiſtoria, ſed poeſis hiſtorica. propterea quòd non eſt poetices finis, imitatio: ſed doctrina iucunda, qua mores animorum deducantur ad rectam rationem: vt ex D iis cõſequatur homo perfectam actionem, quæ nominatur Beatitudo. Quòd ſi ſola imitatio poeſeos finis eſt: ſi quicunque imitatur, is poeta eſt: etiam Socratica perſona in dialogis, etiam orator poeta fiet in Proſopopœiis: etiam Plato poeta erit in ſuis Legibus, quibus excludit à ſuis legibus poetam: etiam in mercatu erit inſtitor poeta, quum Heri iuſſa ſuis verbis explicabit. præterea Epicus, vbi introducet, poeta erit: vbi loquetur ipſe, non erit. Simul Ilias & poema erit ex perſonis fictis: ex Homeri perſona, non erit. Ad hæc, multa ſunt genera carminũ, multa poematum, quorũ nullum iam hoc in cenſu reponeretur, Lyrica, Scolia, Pæanes, Elegiæ, Epigrammata, Satyræ, Syluæ, Epithalamia, Hymni, alia: in quibus nulla extat imitatio, ſed ſola nudáque A [illegible], id eſt enarratio aut explicatio eorum affectuum, qui ex ipſo proficiſcuntur ingenio canentis, non ex perſona picta. nam quod poetæ nomine defraudat Empedoclem: minus rectè fit. quin ipſemet eidem attribuit verbum ſæpenumero, cùm de illo verba facit: [illegible] [illegible], inquit. Sic Pythagoras, Solon, Phocyllides, Theognides, Parmenides, Nicander, Aratus, Oppianus, poetæ ſunt ethici, naturales, theologi. Tum ſiquis Herodoti ſuauitates pedibus fecerit numeroſas: efficiet is hiſtoricum poetam. quamobrem dicendum eſt, Poetæ finem eſſe, docere cum delectatione: Poeſim verò eſſe politiæ partem, quæ ſub legis latore, quanquam alia facie atque colore, continetur. Nam quæ iuſſa ſunt in legibus, quæ ſunt apud concionatorem, moderatorémque populi ſuaſiones: B hæ poetices opera certa atque ſeparata, comparabuntur quibuſdam amœnitatibus ad inſtitutionem ciuitatis. Quare non eſt verum quod aiunt: cohærere Sophiſticæ Poeticen, ita vt poetæ proprium munus ſit, adornare mendacium. nam hoc ſurrepſit poſtea, ſeſéque immiſcuit ei ſimplicitati, quæ cum ipſa primùm poetice orta fuerat. Per initia nánque nudam recitarunt veritatem in Comœdiis: vt quicque geſtũ, factum, actum erat. poſtea propter rerum nouitatem, fictæ res, quas nunquam ſpectator audiſſet antea, magis placuere. Ex quo plauſu patuit aditus atq; ingreſſus in ſcenã mendacio. Sic iidem vehementer errarunt, quum ſcripſerunt orationis eſſe proprium, ſignificare verum neceſſarium. Quum enim non omnis res ſit neceſſaria: & omnis C rei oratio nota ſit: non omnis erit oratio neceſſaria. Veritas, vt alibi dicebamus, eſt adæquatio notionum cum iis rebus, quarum notiones ſunt. Orationis igitur proprium eſt, ſignificare. at neceſſarium ſignificare, non omnis orationis: ſicuti neque cuiuſuis numeri par eſt proprium, ſed alicuius tantúm. Fruſtra quoque alii à rerum magnificentia poeſeos formã deduxere: ſicut ii qui Comœdiã poematis appellatione indignam exiſtimabãt propter humilitatem: quorum errorem ſuo quoque loco ſuſtulimus. D Quamobrẽ ita concludendũ eſt: Non ab imitatione: non enim omne poema imitatio: non, qui imitatur, omnis eſt poeta. Nõ à fictione ac mendacio: non enim mentitur poeſis, aut quæ mentitur, mentitur ſemper, eſſet ergo poeſis eadem, & non poeſis. Denique imitationem eſſe in omni ſermone. quia verba ſint imagines rerum: Poetæ finem eſſe, docere cum iucunditate. Finis Poetices.

VTRVM POETA DOCEAT MORES, AN ACTIONES.

CAPVT III.

STudioſarum actionum quaſi forma quædã eſt ea, quam rectã rationem vocant Philoſophi. Prauarũ verò an forma vlla eſt? nulla. ſed illius abſentia mali ſumus, aut neque boni neq; mali. Quid igitur poeta docet? Vtrúmne actiones, quæ ab

A affectibus animi, quas διαθέσεις dicimus, proficiſcuntur: an eam viam, qua tales euadamus, vnde bene agendi facultas oriatur: & malorum facinorum fugiẽdorum ratio ineatur? Ariſtoteles ita cenſuit: Quum poema comparatũ ſit ad eam ciuium inſtitutionem, quæ nos ducit ad beatitudinẽ: beatitudo verò nihil aliud quàm perfecta ſit actio: neutiquam ad mores cõſequendos deducet poema, ſed ad facta ipſa. Rectè ſané. neque verò aliter ſentimus nos. verùm quod addit, paulò eſt incõmodius: ait enim Tragœdiam ſine facto conſtare non poſſe, ſine affectibus poſſe. ſic enim ἦθος interpretor mores ipſos impræſentia. ſui nánque tẽporis Tragicos poetas ſcripſiſſe ferè fabulas ἀήθεις. Sic Zeuxin pictorem nullos in operibus ſuis expreſsiſſe mores: Polygnotum fuiſſe optimum ἠθογράφον. At enimuero

B ſi ἦθος eſt habitus ad agendũ, iſque à factis Tragicis excludatur, erũt omnia fortuita, aut omnino temerè contingẽtia. Nam ſanè Oreſtes ſemel occidit matrem: hic ἦθος nullum. non enim ſuo more fecit. at ſuo more fecit Ægiſthus: ſuo Polymeſtor, Pylades, Euclio, Pſeudol⁹, Ballio, Dauus. Itaque nõ eſt quærendũ, doceátne ἦθος poeta, an πράξεις: ſed vtrũ διαθέσεις, an euenta. nam tametſi præter morẽ fiunt multa: non tamen ſine affectu fiunt. hoc igitur quærendum. ſoluitur autẽ ex iis quæ ſuprà dicta ſunt. Docet affectus poeta per actiones: vt bonos amplectamur atque imitemur ad agendũ: malos aſpernemur ob abſtinendum. Eſt igitur actio docẽdi modus: affectus, quem docemur ad agendum. quare erit a-

C ctio quaſi exemplar, aut inſtrumentum in fabula: affectus verò finis. At in ciue actio erit finis, affectus erit eius forma. Quæ ſi cui ſubtiliora quàm res poſtulat, videbuntur: ne moleſtè ferat noſtram diligentiam. nihil ei facilius quàm his carere, ſi vti nolit. Etiam præter methodi rationem ab eodẽ factum eſt: quũ hoc attribuit Tragœdiæ ſoli, quæ debetur vniuerſæ Poeſeos operæ. quemadmodũ quum leges ſtatuit numerorũ ex vocibus vocúmque partibus: quas tamen leges in illis promulgatas poſtea nuſquã ſciuit.

DE PARTIBVS TRAGOEDIAE, ET SPECIEBVS. CAPVT IIII.

D DVas omnino partes idem Tragœdiæ facit: δέσιν id eſt compoſitionẽ, etiam faſceationem dicas ſi liceat, ſicuti faſciatim: & λύσιν, id eſt ſolutionem atq; explicationẽ rerum complicatarũ, quæ in exitu eſt. Poſteriores cataſtrophen appellarũt. traiectionem verò illam, qua partes haſce coniungit, μετάβασιν, hoc eſt tranſitionem. Quæ tamen partes in poematis compluribus inueniuntur. ac ſemper quidem in Epigrammate quod alicuius momenti ſit. Species verò Tragœdiæ facit quatuor. Vnam πεπλεγμένην, id eſt implicatam euẽtis & agnitionibus: vt Iphigeniæ & Oreſtæ. Secũdam παθητικήν, vt Aiacem. Tertiam ἠθικήν, vt Philoctetem Sophoclis. Quartã non deſignat

A per formas, ſed indicat: Qualis, inquit, Prometheus, & quæ apud inferos agũtur. In iis deorum perſonæ erãt: & omnino ab humanis abhorrentia ſpectacula. Quam partitionẽ accuratius obſeruare nos decet. nánque ad hanc rationẽ aliæ quoque ſpecies inuehentur. quippe ἁπλῆ, id eſt ſimplex ac deducta. cuiuſmodi pleręque Æſchyli. ea enim quæ inſcribitur Perſæ, penè ſimplex narratio eſt. Item erunt quædam compoſitæ ex lætitia & luctu: vt ex Ægiſthi interitu Electræ exultatio. Alię totæ luctus: vt in OEdipo. Nonnullæ totæ lætæ: vt Sophoclis Philoctcta. Sed & illarum quædam omnibus communes ſunt. quæ nánque Tragœdia non eſt παθητική, aut ἠθική; eſt enim vtriuſque affectus pleniſsima Prometheus. Eſt eadem valde πεπλεγμένη, atque ex ma-

B ximè contrariis quidem. nam & vagus error Inachidos eſt, cum Promethei affixione Et Prometheus ſemideus interit, vbi prædicitur iuuẽcæ ἀποθεώσεως. ἦθος verò expreſsio planiſsima ex fabro Vulcano, Mercurio caduceatore, Neceſſitate, Promethei obiurgatione, atque etiam exprobratione, denique Inachidis conqueſtione: vbi & πάθη ſunt valde miſerabilia.

AN FIGVRÆ DICTIONIS AD HISTRIONEM PERTINEANT. CAPVT V.

HAud parum operæ poſuimus in iis præceptionibus, quibus ad ornatum inſtituti noſtri, dictionis figuræ cõtinerẽtur. Ariſtoteles tamen ait non

C intereſſe poetę, ſed hiſtrionis. non enim eſſe officii noſtri ſtatuere quid ſit ἐντολὴ, εὐχὴ, διήγησις, ἀπειλὴ, ἐρώτησις, ἢ ἀπόκρισις. cui ſentẽtiæ quo minus aſſentiamur, non pauca efficiunt. Principiò negamus iuſsionem, votum, narrationem, comminationem afferre orationi faciem aliam ab ea quæ vulgo vſui eſt. at hæc erat figuræ definitio. Deinde etiam ſi ita ſit: non tamẽ à poetæ & cognitione & vſu aliena eſſe debere. tum autẽ in geſtu haudquaquam conſiſtere optationem, ſed in eo verbi flexu, quẽ Modũ Grãmatici nominarunt. Præterea nihil agit hiſtrio niſi quod accipit: atq; eo quippe modo quo à poeta factum, figuratum, diſpoſitum eſt. itaque ne id quidem

D quod ibi additur, ad rem facit. Ait Homerum à Protagora caſtigatum, quòd vbi proponere debuerat, inuocauit. Nihil, inquam, ad ſententiæ confirmationẽ. quin potius oſtenditur, inuocationem aliam eſſe à propoſitione: neque per geſtum aut actionem, ſed per modum precandi atque indicãdi eſſe diuerſa. Quo tamen ex loco elicias Latinorum tum morem tũ iudicium: qui hac in parte Protagoræ cenſurã libentius quàm Homeri legem ſunt ſequuti.

DE DICTIONE. CAPVT VI.

QVomodo diceremus ea quæ fuerint excogitata, ſatis plenè demõſtratum eſt à nobis. Ariſtoteles quũ hoc ageret, partitus eſt voces in hæc, κυρίων,

γλῶτταν, μεταφορικὸν, ἐκπεποιημένον, ὑφῃρημένον. quare quod negabat λέξεως σχήματα poetices eſſe, nunc euertit. hæc nánque poſteriora, dictionis figuræ ſunt. Omnis enim vox aut eſt propria, hoc eſt ex vſu cõmuni eius nationis, cuius eſt oratio poetæ: aut eſt alia facie, ídque nõ vno modo. quippe aut eſt peregrina: hoc ille γλῶτταν vocat: quià duæ fuerunt linguæ, Dorica & Ionica: aut eſt gentilis, ſed efformata tamen. nánque aut non mutata facie proportionẽ habet ſignificationis: hæc eſt metaphora. Ridere enim Latinum eſt: at Ridere prata, ita Latinũ, vt aliud à proprio ſignificet. Aut mutat faciem duobus modis: nempe quãtitate vel variata, vel nõ variata. Manente eadem quantitate, veluti quum literarum fit trãſpoſitio, vt λακέρυζα, κλάρυζα: & verborum, vt *Tranſtra per & remos*. Mutatur quãtitas additione aut exemptione. Additio fit in principio, medio, fine: ſic & ademptio. quorum exempla habes apud Grammaticos. Γλώττας ille ponit exemplum σίγυνον, quod Cypriis lanceolam ſignificare tradiderũt. Galenus Theſſalis λιμένα eſſe, quod aliis ἀγορὰν. at λιμὴν aliis portus: legimus alibi σαβύλω, aliàs ζεβύλω apud Syros: Horum multa ſunt apud nos: *Geſa, Gaza, pero, caterua, magalia, mapalia, meddix, ſuffex, ſagmen, tiara, dolones*, alia. Huius figurę proportionem præ ſe fert Archaiſmus. *-cui me fortuna precari*, *Tibi decet*, *Silicernium*, *Nuci*, *Pipulo*. Sic νέποδες apud Homerum, quod præter cæteros etiam Galenus animaduertit. Peregrinitatẽ irridet Plautus in Trinummo. *Tammodo*, inquit, *Praneſtinus*. Γλώττῃ etiam vtitur, quum dicit *techinam* pro dolo. Et λῆρον λέγειν, & ῥύοιτο, ἵνα κἀγὼ ῥυσαίμην. ſed vrbanius diuinus vir in Poematio, *Aedon* pro Philomela. habet enim neſcio quid ſuauitatis. & in quarto conſummati operis, *hyalum* pro vitri colore poſuit, tanto iudicio ac venuſtate, quanta fuit à Grãmaticis ignorata. ſic in quinto, *acta* pro litore. & ad eundem ſignificatum, *-actæo Aracyntho* in Corydone. Habes præter hæc coniunctiones & ſeiunctiones verborum. *Antemalorum.*

Quæ me cunque vocant terræ.

DE CHORO VETERIS COMOEDIAE. CAPVT VII.

Qvemadmodum à primis rudimentis fecerit Tragœdia progreſſus, non latuiſſe hominum obſeruationes atque memoriam ſcribit Ariſtoteles: propterea quòd id genus poematis ſummo primarióque in honore fuerit apud Athenienſes. Videtur autem ex Satyra Tragœdiã ille gignere. quod ſi ita ſit: iam de nomine ambigendum non eſt. Quid enim eſt aliud Satyrus, quàm hircus? ex ridicula igitur factam nõ ſolùm ſeriam, ſed etiam ſæuã. Iccirco à tetrametris abductum ſermonem ad Iambos. quod genus carminis magis eſſet ſtatarium. Nobis tamẽ videtur per inſtia introductam omnium actionum miſcellam cuiuſcũque generis: poſtea verò certis iudicus

A per materias argumenta ſeparata: vt alia diceretur eſſe Comœdia, alia Tragœdia. Satyrã neque parentem, neque ſobolem, neque partem fuiſſe Tragœdiæ: ſed inter atrocitatẽ à propria ſcena euocatam atque interſitam, ad leniendum exaſperatas aures animóſque ſpectatorum. ait ille tamen eò deductam ab humilioribus atque etiam ridiculis principiis. Satis conſtat ex eius hiſtoria, atque Philoſtrati narratione, rudẽ illam extitiſſe ad Æſchyli vſque tempora. Eũ primùm inconditam, ac feram immanitatem à priſcis acceptam, tradidiſſe & auditoribus mitiorem, & ſcriptoribus cõpoſitiorem. Primus enim cædes à ſcenis atque ſpectaculis abductas, ſatis habuit per nuncios repræſentare. Quũque eſſent Tragœdiæ monoproſopi, diduxit recitationẽ in diuerbia. quare declarauit πρωταγωνιστὴν eum, qui B primas ageret partes: id eſt, qui potiſsimùm, & plura. is clara atque alta voce vtebatur. Alter dictus eſt Δευτεραγωνιστὴς, cuius opera minor ac ſecundaria: vox ſummiſsior. quod & ſuprà ſcriptum eſt. Aiunt Sophoclem addidiſſe tertiam: falſò quidem. tres enim ſæpe apud Æſchylum: apud omnes etiam quatuor aliquãdo. Igitur & huic legi nomen fecere. nempe quarta quũ loqueretur, παραχορήγημα dicebatur. Author Pollux. Et profectò Varietas ita eſt poetices κοσμηκή, ſicuti Cypaſsis Corinnæ Ouidianæ. Adeò verò per gradus (velut cætera quoque vniuerſa hominum monumenta) fuit excul: a Tragœdia, vt quod in ſuperioribus fecerat Æſchylus, hoc in eo exercuerint poſteriores. Itaque Athenien- C ſes quum Plebiſcito cauiſſent, vt ex iis poetis tragicis qui vita functi eſſent, ſolius Æſchyli fabulæ recitarẽtur: huic honoris notam addidere, quum iuberent eas, non niſi caſtigatas de integro in ſcenam referri. id quod ab eius filio Euphorione ſæpe factum prodidere. Comœdię verò mutationes, emendationes, progreſſus, culturas, incrementa, perfectiones, omnia fuiſſe obſcuriora ſcribit Ariſtoteles: neque tã planè conſtare de tẽporibus atque authoribus, quæ, quando, quiſq; inuenerit, dẽpſerit, addiderit, digeſſerit: propterea quòd eius longè minus fuerint Athenienſes ſtudioſi. Quare ſicuti Comœdiam ſibi Dores vindicabant: ita ſe Tragœdiæ iacta- D bant anthores Athenienſes. Adeò verò deſpectam fuiſſe operã Comicorum ſcribit ille: vt eis ſerò datus ſit chorus à magiſtratu. Hæc verba quum interpretes docti, & boni viri explicarẽt: arbitrati ſunt, ob maledicentiã nõ prius in ſcenã fabulas prolatas, quàm recenſuiſſet chorũ princeps ciuitatis: qui ἄρχοντος titulo, ſummus eſſet annuus magiſtratus. is ſi chorum ſobrium atque temperatũ inueniſſet: permittere ſolitum vt daretur populo fabula. ſin acerbitatem in eo deprehendiſſet, agi vetuiſſe. verùm haud ita eſt. Dari chorus à magiſtratu dicebatur, quia ſumptui non ſufficeret poeta. Itaque ære publico id curabatur. neque verò parua erat impenſa illa: quando magnus perſonarum numerus condu-

A tendus eſſet: atque in iis Choragus & Coryphæus, vnde illi diſcerent. Oportuit enim fuiſſe bene doctos artis Muſicæ. Gratis ergo nolebant prodire, qui eo quæſtu vitam ſibi parabant. Iccirco ibi Philoſophus ait, *ἐθελονταὶ* ſeſe olim obtuliſſe aliquot ad choros, quaſi *Volones* dicas: hoc eſt, vltro, nõ quæſitos, neque allectos precio. Igitur priori tempeſtati rudes, pluris poſtea fieri cœpti pro ſcientiæ dignitate. Quòd verò ita ſit, palàm eſt ex maledicentiſsimis non ſolùm choris, ſed etiam fabulis integris: quas & dare & agere per illos ipſos licuit magiſtratus. Ea ſanè licentia ſerò ſub triginta primùm Tyrãnis compreſſa fuit. paucorum enim arbitratu res agebatur: penes quos poetarũ metus, & ius vlciſcendi ſimul erat. Nam florentibus antea populi rebus, publicæ prætorũ inſectationes & impunè exer-B cebãtur à Comœdiis, & libẽter à ſpectatoribus, propter potẽtiorum offenſiones, excipiebantur.

DE POETICES DIVISIONE. CAPVT VIII.

PEſsimo conſilio Græci Grammatici genera omnia poeſeos ad duo ſumma faſtigia retulere, quæ ſecundũ loca diſtinguerẽt: Omnis, inquiſit, poeſis aut ſcenica, aut lyrica eſt. Lyrica diuiditur in Pyrrhicã, Gymnopædicã, Hyporchematicam. Principiò in ſcena gen' omne poematis recitatũ eſſe cõſtat. deinde nõ rectè faciunt, quũ poeſim partiũtur à ſaltationibus. tũ non omnis ſcenica ſine harmonia eſt ea quæ fidibus aptabatur. Ad hæc ſaltationes quoque nihiloſecius tibiarum numeris componebantur. At tibiæ pro ſcenicis C inſtrumentis ſemper habitæ ſunt. Præterea magnus eſt poematum numerus: quorum nullum concinitur ad lyram: neque tamen in ſcenam propterea prodit, tanquam altera poeſeos neceſſaria pars: Epigrammata, Syluæ, Satyræ. Poſtremò ſunt & ad lyram dramaticæ confectæ cantiones: qualis illa, *Donec gratus eram tibi.* quin & Epigrammata quædam talia, ac ſine lyra quidem. Epopœia verò eſt & ſcenica, & non ſcenica: eadémque & ad tibiã accõmodabat ſua carmina, & ad lyram. Item non omnia ad lyram, D ſed & ad barbiton, & ſcindapſum, & citharam, & pſalterium, & fiſtulam, & phorminga, & aſſa voce multa ac maxima ex parte. Denique ſcena poſterior eſt omni poemate, præter quatuor: Græcam Satyram, Mimum, Comœdiã, Tragœdiam. quin hæ ipſæ agitatæ ſunt abſque ſcenis. Primum enim Æſchylum meditatum eſſe aiunt *σκηνογραφίαν*. Sed & ante recitatores illos Lydiaſtas, qui poſtea dicti ſunt ab Opicis Ludiones, actæ ſunt fabellæ per priuatas ædes à comeſſatoribus: quemadmodũ in primo libro diximus. Ipſe quoque Philoſophus eſſe negat Tragœdiæ partem ſcenam, cæterúmque apparatũ omnem: aítque Tragœdiam extra ſcenam eſſe nihilominus Tragœdiam. & quemadmodum diximus in primo, Laertius tradit à ſolo choro primùm actas fuiſſe Tragœdias.

Hæc ſunt quæ de poeſeos fine ac forma recenſebamus: nunc quibus cõtrouerſiis eius materia fuerit agitata, repetendum eſt.

DE NEGLIGENTIA AVT inſcitia profeſſorũ. De temporibus in pronunciãdo. De pedibus ſcenæ conuenientibus. Verſuum quorundam dimenſio ac reſtitutio.

CAPVT I, PARTIS SECVNDAE.

QVibus artibus poetarum ingenia excolerẽtur, quũ eſſet à nobis ſuperioribus libris explicatũ: non prius abſoluiſſe opus illud videbamur, quàm addita de verſibus comicis cõmentatione inſtitutum teneremus. nam de origine, generibus, partibus fabularum, quæ in ſcenam afferrentur, & ab aliis olim, & à nobis ipſis perfecta diſputatione, in animo habebamus totũ hoc negotium legare iis qui de pedum quantitate, déque verſuum ratione conſcriberent. Verùm quum & maximus vir Eraſmus, & poſt eum plerique alii ita hanc conficere prouinciam aggreſsi ſint: vt & ille his non pauca reliquiſſe, & hi eadem illa aut neſciſſe, aut præteriiſſe videantur: coactus ſum hac quoque opera tenuiore poetã noſtrum eo prouehere, quò illorũ auſpiciis fruſtra peruenire tentaſſet. Ac ſanè ipſa dimenſionum cognitio cùm eſt per ſe neceſſaria, tum etiam ſi non eſſet, videntur tamen viri illi talẽ effeciſſe: ſiue ad eorum magnitudinem intueare, quã ad huiuſmodi lucubratiunculã demiſiſſent: ſiue negligentiam ſpectes, qua mutilã deprauatámq; relinquerent.

Ac primùm quidẽ quam Eraſmus affert, vereor vt accipienda ſit dubitatio: Sit nécne certis pedibus aſtricta Comœdia. nam quanquam videtur hoc dixiſſe Quintilianus: non tamen pedum leges potius quàm trimetrorum præſcriptionem deſiderauit. ídque nõ in omnibus, ſed in Terentianis tantùm: quarum gratiam, quam orationis elegantia atque puritate conſequutæ eſſent, diminutam putabat licentia verſuum longiorum: quum tamen Plautus nihilo ſit in trimetris frequentior. Hoc autem amplius eadem in quæſtione peccat Priſcianus: Quoſdam eſſe, qui in Terentii fabulis extare metra negent: atque eoſdẽ tamen ait, illa quaſi arcana quædam, ſibíque ſolis cognita profiteri. Quid enim eſt hoc? negare numeros in verſu quopiã: eoſdémque numeros in eodem verſu ſe ſolos dimetiri poſſe. Hanc ſentẽtiam more ſuo de illo mutuatus Eraſmus commodiorem fecit. diuidit enim eam: eiúſque partes ad diuerſa refert iudicia. Alios inquit negare: alios quaſi inutilem eiuſcemodi exiſtimare inueſtigationem. Quorum vtrunque quum ipſe reieciſſet: quod erat priore loco, meritò quaſi iudicatum omiſit. Alterius autem rationem hanc reddere inſtituit: Non operam perdere nos indagandis verſuum generibus. Tali enim diligentia effici, vt quæ librariorum incuria tranſpoſitæ voces ſint, ſuis ex ſedibus reſtituantur. Ego verò neque hoc eſſe video

neceſſarium,

neceſſarium, & plus cōferre ad ſolutæ orationis libertatem. Nam neque vbiuis tranſpoſitæ voces, verſus tollent connexionem: & frequentiſſimè deprehendimus, ob numeri neceſsitatem itâ tranſpoſitas, vt ſi eandē ſentētiam in epiſtolam ſis allaturus, cogaris aliis ſedibus digerere: veluti quum Terentianus Simo ait,

Si ſenſero hodie quicquam in his te nuptiis
Fallaciæ conari, quo fiant minus.

Nam priore verſu multa inuertas ſine diſpēdio numerorum. in altero autem & quotidiano ſermone, & forenſibus contētionibus aliter loquare. Itaque ſi librarii ita ſcripſiſſent,

Fallaciæ conari, quominus fiant, ex eorum temeritate hoc fructus capiamus, vt minore negotio imitemur. Hoc igitur non negamus: verſuum legibus duci nos ad verborum ſedes inueſtigādas: ſed in eo vllam eſſe vtilitatem, hoc verò negamus. imò conducere interdum magis, ſi tranſpoſita ſint: quo ordine orationem noſtram inſtituamus. Sed profectò hac opera plus fuit laboris ſumptum, quàm captum emolumenti: vt non ſine cauſa miraremur, ſummos viros tantùm ſtudii in dimetiendis illis verſibus poſuiſſe, Priſcianum, Donatum, Aſprum, Iubam, Scaurum, Probum, Sulpitium, Varronē ipſum. quorum ſrequentiæ quum mihi in mentem venit, apparet illico aut obſcura diligentia, qui infecto negotio eguerint ſucceſſore: aut res ipſa perdita, quæ vel ab vno alteróve tantorum virorum nequiuerit confici. Quare ea quoque cauſa, ſed potiſsimùm ea, inquam, eſſe potuit, vt ad hanc contemplationem ſtudium noſtrum adhiberemus. neque enim ſola res petenda iam nobis eſt, ſed ipſa contentione de clariſsimis viris victoria reportanda. Atque vt eorum iudicia hac quoque in parte emēdemus, ſimul ad parem operam incitemus ingenia literatorū: qui non minimā pronuntiandi rationem ex hac cōmentatione conſequi ſeſe poſſe intelligant. quemadmodum vbi animaduerterint neque aſpirationem, neque ſibilum, neque mutā inter ſe conſpirare valuiſſe, vt prima ſyllaba in voce *iſthic* produceretur. corripitur enim in Aſinaria,

Quid iſthuc eſt? aut vbi iſthuc eſt terrarum loci?

Qua in voce qui putant ſibilū extrudi pronuntiando, neque morem ſeruarunt, neque etymologiā obſeruarunt. Æoles enim, quos Latini maximé ſunt imitati, quod alii ἐσθλὸν dicerent, ipſi ἐσλὸν pronunciabant. Ita in verbo *iſthuc*, ſatius fuit mutam abiicere. & fuit ratio: nam *is* pronomen integrum manet: cauda illa, quam nonnulli ſyllabicam vocant adiectionem, nullo diſpēdio expuncta, etiā leniori locū relinquit cōiunctioni. Præterea multis in locis animaduertas, poſitura conſonantium non produci vocalem: ſed ſuapte natura niti breuitate: vt *in*, *ſed*, *ad*, *quod*, *aliud*, *ſimul*. in quibus qui exiſtimarunt oportere poſtremum elidi elementum, vehementer errarunt. Sed longè facilius videtur admitti poſſe breuitas in diſiūctis, quàm vbi in eadem dictio-

A ne coniunguntur. minus enim cohærent. At in coniunctis ita pronunciabant, vt poſitura nihil adderet moræ naturali breuitati. Sic *inſidias* & *inferos* primam producere dixerunt: *indicationem* autem & *incautum*, corripere. quare ſi hoc vno in tractu atque tenore faciebant: multò commodius interiecto eo interuallo, quod ſeparatis vocibus debetur, efficere potuere. nam ſi dicas *in ſano*, atque ibi præpoſitio breuis ſit, quæ in ipſis compoſitis lōga extitiſſet: quātò facilius breuis erit, ſi dicas *in diem*? quæ ſi componas, breuem quoque retinent. Exēpla verò huiuſce pronunciationis tot ſunt, vt non tam omittendis, quàm afferendis locis culpā mereri poſſe videamur. Non diuerſæ, non eædem geminatæ vſum illum corrumpere aut impedire valuerunt.

In Captiuis,

B *In occulto miſeri victitant ſucco ſuo.*

Primus pes eſt Anapæſtus: quia *ob* natura breuis. In Pſeudulo & hoc cōparet: id quod poſtea dicemus de proceleumatico,

Ædium dominum lenonem Ballionem quærito.

Nona enim ſyllaba cum tribus ſubſequentibus pede vnico amplectitur. In Milite,

Et quidem adepol omnes mores ad venuſtatem ingiter.

Tres priores ſyllabæ in voce *venuſtatem* anapæſtum conficiunt. Natura nánque breuis eſt ſecunda, ſicut in *Venere*. ita etiā in *tempeſtate*, quia in *tempore*. In Epidico,

Illam ridibundam atque hilaram huc adducit ſimul.

Primis tribus ſyllabis conſtat anapæſtus.

In Aſinaria,

C *Sed quid ego ceſſo ire ad forum, quod inceperam?*

Ex duodecima & duabus ſequentibus anapæſtum vides. In Caſina,

Nunc ne tu reſpondere poſtules me tibi.

In verbo *poſtules* prima corripitur: quia à *poſſum* ducitur: hoc autem à *pote*. Quare miſerum verbum *poteſt*, miris modis decurtarunt: vt in Trinummo,

Poteſt fieri prorſus quin dos detur virgini.

Vbi ex quatuor primis proceleumaticus fit. hæc igitur in coniunctis. In diuerſis autem penè infinita. Pſeudulo,

Lubet nunc venire Pſeudulum ſcelerum caput.

D Primus anapæſtus. Captiuis,

Vel extra portam trigeminam ad ſacculum licet.

Vox *ſacculum*, dactylus, ſi nolis creticum: de quo mox. Par iudicium etiam ex Gurgulione,

Sitit hæc anus? quantillum ſitit? modica eſt. capit.

Octaua ſyllaba cum duabus ſequentibus efficit aut tribrachum, aut creticum. In eadem,

Sedatum te. quàm longè à me abeſt? lumen hoc vide. Septima ſyllaba colliſa, præpoſitio & pronomen & verbum faciunt dactylum: & alterum dactylum tertia & ſecunda à fine, aut duos creticos. Rurſus,

Sed grandiorem gradum ergo fac ad me obſecro.

Quinta, ſexta & octaua, eliſa ſeptima, anapæſtum creant, aut dactylum, aut potius tribrachum, ſi nolis creticum. Quippe quinta breuis natura,

octauam vulgò rentur longam, vnde fiat anapæſtus. Aliquis putarit primam longam tot conſonantibus, fruſtra: ex quibus ſperet dactylũ. nos in Originibus oſtẽdimus *ergo* Græcam eſſe: vbi obiter deprehendes *fac* longum, contra Grammaticos recentiores.

In Adelphis eſt tribrachus in tertia ſede,

Indicio de ſe ipſe erit. vos eritis iudices.

Duo dactyli ex eadem fabula,

Ille futilis, ſomnium. ſineres verò illum tuum.

duo, inquam: illo, *ſomnium*: & illis, *verò illum.*

In Hecyra anapęſtus ex ſexta ſyllaba, ſeptima & nona, octaua eliſa. verbum enim ſubſtantiuum corripit.

A` Myrrhina hæc ſunt mea vxore exorta omnia.

In Amphitruone dactylus,

Inimicos oſa ſum ſemper obtuerier.

nam *ſemper* primam producit natura. fuit enim *ſemiopere*: ſicut *toper, toto opere. nuper, nouo opere.*

In Aſinaria,

Deam ſibi innocet quam lubebit propitiam.

Sexta, ſeptima, octaua, tribrachus. non enim auſim exterere ex verbo *innocet*, tertium elementum quaſi digamma Æolicum, quod alibi fecimus. Eſt enim ἀπὸ τὸ βοάω. In Caſina duo,

Aut quaſi lumbricus terram quidem te poſtules.

Primus dactylus, quia dicebant *quaſe*: ſicut *niſe, ſibe, bere*. Alter tribrachus, octaua, nona, decima. Ex eadem anapæſtus,

Quid facies? concludere in feneſtram firmiter.

Sicut in Rudente,

Illuſtriores fecit, feneſtraſq; indidit.

In Aulularia dactylus,

Ædepol mortalem parcè parcum prædicas.

Neque enim placet aduerbium illud iurãdi per conciſionem pronuntiatum. Quid enim eſſet *Æpol*?

De verbo verò ſubſtantiuo multa quoque ſunt exempla. In Milite,

Cenſen' verò adeò eſſe parcum, & miſerè viuere?

&, *Dicas vxorem tibi eſſe neceſſum ducere.*

Et in Gurgulione,

Huic anni non ſatis eſt ſoli. canem eſſe hanc quidem.

Eſt etiam operæprecium obſeruare quot interpolationibus opus fuerit in aliis vocibus ad ſuſtinendam pedum integritatem, vnde veteris pronuntiationis leges deprehendantur. nã quotus quiſque hactenus putauit mediam natura corripi in hac voce *voluptas*? At corripitur. id quod & exemplis & ratione manifeſtũ erit. Sanè *volupe* & *peto* confecerunt nomen illud: quæ vtraque tota breuia ſunt. Quamobrem inconſultò, vt ſæpe, Eraſmus ſuſtulit vocalem de medio ex illo Andriæ,

Quod voluptates eorum propria ſunt. nam mihi immortalitas.

Non nihil ſanè ſit, ſi mihi fuerit ita pronũtiandũ, *volptas*. nihil enim ad Theutonicũ ſonũ accedere poteſt propius. Hoc igitur vt effugiamus, conſtituatur in prima ſede, ex iis quæ poſuimus præceptis, anapæſtus. tribrachũ tamen eſſe con-

A ſtat ex multis aliis locis. Sunt verſus in Caſina quatuor,

Sine tuos ocellos deoſculer voluptas mea.
Quid deoſculer te? quæ res? quæ voluptas tua?
Et meis inimicis voluptatem creauerim
Ob iſthanc rem quin te deoſculer voluptas mea.

In Rudente,

Eat in Siciliam: ibi eſſe homines voluptarios.

In Pſeudulo,

Minis viginti vendidit voluptas mea.

Animaduertemus pręterea quàm celeriter multas vocales pronuntiando expediuerint, vt etiam cum ſequentibus confuſas obſcurarint. veluti in illis, *ſcias ſuæ, tuos, fuit, dies, deos, prius*: quæ omnia fiebant monoſyllaba. ſed & in aliis vocibus, quemadmodum in hiſce exemplis deprehenſum eſt. Ciſtellaria,

Perſequar hæc. iam hoc loco cum altero conſtitit.

B Non potes dimetiri quin aut bacchius ſit, aut conciſio exempta media ex voce illa *altero*. quo modo etiam nunc vulgus Italicum pronunciat.

Gurgulione,

Viden' vt aperiuntur ædes feſtiuiſſimæ?

Quatuor ſyllabæ, quæ tres primas ſequũtur, pedem vnum conſtituant neceſſe eſt. quare aut vna ex mediis eximetur: aut erit epitritus primus. melius vt primus ſit proceleumaticus. Captiuis,

Tibi ille vnicus. mihi etiam vnico magis vnicus.

Quinque primis vocalibus vnus pes fit: quippe coactis in anapæſtum. Quia *ti* pro *tibi* pronunciabant. ſic & *mi* pro *mihi*, Æoléſium more, quos imitati ſumus. Quare ex octaua, nona, decima,

C vndecima, duodecima, tertiadecima, eſt alter conflatus anapæſtus. Quod verò dixerunt de duobus comparatiuis, *potius* & *melius*, paſſa eſſe eandem fortunam, ita vt ex ipſis fierent totidem pyrrichij: non eſt verum in illo quem adducunt ex Andria,

Dabit nemo. inueniet inopem potius quàm te corrumpi ſinat.

Aiunt enim *potius quàm*, eſſe anapæſtũ. nos proceleumaticum agnoſcimus. quemadmodum in aliis multis. Nam Eraſmus quum ſedibus imparibus receptum ſcribebat pro iambo ſpõdæum, dactylum, tribrachum, anapæſtum: proceleumaticũ non rectè omiſit, qui, vt puto, memoria

D excidiſſet: creticum verò, quem ſanè putaret non admitti. nam ſi eam in ſedem poſſe duci ſperaſſet, nequaquam tam multa carmina ſubuertiſſet. Proceleumaticus autem quum proximè ad naturã dactyli accedat: tribus modis ſonum ſuum explicat. Aut enim mollis eſt, atque adminiculis quibuſdam dactylo ſimilior effectus: vt *Genua labant, ariete, parietibus*. duabus enim vocalibus conſtitutis, prior conſonãtis vim quandam videtur obtinere. Aut eſt apertior: vt in verſu Enniano,

Capitibus nutantes pinus, rectaſq; cupreſſos.

Aut eſt coactus, ademptis conſonantibus, quibus ſyllabarum breuitas impeditur: qualis eſt in Andria,

Sine inuidia laudem inuenias, & amicos pares.

Itaq; hunc ad verſum quũ perueniſſet Eraſmus, neque in eo vellet metiri proceleumaticũ, quem in ſuis legibus nõ recẽſuiſſet: & putaret duriuſculè fieri, ſi Æolicũ digãma tolleretur, vt proceleumaticus exiret: ſuſtulit alio conſilio. quippe vt exciperetur tribrachus in duabus ſyllabis primoribus huius nominis, *inuidia*: & ex duab' poſtremis vocalibus vna ſyllaba cõcreta eſſet. Cæterũ vt in natura, ita in arte illius imitatrice nobis faciendũ eſt: nihil enim vel otioſè, vel ſuperfluò agere. Igitur vt conſtet ratio dimenſionis, ſi recipias proceleumaticũ: vnum tantùm moliris, quũ aufers digãma. ſin malis tribrachũ: tum & hoc idẽ tibi curãdum eſt, vt amoueas: tũ præterea duabus confertis ſyllabis deformanda vox. Quòd ſi (ac verius quidem fortaſſe eſt) ita pronũciemus, vt ex iis duabus vocalibus prior quaſi conſonantis obtineat ſonũ: iam ille primus pes, non amplius ſit tribrachus, ſed anapæſtus. nam hunc ad modũ pronunciari, & in quibuſdã proceleumaticis oſtẽdimus, & apparet ex ſpondæo illo coacto poetæ,

Stellio, & lucifugis congeſta cubilia blattis. (ti.

& apud Horatiũ, *Vt Naſidieni iuuit te cœna bea-*

Oportet enim eſſe quadriſyllabum nomen, vt tolerari queat alio verſu. non autem pudenter inuertère Grammatici ſic, *Naſidieni vt iuuit*. ſicut, *Naſidienus ad hæc*. Sic & Catullus, *pituita*: primam quum produxit, *Muccuſq; & mala pituita naſi*. non corripuit Horatius, *Niſi quum pituita moleſta eſt*. Sed triſyllabũ poſuit ita, vt medium elementum, Æolicum fiat digamma. quod & elicitur ex A Elii Stolonis iudicio, qui à petẽdo vitã, duci ratus eſt. Verùm quod in *inuidia*, fecit, vt vnã ex duabus efficeret ſyllabam: commodius feciſſet in *iniuria*, illo verſu, *Quo iure quaq; iniuria præcipitem me in piſtrinum dabit?* Id quod ſi animaduertiſſet, non auſus eſſet eximere pronomen illud *me*, quod magna cum emphaſi ac geſtu ad timorem perſonæ poſitum eſt, & in omnibus legitur exemplaribus. Proceleumatici verò habes exempla tam frequentia, vt penè legitimi, non ſubdititii eſſe videantur. Ex Andria, *Mala mens, malus animus: quem quidem ego ſi ſenſero.* &, *Tibi generum firmum, & filiæ inuenies virum.* Qui mollior eſt in hoc ſecundo, propterea quod, vt diximus, *mi* & *ti* monoſyllaba fuere: ſicut & *tu, me, te*. Quod & alibi ſæpe, & in Gurgulione,

Curato, ego tibi quod amas, iam huc adducam.

In Aulularia,

Eam ego hodie faciam vt hic ſenex de proximo.

In Aſinaria dubitari poteſt an ſit proceleumaticus. Nánque in verbo *oſtende*, prima producitur natura, (phum.

Agedum iſtum oſtende, quem conſcripſiſti ſyngra-

Commodius cõcìdes illud præteritum ſic, *conſcripſti*, ſicut mox *ſcripſti*.

Vnde pituita dicatur.

De cretico autem, quẽ iſti omni conatu ſubterfugère, pluribus tum rationibus, tum exem-

A plis eſt diſputandum. Nam ſi in Heroicum admittitur: ſi in Tragœdia, quod eſt poema clarum, nobile, elatum, caſtum, locum inuenit: quare in medium ac vulgatum ſermonem non recipitaur? eſt ſanè apud Poetam,

Et naufragum Scyllaceum. Dicent non fuiſſe librum emendatum. at Vari ac Tucæ iudicio emendatum fuit hoc, quod relinquerent. at eſt in emẽdatiſsimo, quod ſuprà adducebamus, ſi audias ſine interpolatione,

Stellio, & lucifugis. At etiam illud exiſtimat Terentianus, non autem dactylum,

Inſulæ Ionio in magno. At eſt apud Euripidem in Ecuba,

Δυοῖν δ' παίδοιν δύο νεκρὼ κατόψεται.

Quum dicere licuiſſet, παίδοιν δυοῖν. Itaque nos quoque in Nemeſi ſtuduimus & auribus & grauitati, *Heu genus nefandum!* Poteramus enim, *Heu gens nefanda!* Et alio loco poſuimus *ſiniſtra*, potuit dici *ſcæua*. Cæterùm perpaucis aures poeticæ datæ ſunt. Præterea ſi dactylus & anapæſtus in iambi loca ſuffecti ſunt, quorum vterius vna illum & ſyllaba & tempore ſuperaret: quare eam licentiam ſermonis eadem puritas nõ coegerit recipere quaſdam voces, in quibus eſſet creticus? præſertim quum ex ipſis ſolis aliquot integri verſus conſtent. qualis in Andria, *Vt malis gaudeant, atque ex incommodis.* Nam & prior coniunctio producitur poſitione poetæ arbitratu, & poſterior primam habet longam eadem lege. præpoſitio verò breuis eſt natura, ἐξ. Ad hæc ea nomina & verba, *Deus, dies, fuit, mea, tua, ſua*, & eiuſmodi de quibus ſuprà diximus: eò pertinent vt quum collectionem in vnam ſyllabam patiantur, doceant nos in cretico idem quoque fieri poſſe, vt emolliatur pronunciatione. Quis verò paulò diligentior non animaduertat antibrachium eſſe apud Homerum: αἰγυπτίου: in tam nobili verſuum genere. & rurſus, αἰδρῶτι τε, ſi ita legas, non αἰδρειῶτα. Et ex bacchiis omnib' tres toti Plautini in Amphitruo-

Nec æquum, anne iniquum imperet, cogitabit. (ne,

Ergo in ſeruitute expetunt multa iniqua.

Habendum & ferundum eſt hoc opus cum labore.

Quas rationes Eraſmus ſi notas habuiſſet, non tranſtuliſſet, *ex*, præpoſitionem in Andriæ prologo ſic,

Qui bene vertendo, & eas deſcribendo malè, ex Græcis bonis Latinas fecit non bonas.

Quod equidem vt non improbo: ita conſilium non laudo, quo eſt adductus vt id comminiſceretur ob amphimacrum vitandum. qui ſi his rationibus non acquieſcat, exemplis ſaltem cedere cogatur. Hæc verò quum eſſent propè infinita: multa omiſi tamen, in quibus tergiuerſari poſſent: & alia quanquam firma penè innumera, ne tædium parerent. paucis ergo contenti ſimus. Ex Hecyra igitur quum illud poſſemus adducere,

Eam calamitatem veſtra intelligentia:

ſuperſedebimus duabus de cauſis. tum quia

Ipſe liquidam non geminat in poſtrema dictione: tum quòd nos pronomen primo loco poſitum, monoſyllabum agnoſcimus. quare audiamus ex Aſinaria,

Fortè ſi tuſſire occæpſit, ne ſic tuſſiat.

Nec repugnarim ſi velit ita legi, *Fors ſi.* nam is erit magis ferendus, quàm qui putabat *ſi* corripi. id quod non fit, vt in compoſitis, *niſi, quaſi, ſiquidem*. Acrius tamen intuenti neutrum probabitur. ſed *Forté*, pyrrhichium putandum, περὶ τὸ φέρον. In Gurgulione manifeſtius,

Peruelim ſepultam. ſed quum adhuc naſo odos meo.

Odos enim vltimam producit natura.

Ex Andria, (*eſt.*

Siue iſta vxor, ſiue amica eſt, grauida è Pamphilo

Quo è verſu creticum vt tolleret, non veritus eſt vniuerſæ orationi detrahere ornamentum: pronomen illud ſcilicet, quod in ſecũdo ſtatim loco legitur. Ex Eunucho duo,

Quæ cum amatore ſuo quum cœnant, liguriunt.

Nam hîc effugere non poſſumus, quin aut prima in ſede creticus ſit, aut in quinta. Etenim ſecundam vocem ſi non collidas, ſed integram relinquas (id quod frequenter fit: vt apud Horatium, *Si me amas.* & Plautus ſibi licere voluit in Pſeudulo,

Si de damnoſis natis, aut de amatoribus:)

creticus ſit ineuitabilis in quinta. Prima nánque pedis illius ſyllaba lõga eſt natura, non poſitione. quippe *cœnare*, mediam natura producit. Si verò collidas, tum in prima ſede hoc eueniat. Poteram & illum adducere ex Heautontimorumeno,

Ita ne comparatam eſſe hominum naturã omnium.

Quem qui trochaicum rentur, nugas agunt. potius ad ſuperiorum cenſum deducendus: quorum ratione vox illa *comparatam*, primam corripit. In Adelphis, (*ſequi.*

Quam aut hîc non manere tandiu, aut nunc per-

Eſt enim *nunc*, νῦν circunflexa: igitur & natura longa. Quomodo in Eunucho ad trochæos confugiant ibi?

Sed neminem curioſum interuenire nunc mihi.

Quem pro ſenario imprudenter nimis metitum ſeſe Eraſmus putat. In Aulularia,

Nempe ficus dicis. quid hîc? non poterat de ſuo?

Aduerbium enim aſſeuerationis à Græco ductum ναὶ, producit natura primam. Quis verò eximet à cretico illum in Trinummo?

Sit taciturnitati clam fidei ac fiduciæ.

Niſi qui ad miſeram trochæorum aram confugerit. Quare illo obruantur ex Gurgulione: quem iambicus quin ſit, vt ſeſe in omnia vertánt, efficere nequeant,

Liberi lepos. vt veteris vetuſti cupida ſum.

Non minoris efficaciæ in Amphitruone,

Conferas ſermonem, nec ioco, nec ſerio.

Atque initio quidem arbitror vocalium imbecilliorum mollitie factum, vt ſubirent pedes alieni. ſic dicimus, χειὼ, πολλιτάδω, πόλιος, πλίον. etiam vt bacchius receptus ſit illo verſu, hac eadem ratione,

Et laneis ocreas lento ducunt argento.

At hunc verſum ſpondaicum exiſtimat Diomedes vir doctus, non malè: vt mollior vocalis ſubeat fortiorem. Sic creticum interpoſuit, vt ſpondæũ faceret in verbo *aureo*. Quòd ſi in Tragœdia cretici ſunt, in heroicis bacchius & antibacchius, vt tum Homeri, βορέος, tum Virgilii, *fluuiorum*, taceam anapæſtum: non videatur fuiſſe tot monſtra neceſſaria, quot iſti eximendo elementa crearunt in *quidem, ficus, ſimul*, atque aliis. neque excludendas integras fuiſſe voces, aut alias ſpurias ingenuis ſupponendas: id quod feciſſe Eraſmum & ſuprà declarauimus, & in aliis oſtendemus. Ad quæ antequam accedamus, de anapæſti quoque, vt de cæteris, receptione dicendum eſt. de quo Priſcianus quum ſcriberet, excidit ei ſententia ſanè abſurda: Erit, inquit, probabilis iambicus verſus, & Tragœdiis aptus, ſi ſecundum & quartum pedem, non alios feceris quàm iambos, aut eum qui tribrachus eſt, aut anapæſtus: quoniam ſunt pares. Qua enim lege fretus anapæſtum tribracho pacem dixit? nam quod ait, etiam ſedibus paribus anapæſtum ritè collocari, verum eſt. ſic enim multis in locis deprehendes: vt ſuperflua ſint exempla. In Pluto,

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ᾽ ἐστὶν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί.

Et bis in eodem,

Οἱ δ᾽ ἐξετράποντο, κοὐκ ἐδόκουν μ᾽ ὁρᾶν ἔτι.

Verùm hoc eſt illi adeò frequens, vt nullus pudor Latinis ſit iam futurus, quibus linguæ ratio perſuaſit, ne hoc attentius curarent: præſertim quum in Tragœdia quoque hoc admiſerit, grauius ſanè ac longè caſtius poema. Obſeruantior Sophocles: Euripides minus obnoxius. minus enim parcit illis ſedibus,

Γλῶτταν δ᾽ ἐπιρρέουσαν ἰδίᾳ τῆς φρενός.

Neque ſolùm in illis anapæſtum: ſed & in vltima in Oreſte.

Αὐτουργὸς, οἵπερ καὶ μόνοι σώζουσι πόλιν.

Quem ſi tribrachum eſſe arguteris: ſyllabam nunc reſpicias, non legem illam qua vltima indifferens habetur.

Hunc Euripidæ verſum ita legimus in noſtro manùſcripto. Impreſſum habet γῆν. At Æſchyli quoque eſt tribrachus in Prometheo,

Οἷς μὴ πελάζειν, ἀλλ᾽ ἀλιστόνοις γύποδας.

Quod verò ſuprà dicebamus: tolli Æolicum elementum aliquando: cuius exemptione detur locus ſyllabis pedes cõficientibus, multis exemplis obſeruari poteſt. Cæterùm nequaquam ex Phormione, quemadmodum prædicabant illo verſu, *Qui ſæpe propter inuidiam adimunt diuiti.* Erit enim proceleumaticus ex ſeptima, octaua, nona, vndecima, eliſa decima. Sed tutius ex illo,

Liberius viuendi fuit poteſtas. nam antea.

Neque temerè, eſt enim *viuo*, Græcum βιῶ. Cui quum ſit additum digamma, quare non & auferatur? vt quod ſonus poſuerit, lex ſuſtulerit. Sic in Pſeudulo,

Bones

Boues qui conuiuas faciunt, herbasq; aggerunt.
Nam quemadmodũ in libris De cauſis,& in Exercitationibus dictum eſt, puto non admodum vegetam, contentámque fuiſſe literæ illius pronunciationem. ſicuti neque in *ouo*, neque in *oue*. quæ vt apud noſtrates Germanos aſperrima eſt, ita Vaſconibus penè vocalis, non conſonans: nedum vt duplex vſpiam ſit. Sed nequaquam par fuit ratio aut neceſsitas, vt elideretur idem digamma in verbo hoc, *inueniet*: co verſu ex Andria, quemadmodum iidem commenti ſunt,

Dabit nemo. inueniet inopem, potius quàm te corrumpi ſinat. Neque enim mutatur verſus dimenſio, ſiue tollatur, ſiue relinquatur: ſed in principio Amphitruonis eximitur ex ea voce, *iuuentutis*. atq; ita fit anapæſtus primus pes. propterea quòd ſecũda ſyllaba natura breuis eſt: ſicut in affini ſuo, *iuuenis*. Eadem natura & ars in illo ex Gurgulione,

Iuuentute, & pueris liberis, ama quod lubet.
Longè alia ratio in Captiuis,

Nulla ſpes iuuentutis: ſeſe omnes amant.
Nam neque aufertur Æolica litera: & prima ipſa quæ erat conſonans, fit vocalis, vt formetur dactylus in ſecunda ſede. ſic audias proceleumaticum in Captiuis,

Aliquem inuenire ſuum quicum mutet filium.
Fit enim ex quinque ſyllabis: quatuor cõſtantibus, vna colliſa, & extrito digamma. Atque hæc quemadmodum vera putẽ, ſatis dictum eſt: illud autẽ, quod aiunt, non eſt veriſimile. Ad eundem modum extrudi conſonantem illã Æolicam ex coniunctione, *enimuero*. nam quid eſſet, *enimero*? Verùm vnicam ſyllabã fuiſſe, *enim*, quũ vellent, arbitror. ſiquidem Græcũ fuit ἦν, & ἠνί. Neque repugnat longa vocalis: id quod etiã in libris Originum docuimus: ſicut neque in *crepida*, κρηπίς: neque in *venio*, βαίνω. Poſteriorem autẽ vocalem ἠνί, pro conſonante acceptã libet exiſtimare: veluti in *cui*, & *Pompei*, & *Gai*. ſunt enim monoſyllaba, ſicut & *huic*. & quod æquè durũ eſt propter ſequentem conſonantem, *huic*. At profectò quid tandẽ mirum ſit? Nonne *ſuadeo* & *ſuauis* ita pronunciantur, vt ſecundũ elementum nullum augeat numerum ſyllabarũ ad pedes conficiendos? Et quot mõſtra inuenias apud Homerum, præſertim in Odyſſea? tot iambos, tot trochæos, tot neſcio quid. Oppianus quoque μόλιβδον ita metitur, vt duas priores ſyllabas corripiat. In quarto Piſcationum,

Δελφῖνος μολίβδοιο μετὰ στόμα δέξατο πέχλον.
Vbi duæ mutæ ſunt, non muta & liquida. Sed & creticum poſuit in primo Venationum,

Ἠ' πῶς αὖτα δίδαξαν ἀπαρθενεμύκτοισιν ὀπωπαῖς.
Vbi niſi ex cauda verbi tollas duo poſtrema elementa, etiam ſibilum exterendũ eſt, vt fiat tertia dactyli ſyllaba. & ſic tamẽ legitur. Apud Apollonium quoque in ſecundo, conſiderandum eſt quis ſit pes ille primus in hoc carmine,

Ἀ'σπιχέων. ἀσπὶ δ' ὄφρα θεοῖς φίλον ἐκτελέσωσι.

A Vulgò igitur ita quoque loquutos eſſe arbitror, non laturos ſcenarum barbariẽ, quæ de medio ſumptum ſermonem vſurparent. Qua ex re non vulgaris, neque mediocris oritur dubitatio. Si illi verſuum generi licuit, vt quum vellent, ſuo modo: quum liberet, vulgatis legibus loquerentur: quare nõ & in alia poemata ius eiuſmodi receptum eſt? Ergo in tãta licentia quis mirabitur, verſuum quoque multã variámque mutationem tolerari potuiſſe? quippe quum alii curtiſſimi, alii adeò longi ſint: vt mihi libeat cũ Plautino trapezita iocari, qui ſic ait,

Dum vnũ ſcribo, explevit mihi totas ceras quatuor.
Quibus dimetiendis & negotium ſibi exhibuere docti: & cauſas reddere conati ſunt conſiliorum quibus adducti ſint poetæ, hoc vt agerent. ſed quas cauſas mox videbimus. Quantus verò
B ille in Eunucho?

Et magnifica verba: verba dum ſint. verùm ſi ad rem conferentur, vapulabit.
Hic enim ſunt ſedes vndecim trochæorũ. quare hic quoque ab illis diſſentio, qui vnum eſſe verſum arbitrati ſunt. mihi ſanè videntur duo. Ac prior quidem trochaicus dimeter brachycatalecticus: alter verò octonarius. Sic enim pronunciauit, vt quum ſic dixiſſet,

Et magnifica verba: Subſtitit, affixitque ibi propoſitum in verbis. poſtea cum re ſimul ſententiam mutauit: vt pro factis facta redderet, & verba minitaretur. Priſcianus diſtinctionis cauſa breuiores inſertos verſus dicit. verùm neque ille diſtinctio hæc quid eſſet declarauit: neque nos, quid ſibi velit, ſanè ſcimus. Nam
C quæ diſtinctio debet eſſe, non ſolùm in eadem ſcena, ſed etiam perſona? quæve in primo ſtatim ingreſſu grauiſsimæ fabulæ Amphitruonis? vix in ſcena pedem poſuit, quum oſtendit ſe ſibi non conſtare. Quid diſtinguit ibi rerum, quas nullas adduxerit? aut quæ varietas in Pamphili conqueſtione: cuius vna tantùm materia, duritia patris. Ergo qui in eodem argumento, quod propoſuerat, perſtaret: quo conſilio tetrametris illud inſeruit dimetrum?

Quod ſi ſit, perto funditus.
D Alii, vt ſibi videbantur acutiores, è rebus ipſis duci nõ ſolùm pedum ſtatum aut curſum, ſed etiam verſuũ tractus prodidere: In re perturbata mutari verſus, pedéſque ipſos confundi: in celeritate trochaicos trudi: grauibus perſonis ſtatarios ſermones fieri ex ſpondæis. Afferunt huc non tam pro teſte, quàm pro iudice prudentiam Virgilianam, diuinam illam profectò mihi, ac venerabilem: qui rem verborum nitore, ac numerorum æquabili concinnitate oculis ſubiiciat. ego verò vt horum amplector diligentiam: quam tanto ſtudio in meis poematis exprimere conatus fuerim: ita in Comœdiis, in quibus iſta fieri profitẽtur, falſum ſimul atq; ſuperuacaneũ animaduerti. Nam ſi in perſonarũ ſtatibus diuerſis, ſi in continuis negotiis, ſi in fabularum partibus maximè inter ſe diſsimilibus, idem pes,

idem pedum ordo, idẽ carminum genus oſtendatur: iam nulla cauſa eſt quin horum ſentẽtia, tãquam vana explodatur. Ergo in diuina fabula ac verè Theſauro (quam leui nimis de cauſa, vt alibi dicebamus, Trinummũ inſcripſit Plautus) Protaſis trimetro iambico tota conſtat, itẽ Epitaſis, tũ Cataſtrophe. Stichus è cõtrario, tota trochaicis lõgis. In Moſtellaria adoleſcenti Philolacheti perdito ganeis, & luxu atque otio corrupto, quiſque vnam modò rem ageret, vt inſeruiret ventri, dati ſunt verſus omni pedũ penè genere pleni. Tranioni autem ſeruo trepido, in re deſperata verſus compoſiti, atque ſibiipſis conſtãtes. Seni Teuropidæ, viro graui, parco, læto, aucta re, amoto maritimorum metu periculorum, ſenarii iambici. Quid grauius Amphitruone? quid ſtatariũ magis, quàm finis fabulæ conuerſæ? concluditur tamen fabula trochaicis. In Sticho verò tam iambis potant, quàm trochæis. Gurgulio currens in re noua, nouo nuncio vehitur quidẽ trochæi rotis. at Acanthio in Mercatore, haud abſimili in re quadratis vtitur iãbicis. at iiſdem in Terentiana Phormione Geta pari in negotio. Ergaſilus verò paraſitus in Captiuis, tam trochaicis quàm aliis: qui tamen ageret ſimilem curſuram. quemadmodũ & Dinacium puer in Sticho nuncii author noui, vtriſq; miſtim vſus eſt. Præterea trochaicis Harpax Cacula militaris in Pſeudulo, dum lenonem quærit. Trochaicis Erotiũ meretrix in Menęchmis, vt obſonium comparandũ curet. at è contrario trochaicis Lyſiteles adoleſcens, & grauis, & frugi in Trinũmo & Chremes ſenex, vir bonus atque temperatus, in Andria, ſeria imprimis dẽre, paterno animo, conſtanti conqueſtione. quòd ſi ad Dauum reſpiciant, qui ſequenti ſcena iam otium atque tranquillitatem imperando ſibi, belliſsimos fundit trochaicos: iam ipſi illa de celeritate aliquid conſultius remittunt. Quid? quot quoties choros viderunt currentes? & tamen ſciunt Tribrachum ab ipſis Chorium cognominatũ. quare Sophocles in OEdipo Tyranno, accurrentem Theſeum, atque opem ferentem, trochæis adornet ex horũ ſententia: niſi eiuſdem chorus iiſdẽ pedibus claudat fabulam. Quòd ſi argutulè cõminiſcantur id eò factum, quia chorus eſſet diſceſſurus: quid Æſchyli choro faciemus, qui in Perſis ſtat, neque abit? quid Darii ſpectrũ, quod ab inferis veniens cum matre diu loquitur trochaicis? Neque ſecius Euripidæ Pylades cum Oreſte. apud quem Eteocles quoque cum Polynice fratre ad manus iã iam venturus, non alio pede vtitur in cõtentione. In eiuſdem Troadibus vnicã orationem tam iambicis, quàm trochaicis habet. verùm exemplorũ ſatis etiã ex ipſa Tragœdia. Poetas profectò iſtos comicos noſtrates, vt in mentem venerant res arripuiſſe, eiſq; numeros arbitratu potius ſuo quàm legibus alienis accõmodaſſe reor. Hi verò legumlatores noui plerique hoc ſuis ingeniis obtinent peculiare: ſemel alicubi ſiquid

A deprehẽdêre, illico pro neceſſario præcepto habent. quod hominum genus maxima ex parte piget laboris. atqui longo multòque opus eſt ſtudio, & opus conſilio prudenti: acri iudicio opus eſt. Quanquã equidem non negauerim, fabularum initiis, vbi animos aurẽſque ſpectatorum trimetris verſibus imbuiſſent: ipſi ſibi ſuo quaſi iure agerent deinceps interſperſis alicubi eiuſdem generis longioribus. idque neque ſemper, neque coactos, neque conſultò factitaſſe exiſtimamus. Fuit tamẽ hoc illis in more poſitum: vt narrationibus trimetros maiore ex parte adaptarent: neque ſolùm in Argumẽtis, aut Prologo, aut Protaſi: ſed etiã eiuſmodi perſonis attributos, quæ vel aliud agerẽt. veluti Dau' in Andria, cũ de aliis rebus loqueretur, alia vtitur verſuũ dimẽſione: vbi ad narrationẽ deuentum eſt, de naui fracta apud Andrũ, ad trimetros diuer- B titur, *Ad hæc mala, hoc mihi accedit etiam.*

Hæc Andria. Eadẽ in Epiſtolis quoq; obſeruatio. In Pſeudulo à longis in ſenarios deflectitur. In Aſinaria quoque, quod pactũ cõſcriptum eſt inter adoleſcentẽ & lenam, ſenariis expletur: quoniã ſit narratio quædã. quanquã ne ibi quidẽ ſemper. Longis enim verſibus narrat in Rudẽte Grippus, euẽtis fortunæ ſuæ ſeſe bene acceptũ: at in eadẽ, ſenex ſomniũ trimetris. Ex vtriſque verò, atque etiam aliis miſtis, Soſia Amphitruonis. tametſi vbi iam conſeritur prælium, iamborum vim atque alacritatẽ minutiore gyro flectit ac vibrat. Quum igitur tam inconſtantem legẽ videamus: vt poetis illis neque cu- C ræ fuerit vt id facerẽt: neque ſaluo puri ſermonis nitore efficere potuere, vel numeris vterentur aſtrictioribus: nos ſic inuenta, aut qualia exiſtunt, eſſe permittamus: vt ſiquid ſiniſtri ſeſe offerat, ne odioſè tanquã ius noſtrum vel perſequamur, vel etiam extorqueamus. præſertim quum licentiæ vitium à Græcis ſumptum, laxiore, vt ſolet, negligentia fecerint cumulatius. Vt non tam monſtroſi nobis verſus quidam videri debeant: quàm miraculo ii qui puriores exeunt atque commodiores. Nam ſanè vel illum primum ex Rudente, non impiger atque hiſce in lectionibus exercitatus dimetiatur,

Proh dij immortales tempeſtatem quoiuſmodi.

D An ſtatuas in vltima tribrachum tam luculẽto aditu, imò verò ipſo in limine fabulæ? non ſanè placet. An poſtremã vocẽ ita pronunties vt triſyllaba ſit? Qui fiet id? extritáne duplici conſonante? tum verò quid erit, *quoiuſmodi*? Quis ſic loquatur? quid igitur agendum? videtur mihi interiectio illa eſſe extra verſum, *Proh.* Cui ſenarius deinde ſubſtituatur. ſicuti, φεῦ & *Hui.* nam ipſam corripere ſimul & primam huius vocis, *immortales*, vt anapæſtus excitetur: mihi ſanè religio eſt. Similis verſus in aurea Trinummo, *Proh dij immortales conditionem quoiuſmodi.* & in Andria, *Nam qui cum ingenijs conflictatur eiuſmodi.* vt omnino mihi augeat ſuſpitionem diſtortæ pronuntiationis.

Illud verò quod aliqui dubitando, quidam e-
Plautinæ & Terentianæ Comœdię quibus numeris conſtent.
tiam aſſeuerando negabant, Terentianas fabulas trimetris circũſcriptas: falſum eſſe deprehendimus. Nam & apud eũ poetam plus eſſe huius carminis inuenies: & cõtrà, apud Plautum quadratos, aliáque longiorum genera frequentiora. Andria penè ex æquo diuiſa in vtranque partem eſt. haud enim ita multò ab longis ſenariorum numerus ſuperatur. In Eunucho, & Heautontimorumeno item. at in Adelphis penè ex quadrante longi ab ſenariis exceduntur. Phormionem potior ſenariorum numerus conficit. Hecyra laxior fabula, ac pedeſtrior eſt. Itaque omnium Terentianarum ad quotidianum ſermonem quamproximè accedit. eſt tamen in ea ſenariorum plus tertia parte. At contrà Plautinæ Amphitruonis & Rudentis vix totus quadrans expletur ſenariis. Aſinaria, Epidicus, quam tantopere ipſe author commendat, Moſtellaria, Menæchmi, Miles, Mercator, Pſeudulus, Aulularia, Caſina, Gurgulio, Bacchides aut ex vtriſque æquè conſtant, aut etiam minus habent ſenariorum. Captiui verò, & Perſa, & Pœnulus, plus dimidio textæ ſunt longis. Trinummus legebatur hactenus tota quadratis ferè: eam nos ita reſtituimus priſtinæ ſinceritati, vt ad quingentos ſenarios excuſſerimus. quorum tamen numero præſtant longi verſus duplo. Quã operam etiã Truculento quũ impendiſſemus, paulò minus ducẽtis reformatis: tantam longiorum inuenimus multitudinem, vix vt illorum hi eſſent pars quinta. Atque is labor haud temerè ſuſceptus eſt: quum tam facilè mendaciũ Quintiliani authoritate tegeretur. Nam iſti magni viri, dũ nihil inexcuſſum volunt, & faſtidiũt leuiora, plus vſurpant nominis quàm ponant operæ. id quod Eraſmo quoque eueniſſe tum ſuprà oſtendimus, tum ex multorum verſuum deprauatione cõſtare poteſt. veluti ex Eunucho,

Habeat deſpicatam: & qua nos ſemper omnibus cruciant modis.

Vbi genuinam lectionem deprauauit, dum fugit creticum: neque poteſt prætendere trochaicam dimenſionem. Itaque languidam atque inuenuſtam ſubſtituit vocem, *ſuſpectam*. Auxit hũc errorem maiore culpa, cùm ex eadem illum profitetur è puris creticis,

Siccine agis? quis tu homo es? quid tibi vis? quid cum ea rei tibi eſt?

Quem tamen & iambicum quadratum agnoſcas: & nulla in ſede creticum poſsis collocare. Pari infelicitate & illum ex Andria creticis concluſit, qui eſſet integer ſenarius,

In denegando modo quis pudor eſt paululum.

Reſtituta nanq; per initium prępoſitione, quam ille nimis confidẽter ſuſtulerat in prioris finem, tolles illius & errorem & audaciam: ſimul deprehendes craſſam temeritatẽ hominis, qui creticum ex tribus vocibus confectum iri ſperauit illis, *quis pudor eſt*. Verùm præceps ille fuit authoribus emendandis. nam ex Seneca verſum illum fortaſſe Publianum,

A *Arcum intenſio frangit, animum remiſsio.* ſic inuertit, *Remiſsio animum frangit, arcum intenſio.* vbi Grammaticum agit non poetam. Dixiſſet commodius, quod ad pedes attinet, ſic legi poſſe: nunc quum ſtatuit neceſsitatem, cauſam ſuam facit deteriorem. nam ad hunc quoque modum ſenarius eſt: & in aliis apud eundem authorem ſenariis non obſeruatas magis leges intelligas, quàm in Comœdiis, aut aliis fabulis. Quòd ſi acrius contemplere, longè concinnior ſententia eſt: quam deformat ille ſua ſubuerſione. Etenim ſententia tametſi æquabiliter de arcu atque de animo pronunciat per cõtraria: animum tamen ad arcum referre vult: quoniã de animo quærere ſtatuerit. Itaq; non ab eo incipere, ſed eo ſententiam terminare oportuit: præſertim quũ præter
B expectationẽ de animo ſentiat. nihil enim mirum intenſione arcũ: at mirũ remiſsione animũ frangi. Quare & creſcit oratio, & adeò vegeta eſt, vt quauis pedum diſpoſitione potior ſit atque accuratior. Adeò curioſa hæc ingenia, ſui confidentia, iudicio deſtituta, & ſe & alios fallunt.

De comicorum verſuum materia, partiúmque quantitate ſatis diſputatum eſt. de ipſarum partium numero deinceps videamus: Principiò quod ſuperioribus libris ſtatuebamus, hîc repetendũ eſt, Verſus per initia breues fuiſſe, duobus ad ſummum contentos pedibus. id quod etiam ratione comprehenditur. Partes enim toto priores ſunt. Prius caſa quàm vicus: vicus quàm vrbs. Exempla quoque in promptu ſunt.
C ſic enim ortum eſſe primium ſenarium in Apollinis pugna dicebamus: illa ſimplici acclamatione, ἰὴ παιάν.

Quam quum & iterarent & frequentarent, natum aiunt ſenarium,

Ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιάν.

Quare apud authores fabularum audias ſingulari voce contentum verſum: vt in Eunucho,

Occidi. ſed & monoſyllabum vt dicebamus, φεῦ. Et eadem geminata voce, in Pluto, ἆ, ἆ. hic quidem diſtincta, alibi coniuncta: vt in Philoctete,

Ἀπαπαπαῖ. Repetitis deinde tractibus productiores facti, Ἰοὺ, ἰού.

D Hoc quoque ita in Trinummo duplicatum fuit, vt dimeter fieret,

O Callicles, ô Callicles.

Ergo cùm duûm pedum eſſent genera: alterum motorium, alterum ſtatarium. Qui verſus è motoriis conſtarent, in iis binos pedes ſingulis collectos tractibus feriebant. qui verò è ſtatariis componebantur, ſatis habebant ſuum cuique ſedi pedem referre. In priore claſſe fuit pyrrhichius. cuius verſus Enoplios dictus fuit: quo vſi ſumus nos primi toto poematio in natalia Sileni: cuius initium,

Modò citus ego pede celere magis ago numeros.
Abeoq; Venere duce loca ſuper alia volans.

Scenici chori certis locis vt in Oreſte,

Χρόνιον ἱμάντι ποτε. Ἀνὰ κάλαμον ὑπὸ λέχεος.

Eiuſdem generis eſt iambus, trochæus, tribra-
chus. In ſecundo cenſu ſpondæus, dactylus, ana-
pæſtus, proceleumaticus, cretic', amphibrachus,
bacchius, palimbacchius. neque verò ſine ratio-
ne fuit hoc. In his nanque vocibus accẽtionum
natura quatuor aut quinque tẽporibus frequẽs
eſt. Ergo ſtatarii verſus ex pedum numero no-
men obtinuere: ita vt heroici, quoniã ſex ſpon-
dæis conſtarent, ſenarii dicerentur: motorii ve-
rò non item: qui ob celeritatẽ ſatis haberent, ex
dimidio tantùm nomen ſibi vindicare: propter-
ea quòd bini prodirent ſimul. Atque ita factum
eſt, vt quibus eſſent pedes bini, ii Monometri
vocarẽtur: quibus quatuor, Dimetri: quib' ſex,
Trimetri: quibus octo, Tetrametri: Apud Græ-
cos hæc. Latini verò his nominibus etiã alia ad-
didere: non ab dimenſionibus, quæ binos cape-
rent pedes, ſed à numero, quaternarios, ſenarios,
octonarios: tantò commodius, quum vnica tan-
tùm voce etiam imparibus conſtitutos pedibus
nominabant quinarios, ſeptenarios. Nam hos
Græci, Brachycatalectici adiectione agnoſcunt,
quanti ſint. Illud non eo inficias, carere nos La-
tina voce, vbi vnica ſyllaba vel defectos, vel ab-
undãtes deſignare volumus: quos Græci Cata-
lectos, & Hypercatalectos nominarunt. Verùm
de his alibi. Octonarios autem etiam quadratos
appellauim': quemadmodũ in cubica figura an-
guli ſunt octoni: quã quũ dicerẽt Quadrãtalem,
eodem nomine hoſce verſus inſignitos voluere.
Etenim conſtituta quadrata ſuperficies ſi fluat,
atque poſtea ſiſtatur, quadrantal creat. Quam
ob cauſam corpus hoc Latini Græca voce Teſ-
ſeram vocitarũt: non à laterum numero, vt qui-
dam putauere, ſunt enim ſex: ſed ab radice con-
ſtitutionis: ſic enim appellãt Mathematici. Præ-
terea quum ſenarii plus in vſu fuiſſent, primúſ-
que Boiſtus produxerit octonarios: eos ab ipſo
tractu longos nominauere. Ergo neque Gellius
Ennianos verſus Quadratos rectè appellauit tro
chaicos illos,

Hoc erit tibi argumentum ſemper in promptu ſitum:
Ne quid expectes amicos, tute quod poſsis agere.

Neque Varro in ſeptimo de lingua Latina illos
ex Eunucho,

Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Pyræo.

Siquidẽ Ruffinus author eſt: eundẽ Varronẽ ita
ſenſiſſe: verſum ſeptenariũ fieri, quum ad ſena-
rium pes triſyllabus adderetur: apponitque ex-
emplum iiſdem numeris ex Hecyra,

Nam ſi remittant quippiam Philumenæ dolores.

Non ſolùm igitur à ſe diſſentit ipſe, verumetiam
errat definiendo. Nam & minores ſunt octona-
riis, & maiores ſeptenariis: & triſyllabus pes,
bacchius præſertim, iambo nõ ſolùm eſt aduen-
titius, ſed etiam alterius tractus diuerſi, neque
dignus qui in Iambici definitionem admittatur.
Et ridiculum eſt, non potius ex ſeptenis fieri ſe-
ptenarium, ſicut è ſenis ſenarium: quàm è ſena-
rio, & vno pede, tãto minus triſyllabo. Sed pro-
fectò magnos viros authoritas ſæpe texit, etiam
A malè ſentientes. ſicuti Ciceronem quoque fu-
git ratio, quum in prima quæſtione Thuſculana
ſeptenarios vocat illos,

Heu reliquias ſemiaſsi Regis denudatis oſsibus
Per terram ſanie delibutas fœdè diu vexarier.

Eraſmus Varronem ſequutus Tetrametrũ ni-
hilo prudẽtius explicauit illis verbis: Iambicum
tetrametrum interdum in fine fraudari vna ſyl-
laba producta penultima: quoties Iambico di-
metro accinitur dimeter catalecticus. Nam quid
attinebat dicere penultimam productam? Ne-
que enim neceſſarium hoc eſt: quo loco & tri-
brachus eſſe poteſt, & dactylus: quorum ſyllabæ
poſtremæ breues ſunt. Aut quæ eſt illa explica-
tio? quaſi quũ dicas, Homini interdũ pes deeſt:
quoties integro ſemihomine, alteri ſemihomini
B pes deeſt. At enimuero quis neſcit tetrametros,
non è duobus dimetris, ſed ex quatuor dimen-
ſionibus conſtare? Si quis vel partium conſide-
ret rationem, quarum ſingulis æquale ius ſit in
verſu: vel originem intueatur. Neque enim Boi-
ſtus ille, aliúſve quiſpiam, dimetro dimetrum a-
ptauit: ſed trimetrum, quem tum longiſsimum
inuenerat, monometro produxit. Præterea quis
hoc audiens, non putaret eſſe nefas, cæſuram fa-
cere in quinto pede? ſiquidem ex duobus dime-
tris tetrametrum ita conſarcinandum eſt: vt in-
tegro integrum addatur. Quid quod idem abu-
ſus eſt dimetri, trimetríque appellatione? Nam
imprudẽter nimis ſanè verſum illum ex Andria
iambicum dixit pentametrum,

Hoccine credibile eſt, aut memorabile.

C Conſtare nanque ex decem ſedibus iambicis o-
portebat. Quare trimeter brachycatalecticus a-
gnoſcetur. neque enim idẽ eſſe *μέτρον* & pedem,
ſuo loco declaratum eſt. *μέτρον* enim capere mo-
torios pedes binos. Hunc verò tam ridiculum
errorem etiam in illo continuauit,

Noui rem omnem. ſed eſt Simo intus? eſt.

Nihil igitur mirum, qui motorios pedes ſuo de-
fraudet iure, id quod illis abſtulerit, ad ſtatarios
temerè trãſtuliſſe. Illum nanque verſum ex An-
dria, *Vt malis gaudeant, atque ex incommodis.*
Auſus eſt creticum dimetrum nominare. Qui
D tamen pes quum ſit non ſolùm ſyllabarum nu-
mero, ſed etiam temporum quãtitate prolixior
quàm ſpondæus: quare ſolus vnam dimenſio-
nem non expleat, ſi ſpondæus implet? Eum ta-
men ſequutus Riuius, parẽ erroris admiſit pro-
portionem. Siquidem trochaicis anapæſtũ non-
nunquã interſeri ſcripſit, cauſa celeritatis. quod
dictum cum illo ſuperiore ſanè conuenit. Idem
nanque ſentiunt, quũ ille creticũ ad iambũ, hic
anapæſtũ referat ad trochæũ. At qui pes ita eſ-
ſet quatuor præditus tẽporibus, vt duo ſimul v-
nã efficerẽt ſyllabã plenã ponderis & grauitatis,
nõ potuit inter curſores illos annumerari: præ-
ſertim quũ iambo ſimilior eſſet anapæſtus, quàm
trochæo. vterq; enim à breuib' incipit, in lõgam
definit. quãtò enim eſt iambus grauior trochæo,
tantò eſt anapæſtus dactylo. Quamobrẽ haud

Trochæ' qua ratione Iambo volubilior.

Iambus pes ſanguinari'

leui de cauſa factum eſt, vt grauiſsimi poematis grauiſsima pars chorus ad grauiſsimi pedis maieſtatem ſeſe conferret, ſcilicet anapæſtum. Quid quòd ille nullam poſuit rationem, propter quam trochæus eſſet iābo volubilior. at verò cùm Græcum nomen excitabat nos: tum ſuberat ratio. Nā qui & ſyllabarum numero, & temporum ratione par eſſet iambo, nō potuit eo eſſe celerior, niſi ſanè temporum, temporáque differentium ſyllabarum ſitu, quà re vna fieret illi diſsimilis. Trahit enim trochæus ſyllaba priore vocem ita, vt in poſteriore emolleſcat, ac quaſi euaneſcat. Iambus è contrario celeritatem profeſſus, grauitatem præſtat. Itaque ſanguinarius pes, & ad vulnerandum promptus, indicat & impetum primò, & ſtatariam pugnam mox. B Id quod Hipponax acerrimo vir ingenio cùm animaduertiſſet: quam rationem impetus in pede agnoſceret, eam in peculiarem pedi verſum tranſtulit. vt ſicut iambus in ſyllaba longa pertinax pugnaret: ſic ex iambo conſtās verſus in longum pedem incumberet. Leuiorem nánq; ratus iambum, quàm vt ad impreſsionem faciendam ſatis eſſet: in quintam prælato ſedem, ſuccedere ei ſpondæum fecit. quare id quoque iudicio conſequuti ſumus nos: propius ad naturam partium acceſſurum fuiſſe totum verſum, ſi iābus imparibus, trochæus paribus ſedibus cōſtituti fuiſſent, cuius rei exemplum, quia res eſt minus vſitata, è noſtris poematiis ſubiiciemus. hoc ex iambicis, *Malis fortuna cornucopiæ fundit.* C hoc ex trochaicis, *Si plaudit malis Fortuna, quid iuſtis fit?* Qui numerorum ſonus, aut flexus ſicut videatur abſurdus: is meminerit, aurium conſuetudinem violētam eſſe: ac propterea noua, & inuſitata non tā ſemper admirari quàm ſæpe reſpuere. Verùm magnoperè noſtra intereſt, qui quoad licet Ariſtotelis exemplo rerum cauſas inueſtigamus, venari rationem, propter quam cùm iambo ſedem aſsignarent priſci, maluerint ei deferre pares. Nam ſi in ſenario, ſiue ille fuit dactylicus, vna tantùm ſatis fuerit, quinta ſcilicet: ſiue ſpondiacus, vna item contentus eſt, quippe ſexta: quare trochæo impares, alias iambo deſignarunt. nempe hoc præter naturam factum videtur. Etenim per initia ſi ſolis, aut iambis, aut trochæis conſtabant verſus: videtur ſanè prima quæque ſedes vtrique æquè debita fuiſſe. quibus vt reſpondeam, ſic mihi agendū D eſt. Non eſſe rerum naturam ſecutos veteres poetas. Multa illis pro libidine facta fuiſſe: multa fortuitò excidiſſe, quę poſtea pro legib' probarētur. Vnū illud ſatis cōſtat: cùm trochæo ſedem primā retinuiſſent: non inconſultò diuerſam ab ea, & aliis imparibus aduerſo pedi iābo cōſtituiſſe. quare autem hanc huic, illam illi reddiderint, profectò haud facilè eſt iudicatu. Atque hic quidem ita ſentit Priſcianus. quoniam, inquit, in ſecundo pede cum dimetiendo feriretur verſus, minor ei loco mora debita eſt. At mihi contrà videtur: maiorem deberi moram in pronunciando, vbi tempore ipſo immoramur. & falſum eſſet: ibi poſitum pedem, quia feriretur: ſed contrà, verum: ibi feriri

A quia pes poneretur. At hoc quærimus nunc nos, quam ob cauſam ibi poſitus ſit. Præterea ſi ea ratio eſt: quomodo conſtabit in trochaicis, qui ibidem feriuntur? Vt igitur quæſtionis naturam cōſideremus, docebit nos verborum inuentio, initia vocum à longis eſſe, in breues deſinere. Nam tametſi breuis ſyllaba natura ſua prior eſt quàm lōga, quippe ſimplicior: tamen per initia inuentionum cunctabantur primùm, quæ cauſa eſt, vt vocum fines in pronuntiatione obſcurentur. ita enim meditantis & conſulti animi, ſuſpendere vocem non præcipitare. Quapropter tam in verſib' quàm in ſoluta oratione, poſtremarum ſyllabarū nulla eſt habita ratio. His argumentis iambo trochæum fuiſſe antiquiorem, & anapæſto dactylū, B par eſt. ergo trochaicum verſum iambico priorē. Quare cùm primæ quæq; ſedes trochæo fuerint peculiares, alteræ illi relictę ſunt. adhæc cùm eſſet pes volubilis trochęus, ſtatim ſeſe ingeſsit in verſum. Iambus autem graſsator ille idem fecit, quod ciuilibus in rebus plurimis conſueuimus. quippe curam' vt oratio in principiis grauis ac ſedata ſit. Pugnam quoq; cautius aggredimur primò, quæ poſtea incitatu efferueſcat. Sic ad ſaltum vbi nos comparamus, fortius pedem figimus, vt ſtatariæ moræ maiorem impetum ſubiiciamus, ſic Ariſtoteles imperator noſter, omnium bonarū artium dictator perpetuus, motum omnem ſub finē probauit eſſe concitatiorem. Ita propoſito ſpon- C dæo, & iābo, ſatius fuit ab hoc illum excipi, præterea recentiſsima quaq; memoria ferè metimur ipſas res. Igitur aſsignata prima ſede trochaico, vltima quoque neceſſariò finitur trochæo. quæ ſedes, primā dico, ſi iambi fuiſſet, in vltima iambū nullum haberemus. nunc in hac ille cùm ſit: pares ei ſedes, quippe quæ huic reſponderent, attribuendæ fuère: vt recentiſsimo ſono, ſcilicet nouiſsimo, aures ſpectatorum captæ detinerētur.

QVÆ PARTICVLATIM SINT ANIMADVERSA. CAPVT II.

HÆc ferè ſunt, quæ de vniuerſa re dicēda erant. Reliquum eſt, vt ad ea, quæ particulatim animaduerſa ſunt, deſcēdamus. atque equidem vt ſeſe offerrēt, ita ea deſcribam. Sit ergo quod affert Eraſmus ab Adelphis eo verſu, *Quid is fecit? quid ille fece-* D *rit? quem neque pudet.* Cùm enim agnoſceret ſenarium, neque rationem inire poſſet dimenſionum, abſtulit alterum è liquidis in pronomine: *ille*. id quod vt ego fateor, & poſſe, & ſolere: ita tria dico. Primum non eſſe opus amotione liquidæ illius ad ſyllabā corripiēdā: id quod ſuprà ſatis demōſtrauimus. Secūdū, ab eo creticum in quarta ſede conſtitutum: quem tamen pedem adeò euitarit, vt euerterit multa. Poſtremò verſus aut ab eo diſiectos, diſsipatóſque, aut aliorum incuria ſolutos ipſum prætеriſſe. ſic enim legendi ſunt,

Quid triſtis es? rogitas me? vbi nobis Æſchinus
Sit? quid triſtis ego ſim? dixīne hoc fore? quid is
Fecit? quid ille fecerit? quem neque pudet. vbi ver-

bum *ſiet*, quod & alibi ſæpe, vnica ſyllaba concretum ſit. Sic ex Andriæ illo ſibilum abſtulit, nõ vnde debuit, *Quis igitur eſt relictus obiurgandi loc'*? ſibilum, inquit, in pronomine *quis* eliditur. at verò cùm neceſſariò iambicus ſit: nullo pacto ad eũ modum ſecari poſsit. ſed ex participio tollendũ eſt. Sed & illum malè dimetitus eſt, *Perij obſecro, tam infandum facinus, mea tu ne audiui quidem*. ait eſſe trochaicum catalecticum: qui ſit integer quadratus iambicus: neq; ad trochaicum diſtorqueri poſsit. Etiam plus in illo errauit, *Fortè ad nos redierit, viſe amabo num ſit, iam ſaxo ſcias*. Nam vt euaderet Amphimacrum, non eſt veritus ſui trochaiei caudam etiam vltra pedes octo trahere. Quod ſi argutet *ſcias* eſſe monoſyllabum: quis erit tã impudens, vt tertium pedem trochæum poſſe dici putet? Cæterùm cæteri omnes ſint quadrati: etiam hũc, qui ſequitur, iambicum malim, nulla facta in prima voce colliſione, *Quo ille abire ignauus poſsit longius, niſi ſi domum*. In prologo autem Andriæ eo verſu, *Nam in prologis ſcribundis operam abutitur*. Cùm diceret vocis huius *prologis* primam ſyllabam eſſe à Terentio productam, addidit ſanè friuolam rationem: Latina, inquit, conſuetudine: quibus mos eſt, eam præpoſitionem productam habere. at enimuerò in Latinis vocibus producant, in Græcis Græcè agant. Itaque & in Heautontim. *Oratorem voluit eſſe me, non prologum*. id quod neutiquam vocalis ratione, aut temerè factũ eſt. ſed vi ſequentis liquidę, ſicut in illo,

Vt pernoſcatis ecquid ſpei ſit relliquum. Geminatam igitur ibi quoque ſentio. etenim hoc niſi eſſent ſoliti facere: mille aliæ erant viæ ad eadem penè verba verſu cõcludenda, vt rem nouam aut inuſitatam euitaret. Cæterùm noua neutiquam erat, ſed peruetus, vel ab Homero vſque. nã in Hymnis μάλ@-, in Iliade ἰλάεια, atque alia multa eiuſmodi produxit. atque etiamnunc plurimæ nationes adeò craſſè pronuntiant eã literã: vt intus eſſe aſpiratio videatur: Ruteni, Gabali, Aruerni, Germani, Taurini. Thuſci verò & Hiſpani tãtùm addũt ſpiritus, vt vbi Latinè geminatur, aliud audias adiunctum. Sed nulla gens pinguius enuntiat eum quàm Turcę quibuſdam in vocibus. quanquã in illo prologi verſu comminiſci queas, quominus, ſi nolis, geminetur. Sanè coniunctionem, quæ prima in eo vox eſt, ne collidito: quod ſæpe tum in ea fabula, tum in aliis factitatum eſt: veluti in Eunucho, *Vnà ire cum amica imperatore in via*. quippe ſi ita legas. nam alii ſic, *Vnà ire amica cum*: ſicut, mecum. Verùm ad producendas breues præpoſitiones, geminatæ ſunt & aliæ cõſonantes: Reppulit, Reddidit, Rettulit. Illud autem à Donato in Hecyræ prologo, *Prope iam remotum iniuria aduerſarium*: minus rectè. ait enim ibi geminatã. at tametſi geminari conſueuiſſe fatemur, non tamen eũ fuiſſe locum affectandæ nouationi: qui locus ſibi iambum, quandocunque poſſet, aſciſceret. Sicuti non minus infeliciter Priſcianus. qui cùm *redducis* geminare mutam diceret: ídque exemplo vellet probare: dimetrum attulit ex Epodo ad hunc

A modũ, *Redducet in ſedem vice*. quid enim attat ſi negem? neque enim pedis neceſsitate nobis perſuadebitur. Quid ſi contendam ab Horatio non eſſe factum: qui quoad poteſt, iambos etiam aucupatur? cur igitur abiecerit genuinum pedem? quã ob cauſam admiſerit ſuperuacaneum elemẽtum, vt illum excluderet? Melius feciſſet ſi ex Hecyra,

Remiſſan' opus ſit vobis, an redductam domum. Sed hoc alibi quoque diſputatum eſt. In ſcena quoque primi actus quinta, cùm Pamphili orationi interueniſſet Myſis, atque ſuis vterque ſeorſum affectibus vteretur: verſus interſeruit diuerſos quoque poeta, quos Eraſm' cõfudit. ſic igitur ſunt legẽdi,

Hócne eſt humanum factum, aut inceptum? Hoccine officium patris? *Quid illud eſt?*

Proh deûm atq; hominum fidem, quid eſt, ſi non hæc
B *contumelia eſt?* ſic enim etiam alio genere Myſis vtitur iterum,

Miſeram me! quod verbum audio? cui reſpondet illud Pamphyli, *Quod ſi ſit, pereo funditus*. In eadem verò ſcena verſum illum,

Proh deûm atque hominum fidem! nullóne ego. appellat dimetrum redundante pede: laxè nimis ſanè. nam quamobrem non quinarium? quare non trimetrum brachycatalecticum? quis audiuit vnquam verſum vllum pede eſſe redundante? nonne ipſe ille verſus talis eſt hoc ipſo pede, quem dicis redundare? Illud quoque malè dignoſcere viſi ſunt, cùm actus ſecundi initium putarunt eſſe debere caudam eius verſus, qui primũ claudit actũ. Sic enim legunt,

C *Hoc ad morbum, hoc etiam teneo. Quid ais Birrhia?* Nemo enim dicat à dimidio verſuum incipere actus. Deinde apparet Myſidis abeuntis feſtinatio, vt Glycerium conſolaretur. quare actus rectè ibi terminatur. Abrupit ergo ſermonem, & verſum mutilũ reliquit. Præterea ſicuti dixim' in primo, inter actus Comœdia vetus interſerebat choros, diuerbia, conuerſiones, affationes atque alia eiuſmodi. noua Comœdia raro gregem, niſi in fine. Choragum etiam legimus apud Plautum. omnino verò tibicen canebat: quod è Pſeudolo etiam alibi recitauimus,

Dum concenturio in corde ſycophantias:
Tibicen vos interea hic delectauerit.

D Tanto igitur interuallo, quibus artibus Charinus Myſidis expleſſet verſum, quem non audiret? In eadem verò ſcena ita peruerſè legit, vt alterũ nouenarium faciat, alterum pro ſenario reliquit ſic,

Quæſo ædepol Charine, quoniam id fieri, quod vis, non poteſt: velis
Quod poßis, Nihil aliud niſi Philumenam volo.

Cùm tamen optimi ſint octonarii, ſi verbum *velis* ſubducas in principium poſterioris. Etiam eodem cum ſuperiore conſilio monometrum vocat illum,

Ah quanto ſatius eſt. Dimeter enim eſt brachycatalecticus. ſed & nulla neceſsitate mutat *abi* in *abin'*, ſiue *abeas*: cùm fruſtra putat alioqui nõ poſſe conſtare verſum. nam & trochaicus eſt, ſi collidas: & iambicus, ſi non collidas. Ad hæc maxima

vis

vis eius vocalis,quam videmus vltimam in verbo *abi.* vt illo pulcherrimo verſu, quem è ſua Ciri transſtulit ad paſtores diuinus Poeta, *Vt vidi,vt perij,vt me malus abſtulit error.* Et aſpiratio prohibet eliſionem: velut ibi, *Hecyra eſt huic nomen fabulæ. hæc cùm data eſt.* Sic imprudenter nimis elidit ſibilum ex pronomine illius verſus, *Sed iſtud quidnam eſt? hodie vxorem ducis? aiunt Pamphile*: qui per ſe ipſe nulla facta interpolatione rotundiſsimus ſit octonarius. Nam quod monet, in nomine *ſuſpitio* tertiam à fine produci,verum eſt: ſed neque noua res,neque ſine ratione. nam & Plautus ita ſcripſit, *Et ne in ſuſpitione ponatur ſtupri.*

Et clandeſtina vt celetur ſuſpitio. Sed ſatis nimis, cùm & apud Auſonium ſint exempla. Tum autẽ ſatis liquet,duas in vnam vocales coaluiſſe.nánq; ab eo quod eſſet *ſuſpicitum*,ſuſpicitio fuit.Itaque vbi erit breuis,tum intelligetur ſyncope: vbi longa,ſynæreſis.Ex eo quoque verſu Andriæ, *An non dixi hoc eſſe futurum? dixi. quid meritus es? crucem*: Priſciani authoritate dicit,tolli verbum ſubſtantiuum.Quo in loco mihi oblatam ſentiam occaſionem,duos ſimul emendandi magnos viros:illũ qui errarit:hunc,qui nõ correxerit.eſt enim octonarius integer.Illud verò eius propriũ, cuius culpam in alium trãsferre nequeat. nã verbum ſubſtantiuum *adfuerunt*, triſyllabum profeſſus eſt eo verſu, *Cùm in pariundo aliquot adfuerunt liberæ*. qui tamen verſus ſenarius iambum habet in quarta. Ferendus tamen erat quaſi lapſus, niſi altero errore culpam cumulaſſet: cùm primam auferri ſyllabã iubet ex eo verſu, *Aufugiſtin'? hera,factum.ſatin' id tibi placet?* Integer enim ſenarius eſt,etiam nulla facta detractione:ſpõdæis duob⁹,anapęſto,duob⁹ dactylis, iãbo. Ibi temerè trãsfert inferioris ſyllabã in ſuperiorẽ:contrà debuit trãsferre in Hecyr. neq; trãſtulit, *Quæ dico parui pendent. porto hoc iurgium ad Vxorem: hæc cuius fiunt conſilio omnia*. ſicut interiectionem quoque debuit aſcribere priori verſui in Adelphis,vt ſic legeretur, *Syre, præceptorum plenus iſtorum ille. phy, Domi habuit vnde diſceret. fit ſedulò.* Reſtituiſſet etiam in Hecyræ verſu verbum,vt ſit ſeptenarius,ac priori par:ſic, *Tecum ſeruitur. dixi: ita vt iubes faciam pater.* nõ oportet errati loco cenſeri in Andria,eo verſu, *Tu rem impeditam & perditam reſtituas? hem quo fretus ſim.* in quo dicit *hem* extra verſum ab alio potius additum, quàm poſitum à poeta:cùm tamen ſine eo mutila ſit ſententia. & ſibilus elidatur, vt alibi ſæpe, quo ſit iambus in octaua:ſic audacter nimis aufert verbum *cupio*, ex illo Eunuchi, *Cupio aliquos parare amicos beneficio meo*. vbi commodius eximeret ſequentem vocem,ſine vllo carminis detrimẽto, etiam conſtante ſententia rotundiore: verùm aut ſit proceleumatic⁹ primus pes,& alter amphimacrus:aut pronomen quod in poſtremo loco eſt, demittatur in verſum alterum ſubſequentem,qui nihilò ſecius ſit ſenarius:ſic, *Meo,id amabo, adiuta me,quò id fiat facilius.* poſsit *facilius* eſſe triſyllabũ, ſicut *potius* biſyllabum.& apud Lucretium, aliud eſt pyrrichius dactyli dimidium. Rectius erit, ſi quemadmodum alibi, *meo* ſit monoſyllabum. Igitur elidetur in vocalem ſequentem,vt fiat anapæſti vltima ſyllaba in ſecunda vocis huius, *amabo.* Iniquior verò fuit illi verſui ex Hecyra, *ex quo*, dũ particulã expletiuam deleuit: qui tamen ita vt eſt,cum ſequentibus cúmque præcedentibus octonarius ſit, *Mane dum ſodes,timeo ne aliud credam, aliud nuncies.* Hoc ibi cùm abolet:ita alibi ęquè importunè addit de ſuo.veluti ad eũ verſũ ex Eunucho, *Par pari referto,quod eam mordeat:* modò addit *nunc*.modò,*mox*:modò, *ſic*: modò neſcio quid. ego verò nihil immutandum cenſeo de cõſilio poetæ.qui integrũ prouerbiũ, ſicuti circũferebatur, ita interſeruit trochaico tractu. Quare audacius etiã *remordeat* ſuppoſitũ eſt.nam ſiquid adiungas, verſum labefactes:ſi nihil, nihil item ad cõcinnãdum verſum opus eſt. præſertim cùm hoc exemplo non ſolùm legatur in omnibus exemplaribus: verumetiam recitetur à Cic. in Epiſt. ad Lent.& Plautus in mercatore. ita impunè ille ſibi putauit licere,ſi in quoſlibet verſus debaccharetur. Qua impudentia illi quoq; appoſuit,nũc: *Alio pacto honeſtè quo hinc modo abeam,neſcio.* neq; enim eliditur vocalis:ſed incolumis ſua natura perſtat lõga ante aduerbii aſpirationem, *hinc*: atque ita decurrit trochaicus octonarius catalecticus. quemadmodum in verbo monoſyllabo nulla item colliſio ſit,neque in aduerbio eo verſu, *Ora me,obſecro te verè Phædriã.i,intro.hei,hei.* Corrupit etiam ſyllabarum quantitates:velut in illo eiuſdem fabulæ, *Sic eſt.inueniam hodie parem, vbi pol referam gratiam.* Auſus eſt dicere:aduerbii huius, *hodie*, primã produci: Quoniam, inquit, idem ſit, ac ſi dicas, hoc die. At quod nuſquam eſt,narrat. Etenim cũ eſt Hoc die, propter poſitionem producitur.nam ſuapte natura breue pronomen eſt:ſicut eius cõpar, hic: Græcum enim, ὁ. Quare illud Virgilii,

Hoc erat alma parens:non ſolùm propter interrogationem:ſed etiam ob ſyllabæ ſeruitutem legunt,hocce,ii qui exiſtimati ſunt doctiores. Breue nánque fuiſſe, vel inde deprehenditur: vbi cõſonante amiſſa in aduerbio *hodie*,correpta eſt. Id quod & in aliis,& in Hecyra deprehendas,

Viſum eſt. certòne? certè, deus ſum ſi hoc ita eſt, verum reperies. Eſt enim pronomen *hoc*,ſecunda ſyllaba dactyli, qui eſt in quinta ſede. Quapropter verſus,de quo nunc eſt controuerſia, ſeptenarius iambicus exiſtit. In conuiuio autem poetico illũ ex Eunuchi prologo,

Habeo alia multa quæ nunc condonabuntur. ait mẽdoſum eſſe, neque enim Scazontes in ea genera carminum admitti. Itaque vt mètrum corrigeret, linguam Latinam deprauauit,cùm ſuppoſuit *condonabitur*. nam quis alius quàm Batauus dicat, Tu condonaberis à me commentarios? An fortaſſe, vt nihil non audet,auſus eſt ἀσχημόνως, ac nihilominus caſum apponere? quidam tamen malè cõciliati ſequi maluerunt eius temeritatem, atque ſuis typis ita ſcriptum euulgarunt. Quod ſi pro ſe facere putant verſum ex Phormione illum, *Argentum quod habes condonamus te*, vehementer errant.

Eſt enim hoc illi ſimile, *Vrbem, quam ſtatuo, veſtra* A
eſt. Et hoc illis, ex Aulularia, *Pici diuitijs, qui aureos
montes colunt, ego ſolus ſupero*. & ex Amphitruone,
Naucratem, quem volui conuenire, in naui non erat. &
aliis alibi multis. At equidem puto veteres exci-
tãdi ſpectatores gratia, næuos hoſce aſperſiſſe. ne-
que in ea re falſus ſum. Nam qui decuit minus,
ſpondęo claudere iambum, quàm dactylicum ſi-
ſtere? Terentius ſanè non ſine arte grauitatem, &
lenitatem, & conſtantiam animi oſtendens, remi-
ſit de iambi acerbitate. néue ſine exemplo vetu-
ſtiorum factum putes: multa tibi loca excutienda
ſunt. Amphitruone *Quod ego huc proceſſi ſic cum ſer
uili ſchema*. Qui quia ſuſpectus eſt ob flexionis no-
uitatem: habeas alium, *Age nunc reſide iam. caue mo
do ne graxeris*. Nõ enim melius fugerit ad *graxeris*, B
quàm ad *faxeris*, vbi *faxis* legitur. Accipies etiam
vnum ex eadem fabula, *Aues me ferè conſimilem faci-
am, vt prædixti*. Adducerem & è Caſinæ prologo:
niſi ſuſpicarer verba eſſe tranſpoſita, *Clerumenoe
hæc vocatur Comœdia Græcè*. Tamen ſi tranſponas,
nihil profeceris. neque enim conſtãt dimenſiones.
Eadem ratio ex Truculẽto, *Rediit animus, deme ſo-
leas. cedo vinum*. Ex Caſinæ prologo eadem cautio.

Ratione vtuntur, ludos neminem poſcunt. poſsis enim
transferre. at non in Pœnulo, *Gerræ germanæ, atq;
ædepol λῆροι λῆρων*. neque in Moſtellaria, *Numquid
ad merendam iſthic ero? quid nunc? quam mox?* & alte-
ro eiuſdem, *Vide vt faſtidit ſimia. mihi ſum, ſic ſum*. in
Ciſtellaria, *Tibi nunc prodimus, ac confitemur ciſtel-* C
lam. niſi ſit *ciſtula*: vt alibi in eadem. Quod autẽ
eiuſcemodi terminatio grata fuerit: patet etiã ex
catalecticis, vt in Captiuis, *Cui nunquam vultum
tranquillauit gratis*. & in Aulular. *Nam ſi ignis viuit,
tu extinguere extemplò*. alii legunt, *extempulo*. Non-
dum memini, & vox Hethruſca eſt, non Latina. &
in Aſinaria, *Qui mi auſcultabunt, facient obſequelam*.
ſed & Ariſtophanes ἀχαρνεῦσι, Λῆρος τ' ἀδωναίαστος ὢ
ψευδορωνία. Quin etiam in octonariis, in quorum
fine maximè videtur expetendus iambus, vt ali-
quem modum ſtatuat tractui pedum longiorũ, nõ
pepercit vetuſtas illi ſedi, quominus occuparetur
ſpondęo, quemadmodum in Amphitruone, *Quid
enim? pugnas pugnatas prolocuta, & Pterelam oppugna
tum*. & ille, *Id Soſiæ factum eſt opera, qui me hodie quo-
q; pręſentem auſit*. Ac ne in illis quidem ſeruauit La
tinitatem, *Ne te iratus ſuis ſæuis dictis protelet. ſcio*. D
Subſtituit enim pro *ſæuis dictis*: *ſæuidicis*. at ſæui-
dicum mobile nomen eſt: cui igitur hærebit? An
ille inuenit vſquam in naturæ legibus, accidens ſi-
ne ſubſtantiuo: vt imponeret Grammaticis adie-
ctiuũ ſine ſubſtãtiuo? in eadẽ verò ſcena etiã pedũ
numerus eum fugit. Nánque iambicum ſenariũ
hypercatalecticum dixit illum, *Non poſſum adeſſe, ab
quid agis? quo abis Antipho? mane*. Habet enim ante
poſtremum pedem, qui eſt iambus, tres pedes tri-
ſyllabos, duos dactylos, vnum anapæſtum. Atque
verò indoctè illum quoque eadem ſectionis inſci-
tia metitus eſt. quippe brachycatalecticum appel-
lauit. in quo periculũ potius imminet, nequid re-
dũdet, *Et illam ſimul cum nuntio tibi hic ego affuturum
hodie ſcio*. Eſt enim, niſi interpoles, longior octona-
rio toto pede. Primus pes, vt ſit tribrachus, inde
iambus, ſpondęus, creticus, iambus, ſpondęus, ana
pæſtus, iambus. Ad conficiendum verò creticum,
quinquẽ ſyllabis opus eſt; ita vt ex octaua & nona
vna fiat. ſicut illum quoque minus bene octona-
rium hypercatalecticũ, *Probè. huic filium ſcis eſſe, au-
diui in Aſia non eſt pater*. Si enim talis eſt: ergo po-
ſtrema ſyllaba vocis huius *pater*, ea eſt quæ redũ-
dat. quare neceſſariò præcedat trochæus. Quòd ſi
ita ſit vt trochaicum efficias, anapæſtum pones in
prima ſede, non eliſa poſteriore vocali huiuſce ad
uerbii *probè*. Tum verò, quid facias? vocis huius
Aſia, duas ſyllabas poſteriores in vnam cogere co-
geris. quid tum poſteà? tandem verò exit ſeptena-
rius, non octonarius, vt dicebat. Sin malis iambi-
cum quadratum, *audi*: pronunciandum, vt *Aſia*
ſit anapæſtus, & *probè* iambus. Mihi plus placet vt
filium ſit biſyllabum: *probè* non elidat vltimam. ſic
erit octonarius. In Phormione fruſtra laborat trãſ
ponendo verba: vt numeris conſulat eo verſu,

Vt ad pauca redeam, & mittam illius ineptias: ma-
uult ita legi, *Ad pauca vt redeam*. at verò verbum
redeam biſyllabum eſſe vel ſexcentis locis, vbi opus
eſt, conſtat. Eximit etiam vocalem huius prǽpoſi-
tionis *per*, eo verſu Adelphorum, *Per oppreſſionem
vt hanc mihi eripere poſtulet*. nempe frigidum ad-
modum eſt, ne dicam abſurdum fugæ nouum ge-
nius, quo euitet creticum fatalem illum: cùm tamẽ
adeò molliter pronunciari poſsit: vix vt diuertat à
natura ſpondæi. Quem ſi tantoperè exhorret: at
ſciat primas tres ſyllabas, ex iis, quas diximus le-
gibus, conficere tribrachum. nomen enim hoc, *op-
preſſio*, primam corripit, quæ eſt *ob* præpoſitio, &
ſecundam, quia eſt à verbo *premo*. Sed iam vereor
nequis eorum, quos ille multis locis premit fabu-
lis atque irridet, reponat ei gratiam: cùm in verbo
hoc, *poſtulo*, ſciant ab ipſo extritam mediam voca-
lẽ. magno enim in periculo eſt, ne ab illis barba-
rus appelletur: propterea quòd Germani præſer-
tim noſtrates Vindelici, Carni, Norici, itẽ Sueui,
Saxones ita illud verbum pronuntiant: vt vix ea
vocalis exaudiatur. Verùm equidem neque irri-
debo maternos auos meos, neque hominis conſi-
liũ: quippe qui memor ſim eius verſus ex Caſina,
Nunc ne tu reſpondere poſtules me tibi: in quo non ma
gnum faciat flagitium, ſi ita pronuntiet ſicut in
periclo. tametſi alio modo metiri eum ſumus: non
igitur iudicium reprehendo, ſed iudicii locum. Ei
nánq; verſui optimo atq; pulcherrimo quadrato
hãc iniuriã faciebat, *Cùm os nihil promereat poſtulare
id gratia apponi ſibi*. Verùm & hic nihil neceſſe ha-
beas concidere: & memineris in verbo, *tollere*, vn-
de fit, primam natura breuem eſſe: quod patet ma
gis in præterito, *tuli*. Non enim geminaſſe veteres
& Varro author eſt in voce *sera*, & Verrius in
multis, vt ex Feſto conſtat. Cæterùm Eraſmus eã
curam in alium verſum vtinam trãſtuliſſet ad no
men hoc, *periculo*, potius quàm tolleret omnem
ſermonis elegantiam, atq; adeò Atticiſmum ſci-
licet pronomẽ: hoc eſt autem ex Andria, *Sine omni*

periculo

periculo.Nam hocce haud dubium eſt quin Chremes. Præſertim cùm anapæſtus eſſe potuerit in prima ſede. Etenim *omnis* primam corripit natura.ductũ ἀπὸ τὸ ὁμοῦ. Vniuerſitas ſanè fit ex rerum coniũctione. nempe vniuerſum, extra quod nihil eſt. Illas verò, mutam dico inter ſemiuocalem & liquidã, non potuiſſe cogere ſyllabam ad producendum. & pueri ſciũt, & Priſcianus docet ex Callimacho.

QVÆ EX BEMBI CODICE TERENTIANO. CAPVT III.

QVæ nobis videbantur animaduerſione digna, ne præceptorum noſtrorum inſcitia aut incuria, quæ noſtros animos occuparat, diutius graſſaretur: ſatis explicata puto. Neq; prætereà quod adderetur, quicquam mihi in mentem veniebat: niſi Bembus & ſuam & vetuſti codicis obieciſſet authoritatem. quę quãti faciẽda ſit, ex his colligi poteſt: Ex Andria in noſtris legitur ſic, *Quæ ſi non aſtu prouidentur me aut herum peſſundabunt.* Ille verò ita legit vocibus trãſpoſitis, vt cretici offam iſtis ob os obiiciat, *Quę ſi aſtu non prouidentur, me aut, &c.* creticus enim eſt in tertia ſede: niſi Æolico elemento exacto, fiat anapæſtus. fiet autem ſeptenarius. Itẽ in Heautontimorumeno ſic legit ille, *Pergin' mulier odioſa eſſe? nullámne ego rem in vita mea.* at in noſtris ſic, *Venire in mentem. mi vir. oh pergin' mulier eſſe? vllámne ego.* vbi vides, ſi addas omnia verba illa quæ præcedunt exprobrationem ſenis: verſus fiat ſtadio longior. At illi octonarii ſunt. Quin lepor quoque in illis maior eſt, *Oh pergin' mulier eſſe?* plus enim eſt, eſſe mulierem, quàm odioſam. In altero C autem ſequente, *Rem vnquam volui. quin tu in ea mihi aduerſatrix fueris Soſtrata:* Bembus ita legit, vt vna defiat ſyllaba, ſic, *Volui, quin tu in ea mihi fueris aduerſatrix Soſtrata.* Locutionem quoque ne leuiter pertranſeas: ille enim dicit, *nullámne rem volui.* ſanè tolerabilis ſermo cum hoc verbo *volo*. negatio enim quæ in nomine eſt, in verbum tranſit: & fit, *vllam rem nolui*. nequeas verò cum verbo ſubſtantiuo, *nullάne res eſt?* Quo nánque modo eſſet, ſi nõ eſt? Neque melius procedit in illo ex eadem. ſic enim legit, *Suſtuliſti? ſic eſt factum. Domin'? ergo herus damno auctus eſt.* Noſtri ſic, *Suſtuliſti? ſic eſt factum. Domina, ergo herus &c.* at duo ſunt, quæ diſſuadent recipiendum. Primum, verſus: qui trochai- D cus ſit. quare in quinta ſede iambum ille ſtatuit, nos anapæſtum. Et minus ſimile veri fuit, domi educatam, atque herum tandiu latuiſſe. erat enim Comica domus, i. modica: quam vel vna Bacchidis cœna ſenex penè accuſam quereretur. Iccirco inepta fuiſſet interrogatio. Neque erat auctus dãno, quòd educaſſet domi. Longè enim minus impenſarum fit ſi domi, quàm ſi foris alãtur liberi: ſed quoniam filiã ſuſtuliſſet, quam exponi iuſſerat, cui dos paranda foret. Sed ille in Eunucho, toto verbo longior eſt, temerè repetito. ſic enim legit, *Idq; adeo viſam. viſam ſi domi 'ſt. quiſnam hinc à Thebaide exit?* Sed profectò videtur quiſpiam non peſſimi iudicii neglectis numeris leporem quæſiſſe orationis. ſicut in eadem fabula, *Nihil præter*

A *promiſſum.* nam nos legimus, *nihil prætermiſſum.* & bene cecidit: quod hic argutia etiam dimẽſionibus locum reliquit, ſi *nihil* ſit monoſyllabũ, quod ſanè volumus. Vult autem dicere, Phædriam nihil præſtaturum eorum quæ militi pollicebatur: neque quicquã illum præter promiſſum, i. verba, non rem, laturum. ſed in eadem lepor item nitidiſsimus eſt, iis verſibus, *Illum liquet mihi deierare menſibus Sex ſeptem prorſus non vidiſſe proximis.* Noſtri enim vulgatè nimis legebãt, *Sex vel ſeptem.* Cæterùm & à numero excluditur coniunctio, & ſermonis puritate: ſicuti ſi dicas, Quinquaginta pl' minus ãnos natus ſũ. & Horat. ita loquut' eſt. & mod' idẽ cùm dicimus, Pleríq; omnes. eſt enim figura augens per emendationem. *ſex,* imò, *ſeptem*: *pleriq;* imò *omnes.* Illud quoque lepidius apud Bẽ- B bum in Heautontimorumeno, *Confitere tu? an obſecro iſthuc inimicis fiet,* quàm quod legitur ab Eraſmo & aliis, *Confitere tuum non eſſe? ah obſecro te, iſthuc inimicis fiet.* Splendidior eſt oratio, negatione repetita ſenſu, non verbis. & neceſſe eſt ita legi: quoniam præcedentes verſus hic concinnat: quos verſus tã Bẽbus quàm Eraſm' malè diſponit. Bẽbus ſic,

Subditum ſe ſuſpicatur. ſubditum? ain' tu? certè ſit erit mi vir. Eraſmus ſic, *Subditum ſe ſuſpicatur. ſubditum? ain' tu? certè inquam mi vir.* Verùm vterque longior eſt: Eraſmianus vna ſyllaba, alter etiã pluribus. quare ita legendi ſunt, vt ſint trochaici octonarii catalectici, *Subditum ſe ſuſpicatur. ſubditum? ain' tu? certe inquam. Mi vir. confitere tu? an obſecro iſthuc inimicis fiet.* Sic etiam in Adelphis neuter eſt illis duobus verſibus audiendus. Bembi codex ſic,

Obſecro mea nutrix, quid nunc fiet? quid fiet, rogas?

Rectè ædepol ſpero. modo dolores mea tu occipiunt primulum. Eraſmus ſic, *Obſecro mea tu nutrix, quid nunc fiet? quid fiet. rogas? rectè.* Eraſmus in primo malè collocat aduerbium *rectè*: Bembus malè omittit pronomen *tu*: vt ſint Iambici quadrati. Hæc quidem manifeſta lectio. At illa ambigua vtra ſit probior. In Heautontimorumeno vetus exemplar ſic habet, *Hunccine erat æquum ex illius more, an illum ex huius viuere?* & *Quod vllum inſimulat durum, id non eſt. nam parentum iniuria Vniuſmodi ſunt fermè: paulò qui eſt homo tolerabilis. Scortari crebrò nolunt, nolunt crebrò conuiuarier.* Bembus & aliquot D eximit verba, & alia ſerie digerit numeros, *Huncciine erat æquum ex illius more, an illum ex huius viuere? Et quod illum inſimulant durum, id non eſt. Nam parentum iniuria, vniuſmodi ſunt fermè. Scortari crebro volunt, volunt conuiuarier.* Sed numeros obterit Bembus quarto verſu: in quo & trochæum inuenias tertia ſede, & iambum ſeptima. Quare errorem ſubeſſe neceſſe eſt. & confundit verſuum tum genera, tum quantitates. noſtra autem lectio nihil horum. Sed aſperior paulò viſa eſt ſententia: quæ tamen non ſit. ita enim dicit, Patres duros nihil remittere de imperio, quod in liberos exerceant: omnia animi laxamenta prohibere. at qui paulò eſt tolerabilior, aliqua ſanè patiatur: ſed nequaquam crebrò ea fieri. mutauit autem nominum numerũ Terentius, cùm in ſingulari dixit *paulò qui eſt tole-*

rabilis:debuit enim ſubdere, *non vult crebro ſcortari liberos ſuos*:ſed retulit numerum ad vniuerſitatem patrum. Et in ſingulari tolerabilẽ poſuerat, quoniam ſunt rariores. Ita mutat numerum in Eunucho, *Eunuchum porrò dixti velle te: Quia ſolæ vtuntur his reginæ.*

Quem locum alibi oſtendimus è philoſophiæ fontibus deriuari. Pluralis enim numerus eſt, quaſi dicat de ſpecie in communi. Singularis, quia de hoc ſolo Eunucho. Ariſtoteles & Theophraſtus ſua vterque in hiſtoria frequentiſsimè vſurpant hanc tranſitionem. Quam mutãdi vel ra- A tionem vel licentiam hoc loco aliquis minus licere cùm putaret: ſublatis illis verbis, *paulò qui eſt homo tolerabilis*: quæ vitia prohiberent patres in noſtra lectione, ea fecit patrare filios in ſua.

Antequam exeamus ex hac ſcena, laudabitur lepos ac venuſtas eorum verſuũ in Andria: in quibus clauduntur iambi trochaica dipodia: quã miſtionem in extremo primi declarabamus:

Adhuc Archillis quæ adſolent, quæq́; oportet
Signa ad ſalutem eſſe, omnia huic eſſe video.
Nunc primum fac iſthæc vt lauet. poſt deinde
Quod iuſſi, ei dare bibere, & quantum imperaui.

HÆc ſunt, Sylui fili, quæ laborioſiſsima opera excuſsi tibi: maioré-ne tędio tot ineptiarum, an metu ne pari inſcitia caperère, neſcio. Omiſi verò multa carmina cõtrouerſa, aut ambigua, aut vaſta: quæ etiam ſi ad ſanitatẽ redigantur: at cura hac noſtra, vel ſic, longè minora ſint. Verùmenimverò neque tibi puerilia videri debent, qui iſta ætate literariæ laudis aditum omnem explorare iuberis ab indole tua, quæ magna ac multa promittit nobis: neque mihi plebeia adeò, in quibus (omiſsis ſtudiis grauioribus) tantos illos viros elaborare non pœnituit. Qui ſi quibus in locis lapſi ſunt, vel hoc ipſum eis debeatur, quod nos excitarint ad veritatẽ. cuius ſplendorem, fili mi, quouis nomine chariorẽ habere debes. Magnum fuit Eraſmi nomen, præſertim in Germania literis ipſis renaſcentibus: maius futurum, ſi ille minor eſſe voluiſſet. nunc fretus ingenii ſui magnitudine, multa tractare aggreſſus eſt, paulò minus accuratè. Ita à nominis claritate profecta confidentia præcipitem illum egit, non ſine diſpendio multorum ſtudioſorũ: qui omnes eùm docti eſſe vehementer exoptarent, pauci autem laborarent. omiſsis ærumnis, quæ ipſis in antiquorũ aſsiduis lectionibus multæ exequendæ erant, compendium nacti eorum, quæ Eraſmus in vnum coegiſſet, ei de omnibus fidem ita habuere, vt etiam extantibus priſcorum monumentis, vnde ille vel aliquando non bona fide accepiſſet, Eraſmi nomen non pro teſte, ſed pro iudice ſtatuant in medium: atque alieni laboris, non tanquam beneficiarium, faciant authorẽ. quare vobis omnibus eius nominis ſtudioſis, inter quos me quoque ſanè non nolim, commodè oſtẽdimus atque opportunè, quid cuiuſque iudicii ſequeremini. Quòd ſi quis (vt eſt ingeniũ quibuſdam barbarum ac ferum) pertinacius negligat, foueátque ignauiam ſuam: te ſaltem habeamus ab erroribus eiuſmodi vindicatum.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI
LIBRORVM POETICES
FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LECTORI,

QVANQVAM in his Poetices libris conſcribendis, Scaliger noſter, vt erat cùm ingenii acumine excellenti, tum, quod in hoc homine præcipuum eſt, iudicio incomparabili, ea vſus ſit methodo, vt totus liber quantus eſt, tabula dici meritò poſsit: adeò, inquam, vir ille pro innata ſibi dexteritate, perſpicuè & ordine ſingula tractauit, quibus non modò perfectum, omnibúſque, quod aiũt, numeris abſolutum poetam informare conatus eſt (& perfecit profectò, ſi ad Syluium filium, pro quo pater omnia circunſpexit, vt in omnibus ſcientiis quamplurimum illi fieret, oculos conuertas) verumetiam oratoriæ facultatis ſtudioſo non parum luminis hoc ſcripto attulit. Nos tamen res non vbique obuias, quæque niſi attentum valde lectorem præterire queant, quia multum ad vtriuſque linguæ (Græcæ nimirũ & Latinæ) authores intelligendos faciunt, qua potuit fieri ſumma diligentia, ex quatuor primis potiſsimùm libris (namque in reliquis continentur, ipſi ferè capitum tituli in fronte voluminis aſcripti, indicabunt) excerpſimus: vt quæ doctorum cognitione digniſsima iudicauimus, hoc Indice, ſuo quæque loco quàm minimo negotio, inueniri poſſent.

INDEX.

A.

Abſciſsio figura 136,c.1
Acanthus διαυλεὺς optimè Olympiæ cucurrit 40,a.2
Acclamatio figura 123,c.2
Accidẽtia an ſint animæ, an compoſiti 80,b.2
Acclamationum atque exclamationũ efficacia 118,d.2,& 119,a.1
Acceſſoriæ partes Comœdiæ 14,d.2
Ἀκέφαλοι verſus 74,a.2
Ἀκέφαλοι quare dicti 74,b.2
Achæus Dymenſis πάλῃ Olympiæ victor 40,d.2
Achates Æneæ genius vnde ſic dictus 116,a.1
Achillis, ſaltationis genus ab argumento ſubiecto 27,c.1
Ἀκμὴν Græcis, rectè Latinis ſtatũ dici 20,b.2
Ἀκμὴ orationis 181,c.d.1
Ἀκρίβεια, quę & διαλύπωσις 122,d.1
Ἀκριβὴς Græcis, τὸ δεῖν τὰ ἄκρα βαίνειν 122,a.2
Ἀκριβῆ febrem, non aptè à recentioribus medicis Exquiſitam dici 122,a.2
Acrimonia ſtili in quo ſit ſita 186,b.2
Ἀκροχειρίζειν 38,d.2
Actionis vera forma nulla 88,b.2
Actus ab actionibus cõmunibus dictus 15,c.2
Actus plures paucioréſue quinis eſſe non conuenire 15,c.2
Actus diſtinguendi ratio 15,d.2
Actus in Comœdia partium communes portiones maior. 14,d.2
Actuum confuſionem interdum conſultò factam 17,d.1
Actores extra argumentum introducti ad animorũ refectionem 17,a.2
Acumen ſtili 186,b.2
Adagii etymologia 139,d.2
Admonitio, παραίνεσις figura 132,d.1
Admonitio figura qualis 143,c.1
Adoleſcentiam qua ratione deſcribi oporteat 97,d.2,& 89,a.1
Adoleſcentum perſonæ tragicæ 24,c.2
Adoleſcentum veſtitus ab euentu & ſtatu qualis 21,c.1
Adoleſcentum ſpecies 22,c.2
Adon tibicen 31,b.2
Adonia feſtiuitas & ſacra ſine ludis apud Athenienſ. 41,d.2
Adonin Phœnices vocaſſe Gingram 31,d.2
Adonima, & Adoniaſmos, & Adoniœde 9,d.2
Ἁδρὸν χαρακτῆρα nõ rectè à Gellio vberem dici 175.b,2
Ἁδροῦ dicendi generis definitio 174,a.2
Aduorſitor puer 23,d.2
Aediles curules plebem in ludis ſcenicis à Senatoribus ſepararunt 34,d.1
Aedilium ludi fere funebres, in quibus nec tuba, nec fiſtula, nec cãtu, ſed tibia tantùm vti licebat 42,a.2
Aeliani locus ex xiii. variæ hiſtoriæ 45,d.1
Aelianus vt ſui oblitus arguitur 45,a.2
Aelinum carmen lugubre 51,d.2,& 52,c.1
Aeneæ irati aduerſus Helenã oratio perpenditur 112,b.1
Aeneam non quòd αἶνος, vt ſcribit Homerus: ſed quòd laudandus, ab αἰνεῖν dici 91,b.1
Aenea omnibus virtutũ numeris perfectus oſtenditur 91,b.1
Aeneas Veneris filius qua de cauſa dictus fuerit 116,d.1
Aeni quare fabulę vocẽtur 54,b.2
Aenianes & Magnetes καρπαίαν ſaltaſſe 29,c.2
Aenigmatis appellatio vnde 54,c.2
Aenigmatis definitio & etymologia 138,c.d.2
Aenittologium carmen 68,d.1
Aenon & mython idẽ eſſe 138,c.2
Aeolẽſes coloni Dorienſium 30,c.1
Aeolenſes in Siciliam atque Italiam delati, quomodo à Dorienſibus ſegregati 30,d.1
Aeoles quid Doriæ veteri harmoniæ addiderint 30,a,2
Aeolica harmonia exultationibus apta 3,c.1
Aeolica harmonia 30,a.2
Aeolica compoſita 62,d.2
Aeolica quare dicta 62,d.2
Aequidici verſus 73,d.1
Aequiformes verſus 72,c.1
Aequinoci verſus 73,b.1
Aeſchylus vinoſus 25,b.2
Aeſchylus primus in ſcenam tragicam ebriorum intulit ſpectaculum 25,b.2
Aeſchylus μεθύων διθύραμβος edidiſſe dicatur 50,a.1
Aeſchylum χρηματισμοὺς primùm in choros tragicos tranſtuliſſe 26,d.2
Aeſchini in Adelphis forma 22,d.2
Aetas ad quod genus referatur 81,a.1
Aetatis definitio 20,b.1
Aetates & claſſes Poetarũ 5,c.1
Aetatum diuerſa exempla 97,c.2
Aetatum diſtinctiones quales eſſe debent 84,b.2
Aethiopas maledicere ſoli Oriẽti 166,d.1
Aethiopicam Heliodori hiſtoriam Epico Poetæ pro exemplari habendam 144,d.1

I.

Affectus qui ſint 104,d.1
Affectus duplices 70.b,2
Affectus à quantitate 70,d.2
Affectus in qualitate 71,a.2
Affectus à diſpoſitione 73,c.1
Affectuum pro perſonarum varietate, ratio diuerſa 104,c.d.2
Affect⁹ verſuum cõmunes 70,b.2
Affectus infelici, quales dãdi ſint 108,d.1
Affectus omnium dicendi generum communes qui ſint 183,c.2
Afrorum in ſcena qualis veſtitus 21,c.1
Afrorum ſcenitarũ tibia ex lauro fieri conſueſſe 32,d,1
Afros primùm plagion inueniſſe tibiam 32,a.2
Agallis Corcyrenſis fœmina 26,b.2
Agens perſona duplex 20,c.1
Agens perſona cur potior quàm ſaltans 20,b1
Agentium diſcurſiones in proſcenio 34,a.1
Agreſtis multitudo qualis 95,d.2
Agreſtes quomodo in ſcenã inducti fuerint 21,b.2
Agreſtium carminũ genera complura, pro ratione actionum & tempeſtatum 8,c.2,& 9,a.1
Agreſtibus corpore inſolatis ater color attributus 22,d 2
Ἄγλων, priuatus amictus in tragœdia 25,b.2
Agriculturæ œconomicæ pars quemadmodũ deſcribi debeat 104,b.1
Ἀγωνοθετῶν Olympicorum pro temporibus mutationes 41,a.1
Ἀγωνοθέται dicti qui certamina ponerent 41,a.1
Αἰγὶ, ornatus Satyricus 26,a.1
Αἴλινος cantilena texẽtium lanas, à lino dicta 53,c.2
Αἶνος propriè quale dictum ſit, & vnde nomen acceperit à laude 138,b.2
Αἰολὶς citharæ modus à regione Dorica 50,c.2
Αἰολοσίκων Ariſtophanis 13,c.2
Αἰσυμνῆται, Iudices decem, & præſides certaminum Olympicorum dicti 41,b.1
Alcman poeta, tibicines barbaro nomine deſignauit ſẽper 31.b.2
Alcmanẽ ſtropharum quatuordecim canticum feciſſe 47,b.2
Alcmanis principis ἐρωτικῶν μελῶν, reliquiæ 49,a.2
Alexander emeritis veteranis primas ſedes in ſpectaculis aſsignauit 34,d.2
Alexandri Ætoli teſtimoniũ, Parodiam apud Siculos in honore fuiſſe 46,b.1
Alexandrum Magnũ pila ſe exercuiſſe 30,a.1
Alexandri Magni σφαιριστὴς Ariſtonicus Caryſtius 30,a.1
Alexis comicus 13,a
Alexis paraſitorum duo genera deſcribit 23,b.2
Ἀλητὴρ quid propriè ſignificet 28,b.2
Ἀλητὴρ ſaltatio apud Sicyonios 28,b.2
Ἀγυιεὺς ara quædã in ſcena ſic nominata 35,c.1
Allegoria eadẽ quę παραβολὴ, quę Latinis ſonat Cõparatio 130,b.2
Allegoria pro Cõparationis parte altera 130,c.2
Allegorię nomine μῦθον, χρείαν, & prouerbia quædam cõprehendi 130,b,2
Ἀλληγορίας etymologia 140,a.1
Allegorię, i. Alluſionis ſpecies 138,d.2
Allegoriæ nomen rectè Apologis attribui 54,b.2
Ἀλλεύειν ab ὀρχεῖσθαι quid differat 26,d.1
Ἀλουργὸς ſpecies purpuræ 21,a.2
Ἀλφίτων ἔκχυσις qui fiebat 28,d.2
Ἀλτήρων σῆμα 38,d.2
Ἀμάλλαι hordeacei manipuli diuulſi, collecti οὖλα 53,d.2
Ἀμαβαμύ . . . μος, tibia ac modus qualis 3,a.2
Amantis perſona & oratio 19,a.1
Ambitionis cõtrarium, aut virtus quæ in medio ſit, ſignata appellatione circunſcribi Latinis nequeunt 107,c.2
Ambitioſi qui dicantur 107,b.2
Ametorẽ Eleuthernẽũ, primum apud ſuos ceciniſſe amatorias cantilenas 47,c.1
Amicitiæ ius quomodo diuidatur 104,d,2,& 105,a.1
Amœbæum carmẽ epithalamii varium 154,b.c.2
Ἀμείβεσθαι apud Homerum quæ ſignificatio 6,c.2,& 7,c.1
Ἀμοιβαῖον carmen vnde dictum, & eius origo 6,d.2
Amor qui veneris cauſa homines coniungit, quid differat ab amicitia 105,b.1
Amoris venerei aditus qui ſint 105,b.1
Ἄμπυρα, pars πυθικοῦ νόμου, in qua certaminis periculum Apollo faciebat 28,d.2
Amphictyones ſociorũ copiis adiuti Criſſam expugnarũt 39,d.1
Amphimacrus & Creticus quid 57,c.1
Ἀμφίμαλλοι χιτῶνες 26,b.1
Amphitheatrum Pompeii iuſſu & cura ſtructum 33,c.2
Amphitheatri laudes apud Martialem 33,d.2
Amphitheatri quibus in vrbibus hodie extent figuræ 33,d.2
Amphitheatrum ligneum & penſile C. Curionis 33,c.2
Amphitheatrũ Nemauſenſe ſtructura & mole nulli ſecundum 33,d.2
Amphitruonem ſuam quare & quàm feſtiuè Plaut⁹ nominarit Tragicomœdiam 14,c.1
Ἀμφώτιδες pugilum 37,c.2
Amplificatio figura, quę & Exaggeratio & Accumulatio, quomodo efficiatur 125,b.2
Amycus à Polluce ſuperatur pugilatu 37,d.2
Amythaor Cretheo genitus, nepos Endymionis Olympia indixit 40,d.1
Ἀναβάται à Calpe in quo differãt 40,d.2
Ἀναβαθμοὶ gradus imi, vnde exiliebant Erinnyes 36,b.1
Ἀνακαλυπτήρια, dona quæ maritus detectionis cauſa ſponſæ dabat 152,c.2
Ἀνακλώμενον carmen 66,d.1
Anacreon 60,c.1
Anacreon quo genere carminis plurimum ſit vſus 63,b.2
Anacreontis ex lingua non μέλι ſolùm, ſed etiam mella fluere 47,d.1
Anacreontem quanti fecerit Hipparchus 45,b.2
Anacreonticum alterum omniũ eſſe ſuauiſsimum 64,a.2
Ἀνάκρουσις, procœmium πυθικοῦ νόμου 38,d.2
Analogia quid 142,a.1
Anapæſtus quare ſic dictus 57,c.1
Anapæſticus iambo contaminatus 77,c.2
Anapæſticus Prouerbialis cognominatus 77,c.2
Anapæſtica pars παραβάσεως 17,a.1
Anapæſtica quomodo metiri debeant 61,c.2
Anapæſtici affectus 77,b.2

Ἀνακάλυ

Ἀνακάλη, ſaltatio 28,b.2
Ἀναφορικὸς, prologus 15,d.1
Anaxilas 13,a
Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι Pindaro quare dicantur 50,a.2
Ancillularum perſonæ duę 24,c.1
Angelica ſaltatio qui fieret, & vnde dicta 29,c.1
Angelicum carmen quale 65,d.1
Anguinei verſus quare dicti 79,c.2
Animũ ſummittere amori, quid ſibi velit locutio 105,b.2
Animi poteſtates 81,c.1
Anima poeſeως 185,b.1
Anni partes 87,b.2
Annulorum origo à Promethei vſque temporibus ducta 39.c.2
Ἀνταπαγωγή, quã Retributionem Scaliger, alii interpretãtur Cõpenſationem 128,d.1
Anthema ſaltationibus mollib' accini ſolita 28,d.2
Antepirrhema quot verſib' conſtare lex fuerit 17,a.1
Anthes Anthedonius hymnos primus condidit 49,b.2
Ἀντιχορεία quæ appelletur 17,c.1
Anticipationis triplex ſpecies 126,d.2
Ἀντιμερεία in rhythmo 74,c.2
Ἀντιπάθεια in verſu 74,d.2
Antiphanes deſcribit Phæninda ludum 29,d.2
Antiphraſeως modi tres ex Quintiliano 142,b.2
Antiphraſis quid ſit 142,a.1
Antiphraſis, norma quaſi, aut anima Ironiæ 142,d.1,& a.2
Antippo Lydiorum modorum inuentum attribuitur 31,a.1
Antiſpaſtica 64,c.2
Antiſpaſtus quid 58,b.1
Ἀντιστρόφους καὶ νόμους cur negat habuiſſe choros tragicos Ariſtoteles 146,d.2,& 147,a.1
Antithéton, quaſi Latinè dicas Contrapoſitio 132,b.1
C. Antonii & Murenæ ſcena argentea 35.b.2
Ἀοιδὴ nominata à cantu Muſa, eadem quæ ποιητὴ à faciendo 3,d.2
ἀπαγόρευσις, id eſt, Prohibitio figura 138,a.1.
Ἀπαρτηρδίας verſus 72,c.1
Ἀπαυλία, dies alter quo nuptiæ fiebant, Latinè decubatio 151,a.b.2
Ἀποπεμπτικὸν carmen 156,d.1
Ἀφελέστεροι qui 59,c.1
Ἄφοδος & ξυνέξοδος Chori 16,a.2
Ἀπήνας Græci nominant iunctas mulas carrucis 38,c.2
Ἀπήνης curſus in Olympiis 40,d.2
Apium, quare in Nemeis victoriæ præmium daretur 41,d.1
Ἀπολελυμένοι verſus qui 75,2
Ἀπλογάμαρτες verſus qui 71,b.2
Apobaterion poema quemadmodum fieri conſueuerit 159,b.c.d.1
Ἀπόκινος ſaltatio vnde dicta 29,b.1
Ἀπόκινος mactriſmus vetus 28,d.2
Apollinares ludi per incuriam intermiſsi aliquandiu, ex Sibyllinis verſibus Punico bello ſecundo redintegrati 43,b.1
Apollinares à nudis ludionibus interdum actos 42,d.2
Apollinares, & liberales ludi & Scenici à fabulis dicti, cuiuſmodi fuerint 42,d.2
Apollinares ludi quãdo primùm editi fuerint 43,a.1
Apollinem à Pane in Lycia diuinationem didiciſſe 39,b.,c.1
Apollinem occiſo Pythone tripodis cuſtode, oraculum ſuum fecit 39,c.1
Apollo Phœbi quando Vædeus, epitheton 118,c.1
Apollo Nomius 10,b.2
Apollo de Draconis cæde à Chryſotomide vt expiaretur ad tempe ſe contulit 39,b.2
Apollo tibiæ inuentor 31,a.2
Ἀπολογεῖν quid vero primóque ſignificatu deſignet 138,a.2
Apologi definitio atque etymologia 138,d.1,& a.2
Apologia Ironiæ ſpecies, oppreſſio cum Tranſlationis vi 141,d.2
Ἀπολογίαι quare defenſiones Græcè dicantur, & quid ab ἀντιλογίᾳ differant 138,a.2
Apologum dici, quaſi λόγον ἀπὸ λόγου: quia aliud apertè dicit, aliud ex eo innuit ac profitetur 54,b.2
Apologorum ſpecies duæ 54,b.2
Ἀπομυθικοὶ hymni, qui & quales fuerint 163,b,1
Apophaſis quid cum Occupatione conueniat 141,d.2
Apparatus fabulæ duplex 20,b.1
Ἀπόκινος ſaltatio, vnde nomẽ acceperit 29,b.1
Ἀποσιώπησις, Suppreſsio 136,b.1
Apoſtrophæ & interrogationis efficacia 118,c.2
Apoſtrophæ modi duo 126,c.2
Ἀπόθετος, lex tibiæ, quæ remitteret 33,b.1
Ἀποθέσμια carmina, quæ ſint 156,a.2
Aqua & ignis in limine domus nuptialis quare poſitus 152,b.1
Ara theatralis in poſtremo cornu proſcenii 35,d.1
Aræ inſcriptio qualis ludis funebribus 35.d.1
Aræ in ſcena veræ & propriæ, quarum vna dextra, altera ſiniſtra 35,c.1
Arcadib' totius Muſices primordia attributa 16,b.1
Arcadibus Chori prima inſtitutio aſcribitur 16,b.1
Arcadum mira dexteritas in ſaliendo 29,a.2
Archebuleum carmen vnde 63,d.2
Archemorum Æſchylus putauit Nemeæ nymphæ filium 41,d.1
Archilochus inter tibiæ inuẽtores recenſetur 31,b.2
Archippus 13,a.1
Archontes primus in ſcenam duxit comicum chorum 16,c.1
Ardalus Trœzenius 31,b.2
Arenam auri ſcobe ſparſit Nero in ſcena 36,d.2
Ἄρπαξ, lenonum baculus 21,d.1
Argiui, pluribus ſeptenis, neruis vti prohibuerunt 50,b.2
Argonautarum tempeſtate qui quoque certamine ſuperarint Heroes 39,d.2
Argumentum ab argumentatione quid differat 135,a.2
Argumentum quid ſit 172,d.1
Argumentum & ὑπόθεσις ab argumentatione quid differant 15,b.2
Argumentum ſub titulo proponi ſolitum 5,c.2
Argumenti genus, ex cuius verſuum capitibus fabulæ nomen legeretur, quare excogitatum 15,c.2
Argumenti quid proprium 15,b.1
Argumẽta fabularum differentias conſtituunt 14,c.1
Ariphronis Sicyonii Pæana, quẽ fecit in honorem bonæ valetudinis, iucundiſsimum & pleniſſimum gratiarum habes 48,c.1

Ἄρης, ἀρετὴ, ἐνάρετος, voces Græcæ, quid deſignent 38,b.1
Ἀντιπροσῶται Chorus 17,c.1
Ariſtonicum Caryſtium optimè ſphæricam luſiſſe 30,a.1
Ariſtophanes cum riſu mordax 11,b.2
Ariſtophanes quod Cratinus cœperat perfecit 12,a.2
Ariſtophanis cocalus 13,b.
Ariſtophani dies dictus, quòd coram legatis lacerasſet mores ciuitatis 148,a.2
Ariſtophanes quàm inſignis in ſubſannando fuerit 147,a.b.c.d.2
Ariſtoteles quare τὰ φαλλικὰ Comœdiæ ſobolē eſſe dicat 18,a.2
Ariſtoteles τὸ ἦθος qua ratione appellet μόνιμον 97,d.1
Ariſtotelis commentarios de arte Poetica mutilos eſſe In præfatione.
Ariſtotelis de Iliad. & Odyſſ. cēſura 11,a.1
Ariſtotelis locus, quo ſancit pueros docendos τὴν δωριστὶ 31,c.1
Ariſtotelis locus ex Politic. περὶ ἁρμονιῶν 31,a.1
Ariſtotelis locus ex primo Rhetoric. vbi de corporis virtute attributa certaminibus agit 38,b.1
Ariſtotelē rectène perſecuti ſint iudicio Athenienſes, ob Pæana in Hermiam, qui non eſſet deus, conditum 48,b.1
Ariſtotelem in Poeſi ipſo Pindaro haud fuiſſe minorem 48,b.2
Ariſtotelis diuiſio partium Tragœdiæ iniqua eſſe probatur 18,c.2
Ariſtoxeno muſico ſaltationes quæ in manibus plurimum exercerent motum, cæteris antelatæ 29,d.1
Arnacides, id eſt, agninæ pelles, præmia ludorum quorundam Græciæ 41,c.2
Ars prima ſua origine robur ac fortitudinē deſignauit 38,b.1
Ἄρσις, elatio ſoni 31,d.1
Artes qua ratione per manus tradi dictæ ſint 4,d.1
Artes omnes rudiores primùm, tractu deinde temporis excoli 146,a.b.1
Artium diuiſio in genera duo 2,d.1
Artium diuiſio & finis 82,d.1
Arx & arca vnde 189,d.1
Aſcaulos vnde dicta 32,b.2
Aſcaulos Gallorū mollis 32,b.2
Aſcaulos acris valde apud Myſos & Pannonas 32,b.2
Aſclepiadei partitio 65,a.1
Aſellorum certamen ridiculum 38,c.2
Aſellos Cōnſualibus coronari ſolitos 42,d.1
Aſias citharæ cognomen vnde 50,c.2
Aſio noctuæ ſimilis 29,a.1
Aſſa vox quare dicta veteribus 27,b.1
Aſſeueratio quid ab Attemperatione differat 123,a.2
Aſſeueratio, quæ Græcis διαφορὰ κατασκευαστικὴ 132,c.1
Aſsimilationi atq; ὁμοιώσει quid in genere ſit commune 127,d.1
Aſsimilationis ſpecies quatuor 127,c.1
Aſsium trium myſterium, quorum primum ſpōſo dabat ſponſa, alterum, &c. 152,d.1
Aſtrologia pars prudentiæ poeticæ 113,c.2
Aſtrologiæ & Theologiæ poeticæ affinitas 115,b.2
Aſtrologi quomodo ſint inducendi 100,c.2
Aſtrorū curſus, quemadmodum ſtrictim poeſi interſeri oporteat 115,b.2
Ἀσυνάρτητοι verſus 76,b.1
Ἄτακτα carmina, quæ dicta 69,a.2
Atellanæ fabulæ 13,c.2
Atellanarū actores, neque pro hiſtrionib⁹ habebātur, neque tribu mouebātur, quin ius nomidandi ad militiam retinebant 14,a.1
Athenis in Theatro nec ſaltare nec agere licuit peregrinis 21,d.2
Athenienſes qua occaſione Ioniū appellationem abiecerint 30,d.1
Atheniēſium in diſponendis ſedilibus ratio 34,c.1
Athenienſium vicorum per initia quatuor numero, nomina 28,b.1
Athenienſium lex de ſpectaculis 33,b.2
Ἄθεοι plærique militum 99,b.1
Ἀθεότης opponitur ſuperſtitioni 107,d.2
Athenā, tibiæ nomen, ab inuentrice Pallade 37,c.2
Athletæ quomodo certarint 37,a.2
Athletarū exercitatio aucta adiunctis inſtrumentis 37,b.2
Athletas fibulatis olim campeſtribus certaſſe, memoriæ prodidit Thucydides 37,a.2
Ἀθλοθέται, iudices Olympiorum 4,b.1
Atlas mons 85,c.1
Attici Ionum coloni 30,c.1
Attemperatio, Tractationis pars 123,b.1
Attici fontes duo, quare in Epithalamiis rectè appellari poſſint 154,b.1
Attinētes vel circunſtantes Comœdiæ partes 24,d.2
Attrectationis efficacia 119,a.1
Attributio, pars διατάσεως, quibus rationibus fiat 126,b.c.1
Auaritia quid ſit 107,a.2
Auditoris animum pendère à dicente in genere demonſtratiuo 3,b.1
Auerſionis, ſiue Caſtigationis figuræ exempla 137,d.2
Cn. Aufidius S. C. de Africanis leonibus violauit Circenſium apparatu 42,b.2
Augeæ immania ſterquilinia 40,a.1
Augeas perfidiæ inſignes luit pœnas 40,a.1
Auguſtus edicto cauit, vt certorum cuneorum vſus eſſet prætextatis & pædagogis 34,c.1
Auguſtus morē in proſcenio aut orcheſtra conſiſtendi ſuſtulit 35,a.1
Auguſtus quare ludis Athleticis fœminas intereſſe vetuerit 37,a.2
Auguſtus tigrem in ludis populo propoſuit 42,b.2
Auguſtus arbitratu ſuo, & eum ſecutus Claudius princeps, ſeculares ludos non ſuo tempore exhibuerunt 44,c.2
Auguſtales ludi à Tiberio inſtituti 42,d.1
Aulæa Theatris adhibita 36,c.2
Aulodi 52,d.2
Αὔρα Græcis quid ſonet 124,c.1
Aures pendulas ſcitiſsimè quare paraſitis fecerint antiqui 23,c.1
Aurora vnde dicta 190,b.2
Aurū ab aura, i. fulgure 190,b.2
Auſpicia & auguria 100,c.2

Authores

Authores qui in antiqua comœdia, quíſque in media floruerũt 13,a.1
Authores comœdiarum in ſcenam prodire moris erat apud Græcos 13,c.1
Αὐτικάς δίκαι 18.a.1
Αὐτόχθονες Athenienſes quamobrem dicti, qui ſe cum ſole ſimul ortos iactarent 167,b,1
Autolicus nomen Satyri 26,a,1
Αὐτόφωνοι, aut Αὐτοσύμφωνοι verſus 75,c,2
Axis in cælo quis dicatur 166, b,1
Αξιώματα quæ ſint 187,a,1

B.

Babus tibicen 31,c,2
Bacchius quid 57,b,1
Bacchi aris hederas imponi conſueuiſſe 35,c,1
Bacchum ante Apollinẽ in Delphis reſponſa dediſſe 39,d,1
Βακχικὸν ſaltationis genus in honorem Liberi patris 28,b,2
Baculos Rapſodorum è lauro factos fuiſſe 46,a,1
Baceli, Bauciæ, Batali, quos Galli *badinos*, Itali *babullos* vocant, quomodo introducantur 46, d,2
Bactriaſmus ſaltatio laſciua 29,b,1
Βαλλίζειν, 10,a,2
Balliones vnde dicti Ibidem.
Βάπται Cratini fabula 12,d,2
Βάπται Cratini, interitum authori ſuo fatali ratione attulerunt 12,d,2
Barbiton Lesboũ cur vocet Horatius 51,a.1
Βαρύτονα orationis quam vocet Hermog. 182,c.2
Βαρύμιτος quæ & barbitos, tribus tendebatur chordis 51,a.1
Baryllica ſaltatio ſacra Apollini & Dianæ, qualis 28,b.1
Βάσις, æquabilitas ſoni eodẽ tenore procedens 31,d.1
Bathyllus Alexandræus ex cordace ſaltationem fecit, nomine Italicam 27,b.2
Βαβάζειν, βαβάλημα τοῦ ᾄδειν 25, a.2
Baucis nomen in re futili 52, b.1
Βαυκισμὸς, ſaltatio mollis quæ & κῶμος 28,c.2
Βλαυσοὶ verſus 76,a.1
Bellum vnde dicatur 142,b.1
Bella quemadmodum indicantur aut fiant 103,b.2
Belluæ vnde ſic dictæ, quæ antea Beſtiæ 142,c.1
Benedicere non finis orationis, ſed inſtrumentum aut inſtrumenti modus 2,c.1
Berecynthiam tibiam Phryges primi è buxo excauarũt 32,c,1
Beſtiarum genera Romę in ludis ad ſpectacula tantùm nonnulla, ad pugnãdum alia proponebantur 42,a.2
Βίβασις apud Laconas ſaltatio, qualis fuerit 28,c.2
Bipartiti verſus 73,d.1
Boetii laus 60,a.2
Βοιώτιος cithara à regione Dorica 50,c.2
Bombyces tibiæ Syris ſimiles 31, d.2
Bona corporis & veſtitus, ornatúſque, in deſcriptione perſonæ obſeruanda Poetæ 108,a.b.2
Borcos aliis, Borimos puer, & cantus 9,c.d.2
Βουκολιασμὸς paſtorum 33,c.1
Βουκολικά 7,d.1
Βουλευτικὸς locus ſenatoribus attributus in theatro Athenienſ. 34,c.1
Βουκολιασμὸς 3,a.1
Βουκολικῷ, λυδιακῷ 8,c.1
Breuis ſtilus, ἁδρὸν, i. pleno & opulento contr. 125,a,2
Breuitas in Lyrico carmine laudatur 169,a.2
Breuitas quamobrem attributa Salluſtio 196,d.1, & a.b.c.d
Breuitatem figuram non eſſe, nec opponẽdam Amplificationi 125,a.2
Βροντεῖον genus machinæ, quæ & κεραυνοσκοπεῖον 33,b.1
Bucolicum carmen 78,a.2
Bucolici carminis præmia, vini vel lactis libatio, prætereа quæ à victo auferebant 48,c.2
Burris nomen Satyri 26,a.1
Byſsinus aut candidus color in veſte puellarum 21,a.2
Byſsina parapetaſmata Lentuli Spinthri 36,c.2

C.

Cabbalæ nomẽ quid ſonet Chaldæis 4,d.1
Καλλίφωνοι verſus 75,b,2
Κακοζηλία ſiue affectatio quid ſit 116,b,2
Cadauer quid ſit 90,c,1
Cęli filias cecinit Muſas Mimermnus in Elegiis 4,b,1
Cælibes Lacedæmone à mulieribus feſto quodam die circum aram trahi, cædíſque virgis cur ſoliti ſint 154,a,1
Cæſura quid 56,c,1
Cæſuræ quare inuentæ 63,d,1
Cæſura omnis indifferens 64,a,1
Καλάβροψ, λαγαβόλον, κορύνη, pedum Græcis 8,b,1
Καλαβρισμὸς 27,a,1
Callais dolichon vicit Argonautarum tempeſtate 39,d,2
Καλλαβίδες 27,a,1
Καλαμευτικὸς modus, quem Thraces & Cares armati ſaltabant 28,b,1
Calciamenta 21,b,2
Καλλίνικος Herculi ſacra ὄρχησις, cuius & epithetum 28,b,1
Καλλίνικος tibiæ modus in Pæanibus 33,c,1
Calpe quid propriè fuerit 40,d, 2
Κάμπτειν curſus Olympiæ 40,d,2
Calyca Steſichori carmen 52,a,2
Καλύπτρα 25,a,2
Camill', vaſis nomẽ, & miniſtros quoque priſcis ſignificabat 153,d,1
Camœnas à cantionibus Opicis dici 4.b,2
Καμπύλα veſtis genus 21,c,1
Candidæ veſtes veteri more matronis in luctu tributæ 43,a,2
Candor faciei vitam vmbratilem indicabat 22,d,2
Cantio in vindemiis cani ſolita 54,a,1
Cãtiuncularum duæ ſpecies primùm in paſtionibus natæ 6,c, 2
Cantus, hominis otioſi, mollis & inertis putabatur 26,c,1
Capheſiæ tibicinis elogium ſanè diuinum 27,d,1
Capitis armamenta Regia 25,a, 2
Capitium Latinis vnde dictum 25,b,2
Capitium virginibus pro ornamento dari 25,b,2
Capitiũ à recentiorib. malè credi capitis eſſe tegmen 25,b.2
Capitolino Ioui ludierum triplex

poſuit Domitianus 43.b.2
Capripedes cur Satyri 19.a.2
Capularis ætas quæ 2.b.2
Carcer in ſiniſtra parte ſcenæ tragicæ 35.b.2
Cares vſos Gingrade & lugubri Phrygia 31.d.2
Carius Lydus Iouis & Torebiæ filius, Lydios modos inuenit 30.d.2
Carmen in nuptiis multiplex 154.d.1
Carmen in honorem Bacchi à φαλλοφόροις decantatum 18.b.1
Carminũ Paſtoralium argumentum cuiuſcunque generis ſub perſona agreſti comparandum 150.a.b.1
Carnifex Latinis vnde dictus 141.c.1
Carnis vocabulum vulgò quid deſignarit 141.c.1
Καρπαία ſaltationis genus 29.c.2
Καρυατίζειν quid 7.a.1
Caſæ in exercitu Romano dictæ olim, quæ Græcis ſcenæ 35.b.1
Caſibus ſubitis quínam perſonis attribuendi ſint affectus 108.b.1
Caſtitas quid ſit, & quid à Pudicitia differat 46.d.2
Caſtor ſtadium vicit Argonautarum tempore 39.d.2
Caſtorius ſonus 31.d.2
Caſtorem & Pollucem authores fuiſſe Pyrrhichæ, memoriç prodidit Epicharmus 27.d.2
Caſtra à caſis dicta 35 b.1
Καταβαυκαλήσεις, veteres nutricũ cantiones 52.b.1
Κατακελευσμὸς ſecundus actus ſaltationis Pythicæ, quũ hoſtem prouocat Deus 39.a.1
Κατακελευσμὸς pars πυθικοῦ νόμου, in qua ſeipſum Apollo ad prælium hortabatur 38.d.2
Κατάκομος 25.b 1
Καταχόρευσις poſtremus actus ſaltationis Pythicæ, in quo Deus exultans, tripudii certis legibus terram quatiebat 39.b.1
Καταδάκτυλος lex tibiæ 31.b.2
Κατάτασις, καὶ Κατανάγκη in figuris 134 c.1
Cataphractica præcepta 37,c.2
Κατανίπλιον carmen 78,d.1
Cataſtaſis, Fabulç vigor ac ſtatus 15,b,1
Κατασκευὴ verſus 59,c,1
Κατατομὴ, pars ſcenæ à præciſione certi ſpatii dicta 35,b,1
Κάθαρσις 12.b.2
Καθαροὶ verſus 72.d.1
Caio apud Ciceronem qui ſodalitates ab ſe inuentas dicat, falſitatis arguitur 42,c,2
Κατατρυχίας ſiue κατατετρυχωμένος 23,c,2
Catulliani loci defenſio 65,b,1
Cauea locus depreſsior in theatro 33,a,2
Κεκρύφαλον, per ſyncopen & metatheſin pro Κρυπτοκέφαλον 25,a,2
Cecropem, Athenis primùm vagam atque incertam venerem ad vnius cum vna coniunctionem reductam caſtigaſſe 154,a,1
Κέλητες vocati, qui priuis equis currerent 38,c.2
Celeres, dicti ſub Romulo equites 38,c,1
Celeris nomẽ priſcum pro equitum, vnde ſumptum 38,c,1
Κελισμὸς ſaltatio 29,c,1
Cellæ ſubterraneæ in Theatro: in quibus ænea diſponebantur vaſa ad reddendum acceptas voces pleniores 26,b,2
Centones poematis genus, vnde appellati 47,a,1
Centones quid cum Parodiis habeant commune 47,a,1
Ceparus Cœnaturionis nomen 23,a,1
Κεραυνοσκοπεῖον genus machinæ circunductilis, vnde fulgura exibant, tonitrus exaudiebantur, fulmina mittebantur 36, b,i
Cereales quòd in Circo fierent, temerè à quibuſdam confundi 43,d,1
Cerealibus cur nocturni ignis vſus fuerit 43,d,1
Cereales ludi in honorem Cereris liberam cum face quæritantis 43,d,1
Cerealibus in ſacris quare ante noctem epulari nefas 43,a,2
Cereales ludi quomodo peragi conſueuerint 43,d,1
Cereales ab ſolis matronis cãdidatis factos 43,a,2
Cereales ceremoniæ pro pollutis habebantur, ſi quum procederet thenſa, equi lorum auriga læua manu apprehendiſſet 43, a,2
Ceres & ciborum & iuſtitiæ inuentrix 33,b,1
Ceres quare legifera appellata 33,a.1
Κέρνα, τὰ, ἱερακείδης 27,a.2
Κέρνος poculi genus Ibidem.
Κερνοφόρον ſaltationis genus, vnde 27,a,2
Certamina curruũ, pars in ludis primaria 42,a.2
Cerua cũ cornibus in Gallia reperta 86,a.1
Κεστὸς Græcis quid ſit 37,b,2
Ceſtus pugilum vnde dicti 37,b, 2
Ceſtus à ſtatis quinque certaminibus diſcernitur 38,a.1
Ceſtuum origo 37,b.2
Χαίρειν vox ad ſecundam valetudinem in epiſtolis & ſalutationibus locum inuenit 4,c,2
Χαμεύνη ſponſa quæ Græcis dicta 154,b,1
Character in ſatyris duplex 20, a.1
Character orationis quis & vnde dicatur 174,a.b.1
Characterem Latinis formam & genus dicendi vocari 174,c.1
Χαράττειν Græcis quid ſignificet 174,b,1
Χάρις vox, eam voluptatem deſignat quæ in lætitiæ temperatione ſita eſt 4,c,2
Charites, lætitiam, Muſas & bonam valetudinem affines eſſe 4,c.2
Charoniæ ſcalæ vnde ſimulacra emittebantur, nõ machina, ſed ſimiles 36,b.1
Χειρονομία 26,a,2
Χεὶρ καταπρηνὴς χειρὶ qui motus 27,a,1
Χειροκαλαθίσκος ſaltatio quædam 27,a,2
Χίλια πόκα βιβάντες 28,c,2
Chiron apud veteres monaſticus 82,c.2
Chironomia modus Gaditanæ vnde 29,b.2
Χλαμὺς 25,a,2
Χλανὶς, ἐνδυτὸς ψιλὸς 25,a,2
Χλοὴ Cereris cognomentũ 53,d,2
Choraulus 32,d.2
Choragus, quis, & vnde dictus 17,d.1
Χορεῖαι propriè appellari τὰς μετ' ᾠδῆς ὀρχήσεις 27,b,1
Χορεῖος modus tibiæ in Choris 33, c.1
Choreus quid, quare ſic dictus 57,a.1

Choragi perſona ad Epirrhemata 15,a.1
Χορηγεῖν 17,d.1
χορήγιον ibidem
Choragi officium ibidem
Chori vetuſtas 16,b.1
Chori partiendi à locorum proportione ratio 17,c.1
Chori Ariſtophanici actio & ſaltatio 27,b.1
Chori tragici ratio ac modus 146,d.1.& a.b.c.2
Chori vſus antiquiſsimus in feſtiuitatibus ad aras deorũ, atq; inde ad fabulas trãſlatus 51,d.1
Chori Laconici tetragoni, Athenienſ. orbiculati 16,b.2
Chori partes præcipuè quos libêret, lædere 12,d.1.& 1,c.2
Chori ſine fabulis 51,a.2
Chorus qualis 16,a.1
Chorus vnde confieri ſolitus 17,c.1
Chorus ſtabilis & mobilis 19,b.1
Chorus quinquagenorũ ad quindenos reductus, id eſt ζυγὰ quina 19,b.1
Chorus quo tempore ſublatus è comœdiis 12,e.2
Chororũ vetus diſpoſitio 16,b.2
Choris quæ gentes potiſsimùm gaudeant 16,b.2
Chorica tibia quibus in choris vterentur 32,c.2
Χορευτικά 16,a.2
Choriambica compoſita 64,b.1
Choriambica pura 62,b 1
Χρωματικὸς vetustonus 32,d.2
Cryſippus cur dixerit Euripidæ Medeam feciſſe ſuam 119,c.1
Χρυσόπαστον 25,a.2
Κιδάρισις ſaltationis genus 27,a.2
Cicero taxatur quòd putarit inuentionem ad Topicam tantùm: ad Dialecticem verò iudicium pertinere 3,b.2
Cicuta quid ſit, & Seruii de hac voce error 8,b.2
Cidaris ſaltationis genus Arcadibus 28,b.2
Κηδεύειν pro curare inferias 52,c.1
Cinæthus quidam nomine, primus Homeri carmina publicis conuentibus recitauit 45,c.2
Cinnus, quæ & Commiſsio & Confuſio, figura 125,d.2
Cinxia Diana à Latinis quare ſit appellata 152,d.2
Ciò tibicen apud Hipponactem 31,c 2
Κίων ἢ Βάβυς αὐλεῖ prouerb. vnde 31,c.2
Κηπίων tibiæ modus 33,b.1
Κηπίων citharæ modus 50,c.2
Circẽſes ludi quomodo celebrari ſoleant 43,c.1
Circenſes Neptuno fieri ludos 43,d.1
Circenſes & Apollinares funebres ab Ædilibus edi ſolitos 42,a.2
Circenſes ludi à Circo in quo edebantur dicti 43,c.1
Circenſes Praſini & Veneti à viridi & cæruleo colore Ibid.
Circuli meridiani qui dicantur in Sphæra 166,b.1
Circunſtantia perſonæ multiplex 127,a.1
Cirphis mons contra Parnaſsum 39,a.2
Cirrhæi ab Eurylocho Theſſalo victi 39,a.2
Κιθαριστικὸς tibiæ vnde dict. 33,a.1
Citharæ quo tempore primùm apud Græcos cõcinnatæ 50,c.2
Ciues vrbis alicuius, qua ratione laudare poſsis 158,d.2
Ciuis boni animum erga patriã qualem eſſe oporteat 104,a.2
Clarus, vox vnde ſumpta ſit 176,d.1
Claſsis gubernatorem qualẽ eſſe oporteat 100,a.1
Claudiani epithalamiũ quo genere carminis conditum 64,a.2
Clauicymbalum 51,c.1
Clauis ſponſæ quare Repotiorũ die daretur 153,c.1
Clearchus Solenſis Ariſtotelis diſcipulus originem Pythiorum qui prodiderit 38,b.2
Κλέος καὶ δόξαν vocare Græcos, quæ vel ἔπαινον vel ψόγον cõſequantur 161,b.2
Κανονικοὶ verſus qui 71,c.1
Κλιμακίδες, oſtia latiora, per quæ carros & iumenta tranſmittebant 35,d.2
Κλισίον in ſcena quid ſit 35,b.2
Κλητικοὶ hymni 162,d.2
Κλητικοὶ hymni quid ab ἀποπεμπτικοῖς differant 163,b.1
Clodius Pulcher ſcenam ſignis & tabulis ornauit 36,d.2
Clonas 31,b.2
Κλώζειν quid ſit Græcis 36,b.2
Clonas νόμων legem in Choris inueniſſe quibuſdam putatur 32,c.2
Clymenus arã Olympiæ ſtatuit Cretibus & Herculi Idæo 40,c.1
Clymenus Cardis filius vnus ex Herculis Idæi nepotibus. L. poſt diluuium Deucalionis anno certamen Olympicum inſtaurauit 40,c.1
Cn Domitium centum vrſos Numidicos in ſpectacula produxiſſe cum totidem venatoribus ex Æthiopia 42,b.2
Κνισμὸς ſaltatio parum pudica 29,b.1
Cocalus Ariſtophanis fabula 13,b.
Cocalus Ariſtophanis 13,b.1
Coctio, Gallis Machinon, q. machinator 22,a.2
Codalus tibicen 31,c.2
Coemptio, nubendi modus qualis olim fuerit 152,a.2
Cœna quare dicta ſit 10,c.1
Cohortis ſtatio in theatro à prĩcipibus cur poſita 34,c.2
Κόλαξ 23,a,1
Collatio, συμβολὴ quo modo fiat 127,c.2
Collationum modi aliquot 127,d.2, & 128,a.b.1
Κολαβοὶ verſus 74,b.2
Κῶλον quid 77,b.1, & 197,c.d.1, & b.2
Color in oratione quis dicatur 177,d.1
Colores Rhetorici, ſeu χρώματα 121,c.d.2
Κόλπωμα Regum amictus 25,a.2
Columna in Herculis fano ſita 23,a 2
Colus cum lana & fuſus cum ſtamine in põpa nuptiali cur ferri conſueuerint 151,d.1, & 152,c.2
Κωμάρχιος tibiæ modus 33,b.1
Κωμάζειν commune & paſtorali & ſcenicæ actioni 10,a 1
Κωμάζειν quid propriè ſignificet
Comeſſationum mos & nomen vnde 10,d.1
Κόμμα quid 77,b.1, & 197,c.d.1
Κομμάτιον pars παραβάσεως vnde dicta 17,a.1
Κομμάτιον 16,a.2
Commoratio figura quæ ſit 125,d.1
Κῶμος quid 19,b.1
Cõmunicationis figuræ duo genera 134,d.2
Comœdia vnde dicta 10,d.1
Comœdiæ definitio vera, & aliorum falſa oſtenditur 11,d.1
Comœdia vetus à Mimi idea quãtum abſit 144,c.2, & 148,a.1
Comœdia interdum commiſtum

habet mœrore & lætitia exitũ 18,b 2
Comœdiæ initia,cultus,nobilitas 10,b.1
Comœdiæ res & nomina vnde ſumi debeant 148,d.1
Comœdiæ veteris licentia 148,a.1
Comœdias interdum infelicem habere exitum, cõtráque Tragœdias lætum 145,a.b 1
Comœdiæ differentiæ 12,c.1
Comœdiæ ætates 12,c.
Comœdia vetus 12,c.1
Comœdiæ veteris ætates duæ 12,d.1
Κῶμος extra Theatrũ qualis 28,a.1
Κωμωτικόν Orationis 121,c.2
Comparationis diuiſio 128,b.2
Comparationis natura & vſus 129,b.1
Comparatio & Collatio inter ſe quid differant 127,c.d 2
Comparatio ſiue σύγκρισις qua ratione fiat 127,c.& 128,b.2
Comparatio cum Epiphonemate 128,c.2,& 130,d.1
Comparationes Virgilianas habes 128,d.2,& tota pag.129
Κόμψοι verſus 76,a.1
Compitalitii ludi vſque ad Seruium Regem intermiſſi,ac per vicorum magiſtros inſtaurati 42,b.1
Compitalitii ludi ante deſignatam vrbem Romam à compitis agreſtium & facti & dicti 42,b.1
Compitalitii ludi cum collegiis pariter aboliti 42,c.1
Compoſita Tyrrhenorum tibia 32,a.1
Compoſitionis modus vltimus quis fuerit 69,b.2
Conciliatio per ſe non figura,ſed orationis ductus 143,a 2
Conciones quæ à Liuio & Thucydide interſeruntur ab ipſis fictæ,perſonis quibus attribuũtur nunquam cognitæ 5,d.2
Concordantes verſus qui 73,d.2
Condimentum in Poeſi eſt cantus 1,c 2
Conditio figura 123,b.2
Conditio perſonæ propriè quænam appelletur 20,a.2
Confarreatio nuptiarũ ius quale 152,a.2
Confeſsio παρομολογία 132,b.1
Conſequentia figura 136,a.2
Conſequens oratio in argumento quæ vocetur 135,d.2
Conſilium tribuitur ſenibus, & prudentia iuuenilium furorum temperatrix 98,c.2
Conſolatio quid,ſit & quo modo exequenda 168,b.c.d.2
Conſualia Romanorum 37,b.1
Conſualibus paſtores inuerſo & vibrato corpore cernuos ſaliiſſe 42,c.1
Conſualia Romulus indixit deſignata iam vrbe, quo tempore Sabinæ raptæ ſunt 42,c.1
Conſus,Neptunus Latinis dictus 37,b.1
Conſulti hominis habitus in ſcena 21,b,2
Contemplationis,atque omnis actionis finis ſiue materia, ſiue obiectum eſt ſocietas 91,b,1
Contemptus diuitiarum 95,a,1
Conuiuiales tibiæ 33,a,1
Coqui veſtis duplex & rudis 21,c,1
Coquorum nomina 20,c,
Coquos ad tibiæ ſonum epulas apparaſſe 32,a,1
Κορδακίζειν quid 27,a,2
Κόρδαξ 6,a,2
Κόρδαξ ſaltatio comica 27,d,1
Cornicum aut turturum par,cõiunctio auſpicatiſsima ſi in celebritate nuptiarum appareret 151,c,2
Cornu pro tibia vſos Tyrrhenos & Cretas 32,a,1
Cornua è buxo effícta multis foraminibus,inflant magno ſpiritu nunc Germani 32,a,1
Corœbus Eliacus curſor excellens 40,a,2
Corona querna Heroicos poetas Romæ donari ſolitos 46,a,1
Coronarum doctiores vſum à Promethei tẽporibus deducunt 39,c,2
Coronam lauream in Pythiis datam victori 38,d,2,39,b,c,2
Coronæ mentionem nullum feciſſe Homerum 39,b,2
Coronis veteres ante Prometheũ vſos ad æſtiua vmbracula 39,c,2
Corporis nomine quid intelligi debeat 20,c,2
Correctio ſeu moderatio figura Græcis ἐπιτίμησις 123,d,1
Correlatiui verſus 73,c.2
Cortina appellatus tripos Pythicus,à corio Pythonis,quo erat obductus Apollinis opera 39,c,1
Coruſcare, ἀπὸ τῆς κόρης deduci 192,b,2
Corybantes ſeu Curetes cuius nationis populi fuerint, varietas ſententiarum 28,c,1
Κορυφαῖον qui cantum incipiebat, quare altiore voce vſus fuerit 19,b,1
Κορυφαῖος ab Ariſtotele , Chori princeps 17,d,1
Κόσμου ἐκπύρωσις ſaltatio immanis dicitur 28,d,1
Cothones Seruio, portus manu facti 166,d,2
Cothurnus qualis fuerit 21,b.2
Cothurnus Tragicorum 17,b.2
Κύριμοι virgines 25,c.1
Κράδη machina comica 36,a.1
Crates diſcipulus Olympi 31,b.2
Crates 13,2
Crauxidas Cranonius ſingulari equo in Olympiis polluit 40,b.2
Crates Athenienſes fabulas ſine metro dedit 6,c.1
Crates primus Athenis Comœdiæ ſolutæ erat author 11,a.2
Cratinus primus partes & actus in Comœdia diſpoſuit 12,d
Cratini Ὀδυσσῆς 12,d.2
Cratinus vlyſſeam Homeri cenſuris vexauit 12,d.2
Cratini Βάπται 13,d.2
Cratini interitus ob Βάπτας fabulam editam 12,d.2
Κριῶν ἀποκοπὴ qui fiebat in ludi 28,d.2
Cretenſes gladiatorum muneri primarias matronas intereſſe voluêre 44,a.1
Cretenſium ſaltationes propriæ 29,d.1
Creticorum verſuum exempla vnde petas 66,c.2
Creticus modus quartus πυθικοῦ νόμου,ab incunabulis Iouis cuius eſſet Apollo filius 39,d.2
Creticus modus amphimacro pede conficiebatur 39,d.1
Κρήδεμνον velum Penelopes apud Homerum 25,a.2
Criſsæi iter infeſtum fecerunt iis qui oraculum Delphicum peterent 39,d.1
Criſſare quid Latinis 29,b.1
Κριτικὴ non Grammatici, ſed primi Philoſophi eſt propria 11,b.1
Κροκωτὸς veſtis 25,b.2

Crocotula

Crocotula Latinis vnde dicta 25,b.2
Κρουσίθυρος, modus tibiæ cõcitatior in Elegiis 33,c.1
Cultus ac nitor orationis quis ſit 184,c.1
Cunctus ab omni quid diuerſi habeat 188,b.1
Cunei, ſedilium ordines, à figura dicti 33,d.2
Curetas, primos ἐνόπλιον quare ſaltaſſe autument plærique 28,c.1
Curetas, eoſdem eſſe qui & Corybantes 28,c.1
Curſoris nomen 20,b.2
Curſus minimus erat ſtadii vnius 38,a.1
Curſuum varietas à quantitate 38,a.1
Cutem in fronte diſtentam, remiſsæ vitæ ac væcordis frequens indicium eſſe 22,c.2
Cteſibius Hydraulicæ author 3,d.2
Κυβιστητήριον Saltatio 26,b.2
Κυκλοπηλεῖς verſus 72,a.1
Κυμαῖος Apollo 35,c.1
Κύμβαχος Græcis quid ſonet, 187, d.2

D.

Dacorum in Choris motus, exteris gentib. non vſitatus 16,c.2
Δάκτυλος pes ſacer Baccho 39,d.1
Dactylicæ tibiæ 32,b.2
Dactylicis tibiis vtebantur olim ad ὑπορχήματα 32,c.2
Dactylici affectus 78,b.1
Dactylici verſus 61,c.1
Dactylicis inæqualia fuiſſe foraminũ interualla, qualia ſunt tempora pedis Dactyli 32,c.2
Δάκτυλος poſtrema pars πυθικοῦ νόμου, à tẽporum numero ſic appellata 38,d.2
Δαδοφόροι nuptiarum 152,c.2
Δαῒς ἴιον ab Homero, vnde dicta ſit 33,a.1
Damon Athenienſis Lydiæ, remiſsæ harmoniæ, qua occaſione fuerit author 30,c.2
Danae quomodo repræſentata 25,b.1
Dapes vox Latina, vnde ſumpta 187,a.2
Daphnis inſignis ludio, cuius interitus bocolis cãtionibus celebratus 8,c.1
Daphnidis fabula 8,d.1
Decceleonæos, primos in Nemeis præfuiſſe 41,d.1
Decoctores voluntarii tam apud Romanos quàm Athenienſes, toto theatro abſtinere iuſsi 34.b.2
Decorum in primis obſeruãdum Poetæ 99,a.1
Definitio duplex, χρώματος καὶ ὀνόματος 131,d.1
Definitionẽ Tragœdiæ Ariſtotelis excutit Scaliger, & ſuam ponit 12,d.1
Deformatio, eadẽ quæ διατύπωσις 122,b.1, & 126,b.1
Δεικηλισταὶ 18,a.1
Δεινότης ſiue δείνωσις 134,c.1
Δεινότης orationis 177,d.2
Δεῖος tibiæ modus 33,b.1
Δεῖπνον Græcis, ὅτι δεῖ πονεῖν 16,c.1
Delectatio fabularum eſt vel in iocis, quod eſt Comœdiæ: vel rebus ſeriis, ſi ſint vero propiores: quod eſt Tragœdiæ 145,a.2
Deliam ad aram quare nulla cæderetur hoſtia 155,b.2
Deliberatiui generis orationes, haud rectè ſuaſorias appellari 3,a.1
Delineationis nomine quid comprehendatur 120,b.c.1
Delitioſa apud Comicos nomina 20,c.2
Delphi ſoluti periculo, Pithonis ludos Apollini inſtituère 38,d.2
Delus quare Aſteriæ nominata fuerit 167,a.2
Demaratus Hereenſis excelluit Olympiæ curſu in armis ſimul cum ſcutis 40,b.2
Demopœetum Sicyonium, aliis Epigonũ quendam, plectri officium ad ſolam manum trãſtuliſſe 51,a.b.1
Demoſthenis & Thucydidæ in genere dicendi comparatio 176,c.1
Demoxeni verſus de quodam adoleſcente 30,a.1
Deo quare thus dari, laudes cani ſoleant 92,c.1
Deos aquaticos machina læua introduci ſolitos 35,d.2
Deſignatores dictos, qui funebres ludos curarent 44,d.1
Δέσις, Turbatio negotiorum in Tragœdiis quare vocetur 146, b.1
Deſpondẽtium animũ qualis oratio 112,b.2
Deſultores noſtri ab ἀναβάταις & Calpe Græcorũ quid differant 41,a.1
Detractatio figura 132,a.1
Deus ex improuiſo demiſſa machina oſtendi quando ſoleat 36,a.1
Δευτεραγωνιστὴς in fabularum actione, quis 21,a.1
Δεξιοστάται Chorus 17,c.1
Dexteritas, ſiue δεξιότης, Poetæ quæ eſſe debeat 184,c.2
Dextra ara Baccho in Tragœdia, Apollini in Comœdia 35,c.1
Dextra porta in Tragœdia peregrinum aut hoſpitem emittebat 35,b.2
Διὰ quid notet 6,c.1
Διὰ συνθέτων ὀνομάτων poema, quid cum Dithyrambo ſimile habeat 50,a.1
Διάχρυσος meretrix 24,b.1
Διάχρυσος amictus 25,a.2
Diadema quid fuerit 21,b.2
Dialectica inſtrumentum rationi fabricans 82,d.1
Διάλεκτος propriè quid deſignet 6,b.1
Diallage, vel potius ἔνστασις, figura 132,d.2
Dialogi inuentor quis 6,c.1
Dialogi quid ſint 6,c.1
Διαλογητικὸν quod & δραματικὸν, poematis genus & Imitatiuum 6,b.c.1
Διαλεγόμενον, omnem eſſe poſſe orationem 116,c.2
Διάμιξος, vnde dicta meretrix 24, b.1
Diana Taurica 7,c.2
Diana Lyæ, & Luæ vnde cognominata 7,c.d.2
Diana Phaſelis 7,d.2
Dianæ Caryatidis cognomẽtum vnde 7,a.2
Δίαρμα Græcis quid ſit 147, d.2
Διασφαίρας ſaltatio 26,b.2
Δια[illegible]ς, ſiue vexatio, Sarcaſmi ſpecies 141,a.b.2
Διάτονος 32,d.2
Διατύπωσις, ſiue ἀπόδειξις, quid differat ab ὑποτυπώσει 122,d.1
Δίαυλον carmen 73,c.2
Δίαυλος curſus qui fieret 38,a.1
Διά[illegible]ραι, ſubligacula mulierum Theſſal. 29,a.2
Diczologia, Rationabilitas, an figura dici poſsit nécne 134,d.1, & a.2
Dicendi genera ſiue formæ, tres 174,a.2
Διχεία quid 17,b.1
Dictum perfacetum in mulieres

Italas, quæ ſoccis vtuntur altiſſimis 21,c.2
Dictynnus mons Cretæ, Dianæ ſacer 39,b.1
Διδακτρα, munera præceptoribus dari ſolita 152,c.2
Διθυραμβιώδη poeſis ne redoleat, adhibenda cautio eſt 101,c.1
Differentiæ orationis eædē quæ perſonæ, cui illa maximè affinis 108,d.2
Digeſtio, figura, Græcis διάθεσις & διάταξις 135,b.1
Digeſtionem ad ornatum & formam pertinere 19,a.1
Dignitas perſonæ vnde pendeat 187,a.1
Dignitas grandiloquo perpetua comes 187,a.1
Dignus vnde dicatur 187,a.1
Διηγηματικὸν & ἐξηγηματικὸν, & ἀπαγγελματικὸν dicitur idem ſimplex poematis genus 6,b.1
Dimeter quid 58,c.2
Διμοιρία quid ſit 96,a.1
Diodorus Siculus de tripode Pythico ægrè admodum ſatiſfacit Scaligero 39,c.1
Diomedis grammatici definitio Parœmiæ, ridicula 139,d.1
Dionyſiaca ſaltatio 28,a.1
Διονυσιακοὶ Chori Athenienſ. 16, b.2
Δίφρος & ἅρμα quid differant 41, c.1
Διφθερίας ſeruus vnde dictus 24, d.2
Διφθερίαι 25,b.1
Diphthongos amittere tēpus vnum ſequente vocali 78,b.1
Διπλῆ, ſaltationis genus 27,a.2
Διποδία, ſaltationis genus 28,d.1
Διπρόσωποι Plauti prologū, rectè ἀδύνατον appellari poſſe 15,d.1
Diræ, Poematis genus duūm generum 6,b.1
Diræ, carminis genus dictum ab imprecationibus 53,a.1
Diræ Latinis geminæ, Græcis Erinnyes tres 53,a.1
Diræ Latinis, quæ Græcis Erinnyes ibid.
Directionē orationis ad res brutas admodum afficere 119,a.1
Diſci iactus qui fiat 37,c.2
Διασκευασταί, hiſtriones qui rectè agebant 36,c.2
Δίσημος vox quæ dicatur 31,d.1
Diſsipatio figura διασκευὴ vel διαφόρησις Græcè 135,b.1
Διστεγίαι etiam priuatarum ædium in ſcena 35,a.2
Διστεγίαι & δίωρος δωμάτων in regiis Ibidem.
Dithyrambi ab hymnis modis tantùm diuerſi 49,c.2
Dithyramborum duplex ponitur etymologia 49,c.2
Dithyrambos in honorem Bacchi factitari ſolitos docet etymon verbi 49,c.2
Dithyramborū ſtilus qualis fuerit 49,d.2
Diuerſitas in toto & partibus cōſtitui poteſt 89,b.1
Doctrinæ finis, ſcientia 2,b.1
Δόλιχος maioris laboris fuiſſe quā δίαυλον ſcripſit Plato 38,a.1
Δόλιχος curſus qualis fuerit 38,a.1
Δολιχευεῖ verſus 75,d.1
Domitianus ſeptimum ab Vrbe condita ſeculum celebrauit 44,c.2
Donatus Poetarum anima dici meruit ſolus 114,c.1
Donatus & qui eum ſecutus Graculus, i. Eraſmus, reprehēduntur in definitione Parœmiæ 139, b.c.1
Donati opinio, qua negat perſonam eandem plus quinquies in proſcenium exire, falſa eſſe docetur 15,d.2
Donati errores duo in eo quòd dixit Vlyſſem palliatum ſemper introductū. Pallium enim Locrorum eſſe 25,b.1
Δοχμία in modis quid 31,d.1
Dores Lydorum colonos fuiſſe rectè probari poſſe 30,d.2
Dorica harmonia vetus & tibia 30,d.1
Dorica harmonia media ἡ μέση αὐλίας 31,c.1
Doricæ leges tibiæ ſedatiores 31,b.1
Δῶρος filius Hellenis, à quo denominati Dorienſes 30,c.1
Δόρυ, ὅθεν τὸ δόρυ παλλεῖν, militaris vox 10,d.1
Δοξα, à κλέος quid differat 161,b. 2
Dramatici poematis genera & ordo 6,a.2
Δραματικὸν poema, quare ſic dicatur Ibidem
Δρᾶν, quid ſignificet 6,d.1
Ductus orationis Rhetorib. modus & color eſt 111,c.1
Duellum à duobus dici 142,b.1
Durdi & Theſal, voces Arabicæ, quibus fæx & amurca exprimuntur 11,d.2
Duris Samii teſtimonium de ſolenni ſaltatione Regis Perſarum 30,b.1
Δυσδιήγητον vel δυσδικὸν, Odæ Pindaricæ genus 47,a.2
Δίωροι Græcis, biiugi equi Latinis 38,c.2

E.

Ε'ανὸς & καλύπτρα, Græcis velum ſponſæ 152,c.1
Ebrii in ſcenam tragicam introducti 25,b.2
Ε'κατερίδες, ſaltionis ſpecies 27, a.2
Ε'κβασις, Latinis Egreſsio, figura qualis Ibidem.
Ε'κβάσει χέρα χορόνδε, verba in nuptiis accini ſolita 151,c.2
Ε'κλάκτισμα, muliebris ſaltatio 28,c.2
Eclipſis, Latinè defectus: figura maximè ſeruiens affectibus 136,a.1
Eclogæ quid ſint, & cur ſic appellentur 7,a.1
Ecſtaſis quid ſit 90,c.1
Ε'δνα, dona quæ maritus ſponſæ ferenti ſua φέρνα, rependeret 153,d.1
Efficacia quidnam propriè vocetur in ſcripto aliquo vel oratione 113,a.2, & 116,b.2
Efficaciam ſiue ἐνέργειαν, non tam in verbis quàm in rebus ipſis eſſe 116,b.2
Efficiens cauſa duplex 85,c.2
Efictio quaſi effigiatio, figura 112,d.2
Ε'γκλεισθέντες, fabula 13,a
Ε'γκωμιαστικόν 63,b.2
Ε'γκώμιον vnde dicatur, & quid ſit 161,d.1, & c.2
Ε'γκύκλημα, machinæ ſcenicæ genus quale 36,a.1
Ε'γγόνατις, ingeniculatio 27,b.1
Ε'γγόνασι pro ingeniculo, ſigno cæleſti ibid.
Εἰκονικὸς paraſitus, à Siculo quid differret 23,d.1
Εἰλαπιναστὴς Homero qui 23,b.2
Εἰσὶ abaci cuiuſdā in ſcena nomen 35,d.1
Εἰσόδιοι Chori 16,a.2
Ε'λαιοῦς oppidum 18,d.1
Electio vnde manet 157,d.1
Eleenſes ab Arcadibus quo tempore victi fuerint 41,a.1
Eleenſib. tribus duodecim, vnde & totidem Iudices electi 41,a.1

Elegia quæ ſit, etymologia docet 52,c.1
Elegiæ definitio ex Didymo 52, d.1
Elegiæ argumenta quæ ſint 169, c,d.2
Elegiæ cur à funeribus ad amores tranſlatæ, idonea datur ratio 52,d.1
Elegiã in funeribus primùm dictam 52,c.1
Elegiacum ſine cæſura apud veteres. 68,d.1
Elego non ſemper finiri ſententiã 79 a.2
Elegos lex tibiæ 33,b.1
Elegiacos verſus cæſurã breuem admittere 79,b.1
Elenchus quid ſit 172,b.1
Ἐλεὸς nocturna auis Ariſtot. Latinis Vlula 52,c.1
Eliſæ orationes amantis.1.111.Æneid.exponuntur pag.109. & 110 & 111
Ἐλιχὼν, muſicum inſtrumentum 50,d.2
Ἑλλανοδίκαι dicti decem iudices Olympicorum certaminũ 41, a.1
Ἕλλωτις vox recentior quàm Græci 30,c.1
Ἑλλώτις ab Hellene dictos 30,c.1
Elogium quid 123,d.2
Elymos tibia, pòſt Berecynthia dicta 32,c.1
Ἐμβάδες cothurni 21,c.2
Ἐμβάται ſocci 21,c.2
Ἐμβατήρια μέλη apud Lacones, ἐνόπλια fuiſſe 28,b.1
Ἐμβατήριαι tibiæ Laconum, vt & ſaltationes 31,d.2
Ἐμμέλεια ſaltatio tragica, qualis 27,d.1
Emmelia ſaltatio exarmatur 28, a.2
Emmeliam, inuentum Bathylli Alexandræi putari 27,b.2
Ἐμφεῖβοδος verſus qualis 71,b.1
Emphaſis quæ Latinè Oſtenſio dici poſsit, duobus fit modis 137,b.1
Emporiorum mores quare plerunque deprauatiſsimi 166,b.2
Ἐναρμονικὸς tonus ab Olympo excogitatus 32,d.2
Ἐνδιάθετος ἢ ἔμψυχος Oratio quæ dicatur Hermog. 183,c.1
Ἐνθυμήματα modi contrarii χωμοποιδίῃ 32,d.2
Endymion Æthlio ſatus, Clymenum exactum regno priuauit 40.d.2
Ἐνηργείας extrema duo 116,b.2
Ennius cur ſimplici appellatione vocet fortunam Heram 101,b.1
Ennii verſus riſit Accius 13,a.1
Ἐνόπλιον ſaltatio ab habitu 27,c.1
Entheæ leges tibiarum 32,d.2
Enthymema quid ſit 135,d.1
Ἐῶραι, veſtes quibus per aerem ferebantur perſonæ 36,b.1
Ἐπάδειν 16,d.2
Ἐπαοιδος 199,c.2
Ἐπαγκωνισμὸς cogitabundi geſtus 27,b.1
Epanaſtrophe ab Antiſtrophe quid diſtet 200,a.1
Ἔπαινος vox vnde originem traxerit 161,a.1
Ἐπαίνου definitio Ibidem
Ἔπαινος ab ἐγκωμίῳ quid differat 160,d.2.& 161,d.1.& a,2
Epanaphora quid diſtet ab Anaphora 199,c.2
Ἐπαύλια dies nuptiarum tertius, Latinè Repotia 151,b.2.& 153 c.1:&
Ἐπαύλια dona quæ ſpõſo à virgine dabantur: inter quæ
Ἐπαυλιστήρια veſtis quædã Ibidẽ
Ἐπεισόδιον quid ſit in Tragœdia 19,b.1
Ἐπεισόδιον mimorum 17,a.2
Ἐπεισόδιον nomine quid ſignificetur Ariſtoteli 148,d.1
Ἐφεστὶς 25,a.2
Ἐφάρμοσις, i. adaptatio, cõparationis tranſitus 127,c.2.& 128,b.2
Ἐφηβικὸς locus adoleſcentibus in theatro Athenis deſignatus 34, c.1
Ἐφύμνια quę 19,d,1
Ἐπίχειρα orationis 183,c.d,1
Ἐπιβατήριον poematis gen⁹ quale ſit, & vnde dicatur 158,b.c.d. 1
Ἐπιβλημάτων nomina varia 25,a,2
Epicæ poeſeως partes potiores, quibus perſonis dentur 144,a.2
Epicedium elogio mixtum 124,a.1
Epicedia, dicebantur in exequiis quum iuſta perſoluerentur 52, b.1
Epicediũ ab Epitaphio quid differat 168,b.1
Ἐπικέλευσις hortatio maritima 158 a.1
Epicharmus poeta Comicus, cuius ad exemplum properare Plautũ ſcribit Horatius 147,d.1
Epicharmũ paraſitorum nobile nomen ad opprobrium comicum tranſtuliſſe 23,a.2
Epichirema Latinis Aggreſsio, figura 135,d,1
Epichoriambicum carmen 67, c.1
Epicus poeta quis propriè 45,b.1
Epici Poetæ qualis debeat eſſe diſpoſitio 144,b.c.d.1
Epici poetæ qua ratione ex hiſtoria conficiant poema 5,c.2
Epicõrum præmium taurus 48, c.2
Epicum poema, quare princeps omnium 6,a.2
Epicum opus vniuerſum in certos libellos diuidendum 144,d. 1,& a.2
Ἐπικωμάζειν verbum quid ſit 10, a.2
Epicrates Ambraciota 13,a
Epicrates antiquus Comic⁹, quẽ vocet ἀκροτοξάζειν 34,c.1
Epicredios ſaltatio Cretenſ. 29, a.2
Ἐπιλήνιος, ſiue Ἐπιμύλιος 54,a.2
Ἐπιδεικτικὸν vox malè à Quintiliano accepta pro oſtentatione 3,a.1
Ἐπιδημίαι deorum feſta quædam in Græcia 163,b.1
Epigrammata quare & Lemmata dicantur. i. indicaturæ 54, b.1
Epigrammatis definitio 170,b.1
Epigrammatis virtutes duæ 170, a.2
Epigrammatis vox quare iãtùm breuibus poematiis propria facta ſit 169,d.2.170,a.1
Ἐπίχυσις quid ſignificet 23,c.1
Epilogi ſiue poematum clauſiones 54,c.2
Epimedes nomẽ vnius Idæorum dactylorum 40,b.1
Ἐπιμελείας nomine, tum accuratã tum præpoſteram diligentiam apud Hermog. deſignari 183,a.2
Ἐπιμονὴ 76,d.1
Ἐπιμύλιος cãtilena quæ ad molam canebatur 53,c.2
Ἐπινίκια μέλη haud abſimilia Pæanib. 47,a.2
Epinicia in certaminibus victori canebantur 48,a.1
Ἐπινομὶς Platonis liber, quem poſt leges ſtatuit 48,a.1
Epinomidem quare inſcribi placuerit Scaligero Poetices poſtremum librum 48,a.1
Epionicum quale 67,d.1.a,2

E'πίουρος verſus 85,d.1
E'πιπάροδος Chori 16,a.2
E'πιφαλλος, modus tibiæ in Bacchanalibus 33,c.1
Epiphthegma ſiue ἐπίῤῥημα, i. acclamatio peculiaris Pæanibus, ἰὼ παιάν. 48,b.1
E'πιφθεγματικά 19,d.1
Epipompeutica μέλη ad pompas 47,a.2.,& 48,b.1
E'πισείοι militum crines, vnde nominati 23,a.1
E'πισεῖον Græcis quid ſonet 161, b.2
Epithalamium carmen quale & vnde dictum 150,b.2
Epithalamij carminis initia diuerſa 154,a.2
Epithalamij carminis argumentum 150,b.2
Epitaphia, cantus ad tumulum 52,b.2
E'πιτάφιος λόγος καὶ ἐπικήδειος 168, a.b.1
Epitaſis quid 15,b.1
E'πιταχτικὸν poematis ſiue orationis genus 159,a.2
Epithetſin pro apparatu epithetorum rectè dici 117,d.2
Epitheta vnde ſumi poſsint varia 118,b.1
Epithetorum modi 118,b.c.d.1
Epithetorum efficacia & proprietas tam in re quàm elocutione 118,a.1
Epitritus quid,& quare ſic dictus 52,d.2
E'πιτροχασμὸς quæ & γοργότης 125, a 2
Epitrope, Conceſsio figura 131, d.2
E'πῳδὴ ab ἐπῳδῷ differre 148,d.2
Epodos in ſacris qui dicatur,ex Galeno oſtenditur 48,a.1
Epodon liber Horatii, quare ſic ita inſcriptus 48,a.1
E'πῳδὸς vnde dictus, & quid repræſentaret 16,c.2
Epopœia 11,b.1
Epos carminis nomē,qua ratione ſolis dactylicis ſenariis magniloquis attributum 45,b.1
E'πίτριτοι epitriti dicti 58,a.1
E'πίτονος lyra Pindaro cur dicta 5,b.2
Epulonum tibiæ quare μεγίστου dictæ 33,b.1
Epulonum collegium apud Romanos 23,a.2
Equus quare ſacer Neptuno 41, d.1
Equi coronari Conſualibus quare ſoleant 42,c.1
Eraſmi mirificam Latinitatem perſtringit Scaliger 176,d.2
Erigone Tryphonis carmen 52, a.2
Eriphanis poetriæ νόμιον 9,a.2
E'ρως morbi genus apud Medicos 105,b.2
Errores in curandis morbis 2,a. 2
Erroris inductio; figura 143,c.1
Erycen Siculum eſtu excellentem 37,c.2
Eſſentialis pars duplex, aut in re aut in intellectu 14,b.2
E'ρωτικὸς puella, qualis 24,b.1
E'θελονταὶ à Thebanis mimi vocabantur, Latinè volones 18,b.1
Ethologi qui dicantur Ciceroni 17,c 2
E'θος vnde 83,a.2
Etymologia quid ſit 142,a.2
Etymologia quid ſit,& vnde nomen illud acceperit 131,d.1
Euagoras Elæus bigis idq; equis perfectis Olympiæ victor 40, c.2
Euaſio figura qualis 125,b.c.1,& a.2
Εὐβίοτα quædam animalia, qua ratione vocet Ariſtoteles 174,b.2
Eubœus Parius Parodiarũ ſcriptor ſub Philippo floruit 46, b.1
Eubœi parodica quędam ex Homero 46,d.1
Εὐκρίνεια orationis, quæ Græcis dicatur 180,c.1
Euētum veteres quem nominarint 90,b.1
Euentus rerum quibus pigmentis ornare debeat Poeta 90,c. 2
Εὐλογία ſpecies E'παίνου 161,c.2
Εὐμενίδας Græci dici furias κατ' ἀντίφρασιν 142,c.1
Euphemen nutricem Muſarum qua ratione profeſsi ſint veteres theologi 4,d.1
Euphorion Cherrhoneſius 65,a. 2
Eupolis 12,a.2
Eupolides 67,a.2
Eurialiei verſus qui 71,d.1
Euripides ob frequentiorem vſum σιγμάτων à Criticis damnatus: Sophocles non item, ob rariorem 16,d.2
Euripides abuſus Lino, à triſtibus ad læta transferens 52,a.1
Euripides damnatur à Criticis, quòd prologum miſcuerit cum protaſi 18,b.2
Euripidæ reſponſum ad obiectionem, quòd impuras fœminas adduxerit in Scenam, quarum turpitudine populus fieret deterior 145,c.d.1
Euripidis ad Arceſilaum apophthegma 11,c.2
Euripidi falsò tribuitur introductio ebriorum in ſcœnam 25, b.2
Euripidis locus, vbi facit Peleum obiicientem Lacænarum nudationes 29,a.2
Euripidis Cyclopē, parum à Comœdia differre 145,a.1
Euripidis Apophthg. 1,c.2
Euripidion carmen quale 61,a.1
Eurybat⁹ lucta Olympiæ victor declaratus 40,a.2
Eurylochus Theſſal⁹,ob robotis præſtantiam alter Achilles dictus 39,a.2
Εὐτελὲς ἢ ἰσχνὸν qua ratione vocet Hermogenes ſubtile dicendi genus 174,b.2
Eutclidas Lacedæmonius pueris propoſito Pentathlo, precium operæ tulit 40,c.2
Εὖ πράττειν quare Plato potius quàm χαίρειν ponit in epiſtolis & ſalutationibus 4,c.2
Exaggerationis finis & vſus pro affectib. 125,c.2
E'ξάρξαι 49,c.2
Excitatio ſiue ἔγερσις figura 132, d.1
Exclamatio figura 133,c.2
Excluſio figura 132,a.2
E'ξις & ἔθος quid differant 104, d.1
Exemplum quare Græcis παράδειγμα dictum fuerit 127,c.1
Exempla multarum rerum poſſe ex Virgilio hauriri 86,d.1
Exemplum inter figuras meritò cenſeri 127,c.1
Exempli nomē vnde ductum ſit, & definitio 135,b.2
Exibilari à populo, qui ſoleant Hiſtriones mali 36,b.2
E'ξόδιον quid in Atellana dicerentur 17,a.2
E'ξόδιον chori 16,a.2
Exodus Tragœdiæ pars 19,b.1
Exomides ſeruorum vatiæ, pro euentu & ætate 21,c.1
Exornatio duplex 19,a.1

Ἐξώστρα, machina recitãdis iis quę ſecretò patrata eſſent in ædibus 36,a.1
Ἐξώστρα, eadem quæ ἐγκύκλημα dicitur 36,a.2
Explodere Latinorum vnde ſumptum 36,b.2
Expreſsio perſonarum 83,c.1
Extenuatio figura alia ſimplex, alia compoſita 137,a.b.2
Exulum veſtitus in Tragœdia 25,d.1

F.

Fabricas artes, medicinæ eſſe pediſſequas 82,d.1
Fabros cuiuſcũque generis quales facere deceat 102,a.1
Fabula vnum genus, & nomen cõmune Tragœdiæ & Comœdiæ 11,c.1
Fabulæ inter partes in ludis primarias recenſentur 42,a.2
Fabularũ genera, ab ornatu veſtitúue quẽ gererẽt, nominata, vnde orta 13,b.2
Faces & tedæ in nuptiis quot numero, & cuius fuerint materiæ 152,b.c.1
Factoris vocem iniquè oleariorũ cancellis circumſcriptam eſſe à veteribus 3,d.1
Faliſcum & Cineiũ primos perſonatos egiſſe Comœdiã 21,a.1
Fallere, παρὰ τὸ σφάλλειν 188,d.2
Fama bona præmium ſapientum 4,d.1
Famæ Virgilianæ & Eridis Homericæ comparationes 227,a.1
Famam malam pro ſupplicio Plato multis ſtatuit 4,d.1
Far toſtum quibus nuptiis præferri ſoleat 152,d.1
Fati adminiſtra Fortuna 115,d.2
Fatigare diem quid ſit 191,b.1
Fatum quid 82,d.2
Fatum quid appellarint veteres 90,b.2
Fauni fatidici quo genere carminis ſcripti fuerint 68,b.2
Fel hoſtiæ nuptialis circum arã proiici ſolitum quid innuat 152,a.1
Feliũ natura in venatione 119, b.2
Feriæ ſtatæ aliæ erant, aliæ minus ſtatæ apud Romanos 42,a.1
Φέρνη, dona quæ marito ferebat vxor repotiorum die, vocabant Græci 153,d.1
Ferreus annulus quem vir dabat vxori, quid deſignet 152,d.2
Feſcenina carmina, attellana ſunt 17,c.2
Feſcenina tripudia qualia apud Roman. 29,b.1
Feſceninorum carminum origo 150,d.2
Feſtiuitates certorum populorũ Græciæ 41,d.2
Feſtiuitates quibus Tragœdię agerentur quatuor erant: in trib⁹ ſeriæ, quarta Satyricæ Tragœdiæ dabantur 14,a.2
Figuræ definitio 120,d.1, & a.2
Figuræ ad certas ſpecies deducũtur 121,d.2, & 122,a.1
Figurarum diuiſio 121,b.1
Figuræ quę cuíque characteri maximè conueniant 205,d.1
Figuras primùm ſe ad certa capita reduxiſſe dicit Scaliger 144, a.1
Figura ἀλλοίωσις quæ ſit 202,a.1
Figura χασμὸς quæ ſit Hermogeni, & vnde dicta 203,a.1
Figura Κλίμαξ 200,a.2
Finis prima cauſa 88,a.2
Finis & forma aliquando pro eodem Ibidem
Finis propriè quid ſit 2,c.1
Flammeo quare ſponſam ornarint veteres 152,c.1
Floridum dicendi genus à pleno quid differat 185,d.1
Fluxi verſus 75,d.2
Fœdum à fœderibus dici 169, b.1
Fœdæ ſalrationes 29,b.1
Fœmineæ naturæ vera pictura 96,d.1, & a.2
Fœmineæ virtutes propriæ in ædibus atque in operibus, quæ ſint 97,b.c.1
Fœminæ perſona & oratio 109, a.1
Fœminæ virtus propria, pudicitia & pudor 96,d.2
Fœminæ quot modis res viriles attribui poſsint 47,c.1
Fœminarum perſonæ ad xxiiii. ordines 23,d.2
Fœminarum pugnas noctu edidiſſe Domitianum 44,c.1
Fœmina aut minus quàm canem aut plus quàm ſenionem iacit, prouerbium apud Italos 96, c.2
Fœminis per Auguſtum ſuperiora loca ſunt deſignata omnibus in ludis atque ſpectaculis, pręter Athlętica certamina 34, d.2
Fœmineo in ſexu nihil eſſe mediocre 96,c.2
Fontes, ſpeluncæ, ambulacra, topiaria, ad ſcenã ſatyricam acceſſere 35,a.2
Forenſis oratio fuſior 2,a.2
Forenſis ars, Oratoria dicta 7, a.2
Formæ duplices 88,b.2
Formula quædam perpendendæ diuinitaris Virgilianæ præſcribitur ſtudioſis 111,c.2
Fortitudo quid ſit, & eius diuiſio 93,b.2
Fortitudinis officia 82,b.1
Fortitudinis varii modi 106,a. b.c.d.1
Fortitudinis partes 82,b.1
Fortis viri quid ſit proprium 106,a.1
Fortis ab imbelli in adeundo periculo quid diſtet 97,d.1
Forti verſutus quid interſit 107, b.1
Fortuna & Caſus quomodo differant 83,b.1
Frequentatio, πύκνωσις figura 124,b.2
Frugi adoleſcentis forma 24,b.2
Funebres ludos ex arbitrariis ſtatos fecit Claudius princeps, quos ædiles ederent, atque gladiatorios appellauit 44,a.1
Funebrium ludorũ origo quàm vetuſta ſit 43,c.2

G.

Gaditanæ ſalrationis modi tres 29,b.2
Gaditana ſaltatio omnium corruptiſs. 29,b.2
Galeni locus de Damone Mileſio, qui tibicinã à Phrygiis modis ad Doricas leges ſonũ demittere iuſsit 31,b.1
Galericuli perſonis additi in ſcena 21,a.
Gallionis errores aliquot de figuris 125,d.1, & a.2
Galli excellẽtes in mimicis actionibus 24,a.2
Gallos olim ſummo in honore habuiſſe poetas cõuictores, à quibus laudarentur 53,d.1
Galliambicus verſus facetiſsimus, ac venuſtatis pleniſsimus 79,a.2
Galliambicum carmen 66,c.

Galliæ nunc mos in agendis fabulis 34,a.1
Γαμήλιον poematis genus idẽ cum Epithalamio 150,b.2
Γάμος vnde dicatur Ibidem.
Gaudia quibus rationibus facillimè comparentur 7,b.1
Gellii error,qui à perſonãdo perſonam dici putarit 20,d.2
Geminas tibias, pares nominatas 32,a.2
Genethliaci carminis natura & ratio 155,d.1.& a.b.c.d.2
Genealogici hymni partes τῶν φυσικῶν καὶ μυθικῶν ὕμνων 163,a.2
Generatio qui pariat immortalitatem 155,d.2
Genius malus qui Bruto apparuit 116,d.1
Genium bonum Cæſari ſe oſtẽdiſſe 116,d 1
Genii Pythagorei duo 116,b.1
Genii locorum diuerſi vnde efficiantur 102,a.2
Genii quemadmodum agant in hominibus docet Scaliger 116, b.c.1
Gentes apud quas plurimus equis honos 7,d.1
Gentium ac populorum ingenia vnde excipienda 102,b 2
Genus dicendi plenum quod ſit 185,c.1
Γέρανος ſaltationis nomẽ ab imitatione 27,c.1
Γέρανος machinæ genus quo rapiebantur perſonæ 36,a.1
Geranæa,Megaræ regionis mons 41,a.2
Germanorum modulatio & tibia 30,a.2
Geſtus & modi ſaltantium 26,c.2
Ginglarus tibiola puſilla apud Ægyptios 32,d.2
Gingra ſaltatio in funerib. 29,c.1
Gingram ad cognominem tibiã edi ſolitam 29,c.1
Gingras ſiue gingris,& gingros, genus tibiæ 32,d.2
Gladiatores exhibere quãtus fuerit ſumptus:quanta etiam immanitas 44,b.1
Gladiatorum mos initio certaminis rudibus batuere : ferro nudos tranſigere 44,c.1
Gladiatorum mos vnde primùm ortus 43,d.2
Γλαῦξ ἀνσὶ ſimilis 29,a.1
Glyconicum carmen quale 61,b.1
Gnathones vnde dicti 23,b.1
Γίγγρας ſiue celeritas figura 124;
d.2.& 125,c.1
Græcum nomen ipſis iam Grçcis deſitum 30,c.1
Græca garrulitas 30,b.2
Græcorũ tragicæ perſonæ quædam ridiculæ, ob veſtitum grauitatis expertem 24,b.2
Græcos poetas ſua carmina publicis ludis recitare ſolitos,tandem oblæſa frequentioribus operis voce,puerum qui ad tibiã caneret præ ſe ſtatuiſſe 43,b.1
Græciç nationes primariæ duæ 30,b.1
Grammatici ridentur ob etymon Elegiæ 52,c.1
Grammatici de ceſtus forma nugantur 37,c.2
Grammaticorum iudicium , de diſpoſitione librorum Homeri Iliadis & Odyſſeæ,reiicitur: & melius probatur 10,d.2.& 11,a.1
Grãmaticorũ nugæ qui poeticen oratione ſoluta profiteãtur 4,a.2
Grammaticorum nugæ de nomine fæcis 11,d.2
Grammaticorum errores de voce Epodos 47,c.d.2
Grammaticorũ errores in diuiſione generũ dicendi 175,c.d.2
Grammaticorũ iudicium de fine oratoris non ſanum 2,c.1
Grammaticorũ ridicula ratio de nomine Syluæ,quod à ſilendo dici vellent 150,d.1
Grammaticorum nugæ de Scolii nomine 48,c.2
Grammaticorum hallucinatio in etymologia Sarcaſmi 141,c.1
Grammaticorũ deliramentũ qui putent epitheta excludi in voce, intelligi in ſignificato 118,b.2
Grammaticorum error in diuiſione generum dicendi 196,d.1
Grammaticorũ falſa de Comœdia ſententia 11,d.1
Grammatici nomẽ ſtultè ſibi impoſitũ probat Scaliger 11,b.1
Grãmaticos in etymologia Satyræ,fruſtra & temerè ſatagere 19, b.2
Grammaticorum error, qui ἵππος in Epigr. Martialis, ſenarium Iambicum interpretantur 45,c.2
Grammaticorũ error qui in verſu Virgilii , *Et terrere parant flammis*, &c. putarint ὑγρολογίαν 102,d.2
Grammatica, Calliæ Athenienſ. Tragœdia 14,d.1
Gratiarum tum perpetuæ ſociæ tum affines quare dicantur Muſæ 4,c.2
Gratias cur nudas & tres numero eſſe voluerint veteres 111,b.1
Grauitas orationis in quo ſita ſit 195,c.1
Griphi veteribus quas deſignarint ambages 54,c.2
Griphi definitio & etymologia 138,d.2
Gruum ciuilis hilaritas & prudentia militaris prædicatur 28,a.2
Gruibus non rectè attribui ſtoliditatem , prouerbio communi 28,a.2
Gymnopædica harmonia Lyricorum 50,a.2
Gymnaſia vnde dicta 37,a.2
Gymnaſiorum nomẽ ludis literariis haudquaquam conuenire Ibidem
Gymnaſtici ab παιδοτρίβαις quid differant 22,d.2
Γυμνοπαιδία ſub Terpãdro ſaltata apud Lacedæmonios 32,d.2
Gymnica certamina Delphis cõſtituit Eurylochus 39,a 2
Γύπωνες quid ſignificent 29,a.1

H.

Habitus quid ſit 20,c.2
Habitus differentia in materia Ibidem
Habitus à forma differẽtia Ibid.
Habitus duplices 81,c.2
Habitus ſaltantium varii 27,c.1
Habita puella,quæ non ſit tamẽ 24,a.1
Halma mod' Gaditanç ſaltationis 29,b.2
Harmation,lex tibiæ 31,b.2
Harmonia quid ſit 4,a.1
Harmoniã & melos non eſſe de eſſentia Tragœdiæ 11,d.1
Harmoniam eum ipſa natura protinus extitiſſe 3,a.2,& 4,d.1
Harpaſtum pilæ genus 29,d.2
Hederas Baccho aris imponi ſolitas 35,c.1
Hegemon apud Atheniẽſes parodia certans vicit 46,c.1
Hegemon Thaſius Ariſtoteli primus parodias ſcripſit 46,c.1
Hegeſandri Epigrãma iocoſum 49,d.2
Helenam cum Paride Troiam adnauigaſſe,negat Steſichorus in Palinodia ſua 53,c.1
Helicon inſtrumentum muſicũ 50,d.2

Heliconides Muſæ vnde nuncupatæ 4,b.2
Hellenis filii duo Ἴων & Δῶρος, qui à patre accepto imperio, ſuã vterque partem ac nationem ab ſeſe denominarunt 30,c.1
Hemicycliũ in fabulis, quo agebantur enantes è mari 36,a.2
Hemichorion quid vocetur 17,b.1
Hendecaſyllabi verſus 78,b.2
Hephæſtionis error, qui Iambicũ carmen ab Iambe muliercula deducat 53,a.2
Heraclidis Pontici locus, quo negauit harmoniam vllam vel Phrygiam vel Lydiam debere appellari, refutatur 30,c.2
Herculis appellatione duos tradit Pauſanias 40,b.1
Hercules apud Argonautas Pancratio ſuperior euaſit 39,d.2
Hercules intermiſſorum Olympiorum inſtaurator in honorẽ Iouis Olympii 40,a.1
Hercules Amphitryonis f. capta Elide Olympia indixit 40,d.1
Hercules Nemeo interfecto leone, Nemea correxit, Iouíque Nemeo dicauit 41,d.1
Hercules ceſtu Erycen Siculum vicit 37,c.2
Hercules vnus ex Idæis dactylis 40,b.1
Herculis fanum 23,a.2
Herculi quare ſacrificari ſolitum extra muros 115,a.1
Herculem primum Olympia poſuiſſe quinto anno celebranda, pro numero Idæorum dactylorum 40,c.1
Herculaneo nodo cur necteretur cingulum ſponſæ 153,a.1
Hermogenis ſententia de generibus dicendi excutitur pag. 179,180,181,182,& 183
Heroas in ſcena per aerem vehi ſolitos machina quadam 36,a.1
Heroas ſaltationibus ſe exercuiſſe 30,a.1
Heroum proceritas 21,c.2
Heroicus verſus quare dictus Pythius 78,d.1
Heroici hymni 164,a.b.1
Heroici maieſtas carminis, à cantu Rhapſodia & Epos appellatur 47,b.1
Heroici ſiue Epici carminis ratio in tota poeſi princeps 144,a.1
Heſiodus Homero maior natu 11,c.1
Heſiodus de ventorum numero ac diſpoſitione arguitur 114,b.2
Heſiodi carmen, quo probatur ῥαψῳδεῖν, eſſe ipſam verſuum commentationem 45,d.1
Hexametrum Creticum acatalecticum non excedere tricena tempora 67,b.1
Hiarbæ irati oratio, quæ eſt apud Virgil. excutitur 111,d.2,& 112,a.1
Hierax Olympi & famulus & diſcipulus 31,a.2
Hieroglyphon nugæ 139,a.1
Hieronymi Vidæ methodum in præceptionibus Poeticis vituperat Scaliger in præfat.
Hilarodi minus fœdi quàm Ionici cantus 52,d.2
Hipponactis reliquiæ, qui parodias inueniſſe putatur 46,c.1
Hippodamia potitur Pelops 40,a.1
Hippoſthenes Lacedæmonius Olympiæ lucta vicit 40,b.2
Hipparchum Piſiſtrati filium, primum Homeri verſus Athenas importaſſe 45,b.2
Hipponactis verſus 60,d.1
Ἑστιᾶν ſacrificium nuptiarũ: & Ἥρα τελεία earum numen 151,d.2,& 152,a.1
Hircum Tragicis poetis præmio fuiſſe 48,c.2
Hirundo nigra cur vocetur Virgilio 118,a.1
Hiſpanorum, etiam hodie, in ſaltando variæ geſticulationes 29,b.2
Hiſpanis fratribus gladiatorum morem, apud Græcos vetuſtiorem 43,d.2
Hiſpanos digitorum crepitu tibiarum aut tympanorum momẽta aſſequi poſſe 29,b.2
Hiſtoria Epicis poetis pro argumento eſt 5,c.2
Hiſtoricæ dictionis tractus qualis 1,b.2
Hiſtorias ſui tẽporis imagini veterum hiſtoriarum aptauit Virgilius 115,a.b.1
Hiſtrio, vocabulũ Thuſcũ 43,a.1
Hiſtriones Romanis dici, qui Ludiaſtæ Æolenſibus Ibidem
Hiſtriones vnde dicti ſint, nondũ conſtare 21,d.2
Homerus vbi & à quibus fabellas quas operibus intertextas accõmodat, edoctus 11,c.1
Homeri oratio qualis ſit 176,b.1
Homeri verſus, quibus Phœnix exprobrat infantiã Achilli, inepti iudicantur 97,c.2
Homerum temerè epitheta rebus appoſuiſſe 118,a.2
Homeridarum appellatio vnde ſumpta 45,c.2
Homo, animal ſociale 82,b.2
Hominis perfectio è diſciplinis 1,a.1
Hominem, ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ dici 188,b.1
Honoris voce quare frequenter vſus fuerit in ſuo opere Virgilius 187,c.2
Horarum carminis author 9,d.2
Horatius quare vocet lege ſolutos certos poetas 47,b.2
Horatius imitationem vniuerſam, quàm rectè irriſerit 214,b.1
Horatius centum-decem annorum circuitum attribuit ſeculo 44,c.2
Horatius ingratus arguitur, qui Mecœnatis, ſub nomine Malchini, demiſſas notarit tunicas 149,c.2
Horatii ſcolion ſuauiſsim. 49,a.2
Horatii artem poeticam, arte nõ docere, ſed Satyræ ſimilem, In præfat.
Horatii quæſtio, an Comœdia ſit poema, ſoluitur 5,b.2
Horatii locus de Epico poeta Vario, explicatur 45,b.1
Horatio quid Deſignatoris nomen ſignificet 44,d.1
Horatio Dithyrambi audaces quare dicantur 49,d.2
Hoſpitalia vocat omnes ædes in ſcena, præter regiam 36,a.2
Humanæ res, aut neceſſarii, aut vtilis, aut delectabilis genere comprehenduntur 1,a.1
Hyagnidem ante Apollinem tibia ceciniſſe 31,a.2
Hydraulus Cteſibii qualis 32,a.1
Hylas corripitur à Pylade præceptore, quòd ſe grandiorem feciſſet, agens Agamemnonem 27,d.1
Hymen quid ſit 51,c.2
Hymenæus nuptiarum deus vnde creditus 151,c.2
Hymenæus numen, Latinis Talaſſus ſiue Talaſsio 51,c.2
Hymenæorum acclamationes 51,d.2
Hymenæorum duo genera Ibid.
Hymenæi carmina nuptialia 51,b.2
Hymni ad aras diis dicebantur 48,b.1
Hymnorũ diuerſa genera 162,b.2

Hymni à Pæanibus quid differãt 47,d.1,& 49,a.2
Hypenus Piſæus διαύλῳ præſtitit aliis 40,a.2
Hypeccaumata Ariſtoteli quid 103,c.2
Hyperbole ſiue Exceſſus figura 135,a.2,
Hyperphrygia harmonia 30,c.2
Hypogypones ſaltatores qui 29 a.1
Hypotheticus prologus 15,c.1
Hyporchema poematis genus quale 50,b.1
Hyporchematica Lyricorum harmonia 50,a.2
Hyporchematica Cretẽſiũ propria 27,b.2
Hypoſcenion in magnificis theatris 36,d.1
Hypſipyle regina Lemni, nutrix Opheltæ 41,b.1

I.

Iacere vnde dictum Latinis 20, b.1
Lactabundi ſemper milites 99, c.1
Iaculi vel pili miſsio quî fiat 87, c.1
Iambus pes præliator & ſanguinarius 39,a.1
Iambus quid 56,d.2
Iambicus in ſaltatione Pythica tertius actus 39,a.1
Iambicis conuitia faciebant ſine imprecatione 53,c.1,& a,2
Iambici ſpecies 60,a.1
Iambici affectus 77,c.1
Ἰαμβισταὶ Siculis 16,b.2
Ἰαμβίζειν, παρὰ τὸ ἰέναι καὶ ἀναβαίνειν 53,a.2
Ἰαμβίζειν idem quod λοιδορεῖν 39 d.1
Ἰαμβίζειν quid ſit propriè 20,b.1
Iaſius Arcas κέλητι, i. equo ſolo, vicit Olympiæ 40,a.2
Iaſius nomen cuiuſdam Idæorũ Dactylicorum 40,b.1
Iberarum cultus 25,d.1
Ἠχεῖα carmina quæ 72,c.2
Idæi Dactyli qui & Curetes, Iouis nutritii 40,b.1
Idæorum Dactylorum nomina 40,b.1
Ideæ matris familiæ quando inſtitutæ fuerint 42,c.2
Idas vnus inter Idæos Dactylos ſic appellatus 40,b.2
Ideæ dictionis ſeptem ex Hermogene 176,d.1
Ideam pro forma quare author dixerit 80,c.1
Idearum partes nouem ex Hermog. pag. 178
Idola & formæ defunctorum an aliæ ſint ab animabus 20, d.1
Idõla ſeu formas defunctorũ pro ipſis corporibus in ſcenam introductas fuiſſe 20,d.1
Idomenei error de Piſiſtratĩdarum θυσίαις καὶ χύτραις 10,b.2
Iduthum inter tibiarum ſpecies recenſetur 32,c.2
Ἡδύκωμος, tibiæ modus in dicacitatibus 33,c.1
Ἡδύκωμος & ἴδιον ſpecies iucundę ſaltationis 27,b.2
Idyllion diminutiuum ab εἶδος, quia poema ſit rerũ quaſi ſpecies quædam 47,b.1
Idyllium, παρὰ τὰ εἴδη καὶ τοὺς ἰδίους, diminutiuo flexu quare dicatur 7,a.1
Ἱὲ παῖ, ἴε παῖ, Acclamatio Latonæ puellum Apollinem hortantis vt ſagittis Pythonem occuparet 38,c.2
Ientatio qualis, & Ientare verbũ vnde dictum 10,c.1
Igdis ſaltationis genus 28,d.2
Ἡγεμὼν ſenex tertius 22,d.1
Ἡγεμὼν ſeruus 23,c.2
Ignis nocturni vſus quibus in ludis extiterit 43,d.1
Ἰὴ παιὰν acclamationem nõ ſemper Pæanibus additam 48,c.1
Ἴμαλις 54,a.2
Imago, Græcis εἰκὼν figura 127, d.1
Imago ab Exemplo quid differat 127,b.2
Ἱμαῖον, piſtorum cantio ad molam 53,b.2
Ἴμαλις menſuræ genus 53, b.2
Ἱμᾶν trahere & haurire ſignificat 53,b.2
Ἱματίδιον & ἐξώμβωμα aut ἐπίβλημα Græcis dici ſeruorum tuniculam 21,c.1
Ἡμιμερεῖς 56,d.1
Ἡμιμερεῖς an verè ſic appelletur 70,c.1
Imitatio vniuerſæ Poeſeos finis 11,d.1
Imitatio an ſit neceſſaria 214, a.1
Ἡμίθεοι ἢ ἡμιθνῆτες, Heroes antiquitus crediti 164,b.1
Innuitio figura, nouè: quæ Græcis ἔννοια dici poſſet 137,c.1
Impares tybię & pares 32,a.2
Imperatores Romani in ſcena quales 25,c.1
Impietas comes auaritiæ 107,a.2
Impulſionem ad hilaritatem, per ſe figuram non eſſe 143, d.1
Impulſu & tractu nos moueri 26,c.2
Impunitas iocorum & licentia priſcis Poetis quare data 11,d.1
Inanimata quare non habeant ἦθος, ſed πάθος 83,a.1
Inclinationes cæli quæ appellentur 166
Inconſideratio, cognatum ac perpetuum iuuentutis vitium 98,d.1
Incũbere à κύμβαχος Græca voce dici 187,d.2
Induere ab ἐνδύειν 192,c.2
Inductionis definitio 135,b.2
Indumenti militaris ſpecies in Tragœdia 25,a.2
Inferiarum carmen & parentalia 168,c.1
Infligere ab origine Græca ἐμφλίγειν dici 192,b.1
Infortunia ab aſtrologis duo ſidera dici 115,c.2
Innumerũ Aduerbialiter à Virgilio poni, pro eo quod Callimacho eſt ἀμβολάδις 206,a.1
Ino à Nereidib⁹ diua facta, Leucothea Græcis, Matuta Latinis 41,a.2
Inſcriptio & titulus Tragœdiæ qualis eſſe debeat 145,d.2,& 146,a.1
Inſcriptio & periocha, quid inter ſe conueniant aut diſsideant 171,c.d.2,& 172,a.1
Inſcriptiones librorum pro variis argumentorũ generib. quales fieri debeant, vide pag. 172
Inſipiens quis 81,c.1
Inſtrumenta 20,d.2
Inſtrumenta inter cauſas à Platone numerata 88,b.1
Intellectuum finis quis 81,b.2
Intercalares verſus 74,a.1
Interpellatio figura 143,a.1
Interrogatio, ἐρώτησις, figura ſit necne 205,a.1
Interualla ſiue διαστήματα in muſica quæ vocentur 206,a.1
Inuentio quæ ad Poetam pertinet qualis 19,a.1
Iocorum duo genera 12,c.1
Ion

Ion Chius, ſcriptor Dithyrambicus 50,a.1
Ἴων filius Hellenis, à quo denominati Iones 30,c.1
Iones in Aſiam migraſſe 30,d.1
Ionica à maiori 62,c.1, & 78,c.2
Ionica à minori Ibidem
Ionica tibia ſeu modus 30,a.2
Ionica harmonia noua mollis, cùm vetus aſpera eſſet 31,c.1
Ἰωνικὸν, ſaltationis nomen à regione 27,c.1
Ionicus cantus, cinædicus, & ſotadicus 52,b.2
Ionum poſteriorum mollities 30,a.2
Ioniæ veteris mores 30,b.2
Iolaus curru vincit Olympiæ 40,a.2
Ἰουλὼ Cereris cognomentum 53,d.2
Ἴουλος genus carminis 9,a.2
Ἴουλος, cantio ad lanificia, & in meſſe 53,d.2
Iphiti tempore, certaminum Olympiorum iandiu intermiſſorum inita ratione: multa omiſſa propter inſcitiam atque obliuionem 40,a.2
Ἴππος, oculi ægritudo qualis ſit, & vnde ſic vocetur ab Hippocrate 42,d.1
Iracundia & ſuperbia temeritatis vitia 107,a.1
Irati vultus deſcribitur 107,b.1
Irarum varii modi 88,d.2, & 89 a.1
Ironiæ vox quid Latinis ſonet 140,c.2
Ironiæ appellatio Græcis vnde 140,c.1
Ironia quid Allegoriæ ſimile, quid diuerſum habeat 140,c.1
Ironia duplex 140,d.1
Ἰσχνὸν dicendi genus quomodo definiat Plutarch. 74,b.2
Ἰχερειχὸς ſaltatio, in honorem Bacchi 28,b.2
Iſidis ſacra 43,d.1
Ἰσόχρονοι verſus 72,c.1
Iſocraté primum inconditæ orationi numeros addidiſſe 113,c.1
Iſthmia inſtituendi occaſiones 41,a.2
Iſthmii ludi an nuncupati Neptuno in honoré Melicertæ 38,a.2
Iſthmionicas iudicio Corinthiorum primùm apio coronatos Timæus teſtatur 41,c.2
Italiæ fatale malum, vt perpetuò velit dominos peregrinos 119,c.2
Italica fabula 14,a.1
Ἠθοποιΐα 117,a.2
Ἦθος quid 83,a.1
Ἦθος & πάθος quomodo inter ſe differant 83,a.1
Ithymbi & Phallica Baccho ſacra 28,b.1
Ithyphallorum quæ pronuntiatio, & quis ornatus 18,c.1
Ithyphallicum 68,c.1
Iudicatio, figura 123,d.2
Iudices & præſides certaminis Nemæi quare pullati ſederent 41,d.1
Iudices quos ῥαβδοῦχοι appellatos legimus, quorum ſententia victori deferebatur palma, quũ plures poetæ in ludis publicis certarent, qualis Magiſtratus fuerit 147,a.2
Iudicii ciuilis finis quis 157,d.1
Iudicem qualem effici à Poeta par ſit 100,c.1
Iulia lex de iure ſedendi in ludis ſcenicis 34,a.2
Iulius Laberii mimi quàm ſtudioſus fautor & auditor extiterit 18,a.1
Iulius Cæſar cccc. leones populo Romano in ſpectaculis propoſuit 42,b.2
Iuno eadem quę Fortuna 115,c.2
Iunium Brutum primum in defuncti patris honorem dediſſe Romæ gladiatores 44,a.1
Iuriſprudétiam ex matrona meretricem factam, &c. 82,a.2
Iuſtitia ciuilis vnde proficiſcatur 157,d.1
Iuuenalis inſolentiam in quibuſdam verſibus mereri, vt toto opere vir bonus abſtineat 149,a.2
Iuuenalis obtrectatores confutantur 12,b.2
Iuuenalis verſus in quo Bathylli nomen poſuit 27,b.2
Iuuenales ludi à iuuenibus originem & nomen habens 44,d.2
Iuuenalibus tandem grandiores natu admiſsi, etiam vtriuſque ſexus 45,a.1
Iuuenis natura, vt media eſt inter adoleſcentiam & ſenectuté, ita & particeps tum vitiorum, tum virtutum 96,d.1
Iuuentutem qualem deſcribi deceat 98,b.c.d.1
Ἰξαλῆ veſtis Satyrica, quare ſic appellata 26,a.1

L.

Laberius mimus, elegantia & ſermonis puritate, etiam omne Latium prouocauit 17,d.2
Laberii Gellius aliquot vocabula vt ſordida notat, Horatius negat pulchra poemata, ſed nullo iure Ibidem.
Laberii verſus qui à Macrobio citantur 18,a.1
Labor, Labrũ, παρὰ τὸ λαβεῖν dici 142,c.1
Labyrinthus Cretenſis 28,d.1
Λάκαινα μὴ παρθένον ἀγέλα, verba ſaltationis Laconicæ 29,a.2
Lacedæmonis loc⁹ à Turcis hodie quomodo dicatur 7,b.2
Lacedæmoniis vnde cum tibia ad bellum exire cœptum 27,
Lacedæmonios ſine mœnibus & vixiſſe & regnaſſe 158,c.2
Laconica carmina quæ 78,a.1
Lacones Dorienſium integerrimi 30,d.1
Lacones puellos in Pyrrhicha ſe exercuiſſe 28,a.1
Lactiſma, modus Gaditanæ ſaltationis 29,b.2
Lætitia quid ſit 4,c.2
Lætitiæ cauſa 4,c.2
Λαγαροὶ verſus qui 74,b.2
Λαμπάδιον meretricis genus, vnde ſic dictum 24,b.1
Lampides quinquertio in Olympiis 40,a.2
Λαμπρότητες, genus ſaltationis quale fuerit 29.b.1
Laniſtæ gladiatorum Magiſtri 44,b.1
Λαοκρατία ſpecies Reipub. qualis 167,c.2
Lapis in Delphis poſit⁹ ſub ænei Latonæ ſigni pedibus 38,c.2
Laponum mos in nuptiis celebrandis 154,a.1
Latinarum fabularum ſpecies recenſentur 13,c.2
Latonæ æneum ſignum in Delphis 38,c.2
Laudationes cuiuis ſyluarum materiæ congruere 150,a.2
Laudationis vniuerſæ quædam capita obſeruatu dignißima in omni ſcripto 150,a.2
Laudationis finis 157,d.2
Laudationum materia quæ eſſe debeat 164,a.b.c.d.2
Λαυροχαρμίδες qua ratione dicatur 17,c.1
Λαυρεῶται Chorus 17,c.1
Laus vnde dicatur 161,b.1

Learchi Inûs & Athamantis filii fatum miſerum 41,a.2

Lebetes præmia ludorum Græciæ minus nobilium 41,c.2

Lectæ ſententiæ, & ſecta verba quæ vocentur 184,a.1

Λεχπικὸν vnde primam matronā appellarint Græci 23,d.2

Legatis ſociarum gentium locus inter Senatores in theatro datus 34,c.2

Lex tibiæ Ἁρμάτειον 31,b.2

Leges communes verſuum 76,a.2

Leges dictæ ſunt diuerſi in Choris modi, quia nefas eſſet aliter facere 32,c.2

Leges quare criminibus ſupplicia proponant: virtutibus nihil dēt 91,a.2

Legum chori mutatio & varietas 16,d.2

Legum partes omnibus modis communes 31,c.1

Λείβειν & σπένδειν quid deſignent 39,b.1

Lemma pro titulo Martialis ponit 170,a.1

Lemuriis feſtis non licuiſſe nuptias celebrare 153,b.2

Lenarum tria genera 24,c.1

Lenæ aniculæ omnes inducebantur 24,c.1

Lenonis verſicolor amictus 21,c.1

Lenonum nomina 20,c.2

Leo ſaltationis Laconicæ genus 28,c.1

Leoninus verſus 73,b.1

Lesbius ᾠδὸς apud Lacedæmonios in honore habitus 47,c.2

Leucothea 41,a.2

Lex & lanx ſatyra, à Satyris 19,b.2

Liber pater quo ornatu à Tragicis introductus 25,b.2

Λογεῖον pulpiti pars altera, in qua ῥήματα & alia actuū interualla recitabantur 36,b.2

Liberi chariores nobis cur ſint quàm parentes 92,c.2

Libitinā vnde dicta 142,a.c.1

Libyn cognomen tibiæ fecit Sirites 31,c.2

Lictores atque viatores ad eune os poſiti in Theatro 34,c.2

Liuius Andronicus quo tempore floruerit 5,b.2.& 13,e

Liuius Andronicus carmina Satyrica à ſe exculta, in ludis ſcenicis recitauit ipſe 43,b.1

Liuii & Thucydidis conciones expenduntur 5,d.2

Locus vnde dicatur 142,a.1

Loci deſcriptio 86,d.2

Loci naturam ſitúmque eadem non eſſe 165,d.2

Loci ſitus vel natura quibus rationibus laudari queat pag. 166

Locrica lex in tibiis 33,b.1

Λοκρίς ᾠδὴ 49,a.2

Λογαοιδικὰ qualia fuere 63,a.2

Λογεῖον ab Odeo diſtinguitur 36,a.2

Λογεῖον Græci pulpitum cur nominarint 36,a.2

Λογεῖον Orcheſtræ pars 16,b.1

Λογωδικὸς verſus 76,a.1

Logogriphi ab ænigmatib. quid differant 54,c.2

Loquor, περὶ τὸν λόγον 142,a.1

Lotarii nomen 20,c.2

Lucanus longus & tædii pater dicitur 114,d.1

Lucani ſcriptorum quæ ἐπίρρημα, qui Tyranno confertur 116,c.2

Lucerna nuptialis peruigil, pernóxque 152,d.2

Lucifer tantùm iacit luminis, vt obiecta corpora vmbram reddant 227,a.2

Lucius Anilius primus edidit ludos cum Thymelicis 16,c.1

Lucius Mummius deuicta Corintho, quinquennales inſtituit ludos Ioui Capitolino 43,c.2

Lucta Iouis adoleſcentis cum Saturno de imperio 40,c.1

Lucta Latinis à motu dicta 37,d.2

Luctā-ne an pugillatus vetuſtior 37,d.1

Lucta, ſeu πάλη quid ſit 37,c.2

Luctæ & pugnæ differentia 37,d.2

Luctandi varios modos habes 37,d.2

Ludiæ fœminæ 43,b.1

Ludi plebeii quare conditi fuerint, ac deinde intermiſsione facta à quo reſtituti 44,b.2

Ludi votiui Theatrales, quíque expiationis ergò indicebantur, claſſe eorū comprehendebātur qui diis eſſent attributi 42,b.1

Ludi quid differant à fabulis 37,a.1

Ludi expiationis ergò indicti 42,b.2

Ludi ante vrbem conditā in Latium, atque inde poſtea Romā aducti 42,a.1

Ludiones primi ex Hetruria Romam acciti 43,a.1

Ludiones à P. Naſica Cenſore tribu amoti propter ſordidioris operæ contemptum 42,d,2

Ludionum vox vnde 8,c.1

Ludorum nomina diuerſa à diis, diuis: alia à locis in quibus nomina colerentur 42,c.d.1

Ludorum Græcorū deſcriptionem, quare à Pythiis incipiendam duxerit Scaliger 38,b.2

Ludorum qui Romæ fierent primariæ partes quatuor 42,a.c.2

Ludorum ſumma genera duo 37,a.1

Ludorum qui Romæ fierent à fine diuerſa conſtitui genera 42,a.1

Ludorum & Ludionum nomen vnde 37,a.1

Ludos illos Græciæ celebres quatuor, quare veteres cenſuerint funebres 38,a.2

Ludos qui Romæ fierent, non omnes cōtinuò Romanos vocari 4,d.2

Lues morbus 7,c.2

Lupercalia Romanorum qualia 29,b.1

Lupercalium mos qui fuerit 43,e.1

Lupi pauitantis expreſsio 225,a.d.1

Luporum comparationes 228,a.1

Luxare Latinorum vnde 3,d.2

Lycænion lena vnde 24,c.1

Lycomedii perſona 22,b.2

Lycurgum Lacedæmonium primum ex Ionia in Græciam vniuerſa Homeri opera portaſſe 45,a.2

Lydia Harmonia quid diſtet à Phrygia 31,a.1

Lydiorum modorum inuentor Carius Lydus 30,d.2

Lygdamis Syracuſanus nobilis Pancratiaſtes 40,b.2

Lygdamis ſepulchrum ad Latomias quare celebratum 40,b.2

Lygdamis Syracuſanus corporis magnitudinem Herculeæ parem habuiſſe dicitur 40,b.2

Lyram & Chelyn qua occaſione inuenit Mercurius 50,a.2

Lyram non plectri percuſsione, ſed ſetarum intentarum attritu tangi 51,b.1

Lyrici nobilitas carminis, nominibus ode, μέλος, μολπὴ, inſigniri ſolet 47,b.2
Lyrici poetæ in certaminibus, præterquam ſi Scolio certarẽt, iuuencam accipiebant 48,c.2
Lyrici carminis componendi ratio 169,c.1
Lyricorum genera 47,c.d.1
Lyricorũ appellatio, ex eo quòd non ſine cantu & lyra ſua carmina pronuntiarent 47,b.2
Lyricorum inſtrumenta, Lyra, cithara, barbitos 50,a.2
Λύσις, exitus tragœdiæ 146,b.1
Λυσιζώνη à Græcis Diana quare cognominata 152,d.2
Λύτρα & ἄποινα Græcis quid 94, d.2
Λύτρα καὶ ἄποινα quæ liberatoribus dantur 152,c.2
Lytierſæ hiſtoria 9,b.2
Lyſiodi 52,d.2

M.

Μακαρισμὸς ab εὐδαιμονισμῷ quid differat 161,b.2
Macedonum Teleſiade armata 29,a.2
Machinâ læuâ introducebantur quæ domi & in vrbe geſta erãt 35,d.2
Machinæ dextræ aut ſiniſtræ qua ratione dictæ 35,c.2
Machinâ dextrâ quę foris acta erant afferebantur 35,c.2
Machinæ genus quod in ſumma trepidatione remedia arceſſebat humanis maiora 36,a.1
Machinarum ſcenicarum locus 35,c.2
Machinis pẽſilia loca quibus regionum facies explicabantur 36,c.1
Machinarũ vſus in fabulis agendis 15,d.1, & a.2
Machinarum in ſcenis plura genera 35,d.2, & 36,a.b.1
Μακρόκωλοι verſus 74,a.2
Μακρὸν pars παραβάσεως, quare ſic appellata 17,a.1
Mactriſmus ſaltationis genus 28, d.2
Mactriſmi dux ab ætate 28,d.2
Mæſon Megarenſis perſonam primus excogitauit 1,a.1
Magadis tibia 32,b.2
Magna mater deûm, Romam ex Peſsimunte aucta 42,b.2
Magnanimitas quid ſit 94,b.2
Magnanimitas fortitudinis comes 82,b.1
Magodi 52,d.2, & 53,a.1
Maieſtas in carmine quomodo comparanda 72,a.2
Maio menſe priſcos non nupſiſſe 153,a.2
Μαιῶδαι quid ſit Græcis 3,b.2
Μαίετρα, quæ darentur obſtetricibus 152,c.2
Μαλακοειδεῖς verſus qui 72,b.1
Malè ominatis diebus connubia olim interdicebantur 153,b.2
Maneros 9,d.2
Μανὸν τὸ πνεῦμα ἐναντίον 37,b.2
Manus ſoli homini à natura datas 26,a.2
Manus à Græco μανὸς dici 37,b.2
Manuum vſus quare prior homini quàm pedum 26,a.2
Marcus Anilius publica perſona ex voto ludos edidit ſua pecunia 42,b.1
Marcus Tullius quamobrem in prima ſit hodie commẽdatione: Seneca, à paucis probetur 148,c.1
M. Acilii ludi votiui, quanto ſumptu editi fuerint 44,a.2
Mare vnde dicatur 192,a.1
Marmor qua ratione pro mari accipiatur Poetis 192,a.1
Marſyas geminas inſtituit tibias, quum antea tantùm ſingulares eſſent 32,a.2
Martialis luſus in mutam perſonam. 22,c.2
Martialis verſus *Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi* expoſitio 44,c.1
Martialis iocus de fibula & aluta & ſubligaribus vnde ſumptus 42,d.2
Martianus Capella 64,c.2
Maryandeni 9,b.2
Martypiæ fœminæ 28,d.2
Μεγαλεῖον genus induměti, quod Latinis capitium dicitur 25, b 2
Μεγαλεῖον etiam equi ornamentum ſeu munimentum, quod ab armis penderet 25,c.2
Maſsilienſium ſeueritas, qui vniuerſæ iuuentuti ſuæ theatro interdixere, ne eorum animi otioſis auditionibus remollefcerent 34,c.
Μαστροπὸς à προαγωγοῖς quid differant 22,d.1
Materia Paſtoralis carminis vetuſtiſsima amatoria, & quare & vnde 7,a.1,
Matresfamilias in opere quales eſſe deceat 104,a.1
Matrisfamiliæ nomen in quam competat 152,a.2
Matron Poeta Græcus, multos Homeri verſus ad culinam iuſto poemate inuertit 46,b.1
Matronarum duo genera 23,d.2
Matronis ſpectatæ pudicitiæ Megalenſ. ante deæ ſignum pſallere mos fuit 42,c.2
Matuta 41,a.2
Matutini temporis perelegãs deſcriptio 87,d.2
Mecœnas Floralibus feſtis natus 155,a 2.
Media ſiue μέση comœdia, quare dicta, & quomodo à veteri & noua differat 11,c.2
Mediæ comœdiæ nomẽ quando ortum 11,c.2
Medicina illuſtriſsima artium materialium 82,d.1
Medicinam incurabiles morbos ſemper curare 2,a.2
Medici quod ſit officium 2,a.2
Medicus magiſter vitæ 82,d.1
Medicum in repub. quàm Oratorem magis eſſe neceſſarium 101,c.2
Medicum qualem effingi oporteat Ibidem.
Mediocritas in Tragœdiis ſeruanda, vt nec breues ſint nec prolixæ nimis 12,b.1
Meditrina dea cui libarent in vindemia, eius ſacra Meditrinalia à medendo 54,a.1
Megalẽſes, vox Græca, flexu Romano ἀπὸ τῆς μεγάλης θεᾶς 42,b.2
Megalenſes ludi à quibus edi ſolerent 42,a.2
Megalenſes ludi quando & quare inſtituti 42,c.2
Megalenſes ludi magnæ matri deûm M. Iunius Brutus dicauit 42,b.2
Megalenſibus, iuuenes omnium ætatum atque ordinum mores geſtu atque oratione effingebant 42,b.2
Megalenſib. in ludis per ſodalitates conuiuia fuiſſe agitata 42, d,2
Megalenſis purpura vnde dicta 42,a.2
Μείουρον carmen 68,a.2
Μείουροι verſus 74,a.2
Melanippides primùm vſus Lydiis modis in Epicediis fertur

31,c.5
Mele, Odæ & Scolia, circa quam materiam verſentur 6,a.2
Μελετὴ Muſæ nomen, à meditando 3,c.2
Μέλη Pindaricas cantiones inſcriptas à Grammaticis: alios verò maluiſſe εἴδη 47,b.1
Meliambi apud Laertium in vita Diogenis Cynici 47,b.1
Melicerta exceptus à Nereidibus fit deus, Palæmonem vocant Græci, Portumnum Latini 41,a.2
Μελῳδοποιοὺς Chamæleoni non ſolùm Lyricos, ſed etiam Epicos 47,c.5
Melodiæ nomine interdum harmoniam appellari 47,c.1
Melodiam omnibus cantionum ſonis attributam 47,c.5
Μέλος Lyricorum tantùm fuiſſe 47,c.1
Melos ſiue ode Lyrica carmina, quibus curas amatorias decantant 47,c.1, & 49,d.1
Memoratio figura Græcis ἀνάμνησις, frequens in Dramatibus 143,b.1
Memphis ſaltatio, cuius Socratem ſtudioſum fuiſſe aiunt 29,d.1
Menæchmi ſentẽtia de μαθηταῖς inepta 45,d.2
Menia rotunda veteres vſos, ne quem ſibi prælatum in carmine quiſpiam conquereretur 33,a.1
Menſarum aſſecla, Latinè ſignificari poſſe paraſitum 23,a.1
Mercatura 82,a.2
Mercurius citharæ repertor 31,a.2
Mercurius ab Apolline curſu victus, Mars pugillatu 40,c.1
Mercurium Puniceæ genti præeſſe 116,a.2
Merendare vnde dictum 10,c.1
Meretricum nomina 20,c.2
Meretricum genera duo 24,a.1
Meretricibus quarè lutea veſtis data 21,a.2
Meribibi Poetæ, inter διθυραμβοὺς quare meritò cenſendi 5,b.1
Μεσοκουρος famula, quare ſic appellata 25,b.1
Μεσαυλικὰ 16,d.2
Μέσος ſeruus quis vocatus 23,d.2
Μέσον dicendi genus quod ſit 175,a.1
Μεσότης quid in oratione differat ἀ περιβολῆ 181,c.1
Μεσύμνιον 19,d.1
Metabaſis figura, Latinis Tranſitio, Traiectio, Cic. 535,d.2
Μετάστασις Chori 16,a.2
Metaſtaſis figura 134,a.1
Μετωνυμία hiſtoricorum Græcorum propria quæ ſit 202,e.1
Μέτρον ἀκόλαστον, id eſt, laſciuum, primum dediſſe Alcmana 47,c.1
Metron & Rhythmum non eſſe eadem 56,a.1
Midas in Phrygia primum plagion tibiam excogitaſſe putatur 32,a.2
Μιθαπνοσιφμὸς 27,a.1
Μίλτινος color in veſtibus 21,a.2
Militaris multitudo qualis fingatur 95,d.2
Militaris ars 82,a.2
Milites à plebe diſcreti in ſpectaculis ab Auguſto 34,d.2
Militis ornatus qualis 21,b.1
Militem ex vitiis ſuis & virtutibus depingi quemadmodum conueniat 99,b.1
Militis perſona & oratio 109,a.5
Militum genera duo 23,a.5
Mimi definitio 17,c.2
Mimi quomodo ſibi artificis nomen vindicarint 17,b.2
Mimi Lacedæmonii 18,a.1
Mimi quare introducti in Comœdia 19,a.2
Mimi veri proprium eſſe, quædã ſordida vt affectet 17,d.2
Mimorum & παντομίμων appellationes quibus κατ' ἐξοχὴν attributæ 17,a.2
Mimi nudis pedibus agebant 17,b.2
Mimorum duo genera 17,c.2
Mimorum diuerſę appellationes 18,a.b.1
Mimos ſaltarunt reges Philadelphus & Antiochus 17,d.2
Mimus ex comœdia prodiit 17,c.2
Mimica & momica laſciuia Luciani 6,c.5
Mimicarum perſonarum facies & habitus vnde ſumerentur 24,a.2
Mineruæ ludicrum in Albano poſuit Domitianus 43,b.2
Minutium & Protonium primos perſonatos egiſſe Tragœdiam 21,a.5
Μειουροὶ verſus 75,b.2
Miſcellos ludos Caligula Lugduni edidit 43,c.2
Μιμῳδοὶ hiſtriones dicti 36,c.2
Miſtum Poematis genus, μικτὸν rectè, κοινὸν minus rectè Græcis quare dicatur 6,d.1
Mitella cum redimiculis ornatus fœminarum 25,b.2
Mithras pro deo cultus à Perſis 30,b.5
Μιβωακὸν carmen quale 66,d.1
Μιβῶος, quintus modus πυθικοῦ νόμου, quoniam Telluris auiæ Apollinis ius oraculi priſcum fuit 39,d.1
Μιξολύδιος ἁρμονία quare Tragœdiæ aptior iudicetur 30,c.2
Mnemoſynen matrem Muſarũ, quare crediderit antiquitas 4,c.5
Μνήμη Muſa, à memoria dicta, duabus antiquis addita tertia 3,c.2
Mneſimachus 13,a.5
Modi varii ἀπαθεῖς 202,d.1, & a.b.2
Modi latior ac fuſior vis 88,c.2
Modi tres, Dorius, Phrygius, Lydius, Choris accommodati à Sacada Argiuo, ita vt ne miſcerentur 32,d.2
Modi notio quomodo intelligenda ſit dupliciter 88,c.2
Modi diuerſi inter Græcos, ingeniorum, morum, veſtium, feſtiuitatum, artium, exercitiorum, vnde orti 30,d.1
Modus pro mediocritate 88,c.2
Modum eſſe in accidentibus, quod differentiam in ſubſtantiis 89,a.1
Modulus architectis quid ſit 122,e.1
Modulatio in paſtionibus qua ratione primùm inuenta 6,c.2
Mœnianis & proiectis ſcenæ in comœdia auctæ ad magnificentiam 35,a.2
Mollities ſtili qualis 185,e.d.2
Moloſſus quid & quare ſic dictus 57,b.5
Moloſsici verſus 61,c.5
Moluris, nomẽ rupis de qua Melicerta, & eum ſecuta Mater Ino, ſeſe præcipites dedere 41,a.2
Monaſticum genus monſtroſum eſſe 82,b.2
Monaſticum genus ad diuiſionem ſpectare 82,c.2
Monaulos ſingularis tibia 32,a.2

Monga

Monga ſaltationis genus 27,a.2
Monochordos, Clauicymbalum & Harpichordum, quæ nunc à mucronibus *Spineta* vulgò, vnicum olim neruum habebat 51,c.1
Μονόκωλα & μονόστροφα quare dicãtur carmina 47,a.2
Monocola carmina quæ 69,a.2
Monodia quomodo fieret olim 168,c.1
Monodia cantus lugubris 52,c.1
Μονομαχία quid differat à Gladiatoria 43,d.2
Monoproſopos cantiuncula quę ſit 6,c.2
Monoproſopos per initia Chorus in fabulis, ídque ſine cantu 16,c.1
Mons vnde dicatur 142,d.1
Μονογραμματικοὶ verſus 72,c.1
Mopſi nomen in paſtorali carmine quare frequens 7,d.2
Mores, dicta, facta, plurimùm à nationibus & profeſsionibus pendere 20,c.2
Mores quid ſint 104,d.1
Μορφασμὸς ſaltatio qualis fuerit 29,a.1
Morphaſmi ſpecies σκώψ 29,a.1
Mortalis pro homine tantùm 17,b.2
Mortis varii modi ex Virgilio 90,c.1
Μόθων ſaltationis laborioſæ & nauticæ ſpecies 28,c.1
Motoriæ fabulæ quæ vocentur 14,c.1
Motum Ariſtoteli confieri ἐξ ὅσων ἐλέγξιος 26,b.1
Mundus muliebris, ſponſæ præferri ſolitus Græco ritu 152,d.2
Muliebre genus ad fletum & conqueſtionem præceps 97,d.1
Muliebria capitis ornamenta 25,a.2
Muliebrium virtutum modus duplex 96,d.2
Mulieres comparationibus faciendis gaudent 97,a.2
Mulierum perſonæ tragicæ vndecim 25,a.1
Multitudinem omnem, ſiue infimam plebem, qualem facere Poeta debeat 95,d.2
Muſæ vnde dicantur 3,b.2
Muſás cur Iouis filias crediderit antiquitas 4,c.1
Muſæ cur effingantur alatæ 4,b.2
Muſarum cognomina à locis varia 4,b.2
Muſarũ numerus per initia qui fuerit conſtitutus 4,a.1
Muſas elegantioris lautioríſque vitæ authores eſſe 4,c.2
Muſarum tutelã ac patrocinium cur ſibi vindicent ſoli Poetæ 3,b.2
Muſas non ſolùm arma canere, ſed etiam parare exemplis oſtenditur 4,d.2
Muſas per initia duas tãtùm fuiſſe 3,c.2
Muſæi diſpoſitionem in Leandri hiſtoria non damnandam 144,b.2
Muſicæ vetuſtioris diuiſio triplex excutitur 3,d.2,& 4,a.1
Muſſare verbum factitium à μῦ μῦ, Græcorum 192,c.2
Mutili verſus 74,a.2
Mutis rebus aptè perſonas attributas in tragœdiis 25,d.2
Μύθευμα quid ſit 3,b.2
Myſorum gens tibię peritiſsima 31,b.2
Myſtas & Myſteria, ἀπὸ τοῦ μύειν dici 3,b.2
Μυστικοὶ hymni, qui rectè μυστικοὶ appellari poſsint, τῶν φυσικῶν ὕμνων partes 162,a b.2
Μῦθος ſpecies Apologi quam Latinè fabulã dixere 138,d.1,& a.2
Μύθων, id eſt Fabulæ genera & partes 139,a.b.1

N.

Naſicæ Cenſoris factum, quòd Ludiones ærarios fecerit, potentiæ non prudentiæ fuiſſe 43,a,1
Naſus aduncus, illuſtris animi ſignum 23,c.1
Nationum diuerſarũ in nuptiis celebrandis, varii ritus 153,c.d.2,& 154,a.b.c.1
Nationum & gentium ab accidentibus diuiſiones 101,b.2
Natura quid 82,d.2
Natura loci quid cõprehendatur 165,d.2
Natura quàm latè pateat 113,d.2
Naturæ nomen laxè vſurpatum 85,c.2
Naturã ipſam fine nonnunquam aberrare 5,b.2
Naturas omnium rerũ ad vnum Deum referri 88,a.2
Naucratitæ Panegyri Apollinẽ κωμαῖον quomodo celebrarint 35,c.1
Naumachia pro ludo Romæ aliquando edita 42,b.2
Nauſicæ tribuitur inuentum ſaltationis τῆς σφαίρας 26,b.2
Nautæ Cauſia 212,b.2
Nautas quales fingi oporteat 100,b.1
Nauticus veſtitus depingitur 21,d.2
Nautarum ſumma impietas 100,b.1
Νεαρὸν πρόσωπον 25,b.1
Neceſsitas 83,d.1
Neceſsitas, ſiue ἀνάγκη, an figura ſit 13,b.1
Nemea nympha, Iouis & Lunæ filia 41,c.1
Nemea credit Æſchylus Thebano bello vetuſtiora 41,d.1
Nemea Argiuorum regio, vnde ſic nominata fuerit, diuerſæ afferuntur rationes 41,b.1
Nemea primùm in Archemori honorem celebrata 41,c.1
Nemei ludi an Neptuno fierent propter Archemorum 38,a.2
Nemeorũ funebris tota feſtiuitas 41,c.1
Nemeorum certaminum præſides qui fuerint 41,d.1
Nemeorum certaminum primæ inſtitutionis quæ fuerit occaſio 41,b.c.1
Nemeſis à Scaligero ſcripta 77,d.1
Nenia Phrygũ inuentum 52,b.1
Neniæ cantus qui ad rogum dicerentur 52,b.1
Neniæ vox qua ratione ad nutricias cantilenas traducatur à Pontano 52,a.1
Nero cohortem à principibus poſitam in Theatro, ad ſpeciẽ libertatis ſuſtulit 34,c.2
Nero plebi Equites antepoſuit in Theatro 34,d.2
Nero CCCC. Senatores, DC. Equites ad gladiatoriam exhibuit 44,c.1
Neronem in proſcenio ſediſſe 32,a.1
Nexos ad ſonum tibiæ flagris afficí ſolitos 32,a.1
Nicoſtratus 13,a.1
Νιόβη Ariſtophani quale ſit μέλος 53,c.2
Νικλαβάς tibia in funeribus adhiberi ſolita 52,a.1
Νιόβη carmen, & νηνία præfica-

rum cantus 52,a.5
Nitor ſplendórque orationis in quo conſiſtat 176,a.1
Noctẽ olim, deinde Themidem in Delphis oracula dediſſe 39, c.1
Noctis vſus 87,b.2
Notam pro ſigno aut argumento non rectè accipi 122,c.2
Notationis vocem διατύπωσιν non rectè explicare 122,c.2
Notio quid ſit 120,a.d.2,& 140, b.1
Notiones quarum ſint partes & cauſæ ſcientiarum 121,a.1
Notiones nonnullæ nobiſcum natæ 81,d.1
Notitia naturæ rerũ particularium neceſſaria poetæ 114,c.1
Nouæ Comœdiæ ortus ſub Alexandro 12,c.2
Nouenarius numerus Muſarum 4,a.b.c.1
Nouitas, ſumma laus in Poetica 16,d.1
Nouometer quid 58,c.2
Νωδηπικὸν poema quale ſit 157, a.2
Nubes, aues, veſpas, alia pro perſonis in ſcena accipi 20,d.1
Nuces in nuptiis quare ſpargi ſolitæ ſint 153,b.c.1
Numeroſa collocatio in oratione quæ ſit 184,a.1
Numerus ſiue ῥυθμὸς orationis quid ſit 179,b.2
Numerus apud Mathematicos quid 56,a.1
Numeri ambiguam vocem, Canorem non malè appellari poſſe 205,c.2
Numerus pro ἀριθμῷ, & numerus pro ῥυθμῷ in muſica quid ſint 205,a.2
Numerum Latinis, παρὰ τὸ νέμειν, hoc eſt, à diſtributione dici 205,a.2
Numina coniugalia 151,d.2
Numina quare in fabulis producta 15,a.2
Numinum fictorum duo genera 163,c.2
Nuncii aut viatoris penula 21, b.1
Nuncii deorum tres, & eorum poteſtates 116,a.1
Nuncii tragici 25,a.1
Nupta egrediens paterna domo, quare limen non attingat 153, a.2
Nuptiæ vnde dictæ 152,c.1
Nuptiales tibiæ monauli ad quas canerent hymenæos 33,a.5
Nuptiarum dies legitimi tres 151, a.2
Nuptiarum laudatio vnde ſumi poſsit 151,a.b.c.1
Nuptiis celebrãdis veſpertinum tempus commodiſsimum 152, b.1
Nutricem qualem fingi oporteret 24,d.1
Nutrices matronarum emeritæ, quales 24,d.1
Nymphagogus quis fuerit olim 151,b.2
Νυμφευτὴς, qui & παράνυμφος 152, a.1
Νυμφεύτρια & θαλαμεύτρια, quæ fœmina dicta Græcis 152,b.2

O.

Oraiſtyæ quid ſint 7,c.1
Oariſtyas, confabulationes quæ inter virum & vxorem fiunt, appellaſſe veteres 155,b.1
Obiicere vnde dicatur 20,b.1
Obſcuritas orationis, perſpicuitati contraria 176,b.2
Obſcuritas verborum quot fiat modis 184,d.1,& a.b.2
Obſtetricem nutricémue nullam finxiſſe ſpicilegulos Græculos 24,d.1
Obſtetricem qualem introduci deceat 24,d.1
Obteſtatio figura 123,a.2
Obteſtationum prodigi mendaces 107,a.2
Ὄκλασμα, ſaltationis Perſicæ genus 28,c.1
Odæ, titulus librorum Horatii 47,b.1
Ὠιδεῖα, loca extra thea-trum Muſis dicata 35,d.1
Ὠιδεῖον Athenis à Pericle muſicis certaminibus deſtinatum 35,d.1
Ὠιδεῖον, locus in theatro vbi canebatur 35,d.1
Ὠιδεῖον, pulpiti pars in qua canerent 36,b.2
Ὠιδείου multa mentio fit 35,a.2
Ὠιδὴν & ἀοιδὴν, ſine diſcrimine ſcriptum inueniri aliquando 47, b.2
Ὠιδὸς pro ἀοιδὸς, nõ poeta ſolùm, ſed etiam vates 47,b.2
Ὠιδοὶ vates terſis Peculiares 47, c.2
Ὠιδὴ quo modo cani, quóue carminis genere fieri ſoleat à Comicis 148,b.c.2
Ὠιδὸς poculi genus, quòd non liceret abſque cantu vel propinare vel excipere 47,d.1,& 48, b.2
Ὀδυσσῆς Cratini 12,d.2
Oeconomia pars politiæ, quid & ab hac differat 103,c.2
Oenomans victus à Pelope, in mare præcipitatur 40,a.
Oenomaus bigarum certamine tredecim iuuenes nuptias Hippodamiæ petentes interfecit 39,d.2
Officium in Comœdia quid diſtet ab officio Philoſophorum 20,a.2
Ὄγχας 24,c.2
Oleam, ex qua per initia in Nemeis corona fiebat, cum apio commutatam 41,d.1
Oleaſtri arborem, Hyperborei gelu patientem haudquaquam eſſe 42,c.5
Oleaſtro in Olympiis victorem coronari ſolitum 40,b.1
Olympia ab Hercule, victo Augia Elidis principe, de præda & manubiis inſtaurata 40,a.1
Olympia cæteris prælata, quia ſupremo deorum numini eſſent attributa 18,a.2
Olympicum certamen ab Oxyli regno intermiſſum vſque ad Iphiti tempora 40,a.2
Olympicum certamen, victoriæ ſuæ cõtra Oenomaum, monumentum inſtituit Pelops 40, a.1
Olympici ludi an in Iouis honorem fierẽt, ob mortem Pelopis 38,a.2
Olympiorum origo poſt Pythia ponitur 39,d.2
Olympiorum ludorum qualis fuerit inſtitutio 38,b.2
Olympum in tibiis primùm leges inſtituiſſe, idque in Apollinis honorem 31,b.2
Olympum primùm Lydiis modis ceciniſſe Epicedia 31,c.2
Olenium fuiſſe Pelopem, Antheſion nugatur 30,d.2
Olenus Achaiæ oppidum 30, d.2
Oliua non rectè ab Homer. τανύφυλλος dicitur 226,a.2
Omen vnde & quid 100,c.2
Omnia tuta timere, ἀγήλαως ἀνυμπίδευτω φοραί 105,b.1
Omnis vnde dictum videatur 188,b.1

Omnis oratio docet vel rem vel animum dicentis 1,b.2,& 2,a.1
O'μοιοτέλευτον atque O'μοιόπτωτον, vnam candémque deſignare figuram 103,d.1,& 2.b.2
Onomaſtus Smyrnæus,præſtans pugil 40,a.2
Opheltes fatali nomine appellatus Archemorus à vate Amphiarao 41,c.1
Opheltes Lycurgi & Eurydices: aliis Eupheti & Creūſæ filius 41,b.1
Opica ſeueritas 13,b.2
Opinio eorum,qui coronę vſum apud veteres nullum fuiſſe autumant,imbecillis oſtenditur 39,b.2
Opinionem à ſcientia diſtingui 81,c.2
Opinionem ſeu δόξαν non eſſe ſcientiæ contrariam 81,c.2
O'πίνης δρομεὺς 37,a.2
Optatio figura qualis 137,c.2
Optio verbum militare 188,d.2
O'πτήρια Callimacho quæ dona ſint 152,c.2
O'πτήρια etiam dona quæ ſponſus ſponſæ dabat, quòd dépto velo,tum quaſi primùm ab eo videretur 152,c.2
Ω'ραι quare vocent Græci quatuor anni partes 114,b.2
Oratio ἀσυνδέτως qualis 76,b.2
Oratio ad ſocietatẽ homini neceſſaria 108,c.2
Orationis vis vnde profecta 1,a.1
Orationem ex animo loquentis dandam in Poeſi 105,b.2
Orationis primo Æneidos, ab Iunone habitæ, artificium 109,c.d.1,& 2.2
Oratio altera Iunonis ſeptimo Æneidos,excutitur 109,b.c.2.
Orationis puritas,proprietas,ſimplicitas,quid inter ſe diſtent 18,d.1,& 2.2
Orationis diuiſio 108,c.2
Orationi,quæ αὐθάδως conueniat 198,d.2
Orationis puritas in quo ſita ſit 176,c.2
Orationis natura & finis triplex 1,c.1
Orationem eloquentię,& eius authorem,Oratorem, καὶ ἐξοχὴν dici 45,b.1
Orationis acumen in quo conſiſtat 183,a.b.1
Orationis vtilitas & delectatio 1,a.2
Oratoria ars 1,a.1
Orationes elaboratas & pictas, quales confici in Poeſi oporteat 109,b.2
Orationes precatoriæ ex Virgilio 113,c.d.2
Orationis proprietas in quo ſita ſit 184,d.1
Orationis omne genus ad deliberatiuum reduci 157,d.1
Orator quid à Poeta mutuatus ſit 113,c.1
Orator cum Hiſtorico quid commune habeat 3,c.1
Oratoris varia argumenta, omnium tamen idem finis 2,b.2
Oratori quare,& cuius arbitratu bene dicendum 2,c.1
Oratores priſcos egiſſe tantùm, vt mouerent:Poetas, vt oblectarent ſolùm 113,c.1
Oratorem in deliberationibus & iudiciis pendère ab auditore 3,b.1
Oratorũ duo genera re quidem vera:alia nomine tantùm 101,a.b.2
Oratoria ars forenſis dicta 1,a.2
Orcheſtra Græca 36,a.2
Orcheſtra locus thymelicorum, id eſt,cantorum,quíque modos faciebant & ſaltationes 26,b.1
Orcheſtra cur à ſaltatione potiſſimùm nomen ſuum inuenerit 26,b.1
Orcheſtræ partes tres 36,a.2
O'ρχεῖσθαι vnde dicta Græcis 26,c.1
O'ρχεῖσθαι propriè cõpoſitum deſignare motum 26,d.1
O'ρχηστὴν alios Pantomimum nominaſſe 17,d.2
Origo Olympiorum altius repetita ex Pauſania 40,b.1
Orſite Cretenſ. 29,a.2
Orthiæ leges 31,d.2
O'ρθιος νόμος 28,a.1
O'ρθῶς aut παχυσμὸς Orationis quis 180,a b.2
Ortygia priſcis vocata,Delus inſula 39,b.1
Ω'σχοφόρια,βάκχοι & φύματα 54.a.2
Oſiris inuentor tibiæ hederaceæ 32,d.1
Oſiris Ægyptius,muſarum pater habitus,qui eſſet ſcilicet idem cum Apolline 4,a 2
Oſiridis pompæ 18,b.1
Olophyrmus genus lugubris cantilenæ 52,b.1
Ω'ς ποτε aliquid dicere vel enumerare,id eſt,craſſo filo 35,b.1
O'τι ὄψιος κοσμεῖ ad Choragum, non ad Poetam pertinet 18,d.2
Othonis Trib.pleb. ridicula lex, quòd eos qui artem ludicram exercuiſſent à ſcena arceret 34,b.2
Otum & Ephialten primos Muſis in Helicone rem diuinam feciſſe 4,b.2
Οὐκ ἐστι μεγάλαγυσι, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα 27,a.2
Oui figuram carmeñ præ ſe ferens 69,d.2
Ouid.in Metamorph.& Lucan°, diſcurſionibus inepti 114,b.1
Oxylus,qui in Elide regnum obtinuit,renouauit Olympia 40,a.2

P.

Pæan Ariſtotelis in Hermian Atarnenſem integer ponitur 48,a 2
Παιὰν,παιὼν,παιήων,nomina Apollini vnde facta 38,c.2
Pæan Phœbi, quando bonũ numen,epith. 118,c.1
Pæanas ab hymnis non argumẽto, ſed ſtilo differre 47,d.2
Pæanes diis immortalibus pro victoria in præliis cani, non in certaminibus 48,b.1
Pæanes ſolis diis dicti lyricis numeris 47,d.2
Pæanum duo genera 48,d.1
Pædagogi ruti Græcis 23,c.2
Παιδοτρίβειον poema 159,b.c.d.2
Pæones quatuor 57,c.2
Pæonæus, nomen vni Idæorum dactylorum 40,b.1
Pæonici miſti 66,b 2
Paganalia & compitalia non fuiſſe ſtatas ferias 42,a.1
Παγκρατιαστήν,quare dicti ſint pugiles quidam 38,a.1
Παιδίσκιον,ſeu frugi adoleſcentis forma 22,c 2
Π.ρεγμάτων carmẽ quale 71,b.1
Pagondas Thebanus in Olympiis eurru cæteros anteiuit 40,b.2
Palæmon 41,a.2
Palæomagadis,gẽnus tibiæ quale 32,b 2
Πάλην Græcis,luctam à concuſſione dici 37,d.2
Palinodiæ,hymni,pæanes,ſcolia, ſub genere ἐγκωμίων recenſen-

tur 53,c.1
Palinodiæ Steſichori de Helena initium profertur ex Platone 164,b.1
Palinodiæ poematis genus quale fuerit 53,c.1
Παλλακὴ anus 24,b.1
Pallas ſola deorum cur fulmina iaculetur 115,c.2
Palladis inuentum tibia 31,a.2
Pallada ſaltantibus dioſcuris feciſſe modos ſcripſit Epicharmus 27,d.2
Palliatæ fabulæ 13,b.2
Palliatarum nomen vnde 21,b.2
Pallium Græcis omnibus commune 21,b.2
Palma arbor πεύφυλλ☉- 226,a.2
Palmas victoribus Græco ritu apud Romanos datas 44,c.2
Pan inuentor fiſtulæ 8,c.2
Pan author tibiæ 32,c.1
Panathenaica quo modo peragi ſolcant 41,d.2
Panathenaicis feſtiuitatib⁹ verſus Homeri per Rhapſodos cani inſtituit Hipparchus 45,b.2
Παναθήναια feſta vnde 160,b.1
Pancratium carmen 60,b.2
Pancratium, peculiare certamen fuiſſe, ab aliis quinque ſtatis ſeparatum 38,a.1
Pancratium quale fuerit olim certamen 38,a.1
Πανήγυεις vnde originem ſumpſerit 160,a.1
Panegyrici & celeberrimi ludi Græcorum quatuor 38,a.2
Πανηγυεικὸς λόγος quis dicatur 160,c.2
Panionia quomodo celebrari ſoleant 41,d.2
Pannonum, Getarum, Scytharúmq; modi & harmonia qualis 30,a.2
Πανσπερμία Græcis quid 8,a.1
Panthera indumẽtum comptiorum Satyrorum 26,a.1
Παντωγίαι Laconũ, aliis παντιδίαι vocari 28,a.1
Paphlagonẽ fuiſſe Pelopem falſò putari ab Iſtro 30,d.2
Πάπας ſeruus 23,b.2
Papini⁹ Statius ter victor in Albano: vbi Mineruæ ludicrum, in quo certabãnt hymnis 43,c.2
Πάππος, primus & ſecũdus ſenex 22,d.1
Παραβάσις in locum Chori ſubſtitutæ 12,d.2
Παράβασις ſucceſsit in locum chori 12,d.2,& 13,a.1
Παράβασις Tragœdiæ 146,b.1
Παράβασις mediæ Comœdiæ propria 13,a.1
Παράβασις dicebatur, quũ à propoſita materia diuertebantur, ſtantéſque ἀντιπρόσωποι alloquebantur ſpectatores 16,d.2
Παράβασις maledica 13,b.2
Παράβασις comicorum propria 16,d.2
Παραβάσεως partes ſeptem 16,d.2
Παραβλῶπ τίτταρα ſaltatio quædam ſic dicta 27,a.2
Παράβυστον quare dictus Græcis lectus, qui Latinis Genialis 152,a.b.2
Παραγναθίδια faciem tegebat 25,a.2
Παραχορήγημα quid dicebatur 17,b.2
Παράχορος mulier, prima perſona tragica 25,a.1
Παραδιασολὴ, i. ſubſtitutio, figura, quomodo fiat 130,a.2
Παρακατατικὸν poema quale ſit 157,a.2
Παράλειψις, Omiſsio, ſpecies Suſpenſionis 136,c.2
Παραμυθητικὸν poema quale 157,a.2
Paranomaſia, Agnominatio, Alluſio 131,c.2
Παραπήγησις, adnarratio, figura 135,d.1
Paranymphus quis propriè olim dictus 151,b.2,& 152,a.1
Parapetaſmata, id eſt, vela carbaſina Q. Catulli 36,c.2
Parapetaſmatum ſeu velorum in theatro vſus 36,c.2
Parapherna Iuriſconſultis quænam dicantur 152,c.2
Παράπηχυς veſtis muliebris 21,d.1
Παρασιώπησις, Interruptio, figura 136,b.2
Παρασκήνιον quid 17,b.1
Παρασκευὴ, ſiue apparatus futuri argumenti, prudenti Poetę neceſſaria 115,d.1
Paraſitus cum ſtrigili vel pectine introducebatur 21,b.2
Paraſitum Latina carere appellatione 23,a.1
Paraſiti nomen τῷ συνδείπνῳ ſimile olim fuiſſe 23,d.2
Paraſiti nomẽ apud veteres Gallos in honore fuiſſe 23,d.1
Paraſiti nomen ſacrum fuiſſe priſcis Græcis 23,d.1
Paraſito pallium obuolutum tribuebatur in ſcena 21,b.1
Paraſitorum duo genera 23,d.1
Paraſiti quare pallio induti prodierint 21,b.1
Paraſiti à Latinis qua tunica introducti nonnunquam fuerint 21,b.1
Paraſitari & adulari, res Græca 21,b.1
Paraſitorum vnde nitor 23,b.1
Paraſitorum vnde aures productæ 23,c.1
Paraſitis quare color ater attributus 23,b.1
Paraſitica ſeruitus 23,b.1
Paraſiticam ſine aſſentatione nullam eſſe 23,a.1
Paraſition, locus 23,a.2
Paraſiti Methonenſium 23,a.2
Παρασίτος 19,b.1
Παρασίτος Herculis Idæi cognomen 40,c.1
Paratragœdiare Plauto quid deſignet 46,b.1
Παράτρητοι tibiæ 33,a.1
Παραύξησις non tam rectè Græcis dici Amplificationem, quàm αὔξησις 125,c.2
Parcæ vnde dicantur 142,b.1
Πάρεσις, ſiue languor, affectationi contrar. 116,b.2
Παρεισίας loquutionis 203,b.1
Parœmiæ ipſiſsima etymologia 139,d.2
Parœmiæ Græca definitio, vt falſa reiicitur 139,a.2
Prœmii etymologia quæ ſit 139,d.2,& 140,a.1
Prœmii inſtitutum vnde ſumptum ſit 140,a.1
Πάροχος idem qui Paranymphus 152,a.1
Parodia, Rhapſodiæ ſoboles 46,a.1
Parodi quare adhiberi ſoliti, & vnde nomen acceperint 46,a.1
Parodia quid ſit, & eius etymon 46,a.1
Parodia à rhapſodia ſumpta 17,c.2
Parodiarũ perſonæ, quales fuerint 46,d.2
Πάροδος vel παροδία Chori 16,a.2
Παρῳδιῶν diuerſæ rationes 19,c.1
Παροίνιος ſaltatio, ſpecies Ionicarum 29,c.1
Παροίνιοι epulonum tibiæ quare dicantur 33,b.1
Παροίνια ad cyathum carmina 54,a.1

Παροιμιακὰς

Παρονομασίας ſpecies,alluſio & inuerſio 200,d.2,& 201,a.b.1
Παῤῥησία orationis duplex 134,a.2
Παῤῥησία,quã effrænationẽ Tullius vocat,figura 131,b.2
Παρθένιοι dicti modi frugaliſsimi Laconum 29,a.2
Particulas encliticas vnã eſſe dictionẽ cum antecedẽte 205,d.2
Partium diuiſio 24,b.2
Partium ſitus ac diſpoſitio quo in genere conſtituenda 80,d.2
Paſcua & Paſcere vnde 18,b.2
Paſſer vnde dictus 22,b.2
Paſtorale, vetuſtiſsimũ poematis genus 6,b.2
Paſtoralis carminis inuentum ad Perſarum tempus refertur,ac de eius natalibus variæ fabulæ recitantur 7,b.2
Paſtorum perſona qualis 20,d.2
Paſtores quàm aratores antiqui magis 6,c.2
Πεσσὸς quid ſit 150,d.2
Pauſanias,vt malæ fidei Græculus arguitur, quòd ramũ oleaſtri ab Hercule Idęo in Elidem ex Hyperboreis allatũ ſcribat 40,c.1
Pecunia præmiũ victori primò data in Gymnicis certaminibus 39,a.2
Pecus Latinis vnde dictum 26,a.1
Pedi, baculi paſtoralis etymologia 8,a.1
Pedum exercitia antiquiſsima 26,a.2
Pedum inæqualitas vnde 56,a.2
Pegma ex argento in ſcenam productum à C. Principe 36,d.2
Pegmata Italis quomodo dicantur hodie 36,d.2
Pegmata in ſcena cur fierent 36,d.2
Πεῖρα, primus actus Pythicæ ſaltationis 39,a.1
Peleus Argonauta diſco vicit 39,d.2
Pelias & Neleus communi tum gloria tũ authoritate poſt Amythaona in Elide regnarunt 40,d.1
Pelopem verè Lydum fuiſſe 30,d.2
Pelopis ſociorum ſepulchra vbi extiterint 30,d.2
Pelopis congreſſus cum Oenomao ad Piſam Elidis 40,a.1
Pelops Oenomaũ ſuperat 40,a.1
Pentachordos Scytharum 51,c.1
Pentametrum catalecticũ,Theopompeum dictum 67,a.1
Πένταθλοι dicitur de quinque certaminibus ſimul 38,b.1
Penthemimeris 56,d.1
Pentimeris 71,b.1
Πεπλασμένοι hymni qui dicti fuerint 163,c.1
Πέπλοι 25,d.1
Peplum,amictus viris & mulieribus communis 21,b.2
Percontatio ἐξέτασις interrogationis ſpecies 205,b.c.1
Perculſio,ſiue κατάπληξις figura 132,b.2
Perfectio hominis politici in quo conſummetur 91,a.1
Perfidiæ exitus qualis 107,b.2
Περίακτοι machinæ cur dictæ 35,c.2
Περιαυτολογεῖν propriè quid ſit 161,c.2
Πεπλασμένος etymon 24,c.1
Περικοπὴ verſuum 19,c.1
Περίκουρος ancillæ perſona qualis 24,c.1
Περικάρου etymologia varia Ibidem.
Περιεργία,ſiue inepta affectatio,in omni ſcripto damnatur 163,c.2
Periodi genuina definitio 197,c.d.1,& b.2
Periodicum carmen 78,d.1
Περιπέτειαι quid Ariſtoteli deſignent 246,b.1
Periphraſis, Circũlocutio, figura qualis ſit 136,d.2
Περιστάσεις,circunſtãtiæ Ariſtoteli τὰ κύκλῳ 83,a.2
Permiſtio ſiue Conceſsio, ἀντεναγωγῆς pars 128,d.1
Perſarum matrimonia non niſi vere ineunte legitima 153,b.2
Perſarum rex quomodo quotannis ſaltare conſueuerit 30,b.1
Perſephate 9,d.2
Perſii abſtruſæ eruditionis oſtentatio perſtringitur 149,d.1
Perſona in ſcena quid ſit 20,c.1
Perſona quæ nec apparet nec loquitur in proſcenio 22,b.1
Perſona Hermonii qualis 22,a.2
Perſona à quibus poſsit laudari circunſtantiis 165,a.1
Perſona in ſcena quomodo veram imitetur 20,d.1
Perſonę alicuius officium rarum quomodo depingẽdum 84,d.2
Perſonæ fictæ 85,c.1
Perſonæ quæ apparent in ſcena, ſed nihil loquuntur 22,b.1
Perſonæ vera etymologia 20,d.2
Perſonæ paſtorum quales Ibid.
Perſonata facies quare nobis dicatur, quæ à Græcis προσωπεῖον & προσωπὶς 21,a.1
Perſonam rectè dici habitum fictũ qui veram imitatur 20,d.2
Perſonas à figura & colore pręcipuè depingi 80,c.2
Perſonarũ deſcriptiones ex AEneide Virgilii 83,b.c.2
Perſonarum quinque præcipuarum ſua cuique tribuuntur officia 19,a.1
Perſonarum diſtinctiones Comœdiæ quomodo fiant 20,a.2
Perſpicuitas orationis quæ propriè ſit 176,d.1,& a.2
Perſuaſio quid ſit 2,b.1
Perſuaſio finis eſt omnis orationis Philoſophicæ, Ciuilis, Theatralis 2,a.1
Pes quid 55,d.2
Πέσαι veteribus pelles appellatas 26,a.1
Peſcia quid 18,b.1
Peſcia tergus pecuinum deſignari,quo pro amiculo vterẽtur antiqui 26,a.1
Petitio qualis eſſe debeat 156,a.2
Phædimus AEolenſis in pueris pancratio ſuperauit Olympiæ 40,c.2
Phæmonoem primam carmine Heroico eſſe vaticinatã 78,d.1
Phœnices gingradis tibiæ inuentores 32,d.2
Phæninda vocabulum vnde deducatur 29,d.2,& 30,a.1
Phæninda ludus pilæ 29,d.2
Φαρομαρίδες Virginum veſtes,quare appellatæ olim,& earum origo 7,c.1
Phalãges Latinè quid ſint 18,b.1
Φαλὶς, locus quidam ſic in ſcena dictus 35,b.1
Φαλλικὰ,τὰ, 18,a.2
Φαλλὸς quid 18,b.1
Φαλλοφόροι vnde dicti Ibid.
Φαλλοφόροι, mimi Sicyoniis dicti Ibidem
Φαλλοφόροι ab Iſthyphallis quid differant 18,c.1
Φαλλοφόρων poema, Baccho dicatum ſimul & celebritas 18,d.1
Φαλλοφόρων celebritatis origo 18,a.2
Pherecrates 13,a.1
Philammon Delphicus primus ad aram patriam in Apollinis honorẽ choros diſpoſuit 16,c.1
Philetas Sybaritanus,pugil egregius 40,b.2

Philippi Macedonis intempeſtiua incontinentia 10,a.2
Philippi imperatoris ludi ſeculares,quanto apparatu celebrati 44,c.2
Philippides 13,a.1
Philoctetes & Telephus pannoſi 25,b.2
Philoſophi & poetæ cum oratore in materiis tractandis communitas 3,c.1
Philiſophos ferreos & naturæ oblatratores inſectatur Scaliger 106,c.2
Philoxeno Chori vetuſtiores 16,b.1
Philoxenus legem locricam in tibiis ſtatuit 33,b.1
Φωνικὸς 25,a.1
Φωνητικοὶ verſus qui 73,c.1
Φώτιγξ tibia Alexandrinorũ 32,d.1
Φρυκτώριον locus in ſcena,ſeu ſpecula,vnde dicatur 36,c.1
Phrygia tibiarum repertrix 31,b.2
Phryges tibiarum primi authores dici 30,b.2
Phrygia & Lydia,quia acutæ,luctibus adhiberi ſolitas 31,c.1
Phrygiæ harmoniæ impetus incitatior 31,a.1
Phrygiis modis ad inſaniam redactos à tibicina quadam temulentos adoleſcentes 31,b.1
Phrygum tibia & modus extra Græciam 30,b.2
Phrynicbus 13,a.1
Phrynichus imperator Athenienſium quamobrẽ creatus 26,c.1
Φλύακες dicti mimi 18,a.1
Phyſiologia,pars prudentiæ poeticæ 113,c.2
Phytalmii cognomen Neptuno quare attributum,quandóque fuerit 41,c.2
Picardos & Francos in hiſtrionica excellere 21,d.2
Πηκτὶς,inſtrumentum muſicum duobus conſtans neruis 51,a.1
Pierus Macedo quare Muſarum pater creditus:& iis nomina impoſuiſſe 4,a.2
Pietatis vocis ambigua diuiſio 92,a.d.1
Πήγματα vocarunt Græci aram, quæ in proſcenio conſtituebatur 35,d.1
Πῆλυξ inſtrumentũ ad pſallẽdum 51,d.1
Πελωδίαι Ariſtoteli 22,a.1
Πινακίδες ſaltationis genus ab inſtrumentis 27,c.1
Πιννακίδες ad tibiã ſaltari ſolitam 29,c.1
Pindarum Niobes nuptiis Lydios modos accõmodaſſe 31,c.1
Pinus Neptuno ſacra quare putetur 41,c.2
Pinu Iſthmionicę quare coronatæ fuerint 41,c.2
Piſa Elidis à cognomine Endymionis filia,ſic appellata 40,a.1
Pithermũ Teiũ Ionicæ in genere harmoniæ σκαιὰ μέλη inueniſſe 30,b.2
Pithoclidẽ mixolydio grauitatem & incitationem Doricam addidiſſe 30.c.2
Pittac⁹ μύλην cur laudarit 53,b.2
Pittacus Mitylenæus retiarii & mirmillonis inuentor 43,d.2
Pituita vnde dicatur 353,c.1
Plagios ſiue Plagialos tibia primùm ab Afris inuenta 32,a.2
Plagios ſiue plagialos vnde nomen acceperit 32,a.2
Plagios olim inflari ſolita quemadmodũ nũc Germanica 32,a.2
Planipedes mimi vnde 17,b.2
Plato reprehenditur quòd ſolam artem coquinariam medicinæ ſeruam fecit 82,d.1
Platonis ſententia de exigendis Poetis è Rep. quomodo intelligenda 5,a.1
Platonis in Ione loc⁹ περὶ ῥαψῳδῶν 45,c.2
Platonis libros ineptiis ac ſpurcitia non carere 5,b.1
Platonis error 2,a.1
Platoni etiã damnari quòd quiſpiam deũ putet noſtri noſtrorúmue indigentem eſſe 92,b.2
Platonici Pithagoreorum libros excoluere 116,a.1
Platonicorũ de morte & ecſtaſi friuola garrulitas 90,c.1
Plautus miſcuit veteris Comœdiæ acerbitatem 13,a.2
Plauti licentia qua vſus in ſcribẽdis ſuis comœdiis 173,b.2
Plaut. mos nouas res moliri 15,a.2
Plautum priſcam acerbitatem fabulis ſuis adhibuiſſe 13,a.2
Plautinæ & Terẽtianæ comœd. quibus numeris cõſtent 357,a.1
Plectrum à percuſſione, dictus radiolus quo muſica inſtrumenta pulſabant 51,a.1
Plenitudinis & vacuitatis in verſib. obſeruationes pa.206,& 207
Pleonaſmi ſpecies προσδιασάφησις,ἔμφασις 201,d.1,& a.b.2
Plinii locus de tunicis tinctis è vaccinio Seruitiis Gallicis 21,c.1
Plinii tempore recitata vetus comœdia,non acta 13,d.1
Plutarchi locus de oraculo Argiuæ Teleſillæ dato 4,d.2
Plutarchus taxatur,qui totidem dicat Muſas, quot in Mnemoſyne recenſentur literæ 4,b.1
Pluto Ariſtophan. exempti potius Chori quàm omiſsi videntur 12,d.2
Πόκος Gręcis vndè originem trahat 26,a.1
Ποδήρεις,veſtes demiſſæ 25,d.1
Ποδισμὸς,à pedum motu dicta ſaltatio 28,b.1
Podium in theatris Latinorum 36,d.1
Podium imperatori & conſulibus aſsignatum poſt Cæſaris dictaturam 35,a.1
Ποδοψοφεῖς verſus qui 73,d.1
Poema eſſe quandam imitationem 80,a.1
Poemata inter ſe quot modis differant 6,a.1
Poematum nomina multa faſcatim poſita 54,b.1,& a 2
Poeſis & Poema quid differant 5,d.2
Poeſis cæteris artibus in rebus tractandis quid præſtet 3,c.1
Poeſis quę nunc inſtituitur qualis ſit 116,c.2
Poeſis ſtilus qualis 1,a.2
Poeſis quare ſit appellata 1,b.2
Poeſeos finis medius & vltimus qui 1,b.2
Poeſeos totam vim duob⁹ capitibus,docendo & delectando, abſolui 113,d.1
Poeſim naturæ imitationem eſſe 77,c.1
Poeſeos vera materia quæ 55,d.1
Poeta quid ab oratore mutuatus ſit 113,c.1
Poeta & docet & delectat 1,b.2
Poeta rerum imitator 2,a.1
Poetæ excellere cupiẽti quænam imprimis exequenda ſint 113,d.1,& a.2
Poetæ nomen παρὰ τὸ ποιεῖν naturæ prouidentia potius quàm hominũ cõſenſu impoſitũ 3,d.1
Poetæ hoc ipſum quod ipſi ſunt, alios quoque eſſe qui faciant 4,d.1
Poetæ quare à Platone ἐμμανεῖς καὶ ἔνθεοι vocentur 5,a.1

Poetæ

Poetę quare Muſas inuocēt 5,a.1
Poetam non à fingendo ſed à faciendo verſu nomen accepiſſe 3,a.2
Poetarum modi tres 5,a.1
Poetæ ſpiritu diuerſi quomodo à Platone & Ariſtotele dicātur 5,a.1 (tria 5,d.1
Poetarum à profeſsione genera
Poetarū lectionem qui damnāt, ne in hominum quidem cenſu reponendos In præfat.
Poetas appellatos paraſitos apud veteres Gallos 23,d.1
Poetica Romæ quo tempore primùm cœperit 5,b.2
Poeticam velut alterū deum res videri condere, quas cæteræ ſcientiæ, quaſi Hiſtrio, narrant 3,d.1
Poeticam rem abſque cantu nihilominus ſtare 3,d.2
Poetices definitio 6,a.1
Poetriæ & Sibyllę quo loco habendæ 5,a.2
Ποιητὴ nomen Muſæ à faciendo, 3,c.2
Ποιητὰς carminum, ſicut Latinis Factor olei tantùm 27,b.2
Ποιμένικὴ opilionū propria 7,d.1
Ποιμὴν, παρὰ τὸ ἐν ποιμ μένειν omnē cuſtodiam cōprehendit 7,d.1
Ποιμὴν pro opilione tantùm 27, b.2
Πολεμικὸς modus tibiæ in Orthiis 33,c.1
Poli, cæli vertices, vnde dicti 166,a.1
Πολιτείας nomen non rectè Latinè Rempublicam dici 167,d.2
Politiæ conſtitutio 102,d.2
Politiarum ſpecies 167,c.2
Πολιτικοὶ vetius qui appellati 71,c.2
Pollux pugillatu inſignis inter Argonautas 39,d.2
Pollucem præter cæteros artem ceſtuum calluiſſe 37,d.2
Pollux & plerique alii perſtringuntur in voce κολλαβίζεις 27,a.1
Πολυκέφαλος lex tibiæ 31,b.2
Polymneſt' Colophonius 32,d.2
Πολυμνήστια 33,b.1
Polynices Elæus curſu præſtans 40,b.2
Πολυσυνδετον, Aceruatio, quid differat ab συναθροισμῷ 124,d.2
Pomona numē Autumni 155,a.2
Pompa cum thenſis pro deo cui fierent feriæ, pars in ludis primaria 42,a.2
Pompeius ebur in ſcenam tranſtulit 36,d.2
Pompeius aquam deduci per ſedilia theatri curauit Ibidem.
Pompeius ccc v. leones in ludis Romæ exhibuit 42,b.2
Πομπεύειν quid ſit 184,a.1
Populi appellatione interdum ciues tantùm, interdum plebem ſeparatim deſignari 167,d.2
Populus tunicatus, pullatus 21,b.1
Popularis, qualis eſſe debeat 108, d.2
Πορευτικοῦ inuentor Diomus Siculus 8,d.2
Porphyrius taxatur 240,b.1
Porticus additæ theatris ambitioſioribus, ornatus gratia cū columnis & periſtylis ac faſtigiis 36,d.1
Porticus theatrorum 33,d.2
Portumnus 41,a.2
Potētiam quæ ſit penes fœminas intolerabilem eſſe 96,d.2,& b.2
Præciſio figura 136,d.1
Præfecti ordinum in theatro Romæ per cuneos diſpoſiti 34,c.2
Præficarum cantiones quales fuerint 53,d.2
Præmia priſcorum in certaminibus cantuum 8,a.1
Præſcriptio, Interpretatio, ὁρισμὸς, Finitio, figura 131,a.1
Prætexta toga, vnde dicta περιπόρφυρος à Græcis 13,c.2
Prætextatæ fabulæ origo 13,c.2
Prætores prętextati præerant ludis Megalenſibus 42,a.2
Prandium vnde dictum 10,c.1
Pratinę poetæ Phliaſii hyporchema 50,b.1
Praxillæ Sicyoniæ verſiculos duos habes 54,a.1
Praxilleum carmen vnde 63,a.2
Πρεσβύτης, quartus ſenex 22,a.2
Priapeum carmen 65,c.1
Primariæ & veræ partes Comœdiæ quatuor 14,c.2
Principia rerū omniū duo 81,d.2
Prīcipis perſonæ & oratio 108,d.2
Προαπόδοσις, connexio collationis 127,c.2
Προαύλια primus nuptiarū dies, latinè Deſponſalia 151,a.2
Προαύλιον Ariſtotelis 31,d.1
Προαυλεῖν τὸ πρὸ τῶ αὐλεῖν 140,a.1
Proceleumaticus quid, & vnde dictus 57,a.2
Προκέφαλοι verſus 75,a.1
Προκοίλιοι καὶ προγάστορες verſus qui 75,d.1
Προδιόρθωσις 123,d.2
Προέκθεσις figura qualis 135,b.1
Προεδρία, ſedes iudicum in primo ordine 34,b.1
Profeſsio cuiuſque quę ſit 20,a.2
Profugus qua ratione rectè deſcribatur 108,c.2
Prolepſis ſpecies ſolis poetis peculiaris quæ ſit 143,d.2
Προλήψεως, i. præſumptionis vſus duplex 127,a.b.1
Prologus 15,c.1
Prologi perſonæ nihil cum fabula commune 15,a.1
Prometheis feſtiuitatibus quare nocturni ignis vſus 43,a.2
Promiſsio figura 132,c.2
Προμνήστρια, Latin. Pronuba 152,a.1
Προμύθιον & ἐπιμύθιον locis diſtincta, pro fabulæ explicatione ponuntur 139,b.1
Pronomus Thebanus tibia primus ad harmoniā cecinit 31,b.2
Προῳδὴ ſiue Προῳδὸς in Choris comicis 148,d.2,& 149,a.1
Procemia & προαύλια poematum 54,b.1
Propēpticon poema quo modo fieri debeat 156,b.c.d.2
Propertius quo ſenſu vſus ſit voce Pancratii 38,a.1
Προσφθεγκτήρια, dona quæ vir ſpōſæ dabat, quòd eam depoſito flammeo alloqueretur 152,c.2
Proportio quid ſit 124,a.2
Proſcenia & pulpitum oratoribus & legatis prouinciarum & ſociorum aſsignata 35,a.1
Προσέληνοι Arcades à vetuſtate appellati 167,b.2
Προσευκτικὸν carmen 156,b.1
Πρόσφατος puella 25,b.1
Προσῳδὴ poſt ſtrophen cani ſolita 149,a.1
Προσῳδία quid ab hymnis differant 162,c.2
Προσῳδικὰ 16,d.2
Προσῳδικοὶ καὶ Ἀποστολικοὶ modi Laconum in ſaltando 29,a.2
Προσῳδιον Chori 16,a.2
Proſopopœia duplex 126,d.1
Προσφωνήματα 123,c.2
Proſtatica perſona 22,b.3
Προτακτικὸν, vel vt alii, προστατικὸν, vnde dicta perſona 15,a.1
Πρωταγωνιστὴς in fabulis agendis, quis 22,a.1
Protaſis quid ſit 15,b.1
Protaſis non ſemper in primo actu, ſed etiam in ſecundo: vt apud Plautum in Milite 14,d.2

Προτέλεια, ſacrificii genus nuptiale, & προτελειῶν 151,d.2,& 152,a.1
Proteus verſus qualis 73,c.2
Πρωτοβάτης quis 34,c.1
Προπεμπτικοῦ Poematis ſpecies 157, a.b.c.d.2,& 158,a.1
Πρόεργον, πάρεργον, ἀπέργον quid ſignificent 163,c.2
Prouerbii etymologia 139,d.2
Prouerbii definitio, quã pro ſua ponit Eraſm. excutitur, & inepta iudicatur: ſubſtituitur ab ipſo Scaligero melior 139,b,2
Prudentia quid 81,d.2
Prudentia Philoſophis quis ſit habitus, & vocis amplior ſignificatio 113,b.2
Prudentiæ poetarum tria capita 113,c.2
Prudentiam inter morales habitus non aſcribi 81,d.2
Prudens poeta quis meritò dicatur 113,c.2
Πρύλις eadem Cypriis quæ Pyrrhicha 27,d.2
Pſalterium trigonum 51,b.1
Pſalterii & plectri vſus durat hodie in Hiſpania 51,c.1
Ψυδὸς quid ſignificet 24,d.1
Ψόγον τοῦ ἐπαίνου, καὶ κατηγορίαν τοῦ ἐγκωμίου εἶναι παῦσιν 161,c.2
Πτεροκομεῖν Græcis vnde ſumptum 36,b.2
Πτέρυγες & πέλεκυς, poematum Simmiæ Rhodii poetæ, nomina 64.b.2
Πτωχὸν poema Phrynicho, πλοσμὸς Nicophroni 54,a 2
Ptolemæi milites Teleſiadẽ ſaltantes, Alexandrum Philippi fratrem interfeciſſe 29,b.2
Publius mimus ſalibus & dicacitate vniuerſam facilè Græciam ſuperauit 17,d.2
Publius & Laberius in mimis excelluere 17,b 2
Publius Mimographus æmulus Laberii, ſub Cæſare dictatore floruit 43,b.2
Publium Mimographum in Albano certaſſe falſò dici 43,b.2
Pudicitia quid ſit 96,d 2
Pudor quid ſit Ibidem.
Puella quum parit non prodit 22,b.1
Puellarum habitus quare ferè peregrinus 21,a.2
Puellarum ſpecies 24,a.1
Pueriles tibiæ 32,d.2
Pueris æquè ac viris certamina indicta Olympiæ 40,b.2
Pugillatus quæ fuerit ars præcipua 37,c.2
Pugillatus ratio 37,c.1
Pugna & pugnus Latinorũ vnde dicantur 37,b.2
Pugnæ in arena, pars in ludis primaria 42,a 2
Pugnis primùm nudis Athletas certaſſe 37,b.2
Pullis quoque equorũ certatum in Olympiis 40,c.2
Pulpita vnde dicta 34,a.1
Pulpiti altitudo 36,a.2
Pulpiti partes duæ 36,a.2
Purgationem, ſententiam, quanuis figuram admittant, non tamen per ſe eſſe figuras 143,b.2
Pyladis in reprehendendo Hyla elogium 27,d.1
Πυλὶς oſtiolũ in ſcena, quale fuerit 35,b.1
Pyrrhicha lyricorum harmonia 50,d.1
Pyrrhicha ἐνόπλιος ſaltatio 27.c.2
Pyrrhicha quæ laborioſior erat, quo modo à poſteris facta mitior 27,d.2
Pyrrhicha apud cęteras nationes vnà cum reliquis belli artibus deſita, ſolis Lacedæmoniis perpetua fuit 27,d.2
Pyrrhichã non à Pyrrho dictam probatur 27,c.2
Pyrrhicham aptè ſaltaſſe in fabula Phrynichum 26,c.1
Pyrrhichã Scaliger repræſentauit corã Maximiliano Imperatore 28,a.1
Πυρρικὴ ἀπὸ τῆς πυρᾶς 27,d.2
Pyrrhichi Spartani fuiſſe inuentum Pyrrhicham, Ariſtoxenum dixiſſe 27,d.2
Πυῤῥίχη ſaltationis nomen ab inuentore 27,c.1
Πυῤῥιχιακὸν carmen 78,b.1
Pyrrhichius quid & vnde dictus 56,c.2
Pyrrhichius 59,b.2
Pythagoras numerorum auſpicia vnde deprehenderit 206,a.1
Pythagoreos, & Druidas, & Chaldæos non ſcripta edidiſſe, ſed certo ſacramẽto per ſucceſsiones ἄγραφα 4,d.1
Pythagorica diſciplina de Geniis 114,d.1
Pythia vetuſtate Olympiis anteibant 38,b.2
Pythia ab Amphictyonibus ſob Eurylocho aucta 38,d.2
Pythia nono quoque anno celebrata initiò 39,c.2
Pythia Apollini dicata eſſe in honorem cæſi Draconis, abſurdũ eſſet dicere 18,a.2
Pythicæ feſtiuitatis origo ex variorum authorum fide narratur 39,b.c.d.1,& a.2
Πυθικὸς νόμος, modi in honorem pugnæ Apollinis cõtra Pythonem 38,d.2
Πυθικοῦ νόμου partes quinq; 38,d.2
Pythicum certamẽ ſeptimo quoque die conſtitutum ab Apolline 39,c.1
Pythiorũ origo quæ fuerit 38,b.2
Πυτίζειν 38,d.2
Πυτίλισμα apud Iuuenalem quid ſit 38,d.2
Pythoni, quòd eſſet latro, Draconis cognomen inditum à maleficio 38,c.2
Πὺξ & Πύκτης Græcis, pugil, vnde 37,b.2

Q.

Quadrati Chori 16,a.2
Quadriſyllabi pedes quare inuẽti 57,a.2
Quæ præcipuè virtus nos ad cuiuſpiam poetæ admirationem excitet 2,a.1
Quæſtio, An Lucanus ſit poeta, ſoluitur 5,c.2
Quæſtio Horatii, Comœdia ſitne poema, ſoluitur 5,b.2
Qualitas vocis in acuto & graui ſono ſita 3,a.2
Qualitas hominis poſita in moribus & fortuna 20,d.1
Qualitatũ ſpecies multæ 80,c.2
Quãtitas dictionum duplex 205, c,d.2
Quantitatis vera diuiſio 80,b.2
Quãtitas in temporis tractu poſita eſt 3,a.2
Quantitatis vitia duplicia 74,a.2
Quatuor certaminum proportio 37,d.1
Quatuordecim ordines ſcenæ propiores 34,b.1
Quinque certaminum primò inuentũ quod fuerit 37,b.c.1
Quinque pręcipuæ perſonæ ad peragendam fabulam conſtituuntur 19,d.2
Quinquertionis vox vnde ſumpta 38,b.1
Quinquertiones à Latinis dici, qui πένταθλον viciſſent 38,b.1
Quinquagenis vetuſtiorum chorum conſtitiſſe 19,b.1

Quiri-

Quirinales ludi,qui & Romani, qui propriè dicti ſint 42,d.1
Quintilianus notatur in voce ἐνδεικτικὸν 3,a.1
Quintiliani ſentẽtia falſa,qui ſimulationẽ σχῆμα:diſsimulationem ἤθων putarit 141,c.2
Quintiliani locus,feſsis & victis gladiatoribus aliam manum ſubſtitui conſueuiſſe 44,c.1
Quintiliani ſententia examinatur,quòd putet perſonæ,cui oratio attribuitur,habitum deſcribi oportere 126,c.2
Quintiliani ſententia de fine Oratoris,falſa eſſe oſtẽditur 2,d.1
Quintiliani reprehenſio de Finibus exactius tractatur 2,d.2
Quot modis fiat quominus dicendo quis nõ perſuadeat 2,c.1

R.

Ratio in mente humana quid ſit 95,b.2
Rationem veram,poſſe ſciẽtiam falſam ex ſe parere 81,c.2
Rauoli verſus 75,a.2
Reciproci verſus 73,a.2
Reges Latini quales in ſcenã introducerentur 25,c.1
Regia mediã ſcenæ tragicæ partem occupabat 35,b.3
Regias, palatia, & turres ſcenæ in tragœdia tempore acceſsiſſe 35,a.2
Regibus diadema cum ſceptro in ſcena datum 21,b.2
Reginæ quo ornatu in ſcenã inductæ 25,d.1
Regionem alia aliam Orienti Occidentíue propiorem non eſſe 196,c.1
Regum diademata ſine ſceptro introducebantur 21,b.2
Regum liberi armẽtorum cuſtodus apponi ſoliti 9,c.2
Rejectio cum deteſtatione 135,a.1
Religioſus quis 107,d.2
Reminiſcentia à memoratione diſtinguitur 143,b.1
Remuria,feſtũ à Remo, cui tum parentabãt,poſtea Lemuria dictum 153,b.2
Remi vnde dicantur 190,c.2
Repetitio figura 124,c.d.1
Repotia, Latinis vnde alter nuptiarum dies dictus ſit 153,c.1
Rerum diuiſio 85,c.2
Rerum naturam in poeſi nõ tam deſcribi quàm attingi debere 114,b.1
Rerum ordinẽ quomodo digeſſerit Plato 55,b.1
Rerum quæ in poemate cadunt, diuiſio 80,d.1
Res brutæ in fabulis perſonæ ineunt rationem 20,d.1
Ῥαβδῳδοὶ cum ſcipionibus prodibant rubris,qui Iliadem profitebatur,quod ſignum cædiũ & cruoris 45,d.2
Ῥαβδῳδοὶ qui Vlyſſeam profitebantur,croceis prodibant ſcipionibus,quòd eiuſmodi colore exules deſignarentur Ibid.
Ῥαβδοῦχοι Græcorum qui Latinis lictores 34,c.2
Ῥαβδοῦχοι interdũ nominati fuere Olympici ἀγωνοθέται 41.b.1
Ῥαψῳδεῖν eſſe verſuũ ipſam commentationem 45,d.1
Rhapſodia officii nomen atque operæ 45,b.1
Rhapſodiæ cognomẽtum an rectè Piſiſtrati inuẽtum putetur à cantu & ſutura 45,c.1
Rhapſodiæ per excellentiam cur Homeri carmina vocentur 45,c.2
Rhapſodos nominatos non ſolũ eos qui Homeri,ſed etiam Sophoclis & aliorum recitarent verſus 45,b.2
Ῥαψῳδοὺς eoſdem eſſe ῥαβδούχους nominatos,itémque ῥαβδῳροὺς & ῥαβδῳδοὺς 45,d.2
Rhapſodorum illuſtrium nomina 45,d.2
Rhapſodus actor imitationis 2,a.1
Rheſi Tragœdiam vnde fecerit Euripides, ſiue, vt putat Scaliger, Sophocles 45,d.1
Ῥίκνωμα fœda ſaltatio 29,b.1
Ῥίκνωμα apud Hiſpanos etiãnum abominando ſpectaculo exerceri 29,b.2
Ῥικνοῦσθαι Græcis quid ſit 29,b.1
Rhodi inſulæ ortus 167,a.2
Rhodiorum mos in celebrandis nuptiis 152,b.2
Rhyntoniceæ fabulæ à Rhyntone 14,b.1
Ῥυθμὸς καὶ ἀρρυθμός. 56,a.1
Rhythmi diuiſio Ibidem.
Rhythmus quid Ibidem.
Rhythmũ quomodo Latini exponant 56,a.1
Romani in vicinorũ mores paulatim abiere 13,d.2
Romani & Heluetii olim cornu ad prælia vtebantur 32,a.1
Romani ludi dicti, qui nihil haberent peregrini 42,d.1
Romani populi altus ſpiritus in libertate vindicanda 35,a.2
Romaniſcarum palliolum 25,d.1
Roſcia lex 34,a.2
Roſcius Gallus hiſtrio apud Latinos maximè perſonam excoluit 21,a.1
Rude donati qui propriè olim dicti fuerint 44,c.1
Rudis baculus gladiatorius vnde nomen acceperit 44,c.1
Rugæ aliquot in fronte adoleſcentis, iudicium optimi animi ſtatuũt Phyſiognomones 22,c.2

S.

Sacadas Argiuus primus choros docuit canere tribus modis 32,c.2
Sacerdotis nomine qui omnes comprehendi poſsint 100,d.1
Sacerdotum color albus in amictu 21,a.2
Sacrificiorum modus duplex 224,a.2
Sæculorum tria genera 6,b.2
Salire propriè quis ſit motus 26,c.1
Salluſtius hiſtoriæ pater appellatus 196,a.2
Salluſtius in hiſtoria quanti faciendus ſit,& quàm rectè de Catilina orſus fuerit 144,a.2
Salluſtii locus, Pſallere & ſaltare quàm neceſſe eſt probæ mulieri 26,d.1
Saltans perſona 20,c.1
Saltare Latinorũ vnde originem habeat 26,c.1
Saltatio vegeti,acris & exercitati erat hominis 26,c.1
Saltatio quæ literarũ formas referebat 29,a.1
Saltatio tacita vetuſtiſs. 27,b 1
Saltatio in Pythiis in honorem Apollinis,in actus diſtributa quinque 39,a.1
Saltationis definitio 26,c.1
Saltatio quare in honore fuerit olim 26,c.1
Saltationem ad militarem exercitationem plurimùm facere 26,c.1
Saltatio ad pilam 29,d.2
Saltationis differentiæ & ſpecies pro argumentis fabularũ 27,c.1
Saltationum duo genera apud Homerum 26,b.2
Saltationes Laconicæ quales plerǽque fuerint 28,c.1
Saltationum nomina pro locorũ vel temporum ratione 29,c.1

Saltationum varia genera & nomina 27,c.1,& a.2
Saltationis qui meminerunt authores 26,d.1
Saltationis diuiſio & vocalis & tacita 26,c.1
Saltationum nomina varia à regionibus 29,d.1
Saltationis genera qui deſcripſerint 26,a.2
Saltus à ſaltatione quæ differentia 26,d.1
Sambas tibicinis nomen barbarum 31.b 2
Sanguinarius pes Iābus 359,a.b.1
Sannyrio author prioris ætatis Comœdiæ veteris 12,d.1
Sapientis ac felicis Principis eſt, prohibere maleficia, quàm patrata potius punire 91,d 1
Sapphicum 78,a.2
Sapphicū genuinum quale 78,b.2
Sapphicus vetuſtus qualis fuerit 63,b.1
Sapphicus ſuauiſsimus 63,b 1
Sappho primùm Doricam grauitatem admiſcuiſſe μιξολυδιστὶ 30, c.2.
Sappho plurima in amatoriis cantionibus 47,c.1,& 49,d.1
Sapientiæ pereruditadefinitio 81,d.1
Saraina 37,a.1
Sarcaſmi militum hoſte interempto 99,c.1
Sarcaſmos, ſiue irriſio figura, vnde originem ſumpſerit 141,c.1
Σάθω, ſalacitas veteribus 19,a.2
Saturnalibus quietiora omnia exhibita 43,d.2
Saturnici verſus qui 68,c.1
Saturnius verſus vnde dictus 68, b,2
Saturno aurei ſeculi mortales, deorum tū principi erexiſſe fanum in Elide 40,b.1
Saturnum in maleficiis & incommodis cur nominet Virgilius 115,d.2
Satyra ex Tragœdia prodiit 27, c.2
Satyra à Tragicis introducta 334, b 1
Satyra Tragœdiæ ſoboles 45,a.1
Satyram non à Satyra, vel lege, vel lance dictam 19,b.2
Satyræ ſpecies duæ à characteribus 20,a.1
Satyræ Latinæ non interſerenda Græca 149,d 2
Satyræ qui Tragicorū verſuum leges obtinuerint 19,b.2
Satyræ ſpecies à generibus carminum 19,c.2
Satyræ ſpecies tres à ratione poematis 19,d.2
Satyram nō eſſe Latinam totam, vt quidam falſò putarūt 19,b.2
Satyrarum ſpecies quot modis agnoſcantur 19,b.2
Satyri vnde nomen acceperint 19,a.2
Satyri quomodo in proſcenium prodierint 19,b.2
Satyri quare ſago militari interdum introducti 26,b.1
Satyri iidem qui Tityri 19,a.2
Satyri comites Bacchi 19,a.2
Satyri & Tityri comites Panis, vel Liberi Æliano 8,c.2
Satyrum num reprehenſorem eſſe oporteat 12,b.2
Satyrorum perſonæ 25,d.2
Satyrorum arma ſiue venabula 26,b.1
Satyrorum ac mimorū propria actio cum ſaltatione 22,a.1
Satyrorum nomina, actus, facies 26,a.1
Satyros ſaltantes cur fecerit Virgilius in Bucolicis 27,b.2
Satyricus ornatus 26,a.1
Satyricum poema quale 20,b.1
Satyrica carmina ludis addita Apollinaribus & Scenicis 43,b.2
Satyrographi inter ſe quo conueniant omnes, quóque diſsideāt 149,b.2
Satyrographi tres, Iuuenalis, Perſius, Horatius, ſtilū habent diuerſum 149,d.2
Sbernia quid 25,d.1
Scæuola primus leonum pugnas dedit 42,b.2
Σκιρὰ μέλη 30,b.2
Scalarum vſus additus theatro 33,d.2
Scaliger coram imperatore Maximiliano Pyrrhicham πυῤῥίχην repræſentauit 28,a.1
Scaligeri parodia in Doletum 46,b.2
Scaligeri genius 116,c.1
Scaligeri conſilium fuit inchoare atque informare poetā perfectum 91,a.1
Scamoni Sicinnis, ἀπὸ τῶ σείεσθαι dicta videtur. addit Scaliger καὶ νεύεσθαι 27,b 2
Σκῦτος 26,a.1
Scazontes 77,a.2
Scazontes Iambici 60,a.2
Scena quid ſit 15,d.2
Scena argentea 35,b.2
Scenæ, actuum portiones minores 14,d.2
Scenæ comicæ media pars potētiorum ædes inſigniores continebat 35,b.2
Scenæ ſatyricæ medi⁹ locus erat ſpeluncæ 35,b.2
Scenæ initium & finis quî fieri ſoleant 15,d.2
Scenæ appellatio vnde ſumpta 16,a.1
Scenæ partes alii aliæ 35,b.2
Scenarum facies quomodo tempore auctæ 35,a.2
Scenarum modus priſcus atque etiam militaris 35,b.1
Scenici ludi Sibyllæ iuſſu, pro bona valetudine reſtaurati 44, a.2
Scenici ludi certo nomine libero patri peculiares erant 42,d.2
Scenici ludi à Theatralibus quid differant 43,b.1
Scenicis ferè reſpondēt Athenis Dionyſia 43,c.2
Scenicorum nomen Megalenſib. ludis communicatum ab vmbraculis 42,c.2
Sceptrum quid ſit 21,b.2
Sceptri expreſsio apud Virgiliū & Homerum 225,a.1
Σχίσιν ἢ ὄζειν idem eſſe quod ἴδειν 83,b.1
Σχήματα ἢ ἔθνη 121,c.d.1
Σχηματισμοὶ, ſeu modi corporis varii 26,d.2
Σχοινίων tibiæ harmonia 33,b.1
Σχοινίζεσθαι de poematibus Ionicis dici, πάντα ποιεῖν ἔξω κόσμου 52,c.2
Σχοινοῦντα, locus iſthmi à iuncis nomen habens 41,b.2
Σκιατροφίαι Galeno qui dicantur 22,d.2
Scientia aut verè & ſimpliciter eſt, aut laxa notione 2,b.1
Scientiæ finis quis 81,b.2
Σκινδαψὸς, inſtrumentum Lyricum τετράχορδον 50,d.2
Σκευοῦν, verbum militare 16,a.1
Sciras author fabulæ Italicæ 14, a.1
Sciſsio veſtium apud veteres vſitata 97,b.2
Σκολιὰ μέλη à Pæanibus niſi materia ſiue argumento differre 47,d.1,& 48,b.1
Σκολιὰ μέλη cum virorum fortium laudatione in conuiuiis cani

cani ſolita 47,d.1
Scolia in conuiuiis recitandi tres ponuntur modi 49,a.1
Scolion de Admeto elegans 49, c.1
Scolion neutiquam pedibus aut numeris à Pæane differre 48, c.2
Scolii initiũ quod eſt apud Ariſtophanẽ in Veſp. habes 49,b.1
Scolii nomen vnde originem habeat variæ ſententiæ 48,c.d.2
Σκολιὸν propriè à flexuoſo ordine ſicuti ſerpentum reptatio, quòd non à proximo in conuiuiis, ſed vltrò citróque exciperetur 48, d.2, & 49,b.1
Scolion variis argumentis adaptari 48,b.2, & 49,b.1
Scolion de Aiacis virtute 49,c.1
Scolion in nuptiis à diſcumbentibus lauro & myrto coronatis cani ſolitum 48,d.2
Scolio μύῤῥινη qui viciſſent olim, poculo donabantur, quod à cantu ᾠδὸς dicebatur 48,b.2
Σκὼψ 27,a.1
Σκὼψ qui Latinis Aſio, auis qualis ſit 29,a.1
Σκὼψ ſiue σκωπία pro geſtu 29,a.1
Scopulum, παρὰ τὸ σκοπεῖν dici 188,c.1
Scortilli iuuenculi ornatus 24,b.1
Scytalia, puſilla fuit tibia 32,c.2
Scytalia tibiola ab exigui ſurculi ſimilitudine dicta 32,c.2
Scythis nihil magis laudabile quàm carere mœnibus 158,c.2
Seculares ludi quibus & quomodo peragi ſoleant 44,c.2
Seculares ludi pro incolumitate populi Romani à P. Valerio Publicola primùm cõſtituti 44,b.2
Seculi nomine centum annorum ſpatium comprehendi, quo etiã hominis vitam conſtare putabant veteres 44,c.2
Sedendo ſapientiorem animam fieri 91,d.1
Sedatiores & ſtatariæ Comœdiæ 14,c.1
Segmenta cæli quæ appellentur 166,a.1
Σειρίτην è Libyæ tibiis canẽdi autorem 30,b.2
Σεμνότης quid ſit 182,d.1
Semus Delius Phallophorici carminis author 18,b.1
Senarius catalecticus dactylorũ nobiliſsimus 78,c.1
Senatuſconſulto cautum, ne quis Romam Africanos leones portaret 42,b.2
Senatuſconſultum de ſubſelliis, ne cui ſedenti ſpectare licitum eſſet 33,a.2
Senes in fabulis quales fingebantur 22,d.1
Senes cur comparationes faciant plurimas 98,b.2
Senilis ætas moribus ferè cõtraria adoleſcẽtię depingitur 98,b.2
Senium ſiue decrepitã ætatẽ à Comicis capularem vocari 20, b.2
Senum Tragicorũ habitus 24,b.2
Sententiarũ modi duo 145,d.1
Sententię ſimul cum ſtrophis abſoluendæ 77,a.1
Sententiæ dicaces quando agi cœperint 14,a.1
Sepulturæ cur adeò proſpiciant mortales 106,a.b.2
Sermo à ſerendo 190,b.2
Sermo eſt veluti animi portitor 1,a.1
Sermo quorſum datus 6,b.1
Sermonis regulæ 1,c.1
Sermonis ex amplificatione lex dicendi orta 1,b.1
Sermonis ornatus 2,b.1
Sermocinatio quid à Proſopopœia diff rat 126,a.2
Sermocinatio quid ſit 123,a.1
Serpentini verſus quales 74,a.1
Serranæ tibiæ quales 32,b.1
Serui amictus 21,b.1
Seruis quare tunicula anguſta & curta pro amictu fuerit 21,b.2
Seruis intereſſe ludis Megal. cur nefas fuerit 42,c.1
Seruorum ſpecies 23,b.2
Seruorum communium nomina 20,b.1
Seruorũ Tragicæ perſonæ 24,d.2
Seruus ἡγεμὼν 23,c.2
Seſquata quid 70,d.1
Seuthæ Thracis conuiuium apud Xenophontem, quid de ſaltatione contineat 29,c.2
Sibyllæ vatum numero habendæ 100,a.2
Sicinnis vnde dicta 27,b.2
Σίκιννις laſciua in Satyris ſaltatio 27,d.1
Sicinniſtæ qui dicantur apud Gellium 27,c.2
Σικιννοτύρβην modum tibiæ vocabant in ridiculis 33,c.1
Syderum comparationes 128,d.1
Signa, tabulæ, & imagines in ſcena conſtitutæ 36,c.2
Sileni comites Bacchi 19,a.2
Sileni cantus 9,d.2
Sileno qualis tunica daretur 26, b.1
Silenum longiſsimis verſibus Scaliger primus cecinit 59,c.2
Silenum quare Virgilius canentẽ finxerit res reconditæ atque cõpoſitæ ſapientiæ 150,b.1
Σιλλαίνω, ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν 19,a.2
Σίλλος quid ſignificet 19,a.2
Silli Timonis 53,a.2
Σίμων ſaltationis nomen 27,a.2
Simicum inſtrumentum muſicũ 51,c.1
Σιμῳδίαν carmen quale 62,a.1
Simodi 52,d.2
Simonides apud Hipparchum maximo in honore habitus 45, b.2
Σιμὸς lateralis Galeni quid 17, c.1
Simplicitati oppoſita Amplificatio 125,b.2
Simulatio, & diſsimulatio inter ſe quid differant 140,d.2
Singulares tibias impares dictas 32,a.2
Singularis tibiæ, eiúſque æneæ apud Tyrrhenos varius vſus 31, d.2
Siniſtra ſcenæ comicæ pars humillimam quoque perſonam capiebat, aut fanum deſertum, aut omnino vacua 35,b.2
Siniſtra ara in ſcena ſtatuitur ei vel deo, vel diuo, vel heroi, vel ciui cui fiebant ludi, aut iuſta, aut parentalia 35,c.1
Siniſtrarum tibiarum appellatio, & earundem Ionica quare dicatur harmonia 30,b.2
Siſyph⁹ & Athamas Æolo geniti 41,b.2
Siſyphus Iſthmia inſtituit in honorem Melicertæ 41,b.2
Sitalca Thracibus cantus, qui Græcis σιτάλκας 29,c.2
Situs loci quis ſit, & quibus affectus conditionibus 166,a.1
Spartanorum mos in deligendis ſedilibus in ſpectando 34,c.1
Σπαρτοπόλιος, ſenex perſona tragica 24,c.2
Σπαρτοπολιος, anus ad quæſtum inepta 24,b.1
Σπαρτοὶ vnde dicti Thebani 167, b.2
Species rerum quomodo in animos noſtros ſubeant 120,d.2
Spectare in cuneis 13,b.2

Spectri, aut vulnere laborantis adoleſcentis forma 24,d.2
Sphærica,i. pilaris ſaltatio 30,a.1
Σφυρία mugilum genus πήζαγωνον cur vocet Euthydemus Athenienſis 22,b.2
Σφυροπώγων 22,a.2
Σφηνοπώγων nuntius tragicus, qui & in Comicis 25,a.1
Σφίγγωσις Galeno quid ſit 22,a.1
Spinæ arboris natura, è qua faculæ nuptiales 152,c.2
Spondæus quid & vnde dictus 56.c.2
Σπονδεῖος quartus actus Pythicæ ſaltationis, qui capiebat celebrationem victoriæ Apollineæ 39.b.1
Σπονδεῖος, actus ille quartus, quare ſic dictus Ibidem
Spondiacæ tibiæ æquè diſtantia fuiſſe foramina 32,c.2
Spondiacis tibiis vtebantur veteres ad hymnos deorum Ibidem
Spondiacorum vſus 61,b.1
Spondiacum integrum rarum 78,a.2
Sponſas Græciæ nobiliores pilentis ad ſponſum vehi ſolitas 154,b.1,& 2
Spuri verſus qui 74,b.1
Sobas, παρὰ τὸ σοβεῖν, ab impetu 29,a.1
Sobas ſaltationis genus 28,d.2
Soccus humilis erat 21,c.2
Soccus Comœdorum 17,b.2
Societatis diuiſio 92,b.1
Socios qua ratione vocet ſuos apud Virgilium Æneas 91,b.1
Socrates σιλην quare dictus fuerit 140,c.2
Socratem duas vxores habuiſſe negatur 154,a.1
Socrates ſaltationi dedit operam 30,a.1
Socratis genius 116,b.1
Sodalitates peruetereм eſſe rem 43,c.2
Solonis lex, luxuriam celebritatis nuptiarum reprimentis 152,d.2
Soni vitia 75,a.2
Sontes primùm obiecti feris in Arena quo tempore fuerint 44,a.1
Σοφισταὶ à quibuſdam dicti mimi 18,a.1
Sophoclis in Æſchylum dictum lepidum 5,c.1
Σοφισταὶ 124,d.2
Σῶστρα, quæ ſeruatoribus darentur olim dicta 152,c.2
Sotadæ Maronitæ verſus, fuga, obitus 52,c.2
Sotades 13,a.1
Sotadeum carmen 73,a.2
Σωτήρια ſacrificia 156,c.1,& b.2
Stadium ccxxv. paſſus capiebat 38,a.1
Stantes per initia ſpectaſſe veteres 33,a.2
Stare aut ſteтiſſe fabula quando dicatur 15,c.1
Στάσιμα carmina quare dicta 47,a.2
Στάσιμος Chorus 16,a.2
Stata ætas, Græcis ἀκμὴ 20,b.2
Statariæ fabulæ quænam appellentur 14,c.1
Stati ludi Romæ erant, aut non ſtati: eáque ſumma erat inter eos differentia 32,a.1
Statum ſcitè Latinis dici Græcorum ἀκμὴν 20,b.2
Stellatum nec pares moles, nec paribus interuallis diſsitæ 102,d.1.
Stellata Neronis in theatro parapetaſmata 36,c.2
Στεφάνη τριχῶν capillamenti quod ſit genus 22,d.2
Στεφάνου vox Homero haudquaquam nota fuit 39,b.2
Steſichorus inuentor palinodiæ 53,c.2
Stilus Satyræ qualis eſſe debeat 149,d.2
Stipē cogere nemini licuit, præter Ideæ matris familias, eáſque iuſtis diebus 42,c.2
Στοιχεῖα quamobrem vocatæ ſint literæ 29,a.1
Στοῖχοι 16,d.1
Stoicorum de qualitatibus falſa opinio 80,b.2
Stoicorum ſapiētia ferrea exagitatur 95,a.2
Στόμφαξ vnde dicatur 195,a.1
Strabonis ex Ephori hiſtoria de Pythone ſententia 38,c.2
Stratagema quid ſit 94,d.1,& 99 d.2
Στρατηγήματα Græcis quæ dicantur 1,c.2
Strato 13,a1
Strenam, quaſi trenam quare interpretati ſint priſci Latini 111,b.1
Strigilis & ampulla datur Paraſitis apud Plautum 21,b,1
Strigoſi verſus 74,b.2
Στρόβιλος motus quis 27,b.1
Στρόβιλος vnde dicta ſaltatio 29,b.1
Στροφεῖον genus machinæ verſatilis, cuius opera Heroes in deos transformabantur 36,b.1
Στροφὴ motus Chori quid deſignaret 16,c.2
Styracem peculiarem ſuffitu, incendi conſueuiſſe ludis ſcenicis 43,b.1
Suaſio finis omnium orationum 3,a1
Suaſoria oratio quibus potiſsimùm nitatur argumētis 110,b.1
Summitas ſtili quid à venuſtate differat 186,b.1
Subſelliis ſpectari quo tempore cœptum 33,a.2
Subſelliis pro telo in ſpectaculis Romani, dum pugnāt de loco, rem agebant 33,a.2
Subſtantia vera in carmine quæ 74,d.1
Subſtantiam alicuius rei totam cadere in materiam poeſeως 80, a.2
Suetonii in Tiberio locus exponitur 13,d.2
Suidæ interpretatio, vt minus apta, de voce Parodiæ reiicitur 46,b.1
Superbia ſæpenumerò fortē comitatur 106,c.1
Supercilia intenta conſideratum hominem deſignaſſe 22,c.2
Supercilia corrugata diiudicantis erant 22,c.2
Supercilia quare intenſa paraſitis 23,c.1
Superficies quid apud Iuriſconſ. ſignificet 86,d.2
Superſtitio quid ſit 107,c.2
Suſpenſio figura 136,d.1
Sybariades Lacedæmonius coronam tulit bigis, ídque pullis equorum 40,c.2
Συβῶτα 7,d.1
Συγκεχυμένοι verſus 59,a.2
Συγκύκλωσις coniunctio multarū rerum 125,d.2
Σύλληψις, conceptio 136,d.1,& a.2
Syllogiſmus quid ſit 135,c.1
Syluæ quare nominata fuerint quædam Poematia 150,d.1
Syluam ab ὕλη materia Latinis dici 150,c.1
Syluarum cura quare ab Senatu Conſulsiniuncta 9,c.1
Συμβουλευτικὰ oratio qualis 157, c.2
Σύμμετρος mulierum veſtis talaris 21,d.1
Συμπλοκὴ figura 200,a.b.1

Sympoſium

Sympoſium & Phædrum Platonis, cenſet Scaliger operæprecium futurum eſſe nunquam legiſſe 5,b.1
Σύναψις, eadem quibuſdam quæ συναθροισμὸς 124,d.2
Συναθροισμὸς, coagmentatio 124 c.2
Συνᾴδειν Chori 16,a.2
Σύνθεσις, τμῆσις contraria figura 203,c.1
Sypilus, Lydiæ mons 30,d.2
Syriacæ tibiæ proprium quid 31, c.2
Σύριγμα, ſextus modus πυθικοῦ νόμου 39,d.1
Σύριγξ Græcis, fiſtula Latinis, vnde dicantur: earum materia & forma 8,d.1,& a.2
Syrinx cognominata πυθικοῦ νόμου pars poſtrema, ab imitatione ſibilantis inter moriendum ſerpentis 39,a.1
Συρίζειν, exibilare 36,b.2
Syrma, muliebris veſtis tragica 21,b 2
Syrmata 25,d.1
Συρτὸς 25,d.1
Σῶμα, Tragœdiæ corpus totum fatale dicitur 146,b.1
Συστατικὸς prologus 15,c.1
Σύστημα in Choris Comicis quod ἐπῳδὸς Lyricis 148,d.2
Σύσσιτοι & συσσίτια voces minimè contumelioſæ 23,d.1
Συζυγία modorum 31,d.1

T.

Tabernariȩ fabulȩ vnde appellatæ 13,c.2
Τὰ ὀκτὼ τόνων octo tonis conſtare 4 b.
Τὰ ἔξωθεν Hippocr. aliiſque medicis quæ vocentur 2,a.2
Talaris veſtis mulierum qualis 21,d.1
Τάλαρος, qui & τάλασοι, vnde ταλασιουργοὶ 151,d.1
Talaſsio vnde deducatur variæ adducuntur rationes 151,d.1, & a 2
Talaus Adraſti regis frater 41,c.1
Τάλις veteribus Græcis ἡ μελλόνυμφος 151,a.2
Τὰ περὶ θάλασσαν φοβερά, ἐρημίας ὦσαι 110,c.2
Taurii ludi diis inferis conſecrati ſub Tarquinio ſuperbo 43, b.2
Taurii ludi vnde nominati 43, b.2
Tauriis ludis, vt & Circenſibus, obibant equorum curſu metas 42,b.2
Ταυτόποδες verſus qui 73,d.1
Ταυτοποδία quid 57,b.2
Ταυτότης à palilogia quid differat 199,c.1
Tegumentum duplex 20,d.2
Tegumentorum cum ornatu appellationes 20,d.2
Tegumenta ſimplicia 20,d.2
Telamõ in Argonautis lucta excelluit 39,d.2
Teleclides 13,a.1
Τέλειον carmen quod 70,d.2
Τέλειος quare dictus Iupiter 151, d.2,& 152,a.1
Τέλειος puella 24,b.1
Τέλος veteribus quamobrem γάμον deſignarit 151,d 2
Τέλειον ſacrificium & dies nuptiarum 151,d.2
Teleſiade ſaltatio vnde dicta 28, a.1
Teleſillæ Argiuæ bonam valetudinẽ & robur, imperatoriúmque animum dediſſe Muſas 4, d,2
Teleſtes ſaltator Æſchyli 26,d.2
Teleſtæ Selinuntii verſus ſuper harmonia Phrygia lepidiſsimi ponuntur 31,b.1
Telus tibicen Alcmani poetȩ 31, b.2
Temperantia cæterarum virtutũ mater 82,c.1
Temporis deſcriptio 87,d.1
Temporis qualitates diligenter obſeruandæ 88,a.1
Tempus in voce, eſt menſura motus 3,a.2
Tempus pro tractu pronuntiationis 205,c.2
Tempus celebrationis Pythiorũ incertum 39,c.2
Temporibus xxx. lõgiſsimi verſus tractum cohiberi, falſum eſſe 67,a.1
Tenor pro elatione vocis aut depreſsione 205,c.2
Terentianæ puritatem orationis & artem ſummam, qui factum ſit vt multorum Comicorum facetiis poſtponerent veteres 143,b.1
Terentianæ & Plautinæ Comœdiæ quibus numeris conſtent 357,a.1
Terentii locus in Eunucho expoſitus 13,d.1
Terentius quàm Plautus cur pluris à nobis hodie fiat 148,c.1
Teretes verſus qui 72,b.1
Terpander 31,a.2
Τερπάνδρειος citharæ modus 50, c.2
Terſus ſtilus quis dicatur 184,c.1
Terra tota, eſt inſula 133,d.1
Tetracomos ſaltatio, Athenienſibus quare peculiaris putetur 28,b.1
Τετράκωμος militaris, Herculi ſacra, ſaltatio 28,b.1
Τετραλογία ..., à quatuor feſtiuitatibus dicta 14,a.2
Tetrameter quid 58,c.2
Τετραοίδιος modus citharæ 50,d.2
Τετράωρος & τέθριππος Græcis, quadrigæ Latinis 38,c.2
Τίτιξ, ſeruus 23,d.2
Θάλαμος, cubiculũ nuptiale, vnde Græcis deductum 150,b.2
Thaletæ Gortynii ſeculum 32, d.2
Thaletis ſententia, qui aquam omnium rerum elemẽtum profitebatur 137,b.1
Θαυμασὶς 27,a.1
Theatrales leges Romanorũ variæ 34,a.b.2
Theatralis ſaltatio dicta ad differentiam vulgaris 27,d.1
Theatri partes acceſſoriæ 36,c.2
Theatri q. ambulatorii Theſpis author 33,a.2
Theatri partes 33,d.2
Theatri Romani, quod M. Scaurus Ædilis faciendum curauit, deſcriptio 33,c.2
Theatri figura qualis 33,c.2
Theatrum quare magis dici placuerit locum in quo fierẽt ſpectacula, quàm ἀκροατήριον 33,d.1
Theatrum vnde dictum 33,d.1
Theatrum Athenis è lapide ſtructum, quum antea ſublicium fuiſſet 33,b.2
Thebanis aſsignatur inuentum tibiarum ex oſsibus ferarum 32,c.1
Theocles, Elegorum author 52, c.1
Theodoricus Gotthorum rex, vniuerſum vſum gladiatorum ſuſtulit 44,b.1
Θεολογεῖον, ſublimis locus in theatro ſine machina, ſi quãdo numen aliquod introducebatur 36,c.1
Theologia prudenti poetæ neceſſaria 113,c.2
Theophraſt⁹ ab anicula Athenis

agnitus,& appellatus peregrinus 22,a.1
Θεσπισῶν poetarum duo genera 5,b.2
Theopompus 13,a.1
Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, à machinis ſcenicis ad prouerbium rerum deſperatarum trahitur 36,a.1
Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς Tragœdiæ proprius 11,a.1
Θερμαϋστρὶς 27,a.1
Θερμαϋστρὶς duplex 27,a.2
Therſius Theſſalus ἀπήνῃ victor 40,d.2
Theſei ſaltatio ad Labyrinthi imitationem,circum aram Deliam qualis 28,d.1
Theſei ſaltatio quare γέρανος vocata 28,a.2
Θέσις ſoni demiſsio 32,d.1
Θεσμοφόρια quare acta Cereri 33,a.1
Theſmophoria, ſacra Cereris fine ludis cum pompa 41,d.2
Theſpiades Muſæ vnde nuncupatæ 4,b.2
Theſpiis oppido Bœotiæ primũ cecinisse Pierum 4,b.2
Theſpis penſilium Scenarum in plauſtris circumactarum, repertor 11,d.2
Theſſalas mulieres nudas ſaltaſſe cum διαζώμασι 29,a.2
Theſſali Æolenſium integerrimi 30,d.1
Theſſalos à Dorienſib. Æoli auſpiciis & ductos & dictos eſſe 30,d.1
Thenſa quid ſit & vnde dicatur 43,a.2
Θετικὸς modus tibiarum apud Argolicos 33,c.1
Θρήνειοι αὐλοὶ vnde dicta 32,c.1
Θέαυγος vnde 190,b.2
Thracum mos & dexteritas in ſaltando 29,c.2
Threni 168,c.1
Threni,lugubres cantus 51,d.2
Θυρῶν διανοιγμὸς 26,b.1
Thymelica 30,b.1
Thymelici in Orcheſtra, In proſcenio tibicines cum Choro cõſtituti 16,c.1
Θυμελὶς à ſacrificiis vocatur ara theatri,aliis Θυμέλη 35,d.2
Θυρεοκωμικὸς tibiæ modus qualis 33,c.1
Thyrſus quid ſit 20,a.1
Thyrſi & conti quare Satyris tribuerentur 26,b.1
Tibiæ dextræ & ſiniſtræ quare ſint appellatæ 32,c.1
Tibia è Sãbuco emedullata 32,c.1
Tibiæ eburneæ 32,b.1
Tibiæ arundineæ qui fierent 32,b.1
Tibiæ nuptiales cur binæ iunctæ impares 33,a.1
Tibiæ Afrorum Nomadum in paſcuis equarum vſus, materia & modus 8,c.2
Tibiæ ſiniſtræ 32,b.1
Tibiæ dextræ 32,c.1
Tibiæ conuiuiales quare pares & æquales, eæque puſillæ fuerint 33,a.1
Tibiæ è loto exenteratæ mentionem facit Euripides,cuius locũ habes 32,d.1
Tibiæ ex aſininis oſsibus atque argento 32,b.1
Tibiæ ex aquilarum & vulturũ oſsibus apud quos populos viſus fuerit 32,b.1
Tibiæ nomen apud Latinos vnde 32,c.1
Tibiæ è crurũ oſsibus binnulorum & capreolorum fieri ſolitæ 32,c.1
Tibiæ ſpondiaeæ 32,c.1
Tibiam ex hederaceis internodiis multiforem excogitaſſe Oſiridem 32,d.1
Tibia ex lauro qualis fuerit in Africa Ibidem
Tibiarum ac modorum duplex ratio 30,d,1
Tibiarum partitio à ſeculis 32,d.2
Tibiarum inuentores plures recenſentur 31,a.2
Tibiarum differentiæ ab ætatib. & ſexibus tres 32,d.2
Tibiarum genera 31,c.2
Tibiarum geminarum Marſyæ & Tyrrhenorum differentia in magnitudine 32,a,2
Tibiarũ differentiæ à ſonis 32,b.2
Tibiarum nomina varia, à multiplici vſu ipſarum 32,c.2
Tibicen in Comœdia loco Chori 16,b.1
Tibicines, citharœdi cũ cithariſtis in Pythia introducti 38,d.2
Tibicines verſus qui 71,d.1
Tibicinum certamen ab Amphictyonibus additũ ludis Pythiis 39,d.1
Timocreontis Rhodii ſcolion in vituperationẽ Pluti 49,a.1
Tireſiæ reticulũ quale 25,b.2
Titulus & honor idem 15,b.2
Tituli in proſcenio proponendi ratio 15,c.2
Titulus quid ſit & quod ſit eius etymon 15,b.2
Titulum non a tutando,ſed ἀπὸ τὸ τίτειν ἢ τῶν τίτλων dici 172,b.1
Tityrmus, & Tityri vnde dicti 8,c.2
Tityrus priſcis Æolenſib. capella ſonat 19,a.2
Tityri, Liberi patris ſocii & miniſtri 19,b.2
Tlepolemus Lycius equo ſingulari vicit Olympiis ludis 40,c.2
Τὸ ἰύγχει ἢ ἀκμὴ in Epiphonematis 181,d.2
Togatæ fabulæ 13,b.2
Toni veteres communes tribus modis, Dorio, Phrygio, Lydio, 32,c.2
Torebum quare legatur authorem fuiſſe Lydiorum modorũ 31,a.1
Trabeatæ fabulæ 13,c.2
Trabeatæ comœdiæ Ibidem
Trabeatarum inuentor Meliſſus 13,c.2
Τὸ τί ἦν εἶναι quid vocet Ariſtoteles 161,a.1
Τερατεία in verſu 75,a.2
Τερατισμὸς 27,b.2
Tractatio ſiue διατύπωσις quid ſit 112,b.1
Tractatio à Demõſtratione quid differat 112,d.2
Τερπνὰ, ornatus ſatyricus 26,a.1
Tragicas perſonas quo amictu ornatas eſſe deceat 24,b.1
Tragici ornatus veteres 25,c.2
Tragœdiæ etymologia 11,c.d.2
Tragœdia ſententiis quaſi colũnis,ac pilis quibuſdam fabricæ illius fulcienda 145,d.1
Tragœdia neque argumentum neque prologum ſeparatum habet, ſed in perſona ad fabulam pertinentem 14,d.2
Tragœdia chorum habet quem nunquam amiſit, & loco Mimi Satyrum 15,a.1
Tragœdia & Comœdia in quibus vnum ſint aut differant 11,b.2
Tragœdia nõ inuenta, ſed exculta prius quàm Comœdia 11,c.1
Tragœdiæ primus author quis fuerit pro comperto non habetur 11,c.2
Tragœdiæ conficiendæ ratio 145,b.c.2

Tragœdiæ

Tragœdiæ proprium nequaquã eſſe, vt exitus ſit infelix, modò intus ſint res atroces 145,b.1
Tragœdiæ vetuſtas 10,c.2
Tragœdiæ membra ex Ariſtotele 19,b.1
Tragœdiæ quo modo delectent 147,c.1
Tragœdiam ſcripſit Callias, nomine Grammaticam 14,d.1
Tragœdiam Comœdia vetuſtiorem non eſſe 10,c.2
Tragœdia ſuã ſpecies à loco argumẽtorũ generib. diuerſæ 14,d.1
Tranquilli error, qui Troiam ludum Pyrrhichã fuiſſe ſaltationem putet 42,c.1
Tranquilli locus de voce præconis, inuitantis populum ad eos ludos, quos nemo vidiſſet nec viſurus eſſet 44,c.2
Tranſlatio ſiue metaphora quid ſit 127,d.1
Tranſlatitium ſtatum ad coniecturalem referri poſſe 3,b.1
Trapezitæ nomen 20,c.2
Trapezuntius Hermog. imitator traducitur 176,b.2
Traſymachum ante omnes numeroſam feciſſe orationem 113,c.1
Trebatius auro ſcenam ornauit 36,d.2
Tribus vnde dictæ 16,d.1
Tribrachus quid 57,b.1
Trichordos ſiue Pandura Aſſyriorum 51,c.1
Τριχορεία vnde conſtet 17,c.1
Τριχορίας Tyrtæus author 17,c.1
Τριμερὴς ſiue τριμελὴς, lex in Choris, vnde dicta 32,c.2
Τρίσημος, dictio quæ dicatur 31,c.1
Tritici & Panis voces Heroici nõ eſſe carminis, ſed pro eis Cererem poni à Virgilio 190,c.2
Τετράγωνος 19,b.1
Τετράγωνος Chorus 17,c.1
Trochæus quid & vnde dictus 56,d.2
Trochæus volubilior Iambo, & qua ratione 359,a.1
Τροχαῖος & ὀξὺς modi citharæ, à celeritate temporum dicti 50,c.2
Trochaicus verſus 60,b.2
Trochaici affectus 77,a.2
Troia ludus, quo tẽpore edi cœperit 42,c.1
Troia, ludi genus diuerſum à Iuuenalibus 45,a.1
Troia ludus 28,d.1
Troia & Caſtrẽſeſ ludi quare celebrati fuerint 42,a.1
Tropus quid ſit 198,b.1
Troſſuli equites ab oppidi nomine dicti, quod ſua ipſi opera ſine peditatu expugnaſſent 38,c.2
Tumiditas in ſono 75,d.2
Tunicatæ Comœdiæ 13,c.2
Turbulentæ Comœdiæ 14,c.1
Turni oratio quo ſit facta artificio 112,c.1
Tydeus heroum minimus ſtatura 21,c.2
Τυμβαύλαι Galeno, qui ad tumulos modos facerent 27,c.2
Tyndaris Siciliæ pagus 7,b.2
Τύπος propriè Græcis quid ſit 122,c.1
Tyranni perſona & oratio qualis effici debeat 108,d.2, & 109,a.1
Tyranni & principis boni differentia 91,c.1
Τυρβασίας ſaltationem numeris dithyrambicis componi conſueſſe 29,c.1
Tyrtæi carmina quomodo concinuerint priſci Lacedæmonii 28,b.1

V.

Vafrities quemadmodum rectè deſignari poſsit 107,c.d.1
Valerii Martialis epigramma de Gaditana intelligendum 29,b.2
Varietas orationum apud Virgil. 89,d.1
Varietas carminum à membris 47,a.2
Varietati imprimis ſtudendum Poetæ 90,b.1
Varietatem vniuerſam modis cõſtitui 89,b.1
Varietatem quam in ſua Æneide cõpoſuit Virg. pag. 119, & 120
Varronis error 56,b.1
Varronis lapſus in etymo Comœdiæ 10,c.2
Vatum obſeruationes 100,a,2
Vehementia orationis in quo cõſiſtat 195,c.1
Venatio OEconomiæ pars, quo modo deſcribi debeat 104,b.1
Venationes Circenſib. vt & Caſtrenſib. ludis edi ſolitas 43,d.1
in Venatu loqui neutiquam fauſtum putatur 6,b.2
Venetias ex aliarum vrbium ruinis conditas eſſe 167,b.1
Venus, numen idem gaudiorum atque amorum 7,b.1
Venuſtas quæ Græcis χάρις, quid à pulchritudine differat 177,a.1
Venuſtas aſperis addi qua ratione queat 184 d.2
Veræ & ſimplicis ſcientiæ definitio 2,b.1
Verba alata cur nominet Homerus 4,b.2
Verbenas aris Apollinis imponi ſolitas 35,c.1
Verborũ ornatus duplex 174,a.1
Verborum grandium ac ſplendidorum obſeruatio ex Virgilio pag. 187, 188, 189, 190, 191, & 192
Verborũ prolixitate aut breuitate qua ratione vti deceat Poetam 205,b.c.d.2
Veritas in dicendo quotuplex, & quæ ſit 2,b.1
Verſificatores à Poetis quid differant 3,b.2
Verſus quid 58,d.1
Verſus συνάρτητοι 59,a.2
Verſus συνεζευγμένοι 59,d.1
Verſus perfecti qui vocentur 71,a.2
Verſus χωλίαμβοι 60,a.2
Verſus Cn. Martii 42,b.1
Verſuum genera 58,a.2
Verſus vnde dictus 58,c.1
Verſus cõſtãs vnica voce 59,d.2
Verſus ἀσυνεσμένοι qui 59
Verſus maximus quare τριακοντάσημος dictus 76,a.2
Verſus, qui omnes in ſe orationis partes complectitur 71,b.1
Verſus illibati qui à Grammaticis dicti ſint 70,d.2
Verſuum nonnullorum apices quare plus marginis occupent 70,a.1
Verſuum ſecunda diuiſio à partium genere ſumpta 59,a.1
Verſum in verſum poſſe mutari 79,c.2
Veſtalibus contra Prætoris tribunal locum in theatro dedit Auguſtus 34,d.2
Veſtes prytanicæ 35,c.1
Veſtium colores 21,a.2
Veteranis emeritis Alexander primas ſedes in ſpectaculis aſſignauit 34,d.2
Veteranis emeritis vt ſpectarent coronati licere voluit Alexander 34,d.2
Veteris & nouæ comœdiæ differentia 13,a.1
Vetulæ veſtis cæſia, id eſt, cinerea 21,a.2
Vetuſtas poetices 4,a.2
Victor in Olympiis cotino, quæ eſt agreſtis olea, coronabatur 40,a.1

Viduæ feſtis diebus quare nuberent: virgines non item 152,b.2
Vinum anima conuiuiorum 33,b.1
Virgæ in manus agentium fabulas vnde ſumptæ 21,a.1
Virgilius ſolus dignus nomine poetæ 83,c.1
Virgilius poetarum rex 100,a.1
Virgilius in tota ſua Æneide quā diſponēdi rationem ſecutus ſit, docetur 144,c.1
Virgilii eruditio non affectata 115,b.1
Virgilii ex Catulli Epigrammate parodia 46,a.1
Virgilii προγευσις, quibus auditorum quaſi prægustatione allicit ad epulas, ſumma prudentia 115,b.c.d.1
Virgilii inſtitutum quod fuerit in tota Æneide 91,a.b.1
Virgilii ornamenta varia in deſcribendis cædibus 89,d.2
Virgilianæ poeſeos ἐνέργεια 116,c.2.& 117
Virginales tibiæ dictæ 22,d.2
Virorum illuſtrium quales ferè exitus nobis proponātur 101,b.1
Virtus à viribus, pro fortitudine veteribus Latinis tantùm accipiebatur 381,b.1
Virtutes quatuor poetæ 113,a.2
Virtutem ſibi ipſam & preciū & præmium eſſe 91,a.2
Virtutū corporis diſpoſitio, quæ cuique certamini aptæ 38,b.1
Vis & Fas quid differant 217,a.2
Vis maxima poetis quæ ſit 34,b.1
Vitia verſuum à quantitate 74,d.1
Vitia qualitatis duplicia 75,a.2
Vitium figuræ 76,a.1
Vmbracula pro caſis & locis acto rum excitata, ſcenas Græci vocant 34,a.1
Vocē vnam in plures pedes poſſe diuidi 55,d.2
Voces, notas animi eſſe 56,b.2
Voluptas quid ſit 158,d.2
Votiui ludi qua occaſione quóue inſtinctu celebrari ſoleant 42,b.1,& 44,d.1
Votiuis ludis palmæ datæ victoribus, itémque populo epulum ab ædilibus 44,a.2
Vox, aer eſt motus 3,a.& d.2
Vrbana multitudo qualis 95,d.2
Vrbem conſtituendam aut iam conſtitutam quemadmodū deſcribi oporteat 103,a.b.c.d.1
Vrbem quemadmodum à ſitu & aliis commodis, ſiue in plano ſiue ea in edito ſit loco conſtituta, laudare poſsis 158,a.b.c.2
Vrbis alicuius ſitus quibus potiſſimùm laudetur cauſis 158,a.2
Vrbis Encomion quibus explere poſsis habes pag.167
Vrſum in Numidia nullum reperiri putant quidam 42,b.2
Vulcanalibus in ludis quare nocturni ignis vſus 43,a.2
Vulgaris, ſaltatio quæ coniugiis & ſacrificiis adhibebatur, dicta 27,c.1

X.

Ξιφισμὸς 27,a.1
Ξύλου παράληψις 27,a.1
Ξυρίας 24,b.2
Ξυστὶς, amictus ſpecies 25,a.2

Y.

Ὑς ἰαστῶν, loquendi modus apud Græcos vnde fluxerit 4,d.1
Ὑγδὴ, quare ſaltatio Perſarum propria, vocata fuerit 28,c.1
Ὑπέρβατον quid ſit, & vnde nomē 203,b.1
Ὑπερμιξολύδιος ἁρμονία 30,c.2
Ὑπερτέλειοι tibiæ dictæ 32,d.2
Ὑποβολὴ figura qualis 202,a.1
Ὑποκείμενον Græcis quid 9,d.1
Ὑπογύπωνες ſaltatores qui 29,a.1
Ὑπολύδιος modus ac tibia quæ dicta 30,a.2
Ὑπόρρυθμον quid & quare 76,d.1
Ὑπόθεσις quid à θέσει differat Oratoribus 171,d.2
Ὑποτύπωσις quid ſit 112,b.d.2

Z.

Zelotypiam in fœmina extremū ſupremúmque affectū 96,b.2
Ζηλοτυπίας etymologia & definitio 105,b.1
Zephyrum non è Thracia in Græciam flare 240,b,1
Zephyrus non eſt violentus vt δυσαὴς mereatur dici 217,c.2
Zetus Argonauta armatum curſum vicit 39,d.2
Ζωστὴρ, pars terræ Atticæ 39,b.1
Ζυγὰ Chori 16,d.1

FINIS.